Auicēne perhypatetici philosophi: ac medicorum facile primi opera in lucē redacta: ac nuper quantum ars niti potuit per canonicos emendata.

Logyca.
Sufficientia.
De celo ⁊ mundo.
De anima.
De animalibus.
De intelligentys.
Alpharabius de intelligentys.
Philosophia prima.

¶ B. Cecilius Fabrianēsis canonicus regularis lectori. S.
Nuper auicēnae correcta volumina lector
Accipe longaeuo quae iacuere situ.
Canonici fecere patres: ne tanta latinis
Condita sub putri gurgite gemma foret.
Euolet aethereas nullo prohibente per auras
Quo nullus toto pulchrior orbe labor.
Ast prius haec superum lecture inuenta parenti
Inde refer patribus qui tribuere pijs.

Cum priuilegio.

1508

MINERVA G. m. b. H., Frankfurt am Main
Unveränderter Nachdruck 1961

¶ Idem ad eundem. S. ꝛ foelicitatem.

Electatus quisqs phylosophandi studio aetatez consumis: canonicos regulares dini Augustini mira pietate prosequere. Qui cum alia. Tum tibi in praesentarum nonulla Auicēnae volumina quae sane (quod nephas dicere) pene squallentia tota: deperditaqz iacebant: vultus reparata in priores: eramussim emūcta: climataqz imprimenda denuo formatoribus tradiderunt. Sunt autem ea haec eius metaphysica. Idem sufficientia. Tum de anima. deqz animalibus libelli pernliles bis qui ad phylosophiam aspirant. Ac sibi pariunt per gradus virtutum famam immortalem. At enim Auicēnae ingenium quale extiterit. Quātūue ad naturae secretiora speculanda descenderit: q̄zue magnopere Aristotile cum primo: nec eo forte sis inferior: aemulando concertauerit: nedū ego. Sed nec quidem musarū pater vna (vt par est) suis cum pegasibus illustraret. Haec autem omnia cādido lectori palam fient. Quāobrez quicūqz es qui ꝛ legitimū sophon. Et quae vel vna est dominis dignitas: scire desideras. Haec q̄primuz auro pretiosiora auro emes. In his te lectoris iacturaz fecisse dolebis nūq̄z. Illud postremo vt cum Auicēnam ipsum lectitando degustaueris. Deo primuz qui mentem illuminat: ꝛ veritatem ostendit. Deinde qui praestitere regularib⁹ patribus pio animo esto non ingratus. Vale.

341666

BOSTON COLLEGE LIBRARY
CHESTNUT HILL, MASS.
NOV 7 1963

B951
.A35C12

¶Incipit Logyca Auicéne.
¶Laplin de intrando apud scientias.

Intétio phie.

Dicimus q̄ intentio phie est comprehendere veritatem omnium rerū quantum possibile est homini comprehēdere. ¶Res autē que sunt: aut habent esse nō ex nr̄o arbitrio vel opere: vel hñt esse ex nr̄o arbitrio t ope. Cognitio autem rerū

Diuio phie p speculanuā t actuam.

primi membri vocatur phia speculatiua. Scī cognitio rerū secūdi membri vocatur phia actiua. Finis vero phie speculatiue non est nisi perfectio anie, vt sciat tantū. Finis vero practice nō est vt sciat tantū: sed vt sciat quid dz agere t agat. Finis ergo speculatiue est apprehēsio sentētie que nō est opus: practice vero finis est cognitio sententie que est in ope. vñ speculatiua dignior est cōparari scientie. ¶Res autem que sunt quaꝝ esse non est ex voluntate nostra vel opere fm p̄mū mēbrū diuidūtur in duo: in res que cōmiscentur motui: t res que nō cōmiscent motui. ¶Res aūt que cōmiscentur motui diuidūtur in duo: qꝝ aut in res que nō habent esse: nisi qꝝ possibile est eas admisceri motui: ite diuidūt in duo: qꝝ aut sic sunt q̄ nec eē nec intelligi possunt ab ſcs mā ꝓpria. sicut forma būana aut asinina: aut sic q̄ possunt intelligi absq̄ mā: sed nō esse. sicut quadratura ad quā intelligendā nō est oino necesse apprehendi eā aliqua spēs māe. Nec considerari fm aliquā dispōnem motus. Res aūt que cōmiscent motui (t hñt esse sine illo) sunt sicut idētitas t vnitas t multitudo t causalitas.

Quis ē finis speculatiue t quis actiue.

Speculatiua dignior ē noie scie q̄ practice.

Diuio rer̄ ō q̄b⁹ est scia speculatiua.

¶Res autem que possunt denudari a motu vitas est: t h̄ est duplex: aut est veritas necessaria: vt deus t intelligētia: aut veritas eaꝝ nō est necessaria: ſ sūt sic q̄ non est hoc eis impossibile: sicut est dispositio idētitatis: t vnitas t causalitas t nūerus qui est multitudo. ¶Et h̄ aut cōsiderātur fm hoc q̄ sunt id q̄ sunt ipse: t consideratio earum non variatur in hoc q̄ spoliate sunt: sed erunt tunc de tota considerātiōe que est in rebus ex hoc q̄ non sunt in materia: qꝝ hec ex hoc q̄ sunt ipsa non sunt in materia. Aut considerantur fm hoc q̄ accidit eis non habere esse nisi in materia. ¶Sed hoc etiam diuiditur in duo: qꝝ aut ꝓpter hoc q̄ accidit: ipossibile est illas intelligi: nisi in respectu ad materiaꝫ speciales t motum: sicut cōsideratio de vno: ſ q̄ est aer aut ignis: t de multis ſ q̄ sunt elemēta: t de cā fm q̄ est calor aut frigus: t de scō intelligibili fm q̄ est aīa. ſ. pncipiū motꝰ corpozis. q̄uis separata ab eo possit existere per seipaz. ¶Et q̄uis hoc non accidat nisi cōparatiē ad materiam t admixtionem motus: tamē aliquādo dispositiones eozum intelliguntur t certificantur sine cōsideratione materie propie t motus. Consideratio vō p̄dicta est sic de aggregatione t segregatiōe t multitudine t diuisiōe t radicis iuentiōe: et vt in ceteris

Veritas rer̄ que pnt denudari a motu duplex ē.

Res q̄ pnt denudari a motu (q̄b⁹ tñ nō ē ipossis motꝰ) duplr pnt cōsiderari.

Logyce

dispōnibus cōsequunt numerū: h.n. ꝝsequūt nūez: t sunt in intellectu hominum: aut in existentib⁹ mobilibus diuisis segregatis t aggregatis. Cz intellectus bozū aliquando potest abstrahi aliquo modo: ita vt nō sit necesse eis assignari speciales materias.

Sumati ꝑcludit ꝑtes ex dicti diuisionez ſcie speculatiue phie

¶Partes ergo scientiaꝝ sunt aut speculatio de cōcipiēdo ea q̄ sunt cū h̄ q̄ hñt i motu cē t exñtia t pdent ex materijs ꝓpriarū ſpērū: aut speculatio ſ q̄ sūt ſepata ab his in intellectu tñ: aut ſ q̄ sūt ſepata ab his in esse t intellectu. ¶Prima aūt pars diuisionis est scientia naturalis. ¶Secunda est disciplinalis pura t scientia de numero. Illa que est notioz: nam cognitio de materia numeri ex hoc q̄ est numerus non pertinet ad disciplinalem. ¶Pars vero tertia est scientia diuina. Postq̄ autez ea que sunt naturaliter sumuntur his tribus modis scientie phyce et speculatiue sunt iste. ¶Philosophia vero practica spectat vel ad scientiaꝫ sententiarum per quas ordinatur consortiuz humanum cōmune: t vocatur gubernatio ciuitatis t est sciētia ciuilis: aut per quas ordinatur consortiuz humanū familiare t vocatur ordinatio domesticalis: aut per quas ordinat modus vnius hominis fm honestatē anime ipsius: t vocatur sciētia mozalis. ¶Veritas autem omniuz bozum vniuersalr certificat ꝓbatione: t testimonio legis. Sed vnūquodq̄ bozū sigillatim certificatur ex lege diuina: finis ergo phie speculatiue est agnitio veritatis: finis vero phie practice est cognitio bonitatis. ¶Essentie vero rerū aut sunt in ipsis rebus: aut sunt in intellectu: vñ habēt tres respectus: vnus respectus essentie est fm q̄ ipsa est nō relata ad aliq̄ tertium esse: nec ad id q̄ sequitur eaz fm q̄ ipsa est sic. Alius respectus est fm q̄ est in his singularibus. Et ali⁹ fm q̄ est in intellectu. [b] ¶Et tūc sequūtur eam accidētia que sunt ꝓpria istius sui esse: sicut est suppositio t predicatio t vniuersalitas t particularitas in ꝑdicando t cetera eoz que postea scies. ¶In eis aūt que sunt extra nō est essentialitas nec accidentalitas oino: nec est aliquod cōplexum nec incomplexum: nec ꝓpositio nec argumētatio nec cetera huiusmodi. Cuz autē volumus cōsiderare ad hoc vt sciamus eas necesse est eas colligere in intellectu: t tunc necessario accident illis dispositiones que sunt propriae tantuz intellectui: t precipue cum ꝓtenderimus cognitiōb apprehēdere incognita ex cognitis. ¶Res autez non sunt incognite: nisi quātum ad nos. Dispositio vero t id q̄ accidit rebus ex eo q̄ inuitamur p eas de incognitis ad cognita est dispositio t accidēs q̄ accidit eis in intellectu: q̄uis ipse habeant esse ꝑter hoc. ¶Ergo de necessitate opus est scientia ad cognoscendum illas dispositiones quot sunt et quales sunt: t quomodo consequatur hoc accidens: Sed (q̄ hec consideratio non est consideratio rer̄ fm q̄ habent esse aliquo modo duozum modoꝝ predictoruz essendi: sed scīm hoc est vtilis ad apprehendendum dispositionem illozum duozum cē) tūc fm q̄ fuerit phia tractans t diuidens t inquirens res fm q̄ habent esse: t diuiduntur in duo predicta esse: scientia h̄ fm eum non erit pars philosophie: ſ fm q̄ prodest ad hoc: erit fm eum instrumentum in phia. ¶Secūdus quem vero phia fuerit tractans de omni inquisitione speculatiua: t de omni mō: hec scientia fm cū est pars phie t instrumentū ceterarum

Cognitio nūeri ex hoc q̄ ē nūerus nō ꝑtinet ad disciplinalē sciaz

Diuio ꝑtice i ꝑtinez ychonomicaz t ethicam.

Veritas mozalis ꝓbatur testimonio legis dine.

Cōtra finis ꝑtice est op⁹ vt dicit Ar. z. meta tex. 3. & cō. Rūdet q̄ finis ꝑtice ē cognitio ordiata ꝑ opus.
a Ens rez tres hñt respcūs t triplr ee: t h̄ ē q̄b⁹ hñt alij per alia ꝑba q̄ sit triplex hz ee. l. esse rei. in re. t post rem.
b Suppō ꝑdicatio vniuersalitas pticularitas ꝓsequūtur ee mas q̄ sūt in intellectu. Ex q̄ pz ñ dari ꝓpone realez nec argumētatiōez.

Ens sive Res nec,

Logyca

Ulric. a z

partium phie. Adyciemus autem postea expositionem. ¶ Et inde deceptioẽs que sunt de huiusmodi questione frustra ⁊ superflue sunt: frustra q2 non est oppositio in his dictionibus: vnusquisq3 enim eorũ intelligit de phia aliud q3 alius. Superflue vero q2 sollicitudo de huiusmodi nõ pdest. [a] Et h spẽs speculatiõis vocatur logyca que est speculatio rerum predictarum per quas deuenitur ad cognitione3 incogniti ⁊ ei⁹ qđ accidit ex eis ex hoc φ sũt ad h tñ.

Arguměta q̃ fiũt circa logycã. vtrũ sit ps phie vl' nõ: sũt frustra ⁊ supflua.

Nõ φ stoyci voluerũt logycã eẽ ptẽ phie. nã vniuersã phiã diuidebãt i pcticã3 speculatiuã ⁊ istrale. Achademici ãt dixerũt logycã i se tñ eẽ ptẽ3 phie: s3 vt i vsu eẽ organũ. pipathetici ãt pcedũt idẽ eẽ organũ ⁊ ptẽ vt p3 d manu q̃ ẽ ps ⁊ organũ corporis humani.

a Quid sit logyca.

b Perfcõ hois ĩ eo φ hõ ẽ cogscẽr vitatẽ ppter se ⁊ bonũ vt fiat.

Quoniam perfectio hois [b] ex hoc φ ẽ homo habens intellectũ (sicut postea suo loco ostendetur) fuit cognoscere veritatem ppter se ⁊ bonum propter faciendũ illud ⁊ acquirendum: sed natura prima ⁊ inchoatio hominis solum: erat parum vtilis ad hoc: ⁊ φ plus habet de hoc non habetur nisi acquirendo: ⁊ h acquisitio est acquisitio incogniti si acquirens incognitum est cognitu3. [c] Tũc oportet vt prius homo incipiat scire qualiter habeatur incognitum per cognitu3: ⁊ q̃liter sit dispositio cognitorum ⁊ ordo in seipsis ita vt proficiat ad cognitionem incogniti. v3. vel cu3 disticta fuerint in animo sicut dicũtur: ⁊ forme illorũ cognitorum quieuerint in eo ordine quo debẽt: vt moueatur animus ab eis ad incognitum interrogatu3: ⁊ recognoscat illud.

c Logyce necessitas.

Res aliq̃ scitur duob⁹ mõis. vno mõ simplici apphẽsiõe. alio cu3 credulitate aut dubitatione.

¶ Sicut autem res scitur duobus modis: vno vt intelligatur tantũ: ita vt (cu3 nomen habeat quo appelletur) representet animo ei⁹ intentio: q3uis nõ sit ibi veritas nec falsitas: sicut cũ dicitur homo: aut cum dicitur fac hoc: cum ergo cõprehenderis intentionem eius qđ tibi dicitur ia3 intellexisti. ¶ Altero vt cum in intellectu sit credulitas: sicut cum dicitur tibi φ omnis albedo sit accñs ex quo non habebis intelligere huius dictionis intentionem tantu3: sed etiam credere ita esse. Cu3 vo dubitaueris ita esse vel non esse ia3 intellexisti quod tibi dictum est: non enim dubitas de hoc qđ nõ itelligis: nec de eo qđ ignoras: nõdum tamen credidisti. Omnis. n. credulitas est cum intellectu ⁊ non ɔuertitur. Intellectus eni3 in huius intentione pdest tibi ad operandum in animo forma3 huius compositi ⁊ eorum ex qbus componitur: sicut albedinis ⁊ accidentis. Credulitas vero de eo qđ habetur in animo comparatio est hui⁹ forme ad illam ad quã cõcomitatur.

Dubĩ nõ ẽ d eo qđ ñ itelligit.

Credere psupponit itelligẽ ⁊ non ecõuerso.

¶ Sed mẽtiri differt ab hoc sicut res est incognita duobus modis: vno sm intellectum: alio sm credulitatem: vnusquisq3 aũt ho3 non fit cognitus: nisi acqrendo. Non autem acqritur nisi ex prius cognito ⁊ ex affectione ⁊ proprietate quã hab3 illud cognitum: ppter qua3 mouetur animus a scientia cogniti ad sciendu3 incognitum.

Res dr icognita duob⁹ mõis. s. s3 itellm simplicẽ. Alio mõ sm credulitatem.

¶ Est ergo hic qdda3 qđ solet prodesse ad sciendũ id cuius intellectus nescitur: non est autem vsus vt intentio continens hoc (sm hoc φ scientia eius pdest ad scientia3 intelligẽdi) vocetur cõis: aut fortasse nõdu3 peruenit ad nos vt vna. Unum eni3 eo3 est diffinitio: ⁊ aliud descriptio: ⁊ aliud exemplu3: ⁊ aliud qđ est signum: ⁊ aliud est nomen sicut postea declarabit. S3 illud in quo conueniunt non hab3 nomen cõe. Id autẽ qđ opponit ei fit cognitum: deinde per illud cognoscit aliud ad modũ credendi illud.

Que soleãt prodesse ad sciẽdu3 id cui⁹ itell's nescit. ⁊ q̃r ea ñ cõueniũt i vna rõne cõi.

¶ Qualecũq3 fuerit vocatur. Rõ alia est syllogismus: ⁊ alia iductio: ⁊ alia similitudo: ⁊ alia aliud.

Diuisio rõnis.

¶ Finis autẽ sciẽtie logyce ẽ prodesse oĩno ad sciẽdũ hec duo tantũ: hoc est vt hõ sciat qualiter debeat esse dictio dans intellectu3 qui afferat scientiam veritatis essentie rei: ⁊ qualis sit q̃ etiam ostẽdit illam: q3uis per eam non perueniatur ad veritatem essentie ipsius: ⁊ qualis sit viciosa que videtur hoc facere ⁊ nõ facit: ⁊ etia3 vt sciat hõ qualis sit dictio que facit fidem necessarie veritatis: ita φ non possit infirmari: ⁊ qualis sit faciens fide3 verisimilitudinis: ⁊ qualiter sit eius modi vt putet eẽ aliqua duorum modorum: cu3 ipsa non sit ita: sed sit falsa: ⁊ qualis sit ita φ cogat opinari ⁊ flectat aĩum: ⁊ sufficiat absq3 fide certissima: ⁊ qualis dictio operans in anima ad quod operatur fides. s. negationẽ ⁊ affirmationem ⁊ prohibitionem ⁊ dilatationem ⁊ constrictionem: non ex hoc φ facit fidem: sed ex hoc φ facit verisimilitudinem: multe enim verisimilitudines comparantur hoc modo φ operatur fides.

Logyce finis.

¶ Cum enim tu dixeris mel esse humore3 enormiter deformidat natura recipe: q3uis non credat nullo modo: aut sic deformidaret si esset ibi fides vel similitudo que est pene fides: ⁊ que sunt differẽtie inter illos modos: ⁊ quare fuerunt ita. ¶ Quisquis autem discit hanc doctrinam: vt per eam tẽdat ad has duas intentiones eget propositionibus per quas venit in cognitionem harum duarum intentionum: ⁊ hec doctrina est logyca.

Necẽitas logyce.

¶ Contingit autem homini vt aliquando manifestetur ei diffinitio naturaliter dans ei intellectum: ⁊ ratio faciens fidẽ: ⁊ ex hoc est res non doctrinalis nec sic vera quin aliquando fallat. ¶ Si autem natura ⁊ intellectus sufficiunt ad hoc sine doctrina: sicut fit in multis: nõ contingeret in sententijs tanta diuersitas ⁊ contradictio: nec vnus homo contradiceret sibiipsi aliquando: ⁊ aliquãdo non: cum procederet sm intellectum suum. Natura aute3 humana est insufficiens ad hoc q3diu non acquirit doctrinã: sicut non est sufficiẽs in multis alijs rõnibus: q3uis sepe contingeret vt faciat rectam: sicut recta iaculatio ceci.

Qr nã ⁊ intell's hũan⁹ ñ sufficiãt sine doctrina ad acqrẽdã diffõnẽ dãtẽ sibi itell3 ⁊ rõnẽ faciẽtẽ fidẽ

¶ Cum aũt acqsierit doctrinam tota virtute humana: nõ tamen est sufficiens sibi vndiq3: ita vt nõ fallatur aliquo mõ: aliqñ eni3 a doctrina declinatur in multis dispositionib⁹. ¶ Ipsa enim nõ est detinens ⁊ prohibẽs ab errore multis de causis. Tũ q2 agẽs nõ est assecutus doctrina3 pfecte. Tũ q2 assecutus est eã: sed plurimũ pretermittit ea3 ⁊ abũdat in sensu suo. Tũ q2 plurimu3 accidit desidem eẽ ad exercẽdũ eã ⁊ ptermittit ea3.

Quibus ex cãis doctria sepi⁹ ñ phibet nos ab errore.

¶ S3 q3uis ita sit ingrẽs sciam cũ habuerit eam ⁊ exercuerit eam: nõ tantũ erroris accidet illi q3tum illis qui nõ habent eam. ¶ Et pter hoc cũ sepe exercuerit actionem aliquã sue doctrine poterit corrigere errorẽ vbicũq3 fuerit in vltimo stupore.

Nota vtilitatem doctrine.

¶ Et qñ ita est non ita accidet ei error circa occupationes sue doctrine quas sepi⁹ studet exercere: sicut accidit error in neglectis.

Mi⁹ accidit error i doctria q̃to plus i ea exercemur.

¶ Homo enim in conceptionibus suis habet aliqua de quibus plus intendit: ⁊ alia de quibus minus. Habẽs autem doctrinam logycam potest studere ad certificandum veritatem illarum frequentando intentionem actionis sue: iuxta regulam suã. Per exercitia eni3 doctrinalia peruenitur ad securitate3 erroris. sicut qui aggregat sepe partes alicuius numeri vt fiat certior de qõne ppter retentionem totius sũme.

Per exercitia doctrinalia puenit ad securitatẽ erroris.

¶ Hec ergo doctrina necessaria est ad perfectionem hominis: non eni3 suffultus est proprietate per qua3 excusetur ab inquisitione.

Cõcludit necessitatẽ logyce.

Cōparatio logyce ad locutionez interiorem.

¶ Comparatio autez huius doctrine ad intellectū interiorem qui vocatur locutio interior: est sicut cōparatio grāmatici ad manifestam significationem que vocatur locutio: et sicut comparatio melodie ad metruz: sed melos non tantuz prodest ad mensurandū metra: sensus enim excusat ab hoc ꝙ ad grāmaticam arabicam sufficit aliquādo natura rusticorū. ¶ Hac autem doctrina eget homo qui acquirit scientiaz considerando et cogitādo: nisi fuerit homo diuinitus inspiratus: cuius comparatio ad considerantes est sicut comparatio rustici arabici ad discentes arabicum.

Credulitas et fides ñ fiūt ab vno solo intellectu.

Impossibile est animū moueri ab vno solo intellectu ad credendum aliqd: hic enim intellectus nō est iudicium faciendi fidem essendi rem vel non essendi. Si enim fides esset: hic intellectus poneret rez esse vel non esse: et tunc ipse intellectus non valeret vllā fidem vllo modo: qḋ enim facit fidez causa est fidei. Sed impossibile est aliquid fidei esse causaz alteriꝰ: siue haberet esse siue non.

Intellctꝰ sepe hr ex vno solo vbo.

¶ Intellectus autez sepe habetur ex vno solo verbo. Si autem vnum nō sufficit ad intelligendum illud esse vel non esse in eēntia sua aut dispositiōe: nec faciet fidem de alio. Cum vero addideris intellectuz esse vel nō esse iam addidisti ei et aggregasti cum eo alium intellectum: sicut postea declarabitur suo loco. Hoc aūt .s. ex vno verbo intelligere in paucis contingit: et ꝓpter hoc cum plerisqꝫ est diminutio et malum.

Intelligēe ex vno vbo i paucis cōtingit.

Qḋ autez in plerisqꝫ dat intelligere sunt intellectus compositi sententie: compositum autem componitur ex multis: et inter multa sunt vna. ergo in omni cōposito sunt aliq̄ vna: vnuz autez in omni composito vocatur simplx.

Vnū i oī ꝯposito vocat simplx.

Et qꝛ eius qḋ componitur ex multis impossibile est sciri naturā ignoratis eius simplicibꝰ. Ideo ꝯuenientius est prius cognoscere simplices q̄ꝫ compositas.

Cōpoᵐ ñ pt cognosci igrat͂ sim plicibꝰ ꝯponentibus.

Cōtra ꝑ phy. t. c. 3. tota et cōposita sūt nob notiora ptibꝰ et ꝯponētibꝰ. ꝗ rē. Rñdet negādo ꝯñaz: loqtur n h̄ Auic. ō cognitiōe pfecta q̄ i hūibꝰ cāz hꝫ p causaz: vt inqt Auer. ꝑ phy ꝯ. ꝑ a Nō similitudinē.

¶ Cognitio autē cōpositoꝝ fit duobꝰ modis: qꝛ aut cognoscūtur ſm hoc ꝙ apta sunt vt ex eis fiat compositio ꝑdicta: aut cognoscūtur ſm hoc ꝙ sunt nāe et res qbꝰ accidit h̄ intellectꝰ. a ¶ Ad similitudinē domus que cōponit̄ ex lignis et alys cōponentiū cuius opus est cognoscere simplicia domus .s. ligna et lateres et lutuz. ¶ Sed ligna et lateres et lutuz hn̄t dispositiōes ꝓpter quas fiūt apta domui: et eiꝰ ꝯstructioni: et alias dispōnes ꝓter has sicut hoc ꝙ ligna sunt huiꝰ subē in qua fuit anima vegetabilis: aut ꝙ nā eoꝝ est calida: aut frigida: aut ꝙ opatio eoꝝ inter ea q̄ sunt est talis vel talis. Hoc aūt scire nō est necessariū artifici domoruz: sed an trabes sit mollis vel dura: aut sit sana vel putrida: aut huiꝰ: necessariū est scire domoꝝ artifici.

Q̄ño ligna lateres et lutū ptinēt ad ꝯsideratiōem domificatoris: et q̄ño non.

¶ Similiter est in doctrīa logyca: non enim considerat incomplexa haꝝ rerum ſm ꝙ sunt alicuius duorum modorum dictoruz esse: ſm ꝙ est in his sensibilibus: aut in intellectu: nec vt est in essentia harum rerum ex hoc ꝙ sunt essentie: sed ſꝫ ꝙ sunt predicata aut subiecta: et vniuersalia aut particularia: aut huiꝰ que non accidunt his itellectibus: nisi ex hoc qḋ diximus in premissis.

Q̄ño logyceꝰ ꝯsiderat intētiones simplices vel cōplexas et q̄ño ñ.

Quo pacto necessaria sit ꝯsideratio vocū in logyca: et q̄ño logycus ñ hꝫ occupari ꝑ circa voces.

¶ Ad considerationem autem dictionum ducit nos necessitas: logicus enim ex hoc ꝙ est logycus nō habet ex hoc ꝑmo occupari circa verba ꝑma: nisi quantum ad loquendum et agendum: non eni possibile esset logycum dicere solo intellectu: ita vt non considerentur aliqua eius: nisi solus intellectus tūc sufficeret. ¶ Et si doctor artis posset reuelare id qḋ est in anima eiꝰ alio modo: supersederet semp a verbis: sed qꝛ necessitas ducit nos ad agendum cum v̄bis precipue (nō enim potest ratio componere intellecta quin cū illis proferat verba: imo cogitatio quasi locutio est inter ipsum hominem et cogitatum suum verbis imaginatis) sequitur vt verba habeāt diuersas dispositiones per quas differāt dispositiones intentionum que cōcomitantur esse in anima: ita ꝙ fiant eis indicia que non haberētur nisi per verba.

Ex hoc pꝫ logycaz ñ eē ꝑmo de vocibus.

¶ Et ideo necessarium est in doctrina logyca vt vna pars eiꝰ esset consideratio de dispositionibus verborum: nisi eniz esset qḋ diximus: non esset ei necessarium etiam habere hanc partem cum hac necessitate: loqui eni de verbis comitātibus intellectus est tāq̄ꝫ loqui de eorum intellectibus. Cōgruuz est ergo prius loqui de verbis.

Cōcludit necīuz eē logycā tractare de vocibꝰ.

¶ Et ꝓpter hoc non valet qḋ ille dixit .s. ꝙ logyca instituta est ad considerandum dictionē ſm hoc ꝙ significant intellecta: et ꝙ doctrina logyce est loqui de verbis ſm ꝙ significāt intellecta. Oportet autem intelligi hoc ad modum quem diximus. Ille autem non delirauit sic: nisi qꝛ non apprehēdit certissime subm logyce et modum essendi eius propriuz.

Elicit errorē eiusdaz q volebat logycā eē ō vocibus ſꝫ ꝙ significant intellecta.

Inuenit enim esse qḋ habent res in intellectu: et ideo posuit ꝙ considerare esse qḋ est extra spectat ad doctrinaz vel ad doctrinas physicas. Considerare vero esse qḋ est in intellectu et quomodo intelligitur in eo: spectat ad doctrinam aliaz vel partem doctrine: non distinguens et nesciēs ꝙ ea que sunt in intellcū: aut sunt res formate in intellectu apprehense extrinsecus: aut sunt res accidētes ei ſꝫ ꝙ sunt in itellectu que nō fuerūt representate in aliquo extrinseco.

Q̄ño ea q̄ sūt in itellcū pñt dupl̄r ꝯsiderari.

Cognitio autem hoꝝ duoꝝ spectat ad doctrinā vnam: quoꝝ vnuz est subm doctrine logyce ſm accidēs qḋ accidit ei. Qḋ autez residuum est h̄ sunt pars .s. scda. ¶ Et qḋ est ſm accidens qḋ accidit ei h̄ .s. est qḋ sit deducens nos ad habēdum aliam formaz intelligibilem quā non habebamus: vel vtilis ad ducendū.

Innuit subꝫ logyce eē ens rōis

Et qm̄ isti vere nō cognouerūt subm logyce: nec ptē ad quā instituta est: ideo deliquerūt. ¶ Tu aūt postea clarius scies ꝙ ois doctrina speculatiua habet subiectū: et ꝙ non tractat nisi de dispositionibꝰ eiꝰ et accidentibus: et scies ꝙ tractatus de sciētia subiecti ē vnius doctrine: et tractatus de eius accidētibus ē alterius doctrine: et similiter debes scire de dispositione logyce.

Tractare ō scia subti ē vniꝰ doctrine: et tractaē ō eiꝰ accñtibꝰ est alteriꝰ doctrine hoc dictū idiget ꝯsideratione.

¶ Capl'm dicendi verbum complexum et incomplexum: et dicendi vniuersale et particulare: et dicēdi eēntiale et accñtale: et id qḋ rñdet̄ ad qd. et qḋ nō rñdet̄.

Postq̄ꝫ in docēdo et discēdo necessario indigemus verbis: dicemus ꝙ v̄buz aut ē incōplexuz aut ꝯplexū.

Vox duplex .s. Complexa. Incomplexa.

¶ Cōplexū aūt est in quo iuenit̄ pars sigñatiua intellcūs q est ps intellcūs sigñati a tota sigñatōe eēntiali: sicut ē hoc qḋ dicimus hō scriptor. h̄ .n. verbū hō sigñat vnū itellectū: et hoc verbū scriptor sigñat aliū: quoꝝ vnūqḋqꝫ est ps huiꝰ qḋ dicimus: hō ē scriptor. sigñatione reqsita ex v̄bo.

Quid v̄bū ꝯplexū: seu vox complexa.

¶ Incōplexū aūt est cuius ps nō sigñat ptē itellus totiꝰ sigñatōe eēntiali: sic̄ h̄ qḋ dicimꝰ hō: ꝙ ho et mo nō sigñant ptes intētiōis quā sigñat hō.

Quid v̄bū icōplexū seu vox icomplexa.

Remouet dubm.

¶ In hac autem doctrina non debet cõsiderari cõ positio que est ſm auditum: quoniam pars eius non significat partem intellectus: ſicut hoc qõ dicimus dominus: cuꝰ non intedimus ſignificare do. vel mi nus: he enim ſiliabe non ſunt de verbis comple xis: ſed de incomplexis. ¶ Qõ autem inuenitur in doctrina antiquorum de deſcriptione verboꝝ in complexorum hoc eſt. ſ. q̃ incomplexa ſunt: quoꝝ partes non ſignificant aliqd. ¶ Quaꝝ deſcriptioné multi reprehendunt dicentes debere addi et. ſ. incõ plexa eſſe: quoꝝ partes non ſignificant aliquid de intellectu totius: qz contingit aliquando partes in complexorum ſignificare aliquos intellectus: ſz nõ ſunt partes intellectus totius. ¶ Ego autem teneo q̃ hec reprehenſio erroꝛ fuit: ꝛ q̃ hec additio nõ fuit neceſſaria ad ſupplendũ: ſed ad exponẽdũ. ¶ Uer bum enim ex ſeipſo ſignificat omnino: aliqn omni verbo debita eſſz ſignificatio: quã nũq̃ variaret: nõ enim ſignificaret ad placitum loquentis: ſicut cum quis imponit verbum ad ſignificandum aliqd in tellectum: vt canis cũ dicitur pro latrabili: ꝛ hec eſt eius ſignatio: deinde imponit ad ſignificandũ aliud ſicut piſces. Et hec eſt eius ſignatio: ſic etiã cũ in im poſitione fuerit vacuum a ſignificatione remanebit non ſignificans. ¶ Et ſm multos auctores: nec erit verbum: verbum eni nõ eſt vox ſm intellectũ mul toꝝ logycoꝝ: niſi ſit ſignificatiuuꝫ: ꝛ quando quidem ita eſt. Et qui protulit verbum incomplexũ non voluit partem illius ſeparate ſignificare partez intellectus totius nature: ꝛ voluit illius partem ſi gnificare aliquid aliud q̃ ſignificare ſolet: ꝛ ita pla cuit. Tunc pars illa non eſt ſignificatiua vllo modo: cum ſit pars eius in effectu. ¶ Si autez fuerit in po tentia: tunc fortaſſe ſignificabit aliquid: cum addide rint ei relationem aliquaꝫ deſignatam: hoc eſt vt ſit ibi voluntas loquentis aliquid ſignificandi per il lam: omnino autez non ſignificabit duꝫ fuerit pars verbi incomplexi: ſed cum fuerit verbum per ſe. Cũ autem fuerit pars non ſignificabit aliquid vllo mo do. ¶ Uerbum autem aut eſt complexum: aut incõ plexum. Jam autem ſcis q̃ prius eſt conſiderare in complexum q̃ complexum. ¶ Deinde intentio in complexi: aut talis erit q̃ non prohibetur intelle ctum: ex hoc q̃ intelligitur multa conuenire in eo equaliter: vt vnumquodq̃ eoꝝ dicatur ipſum eẽ equaliter: ſicut hoc quod dicimus homo habet in tentionem in anima que comitatur Socratẽ ꝛ Pla tonem ꝛ reliquos vno modo: quoꝝ vnuſquiſq̃ eſt homo: imo ſicut verbum ſolis ꝛ lune vnumquodq̃ ſignificat intentionem in qua non prohibet intelle ctus multa conuenire: q̃uis non ſit in actu. ¶ Pro hibetur autem hoc ex cauſa alia non ex hoc qõ intel ligitur ex verbo ipſo: vt ſicut luna aut eius intentio eſt vna ſic q̃ non prohibetur in intellectu multa cõ uenire in ea. ſ. in eo vno quod intelligiẽ de ea. ¶ Si cut in hoc qõ dicimus Socrates: qz q̃uis multi con ueniant non conueniunt: niſi ſm auditu eius: at in tentio vna impoſſibile eſt: vt ponaẽ vna in qua mul ti conueniant: vna etenim ſuarum intentionum eſt ſubſtantia vel eſſentia huius ſingularis: ſed eſſentia huius ſingularis vel ſubſtantiam prohibet intelle ctus attribui alq. Aliquando autem cum dicit̃ So crates non queritur eius eſſentia: ſed aliqua ſuarum proprietatum in qua multi conueniunt. Jn hac au tem parte diuiſionis q̃uis non prohibentur multe conuenire quantum ad auditum eius: tamen prohi betur eſſe in vna eius intentione cõmuni cõmunio in qua conueniunt. ¶ Prima autem pars diuiſiõis vocatur vniuerſalis: ſecũda vo particularis. Tu ſcis autem multa eſſe in verbis ad modum partis prime ꝛ in intellectibus multis qui ſunt ad modum partis prime: ꝛ hec eſt intentio de qua id quod intelligiẽ in anima non prohibetur habere comparationem ſi militudinis ad multa. ¶ Non cures autem ſm ℔ q̃ es logycus qualiter ſit ℔ comparatio: ꝛ an intelle ctus ex hoc q̃ eſt vnus (in quo multa conueniunt) habeat eſſe in ipſis rebus que in ipſo cõueniunt vel eſſe ſeparatum extra per ſe preter eſſe quod habet in vno intellectu: an qualiter habet in tuo intellectu. Conſideratio autem boꝝ alteriꝰ doctrine eſt: aut doctrinarum duarum. ¶ Jam igitur noſti q̃ verbũ aliud eſt complexum: aliud incomplexum: ꝛ q̃ incõ plexũ: aut eſt vniuerſale: aut particulare. Noſti etiã q̃ debemus poſtponere tractatum de complexis.

¶ Scias etiaꝫ nos non occupari circa tractatũ ver boꝝ ſingularium ꝛ intentionuꝫ ipſarum: infinita enim ſunt nec numerari poſſunt: que etiam ſi eſſent finita ſcire ea ꝑz q̃ ſunt particularia non confert no bis perfectionem ſapientie: nec perueniemus per il la ad finem ſapientie: ſicut poſtea ſcies in libro ſapi entie. ¶ Sed qõ debemus conſiderare eſt conſide ratio verbi vniuerſalis: ſcias enim q̃ verbuꝫ vniuer ſale non eſt vniuerſale: niſi habeat comparationem aliquaꝫ: aut in eſſe: aut in vera opinione ad particu laria de quibus predicatur. ¶ Predicatio autez fit duobus modis: qz aut vniuoce ſicut hoc quod dixi mus q̃ Socrates eſt homo: homo enim predicatur de Socrate vere ꝛ vniuoce: aut denominatiue: vt al bedo de homine. dicitur eniꝫ homo albus ꝛ habens albedinem: nec dicitur eſſe albedo. Si autem conti gerit dici corpus album ꝛ color albus diffinitio pre dicati huius non predicaẽ de ſubiectis equaliter: no ſtra autez intentio non eſt hic niſi de eo qõ predica tur vniuoce. ¶ Enumerabimus ergo partes vniuer ſalis ſm q̃ comparaẽ ad particularia vniuoce. ꝛ dabo eis nomẽ ꝛ diffinitionem: multa autem que inueni mus faciũt vocem primo non incedere ſolita via in diuiſione verborum: ſed poſtea redibimus ad illaꝫ.

¶ Dicemus q̃ oẽ qõ eſt: eſſentiam habet qua eſt id quod eſt: ꝛ qua eſt eius neceſſitas: ꝛ qua eſt eius eſſe. Eſſentia aũt vniuerſiuſq̃ rei vna eſt: ſed qõ eſt vnuꝫ abſolutum non eſt id qõ eſt ex multis intellectibus: ex qbus coniũctis prouenit vna eſſentia. Exemplũ autem huius nõ inueniẽ in rebꝰ ſenſibilibus: debes ergo nũc credere eius eſſe: aliquando aute erũt vnũ aliquid non abſolutum. cuius eſſe ꝛ veritas compoſi ta eſt ex rebꝰ ꝛ intentionibus ex qbus coniunctis ꝓ uenit eſſentia rei: cuius exẽplum eſt hõ: neceſſe eſt. n. vt hõ ſit ſubſtãtia habẽs dimẽſiones in ſpatys in q̃ bus fiat lõgitudo ꝛ latitudo ꝛ ſpiſſitudo: ꝛ ꝓpter hoc neceſſe eſt vt ſit hñs aiam qua vegetetur ꝛ ſentiat ꝛ moueaẽ volũtate: ꝛ preter ℔ ſit aptus intelligere in telligibilia: ꝛ ſcire artes ꝛ docere eas: niſi fuerit ꝑbi bẽs extrinſecũ nõ ex ꝑte hñanitatis: cui oia q̃ cõue niũt ex quẽtu oiuꝫ cõuenit cẽ vna: q̃ eſt cẽntia hois.

¶ Deinde autem admiſcentur ei alie intentiones: ꝛ alie cauſe propter quas fit vnumquodq̃ ſingulariũ humanorum propter quas di cernitur vnumquod-

Que ſit deſcri ptio vocã icõple xaꝝ ſm antiq̃s.

Reꝓhẽſio illius deſcriptõis ſm quoſdam.

Defenſio illiꝰ de ſcriptionis.

Vox ex ſeipa ni hil ſignĩat.

Verbuꝫ vel vox car ẽs ſignato ſi eſt verbũ.

Pars dictiõis i cõplexe vt actu ps nihil ſignĩat: li cet forte ſignĩet vt ps in poꝰ.

Cõſideratio ſim plicitu ꝑcedit ꝑ conſiderationé ꝓple xorum.

Jnuuit diſſonez vocta icõplexe i vniuocã ꝛ equi uocam.

Ex quo ſeqr̃ q̃ ſol luna ꝛ huiuſ modi ſũt ꝓdica bilia ỽ pluriboꝰ.

Quaſi dicat. q̃ hoc ipediꝫ ẽ ex ꝑte ofectꝰ mãc.

Ex q̃ ſeqr̃ q̃ hoc nomẽ Socrates cõe plibꝰ ẽ termi nus equocus.

Jnuuit diſſoꝝ ro cis icõplexe vni uoce i vſez ꝛ ꝑti cularem.

Logycus vt ſic ñ hz curare ỽ eſſe vltimi.

Circa ſingulares voces nõ ẽ occu patio ſcie.

Cõſideratio hꝰ libri eſt circa vo ces vſes.

Predicaꝰ dupliꝛ vniuoca ꝛ õno miantia.

De eſſentia rei ꝛ quo q̃das ẽ ſim plexi ꝛ q̃dã ꝓpo ſita.

Qr cẽtia rei cõ poſite: q̃ ẽ ꝓpoſi ta adhuc magis ꝓponaẽ dum ad ſingularia ꝛc.

q̄ singulare ab alio: sicut q̄ hoc est breue ⁊ illud lō-
gum: ⁊ hoc est albus ⁊ illud nigrum: non est aliquod
istorum hō. q̄ si non bret istud singulare ⁊ bret alia
vice eius: necesse esset cozumpi propter hoc. Sunt
autem talia que consequuntur ⁊ que comitantur.

Q̄ hūanitas est cēnia ꝑa singularis hois.

¶ Veritas autem sui esse non est nisi humanitas:
ergo id qō est vnumquodq̄ singulare est ex eius hu-
manitate: sed speciale acquiritur ex q̄titate ⁊ quali-
tate ⁊ ceteris. ¶ Et habz etiaz alias ꝓprietates pre-
ter humanitatem in quibus conueniūt homines: si-
cut in humanitate: si sunt vere proprietates hois
cōis: sicut hoc qō est rationalis. ſ. habens animaz ra-
tionalem: ⁊ sicut hoc qō est risibilis naturaliter: ſz hō
qō est rationalis est vnum eozum: ex quibus coniū-
ctis conflatus est homo: q̄ autem risibilis est natu-
raliter est qōdam qō cum humanitas conflata ē ex
his ex quibus constat fuit necesse accidere ⁊ comi-
tari: cum enim factus est homo ex coniunctione aie
rationalis cum materia eius fuit aptus animari: qō
animari sequitur vt sit in materia affectio ridēdi: si-
cut fuit aptus ad alias affectiones vercecundandi ⁊
lachrymādi: ⁊ admirandi ⁊ percipiendi artem ⁊ sapi
entiam. Nullum autem horum habitus est: ⁊ per il-
la deinde subiectum factū est aptum recipiendi ani-
maz rationalem. ergo habitus anime rationalis p̄-
cedit: ⁊ perficitur per eum habitus humanitatis: et
hec consequuntur eum. Cuz enim consideras huma
nitatem necessaria sunt. Jā ergo patet ex hoc q̄ hec
est vera essentia rei: ⁊ sunt hic proprietates: ex quib⁹
dam quarum: ⁊ ex alijs constat veritas rei. ¶ Que-
dam ergo ex his sunt accidentia que non comitan-
tur in esse eius verba ⁊ vniuersalia que signant esse
vnius rei: aut multorum: ⁊ illa significant ea que re-
spondentur ad quid non alio modo. ¶ Si autez si-
gnificant ea que necesse est precedere in esse ad eēn
tiam rei: ita q̄ ex coniunctione eozum proueniat eē
rei (quorum alterum tantum non est eē rei: nec ver-
buz qō significat veritatem esse rei integre: sed par-
tem eius) debet vocari verbum essentiale: q: respō-
dentur ad quid. Qō autem significat proprietatem
que est ꝓter illa duo: siue sit cōitas: siue non: ipsuz
voces accidentale: ⁊ eius intentio vocatur intentio
accidentalis. ¶ De materia enim hic tractandus: si
oportet vt intentio verbi vniuersalis sit continens
intentionem verbi significantis quid est esse rei (si-
cut cōmune qō continet proprium) aut non. ¶ Hoc
enim qō dicimus verbum essentiale significat ver-
bum: cuius intentio habet comparationem ad eēn
tiam rei. Essentia autem non comparatur ad essen-
tiam rei: non enim comparatur alicui: nisi id qō non
est ipsum. Jdeo q̄ putatur verbum substantiale con
uenientius esse: vt contineat intentiones constituen-
tes esse rei: ⁊ vt verbum significans esse rei non sit
substātiale: vt homo non est substātiale homini: sed
animal ⁊ rationale sunt substātialia homini. ¶ Si
autem non ponitur hoc nomen homo substantiale
homini: ex hoc q̄ est homo sed vnicuiq̄ singulariū:
tunc necesse est vt aut comparetur ꝓpter substan-
tialitatem veritati singularis: ⁊ hoc est etiam homo:
aut vt dicatur collatio que sit singularis: ⁊ tunc non
erit ipsum integrum: sed pars eius qō est ſm hoc q̄
est coniunctum: ⁊ accidet vt nec animal: nec ratio-
nale: nec homo: nec quicq̄ huiusmodi sit substātia-
le vnicuiq̄ singulari tantū. ¶ Accidentalia etiaz si-

Risibilitas ō ne ceſſitate ꝓsidera tur ad ꝑn̄a ex q̄bus conflat hu manitas.

Verbū cēntiale quid.

Accūtale ⁊ iten-tio accūtalis qd.

Dubitatio.

Solutio.

Cōparatio nō ē ad seipsuz.

Accēſtalia aliq̄n erunt ſubalia.

cut eius color: ⁊ q̄ est filius Platonis ⁊ huiusmodi:
aliquando erunt substantialia: quādo erunt partes
constituentes compositum: ⁊ tunc homo non plus
erit substantiale singulari q̄z hoc: ⁊ iste opiniōes du-
cent nos ad hoc: vt substantiale non sit continens
quicquid significat esse. ¶ Hoc autem qō dicimus
substantiale cuius ſm naturam locutionis singula-
ris habeat intentionem comparabilem: tamen ſm
placitum logicorum significabat aliam intentionem.
Et hoc est q̄ verbum vniuersale est quod significat
intentionem: cuius comparatio ad singularia talis
est q̄ cum putabitur non esse substantia illoz⁹ par-
ticularium: non habebit esse: non q: horum substā-
tia particularium debebat primum destrui: vt sic
possit putari illa destrui: ſz quia ex illius destructio-
ne sequitur destructio istorum: idem autem est an ꝑ
destructo sit veritas scientie: an sit de eo quod est
necessarium veritati scientie quo constituatur: nam
hoc ⁊ illud substantiale dicitur. Si autem non fue-
rit ita: sed fuerit possibile in esse vel in opinione: vt
subiectum maneat destructo predi⁹. aut nō sit pos-
sibile in esse: sed destructio eius non sit causa destru-
ctionis subiecti: ⁊ hoc non sit possibile in esse: naz il-
lud destrui non cōtingit: nisi prius destruatur subie-
ctum in se: ita q̄ ipsum destrui non est causa destru-
ctionis subiecti: sed est accidens. ¶ Destructum au
tē in esse est sicut stare vel sedere que sunt de his que
cito destruuntur: vel sicut iuuentus que tādem de-
struitur: vel sicut ira tranquilli que facile remoue-
tur: ⁊ sicut mores qui facile tolluntur. ¶ Qō autez
destruitur in opinione non ineſſe est sicut nigredo
ethyopis. ¶ Qō autem non remouetur: nisi prius
remota causa ē sicut hoc ad qō homo nāliter aptus
est: qō possibile est remoueri ab homine in esse. Si
autem potentia destruitur humanitas destruetur:
nō q: destructio aptitudis naturalis ad rideduz sit
causa destructionis humanitatis: sed quia non con-
tigit risibile destrui: nisi fuerit antea humanitas de-
structa. Ipsa enim risibilitas non est causa ponendi
humanitatez: sed humanitas est causa ponendi illā.
¶ Patet igitur diuersitas que est iter comparatio
nem animalis ⁊ rationalis: ⁊ etiam hominis ad sin-
gularia: ⁊ inter comparationem accidentiuz ad ista:
primis enim destructis debent destrui singularia:
sed propter ipsam destructionem secundorum non
deberet destrui singulare. Ex his autem sunt quedā
que destruuntur: ⁊ quedam que impossibile est de-
strui: nisi destruatur singulare. Et quoniaz ita est in
re: tunc substantiale erit continens quicquid signifi
cat esse rei. ¶ Jam autem manifestum est q̄ verbū
incomplexum vniuersale: aliud est substantiale qō
significat esse: ⁊ aliud substantiale qō non significat
esse: ⁊ aliud accidentale.

Dīa inter ſubē ſubale ⁊ vle.

Accēſtia ſepabi lia ſm eē.

Accēſtia ſepabi lia ſm opione.

Ꝓpe passiones nō pñt remo ueri ſz q̄ ſi apti tudines: ſz soluz q̄ ad actus suos.

Quo destructa po⁹nāli alic⁹ ſpēs q̄ ē ei⁹ passio de ſtruit ⁊ illa ſpēs

Epylogus.

¶ De discutiendo qō dictum est de substantiali ⁊ ac-
cidentali.

Subale duplex. qōda qō signat esse: ⁊ qōdaz qō nō signat esse.

Snia alioz ē di ſtēc ſubalis ab accidentali.

Am dixerunt in distin-
guendo substantiale ab accidentali q̄ sub-
stantiale est constituens: accidenta-
le vero non est constituens: sed non
discernūt quali ē ꝓstituēs ⁊ q̄lr nō
ꝓstituēs. Dixerūt ēt q̄ substātiale impole est puta-
ri destructū: vt remaneat subm: accidentale vo possi
bile est putari destructum vt remaneat subiectū: po

Impugnat sen/tenciā illam.

teſt autem aliqs diſcutere veritatem ⁊ falſitatem in
his.¶ Dicemus ergo.q; hoc qđ dixerunt q; ſubſtā/
tiale eſt cōſtituēs:non continet de ſubſtantialis na/
tura qđ eſt non ſignificans eſſe:conſtituens enī eſt
continens aliud a ſe. Jam autem incidenter noſti ꝫ:
Si autem volunt conſtituens intelligere qđ non in/
telligit ex ſignificatione tui nominis:ſed volunt in/
telligere idem qđ de ſubali:contingit eos inducere
nomen multinocuꝫ qđ abſtulerunt ab eo cui primū
impoſuerunt:nec ſignant intentiones eius ad quod
tranſtulerunt:⁊ erit labor idem de conſtituente ⁊ de
ſubali:quorum vnūquodq; tāta egebit expoſitione
quanta ⁊ altera.¶ Contra hoc autem qđ nituñ de
deſtructione in opinione debes meminiſſe qđ predi/
ctum eſt.ſ.q; intentio vniuerſalis habꝫ proprietates
que ſunt prīo neceſſarie quibus poſtea efficit:⁊ ha/
bet alias proprietates que cōcomitantur ⁊ ſequunt
eam:cum ipſa intentio fuerit habita:nihil autem po
teſt intelligi eſſe remotis illis ꝓprietatibꝫ ab eo que
neceſſarie ſunt ei ad hoc vt habeat eſſe.¶ Jaꝫ enī
in premiſſis diximus q; res habent eē:⁊ q; eſſe earuꝫ
eſt aliquando in viſibilibus:aliquādo in intelligibi/
libus:⁊ qz eſſe neceſſe vt habeat alterum duum eſſe
non eſt verum niſi poſtq̄ hoc eſt id quod res eſt in
ipſo eſſe:⁊ impoſſibile eſt vt non habeat alterum eē.
Fortaſſis autē habebit aliqua que concomitantur
eam in eſſe:ſed prius erit ipſum eſſe:nam dualitatē ꝫ
comitatur ipſa paritas:⁊ triangulus comitatur tres
angulos pares duobus rectis eſſe:non propter vnū
duum eſſe:ſed ex hoc q; eſt triangulus.¶ Doc er/
go eſſe quod habent precedentia conſtituentia ſe
ex hoc q; eſt eſſe:non habuit eſſe:niſi qz illa preceſſe
runt:cum autem eſſe non habuit:nec habebit eſſe i/
telligibilis nec ſenſibilis.ergo cum habuit eſſe intel
ligibilis habebit eſſe cum illo intellectu id qđ conſti
tuit ſm hoc qđ in eo conſtituit. Cum autem hoc nō
habuerit eſſe in intellectu:impoſſibile erit ipſa remo
ueri ab eo.¶ Decigitur conſtituentia debent intel
ligi cum intelligitur id quod conſtituitur:vt ſciatur:
q; impoſſibile eſt ipſa ab eo remoueri:⁊ conſtituī in
intellectu deſtructis illis in intellectu: in effectu nō.
¶ Dico autem ipſa haberi in intellectu non ipa cō/
ſiderari in animo in effectu:multa enim de intelligi
bilibus non intēdit animus:ſed dico q; impoſſibile
eſt ea conſiderari in animo ⁊ eſſe quod conſtituunt
⁊ ipꝫ intelligi eſſe ſine illis in intellectu.¶ Et quā/
doquidem ſic eſt:tunc proprietates que dicuñ ſub/
ſtantiales ex intentionibus intelligibilibus debent
neceſſarie intelligiad ſubiectum hoc modo:eſſe eni
non intelligitur in intellectu:niſi precedat prius eo/
rum intellectus.¶ Accidentia vero alia intelligere
non eſt prius q̄ intelligere ipſum eſſe:nec ſunt etiaꝫ
cum intelligitur ipſum eſſe: ſed ſunt concomitantia
⁊ conſequentia:qz non ſunt conſtitutentia eſſe:ſꝫ ſunt
intentiones conſequentes eſſe.ergo eſſe ſtatuitur ſi/
ne illis:poſtq̄ autem ſtatuitur ſine illis:tunc nō eſt
longe quin intelligatur ipſum eſſe:q̄uis non preceſ/
ſerint ipſa vel non acciderint intelligi.¶ Jam autē
ſcis q; hoc intelligere non volo dicere hoc.ſ. vt cum
intellexeris aliquid ⁊ cōſideraueris in effectu:q; in/
telligas etiam partes ſuorum conſtituentium in ef/
fectu:fortaſſis enim non conſiderabis partes in tuo
intellectu. Sed dico q; ſi conſideraueris conſtituēs
⁊ conſtituturuꝫ non erit tibi poſſibile remouere conſti

Conſidera hꝰ ꝫ dicta,

R emouet falſuꝫ intellectum,

tutum a conſtituente ſe:taliter vt veruꝫ ſit conſtitu/
tum habere eſſe in intellectu non habente eſſe con/
ſtituente ſe. Et quando quidem ita eſt:eſſe debet im/
poſſibile ea remoueri ab eo:imo debꝫ habere iſta ſi/
ne dubio.¶ Accidentia autem non nego:quin vere
ſtatuantur eſſe in intellectu:cum non intelligatur
habens illa:ſed intellectus remouet iſta ab eo falſo.
Doc autem non affirmo de omnibus accidētibus.
¶ Accidentium enī quedam concomitantur eſſe
principaliter ⁊ manifeſte:non mediante alio accidē/
te:⁊ tunc impoſſibile eſt ea remouerī ab eē remanē/
te eſſe:⁊ conſiderans illa neceſſe ſimul cōſiderat:nō
enim eſt cauſa media inter illa:ſicut hoc q; triangu/
lus eſt huiuſmodi: q; aliquod lateruꝫ eius poteſt.p/
trahi in directum in opinione:aut aliud huiuſmodi
qđ accidit illi.¶ Poſſibile eſt autem q; eſſe accidē/
tis ſit alio mediante:q; ſi non attendetur poterit re/
moueri a ſubo:ſicut hoc q; oēs duo anguli triangli
ſunt minores duobus rectis.¶ Si autem ſecundꝰ
pars diuiſionis non eſſet vera:non eſſent ibi conſtā/
tia incognita:ſi vero pars prima non eſſet vera non
verum eſſet qđ oſtendimus:ſcz affirmare aliquod
cōmunicans eſſe qđ ſit medium.¶ Medium enī
ſi non ceſſat comitari eſſe vel non cōſtat haberi ab
iſto:aut in infinitum:aut eſt de conſtituentibus cō/
municans:incognitum(ſicut noſti)eſt cōmunicās
hoc:conſtituens etiam non eſt cōſtituens:conſtitu/
ens enim conſtituentis eſt conſtituens:⁊ eſt cōmu/
nicans illud etiam ſine medio.¶ Ergo cuꝫ id qđ co
mitatur aliud non eſt:manifeſtum eſt:poſſibile eſſe
opinari in modo illud aliud comitāte deſtructo ali/
quo modo:⁊ non eſt poſſibile aliquo modo.¶ Mo
dus vero poſſibilitatis eſt:q; pōt intelligi ⁊ eſſe in i/
tellectu cum remotiōe illius comitātis ab eo in effe/
ctu. Reſpectus etiā huius poſſitatis eſt ſm intellectū
abſolutum:modus vero impoſſitatis eſt quoniā poſ/
ſibile eſt opinari triſtez in ſenſibus illo comitante
remoto ab eo:ita vt exēpli gratia.hoc angulatū ha/
beat eſſe nō exiſtēte comitatione q̄ comitata eſt illō
in p̄ncipio nāe:aut ſicut ꝫ triangulus eēt duoruꝫ: ⁊
anguli eius nō eſſent minores duob⁹ rectis:que op/
poſitio falſa eēt:qz nō eſt poſſe:hoc eſſe verꝫ nec ra/
tionale manifeſtum:ſicut hoc qđ dicitur triangulus
eſt reſpectu huius poſſitatis:⁊ eſt ſm intellectuꝫ qui
comitatur eē.¶ Patet ergo ex hoc q; ꝓprietatum:
quedaꝫ eſt quā poſſe eſt negari in actu:⁊ q̄dā eſt quā
poſſe eſt in intellectu negare habere eē:⁊ quedā quā
poſſe eſt negari in intellectu ab⁹:⁊ quedaꝫ quā ipoſſe
eſt negari eē aliquo modo cum ſit accīs:⁊ q̄dā quā
impoſſibile eſt negari cum ſit ſubale.¶ Differt aūt
ab accidente:eo q; inter ſubas non affirmat precede
re eſſe aliqđ eē:aut eſſe ſubale: ſꝫ fortaſſis affirmat
precedere ſubale:accītale vero intellectus ponit eē
cōſequens:q̄uis ponat ⁊ nō remoueat.¶ Ergo iam
manifeſtū eſt qualiter non potuit occurrere intētio/
ni accītalis ⁊ ſubſtantialis ille qui noluit contētus
eſſe duob⁹ modis oſtenſionis quos pus diximus.
¶ Jd qđ ſigñat eē dixerunt eſſe ſigñatiuum ſubalis
cōis q̄tūcūq; fuerit:⁊ non puenit ad nos de ꝫ plus
diſcuſſionis.¶ Nos ergo pquiramus an id qđ itel/
ligit de hoc verbo ſm ſenſuꝫ vulgaré ſit ꝫ intentio
an non:⁊ an qđ ſciunt minores ⁊ conſentiunt in eo
tāq̄ in autentico:ſignificet illud:cum enīz fecerim⁹
hoc:oſtenderetur nobis magna vtilitas. Jdē aūt itel/

Proprietates multiplices.

Quidsit significatiuū eē rei fm sensum vulgarē.

ligitur fm sensum vulgarem:nunc significandum. ¶ Significatiuū.n.esse rei est id qō signat intētiones qua res est id qō est:res aūt non fit id qō est nisi cum omnes suas habet proprietates substantialiter tam cōes q̄s proprias:hō.n. non est id qō est ex h̄ q̄ est aial: alioquin ex aialitate haberet hūanitas. Lō cedo aūt q̄ aialitas est necessaria ad hoc. vt homo sit id qō est:z id propter qō habitum habet eē rei z quid est: z quādo quidez ita ē tunc substantiale cōe alicui cū alio in sua diffinitione vel proprio:non est esse rei ſ3 pars esse. ¶ Diz autē est de multis qui tenent q̄ substantiale:z qō signat eē: sunt vnū; z nō ponunt q̄ substantiale sit proprū significatiuū esse eius cui est substātiale.ſ.id qō vocabim⁹ postea dīa. Hoc aūt stultū est. ¶ Cognitio autem dispositiōis eius:qō signat esse fm positionē scōam:z sensus maiorū h̄ est.ſ.q̄ inuenim⁹ aial z sensibile predicari de hoīe equo z boue. Deinde inuenimus auctores artis dicentes q̄ sensibile z oino quicquid est huiusmodi. ex his vocant dīe eo⁹ que dicūtur genera z ponūtur substantialia:z non ponūt ea esse aliquid illi⁹ totius qō vocatur genus:z omne qō est signatiuū eē:z ptinet multa diuersa:ponunt genus. ¶ Similiter ē dispositio hominis rōalis cōparatione singulo⁹ hominum.ponūt.n.q̄ homo signat eos essentialr: z nō ponunt q̄ rationale est ita:vnde ponunt hoīem speciem aialis:sed non rationale: qō.n. dicit signare q̄ le qd substantiale cōe:ponunt diuersus ab eo: qō significat esse substantiale cōe.ergo non tenent ꝓgruū esse:vt vnum aliquid comparatione multo⁹ sit eē z quale esse.ita vt ne ex eo q̄ conueniūt in eo illa multa:sit eo⁹ esse:z in hoc q̄ per illud dīnt ab alys multis sit eo⁹ quale esse:ita vt ex hoc q̄ dī de multis. z ex eo q̄ conueniunt in eo sit genus aut ſpecies:ꝑter h̄ erit eis dīa:sed cū inueniunt genus querunt aliud qō sit dīa que constituat genus:si est qō habet differentiam constitutiuā:similiter cum inueniunt species querunt alia extra ea⁹ ſentiam que sunt earū dīe:si autē id non esset signatiuū eē nisi cū eēt gen⁹ aut spēs:tunc cum est signatiuū substātialis in quo conueniunt iudicium eius esset diuersum ab hoc.

Ponēres q̄ sble z qō signū esse sunt vnū.

Quid sit significatiuū eē rei fm sensum maiorē.

¶ Sunt autem h̄ quedam probibentia reuera esse qō dixerunt.ſ.q̄ significatiū substātialis cōis est significatiū esse:si quis autē boꝫ addiderit aliquid p qō restringatur id qō dicitur genus vel species ab h̄ q̄ est significatiū esse hoc .ſ.q̄ id quod est cōueniēs inter substantialia in quibus conueniunt debet contineri in signatiōe subal'cōis:z hoc est qō non signat quale quid vllo modo:ita vt differentia inter illa sit h̄:q̄ id qō signat quale qd est idem cū totalitate sua: z sicut est significat quale quid:id autem qō cōtinet significationem magis cōmuniū ex specialibus cōibus non signat quale quid nisi accidentaliter: significat enim illud vna parte sui tantū: sicut aial z vegetabile q̄uis differant per illud aliqua vegetabilitaz: tamen non habent hoc ex omni eo eē qō aial habz: sed ex aliquo eius: non enim facit animal ex hoc q̄ ē corpus. Sed ex hoc qō est sensibile:qō principaliter significat quale quid:z ꝓpter qō significat animal differentia z quale quid:ergo animal nō facit differre ex sua entia:sed ex parte sui sensibile:quod ex sui essentia non facit differre. ¶ Hoc autem est incertū z non rectum.primo quia si ita esset oporteret: vt cum acciperemus cōmuniorē inter intentiones:sic ē substantia z adiungeremus ei proprietatē magis ꝑ

Impoſſe ē vnius rei esse plēs differentes ꝓpletas.

priam significatiuaz alicuius rei:sicut si diceremus: substantia ratōalis debet significare esse:vt esset ꝓpries hominis:vel genus vl' diffinitio hominis:aut sui generis esset h̄ substantia rationalis:sed non est ita apud eos:eius enim diffinitio ē animal rationale:animal vero z substantia non sunt vnum:impossibile est autem vt vna res habeat diffinitionem integram z certam nisi vnam. ¶ Si autē ꝓtenderint inducere: cū primo cōi omnia ea que sunt in medio ordinis: cōficietur qō tenemus:quia cum significat eē ds eē cōtinens perfectionem qualitatis:z tunc hic labor deducet nos ad h̄:vt non sit necesse notare h̄ verbum agens eē ab eo cui impositum fuerat ad aliud placitum. Post autem ostendemus q̄ retinere h̄ verbum itez est obseruare primaz eius impositionē:z facīt nobis omnes modi propter quos implicat sic res: z post h̄ destructur hoc totum alys modis:ex quibus etiam est quod de sensibili. Et deide est quod de ani mali:ipse.n.constat ex intentiōibus cōmunibus z ꝓprijs:sed intentiones in eo cōmunes sunt:sic h̄ q̄ est corpus:aut aliquid aliud:z qō est habens virtutem: aut formam aut qualitatem qua non discernitur: qz non discernitur nisi per id quod magis est ꝓprius q̄ ipsa:hoc est:quia corpus aut aliud est habens virtutem comprehendentem singula tali vel tali mō:z ex illis est h̄ q̄ animal q̄uis non faciat differre vna parte sue intentionis que est corpus:sed alia parte q̄ est sensibile. Nos tamen scōm viam considerationis huius non incedimus:nec attendimus hanc cōsiderationem:nos enim non consideramus animal nisi fm q̄ est animal: animal autem ex hoc q̄ est anial vnum quidem est:z ex hoc q̄ est hoc vnuz necesse ē vt faciat differre differentia que est inter ipsum z vegetabile:aut non. Si autez non facit differre h̄ ōdit vt vegetabile cōueniat animali in hoc q̄ est animal qō est impossibile. Si autem facit differre:tunc iam aduenit ex isto fm hoc q̄ est animal differētia: q̄uis aduēiat etiaz ex vna parte eius:z fortassis h̄ pars est causa principalis in hoc. Cum autez fuerit in aliquo causa ꝓpter quā illud sit causa alicuius dispositionis quā habet causa:non videbitur propter h̄. vt habeat dispositionem accidentaliter. Multa enim sunt huiusmōi: cū autē fuerit aliquid causa ꝓpter quā sit aliud alicuius dispositionis:z causa habet illā dispositionem: non ideo debet habere accidentaliter: multa enim ex rebus sunt huiusmodi. ¶ Non nego autem ibi esse quedam que consequuntur id qō ponitur signans eē quibus differt id qō vocatur gen⁹ vel species a differentia. Et quedam que consequuntur differentiam que habet sensibile:z non animal: sed h̄ non est fm primam positionē:nec fm auctoritatem sumptam de hoc ab illis qui tractauerunt de istis verbis fm primam impositionem: sed sunt necessitates ad quas nos impellunt huiusmodi repugnantia. ¶ Cum autem manifeste intelligitur de vbo aliquid quo possumus esse contenti:tūc illō postponere:z ad aliud transire:modus.n.euagatiōis est: z pertinacie:ad qué adducit elatio: acquirēdi z veritati z fo⁰⁰:se nescire nec cogitare ex his q̄s dixim⁹ qō-

Sic.n.habz ſſe. sed forte melius elatio acgeſcēdi veritatē z falsandi rē.

nibus nisi cum audiuit.

Incipit

Incipimus nunc iam oīum eē q̄ verbum incōplexum vniuersale: aut est substantiale aut accidentale:z qō est substantiale alicui:aut est aptum signare esse aliq̄

Ale subale duplex t.

modo: aut non est aptū. Significans autem esse est: aut qō significat esse multorum que non differunt substantialiter: aut significat eē multorū quorum cēntie differunt substantialiter. Exemplum autem pmi est nomen solis quando vocatur sol ℔ designat: aut nomen hominis quando vocatur homo Socrates: ⁊ Ypocras. Exemplum autem scōi est significatio huius nominis animal quia ꝺ equo ⁊ asino simul alicui interroganti qui sunt respondebit ꝙ sant animalia. hoc enim nomen significat veritatem eorum integre ꝑ℈ ℔ qō interrogatur de collectiōe eorum: ⁊ queritur certitudo quam habent communem.

Significans eē vari⁹.

Significans eē mtor.

Dicta inter lla vlie subalia.

¶ Differentia aūt duoꝝ modoꝝ ℔ est: qz primus modus est significans eē collectionis: ⁊ tunc vniuscuiusqꝫ nomen eam nominis significat ⁊ integre veritatē substantialem quā habent Socrates ⁊ Ypocras. Nec excedit eam nec relinquitur ab ea nisi qō proprium est vniuscuiusqꝫ de proprietatibus accidentalibus: sicut iam nostri ex predictis. ¶ De modo vero scōo tu scis ꝙ animalitas sola est significativa eē hominis ⁊ equi vniuscuiusqꝫ per se: ex ea enim sola non est vnumqōqꝫ eorum id qō est: nec excedunt istā accidentalibus differentys sed substantialibus. Quicquid autem habent cōmune de eē nomen animalis significat: sensibile vero significat partem totius qō complectitur significatio huius nominis animal. est igitur pars perfectionis veritatis eorum in qua conueniunt non integre: similis est dispositio rationalis comparatione hominis.

Differentia aūt duoꝝ modoꝝ ℔ est: qz primus modus est significans eē collectionis: ⁊ tunc vniuscuiusqꝫ nomen eam nominis significat ⁊ integre veritatē substantialem quā habent Socrates ⁊ Ypocras. Nec excedit eam nec relinquitur ab ea nisi qō proprium est vniuscuiusqꝫ de proprietatibus accidentalibus: sicut iam nostri ex predictis. ¶ De modo vero scōo tu scis ꝙ animalitas sola est significativa eē hominis ⁊ equi vniuscuiusqꝫ per se: ex ea enim sola non est vnumqōqꝫ eorum id qō est: nec excedunt istā accidentalibus differentys sed substantialibus. Quicquid autem habent cōmune de eē nomen animalis significat: sensibile vero significat partem totius qō complectitur significatio huius nominis animal. est igitur pars perfectionis veritatis eorum in qua conueniunt non integre: similis est dispositio rationalis comparatione hominis.

Obiectio.

¶ Potest autem hic aliqs dicere ꝙ animal nihil significat qō nō significet sensibile: sicut enim non est animal nisi corpus habens aīaz: ita sensibile non est nisi corpus habēs animaz.

Solutio.

¶ Contra respondemus dicentes ꝙ hoc quod dicimus nomen significare aliquā intentionez non est eo modo quo intelligīt. ſ. vt quicquid nomen significat necessario sit idez eius significatio. Scis enīz ꝙ hoc nomen mobile quū significat necesse est ibi esse mouentem: ⁊ hoc nomen tectum quoz significat necesse est ibi esse fundamentum: ⁊ tamen ob hoc non dicimus ꝙ hoc nomen mobile significet: vel intelligatur ex eo mouens: nec ex hoc nomine tectuz intelligatur aut significetur fundamentum: sensus enim de significatione nominis est: vt nomen sit illius intentionis que est ex prima impositiōe. vnde etiam si fuerit alia intentio adiuncta prime extrinsecus quā percipit intellectus quādo percipit primam: nō ideo nomen erit significatiuum eius ſm impositiones p̄mam. Aliquādo erit vna intentio predicabilis de q̄cunqꝫ predicabit intentio alterius nominis: sicut intentio corporis est cum intētione sensibilis: ⁊ cū intentione mobilis. Intentio enim quā significat duplicio est duobus modis: principaliter ⁊ secōario. principalis autē est: sicut hoc quod dicimus animal significare coniunctionem corporis habentis naturā sensibilis. Secūdaria est: sicut huiusmōdi qō significat corpus. intellectus n. eius ꝛcludit̄ in intellectu animalitatis: necessario ergo id qō significat animalitatem continet intellectū corporis: non ꝙ extrinsecus innat illō. Erit ergo ꝰ significatio vera ⁊ p̄ncipalis: ⁊ secūdaria: ⁊ significatio extrinseca. Quando. n. dictio significauerit aliquid qō significat: cognoscitur intrinsecus: ⁊ aliquid extrinsecus adherere ei: qō nō habenit ex significatione dictionis: nec vt contentū: nec vt p̄ncipale: nec vt coequale.

Nō est nēcīa ꝙ gd nom̄ significat sit illi⁹ nois significatio.

Significatio nois ꝑpe respicit primam ipōne.

¶ Si autem volumus hoc totuz complecti ⁊ acquirere: dicemus ꝙ significatio dictionum est tribus modis: qz est significatio parilitatī hoc ꝙ est animal significat corpus habens animam sensibilem: ⁊ significatio continentie: vt significatio corporis ab animali: ⁊ significatio comitantie: vt ex tecti significatione fundamentuz.

Significatio dictionū triplex. Paralitatis c tinentie. Comitantie.

¶ Et quando quidem ita est redibimus ad id in quo eramus dicentes: quia intelligitur ex sensibili id qō habet sensum: animal vo intelligimus ꝙ sit corpus habens animam: ergo significatio corporis ⁊ sensibilis est significatio comitantie. Aliquādo vero ſm placitum logicorum interserunt ꝙ est corpus habens animam sensibilem. Est ergo significatio eius ſm integram veritatem significatio parilitatis: ⁊ ad eius partes significatio continentie: significatio sensibilis vero ſm parilitatem non est nisi perfectū: totum vero ⁊ alias partes non significat nisi ſm comitantiam. ¶ Cum ergo dicimus hic dictionem significare: non intelligimus hunc modum significationis: vt iam ostensum est: que est dictio significans eē: ex quo modo remouetur predicta questio. ¶ Dictio autem substantialis alicui que non significat eē eius cui est substātialis: nec vt genus: nec vt species: impossibile est eē id qō est generalius substantialib⁹ cōmunibus: tūc enim significaret eē cōe aliq̄ modo. Est ergo minus cōmune ꝗ illud: sed est aptuz ad ℔: vt per illud differant contenta sub eo inter se: est ergo aptum ad quale quid: ergo esse substantiale qō non significat esse rei est significans quale quid.

Obiectio.

¶ Si quis autem dixerit: qō aptuz est ad quale quid ipsum etiam aptuz est ad quid. Sēsibile enim quālis negatur significare esse hominis: ⁊ equi: ⁊ bouis ad modum generis vel speciei: non tamen negatur significare eē cōmune audienti ⁊ videnti ⁊ tangēti.

¶ Unde non oportet substātiale diuidi in id qō respondetur ad quid: ⁊ in id qō respondeī ad ꝗle quid: ita vt alterum non contineat in altero: non enim cōstat: vt quicquid significauerit quid est: non significet quale quid: vnde compellunt concedere quod dixistis debere alios dicere.

Solo.

¶ Respondemus ad illud ꝙ ꝑ qō solueī cum sciēnos non negare ꝙ illud qō significat quid sunt aliq̄: significet quale quid sunt alia: quia cōcedimus hoc: non enim negamus nisi qz (verbi gra:) sensibile est significans esse speciale. Sensibile etenim est: sic animal in substantialitate hominis equo ⁊ bouis: quoniā sensibile substantiale cōmune est multis quibus animal est substātiale cōmune: ⁊ non negamus nisi qō dam aliud. scz dicentes ꝙ conueniant in substantialitate: differant tamen in hoc ꝙ animal est per se significans esse cōmune illis quibus vtrūq; est substātiale alt: vt corpori.

Nō iplicat ꝙ sbīa le sit accēsitale respectu diuersoꝝ.

¶ Et per ꝰ non debet eē contētio in hoc quod dicimus ꝙ substantiale non est accidentale: nostra enim intentio est ꝙ non est accidentale ei cui est substantiale. ¶ Qō aūt scoa soluīt per ꝰ ꝙ non intelligim⁹ signans ꝗle quid: aptū tm ad ꝗle gd abstq; gd: ita vt ei⁹ signatio nō sit nisi intētio intrinseca ei in nomine significante esse generale: aut speciale: sed intentio constitutiua qua differunt. cum autez dicimus significās ꝗle quid intelligimus hāc itētiōez.

Dubitatio.

¶ Si autem quis dubitauerit ⁊ considerauerit qualis sit predicatio sensibilis de audiente vel vidente: ⁊ tangente: an sit respondēdū de eo: aut quid: aut nō: ⁊ quo modo est possibile: vt respondeatur ad gd: qm̄ hec erunt species sensibilis ⁊ aliqua diuersa differentia: tunc sensibile non predicabitur de illis: vt id qō

Solutio.

Accñtale duplr .s. ppriñ ꝛ cõe.

Cõcludit nñerñ vlñ ꝛ oñdit qõ nullñ eop ẽ tale in se.

Descriptio gñis logici.

reſpõdetur ad quid:animal enim eſt perfectioris ſignificationis:quomodo enim non eſt ita:cum ipſuꝫ ſit perfectius predicatũ oi eo ꝺ quo predicaꝛ cõiter:

¶ Iſte autem ſic dubitans debet ſpectare radices q̃liter predicetur genus de dria:hoc enim notum erit poſtea:ꝛ poſtq̃ hoc in manifeſtũ eſt:dicemus ꝙ ſubſtantiale ſignificans eẽ vel quid eſt:vocatur id qõ reſpondetur ad quid:ſubſtantiale vero ſignificans q̃le quid dicitur ad qõ reſpondetur ad q̃le:vt in ſua eẽntia:aut quale quid eſt. ¶ Accidentale vero aliquando eſt propꝛium nature eius de quo predicatur:ꝛ accidit illi tantum:ſicut riſibile ꝛ ſcriptor homini:ꝛ vocatur propꝛium:ꝛ aliquando eſt illi accidẽs ꝛ aly:ſicut album homini ꝛ aly:ꝛ dicitur accidens ꝑmune. ¶ Unde eſſe ſubſtantiale vniuerſale: aut ſignificat eſſe minus cõmune ꝛ vocatur ſpecies:aut notat q̃le eſſe ꝛ vocatur differentia.ſic vniuerſale accidẽtale: aut eſt propꝛium ꝛ vocatur propꝛietas:aut conueniunt in ipſo multa ꝛ vocatur accidẽs cõmune. ¶ Ergo omne nomen vniuerſale:aut genus:aut differentia:aut ſpecies:aut propꝛietas:aut accidẽs cõmune.

Hoc autem qõ eſt genus nõ eſt genus in ſe:nec in cõparatione omnium:ſed eſt genus eoꝝ que cõueniũt in eo:ſimiliter ſpecies non eſt ſpecies in ſeipſa:nec in comparatione omnium rerum:ſed in comparatione eius qõ eſt aliqnid in ipſa:preter ꝫ̃ ẽt differẽtia nõ ẽ differentia niſi comparatõe eius qõ diuiditur in ſua eẽntia per illam:ſimiliter etiam propꝛietas non ẽ pꝛietas niſi comparatiõe eius cuius nature accidit tantum:ſimiliter accidens cõmune non eſt accidẽs niſi in cõparatione eius cui accidit:ꝛ nõ alr. ¶ Nũc g̃ loquamur de vnoquoꝙ eoꝝ per ſe:ꝛ deinde loq̃mur de eoꝝ cõmunitatibus ꝛ differentys:ſic̃ habet vſus:incedentes ꝑm viam aliorum.

Multiplex ſignificatũ huꝰ vocis genꝰ:ꝛ qũo trãſlata fuerit ad genus logicũ.

Jcemus ꝙ verbum ſignificans intentionẽ generis pꝛius apud eos ꝑm pꝛimaꝫ impoſitionem ſignificabat aliud: ꝛ deide per impoſitionem ſcõam tranſlatum eſt ad ſignificandũ intentioneꝫ que apud logicos vocatur genus. Jlli autem intentionem in qua multi cõueniebant vocabant genus veluti genus eoꝝ:vt ceſares:aut patriam vt egypty. Quod.n.apud eos vt ceſares:vocabatur apud nos genus comparatione ceſaꝝ ſingulorum:ſimiliter egypty vocabantur inter eos genus comparatione ſingulorũ qui nati ſunt in egypto:aut qui in ea cõmoꝛabantur. Unde etiam in quo cõmoꝛabantur:ꝛ in quo conueniebant multi erat genꝰ eorum. Ceſar enim erat genus ceſaꝝ:ꝛ egyptus genus egyptioꝝ:ꝛ hec pars erat conueniẽtioꝛ apud eos generalitati. Ceſar enim cauſa eſt de hoc qõ ceſar ietas ſit genus ceſaꝝ:ꝛ egyptus cauſa õ hoc ꝙ egyptietas ſit genus egyptioꝝ:ꝛ putabant ꝙ cauſa digniꝛ ẽ nomine q̃ cauſatum. Conuenit enim vtrũq; in ſignificatione nominis anteq̃ appꝛopiquauerint ſibi i eo.

¶ Uideꝛ etiam mihi ꝙ officia ꝛ artes vocabãtur genus. ¶ Et quoniã hec intentio que nunc vocatur apud logicos genus fuit vnum in intellectu qõ habet comparationem ad multa que conueniũt in eo. Quia in lingua ſua non erat ei nomẽ quo appellarẽtur ea que ſunt inter ſe ſimilia tranſtulerunt adhuc ꝛ vocauerunt genus hoc.ſ.de quo loquuntur dialetici:ꝛ deſcribunt dicentes ꝙ eſt:id qõ ꝑdicatur de pluribus differentibus ſpecie in eo ꝙ quid eſt. ¶ Pꝛio autem q̃ incipiamus exponere hanc deſcriptionem inuolutam facile ſenſum diffinitionis ꝛ deſcriptionis:ſed differemꝰ expoſitioneꝫ eaꝝ vſq; ad locũ quo oſtendemus quid ſit ſillogiſmus õmõſtratiꝰ.

Nota de diffõ.

¶ Dicamus ergo ꝙ pꝛimum qõ predicatur:ꝛ queritur in diffiniendo hoc eſt.ſ.vt nomen ſignificet eſſe rei. Si autẽ intentio rei fuerit intentio incõpleꝛa non compoſita ex multis intentionibus:tunc nõ debet ſignificari eius ſubſtantia niſi nomine qõ tãtuꝫ ſignificat ipſam ſubſtantiã:ꝛ hoc erit nomen eius tantum:nec erit aliquid quo potius ſignificetur eſſe rei q̃ ꝓpriũ nomen eius. Aliquãdo autem ſignificabitur nomie multiplicato:qõ eſt nomen eius:qõ erit manifeſtius q̃ ipſa. Cum vero ſignificatio nominis non dederit aliquid certũ:erit neceſſaria alia ſignificatio que nõ tantũ ſignabit eius ſubſtãtiã:quibus excitabitur intellectus ad intentiones per quas peruenier ad itellectum eius:aut contẽtus erit ſignis abſq; eſſe:ꝛ nõ comꝓhendet illud ſicut tu modo. Quod ergo ẽ huiſmodi non habet diffinitionem:ſed habet nomen quo oſtenduntur ei extra ꝛ accidentia ꝛ comitantia.

¶ Si enim intentio ſubſtantie fuerit compoſita ex intentionibus ex quibus eſt eius eſſe:ita ꝙ ꝫ̃ dent ei eſſe: quia de ſubſtantialibus magis pꝛopꝛia ſunt ei genus ꝛ differentia.(ſicut debes intelligere ex ꝓmiſſis.) Differentia autem differentie ꝛ genus generis ꝛ qõ componitur ex illis habet mediãte alio que cõtinentur in genere vel differẽtia.oꝑtet ideo:vt diffinitio ſit compoſita ex genere ꝛ differentia:cũ autẽ deꝛint ꝓpinquũ ꝛ differentiã que eſt poſt ipſum:conficietur ex eis diffinitio:ſicut ꝫ̃ qõ dicitur de diffinitione hominis ꝙ eſt animal rõnale. ¶ Si autẽ genus nõ habuerit nomen dabũt ẽt diffinitionem eius:ſicut ſi animal non haberet nomẽ: diceretur corꝑus habens animam ſenſibilẽ. Deinde apponeretur rationale. Similiter de differentia: omnino ante diffinitionem comꝓhendit omnes intentiões ſubſtantiales rei:ꝛ oſtendit eas:aut ſignificatiõe pncipali:ſicut cũ oſtendit intentionẽ vnam contractaꝫ ex collatione ꝛ ſignificatione cõtinentie:ſicut quum oſtendit partes.

Nõ ỏ ỏſcrꝑtiõe.

¶ Jn deſcriptiõe vero nõ queritur niſi:vt componatur oꝛatio ex cõſequẽtibus rem que ſunt ei paria que habebit quicquid cõtinetur ſub ea:ꝛ nihil aliud:ita vt ſignificet eam ſignificatõe ſigni.

Qualr ſit ỏſcrꝑtio victoſa.

¶ Cõuenientius eſt autẽ; vt pꝛius oꝛdinetur in ea genus:aut pꝛoximum:aut lõginquum. Et deide apponantur accidẽtia aut pꝛopꝛietates:ꝙ ſi ita nõ fuerit:erit tũc deſcriptio victoſa. ¶ Exemplũ autẽ huius hoc eſt:quũ dicitur ꝙ homo eſt animal latarum vnguiũ erecte ſtature eminẽtium cornũ: riſibile:vl cum dicitur hoc totũ abſq; animali. ¶ Ergo ꝑdicari in declaratiõe nominis generis eſt:ſicut hoc quod vocatur genus. ¶ Ꝑredicatuꝫ aũt aliud eſt de multis:aliud eſt de vno ſolo:ergo predicatũ de pluribus erit generi quaſi genus:predicatũ vero nõ de pluribus nõ indicat genus:predicatũ vero de pluribꝰ cõtinet genus ꝛ cetera. de quinq; vlibꝰ.

Ꝑredicart i diſtinctõe gñis ẽ ñẽ genus. ſ. remoti. ꝑdicari ỏ ỏ ꝑ ꝫ̃ bus ẽ fiẽ genꝰ ꝙ pximi qnq.

¶ Cũ vo dicimus differẽtibus ſpecie in eo qõ quid eſt. appꝛopꝛiatur genus. Differẽtia autẽ ſpeciẽ itelligimus differẽtia ſubſtãtialiter. ¶ Species enim aliquãdo dr̃ veritas omnis rei in ſuo eſſe ꝛ forma:ꝛ ita vt nõ conſideretur eius comparatio ad aliud:ꝛ pꝛeciꝑue cum fuerit poſſibile in itellectu ꝑdicari de multis cõueniẽtibus in ipſa in effectu:aut nõ in effectu:ſed in poteꝛtia ꝛ ipolitate opionis.

Spẽs ꝑticꝛa.

¶ Ad oſtendendum autẽ qõ

sit genus:non est necesse considerare aliquid horũ. Cũ enim multa fuerint diuersa in eẽ. Et deinde predicatur de illis aliud tali predicatiõe illud aliud erit genus. ¶ Debet autẽ intelligi ꝟ:qõ dicimus de hac re.ſ.q̃ predicatur de multis ad interrogationes per quid:quoniaz ꝟ iam debet fieri niſi interrogatur de multis ſimul non debent quoq; eoz per ſe:ſicut iaz noſti. Differentia autẽ non predicatur in qd vllo modo. ¶ Species quoq; ex hoc q̃ eſt ſpecies nõ predicatur de aliquo predicatiõe huiuſmodi:ſed de eo ꝑdicatur aliter. Si vero contigerit ipſam predicari taliter iam fit genus. ¶ Debes autẽ ſcire q̃ nihil habet genus ⁊ ſpeciem:(que pertinẽt ad relationẽ.)niſi ex hoc q̃ habet intentionẽ diffinitionis eoz. Cum autẽ attribuimus hanc diffinitionẽ generi: percipim⁹ qd genus. Percipimus aliqd inſuper qõ iudicaretur ſi diceremus.ſ.ex hoc q̃ ita eſt ſi plenius diceremus: qõ autem poſtea appropriatur nomie ſpeciei poſtea ſcies q̃ non predicatur de multis diuerſis in ſpecie: ſed in numero. Accidentaliũ vero nullũ predicaẽ in quid:nullius igitur alioz eſt hoc proprium. Omne autem genus habet hoc proprium:diligenter ergo conſiderata intentio huiuſmodi diffinitionis vocaẽ genus.

Pria dubitatio. ¶ Contingunt autẽ circa ꝟ queſtiões multe:quarum vna ẽ q̃ ſi genus habet aliquid:quod ſit ei quaſi genus:(⁊ hoc eſt predicatũ de multis.)tũc genus ꝑdicabitur de gencre: quod eſt ſupra ſe.

Solo. Quõ ꝑdicari de multis ꝑdicaẽ ꝺ gñe ⁊ eſt diuerſi modi:ſi ⁊ nõ q̃ ꝟ oia ꝟa ſunt ex ꝓpriegio qõ ꝓpriſcõe ire ꝑdicari mutuo. ¶ Ad qõ reſpondemus:qõ predicatur de multis ꝑdicatur de genere vt genus:ſed genus de eo non:vt genus:ſed vt accidens. Non.n. dicitur q̃ omni ꝑdicato de multis accidit genus:niſi aliquo reſpectu:ſicut animali accidit generalitas aliquo reſpectu.ſ.reſpcu cõmunitatis.ſicut in proximo oſtendemus: ita q̃ generalitas non eſt conſtituens animal vllo mõ. Nos autem non negamus quin intentio minus cõmunis predicetur de magis cõmuni:ſz non de omni. Si autem genus predicatur de predicato de multis:ſic ꝑdicatũ de multis predicatur de genere:eſſet impoſe.

Scõa dubitatõ. ¶ Item queritur de hoc q̃ accipimus nomen ſpeciei in diffinitione generis. Cum enim volueris diffinire ſpeciem:videtur neceſſario apponendũ nomen genꝰis:ſicut poſtea oſtendetur.cuz dicitur q̃ ſpecies eſt id quod ponitur ſub genere. Sed interroganti videtur eſſe ignotum. Oſtendere.n.ignoti per ignotum. non eſt oſtendere: nec declarare:omnis autem diffinitio vel deſcriptio eſt declaratio. ¶ Ad hoc autez iam reſponderunt quidam dicentes q̃ quia duoruz relatiuoruꝫ vnũ non intelligitur eſſe niſi ꝓparatione alterius:genus autem ⁊ ſpecies relatiua ſunt:ideo debet vnuſquiſq; eoruꝫ accipi in deſcriptione alterius neceſſario. Unumquodq; enim eoruꝫ non eſt id quod eſt niſi ex comparatione alterius.

Solo ꝙrũdã: ⁊ ẽ porphyrij capitulo de ſpẽ.

Obo ꝓma. ¶ Dec autem deſcriptio auget dubitationem in alys que ſunt preter genus ⁊ ſpeciem:in quibus eſt impoſicatum:qõ in genere ⁊ ſpecie: augmentum vero implicationis non eſt explicatio. ¶ Indagato: etiam dicet tibi adapta diffinitionez relatiuorum:cuz diffinitione generis ⁊ ſpeciei:⁊ fac ſcire quomodo:(quũ ſint ſimul incognita.)ſcitur alterum per alterum.

Scõa.

Tertia. ¶ Item in ſolutione ſolent conſiderari propoſitiões queſtionis ⁊ deſtrui altera vel vtraq;:in hac autẽ ſolutione quã ꝟ induxit non cõſideraut propoſitiões. Non enim dixit q̃ genus ⁊ ſpecies vtraq; non ſunt incognita apud introducendus: nec dixit cum ſciaẽ alteꝝ ex altero:(quũ ipſum ſit ignotum.)Non eſt boc dicere ignotuz per ignotuz. Doc enim negare impoſſibile erat eum:nec poterit etiam negare q̃ docere ignotũ per ignotũ nõ erat declarare. Nec dixit q̃ ex ordine baꝝ propoſitionũ non prouenit: qõ quericur ex eis:quare ꝟ non conſiderauit ꝓpoſitiones q̃ſtionis:nec ſuum ſyllogiſmum in boc fecit.

Quarta. ¶ Et etiam accidit ei maximus erroz ex hoc q̃ nõ potuit inuenire differentiaz que eſt inter id qõ ſcitur cuz aliquo:⁊ id ex quo ſcitur aliud. ¶ Jd enim ex quo aliud ſcitur eſt id qõ per ſe ſcitur:⁊ fit pars oſtẽdẽdi aliud cui:quũ adiucta fuerit alia pars peruenieẽ ad cognitionẽ alterius:qõ iaz cognitũ fuerat nunq̃ ante illõ. Qõ autem ſcitur cum aliquo eſt id qõ cum perfecta fuerit cognitio rei ex conuentu oſtendentiũ rem: ſit ſicut res etiam ſcietur. Et cum non illa ſcitur illõ nũ q̃ ſcietur:nec ex illo ſcieẽ res. Et ideo ẽ ps totius collationis que oſtendit rem: partes enim collationis oſtendentis rem:quũ non conueniunt ſimul:nõ ſcitur res:vna enim eaz eſt ſignificans partem cognitionis quã habet res tantum: ⁊ interdum partes dicuntur:⁊ nõdũ ſunt complete:ideo dicimus eſt res ĩ cognita. Cũ vero complete fuerint:ſicut res.tũc ⁊ ſcitur id quod ſcitur cum re:re vera vero non ſciuntur niſi ſimul. Cũ autem ſciuntur alia ex alys ſegt:vt cognitio vnius fit ꝓtoz cognitione alterius:⁊ non cum cognitione alterius. Et ideo id qõ ſcitur cũ aliq̃ aliõ eſt ab eo ex quo ſcitur aliud. Jd enim ex quo ſcit aliõ prius eſt in cognitione q̃ illud. ¶ Unde dicimus q̃ relatiua non diffiniuntur ꝼm hanc imperitiaz: quaz inuerat ille qui putat per eam ſoluere huius qõnez. Sed in diffinitione relatiuoz eſt quidã modus collationis per quez remouebitur hec perplexitas: cuiꝰ declarationis alius eſt locus. ¶ Sed exemplius ei⁹ ĩ proximo eſt hoc:q̃ quũ interrogatus fuerit quid eſt nihil dices. Reſpõdeo q̃ ꝟ eſt qui habet fratrẽ: niſi dixerit q̃ ille frater cuius pars ẽ pater alterius qui dicitur eſſe frater eius:⁊ tũc in duas partes declarationis quaꝝ nulla eſt diffinita ex altero relatiuoruꝫ. Qui autem ꝟ expedieris iam oſtendiſti rationez relatiuorum ſimul. ¶ Poſt q̃z vero iam oſtẽdimus illum nihil õtermiſſe redibimus ad id a quo digreſſi ſumus dicentes q̃ diffinitio generis perfecta eſt:ſz non accipiatur in ea ſpecies:ꝼm hoc q̃ ſpecies eſt: ⁊ referatur ad ipſum:ſed ꝼm hoc q̃ eſt eſſentia. Cũ enim intelligitur ex ſpecie eſſe:⁊ veritas rei ⁊ forma:(plerumq;.n.intelligitur ex ea hoc:ꝼm vſum eoruꝫ.)nõ erit tunc ſpecies ad genus. Cum.n.intelligitur.(differentia ſpeciez.) differentia ineſſe ⁊ forma:iam perfecta eſt diffinitio generis. Cũ enim dixeris q̃ genꝰ predicatum de multis diuerſis in ſeipſis eſſe ⁊ formis: ⁊ ſubſtãtialibus ad interrogationẽ per quid ſunt:iaz perfecta eſt diffinitio generis:⁊ non eſt neceſſe ſcire ex hoc q̃ eſt relata poni in eius diffinitione:q̃uis relatio aliquo modo ꝟ intelligatur. Sed non eſt ſic:vt propter hoc ſit diffinitio que eſt eoruꝫ: quoꝝ vnuz diffinitur ex altero:ſed relatio que eſt ꝟ intelligiẽ eſſe hec.q̃ quu dixeris q̃ eſt predicatum de multis diuerſis in eſſe:iaz poſuiſti diuerſa in eſſe predicari de ipo. ⁊ hoc eſt quod inuiẽ oe relatiõe que tibi accidit.

Ad ppria ad ſcõaz dubitatõ.

Soluũ dubiuz. ¶ Qõ autem non fecerit diffinitionem eoruꝫ:quoꝝ alterum diffinitur ex altero hoc eſt:quia pars diffinitionis eſt eſſe:ſed vniuerſalitas diuerſa in eſſe nõ diffinitur per genus. ¶ Ergo iaz diffiniſti genꝰ tali diffinitione:ex cuius fine ⁊ in potentia diffiniri ſpeciez que refertur ad genus q̃uis non poſueris:eam in eſ-

Excusat se.

fectu:(ſm q̄ eſt relatiua.) partē diffinitionis generis. ¶Sed diſputare de hac pitia diffinitionum q̄s habent relina:ꝛ quare ſic eſſe ꝺbeat:ꝛ quomodo poterit conſideraril:id qꝺ habet vnūquod relatiuorum per ſe non:vt predicetur comparatione alterius:poſtea declarabitur alꝰ.

Multiplex ſignificatū ſpēi ſm analogiam.

Species autē apud grecos dicebatur �fz aliam intentionem preter ſpeciem logicā: nomen eniz qꝺ tranſtulerunt greci pbi ad intentionez ſpeciei logice prius iꝑ poſuerant ſm primam inſtitutionez formeꝝ vniuſcuiuſq;ꝛ quia poſtea inuenerunt q̄ ea que ſunt ſub eodem genere habēt formas:ꝛ eſſe que ſunt propria vnicuiq; eoꝝ:ideo vocauerunt ea:ex hoc q̄ ſunt:ita ſpecies:ꝛ ſicut nomē generis continebat intentionem vulgarem ꝛ logicam: ita nomen ſpeciei abſolute continet intentionē vulgarem ꝛ logicam. ¶Et ſic nomen ſpecici logice continet:ſm logicos duas intentiones: quaꝝ vna eſt cōmuniozꝛ alia magis propria. ¶Cōmunioz autē intentio eſt hec quā dicūt referri ad genus:ꝛ diffiniūt dicentes q̄ eſt poſita ſub genere:aut de qua predicatur genus ſubſtantialiter ꝛ alia huiuſmodi. ¶Intētio vero magis propria eſt quā aliquando deſcribūt ſm aliquem reſpectū dicētes q̄ eſt ſpecies ſpecialiſſima: ꝛ ꝫ eſt que ſignificat eſſe:qꝺ eſt cōmune pluribus non differentibus ſubſtantialiter. ¶Et hec intentio vocatur ſpecies:ſm primam intentionem: qz ꝫ nūq̄ erit quin ſit ſub genere. ¶Et dicitur ſpecies ſm intentionem ſcōam. ¶Sed inter hos duos actꝰ eſt differentia:quum tantum ſm primam intentiōez referatur ad genus:ſed ꝛ ſm ſcōam intentionem nō referatur ad ipſum:ad hoc enim:vt p̄dicetur de pluribus differentibus numero in quid non eſt neceſſe: vt ſit aliud quid cōmunius q̄ ipſa:qꝺ predicatur de ipſa. ¶Intentio autem ſpeciei:ſm primū modū non eſt:ſicut genus:ſm intentionez ſpeciei:iuxta zm modum conſtituens illam. ¶Poſſibile eſt.n.in opinione:vt id qꝺ eſt ſpecies hoc modo: primo non habeat ſpeciem:iuxta zm moduz. Non prohibetur enim in intellectu intelligere vniuerſale qꝺ ſit p̄m: ꝛ non eſſe ſub eo vniuerſale. Et preter ꝫ non diuiditur differentyꝫ:ſicut punctus ſm aliquos. ¶Et qꝺ eſt poſſibile remoueri in opinione: etiam non erit ſubſtātiale:ſicut iam noſti:qꝺ autē non fuerit ſubſtantiale nō erit genus:ſed ſi neceſſe fuerit ibi eſſe non erit niſi accidens comitans. Aliquando autē dicitur:vt ſpecies ſpecialiſſima. ¶Qꝺ autem intelligitur de hoc q̄ eſt ſpecies ſpecialiſſima:non eſt id qꝺ intelligitur de ꝫ: q̄ eſt ſpecies:ſm intentiōez qua dicitur de multis diuerſis numero in quid:quo eteniz cū ex hoc:q̄ ē ſpecies ſpecialiſſima:ſpecies ſit ei:vt genus intrās in eiꝰ diffinitione: propter quā referatur ad ſpecies q̄ ſunt ſupza eam? ¶Deinde certiſſime neſcio vter eozum modozum:ſm logicos fuerit prioz:nō eſt.n.longe q̄ id ad qꝺ primū tranſtulerūt nomen ſpeciei ſit id qꝺ eſt ſupza ſingularia. Et deide propter hoc q̄ accidit ei habere ſupza ſe aliam cōmuniozem vocauerūt:qꝺ eſt ſub cōmuni huiuſmodi ſpecialitatem. Nec etiaz eſt longe q̄ alia intentio antiquoꝝ fit:ſed qz hāc intentiōez comitabatur: vt eſſet ſpecies ſpecialiſſima: ꝛ propter ſuam relationem reſtringentē ſpecialitatē: tantum abſq; generalitate poſuerunt dignioreꝫ: tūc nomine ſpecialitatis:ꝛ quia eſt ſtatiz poſt ſingularia vocata eſt ſpecies. Hoc autem eſt:qꝺ ego nequeo diſcernere:cuius magis foueā q̄ nomē non fuerit pus impoſitū ſpeciei:ꝫz reſpectū quo refertur ad genus.

Spēs logice duplex .ſ. coīs ꝛ ꝓpria ſeu ſpāliſſima.

Spēs cōis qd.

Species ſpāliſſima quid.

Dubitatio. Quis modꝰ ſpēi eſt vnus ex q̄nq; vlibus. Solo.

¶Debemus autem ſcire de ſpecie que vna eſt de q̄nq; in diuiſione prima:ſm quē iſtoꝝ modoꝝ eſt ſpes. ¶Dicamus ergo poſſe eē:vt ꝫ quinq;membris diuiſio fiat taliter:vt includat vnum tantum duoꝝ modorum:ꝛ non alium:cum.n.dicitur q̄ nomen cōmune ſubſtantiale:aut dicitur ſignificare eſſe: aut nō: ſi eſt ſignificans eſſe:aut eſt ſignificās eſſe cōmune differentibus nūero non ſpecie:tūc membꝝ ſignificās eſſe continebat genus ꝛ ſpeciē que eſt ſtatim poſt ſingularia:ꝛ excludit reſpectū ſpeciei:ſm intentionez q̄ eſt in relatione generis:ꝫz membꝝ primū. ¶Et poſtea predicatuz de multis differentibus ſpecie in qd diuiditur in id qꝺ eſt ſic:de quo nō predicatur aliqd huiuſmodi:ꝛ hoc erit qꝺ vocatur genus tantū:ꝛ in id qꝺ predicaꝫ de multis de quo predicatur aliquid huiuſmodi. Et ſm hunc reſpectū erit ſpecies:ſed hec diuiſio non attribuit numeꝝ ſpecialitatis: ſm intētionem relatam abſolute:ſed oſtendit nobis poteſtatez huiuſmodi ſpecialitatis:ſm hunc reſpectum.ſ. q̄ eſt genus:ꝛ habet ſpecialitatez:ꝛ oſtendit nobis naturā ſpeciei:ſm reſpectum ꝓpriū ſaluam ꝛ integram.

¶Et poſſibile ē autē diuidi taliter:vt det nobis ſpeciem que eſt ſm intentionem cōmunez: ꝛ ſpecies ꝫz intentionē ꝓpriā ſit in ſcōo membꝛo:itaꝫ ſit in id qꝺ eſt ſpecies.aut qꝺ eſt ſpecies ſpecialiſſima:tamen accidit eſſe ſpeciē.(ſm intentionē quā poſuimus eē magis propriaz.) qꝺ eſt ſpecies que ſit genus. ¶Cū autez diuiditur vniuerſale:ſm qꝺ eſt vle cōmunicatioz cōſideratio de illo eſt:vt diuidatur diſione quaz habet comparatione inferioꝝ ſuoꝝ gbus eſt vniuerſale:ꝛ tunc remouebitur ſpecies ꝫz intentionem cōmunē:ꝛ non habebitur poſtea niſi ex alio reſpectū: ꝛ tūc ſpecies que primo percipitur erit ſpecies:ꝫz intentionem ꝓpriā. Si autem non curauerit de hoc: nec de diſpoſitionibus vniuerſaliū:ꝛ de accidētibus eoꝝ que ſunt inter illa:ex ꝫ q̄ ſunt vniuerſalia:(ſic hoc q̄ vnū eſt cōmunis vel magis propriū comparationealterius non comparatione ſingulariū.) tūc proueniet tibi ſpecies relatiua:ſicut in proximo oſtēdemus. ¶Non debet autē quis credere:vt ꝫ q̄nq; mēbris diuiſio ſit includens omne id in quo diuidi̇tur vniuerſale. Aliquando.n.aliquid diuiditur in aliqua ꝛ excluduntur ab eo alia que non includunt niſi in alia diuiſione. Animal.n.cum diuidit in loquēs ꝛ in non loquens non erit niſi bimembris differētia a qua excluditur volatile ꝛ greſſibile:ꝛ tūc erit neceſſarium fieri aliam diuiſionem. ¶Non debes autez perſiſtere in dicendo q̄ ꝫ diuiſio quiq;membris debeat includere omnē intentionem cuiuſcuq; vniuerſalis:ꝛ reſpectuū eius:ſed debes ſcire q̄ nō ducit nos ad hoc implicitū:niſi qz duo membꝛa diſcreta cōueniunt in vno nomine qꝺ eſt ſpecies. ¶Conueniētius eſt autem dicere q̄ cū ꝫ q̄nq; habita fuerint p̄uenit ex comparatione que eſt inter illa aliquid aliꝺ .ſ. diſpoſitio eius qꝺ eſt magis propriuz inter ea que predicantur in quid:comparatione magis ꝑmunis: ita q̄ ſit ſpecialitas magis propria:ſicut ante accidit. hec etiaz ſingularitas ꝛ indiuidualitas quas preterm̄iſerunt ſic currentes de eis. ¶Si autem voluerit facere diuiſionem ex qua detur nobis ſpecies: ꝫz intentionem relatam que eſt cōmunioz:tunc conuenit dici q̄ nomen ſubſtantiale:aut predicatur in qꝺ:au

Quis mōꝝ ſpēi ſit prior.

non:id autem qđ predicatur in quid intelligitur cõmune id qđ conuenit respondeti ad interrogationẽ factaꝫ de multis quid sint. Deinde dicemus ꝙ ea q̃ predicantur in quid differant in cõmunitate ⁊ proprietate. Quedam enim eoꝝ sunt cõmunia ⁊ quedã cõmunissima:ex predicabilibꝫ autẽ in quid id qđ ẽ cõmunius est genus minus cõmunis: ⁊ minus cõmune est species cõmunior:inuenta autem specie diuidem⁹ alij dicentes: necesse eẽ aut vt species fiat genus alij speciei aut non. Et hec diuisio ostendit nobis quinq; manifeste:⁊ natura speciei ꝑm intentiõẽ cõmunẽ continetur in ea. Species vero .z^m. intentionem secũdã includetur in ea aliquo modo:sed in diuisione prima non fuit ita. ¶ Vulgata autẽ diuisio horꝫ quinq; affinior est prime diuisioni. Diuiditur enim sic:omne nomen incomplexum singulare: aut significat vnũ aut multa. Significans autem vnuꝫ est nomen singulare:signans autẽ multa:aut significat multa differentia specie:aut nũero. Signãs vero multa differentia specie:aut est substantiale:aut ẽ accidentale. Si autem est substantiale: aut predicatur in quid:aut in quale quid. Signans autẽ multa differentia specie in quid ponitur genus:significans quale quid est differentia:accidentale vero est accidens cõmune. Deide dicitur ꝙ id qđ significat multa differentia nũero:aut predicatur in quid:⁊ est species:aut predicatur in quale quid:⁊ sic ẽ proprietas.

Diuisio vulgata quinq; vtiũ.

Rebꝫdẽio illius diuisionis vulgate.

¶ Dec autẽ eoꝝ diuisio non includit speciẽ ꝑz intẽtionem relatiuam; nec differentiaꝫ ꝑm ꝙ est differẽtia:non enim continetur in ea de differentijs nisi qđ predicatur de multis speciebus. Non est autẽ ḃ natura dĩe:aut ḃ ex ḃ ꝙ est differentia:non enim omnis differentia est ita sicut postea ostendetur. ¶ Si autem considerarent qđ tu postea scies non posse reprehendi:sed scies eos:nec considerasse:nec perce pisse:⁊ ideo non possumus eos excusare:fortassis autem doctorum primus consideranit. ¶ Et in hac diuisione non distinxerunt inter proprietatẽ ⁊ differẽtiã quã non habet nisi species. ¶ Et excluserunt ꝓprietatez que est proprietas speciei medie ⁊ compar eius. Non enim assignauerunt proprietatẽ ꝑm ꝙ est proprietas speciei:sed ꝑz ꝙ est proprietas speciei specialissime:sicut non assignauerunt speciem nisi specialissimam.

Diffõ spẽi spāliſſime vulgata.

Certificemus nunc vulgatas descriptiões speciei dicẽtes ꝙ speciei. (ꝑm ꝙ species non refertur ad genꝰ.) per scipitur diffinitio talis: ꝙ ipsa ẽ que predicatur de pluribus nũero differentibus in quid:in qua non conuenit cũ ea:nec genus:nec accidens cõmune:vnũqđq; enim eoꝝ predicatur de multis differẽtibus specie: non autẽ multis differentibus numero. ¶ Doc ãt qđ dr predicari de multis differentibus nũero debet intelligi.ſ.de numero tantũ. Nisi enim sic intelligatur:ex hoc ꝙ predicatur de multis differentibus numero non prohiberetur predicari de multis differentibus specie:predicatur enim de multis differentibus specie aliqñ qđ predicatur de multis differentibus numero:quare proprietas huius nominis nõ est speciei:sed tãtuꝫ eius qđ predicatur:nisi sic excludatur id qđ predicaꝫ de multis differentibus specie ab eo quod intelligitur de hoc:⁊ hoc est per qđ differunt a specie genus ⁊ accidens: aut per qđ discernit ab ea differre que predicantur de multis differentibus specie. ¶ Duius autem dĩe exemplũ est id qđ diuiditur in duo equalia:ẽ enim differentia paris ꝑz numeꝝ:sed aliquando dicitur de linea ⁊ superficie ⁊ corpore:non enim par est tantũ qđ diuiditur in duo equalia:sed cũ additũ fuerit numero qđ est ei quasi genus erit proprium paris. ¶ Sed non discernit per hoc species a differentia que est propria speciei:sicut est rationale.ſ.habens virtutẽ discurrendi. hoc enim solus homo habet. Quod enim de angelo predicatur hoc est alterius intentionis:in qua non conuenit hõ cuꝫ angelo. ¶ Aliqui autẽ verbosi possunt excludere ab hac diffinitione. (ꝑm hunc modum discernendi.) speciem a differẽtia. Modus vero hic est: vt dicatur ex natura speciei ꝑm hanc intentionem debet non predicari nisi de multis differentibus numero: sed nature differentie non debeẽ hoc. Et hic modus est exceptus: sed per ḃ ꝙ predicatur in quid ꝙ species a differentia absoluitur:⁊ etiaꝫ differt a proprietate: proprietas enim non predicatur in quid. ¶ Ergo ḃ descriptio est recte assignata que non comitatur nisi intentiones que dicit species specialissima. ¶ Species vero ꝑm ꝙ refertur ad genus habet duas descriptiones: quarum vna est ḃ:qua dicitur ꝙ est posita sub genere:altera vero ꝙ ẽ id de quo predicatur genus in quid. ¶ Debemus autem ḃ cõsiderare dicẽtes ꝙ si ex.(posita sub genere.) itelligitur ꝙ sit magis propria q̃ ipsum in predicatione:sicut qđ predicatur de parte eius de qua predicatur dicitur esse id sub quo ḃ est:si inq̃ ita est tũc singulare ⁊ species ⁊ differentia ⁊ proprietas cõueniunt in hoc. ¶ Si vo intelligatur.(positum sub genere.) de eo qđ vle est tantũ:⁊ non singulare:tũc intelligitur ꝙ non datur ex significatione nominis:⁊ preter ḃ differẽtia ⁊ species ⁊ proprium conueniunt in hoc. ¶ Si vero itelligatur ex posito sub genere qđ est propinquius sibi coniunctũ in illo sine medio:tunc excluditur singulare:sed non proprijũ ⁊ differentia. ¶ Si vero intelligatur ꝙ est sibi coniunctuꝫ non in ordine cõmunitatis tantum:sed in ordine intentiõis:etiam excluditur proprietas:sed non differentia. ¶ Si vero itelligitur ꝙ est in cuius natura est cõmune.ſ.id qđ est superius est contentũ in significatione eius:appropriatur hec descriptio speciei:genus enim non est in natura dĩe:nec proprietatis:sed est quasi semen eoꝝ:⁊ non est intra essentiaꝫ eoꝝ:⁊ est comparatio eius ad illa:sicut cõparatio rei consequentis necessario:⁊ nõ comparatio eius qđ intrat substantiam eoꝝ: sicut ia nosti. Doc autez nomen.(positũ sub genere.) nõ significat hanc intentionẽ expositaꝫ tot modis:nec ꝑz impositionem nec ꝑm vsum:non enim memini me aliquo loco librorꝫ auctorꝫ huius artis inuenisse hoc nomẽ sic debere intelligi. ¶ Descriptio vero scđa ḃ est qꝫ species est de qua predicatur genus eius i qd: aut sic dicitur:ꝙ est id ꝺ quo predicatur genus eius in quid. ¶ Contra tũc si intelligit predicari in quid quod iam ostendimus: oportet aliqd addi qđ est de quo ⁊ aliꝺ predicatur genus eius in quid: ⁊ erit hoc proprium speciei:de differentia etenim non predicatur genus in quid vllo modo:sicut nec de proprietate ⁊ accidente:esse autez indiuidui non perficitur genere tantum. ¶ Si autem ex hoc qđ intelligit inter eam ⁊ differentiam ⁊ ꝓprietatẽ ⁊ accidens differẽtia intelligitur:inter eam ⁊ singulare non est differẽtia nisi contineatur in ea ꝙ sit vniuersale huiusmodi.

Per quid dr spēs spāliſſima a dīa spēi ſnia alioꝝ.

Opi. ꝑba ⁊ ꝛa.

Descriptiões spēi cõis q̃ refert ad genus.

Quo itelligẽda sit illa descriptio: spēs ẽ q̃ ponitur sub genere.

Terms intelleciõis illꝰ descriptiõis.

Genus ẽ q̃si semẽ differẽtie ⁊ ꝓpriꝰ: nõ tñ intrat substam eoꝝ.

Quo itelligẽda sit 2ª diffõ spēi cõis vbi excludit multi intellectus falsi.

Sz accẽs cõplanũ ñ ꝺdicat ꝺ dīnub⁹ spẽ: vt cri spitudo similitas ⁊ huiusmõi. qre tẽ. solue tu.

Nota limitatiõnẽ diffõnis spẽi spāliſſime: cui⁹ limitatõis fuit auctor Aulcẽ. li. vt narrat Alber. in vlbria.

¶ Tamen adhuc inter eam ⁊ dr̃iã generis non erit dr̃ia. ¶ Qui aũt diffinit dicẽs q̃ spẽs est id q̃ẽ magis ꝓpriũ de duobus vltimis predicabilibus in quid: nesciunt diffinire spẽm. Non.n. ꝙuenit dici nisi sic.ſ. q̃ est vltimũ magis ꝓpriũ de duobus vltimis p̃dicabilibus in quid. Ex quibus aũt ices b̃? Nisi ex ercuerios p̃ncipia ⁊ locos que sunt ꝓpria diffinitionũ. ¶ Dicemus aũt nũc q̃ genus a ĩo est genus qõ ipole ẽ fieri spẽm: qñ supra illud nõ est aliud cõtus genus: ⁊ aliõ ẽ qõ ẽm alii respectũ potest fieri spẽs: q? b? supra se genus cõtus q̃s sit ipsum. Et silr spẽs: q? alia est spẽs quã ipole est fieri genus: nã non est spẽs minus cõis q̃s ipsa: ⁊ alia est que alio respectu põt fieri genus: nã sub ipsa est alia spẽs minus cõis q̃s ipsa. ¶ Ordinatur ergo genus multis modis: q? aliud est supmus genus: qõ non est spẽs vllo modo. ⁊ genus mediũ qõ est species: ⁊ genus: sub quo est species ⁊ supra qõ est aliud genus: ⁊ genus infimus: qõ est species ⁊ genus: sub quo non est genus. ¶ Silr ⁊ spẽs: q? alia est infima sub qua non est species vllo modo: nec ẽ genus aliquo modo: ⁊ ẽ species supema sub generalissimo genere: ⁊ supra eã nõ est spẽs aliquo mõ: ⁊ est species media que est spẽs ⁊ genus: sed nõ vnius est genus ⁊ species. ¶ Vnigatũ ãt ex ꝓplũ buius est catbegoria subẽ: substantia etenim non babet gen⁹ supra se: sub qua est corpus: sub corpore vero corpus animatum: sub corpore animato animal: sub aiali: aial rõale mortale: sub aiali aũt rõali est homo sub boie vero est Socra. ⁊ Plato ⁊ filia. ¶ Sortes g̃ ⁊ Plato ⁊ filia sunt singularia: ⁊ suba est genus gnalissimũ: nã non est supra eam genus: bõ vero est spẽs spalissima: nã nõ est sub eo spẽs. Que aũt sunt inter b̃ sunt genera ⁊ spẽs: ⁊ media respectu inferiox genera: respcũ supiox species: vt corpus species est subẽ: ⁊ est genus aiati: aiatum aũt est species corporis ⁊ spẽs aialis: in quo conueniunt vegetabilia ⁊ aialia: aial vero est spẽs aiati: ⁊ est genus rõalis aialis: in quo ꝙuenũt aialia irrationalia ⁊ bõ: aial vero rõale est spẽs aialis ⁊ genus bois. Conueniunt.n. homo ⁊ angelus in co. ¶ Ergo aial rõale erit genus ifimũ. ⁊ suba genus supremũ. Corpus vero ⁊ qcqd est inter illa est genus mediu?: sed corpus est species supema: ⁊ homo est spẽs infima: aiatũ vero qõ est inter ea est spẽs media: subaũo respectu eius qõ sub ipsa: est genus gnalissimũ ⁊ supmum: ⁊ qñ non b? respectu? ad aliquid qõ sit supra eã est id qõ nõ est spẽs: bõ vero respectu eox que supra eã sunt erit spẽs spalissima ⁊ spẽs ifima: sed respectu inferiox est duobus modis. ſ. in respectu eoz̃ q̃ sunt sub ipsa: ẽm hoc q? non sunt spẽs. Et ẽ ẽm q? ꝺ illis p̃dicar: respectus vo quẽ b? ad id qõ est sub ipsa ẽm p̃dicationẽ: attribuit ei intentionẽ spalitatis non relatiue ad genus. Et b̃ est inictio scba eius qõ dcm est. Alius vero respectus attribuit ei q? est spẽs ⁊ nõ genus: ⁊ q? est spẽs spalissima: spẽs aũt non est genus ⁊ est spẽs eo modo quo diximus. ¶ Intellectus aũt eox triũ q̃uis sint comitantes sc: sunt tñ diuersi. Si aũt spẽs dr̃ vnaquecq? istax intentionũ: dicet de bis tribus sola pricipatione nois: sed diffẽs ipsox intellectu erunt diuerse. Si vero vnus tñ eox spẽs sunt ipsa dictio dicet quã habebit vnus erit diffõ eius: ⁊ dº alterius erit descriptio eius que non intelligit ex boc noie: non vt signum comitãs illã. ¶ Sicut aũt sub spẽ spalissima sunt subta vlia q̃uis nõ sint spẽs: sic scriptor nauta: ethyops sũt sub boie. ¶ Silr nõ ẽ longe quin supra genus gnalissimũ sint p̃dicabilia q̃ non sunt genus: sed intẽtiones comitantes in gb⁹cõ ueniunt genera ⁊ genex gnia sicut accn⁹: ⁊ sic alia que p̃dicañ de mltis gnalissimis. sic postea cogscetur. ¶ Illa aũt dr̃ia quã attribuerũt subẽ ꝓueniens vsq; ad boiez nõ est recta: q̃uis nõ ipediat intelligi id qõ intendit: corpus.n. bñs aiaz cũ ꝓplectit vegetabilia cũ sensibilibus: nõ ꝓplectit angelos nisi sola pticipatiõe nois: g̃ corpus bñs aiam nõ erit ꝓtinens angelos. ¶ Silr aũt quũ dr̃ rõale bõ ⁊ angelus: nõ erit boc nisi sola pticipatione nois. Rõnale.n. qõ dr̃ia p̃dicata de boie nõ p̃dicañ de angelis: ⁊ qñ gdẽ ita est: tunc aial rõale nõ est gen⁹ boiuz ⁊ angelorũ: nec corpus bñs aiaz est genus boiuz ⁊ angelox: nec corpus bñs aiaz est genus vegetabilii ⁊ angelorũ: ⁊ aialiũ: ⁊ qñ gdem ita est mortale non est dr̃ia quam nece sit ponin diffõne aialis rationalis per boiem ⁊ non hominem.

Genus duplex.

Spẽs duplex.

Genus triplex. ſ. Suprem. Medium. Infimum.

Spẽs triplex. ſ. Suprema. Media. Infima.

Coordiatio p̃dicamẽti subẽ.

Hoc dictũ ẽ ẽm vlã Platonico rũ: quã ei pphyrius i hoc sequtus est: ũ hoc dicũ in finc capti moderabitur ab Aureen.

Spẽs ẽ equoca ad illos tres modos spẽi.

Rẽouet dubta. Sub spẽ spalissimis sunt subta vlia.

S b̃ gen⁹ gnia ultimũ sunt aliq̃ p̃dicata.

Moderat superius posita per exẽplo coordinationis p̃dicamenti subẽ: q? illa non sunt pparbenice dicta.

Differentie nomen ẽm logicos intentic nez primã signãt ⁊ scdam. ¶ De autem intentiones nõ sunt: sicut intentiões gñis ⁊ spẽi. Prima.n. positio generis non fuit nisi a vulgo: trãslatio vo fuit a maioribus: sed dr̃ie nomẽ ꝓmũ logici posuerunt: ⁊ deinde trãstulerũt. ¶ Cuius ꝓma positio est b̃ cũ dr̃ q? dr̃ia est qua differt aliqd ab ali quo subalr. ¶ Posq̃ igif sic factũ est dz dr̃ia p̃dicari de tribus ꝑs ꝓtius ⁊ posterius. ita. ſ. vt dr̃ia alia cẽt cõis ⁊ alia ꝓpria ⁊ alia magis ꝓpria. ¶ Cõis ãt dr̃ia est id per qõ ꝑt aliqd differre ab aliq̃: qõ itex põt dr̃ ferre per illud ab ipso: ⁊ per quã aliqd põt differre a seipso in duobus tpibus: cuius exẽplũ sunt accña separabilia: vt stare sedẽ. Socra. n. aliqñ differt ab ⁊ ypo. p. boc q? ille est sedens ⁊ nõ iste: ⁊ postea aliqñ fit eẽ. Nec g̃ dr̃ie ipositio cõis ẽ vtriq;. Silr sortes aliqñ differt a seipso duabus bozis in q̃x vna est sedẽs ⁊ altera nõ sedens. Et bec est dr̃ia cõis. ¶ Propa vo dr̃ia est id qõ accñtibus est p̃dicabile comitans. Cuz eni dr̃ aliqd differre accidẽte sepabili ab eo qõ per ipsum differt: sp erit dr̃ia ꝓpria: vt dr̃ia bois ab equo boc q? est carnis nitide. ¶ Nec.n. dr̃ia est ppa bois cõpõne equi: per quã itex nõ põt equus differre ab boie: nece est. n. vt aut nullo mõ sit pole equũ habere banc ꝓprietatẽ: aut vt sit pole. Si ipole fuerit bñe aliq̃ mõ: tunc ipole erat banc dr̃iaz esse inter eos nisi fixam. Sivo possibile fuerit vt equus bẽat ea: nõ differet per eã equus ab boie: sed cõueniet. B igit dr̃ia ẽ quã nõ b? nisi altez tñ. ¶ Sũt aũt qdaz per q̃ sp fit dr̃ia: sicut exẽplũ qõ posuim⁹: ⁊ b̃ est ꝓpetas: ⁊ sunt qdã que sunt subti sm gbus fit dr̃ia sed nõ semper: sic nigredo qua differt ethyops ab alio boie: ab ethyope. n. nõ sepaꝛ nigredo: illũ vo aliũ boiem pole ẽ fieri nigz: ⁊ tũc nigredo nõ erit iter eos differẽtia. ¶ Cũ aũt nigredo fuerit dr̃ia erit ꝓpa ethyopis tñ: cũ vo nõ fuerit ei⁹ ꝓpa: tũc nõ erit eius dr̃ia. Cõis ãt nõ est ita: per ipsam. n. aliqñ illud differt ab boc: ⁊ b̃ ab illo aliqñ. ¶ Per dr̃ias vero cõem ⁊ ꝓpriã aliqñ dr̃nt singularia ciusdẽ spẽi: per p̃m vo membz̃ divisionis, ꝓprie dr̃ie non dr̃nt singularia ciusdẽ spẽi inter se: comitanꝛ. n. nãz spẽi: p boc. n. qõ accidit alicui singulariũ: z sic nõ sp dr̃t per eã. Si ãt accideret cui accidit in p̃ esse: sic dr̃t boies a p̃n⁹ natiuitatẽ postea ipole est accidere: tunc pole est esse in hac dr̃ia alicd quo differat ab alio singulari: ⁊ est ipole nõ differre vllo mõ ab boie: etenim singulari post esse suũ cã dr̃

Prima ipositio generis ⁊ vulgaris p̃ma ipositio dr̃ie fuit facta a sapientibus.

Ex quo p? q? dr̃ ferẽtia est analoga ad mta significata.

Dr̃ia cõis qd.

Dr̃ia ꝓpria qd.

q? dr̃ia ꝓprie dcã no posse esse mutua respcũ extremoꝝ.

Ex quo p? q? differẽtia ꝓpe dcã ẽ duoꝝ modoꝝ.

Distinguit inter vnũ modũ dr̃ie ꝓprie dr̃ia cõmunem.

Distinguit iter dr̃ ferẽtia cões ⁊ ꝓpriã licet mõi ex vna pte: ⁊ dicam ꝓpria ẽm modũ ex alia.

Dſia magis ꝑ ꝓpria qđ.

Quo dſat dſia magis ꝓpria ab aliis.

Alie diuiſiones differenne.

Quo differāt al teratū ⁊ aliud.

Riſibile ñ differt ſubalr a ñ riſibili inq̄tū riſibile ſ; inq̄tū rōnale.

Quid ſit differē tia q̄ ē vnum ex quinq; vlīs

Suppler deſcri ptiōes differētie q̄ ē tertiū ꝑdica bile.

Diffō i q̄ ſi ponꝫ tur genꝰ diffinui bz ſignificāre nāz diffi nitū ⁊ ſit ei eq̄liſ tñ eſt ꝓpter.

Alie ē q̄ſi genus differentie.

Alie ñ ponūt i deſcriptiōib⁹ ꝑdicā liū q̄ſi genꝰ vlīs loco vlīs.

Quo itellim illō qđ dſia ꝑdicat ō plurib⁹ differē bus ſpē. Pzisꝰ itellius. Scōus. Terēsius.

Impugnatio ſ; lor intellectuū.

Dſie hñt duas ꝓparationes.

Dſia gñis gñaliſſimi nō bz nisi vnā ꝓparatiōez.

Ex q̄ ꝑs q̄ abſolute loquēdo de dſia ñ ꝓt dici q ꝓpa ſit magis cō munis vl minus q̄ illō cui⁹ ē ꝑta.

Nec genꝰ gñaliſſimū ſit nec ſpēs ſpāliſſima habz rrāq; dſias. ſ. de uiſiua ⁊ ꝓſtitua.

Quo ois dſia cō ſtituta ē diſiua ſz non cō.

ſceſſit ꝓncipiū eēndi: hoc igit erit id per qđ differūt ſingularia ipſius ſpēi. ¶ Dſia vero que vocaſ magis ꝓpria ſit ꝓſtitutiua ſpēi que cū adungit nāe generis efficit illud ſpēm: ⁊ deinde comitatur ⁊ accidit quicqđ comitaſ ⁊ accidit: ⁊ b̄ eſt ſubalis nature generis qđ ꝓſtituitur in eē ſpēi: ⁊ b̄ dat eſſe ⁊ diſtinguit ⁊ deſignat: ſicut eſt rōnalitas homini que differt a ceteris que ꝓueniunt cū ea: ꝓpria. n. non ꝓmus ocurrit nature generis: ⁊ accurrit ⁊ ꝓficit: cetere vero nō aduenium nāe cōi: niſi poſtq̄ aduenit h̄: ⁊ adaptat ⁊ ꝓparat ad oſa que accidūt ⁊ comitaſ. Nec enī nō aduenium nec accidūt: niſi poſt hanc ꝓpietatē q̄ eſt ſicut rōnalitas homini. ¶ Uirtus. n. que vocaſ aia rōnalis ex hoc q̄ cōiungitur māe aial fit rōnale ⁊ ꝓceptibile ſcientie ⁊ artiū: vt nauigationis ⁊ agriculture: ⁊ adaptatur etiā ad mirandū ⁊ reſpiciendus ꝓpter miras: ⁊ lachrymādum ⁊ erubeſcendū ⁊ faciendum cetera que hz hō: non q̄ ex ꝓiunctiōe alicuius horum cū aialitate hz anial aptitudinē qua fiat rōnale: ſed q̄ aptitudo cōis ⁊ virtus cōis humana eſt ꝓpter quā vocaſ rōnalis. Illa aūt ſunt accidētia ei⁹ conſequentia ea. ¶ Hoc aūt ſciri poteſt facile ⁊ certificari: nā ſi non inueniret in hoie virtus ꝓma apta ad cognoſcēdum ⁊ ad intelligēdum: nō haberet has ſingulas aptitudines. que virtus eſt illa q̄ vocaſ rōnalitas: ꝓpter quā fit rōnale: que eſt dſia ꝓſtitutiua ſubſtātialis nāe ſpeciei. Qđ aūt eſt album vel nigrū vel aliquid hz non eſt de eis q̄ aduenīūt nature ſpēi aut generis: ⁊ ſeparāt ⁊ efficiunt ex eo gddā qđ ōtingit eſſe hō. Debes aūt ſcire certiſſime: quia dſia iter dſiam magis ꝓpriā ⁊ illas dſias h̄ eſt. ¶ Uñ ꝓt dici q̄ dſia ſ; alie ſunt ſeparibles alie inſeparabiles. Inſeparabiliū vero: alia eſt ſubalis: alia eſt accidentalis. ¶ Itez pōt dici q̄ dſia ſ; alia facit aliud: alia alterat. Aliud vo eſt id cui⁹ nā eſt alia: alteratum vo eſt cōiūs q̄ illud. Omne. n. qđ differt ab alio eſt alterans: nō aūt omne qđ differt ab alio eſt aliud ſi intelligaſ aliud id qđ eſt diuerſus ſubalr. ¶ Itez dſiarus alia eſt faciens alteratū tñ: ſine ſit ſeparabilis vt ſedere ⁊ ſtare: ſiue inſeparabilis: ſicut riſibile ⁊ latiuus: riſibile eteni q̄ius neceſſe ſubalr differat a nō riſibili: tñ h̄ diuerſitas non ōtingit in ſuba: ex hoc q̄ riſibile: q̄ riſibile accidit ſecundario. poſtq̄ diuerſitas ōtingit in ſuba ſine eo: ⁊ deinde accidit illō. Primus autez qđ diuerſitatē efficit eſt rōnalitas tantū: impoſſibile eſt aūt vt riſibile faciat differre ſubalr id de quo ꝑdicaſ ab eo de quo nō ꝑdicaſ: ſz h̄ q̄ differāt ſubalr nō eſt ex riſibili: ſed ex alio qđ eſt rōnale. Dſia ergo que eſt magis ꝓpria eſt cā ēntialis differētie facientis aliud ſm placitū auctoꝝ huius artis imponētiū hoc nomē aliud. ¶ Noſtra autez intentio hic eſt conſiderare hāc dſiam tñ que eſt vna ex quinq; ⁊ nō alias: cui⁹ certa deſcriptio eſt hec: q̄ eſt vle ſimplex ꝑdicatū de ſpē: in quale qđ eſt ſm eſſentiaz generis ſui. ¶ Et hoc ēt qđ ꝑdicaſ de ſpē in ale quid hz etiā multas deſcriptōes diuulgatas: ſicut h̄ qđ dicit q̄ dſia eſt qua differt a genere ſpēs: ⁊ etiam qua abūdat ſpēs a genere: ⁊ etiā qua differūt que cōueniunt in genere: ⁊ que ꝑdicatur de plurib⁹ differētibus ſpē in quale qđ. ¶ Debemus aūt diligēter cōſiderare has deſcriptiōes ⁊ certificare eas. Dicem⁹ ergo q̄ cū addiderint vnicuiq; hāꝝ deſcriptionum aliquid erit par: h̄ aūt eſt vt dicatur ſubalis: ⁊ h̄ ſubſtantiale eſt id per qđ differt ſubſtātialiter ſpēs a genere. ꝓprietas. n. (q̄ius per eas ſpēs differat) non eſt taliū ſubal. ¶ Silr dz dici de eo quo differt ſpēs a gñe in ſua eſſentia: ⁊ de hoc q̄ dñt ſubalr ea q̄ non differunt gñe: ⁊ de h̄ q̄ ꝑdicatur eſſentialr de pluribus in quale qđ eſt. ¶ Deſcriptiones vo tres pozes q̄ius ſint pares cuz dſia: nō tñ includūt id qđ eſt in dſia: vt genꝰ eius: quo. ſ. ꝓpleꝫ diffinitio q̄ius ſine eo poſſit haberi ſignatio ſubalis equalis: ſicut ſi aliquis diceret q̄ homo eſt rōnale mortale: ſignāret. n. naturam hois: ⁊ eēt ei equalis: ſed non ꝑficeret niſi noiaret id qđ eſt ei quaſi genus qđ eſt aial. Sed cur aut qđ eſt hoc poſtea dicēt in ſuo loco. ¶ Qđ aūt ē q̄ſi genus dſie hoc eſt vle: dz q̄ addi illi. ¶ In deſcriptōe vo iā noiaū vle cū dr ꝑdicari de multis: ꝓdicari. n. de multis eſt deſcriptio vlis: q̄ iam attribuit ei deſcriptio aliq̄ que eſt q̄ſi genus: q̄ius nō deſigneꝫ ex nomine. ¶ Hoc aūt qđ dr de pluribus differētib⁹ ſpē: hz tres intellectus: vnū qđ nō ꝑcipit qui vult perlegere hunc libz: qđ poſtea oſtendemus in ſuo loco. ¶ Leteri vero duo, ꝓpe manifeſte ſunt q̄z vnus eſt: vt nā dſie cōtineat ꝑdicatiōe plures ſpēs ſine dubio ꝓeter vnā illā ſpēm a qua differt. ¶ Alius vero eſt q̄ nā dſie dz ꝑdicari quale qđ eſt vnūqđq; multoꝝ differentiū ſpē iter ſe: q̄ſi dicaſ ex ipſa: ꝑdicaſ in q̄le qđ nō ō oib⁹ ſil: ſz ō vnoq̄q; coz ꝑſe: veluti ſi diceret q̄ ensis ē q̄ pcutiū boies: ſi q̄ boies oēs illo pcutiāt: ſed quicūq;. ¶ Dec aūt expō aliēa ē ⁊ nō recta. ¶ Si aūt poſe fuerit boc intelligi ex ea niſi qđ ꝑmū intellectū eſt: tunc h̄ deſcriptio h̄ modo itellecta erit viciosa. nā. n. dſie ex h̄ q̄ eſt dſia nō dz. (ſic tu ſcis.) nō eſſe ꝓpa vnius ſpēi: hoc. n. contingit: aliquādo. n. accidit h̄ aliq̄b⁹: accidit. n. h̄ accūs nāe dſie: ſz nō vlr dicte dſie. Et pp hoc nō eſt accūs cōe oibus dſijs: ita vt h̄ ſit in deſcriptoīb⁹ ſicut dſia in diffōnibus: hoc q̄ vicioſum eſt. ¶ Eſt aūt qđ in hoc q̄ dr ꝑdicari in q̄le quid: hec aūt differamus vſq; ad illū locuz q̄ loq̄mur de dſijs iſtoz gnq;. ¶ Quātus ſi intellexerim⁹ deſcriptionē ſm nſa ꝓncipia. ⁊ ſz hoc qđ expoſuim⁹ alis: ꝑficietur deſcriptio: ⁊ erit deſcriptio multorum. ¶ Nos aūt non ꝑcrutamur hāc deſcriptionē in h̄ loco niſi ſm hoc qđ intelligūt hi qui tractant de ea. ¶ Debet ēt ſciri q̄ nulla dſia cōſtituit de ſpēbus q̄ oīnet genus niſi vna tñ. Deide dſie duas habēt ꝓpationes: vna z ad id qđ diuidunt. ſ. genus: ⁊ aliam ad id in qđ diuidunt. Nā le etenim diuidit aial i hominem ⁊ ſtituit hoiem: q̄ eſt diuiſiui generis ⁊ ſtitutiuū ſpeciei. Si aūt genꝰ fuerit gñaliſſimū nō habebit dſias niſi diuiſiuas: ſi vo fuerit ſub gñaliſſimo hēbit differentias diuiſiuas ⁊ ſtitutiuas. Et dſie diuiſiue ſtitutiue: ſunt que diuidūt genus eius ⁊ ſtituunt ſpēm ex eo: genus. n. cū diuidit dſijs gñaſ ſpēs ſub gñe. Diuiſiue vo ſunt que diuidunt iſtud ⁊ cōſtituunt ſpēm ſub eo. ¶ Conſtitutiue vo gñis non ſunt minus cōes q̄ ipſis: ſed eius diuiſiue ſunt min⁹ cōes q̄ ipſum. ¶ Genus gñaliſſimū hz dſias diſiuas: ſed non ſtitutiuas: ſpēs vero ſpāliſſima hz ſtitutiuas: ſed nō diuiſiuas. ¶ Nulla aūt cōſtitutiua eſt niſi diuiſiua. Diuiſiuarū aūt (ſm q̄ videt) aliqua eſt non conſtitutiua. hoc aūt nō eſt niſi in dſijs negatiuis ſiue ꝓuatoꝝ q̄ vere nō ſunt dſie. Cū enī dicimus, q̄ aial aliud eſt rōnale aliud ē irrationale. irrōnale nō ſtabiliuit ſpēm aliquā oppoſitaz rationali: niſi forte contingeret q̄ qcqd eſt irrōnale eſſet vna ſpēs: ſicut id qđ non diuidit in equalia ſub nūero eſt ſpēs vna: ⁊ eſt impar: aut ſi homo non erubeſceret ponere animal irrōnale genus brutoꝝ ⁊ ſpēm aialis. ¶ Sed q̄

uis hoc aliqs faceret;adhuc tñ ostẽdem⁹ q̄ irrõnale vere nõ est dr̃ia:fed q̄ quedã cõitas. Silr de oib⁹ pñ tiatinis:ꝓuatiue eni comitantes funt rex:cõparatione intentionum;gbus carent. Irrõnale eni non itelligitur nifi refpectu rõnalis. ¶ Spes ergo habz itẽtionẽ ſuã z dr̃iam ſuaz que eſt aliqd exiſtens in genere ſua:z deinde conſequtur vt non predicetur de alio. ¶ Aliquãdo autem cogimur nomẽ ꝓuatoriũ ponere pro itentiõe quaz habet res in ſua eſſentia cũ non fuerit eius nomen:ꝑpter hoc autez nõ oporꝫtet q̄ negatio h̄ ſit ꝓpriuz eius nomen:ſed eſt nomẽ cõicans illã:qõ träſferr̃ ab eo cui iditum eſt ad h̄. ¶ Si aũt ex aialibus non eẽt preter hoiem niſi hinibile: binibile cẽt dr̃ia eius. Deinde ſi eẽt hoc nomẽ z diceret irrõnale z itelligeretur ex eo hinibile:tunc irrõnale habuit ſignãtionem dr̃ie. ¶ Poſtq̄ aũte irrationale eſt quoddaz cõius q̄ dr̃ia vniuſcuiuſq; ſpecierũ animaliz:z non h̄z vnuz aliqd cõe ponens affirmatiuꝫ pro quo poſſet poni irrõnale:in quo cõueniat ſignuz eius:niſi ex itentiõe ꝓuandi rõnale. ¶ Priuationes vero ex hoc q̄ ſunt ꝓuatiões nõ ſunt itẽtiões conſtitutiue rez:ſed ſunt accidẽtes z comitantes reſpectiue:poſtq̄ iã ſunt eſſentie eoꝝ:tũc irrõnale nõ eſt vere dr̃ia in qua conueniũt bruta:z que ſit cõſtitutiua eoꝝ. ¶ Si aũt aliquis voluerit ponere illud dr̃iam z ſtabilire q̄ anial rõnale pr̃ius eſt ſpẽs:z poſtea genus:z ponere q̄ aial diuidit vna diuiſione equali in ſpẽm ſpecialiſſimam z in genus:ſimul faciet: z tunc q̄ois differentia diuiſiua erit⁹ ia ꝓſtitutiua. ¶ Si autem voluerit modũ qui habeẽ veriſſime nõ erãt iſte differẽtie:qũo.n.eſſent differentie:cũ non conſtituant aliquam ſpẽrum: ¶ Differentie eniz vere nõ ſunt niſi que ſunt cõſtitutiue cuz diuidunt. ¶ De h̄ autem qõ quidam putant:q̄ differentiaꝫ quedam ſunt cõferẽtes eſſe que diuidũtur:z deinde expectãt donec alia veniat dr̃ia z ꝓſtituãt ſimul:ſicut rõnale qõ fortaſſis putatur aial diuidere:ſed expectat ad cõſtituendam ſpẽm:donec ei adiungatur mortale.

¶ Dec opinio falſa eſt. Dr̃ia enim que nõ diuidit z prouenit ex ea conſtitutio ſpẽi non eſt neceſſe omnino:vt ſit conſtituens ſpeciem ſpecialiſſimaz. Intereſt enim an dicamus q̄ ſpeciez cõſtituit:aut dicam⁹ q̄ conſtituit ſpẽm ſpecialiſſimã. Rõnale eniz q̄uis conſtituat hoiem qui eſt ſpẽs ſpecialiſſima:ꝓſtituit tñ rõnale aial:qõ eſt ſpẽs aialis z genus hominis: ſi eſſet ve⁊ qõ dicit̃.ſ.q̄ rõnale cõius eſt q̄ homo:z q̄ animal rõnale p̃dicatur de hoie z de angelo non ſola cõione nomis:ſed vniuoce. ¶ Dec aũt qõ dr̃ aial rõnale eſt dcñ cui⁹ iunctura h̄z itentionez itellectuaz que eſt min⁹ q̄ aial:z nõ eſt dr̃ia:ſed dr̃ia eſt pars eius.ſ.rõnale:neceſſ.ꝑ ꝓ:g̃ ſine dubio eſt ſpẽs ei⁹. Silr oñditur q̄ ſit genus hois:ſicut mãifeſtauit auctor ꝓſagogaꝫ als. Rõnale igit iam ꝓſtituit ſpẽs ad quã erat genus:cum ergo diuidit conſtituit ſine dubio. ¶ Conſtat autez de hoc q̄ vna dr̃ia non predicatur prima predicatiõe:niſi de vna ſpẽ ſemper: nec predicatur in quale quid de multis ſpẽb⁹: niſi ſcãrio z mediãte aliquo. ¶ Dicemus aũt nũc q̄ eſſentia vniuſcuiuſq; rei vna eſt. ¶ Opz ergo vt eſſentia rei nec augeaꝫ:nec minuatur. Si enĩz eſſe rei z eſſentia eſſet idez qõ eſt verum inter terminos antedicte diuiſionis:ſed qõ eſt augmentatũ eſt preter diminutum:tunc augmentuz eſt preter eſſe rei. Similr ſi eẽ cius eſſet id quod eſt diminutuz. Silr ſi eſſet eſſe mediocre. Intẽtio autem cõis tribus que nõ eſt vna numero nõ eſt ipſa eſſentia rei que eſt vna nũero:nõ.n. põt dici q̄ augmentatum z diminutum conueniãt in vna itẽtiõe q̄ ſit eẽntia. ergo eẽntia rei non recipit magis nec minus. ¶ Si aũt augeaꝫ:ꝓſtituit ei⁹ eſſentia:z ex eius augmẽto. tũc ei⁹ eſſentia eſt magis. Si vo ei⁹ eẽntia nõ ꝓſtituit ex augmẽto ſz ex diminutiõe:tunc eius eſſentia ẽ minus:ſi vo ex nullo eorum ꝓſtituitur:tũc non eſt cõſtituta ex augmẽto aut diminutiõe:ſed ex itẽtiõe cõi. ¶ Et ẽ ibi q̄ſtio quam predixim⁹:q̄uis enĩ impoſſe ſit de bis itentiõibus dici q̄ cũ augeãt radix hz eſſe qõ augeãt:ſed cũ augetur diſtrahit id qõ pr̃ius habebat ee:in cui⁹ deſtructiõe ẽ deſtructio eius qõ pr̃ius conſtituerat:z in ei⁹ deſtructiõe ẽ deſtructio eius qõ pr̃ius erat ꝓſtituẽs. ¶ Silr etiã de diminutiõe:radix enĩ nõ ẽ ipſa eadẽ in diſpõne ꝑma z ſcda diſpõne.ſ.diminutiõe:tũc mãifeſtuz ẽ q̄ q̄ magis ꝑpa nõ reſpicit magis z minus. ¶ Aliasvo dr̃ias:q; aduenĩũt poſt eẽntiã nihil, ꝓhibet recipe magis z minus:ſiue ſint ſepabiles:ſic ruboz z erubeſcẽtia z pallo; ex timoze:ſiue ſint inſepabiles vt nigredo ethyopis. [a] ¶ Et q̄uis boium ali⁹ ſit ſubtilioz:ali⁹ vo bebetioz:nõ tñ virt⁹ rõnalis [b] recipit magis z min⁹:lz et aliqs eẽt q oino nihil itelligeret ſicut ifans:h̄.n.accñs nõ eẽt ei⁹ dr̃ia:ei⁹.n. differetia eſt qõ in ſua ſuba ẽ virtus:que quũ nihil, ꝓhibuerit opabitur rõnales opões:z h̄ virtus ẽ vna. [c] ¶ Sz aliqñ accidit ei defectus inſtrumentoꝝ:z aliquando duritia z inobediẽtia eoꝝ:tũ variañ actiones ei⁹ aliqñ in tarditate z i deſtructione:z aliqñ in magis z min⁹. Intentio aũt ei⁹ predicta ẽ pmanens ſtabilis q̄ ẽ vna nã ei⁹:variãt actiones [d] ẽm diuerſitatem patientiũ ab eo bos modos diuerſitatis: que aliquãdo fiũt debiliozes:aliqñ foztiozes:z boc fit ꝓpnãm ex qua z in qua opaꝫ:ſilr coz z cerebrũ ſunt contra vtutis rõnalis quib⁹ ꝓficit ei⁹ potẽtia:vt actio intelligẽdi z cogitãdi z hõ: ex equalitate q̄ z ineq̃litate ſue cõplexiõis .puenit operatio ꝓpa opõnuz:rõeniz ẽ intellectualis:z gcad eſt hõ non ẽ dr̃ia conſtitutiua hois:ſed ſunt accñtia z ꝓprietates:z ꝑfect⁹nõ eſt niſi in aptitudine que fit iter duas aptitudies. aptitudinem agentis z aptitudinem patientis:ſed h̄ quã nũc hz agens nõ variaꝫ. ¶ Debes aũtẽ ſcire q̄ dr̃ia q̄ eſt vna de gnq; eſt ſicut rõnale qõ p̃dicaꝫ de ſpẽ abſolute:rõnalitas aũt p̃dicaꝫ de ſpẽ denomiatiue. ¶ Dec gnq; ſunt vnũ qõdam.ſ.h̄ nomẽ vſe:cui⁹ forma nois in illis oibus eſt vt p̃dicet de oibus ſuis ſingularib⁹ q̄ ꝓueniũt in eo:ſic vt attribuat ei nomẽ ſuũ z diſtõnez ſuã:rõnalitas nõ dat alicui nomẽ ſuũ vel diffinitionem ſuam:boc autem ſi vocaꝫ dr̃ia:ſit dr̃ia:ſed alterius itẽtiõis ab ea itẽtiõe de q̄ logmur: ¶ Silr ſtellige ꝑpetatẽ z accñs:h̄.n.gnq; debẽt p̃dicari ad modũ p̃dicatiõis generis z ſpẽi ſz h̄ q̄ eſt p̃dicatio:q̄uis ñ ſit ita q̄ ad ſilitudinẽ i accñtalitate.

¶ Proprietas aũte dr̃ ſz logy⁹ cos duob⁹ modis:vno modo qz dr̃ de oi intentione que eſt ꝓpria alicui⁹ ſiue abſolute ſiue cõparatiõe alicui⁹,alio mõ qz dr̃ de aliquo qõ ẽ ꝓpriũ alicui⁹ ſpẽi p ſe z ñ alteri⁹. Aliqñ etiã ꝓpriũ dr̃ q̄ ẽ ſpẽi ois z ſemp. ¶ Propriũ aũt qõ eſt hic vnuz de gnq; ẽm logicos vtputa id quod eſt medium ipſoruz eſt quod predicatur de indiuiduis vnius ſpeciei in quale quid non ſubſtantialiter:ſiue ſit cõe ſemper: ſiue non. ¶ Qõ enim eſt cõe ſemper (ſiue ſit ſpẽs ſpãli

Zuic. b

Pz̃uatio n.ſi intelligit:niſi q̄ ſuã habituin.

Cogimur poni ꝓpria nomina.

Cõſidera dr̃ias conditionales.

Cõcludit q̄ irrationale ñ ſit dr̃ia ꝓſtitutiua bruꝫ.

Priuationes vt ſic ñ ſũt ꝓſtitutiue rei.

Dr̃ie vere ſunt q̄ ſt ꝓſtitutiue quã diuidunt. Op.quoꝛũdã.

Impugnatio illius.

Auctor ꝓſagogarum.

Dr eẽntia rei nõ ſuſcipiat magis aut minus.

Dicit nihil, phibz:q; aliq ſ dr̃ie ſeqbiles q̄ceꝛdẽs q̄ ſ pñ ſuſceꝑe magis z minus i codẽ ſubnuõ: vt ſimitas: lz reſpcũ diuſoꝝ ſuſcipiat magis z minus.

a Remouet dubium.

b Virt⁹ rõnal:z p pñs rõnale nõ ſuſcipit magis z minus.

c Si q̄ uis dms rõnalis ñ ſuſcipiat magis z min⁹ ci⁹ opões ſuſcipiũt magis z minus.

d Actões variãt ſz diuerſitatẽ patientiũ.

Conſidera h̄:qz vere ſit qz rationale ſit dr̃ia:ſi ãt rõnalitas (magn.ſaẽ differre rõnalitas q̄ rõale: to h̄ dcm videt dubitabile.

Rõnalitas ẽ differẽtia:ſz ñ ſz q̄ dr̃ia ꝓſideraꝫ h̄. q.d. q̄ ẽ dr̃ia q̄ tũ ad facẽ differẽtiã aũt q̄tũ ad ꝑri.ex qb⁹ſoluitr rõ ſupꝛ⁹ tacta.

Quaſi.d. q̄ dbẽt ꝑri ꝓ plib⁹: ſicut g⁹ z ſpẽs:ñ tñ q̄ ad ꝑri accñtalr cõueniũt cũ gñe z ſpẽ.

Quid ſit ꝓpriuz qõ ẽ vnũ d gnq; p̃dicb⁹ ẽm logy⁹cos.

Quō capitur accidēs hic.

Capit latenter porphyr.

Descriptiones vulgate accītis cōis: ⁊ de capitū a porphyrio. c. ō accīte.

Primus arm ꝑ primā descriptiōez accītis cōis.

Secūm.

Tertium.

Sp gmanēs nō pt ñ eē nisi ꝑ intellectum.

Impugnatio 5e diffonis accītis

Vsus libroꝝ introductionoꝝ fuit agere, ō cōtingebāt ⁊ differētijs.

Opō. grādā ō ꝓprio qō e quartū ꝑdicabile qd sit.

Impugnatio opinionis.

Ribilitas ñ ē ꝓpꝝ: ſz risibile ⁊ hoc itelligē sic q ñ ē ꝓpriū icō tū ꝑdicabile.

Oz accīs qō est quīq vſe ñ sit illo qō ꝑdicabile ad subam,

Innuit ꝟ esse cōcretū accītale signare virtutē. ſ. formā ⁊ suā.

firma: siue media) magis ꝓpriū est q̄ ꝟ. ¶ Si aūt hoc esset ꝓprietas que cēt vna de quinq: tūc maioz esset diuisio q̄ in quinq: sed quānis hoc appropriet spēi: aly tñ ꝓter hoc ꝓuenientius est nomen ꝓpriꝝ: ⁊ alia intētio est magis ꝓpa q̄ illa: possibile ē aute vt omne accīs qō est ꝓpriū cuilibꝫ vli dicaī ꝓpriū: siue illud vle sit genus gnālissimuꝫ: siue genus subalternū: siue spēs ispālissima. ¶ Vsus aūt fuit ꝓprium accipi id qō est ꝓprium spēi ⁊ oīs ꝺriam. Et ꝓprietas que est vna de quinq: est id qō predicaī de indiuiduis alicui⁹ spēi tm ⁊ non de alijs: siue sit cōe illis oībus: siue nō sit cōe oib⁹: siue spēs sit media: siue spēcialissima. ¶ Quidā aūt voluerūt oia alia ꝓter proprium ponere inter accidētia cōia: ita vt si nō sit nisi vnius spēi tm: sed nō omni: aut alicui eius parti ⁊ sit possibile illā partē illud non hre: sit ꝟ accīs cōe: ita vt accidēs sit vni⁹ spēi ⁊ ois ⁊ semp: ⁊ sit ꝟ proprietas vel nō sit ita: sed sit multaꝝ speciez vel vnius: ſz non eo mō quo diximus ⁊ sit accidens cōe. ¶ Sed hec dictio est viciosa non signans rem vel cōitatem eius ⁊ ꝓprietatē eius ⁊ vnitatem eius: sed fm aliud: nomē enim accidētis cōis ponunt opponi proprio: postq̄ aūt non ꝓtingit appellare ꝓpriuꝫ: nisi fm hoc qō est vnius spēi: ergo tūc cōe nō ꝓuenit dici nisi qz est vnius spēi: ergo quū dicimus hoc nomē ꝓprium nō ꝓtingit vt posuimus id qō est magis proprium de tribus modis significare intentionez que est vna de quinq. ¶ Que acceptio cōioz facit proprietates diuidi in quatuoz. ſ. in proprietatē que conuenit alicui speciei: sed non soli vt bipes comparatione equi: ⁊ in eam que est dignioz. ſ. in eam que cōtingit omni speciei: ⁊ in eam que ꝓuenit soli speciei: sed vel cuiq; vel non omni: vt nauigatio agricultura homini: ⁊ in eaz que ꝓuenit omni ⁊ ſp vt risibile vel bipes: nāz autem animo semp vt iuuētus homini. ¶ Proprietas autem que dignioz est esse vna de quinq: est illa quaz diximus: que. n. cōuenientioz est esse ꝓprietas est cōmunicans semper ⁊ ꝓueniēs spēi ⁊ omni ⁊ semper. ¶ Hoc aūt qō dicimus q̄ sic ⁊ sic semper est ꝓprietas vera que appropriatur spēs ⁊ non est vna de diuisione quiq;: nam cōtradicit ad ꝟ qō dicimus. ſ. qz id qō est de diuisione quinq: qz vero ꝓprietas ꝑz ꝟ: non q̄ ipsa sit vera proprietas q̄ conueniat esse ꝓpriuꝫ speciei. ¶ Debes aūtē scire q̄ proprietas que est vna de quinq: est risibile nō risibilitas: ⁊ nauigabile nō nauigabilitas ⁊ alia hꝫ: sicut diximus in differētia: aliqnādo tamē concedimus in ꝟbis ⁊ accipimus risibilitatez loco risibilis. ¶ Accidēs vero cōe est id qō est predicabile de pluribus differentib⁹ spē non subaliter vt album non vt albedo. ¶ Non est aūtē hoc accīs illud qō est oppositū subē. sicut multi putant: ipm. n. non ꝑdicatur de suo subto sic vt sit ipm: sed denoiatur ab eo nomē: ꝟ aūt gnq; predicātur vno modo: sicut iam sepe diximus. ¶ Accīs aūt cōe qō est hic: est sicut album: ⁊ sicut vnuꝫ: ⁊ alia hꝫ. dicitur enim socrates est albus. i. soc. est aliquid ⁊ albedo: res autem hñs albedinez est id quod predicaī de soc. predicatione vera: sed res hñs albedinem nō est accidens eo modo quo est oppositū subtie: sed est oīs accidens fm hanc intētionem: ꝓpter ꝟ etiā quū dicimus q̄ corpus aut est creatū aut est eternū: eternū aut creatū: nec est genus: nec ꝺria: nec ꝓpriū: nec spēs corpis: ſz ē de collectione ꝑdicabiliū ꝟ mō. creatū aūt nō ē accīs fm hāc itētionē. Si. n. ita eēt tunc accīs predicareī de corpore nō denoiatione: ⁊ sic corpus eēt accīs. ¶ Accīs aūt intelligiī ꝟ. p. accidentali: q̄uis nō sit accidens fm verā intētionem. Accītale aūt aliud est, ꝓpriū aliud cōe: accītale aūt est oppositū subali ⁊ eēntiali: accīs vero oppositū ē subē. Essentiale vero aliqñ est accīs: vt genus accidētis sicut color albedini: aliqñ est suba: accītale simile aliqñ est accīs: aliquando ē suba: hic aūt accīs non intelligiī nisi accītale: q̄uis nōdū ostēdimus dispōnem accidētis qō est oppositū substātie. ¶ Et hoc est qō primū non considerauit qui ꝓposuit assignationē gnq; horum añ logycaz. ¶ Deinde accīs cōe habz descriptiones diuulgatas: sicut ꝟ que dicit q̄ accīs est qō adest ⁊ abest ꝓter subiecti corruptionez: ⁊ sicut qō dicitur q̄ accidens est qō potest idem habere ⁊ non habere: ⁊ qō est: nec genus: nec species: nec differētia: nec proprium: semp autem in subiecto substīstens. ¶ Consideremus ergo hꝰ descriptiones diuulgatas: ꝑma aūtē multis modis viciosa est. Tū qz non nominatur in ea intētio que est ei q̄si genus. Jam aūtē inuimus simile huic in aliqbus diffōnib⁹ ꝺrie. ¶ Tuz qz si intelligiī ex adesse ⁊ abesse fieri ⁊ destrui: tunc accītia cōia insēparabilia non sunt ita. Jsti aūt concedunt q̄ accidēs cōmune aliud est separabile aliud inseparabile. ¶ Si ꝟ aūt itelligiī ex hoc q̄ est inesse eē in opiniōe in vtroq; tūc iaz datur nomen qō fm eos est tñ voce cōe. hoc enim qō hoc nomine (adesse) ꝺr ineē: ⁊ ab opinione: ꝺr equiuoce fm vocis participationez tm: sed hoc est de his que iam prohibita sunt: sicut postea manifestabitur hoc. ¶ Post ꝟ autem. accidētalia que non sunt esse: tialia: quedaz sunt quibus remotis in opiniōe impossibile est remanere id qō est: non corruptum: sicut iaz ostēdimus in predictis: ⁊ quedā post que nō est ipossibile in opiniōe remanere: non corruptum. De his autez oibus non fit mentio in hac descriptione: q̄ oia inueniuntur in secūda descriptione: multa enī ex accidentibus sunt semp permanētia: semp aūt permanens nō est pole nō esse: nisi in opione tm: ipse autez non noīauit opinionē. Si autez noīaret seq̄retur qō diximus. ¶ In descriptiōe aūt per negationē tertia singularia accītium ꝓueniūt. ¶ Si aūt addiderint ei q̄ ē vle hꝰ appropriabiī accīti cōi. Auctor autem huius artis addidit ei q̄ ē in subto subsistēs: ꝟ autez nō addidit: nisi qz putauit ex ꝟ accīs qō est hic vnū de gnq; esse accīs qō est opp⁹ subē. ¶ Jā aūt ꝺr q̄ vtilitas hui⁹ additiōis nō ē: nisi vt distinguaī iter illud ⁊ nomē qō nihil signāt: ficē dub⁹. ¶ Sz ē fabulosū. Jpe. n. ex ꝟ hꝰ dixit ñ eē gen⁹ ñ itellexit: nisi no mē qō signāt itētionē vlez q̄ nec ē itētio generis: nec spēi: nec ꝺrie: nec ꝓpriꝝ. q̄ ī ꝟ ñ ꝓuenit cū eo ybū ñ signans: ꝟ. n. ꝑz q̄ audiī ñ diffinit accīs: ita vt cū ꝺr: q̄ ñ ē gen⁹. nec spēs: nec ꝺria nec ꝓpriū: ꝓueniat cuz eo i ꝟ aliō nois qō nihil signāt: vñ oporteat apponi ꝺriā q̄ ē iter ꝟ illō: si. n. ꝟ dictio ñ signāt: nisi ꝑz qō audiī: ꝓueniūt i ea alia noīa audita q̄ sī signān⁹: nec sunt genus: nec species: nec ꝺria: nec ꝓpriꝝ.

¶ Expleta est pars ꝑma libri collectionis ꝑme: ⁊ deo cui nihil est simile sint gē infinite.

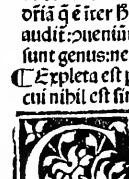

Cognitio eius quod dicū est de diuisione boꝝ quinq; sufficit. ptis ad agendum de cōitatibus ⁊ differētijs que sunt inter ꝟ quinq. ¶ Usus autez fuit in libris introductionū agere de his. Faciem⁹ q̄ sic ⁊ illi ꝓsiderātes dixerūt: ⁊ ſ

elpiemus a cõitatibus dicentee ꝙ cõitas in qua conueniunt hec quinq;:est ḃ.ſ.ꝙ nulla ſint.ſ.predicabilia de pluribus:ſed oia conueniant in alio.vꝫ.qz qcquid predicatur de predicato eo:um vt de ſubiecto: illud idem predicaꝫ de ſubiecto eoꝝ.Natura enim generis gnāliſſimi predicaꝫ de omni eo de quo p̄dicatur genus ſubalternuꝫ:ſilr genus differētie ꝛ dria dríe:ſimilr id quod p̄dicatur de ꝓprio ꝛ accñte: coloratum eni qō eſt genus albi predicaꝫ de ſocrate albo.Silr viſibile qō eſt accidens albo predicatur de ſocrate albo:qñ p̄dicaꝫ de eius accidente cõi:dr enī omne album viſibile.ſilr autem mutatio que eſt genus riſibilis:oia enim ḃ predicanꝫ vniuoce:eremine de quo predicatur attribuunt nomẽ ſuum ꝛ diffinitionem. ¶ Genus autez ꝛ differentia conueniunt in vulgato:natura eni generis dꝫ predicari de ſpēbus: ſed ſi nō fuerit neceſſe:non tam̃ erit impoſſibile:ſilr nō eſt impoſſibile naturaꝫ dríe predicari de plurib⁹ ſpeciebus:ſed eſt qōdam ꝛrariū huic qō iam expediuimus in p̄dictis. ¶ Exēplum auté huius poſuerunt rōnale qō contineat multas ſpēs:ꝛ ru noſti qđ ſit in hoc:qꝛ ſicut noſti non bene fecerūt:in ponēdo hoc exemplum rōnale:q̄uis.n.ꝛtineat plures ſpēs: non tamē ille ſpēs propinque ſunt illius:ſed ſūt ſpecies vnius ſpeciei quā ꝛſtituit rōnale quam aditngitur aīali. ¶ Si aūt nolunt hoc dicere de ſpēb⁹ ꝓpinquis:ſed de ſpēbus quibuſcūq;:tūc oportet vt nō obliuiſcantur huius cū aſſignant cõitatem inter genus ꝛ ſpeciem:aliqua eni ſperum eſt que cõtinet plures ſpecies. Ipſi vero non ponūt ḃꝫ cõitatem eē iter genus ꝛ ſpēm. ¶ Cõitas autez ſcđa diuulgata eſt ḃ ꝙ genus ꝛ dría ꝓueniunt in hoc ꝙ gcqd predicaꝫ de illtis in qd predicaꝫ etiā de illis ſpēbus que continẽtur ſub ipſis. Tu autez noſti ꝙ ḃ cõitas nō eſt ꝓpria generis ꝛ dríe:ſed eſt cõis etiā aliys. Si auté dr ꝙ id qō predicaꝫ de illis in qd predicaꝫ ēt (de his ſpēb⁹ que ꝛtinętur ſub illis) in qd:hoc oſtendit manifeſte qō dcñ eſt:ꝛ tamen ſi dicereť vez eſſet:ſi intelligať predicari in quid aliud q̄ p̄dicaꝫ ad interrogatione per qd ſicut in ꝓximo oſtēdemus. ¶ Cõmunio vero tertia diuulgata eſt ḃ:ꝙ deſtructio eoꝝ cā eſt deſtructionis ſperum que ꝛtinent ſm idez ſpe. Deſtructa eniz aialitate ꝛ rōnalitate deſtruiť bō ꝛ equꝰ ac. Dec aūt cõitas conſequens eſt ad aliam cõitatez q̄ eſt radix:boc eſt:qz vnūqōq; eoꝝ pars eſt ſpēi ꝛ continens ipſaz:hec ergo eſt radix ꝛ illa eſt ramus:ꝛ ḃ ē ꝓpria cõitas inter genus ꝛ dríam:q̄ non inueniť in aliys. ¶ Proprietatu vo gbus dr̄t genus ab aliys ꝓma diuulgata ḃ eſt:qz genus p̄dicatur de pluribꝰ q̄ dría ꝛ ſpēs ꝛ ꝓpriū ꝛ accñs:ſed hoc ꝙ p̄dicatur de plurib⁹ q̄ ſpēs dría ꝛ ꝓpriū manifeſtum eſt:ꝓpetas enī ꝓpria eſt vnius ſpēi tm̃.ſimilr ꝛ dría. ¶ De accidēte aūt nō ita pz per ſe:an debeat eē minus genere: ꝓprietas eniz decē p̄dicamẽtoꝝ de gbus poſtea loquemur ſunt accñtia cõia ſpēbus eoꝝ:ꝛ non ſunt inferiora generib⁹ in ſua cõitate. Eſt aūt quedā ex illis cõioz ꝛ maioz ſicut ḃ ꝙ ſuba ita eſt ꝙ non recipit magis ꝛ minus:ḃ.n.cõioz eſt q̄ ſuba. ¶ Si auté gs dixerit ꝙ ḃ negatio eſt que nō ꝛtinet intentionē alicuā:poſſumus innenire cõicantia ꝛ accñtia que ſūt cõioza vnoquoq; p̄dicamẽtoꝝ:ſicut eſt vnū ꝛ ens:ꝛ ſicut incipe vel fieri. ¶ Dría aūt ſcđa q̄ aſſignaꝫ iter genus ꝛ dríaz ḃ ē:ꝙ gen⁹ ꝛtinet dríam in poᵗ. Cū.n. conſideraueris nām ſubtaz gnālitati:dríaz eſſe nō eſt neceſſe:nec ꝓpoſe:ſed ci⁹ eē eſt poſe:cui⁹ politas ē poſſibilitas q̄ nō eſt eq̄lis nāe generis:ſz in nā generis remanet etopp⁹:ꝛ politas alteri⁹ dríe:ꝛ ḃ ē intentio ꝛtinētie:ꝛtinens.n.dꝫ adeq̄ri toti rei: ꝛ ſuperexcedere partē. ¶ Dría vero tertia eſt ꝙ gen⁹ ꝑpius eſt dría:generis.n.aliq̄n inuenīt dría deſignata:aliq̄n vero dría non bz eē niſi in genere:ꝛ ꝑpter ḃ deſtructa nō deſtruit nām generis. ¶ In his auté duab⁹ differētijs eſt q̄dā dubietas:ꝙ q̄dā dría ꝛ eſt extra generis naturaz:ſic diſio in eq̄lia q̄ eſt dría partis:ſicut putaꝫ ē extra nūez. ¶ Rñſio aūt ad ḃ poſtea mãifeſtabiť aſs. ¶ Quarta aūt dría eſt:ꝙ dría p̄dicaꝫ in q̄le qd: genus vo in qd. ¶ Sz ḃ ſolū dcñ non ponit dríaz: duob⁹ eni attribuere ouas ꝓprietates diuerſas nō ē hoc ſignare dríaz q̄ eſt iter ea:ſi gs enī diceret ꝙ differētia iter platonē ꝛ ſocratē ē ꝙ ḃ eſt ſenſibilis:ille rōnalis:ꝛ ḃ eſt nauta:ille vo artifex:nō ſufficit ḃ ad differēdū. Due eni ꝓprietates q̄ ſunt diuerſe in itellectu fortaſſis eidē ꝓuenire pñt:nec ē lōge gn plato ſit ſenſibilis. Un̄ q̄uis itellectus bꝫ diuerſas ſit ab hoc ꝙ ſocrates ē rōnalis:non tñ iccirco opz vt plato differat ab eo:non enī ipole eſt ꝙ vnuſquiq; eoꝝ cū boc ꝙ eſt ſenſibilis ſit ēt rōnalis:ꝓprietates enīz poſſibiles in intellectu:aliquādo ꝓueniūt in aliquo bñte ꝓprietatem:ſicut nauta ꝛ artifex:ſed debz iter illas vis eē negationis:ita vt ſenſibile comitet non eſſe rōnale:ꝛ rōnale non eē ſenſibile. ¶ Deide ḃ ꝙ genus p̄dicatur in qd non ꝓhibet p̄dicari in quale quid ſm p̄ncipia iſtoꝝ:nec ſm eos eſt hic vis negationis:per id eni qō ꝛſtituit eſſe rei nō eſt impoſe rē differre ab eo qō non bz illud eē:ita vt ꝛ fz ḃ quo in eo ꝓueniť p̄dicē in qd:ꝛ ſm hoc ꝛ per illud quo diſtinguitur p̄dicetur in quale qd. Un̄ non eſt impoſſibile genus alicuius eē dríam etiā:duob⁹ reſpectib⁹: ſi dría que queritur fuerit hec. Non aūt ꝓuenit impoſſibile ex boc ꝙ genus alicuius ſit eius dría:ſen ꝙ dría alicuius ſit genus alterius:hoc non eſt impoſe ſm ꝙ itelligo:ſicut ſenſibile quod eſt genus aliquo mō audictus ꝛ videtis ꝛ ē dría alr. ¶ Si ga aūt dixerit ꝙ vnū aliqd aliq̄n ē gen⁹ ꝛ dría alicui⁹:fz q̄uis ſit genus ꝛ dría alicui⁹:tñ reſpectus quo eſt genus eſt reſpectus quo eſt dría:ꝛ dixerit nos non velle niſi oſtēdere dríam que eſt inter duos reſpectus: quoruz vnus vocaꝫ gnālitas:ꝛ alius differētialitas:non aduerſabimur ei:nec ꝛtendemus cū eo de appellatione:alius eſt eni hic ab eo cū quo nobis ſermo eſt: noſter eni ſermo cū eo eſt ꝙ dicit ꝙ nomẽ generis ꝛ dríe ſignaꝫ duas naturas diuerſas:ita vt nihil vnuz ſit appropriatū duabus naturis ſm vnū ſiōm:fz ponit vnā duaꝝ naturaꝝ competentē vni duaꝝ predicationū:ꝛ alteram alij p̄dicationi. ¶ Modus auté ſm quē proceſſimus in oſtēdēdo id qō eſt p̄dicabile in gd ꝛ p̄dicabile in q̄le gd oſtēdet tibi ꝙ p̄dicabile in gd nō ē p̄dicabile in q̄le gd.ḃ g̃ diffō nō ē eo mō ſtabilis. ¶ Pōt aūt aliqs dicere nobis:vos iaz ſepe apte dixiſtis ꝙ dría aliqñ p̄dicať ī gd:ꝛ p̄cipue ī li⁹. ōmōſtratiōis. ¶ Lōtra quē dicem⁹ qñ intereſt inter ḃ qō dicim⁹ aliqd p̄dicari ī gd.ꝛ aliqd p̄dicari q̄ſi in gd:ſic itereſt iter ḃ qō dicim⁹ eē.ꝛ ḃ qō dicim⁹ cõtineri in eē. ¶ Predicabile.n.q̄ſt in gd eſt oē id qō cõtineť in intētiõe facta de eē:ꝛ illud ſolum nō ſignat eſſe. ¶ Predicabile in quid eſt id ſoluz quod rñdeť ad quid. Differentia vero ꝛtineť in eſſe ꝛ q̄ſi in gd: quoniam eſt pars eius quod reſpondetur ad quid: ſed in quibuſdam ꝛ non in alys: genus vero ſemper ſignificat quid eſt:ſemper enim monſtrat prin-

Dría cõitas generis ꝛ dríe.

Dānat exēplus Porphyrij.

2 cõitas gñis ꝛ differentie.

3ª cõitas cognūdē.

Dría ꝓpetas generis ꝛ dríe.

Obio quā ñ ſol uit.

Poſſ⁹ dici ꝙ gª dr plib⁹ ꝓiur q̄ accñs:qz nullū ē genꝰ qđ ñ poſſit ꝑri a aliminꝰ duab⁹ ſp:b⁹.ſz bñ ē aliqꝺ accñs qđ ñ ꝑt ꝑri mñ ꝺ vna ſola ſpēcie pz ꝺ ſimitate qbuſdā aliys accñtib⁹ copulatio.

2ª ꝓpetas corūdem.

5ª ꝓpetas gñis ꝛ differēie.

Dubitatio.

Quarta ꝓpetas gñis ꝛ dríe. Pōmū arᵐ cōtra ꝓprietatem.

Scām arᵐ.

Obiectio.

Solutio.

Alīs ē ꝑri ī gd ꝛ alīs ē ꝑri quari in qd.

cipium rei essentie. ¶ Differētie vero foztaſſis sunt cōparatiões ⁊ relones ad actiones ⁊ passiones ⁊ ad alia: ⁊ pp hoc ponit genus cōueniētius istis respōsiom ad qd. ¶ In quibus verbis duplex est error: vnus q̄ drie que sunt bꝰ nō sunt costitutiue: sed cōmitātes. Alius. qz cū aligd differt ab alio: oꝛ vt illō habeat dr̄iam illam tm̄ ⁊ non aliud. Si aūt dr̄ia ponitur ſolo vbo vno maioze ⁊ melioze parte verbi: vt verbi gr̄a. dicat genus esse cōuenientius respōderi ad quid q̄ dr̄ia: tunc diuersitas nō erit fm b: ſz ſm aptitudinem que est in vno eoꝝ ⁊ nō in altero. Si autez hoc fecerint erit hic deuiatio a certitudine ꝺ mōſtrandi ad aliud aligd relm accidēt̄ale. Si aūt hoc nō fecerint erit inter genus ⁊ aliquas illaꝝ differentia in diffōne. ¶ Dr̄ia aūt que est poſt hāc est hec: q̄ de generibus ſpēs non habent niſi vnum.

Quinta ꝓbetas gñis ⁊ differētie

Obiectio.

¶ Jn hoc aūt dicto abſolute error est: nam ſi accipiꝫ modo qualicūq; genus nō ꝓpinquum ⁊ ꝓtinuum tantū: inueniūtur etiā vni ſpēi genera multa: genera enim diuersa cōitate aliquādo sunt multa vnius.

Soluto.

¶ Sed non oia sunt vere genera illius: q̄z quedā illoꝝ sunt genera generis sui. Silr aliq̄ inueniuntur dr̄ie multe diuerſe in ordie: sed vere nō sunt differētie alicuius: naꝫ quedā eaꝝ sunt differentie sui generis. ¶ Sicut exēplum qō posuerunt. ſ. rōnale nō est ꝓpinqua dr̄ia bois: fm q̄ ordinauerunt diuisionē suā: sed est dr̄ia sui generis: ⁊ fm hāc sniam non est dr̄ia ꝓpinqua nisi mortale. ¶ Doc aūt fm exēpluz eoꝝ vnū est. sicut eni genus ꝓpinquuz qō nō est generalissimū(fm eius exēplum)est vnū: ita ⁊ dr̄ia ꝓpinqua(que non est dr̄ia generis)fm eoꝝ exēplū e vna qō est mortale. Sed i his locis pōt inueniri alia exēpla: sicut ſenſibile ⁊ mortale. volūtate aūt sunt fm q̄ videt due dr̄ie ꝓpinque: aialis ergo genus ꝓpinquuz non est nisi vnū: ⁊ differentie ꝓpinque aliquādo sunt plures q̄z vna. ¶ Jtē est hic alius error: ſcz q̄ plura sunt genera: quoꝝ alia ꝓtinent in alys: donec vltimū habeat vnum genus: plures aūt dr̄ie ſegregate sunt: nec ꝓtinētur alie in alys: ſed ſufficere verbis in boc alteri⁹ est doctrine. ¶ Dr̄ia vero que est poſt hāc: bꝰ est: q̄ genus est ſicut mā: dr̄ia vero ſicut forma. ¶ Plenioꝝ aūt ſenſus huius est vt dicat q̄ idē est: ſicut mā ⁊ non mā: mā. n. non predicat̄ de compoſito qō ꝓpositum ſit ipſa: genus vero ꝑdicat̄ de ſpē: ita q̄ ſpēs e ipm: mā etiā ſubiectis duab⁹ formis diuerſis non cōparat̄ ad vtraſq; nisi in duob⁹ tēpozib⁹: genus vo ꝓtinet vtraſq; dr̄ias oppositas in eodē tēpoze. ¶ Sūt aūt hic alie dr̄ie: que nunc differuntur als dicēde: q̄ſquidem genus non est mā: nec dr̄ia est forma: ſed e ſicut mā: eo q̄ nā ei⁹ in intellcū est recipiens dr̄iam cui quū aduenit dr̄ia fit ipm aliquid exīs in actu: qualis e diſpō māe ⁊ foꝛ. ¶ Quū aūt est genus dr̄ie ſicut e mā forme: ⁊ differentia est generi ſicut forma materie patet.

Sexta ꝓprietas gñis ⁊ differētie

Oꝛ gen⁹ñ ſit mā lz ſit ſiē mā. vide Auer. ꝑ meta. c. 17.

Prima cōitas gñis ⁊ differētie

Zª cōitas.

Dria dria gñis ⁊ ſpēi.

Prima diuulgata iter genus et ſpēm est cōitas quā habebat cū dr̄ia: q̄m vtraq; ꝓioza ſūt eis de qb⁹ ꝑdicant. ſ. eis quoꝝ ſūt genus ⁊ ſpēs. ¶ Scōa e cōitas gnālis: ſcz vnūqōq; eoꝝ e vniuerſale: ⁊ qui hanc cōitatem aſſignant indicant q̄ ꝫ cōitas est generalis quā iteruz repetit. Si autem hic aliter voluit accipi vniuerſale abſolutum. ſ. q̄ est cōe eſſe ſuoꝝ ſingularium. ¶ Prima quoꝝ differentia e illa quā habebat cuz differentia. ſ. q̄ ſpēs ꝓtinetur ſub genere: genus autem non continet ſub ſpē. ¶ Jtem alia dria in qua est ſenſus idem est: q̄z natura generis est prioz natura ſpēi: ⁊ hoc q̄z poſita natura generis non ponit naturā ſpēi: ſed deſtructa deſtruit nāz ſpēi: deſtructa vero nā ſpēi non deſtruit nām generis: ſz poſita ponit. ¶ Jtez alia dria affinis iſtis e: q̄z gen⁹ p̄dicat̄ de ſpē vniuoce ⁊ vniuerſalr: ſpēs vero nō p̄dicatur de nā generis vniuerſalr. ¶ Sed ꝫ differentia includitur in dria continendi ⁊ non ꝓtinendi: nec est de differentijs que ſunt in vi negandi ⁊ affirmandi p̄ncipalr: hoc eniz esset ſi diceret q̄ genus p̄dicatur de ſpē vniuoce ⁊ vniuerſalr: ⁊ deinde ꝫ proprietas remoueret a ſpē: ꝫ autem non negatur a ſpē fm hunc modum: ſed aliter: ſcd. q̄z nō predicatur de genere vniuoce ⁊ vniuerſalr: hoc autez negatiū nō est illud affirmatū. forma vero huius dr̄ie ꝫ est: q̄ ſpēs nō est pars generis in eo q̄ bꝰ genus erga ſpeciem.

Dria dria.

¶ Jtem alia differētia est q̄ vnūquodq; generis ⁊ ſpēi excedit alteruz eo modo quo alteꝝ non excedit alterum: genus eniz excedit ſpēm vniuerſalitate: cōtinet autem multa alia ſubiecta preter ſubiecta ſpēi. Species vero excedit genus in intētione: ꝓtinet eni in ſe intētionem generis ⁊ inſuper intētiones dr̄ie: ſicut eniz aial ꝓtinet ſub ſua vniuerſalitate hominē ⁊ qō non est homo: vt qō est ꝓter humanitatez. Silr homo ꝓtinet in ſua intētione aialitatē ⁊ alias intentiones vltra animalitatē. ſ. rationalitatē. ¶ Jtē alia dr̄ia quaſi exorta ab illa est q̄ inter ſpēs non e genus gnālissimuz: nec inter genera e ſpecialissimū: q̄uis in vnoquoq; ſit mediū. ¶ Genus vo ⁊ ꝓpriuz conueniunt in hoc q̄ predicant̄ de ſpē ⁊ ſequunt̄ ad eam: qñ poſita ſpē ponit ꝓpriuz. ꝫ autez conuenientia aliquādo est cū alio ꝓter ꝓpriuz: conuenit eni in ꝫ cū ꝓpio cōi. ¶ Jtē alia cōitas e q̄ nā generis p̄dicat̄ de ſpēbus ſub ſe ꝓtentis equalr: ſpēs eniz aialis equaliter sunt aialia: nec recipiūt magis ⁊ minus. Silr etiā ꝓpriuz vt riſibile de ſingulis hoīum.

Prima conuenientia gñis ⁊ ſpēi.

Scōa conuenientia gñis ⁊ ꝓpij.

¶ Dec aūt cōitas ſi deſignaretur in cōitate que est inter genus ⁊ ſpeciē ⁊ dr̄iam melius eſſz: ſed ibi pretermiſſum ponit hic. ¶ Quāuis non conueniat omni propio. Uerecūdia eniz in effectu ꝓpria est hoī que non e equalr i illis. Silr multa alia in alys. ¶ Quā aūt rationē ꝓpoſuit hic bō: vel quā inductionem ad demōſtrādū q̄ ꝓpiuz e ita conſidera: nec poſuit niſi vnū exēplū de ꝫ: qui modus demōſtratiōis nō e doctrinalis in declarādo id qō nō e ꝑ ſe notuz. ¶ Doctū certe ve ꝛ e in aligb⁹ ꝓpijs nō in oib⁹ q̄ ſunt ꝓpria aptātia ⁊ ꝓtia formas: ⁊ q̄ bñt ſpēs oēs ⁊ ſemper. Propria vo ſubalia que ſequunt mās pluriuz recipiūt magis ⁊ minus. ¶ Sz qui ꝫ dixit: q̄ſi oblitus huiꝰ: in ſequētib⁹ ꝓtrariū ponit cius: cuz aſſignat propriū eius modi cui nō ꝓuenit ꝫ dr̄ia ſicut poſtea ſcies. ¶ Jtez e alia cōitas. ſ. q̄ vnūqōq; eoꝝ predicatur de ſuis inferioꝛibus vniuoce ⁊ nomine ⁊ diffinitione: ⁊ etiaz poſſet dici de alys preter ipa. Quiſqs autem audierit ꝫ ⁊ intellexerit ⁊ cōnexerit: debebit non obliuiſci eius qō dicitur in libro cathegoziarū: cum putatur q̄ predicatum vniuoce est ſubſtantiale tm̄. ¶ Prima aūt dr̄ia ꝫ est q̄ genus ꝓius e cēntialiter: ꝓpriuz vero poſteriuz: ꝓpriuz. n. nō fit niſi cū ſit ſpēs: ⁊ ꝓuenit aut ex mā: ſic latitudo vngulum vel aliud huiuſmodi: aut ex forma ſicut perceptibile doctrine: aut ex vtroq; vt riſibile. ¶ Scōa vero dr̄ia est q̄ genus continet multas ſpēs: ꝓpium ve

Tertia ꝓpietas gñis ⁊ ꝓprij.

Declat ꝫ gen⁹ ꝓius est vꝛ q̄ ñ ſuſcipiūt magis aut min⁹: ⁊ ꝫ q̄bus non.

Tertio.

Impugnat tertiā porphyrij. Primo. Scōo.

Dria dria gñis ⁊ ꝓprij.

Propriū quarto mō tripl̄r. Scōa dria gñis ⁊ ꝓprij.

3. dña.

ro non nisi vnā certā. ¶ Tertia dña est q̄ predicatur de vnaq̄q; spē vlr ⁊ non quertiē: nō eniz dr q̄ oē aial est hō: sicut dr q̄ ois hō est aial: proprium ẏo quertiē: ois.n. homo aptus natus est ridere: ⁊ omne aptū ad ridendū est homo: ꝫ aūt dña est inter genus ⁊ ppriū cōe subale. ¶ Post hanc aūt sequit alia dña que ꝺtinet in ea. ſ. q̄ q̄uis ppriū hēat spēz: ⁊ ip sicut hz genus: non tñ hz illō alia spēs: sicut hz genꝰ.

4. dña.

5. dña.

¶ Item alia dña que elicit ex pma. ſ. q̄ ex gñe oīno ꝺstructo destruit ppriū: sed non quertit. ¶ Si quis aūt voluerit accipere hāc dñā p̄ter dñaz que est ꝓ primꝰ ⁊ posterius non deerit ei rō: sed erit ei laboriosum.

Dña ꝓuenientia gñis ⁊ accñs.

¶ Genus vero ⁊ accñs cōueniunt in hoc q̄ vnūq̄q; eoꝝ p̄dicaī de pluribus. ¶ Sed ꝫ cōicatio est gnālis: q̄ si saltē diceret pluribꝰ dr̄ntibus spē assignaret cōitatē ppriā iter genus ⁊ accñs tñ: licz non assignaret aliā cōitatē. ¶ Prima ẏo dña est q̄ genus pus ē spē: sicut iaz nosti: spēs ẏo ꝑz est eo q̄ ei accidit. Si eniz q̄ ei accidit ꝓuenit ab eiꝰ spālitate: tūc spālitas iam ꝺstituta est ex dña: ⁊ deinde accidit ei gcqd accidit q̄ iā apte exposuimus. Si ergo fuerit de accñtibus extrinsecus: spēs ꝑus erit iam facta subm ⁊ apta ad recipiendū ipsum accñs extrinsecus. ꝫ aūt dña ē etiam inter genus ⁊ ppriū.

Dña pria gñis ⁊ accidentis.

Scda dña.

¶ Itē alia dña est. ſ. q̄ ea que sunt sub gñe ꝓueniunt in eo eq̄lr: que vero sunt sub accñte nō ꝓueniunt in eo equalr. ¶ Dec autem assignatio deformata est: ostendimus. n. dñā que est inter suba eoꝝ: ⁊ est itez opus oñdere dñā iter ipsa.

¶ Cōuenientius aūt esset dicere q̄ genus nō p̄dicatur de suis inferioribus nisi causalr: accñs vero eq̄liter: ⁊ esset dña cognita in ꝑma assignatōe: deberet. n. dr̄e q̄ accidentia aliq̄n predicanī ineq̄lr: vel si non q̄ oīa accña p̄dicenī ineq̄lr: sicut q̄drangulus ⁊ triāgulus ⁊ sīlia: cuius lectio facit opiari q̄ omne accñs p̄dicet ineq̄lr. ¶ Considera g̃ ex hoc q̄ posq̄ accidentiū aliqua pñt p̄dicari ieq̄lr: qs ꝓhibebit etiaz ꝫ fieri in ꝑpriis. ¶ Et fortassis pp hoc q̄ accñs ē com munius: ppriū ẏo par: attribuī isti qō non attribuitur illi. ¶ Post hāc ẏo seqū dña. ſ. q̄ accñtia existūt in individuis p̄ncipalr: gña vero ⁊ spēs sunt ꝑa individuis. ¶ Dec q̄q; dña obliq̄ ē ⁊ inoluta: ꝺberet eni dicere q̄ accña sunt in individuis p̄ncipalr: gña vero ⁊ spēs nō sunt in idiuiduis p̄ncipalr: aut dicere q̄ gña sunt prioza spēbus: accñtia aūt non. Quis .n. ꝓhibet qñ aligd sit p̄mū: vt habeat eē p̄ncipaliter:

Obo.

Solo.

3 dña gñis ⁊ accidentis.

4. dña gñis ⁊ accñtis.

¶ Itē alia dña est q̄ accidentia predicanī de individuis nullo mediāte in quo ꝓueniant: vt est spēs: genꝰ ẏo fortassis non ita predicaī. nomē aūt spēi nō erat ei neče. Ipse. n. non intendebat dñaz assignare nisi inter genus ⁊ accñs.

5. dña.

¶ Post hāc aūt est dña q̄ gña predicanī in quid est: accidētia ẏo nō. ꝫ ét dña ē inter genus ⁊ ꝓprium quam illic pretermisit.

Cōuenīētia dñe ⁊ spēi.

¶ Differentia aūt ⁊ spēs ꝓueniūt i hoc q̄ p̄dicanī de sub se ꝺtentis eq̄lr: ⁊ in hoc q̄ sunt subalia: sed ꝫ conuenientia est inter genus ⁊ dñā quā ibi pretermisit.

Dña dña inter dñaz ⁊ spēm. Dō qñq; rñdet ad qle ꝺ aialibꝰ. sed ꝑ accñs.

2 dña.

Nota limitatōez hāc: qz absolute loquendo ꝫ dña esset falsa: ⁊ fic intelligc porphyrium.

3. dña.

¶ Differunt aūt in hoc q̄ spēs p̄dicaī in qd: dña vo i quale qd. hō. n. q̄uis ꝓgrue respondeaī ad q̄le ex animalibus: ꝫ tñ nō habet p̄ncipalr: nec ex seipso: iz cā rationalis qō iam dudū pertractatum est. ¶ Differentia scda est. q̄ spēs non p̄dicaī nisi de pluribꝰ dr̄ferentibus nūero tñ: dña vero plurimū: aut frequētius predicaī de pluribꝰ dr̄ntibus spē. ¶ Que discrepātia ē iter dñā ⁊ spēz ſpāli[am]: ñ iter dñā ⁊ spēz absolute. ¶ ȝ ẏo discre[tia] ē q̄ dña ē ꝑz spē: ⁊ posuit exē[m] huius ꝑm destructiōē dicens q̄ rōnale sublatū remouet boiem: sed non remouet sublato boie: angelꝰ enim rationalis. ¶ Nec posuit dñam ⁊ spēm q̄ sunt simul: sed accepit dñā gñis bois ⁊ ꝓauit hoi. Sz si aligs diceret q̄ spēs est prioz dña que est rōale: esset deuius a veritate. ¶ Silr si hic poneret dñaz ⁊ spēz que sunt eq̄les: dña est prioz spē ꝑm hoc q̄ est causa eius: pp quā dz hr̄e esse: cuius ꝓparatio ad spēz est sicut ꝓpatio forme ad cōpositū. ¶ Item assignauit aliā dñam dicens q̄ due dñe aliquādo cōueniūt ad ꝺstituendā vnam spēm: sed due spēs non cōueniunt ad ꝺstituendā tertiā spēm: ⁊ posuit exemplū duaruz dñaz rōalis ⁊ mortalis. Constat aūt bas non esse eq̄les in ordine: sicut iam exposuimus. ¶ Dec aūt discrepantia dr̄ ex vno duoꝝ respectuū. ſ. aut vt quum ponanī due dñe ad modū dictū. ſ. sensibilis ⁊ mobil voluntate: aut vt dicaī q̄ due dñe diuerse in ordine quū ꝓueniunt ex eaꝝ ꝓuētu cū eo cū quo ꝓueniunt ꝓuenit alia spēs diuersa ab vnaq̄q; illaꝝ. Due ẏo species diuerse in ordine non ꝓueniūt: vt ex eis ꝓueniat spēs alia ꝑter vnāquāq; illaꝝ. cōioz. n. ex illis est ꝑs minus cōis: comitatū ẏo nō est aliq̄ ꝺfiatum ex earum ꝓcursu: sed id qō est ex vna eaꝝ: due vero spēs diuerse que non sunt diuerse in ordine non ꝓueniūt vllo modo. ¶ Potest aūt aligs dicere q̄ rationale ⁊ mortale sunt in se due spēs aliꝝ rez: q̄uis non sint due spēs bois: ꝓuenienter vero fecerunt speciem.

Dupler intellcūs hꝰ dñe.

Obo ꝑma.

¶ Silr multe nāe diuerse spē cū ꝓueniūt prouenit ex eaꝝ cōuentu tertia spēs: sicut ex dualitatis: ⁊ ternalitatis ꝓuentu fit gnaritas: que est spēs tertia ab illis.

Scda.

Solo ꝑme.

¶ Ad ꝫ rñdemus q̄n intentio ꝑsiderādi hꝰ discrepātiam alia est ab hac nr̄a: eteniz intētio est ꝫ de aliis q̄ p̄dicanī de aliis q̄bus sunt cōia. Cū aūt fuerint dñe vt rōale mortale que p̄dicaī de aligbꝰ subtis: ⁊ cū venerint faciant qōdā tertiū qō eritvnū ex spēbus illarum rez. Ille aūt res erunt illis: sicut individua sūt subta spēz: est aūt sic rōale aial intra esse illoz indiuiduoꝝ: ⁊ est non est intra esse rōale vel mortale. Vñ rōale ⁊ mortale nō sunt due spēs cōparatione illoz: q̄uis p̄dicenī de illis: aliogn essent media inter ipsa individua ⁊ genus qō est aial: etenim due spēs subales non due dñe diuisiue. ¶ Jam g̃ in dr̄ye inueniūtur due dñe ꝺstinētes vnā spēm cōem subtis qō nō inueniī in spēbus. ¶ Sed q̄ sint spēs diuerse ex q̄z ꝓcursu fiat spēs: cuius subm sit ꝓeter subta illaꝝ: ꝫ non negaī. ¶ Dña vero ⁊ ppriū ꝓueniunt in ꝫ q̄ p̄dicanī de sub se ꝺtentis equalr. Debes aūt scire hoc non ꝺtingere nisi in aligbus ꝑpriis: ex quibus est ꝓprium cōe qō est sp ⁊ formale. Risibilia etenim oīa risibilia sunt equalr: sicut rōalia sunt equalr rōalia.

Innuit colonem scde.

Dña ꝓueniēta dñe ⁊ ppriꝫ.

¶ Et ꝓueniunt in hoc q̄ oīa hūt illa ⁊ semper. ꝫ. n. ét hz ppriū cōe sp inherens. ¶ Differunt aūt in hoc q̄ ppriū vez non est nisi vnius spēi. Dña vero aligā multaꝝ: tu aūt iam nosti hoc. ¶ Post hāc sequitur alia dña quasi eadē vel sīlis. ſ. q̄ dña aliq̄n nō p̄dicatur ꝑsim: non enim dr̄ q̄ esse rōale est hō: vera aut ꝓprietas ꝓuertit. ¶ Conueniunt aūt dña ⁊ accidens inſepabile in hoc q̄ subm sp hz illa. ¶ Sz differunt in hoc: q̄ dña sp ꝺtinet id cuius est dña: iz nō ꝺtinet ab eo. ¶ Dixit ét vir ille: q̄ accña ꝺtinēt alia ꝑter illa que hūt: ex hoc q̄ sunt cōia: ⁊ ꝓtinet ab illis: eo q̄ subm non est ꝓprie receptibile alicui⁹ eoꝝ q̄ est in illo: sed est subz alterius: ⁊ iō ꝺtinet illud: sicut ꝺtinet accñs q̄ nō hz ꝓprie predicari de vno tñ suoꝝ subtoꝝ: sed accidit aliis. ¶ Oblitus ät fuit hꝰ q̄ dixerat. ſ. q̄ vnū subm aliq̄n multas hz dñas que

Scda ꝓueniēta. Dña dña ppriꝫ ⁊ dñe. Scda dña.

Cōuenīētia dñe cū accñte ſepabili. Dña dña iter dñaz ⁊ accñs.

Latenter carpit porphyrium.

Corrigit dubiū porphyrij.

.z. dria accūs & dfie. Contra porphy.

.3. dria.

Cōueniēcia spēi & ppij. Pria dria spēi & ppij. Carpit porphy.

Corrigit dubiū porphyrij.

.z. dria spēi & pprij. 3. dria. Contra porphy.

.4. dria.

Cōueniēcia spēi & accūs.

Dzie spēi & accidentis. Prima. Secda. Tertia. Quarta.

Cōueniēcia phi & accūs inſepabilis. Dria ppij & accidēti inſepabil.

ueniunt in illo. ¶ Nomen aūt ꝓtinendi eſt nomē ambiguū nō doctrinale: nec oꝫ agere de illo. ¶ Qō aūt itelligit ō mō ꝓtinēdi qui attribuit accūti & gñi: diuerſum eſt a mō qui negat ab eis. ¶ Erat aūt ali⁹ modus quē dicere meli⁹ fuerat. ſ. q accūs aliqñ ꝓtinetur & aliqñ ꝓtinet: ſubm enim fm aligd eſt cōiūs & fz aligd minus cōe ſicut albū qō ſicut ꝑdicaī ō alio ꝑter hoiez: & ſic bō ꝑdicaī de alio ꝑter albū. Uñ nec ois bō eſt albus: nec coē albū eſt bō: ſed aligd hꝫ eſt il lud: & aliquid illiuſmōi eſt hoc. ¶ Dec aūt diſcrepā tia eſt ab aligb⁹ accūtibus non ab oibus. Attendeg quo poſuit accūs rei cui nō eſt cōe extra vniuerſita tem accidentis: qō in ꝑdictis videbaī eē i ea & ex ea: hoc aūté ió ſic poſuit qñ accūtia quo diſtiguit diffe rentiam: attribuit nēcio ꝓuenire ſpēm & aliquid am plius: fortaſſis aūt noluit hanc diſcrepātiā eſſe ab oi accūte ſed ab aliq̄. ¶ Jté alia ē: q nulla dria recipit magis & minus. ¶ Nō. n. dfie ꝓhibenī recipere ma gis & minus: qō. n. eſt accūs non ꝓhibeī bre hoc. hic aūt bō absolute dixit q accidentia recipiunt magis & minus & dria non. ¶ Jté alia diſcrepantia eſt: q dif ferentialitas ꝓhibet oppoſitas dias bēri in vno ſub iecto: ita vt idē ſit rōale & irrōale. accūtalitas aūt nō ꝓhibz hoc. Dzia. n. de accūtalibus ſepabilibus aliqñ bñt ſubm vnū. ¶ Conuenit aūt ſpēs cū vo ꝓprio in hoc q de ſe ꝙerſim ꝑdicaīr: & in hoc q vtrūq; ſp: ſil⁹ bz eſſe. ¶ Dfnt āt in hoc q id qō eſt ſpēs alic⁹ fit genus alterius: ꝓpriū vō nō fit ꝓpriū alteri⁹. ¶ Dec aūt dria minus diſſoluta eſt: p⁹ quidē in ꝓmiſſis non ꝓſideraui⁹ dria que eſt inter ſpēm que eſt ſub gñe: & aliud: ſed ſp intēdit de ſpē ſpāliſſima: nunc aūt ꝓter mittit illud & intendit de ſpē q eſt ſub gñe qō ad huc paz erat. ¶ Sz ſi diceret q ſpēs alicuius aliqñ fit ꝓpriū alteri⁹: ꝓpriū vero nō fit ſpēs: ꝙueniens eēt dria: ſed iudiciū de ſpē eſſet falſum. ¶ Si vo diceret q ſpēs alicuius fit genus alterius: ꝓpriuz aūt nulli⁹ fit genus. Longrue diceret hoc: ſed iudiciū de ꝓprio eſſet falſum: ſed ſicut ſpēs nō ſpāliſſima fit genus: ſi militer ꝓprietas ſpēi non ſpāliſſime fit genus. Eſt. n. ꝓprietas ſupioris ſpēi: & eſt genus ſuaz ſpēz: ſic co tor qui eſt ꝓpetas & genus. ¶ Si aūt dret q ſpecies alicuius aliqñ fit ꝓprietas alterius: ꝓpetas vero ali cuius nō fit ꝓprietas alterius eſſet ꝙueniēs. ¶ Alia dria eſt q ſpēs prioꝛ eſt i eſſe: ꝓprietas vō poſterioꝛ: & hoc eſt itelligibile ꝓcedēdū. ¶ Deinde ſubūxit alia dias. i. q ſpēs ſp eſt in acm: ꝓpriū aliqñ. ¶ Sz hic eſt Dzietas. Si. n. vult dicere ꝓpriuz: vt qui eſt in effectu: tunc iam declinabit a via per quā incedebat vſq; mō: ſi vo dixerit ꝓprietaē aptitudiné nālem: ħ ſp eſt in actu. ¶ Silr ħ dria. (ſi va ē.) deberet ēt po ni inter genus & driā cū ꝓprio. ¶ Jté alia dria q eo rum diffōnes ſunt diuerſe. ¶ Sed ħ dria cōis eſt oi bus: & non ē ꝓpria tm iter ſpēm & ꝓpriū. ¶ Spēs vo & accūs ꝙueniunt in hoc q ſunt vlia. Et dixit nō eſſe multa in qbus ꝙueniūt eo q ſunt nimis diſtantia. ¶ Dria vo ħ eſt: q illa eſt in eſſe: hoc aūt nō. ¶ Et q vniuſcuiuſq; ſubē ſpēs vna eſt: accūs vo non ē vnuz. ¶ Sed & ħ dria inuenitur inter genus & accūs: & inter ſpēm & ꝓpriū. ¶ Et q ſpēs prioꝛ eſt accidente in eē intellecto. ¶ Et q ſpēſubta eius eq̄lr ꝓticipant: acci dente vo nō: q̄uis ſit iſepabile: vt nigredo ethiopis. ¶ Proprīū vo & accūs iſepabile cōueniunt in ħ q ſp bñtur a ſubtis. ¶ Sed dria nō debuerat ꝑtermitti inter ſpēm & accūs iſepabile. ¶ Dfnt āt in hoc: q. p prietas eſt vnius tm ſpēi: accūs vo iſepabile ē pluſq̄ vnius ſpēi: ſicut nigredo ethiopis & cozui. Debet aūt hic reminiſci eius q̄ dixit i p⁹ ꝑte. ¶ Jté alia dria q accidens inſcpabile eq̄lr non ꝓticipaī: ꝓpriuz vero eq̄lr. tu aūt ſcis quid ſit cauſa in ħ. ¶ De ſunt cōi tates & dfie diuulgate q̄s poſuit qui gnq; vlibus ꝓpri mus libz fecit: q bus nos ꝓtenti ſumus ſuꝛta ordiné ipſius. ¶ Quicquid aūt dixit de dfys que non ſunt cōes ꝑt cozrigi: ſic vt dicaī. v.g. q dria nō ſolet ſic eē: & erit ħ cozruptio ſue lectionis: ſed ħ non ſemper.

¶ Si. n. recte inceſſiſſet ōnerat aſſignare cōitates q̄ ſunt inter gnq;: & deinde que ſunt iter q̄terna & q̄ter na. Et deinde inter terna & terna. & deide inter bina & bina. ¶ Silr debuerat ꝑus aſſignare dias vniuſ cuiuſq; ad relqua q̄uoz: & deinde vnoꝛ. ad tria. Et deinde vniuſcuiuſq; ad aliud ꝓxie. Et ſi diligenter iuiſſet: vt debuit non eſſet ibi cōitas vel dria iter ali qua duo q̄s ꝑtermitteret indiſſinite & nō aſſignaret eas iter alia duo: q̄ſi fortaſſe aſſignaī: vbi ꝑtermiſit: ꝙuenientius eſſet.

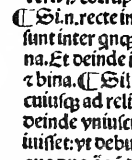

Oſtquam iam oñdim⁹ ħ quicq; dria debemus ſcire: qñ id qō ex illis eſt genus nō eſt genus vniuſcuiuſq; rei: ſed ſolius ſue ſpēi. Silr & dria nō eſt dria vniuſcuiuſq; rei: ſed fm hoc qō eſt diuiſiua eſt vnius gñis: & fz ħ q eſt ſtitutiua eſt dria ſpēi illius gñis. ¶ Debes ēt ſcire q vnūqōq; iſtoꝛ: ꝑt eſſe genus vel q̄ſi genus: & dria: & ſpēs: & ꝓpriū: & accūs. ¶ Sensibile etenim eſt q̄ſi ſpēs apꝑhendentis: & eſt genus audientis & videntis: & eſt dria aialis. Honorabile q̄q ē genus bipedis & q̄drupedis: & eſt ſpēs mobilis: & ꝑpetas aialis: & eſt cōe nois hoiez. ¶ Aliqñ ego illa gnq; cōueniunt in vno. ¶ Sensus aūt nō eſt genus dfie vllo mō: nec dif ferentia eſt ſpēs gñis: ſi. n. ita eēt: tūc dfie eēt alia dif ferentia: dria. n. eſt intentio extra nām gñis. Rōale etenim nō eſt aial bñs rōez: ſed quādā bñs rōem: q̄ uis comitet illō eē aial: aial. n. bñs rōné bō ē. ¶ Si aūt aial eſſet intra intentionē rōalis: tunc cū diceret aial rōale eēt q̄ſi diceret aial qō eſt aial: bñs. n. rōez & rōabile idē eſt. ¶ Cū aūt genus ꝑdicaī de dria eſt. ſicut cū ꝑdicaī accūs inſepabile de eo de quo ꝑdica tur: & non eſt intra eē ei⁹: fz gen⁹ ē dfie q̄ſi mā: cui⁹ cō paratio ad ipz q̄d. ā. mō eſt. ſic ꝙō ꝓpriū qō non eſt: ois dria ꝓſtituit & dat ei eē in effectu q̄uis inſit itra diffōnē ei⁹ & ei⁹ eē. ſic eēt itra q̄le eē rez ei⁹: & ſic mā forma: ſed ħ eſt ſi fuerat dria gñis abſolute: & nō fue rit extra eē ei⁹ vllo mō. Si vo diligēter attēdiſ vnū qō q; eoꝛ ve nō niſi ō ſpē ꝑdicaī. Dec āt oia adiſces in ꝓhia p⁹. ¶ Sz ꝙō gñis ad driā: eſt ſic ꝙō accū tis cōis. ¶ Accūs vo cōe aliqñ ꝙōe gñis ē ꝑpetas: & aliqñ ꝙōne ſpēi accūs cōe: ſic mouerī volūtate: qō eſt ꝑpetas aialis: & cōe accūs hoiez. ¶ Aliqñ ē ꝑpe tas gñis ſupioꝛis: ſic albedo q̄ eſt de ꝑpetatib⁹ cozpo ris ꝙoſiti: & eſt cōe accūs hoiez: & aliqñ ē de ꝑpetati bus gñis gñaliſſimi. ¶ Aliqñ accūs cōe nō eſt ꝑpe tas alic⁹ gñis: accidit. n. aly extra cathegoriā illaz. ſic non recipe magis & mīn⁹ qō eſt ħ cōitatib⁹ ſubē. & eſt cōe illi & aly: nec eſt ꝑpetas alic⁹ gñis: poſtea. n. ſcies qñ alia ēt gñaliſſima bñt ħ. ¶ Cōpatio aialis ad ħ aial: fm q eſt aial: & addit ei deſignatio: nō ꝓſidera ta in eo rōalitate: ē ſic ꝙō gñis ad idiuiduꝛ: qñq; ēt ꝑdicaī de eo: vt ſpēs: q̄ eſt ſpēs reu idiuiduoꝛ: de idi uiduis: non āt vt gen⁹. Nō eſt. n. gen⁹ in ꝙōne ſingu loꝛ aialiū fm q fcā ſunt rōalia vl ꝙōe h⁹ rōalis nō

.z. dria.

Jn qb⁹ corrige dus ſit pōphyrī⁹ i lib. vlti.

Quō gnq; vlie aliqñ ꝙueniūt in vno.

q⁹ gen⁹ nō ſit ge n⁹ dfie: nec dria ſit ſpēs gñis.

q⁹ gen⁹ nō ſit in tra itellectū dfie diuiſiue.

Quō ꝑdicet ge nus de ſua diffe rēta diuiua Que ſit ꝙō dfie diſiue ad genus & cōuerſo.

Quō aliqd ē ꝓ priū gñis & acci dēs cōe ſpēi.

Dare aliqd acci dēs cōe qō nō ē ꝓpriū alicuius.

Quō aial ſit cō part ad hoc ani mal. vt genus: & vt ſpēs.

considerata in eo aialitate. cſt. n. vt ſpēs ſm intētōez quā dixim⁹. ¶ Et idē é. vt dria ſpēs ⁊ ꝑpuz. é. n. dria ſingulo⁹ aialiū. riſibile ét eſt vt ſpēs huic riſibili nō ꝯſiderato ſm hoc ꝙ eſt hō: non é. n. ꝑpriū niſi hois ⁊ idiuiduo⁹ hois. ¶ Silr ét albū huic albo: (re⁹ cui⁹ iūs é albū ꝯſignatū.) éyt ſpēs: accīs q̄z cōe ñ é cōe niſi rci q̄ eſt ſubz: vt ſit ℔ albū: non huic albo ꝑz ꝙ é hoc albū. ¶ Debet ét ſcirí ꝙ ℔ gnaz aliq̄ comiſcétur inter ſe multis modis: genus. n. cū dria: apꝑbendens. n. eſt q̄ſi genus dríe hois q̄ eſt rōale: aut babēs aiaz qō eſt genus rōalis: ⁊ ſic eſt genus dríe. Zā autē accidit ei: vt ſit dria gñis: bñs. n. aiaz dria eſt alic⁹ generis mediox pue ℔ bō. ¶ Aliq̄n autē cōmiſcetur genus cū accīte: ſīc color qui é genus accītiuz hois que ſunt albedo ⁊ nigredo. ¶ Dec ät ꝯō dr̄ a ꝑ⁹. ñ. n. dz vt genus dríe ꝯſtitutiue eſſe genus ſpēi: ⁊ pōt vt genus eſſe accīs ad ipſaz. ¶ Concedo ait ꝙ genus dríe aliq̄n eſt dria ꝯſtitutiua gñis aut ſpēi: ⁊ ꝓ ℔ genus accītis eſt accīs gñi ⁊ ſpēi. ¶ Permixtio autē gñis cū ꝓprietate eſt: ſīc admirans in actu qō é: vt genus ridentis in actu quod eſt ꝑpriū: ⁊ voce rās é genus binibilis qō eſt ꝑpriuz. ¶ Dria ét aliq̄n miſceť cuz gñe: ſicut ſenſibile qō eſt dria ⁊ gen⁹ hois. ¶ Et miſceť cuz ꝓprietate: ſicut ꝯō ad duos rectos angulos cuius tres anguli ęq̄les duob⁹ rect⁹. Eſt. n. dria ⁊ ꝓpetas triāguli. ¶ Aliq̄n ät miſceť cum accīte ſīc diſgregatiuū viſus qō eſt dria accīti viſui. ¶ Propetas aliq̄n miſceť cū gñe: greſſibile. n é ꝓpetas cōis dríe. ¶ Et aliq̄n miſceť cū accīte cōi: viſibile est enim eſt ꝓpetas colorati. Coloratū aūt eſt accīs cōe hoi. ¶ Accīs aūt aliq̄n miſceť cū gñe: nec deſinit eé accīs ſpēi. Eſt. n. accīs ſpēi: ſed eſt de nūero accītiū ſpēi: nec eſt cōe accīs gñi: ſed eſt ꝓpetas eius. Eſt ät aligd qō eſt accīs cōe vtriq; ⁊ cū ℔ é ſilr eſt accīs differentie ⁊ ꝓprietatis.

¶ Cōpleta eſt ſcd̄a pars libri primi: ⁊ ei qui dedit ſcire ſint gratie infinite.

Quo gen⁹ miſcetur cū dria.

Quo gen⁹ miſcetur cū accīte

Permixtio generis cū ꝓpria.

Permixtio dríe cuz gñe ꝓpria ⁊ accīte.

Permixtio ꝓprii cū gñe dria ⁊ accīte.

Permixtio accidētis cū aliſo.

Aial i ſe: nec eſt ſingulare nec vle.

Aial in ſe é aial uñ.

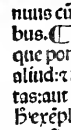

Sus fuit vt cū gnaz ℔ diſtinguereť: diceret ſm hoc ꝙ vno re⁹ ſunt nālia: ⁊ alio re⁹ logicalia: ⁊ alio itellectualia: ⁊ forta ſſis ét diceret ꝙ vno re⁹ ſunt abſtz multiplicitate ⁊ alio cū multiplicitate: ⁊ fuit vſus: vt tractatus de his ponereť ꝛdi⁹ nuus cū tractatu gñis ⁊ ſpēi: q̄uis ℔ cōe ſit gnaz vlibus. ¶ Dicemus q̄ imitates ꝑzes ꝙ vnūqōaz eoꝝ que ponunť exẽpla ꝑ aliq̄ iſtoꝝ gnaz eſt in ſe aligd aliud: ⁊ in ℔ ꝙ eſt genus: aut ſpēs: aut dria: aut ꝓprietas: aut accīs cōe eſt aliud aligd. ¶ Ponam⁹ aūt in Hexaplū gñis dicētes: ꝙ aial eſt in ſe qōdā: ⁊ idē eſt vt ſit ſenſibile: aut ſit intellectū in aia. Jn ſe ät bus: nec eſt vle: nec eſt ſingulare. Si. n. in ſe eſſet vle: ita ꝙ aialitas ex ℔ ꝙ é aialitas eſt vlis: oportereť nullum aial eſſe ſingulare: ſed oē aial eſſet vle. Si autez aial ex ℔ ꝙ eſt aial eť ſingulare: ipole eť eſſe pluſq̄z vnū ſingulare. ſi ipz ſingulare cui ꝺbeť aialitas: ⁊ eť ipole aliꝺ ſingulare eſſe aial. ¶ Aial ät in ſe é qōdaz itellectū in mēte qō ſit aial: ⁊ ꝑz ℔ ꝙ itelligit eé aial nō é niſi aial tñ. Si ät ꝑter ℔ itelligit eé vle: aut ſingulaꝛ: aut aliq̄d aliꝺ: iā itelligit ꝑter ℔ qōdā. ſ. id qō é aial qō accidit aialitati. ¶ Aialitas. n. nō ſit ſingularis deſignata niſi: qz adiūgit ei aligd qō facit illaz. Silr eſt in itellectu: qz nō ſit ſingularis niſi addiderit intellectus aligd per qō fiat ſingularis. ¶ Deide nō accidit extrinſecus: vt ſit vle: ita vt ſit vna eẽntia ve riſſime que eſt aial cui accit in vlib⁹ extrinſecus: vt ipſa cadē béat eſſe in multis: ſed in mēte accidit huic forme aialitati itellecte: vt ponať ꝯō ad multa: ⁊ vt ipſius vnius forme ſit ꝯō certa ad multa q̄ ſimilan tur in illa: intellectus. n. ꝑdicat illā de vno⁹q; illoꝝ.

¶ Sed q̄ſr ſit ℔ vlterius attende: qz ita ſicut ō figura vel de alys: aut ſicut pānus albus: pānus ät alb⁹ í ſe eſt qōdā: ⁊ albedo aliud que ꝺiungitť: ſic qōdā aliud eſt ex vtriq; ꝯpoſitū. ¶ Silr aial i itellectu qōdaz eſt: ⁊ eius vnitas ſiue gñalitas aliud qddā: ⁊ hoc qō eſt aial gñale aliū qōdā. ¶ Et gñalitas vocať genus logicū: de qua itelligit ꝙ ꝑdicet de multis dr̄ntibus ſpē ad interrogatione factā per qd: ⁊ nō exꝑmit vel deſignat aligd qō ſit aial vel aliud aliquid.

¶ Sicut albū qō in ſe é aligd itellectū. Sed ꝙ ſit hō aut lapis eſſet ꝑter id qō itelligit de illo: ſed ꝯſeq̄t ad illud: ⁊ putať eſſe vnū: ⁊ genus logicū é hoc. ¶ Nāle aūt genus eſt aial ſm ꝙ eſt aial: qō eſt aptū ad ℔: vt ei qō itelligit de illo ponať ꝯō gñalitatis. Cū. n. iam intellectū eſt in aia fit aptū: vt intelligať ei gñalitas: cui nō eſt aptū id qō itelligit de Socra. nec qō itelligit de hoie. ¶ Ergo nā aialitatis que hz eé i ſenſibilib⁹: dr̄t ꝑ ℔ accīs a nā hūanitatis ⁊ a nā Socratis: iō qz eſt eius modi: ꝙ cū itelligit fit apta: vt ꝯcꝛ tur ea vltas. ſ. gñalitas que eſt cū ipſa: ⁊ nō ꝑtra niſi aptitudinez: vñ dr̄. ¶ Ergo ℔ qō dr̄ genus. (q̄ vult in intelligi res nālis que fit apta in itellectu eé genus: ⁊ in naturalibus nō eſt genus: ſed qz admiſcetur ei que ſunt aligd cetero⁹ nāliū.) nō eſt longe vt appꝛopꝛieť ei nomé h⁹ itētiōis: ⁊ vt denoieť ℔ nomé ab eo qō accidit ei aliq̄ mō: qō eſt gñalitas. Cū autez gñale é i intellectu: ℔ eſt qō itelligit de gñe nāli. ſicz ꝯpoſitū. Gñalitas ät intellecta p ſe. (ſm ℔ qō eſt per ſe ſola in intellectu: ⁊ eſt gen⁹ itellcūz: ꝑz ꝙ é aligd ℨ eis p q̄ tractat logicus.) eſt gen⁹ logicū. ¶ Hoc autē gen⁹ logicū q̄uis nō béat eé niſi in intellectu: non tñ oz: vt id qō itelligit ex ℔ qō é itellectuale: fit id qō itelligit ex ℔ vt eſt logicū. ⁊ nō é idē: cū oña ſit diuerſitas vtriuſq; reſpectus. ¶ Jté infra gen⁹ logicū duo ſunt: vnū. ſ. ſpēs ei⁹ ex hoc ꝙ eſt gen⁹: alterꝫ ſubta ſua gb⁹ accidit. Spēs aūt eius ſunt qz gen⁹ abſolute é vniuerſalius q̄z genus gñaliſſimū ⁊ genus ſubalternuz. Ergo ipſum attribuit vnicuiq; eoꝝ gñuz determinatoꝝ q̄ fit ſub ipſo: diffōné ſuā ⁊ nomé: ⁊ vnūqōq; eoꝝ dr̄ é genꝰ: ⁊ diffiniť diffōne gñis: ſpēb⁹ ⁊o ſubtoꝝ eius nō attribuit diffōné ſuā. nec nomé. hō. n. (q eſt ſpēs aialis ſm ℔ ꝙ eſt aial.) nō ꝑdicať de eo cū aialitate gñalitas q̄ accidit aialitati. nec noie. nec diffinitione. hoiez. n. non oz ficri genus: nec noie: nec diffinitione ſm ℔ ꝙ ꝑdicať de eo aialitas. ¶ Si autez aliq̄ ſpēz ſit genus ℔ non hz ex pte ſue gñalitatis q̄ eſt ſupra eā: ſed ex ptee oz q̄ ſunt ſub ea. Hen⁹ aūt nāle attribuit ei qō eſt ſub ſe nomé ſuū ⁊ diffōné ex pte ſue nālitatis. ſ. ex ℔. v. g. q aial é aial: nō ex ℔ ꝙ é genus nāle. ſ. aligd qō cū intellectū fuerit appeteť fieri gen⁹ ex ℔ ꝙ eſt ita: ꝙ eſt ita: ipole. n. é vt ℔ nō béatid qō é ipſa illud. ¶ Et oio cū dr̄ ꝙ gen⁹ nāle dat ei qō eſt ſub ſe nomé ſuū ⁊ diffōné: ℔ nō eſt ſatis vez: niſi accītaliť. nō. n. dat ex ℔ ꝙ eſt gen⁹ nāle: ſīc ét nō dedit ei ℔ qō eſt gen⁹ logicū: qz nō dedit niſi nāz q̄ eſt apta eé gen⁹ nāle: ℔ ät nā ꝑ ſeipſam nō eſt genus nāle ſīc nō é ge-

Quo aial fit vle ꝑ itellectū.

Gen⁹ logicū qd.

Gen⁹ nāle qd.

Quo itelligēdū illud ꝙ gen⁹ nāle dat ei qō é ſub ſe nomī ⁊ diffōez.

nus logicū. ¶ Si aūt nō vult itelligi genus nāle ni-
si nā p̄p se q̄ est apta gnālitati: ꝛ nō itelligit gen⁹ nā-
le qō nos itelligimus: tūc ꝓgrūū est dicere q̄ gen⁹ nā
le ei qō est sub se attribuit suū nomē ꝛ diffōnē: ꝛ tūc
aīal nō est gen⁹ nāle ỹ: nisi q; est aīal trū. ¶ Attēde
ḡ si est rectū ꝙ itellectuale esse subz ꝛ hr̄e gnālitatez
vel ꝓpositionē: hoc aūt oiuz iudiciū i intellectu é. si-
cut iudiciū nāl. ¶ Cōuenient⁹ aūt est: vt aialitas in
se aliqñ voceť forma gnāl: ꝛ aliqñ forma itelligibil:
sed ex ꝙ q̄ est aialitas: nō est gen⁹ vllo mō: nec in in-
tellectu: nec extra itellectū; q; nō fit gen⁹ nisi cū adiū
gīť ei aliqs respectus: aut in itellectu aut eť. Jā aūt
inuenimus hos duos respectus. ¶ Jā ät itellectū ē
q̄ nā gñis est duob⁹ modis: aliqñ. n. est in itellectu p̄:
ꝛ deinde existit in sensibilibus: ꝛ existit in multiplici
tate extrīseca: sic cū gs itelligit p̄ius aliqd artificia
le: ꝛ postea efficit illud in actu: aliqñ p̄ ỹz esse in sensi
bilib⁹: ꝛ deinde formať in intellectu: sic cū alicui ꝓti-
git videre aliqs hoies: ꝛ ex eis ỹprimit forma hūana
in eo. ¶ Et oio aliqñ forma itellecta est cā existendi
in sensibilibus formas q̄ sunt in eis: ꝛ aliqñ forme q̄
bñt esse in sensibilib⁹ sunt cā aliq̄ mō essendi formaz
intellectinā. s. q̄ existit in itellectu: post q̄ iā babuit
eé in sensibilib⁹. Sz q; oiuz que sunt ꝓpō ad deuz ꝛ
ad angelos est: sic ꝓpō artificialiū que sunt apō nos
ad aiaz artificē: iō id qō est in sapiētia creatoris ꝛ an-
gelox ꝛ de vitate cogniti ꝛ ỹphensi ex reb⁹ nālib⁹ bz
esse añ multitudinē. gcgd aūt itelligīť de illis est ali-
qua intētio. Et deide acgrīť eé eis qō est in multipli-
citate: ꝛ cū sunt in mltiplicitate nō sunt vnū vllo mō.
Jn sensibilibus. n. fozin sec⁹ nō est aliqd cōe nisi tā-
tū discretio ꝛ disspsio. Deide itex̄ bñtur itelligētie apō
nos postq̄ fuerit in mltiplicitate. ¶ Hoc aūt. q̄ sūt
añ mltiplicitatez: ꝛ qt̄r itelligētie sunt vnⁱ eēntie: an
ꝛ bñ multiplicať pp illas: ant nō cuius silitudines exi
stūt bñ nr̄ tractatus nō sufficit ad b̄: q; ad aliū tracta
tum sapie ptinet. ¶ Debes aūt scire: q; hoc qō dici-
mus de gñe: exēplū est spēi ꝛ dr̄ie ꝛ ꝑpetati ꝛ accīt̄l:
qō deducet te ad viā cōprehēdēdi q̄lr bñ sunt intelle
ctualia ꝛ logica ꝛ nālia: ꝛ qō ex eis est in mltiplicita-
te: ꝛ añ: ꝛ post multiplicitatē. ¶ Debes ét scire ex te
q̄ que in nā sunt gnā genex sunt plura q̄ vnū ꝛ sunt
finita: sic postea ꝺclarabim⁹. Ea vo q̄ sunt spēs spēx:
que sunt seruate ꝛ in nā: sunt finite: ipse vo in se infini
te sunt in pōa. Spēs. n. spēx multax catbegoriax q̄
sequunť post: nō finiunť: sic spēs spēx q̄titatis ꝛ q̄li
tatis ꝛ situs ꝛ aliox. ¶ Indiuidua vo sunt ifinita fz
gnātione ꝛ pozitatē ꝛ posteriozitatē ꝛ sensatōez ꝛ col
locationē de eis in tpe terminato finituz est diuisio.
¶ Indiuidū ät nō fit indiuidū nisi cū adiungūť
nāe spēi, ꝑpetates extrance cōicātes: aut n̄ cōicātes:
ꝛ designať ei aliq̄ mā b̄ vel illa. ¶ Impolē ét adiū
gi spēi ꝑpetates itellectas q̄t̄q̄t fuerint: q; ad vltimū
non erit ex̄ demōstrare intētionē indiuiduanté pp
q̄ indiuidū constituať in itellectu. Si. n. diceres q̄
Plato est longus: scriptor pulcher talis ꝛ talis: q̄t̄q̄t
ꝑpetates apposueris: nō trī describeť per illas in in-
tellectu indiuidualitas Platonis. Possibile est. n. vt
intentio que cōponiť ex bis oibus bēatur a plurib⁹
q̄ ab vno: non aūt demōstrat tibi eū nisi eē: ꝛ oñsio
intentionis indiuidualis: velut si diceret q̄ est filius
illius ꝛ est in tali boza longus pb̄s: ꝓtigeret illa boza
nullū aliū ꝓuenire cū eo in illis ꝑprietatibus: ꝛ ꝓtin-
geret te scire hunc visum: tūc scires eius indiuiduali
tatē: quēadmodū scires id qō é sensibile si digito oñ-
deret tibi: veluti si oñderet Plato boza tertia: tē. n.
certificaret tibi indiuidualitas illius: ꝛ hoc esset tibi
oñdens idiuidualitatē eius. ¶ Nā aut gñis trī: (ni
si aliqd aliud in sup adiūgať ei:) ipse est ꝓtingere in
eā multitudinē: hoc. n. q̄ dicim⁹ Platoné seu Socra
tem eé idiuiduū nō est nomē equocū: sicut multi pu
tant: nisi intelligať idiuiduū aliqō designatū: indiui
duū. n. absolutū nō signāt nisi vnā intentionē cōez.
Cū. n. Socra. dr̄ eé idiuiduū: nec volum⁹ dicer q̄ sit
Socra. sed q; bz est q̄ id qō intelligīť de eo nō pōt
ꝓuenire aly: ꝛ in hac intētiōe ꝓueniūt aly ꝓter ipz.
¶ Ergo idiuidualitas est de disponib⁹ que accidunt
naturis subtis gnālitati ꝛ spālitati: sic accidit ei gnā-
litas ꝛ spālitas. ¶ Dria ät que é iter hoiez g̃ é spēs:
ꝛ indiuiduū hois: qō est cōe nō trī noie: sed ét ꝑdica
tione de multis: b̄ est. Dicimus. n. q̄ intellectus ō ho
mine: qui est spēs: est q̄ sit aīal rōale: q̄ aūt dicimus
de hoie indiuiduo est q̄ b̄ nā accepta cuz accīte: qō
accidit ei: ꝓiuncta est alicui māe designate: ꝛ b̄ est sic
cū dicimus bō qdā. s. aliqō aīal rōale: ḡ aīal rōale est
cōius q̄ hoc: aliqñ. n. est spēs aliqñ idiuiduū. s. b̄ vnū
noiatū: spēs. n. est aīal rōale: sic aīal rōale idiuiduuz
est aīal rōale. ¶ Cōio aūt dr̄t rebus cōibus: q; qdā
est fm subta pticularia: sic cōitas q̄ aīal cōius est ho-
mine: ꝛ qdā est fz respectus ptingētes: sic b̄ qō é ani-
mal: est cōius q̄ aīal cū accipiť genus: ꝛ q̄ aīal cū ac
cipitur spēs: ꝛ q̄ aīal cū accipiť indiuiduū. Gnālitas
ḡ ꝛ spālitas ꝛ ididualitas nō sunt subtox pticulariū
q̄x vnū sit sub altero: sed sunt respect⁹ qui ꝓtigunt ei:
ꝛ approꝓriant illud: ꝛ sic bō aliqñ accipiť cū aliq̄ ac-
cidente: sic bō risibilis: ꝛ ꝑdicať de pticularib⁹ subtis
de q̄buscūq̄ bō trī: sic ꝛ bō singularis. Unitas. n. est
de bis q̄ comitanť rē: de q̄ b⁹ postea oñdem⁹ q̄ nō sūt
sistentia eēntiā rei. ¶ Ergo cū vnitas ꝓiungiť būa
nitati fit bō singularis vel indiuiduū: in q̄ ꝓueniunt
oia indiuidua: nec trī iō est spēs: q; est ꝓiunctio ex na
ꝛ accīte vel nō comitante vel comitante: sed nō ꝓsti
tuente: ꝛ que sunt bz nō sistituūt spēs: sic bō cū risibi
li ꝛ lachrymabili ꝛ mobili ꝛ gescenti tertius cū rece-
ptibili pulchritudis: ꝛ vniⁿ nō est alia spēs: q; bō p̄ se
est spēs: qm̄ ꝓsequiť accīria que sunt accīa spēi nō
ꝓtenta sub spē. p q̄bus debeat esse alia spēs noua: ꝛ b̄
postea certificabitur in pb̄is p̄ma.

¶ Principis Auicēne phī ogica auctore deo explicit.

Nā gñis q̄m̄q̄ bz eé p̄ nō i itel-
lectu. vtde i sen
sibilib⁹ ꝛ q̄m̄q̄
econuerso.

Quo fit dr̄ia itel
hoies qui é spēs
ꝛ idiuiduū hois
qō é cōe multis.

Tāgit triplex eē
vtis. s. añ rē. ꝛ
ꝓst rem.

Cōitas in rebus
duplex.

In singularibus
extra itellectū nō
é aliqd cōe.

Nota de nuō ge-
nex gñalissimox
spēx spālissimax
ꝛ indiuiduox.

Spēs spālissime
multox ꝓdicame
ntox sunt ifinite.

Nō possum⁹ in-
telligere q̄t sint fz
nūex ꝑpetates ꝑ
hēte ꝛ spēs ad eē
indiuiduale.

¶ Incippit prohemium in sufficientia Auicēne.

Dsequaz expedi
uimus nos auxilio dei ab eo qđ opus fuit ꝓponere huic nostro libro.ſ.de doctrina paruitatis logyce artis:debemus nunc aperire sermones de doctrina scientie naturalis: ſz modus nostri ꝓfixi cōsily:ad quem iaz nostra ſpeculatio puenit:qz vt ponamus ordinē in ipo: ad similitudinem ordinis:quem consueuit phyloſophia perypatheticoz:z accingamus nos in id quod remotius eſt a manifeſtatione z a prima ſpeculatione:z in quo aduerſarius longius videtur eſſe a perfidia. Remittamur autē in eo in quo veritas detegit faciem ſuam:z concincit aduerſariū in hoc de ſua falſitate z mendacio:z non consummatus vitā nostram in deſtruendo quālibet ſententiā:nec declinemus a breuitate obuiando eis aliquantulum. Quā multuz ꝑtermiſerunt tractatores ſcientiarum:eo qꝺ labozauerūt in deſtruendo verbuz debile:z fuerunt diligentiſſimi in explanatione eius queſtionis:cuius veritas per ſe patebat:enumerantes omnem vim:z certificantes quālibet diuiſionem:z perſcrutati ſunt ynamquāq; aſſertionem. Quādo autem fluctuauerunt in intricato z peruenerūt ad partem ambiguam pertranſierunt tranſcurrendo.

¶ Nos autem confidimus qꝺ in hoc erimus in via illis oppoſita:z in ſemita illozum ſemite contraria:z ſtudebimus ꝓ posse:vt explicemus rectum eozum qui preceſſerunt nos:z ꝑtermittemus tranſcurrendo id in quo credimus eos erraſſe. Et hoc eſt quod nos prohibuit elucidare libros eozum:z exponere auctozitates eozum. Timui eniz peruenire ad ea:in quibus crederem eos erraſſe:ne forte eſſet neceſſe aut excuſare eos:z induere rationem que videretur eſſe ꝓ eis:aut manifeſte aduerſari eis. Sed deus liberauit nos ab hoc:q deſtinauit illis homines qui omnem vim ſuam appoſuerunt in hoc z expoſuerunt libros eozum. Quiſqs autez deſiderauerit ſcire dicta eozum:expoſitiones docebunt euz z ſufficient ei. Sed qui appetit ſcientiam z intellectum:inuenict ea coaceruata. ſcōm qꝺ cōquiſiuit modus noſtre inquiſitionis cum breuitate noſtri tēpoꝛis in his libris quos fecimus: z appellauimus libros ſufficientie. Et deus ſit datoꝛ auxily. ¶ Explicit prohemium.

¶ Incipit liber primus. Capt̄m. I. De cauſis z principys naturalium:z de aſſignanda via qua peruenitur ad ſciētiam naturalium per principia cauſarum.

A Nam ſciſti ex tractatu in quo eſt ſcientia ꝓbationis quā abbreuiauimus qꝺ ſcientiarum alie ſunt vniuerſales alie particulares:z ſciſti comparatiōes aliaruz ad alias. Et nūc debes ſcire:qz ſciētia in cuius doctrina ſumus eſt ſciētia naturalis z cius ſubiectum (quandoqdem ſciſti qꝺ omnis ſcientia ſubiectum habet) eſt coꝛpus ſenſibile:ſm hoc qꝺ ſubiacet permutationi:z id quod inquirit de eo in illa ſunt accidentia que accidunt ei:ex hoc qꝺ tale eſt. Et ea ſunt accidētia que vocantur eſſentialia:z ſunt coherentia:qz ei coherent ex eo qꝺ eſt coꝛpus ſenſibile:ſiue ſint forme:ſiue ſint accidētia: ſiue coniuncta ex illis:ſicut intellexiſti:z res naturales ſunt hec coꝛpoꝛa ſcōm hunc modum:z quicquid accidit eis ex eo qꝺ ſunt huiuſmodi. Et vocantur omnia naturalia ꝓpter comparationem que eſt inter illa z virtutem que dicitur natura:quā tu ſcies poſtea. ¶ Quoꝛum quedam ſunt ſubiecta illius:quedam vero ſunt impreſſiōes z motus:z diſpoſitiones que emanant ex illa. ¶ Si res naturales habent principia vel occaſiones z cauſas: nō certificatur ſcientia naturalis:niſi ex illis:qz iam expreſſum eſt in ſcientia ꝓbationis qꝺ non eſt via ad certitudinem cognitionis reruz que habent principia:niſi per comprehenſionem ſuoꝛum principioꝛum:z per comprehenſionem principioꝛum habetur cognitio earuz. Quia hoc genus doctrine eſt docere quomō peruenīatur per illud ad certitudinem cognitionis rerū:que habent p̄ncipia. ¶ Item ſi res naturales ſunt habentes principia: non poteſt eſſe quin ipſa principia ſint:aut ſingula ſingulis particularium:z omnia non cōmunicāt in principys: z tunc oꝛtet:vt ſcientia naturalis vtilis ſit ſimul:z ad affirmandum quia ſunt hec principia:z ad certificanduz quid ſunt:aut ſi res naturales cōmunicant in principys primis que omnibus ſunt cōmunia:z ſunt principia ſuo ſubiecto cōmuni z diſpoſitionibus cōmunibus:ſine dubio non erit affirmatio beꝛum principioꝛum ſi egerint probatione in arte naturalium: ſicut cognitum eſt ex tractatu ſcripto de ſcientia probationis:ſed in altera arte. Imo concedendum erit ponendo qz ſunt:z ſciendum imaginando quid veraciter ſunt:et hec erit naturalis.

¶ Item ſi res naturales habuerint principia cōmunia omnium earum:aut habent principia ꝓpria: ſicut eſt genus earum:vt animatum: aut habent principia ꝓpꝛioꝛa ꝓpꝛioꝛum:que ſunt alique ſpecies ſuarum ſpecieꝝ: vt principia ſpeciei hominis earum. Si autez habuerint accidentia eſſentialia cōmunia omnium illaruz:z hec.ſ. alia cōmunia vni generi:z alia cōmunia vni ſpeciei:erit in his forma docendi z diſcendi rationabiliter. hoc ſcz vt incipiatur ab eo quod magis cōmune eſt: z perueniatur ad id quod magis ꝓpꝛius eſt. Jam enim ſcis qz genus pars eſt diffinitionis ſpeciei. ergo debet vt cognitio generis ſit prioꝛ cognitione ſpeciei. Qz cognitio partis diffinitionis prioꝛ eſt cognitio totius diffinitionis: z cognitio diffinitiōis prioꝛ eſt cognitio diffiniti:qz cognitione diffinitionis cognoſcitur quid ſit diffinitus. ¶ Qz ergo ſic eſt:debent cognoſci principia rerum cōmunium prius res cōmunes prius res minus cōmunes. ¶ Debemus ergo incipere in docendo a principys rerum cōmuniū:qz res cōmunes magis note ſunt quantum ad rationes noſtras:quis non ſint note quantum ad naturam:hoc eſt quia non ſunt res quas natura intendit:vt perficiat eſſe in ipſis. ¶ Non enim exigitur a natura facere animal abſolute:vel coꝛpus abſolute:ſed vt ſint nature ſpecialium:z cum natura ſpecialiuz habuerit eſſe in ſingularibus fiet aliquod indiuiduum. Ergo hoc intenditur: vt nature ſpecialium faciant eſſe aliqua indiuidua in ſenſibilibus:non autem intenditur hoc indiuiduum expreſſe ſignatum:ſed in natura particulari que ꝓpria eſt ipſi indiuiduo. Quia ſi intenderetur hoc indiuiduum expreſſum:deſtrueretur eſſe z ordo eius:quando deſtrueretur indiuiduum:vel quando deſineret eſſe. Item ſi intenderetur natura cōmunis z generalis eſſe z ordo eius perficeretur cum fieret:ſicut cū fieret coꝛpus qualicūq; mō:vel animal qualicūq; modo. Ergo iaz pene māifeſtū eſt:qz hoc exigitur:vt nā ſpēi opeꝛ indiuiduū:nō ꝓpꝛie deſignatū:z ꝑ ē pfectio z finis ꝑlis:z qꝺ eſt ꝓius z magis notū q̄tū ad nās:ꝑ eſt:z nō ē

Zuic. C

Ar Ap.ꝑ topl.ca.9.

Subiectū ſcie nā io.

2.phyſic. tex.14.

Res nāles habēt aliq̄ mō ad nām.

Ar circa ꝓncipiū ꝓmi li. p. t. 2. ꝑh. 27. z vbiq; io. poſte. c. 4.

B

Hec diſſio de pfalitate ꝓncipioꝝ ē primo phy. tex. 6.

Principia nō ꝓbāt i ſcia. ꝑ phyſi. ri. 2. p. poſteri. 2. 4. meta.

Ordo doctrine ꝑ phy. i ꝓhe. 2. tex. 57.

C

Et ſile dicit Ar ꝑ ꝓbo aialiuz. ca ꝑ.

Ar. ꝑ phy. 2. cō. 2.

ꝑ metaphi. qꝺ actꝰ ſt ſuppoſitoꝝ i phe.

Qđ nā it. Ait idiuiduū vagū:nō ait ſignatum.

.i.l poſt ſm̃ę tis fz illó s q̃ puerut̃ ꝓna. D

Iſtá dcłá poſit ꝓbus. z. meta. tc. 14.

In porphy° c. de ſpe.

Et hoc Ar. tex. c. 5.

Et hoc Ar. tex. cō. 4.

Nota.

z. d aia. t. 34.

Et hoc Ar. tex. cō. 5. E

Exẽplum.

ß. phy. tc. c. 5.

hoc prius nã: ſi itelligimus prius ſicut dcm̃ ẽ in cathegoryis: ſed intelligimus prius ꝓ fine. ¶ Et omnes homines ſunt quaſi conuenientes in cognitione naturarum cōmunium ⁊ generalium: ſed differunt: q̃ quidam illorum ſciunt ſpecialia ⁊ pertingunt ad illa ⁊ perſcrutantur diuiſionem. Alij vero perdurant in ſcientia generalium: alij. n. ſciunt aialitate: alij bũanitate. Et cũ ſcia puenerit ad nãs ſpales ⁊ ad ea q̃ accidũt eis: ceſſabit ingſitio: ⁊ nõ curabit q̃ deſit ei ſciẽtia ſingulariũ: nec diuertet ad illã. ¶ Notum eſt autez q̃ ſi comparauerimus inter res cõmunes ⁊ nõ cõmunes: ⁊ contulerimus eas inter ſe quãtum ad intellectum: inueniemus res cõmunes notiozes quantum ad intellectum. Sed cum contulerimus eas inter ſe quantum ad ordinez eſſendi qui requiritur a natura vniuerſali: inueniemus res ſpeciales notiozes quãtum ad naturam. Quãdo autem comparauerimus inter ſingularia deſignata ⁊ res ſpeciales: ⁊ cõſideraverimus quomõ ſunt quantum ad intellectum: non inueniemus ſingularia deſignata quantum ad intellectuz: nec poſteriozа nec priozа niſi interuenerit vis ſenſibilis interior: q̃ tunc ſingularia erunt notioza q̃ vniuerſalia. Singularia enim deprehenduntur in vi ſenſibili interiore: ⁊ poſt ex illis itellectus abſtrahit cõmunitates ⁊ diuerſitates: et abſtrahit naturas cõmunium ſpecialium: ⁊ cum comparauerimus ea quantum ad naturam inueniemus cõmunia ſpecialia notioza: q̃uis initium abſtractionis eorum eſt a ſingularibus deſignatis. ¶ Natura eteniz non appetit facere corpus: niſi vt per illud perueniat ad faciendum hominem vel aliud ciuſdem generis: ⁊ appetit facere ſingulare ſignatum: generatũ ⁊ corruptibile: vt natura ſpeciei habeat eſſe: ⁊ cum potuerit habere q̃ appetit in aliquo ſingulari q̃ tale eſt: cuius materia non eſt ſubiecta corruptioni ⁊ mutationi: non eſt neceſſe vt faciat ſpeciei aliud ſingulare: qualia ſunt ſol ⁊ luna ⁊c. q̃uis ſenſus ⁊ imaginatio in ſuis comprehenſionibus particularium incipiunt primum ab imaginatione ſingulari que magis habet ſimilitudinem cuz intellectu cõmuni: donec perueniat ad imaginationem perſonalem que eſt indiuiduum purum ex omni parte. ¶ Sed declaratio huius qualiter eſt: hec eſt q̃ corpus eſt intellectus cõmunis: ⁊ ex eo vnde eſt corpus: poteſt fieri ſingulare: ⁊ eſſe hoc corpus. Iterum animal eſt intellectus cõmunis et magis ꝓprius q̃ corpus: ⁊ vnde eſt animal: põt fieri ſingulare: ⁊ eſſe hoc animal. Iterũ homo eſt intellectus cõmunis: ⁊ magis ꝓprius q̃ animal: ⁊ vnde eſt homo põt fieri ſingulare: ⁊ eſſe hic homo. Et quuz cõparauerimus hos ordines virtuti comprehendenti: ⁊ conſideraverimus in illis duas ſpecies ordinatiõis: inueniemus q̃ illud qõ ſimilius eſt cõmuni ⁊ propinquius ſimilitudini: illud notius eſt. q̃ non poteſt apprehendi ſenſu ⁊ imaginatione q̃ hoc eſt iſtud animal niſi ante apphenderit q̃ eſt hoc corpus. Et non apprehenditur q̃ hic eſt hic homo: niſi prius apprehẽdatur q̃ eſt hoc animal ⁊ hoc corpus. Aliquando autem apprehendit q̃ hoc eſt corpus: cum viderit a longe: ⁊ non apprehendit q̃ eſt hic homo. Jam ergo declaratum eſt ⁊ ratuz: q̃ diſpoſitio ſenſus eſt in ſecunda diſpoſitione rationis: q̃ quod magis ſimilat cõmune: notius eſt in ſeipſo quantum ad ſenſum: ſed in tẽpore imaginatio acquirit per ſenſum indiuiduuz ſpeciei: non ſignatum proprietate: primum enim quod depingitur in imaginatione infantis ex forma quaz ſentit ſcõm affectionem ex ea imaginatione: illud eſt ſingularis forma viri: aut ſingularis forma mulieris: niſi q̃ nõ diſcernit inter virum qui eſt pater eius: ⁊ viruz qui non eſt pater eius: ⁊ mulierem que eſt mater eius: ⁊ mulierem que non eſt mater eius. Sed poſtea diſcernitur ab eo vir qui eſt pater eius: ⁊ vir qui non eſt pater eius: ⁊ mulier que eſt mater eius: ⁊ mulier que nõ eſt mater eius. Et ſic deinceps non deſiſtit diſcernere paulatim hec ſingularia. Et hec imaginatio que depingitur in eo ex indiuiduo humano abſoluto non propriato: eſt imaginatio itellectus qui vocatur: incertus vel vagus: vnde dicitur dupliciter ſingulare vagum: quando formatur in ſenſu de ſingulari eminus apparenti: ⁊ quando imaginatur q̃ eſt corpus abſq; apprehenſione animalitatis vel humanitatis: conuenit vtriſq; nomen ſingularis vagi vnuoce: quia quod intelligitur de verbo ſingularis vagi in itellectu primo: hoc eſt q̃ eſt vnum ſingulare ex ſingularibus ſpeciei ex qua procedit non ſignatum: quomodo eſt vel quale ſingulare eſt. Si autem ſit aliquis vir vel aliqua mulier: erit quaſi intellectus ſingularis. i. non cõmunis multis qui eius participant diffinitionem quaſi adunans intellectum nature ſubiecte ſpecialitati aut diuerſitati: ſed fit ex illis vnus intellectus: qui vocatur ſingulare vagum vel incertum: non ſignatum: ſicut hoc quod ſignificatur cum dicimus animal rationale eſt vnum: ⁊ non dicitur de multis: ⁊ diffinitur hac diffinitione. Ergo diffinitio ſingularis erit vnum cum diffinitione nature ſpecialis: ⁊ omnino hoc eſt ſingulare non ſignatuz. Sed aliud eſt hoc ſingulare corporale expreſſe deſignatum: ⁊ non eſt aptum vt ſit aliud. Sed quantum ad intellectum aptuz eſt: vt adunetur ei intellectus animalitatis ⁊ inanimalitatis: non q̃ res in ſeipſa ſit apta: vt vniatur eius corporalitati quilibet horum duorum intellectuum. Singulare autem vagum vel incertum in primo intellectu aptum eſt quantum ad ſenſum: vt ſit in eſſe. Singulare quodlibet eius generis ⁊ eius vnius ſpeciei: ⁊ in intellectu ſecundo: non eſt aptuz ſenſui: vt ſit quodlibet ſingulare ipſius ſpeciei: quia non erit niſi hoc ſingulare ſignatum: ⁊ fit tamen aptum quantum ad ſenſum aptitudine incertitudinis vtriuſlibet vt aſſignetur animalitati ſignate tantum abſq; inanimalitate: aut inanimalitati ſignate tantuz abſq; animalitate: ſignatione quantum ad ſe: poſt q̃s eius iudicium eſt: quod in ſe non poteſt eſſe aptum ad vtrũlibet: ſed vnum tantum ſignatum. ¶ Intelleximus etiam comparationes inter cauſas ⁊ cauſata: ⁊ comparationes inter partes ſimplices ⁊ compoſitas: ⁊ cum fuerint cauſe intellecte in eſſe cauſatorum ſicut partes eorum: ſicut ligna ⁊ eorũ figura quãtum ad lectum: erit comparatio eorum ad cauſata: ſicut comparatio ſimplicium ad compoſita. Sed cum fuerint cauſe remote a cauſatis: ſicut carpentarius a lecto: erit ibi alia conſideratio: ⁊ vtreq; comparationes habẽt comparationem quantum ad ſenſum et quantum ad intellectum ⁊ quantum ad naturam. Sed comparatio quantum ad ſenſum inter cauſam et cauſata hec eſt: q̃ quando cauſe ſunt remote: ſi fuerint cauſe ⁊ cauſata ſenſibilia: nõ erit ibi magna priozitas vel poſteriozitas aliorum ad alia ſenſibilia. Et ſi fuerint non ſenſibilia: nulla illorum habebunt comparationem quantum ad ſenſuz. Similiter etiam eſt iudicium de imaginatione: ſed quãtum ad intellectum: fortaſis cauſa poteſt cognoſci prius q̃ cauſatum: ⁊ ratio procedit a cauſa ad cauſatum: ſicuti cum homo videt lunam coniunctam ſtelle cuius gradus eſt in dracone: ⁊ ſol fuerit ei oppoſitus per dyametrum: iudicabit ratio q̃ eclypſis erit. Similiter cum ſcierit q̃ materia eſt mota ad putreſcendum: cognoſcet q̃ febris erit. Fortaſſis autez aliquando cognoſcet cauſatũ

Signa vagũ ꝺ plex. F

B

priusq̃ causam: ⁊ procedet de causato ad causam. Aliquando autem per causatum sciet causam: nunc significatione: nunc sensu. Fortasse quandoq; sciet prius causatum: ⁊ ex eo perueniet ad causam: ⁊ iterum ex ea causa ad aliud causatum. Sed iam declarauimus has omnes considerationes: in doctrina nostra qua docuimus artē probandi. Sed comparatio harum causarum remotarum a suis causatis: hec est: q̃ scōm comparationem earum quantum ad naturam: quodcūq; eorum fuerit causa finalis: ipsum est notius quantum ad naturam. Et qđcūq; illorum fuerit causa efficiens: non quod esse illius est vt sit causa efficiens eius quod facit ipsum esse erit notius q̃ causatum quantum ad naturam. Et cuius esse fuerit quantum ad naturam: non propter seipsum: sed vt faciat qđ habet esse per illud: donec factum sit finis eius: non solum in faciendo: sed etiam in esse: si fuerit in natura res huius modi: non erit illud notius q̃ causatū: simo causatum notius erit illo quantum ad naturam. Sed
In phē. phyſi. comparatio partium compositorum ad ea que sunt cōposita ex illis: hec est: q̃ compositum notius est quantū ad sensum: q; sensus prius sentit ⁊ comprehendit totum: deinde discernit: ⁊ quando comprehendit totum: apprehendit illud intentione cōmuniori quod est corpus aut qđ est animal: deinde discernit illud. Sed quantum ad intellectum: simplex est anteq̃ compositum: q; non scitur naturā compositi: nisi prius q̃ cognoscimus simplicia eius. Et qui non cognouerit eius simplicia: fortassis tamen iam cognouit illud per aliquod accidens suorum accidentium: aut per genus suorum generum: ⁊ tamen non pervenit ad esse illius tā̃ si nouisset corpus rotundum: aut graue: aut his similia: ⁊ non nouisset eē sue substantie. Sed quantum ad naturam: compositum est qđ appetitur in pluribus rebus: ⁊ partes appetūtur: vt fiat ex eis perfectio compositi. Sed quod est notius quantū ad intellectum: ex rebus cōmunibus ⁊ proprijs: ⁊ ex rebus simplicib⁹ ⁊ compositis: sunt cōmunia ⁊ simplicia. Sed quantum ad naturam proprīa ⁊ specialia ⁊ ea que sunt composita. Sed tamen sicut natura in dando esse: incipit a cōmunibus ⁊ simplicib⁹: ⁊ de illis facit eē partes speciales ⁊ composita: similiter disciplina a cōmunibus ⁊ simplicibus: ⁊ ex illis sapiens sumit scientiam specialium ⁊ compositorum: ⁊ de vtraq; illarum cessat ingressio prima: quando inueniunt specialia ⁊ composita.

¶ Capm. II. De disponendis principijs naturaliū fm legem preponendi ⁊ constituendi.

A Deinceps posquā res naturales habent principia: enumerabo ⁊ ordinabo illa sicut exigit ordo illorum: ⁊ demonstrabo quid sunt: et dicam. ¶ Cū corpus naturale est substantia
De corpe in qua possibile est intelligi lineam vnam: ⁊ aliam lineaz secantem illam super rectos angulos: ⁊ tertiam aliaz intersecantem ambas illas super rectos angulos: ⁊ ex hoc est q̃ huiusmodi est forma. qua corpus est corpus: ⁊ corpus non est corpus: ex eo q̃ habet tres dimensiones designatas: q; corpus habet esse corpus constitutus: cuius mutentur dimensiones que sunt in eo in effectu: quia cera aut pars aque aliquando habet dimensiones in effectu. s. longitudinem ⁊ latitudinem ⁊ spissitudinem definitas suis terminis. Sed quādo cōmutatur figura: corrumpitur vnaquaq; illarum dimensionum designata: ⁊ succedunt loco illaruz alie dimensiones ⁊ extensiones: ⁊ corpus remanet in sua corporeitate: nec permutatum:
Nō dant diuisiões itermiate fm Auic. nec corruptum. Forma autem quā assignauimus. scz q̃ ipsum est eius modi in quo possibile est intelligi has dimensiones: nec est permutata nec corrupta. Sed ista de his alis innuimus: ⁊ cognouisti q̃ be dimensiones designate sunt quantitas extremorum eius que aduenunt ei ⁊ permutantur: sed forma siue substantie non permutatur: ⁊ hec quantitas sequitur permutationem accidentium in eo: aut formarum sicut aqua cum calescit augetur capacitas. ¶ Sz hoc corpus naturale vnde est corpus naturale habet principia: sed vnde est generatum ⁊ corruptibile ⁊ omnino permutabile habet etiā amplius supra principia. Sed principia quibus apprehendit eius corporeitas: quedam sunt partes essentie eius ⁊ demonstrant essentiaz eius: ⁊ hec digniora sunt apud eos vocari principia: hec autem duo sunt: quorum vnum sic est corpori sicut materies lecto: aliud vero sicut forma lectitas abstracta a lecto: ⁊ quod est in eo tā̃q; materies in lecto. vocatur yle subiectum: materia: origo: ⁊ elementum: De mā. 5. mo dicta. sed diuersis respectibus: ⁊ quod est in eo sicut forma lectitas in lecto: vocatur forma. Sed post q̃ forma corporeitatis: aut est prior ceteris formis que sunt naturaliū: ⁊ generibus ⁊ speciebus eor; aut simul iuncta cum illis: ita q̃ non possunt separari ab ea: tunc hoc quod est corpori qđ est materies lecto: ipsum etiam est alys que habent has formas in hoc ordine: q; omnia habent esse cū In 5 carpſt ab Auī. p̄ ph. corporeitate: ⁊ hoc est substantia. Qđ quum consideratum fuerit in se non relatum ad alia: inuenietur in se vacuum ab hac forma in actu: ⁊ erit eius aptitudo recipēdi has formas: ⁊ coherendi eis: Sed ex aptitudine nature sue absolute vniuersalis est quasi genus duarum specierum quarum vniuscuiusq; proprīū est recipere quasdam formas tantuz: ⁊ nō alias post corporeitatem. Sed ex aptitudine proprie sue nature est cōmunis omnibus: ⁊ ipsum totum est potens recipere omnes has formas: quasdam simul: quasdam vero vicissim tantuz: ⁊ habebit in natura sua comparationem aliquam cum formis: vt sit receptibile illarum. Et erit hec comparatio quasi esset in illa: pictura vel vmbra vel imaginatione formaruz: ⁊ erit forma ipsa perficiens hanc substantiā in actu.
β phyſic. tex. 35.
¶ Ponatur ergo naturaliter: q̃ corpus ex eo q̃ est corpus habet principium quod est yle: ⁊ principium qđ est forma: siue forma corporalis cōmunis: siue forma specialis aliqua ex formis corporum: siue forma accidentalis: cum acceperis corpus scōm q̃ est albuz vel forte vel sanum: ⁊ ponatur iterum: q; hoc qđ est yle: non denudatur a formis: vt existat per se vllo modo: q; non habet in 7. metaph. se esse in effectu: nisi fuerit in ea forma per quaz habeat esse in actu: ⁊ sit sine forma que discedit ab ea. Sz discessio eius non fit nisi successione alterius que exuiset eam ⁊ existat vice eius. Alioquin corrumperetur yle in actu: ⁊ hec yle scōm hoc quod est in potentia receptibilis formē aut formarum vocatur yle: ⁊ scōm hoc q̃ est in actu sustinens formam vocatur subiectum. ¶ Non autē hic Subm yle. accipimus subiectum sicut in logyca quando diffiniebatur substantia: q; yle non est subiectum ex hoc intellectu vllo modo. Et scz hoc q̃ est cōmunis omnibus formatis: vocatur materia vel massa: ⁊ scōm hoc q̃ omnia resoluuntur in illā: ⁊ est ipsa pars simplex receptibilis formē totius compositi: vocatur elementum. ¶ Similiter etiam quicquid est sicut illud: ⁊ scōm hoc q̃ ab illa incipit compositio: vocatur origo. ¶ Similiter etiam quicquid est aliud quod est sicut illa: fortasse est quando incipitur ab ea origo: quando autem incipitur a composito: ⁊ pervenitur ad illam: vocaī elntum: q; elntū est simplicior pars compositi. Et hec sunt principia que sunt de es-

Materia. Elemēt⁹. Origo. 5. metha. t. 5.

D

se corporis. Sed corpus habet alia principia: efficiens ⁊ finale. Efficiens autem est quod imprimit formam que est in corporibus in materia eorum: ⁊ perficit materiam per formam: ⁊ ex vtrisq; constituit compositum quod agit per formam: ⁊ patitur per materiam. Finalis est ꝓpter quaz impresse sunt forme in materys: ⁊ qz nostер sermo est de principys cōmunibus: tunc erit efficiés sicut hic accipimus cōmun : ⁊ finis qui hic intēditur cōmunis. Cōmune autem hic intelligitur duobus modis: vno enim modo efficiens cōmunis est ille qui facit primum opus: ex quo cetera opera habent ordinem. Sicut ille qui attribuit prime materie primam formam corporalē: si est ibi res que sic est: sicut scies suo loco. ¶ Et hic est qui dat originem primam ex qua completur generatio quecūq; est post eam: ⁊ erit finis cōmunis: finis qui intenditur: naturalibus omnibus: si est ibi qui sic est sicut scies suo loco: ⁊ hic est vnus modus. Alius autē modus est cōmunis q̄ participatur ad modum vniuersalis: sicut efficiens cōmune est id quod predicatur de omnibus factozibus particularibus rerum particularium: et finis vniuersalis est ille qui predicatur de omnibus particularibus finibus rerum particulariuz. Et differentia que est inter duos modos hec est. ſ. ꝙ cōmune scōm primum intellectum est in esse essentia vna numero: ⁊ inuit intellectus ꝙ ipsa est: ⁊ non competit ei: vt dicatur de pluribus. Cōmune autem secundo modo non habet in esse essentiam vnam: imo est res intellecta complectens essentias multas conuenientes in intellectu scōm quod sunt efficientes aut finales: ergo hoc cōmune dicetur de multis. ¶ Sed principium efficiens cōmune omni secūdum modum primum: si res naturales habent principium huiusmodi: non erit naturale: qz omne naturale est post hoc principium: ⁊ ipsum habet ad omnia relationem: eo ꝙ est principium eorum: non ꝙ sit naturale: qz si principium esset naturale: tunc esset principiuz sui ipsius: quod est impossibile. Aut primum principium efficiens eēt aliud preter hoc: ⁊ hoc est impossibile: ⁊ quādo quidez hoc sic est: naturalis non habet vllo modo tractare de eo: qz non cōmiscetur cum naturalib⁹ vllo modo. Sortasse autem principium erit hoc naturalibus. et nō naturalibus: ⁊ eius causalitas habebit cōmunius esse q̄ causalitas eius: qō ꝓpzie est causa reruz naturaliuz: ⁊ rerum que habent relationem ad res naturales: si est ibi res que sic est. Concedo autem posse esse: ꝙ vniuersitatis rerum naturalium sit ipse principium efficiés omnia naturaua ꝓter se: non principium efficiens naturalia absolute. ¶ De principio autez efficiente cōmuni in secundo modo: non est mirum si tractat naturalis scōm suam dispositionem. Modus autez tractandi de eo hic est: vt sciat dispositionem omnis eius qō est principium efficiens aliquod rerum naturalium: ⁊ quomodo debeat esse in eius potentia: ⁊ quomō debeat esse relatio eius ad suum causatum ꝓpe ⁊ longe: ⁊ equidistantia ⁊ oppositio ⁊ cetera: ⁊ ꝙ probet. Cūq; fecerit hoc: sciet naturam cōmunis factozis naturalium hoc modo: postq̄ sciuerit dispositionem que ꝓpzia est ei quod est naturale efficiens naturalium: ⁊ hoc modo cognoscet dispositionem principy cōmunis. Sed qz hec principia sunt quatuoz: de illis adhuc sigillatiz tractabimus in ḡtū sunt in substantia naturali: vt probatum est in phylosophia prima. Sed corpus ex hoc ꝙ est mutabile: ⁊ ex hoc ꝙ est perfectibile: aut cepit esse: aut generatum: habet insuper aliud principium. qz ex hoc ꝙ est mutabile aliud est q̄ ex hoc ꝙ est perfectibile: ⁊ ex hoc ꝙ cepit esse: aut est generatum: aliud est q̄ ex hoc ꝙ est hec duo. Quia quod intelligitur ex hoc ꝙ est mutabile: hoc est scōm ꝙ erat alicuius ꝓpzietatis habite qua destructa successit alia. Est ergo ibi res stabilis que est mutabilis. Sed affectio que habebat esse ꝓriatur: ⁊ que aberat cepit esse. Jam ergo omnino declaratum est: qz ex hoc ꝙ est mutabile: habet aptitudinem recipiendi id quod remotum est ab illo: scilz rem receptibilem eius quod mutatum est de illo: ⁊ eius quod permutauit illud: ⁊ forma habita: ⁊ priuatio eius erat cum forma permutata. Sicut pānus ꝙ permutatur de albedine in nigredinem. nigredo priuatur: cum albedo incipit esse. Qō autē intelligitur ex hoc ꝙ est perfectibile hoc est: qz contingit res que non erat in eo absq; remotione alicuius ab eo: vt quiescens cum mouetur: qz dum quiescebat non erat nisi priuatio motus qui est in illo possibilitate ⁊ potentia. Postq̄ autem motum est: non. est ab eo aliquid remotum: nisi priuatio tantus: sicut tabula munda quando scribitur in ea sicut perfectibili: necesse est vt habeat essentiaz que fuit prius imperfecta: ⁊ postea completa est: ⁊ rem que accessit ei ⁊ priuationem que precessit. qz priuatione opus est ꝓpter quaz res sit mutabilis aut perfectibilis. Si enim nō esset ibi priuatio: non posset esse perfectibile aut mutabile: imo perfectio ⁊ forma essent in eo semper. Ergo mutabile ⁊ perfectibile necesse est: vt habeat antea priuationem quouisq; certificetur ꝙ sit mutabile vel perfectibile. Priuatio autem non habet opus inquantum est priuatio: vt sit ibi perfectio ⁊ permutatio. Remota enim priuatione: necesse est: vt remoueatur mutabile ⁊ perfectibile scōm hoc ꝙ est mutabile ⁊ perfectibile. Remoto autem mutabili ⁊ perfectibili: non est necesse vt remoueatur priuatio: ergo priuatio scōm hoc prius est: ergo est principium: quia si quid est necessarium: vt habeat esse qualecūq; ad hoc vt aliud habeat esse: sed non econuerso. tunc erit principium. Aut si hoc non sufficit ꝙ res sit principium quicquid necessarium est: vt habeat esse qualecūq; nisi ꝙ necessarium est: vt habeat esse a re que est ei principium sine prioritate ⁊ posteriozitate: ⁊ tunc priuatio non erit principium. Sed non est vtile: vt contendamus de nomine. vnde mittamus nomen principy: ⁊ dicamus ꝙ opus est sine conuersione. Inuenimus ergo receptibile mutationis ⁊ perfectionis: ⁊ inuenimus priuationem: ⁊ inuenimus formā: que omnia opus sunt: vt corpus sit mutabile ⁊ perfectibile: ⁊ hoc clarescet nobis cuz parua inspectione. Sed quod intelligitur ex hoc ꝙ corpus est generatum: aut cepit esse facit necessariuz affirmare rez que fit: ⁊ priuationē ꝑcedere. ¶ Sed res generata ⁊ que cepit si habet necesse ꝙ precedat suum initium ⁊ suam generationem esse substantie quod habebat coniunctionem cum priuatione forme generati. Postea diuisit se: ⁊ corrupta est ab ea ꝓuatio: hec est res que tam cito non clarescit sicut illud. Imo prius debet poni naturali positione. ⁊ sufficienti inductione: ⁊ probari in phylosophia: ⁊ forsasse poterit ars thopicozum satisfacere voluntati discipuli: ⁊ faciet cum quiescere. Sed doctrina probationis non miscetur cuz arte thopice disputationis. Ergo corpus habet de principys que non separantur ab eo: nec etiam ab eo qō venit in illud post essentiam: ⁊ ipsa sunt que non ꝓprie designamus nomine principiozum. Sed ex hoc ꝙ est corpus absolute: ꝑ le est ⁊ forma corporalis signata: quā comitāt q̄titates accidentales aut forma ſpecialis que ea ꝑficit. Sz ex hoc ꝙ est permutabile: aut perfectibile: aut generatuz: addimus ei comparationem priuationis que habz conueni-

Qz ꝓua no ē ꝓu⁹ in ḡfatōe ꝑ phyſic.

Dupliꝛ paſſio ꝑfecuua ⁊ corruptiua. z. de aia

Neēitas ꝓuatōis.

4. phȳ. t. 7

Define ⁊ efficiēte,

Alio cā ꝑ ꝑdicatōez ⁊ p cāliteraté. ō ꝓma ḥ. z. phyſi. ⁊ 5. meta. ō. z⁹ hi. 8. phȳ. ⁊ ꝑ.

ꝑ ⁊. z. phyſi.

Cōtra eos q dicūt ei na nō hic cām efficientem,

E

De pncipijs

entiam cum sua yle anteq̃ existeret: ꝛ erit hoc principiū sicut dictum est. Sed si acceperimus scōm q̃ est cōmune permutabili: perfectibili: ꝛ generato: erunt principia yle: ꝛ affectio ꝛ priuatio. Si vero scōm qō proprium est permutabili: erunt principia yle: ꝛ cōtrarietas: qz ad medium non mutatur: nec de medio: nisi ex hoc q̃ est in eo aliqua contrarietas. Et videtur esse differentia inter cōtrarietatem ꝛ affectionem ꝛ priuationem quā tu iam dicisti: ꝛ substantia ex hoc q̃ est substantia: affectio eius est forma: ꝛ iam te fecimus scire differentiam que est inter formam ꝛ affectiones. Sed mutabilium ꝛ perfectibilium non in substātialitate: affectio eozum est accidens: sed iam vsus fuit: vt in hoc loco omnis affectio vocetur forma. Ergo vocemus nos omnes affectionem formas: scz vt ꝓpter omne qō fit in receptibili: receptibile fiat desīgnatum proprietate. Et yle differt ab vnaquaq; istarum: qz inuenitur cum vnaquaq; illarum aliquo modo. Et forma differt a priuatione: qz forma est essentia per seipsam. s. est addituz esse super esse: qō habet yle. Priuatio vero non addit esse super esse quod habet yle: sed comitatur eam ad moduz comparationis eius ad hanc formam: cuz non habuerit esse: nisi in potentia ad recipiendum illam. Et hec priuatio non est priuatio absolute: sz est priuatio habens aliquem moduz essendi: qz est priuatio rei cum preparatione ꝛ aptitudine ad illam in materia desīgnata. Homo enim non fit homo ex non humanitate: sed ex inhumanitate receptibili humanitatis: ꝛ generatio fit per formam: non per priuationes: ꝛ corruptio fit per priuationem: non per formam. Et dicitur q̃ res fit ex yle ꝛ priuatione: ꝛ nō dicitur q̃ fiat ex forma: sicut dicitur q̃ lectus fit ex yle ꝛ ex priuatione: ꝛ nō dicitur q̃ fiat ex forma. qz cum dicitur lectus fieri ex yle ꝛ priuatione: intelligitur. s. ex lignis ꝛ ex non lecto: ꝛ multis locis certum est dici q̃ fit ex yle: ꝛ in multis non est certum.

¶ Semper autem dicitur q̃ fit ex priuatione. Non. n. dicitur q̃ ex homine fiat scriptor: sed dicitur q̃ homo fit scriptor: ꝛ dicitur q̃ ex spermate fit homo: ꝛ dicitur q̃ ex lignis fit lectus. Causa autem eius qō dicitur ex spermate boc. s. qz expoliatur forma ipermalitatis: qz prepositio ex. habet hic intellectum de post: sicut significat in locutionibus eozum ex priuatione: sicut cuz dicitur: qz ex non homine fit homo. i. post non humanitatem. Sed ex materialiter: vt cuz dicitur ex lignis fit lectus: quia ligna ꝛ si non fiant absq; forma ligneitatis: fiūt tamen iaz cum ipso absq; forma quadam. quia nisi mutentur ligna scōm aliquem modozum ꝛ aliquam figurarum eradendo ꝛ dolando non fiet ex eis lectus: nec figurabitur eius figura. Ergo assimilantur spermati aliquo modo: eo q̃ vnūquodq; eozum mutatum est a sua dispositione: ꝛ dicunt ibi etiam prepositionem ex. ¶ Ergo in his duobus modis subiectozum ꝛ materierum ex dicitur ex intellectu post: ꝛ in vno modo subiectozum: dicitur prepositio ex: ꝛ de ex alio sensu. Uerbi gratia. qz quādo aliqua fiūt subiecta alicui formarum: ꝛ fiunt subiecta illi cōmixtione aut compositiōe aliquali: dicitur aliquid generari ex illis: ꝛ significat tunc prepositio. ex. aut. de. hoc scz q̃ generatum constitutū est ex illis: sicut ex galla ꝛ attramēto fit incaustrum. ¶ Et videtur adhuc etiaz q̃ in primo modo dicitur ex prepositio intellectu composito ex post: ꝛ ex hoc intellectu. Sicut in spermate vel materie cum fit ex illis qō fit ex hoc intellectu: scilz quia qō est: prius erat in dispositione aliqua: deinde mutatur est ex ea aliquid: ꝛ constitutum est ex eo generatum quod dicitur fuisse ex illis. Ergo q̃ fuit quasi sperma vel atramentuz: non dicitur q̃ fiat ex eo res generata: nec dicitur q̃ sperma fiat homo: nec ottramentum incaustrum: sicut dicitur q̃ homo scriptor: fit: nisi aliquo modo transumptionis: aut modo quo dicitur aliquid alteratum est. i. corruptum. Et ex eo q̃ est sicut materies. Aliquando dicūtur bi duo modi: quia dicitur q̃ ex materie fit lectus: qz materies non corrumpitur ad modum corruptiōis spermatis. ¶ Unde assimilatur homini scōz hoc q̃ percipit scientiam scribendi. Sed qz si non amiserit figuram: nō recipiet figuram lectiinde assimilatur spermati scōm q̃ mutatur ad humanitatem. Et scōm q̃ hoc non conuenit vt dicatur de illo ex. Sed cum adiungitur: ei priuatio: affirmatur: sicut cum dicitur. Ex homine non scriptor: e fit scriptor. Et ipsa priuatio non conuenit ei vllo modo: nisi vt dicatur cum prepositione. ex. Non enim dicitur q̃ nō scriptor est scriptor: quiatunc esset scriptor non scriptor. ¶ Certuz est autem q̃ si non intelligitur ex non scriptore: ipsemet non scriptor. Sed subiectum de quo predicatur non scriptor: fortasse tūc dicetur illud: sed prepositio ex. potest dici de eo semper: cuius hoc omnino non affirmo: nec cetera huiusmodi: quia fortasse lingue diuersificantur in vsu dicendi hec ꝛ non dicendi. imo dico q̃ cuz intellexerint de prepositione ex. duos modos quos diximus: recipientur vbi recipimus: ꝛ non recipientur vbi non recipimus. ¶ Dicunt autem in hoc loco yle affici desiderio forme: ꝛ yle assimilant femine: formam autem assimilant masculo: ꝛ boc est qō ego non intelligo. Et desiderium animalis nemo est qui non remoueat ab yle: desiderium autem naturale quo trahitur res ficut lapis deorsum: vt perficiatur post imperfectionem quā habebat sui loci naturalis. Illud etiam desiderium longe est ab ea: posset autez hoc concedi q̃ yle est desiderans formam: si ipsa esset vacua ab omnibus formis: aut esset affecta fastidio forme que adiuncta est ei: aut si non esset contenta formis que perficiunt eam ꝛ faciunt eam esse speciem: aut si posset ipsa moueri per se ad suscipiendam formam: sicut lapis ad consequendum locum: aut etiaz si esset in ea virtus mouens. Sed non est vacua ab omnibus formis: nec conuenit ei fastidire formam habitaz vt studeat eam excutere ꝛ abycere a se: qz si propter acquisitionem alterius forme: venit fastidium habite forme: iccirco q̃ habet eam: tunc debet vt non desideret eam. Si autem fastidit eam propter longeuitatem temporis: tunc desiderium accidet illi scōm tempus: ꝛ non erit de sua substātia: sed erit hic causa que hoc facit debere. Sz non conceditur vt sit non cōtenta eo qō habet: quasi desideret vt cōiungantur contraria in se: qz boc est inconueniens: qz inconueniens est fortasse qō putatur desiderare desiderio animalis: ꝛ desiderium vehemens non est: nisi ad finem in natura perficiente: ꝛ fines naturales nō sunt inconuenientes. Cum boc igitur quo mō conceditur: q̃ yle moueatur ad formam: cum forma non adueniat ei: nisi ex causa que prius remouet eius formas que erat: non qz ipsa acquirat eam sibi suo motu: ꝛ etiam si non acciperent boc desiderium esse formarum constituentium que sunt prime constitutionis: sed secūdarum constituentium que consequūtur: acceptio huius desidery adhuc esset difficilis: neduz cum attribuerint ei desiderium formarum constituentium: vnde propter hec omnia: difficilis est mihi intellectus huius verbi: qz magis vī boc esse dictio figurate loquētiū q̃ philosophoꝝ. Fortasse poterit alius boc intelligere recto itellectu: vñ in boc cōuertatur ad illum. Sed si esset loco yle simpliciter: aliqua yle iam cōstituta a forma naturali: ꝛ contingeret ex ipsa forma naturali que est in ea: motus ad perfectiones illius forme: sicut terra in descensu: ꝛ ignis in

Ar. ꝑmo phy. t. cō. 64.

5. phī. t. 6.

5. phī. t. 9.

ꝑ phy. nō ex priuē. n fit priu. gens. ꝑ. phy. fi.

5

7. phy.

Ar. ꝑmo phy. t. cō. 59.

5. meta.

ꝑ phy. fic. vbi. ḡ.

Et qō materies fit lect⁹.

Dā ē icorruptibil fm cēntū ꝑ phy fi. in fine.

D ꝑ phy. 61.

ascensū:fortassis hec locutio adhuc eēt possibilis:q̄uis illud desiderium nō attribuereturnisi forme agēti. Sed in yle simpliciter desiderium nō intelligo.

¶ Caplm. III. qualiter hec principia sunt cōia.

A

QUoniam nostra speculatio fuit hic ō cōibus principijs:debemus considerare in his principijs tria cōia:fm quē duorū predictorū modorū sunt cōia. post modus autem declarabitur q̄ corpor̄ quedā sunt receptibilia generatiōis ⁊ corruptionis:hoc est quia quedā iunt quorū yle renouat formam ⁊ amittit formas. Et quedam sunt que non sunt receptibilia generationis ⁊ corruptionis:sed esse eorū est perpetuum:⁊ q̄ quidem hoc sic est:non erit yle cōmunis fm primū duorū predictorū modo:q:q nō potest yle cum sit una:vt aliquādo recipiat formas generatorū ⁊ corruptibiliū:⁊ aliquādo recipiat formam eius qō non corrumpitur in sua natura:nec habȝ generationem materialē:q: hoc esset impossibile. Sed fortassis occidit q̄ sit yle cōis aliquibus corporibus.i.corporib⁹ generatis corruptibilib⁹ quorum alia generantur ex aliis ⁊ corrumpunt alia:sicut declarabitur ex dispositione quatuor que vocantur elementa. ¶ Fortassis autē ponitur materia subiecti forme que nō corrumpitur:⁊ subiecti forme que corrumpit̄ materia una in se apta recipere omnes formam. Sed ei qō nō corrumpitur contingit illud:q: adiūctum est forme que nō habet cōtraria. ergo causa q̄ non generatur ⁊ non corrumpitur:erit ex parte sue forme que prohibet eius materias ab eo qō est in natura eius:non ex pte materie obedientialis. ¶ Luȝ ergo sic fuerit:imo postq̄ sic est:sicut postea apparebit:tunc erit yle cōis fm hūc modum:⁊ si sit cōis omnibus naturalibus:aut generatis ex corruptibilibus ex illis:est tamē de numero perpetuorū: eo q̄ nō est ex re que mutetur in aliud. ¶ Si enȝ ita esset:opus haberet alia yle:⁊ illa alia esset prior ea ⁊ cōis.

B

¶ Sed si naturalia habēt principium formale cōe fm primū modum:non inuenitur in formis q̄ putemus sic esse:nisi corporeitatem. Q: si permutatio corporum in generatione ⁊ corruptiōe non fit nisi post formaȝ corporeitatis:vbi gratia:sicut forma corporeitatis que est in aq̄:quādo mutatur in aerem remanet sicut erat in aqua:tūc erit p̄ncipium corporū formale cōe illis oibus fm hūc modū:q: post hoc p̄ncipiū:adhuc erunt illis principia formalia:quoꝝ vnūquodq̄ erit proprium vniuscuiusq̄ illorū. Sed si res nō ita est:sed cuȝ corrumpitur aqueitas:corrūpitur corporeitas que erat in yle eius:ppter cōsortium corruptionis aqueitatis:⁊ generata est corporeitas alia numero similis illi in specie:tunc non habebunt corpora quale hoc est principium formale commune: postea autem apparebit loco suo veritas horum duorum modorum. Si haberent corpora principium formale huius:cuȝ quedam ex eis habeant formas que nō separatur:tunc illud principiū formale esset semper cōiunctus sue materie:⁊ non esset ex illis que generātur et corrumpūtur:sed de perpetuis. ¶ Sed de priuatiōe ex sua dispositione claret q̄ ex omnib⁹ priuationibus: non conceditur aliqua esse cōmunis fm primū modum: q: hec priuatio est priuatio alterius rei que potest generari:⁊ q: potest generari:non est longe quin generet. Ergo tunc non remanebit ipia priuatio:nō ergo tunc erit cōis. Sed cōmune secūdo modo ex duobus potest inueniri in vnaquaq̄ manerie horum principiorū:scȝ q̄ sit cōmune omnib⁹ generatis ⁊ mutabilibus:q: omnia cōueniūt in hoc:q̄ vnūquodq̄ eorū habet formam ⁊ materiam ⁊ priuationeȝ. Et hoc cōmune dicunt q̄ non generatur: nec corrumpitur, ppter hoc q̄ vniuersalia nō dicuntur generari nec corrumpi. Sed vniuersalia dicūtur nec generari nec corrūpi duob⁹ modis. Intellectus vnius modi q̄ vniuersale nō generatur nec corrumpitur est hic.s. q: nō fuit hora in mūdo prima in qua habuit esse primū singulare:aut prima singularia:in qua non predicaretur de illis aliquod vniuersale:⁊ fuit hora ante illud in qua nullus eorum habuit esse:⁊ in corruptione contrarium. Ergo huius modi sūt aliqui qui dicūt:q̄ hec principia cōmunia nec generātur nec corrūpuntur:⁊ isti fuerunt homines qui dicerent q̄ in mūdo semper est generatio et corruptio ⁊ motus:⁊ q̄diu mundus eē habuerit. ¶ Secundi autē modi hic est.s. vt consideretur quid sunt: sicut quid est homo:⁊ vt consideretur:an homo ex hoc q̄ est homo:generatur ⁊ corrumpitur:⁊ inuenietur q̄ intellectus quo est generatus:⁊ intellectus quo est corruptus non est intellectus quo homo est homo:imo est quoddā qō concomitatur eum:⁊ non est de substātia eius. Ergo sic dicūtur hec principia cōmunia iuxta scām modus ex duobus modis predicte cōmunitatis:⁊ nostra speculatio de principijs est hic hoc modo. Non enim loquimur hic de primo modo Sed cū accesserimus ad singularia que habēt esse ex illis:inueniemus materias que generātur ⁊ corrumpūtur:sicut ligna ad lectum:⁊ galle ad encaustrum:⁊ yle prime de qua inuimus q̄ non generatur nec corrumpitur esse eius est perpetuus. ¶ Sed formarum alie sunt que generantur ⁊ corrumpūtur:⁊ ipse sunt que sunt in generatis ⁊ corruptibilib⁹:⁊ alie sunt que nec generātur nec corrumpūtur:⁊ ipse sunt que habent esse in sempiternis. Aliquādo autē dicūtur nec generari:nec corrumpi alia ratione:q: fortasse dicit q̄ forme que sunt in generatis ⁊ corruptibilibus:nec generantur:nec corrumpūtur hac ratione.s.q: nō sūt composite ex materia ⁊ forma:vt generentur ⁊ corrumpātur. Volunt et.n. generationeȝ esse aduentus forme ad subiectum:⁊ esse generatus compositus ex illis. Et corruptionem que est ei opposita.sed p̄uationis generatio:si ipsa habȝ generationē: hoc est.s. vt sit postq̄ non fuerit:⁊ esse eius ⁊ accessus nō est esse qō habeat esse in se:sed est esse p accidēs:q: p̄uatio est priuatio rei designate in re designata in qua est illa in potentia. Ergo habet aliquem modum generationis etiam accidētaliter:⁊ corruptionis accidentaliter. Ergo generatio eius est cuȝ separat̄ forma a materia:⁊ fit priuatio hoc modo. Sed corruptio ejus est cuȝ recipit̄ forma:⁊ tunc p̄uatio que est huiusmodi nō habet esse: q: ita hec priuatio est priuatio accidentaliter:sicut esse eius est accidēta iter qō est corruptio forme:⁊ eius p̄uatio est eē forme. Sȝ perfectio forme ⁊ esse non est nisi ex comparatione priuationis que cōtingit ei aliquo respectu. Constitutio autē priuationis ⁊ esse:est ex cōparatione ipsius ad formaȝ. Ergo priuatio p̄uatiōis est respectus aliquis qui cōtingit forme ex respectibus relatiuis ex quib⁹ fortassis aliquis accidit ei aliquando vsq; in infinitum:⁊ potentia priuationis est hoc ordine:q: potentia vera est in comparatione effectus ⁊ pfectionis. Et nō est pfectio in priuatione. ergo non habet verum effectum. ¶ Debes etiaȝ scire adhuc hec tria principia cōmunia quom̄o fm comparationeȝ eorū conueniant vnicuiq; illoꝝ que cōtinentur sub eis. q: piget nos quod dicunt. scȝ q̄ nomen vniuscuiusq; illorū est translatiuū:q: si ita fuerit: labor, philosophorū erit irritus: qui imposuerunt multis principijs tria nomina:quoꝝ vnūquodq̄ contineat multitudineȝ aliquaȝ p̄ncipiorū:⁊ tria nomina contineant oia principia:q: satis poterāmus excusari in hoc:vt iter nos cōueniremus in oibus:⁊ vnuocaremur in eis. Et si hoc

Q: corruptibile ⁊ incorruptibile dīnt pluſq̄ genere.

Ui ō phm p̄ celi ⁊ cōm. ibidem.

2. meta. ⁊ p̄ phys.

C

Pot⁹ dic̄ ꝛ dupl ad actū

D

7. meta. ñ gūatur spa:ſ spera cnea.

5. phys.

Quā vocāt alij ō intione locam.

E

F. celi. ⁊ 8 phys.

Alia ſ p̄pria pa natne.

faceremus aut nō faceremus:sed reciperemus: qō fecerunt ipſi:non eſſent in manib⁹ noſtris:niſi tria nomia:ꝛ ignoraremus itellectus pncipioꝝ vllo mō:vnde male ſecit qui hoc tantū contētus eſſe voluit. Nō poſſumus etiaꝫ dicere ꝙ vnūquodq; eoꝝm predicetur de contentis ſuis vniuoce pure:cum cadant ſub vnoquoq; illoꝝ diuerſi modi diuerſe predicatiōis:qui diuerſificātur in ỹ tellectu pncipalitatis ſm prioritatē ꝛ poſterioritates.Sꝫ pōt:imo dꝫ:vt ſignatio eoꝝ ſit ſignatio quaſi equoca: ſicut ſignificatio eſſe eſt pncipy ꝛ vniuſ. Jam vero didiciſti differentiaꝫ inter vniuoca ꝛ equiuoca:ꝛ quaſi equiuoca in logꝛca. ¶ Ergo quicqd dicitur eſſe ỹle habet naturaꝫ que generaliter itelligitur ꝙ eſt res que ſolet recipere aliaꝫ rem in ſua eſſentia quā pꝛius non habebat.Et hoc eſt vnde eſt quicqd eſt:ꝛ eſt hoc in illa non accidentaliter:ꝛ aliquādo eſt ſimplex:aliquādo compoſita poſt ſimplices:ſicut materies lecti.Et receptuꝫ aliquādo eſt forma ſubſtātialis:aliquando eſt affectio accidentalis:et quicqd dicitur eſſe forma hoc eſt affectio recepta in hac re predicta:ex quibus fit aliqua reruꝫ hoc modo compoſitionis:ꝛ quicqd dicitur ꝓuatio:eſt non eſſe id qō vocamus formaꝫ in ſuo ſuſceptibili.Et tota noſtra ſpeculatio de forma:ꝛ de eius pncipalitate ad id perducitur.ſcꝫ qō eſt pncipium ex intellectu: qō eſt vna ex duabus partibus generati:non ꝙ ſit efficiens. ¶ Si autem concedit⁹ ꝙ forma ſit efficiens:iam declarauimus ꝙ naturalis non habet tractare de pncipio efficiente:ꝛ pncipio finali cōmuni ſm modꝫ primoꝝ omnibus naturalibus. Ergo debemus tractare de pncipio efficiēte cōmuni naturalib⁹ que ſunt poſt euꝫ.Quādoquidez iam explicauimus de pncipys que magis debēt vocari pncipia.i.conſtituentia generatū ſiue corpus naturale. ¶ Debemus ergo tractare de pncipys que magis digna ſunt vocari cauſe:ꝛ ex illis notuꝫ faciemus pncipiuꝫ efficiens cōmune naturalibus:qō eſt natura.

¶ Caplm 4ᵐ. De improbatione eoꝝ que dixerunt Parmenides ꝛ Meliſſus de pncipys eſſendi.

PRſtquā autez ad hoc peruenimus: rogauerūt nos aliqui de ſocys noſtris:vt loqueremur de ſentētys quas adinuenerunt antiq de pncipys naturalibus. Jam eniz fuit vſus nominādi eas in ingreſſu ſcientie naturalis:ꝛ vt induceremus verbum de natura:ꝛ ipſe ſentētie ſunt ſicut ſententia que dicta eſt Meliſſi ꝛ Parmenidis.ſ.q ens eſt vnum nō mobile. ¶ Dixit eniz Meliſſus:ꝙ eſt infinituꝫ:ſed Parmenides ꝙ finituꝫ:qz ſicut ſentētia eius qui dixit:ꝙ ens vnuꝫ infinituꝫ receptibile motus:aut eſt aer:aut aqua:aut cetera ex his.Et ſicut ſentētia eius qui poſuit pncipiuꝫ infinitum numero.ſ.ꝙ aut ſunt athomi diſperſe per inania aut minima corpora ſimilia ei que generātur ex eis in aqueitate:ꝛ carneitate ꝛ aeritate ꝛ ceteris:omnia cōmixta in oi:ꝛ cetere ſentētie que enumerātur in libris perhypateticoꝝ:qz etiaꝫ ꝙ loqueremur de eis ſm modum quo illi deſtruxerunt ſentētias coꝝ.Sed dicemus ꝙ ſentētias Meliſſi ꝛ Parmenidis nos nō ꝓprehendimus:nec poſſumus intelligere intentiones eoꝝm:nec putamus eos adeo fuiſſe imperitos:ſicut videtur in verbis eoꝝ. Ipſi eniz etiam tractauerunt de naturalibus:ꝛ de multitudine pncipioꝝ eoꝝ:ſicut Parmenides concedit terrā ꝛ ignez:ꝛ ꝙ omnia generata componūtur ex illis. Unde videtur inuereꝫ ens ipſum eſt:qō habet verum eſſe:ſicut ſcies ſuo loco:ꝛ ꝙ eſt infinitū non mobile:ꝛ ꝙ eſt infinite potentie:ꝛ ꝙ eſt finituꝫ intellectu ſm ꝙ finis eſt: ad quez omnia peruenīunt:ꝛ in hoc ꝙ peruenitur ad illum puratur finituꝫ:ſm ꝙ peruenitur ad illum. Aut videtur ꝙ intentio eoꝝ ſit alia:ſcꝫ natura entis: vnde eſt natura eſſendi ſit vna in intellectu:diffinitiōe aut deſcriptione:ꝛ ꝙ cetera entia ſunt aliud a natura ipſius eē: qz ſunt talia quib⁹ aduenit eſſe:ꝛ comitatur ea:ſicut humanitas in ens:ꝛ nō eſt ipſum eſſe:nec eſſe eſt diffinitio eius:ſed eſſe eſt extra diffinitionez eius:ꝛ aduenit eēntie eius:ſicut declaratum eſt alꝫs. Uidetur ergo ꝙ is qui dixit finituꝫ:noluit intellīgere terminatuꝫ eſſe in ſeipſo:nō naturas eūtes in multitudine in infinituꝫ.Et qui dixit infinituꝫ:intellexit ideo ꝙ aduenit rebus infinitis.Et hoc non erit tibi obſcurum ex eis que diſcesa alꝫs:qz homo in eo ꝙ eſt homo:nō eſt ens:inquātum eſt ens.Sed intellectus eius eſt extra illuꝫ:ꝛ ꝓpter hoc eſt diſtributio vniuſcuiuſq; rerum que cōtinentur in predicamentis:eo ꝙ vnaquecq; illarum eſt ſubiectum entis:ꝛ ens comitatur illaꝫ. Aut ſi hoc noluerunt:ſed potius proteruierūt: tunc nō eſt mihi poſſe aduerſandi eis. Quia argumētatio qua improbetur eoꝝ ſentētia:erit ſine dubio compoſita ex propoſitionibus quas oportet in ſe eſſe manifeſtiores cōcluſione. ¶ Sed nihil inuenio manifeſtius hac concluſione:aut vt ſint conceſſe ab aduerſario:ſed non poſſumus ſcire quā ex ipſis propoſitionibus concederet:qz ſi ipſe conceſſerint hoc abſurdituꝫ:quis promittet ꝙ ipſi audeant negare aliquaꝫ ex propoſitionib⁹ que poſite ſunt in argumētatione contra illos.Et etiaꝫ qz inuenio propoſitiōes multas quibus opponitur:illis minus notas eē ſit concluſio ꝓpter quas volumus illas iducere.Sicut dicitur:qz ſi ens eſt ſubſtātia tantuꝫ:non erit finitum nec infinitum. Nec eniz duo acceſſibilia ſunt quātitati:ꝛ quantitas acceſſibilis ſubſtātie:tunc ergo ſubſtātia ens:ꝛ qē tas ens.ergo ens erit pluſqē duo.Sed cum attenderis: inuenies finitati aut infinitati opus eſſe ad certitudinez ſui eſſe:vt ſit quātitas continua.ſ.mēſura certa.Sꝫ multum opus eſt exponere:ꝙ quātitas certa non eſt exiſtēs: niſi in materia ꝛ in ſubiecto:qz ꝫ nō eſt ens:niſi in ſubiecto:qz hoc non poteſt exponi per ſe:ſz eget ad expoſitionem ſui nō modico ſtudio. ¶ Quomō ergo accipiemus ꝫ propoſitiones ad concludendū qō patet per ſe: Similiter ꝛ illud dixerūt.ſ.ꝙ infinituꝫ eſt diffinituꝫ partibus ſue diffinitiōis ꝛc. ¶ Sed ſentētiarum ceteroꝝ hominuꝫ inueniemus deſtructiones in hoc loco: aliqua facili ſignificatiōe. Nos eniz iaz diſpoſuimus verbum de his que poſtea ſequūtur per qō cognoſces reuelationez ſue rectitudinis cognitione ſufficiēti. ¶ Et dicemus nūc ꝙ bis qui dixerunt pncipiuꝫ vnuꝫ eſſe:poſſumus opponere duobus modis.vno qꝫ dixerunt pncipiuꝫ vnum eſſe:altero qꝫ viderunt ꝙ hoc pncipiū erat:aut aqua:aut aer. Sed opponere illis qui dixerūt:ꝙ pncipiuꝫ eſt:aut aq̄: aut aer:ibi erit melius:vbi loquemur de pncipys generatoꝝ coꝝruptibilium:nō vbi loquimur de pncipys cōibus:qz illi poſuerunt illud pncipiuꝫ generatis ꝛ coꝝruptibilibus.Sed deſtructio dictiōis ꝙ pncipiuꝫ vnū eſt:hec eſt:qz eoꝝm ſententia ponit omnes res conuenire in ſubſtantia:ꝛ differre in accītibus:ꝛ negant eſſe diuerſitatez in coꝝporibus ex ſpecificis dꝝs.ſed in ſequentib⁹ declarabiſ ꝙ coꝝpora differunt ſpecificis differentys. Qui aūt dicunt ꝙ pncipia ex qbus gnāntur hec generata:infinita ſunt:iā cognoſcūtur ignorare gnāta:iō ꝙ dicūt pncipia eoꝝ infinita eſſe.vnde nō cōprehēdunt ea ſcientia:nec cōprehendunt ꝙ gnātur ex eis.Poſitq; ergo non ſunt in via ſciēdi gnāta:quomō ergo ſcire poterunt: ꝙ pncipia coꝝ ifinita ſunt.Sed opponere illis qui dixerunt pncipia illa ifinita eſſe athomos diſperſas eē ꝓ inania:aut poſita in cōmixtione:melius erit tibi:vbi loq̄mur

p̄ phy.49

Diffō materie. p̄.phy.te. cō.82.

Ālā. ꝫmo phy.9. p̄.

p̄.phy.te, cō.7.

In p̄ phy. ⁊ alibi. p̄ metha.3. ecti.

2. phy. te. 6. In metha.nō aliqd ē nouꝰ p̄ phy.tex.13.

p̄ phy.t.c.15.

p̄.phy.35.

de ꝓncipijs gnatoꝝ corruptibilium:postq̃ autem ꝓueniꝫ ad hunc finẽ:terminemus hoc caplm. Capitulũ autem hoc incidens est in hoc nostro libro Uñ si quis voluerit iterserere:iterserat. q aũt noluerit:nõ iterserat.

¶ Caplm quintũ. de notificatiõe nãe quid sit.

A

DIcemus q corporibus que apud nos sunt. aduenit actiões ⁊ motus:⁊ ꝓueniemus q quedã eoꝝ veniũt ex causis q̃ sunt extra ea:ex ḡbus fiũt i eis ipe actiones ⁊ motus:sicut cauditas aq̃ ⁊ ascesus lapidis:⁊ ꝓueniemus q ḡbusdaꝫ eoꝝ aduenit actiões ⁊ motus ex seipsis:nõ ex cã extrinseca:sicut aq̃ calefacta cum dimittit ꝑ se frigefit ex sua natura:⁊ lapis in altum ꝓiectus:cũ relingtur descẽdit ex sua nã. Et fortassis nr̃a opinio de ꝙuersione seminũ in alia:⁊ spermatũ in aialia erit ꝑm hanc opionẽ:⁊ ꝓueniemus ẽt q aialia aguntur in oẽs suos motus sua sponte:⁊ nõ videmus q ipellentem habeãt extrinsecus:qui agitet ea illis motib⁹. Per ħ ergo formabiť in nr̃is aiabus opinio:q motus ⁊ oĩo omnes actiões ⁊ passiones q̃ eueniũt corporib⁹ aliquãdo sũt ex causa extrinseca ⁊ peregrina:aliq̃ ex seipsis:nõ ex causa extrinseca:sed eoꝝ q̃ sunt ex seipsis nõ ab extrisecis: nos in ꝓma speculatiõe ꝓcedimus:q quedaꝫ sunt ifinituta ad vnũ aligd:⁊ non declinant ab eo. Et q̃daꝫ sunt ínstituta ad multa:⁊ iſuper ad varios modos:⁊ ꝓcedemus q oiuꝫ horꝝ modoꝝ. aly aduenium spõte:aly nõ spõte:sicut aduentus lesiõis ex cadente lapide:⁊ cõbustio ex igne vr̃ete:⁊ hoc est qõ formať in nr̃is aiabus. Post hoc autẽ qs faciet scire q hec corpora quoꝝ nõ ueniꝫ motoꝝ extrinsecuꝫ:moueanť ⁊ aganť ex ꝓncipio extrinseco qõ nos non cõprehendimus neq; sentimus. Sz fortassis angeli dicũtur mouere firmamẽtũ:aut vt firmamẽtũ remotuꝫ est ⁊ nõ sentitur:aut fortassis est sensibile in sua essentia:⁊ nõ in actiõe:hoc est q nõ est sensibilis habitudo que ẽ inter ipsuꝫ ⁊ patiens ab ipso q̃ significer q ex ea fiat ista actio:sicut hõ qui non vidit magnetem attrahẽtem ferruꝫ sensibiliter:nec cognouit intelligibiliter q sit attrabẽs ferrum:q; difficilis est hec cõprehensio siue itelligentie. Cuꝫ viderit ferrum moueri ad ipm:nõ erit lõge ipsius putare q moueať ex seipso:sed faciemus põnẽs quã concedat nãlis:⁊ probet diuinus. ſ. q corpora que mouenť his motibus:quotiẽſcũq; mouenť ex viríb⁹ que sunt in eis: que sunt. ſ. ꝓncipia suoꝝ motuũ ⁊ suaꝝ actionũ. Illarum virtũ q̃daꝫ vis est que mutat ⁊ ꝙuertit:⁊ venit ex ea actio vno mõ non sponte. Et est q̃dam alia sponte:⁊ est alia vis varioꝝ motuum ⁊ actionuꝫ fidꝫ nõ sponte:⁊ est alia vis similis sponte. Similr est diuisio in quiete. Prima ergo diuisionum est sicut vis lapidis in suo descensu: ⁊ quies eius in centro. Et hec vis vocať natura. Secũda vis est sicut solis in circuitu suo apud sapientiores pḃorum: et vocatur anima angelica. Tertia est sicut vis berbarum in nascẽdo ⁊ crescendo ⁊ quiescendo:q; ipse mouenť nõ sponte:⁊ diuersis motibus. ſ. erigendo:radicando:dilatãdo:elongando. Et vocatur ꝺa vegetalis. Quarta est vis animaliũ:⁊ vocať anima sensibilis:⁊ fortassis omnis vis ex qua venit actio nõ sponte:vocatur natura. Unde aia vegetabilis:natura vocať. ¶ Et fortassis vocatur natura omnis vis, ex qua venit sua actio sine cogitatiõe ⁊ discretiõe:sicut aranea dicit texere ex natura:sicut ⁊ similia aialia. Sed natura est qua corpora nãlia sunt nãlia:⁊ quã volumus hic ingrere est natura ꝑm ꝓmũ modum.

z. phy. t. p. 6.

¶ Miruꝫ est autem illud qõ dicunt. ſ. q̃ quiinquirit:an ipsa est:certe deridẽdus sit:sed puto hoc eos noluisse intelligere:q nãlis si ingrit an natura est:deridendus est. Ideo q; vult ex ipsa sua arte ꝓbare ꝓncipia eius. Si aũt hoc voluerũt:aut aliquid aliud hõ:sed voluerũt hoc:scz q; esse huius vtutis manifestũ est per se:hoc ego non audiam nec dicam quo mõ hoc dicam:cum difficile sit iuenire motoꝝ vniuersaliusq; rei motoꝝ:cũ iam ctiaꝫ in ħ diu laboꝝauerit ipse qui hãc sniam dedit. Quo ergo deridebitur q motuꝫ videt:⁊ querit rõnem:an habeat motoꝝ. Et querit ab eo vt cõcedat esse motoꝝ:⁊ q̃ sit extra. Sz ve; est:q; dictio de esse nãe ꝓncipium est scientie nãliũ ⁊ nãlis non oꝫ respondere negãti eaꝫ. Sz eius diffinitio pertinet ad tractatores phie prime:nãlis autẽ ocbꝫ scire certitudinem gd est. sed iã diffinierunt nãm dicentes q ipsa est primũ ꝓncipiuꝫ motus rei in qua est ⁊ q̃ etis eius per seipsam:nõ per accñs. Non q; necesse est:vt omni rei nãli simul sit ꝓncipiũ vtriusq;. ſ. motus ⁊ q̃etis:sed vt per se sit principium aut motus si fuerit:aut quietis si fuerit. Sz postea visuꝫ fuit cuidam q̃ successit q̃ hec descriptio esset imperfecta:vñ ⁊ voluit ei addere dicẽs:q; hec descriptio effectuꝫ nature significat:non substãtiã: nõ.n. ſignificat nisi habitudinẽ eius ad id qõ venit ex illa:⁊ iõ oportet:vt addatur eius descriptio:⁊ dicat q; nã est virtus diffusa per corpora que attribuit eis formas ⁊ figuras. Et est ꝓncipiũ sic ⁊ ſic. Non autẽ incipiemus declarare intẽtionẽ descriptiõis posite ab auctore ꝓmo:⁊ postea redibimus ad refellendã hui⁹ garruli supfluam additionẽ huic descriptioni demõstrãtes:q; qõ dixit:pessimuꝫ est ⁊ falsum:⁊ nõ est opus eo:nec etiaꝫ ad cõmutandum. Et dicemus q̃ itellectus hui⁹ qõ dicitur ꝓncipium motus hic est. ſ. ꝓncipiuꝫ efficiens:ex quo venit motus in aliũ a se. ſ. corpus mobile. Et qõ dictum est ꝓmũ:intelle ꝓmus ꝓpinquũ. ſ. vt inter illud ⁊ mobile non sit mediũ. Fortassis anima. n. ꝓncipium est aliquoꝝ motuuꝫ corporum in qbus est:sed mediãte alio. Jam. n. opinati sũt aliqui bonum:q; anima facit motuꝫ locoꝝ mediante natura. Sed non video q; nã conuertat motum mẽboꝝ cõtra seipsam ꝓpter obedictiam sui ad aiaꝫ. Et si sic natura ꝙerteret:non ꝓtingeret lassitudo:quando cõpellit illam aia ad id qõ nãe nõ conuenit:⁊ officium aie non attraheret ad se officiũ nãe. Si aũt voluit dicere:q; anima facit appetere:⁊ ex illo appetitu moueť. simil⁹ etiã natura facit hoc:sicut postea declarabiť. Et fortassis iste appetitus nõ est motor:sed est res per quã mouet motor. Et si anima habuerit mediũ in mouendo:nõ erit ille iter motus locales:sed iter motus gnãtionis ⁊ vegetatiõis. Uñ q; voluerunt q̃ diffinitio hec esset cõis oĩbus motibus: ideo addũt ei primũ. q; aia aliquãdo ẽ in re mobili:⁊ mouet aia id in quo ipsa ẽ motu vegetatiõis ⁊ alterationis:sz non ꝓmo:imo cum administratiõe nãrum ⁊ qualitatuꝫ:⁊ hoc declarabiť postea:sed qõ dictũ est rei in qua ẽ:hoc dicit ad dr̃iam nãe ab artificiali ⁊ violẽto:sed qõ dictuꝫ est per se:hic iã itelligitur duob⁹ modis:vno in comparatiõe eius ad rem mobilẽ:⁊ altero in cõparatione eius ad mouentẽ:⁊ in ꝓmo mõ sic itelligitur:q; nã mouet per seipsaꝫ qñ est in disponẽ:vt ipsa moueat:q; non est possibile. vt ipsa nõ moueat:nisi ipediatur aliquo motu contrario:sicut est motus cogens. Scõo autẽ mõ iteligiť q; nã mouet gegd ipsius mouet per eẽntiaꝫ nõ extrisecus. Et qõ dcñ est non per accñs:iteligiť etiã duob⁹ modis:vno in cõparatione nãe. scõo autẽ in cõparatione mobilis. In cõparatione aũt nãe sic:q; nã est ꝓncipiũ eius qõ mouet certe per se:nõ per accñs. Et motus accñtalis ẽ sicut motus gescentis in nauí ex motu nauis. ¶ Scõs autẽ modus est:q; quãdo nã mouet statuam:nõ mouet nisi accidentaliter:q; nõ mouet essentialr nisi es:non autẽ statuaꝫ: q; statua vnde est statua:nõ mouet a nã sicut lapis. Et iõ medicus non erit nã:cũ ipse sibi medeť. Et pbysica mo-

uet qđ in ipſa eſt:q2 eſt in eo:nõ vñ eſt infirmus:ſed vn de ẽ medicus. Quia cũ medicus medeꝛ ſibi ⁊ curaꝛ: nõ curaꝛ vñ eſt medicus:ſed vnde medicatus. Quia vñ eſt medicatus eſt aliꝰ:⁊ vñ medicus aliꝰ:q2 vnde eſt medicus eſt efficiens medicinã ⁊ cõponens. vñ aũt medicatus:eſt recipiens medicinã ⁊ infirmus. Sed additio illa quã voluit addere ille qui voluit corrigere primos:eſt inanis:q2 virtus quã poſuit quaſi genus in deſcriptione nãe:hoc eſt vis efficiens:⁊ cũ eã diffinierit:diffiniet q eſt ꝓncipiũ motus vnius in aliud:vnde eſt aliud. Et ideo illa vtutis non eſt aliꝰ:niſi q2 eſt ꝓncipiuꝫ motus qui eſt in re:⁊ nõ eſt intellectus penetrantis:ſed q2 eſt in re: ⁊ non eſt intellectus formantis aut figurãtis:ſed potius exintellectu motus vnius in aliud:vnde eſt aliud. Et ideo illa vtutis non eſt aliꝰ:niſi q2 eſt ꝓncipiuꝫ motus qui eſt in re:⁊ nõ eſt intellectus penetrantis:ſed q2 eſt in re: ⁊ non eſt intellectus formantis aut figurãtis:ſed potius exintellectu quietandi illas. Et ſi hic bõ diceret:q nã eſt ꝓncipiũ exiſtẽs in corporibus ad mouendum ea ad ſuos profectus:⁊ quietandũ ea in eis:⁊ q eſt ꝓmuꝫ ꝓncipiũ motus rei in qua eſt:⁊ quietis eius per ſe ipſam:non per accidens: ipſe non eſſet niſi iterans verba quibus opus non eſt. Silr ſi cõmutaret aliquaꝫ partem ſue loquutionis per vbũ qđ eſſet multiuocu ad illã: repeteret verbũ:nec putaret ſe repetiſſe:⁊ per hoc correctoꝛ ille iperfecte ꝺſcriptionis ſicut exiſtimat:putauit q cũ dixit virtutẽ:iam ſignificauit eſſentiã non relatiuam ad aliũ:q non vtiq; fecit:q2 qđ intelligit virtus hoc ꝓncipium motus ⁊ quietis ⁊ nihil aliud:⁊ virtus nõ deſcribitur:niſi ex cõparatione relationis:vñ non receſſit ab ea: qñ dixit virtutẽ. Quicqd g̃ hic homo dixit:nõ fuit niſi vanuꝫ ⁊ falſum. Intellectus ergo eius qđ dixit diffinitoꝛ ꝓmus. ſ. q ẽ ꝓncipiũ motus ⁊ quietis:non voluit dicere:q ſit ꝑn motus localis tm̃ita q non ſit ꝑn motus ꝑ q̃litatem:ſed voluit dicere:q qcquid fuerit ꝑn cuiuſcunq; motus per ſcipſum:hoc eſt nã. Sicut ꝑn motus qui eſt in q̃ſtitate:⁊ qui eſt in q̃litate:⁊ qui eſt in loco ⁊ in ceteris. ſi fuerit aliquis motus. Sed poſtea declarabuñ maneries motuũ. Sed ꝑn motus quo mõ eſt in q̃ſtitate(hoc eſt). ſ. diſpõ nãe ex qua venit augmẽtũ dilatatõis in ſpacio:aut ↄctio ꝛſtrictionis in ſpacio: q2 hoc eſt moueri de q̃ſtitate ad q̃ſtitatẽ. Et ſi volueris intelligere creſcere ex nã tm̃ ⁊ extendere:⁊ acceperis nãm ex intellectu vnius intentionũ predictaꝝ tm̃:fac. Sed qũo eſt ꝑn motus in qualitate:hoc eſt ſicut. ſ. diſpõ nãe aque:cuꝰ acciderit ei: vt recipiat qualitatẽ extraneã quã non habet per nãm.

¶ Frigiditatẽ etenim bꝫ per nãꝫ:vñ cũ coactio remota fuerit:nã ſua conuertet aquã in ſuã q̃litatẽ:⁊ quietabit eã in illa. Silr corpoꝛ cũ corrumpuñ complexiões poſtea nititur nã:⁊ reuocat eã complexionẽ conuenientẽ. Sed in loco manifeſtũ eſt:q2 hoc eſt ſicut diſpoſitio nãe lapidis:quũ mouet eũ deorſum:⁊ diſpõ nãe ignis:quum mouet eũ ſurſuꝫ. Sed qũo eſt ꝑn motus in ſubſtãtyꝰ ſ eſt:ſicut diſpõ nãe:quũ mouet ⁊ ꝓparat ad formã mãꝫ cũ apparatu q̃ſtitatis ⁊ q̃litatis: ſicut ſcies poſtea. Sed formam ei foꝛtaſſis nã nõ attribuit:ſed ꝑparat ei:⁊ bꝫ eã aliũde. Unde melius eſt:vt cognoſcaꝝ hoc ex alia ſciẽtia.

¶ Ergo ſ ẽ diffõ nãe que ẽ ei gnãlis ⁊ conuertibilis: ⁊ dat vniuerſaliq; nãꝫ que ſunt ſub ea:intellectũ eius.

¶ Capꝫ ſertũ. de cõpõe nãe ad mãꝫ ⁊ formã ⁊ ad motũ.

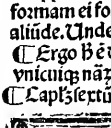

Ascis ꝙ vnũqõq; coꝛpo bꝫ nãm: mãꝫ ⁊ formã:⁊ accña. Nã eius eſt vis ex qua venit motus eius:⁊ ꝓmutatio,que ſunt in eẽntia eius: ſilr geſtus eius ⁊ ſtatus. forma eius eſt eſſentia eius ex qua eſt id qđ eſt:mã eius:eſt id qđ intelligit:ſubm eſſe ſue forme. Accña ſunt ea que qñ mã coꝛ. fuit in formata forma coꝛ:⁊ ꝛſtitura fuerit eoꝛ ſpãlitas:aut ſimul concreanꝝ:aut accidũt extrinſecus:⁊ foꝛtaſſis nã rei aliq̃ erit ipſa forma:aliquando non erit. Sed in ſimplicibus nã eſt ipa forma:⁊ natura aque eſt ipſa forma qua aqua eſt aqua. Sed nã ẽ vno reſpectu:⁊ forma alio reſpectu. Cum.n. ꝓſideraꝝ ꝑ actiones ⁊ motus que veniunt ex illa:vocaꝝ nã. Cñ vero cõſideratur ſm hoc q ꝓſtituit ſpem aque:⁊ non attendunꝫ motus ⁊ ipreſſiones que veniunt ex ea:forma vocaꝝ. Unde forma aque:foꝛtaſſis eſt vis que ex mã aque conſtituit ſpem que eſt aqua. Et hoc eſt non ſenſibile:ex qua veniunt paſſiões ſenſ:biles:vt frigiditas ſenſibilis: ⁊ põderoſitas ſui deſcenſus que eſt inclinatio in actu que nõ eſt coꝛpl:qñ ẽ in ſuo termio nãli. ¶ Ergo actio nãe ſicuti in ſuba aque eſt:aut reſpectu patiẽtis ab ea frigiditas: aut reſpectu agentis in illa bũditas:aut reſpectu loci nõ ꝓpꝛy motus:aut comparatione loci,ꝓpꝛy:quies:⁊ hec frigiditas ⁊ bũditas ſunt accidentia que comitãtur naturã:quũ non fuerit qđ ꝓhibeat. Nõ aũt oia accidentia ſequuntur formã in coꝛpoꝛe:q2 forma aliqñ eſt ꝑparãs mãm ad patiendũ a re extrinſeca que accidit: ſicut cum ꝓparat ad recipiendũ accidentia artificialia:⁊ multa ex accidentibus nãlibus. Sed in coꝛpoꝛibus compoſiti nã eſt ſicut aliquid forme:⁊ non eſt ipſa forma:q2 coꝛpa cõpoſita non ſunt id qđ ſunt ex ſola virtute que mouet ea eſſentialiter alicubi:q̃uis neciũ eſt:vt qñ fuerint qđ ſunt ſint in eis ipſe virtutes. Sed veluti ipſa virtus ſit ps ſue forme:⁊ tanq̃ forma eoꝛ ſit ꝓiuncta ex multis intẽtionibus ⁊ adũata:ſicut bũanitas que retinet in ſe vires nature ⁊ vires aie:q2 qñ ꝓiunguntur aliquo modo ꝓiũctionis hec oĩa conſtituunt eſſentiã humanaꝫ. Sed quis ſit hic modus coniunctionis:melius eſt vt declareꝝ in ꝑhia ꝓma. Si qui aũt voluerint appellare nãm:nõ id qđ nos diffinimus:ſed id ex quocũq; veniunt actiones rei q̃cũq; modo: ſiue ſit ille modus qñ nos õ nã diximus:ſiue nõ ſit:foꝛtaſſis nã cuiuſcũq; rei:erit tunc forma eius. Sꝫ rõ nñ,ꝓpoſiti exigit:vt nomẽ nãe ei ponamus qđ diffinimus. ¶ Doꝛ aũt accidentiũ quedã ſunt que accidunt extrinſecus:quedã ſunt que accidunt ex ſuba rei. Sũt.n. quedam que ꝛſequunt mãm:vt nigredo ethyopis:⁊ cicatrices vulneꝝ:⁊ extenſio ſtature. Sunt ẽt quedã que cõſequunt formã:ſicut ſpes ⁊ gaudiũ ⁊ potentia ridendi ⁊ cetera in boibus. Quia ꝑ q̃uis ad eſſe ſuũ neceſſario exigant:vt mã habeat eẽ:tñ ozigo eoꝛ ⁊ ꝑn ex forma ẽ:q2 ẽt inuenies accidentia que comitanꝝ formã: ⁊ oziunꝝ ex ea:⁊ accidũt ei alio modo:⁊ non egent participatõe mãe. Et hoc ſcies qñ declarabitur tibi ſcientia de aĩa. Sũt iterum accidentia que egent mã ⁊ forma. ⁊ oziunꝝ ex vtraq; eaꝝ:ſicut dormitio ⁊ vigilatio: q̃uis ex illis quedam ſunt ꝓpinquioꝛa forme:vt vigilatio:quedã vo ꝓpingoꝛa mãe:vt dormitio. Que vero ꝛſequunꝝ ex parte mãe: aliqñ remanẽt poſt formã:ſicut cicatrices vulneꝝ:⁊ nigredo ethyopis poſt mortẽ. Ergo nã vera eſt illa quam inuimus. Et differentia inter ipſam ⁊ formã eſt illa quã inuimus. Et dria inter ipſam ⁊ motũ:multo manifeſtioꝛ eſt. hoc aũt nomen nãe iam accipiẽ ex multis ĩtellectibꝰ: ſed qui magis digni ⁊ ꝓpꝛy ſunt:tres ſunt:dr. n. nã:ꝓncꝑ qđ prediximus. Dicitur nã: qua ſtituit ſuba cuiuſcũq; rei:dr nã:eſſentia cuiuſcũq; rei. Qui aũt dicũt nãꝫ:id q̃ cõſtituitur ſuba cuiuſcũq; rei:merito diuerſificant in eo ꝑ diuerſitate ſuaꝝ ſententiaꝝ ⁊ intẽtionũ. Quia qui diuertit ad dõm q pars que dignioꝛ eſt ad ꝛſtruendũ omnes ſubas:illa eſt mã eaꝝ ⁊ yle. dicit q nã cuiuſcunq; rei: eſt mã eius. Qui aũt dicit:q forma hic magis mereꝝ ponit eam nãm rei:foꝛtaſſis aũ inter tractatoꝛes fuerunt alig q putauerunt:q motus eſt ꝓmũ ꝑn qõ acqrit ſubſtãtyꝰ

ſ

B

ſõtra ſẽ cõmẽ.

.z. de aĩa.

Ex diſcoꝛs ab Ariſt. .z. phyſico.

A

suas perfectiones:z ꝓstituerunt illuz:nām cuiuſcūq; rei. Qui vero dicit nām cuiuſcūq; rei formā eius: ponit eaz in ſimplicibus:eſſentiā illoz:z in compoſitis eoz cōplexionem. Sed poſtea ſcies quid ſit cōplexio:nunc tñ interim aliquid dicemus de ea. ¶ Dicimus ergo ꝙ complexio eſt qualitas veniens ex recip:oca paſſione qualitatū ℞iaz in corporibus ſibi permixtis. Antiqui āt ꝓzes ſolebāt nimis cōmendare z preferre mām:z dicere ꝙ ipſa erat nā. ¶ Ex quibus erat antiphon qđ noīat doctoꝝ primus:de quo dicit:ꝙ conſtituerat z ratum habebat ꝙ mā erat nā:z illa cōſtituebat ſubſtantias: z dicebat:ꝙ ſi forma eſſet nā rei:lectus cum putreſceret:uerteretur in id qō faceret ramuz:z eius ramus fieret lectus. Sed nō eſt ita.īmo redit in ſuam nām ligneale. z naſcitur lignū. Quaſi hic homo vidiſſet:ꝙ nā eſt mā:z non oīs mā: ſed mā cuius eſſentia ꝓſeruata eſt in vnaq̄q; permutatione: z tāq; non diſceneret inter formā artificialē z nālē. Sed non diſcernit inter id qō accidit:z formā:nec ſciuit:ꝙ cōſtituens reꝫ: neceſſe eſt:vt ſit de eſſe eius rei que non eſt neceſſe in ꝙatiōe eius:vt permaneat cuꝫ fuerit primata. Quia quid prodeſt nobis:vt res ſit permanens in diſpoſitionibus z eſſe eius:cū non ſufficiat ad hoc:vt res bēat eſſe in actu:ſicut hoc qō eſt yle:que nō dat rei eſſe in effectu:niſi hoc qō ei tribuit potentiā ſui eſſe. Sz forma eſt que ducit ad effectū. Nōne.n.vides:ꝙ quū ligna z lapides ſiue lateres habuerint eſſe:domus erit in potentia: Sed eius eē in effectu:habetur ex forma ſua: z ſi poſſibile eſſet formam eſſe ſine mā:mā non eſſet neceſſaria. Qz ℔ homo ignozauit:ꝙ ligneitas forma ē que ſeruaꝫ:etiaz tunc qñ naſcitur. ¶ Ergo ſi qō neceſſariū eſt intelligere eſſe nām:hoc eſt qō dat rei ſubſtantialitāte ſmā: tunc forma adhuc digniozē. Et qñ corpora ſimplicia ſunt id qō ſunt in actu ex ſuis formis:z nō ſunt id qō ſūt ex ſuis materijs. Alioquin non diuerſificarenť. tunc claꝫ eſt:qz nā non eſt mā. Sed in ſimplicibus eſt forma: z ipſa in ſe eſt forma formaꝫ:non mā māꝫ. Sed in compoſitis nō te latet:ꝙ nā diffinita ſola non dat eis eēntias eoz:niſi cuz adūncta fuerit alijs additiōibus quouſq; auoceť forma eoz perfecta:nā:ad modum multiuocoꝝ. Et tunc de ℔ z de primo:dicetur nā cōiter. Sed motus hoc eſt ꝙ magis lōge eſt:vt ſit natura reꝫ. Quia ille eſt:vt manifeſtabitur poſtea:qui aduenit ex diſpōne imperfectionis:z eſt peregrinus a ſubſtantia.

¶ Capl'm ſeptimuz. de verbis denominatiuis a natura: z declaratione ſignificationum ſuaꝝ.

¶ Ec ſunt verba que ponūt z dicūt. ſ. natura naturale: z qō habz nām:z qō ē ex nā z naturali:z qō currit cur ſu naturali. ¶ Sed nāle eſt: quicquid ē cōparatum nāe:z cōparatū nāe eſt: aut in quo eſt nā: aut qō eſt per nām: z in quo eſt nā:℔ eſt ꝙ formatur nā:aut cuius nā ē:vt pars ſue forme. Sz qō eſt per nāz: hoc eſt. ſ. impreſſiones z motus:z quicqd eſt eiuſdem generis cuz illis:vt locus z tempus z cetera alia. Sed qō habet nām:hoc eſt qō habet in ſe hoc ꝑn'm: z hoc ē corpus mobile ex ſua nā:z quietū ex ſua natura. ¶ Sed qō eſt ex nā:hoc eſt cuius eē eſt in actu:aut ſua exiſtentia in actu ex nā: ſiue ſit eſſe ꝓmū:ſicut individua nālia:ſiue ſit eſſe z'm: ſicut ſpecies nāles. Sed qō dicitur naturalī:hoc ē qō imitatur nām quocūq; mō:ſiue ſit qō abea exigitur:ſicut individua z ſpecies ſubſtantiales: ſiue ſint comitantia illā:ſic accidentia comitātia: aut ſubſequentia. Sed qō currit curſu naturali:hoc eſt ſicut motus z quietes quas facit nā per ſeipſam z per ſuā eēntiā: z nō ꝓter ſolitū:qz qō eſt ꝓter ſolitū:aliqñ eſt ex cauſa extranea:aliqñ eſt per ſeipſam:ex cauſa recipiēti actionem eius:hoc eſt materia. Quia caput latum z digit' ſuperfluus:non ſunt currentes curſu nāli: ſed ſunt naturaliter z ex natura:qz cauſa eoz natura eſt: ſed nō ꝓpter ſe:ſed ꝓp recipiens:hoc eſt quia materia eſt in tali diſpoſitione ſue quātitatis z q̄litatis ſue:vt recipiat iſtū. Et natura dicitur ad modū particularis:z ad modū vniuerſalis. Sed que dicitur ad modū particularis:hoc eſt natura propria vniuſcuiuſq; indiuidui. Sed que dr ad modū vniuerſalis:fortaſſis aut erit vniuerſal'. Conſiderata vt ſpecies:vt erit vniuerſalis abſolute:z ambe non habent eē in ſignatis indiuiduis:nec ſunt eſſentie exiſtentes:niſi in intellectu. ¶ Dico.n.ꝙ nō hñt eſſe niſi particulare: vnū autez eoz eſt qō intelligimus. ſ.ꝙ ꝓncipio eius modi qō dat oībus ſingularibus ſue ſpeciei eſſe illoz. Scōm autē eſt qō itelligimus de ꝓncipio qō ꝓtinet oīa q̄cq; in ſuo ordine:z iaz putauerunt aliqui:ꝙ vnū qō eoz eſt virtus habens eſſe. Sed ꝑma eſt diffuſa in ſingularibus ſpēi:z altera eſt diffuſa i oībus. Et quidaz eoz putauerunt ꝙ vniuſcuiuſq; hoz:ſuū eſſe z ſua oziga a ꝑmo ꝓncipio eſt vnū:ſed diuiditur ſm diuiſiones totius:z diuerſificať in recipientibus. Sed nihil hoz debet audiri: qz nō habēt eſſe:niſi vires diuerſe que ſunt in recipientibus:z nunq; fuerunt vnū:qō poſtea diuidereť. Sed cōcedo ꝙ hñt cōparationē ad vnū: z illa cōparatio quā habent ad vnuꝫ qō eſt ꝓncipiū:non aufert diuerſitatē eaꝝ quā habēt ex rebus:nec facit eas comparatas nudas vl' abſtractas in ſe eſſe. Quia nā non habet eſſe ex ℔ intellectu:nec in cētia ꝑmi ꝓncipy. Anconueniens eſt.n. vt habeat in ſua eēntia aliqd qō ſit extraneum a ſua eēntia:ſicut ſcies poſtea. Nec ſunt vnū in via veniēdi ad res:ad modum alicuius fluentis anteq̄ perueniant:nec habent eſſe vnū aliqō in rebus ſine diuerſitate. ¶ Sed nā cuiuſcūq; rei:aliō eſt in ſpecie z numero:nec etiā exemplū qō dant de apparitione ſolis:eſt ita:quia a ſole non diſcendit aliquid qō cōſtituat vnū aliqō:nec corpus:nec accidēs:ſed eius radi': fit in recipiente:z fit in vnoquoq; recipientiū a lūs nūero. Et ille radius non habet eſſe in nō recipiente: nec eſt aliquid qō ſit ex collectione radi ſubſtantie ſolis q diſcedit a ſole ad mās:vel degit z veſtit eas. Sed ꝑcedo ꝙ ſi non variareť recipiens:z eſſet vnuz: impreſſio eſſet vna ſz illud tunc. Sed certitudo huiꝰ declarabiť in alia ſcia: tamen ſi fuerit nā que ſit vniuerſalis hoc modo: nō erit vniuerſalis:iō qz eſt nā. Sed qz aut eſt intellecta apō ꝑmos qui ſunt ꝓncipia a quibus deſcēdit diſpoſitio oīuz: aut qz eſt nā alicuius ꝑmi corporis ex celeſtibus corporibus:qbus mediantibus ſeruaꝫ ordo. Et non erit oio vna nā que ſit vna in eſſentia:diffuſa in alia corpora. Sic aūt debes intelligere nām vniuerſalē z particulare. ¶ Poſt hoc āt ſcire debes:qz multa ſunt extra curſum naturalez particulare que non ſunt extra curſum naturalez vl'em: qz moꝛs q̄uis nō eſt ex lege nāe particularis: que ē Socratis:eſt tñ ex lege nāe vniuerſalis: ſz multis modis:tū .ſ. vt anima exuatur a corpore ad felicitatē beatoꝝ:que eſt cauſa ꝓpter quā creatus eſt homo. Sed ſi degenerauerit:hoc non ſit cauſa nature:ſed cauſa male electionis. Tuz vt aly homines habeāt eſſe qui tantuz debent habere eſſe:quātū z bi qui modo ſunt. Quia bi ſi ſemper vnerēt:ceteros nō caperet locus:nec ſufficeret eis victꝰ: nec in potentia materia eēt ſufficiētia alioꝝ cū z ipſis de beatur eſſe quale eſt hoꝝ eſſe:z nec illi mererentur ꝓuationem ſemper:nec iſti vltaz ſemper. ¶ Ergo ℔ z cetera alia:acquiruntur ex nā vniuerſali. Similiter digitus ſuperfluus acquiſitus ē ex natura vniuerſali que dat vnicuiq; materie gcquid forme ꝓparatū eſt ei ſine ſuper-

.ſ. ꝑma ꝑmi. D

Ari.ſ.z.phi. tex.cō.7.

A .z.phy.tc.cō. 4.t.5.

fluitate. Si aute superfluitas fuerit in materia que mensuratur formaz digitalē: non probibet nec diminuit.

¶ Capm. VIII. de quibus debet intendere scia nālis: z in quibus conueniat cū alijs scientijs: si conuenit.

A

PEr hec iam scie nāz: z scis ea q̄ sunt naturalia: tunc iaz declaratuz est tibi apertissime de quibus tractat h scia naturalis. Et qz q̄titas diffinita est: vna ex his que comitāt hoc corpus nāle: z ex suis accūtibus essentialibus. s. longitudine z latitudine z ispi situdine designatis: z figura est vna ex his que comitantur q̄titatē: tunc figura est vna de comitantibus corpus nāle. Et qz geometrie subiectū est q̄titas: tunc subiectū eius est vnū ex accidentibus huius corporis naturalis: z qz accidentia de quibus tractat geometra accidentia sūt huius accidentis. ¶ Ergo fz hoc Geometria sit particularis aliq̄ modo apud scientiā naturalē. Sed geometria pura non conuenit cū scientia naturali in questionibus. Sed scia numeri est remotioz a cōuenientia cū nā: z est maioris simplicitatis. Sz sunt alie scie sub his. sicut scia de pōderib⁹: z scia musice: z scia ō ispis mobilib⁹ z scia de aspectib⁹: z scia ō astrologia: z iste sūt ppīqores pueīctie scie nāli. Sed sciētia de speris mobilibus: simplicioz est omnibus illis: z eius subiectū est spera cuz motu: z motꝫ multā habet conuenientiā cū q̄titatibus propter suā cōtinuationē: q̄uis suā continuatōez nō habeat ex sua eēntia: sed ex causa cōtinui cursus aut temporis: sicut postea declarabimus: z ēt probatiōibus quas inducunt in scia de speris mobilibus: non ponunt ppōnes naturales vllo modo. Scie vero musice subiectuz sunt thoni z tēpora: z habz pncipia a scia naturalīū z scia numerorꝫ. ¶ Silr scie de aspectibus: z scie de pōderibus subiectū sunt q̄titates comparate ad aliquē situz visus: z habent pncipia a naturalibus: z a geometria: z be omnes scientie non conueniunt cū scia naturali in questionibus vllo modo. Sed oēs tractant de his que sunt sibi subiecta fz q̄ hūt q̄titatē: z fm q̄ accidunt eis coaccidētia q̄titati. Nec q̄ intelligūtur accidere q̄titati: debet idcirco poni q̄titas in corpore naturali in quo est pn̄m motus z quietis: qz nō est necesse. Sed scie astrologie subiectū ē maxima pars subiecti scie naturaliū: z pncipia eius sunt nālia z geometrica. Sz naturalia sunt sicut hoc q̄ dr: q̄ motus corporum celestiū: necesse est: vt sit semper vnius modi: z cetera similia his de quo multa diximus in pmo libro Almagesti. Sed geometrica nō sunt occulta. Et geometria differt ab alijs sciētijs in hoc q̄ participat cū scientia naturali in q̄nib⁹ ēt. ¶ Ergo subiectū sue questionum est aliquid de subiectis questionū scie naturalis: z etiam predicatum: in illis est aliq̄ accidens ex accidētibus corporis naturalis: q̄ est etiam predicatū in questionib⁹ scie naturalis. Sicut terra est sperica: z celū ē sp̄icū z similia. ¶ Ergo hec scia est quasi sit mixta ex naturali z disciplinali. Cum disciplinalis pura sit abstracta nō in materia vllo modo. Et hoc quasi sit ponens hās abstractaz in materia designata. Sed propositiones quibus pbantur questiones que sunt cōmunes tractatoribus scientie: astrologie z naturalis: sunt diuerse. Quia ppōnes disciplinales sunt inuestigatrices speculatiue vel geometrice. Sed ypositiones naturales sumpte sunt ab eo: pp cuius eē est natura corporis nālis: z aliquādo cōmiscet naturali: z recipiet propositiones disciplinales in suis pbationibus: z cō. Silr cōmiscet disciplinalis: z recipit ppositiones nāles in suis pbationibus. Et cu audieris q̄ nālis dicit: q̄ si terra non esset sperica: q̄ remanet de lunari eclypsi: non esset actuale. Scias quia iam cōmiscuit: z cum audieris: q̄ disciplinalis dicit: qz ex corporibus illō est dignius q̄ est dignioris figure q̄ est rotunda: z q̄ partes terre mouent ad illud in directū: z silia his: scias qz iam cōmiscuit. ¶ Attēde ergo quo disciplinalis z naturalis differunt in pbatione huius. s. q̄ aliq̄ ex corporibus simplicibus est spei icū: qz disciplialis sumit ad declarationem huius q̄ inuenit in dispositione planctaꝝ: in ortu. s. eoꝝ z occasu: z recessione ab hemisperio: z accessione ad illud. Non. n. h̄ esset possibile: nisi terra esset sperica. Et naturalis dicit q̄ terra est corpus simplex: g̃ figura eius nālis quā debet habere ex natura sua: ē in toto sibi cōsimilis: ergo est incōueniens: vt sit in ea diuersitas. Qz sit in vna eius parte angulus z in alta parte recta linea: aut q̄ i alia parte eius sit aliquis modus curuitatis: z in alia diuersus ab ea. ¶ Primus ergo ducit pbatiōes sumptas ex comparatione oppositionū z situū: z distantiaꝝ: ita vt non sit ei opus aliquo intellectu virtutis naturalis: vt per eam probet intentionē suā. Et inuenimus q̄ scōs induxit pbationes sumptas ab eo q̄ debet natura corporis naturalis: vnde est naturale. ¶ Ergo primus dixit: q̄ est. a. z non dixit cām: z alius dixit cām: z quare est. Numeris aūt ex quo sunt nūeri: aliquādo inueniunt ea que sunt nālia: cū inuenitur par eis vnū: z aliud vnū. Et hoc q̄ vnūqōq; eoꝝ est vnū: nō est hoc ex sua eēntia, v.g. Unde ē aqua: aut ignis: aut terra: aut arbor: aut cetera. Sed vnitas est que comitatur illud extra essentiaz eius: z hec ratio illoꝝ duoꝝ vnoꝝ. vnde sunt aliquo mō essendi simul: est forma dualitatis in illo esse: z silr in ceteris nūeris: z h̄ est numerus nūeratus qui silr etiam inuenitur in essentys non nālibus: que postea declarabuntur tibi habere essentiā z existētias. ¶ Ergo nūerus nō continetur sub scia naturali: quia non est ps eius: nec species sui subiecti: nec est ppriū accidens eius: qz esse ei⁹ nō est necesse: vt pendeat ex nālibus: neq; ex non naturalibus. Ratio. n. pendendi hec est: vt ppriū esse eius cō dē pendere: sit ex illo: z debeat se ei. Immo est oppositꝰ vnicuiq; illoꝝ existentia z diffinitōe. Sed si pendere ab aliquo necessariū est: tūc ab esse cōi: qz est ex illis que cōmi tantur illud. ¶ Ergo nā nūeri. vnde est apta intelligi: h̄ est. s. nuda vel abstracta: z oio abstracta: materia: z tractat⁹ ō ea: fm hoc q̄ est natura nūeri. Et de eo q̄ accidit ei ex hac parte: est tractatus nudus absq; mā. Sed postea iaz accidunt dispositiones de quibus tractet arithmeticus. De dispositiones non accidunt ei: nisi qz iaz debuit suū pendere existentie in mā: q̄uis non debet suū pēdere cū illis materie in diffinitiōe: nec materie signate. ¶ Ergo speculatio de natura numeri erit fm q̄ est speculatio disciplinalis. Sed q̄titates ueniunt cuz pendentibus ex mā: z differunt ab eis. Sed conuenientia eaꝝ cū pendentibus ex materia: hec est: q̄ q̄titates sunt de his que intelliguntur subsistere in materia, pculdubio. Sed dīa eaꝝ est multis modis. Uno qz formaꝝ naturaliū quedaz est que statim per se intelligit non esse apta accidere cuilibz materie: sicut forma que est aque qua est aqua. Impossile etenim est: vt inueniatur in mā lapidis quādiu fuerit in cōplexione illa: non sicut rotūditas que potest esse in qualibet duaꝝ materiaꝝ: z in quauis alia. Sed sicut forma hūanitatis z eius natura que ipossibile est esse i materia ligneali: z hec est loquutio quā certissime intellige: renon est difficile: qz ad manū sunt exempla eius: altero qz sunt quedā ex formis naturalibus quas nō est impossibile accidere cuiuis māe: sicut ē albedo z nigredo z alia huius generis. Intellectus etenim nō curat q̄uis ponat eas in q̄libet materia: si ratio z diligens cōsideratio facit postea cognosci q̄ nā albedinis z nigredinis nō pt acci-

.z. phys. tex. cō. 18.

z. phy. te. cō. 19.

B

C

D

E

ere nisi complexioni ⁊ preparationi ppie. Qō.n.aptus est nigredini ſm intellectū colorandi nō tingendi: nō est receptibile albedinis ea ratiōe ꝓpter aliqd. ſ. qō est in ſua cōplexione ⁊ nā. ¶ Sed q̄uis hec ita ſint: tñ non potest aliqua illaꝝ intelligi: niſi coniuncta cū alio ab ipſa: qō est ſuperficies ⁊ q̄titas que in intellectu diuerſa ſunt a colore: deinde conueniunt hi duo predicti modi in vno .ſ. qz intellectus nō percipit aliquā illaꝝ: niſi qz iaz acceſſerat ꝓprietas comparationis eius ad aliud: que cōiūcta est cū eſſentia eius ſicut ſubiectū. Intellectus etenz cuz perceperit formā humanā: ꝓñs est: vt percipiat etiaz cū ea cōparationē eius ad māz ꝓpriā. Quia non percipit niſi ſic: ſic᷑ etiam albedinē: cū perceperit intellectus: cōſequenter etiaz percipiet latitudinē in qua est neceſſario.

ꝯ Quia nō vult intelligi albedo: niſi inteligaī cū q̄titate. Et notū est: qz albedo aliō est a q̄titate: vñ cōparatio albedinis ad q̄titatē ſimilis est cōparatiōi quā habet res ad id qō est ſubiectuz eius. Deinde q̄titas differt ab his duobus modis in quibus cōueniunt. Qz intellectus pcipit q̄titatē nudā. quo modo.n.non pcipit ſic: cū itellcūs multa egeat inquiſitōe in tractando: donec pateat q̄ q̄titas non inuenitur niſi in mā. Et differt a p̄ modo: i vno qō est ꝓpriū. ſ. qz intellectus qñ intelligit cōparationē q̄titatis ad māz: non est neceſſariū: vt aſſignet ei māz ꝓpriā: ⁊ differt a ſcdo mō in hoc: q̄ ſicut intellectui nō est neceſſariū ad intelligendū q̄titatem: vt aſſignaret ei māz ꝓpriā: ita ratio ⁊ intellectus nō egent hoc. Quia ratio ad intelligendā ipſam q̄titatē: non eget: vt eā intelligat in mā. ⁊ ratio etiam non iudicat q̄ q̄titas bēat ꝓpriam māz ſpecialē deſignatā: qz q̄titas non ſeparatur ab aliqua māꝝ. Ergo nō est ꝓpria vni ſoli māe: ⁊ tñ cum hoc ēt non eget in intellectu ⁊ diffinitione mā. Jaz autē quidā putauerunt q̄ albedinis ⁊ nigredinis idē est iudicium: ſed nō est ita: qz nec intellectus imaginans nec diffinitiones nec deſcriptiones q̄o aſſignant eis: pñt efficere: vt non egeant mā: cuz multū inquiſierint ⁊ diligēter tractauerint. Sed non denudant᷑ a mā niſi alio itellcū: boc est: qz forma non est pars exiſtentie eaꝝ: ſicut est ps exiſtentie compoſiti. Sed est pars in eaꝝ diffinitione: ⁊ multa ſunt pars diffinitionis alicuius que nō ſunt pars eſſentie eius: cū in diffinitione eius aliquid fuerit: qō habet cōparationē ad aliud: qō ē extra eēntiā diffiniti. Jā etiam declaratū est tibi hoc in libris probationis. Ergo doctrina nūeri ⁊ doctrina geometrie: ſunt due doctrine: que non habent opus in ſuis ꝓbationibus attendere ad māz nālem: aut vt aſſumant ꝓpoſitiones: que ꝓueniant māe vllo modo. Sed doctrina ſpere mobilis: ⁊ét pluſq̄ illa: doctrina muſice: ⁊ pluſq̄ ét illa: doctrina de aſpectibus: ⁊ pluſq̄ oēs ille: doctrina aſtrologie: aſſumunt materiam: aut aliq̄ ſuoꝝ accidentiū materie. ſ. qz inquirūt diſpoſitiones eius. Unde neceſſe est: vt aſſumant māz. Quia he doctrine: aut tractant de nuō rei: aut de q̄titate: aut ō figura que est in re. Et nūerus ⁊ q̄titas ⁊ figura ſunt accidentia rebus nālibus ⁊ accidūt cū nūero ⁊ q̄titate ꝓſequentes eſſentiales: ét numeri ⁊ q̄titates: ⁊ cū voluerint vt tractemus de his que accidunt diſpōnibus numeri ⁊ q̄titatis que accidunt vnicuiq; rez naturaliū: conſequitur oīno: vt neceſſario ꝓſideremus illā rem naturalem: quaſi doctrina naturalis ſit cōpoſita: ⁊ geometrica ſit ſimplex: ⁊ naſcunt᷑ ex illis alie doctrine: q̄z ſubz est vnius doctrine: ⁊ predicata ſuaꝝ qōnū in illis: ſunt alterius doctrine. Et qñ quidem in aliqbus ſcientys q̄ cōparant᷑ diſciplinali: opus habet intellectus reſpicere ad māz: pp comparationez que est inter illas ⁊ mālia: quāto magis ipſa ſciētia naturalis. ¶ Ergo falſa est opinio illius qui putauit: q̄ forma tñ est id qō debet tractari in ſcientia naturali: ⁊ nullo modo mā.

¶ Caplm. IX. de aſſignādo quid ē de quo potius dz intēdere naturalis in tractatu ſuo.

A Contra auiphō.

NAm neglexerunt omnino aliq̄ nālium de q̄bus erat Antiphon: attendere formā rei: ⁊ putauerunt q̄ mā ſola est quā oēs debent ingrere cognoſcere. Que cū aſſequuta fuerit cetera que cōſequunt᷑ eam: accidētia ⁊ coherentia ſunt iſinita: que non comprehendunt᷑. Et vñ mihi q̄ hec mā cui obligauerunt tractatū ſuū: ē mā corporea informata: nō aūt prima tanq̄ ſint obliti ꝓme. Fortaſſis. n. aliqui eoꝝ confirmabunt hoc ex artibus artificialibus: faciēt q̄ cōparationē inter nālia ⁊ artificialia: ⁊ dicent: q̄ qui extrahit ferꝝ: intentio eius est de ferro habendo: nec curat cuius formę ſit. ¶ Et qui deſcendit in ꝓfundū maris: intētio eius est acquirendi preciosum lapidem: non curat cuius formę ſit: ⁊ q̄ magis nobis detegit infirmitatē huius ſnie hoc est. ſ. q̄ priuaremur cognitione ꝓpriētatū rerum nālium ⁊ ſpecialitatuz eaꝝ que ſunt formę eoꝝ. Et q̄ etiā auctor huius ſnie ſieret ſibi ꝛrius. Quia ſi ſufficeret ei cognitio māe non formate: tunc ſufficeret ei ad omnē ſciētiam cognitio rei in ſe nō habentis eſſe in actu: ſed ſiē eſt res que est in potentia. deinde vnde, pcedet ad cognoſcendum: poſtq̄ neglexerit formas ⁊ accīntia reſpuerit: accīntia eteniz ⁊ formę ſunt que trahunt intellectus noſtros ad apprehēdēdā ſapiētiā. Sed ⁊ ſi forte nō ſufficerit ſibi cognitio māe non formate: ⁊ contenderit cognoſcere q̄ mā habet formā: ſicut forma aqueitatis ⁊ aereitat᷑ ⁊ cetera: tunc ergo nō pretermiſit attendere formas: ⁊ hoc q̄ putauit. ſ. q̄ qui ferꝝ extrahit: formaz nō attendit: est opinio falſa: qz eius qui ferꝝ extrahit: nō est ſubiectū ſui artificij ferꝝ: ſed finis. Quia ſubiectū ſue artis: ſunt corpora metallina que intēdit fodere ⁊ fundere. Et ℔ opus est forma ſui artificij: ⁊ ꝓmo acq̄ſitio ferri est finis ſui artificij. Deinde fit ēt ſubiectū aliuꝝ artificioꝝ: quibus nō ſufficit acquiſitio ferri: niſi vt laborent in dando formaz ⁊ accidens. ¶ Et iam fuerunt ēt alij cōtrary ex tractatoribus ſcientie nāliz: qui ꝓtemplerunt māz oīno dicentes: qz non fuit neceſſariū opus ad eſſe: niſi vt appareret in ea forma cū ſuis impreſſiōibus. Et qz ꝑ̄ opus nō fuerit niſi forma. vnde qui plene habuerit cognitionem formę: non ei est opus intendere ad māz: niſi velit intēdere ad rem que non est opus. Et iſti fuerunt nimis ꝑſumptuoſi in hoc q̄ pretermiſerunt māz: ſicut illi fuerunt extra viam in ꝓtermittendo formā. Et ꝓter hoc difficile q̄ dicūt in ſcientys naturalibus ſicut inuimus in capīo ꝓcedente: adhuc ēt nō ſuffecit his hoc q̄ poſtpoſuerunt cōparationes que ſunt inter formas ⁊ māz: qz nō omnis forma ꝓuenit omni māe: nec oīs mā ē in receptibilis omnis formę. Quia formę ſpāles nāles ad acq̄ſitionē ſuaꝝ eſſentiaꝝ: habent opus: vt habeant māz ſpāles proprias formis: q̄bus conſtitutū est eſſe eaꝝ ad hanc formā: quā multa. n. accidentia ſunt que non ꝓueniunt ex forma: ſed ex mā: ⁊ q̄ quidem perfecta ſcientia: ⁊ vera cōprehēſio non est niſi de eo q̄ est: ſicut est: ⁊ q̄ comitaī illō. Eſſentia aūt formę ſpecialis eget mā propria: ⁊ ſuum eē comitatur māz ꝓpriā. Tunc quo perficiet ſcia numeri ex ſciētia formę tñ: cum non fuerit hec diſpō cognita apō nos vere. Et quo erit hec diſpoſitio certa apud nos: cū nō attenderim⁹ ad māz: cū in materys non est aliqd magis cōe: nec magis remotū a forma q̄ mā ꝓma: Sed ex cognitione nāe eius: ⁊ q̄ in potētia ipſa est oīa: inde acgremus ſapientiā. qz formę que in b̄ mā exiſtunt: aut ē nc

cessarium vt remoueantur qñ mutantur alie pro ipsis: aut est possibile: ⁊ non credibile. Unde que intētio é melior inter ea que sciri debent q̄ intentio dispōnis rei in ipso suo esse: an sit forma: an mutabilis. Sed naturalis i suis pbationibus ⁊ in perfectione doctrine sue: opus hꝫ: vt retineat omnē cōprehensionē māe ⁊ forme simul. Et forma confert sibi scientiā. ſ. quid sit ipsa res in actu: magisq̄ mā. Et materia confert sibi sciam potentie essendi in pluribus dispositiōibus: ⁊ ex vtrisq̄ perficit cognitio de substantia rei.

¶ Caplm. X. de assignanda proprietate vniuscuiusq̄ q̄tuor causarum.

A

Am premissimus in predictis intētiōes significantes esse cām mālem: ⁊ cām efficientem: ⁊ cām formalē: ⁊ cām finalē. Nūc aūt debemus cognoscere dispositiones harū cārum: per quas in subsequentib⁹ habebimus facilitatem pueniendi ad cognitionē causaꝝ naturaliū. Dicꝫ q̄ omne generatū ⁊ corruptibile: ⁊ q̄ omne subiacēs motui: ⁊ omne cōpositū ex mā ⁊ forma: hñt causas inuentas que sunt be q̄tuor ⁊ non plures. In hoc non debet fatigari tractatus mālis: qz hoc diuini est. Sed certitudinē earuꝫ quid sunt ⁊ significationē suaꝝ dispositionū ponere: hꝫ ē a quo naturalis non potest excusari. ¶ Dicemus igit: q̄ cause essentiales rerꝫ naturaliū sunt quatuor. Efficiens: materia: forma ⁊ finis. Et efficiens in rebus mālibus aliquando dicitur p̄n̄ motus in alio a se: ſm hoc q̄ ē aliō. Sed intelligatur motus hic: ois exitus de potentia ad effectū per formā in materia. Et hoc p̄n̄ est causa conuertendi in aliud: ⁊ mouendi de potentia ad effectū. Sic medicus cū sanat seipsum: p̄n̄ est motus in aliū: vñ ē alius: qz ipse non mouet nisi infirmū: ⁊ infirmus aliud est a medico ſm hoc q̄ est infirmus. Et ipse non sanat: nisi ſm hꝫ q̄ est id qō est. ſ. vnde est medicus. Sed curatio eius ⁊ receptio sua curatiōis: ⁊ eius motus ad illā: non est ex hoc q̄ est: id qō est. ſ. vnde est medicus: sed ex parte qua é infirmus. B ¶ Principiū aūt motus: aut est preparās: aut est perficiens. Sed preparans est id qō preparat mām: sicut motus spermatis in permutationibus preparantibus. Et perficiens est id qō tribuit formā constituentes species naturales: ⁊ est extra naturalia. Et non pertinet ad mālem scire hoc verissime: sed tm̄: vt ponat q̄ hoc est preparans ⁊ attribuens formā: ⁊ nō dubitet q̄ preparator sit p̄ncipiū motus: ⁊ q̄ perficiens est etiam p̄ncipiuꝫ motus. Quia ipsum est vere qō trahit de potentia ad effectum. Jam aūt aliquādo enūeratur consiliatoꝝ ⁊ adiutoꝝ inter p̄ncipia motus. Sed adiutoꝝ videt esse pars p̄ncipꝫ motus: sicut si esset p̄ncipiū motus exercitus regis: ⁊ adiutoꝝ pars eius: sed ofia inter regē ⁊ adiutoꝝ hꝫ est: qz rex mouet propter finē qui est suus: ⁊ adiutoꝝ mouet pp finē qui non est suus finis propter aliū finē: g nō est ipsi finis: sed regi acquisitus ex motu. Immo ē finis alius: vt gratitudo aut remuneratio: aut bonorificatio: sz consiliatoꝝ est p̄ncipiū motus aliquo mediāte: qz est causa formę in alys que est p̄ncipiū motus p̄mū ad rem volitam. Et est p̄ncipiū p̄incipy. Docet ergo est p̄n̄ efficiēs respectu rerꝫ naturaliū. Sed quū accipitur p̄ncipiū efficiens non in respectu rerꝫ naturaliū tantū: sz respectu ipsi⁹ esse: erit cōiozis intentionis q̄ sit hoc: ⁊ erit hoc quicgd est cā essendi: sed remotū a sua essentia. Unde aūt est remotum: ⁊ vnde non est illō esse pp ipsum cā est efficiēs. C ¶ Dicamus aūt nunc de p̄ncipio materiali: q̄ p̄ncipia mālia conueniunt in vno intellectu: hoc est: qz illa in naturis suis sunt acgsitiua rerꝫ extraneaꝝ: ⁊ habent habitudinem ad cōpositū ex illis essentys extraneis: ⁊ habent habitudinē ad ipsas essentias. sicut corpus habet comparationē ad ꝓpositū. ſ. albū: ⁊ comparationē ad simplex. ſ. albedinem. Et cōparatio eius ad cōpositū est: sicut comparatio cause semp: qz est pars ꝓstitutionis compositi: ⁊ pars in seipsa prior est tota: qz constituit essentiam eius. Sed cōparatio eius ad illā non intelligit nisi tribus modis. vno. ſ. q̄ nec precedit: nec sequit eā in esse. i. non eget eo in constitutione. Et alio q̄ mā eget tali quale boc est in constitutione in effectu: qō sit prius ea in esse essentiali: quasi esse suū nō pendeat ex mā: sed ex alys p̄ncipys: Sed comitatur illū cū inuentū fuerit: vt perficiat mām eius: ⁊ ducat ad effectū: sicut sunt multa quoꝝ ꝓstitutio est cū aliquo: ⁊ comitat illud post constitutionē suam: vt constituat aliud. Sed forte esse cōstituet illud aliud discendo a sua essentia: ⁊ aliquādo ꝓstituet aliō per cōmixtionē sue essentie: ⁊ hꝫ vocatur forma: ⁊ tali habet pte in perficiendo mām ꝓstitutione sue essentie: aut ipsum est constituens proximū. Et declaratio huius est in prima doctrina. Tertius aūt modus ē: vt mā sit cōstitutа i sua essentia: ⁊ ducta ad actū: ⁊ precedat rem: ⁊ ꝓstituat eaꝫ: ⁊ hoc est qō vocamus accidens proprie: q̄uis aliquādo vocemus accidens oēs affectiones: ergo erit primus modus ſm relationem essendi simul. Et duo alij modi ſm relationem prioris ⁊ posterioris. Sed in primo horꝫ duoꝝ ꝓpositas est eius qō est in mā: ⁊ in secōo eoꝝ est ꝓpositas māe: ⁊ modi primi non manifestatur esse. Sed si exempluꝫ hꝫ: sit anima: ⁊ materia prima: q̄ coniungunt ad ꝓstituendū boiem: sed de duobus alys modis iaꝫ sepe diximus: sed materia cū generato ex ea cuius ipsa est pars esse: habet ⁊ aliū modū respectus comparationis. Et dignū est: vt hꝫ comparatio adaptetur forme: ⁊ mā aliquādo sufficit per se sola: vt sit ipsa pars mālis eius qō habet mām: ⁊ hꝫ sit in aliqua mā rerꝫ: ⁊ aliquando non sufficit: nisi adiuncta fuerit ei alia mā ex qua: ⁊ ex ipsa cōflet̄ quasi vna mā ad perficiendū formā rei. ⁊ hoc sit in alia materia reruꝫ: sicut berbe ad electuariū: ⁊ sicut humores ad corpus. Et quū fuerit materia ex qua res nō puenit: nisi alia materia fuerit ei adiuncta: aliqñ erit ex cōmixtione trīm: sicut singularia boiuꝫ in exercitu: ⁊ domus in ciuitate. Aliqñ erit ex coniunctione ⁊ cōpositiōe simul trīm: sicut latereꝫ ⁊ trabes domui. Aliquādo erit ex coniunctione ⁊ cōpositione ⁊ cōuersione: sicut elemēta generatis. Quibus elementoꝝ non sufficit sola cōiunctio: nec sola cōpositio cōtingendi se: vl obuiandi sibi: ⁊ recipiendi figurā: vt ex hꝫ habeant esse gnāta: nisi ⁊ alia agant in alia: ⁊ alia patiantur ab alys: quoꝝq̄ ex eis quiescentibus in coniunctione proueniat qualitas vniformis que dr complexio: ⁊ tunc coaptabitur forme speciali: ⁊ pp hoc ē triacha: ⁊ quicgd est simile illi: qz q̄uis cōmixte fuerint species eius: ⁊ coniuncte ⁊ composite: non tm̄ adhuc erit triacha: nec hēbit formā triacharis: nisi cū mora temporis quo alie agant in alys q̄litatibus suis: ⁊ pueniat ex eis vna qualitas tā q̄ ꝓsimilis illis omnibus: ⁊ sic puenict opus ex eaꝝ participatione. Et haꝝ forme essentiales sunt fixe ⁊ pinanētes: sed accidentia eaꝝ ex gbus patiant passione conuersionis: mutantur ⁊ peruertunt conuersione mutiēdi superabundantiā que est in singulis eoꝝ quousq̄ quiescat in eis qualitas dominātiuꝫ minus q̄ erat in dominātibus. Jam aūt fuit vsus: vt dicatur habitudo propositionis ad cōclusionē similis habitudini formaꝝ ad materias: sed melius est: vt forma ꝓpositionis sit figura eaꝝ: ⁊ propositiones cū figura eaꝝ: assimilant cause efficienti: quia ipe sunt efficiētes cōclusionē. Et cōclusio ex hoc q̄ est conclusio est res preter ipsas. Sed qz adinuenerunt q̄ quando

a. phyſi. te. cō. 25.

b

c

d

e

vel minuēdi.

z. phi. te. 9. 31

maꝺor terminus ꝛ minor cõueniunt: ꝓuenit inde ꝯclu
ſio:ꝛ iam erat ante hoc in argumentatione. Accidit eis ḃ
opinio:ꝙ in argumentatiõe eſt ſubiectũ ꝯcluſionis:aꝺy
cientes etiã eſt ipſa argumẽtatio eſt ſubiectũ ꝯcluſiõis.
Sed terminoꝝ maioris ꝛ minoris natura eſt: vt vterq;
ſit ſubiectus forme ꝯcluſionis:ꝛ non ſunt tunc termiꝫ
maior nec mĩor:ſed ſunt ſubiecti:vt ſunt termini maior
nec ſunt tunc ſubiecti ꝯcluſionis: qꝛ vnuſquiſq; eoꝝ qñ
fuerit aliquis modus habitudinis vnius ad alterꝝ:tunc
erit terminus maior ꝛ terminus minor. Et iſte eſt mod⁹
ſm quẽ cõparant ambo in effectu habitudine ꝓpria ad
mediũ:habẽtq; habitudinẽ ad cõclusionẽ:ſicut ad id qõ
eſt in potentia. Sed qñ fuerint alio mõ conſiderati:erũt
ſubiecti ꝯcluſionis in actu:qui modus eſt: vt vnus con
ſungatur alij ſm habitudinẽ predicãdi ꝛ ſubyciẽdi:aut
antecedendi ꝛ ꝯſequendi ꝓter habitudinẽ:etiam quas
prius habebant. Ac per hoc qui eſt in argumentatõe ter
minus minor aut maior:non eſt ipſemet qui eſt in poten
tia terminus ꝯcluſionis:ſed alius eiuſdẽ ſpeciei: qꝛ nõ ẽ
poſſibile:vt dicatur ꝙ rei vne in nũero accidat: vt ſit ter
minus maior aut minor ꝛ ſubiectus partis cõcluſionis.
Necintelligo qũo debeant poni ꝓpoſitiones ſubiectũ
ꝯcluſionis. Ut aũt comparauimus ad mãs:ꝛ id qõ ꝓ
uenit ex ea:aliquãdo materia erit mã ad recipiendũ ge
nerationẽ:ꝛ aliquando erit ad recipiendũ compoſitiões
ꝛ conuerſionẽ ſimul. Et hoc eſt qõ dicimus de cauſa ma
teriali:ſed ꝛ forma dicitur eẽntia que quãdo fuerit habi
ta in mã ſtituet ſpẽm. Et dicitur forma ipſamet ſpecies:
ꝛ dr̃ forma:figura ꝛ depictio:ꝛ dr̃ forma:diſpoſitio ꝗre
gationis:ſicut forma exercitus ꝛ forma ꝓpoſitionũ ordi
nataꝝ:ꝛ dr̃ forma:ordo viuendi ſicut lex:ꝛ dr̃ forma oĩs
affectio quecũq; fuerit:ꝛ dr̃ forma certitudo cuiuſcunq;
rei:ſiue ſit ſubſtãtia: ſiue ſit accidens. Sed differt a ſpe:
qꝛ ḃ aliqñ dr̃ gen⁹ gnãliſſimu:aliqñ dr̃ ḃ fozᵉitellcũs ab
ſtractus a mã:ꝛ forma que accipit ꝑ vno ex pncipijs ẽ
ex cõparationẽ eius qõ eſt compoſitũ ex ipſa ꝛ materia:
qꝛ eſt pars cĩus qõ ipa ſtituit in actu qualecũq; ſit illõ.
Et materia eſt pars que non cõſtituit in actu:qꝛ eſſe ma
terie non ſufficit:vt ſit in actu res:ſed vt ſit in potẽtia. Er
go res non eſt id qõ eſt ex ſua mã:ſed ex eẽ forme fit res
in actu. ſed ſtituit mãe per formã fit alio modo. Lau
ſe etenĩ formalis aliquãdo eſt reſpectu generis: aut ſpe
ciei ꝛ hec eſt forma que conſtituit numeꝝ:aliquãdo ẽ re
ſpectu alius modi:ꝛ ḃ eſt forma ſine qua mã fit ſpecies:
quia ipſa ſuperueniens eſt:ſicut forma figure ad lectum
ꝛ albedo reſpectu cozpois albi. ſed hic finis eſt inten
tio pp quã venit forma ad mãs:ꝛ hec eſt pars vera ꝛ ps
que putatur vera:ꝛ propter hũc finẽ eſt motus qui pue
nit ab efficiente non accidentalr:ſed eẽntialr. Et efficiẽs
contẽdit efficere qõ eſt bonũ reſpectu illius:ꝛ aliqñ erit
vere:aliquãdo vero erit in opinĩoe:quia ipſe aut ſic erit:
aut ſic putabitur.

¶ Capl'm. XI. de cõparationibus cauſaꝝ inter ſe.

A Efficiens quoꝺã reſpectu eſt cã finis. Quomodo.n.non erit ſic:cũ
z.phi.t.9.50 efficiens ſit qõ facit finẽ eſſe: Et finis alio re
ſpectu eſt cauſa efficientis. Qũo non erit ſic:
cũ efficiens nil faciat niſi pp eus:ꝛ non niſi ꝑ
pter eum faceret aliquid. Ergo finis mouet efficientẽ:vt
ſit efficiẽs. Unde cũ dicitur:quare exercitans:ꝛ dico:qꝛ
vt ſaner: erit hec rn̄ſio:ſicut ſi diceret. Quare ſanꝰ factꝰ
es:ꝛ diceres qꝛ exercitaui me:eſſet rn̄ſio:qꝛ exercitatio ẽ
cauſa efficiens ſanitatis:ꝛ ſanitas eſt cauſa finalis exerci
tationis. Sz ſi diceretur. Cur queris ſanitatẽ:ꝛ diceres:vt
exerciter:non eſſet vera rn̄ſio:nec ꝓbabilis. Deinde cum
queritur. Cur queris exercitiũ.ꝛ reſpondeo:qꝛ vt ſaner:
erit rn̄ſio certa. ¶ Efficiens aũt non eſt cauſa efficiendi
finẽ eſſe finez:nec vt finis habeat eſſe in ſe:imo eſt cã:vt
ſit finis ꝓprius:qꝛ dr̃ia eſt inter eſſe aliquid:ꝛ eſſe ſĩciaz
didiciſti. Et finis eſt cã propter quaz efficiens habet eſſe
efficiens. Ergo ipſe eſt ei cauſa:vt ille ſit cauſa. ꝛ efficiẽs
non eſt cauſa finis:vt finis ſit cauſa. Et hoc declarabit ĩ
pȳſia ꝓma. Deinde efficiens ꝛ finis:ambo ſunt quaſi duo
ꝓncipia:non ꝓxima compoſito cauſato. Et efficiens:aut
erit ꝓparato:ꝛ mãe:ꝛ tunc erit cauſa faciendi eſſe mãm
ꝓpĩq; cauſati:non cauſa ꝓpinq̃ cauſati. Aut erit atri
buens formã:ꝛ tunc erit cauſa faciendi eſſe formã ꝓpin
q̃. Et finis eſt cauſa efficientis inq̃tũ eſt efficiens:ꝛ ẽ cã
forme ꝛ materie mediante motu quo mouet efficiẽs cõ
poſitũ. Sed principia ꝓpinq̃ rei ſunt yle ꝛ forma:ꝛ nõ B
eſt mediũ inter illa ꝛ cõpoſitũ:ſed ſunt due cauſe eius q̃
ſunt due partes eius ſtituentes illud ſine medio. q̃tuis
differat ſtitutio eius vniuſcuiuſq; illaz:cum ḃ ſit cauſa
que non eſt illa. Sed aliqñ accidit:vt foz⁹ ꝛ materia ſint
cauſa cũ medio ꝛ ſine medio ſimul duobus modis:ſz qñ
ꝯpoſitũ non fuerit ſpẽs:ſed ps:ꝛ fuerit foz⁹:nõ g̃ ꝑpe no
miaꝛ foz⁹:ſz affectio accĩtal:tũc erit mã ſtituẽs eẽntiã
illius accidentis qõ perfecit partẽ illam ſm ꝙ eſt pars.
Ergo erit aliqua cauſa cauſe:ꝛ cũ ita fit: tunc vnde mã ẽ
pars compoſiti:ꝛ cauſa materialis: inde non eſt inter ea
mediũ. Sz forma qñ fuerit vera forma:ꝛ de predicamẽ
to ſubſtãtie:ꝛ fuerit ꝑfectiua mãe in effectu:ꝛ mã fuerit
cauſa compoſiti:tunc hec forma erit cauſa cauſe compo
ſiti:ꝛ cũ hec ita ſint:tunc ex hoc ꝙ forma eſt pars cõpoſi
ti:ꝛ cauſa formalis:inde non eſt iter ea mediũ. Ergo ma
teria quãdo fuerit cauſa cauſe compoſiti:non eſt hec vñ
ipſa eſt cauſa materie compoſiti. Sed forma quãdo fue
rit cauſa cauſe cõpoſiti:non eſt ḃ vnde ipſa eſt cauſa foz
malis compoſiti:ꝛ aliqñ contingit:vt eſſentia efficientis
ꝛ forme ꝛ finis ſit vna. Et erit ipſa eſſentia cui accidit:vt z.phy.te.
ſit ipſa efficiẽs ꝛ forma ꝛ finis. qꝛ in patre ꝓncipiũ eſt ge cõ.70.
nerationis forme bũane ex ſpermate:ꝛ non eſt hoc totũ C
qõ eſt patris:ſed tantũ ſua forma humana:ꝛ qõ eſt in ſp
mate non eſt niſi forma humana:ꝛ non eſt finis ad quez
mouetur ſperma:niſi forma humana. Sed vnde conſti
tuit cũ materia ſpeciem hois:eſt forma:ꝛ vnde finitur in
ea motus ſpermatis:eſt finis. Et vnde incipit ab ea com
poſitio eius:eſt efficiens. Sed quãdo comparat materie
ꝛ compoſitioni: eſt forma:ꝛ quãdo cõparatur motui:ali
qñ eſt finis:aliquãdo efficiẽs. Sed finis reſpectu termi
nationũ motus:ꝛ hec eſt forma que eſt in filio. Efficiens
autez reſpectu inchoationis motus: ꝛ hec eſt forma que
eſt in patre.

¶ Capl'm. XII. de differentys cauſarum.

Maqueqz cauſaꝝ aliquando eſt eẽ D
tialr:aliquãdo accĩtalr.
Aliquãdo eſt ꝓpinq̃: aliquãdo eſt remota:
aliquãdo ꝓpria:aliquãdo cõis:aliquãdo ꝑ
ticularl:aliquãdo vniuerſalis: aliqñ ſimplexꝛ
aliquãdo cõpoſita:aliquãdo in potẽtia:aliquãdo in effe
ctu:aliquãdo cõmiſcentur inter ſe cum alijs. Sed has di
uerſitates prius aſſignemus in cauſa efficiente: dicemus
igitur:ꝙ cauſa efficiens eſſentialr eſt ſicut medicus cuz
curat:aut ſicut ignis cum calefacit. ḃ eſt vt cauſa ſit ꝑn
cipium eſſentie illius operis:ꝛ accipiatur ſm ꝙ eſt ꝓnci
pium illius. Et cauſa efficiẽs accidentalr eſt id qõ differt
ab hoc:ꝛ eſt multoꝝ modoꝝ:ex quibus eſt vnus quãdo
efficiens eſt qui operatur opus. Qõ cũ remouet contra
rium prohibens ſuum cõtrarium:confortatur aliud cõ
trarium.ꝛ tunc aſcribitur ei effectus alterius contrary.

Sicut scamonea dicitur infrigidare quando expellit coleram rubeā. Itez alio modo efficiens est: qō ꝓhibz aliō a suo actu naturali. Quāuis prohibitio non sit ex cōtrarietate: sicut quū quis remouet aliquid cui aliō mitteba tur: cūqz ꝫ ceciderit: dicīt ille hoc deiecisse. Itez alio mō: cum vna res accipitur multis respectibus que hz mltas ꝓprietates: z ex vna illaz aliquid erit ꝑncipiū essentia liter alicui actui: z tamen non referetur ad illam: sed ad aliqō aliozz que coherent ei: sicut cū dicitur: q medicꝰ fabzicat. s. qō est subiectū medici est fabzicans. Fabzicat ḡ
i. phi. 74 B vnde est fabzicator: non vnde est medicus. Aut accipiet subiectū solū non coniunctum illi predicato: z dicet: bomo fabzicat. Itez alius modus est: vt cū efficiens fit: aut natura: aut voluntate iens ad aliquē finem: ad quez: aut perueniet: aut nō: sed cū eo accidet alius finis: sicut lapis cum vulnerat: hoc non accidit: nisi q ipse per seipz cecidit: vt aliqō caput esset illi obuiū super qō cecidit suo pōdere: z vulneravit. Et aliquādo dicitur res efficiens accidentaliter: cuius ipa nihil fecerit. Jō q accidit sepius: vt sequatur aliquid laudabile: aut vt fugiat terribile: z cū ꝫ scierit: volz illō applicari sibi: si fuerit res laudabilis: aut elongari a se: si fuerit terribilis. Et putabiť q ipsius pōsentia fuerit causa illius boni aut mali. Sed efficiens ꝓpinquum est illud inter qō z factum non est mediū: sicut lacertus ad mouendū membza: z remotū est illō inter qō z factū est mediū: sicut aia ad mouendū membza. Sz efficiens ꝓpriū est illud a quo non patitur nisi vnū solus singulare: sicut species quā sumit ypōes: opaī in solo corpore eius. Et efficiens cōe est illud quo participanť multa ad patiendū ab eo: sicut aer qui contertit mlta: cuius sint sine medio. Sed particulare est illō qō est cā singu-
z. phi. 36. laris causati singularis: sicut medicus huius curationis: aut vt sit causa spālis causati specialis: equalis illi in ordine cōitatis aut ꝓprietatis: sicut medicus curationis: sz vniuersale est: vt ipsum sit materia: non attributa illi tātum causato qō refertur ad ipsum: sed cōiozz: sicut medicus huic curationi: aut efficiēs huic artificio. sz simplex est cum opus prouenit ex vna nā virtute vt attrahere z expellere a virtutibus corporalibus. Sed compositum est cū opus prouenit ex multis virtutibus que sunt vna in specie: vt multi boies cū mouent nauiz: aut diuersa in specie: sicut fames que fit ex virtute attractiua z sentiente: sed qō est in actu: est sicut ignis respectu rei accense: sz in potentia est sicut ignis respectu rei in qua nōdū est accensus: sed potest accendi in ea: z potentia aliqñ est ꝓpinqua: aliquādo remota. Remota aūt ē sicut potentia puer ad scribendū. Propinqua aūt est: sicut potētia scriptoris qui adeptus est habitū scribendi ad scribendum. Jā
c ergo possibile est: vt tu cōmisceas eas: sed relinquim⁹ ea tuo ingenio: z assignabimus hos respectus etiā in principio materiali. Sed mā essentialiter est illa que ꝓpseipam recipit rem: sicut vnctū inflāmationē. Sed que est accidentaliter est multoz modoz in bocyno: cum materia ē cū forma cōtraria aly forme que remota aduentu ꝓtrarie: accipi pro materia forme acquisite: sicut dicitur: q aqua est materia aeris: z sperma mā hominis: sed sperma non est materia eius: iquātū est sperma: qz spermalitas amittitur in generatione hois. Aut cum accipitur suba cū forma que non efficit subiectū esse subiectū: sed quis nō est contraria aly forme habite: tamen fit subiectū: sicut dicitur q medicus medetur sibi: qz non sibi medetur: vñ est medicus: sed vnde est infirmus. Ergo subiectū curatōis infirmus est non medicus. Sed materia ꝓpinqua ē: sic membza corpoꝛi: remota sicut hūores: z adhuc etiaz elementa. Materia aūt propria sicut corpus hois cū complexiōe sua forme eius cōis: sicut ligna lecta z cathedre: z sic de ceteris. Sed differentia ē iter ꝓpinquā z ꝓpriaz: qz causa materialis aliquādo est ꝓpinqua z cōis: sicut ligna lecto. Materia vero ꝑticularis est: sicut hec ligna huic cathedre: aut hec substātia huic cathedre. Uniuersalis autē sicut ligna huic cathedre: aut substātia huic cathedre. Materia vero simplex: sicut yle omnibus rebꝰ: aut ligna quātū ad sensum omnibus lignealibus cōpositis: sicut humozes corpoꝛi: z sicut species tyriache: mā in actu: sicut corpus hois sue forme: z in potentia: sicut sperma illi: aut sicut ligna isormia adhuc sine magisterio cathedre: z hꝫ ēt potentia: alia est ꝓpinqua: alia est remota. Sed isti modi etiam ꝓueniunt forme: est. n. essentialiter: vt figura cathedre. sed forma accidentaliť: est sicut albedo z nigredo cathedre: z aliquando hec prodest ei q ē essentialiť: sicut durities lignoz ad recipiendam figuraz cathedre. Aliquādo forma erit accidētaliť causa coherētie: sicut motus quiescentis: cū dicitur quiescens in naui: moueri z mutari accidentaliť. Et forma ꝓpinqua ē: sic quadratura huic quadrato. Et forma remota est sic habens angulū illi: z forma ꝓpria non differt a particulari: sicut diffinitio rei: aut differentia: aut ꝓprietas rei: z cōmunis non differt ab vniuersali sicut genus ab hūbus ꝓpria. Forma vero simplex est: sicut forma aq aut ignis que est forma non constituta ex formis multis numero: cōposita autē sicut forma hominis que est constituta ex multis viribus: z ex multis formis que cōueniūt. Forma vero in actu cognita est: sed forma in potentia est aliquo modo potentia cū ꝑuatione. ¶ Sed omnes isti respectus cōsiderant etiam circa finē: finis enim essentialiter est ad quē tendit motus nālis: aut voluntarius ꝓpter se: nō ꝓpter aliud: sicut sanitas medicine: finis vero accidentaliť multis modis est: vno cū aliquid sit non ꝓpter se: sicut contritio medicine: vt bibatur. sed ꝓpter salutē: z hic est vtilis: vel qui putatur vtilis: sed ꝓrimus est bonum vel qui putať bonum. Alio modo est finis: qō comitatur finē: aut qō accidit fini. Sed qō comitať finē: ē sic comestio cuius finis est egestio. Et hec comitať finē: sed non est finis: qz finis est depulsio famis: sed qō accidit fini: est sicut decoz ex exercitio: qz ex exercitio non intēditur decoz. sed sanitas: z ex sanitate sequiť decoz. Jté alius finis est sicut illud ad qō motus non est veniens: sed ipe opponiť ei: sicut vulneratio lapidi descendenti: z sic qui sagittam mittit ad auem: z sagittat hominē. Aliquādo finis essentialis simul est ēt cū accidentali: aliquādo nō: sz finis propinquus vt sanitas medicine. Remotus: sic est forma medicine. finis ꝓprius: sicut inuentio ōsideranti amici quum queritur. cōis sicut expulsio colere ex potu mane que est finis illi z potui violaz. Sed finis particularis: sicut quū quis capit suuz debitoꝛē ꝓpter quē capiendū diu peregrinatus est. Uniuersalis: sicut alicui ꝑ vindicta de malefactoꝛe. simplex autez finis: vt saturatio comestiōis. Cōpositus: vt decoz z calefactio ex veste serica. Et isti duo fines certe sunt ꝓmunes. sz finis i actu z potētia est sicut forma que ē in effectu z potētia. Scias aūt q causa in potentia est contra causatū in potentia: qz q̄diu causa fuerit in potentia cā: tādiu causatū erit in potentia causatum. Et potest esse: vt vnūqōq coꝛ sit in effectu actu diuersaz specieꝛ: sicut si homo sit causa: z cātum lignū: ergo erit homo dolatoꝛ in potentia: z lignum dolatum in potentia: z non potest esse: vt essentia causati: habeat esse cum ꝑuatione cause vllo modo. Et fortaſ se dubitationē generat hic. s. q fabzica restat etiam post fabzicantē. Sed debes scire: qz fabzica nō restat post fabzicatoꝛē: sm q fabzica est cātū fabzicatoꝛis: qz causatū

fabricatoris non est nisi mouere partes fabrice ad ꝓiunctione: ⁊ hoc non remanet post eum. Sed stabilitas coniunctionis ⁊ positio figure stabiliuntur causatis ꝑmanentibus: que quādo corrūpuntur: corrumpit fabrica: ꝯ certitudine huius sententie: ⁊ alia ꝓ similiū quas ꝓmisimus ꝓmittimus philosophie ꝓme. Ergo supsedeamus ab eis vsq; illuc.

¶ Capl'm. XIII. de fato ⁊ casu: ⁊ de diuersitate sentiendi de eis: ⁊ declaranda veritate in eis.

A

.2.phy.4.7.

Restǫ autem iam loquuti fuim⁹ de causis: sed ⁊ fatū ⁊ casus: ⁊ qcqd accidit ex se: a quibusdaꝫ computantur inter causas: non est ꝓtermittēdū considerare de his: vt ꝓ sint inter causas: aut non sint: ⁊ si sunt: quomodo sunt inter causas. Sed antiquissimi antiquoꝝ olim dissenserunt in intellectu de fato ⁊ casu. Nā quedaꝫ secta fuit que negauit fatū ⁊ casuꝫ esse de numero causaꝝ: ⁊ negauit ea itelligi esse vllo modo: dicens: ꝙ postǭ inuenimus vniuersis rebus causas ex quibus euenunt ⁊ videmus eas: inconuenies est: vt ꝓtermittamus: ⁊ ꝓstponamus eas quasi nō sint cāe: ⁊ incipiamus querere causas ignotas: fatū simul ⁊ casuꝫ. Eosdē eteniꝫ cum thesauꝝ subito inuenit: dicunt impiti:

.2.phy.56.

qꝝ omnino fatū felix sibi accidit. Sed quādo offendit in aliqō: ⁊ ledit: dicunt absolute: qꝝ fatū infelix illi accidit: cum fatū nullo modo cōsequutū est: qꝝ omnis qui fodit: suffossuꝫ inuenit: ⁊ omnis qui incedit: ꝓceps ruit. Et dicunt ꝙ aliquis: qꝝ iuit ad foꝝ ad sedendum in meritorio suo vidit suū debitorē: ⁊ consequutus est ab illo ius suū: ⁊ hoc fuit opus fati: sed non est ita: imo potius: quia iuit ad locum vbi erat debitor suus: ⁊ qꝝ habebat sensum videndi: vidit eum. Et quāuis finis sui exitus ad forum nō fuerit, hic finis: tamen non debet dici exitū ad foꝝ non fuisse veram cām ꝙsequendi ius suum a debitore suo: qꝝ possibile est: vt vnū opus habeat multos fines: ⁊ plā talia sunt. Sed quādo accidit: vt actor illius operis ꝓpōat sibi vnū ex illis finibus finem: ⁊ ꝓtermittat aliū ꝗ̄tuꝫ in se est: non ꝗ̄tum in re est. Quia in ipsa re alius finis ē: quē similiter vtile esset proponere ⁊ alinꝫ ꝓtermittere.

B

Nōne enim vides ꝙ si bic homo ꝓfecisset debitorē suū esse in foro: ⁊ ideo exisset: vt inueniret ⁊ apprehenderet: tunc non diceret fato hoc accidisse: sed ꝓpter aliud a fato ⁊ casu: ¶ Ergo iā videtur eis ꝙ qꝝ proposuit ille sibi finem vnam ex rebus quā possibile erat cōsequi ex suo exitu ad forum: idcirco negetur exitus non esse in seipso causa rei cuius est causa: quādo opinati sunt ꝙ hoc mouebatur suo ꝓposito huius ꝓpositoris. Et hec fuit vna secta. ¶ Item fuit alioꝝ secta huic ꝗ̄ria: que nimis extulit fatū: ꝙ diuisi sunt in ꝑres sectas. ¶ Quidā. n. eoꝝ dixerunt ꝙ fatum est causa diuina occulta quā non apprehendit intellectus: adeo ꝙ quidā eoꝝ posuerunt fatū eē cui omnes deberent adherere vt deo: sed per cultū fati: ⁊ instituerunt ei templū: ⁊ ad honorē eius idolū cui deseruirent ad modū idolatrie. ¶ Item fuit ꝗrūdā secta que fm aliquid ꝓposuit ⁊ ꝓfecit fatū rebus naturalib⁹ dicens ꝙ mundus fato conditus fuit. Et hic fuit Democritus: ⁊ h̄ eius secta. dicebat. n. ꝙ ꝓncipiū omniū sunt minima corꝑa indiuisibilia ꝓe duritie sua ⁊ ꝓuitatione inanitatis que sunt infinita nūero ⁊ dispersa per inane ifinitum spacio: ⁊ ꝙ substantia eoꝝ in natura sua figurabilis est: sed figuratio eoꝝ diuersa: ⁊ sunt semꝑ mobilia ꝑ inane: ⁊ cū contigerit vt obuient sibi multa simul: ⁊ cōiungantur inter se fm affectionē aliquam: tunc prouenit ex eis mundus: qꝝ in esse multi mūdi sunt sicut iste infiniti numero: ⁊ ꝓpter hoc dixerūt: ꝙ res particulares sic sensibilia ⁊ vegetabilia sunt generata non casu. ¶ Itē aliorum secta fuit qui non fuerunt ausi dicere mundū cum vniuersitate sua generatū casu: sed generata ex ꝓncipys elementalibus posuerunt generata casu. Sed qō contingit ex affectione sue coniunctionis esse aptum ad permanendū ⁊ ad ꝑpagandū: remāsit ⁊ generauit: ⁊ qō nō fuit sic: non generauit: qꝝ in ꝑma creatione generabant alia diuersoꝝ mēbroꝝ ⁊ diuersaꝝ speciēꝝ. ⁊ generabatur animal qō dimidius erat vitulus: ⁊ dimidius caper: ⁊ ꝙ mēbra animaliū: ita vt sunt in suis dimensionibus ⁊ affectionibus ⁊ qualitatibus non sunt ex intentione alicuꝰ vtilitatis: sed causaliter .v.g. Secūdary dētes non sunt acuti ad incidendū: nec molares sunt plani ad molēdū: nisi qꝝ causaliꝫ materia coniuncta est in hāc formā: ⁊ cāliter accidit: vt hec forma esset vtilis ad aptitudinē ꝑmanendi: vt ꝑ hoc. s. ipsa res permaneret: ⁊ ꝑ hoc singulare haberet vitaꝫ: ⁊ qō habuit genitalia, ꝑ creauit filios: non vt species eius remaneret: sed casu. ¶ Dicemus igit ꝙ rez quedam sunt semper: quedā vero sepe vel frequēter. Et que sunt sepe: sunt vt ignis qui sepiꝰ cōburit ligna cū coniungitur illis: ⁊ sicut qui egreditur: vt eat ad oꝛtuꝫ: sepius peruenit ad illum. Quedā vero non sunt sp nec sepe. sed que sunt sepe illa sunt que non sunt raro. ¶ Ergo esse eoꝝ postǭ non pōt esse quin fit: aut erit ex consuetudine solius sue nature ret: aut non erit sic: ⁊ cū non fuerit sic: aut causa egebit alia pari causa: aut participe: aut remouente ꝓhibens: aut nō indigebit. sed cū causa nō indiguerit pari ex illa pari causa: non debet magis eē ꝗ̄ non esse: non magis debet esse ex causa ꝗ̄ non esse: qꝝ nō est in ipsa: nec in illa sola: nec in illa cōpari: vt debeat magis esse ꝗ̄ non esse. Ideo vt hec res ex illa causa potius habeat esse ꝗ̄ non esse: ergo ex illa sepius non est. Sꝫ cū non eguerit pari: aut participe qō diximus: oportet vt se ꝑius sit per se: nisi ꝓhibeat aliquid: aut aduersē̄t sibi aliquid: qꝝ ꝓpter hoc fallitur raro. Quaꝓpter oportet: vt cū nihil ꝓhibuerit: nec repugnauerit aligd: ⁊ seruauerit nām suam: tunc ꝑueniat solito cursu. Et hec est differentia inter semper ⁊ sepe: eo ꝙ ei qō est semper: non aduersatur aliquid cōtrariū. Unde sequitur: vt qō est sepe cū ditione rem ꝑuendi cōtraria ꝛ ꝓhibentia fiat necessarium: ⁊ hoc in nālibus manifestū est: ⁊ in rebus voluntarys. Quia voluntas quū firma fuerit ⁊ perfecta: ⁊ membra fuerint apta motui ⁊ obedientia: ⁊ non fuerit ibi causa que ꝓhibeat: ne causa que minuat velle: ⁊ fuerit illō qō appetitur possibile: vt ad illud ꝑueniatur: tūc clarū est impossibile esse non inuenire ad illō: ⁊ quādo quidē id qō est semper: vnde est semper nō dicī: qꝝ fato est. tūc hoc etiam qō est sepe: eiusdem generis est: ⁊ eidē iudicio subiacet. Concedo aūt ꝙ si apponitur aliquid: aut remouetur: fortassis ex remotione eius qō adeē solebat: dicetur fieri fato vel casu. Et tu scis ꝙ boues non dicunt: qō est sepe ex vna causa ꝓpria: aut vt qō est semper: fiat casu vel fato. Restat ergo qō est vtrumliber: ⁊ qō est raro.

¶ Dubitari āt potest de eo qō est vtrūlibꝫ an ōbeat dici casu ⁊ fato: an non debeat. ¶ Jam aliqui ꝓstituerunt posteriores perhipatheticī: vt qō est casu vel fato nō sit nisi hoc qō raro accidit ex suis causis: ꝫ qui ꝓsignauit hanc viā non sic instituit. sed vt non sit sp: nec sepe qō est casu vel fato: ⁊ qō induxit posteriores: vt ponerent casuꝫ pendentē ex rebus rarisꝫ ⁊ non ex vtrūlibet: sunt forme dispōnis: ⁊ hoc claret in rebus voluntarys. Qꝫ isti posteriores dixerunt. ꝙ comedere: ⁊ non comedere: ⁊ ambulare: ⁊ nō ambulare: sunt ex rebus que ad vtrūlibꝫ veniūt ex suis ꝓncipys. Sꝫ postǭ ambulauerit ambulator: aut comederit comestor: uolūtate sua: non dicemus ꝗ casua-

C

z.phy.49

D

E

.s. Thr. vt .d. Et z. phys. cō. 48. hoc nō iuēiat exꝓsse i themistiꝫ magis i Joā. grāmatico. 1. ꝓtor.

le esse. Sed nobis nō videtur recta additio huius cōstitutionis: super hoc qō constituit magister. Et declarabimus iudiciū huius sententie paucis verbis: hoc est q̄ vna ⁊ eadem res aliquando ex vno respectu ⁊ sepe: sed necessaria: ⁊ alio respectu est vtrūlibet. sed raro. Sed quando perfecte considerata fuerit. ⁊ assignate fuerint omnes eius dispositiones: fiet necessaria. Sicut quuꝫ consideratur q̄ materia ex qua gnātur manus concepti: abūdauit supra id qō expensuꝫ est de ea in quinq; digitis. Et q̄ virt⁹ diuina que fluit in corpora iuenit aptitudinem vel habilitatem sufficientem in mā naturali ad formaꝫ debitā: q̄ ipsa quādo tale quid inuenit: non permittit esse ociosum: erit tūc necessariū: vt creetur digitus superfluus. Ergo erit B: quāuis eius possibilitas sit rara et inusitata comparatione nāe cōis: non tantū rarum vel insolitum comparatione causarum quas nominauimus: sed etiam necessarium. Et fortassis in sitio tractatus declarabit nobis q̄ res cū non debuerit existere ex suis causis: nec excedere nām possibilitatis: non existet per illas. Sed declaratio huius ⁊ cōsimiliuꝫ retardata est ad pḣiam pmaꝫ. ¶ Ergo postq̄ sic est res: nō est longe: vt sit vna natura in cōparatione vnius rei sepissima: ⁊ in cōparatione alterius rei vtrūlibet: q̄ distantia que est inter esse sepe: ⁊ eē vtrūlibet: magis ꝑpinqua est q̄ distantia que est inter necessarium ⁊ raꝝ. Uñ comedere ⁊ ambulare q̄ñ comparantur voluntati: ⁊ ponit voluntas ibi eē: transeūt de diffinitione possibilitatis que est vtrūlibet ad sepe. ⁊ cum de hoc exierint. non erit cōueniēs vllo modo vt dicant casu fieri vel fato. Sed cū non comparantur vel referuntur ad voluntatem: sed considerātur in seipsis quādo. ſ. eque est possibile: vt sit comedere: verisimile est tunc: vt dicat in tantū ad illuꝫ: ⁊ casu accidit. vt comederet. Sz hoc in cōparatione dicit introitus nō volūtatis. Similiter cum dixerit aliquis obuiauit illi: ⁊ casu accidit vt sederet: q̄ hoc totum vsitatum est ⁊ familiare: ideo est firmuꝫ. Ad sūmam autē cuꝫ res fuerit in se nec sperata nec formidata: q̄ non est semper nec sepe: tūc est conueniens dicere q̄ causa que ducit ad esse: fit casus vel fatuꝫ. Et B sit: cum possibile esset ex ea euenire q̄ non solet ex ea euenire: nec semp nec sepe. sed cū nō potuerit ex ea euenire: nec debuerit eē ex illa: sicut ex ꝑsentia alicuius eclypsis lune: tūc non dz dici q̄ ꝑsentia illius casu accidit: vt eēt cā eclypsis lune. Sz potest dici q̄ casu accidit. vt essent simul. ergo ꝑsentia illius non erit causa eclypsis lune: sed cā accidentaliter essendi ꝑsente eclypsi. q̄ esse simul cū eclypsi non est eclypsis. ¶ Sed ad sūmam cum fuerit res talis ex qua oīno non possit ꝓuenire alia res: ipsa tunc nō erit causa illius casualis: q̄ nō erit illius causa casualis: nisi cuꝫ potuerit ꝓuenire ex ea q̄ nec fuerit semper nec sepe. Et si prescireꝫ agens quomō dicūtur mot⁹ oīum: ⁊ firmissime vellet ⁊ eligeret casus: certissimus sibi fieret finis. Sicut si exiens ad foruꝫ prescireꝫ q̄ eius debitor est in via: hoc sibi certū proponeret finez. Et exiret tunc a diffone vtrūlibet ⁊ rari. Sz exitus illius qui prescit debitoꝛez suū eē in partem sui exitus: ducit eum sepius ad obuiandum illi. Sed exitus nō prescientis sm q̄ est iscius fortassis ducit eum: fortassis nō: ⁊ tunc est casus comparatione exit⁹ sine conditione addita: ⁊ est nō casus comparatiōe exitus habita conditione. Uñ manifestum est ex hoc q̄ cāe casuales sunt: cū sunt ꝑpter aliquid: sed sunt cause efficientes eoꝝ per accidens. ergo casus est causa reꝝ naturaliū: ⁊ volutariaꝝ per accidens: nec semp eueniens nec sepe: ⁊ est in quocūq; est per aliqd: ⁊ non est causa eēntialis que illud induxerit. Aliquādo autez accidūt res nō voluntarie: nec fiūt casu vt impressio vestigij in terra: cum egreditur ad capiēdum debitoꝛem suuꝫ: q̄ hoc q̄uis nō fiat ex volūtate: tamē necessariū est volito. Sed poterit aliqs dicere: q̄ aliq̄do dicimus. sic ⁊ sic accidit casu: q̄uis res sit frequentissima: sicut cum dicit q̄ iui ad illū ex negocio aliquo: ⁊ casu accidit q̄ inueni illū in palatio: et nō frustraꝝ in hoc vbo: eo q̄ ille soleat esse in palatio sepissime. ¶ Sed respōsio ad hoc est q̄ hic nō dixit B fz q̄ res ē in se: fz sm q̄ opinaꝝ est. Si eni magis putauerit q̄ ille debeat eē in domo: nō dicet tūc B casu accidisse: fz si nō inuenerit dicet q̄ casu accidit sic. Imo dicet B quuꝫ eque fuerit in putatiōe eius in ipsa hoza ⁊ in ipsa dispone q̄ sit in domo vel nō sit in domo: ⁊ erit tūc sua putatio in ipsa hoza in iudicio vtriusliberꝫ: nō ⁊ iudicio essendi sepius aut necio: q̄uis in cōparatiōe hoze solite ē sepi⁹. Aliq̄do aūt putaꝝ de multis reꝝ nāliū q̄ rarissime solent eē: sicut aurꝫ q̄ nascit magni pōderis: aut hyacintus que excedit mēsurā solitā: q̄ iueniaꝝ casu: eo q̄ hoc fiat rarissime: sed nō ē ita: q̄ nō ponit rez sub casu cū ꝓferꝝ eē absoluto. Sz cū ꝓferꝝ cāe efficiēti eē rarissime: ꝓtigit eā ēt eē ex illa rarissime. B enī aurꝫ vel B hyacint⁹ nō ꝓueniūt ex cā efficiente ea: imo ex vtute sua ⁊ ꝓp abūdātiam multe māe. Et q̄ñ gdē hic sic ē: tūc bz opus nō euenit nisi ex seipso semp aut sepe euētu nāli. Et dicem⁹ q̄ cā casualis pole ē vt ꝓueniat ad suū finē eēntialē: ⁊ possibile ē: vt nō ꝓueniat: sicut qui vadit ad mercimonia sua: ⁊ iuenit debitoꝛez suuꝫ casu: fortassis retrahit ꝑ B a suo fine eēntiali: fortassis nō retrahit: fz vadit ad illū: ⁊ ꝓueniet ad illū. Aut sic lapis dīcēdes q̄ñ vulnerat caput aliq̄⁹: fortassis stabit: fortassis descēdet suo descēsu. Et si ꝓuenerit ad istū finē nālem in cōparatiōe ei⁹. erit cā eēntialis: ⁊ in cōparatiōe finis accidentalis: causa casualis. ¶ Sz cū nō ꝓuenerit ad illum cōparationē finis accītalis: erit cā casualis: ⁊ i cōparatiōe finis eēntialis: frustra. sicut dī q̄ bibit potionez assellandi: ⁊ nō assellauit: ⁊ fuit eius bibere frustra: ⁊ i cōparatione finis accītalis: erit cā casualis. ¶ Item putauerunt fieri ⁊ accidere res nō ꝓpter finē sed ꝛeuitate: nec tamē fieri casu: sicut q̄ ignoranter apprehēdit barbā suā ⁊ cetera bz. Sed nō est ita sicut postea declarabimus in pḣia pma cerūtudinem rei in illis. Deincepe autez dicemus q̄ casus cōior est q̄uis fatum in hac nostra lingua: q̄ omne fatū est casus: sed nō oīs casus est fatum. Isti enim fortitan nō dicunt fatum: nisi qō ducit ad rem alicui⁹ ꝑcy: ⁊ eius initiuꝫ est volūtas dñi arbitry qui sit de rōnabilibus adultis: q̄uis dicatur fatum aliud etiam ꝓeter hoc: sicut lignum quod diuidit̄: ⁊ eius pars vna dicat bonestis vsib⁹ ⁊ alia ps cloace: ⁊ illa dī fortunata: B autē in fortunata: sed hoc transumptiue eo dicitur. Sed cuius initium est naturale: non dicitur fuisse ex fato: sed fortassis attribuunt ei nomen eius qō est ex seipso: nisi cum cōparantur aliq̄ principio voluntario. Res autez casuales adueniunt ex concursu duarum rerum: aut plurium. Sz in omni concursu duo concurrentia: aut erunt ambo mobilia: vt sibi concurrant: aut erit vnum quietum ⁊ alterum mobile ad illud. ¶ Qz si ambo geuerint: ambo restabūt in dispone nō ꝛcurrēdi in q̄ erāt ꝓus: ⁊ nō iteruenient aliqs ꝛcursus iter illa. Et q̄ñgdē B sic ē. tūc pole ē: vt q̄ ꝓtigāt duo mot⁹ ex duob⁹ ꝓncipys: vno nāli: ⁊ altero volūtario: ⁊ ꝛcurrāt ad vnū finē q̄ i ꝓpone volūtary: aut erit bonū ꝓciosuꝫ: aut malū ꝓciosuꝫ: ⁊ erit tūc fatū illi⁹. Sz in ꝓparatōe mot⁹ ꝓncipy nālis nō erit fatū: q̄ dīa iter ifortuniū ⁊ malū ꝓsilii B ē: q̄ malū ꝓsilii ē eligere cāz q̄ sepi⁹ ducit ad malū finē: ⁊ ifortuniū B ē q̄ cū nō ducit sepi ad finē malū: fz illū ifortunatū q̄ facit illō educit ad illū. Et fortuna est ex qua multa bona ꝓueniunt sepe fato

quando ipsa babetur. Infortuniū ante ex quo sepe accidunt multa mala fato: quando ipsius babetur. Ergo ex babito primo ⁊ suspicatur ꝙ aduenient cū ea bonum quod solet euenire. Et suspicantur ex babito secūdo ꝙ eueniet cuz eo malum qđ solet euenire. Et aliquando vna causa casualis babebit fines casuales indefinitos. Unde non possunt custodiri a casu: sicut custodiūt se boies a causis essentialib⁹: sed orant deū: vt liberet eos ab bis malis.

¶ Caplm. XIIII. De conuincendo eos qui errauerunt in fato ⁊ in casu: ⁊ destruendo sententias eorum.

Z

Postquā iaz declarauimus quid sit casus: ⁊ an sit. debemus iuenire destructiones rōnū falsaꝝ de casu: q̄uis me/ius esset differre hunc tractatum post naturam in pbia prima. qz propositionec quas sumimus ad hunc tractatum: plures ex eis sunt quasi positiones: sed qz volumus placere in hoc ⁊ in alys: sicut fuit vsus: dicemus ⁊tra intētionē eius q oino negauit casum: argumentās ꝙ qcqd est bz cām cognitaz: ⁊ ideo non esse opus ingrere eius causam que est casus. Rō eius nō cōcludit qđ querit. Non est enīz verus ꝙ qz inueniunt singulis rebus causaz: ideo casus nō babeat eē. Sed fortassis ipsa que est causa rei ex qua res non puenit semp nec sepe. est causa casualis vnde sic est. Sed qui dixit ꝙ vna res babz multos fines simul: falsitas subintrauit in eum ꝓpter cōionem nois finis: qz finis oř id ad qō res peruenit quocūq; mō ꝙ dicitur finis: id qō querit ex opere: ꝙ autez q̄ritur ex motu nāli est diffinitū ⁊ quesitum ex voluntate: est etiaz diffinitum: qz nos nō intēdimus hic nisi de fine essentiali. Sed cōtra eum qui dixit ꝙ finis non vz conuerti in non finez ꝓpter positionez. vz. ꝙ cum posuerit finem capere debitozez: erit res nō fatalis: ⁊ cū posuerit finez exitum de meritozio: erit res fatalis. Respō/sio erit bec. qz qui dixit ꝙ positio nō conuertit dispōnez buiusmodi nō est credendus. Nōne enim vides ꝙ positio in vno facit rē sepius: in alio raro: qz qui suspicatur ꝙ suus debitoz in via est: ⁊ exit ad ilium capicduz: vnde ḃ sic est sepe capit. Et qui suspicaī: exit demeritozio suo: ſz non capit eū sepe. ¶ Ergo si ꝓpter positionem diuersaz variatur iudiciū rei in sepe Similr variaī iudiciū rei in hoc ꝙ est casuale vel nō casuale. Sed Democritus ꝙ posuit creationez mundi casu: ⁊ videt ꝙ generata sunt natura: ꝙ manifestat falsitatez sue ſnie: hoc est vt ostendam⁹ ei qđ sit casus: ⁊ ꝙ ipse est finis accītalis nō solum rei naturalis aut volūtarie: sed etiā violente: qz violētia termi natur nā aut voluntate: qđ postea declarabitur. vñ violentia vel coactio post coactionez non poresī procedere in infinitū. Ergo natura aut volūtas in se prioz est casu. Ergo ꝑma causa mūdi est natura aut volūtas. q̄uis corpora de q̄bus dicit ⁊ videt ꝙ sunt dura ⁊ pueniētia i substantia: sed diuersa in siguris: ⁊ videt ꝙ sunt mobilia ex seipsa per inane: que cū ꝯiungūtur sibi ⁊ contingūt se: sed ſm ipsius non est aliqua vis neq; forma: nisi figura tātuz contūctio eoz: ⁊ figure eoz: non consolidant ea iter se: qn possibile sit illa dispergi: ita vt semp sint in suo motu: quē habent ex seipsis. Debēt ergo ex sua eēntia semp illa moueri ⁊ diuidi: ita vt nō maneat in eis cōtinuatio. Oō si ita esset: non esset celū cuius eē, pcedit vno mō in tractatib⁹ L subsequentib⁹ inter duo extrema tēporis. ¶ Sed si dicret ꝙ in subſtātys boz coꝛpoꝛ sūt diuerse: vires ꝙ accidit eis vt ocurrant ⁊ constringātur inter se: sed ꝙ debile ex eis fit inter duo constringētia. ⁊ constrictio vtriusq; cōstringentiū adequaī ſm equalitatem duaꝝ virium: ⁊ ḃ esset fi.. Fortassis estimareī dicere aliqd donec declaremus: qz nec bic qui est: nec cōtinget sicut inueniemus postea: miruz est autem ꝙ rem que est semp cui nō accidit excedere ordinē: nec est res cui accidit gnāri fato aut casu vllo modo: ponit casualē: ⁊ ponit rebus particularibus finem: ⁊ in illis videtur esse casus. Sed abendedir ⁊ consimiles posuerunt particularia casu: ⁊ etiā miscuerūt casum cuz necessario: ⁊ posuerunt casu habitum materie ⁊ formationē eius ex sua forma necessario non ꝓpter finez. U. g. dixerunt ꝙ dentes non sunt acuti ꝓpter incidēdum: sed casualiter. qz sic habita fuit mā: ut nō reciperēt: nisi banc formaz. ergo fuerunt acuti necessario. Jam vo in hoc ꝓsenserunt rationibus dicentes qūo esset natura que fecit ꝓpter aliquid. naz si sic esset. nō essent deformitates ⁊ superfluitates ⁊ moza in nā vllo modo. De enim dispositiones nō intēduntur. sed casu fiūt: qz materia eiꝰ modi est. vt sequātur eam bꝰ dispositiones. ¶ Quia silr est iudicium de alys rebus naturalibus preteritis q̄ fuerunt eius modi. vt in eis eēt vti itas. ⁊ nō comparauerūt ea casui nec necessitati materie. ¶ Sz putauerūt ꝙ ipsa non eueniunt nisi ex efficiēte qō facit ꝓpter aliqd. ¶ Et si sic esset: nō esset nisi semp ⁊ eternū: ⁊ nō diuersificarēt/ur. ⁊ boc est sicut pluuia quā sciunt certe gnātā eē ex necessitate māe: qz sol quum euaporat ⁊ ascendit vapoz ad spaciū frigidum: in frigidaī ⁊ conuertiī in aquā pondero/sam: ⁊ descendit necessario: ⁊ casu accidit: vt prosit. Ideo putauerut ꝙ ille pluuie intendūtur a nā ꝓpter illas cōmoditates dicentes. ꝙ nō attenduntur corruptiones q̄s raro faciunt. ⁊ dixeriit ꝙ accidit in ℔ tractatu aliud. s. ꝙ ordo inuētus in gnātione rez naturalium: ⁊ eaꝝ ꝓcessus est ad id ad qō debet necessitas q̄ est in materys. Sz non est id qō debeamus appreciari: qz si adhuc ꝓcesseri/mus ꝙ vegetabilitas ⁊ gnātio habent ordinē: similr deteriozari ⁊ ire ad corruptionem: suū habent ordinem nō inferiozez illo: qui est sicut ordo ethice febzis a suo principio vsq; ad finē eius contrarius ordini vegetabilitat. Ergo ꝓpter hoc deberēt etiā putare: ꝙ ethica ꝓpter aliquid est qō est moza. Deinde si nā facit ꝓpter aliqd: ad hoc questio restat de illo aliqd: quare illō natura fecit sic vt est: ⁊ sequentur interrogatiōes in infinitum. ¶ Dixerūt ergo quomō natura erit efficiens ꝓpter aliqd qz cuz natura sit vna: diuersificatur eius opera ꝓpter diuersitatem materiaꝝ: sicut calor qui soluit aliquid: vt ceram: ⁊ indurat aliquid vt sal ⁊ ouaz: ergo miruz est ꝙ calor ē efficiens cōbustionem ꝓpter aliquid: sed comitaī ḃ necessario quia materia est eius modi: vt quuz eam calor tetigerit debeat ipsa cōburi. Silr est iudiciū de alys viribꝰ naturalibus. ¶ Oz autez nos debemus dicere in ℔ tractatu ⁊ sentire: hoc est. s. ꝙ non est opus dissierere an casus sit intra gnātionem rerum nālium. s. in comparatione suoꝝ singulariuz: qz habitus buius cesspitis in hac pte buius terre: ⁊ habitus huiꝰ grani triticei in ℔ nouali terre: ⁊ habitus huiꝰ spermatis in hac vulua: nec est semper nec sepe. Sed satis faciemus concedentco ꝙ ḃ ⁊ quicqd est consimile sit casuale. Assignabimus autem boc qō dicimus in generatione spice grani triticei per attractionem alimenti a terra. ⁊ concepti ex spermate per attractionem alimenti a matrice. post casum illum: ⁊ inueniemus. qz non est casuale: sed est res quam natura facit: et vis adducit. ¶ Similiter consentimus cū eis in hoc qō dicunt ꝙ materia que est in dentib⁹ non recipit: nisi bāc formā. Sed scimus ꝙ bec materia non habuit banc formam: eo ꝙ non potuit accipere nisi banc formam. Sed bec forma babuit bāc materiam: ideo ꝙ non potuit materia recipere: nisi banc formaz. In domo eteniz nō subsedit lapis in imo ⁊ trabes i sūmo: eo ꝙ ḃ ē grauioz ⁊ illa leuioz: ſz qz ḃ ē opꝰ artificis cui placuit magis. vt ꝯiūcti

D

Opio.

Contra.

De pluuia.

Ethica.

E

Ob. Au

Ꝯ

ligno. ex suo opere eet tali modo: & ideo cõiungit ea sic. Sed certus tractatus declarabit certitudinez huius qõ dicimus: q; vna pars terre cũ ceciderit in ea granũ tritici faciet nasci spicaz tritici: & si fuerit granum ordei faciet nasci spicã ordei. Et incõueniens est vt dicaꝫ q; ptes terre & aque moueanꝫ per se: & diffundanꝫ in substãtia grani & augmentent: qõ postea declarabit q; motus eaꝫ ex suis locis nõ est ex seipsis. q; mot⁹ quos bñt ex seipsis iã cogniti sunt. Ergo motus eaꝫ non sunt nisi attractiones virtutũ latentiũ in granis attrabẽtium ex licẽtia creatoris qui est excelsus. Deide nõ potest eẽ quin sit in imo no uali terre: aut alie partes q̃ sunt apte gnãtioni grani tritici: & alie apte gnãtioni ordei: aut vt qõ est aptum generatiõi tritici: idẽ sit etiã ipm aptum gnãtioni ordei. Sed si id qõ est aptum vtriq; eaꝫ est vna pars: tũc iaz remota est necessitas cõparata mãe: & quersa est res. s. q; necessitas nouiter aduenit mãe ex formatore qui attribuit ei illã formã: & mouet eam ad illã formã. Ille eni aut semper aut sepe hoc facit. ¶ Jaz ergo declaratũ est q; qcgd sic est: opus ẽ q; veniat ex ipsa re tẽdẽte ad illud: aut semper quãdo nõ habuerit ipedimẽtum: aut sepe qñ habuerit impedimẽtũ. Et ℞ est qõ intelligimus: cũ dicimus finem in rebꝰ nãlibus. Si aũt partes fuerint diuerse: tunc sillitudiné que est iter vtutez que est in grano: & iter illas mãm: granum attrahit mãm ipsaz: & attrahit eã ad ptem propriaz semp aut sepe: vbi attribuit ei aliq; forma. Erit igit etiã virtus que est i grano moues per se bãc mãz ad illã formaz substantie: & q̃litatis & figure: & vbi: & nõ erit hoc necessitate mãe: q̃uis neccssariũ est mãz eẽ eius modi: vt moueaꝫ ad hãc formã. ¶ Ponamus aũt. gr̃a exẽpli. hoc qõ nã mãe exigit hanc formã: & q; non est receptibilis nisi buiꝰ forme. Nõ tñ est necesse: vt sit eiꝰ motꝰ illuc vbi acgrat ipsaz forma quã prius nõ habuit necessitate que sit in ea: imo ex alia cã que mouet illam: & attribuit ei id qõ ipsa tantũ apta est recipere & nihil aliud. Ex his ergo oibus mãifestũ est. q; motiones mãrus a nã sũt ex lege nãlis appetitus vsq; ad extremũ definitũ: & ℞ est semp aut sepe: & hoc ẽ qõ itelligimus cũ dicimus nomen finis. ¶ Post ℞ etiã manifestũ ẽ. q; fines qui ex mã puerũt qñ natura est eius modi: vt nõ ipeditur: nec ei repugnatur: oẽs sunt bonitates. Sz cũ puenerit ad finẽ q malus est: illud puenire nõ est ex ea: nec semp: nec sepe. Jta vt nostra aia. quãdoq; admiras incipiat pquirere eius cãm accũtez. Et dicamus qd cause fuit: q; hec planta sic aruit: aut qd cause fuit q; hec mulier aborciuꝫ fecit. Et quãdoquidẽ sic est: tũc nã mouet. ppter bonitatez & nõ est ℞ in ipso aiali tãtuz: aut vegetabili tantũ: sed ẽt in motibꝰ corpoꝝ simpliciũ & suoꝝ oꝝ ex que fluunt ab eis naturaliꝫ: q; illa semp tendũt ad finẽ: interiz dũ nõ impeditur suus motus ab ordine ppriꝰ: nec trãsgrediũtur illuz nisi cã repugnante. Silr sagacitates & igenia q̃ sunt i animab⁹ aialium ppria nidificãdi & texendi & silũz: imitãtur res nãles: & fiũt ppter aliquẽ finẽ. Si aũt res casu accidũt cur de grano triticeo nõ nascit ordeum: Et cũ non nascit arbor cõposita de ficulnea & oliua: sicut apud eos accidit casu hircoceruus: & cur nõ redeunt illa extranea: vel renouanꝫ mira: sed remanẽt species seruate sepius. ¶ Sed qõ significat nobis q; res nãles sunt ppter finẽ: ℞ est q; qñ scntimus impediri aut debilitari nãm: adiuuamus eaz arte: sicut physicus facit qui scit q; qñ removet ꝛtum: aut adiuuaꝫ virtus: nã pficit ad sanitatem & ad bonũ: q; q̃uis nã careat discretione: nõ tñ iccirco dz iudicari q; opus qõ ex ea pcedit: non tẽdit ad finẽ: q; discretio non est: vt efficiat opus hr̃e finem: sed vt assignet opus qõ paucis debeat eligi inter cetera opera ex quibꝰ possibile est illud eligi vnũquodq; quoꝝ habet fines ꝓpriuz sibiipsi. Ergo discretio est. ppter designandũ opus: non ppter faciendũ illi finem: etsi ania esset immunis ab omnibus affectiõibus diuersis & a succedẽtibus desideryis. nõ procederet ex ea nisi vna actio vnifozmis q̃ semper ẽm vnũ ordinẽ discurreret sine deliberatiõe. Si aũt hoc per aliud cõprobare volueris: attende dispõnez horum artificioꝝ. Non eni dubitamus quin artificiuz fiat ppter finẽ: & artificiũ cum quersum fuerit in habitũ: non erit opus deliberatione: ad exercẽdũ illud. Jmo contrario continget: q; si deliberationẽ ibi adhibuerit: turbabitur peritissimus: & bebetabit in agẽdo qõ solebat. Sicut qui scribit: aut qui tãgit cytharã: si icipit discernere vnã quãq; lr̃arum: aut vnũquẽq; thonozum: & voluerit scire numerum eoꝝ. bebetabit & impedietꝫ & nõ procedet suo ordine in singulis que icepit agere: nisi in eo qõ facit sine deliberatione: q̃uis initium illius operis & appetitus eius nõ fuerit nisi ex deliberatiõe: sed exercere illud primuz in pncipio est sine deliberatiõe. ¶ Similr est quiz aliquis bibens subito adberet ad aliqd ne cadat: & velociter recurrens manus ad scalpendũ mẽbrũ pruriens sine cogitatu & deliberatiõe: ita q; forma eius qõ agit non prius babuerit in imaginatiõe. & qõ est clarius boc est: scz q; virtus aialis que qñ mouet mẽbrum: manifestũ est q; eligit ad mouẽduz: & cognoscit q; mouet: non mouet illõ per seipsaz nec sine medio: q; qõ mouet. ppriꝰ caro est la certi: & motus mẽbri segtur boc: & aia nõ pcipit q; carnes moueat: q̃uis bec actio est voluntaria & prima. Sz rõ de formitatis rez & pslium bec est: q; q̃dam sunt ex diminutione & breuitate cursus nãlis. Quedã vero sunt ex superfluitate. Qõ aũt est diminutio & turpitudo est ex ptione operis. ppter inobediẽtiã materie. Nos autem nõ cogimur dicere q; nature semp est possibile mouere oẽz materiam ad suum finem: nec concedimus q; p̃inatiões suarum actionum habeant fines. Sed ꝺcedimus q; eius opera in materys sibi obediẽtibus sunt. ppter fines: & ℞ non est contrariuz illi. Sed mozs & ethica sunt. ppter defectuz nature cozporalis in comitãdo in materia formã eius: & conseruando eam in illa per restitutioncz eius qõ resolutum est ex ea. ¶ Ordo autem ethice nõ est vt omnino non tendat ad finem: q; ordo ethice habet causam ꝓter naturaz cozpoꝛi imperantez: que causa est calor: iz causa calozis est natura. ergo causa ethice est nã: sed accidentaliter: vnicuiq; autem barum finis est: sed finis calozis ẽ vt moueat humiditatez & conuertat eam: & afferat et nutrimẽtuz ordinate. Et bic est eius finis. Nature autem que est in cozpoze finis est conseruare cozpus q̃diu possibile fuerit cum nutrimento post nutrimentum. Sz cum scõm nutrimentuz acceserit: secũdum nutrimentũ minus erit q̃ primus. ppter causas quas postea dicemꝰ in scientys particularibꝰ. Illud alimentuz erit causa accidentalis ordinis ethice. Ergo ethica scõm q; ordinata est & tendit ad finez est opus nature: q̃uis nõ est opus nature cozporis. Nos autẽ non concessimus quodcuiq; fuerit in rebus naturalibus: debeat esse finis nature que est in ipsa: sed diximus q; omnis natura agit suuz opus ꝓpter finez quem hz. Sed opus alterius potest esse nõ ꝓpter finem quẽ habeat. Mozs autem & dissolutio & ethica & oẽ huiusmodi q̃uis nõ sint finis vtilis q̃uis ad cozpus illiꝰ q; bec patiẽ: sunt tñ finis q; dz eẽ q̃uis ad ordinez vniuersitatis. Et iã inuimus ℞ i eo qõ pcessit. ¶ Lũ aũt scieris dispõnez anie: euigilabis ad finẽ qui est mozti necessarius: & ad fines qui sunt debilitati necessary. Sed superfluitates sunt etiã generate. ppter aliquẽ finẽ: q; materia quãdo fuerit supabũdans: monebit eaz nã: & ducet

eam ad formã ad quã dz ex ea aptitudine que est in illa: nõ enĩ permittit eã ociari. Ergo erit in ea opus nãe ꝓpter finẽ: ꝙuis id qõ duxit ad hunc finẽ: illud est id quod casu accidit: cã. ſ. n on nãlis. Sed illud qõ dicũt de pluuia nõ debemus cõcedere: ſed dicimus ꝙ ꝓpingtas ſolis et remotio eius: ⁊ acceſſus caloris ꝓpter ꝓpinquitates ei⁹: ⁊ frigiditatis eius ꝓpter remotionẽ: ſicut poſtea ſcies: eſt cã ⁊ ordo multarum rerũ que ſunt bonorũ finium in natura: qz ex deſcenſu ſolis approꝓinquãtis: ⁊ eius motib⁹ inclinatis ꝓuenit euaporatio que aſcẽdit illuc vbi infrigidat: ⁊ deſcẽdit neceſſario. Ergo nõ ſufficit ad hoc neceſſitas mãe: ſed eſt ꝑ opus diuinũ qõ facit mãm peruenire ad ſuam neceſſitatẽ: ac per hoc ꝓſequtur eam finis. Oẽm eteniz finẽ aut plures ex finib⁹: comitat neceſſitas i mã: ſed cauſa mouens ingrit mãm ⁊ facit eam eius modi: vt coniungatur forme neceſſitate que eſt in ipſa q̃ erat finis appetitus: q̃re ꝑ cõſidera in artificys: qz dicemus eis adhuc ꝙ qz motus bz finem: ⁊ opus finẽ: nõ iõ opz vt ois finis habeat finem. vt nõ reſtet iterrogatio de quare: qz finis verus eſt ꝙ itendit ꝓpter ſe ꝓpter quẽ ⁊ cetere res appetũtur. De eo aũt qõ appetit ꝓpter aliꝙd debz interrogari quare. ⁊ regri reſpõſio de fine. ¶ Sed de eo qõ appetitur ꝓpter ſe: nõ cõuenit iterrogari: quare appetit. qz non dr cur queris ſanitatẽ: aut cur queris bonitatez: aut quare fugis ifirmitatẽ: aut cur fugis malũ: ſi autem mo tui vniuerſali eẽt finis quare eſt: aut q̃re eſt finis: oporet tũc vt ois finis haberet finem. Sed eſt ei finis ſm ꝙ eſt ibi remotio ⁊ renouatio que venit ex cã materiali aut volũtaria: ⁊ non opz mirari ꝙ caloz opereť alicuius cõbuſtionẽ: qz vez eſt ꝙ caloz operatur ad cõburendu et ad deſtruendũ cõbuſtum: ⁊ cõuertendum in ſilitudinez ſui: aut in ſilitudinem ſubſtãtie in qua eſt. qz nõ eſt caſus ⁊ finis accidẽtalis: niſi inq̃tum cõburit pãnos alicuius pauperis: ⁊ hic nõ eſt ei finis oĩno: qz nõ cõburit illos: qz ſunt pãni pauperie: nec qz ſit in igne hec vtus cõburens: ſcz ꝓpter boc: ſed vt cõuertat qõ tãgit in ſubſtãtiam ſuã: ⁊ diſſoluat qõ eſt aptum diſſolui: ⁊ iduret qõ eſt aptũ induraꝛi. ¶ Nũc autem caſu accidit: vt iſti pãni tetigerint illum. Ergo opus ignis in nã finem habet: q̃uis non fuerit eius obuiatio huic patiẽti: niſi accĩtaliter. Nec tamen ideo dz negari eẽ finis eſſentialis: qz finis eſſentialis eſt digniꝛ fine accĩtali. Jgitur iã declaratum eſt ex bis oĩbus ꝙ mã ꝓpter formaz eſt: ⁊ qz ipſa ꝓparat ad recipiendũ eam: ⁊ aduenit ei forma. Sed qcũq; attendit vtilitates mẽbꝛorum aĩalium. ⁊ partes vegetabiliũ: nam du bitat quin res nãles ſint ꝓpter finem. Sed poſtea faciemus te olere de boc aliꝙd in fine noſtroꝛ verboꝛ de naturalibus. ſ. ꝙ ꝓeter boc nõ debz negari in reb⁹ naturalibus eẽ res neceſſarias. ſ. quaꝛ quibuſdam egent ꝓpter finem: ⁊ quedam comitantur finem.

¶ Capl'm. XV. Quomodo pertineant iſte cauſe ad iterrogationes factas per quare. ⁊ ad reſponſa.

A Poſtquaz declaratus eſt numerus cãſarum ⁊ earum diſpoſitio: dicemus ꝙ nãlis debet intendere: vt vltrates earum comprehendat: ⁊ maxime formarum: donec perficiat in eo cõprehenſio etiã cauſati. Sed ad res diſciplinales nõ pertinet ꝓincipium motus. qz nõ habent motum: ⁊ ſimil'r non pertinet ad eas finis motus: nec mã vllo mõ. Sed opz conſiderare in illis cauſas formales tantũ: qz debes ſcire: qz in interrogatione de reb⁹ mãlibus ſicuti in quare: fortaſſis itelligit aliq̃ cauſarum. Sed ſi itelligatur in ea efficiens ſicut quiz dicitur: quare litigauit ille cũ illo: poſſibile eſt: vt reſponſio ſit finis. ſicut cũ reſpondeť: vt vindicarct ſe ab illo: qz poſſibile eſt vt reſpõdcatur Conſiliator: aut efficiẽs ꝓpter efficiente. Et hic eſt ꝙ duxit ad effectum: ſicut cũ dicit ꝙ ille ꝓſuluit: aut qz auferebat ſibi ius ſuũ. qz hic eſt efficiens forma electionis ex qua ꝓceſſit vltima actio. B

¶ Sz ſi reſpõderi debeat formalis aut mãlis: hoc adhuc diſcutiendũ eſt. qz forma eſt forma opis. i. litis. ⁊ nõ ẽ iterrogatio niſi de cauſa ſui eſſe ex efficiẽte: vnde nõ eſt aptuz reſpondere illam. qz ipſa nõ eſt cã ſui eſſe ex efficiente. niſi fuerit illa forma que eſt finis finiũ. Ergo erit ex ſeipa: nõ ex cauſa que moueat efficiẽtez vt ſit efficiens ſm modũ quem inuimus in declaratione cõparationis que eſt inter efficiẽtem ⁊ finem. qz per hoc nõ erit cã ꝓpinqua eſſendi ipſaz in ipſa mã ex efficiente: ſed eſt cã efficiẽdi ipz eſſendi efficiẽtem: qz ex hoc ꝙ hz eſſe in materia non eſt cauſa litis. ſed vñ eſt eſſentia ⁊ intellectus. Sz cũ fuerit interrogatio de illa ſi hz eſſe: non debet eſſe reſponſio de illa vnde hz eẽ: ſz vnde eſt itellectus ⁊ eſſentia: ⁊ fortaſſis forma de qua interrogať: erit ipſemet intellectus cõtentus in illa vel accñs illi: ⁊ incedẽs ſm eam. Et erit aptuz vt ſitipſe intellectus reſpõſio ſicut cũ dr. Quare ille fac iuſtitiã. reſpõdetur. qz iuſtitia pulchꝛa eſt: ⁊ pulchꝛitudo erit qualitas iuſtitie ad ſilitudinem forme: ⁊ ipſa forma non erit reſpõſio ꝓo qua facta eſt iterrogatio: ſz alia forma ab ea que eſt aut pars diffõnis: aut accidẽs ei. qz pulchꝛitudo cõmunioris itellectus eſt q̃ iuſtitia: ⁊ aut ẽ accidens comitãs: aut eſt pars diffõnis ſubſtãtialis. Sed cuz apta fuerit forma ad reſpõdendum eam hic tunc ſm ꝙ ſic eſt iã continet in collocutiõe dicentis ⁊ mouentis ad electionem: qz de materia idem eſt iudiciũ: qz cũ dr. quare dolauit ille hec ligna ⁊ fecit ex eis lectũ: Reſpondeť. qz habebat ligna: nõ eſt ſufficiens: niſi addiderit ei dicẽs: qz habebat ligna firma ⁊ apta ad faciẽdum ex eis lectũ: ⁊ non erãt ei opus ad aliud. C

¶ Sz in reb⁹ volũtarys difficile eſt aſſignare cãm ſufficientẽ: qz voluntas ẽt adhuc mouet: poſtq̃ complete ſunt res quas difficile eſt numerare: ⁊ fortaſſis multas ex eis nõ ꝓcipiet vt enumeret: ſed in reb⁹ naturalibus ſufficit aptitudo mãe ⁊ ꝓcurſus virtutis efficientis. Erit ergo de ea reſponſio ſola habitudo cõparationis materie in illis quãdo noiata fuerit in iterrogatione ꝑſentia efficiẽtis. Sz qñ iterrogatio fuerit õ fine: ſicut cũ dr. q̃re curatus eſt ille: Lõgnua erit reſponſio de ꝑn⁹ efficiẽte: ſicut cũ reſpõdeť. qz bibit medicinã: ⁊ eſt congruũ vt reſpõdeat ꝑn⁹ male adiũctũ efficiẽti. ſ. dicatur. qz cõplexio ſui corꝛoris ẽ fortis nãe: ⁊ ſufficit noiare ſolã mãm. Sz forme ſolius noiatio paꝛ ſufficit ad ſoluẽ duz q̃ſtionẽ. vt dicať. qz eius ꝓpꝛio tẽperata fuit. vñ tranſibit ad aliã iterrogationẽ que ducit nos ad mãm aut efficiẽtẽ. Sz cũ fuerit iterrogatio de aptitudine mãe: ſicut fortaſſis cũ dr. cur ẽ corꝑus hois receptibile mortis: poſſibile eſt vt reſpõdeat cã finalis: ⁊ dicať. qz ſic factũ ẽ: vt cũ pfecta fuerit aĩa: euadat a corꝑore qz ẽ poſſibile: vt reſpõdeat cã mãlis ⁊ dicať: qz eſt cõpoſitũ ex ꝛ otrarys. Et nõ eſt poſſibile vt efficiẽs reſpõdeat ad iterrogationez factam de aptitudie: qz nõ ẽ poſſibile: vt efficiẽs det mãe aptitudinẽ. vt qz ſi nõ dederit: non ſit apta. D

¶ Sz ſi aptitudo itelligit aptitudo pfecta: fortaſſis dabit eã efficiẽs: vt cũ dr de ſpeculo. cur recipit formã: ⁊ reſpõdeť. qz politoꝛ poluit. Sed aptitudo oꝛiginalis comitat mãm: ⁊ eſt poſſibile: vt reſpõdeat forma: cũ ipſa fuerit pfectrix aptitudinis. ſicut cũ dicit de ſpeculo. qz eſt politum ⁊ terſuz: qz omnino interrogationi non ꝓuenit materia: niſi quãdo comꝓhenditur cum forma: ⁊ iterrogatur de cauſa eſſendi formam in mã. Sed cum iterrogatio fuerit de forma. mã ſola nõ ſufficit: vt reſpondeatur ꝓo ea: ſed opz vt adiũganur ei aptitudo ⁊ cõparetur efficienti ⁊ fini: vt ne

spōdeaꝛ ꝓ illa. Et cuꝫ volueris postponere qcqd minus plene dr. vt dicas rem certam. Scias ꝙ resp̄nsio certa nō est: nisi noies oēs causas que nō fuerint cōtente in interrogatiōe. qꝛ cum noiate fuerint ⁊ cōsumate certo fine: cessabit iterrogatio. Cōpletur tractatus de naturalibus auxilio dei ⁊ gratia.

¶ Incipit liber secundus de motu ⁊ cōsimilibus.

¶ Capm̄ primum. De motu.

A

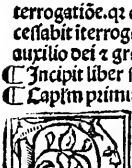

Quies.

Ostquā perfecimus libꝝ de ꝑncipys cōmunibus reruꝫ nālium: debemus ꝓcedere ad loquēdū de eaꝫ accīdibus cōibus: sed nulla sunt magis cōia q̄ motus ⁊ qes. ¶ Et quies sicut postea declarabimus diſpōnē eius: est ꝑuatio motus. Debemus g̃ ꝑus agere de motu: ⁊ dicemus. ꝙ eoꝫ q̄ sunt. q̄dam sunt in actu omni mō. q̄dam vo sunt in actu ſm aliqd: ſm aliqd in potentia: ⁊ impossibile est: vt aliqua res sit in potētia oī mō: q̄ non habeat eē in actu aliquo mō. Credatur h̄ ⁊ cōcedat sic positum: q̄uis in ꝓximo possit cognosci: deide qcqd é in potentia solet exire de ea ad effectum ꝙ est oppositus ei. Oꝛ aūt impossibile est exire ad effectum nō est ei potentia ad illū. Sꝫ exitus de potētia ad effectū: alius fit subito: ⁊ alius a nō subito. sed ꝙ est gnāliter vtroqꝫ istoꝝ ſm ꝙ est gnālioꝛ: est res que accidit oibus predicamentis.

¶ Nulla enī cathegoꝛia est q̄ nō habeat exitū de potentia sua ad suū effectū: aut in subia: sicut exit⁹ bois ad effectuꝫ. posīt q̄ fuerit in potētia aut i q̄litate: sicut exitus nigredinis ad effectū de potētia: aut i aliqō. vt exitus p̄ris de potētia ad effectū. aut in vbi. sicut eleuaꝫ surſuꝫ in effectuꝫ posīt potentiā. aut in qñ: sicut exitus antiq ad effectuꝫ de potētia. aut in situ. sicut exit⁹ ſtātis ad effectū de potētia. silr in hr̃e: silr in agere ⁊ pati. ¶ Sed intellius in quo ꝙueneruūt antiq in vsu appellandi motū: nō é ille in quo ꝙueniunt oēs ilti modi exeūdi de potētia ad effectū. Sed ille q est motus exeūdi nō subito: sꝫ gradatiꝫ. ⁊ hic nō ꝙuenit nisi certis cathegoꝛys. sicut q̄litati: qꝛ bñs q̄litatez in potētia. possibile é vt ꝓcedat ad effectū paulatiꝫ donec ꝓueniat ad illum. Silr bñs q̄titatem i potētia Et nos declarabim⁹ postea q̄ sunt cathegoꝛie: i gb⁹ pole est cadere hūc exitus de potētia ad effectū. ⁊ in gb⁹ nō é possibile cadere. Sꝫ nisi h̄ eēt ꝙ in diffōne tēpoꝛis: necessarium é ponere motū: ⁊ ꝙ cōtinuatio ⁊ ordinatio recipiūt cēpus in sui diffōne: subitus ē recipiunt instās in sui diffinitiōe. Q̄m dicīt ꝙ subitus est id qō est in istāti: ⁊ ꝙ istans recipit tēpus in sui diffōne: qꝛ ipm est extremitas tēpoꝛis: ⁊ ꝙ tēpus recipit in diffōne mot⁹: facile eēt dicere ꝙ motus est exitus de po⁹ ad effectuꝫ in tēpoꝛe continuo ⁊ nō subito. Sed in oibus iltis descriptiōib⁹ est ꝺcla ratio circularis implicita. ¶ Jō neciuꝫ fuit: vt ꝙ hāc doctrinā nobis tradidit icederet alia via. Cōsiderauit enī diſpōnem mobilis: qñ é mobile in se. ⁊ ꝓsideraūit modū exēdi q ꝓpr̃ius é motui in se: ⁊ ipōsuit ei nomē ꝑfectionē ⁊ actionē supa gnātionē in effectu: cuiꝰ oppm est potētia. Aliqñ enī res est mobilis in po⁹. ⁊ aliqñ est mobilis in effectu ⁊ ꝑfectiōe: qꝛ tunc eiꝰ effectus ⁊ eiꝰ ꝑfectio é motus. Ergo motus ꝑticipat ⁊ ꝓuenit cū alys ꝑfectiōibus ſm hūc modū. Et differt ab alys ꝑfectiōibus ſm alium. qꝛ cū alie perfectiões hr̃itur. res est cū illis i effectu: ⁊ nō est amplius in po⁹ aliqd de eo qō habeāt i effectu. ¶ Nigrū eteni cū fit nigrum in actu: nō resīat in po⁹ aliqd de tota nigredie quā hz. Et quadratū cū fit quadratū in effectu: nō resīat in po⁹ aliqd de tota q̄dratura quā habet.

L

¶ Sed mobile q̄ fit in effectu mobile: putaꝫ ꝙ adhuc sit in po⁹ mobile ꝓp vſitatez totius ꝓtiui mot⁹ et hz eē in illo in po⁹ et alius motus ꝓter hūc quo moueꝫ. ꝓp quā est mobile. Et ſueniſ illud in po⁹: etiā aliud ꝓter h̄ qō est mobile i effectu. qꝛ eēntia mobilis in effectu si nō fuerit in po⁹ aliqd ad qō moueaꝫ: ⁊ ad qō ꝙ motuꝫ applicetur: tūc q̄ē in motu nō é eius diſpositio ⁊ eius cōparatio ad aliud qō é ei in potētia: sicut é ei aꝰ motū. ¶ Qꝛ in hora quietis añ motū est illud in po⁹ absoluta. imo habꝫ duas potētias. vnā iā in illo: altera ꝓueniēdi ad illud. Ergo hz tūc duas ꝑfectiões: ⁊ hz ad eas duas cōparatiões. Sed postq̄ acqſierit perfectionē vnius potētiaꝫ: restat adhuc in po⁹ in illa re: que appetiſ a duab⁹ potētys: sed in tristq: ⁊ q̄uis vnā iā habeat in effectu q̄ é vna de ꝑfectionibus ⁊ ꝓtioꝛ. tñ nōdū é liberat⁹ ab eēndo in po⁹ i vtriq: vna ad quā itur ꝙ motuꝫ: ⁊ altera ipse motus: qꝛ motus sicut apparet nō cōpletur mobili ꝙn restet i po⁹ vllo mō: vnde motus é ꝑfectio ꝓma eius qō é in po⁹: sed nō ex oi parte: qꝛ pole est: vt qō é in po⁹ habeat aliā ꝑfectionem: sicut ꝑfectio humanitatis aut caballitatis nō pendet ex essendo in po⁹ ſm ꝙ adhuc est in po⁹. Quo. n. péderet: cū illa nō ꝺberetur a po⁹ dum hz eē: nec ét in ꝑfectiōe: ꝙ habita fuerit. ¶ Ergo motus é ꝑfectio ꝓma eius qō é in potētia: ſm ꝙ est adhuc in potētia. ¶ Jā aūt diffinierunt motum diſſōnibus diuersis ⁊ ambiguis: ⁊ h̄ accidit ꝓter mutabilitatē rei in nā ſua: cuiꝰ nā est vt nō ſuenientur diſpōnes eius stabiles in actu ⁊ eē eius: sicut vī est inter id qō iam ꝓteritum est: ⁊ id qō futuꝫ est. ¶ Quidam aūt ex eis diffinierunt eū per alteritatē: eo ꝙ facit alteritatē diſpōnis ⁊ inducat alterā que nō erat: qꝛ et hic neſciuit: ꝙ qꝛ iducit alteritatē: nō ideo hz ipse in se eē alteritas: qꝛ qō inducit aliqd: non debet eē illud aliqd: et ſi alteritas eēt motus: tūc qcqd est altez: eēt mobile: sed nō est ita. ¶ Et dixerūt alij ꝙ motus é nā idiffinita. Qō bene posset ita esse: ſi hec ꝓpriet̃as eēt illi nō conueniens aliꝰ ꝓter motum. ¶ Sed est aliqd aliud qō est hz. sicut infinitas ⁊ tēpus. ¶ Et dixerūt alij ꝙ motus est exit⁹ ab equalitate: foꝛ tassis. n. status rei: vno mō equalitas é cōparatiōe totius sui status in quo ꝑficī. ¶ Sed cōparatio partiū motus ⁊ diſpōnuꝫ eius: nō est eq̄lis rei q̄ moueꝫ in tēpoꝛib⁹ diuersis: qꝛ mobile in loco in ꝙnoquoꝫ momēto hz aliud vbi: ⁊ alterabile in ynoquoꝫ momento hz aliā qualitatē: qꝛ ad has descriptiones non induxit eos: nisi necessitas ⁊ angustia vie. ¶ Nō est autez nobis opus repetere eas ⁊ destruere: qꝛ sano igenio sufficit ad falsificādum eas. id qō dixīmus. ¶ Sed qō dixerūt in diffōne motus ꝙ est discessio a diſpōne in diſpositiōem: aut ꝓcessio de potētia ad effectum: est erroꝛ. Qꝛ habitudo discessionis: aut ꝓcessionis ad motū: nō est sicut habitudo generis: aut q̄ſi generis. sed sicut habitudo nominū multiuocoꝝ. Nec eni duo noīa ⁊ nomen motus oēs ipo: suerūt a nā mutatiōi de loco. ⁊ postea transumpserunt ad diſpositiones. Qō aūt hic scire debes hoc est: ꝙ cum de motu scieris quātum scire debes: inenies ꝙ est nomē duoꝝ itellectuuꝫ. ¶ Unus est ꝙ nō est possibile vt habeat esse in actu stabile in signatis: ⁊ alius ꝙ pole est vt habeat eē in actu stabile in signatis in idiuiduis vel sensibilib⁹. Motus eteni si itelligiſ eē res continua quam intelligunt in mobili de ꝓn⁹ ad fines. Nec ē res que non acquiritur mobili vnq̄: duꝫ est inter ꝓncipiū ⁊ finē. Sꝫ putant ꝙ iam acqſierit aliquem modū acqſitionis cum fuerit mobile in fine: ⁊ ibi est hoc-cōtinuum itellectum annichilatuꝫ ex parte esse. Quo ergo poterit habere verum esse: cū hec res non habeat certissime eēntiaꝫ stabilem in signatis in ſensibilib⁹? ¶ Sed describitur forma eius stabilis in itellectu ꝓpter comparationem mobilis ad duo loca: ynū quem diuiſit: ⁊ alium ad quē peruenit.

Quic. D 3

B

Antiq̄ opinio de motu.

In gb⁹ p̄dicamis repit motus.

Una via incesſit Arist.

Po⁹ duplex an motū.

Mobile cū mouet é i duplici po⁹.

D

Motus q̄re diffinit̄ diffinitis.

Diffō aliq̄r.

Contra.

Alior diffō.

Contra. Alior diffō.

Contra

E

Alia diffō.

Contra

Motus duplicē ꝺ.

F

Motus hz duplicē ꝺ.

G

Aut describitur in imaginatiõe alio modo.ſ.q̃ ꝓma rei mobilis:cũ ipſa res habet eẽ in loco:ꝛ habꝫ ꝓpinquitatẽ ꝛ remotiones coꝫ ozuꝫ:iaꝫ impſſa eſt in illa:ꝛ poſtea aduenict ei ſcõm ſenſum alia forma ꝓpter aliaꝫ occupatiõ nem alterius loci:ꝛ ꝓpter aliam ꝓprogtatem ꝛ aliam elongationeꝫ.Et ipſa percipiet vtraſq; formas quaſi ſint vna forma motus:ſed nõ bꝫ in eſſe occupationẽ ſtabilez in itellectu:q; mobile non bꝫ ſtabile eẽ in duobus extremis ſimul:nec diſpoſitio que eſt iter vtrũq; bꝫ ſtabile eẽ. ¶ Intellectus vo quo bꝫ eſſe in actu cui nomen accidit vt ſit motus g eſt in mobili ipſe eſt diſpoſitio eius media q̃diu nõ eſt in ꝑncipio motiõis:nec ꝓuenit adhuc ad fines eius:ſꝫ eſt in ſpatio medio ſic q; in illo ſpatio nõ ẽ in aliquo iſtantiũ qõ habuit in tempoze ſui exitus ad effectum.Ergo ſuũ eſſe quãdocũq; notaueris:erit ꝓteriẽs locum q̃diu fuerit in trãſitu.ꝛ hec eſt forma motꝰ que ẽ in mobili:ꝛ hec eſt medietas iter ꝑnᵐ ꝓpoſitũ ꝛ finem .ſ.vt in quo ꝑcto poſueris;nõ ſit in eo amplius ſicut nec antea:nec poſt.nõ ſicut duo termini extremitatũ:q; hec medietas eſt forma motus:ꝛ eſt ꝓprietas vna que comitatur mobile:ꝛ nõ diſcedit ab eo q̃diu eſt mobile.Lõcedo autez q; permutant termini medietatis accñtalr:ꝛ mobile nõ eſt dñs medietatẽ:q; eſt in hoc ꝑcto:ꝛ nõ i alio: ſed eſt in medio:q; eſt illius ꝓprietatis quã diximus.ſ.in quocũq; ꝑcto ſignaueris i eo:nec fuit antea:nec erit poſtea:q; qõ eſt bꝫ eſt qõdaꝫ qõ comitatur ſemp in quocũq; ꝑcto fuerit:ꝛ non ꝑdicatur de eo ꝓpter vnũ inſtans ſine alio:ꝛ hec eſt certiſſime perfectio ꝓma. ¶ Sed cum iaꝫ ꝓteterierit iſtãs.erit hec adeptio perfectionis ſcẽe:et hec eadẽ forma iuenit in mobili:cuiꝫ eſt in ipſo iſtanti:q; in quocũq; iſtanti poſitũ fuerit.conuenit dici q; eſt i ꝑcto medio in quo:nec fuit antea:nec erit poſtea. ¶ Illõ autem qõ dr̃ oĩs motus eſt in tẽpoze:ſi motum volunt intelligi diſpõnem quã bꝫ res iter ꝑnᵐ ꝛ finem.ad quez peruenit:ſiue in eo fuerit:ſiue nõ.ipſa diſpoſitio diſtenſa eſt in tẽpoze:q; huius diſpõnis eſſe eſt ſicut eſſe rez q̃ ꝑtereunt:ꝛ differt ab eis alio mõ.q; res que fuerũt in ꝓterito:iaꝫ habuerũt eẽ in iſtanti ꝓterito qõ tũc fuit ꝑſens. Sed hoc nõ eſt ita.ergo hic motus eſt trãſitus.ſed ſi motus itelligit̃ effectio ꝓma quã diximus:ꝛ eſt eẽ in tpe: non ex hoc itellectu.ſ.vt tẽpus comitetur illuꝫ ꝑficatione. ¶ Sed q; nõ põt eſſe quin ſit in trãſitu ꝛ huic tranſitui coequet tẽpus.Ergo nõ põt eẽ;quin ſit tẽpus.q; trãſitus eſt ſtans in vnoquoq; iſtanti illius tẽporis eũtis cum eo.Si gs autem dixerit nobis qõ eſſe in loco in quo nec antea nec poſtea fuit.ſiliter relatio ad illũ ꝛ qõ vocamus iſtans:eſt res vltier itellecta que non bꝫ eẽ in actu: q; non bꝫ eſſe in actu:niſi q; eſt in hoc loco i quo nec antea fuit;nec poſtea erit.Simil̃r ꝛ relatio ad illud eſſe:ſed res vlis nõ habet eẽ niſi in idiuiduis.Illud autez nõ eſt aliquod vnuꝫ ſingulare.ſicut cõuenerunt in hoc doctores doctrine nuꝰ:dicemus q; eẽ in loco ſm q; dr̃ de locatis multis.ſine dubio ita eſt vt dixerũt.Sed ſm q; dr̃ de vno locato in multis nõ ſimul.Bꝫ eſt dubiũ.q; nõ eſt lõge:vt vnus itellectus ſit generalis:ꝛ dicaꝫ de vna re duobus tẽpoꝛibus.q̃uis nõ habeat eſſe.niſi vnuꝫ ſingulare: ſicut coꝛpus nigruꝫ quãdo albificat̃.q; coꝛpus cum ẽ nigruꝫ:eſt in eo nigredo que eſt color:ꝛ color eſt ſicut pars nigredinis ꝓprietatẽ ex qua eſt nigredo:q; poſtq̃ fuerit album:nõ poſſumus dicere q; ipſa res cui acceſſit ꝺiunctio ꝓprietatis ſit remanẽs.ꝛ acceſſit ei poſtea ꝓprietas alia:ſicut ligno.exẽpli gr̃a.qõ eſt in domo cũ tali ꝓprietate q; eſt pars parietis.ꝛ poſtea ipſe bꝫ pars tecti. Sed illud nõ eſt ſic.imo eſt ſicut ſi deſtrueret pariez et lignũ qõ eſt in illo.Et poſtea fieret in domo alius pariez ꝛ aliud lignũ in eo q̃le illud.Et bꝫ eſt.q; nigredis non ſic deſtruit̃ dr̃ntia.vt reſtet ipſa poꝛtio nãe generis eius que eſt adiuncta cũ ipſa:aliogn non eſſet dr̃ntia ſpecifica:ſꝫ eẽt accidẽs nõ ſpecificuꝫ.Hoc autẽ iam cognituꝫ eſt ex aliis locis. ¶ Et quãdogdem hoc ſic eſt.cõſideraꝫbimus;ſi iudiciũ eſſendi in loco in quo eſt locatũ aliquãdo adiunctuꝫ ꝓprietati eſſendi in bꝫ loco.ꝛ aliquãdo adiunctum aliq; ꝓprietati ſi eſt ſicut iudiciũ coloꝛis aut nõ eſt.ſed iudiciuꝫ eius eſt ſicut calozis iudiciũ q; calor aliq̃do operat in bꝫ: aliquando in illo. Aut ſicut humiditatis que aliq̃ patiẽt ab illo:aliquãdo ab iſto:cũ ſit ipſa vna ꝛ eadeꝫ.Aut ſicut alicuius alterius accidẽtis qõ remanet vnum ꝛ idẽ.ꝛ accidit ei ꝓprietas poſt ꝓprietatem.Vñ dicemus nũc q; hec ꝓprietas eſſendi hic aut ibi ex itellectu loci:nõ ẽ res que habeat eſſe i actu ipſamet:ſicut poſtea mãifeſtabit̃. ¶ Cõtinuum non bꝫ partes in actu.ſed accidit ei vt interſeceãt ꝓpter cauſas que iterrũpũt tranſitum:ꝛ de illo fiũt in actu trãſitus multi ſm aliq̃ modũ iterruptiõis: ꝛ inter termios illius iciſionis.itez ſunt tranſitus g non poſſunt colligi ſub vno iſtanti:aut ſub vno motu ſꝫ modus quo diximus g motus eſt in iſtãti.Sꝫ motu qui eſt ſꝫ modũ trãſeundi cui coequat tẽpus.ſ.itẽtio quã appellamus iſtans.nõ eſt multiplicata in effectu in illo:q; illõ nõ multiplicatur in actu:niſi ꝓpter multitudinẽ trãſitus in actu.Et quãdogdem nõ multiplicat̃ in actu.ꝛ motus eſt in vno ſubto.ſ.tranſitu g veriſſime eſt.ꝛ nõ eſt plures numero.tũc neceſſario eſt vnus numero. ¶ Nõ eſt autẽ quemadmodũ color ꝛ eius diſpoſitio ſunt in ſubto:cum ipſm eſt in diſpõne nigreſcẽdi vel albeſcendi.q; motꝰ nõ facit debere eẽ iterruptiones in actu.ſed ꝑmanet ciꝰ cõtinuatio talis:g ex ea nõ debꝫ eẽ mutatio huius diſpõnis cõparatione ſubti:donec deſtruatur in ea res.que eſt ſtabilis idiuidualr.q; cõparatio in actu nõ diuerſificat̃:niſi diuerſis in actu.ꝛ nõ multiplicatur vnum in actu.niſi cum multiplicato ꝓpter cõparationem.quãdo.ſ.cõparatio fuerit multiplicata in actu.Et qñ tranſitus eſt vnus: tũc in cõtinuatiõe nõ eſt diuerſitas.ſed poſtea diuerſificatur cõparatione ad illum:nec ꝓpter hoc diuerſificat̃ nũerus vnius rei. ¶ Poſtea vero cũ acciderit tranſitui diuiſio aliq̃.ꝛ diuerſitas.ꝛ hec ñ pẽdeat ex motu.nec motus ex illa:nec vnuꝫ eoꝝ ponit aliud.erit ꝺualitas q̃ accidit ex illo nõ multiplicata ex ſeipſa.ſed ꝑ accñs.ꝛ ꝓpter cõparationẽ vnius ad plura.Et ꝓparatio erit extrinſeca: nõ de eſſentia rei vllo mõ.Et oĩno nõ erit hec diſpoſitio ſicut diſpõ coloꝛis:q̃ eſt certe:nõ ꝓpter cõparationẽ rei extrinſece:que diuerſificat̃.ſed ex adiũctiõe differẽtie nigredinis ꝛ albedis.Unde eẽ mobile in loco abſoluto nõ fiet plura q̃ ſunt eẽ in bꝫ loco ꝛ in illo:q; in trãſitu motus nõ eſt diſcõtinuatio in actu.nec locus hic ſignatus tãtuꝫ ꝛ nõ alius.Ut ideo ſit poſſe q; locus abſolutus ſit gnãlis aut ſpãlis:g ſpecificet̃ aut idiuiductur cã ſue cõparatiõis ad loca multa in actu. ¶ Ops aũt ſcire q; motus pendet ex ſex rebꝰ.q̃ ſũt motũ ꝛ mouẽs:ꝛ i quo eſt:ꝛ a quo eſt:ꝛ ad qõ eſt:ꝛ tps.Sꝫ q; motus pẽdeat ex moto:nõ ẽ dubᵐ: ſed ꝙ pẽdeat ex mouẽte:q; qõ eſt motũ:aut habebit motuꝫ ex ſe ex bꝫ q; ẽ coꝛpus nãle.aut habebit ex alia cã.Si aũt bñet motũ ex ſeipſo.ꝛ nõ ex alia cã vllo mõ:motꝰ nõ ꝓuareꝫ vnq̃:q̃diu fuerit eẽntia coꝛporis nãlis qõ mouet̃ ꝑ illũ:ſꝫ motꝰ ſepe ꝓuat̃ a coꝛporiꝬ ꝑmanẽte eẽntia coꝛporꝭ. ¶ Itẽ ſi eẽntia mobilis eẽt cã motꝰ.ita q; idem eẽt motum ꝛ mouens:tunc motus deberet eſſe ex ſeipſo. ſed nõ ẽ ex ſeipſo:q; inuenitur eẽntia coꝛporis naturalis quod non eſt mobile. Ergo ſi inuenitur coꝛpus naturale ſemp mobile:hoc eſt ꝓpter ꝓprietatem quã habꝫ ꝓeter ſuã coꝛporalitatem nãlez in ſeipſo:ſi motus nõ eſt

5 Quãs ſntellit̃ oĩs motꝰ eẽ i tempoze.

Trãſit⁹ ꝛ motus ꝺiffr. .

D Inſtãs nõ bꝫ eẽ in actu.

Res vlis nõ bꝫ eẽ:niſi i ꝺiuiduis.

3

Cõtinuus ñ bꝫ ꝓpriu actu.

Iuentio iſtãs quo mltiplicatur.

k

Motꝰ pẽdet ex ſex rebus.

L

ab extrinseco:aut est extra ipm si motus est ab extrinseco. Oino autez non est possibile vt essentia rei sit cā sui motus.s.vt idem sit motuz z mouens:nisi sit ipsamet mouēs per suam formā:z mota per suuz subm. Aut mouens accepta vno mō:z mota accepta alio mō. Et per hoc declarat:q nulla res pōt mouere seipsaz:hoc est q omne mouens cum mouerit:aut mouebit:ita q se nō moueat: aut mouebit:ita q se moueat. Sed si mouens mouerit ita q se nō moueat:tunc ipossibile est:vt mouens seipsum moueat:sed extra est qō mouet. Si autem cum mouerit mouet se:z motu quem habet in actu mouet:sed intellectus mouendi non est nisi vt in aliquo mobili in potentia faciat motuz esse in actu:tunc non mouet aliquid de potētia ad effectum:nisi ex motu qui est in ipso in actu. Ergo impossibile est:vt idē motus sit in illo in actu z in potentia quā sit ei necesse acgrere. Uerbi gra. Sicut si eēt calidum qūo calefaceret seipm suo caloze.s.si est caliduz in effectu:quomō erit calidū in potentia:vt acgrat calozem sibūpsi:Sic enim esset calidū in effectu z in potentia sil. m (Oino aūt nā cozporeitatis h̄ ē.s.nā subē hūtis lōgitudines z latitudines z spissitudinē. Sed hic terminus ens vniuersalis est ex qua non prouenit motus:alioquin deberēt cozpora conuenire in illo. Sed si addiderint super hūc terminuz aliquaz aliam intentionez ex qua cozpus comitet motus:ita vt sit suba habens longitudinez z latitudinem z spissitudinez:z aliam ꝓprietatem cum illis predictis ꝓpter quā moueat:tunc principiū motus erit additio que est supra cōditionem que cuz fuerit generabitur per illaz cozpus. Si vo fuerit extra:erit hoc manifestius. Jam autez dixerūt in stabiliendo:q omne motū habet mouentez:dictionez verisimilē:qz qō accōmodatius dici potest de illo hoc est.s.q omne quod mouet: sicut postea declarabitur:est diuisibile habens ptes quas non probibet opinari quietas natura cozporeitatis quā habēt:qz si hoc ꝓhibuerit:prohibebit etiam aliud ꝓter hoc. Sed omnis opinio de re quā non prohibet natura: est opinio possibilis ḡtum ad illam naturam. Ergo opinari partem mobilis getam ex hoc q est cozpus:est opinio que nō est impossibilis nisi cum dictione:z ipsa pars non est illud totū. Sed omne qō est mobile ex seipso ponere q nō est ipsum. sed aliud esse quietuz:z ꝓcipue cuz fuerit non ipossibile in se:non proueniet ex eo in opinōe quietum esse:qz ex positione q oēs partes cozporis sunt quiete nō ponitur quies totius:sicut ex causa ꝓuenit causatuz:quies enī totius sicut postea declarabiſ:est cōiunctio getuz partiū:cū fuerit partes actu vel potētia. Ergo n nullum cozpus est mobile ex seipso. (Si autez dixerit aliquis hec nostra dictio.s.mobile ex seipso nō gescit:cuz aliud ab ipso posuerint getum:non erit vera:nisi cuz gescere illud aliud fuerit impossibile:z nō fuerit possibile:z tunc significabit hoc q quiescere illud qō cum eo debet quiescere:est ipossibile:z nō est possibile. Sed cuz quietē illius fuerit ipossibile esse:tunc ex positiōe quietis huiꝰ proueniet quies illius qō est mobile ex seipso:ḡuis sit h̄ impossibile:sicut multa impossibilia veniūt ex alijs impossibilibus. Ergo possibilitas quietis mobilis ex seipso nō potest eē:sed si posuerit aliud impossibile possibile ē: vt comitetur illud ges eius impossibilr.qz nō est impossibile:nisi cuius quies est in esse:sed nomiate getez eius: quādo posuerint impossibile qō non potest esse.z quādo posuerint etiam quod remouet ab eo q sit mobile ex seipso:hoc est q non destruit illud verum:qz illa est cathegorica:z hec est hypothetica:qz h̄ est:sicut si poneremus q centum pars sunt denary:nōne decem tunc essent cētum z aliud:Sed hoc non est non enīz debet ꝓpter hoc vt nostra dictio q decem non sunt plures q̄ centum sit falsa:similiter de mobili ex seipso. (Si possibil est opinio de quiete sue partis ex hoc q cozpus est.tamē possibilis non est ex hoc q est pars mobilis ex seipso z ex natura sua.s.qz ḡuis possibilis est ex natura sui generis:impossibilis tamē est ex natura sua ꝓpria.sed non potest poni sic. Sicut homo ex hoc q est animal non est impossibile vt sit asinus:sed est impossibile ex hoc q est homo. Ergo quandoqdem hoc est impossibile:ias concluziz est ex positione ipossibili positio impossibilis. (Nos autē non concedimus hoc q mobile ex seipso non gescit ꝓpter getem alteriusnisi cum quies alterius fuerit in eē: aut in opinione opinatozis. Alio vero modo dicimus sequi:vt mobile ex seipso gescat cum posuerint quietē impossibilez in alio:z dicemus responsionez huius:qz pars cozporis ex hoc q est cozpus nō prohibetur a gete:sz ex alia intētione que accidit ꝓter cozporeitatē. Dō sicut ē tunc causa motus in vnaquaq parte est aligd additiz:z in hoc consentiēt Sed poterit quis dicere nobis: q necessitas nos cōpulit inducere partem:postq̄ via ratiocinationis talis est:cur non ꝑmum induristis de toto:Qz ḡuis putetur quietum ex eo q est cozpus:non tamē est possibile ex hoc q accidit ei aliqua additio supra cozporeitatem:ꝓpter quā factum est mobile ex seipso:z necessarium mouendi.z ipossibile quiescendi.Et si illa rō sufficit hec magis sufficere debet. Si autez id qō in illis rationibus intelligere volunt.aliud est q̄ hoc.s.q primus auctor nec voluit intelligere:nec dicere vllo modo:sz est potius decoratio quedam quā apponunt verbis eius:cū ille non putauerit possibilitatem hanc ponendam in eo ex hoc q est cozpus:nec attendit possibilitatez:sed dixit: q quicquid est ꝓter qō putatur aliquid aliud quietuz: ex quo segtur illud esse getum:non est mobile ex seipso Hoc non est concedendum:qz id est sicut ias declarauimus in consensu prime dubitatiōis quū diximus q possibile est:vt sit aligd mobile ex seipo:z deinde si putatur de eo aliquid impossibile:accidit ex ea opinione illud eē non mobile ex seipso.Et nō sequitur illud impossibile:vt permuteē eius iudiciū ad impossibile qō secutum est ex illo impossibili.Sed possibile est vt mobile ex semetipo cum putatur eius pars geta:non sit quietum:sed tunc dz vt destruatur. Et si dixerint q hoc est impossibile; dicemus ita esse:qz iam consecutum est aliud impossibile qō ante hoc posuerunt. Sed huius dictionis responsio:non est ad manuz:z fortassis alius ꝓter me poterit ad hec respondere. Existimo enīz q ratio huius disputationis non faciet nos indigere his:hoc est:qz propositio hec si concessa fuerit:erit gescere aut impossibile:aut non ipossibile:z complebiē ratio. Propositio siquidē que est hec dictio.s.q omne id cuius motus ipossibilis est ꝓpter positionez getis in alio qō est ꝓter illud:est ipossibile aut non ipossibile:quasi diceremus.q gcqd ipossibile ē moueri ꝓpter positionē possibilitatis in alio ab ipso:nō est mobile ex seipso.Et si ꝓcesserint hoc:ias pfecta ē dictio z argumētatio:sed totus labor est in certificādo hāc ꝓpōnez. Ergo studeat alius ꝓter nos ex auctoziꝫ huiꝰ rōnis in certificatiōe huiꝰ ꝓpōnis:z fortassis fiet ei facilius qō nobis est difficile. (Sz in hac rōne alia ē dubitatio: qz continuo ḡuis possibile est vt assignētur partes:tñ ipse est vt putenē ille partes esse mobiles:aut gete:nisi accidentaliꝫ:qz nō sunt hūtes situ:nisi q̄dū sunt partes cōtinui:nisi accītaliter. Nec sunt hūtes situm:z hoc ē qō postea declarabitur. Ergo quando quidem opinio quietis partis est opinio que nō potest certificari nisi diuidatur in actu:tunc hec disputatio facilis erit:nisi sententia ali

O

Opi. ꝑba.

Q

P

cuius fuerit: q opinio ſeparatiõis ⁊ quietis eſt ſimul. Si aũt tu putaueris in ꝓpoſita parte getem: ⁊ illa fuerit cõtinua: nõ putaſti niſi itellectũ qui ꝓuenit geti ſolo nomine: qz vera diffinitio getis nõ poteſt putari in illa parte: ſicut nõ poſſunt putari res impoſſibiles in itellectu ⁊ magnitudie ſimul. Ergo aly qui cõprehẽdent hãc rõnẽ: ſunt noſtri vicary in illa. Sed q motus pendeat ex hoc. ſ. de quo eſt: ⁊ ex hoc ad qõ eſt: colligimus ex eius diffõne: qz ipſe eſt ꝑma perfectio que acgritur rei habẽti perfectionem incedẽtem ſecũ ad illã que hz diſpõnem potẽtie añ vtrãq; perfectionẽ. Et hec diſpoſitio que eſt ꝑfectio ꝓxima: eſt de relinquere cã. ſ. potẽtiam: ⁊ tendere ad ſecũdaz perfectionem. ¶ Et aliq̃do id de quo eſt: ⁊ ad quod eſt: erũt duo cõtraria: ⁊ aliq̃do erũt inter duo contraria. Sz vnum eoꝝ eſt ꝓpinquus alteri contrarioꝝ: ⁊ alterũ alteri. Et aliquãdo neq; erunt duo contraria: nec inter duo contraria: ſed erũt de rebus que habẽt cõparationem ad contraria: aut ad oppoſita aliquo modo: ⁊ tũc nõ conuenient ſimul: ſicut eſt diſpoſitio firmamẽti: cuiꝰ motus ꝓncipiũ nõ aduerſatur fini eius: nec tamẽ ſimul conſtigentur. Et aliquãdo id de quo eſt: ⁊ ad qõ eſt tale q̃ permanebit in eẽ aliquo tẽpore: ita q̃ hz etiã in extremis quietem. Et aliquãdo nõ permanet in eo ſtatu: nec eſt ei ſtatꝰ in illo cũ poſuerint ei quaſi terminũ in actu: momẽtũ: ſicut celũ in cuius motu eſt relinquere ꝓncipiũ: ⁊ tendere ad finẽ: ſed nõ hz in aliquo illoꝝ ſtatũ. ¶ Deinde poteſt nobis aliqs dicere: q̃ termini in cõtinuo ſm itellectum noſtrũ: nõ hũt eſſe in actu: ſed in potẽtia: qz nõ fiũt i actu: niſi in inciſiõe: aut aliqua termini deſignatiõe: aut tactu: aut equidiſtãtia: aut accidẽti: aut poſitiõe: ſicut poſtea dicemus. Unde vbi nulla baꝝ cauſaꝝ fuerit in actu: non erit ibi ꝓncipiũ nec finis: ⁊ vbi nõ fuerit ꝓncipium nec finis deſignatus a quo icipiat motus: ⁊ ad quẽ nõ erit motus. Ergo celũz ſi nõ habuerit cãm terminalem: non erit mobile: qõ eſt impoſſibile. Qõ autem ad hoc reſpõdebimus: hoc eſt q̃ motus hz ꝓncipiũ ⁊ finem ſm potẽtiã: et ſm effectum Sed potẽtia eſt duob⁹ modis: qz ⁊ ſm ꝓpingratem ad effectũ: ⁊ ſm elõgationez ab effectu. Exẽpli gratia. Mobile cũ moueẽ habz in potẽtia ꝓpinqua terminũ: qz tu potes ponere illud iam ꝓueniſſe ad illum in quocũq; ꝓncto poſueris. Et tunc erũt hꝰ illi certiſſime in potẽtia. Sz nõ fiet terminus in effectu: niſi cum i actu fuerit vbi poſuerimus vel vbi inciderimus in actu. Et cũ hoc tamẽ nõ ceſſabit: ſed ꝓcedet inter terminũ quem reliquit: ⁊ terminũ ad quẽ accedit. Et ſm hoc q̃ eſt terminus motus: nõ eſt poſſibile: vt fiat in actu terminus motus ꝓpter poſitionẽ: aut ꝓpter cãm terminatam in actu. Sed hz neceſſe: vt perficiat trãſitu vſq; ad illum: donec fiat hz. ſ. vt ſit ibi aliq̃d qõ poſſibile. ſit poni ꝓncipium: et poſſit poni finis: ⁊ oino vt deſignatio termini quã ponis in motu in vnoquoq; motuũ celi quaz inuimus in hora certa ⁊ tenemus: hoc ponaꝰ. Aliq̃do eniz ponimus in eo ꝑnm ⁊ finem ſeparatim reſpectu duoꝝ ꝓnctoꝝ diuerſoꝝ que ſunt duo termini illius meſurati per motũ in ea hora in qua ſignauimus. Aliq̃do eſt vnũ ꝓnctum qõ idem ipm eſt ꝓncipiũ ⁊ finis. ¶ Sed ꝑnm eſt q̃ motus eſt ex illo: ⁊ eſt finis: q̃ motus eſt ad illũ: ⁊ eſt hꝰ ci in duob⁹ terminis: vnde q̃ motus localis aut ſitualis habz eſſe ex ꝓncipio ⁊ fine: ex hꝰ eſt q̃ cũ tu ſignaueris motũ ⁊ tranſitum ſignabiſt cum hoc ꝑnm ⁊ finis ſtabilis p ſeipm. Sed q̃ mobile localiter pẽdet ex ꝓncipio ⁊ fine: ex hꝰ ẽ vt hoc ſit in effectu ei: aut in potẽtia ꝓxima effectui: hꝰ quocũq; mõ fuerit: ꝓcedemus. q̃ nos nõ ꝓſtituimus vnũ ex illis: ⁊ modũ ꝓprium: ſed oino q̃ ambo pendent ex ꝓncipio ⁊ fine ſm hãc formam ⁊ ꝓſtitutionem prenotatã: non q̃ vtraq; ſit in actu. Poſt hec aũt veriſimile eſt: q̃ motus ⁊ mouere ⁊ motio ſunt vna eſſentia. Sz cuz accipitur in reſpectu ſuiꝑfluus eſt motus. Cũ autẽ accipiẽ in reſpectu eius in quo eſt: noiatur motio. Cum aũt accipiẽ in cõparatione eius a quo eſt: vocaẽ mouere: ⁊ nos oz iſtud certificare hic: ⁊ diſtinguere conſideratione ſubtiliozẽ q̃ ſit illis veriſimile. ¶ Ergo dicemus: q̃ veritas eſt ⁊tra hãc formã. ſ. qz motio diſpoſitio eſt mobilis: ⁊ hꝰ q̃ motꝰ cõfertur mobili ſm q̃ in eo eſt. diſpoſitio eſt motus nõ mobilis. qz ꝓparatio motus ad ſubiectũ eſt alia ab itellectu cõparationis ſubiecti ad motũ. q̃uis ſe comitenẽ in eẽ. Silr mouere diſpoſitio eſt mouẽtis non motus. Et ꝓparatio motus ad mouentẽ: diſpoſitio eſt motus nõ mouẽtis: Ergo q̃do qdẽ hoc ſic eſt: motio erit cõparatio ſubiecti ad motũ: non motus cõparatus ad ſubm. Uñ non eſt motio ipſe motus qui eſt ꝓpter ſubm. ¶ Sicut nec mouere eſt ipſe motus qui eſt in ſubiecto. Et nõ multum inſtabimus: q̃ motus cõparatus ſubto ſit intentio intellecta: ſicut cõparatus motozi. Sz he due intẽtiones nõ ſignificabũtur his duob⁹ noibus. Motum aũt pẽdere, ab eo in quo eſt: ſm q̃ eſt in aliquo ꝑdicamẽtoꝝ non concedimus eſſe ſubm eius: nec id qõ it ẽdit acgri per motũ: qz mobile cũ moueẽ: dr eſſe in medio duaꝝ rerum. ſ. inter id qõ relinquit: ⁊ id ad qõ tendit: aut vbi: aut qualitatẽ: aut cetera alioꝝ: cum motus eſt mutatio rei nõ ſubito. Ergo erit hoc mediũ inter duos termios: qz erunt alicuius cathegozie. ſ. aut vbi: aut qualitatis: aut ceteroꝝ: ⁊ tunc dicetur motus eſſe in illo ꝑdicamẽto: poſtea aũt argumentabitur huius rei declaratio: cum ſcieris comparationez motus ad predicamenta.

¶ Capim. II. De collatione motus ad cathegorias.

IAm diſſenſerunt in collatiõe motus ad cathegorias. Quidam enĩ dixerunt q̃ motus ẽ predicamẽtuz patiendi. Aly vero dixerunt q̃ hoc nomen motus cadit ſuper manerie que ſunt in illo: ſola caſuali participatione noĩs. Quidam et eniz dixerũt q̃ hoc nomẽ motus eſt nomẽ cõe: ſicut vbũ eſſe ⁊ accidentis qõ ꝓtinet multa non vnitoce nec equoce: ſed participatione caſuali: ſed manerie que ꝓtinentur ſub eſſe ⁊ accidẽte ꝑma continentia: ſunt ipſe cathegozie. Manerie vero que ꝓtinentur ſub noĩe motus ſunt ſpẽs: aut manerie predicamentoꝝ: qz de vbi q̃dam eſt getum: ⁊ q̃dã eſt pertrãſiens: qui eſt motus in loco. Et de quali q̃dam eſt quietuz ⁊ q̃daz pertranſiens: ⁊ hic eſt motus alteratiõis. ¶ Et de q̃to quoddã eſt quietum: ⁊ q̃dam eſt diffluens: ⁊ hic eſt motus in quanto qui eſt augmẽti ⁊ diminutionis. Et fortaſſis aliquis eoꝝ perdurabit in ſnia ſua: ita vt dicat q̃ ſubſtãtia ſimilr quedã eſt quieta: ⁊ q̃dam diffluens: ⁊ hic eſt motus in ſubſtãtia. ſ. generatio ⁊ corruptio. Et dixerunt q̃ hec q̃titas diffluens: vna eſt ex ſpeciebꝰ quãti continui, ꝓpter poſſibilitatem inueniendi terminũ cõem in ea. Sed differũt in hꝰ: q̃ hoc nõ hz ſitum: ⁊ ꝓtinuz hz ſitum ⁊ quietem: ⁊ dixerunt q̃ nigreſcere ⁊ nigredo vnũ genus ſunt: ſed nigredo eſt quieta: nigreſcere vo eſt non quietum. Et oino ptranſitio in vnoquoq; predicto genere eſt motui. Sz quidaz ex his dixerunt: q̃ quãdo motus refertur ad id in quo ẽ: eſt predicamẽtum patiendi: cum vero ad id a quo ẽ: eſt predicamẽtum agendi. Quidã autem ex eis approping̃uerunt hũc reſpectum qualitati pertrãſeuntꝰ: ⁊ remouerunt motũ a duobus predicamẽtis agendi ⁊ patiendi Et diſcordauerũt auctoꝛes in hoc noĩe pertrãſeũdi qz q̃daz ex eis diuerſificauerunt inter nigredinẽ ⁊ nigreſcere diuerſitate differẽtie ſpecifice. Quidã aũt ex eis diuerſifi

Quid ſit motus.

6. phyſic. ⁊ p̃ phyſic. cõtra Anaxagoꝛã. g. de aia. 55.

Ex hꝰ elicitur ſm Scotũ q̃ actus nõ ẽ formaliter idẽ qõ motꝰ. L

5 Arif. 3 phyſ. t. 19

6. phyſ. 32

3. phyſic. tex. 4.

A

3. phyſ. t. 5

B

Albſtracta dint a ꝓcreſſiuis. 7. mota. t. 3. ⁊ i ſuꝑ. c. 6 relatis.

Ꝺ ꝑ. Sã. Tho.

cauerunt non diuersitate differentie specifice:sed quia ẽ sicut additio que additur linee que fit maior:ꝛ tamen ꝓ ꝑter hoc non exit a sua specie. Primi aũt dixerunt ꝙ nigrescere ꝑs hoc ꝙ est nigrescere:est nigredo pertrãsiens: qõ non est ei aliquid ꝓter esse ipsius ex hoc ꝙ est nigrescere. Ergo distat a nigredine permanenti per differẽtiã.

L ¶ Possumus aũt declarare falsitatem vtriusq; sententie:sed ꝑma destruitur per nũez:ꝛ scõa per albedinẽ cuꝫ sit res que non est ꝓter esse albi ex hoc ꝙ est albũ sine vlla dr̃ia. Est autẽ adhuc hic tertia sententia quã dicũt: ꝙ nomen motus q̃uis sit cõmune sicut dictũ est: tamẽ manerie que sunt sub ipso:nõ sunt species ꝓdicamẽtorum ꝑm modũ quẽ dixerunt. Quia nigrescere non ẽ species qualitatis:nec adire ſpes vbi:q; motus non cõtinetur sub qualitate: ideo ꝙ qualitas sit genus eiꝰ. ¶ Nec etiam q; sit subiectiõ eius:ꝛ ꝑm hanc intentionẽ:nõ ẽ discrepantia in eis: sed cũ ꝑmutatur eius substãtialitas: dicetur illa permutatio q̃diu permutatur motus i substãtia. Si autem fuerit in vbi:dr̃ motus in vbi:ꝛ omnino si fuerit id de quo est:ꝛ ad qõ est qualitas:motus est in q̃litate. Si vero fuerit q̃titas:motus est in q̃titate:ꝛ de omnibus ĩstis motibus ꝓdicatur motus vniuoce. Q; ꝑfectio quã accipimus in eius descriptiõe quasi genus: ẽ de nũero verbo:ꝝ.ſens ꝛ vnitas. Et tu scis ꝙ q̃titas ꝛ qualitas:ꝛ vbi non sunt sub vno gñe. Ergo quãdo quidez p̃dicamenta non cõtinenr̃ sub vno genere:tunc nec cõparatio perfectionis ꝑme:erit eis aliquid qõ cõtineat ea continẽtia generis. Et sic non habemus rationẽ accipiẽdi motũ in intellectu generali:q; hec descriptio dat intelligi ꝙ non signifat de illis nisi noie tantum cõmuni.

¶ Sic igitur que magis attenduntr̃ in hac inquisitõe: he tres sunt:sed media non mihi placet. Non abbo:reo: qõ dicunt in ea.ſ.ꝙ nigrescere sit qualitas.ꝛ augeri q̃titas:ꝛ ꝓcipue hoc ꝙ nigrescere sit nigredo que intenditur:q; intensio nigredinis est:imo intensio est subiecti in sua nigredine:hoc est:q; cũ ponerimus nigredinẽ intẽdi:necesse est:vt aut ipsa nigredo habeat esse:ꝛ accidat ei cũ intensione augmentũ:aut non habeat esse. Si aũt nõ habuerit esse:tunc ĩpossibile est: vt id qõ ꝓuatũ est ꝛ annihilatũ:dicatur esse quo intenditur. Quia ꝙ ꝑdicat esse:oportet vt sit res habẽs esse:ꝛ stabilis eẽtie. ¶ Si

D vero fuerit nigredo stabilis essentie:tunc non est pertrã siens sicut opinati sunt ꝙ sit qualitas ꝑtransiens. Sed ẽ semper stabilis:ꝛ accidit ei augmentũ:ꝓpter qõ nõ est stabilis in sua mensura.sed in vnoq; ꝫ momẽto h; aliam mensurã. Et hec augmentatio continua est motus:nõ nigredo. ¶ Ergo intensio nigredinis ꝛ eius fluxus:aut intensio subiecti in sua nigredine:ꝛ eius pertrãsitio in ea: motus est:non nigredo intensa:ꝛ ꝓpter hoc etiam adhuc declarabĩr hoc etiaꝫ. Quia intẽsio nigredinis exhibit eam a sua ꝓma specie. Q; impole est: vt discernam⁹ inter id qõ habet esse de illa:ꝛ inter id qõ postea est illi additum ꝛ adiũctũ:sed ad quẽcũq; terminũ peruenerit:q̃litas est simplex vna.homines autez oẽs terminos g sunt similes termino nigredinis vocant nigredinẽ:ꝛ oẽs qui sunt similes termino albedinis.ſ. qui sunt ꝓpiquiozes ei:vocãt albedinẽ:sed nigredo absoluta est vna:ꝛ est extremitas vera.ꝛ albedo silr.ceteri aũt ab eis sunt: vt cõmixti:ꝛ cõmixtũ non est vnũ extremoꝝ:nec conueniunt cũ eo in certitudine intellectus: sed nomie. Species enĩ diuerse nõ sunt nisi in medio. Sed alicui qõ est circa aliq̃ extremoꝝ:accidit vt conferat ei. ¶ Et q; sensus ali-

E quãdo non discernit inter illos:estimat eos vnã speciez: ꝛ tñ non est ita. Certitudo aũt huius rei est in sciẽtijs vniuersalibus. Alia autẽ inia est validior q̃ ista que nõ co-

mitatur eam nisi in vno qõ cõmune est vtriusq; sentẽtijs. Cuius fundamentũ tale est ꝙ qui imposuerũt ꝑdicamẽtis hunc numeꝝ:cogunt̃ ad vnũ ex duob⁹. vt aut concedant ꝙ motus est vnũ de generibus gnãlissimis: aut vt addatur numero ꝓdicamentoꝝ additio necessaria: q; manerie motuũ nõ intrãt sub aliq̃ illoꝝ generũ in ꝑdimento patiendi:q̃uis ille sint ĩtellectus vniuersales:ꝑdicati de multis ꝓdicatione genez:sed si contenti volũt esse denario ꝓdicamentoꝝ:debẽt permittere. vt ponamus ꝓdicamentũ patiendi ipsum motũ:ꝛ non querãt in ꝓdicamento patiendi purã vniuocationẽ: cuius videmus eos hic esse fautores:ꝛ eã in alys non obseruant.

¶ Jam.n.fecerunt in ꝓdicamẽto hr̃editatis ꝑmissioez quã magis deberent permittere fieri in motu. q̃uis non est longe ꝙ verbũ perfectionis ꝛ affect⁹ sit cadẽs in substantia:ꝛ in reliquis nouẽ casu dubietatis. sed eozũ casus super manerias motus non est aperta dubietate. Q; dubietas est:cũ verbũ est vnius ꝑm intellectũ:sed res quas significat ille intellectus diuersificanr̃ ꝑm ꝓzitatem ꝛ posteriozitatẽ in illo. Sicut ens ꝓius est substãtiarum: ꝛ postmodũ accidẽtiũ:sed intellectus motus qui est perfectio ꝓma eius qõ est in potentia ꝑm ꝙ est in potẽtia. non est.ſ.ꝙ illam perfectionẽ aliquis qui dicitur motus habeat ex alio. Naz q; motus localis est huiusmodi: nõ est hec causa ꝓpter quã alteratio sit huiusmodi. Sed est possibile:vt esse motũ localez:fit causa essendi alterationem. ¶ Ergo ꝓzitas ꝛ posteriozitas erunt ꝑs intellectñ. verbi esse:non ꝑs intellectũ verbi motus:sicut dualitas que est ꝓioz ternarietate ꝑm intellectũ essendi:ꝛ nõ est ꝓioz ea:sed ꝑm intellectum numerãdi. Q; numeralitas vtriusq; illaꝝ est simul:sed numeralitas nõ est ternarietati ꝑm ꝙ est dualitati:q; esse ternarietatis pendet ex eẽ dualitatis. Quod enĩz intelligĩr de esse: aliud est q̃ qõ intelligitur de nũero:ꝛ tu iam sciẽs hanc intẽtionẽ in alys locis. ¶ Ergo nõ est longe: vt pfectio q̃uis sit quasi equuoca in cõparatione aliaꝝ rerũ: sit vniuoca in compõne aliaꝝ:ꝛ vnica in cõparatione haꝝ:sicut non est longe. vt sit quasi equiuoca in cõparatione aliquaꝝ rez:ꝛ vniuoca in cõparatione eius qõ est sub aliqua illaꝝ. Sed redi bimus ad id in quo eramus: ꝛ obyicim⁹ dualibus sectis sic. Quid dicitis de ꝑdicamẽto patiendi:? Est ne ipsuz ipe motus:? An est ꝓparatio motus ad subiectũ sicut dicitis. Si.n. fuerit ipse motus absolute:tunc motus est vnũ de generibus:aut si est aliquis vnus ex motibus.ṽ.g. Sicut motus localis:aut alterationis:tunc oportet vt addãt nũero genez. Si.n. motus localis fuerit genus: alteratio similiter genus erit:ꝛ motus augmenti genus. ¶ Singulozum.n.hoꝝ tñ debetur vni q̃titi ꝛ alteri. Aut si fuerit motus localis non genus:imo nomen ambiguũ:tunc inuenietur sub illo intellectus qui est genus:q̃uis sit minꝰ vniuersale:q̃ suũ continens. ¶ Si aũt ꝓdicamentum patiendi non fuerit ipse motus simplr: sed est ꝓparatio motus ad subiectũ:tunc non põt esse. Quin ipsuz sit aut motus simplr:aut aliquis motus:ſz si fuerit motus simpliciter:tunc non potest esse:quin motus simplr predicetur de suis manerijs vniuoce:ꝛ tunc motus respectu sue essentie:erit genus. Et genera erunt plura q̃ decẽ. Sed ipsuz esse generis respectu sue essentie multo melius est q̃ vt ꝓparatio eius ad subiectũ suũ sit genus:aut si non est melius:non tñ minus ỗbet vt sit. Si aũt fuerit dictꝰ ambigue:silr ꝓdicamentũ patiendi qõ est cõpõ huius cuius nomen est ambigũ ad subiectũ:dicetur quasi equuoce:ꝛ sic non est genus. sed si ꝓdicamentũ est comparatio alicuius manerie motus: tunc silr ỗ debent habere alie manerie:ꝛ sic erit per se vnũ genus. Et in compa-

Nota dñr subito ꝛ cecidẽte ꝑ eli. cõ. l.

B

ratione sui ad subiectū: erit aliud genus: ⁊ augebunt̄ genera multa augmentatione. Silr etiam debent interrogari de causa: quare. ſ. ipsam qualitatē posuerunt genus: ⁊ non cōparationē eius ad subiectum posuerunt gen⁹: qz illic acceperunt cōparationē motus simplr: aut alicuius motus quā fecerunt genus: ⁊ ipsum motū non fecerunt genus: sed si qō sumunt est natura rez: ⁊ essentia earum abstracta nō cū accidētibus comparationū quas habz: aut aliqua alioꝝ: tunc debent ponere predicamentū patiendi ipsam eandē dispositionē patiendi: nō id qō est cōparatio eius ad aliud. Et totus hic sermo nō certificabit tibi: nisi postq̄ sciēris illud qō diximus olim de dispōne agendi ⁊ patiendi ⁊ mouendi ⁊ motionis. ¶ Unde melius est eis: vt predicamentū passiōis: ⁊ motū: ponāt vni⁹ continentie siue vnius equipollentie. Nos. n. non cogimur obseruare hanc regulam famosam qua dicit q̄ decem sunt genera: q̄z vniuscuiusq̄ est certissima generalitas: ⁊ q̄ nihil est extra ipsa. ¶ Pōt aūt declarari hec ratio ei qui posuit motui nomen ambiguuz absolute. Sed postq̄ distincte sunt sententie quas posuimus: ⁊ non recepimus eas: remansit veritas vna. ſ. sentētia prima: sed postq̄ iam declarauim⁹ ꝓparatione motus ad predicamentum. Et mānifestauimus intellectū nostri dicti. ſ. motum esse in predicamento quid sit. declaremus āmodo i quot predicamentis cadat.

¶ Caplm. III. de eodem.

PRonemus fundamentuz: q̄uis oporteat aligd repetere de his que diximus. Et dicemus q̄ dictū nostruz q̄ diximus in hac vel in illa cathegoria motum esse: potest itelligi quatuor modis. Unus est q̄ predicamentū q̄uis non est subiectū motus per se: est tn̄ subiectū eius cum medio: sicut extremitas corporis q̄ mediāte accidit corpori superficies. ¶ Scōs modus nō inuenitur in libris. ¶ Tertius est: q̄ predicamētū gen⁹ est motus: ⁊ motus est species eius. ¶ Quartus aute est q̄ substantia mouetur de vna specie que est in vna cathegoria ad aliam: ⁊ de vno modo ad aliū. Quia intentio q̄ nostra est sn̄ia ē hec vltima: ⁊ dicemus q̄ hoc qō dicim⁹: q̄ in suba est motus ē dictio ipropria. qz in hac cathegoria non cadit motus. Natura. n. substātialis cū destruit: destruit subito. Et quādo generaī: generaī subito: ⁊ non est inter eius potentiā puram: ⁊ eius effectuz puz: perfectio media. Qz forma substātialis nō recipit magis ⁊ minus. ¶ Sī. n. reciperet magis ⁊ min⁹: necessario: cū suba esset iter magis ⁊ minus: aut remaneret eius species: aut non remaneret. Si aūt remaneret: nō mutaretur forma substantialis aliquo modo: sed q̄ mutareī esset accidēs forme tantū: qz qō esset magis ⁊ minus destrueret: suba autem non destrueret: qz tunc esset alteratio: aut alia ex eis: non aūt generatio. Si vero suba non remanet cū magis. tunc magis induxit aliam subam. Similr in vnoq̄q puncto quo fit magis: generabitur alia substātia: ⁊ ꝑma destruetur. Et erit inter substantiā ⁊ substantiā possibilitas speciez substantialiū infinitaz in potētia: sicut in q̄litatibus. ¶ Sed iam nosti q̄ veritas aliud est ab hoc. ¶ Ergo forma substātialis generaī ⁊ corrūpit subito. ⁊ cuius talis est ꝓprietas non est inter eius potentiā ⁊ effectum mediū qō sit motus. Itē dicemus adhuc: q̄ suba forma⁊ substantialiū non cōstituitur in effectu nisi per receptionē forme sicut scisti. ¶ Et ipsum in se non hz eē: nisi res tantū que sit in potētia ⁊ essentia: non habens eē in actu. ¶ Ergo impossibile est: vt moueatur de alio ad aliud. sed si motus substantialis habuerit eē: ⁊ mobile illud habuerit formā per quā est in actu: tunc erit substantia iam perfecta: q̄ si illa substātia fuerit illa que erat antea: tunc iam habet esse in hora acquirendi illā aliā substantiam: nec corrupta nec permutata a sua substātialitate: sed tantū a suis dispositionibus: sed si fuerit substātia alia ꝓter eam que est a qua ⁊ ad quā: tunc erit substantia iam corrupta in substantia media. Quia sic gnāta est substantia in effectu: qz dictio de hac erit: sicut dictio de substātia a qua diximus fuisse motū. Qz aut erit i toto illo tempore in nā substātie ad quā mutatū ē: aut nō erit: sed si fuerit in natura substātie ad quā mutatū ē: aut fuit mutatio ad substātiaz subito: aut fuit in aliqua pte illius temporis seruans suā spēm ꝑmam: ⁊ in alia parte illi⁹ tēporis cadens in aliā subam sine medio. Qō si ita fuerit: sequet̄ qō diximus. ſ. motuz de specie ad speciē subito eē: ⁊ erit illud tempus parificatū motibus alys a motibus specialitatis substātie. Qz iam fuerunt motus in substantialitate: non in tempore. ¶ Sed nō pōt dici q̄ hanc dictionem sequatur ctia motus alterationis. Vle eteni q̄uis ad hoc in quo modo sum⁹ necessariū est sue substantie: formā esse in actu: ⁊ cū foz⁹ habuerit esse in actu: subz eius fiet species. ¶ Ergo substantia que est inter duas subas: est res babens esse in actu: non per accidens. Non est aute: ita in speciebus quas estimant inter duas qualitates: qz non sunt necessarie ad constituendū subiectū in actu. ¶ Item affirmant q̄ in substantia non est motus: eo q̄ eius natura non habet ꝓtrariū: qz postq̄ eius natura non habet cōtrariū: impossibile est: vt permuteī a sua natura ad aliam nām ꝑm modū augendi: aut minuendi. ita vt dispositio in qua ē in hora motus: sit dispositio media inter duo extrema que non ꝓueniunt: sicut inter duo vltima distantia inter que est ꝺiuersitas. Et quia debemus nos discutere hoc iudiciū dicemus: q̄ necessariū est nobis ponere mām vel subiectū in diffōne contrary. Sivo accipitur subiectū veꝝ habens esse in actu speciez. ſ. receptibilez accidentiū que habet illa species: tunc foz⁹ substantialis non habebit cōtrariū: qz ipsa est in materia nō in subiecto. Aut si subiectū accipitur quodlibz subsistēs: videī q̄ forma focalis cōtraria est forme aqualī: nō earum q̄litates tātū: qz in hoc nulla est dubitatio. q̄ a forma descendunt qualitates quas habz. Due. n. forme ptcipant vnū subiectū: ⁊ vicissitudinantur in ca. ⁊ est iter illas maxima distantia. Et hoc ēt declarat amplius ille qui dixit: q̄ celū nō est generatū eo q̄ forma eius nō habet cōtrariū: quasi ponens: q̄ omnis generati forma habeat cōtrariū: ⁊ ad illud mutetur. Unde ponit ignis ⁊ aeris ⁊ aque ⁊ terre formas ꝓtrarias. Quare ergo negauit formam substantialē habere ꝓtrariū vllo modo: ¶ Uidetur āt mihi q̄ ꝓtrariū q̄ bic nominauit sit id inter qō: ⁊ aliud est vltima distantia. Nec est inter illud ⁊ aliō vltima distantia: nisi cum fuerit tertia res que distet ab ea minusq̄ illa alia: ⁊ sit media: sic vt possibile sit subiectuz permutari in illa distantia: sicut qō discurrit inter distātiam duaz rez. ¶ Sed inter formas substantiales in q̄bus ē ꝑ⁹ pmutatio: nō ē mediū ad hūc modū: sīc iter ignē ⁊ aerē ñ ē me⁹: aut vī ei⁹ inia cē: q̄ vicissitudo quā pōt i diffinitione contrary: hoc est vicissitudo duaz rez inter quas est maxima distantia: sicut diximus. Possibile est: vt sit sine medio: ergo possibile est: vt remoto vno cōtrariorum: accedat aliud sine alio medio. Quātus etiā possibile est: vt sit distantia cū vicissitudine medy: si fuerit ibi mediū. ¶ Ergo mutatio est progressus inter duo extrema cōtinuus. Deinde nō videtur ei q̄ subiectuz: recipiat formam focalē statim post aqualē: ita vt non ꝓius recipiat formaz aeris medy sine progressione continua: sed affirmat q̄ quiescit sine dubio i forma acrali. Tūc ergo

D

Libra Arist. 5. metā.

A

Cōra Aū. 5. celi 2. 67. 5. phy. te. 10.

B

ꝑ phy. 23.

Mān nō ē hoc aliqd. 7. meta. 5. phy. te. 6. ꝑ ō gnōne.

ꝑ ō gnōne tex. 10.

C

5 phi. t. x.

Pro scō Tho.

ꝑ celi. 20. tex.

In ꝓnte capto de suba.

D

Secm. s. Eho. filr i ter ba ꝺ riaꝯ motꝰ ꝓtinuo.

forma aq̃lis non est contraria forme focali: qz permutatio non tendit de vna ad aliaz: sed de focali ad aerialé. Nec forma focalis ꝺtraria est forme aeriali: qz nō est inter illas vltima distantia. Unde si eius intentio fuit hec intentio: tunc hec inquisitio de hoc redit in declarationē primā quā tractauim⁹. Dec. l. est q natura subalis nō ꝺnudatur paulatiz. Qz nō recipit fortitudinē ⁊ debilitatē: sic vt fortitudo ⁊ debilitas sint duo extrema que ꝓprie appellen̄ nomie forme. ¶ Postea vero declarabimus in pbīa prima q forme substātiales nō recipiunt magis ⁊ minus declaratione manifestiozi. Sed qz videtur q sperma fit animal paulatim: ⁊ granū fit aiatū: putaꝫ q fit ibi motus. Qđ aūt de hoc scire debes hoc est. s. q sperma q̃uscq; genereꝫ animal: accidunt eialie generatiōes: quas cōtinuant permutationes fm q̃litatē ⁊ q̃titatē: ⁊ sperma nō cessat permutari paulatim: cū sit adhuc sperma quousq; perueniat ad terminū quo deuideꝫ a forma spermali: ⁊ ꝺtur in coagulatū. Et est eius dispositio sic quousq; vertitur in duz: deinde in ossa: ⁊ neruos ⁊ venas ⁊ alia que nos non perpendimus. ¶ Silr etiam q̃uscq; recipiat formam vitalē: ⁊ deinde etiam silr alteratur ⁊ permutatur q̃uscq; cozroborat ur ⁊ separaf: sed apparātia dispositiōis facit putari: q hoc sit vna progressio de forma substantiali ad aliam formaz substātialē: qz putatur ꝓpter hoc q in substātia sit motus: sed non est. Immo sunt ibi mlti motus ⁊ quietes multe.

¶ De qualitate.

5 5. phi. 18

SEd motum esse in qualitate: hoc manifestū est. Sūt aūt inter boles aliqui qui dicunt: q motus nō est in oibus speciebus q̃litatis: sed i visibilibus visui subiacentibus tantuz. Et dicunt q spēs dispositionis ⁊ habitus in anima habet esse: ⁊ corpus naturale non est eoz subm: sed potentia ⁊ impotētia: ⁊ duricies ⁊ mollities: ⁊ silia bis cōsequuntur accidētia que accidunt subiecto, ꝓpter quoz accidentiū aliquod subz fit subiectū eaz. Et tunc subiectū potentie non est ipsuz qđ est subiectū impotentie. Silr autem contingit res in duritie ⁊ mollitie: sed figure ⁊ cōsimilia iueniuntur subito in materia que recipit eas: ⁊ non recipiunt magis ⁊ minus. Nescio autem quid dicunt de curuitate ⁊ rectitudine ⁊ ceteris: sed apud me non est ita vt dicunt. Qz i subiecto dispositionis ⁊ habitus situe sit anima: siue sit corpus: siue vtrūq; simul: fm dispositionē participationis: ē perfectio eius: qđ est in potētia fm q est in potētia in alia qua suba. ¶ Et hoc qđ dixerūt de duritiei ⁊ mollitiei nō est vnū subiectū: ⁊ potentie ⁊ impotētie: destruitur in augmento ⁊ diminutione: qz fz eoꝫ dictionē: oporteret nō esse motū: sed in bis rebus non dicimus subm: nisi nām speciei receptibilis accidentiū: qua durante natura: non permutabitur species: nec corrūpet forma substātialis: qz subiectū est permanens. Et nō curamus si ꝓpter accidens qđ accidit ei: aut ꝓpter augmētū qđ accessit ei: fit subiectū proprii dispositionis: ⁊ eēntie eius in qua ē motus. Cōcedo aūt q figuraz indiciū videtur eē aliud a iudicio aliaz qualitatum in quas cadit alteratio. s. in b q subito generantur.

6 5. phi. 1. 18

¶ De quātitate.

IN quātitate est etiā motus: ⁊ hoc duobus modis: vn⁹ est fm augmentū additū quo augetur subm: ⁊ fm diminutionē ex dissolutione qua minuitur subm: sed eius forma in vtroq; pmanet: ⁊ hoc vocatur augmentū ⁊ diminutio. Aliius est sine augmento sibi addito: ⁊ sine diminutione sibi subtracta: cū subiectū ipsum recipit mensurā maiozem ⁊ minozes ex dissolutione vel restauratione sine separatione suaz partium. Et hoc q̃tus comitetur permutationes essentie q̃ est ex qualitate: tamen aliud est ab augmento ⁊ diminutione que sunt in quantitate: ⁊ qz hec dispositio. s. ꝓgredi de potentia ad effectū paulatim: est perfectio eius qđ est in potentia: ergo est motus. ¶ Sed iam dubitaf q magnum ⁊ paruum nō sunt cōtraria: cū motus omnes sint inter ꝺtraria: ⁊ dicemus ad hoc. ¶ Qz nos nō cogimur affirmare q omnes motus sint inter cōtraria tiñ: ⁊ nō in alys. Cum. n. fuerint aliqua opposita que nō cōueniant simul: ⁊ processerit res de vno ad aliud paulatim: vocamus illam rem mobilē: q̃us nō sit ibi ꝺtrarietas. Magnum aūt ⁊ paruū iter que mouetur vegetabile ⁊ arescibile: non est ipsuz paruū ⁊ magnū absolute: sed quasi natura posuerit speciebus sensibilibus ⁊ vegetabilibus terminos in magnitudine: ⁊ terminos in paruitate q̃s non excedant: ⁊ mouentur inter eos. Ergo magnum ibi erit magnū absolute: ⁊ non erit paruū cōparatione alterius magni in eadem specie. Silr paruus erit paruum absolute: ⁊ quādo quidē hoc sic est: iam longe est: vt sint similia cōtraria: sed sunt cōtraria. ¶ Si aūt aliquis dixerit q vegetari motus est localis: nam locus mutatur ꝓpter illō. Erit responsio hec: q nos cū dicimus vegetari motum esse fm quātitatē: non prohibemus quin etiam motus localis ibi sit. Non. n. negamus quin in subiecto vegetationis sint due mutationes: vna quātitatis: ⁊ altera vbi. Ergo in eo duo motus simul. Sed in predicamento relationis videtur q plures ex motibus non sunt nisi ex vna dispōne ad aliam subito. Aut si diuersificantur i aliquibus locis: mutatio certissima prius erit in alio predicamento cui accidit relatio. Relatio. n. solet cōtingere in alys predicamentis: ⁊ non certificaf per seipsam. qz cum predicamentū fuerit de bis que recipiunt magis ⁊ minus: subiectū relationis recipiet: ⁊ comitabitur illud receptione prioze: ⁊ erit motus in re cui accidit relatio p seipsuz: ⁊ primo ⁊ in relatione ⁊ accidentaliter ⁊ scōario: ¶ Sed in predicamento vbi: motum esse manifestū est, sed in predicamēto quādo: videf q mutatio de re ad rē sit subito: sicut mutatio de anno ad annū. ⁊ de mense ad menses. Aut videf q dispositio de quādo sit sicut dispositio relationis: in hoc q in ipso quādo non mutatur ō res ad res: nisi mutatio prius fiat in quātitate aut qualitate: ⁊ sit tempus comes illius mutationis. ⁊ causa illius accidat in quādo mutatio. sed id in quo non est mutatio. postea scies. qz non est in tempore. quo ergo habebit motū in tempore? ¶ Sed in predicamento situs. ita dixerūt q non est motꝰ vllo modo. qz non est in situ cōtrarietas. Cum. n. mouef res a stando ad sedendū. semper est in iudicio stādi. quousq; fiat sedens subito. silr ⁊ cum mouef a sedendo ad standū. nō. n. cessat esse in iudicio sedentis. donec fiat stans subito. Et veritas affirmat q in situ motus est. ⁊ q non est multū necesse. vt sit vera cōtrarietas inter duo extrema motus. Et hoc declarabiſ tibi: quum consideraueris motū celi. q̃us in predicamento sit? nō est longe. quin sint cōtraria. sicut resupinus ꝺtrarius est ꝓumbēti. Et b dixerūt q mutatio ad sedēdū ē subito. si voluerint intelligere sedere q est extremū. qz ista acquiritur subito. silr nigredo extrema. ⁊ vbi extremū acquiruntur. Et si omnis situs ex quo mouetur ad sedendum fit paulatim q̃uscq; perueniat ad extremū. qđ est sedere. ¶ Silr dispositio hec est. sicut dispositio mutandi desuesum ad deorsuz. Sed qualr motus habeat esse in situ. b ē. s. vt omnis qui mutat situ. nō discedat cū omni totalitate sua a loco. sed vt habitudo suaz partiū que erat ad

Dubitatio.

Responsio.

Obiectio.

Responsio.

5. phy. tex. 60. 3

5. phy. tex. 18a

In qñ nō est ꝺrietas: nec ē motus.

k Auctor sex principioꝝ.

partes sui loci:mutet ad partes alias:hoc est mobile esse in situ sine dubio.q2 locus eius non est mutatus.sed mutatus est situs eius in suo loco:z locus est idē ipse qui prius. vnde cū pmutatio fuerit in situ:z in ea fuerit,pgressio paulatim:erit illa pmutatio:motus in situ. q2 omnis motus est pmutatio dispositionis ad hūc modū:z reuersio:fit erit relata dispositioni ad quā mutata est:non ad aliud ad qō nō est mutata. Nolo ät hic dicere: q oē mobile in situ fit stabile in loco suo. Non.n. habet ex meo verbo qō dixi.s.omne fixū in suo loco mutans situ suum gradatim:hoc est mobile in situ fit ita. Non.n.nego q tē poralis res nō mutat situ: nisi cuz mutauerit locu suum. Mea.n.intētio hec est:stabilire.s.mobile esse in situ stabiliendo mobile aliqō in situ.sed si possibile ē vt res mutet solum situ suū nō mutando locū suū:debes scire hanc possibilitatē esse motus celi. ¶ Quia aut erit: sic firmamentum qō nō est in loco ex intellectu termini circūdātis illud z cōtinentis:z equale sm q intelligimus locuz. Aut erit in suo loco:z nō discedet a totalitate sui loci: sed permutantur habitudines suaz partiū ad alias ptes sui loci quibus occurrit. Et cū nō fuerit ibi nisi hec pmutatio z locus est idem:z hec mutatio est mutatio huius habitudinis,z hec habitudo est situs:tunc nō est ibi: nisi ℞ motus qui est in situ:sed q motus celi est localis: cōstat apud eos:sed hic motus nō est in q̄titate: nec in qualitate:nec subali:nec in alio predicamento nisi in situ. q2 cuz in singulis cathegoriis pergferis:non inuenies:qō conueniat huic motui:nisi situs z vbi.sed non est in vbi: tūc remanet in situ. ¶ Sī aūt dixerit aliquis: q omnis ps firmamēti est mobilis localiter:z omne cuius omnis ps mobilis est localr:ipsum totū est mobile localr.' Rēspō. sio ad hec est q veritas aliud est ab hoc:q2 firmamentū nō habet partē in actu que moueatur:sed si ponerem⁹ ei partes:tamen non discedunt a loco suo:sed vnaquecz illarū partiū discedit a parte loci qui est totius:si totū habet locum. Non enim est locus partis: pars loci qui est totius.sed fortassis pars loci qui est totius:est pars.q2 ps loci qui est totius nō circūscribit partē: z locus sicut scis est circūdans.sed fortassis continuū non habet ptes i loco nisi in potentia:sed iam diuulgauerunt istud in suis libris:q q̄uis omnis pars discesserit a suo loco: non oportet tamē:vt totū discedat a suo loco ppio:q2 differentia est in dictione nostra qua dicimus oēm partē z oēs partes.q2 omnis pars fortassis erit'alicuius modi: z totū nō erit illius modi.Q2 totalitatis certitudo vel diffinitio,ppria:est diuersa a certitudine singulaz partiū.Et non vides primū:q2 omnis pars:pars est totius: z totū non est pars:z omnis pars decē est vnū.z decē non sunt vnū.sed redibimus ad inquisitionē nostrā:z dicemus q possibile est.vt locus circūdet aliquid qō habet partes in actu: sicut arenā z similia:z vnaquecz illius pars discedit a loco suo.z totū non discedit a loco suo.sed de hoc in q̄ modo sumus nō dubitamus.q̄uis credimus: q omnis ps eius discedit a suo loco ppio: z ipsum totū non discedit a suo loco ppio.Q2 non est dubitatio: q totū non ē mobile localiter:q̄uis oēs pars eius sit mobil'. ¶ Videtur ergo mihi q omnis qui ꝯsiderauerit qō diximus z diuidicauerit iuste:diudicabit certissime q in situ ē motus. ¶ Fortassis si aliquis dixerit:q intellectus de motu in loco:non est:vt mobile discedat a loco: sed vt sit mobile: z tamē ipsum in loco:q̄uis nō discedat ab eo.Dicet tūc: q hoc qō est mobile z mutabile:debet intelligi:vz. vt si ℞ qō est mobile z mutabile:non est iō q discedat ab vno z eat ad aliud:tunc hoc nō est motus certissime.nec permutatio:sed motus z permutatio que dicis sunt i comnione solius nois. Sī aūt est ideo qō permutatur: z non in loco:tunc est ibi dispositio aliqua que permutat.z ē in ea motus ,ppie.q̄uis res sit in loco. ¶ Erit ergo res pmutata:z tñ ipsa in loco. Unde nō oportet. vt pmutatio sit permutatio localis.q̄uis fiat in loco.z nostra opinio de motu qō sic est.non est intellectus q motile sic ē:sed ita vt tu scis. ¶ Predicamentū habendi ego vsq; modo non certissime cōprehendi.sed si ita est.vt dixerunt q ℞ predicamentuz dicitur esse cōparatio corporis ad id qō circūdat illud z comitat in motu: tunc permutatio hui⁹ cōparationis sm modum primū non est nisi in superficie circūdanda:z in loco.z sm totā meā opinionem:non ē in eo per seipsum z primo motus. ¶ Sz in pdicamento agēdi z patiendi foztassis putabit esse motus multis modis. Quia aliqn res erit sic q neq; aget neq; patietur.sed postea disponetur paulatim: quousq; fiat agens z patiens. Et tunc qō aget z patiet erit finis illius dispositionis ad similitudiné nigredinis que est finis nigrescēdi. Et ideo putatur q in illis duobus predicamentis est motus. Aliquādo aūt mouetur res que nec patitur calorē nec agit: z sit postea patiens caloré:aut agens.z fit hec paulatim. z putatur ideo q sit hic motus. Aliqn passio erit cū motu paulatim.z postea paulatim ordinabit q̄usq; fiat velox z intendatur:aut ecōuerso:z tunc putat q hic sit motus velocitati.sed dicam q in primo modo nō est motus ad agendū z patiendū.sed ad acquirendū affectionez z formā ex qua possit consequi actio aut passio. ¶ Sz secundum modū soluit id qō postea declarabimus.s.q nō potest ptinuari cursus calefaciēdi ad frigescendū vt ecōuerso:nisi interrumpat:z sit in medio status aut mora. ¶ Sed intentio mō non est q quis ponat permutationem paulatim de velocitate in potentia ad velocitatē in effectu motū. q̄uis sit perfectio eius qō est in potētia ꝙ q est in potentia.Sed hoc est in velocitate z tarditate.z hec nō sunt motus.nec actōes:nec passiones: sed duo accidentia:aut due qualitates:aut due affectiōes mot⁹.aut actionis.aut passionis. ¶ Et oino impossibile est: vt natura agēdi:aut patiendi sit motus sm modū quo motus dicitur esse in predicamento.Et si possibile est: vt sit motus inter frigescere z calescere paulatim: tunc impossibile est quin sit hoc calescere:aut dum frigescit: aut postq̄ desinit frigescere:q2 si fuerit hoc calescere dum frigescit z cōstat:q2 motus ad calescendū iam habet in se aliqd de natura calescendi:z nā calescendi habet in se aliquid de natura calozis:tunc cū frigescit calescit.z cum mouet ad frigescere mouet ad calescere:qō est falsum.Si aute est hoc calescere:postq̄ desinit frigescere:tunc est in statu q est post frigescere.sicut postea scies. Et cū ℞ etiaz necesse erit tunc aut vt motus sit ipsum calescere:aut mot⁹ ad calescendum.Si aūt fuerit motus ipsuz calescere:tūc nō erit inter frigescere z calescere:nisi tēpus quietis:aut nec erit ibi motus nec quies:sicut postea scies. ¶ Si vo motus fuerit ad calescendū:impossibile erit: tunc cū mouetur:quin aut habeat in se aliqd calozis:aut non hēat. Si aūt non habuerit:tunc non est hic pmutatio aliqua vllo modo.Si aūt habuerit:tunc sine dubio est ibi aliq̄ participatio nature calozis:z hoc ē calescere. ¶ Ergo cū mouetur ad calescendū:iam habet in se calescere.Si ät forte posuerimus calescere.id qō est in fine.s.extremū z motum ad illud:id qō est remissius q̄ sit illud:tūc ōbes scire q calor ipse.z omnis motus diuidunt tempore.sic postea scies.Q2 cum calor perficit in momento: iam nō est ibi calescere.Si.n.calescere ibi esset:esset per successiōez: aut per partes.z omnis pars calescendi esset calescere.z pars prior esset remissior.z sic nō esset finis, nec esset ca-

L

4.phy.t.45

Dubitatio. M

Rēspōsio.

Dubitatio. N

Rēspōsio.

D

5.phi.t.xl

s.phy.te. 67.

5.phi.te. 44. P

6 phi.t.7

lescere ꝓm hanc rationem. Sed iam ꝓsuimus illō cale
Q scere: ergo hoc est inconueniēs. sed si fuerit calescere nō
diuisibile vllo modo: tunc nō erit motus calescere. ꝟz ca
lor. Si aūt fuerit diuisibile: tunc nihil erit calescendi cō
sit finis. ergo nō ē necesse in calescere: vt ipsum sit finis.
sed vt paulatim calescat: ⁊ accipiat aliquid caloris: ⁊ nū
q̄ perfecte caleat. Sed post q̄ iaz ſcis ꝟ de vbo calefaciē
di ꝙ est passio: iam etiā ex hoc ſcis de verbo calefacīdi
ꝙ ē agere: ⁊ hoc tibi ſufficiat. Et dimitte quicquid ꝟ ice
pimus: iam enim ex ꝓmiſſis patuit ꝙ motus nō cadit ni
ſi in quatuor predicamentis: que ſunt q̄ſitas ⁊ q̄litas: ⁊
Viō Arū. 4. phi. 2. 45. vbi ⁊ ſitus. ¶ Jam aūt cognouiſti collationē motus ad
predicamenta, ſed post q̄ iam nouiſti naturam motus:
debes ſcire.

¶ Lapꝫ. IIII. ō aſſignatiōe oppoſitōis iter motū ⁊ getē.

A Atellectus de quiete perplexus ē.
Quia diuulgata ſnīa na
turaliū est: ꝙ oppoſitio que est inter motuꝫ ⁊
quietē: est oppoſitio ꝓuationis ⁊ habitus: nō
oppoſitio ꝟiozꝫ. Manifeſtū est aūt ꝙ iter il
la non debet eſſe alia oppoſitio: niſi vna iſtaꝝ oppoſitio
num. ſ. aut ꝓuationis: aut ꝟietatis. ¶ Jam aūt accepi
mus nomen motus ex intellectu verbi formalis nō ꝓ
uatozy: cū dixīmus ꝙ motus est perfectio ꝓma. Si au
tem oppoſitio fuerit oppoſitius ꝓuationis ⁊ habitus:
tunc impoſſibile erit quin alter eoꝝ modus ſit ꝓuatio.
¶ Dicemus ergo ꝙ coꝝpus cū fuerit ꝑuatū motu ꝙ ſo
lebat moueri: dicē quietū. ¶ Jntellectus aūt buⁱ⁹ qō
dicimus. ſ. ꝙ ſolebat moueri hīc est. ſ. vt aut ſit id ex quo
pendet motus qui est in illo: aut vt ſit in loco ⁊ in tempo
re etiam: q; cū habuerit eſſe in vno loco aliquo tpe: dice
tur ꝙ est quietū. Dic ergo due ſnīe ſunt habite de gete.
Vnā est ꝓuatio motus eius qō ſolebat moueri: altera
vbi: in quo habet eſſe aliquo tpe. Unde ſi fuerit quies ꝑ
iſtaꝝ: ⁊ alia comitatur eam: erit tunc quies ꝓuatio. Si
aūt quies fuerit ſcōa ⁊ ꝓma comitatur eam: tunc nō erit
quies ꝓuatio. ¶ Ponamus ergo ꝙ quies que ē oppo
ſita motui: est intentio formalis: q; diffinitio eius ſignat
ꝙ foꝛal ē. Et cū voluerimⁿ facere collatōes iter bāc diffi
nitionem ⁊ diffōnē motus: oportet: vt poſſimus elicere:
aut diffinitionē motus ex hac diffinitōe quietis: aut hāc
6 topi. ca paulo. 5. diffinitionez a diffinitione motus: ſicut docet regla ꝓba
tionis de eliciendo diffinitionez vniꝰ cōtrarꝫ a diffōne
alterius. Non aūté dico: ꝙ regula diffiniendi vnū ꝟiuꝫ:
ſit vt ſumaī eius diffinitio a diffinitione ſui cōtrary: q;
B bec est res quā ꝓbibuiⁿ⁹: cū docuimus analeticha: ⁊
ſoluimus ea aliquo mō: cū docuimus topica. ¶ Sꝫ di
cimus ꝙ hoc q̄uis non est neceſſariū: nec eſt regula iue
niendi diffōnem: tamen poſſibile est. ſ. vt diffinitio vnius
cōtrary ſit diſtans a diffinitione alterius contrary. ⁊ ꝓ
batio hꝫ vīā ad illō. ¶ Et ſi ſupradicte due diffōnes fue
rint ſibi contrarie ⁊ oppoſite. Poſſibile eſt tunc: vt quies
ſit habitus. Si aūt ille due diffinitiones non opponunī
ſibi: non erit tunc buius intentiōis quies: q; quies oppo
ſita est motui. ſed erit eius intentionis que comitaī intē
tionem quietis: ⁊ quies est quā ſignificat diffinitio ꝓua
tionis. ¶ Primo ergo dicemus ꝙ bec deſcriptio nō eſt
oppoſita predicte deſcriptioni motus que eſt data ꝟz ꝟ
nomen motus. Quia illud qō dixīmus ꝙ motus eſt pfe
ctio ꝓma eius qō eſt in potētia ꝓm ꝙ eſt in potētia. Cū
voluerimus aptare motui locali: conuertemus dicentes
ſic. ꝙ motus eſt perfectio ꝓma in vbi cius qō eſt in poté
tia in vbi ꝓm ꝙ eſt in potētia. ¶ Et bec diffinitio nō op
ponitur diffinitiōi quietis quā poſuimus. ſed fortaſſis co
mitatur eam aliquid qō eſt oppoſitū illi. Et hoc non ne
gamus: q; concedimus ꝙ ſenſus vniuſcuiuſq; duarum
deſcriptionū quas aſſignauimus quieti: vnus comitatur
alīum: ⁊ non ſunt idē. ¶ Si auté voluerimus eliccre dif L
finitionē quietis ex diffinitione motus: ſic vt intellectus
quietis ſit intellectus formalis: tunc neceſſe eſt: aut dica
mus ꝙ ſit perfectio ꝓma eius qō eſt in effectu in vbi ꝟz
ꝙ eſt in effectu i vbi: aut dicamus ꝙ ſit perfectio ſecūda
eius: qō eſt in potentia in vbi ꝟz qō eſt in potentia i vbi.
Sed ꝓmū hoꝝ non erit diffinitio comitans quietez: ⁊ qz
quies vnde eſt quies: non eget vt ſit pfectio ꝓma: ⁊ res
habeat perfectionē ſcōam: q; poſſibile eſt: vt intelligaī
quies eſſe quies: cū res non habeat in ſe perfectionē: niſi
id tantū qō habet in ſe. Sed deſcriptio ſcōa ſignāt ꝙ ne
ceſſarium eſt adeſſe: vnde quies eſt quies: vt precedat il
lud motus: ſed boc non eſt neceſſe. Et ſi remouerimⁿ ver
bum ꝓmi ⁊ ſcōi non ſeruabimus legē oppoſitōis in dif
finitione: ⁊ ſi mutauerimus aliter: non erit intellectᵘ cer
tus vllo modo. Si aūt voluerimus inducere oppoſitōez
perfectionis: erit tunc in potentia: ⁊ quies erit certiſſime
de rebus ꝓuatozys. ¶ Ergo iam manifeſtū eſt ꝙ im
poſſibile eſt elicere de diffinitione motus diffinitionē pa
rem diffinitioni quietis: vt ⁊ quies ſit oppoſita illi. Et cū
boc ꝓueſcit habitus. Si aūt poſuerimus ꝓma diffōnē
quietis quā dixīmus: ꝓmū cadet in illa tempus: aut qō
pendet ex tempoze: ⁊ ſic diffiniēᵉ per motū: ⁊ erit ges dif
finita per motū. ¶ Sed cōtrarioꝝ non eſt vnū pars in 6. topi. cap. 5.
deſcriptione alteriꝰ. Et adhuc etiā tps erit in deſcriptōe
motus: qui eſt cadens in deſcriptione ipſius. ¶ Et mo D
tus eſt prioꝝ tempoze in ītellectu: ⁊ nō erit poſſibile tūc: 4. phꝫ t. 99.
vt motus ſit ꝓuatio: ſi fuerit quies habitᵘ: q; ꝑuatio nō
continetur in intellectu habitus: ſed ecōtrario fit: q; mo
tus continetur in diffinitione temporis qō cōtinetur in
diffinitione quietis ꝓnominate intentionis formalis.
¶ Ergo claꝝ eſt ipoſſibile eſſe. ſ. vt dicamus de boc eli
cere ꝙ motus eſt cū coꝝpus nō habet vnū vbi in aliquo
tempoze. videamus ergo ſi boc elicere poſſit dici vl fieri
alio modo. ¶ Et dicemus ꝙ id qō pōt melius dici: ꝟ ē.
ꝙ quies eſt exiſtentia in vno vbi aliquo tempoze añ qō
⁊ poſt qō eſt in illo. Motus aūt eſt exiſtentia in vnovbi,
ita ꝙ nec antea: nec poſtea fuerit in illo. Ergo in notifici
catione huius rei: poſuimus ante tempozale ⁊ poſt tēpo
rale: cū ipſa non terminetur niſi tpe: ⁊ tempus terminaī
per motum: ergo motus acceptus eſt in notificatiōe ſui.
Ergo ꝟſtat ꝙ motus non poteſt ītelligi boc modo: ergo
non ē deſcriptio. Et ꝙ eſt adhuc debilius. boc eſt qō eſt
qō large accipientes dicunt ꝙ quis eſt exiſtentia in vno E
vbi aliquo tpe: ⁊ motus eſt exiſtentia in vbi non aliquo
tpe. Quia ad hoc conſequīᵉ qō dixīmus ante: ⁊ conſeqᵉ
etiam aliud: diſpoſitio. ſ. mobilis in ꝓncipio motus ⁊ fi
ne: qō eſt exiſtere in vno vbi nō aliquo tempoze: cū ipſuꝫ
nec ſit motus nec tps. ¶ Jaz ḡ manifeſtū eſt: ꝙ nullus
modus eſt certificandi oppoſitionē diffinitionis motᵘ ⁊
diffinitionis quietis: ita vt diffinitio quietis ſit ex intelle
ctu habitus. ¶ Reſtat ergo vt diffinitio quietis ſit ex i
tellectu ꝓuationis: ⁊ ſcias ꝙ vniculq; maneric motᵘ eſt
quies que eſt oppoſita. Ergo ⁊ vegetationi eſt quies que
eſt oppoſita. ¶ Silr ⁊ alterationi: ⁊ ſicut quies que ē op
poſita alterationi: non eſt qualitas que habet eſſe in ali
quo tempoze. ſꝫ eſt quies in ipſa qualitate. ¶ Similiter
quies que eſt oppoſita motioni: non eſt vbi aliqō. ſꝫ ges
in ipſo vbi. Ergo quies eſt ꝓuatio motus. ¶ Ergo poſt
q̄ loquuti ſumus de motu ⁊ quiete: opus eſt nobis: vt aſ
ſignemus certitudinem intellectus de eo qō dicitur lo
cus: ⁊ de eo quod dicitur tempus: quia bec duo ſunt que
multam habent affinitatem cum motu.

¶ Capl'z. V. In principio loquendi de loco: designande sunt rationes eorum qui ipsum negauerunt: ꝛ rônes eoꝝ qui ipsum esse affirmauerunt.

A PRimum qđ de ipso tractare ꝺbem⁹ hoc est. ſ. ipsius esse ſi est locus: aut ſi loc⁹ non habet esse vllo modo: ꝯ uis nos ex noie loci: non intelligamus ei⁹ eẽ tiam: niſi cõparatione tãtũ quã habet ad corpus qđ mouetur in eo: ꝛ diſcedit ab eo: ꝛ ad illuꝫ accedit ꝑ motũ. Quia tractatus de esse rei aliquando est poſtꝯ certificaꝛ eius eẽntia: ꝛ aliquãdo est anteꝯ certificetur eius essentia. v. g. ¶ Cum ꝓtigerit hoc qđ iam cognitum sit aliq̃ accidens eius. Sed nos iaꝫ cognouimus ꝙ hic est res que habet hanc cõpationeꝫ predictã: nec ſcimus quid ſit ipſa res. Ergo habemus opus ſcire quid ſit ipſa res: ꝛ tunc cũ cognouerimus ſuam eſſentiã: oppoſuerit vt declaremus eius esse: deinde ſi non conſtiterit cõpõnez illam habere esse: erit neceſſe vt declaremus: que est eẽntia cui appꝛopꝛiatur illa cõparatio: ꝛ hoc est qđ iaꝫ ꝺclaratum est tibi aꝫs. ¶ Dicemus ergo: quia fuerunt hoies qui negauerũt locũ habere esse omnino: ꝛ fuerunt alꝫ ꝙ affirmauerunt illum esse. ¶ Sed illi qui negauerũt: ratiocinati ſunt boc multis ratiõibus: q̃ꝝ interꝓtationeꝫ nos manifeſtabimus. Doc est ꝙ ſi locus habet esse: neꝯe est: vt aut ſit ſubſtãtia aut accidens. Si aũt fuerit ſubſtãtia: aut ſuba ſenſibilis aut intelligibil'. Si aũt fuerit ſuba ſenſibilis: ꝛ oĩs ſuba ſenſibilis habet locũ: tunc locus habet locũ: ꝛ ſic in infinitũ. Si aũt fuerit ſubſtantia intelligibilis: inconueniens est: vt dicaꝫ ꝙ ſuba ſenſibilis accedit ad illam: aut diſcedit ab illa: qꝛ intelligibiles ſube nõ ſunt demõſtrabiles viſui: ꝛ non habent ſitum. Sed quic quid accidit ad ſubam ſenſibileꝫ vel diſcedit ab ea: ẽ mõſtrabile ꝛ habet ſitum. Si vero fuerit accidens: tũc id in quo est boc accidẽs est: ſicut id in quo est albedo. ¶ Jd autem in quo est albedo denominaꝛ ab albedine: ꝛ dicitur albeſcens aut albũ. Ergo ſuba in qua est locus: ꝺz nominari a loco: vt ſit ipſa locata. ¶ Sed locus locati ẽ accidẽs ei: ergo debet comitari illud in motu: vt eat cũ illo quocũq; ierit. Et cũ boc fuerit: non erit locus. vnde mouetur: ſed cũ quo mouetur. Uos aũt ꝺicitis ꝙ locus est: vnde res mouet: non cũ quo mouet. ¶ Jteꝫ neceſſe est: vt locus aut ſit corpus: aut nõ corpus. Si aũt fuerit corpus: ꝛ locatũ est in illo: tunc locatũ penetrat illud. ſꝫ corpus penetrare corpus est impoſſibile. Tũc ergo qũo erit corpus: cum ipse nõ ſit vnũ ex corporibus ſimplicib⁹ neq; ex cõpoſitis? Si aũt non fuerit corpus: quomodo coaptabitur corpori: ꝛ parificatur ei: ꝙquid enim est eq̃le corpori: corpus est. ¶ Jteꝫ motus nihil ẽ: niſi cõmutatio a propiore ad remotius: ꝛ hec mutatio. ſicut accidit corpori: ſic etiam accidit ſuperficiei: ꝛ linee ꝛ puncto. Sed ſi ꝓp buiuſmodi mutationẽ: mutabile debet mutare locũ: tunc ſuperficies debet mutare locũ: ꝛ linea locũ: ꝛ etiam punctus locũ. Et manifeſtum est: qꝛ locus puncti ꝺz esse equalis ei: quãdo quidẽ iam poſuiſtis: ꝙ locus equalis ẽ locato: eo ꝙ non capit aliud ꝓeter illud. Sed qđ equale est puncto: punctus est: ergo locus puncti: punctus ẽ. Ergo quare est vnũ eoꝝ locus: ꝛ alterꝝ locatum? Sed fortaſſis vnũqđq; eoꝝ locus est ꝛ locatum. Et vnũqđq; eoꝝ ex reſpectu illius ad aliud est locatũ: ꝛ ex reſpectu illius ad boc est locus. ſed boc iam negaſtis: poſtꝯ non vultis: vt locus ſit locatus in eo qđ locatũ est in ipſo. ¶ Jteꝫ ẽt adiecerunt dicentes: ſi punctus habuerit locũ: ẽto magis debetis ei attribuere ponderoſitatẽ aut leuitatẽ? Et boc etiaꝫ intenderunt illi qui negauerunt motũ dicẽtes: ꝙ ex nullo intellectu dicetur corpus habere locũ ꝛ motum ex quo non ſimiliter affirmeꝛ punctus hꝛe locuꝫ ꝛ motum. Unde ſi attribueritis puncto motũ: tunc iaꝫ attribuiſtis ei: ꝛ attribuiſtis ei ponꝺus aut leuitatẽ: ꝛ ꝑst hoc esse falſuꝫ. ¶ Jtẽ qꝛ punctus nõ est niſi extremitas linee: ſꝫ extremitas linee ẽ itellcũs ꝑuatiõis: qꝛ ẽ itellcũs ꝑuatiõis quomodo habebit locũ: aut motuꝫ? ꝑ punctus vo est extremitas linee: qꝛ est finis: ſꝫ finis est in quo terminatur res: vltra quẽ non remanet ex ea aliquid. Uñ cuꝫ punctus non habuerit locũ: nec corpus habebit locum. Et qui affirmat corpori locũ: affirmat etiã ꝛ punctu locũ. ¶ Item locus apud vos neceſſarius motui: qꝛ ꝺicit⁹ motum egere eo: ergo est vna ex cauſis motus: ſed nõ ẽ efficiens cauſa motus: quomodo enim eſſet: cũ omnis mot⁹ quẽ localem ꝺicitis habeat ꝓncipiũ efficiens cognitũ ꝑter locũ. Nec etiam est ꝓncipiũ materiale alterius: nam motus exiſtentia non est niſi in mobili: nõ autez in loco. Nec est ꝓncipiuꝫ formale: quia locus non est forma motus. Nec est ꝓncipiũ finale: qꝛ apud nos egent eo: anteq̃ perueniaꝛ ad finem ꝛ ad perfectionẽ: ſicut egent in quẽtione. ¶ Si aũt locus fuerit finis non erit finis ideo qꝛ est locus: ſed qꝛ est locus in aliqua ꝺiſpoſitione. Sed noſter ſermo non est de loco: niſi ꝓm ꝙ est locus abſolute. Si aũt locus erit perfectio: ideo ꝙ illũ ꝺeſiderat mobile: aut natura: aut voluntate: eſſet ẽt vna de perfectionib⁹ hominis: vt eſſet in locis que ꝺeſiderat. q̃uis perfectio q̃ dam eſt, ꝓpria: ꝛ quedã cõis. Et ꝓpꝛia est forma rei: locus aũt nec est forma mobilis: nec forma motus. Cõem autem pfectioné habet vna res ꝛ alia: locus vero non est niſi ꝓpꝛius. Si vero corpus eſſet in loco: tunc corpora vegetabilia eſſent in loco: ꝛ ſi in loco eſſent: locus augeretur cuꝫ eis: ꝛ eſſet eoꝝ locus mobilis: ꝛ locus haberet locum. ſed vos negatis hec omnia. Qui aũt affirmãt locuꝫ eſſe: probant hoc ex eo ꝙ vident motum ꝺicentes. ꝙ motus ſine ꝺubio est diſceſſio ab alio ad aliud. Sed non fit diſceſſio a ſubſtantia: nec a qualitate: nec a q̃ntitate eſſentialiter: nec ab aliis intellectibus. Quia oĩa hec remanẽt cum motu. Motus etenim non est in ſe diſceſſio a re in qua corp⁹ erat quã poſtea permutat: ꝛ hoc eſt cui nomẽ imponim⁹ locum. ¶ Jtẽ etiam ratiocinati ſunt hoc ex vi ciſitudine quã videbant ꝺicentes. Uidemus. n. ꝙ corp⁹ mecũ est: ꝛ poſtea videmus ꝙ diſcedit: ꝛ videmus ꝙ aliꝺ corpus ſuccedit in loco vbi illud erat. Exẽpli gra. vrce⁹ i quo prius ẽ aqua ꝛ poſtea refunditur in eo aer aut oleũ: ratio ꝺyuꝺicat: ꝙ hec alteratio permutauit hanc rem: ꝛ ſucceſſit aliud i re in qua alterꝝ erat antea: qꝛ primũ erat ꝓpꝛiatũ in ea: ſed modo iam abeſt ab ea: ꝛ quãtitas ꝛ q̃litas non est in eſſentia alicuius eoꝝ: nec ſubſtantia: ſꝫ in locũ in quo erat primũ ſucceſſit z^m. ¶ Omnes aũt homines cognoſcunt ꝙ est hic ꝺeorſum ꝛ ſurſum non ferẽ res in ſurſum ꝛ ꝺeorſum ꝑter ſubaꝫ quã bẽat: aut ꝓpter q̃titatẽ: aut ꝓpter qualitatẽ: aut ꝓpter cetera aliorũ. ¶ Sed ꝑter id qđ vocamus locuꝫ: vſq; adeo ꝙ figure ꝺiſciplinales non imaginantur: niſi attribuantur eis ſub⁹ ꝛ locus. Quia niſi eſſet hoc qđ locus non habet esse niſi in corpore cũ ſuo eſſe ꝛ ſua ſingularitate ꝛ ſpãlitate ꝛ ꝓpꝛiys ꝛ differentyꝫ: non eſſent aliqua corpora quoꝝ alia ex natura ſua mouerenꝫ ſurſum: ꝛ alia ꝺeorſum. ¶ Jaꝫ autem tractum inoleuit locus ꝙ imaginatio multitudinis negat esse aliquid qđ nõ ſit in loco. Et affirmat ꝙ locus est res per ſe ſubſiſtẽs: ꝛ neceſſe est: vt paratus ſit ad exiſtẽdũ corpora in eo. ¶ Unde ẽt Homerus verificator cum voluit ꝺicere verſus in quibus loquebaꝫ de ordine creature nõ vidit aliquid qđ ponere ante esse loci: ꝛ ideo ꝺixit: ꝙ primũ qđ ꝺeus creauit loc⁹ est: ꝛ poſtea hãc terram adeo latã. Sed ꝺiſſoluere rõnes quas iꝺuxerũt

A ꝑ ś aia tc, xi.

B 4. phi. tex. 6.

2. topi. 2. ca.

ꝑ metaphi.

2, 2 topi. c. 21

C

D finis.

4. phi. ca. 34.

E ꝑfectio ſupleꝛ.

Homer⁹.

negantes locuz: postponemus vsq; in hoz̄ qua cōprehē
demus essentiam loci. Ergo notificemus p̄m eēntiā loci.
¶ Cap'm. VI. In quo enumerantur diuersitates horuz
in sentiendo de loco ⁊ inducunt̄ rōnes eoz.

A NOmen loci vulgus accipit duobus mo
dis. Ally. n. intelligunt locuz id
in quo res sita est: q postea non distinguūt an
locus sit corpus qō est inferi⁹: an superficies
superior corporis inferioris. Ally vero de vul
go quasi animaduertentes putant q locus est sola supfi
cies superior corporis inferioris sine alijs. Ally aūt itelli
gunt locū esse rem continentē aliā: sicut lagenā vinuz: ⁊
domū homines: ⁊ omnino id in quocūq; res est: q̄uis nō
resideat in eo: ⁊ hoc est ysitatius apō eos: q̄uis illud nō
satis intelligāt: q⁹ maior pars eoz affirmat q sagitta lo
cuz penetrat. ⁊ celū ⁊ terra q̄tū ad eos qui intelligūt for
mam mundi: sita sunt in loco: q̄uis nulli imitantur. S̄z
sapientiores deprehenderunt: q id cui attribuit hoc no
men loci p̄m intentionem scōaz habet has ꝓprietates. ſ.
vt sit id in quo est res: ⁊ a quo discedit per motū. ⁊ quod
nō capit aliud cū illa: ⁊ recipit ea que mouentur ad se: q̄
postea processerunt paulatim quousq; putauerunt q lo
cus est ꝑtinens: cū locatū dicit esse in eo. Deinde postq̄
voluerunt scire essentiam huius rei ⁊ esse: quasi distixe
runt in corporibus suis dicentes: q quicqd est ꝓpriū vni⁹
rei: q non est alterius: necesse est: vt aut sit de essentia ei⁹
aut ex̄ essentiā eius: si aūt fuerit de eēntia ei⁹, aut erit ma
teria: aut forma eius. Si aūt fuerit extra essentia eius: ⁊
fuerit ei par ⁊ approprieat ei: tunc aut est terminus. i. supfi
cies que applicat ei: ⁊ circūscribit illud tñ: ⁊ non aliud:
aut est circūscriptū ⁊ circūscribens qōlibz eoz: aut ē spa
cium qō adequat̄ dimensiōibus eius ⁊ circūscribit illō:
nec permittit occupari ab alio q̄diu est in illo. Ally vero
putauerunt q locus est yle: quomodo. n. nō: cū yle sit re
ceptibilis vicissitudinis. Ally aūt putauerunt locum esse
spacia dicentes: q inter extremitates vasis continentis
sunt spacia infinita permanentia: ⁊ vicissitudinan̄ ī eis
corpora ꝓtenta in vase: q⁹ processit res vsq; adeo. vt dice
retur hec esse opinio cōis. ¶ Sed q⁹ naturalis est ei rō: B
ideo omnes iudicant: q aqua que est inter terminos va
sis: cum ipsa removeā ⁊ separatur: recipitur aer in eodez
spacio. Quia ratiocinati sunt isti etiam multis modis ra
tionum cōtra eos qui tenent sniaz de superficiebus dicē
tes. Q⁹ si locus esset superficies rei: tunc motus eēt disce
dere ab vna superficie ⁊ ire ad aliam. Tūc g̃ volatile qō
est existens in aere ⁊ lapis qui existit in aqua: cū aer ⁊ aq̄
pmutā̄t circa ea: ⁊ volatile: ⁊ lapis mutan̄t de supficie ad
supficiē: debent locaſ⁹ eē mutata: q⁹ hic q̄ vocatis lo
cum: iam permutatus est circa ea. Si aūt fuerint geta: i
quo loco sunt quieta: Quia quieti ōbitū est: vt pmaneat
in suo loco aliquo tempore. ⁊ de geto vera est hec dictio.
Ergo quādo quidē non comitatur ea ipa superficies: qd
est qō comitatur ea: nisi spaciū quo circūscribun̄t: quod
nec auferē: nec mutaſ̄, sed semper est vnū ⁊ idē. ¶ Dixe
runt etiam q ad res simplices non ducit nos nisi resolu
tio ⁊ intellectus abstrahendi ⁊ disiūgendi vnūq̄q; eo
rum que simul cōiuncta sunt: ⁊ post abstractionē singu
loz: id qō remanet in intellectu: ipsuz est simplex qō ha
bet esse in se: q̄uis per se solum non habeat existere. Et
ꝓpter hoc cognoscimus mām ⁊ formaz ⁊ simplicia que
sunt vnū in rebus compositis. sicut cū putauerim⁹ aquā
⁊ cetera corpora remota non existentia in vase: legī hoc:
vt spaciū sit stabile bñs esse inter eius extremitates. Er
go ⁊ hoc etiaz habet esse: q̄uis illa habuerint esse cum illo.
C ¶ Dixerunt ēt: q⁹ hoc q̄ corpus est in loco: non habz ex
suis superficiebus: sed ex sua spissitudie ⁊ sua q̄titate: vñ
necessariū est: vt id in quo est cū sua corporeitate: sit eq̄
le ei. Ergo erit hoc spaciū locus: q⁹ locus ōbet esse eq̄lis
locato. ⁊ locatū est corpus qō habet tres dimensiōes: er
go locus est habens tres dimensiones. ¶ Dixerūt etiaz
q̄ locus debet esse res que non permutet vnq̄: nec remo
ueatur vllo modo. Sed fines continentis aliquādo mu
tantur aliquo mō: aliquādo remouen̄t. ¶ Dixerūt ēt q̄
homines dicunt locū aliq̄ esse vacuū: aliquādo esse ple
nuz: ⁊ non dant q̄ superficies aliquādo est vacua: aliq̄
plena. ¶ Dixerunt etiā q̄ tenere hanc sniam de spacys:
ponit q̄ vnūq̄q; corpus est in loco: sniа autem eoz que
est de superficie cōtinente affirmat q̄ aliq̄ corpoz non
est in loco. ¶ Dixerunt etiā q̄ ignis cuius motus est sur
sum: ⁊ terra cuius motus est deorsuz: querunt locū tota
liter: ⁊ incōueniens est: vt querant extremitatē corporis
qō est sursum aut deorsuz: q⁹ impoſe est: vt corpus tota
liter superficiē tangat. ergo querit gradū ordinis in spa
cio. De sunt rationes doctoz de spacio absoluto: sed do
ctoz huius spacy sunt due sententie. Quidam. n. eoz nō
consentiunt: vt hoc spaciū remaneat vnq̄ vacuū sine im
plēte: sed affirmant q nūq̄ separatur ab occupante: nisi
superueniat aliud occupans. Et quidaz eoz non sentiūt
ita: sed ita q possibile est: vt hoc spaciuz aliquādo sit ple
num: aliquādo vero vacuū: ⁊ isti sunt doctores sententie
de inani. ¶ Sz ex his qui sunt doctores sniе de inani q̄ D
dam sunt qui putant: q⁹ hoc vacuū non est spacium: sed
est non res: quasi non sit res nisi corpus. ¶ Primū aūt
propter qō visum fuit eis tenere sniam de inani: fuit B. ſ.
aer. Quia opinio prima vulgaris hec est. q̄ id qō non est
corpus: nec est in corpore: illud non est. Postea eoz prīa
opinio de esse corpus hec fuit: q⁹ nō sunt corpora: nisi tñ
visibilia: ⁊ qō non sentiē visu putatur non esse corp⁹: vñ
iudicant q⁹ non est aliquid. ¶ Jdeo iudicāt de esse aer: l
q⁹ nō est aliquid: sed nihil. Q⁹ fortassis vas in quo ē aer
non putatur p̄m primā sniam: q⁹ sit in eo aliqd: sed puta
tur q⁹ sint ibi spacia vacua. Sz prim⁹ ad hoc icitauit eos
per hoc q⁹ ostendit eis vtres inflatos qui resistunt tangē
ti: ⁊ per tactum docuit eos aerē esse corpus: sicut cetera
corpora: in q̄tum corpus est. ⁊ ex his qui hoc viderūt q⁹
dam cōuersi sunt: vt nō tenerent amplius sniam q̄ ina
ne sit B aliquid: q⁹ hoc qō putabatur esse inane. ſ. aer: vi
sum est eis plenum. ¶ Fuerunt aūt alij qui cōcesserūt: E
q⁹ aer non est inanis: sed plenus: sed cōmixtus cū inani: ⁊
nō separatus ab inani. Jntuenerunt etenim rationes ⁊ ar
gumentationes ex quibus cōcluserunt: q⁹ inane est. ⁊ rō
nes eoz de hoc sunt he. ¶ Dixerunt. n. nōne vides quo
modo corpora dissoluuntur ⁊ cōstringunt̄ nihilo intran
te aut exeunte. vnde dispersio est elongatio partiū a se ta
liter: vt remaneant inter illas loca vacua. Et cōstrictio vl
densatio est reditus illaz partiū per illud inane dispsiz.
Et dixerunt: nos videmus vas plenū cinere: cum quo tñ
tātum colligiē in eo ō aqua: q̄tū solum impleret illō. di
xerunt etiam q⁹ cū lagena impletur vino. Deide si pona
tur illud vinuz in vtre: ⁊ vtrūq; postea in lagena: lagena
cōtinebit vinū ⁊ vtrem simul: ⁊ nisi, ꝓpter hoc q⁹ in vino
est inane iuxta capacitatē vtris: impossibile esset vinum
⁊ vtrē simul capi in lagena quā solū implebat pri⁹ vinū.
¶ Dixerunt ēt q⁹ vegetabile non vegetatur nisi ꝓpter
aliquid qō diffunditur aliqd in pleno sed inani. Quidaz
aūt eoz posuerunt hanc rationem generalē dicentes: q⁹
necesse est: vt mobile moueatur: aut per inane. aut p ple
num. Sed si mouetur per plenū plenū itrat in plenū: re
stat ergo vt moueatur per inane. ¶ Quidam aūt eoz: G
conati sunt probare hoc per barūdinē per quā cū aqua

sugatur:mox aqua sequiť ⁊ subitrat que si plena eet aliquid non colligeret qđ in eam ingredi possz. ¶ Dixerũt et ꝙ mobile qñ moueť:neče e:vt aut ipellat plenũ ⁊ moneat illđ:aut vt penetret illđ.Sz penetrať nđ pt. ¶ Restat ergo vt impellat ⁊ moueat illud:⁊ silr faciet id quod impellitur.in ĉtũ mouetur.sequitur ergo vt cũ aliquod mobile motũ fuerit:moueatur totus mũdus:⁊ cũ aliqđ mobile motum fuerit motu vehementi:sequiť vt totus mundus vacillet fortiter ad instar ꝓiozis motus vehementis.sed hoc qđ dixerunt locũ esse id in quo res fita e accipiunt a vulgo:qđ appellat sedes suas loca sua:⁊ nos non curamus si huiusmodi appellanť loca. Non enī opꝰ est nunc certificare hunc locũ in quo locatũ est. Sed ꝙ dixerunt locũ esse ꝓtinens ⁊ equale:est necessariũ omni mobili quocũq; modo fuerit: ꝗuis nđ initatur sup eũ. Sed qui dixerunt ꝙ locus est superficies quocũq; modo fuerit:dixerunt ꝙ sicut superficies vrcei est locus aq: silr superficies aque est locus vrcei. Quia superficies aq̃ est supficies que tangit totã superficiez alterius rei que cõiungitur sibi. ¶ Et dixerunt ꝙ firmamentũ est mobile: sed oẽ mobile locum habet:ergo ⁊ firmamentuz habet locum.sed non est superficies alicuius circũscribentis que illum contineat. locus aũt eius est exterioz supficies celi:qđ sub ipso est. Ergo nđ est ois locus superficies circũscribentis continens.sed eoz qui dixerunt: ꝙ locꝰ est superficies cõtinens:postea nominabimus sniam: ⁊ certificabimus eam:ꝓius aũt debemus destruere has snias:⁊ persequi eos:⁊ ꝺtegere fallacias que sunt in argumentationibus eozum.

¶ Capm. VII. de destructione sententie eius qui putauit ꝙ locus est materia aut forma: aut quelibet superficies contingens aliam aut spacium.

Sed declaratio destructiõis sentie eius ꝙ vidit ꝙ yle aut forma est locus: hec est. vt scilť ꝙ locus est a quo discediť vl acceditur per motũ. Ad yle aũt vel ad formã non est motꝰ vllo modo:⁊ qcgd generať:quãdo generatur mutat locum suum nãlẽ:sicut aqua cum fit aer. sed nđ mutat materiam suam nãlẽ. ¶ In ꝓncipio aute generationis res ꝓius est in loco q̃ in forma sua. Et dicit ꝙ ligna fiunt lectus.⁊ dicit ꝙ ex aqua fit vapoz:⁊ ex spmate homo:⁊ nđ dicit ꝙ locus fiat a liqđ corpus; nec ex loco fiat corpus. ¶ Illos aũt qui dixerunt ꝙ locus est quelibz supficies contingens aliã superficiẽ:siue sit ꝓtenta siue continens: ꝓsequitur vt ponant vnũ corpus in duobus locis. Segť enim ex eoz sententia:vt vrceus habeat duo loca: locuz .ſ. qui est superficies aque que est in eo:⁊ locũ.ſ. supficiez aeris qui circũdat eum. sed iam cognitũ est ꝙ vnũ corꝰ non potest esse simul in duobus locis:⁊ vnũ locatuz non habet nisi vnũ locum:⁊ non cõpulit eos ꝺ dicere: nisi qz ignari fuerunt motus celi:⁊ putauerunt eũ esse localem. Et adinuenerunt ꝙ vltimũ corpus non est in loco q̃ circũscribať mobile:⁊ ꝙ est exterius motu locali. ſz postq̃ cognita fuerit intentio nostra de motu situali:liberabuntur ab hac coactõe ⁊ euadent hanc necessitatẽ. ¶ Sz ex his qui dixerunt ꝙ locus est spaciũ existẽs inter extremitates cõprehendentis ⁊ cõprehensi:illi qui dicunt eẽ impossibile:vt hoc spaciũ sit vacuũ a locato: conuincunť ꝑ hoc ꝙ necesse est:vt hoc spaciũ:aut habeat esse cũ corpore contento vel occupante:vel non habeat esse. Si autẽ non habuerit esse:tunc non erit locus locato existẽte in loco. Quia locatũ est ꝺ corpus cõtentũ:⁊ locus est ꝺ spacium qđ non habet esse cũ hac occupatione corꝑis cõtenti aliud nũero.⁊ tunc discretũ est ab illo recipiens proprietates:⁊ accidentia que sunt alia nũero ab his cõsimilibus eoz que sunt corꝑis contenti: aut vt non sit aliđ ab illo:sed si vniatur cũ eo:⁊ fiat idem ipsum. Si aũt fuerit aliud ab illo:tunc est ibi vnũ spaciũ iter extremitates continentis qđ est locus:⁊ aliđ ẽt in locali qđ est iter extrema continentis aliud numero ab illo. sed intellectus nostre dictionis de spacio singulari qđ est inter hec duo: hic est. ſ. ꝙ hec res continua que recipit inter ea hãc destructionẽ:sit vna singularis. Quicqd ergo ẽ iter hãc extremitatẽ ⁊ illã:est hoc spaciuz qđ est inter duo extrema terminata:ergo sine dubio est vnũ indiuiduũ nđ aliud ⁊ aliud. Ergo quicqd est inter hanc extremitatẽ ⁊ illaz est spaciũ vnũ singulare:non spaciũ ⁊ spaciũ. Et quãdo gdẽ hoc sic est:non erit inter hoc extremũ ⁊ illud: spaciũ corꝑis vnĩ ⁊ aliud. sed spaciũ corꝑis qđ est in corꝑe hz esse. ergo illud aliud spaciuz non habet esse ꝓter hoc. Si ãt idem ipsum fuerit:tunc nđ est ibi spaciũ ꝓter hoc. Silr cum accesserit aliud corꝑus. nđ erit ibi aliud spaciũ: nisi qđ habebat ꝓmũ corꝑus:ergo non habebit eẽ vllo modo inter extrema continentis spaciũ qđ sit aliđ a spacio contenti. sed non est possibile apđ eos: vt sit vacuũ aliqđ a locato. Ergo spaciũ nđ habet esse solum: nisi cũ consequutione inconuenientũ. v̄.g. sicut si putares remanere ipsum corꝑus cõtinens non cõtingens extremitates inferiozes:alias cũ alys nullo corꝑore coexistẽte in eo:⁊ hoc est tãq̃ si diceretur. ꝙ cõputauerimus quinq; diuisa in duas equales partes:erunt tunc augmẽtate super imparem adiectionẽ vnius. ¶ Sed postq̃ hoc qđ segť reputatur inconueniens:non oportet vt illa duo spacia habeant certitudinẽ eẽndi. Quomodo.n. est possibile: vt sint duo spacia simul:cũ cõstet ꝙ omnia duo spacia plã sunt q̃ vnũ spaciũ:qz sunt duo ẽt ꝓiuncta nđ respectu alteriꝰ. ⁊ omnis adiunctio spacy ⁊ spacy:maioz est q̃ vniꝰ. Maius enim est id cũ additur super mensurã alterius aliqđ preter illaz:⁊ maius in q̃titate est:sicut plus in numero:⁊ qđ est pluriũ mensuraz inter mensuras:illud est maiꝰ: ergo cum spaciũ intrauerit intra spaciũ:si id qđ intrat annihilatur. tunc spacium qđ habet esse intrat in annihilatum. Si autẽ permanserit id ⁊ qđ intrat in illud coniuncta:⁊ duo cõiuncta maioza sunt q̃ vnũqđq; eozum:tunc duo spacia erũt maioza q̃ vnuz. Sed nđ ita se habz res. qz adiunctum qđ est inter duo extrema ipsum est mẽsura vniuscuiusq; illoꝝ:⁊ tunc adiunctum nđ est maiꝰ vno. ꝓtest aũt aliquis hic iterrogare de linea duplicata: sic vt vna medietas iungať alĩ medietati:⁊ fiant due linee ꝙ ex duplicatione lõgitudinis eaz non additur alicui latitudini alicuius eaz. sed hoc falsum est:qz necesse est:vt aut vnaquecz medietas separeť ab alia in situ:⁊ cõiunctio vtrarũq; linearum faciat aliam dimensionez maiorem q̃ sit dimensio vnius eaz. Sed si nđ fuerit in rectitudinem duplicatio vnius:dimensio non erit receptibil coniunctionis: sed separabitur dimensio a dimensione. aut vt fiat vnum:⁊ si possibile est hoc:tunc non erũt due linee:sed vna. ¶ Sed hoc ꝙ corꝑora prohibẽtur ingredi vnum in aliud:non ꝓhibet hoc corꝑus intrare in illũ collectio totius que est in corꝑore. ſ. tam formaz q̃ quantitatum ⁊ aliozũ huiusmodi. Quia hec siue sint siue non sint:dum corꝑus habuerit esse: ingressio vnius in aliũ sp erit prohibita. Nec yle est qđ prohibz intrare in yle aliã numero. quia cũ dixerimus ꝙ yle prohibetur intrare in aliam yle;aut dicemus hoc ad modum negandi:sicut dicimus ꝙ vox non videt se:aut cuz dicimus ꝙ anime nđ accidit motus:quoniam non soleat vnq̃ de duabus materijs dici:ꝙ possibile sit alteram in alteraz nigredi:aut non ex hoc intellectu:sed potius ex intellectu oppositio-

nis qui est oppositus ingressioni oppositiõe propria. Intellectus enĩz ingressiõis hic est: q cũ quãlibet vnã duarũz rez in se intrantiũ assumpseris: aliquid de altera: habebit esse in situ cũ alia: qz non separat vna illaz in situ ab alia. Similr qõ est oppositum huic hoc est: vt eẽntia huius sit separata in situ ab eẽntia illius: z partes huius sint sepate a partib⁹ illius: vnde si dixerint q mã ,phibetur ad ingressionẽ ex intellectu negãdi qui est ꝓma intẽtio: nõ est nũc nobis sermo de hoc. Sit aũt nunc ꝺcessum hoc: qz yle in se bz est. Noster aũt sermo est de intẽtione secũda: z hic sensus secũdus nõ intelligiť in yle: niſi cum attribuitur ei situs: hoc aũt non fit sic: niſi per accĩs. sez ꝑpter causaz dimẽsiõis que accidit ei ,pter quã sit apta
ℓ ad separandũ z diuidẽdũ. ℂ Qz aptitudo yle. ſ. vt dicatur de ea oppositio hec que est ingredi z nõ ingredi: qõ ẽ oppositũ illi. Res est que accidit ei ex parte dimẽsionis que dimẽsio est causa ꝑpter quã accidit ei oppositio: z ĩ primiť in ea. Et ipsa est cã ,pter quã yle non ingrediť in yle. Sed si dimẽsioni hoc eẽt possibile: z in sola nã yle nõ esset alia, phibitio oppolita huic ingressioni. Non tamen prohibereť yle ab hac ingressiõe. Unde qño est possibile vt hec yle in qua est dimẽsio ,phibeat ab hoc ,pter se: z nõ ,pter ,phibitionẽ dimensionis corporalis que prohibet vt essentia eius nõ recipiat aliam dimẽsionẽ corporalem: qz non est yle bz: vt nõ recipiat nãm dimensionis z retineat: nec etiam vt non recipiat nãm dimensionis z augmẽtuz. Naz ꝙ recipiat: hoc declarabiť tibi vel ingressio vel infusio: cuz ea certificauerimus z notificauerim⁹. Ergo si dimẽsio non ,phibetur recipere aliam dimensionem in se: z yle apta est ad suscipiendũ dimẽsionẽ: z in nã sua q ẽ yle nõ ẽ vt seoz suz accipiať sola q̃si oppᵗᵃ ifusiõi: tc bz vt ifusio vniᵘ corꝑis i aliõ sit polis. qz oẽ ꝓpᵐ ex duob⁹: nõ ẽ nisi ipa ꝺuctа: niſi accidat ibi alteratio z passio q̃ sit forma tertia: z intellectus tertius ab illis: z iudiciũ de vnoquoq illoz: idem est qõ de composito. Luz aũt non prohibuerit illud vnũquodq illoz: nec prohibebit composituz. Sed totalitas corꝑis ,phibet infundi aliõ corpus in se. ergo vez est qõ in suis partib⁹ habeť qõ hoc ꝓhibet. Et q: non sunt oẽs non prohibentes: yle aũt nõ est causa prohibẽs hoc: nec est illa ,phibitio ex actione eius
ℌ propria aut passiõe ꝓpria. ℂ Restat ergo q nã dimensionis nõ patiatur infundi. Sz si ex hoc debz vt yle ifoꝛmat a dimẽsione nõ infundať in alią dimensionẽ. tũc impossibile est: vt corꝑus infundať in dimensionẽ vllo mõ. ℂ Jtez locatuz qõ est in vase z implet illud. necesse ẽ vt materia eius z yle: aut ifundať in illud ſpaciũ infinitum: aut non. Si aũt seoz ſum est: z non intrat in illud: corꝑus quod habet illaz yle nõ intrauit in illud vas: nec implenit illud: qz ſpaciũ infinitũ ſolum est per se existens: z nõ est adiunctũ materie vel corꝑoꝛi qõ intret in illud. Quia corꝑois qõ intrat in illud: nõ est eẽntia vacua a sua materia: sed si illud ſpaciũ penetrauerit essentiaz materie cũ dimẽsione que est in materia continget hoc q in mã iaz penetrauerunt due dimẽsiones equales conuenientes in
ℬ natura. ℂ Sz iaz notũ est q res ꝓuenientes in nã q non specificatur differentys subsťãtialib⁹: non multiplicanť ex esse: sed ex materys sustinẽtibus: vnde cũ materia eorũ fuerit vna: nõ multiplicanť vllo modo: vnde nõ sunt due dimensiones. Si aũté posuerimus q dimẽsio multiplicatur in materia: cum sint in ea due dimensiones: z q hoc sit ex ꝓpꝛietate dimẽsionali: z q hoc habet materia ex hoc q vna dimẽsio penetrat illam: z qz habz ſuã ꝓpꝛietatem per quã alia dimensio penetrat illam: nos tamen non inuenimus in materia: niſi vnum modũ continuitatis: z vnũ modũ diuisionis: ita q ſi dimẽsio fuerit in ea vna tantũ: forma erit eadez. Doc est autem qõ dicimus ad destruẽdũ eẽ b⁹ ſpacy ifiniti. Jã aũt dixerũt ad destructiõez ei⁹ qõdã cõpositũ sup B: ſcz q ipole ẽ vt spacia habeãt eẽ i ſpacys sine fine. Et nos vſq; mõ ñ potuimus B intelligere nec certificare: z tñ debem⁹ adherere eis. Sz i ſequẽtib⁹ aut nos dicemus B: aut alius ꝓ nobis.

ℂ Lam. VIII. De ꝓuicẽdis illis q tenent ſniaz de inani.

PRimum qõ debemus eis ostẽdere B
A est. ſ. q inane nõ est nihil absolute: sicut putant multi ex illis. Et si inane omnino nihil esset: non eẽt bic contentio vlla inter nos z illos. Ergo sit inane aliqd qõ habeat esse: z ꝓcedamus eis hoc. Et ꝓpꝛietates quas attribuunt inani: probant q inane bz esse: z q est quantitas: z q est ſuba: z bz potẽtiã efficientẽ. Jmpossibile est eteni vt nihil sit qõ est inter duo magis z minus. Jnane autẽ aliquãdo est inter duo corꝑoꝛa magis z minus. Et inane qõ mensurať inter celũ z terram maius est: q̃ qõ mensurať inter duas ciuitates in terra. Et est iter illa aliqua cõparatio: z vnũquodq eoz inueniť habere mẽsuraz. Erit ergo vnũ inane mille cubitoz: z aliud decem cubitoz: z vnum inane terminabiť pleno: z aliud feret in infinituz. Et impossibile est vt be omnes dispones dicanť esse eius qõ omnino nihil est absolute. Sz qz recipit bas oẽs ꝓpꝛietates: z be ꝓpꝛietates eẽntialiter sunt q̃titatis: qua mediãte sunt etiã alioz ab illa: tunc necesse est vt inane recipiat bas ꝓpꝛietates aut essentialiter aut accidentaliter. Si aũt receperit essentialr est q̃titas. si vero accidentaliter est res que bz q̃titatem: aut accidẽs bñs q̃titatẽ: aut subsťãtia habẽs q̃titatem: sed accidẽs non potest habere quantitatẽ: niſi qz bz esse in ſubiecto habenti quantitatez. Segtur ergo vt inane semp sit coniũctũ subsťantie habẽti q̃titatem. Doc aũt nõ erit niſi quantitas continua receptibilis diuiſionis in trib⁹ dimẽsionib⁹. Ergo si vnaqueq; ſubaz aut q̃titatũ habuerit eẽ i eẽntia inanis: z ois ſuba q̃ ẽ bz ẽ corꝑ⁹: q̃ inane ẽ corꝑ⁹. ℂ Si aũt fue
B rint extrinſec⁹ ei adiũcta: z ñ ꝑstituẽtia ipz: tũc erit illd acciděs i corꝑe. Accĩs aũt qõ ẽ i corꝑe. ñ recipit itra se corꝑ⁹. g̃ nõ recipit corꝑ⁹ inane. Si aũt recipit eẽntialr: sine dubio ẽ q̃titas eẽntialr. Et nãle ẽ q̃titati q̃ ẽ q̃titas eẽntialr z q̃ distẽdiť trib⁹ dimẽsiõib⁹ vt ifoꝛmeť p ea mã: z vt sit cõi nẽs: z affectio corꝑis ſẽsibil. Si aũt ñ ifoꝛmať p caz mã: B nõ bz ex B q̃ ẽ q̃titas: ſz ex eo q̃ sibi accidit. Et B accĩs neẽe ẽ vt aut soleat eẽ ñ i ſubo: aut ñ ſoleat. Si aũt solet eẽ nõ i ſubto: z ia ꝺuctũ ẽ cũ ſpacio: tc B ſpaciũ neẽe ẽ vt sit ꝺuctũ rei exiſtẽti ñ i ſubto ꝑter illd: z id cui adiũgiť ſpaciũ z exiſtit ieo exiſti q ſe ẽ ſubz i q̃ exiſtit ſpa^m iane. Et subm ſpacy z ñ alioz ẽ p ſe ñ i ſbo: z adiũgiť ei ſpa^m z pfiť illd. Si aũt ñ solet eẽ ñ i ſubo: ñ bẽbit eẽ cũ eo qõ ẽ secũ nisi in ſubo. g̃ qũo erit ſpa^m p illd exꝛs ñ i ſubo: cũ ips ñ possit eẽ fine subo. Si aũt dixerit q ſubz ei⁹ ſpaciũ ẽ. qõ quũ ẽ i tuo ſubo: facẽt ſubz suũ ñ sit i ſubo. Jntellś b⁹ dictiõis erit: q id qõ ñ bz exꝛ⁹ p ſe: cũ accidit ei qõ ñ exiſtit p se: ſz i ſubo facẽ illd exiſteť p ſe: ñ i ſubo. Et tc erũt alıſq̃ ſt ex nã sua accĩa: z accĩt eis: vt fiãt ſube. Et erit ſbalitas aliqd qõ accidit aliqb⁹ naturis. Sz b⁹ mãl ẽ icõueniẽs: z ꝓpe i ꝑbia p⁹: z oio ſpa^m qõ inuiť receptiᵛ vtrũſq; rei: ẽ nã vna i nuõ: z ñ ꝓtineť ipa nisi ſub vno gñe. g̃ erit ipa nã aut ens: c⁹ eẽ
C ẽ i ſubo: aut ens c⁹ eẽ ñ ẽ i ſubo. ℂ Jtẽ si aliqñ ipm fuerit ſuba: z aliqñ fuerit ñ ſuba. qñ fit ñ ſuba ia oio ꝺstructa ẽ i eo ipi⁹ eẽn⁹ itãtũ ꝙ receſſit a gñe gnãli^mo qõ ẽ ſubalitas: z tc sine dubio ẽ ꝺstructa. qz adhuc ẽt si ſua ſpes ꝑuareť: z ñ gen⁹ ei⁹ gnãli^m: ñ tñ remãeret ei⁹ ſuba: q̃to magi nc: cũ ꝑuat ei⁹ gen⁹ gnãliſſi^m. Uides ꝙ pt remãere ei⁹ ſpes: vñ est ſuba. Si aũté fuerit hec intentio accidens in ſeparabile: tunc necesse est: vt aut non separeť ab inani eo ꝙ inane ẽ ſpaciũ diſtẽſiuz trib⁹ dimẽsiõib⁹: z tũc nõ ſepabiť ab

oi ſpacio:ꝛ ſic oē ſpaciū erit expers mãe.ꝙ ẽ icõueniens: aut nõ ſeparet̃ ſit ꝙ ſeqt̃ illõ poſtq̃ ẽ ſpaciū diſtẽtiū dimẽ ſiõib⁹.Ergo eadẽ dictio erit de ℔ ꝙ de ſupioꝛi:ꝛ erit ℔ ifi nitū.Et ℔ ꝛſecutio nõ ẽ ſic ꝛſecutio itellcūs differẽtialis ad itellcm gnãlẽ:qz nã ſpacy cū fuerit diuiſibilis trib⁹ di meſiõib⁹:tũc erit nã ſpãlis menſure vel q̃titatis:ſic ẽ nã linee:ꝛ ſic ẽ nã ſuꝑficiei.qz dr̃ia iter nãm gnãlẽ ꝛ qõ ꝛſequit̃ ex accñtib⁹:ꝛ iter gnãlẽ:ꝛ qõ ꝛſeqt̃ ex dr̃ntys.℔ ẽ: ꝙ nã gnãlis diuidit ꝙ dr̃ias q̃ ꝛſequunt̃ nãz fm ꝙ ẽ nã.

D ¶ Sz et ſi nõ ꝛſequunt̃:itellcūs tñ ꝓcipit ꝙ debeãt ꝛſe qui:ꝛ imaginãt ea:ꝛ ſic poſſunt apõ eũ.Illa bñe eẽ ꝛ oĩno dr̃ia ei⁹ eſt id ex quo eſt:qz quũ dr̃ ſpaciũ abſoluti⁹.ſ.qõ recipit diuiſionẽ vndiq; abſq; õſignatiõe alcui⁹.Dr̃ia q̃ ꝛſequit̃ ℔ ẽ.ſ.q̃ ẽ in vna pte:aut in duab⁹:aut i oib⁹ptib⁹. Et ℔ dr̃ia q̃ ifoꝛmat ꝙ itelligit̃ de ſpacio:ꝛ fac illõ br̃i in eẽ ꝛ itellectu:ꝛ itellcũs eget ea ad itelligẽdũ illõ eẽ in intellectu ꝓfecto.Sz ℔ ꝙ ſpaciũ aliõ ẽ qõ ꝓiũgit albedini aut nigredini:ꝛ aliõ ẽ iſepabile a mã.ꝛ aliõ ẽ exñs abſq; mã.Doc nõ diſcernit ſuã ſpãlitatẽ:nec eget eo ad cogno ſcẽdũ qd ſit ſpaciũ ꝛ ꝛſtituẽdũ.Sz ſunt talia q̃ ꝛſequunt̃ illõ ex ℔ ꝙ ẽ i mã.ꝛ ex ℔ ꝙ hz eẽ.Et diſtinguit ei⁹ eẽntias extriſecus.Nã dr̃ie ſunt gb⁹ ꝛſtitutiꝛ eẽntia rei:ſiue bẽat eẽ in idiuiduo.ſiue nõ.ꝛ dr̃ie ſũt gb⁹ ſit q̃le eẽ rei:ſiue res bẽat eẽ vna nũero.ſiue nõ.Dut⁹ aũt rel ꝑficiet̃ ſcia ĩ alia doctrina.Sz nã ſpacy efficit̃ ſpaciũ ĩ ſuo eẽ:cũ habuerit aliq̃ modũ diuerſitatis ꝛ diſtẽſiõis.Et ꝑter ℔ erũt ac cidẽtia adueniẽtia illi q̃ nõ ſũt ei neceſſaria ad eẽ ſpaciũ.

E ¶ Sz poſtq̃ ponit̃ ꝙ hz eẽ iã nõ ẽ opus itellectui ap̃ bẽdere aliq̃ aliõ ꝙ qõ bẽat eẽ ei⁹ ſpãlitas.Sic̃ non ẽ op⁹ poſtq̃ coloꝛ hz eẽ:aut aĩal hz eẽ:vt fiat aliquo mõ ſpẽs q̃ bẽat eẽ:ꝛ iõ nõ ẽ poſe apud itellectũ ſi dr̃ia certa deſtruatur ꝛ ſpẽs q̃ remaneat ei portio ſui generis.Sz ℔ ꝺclarabit̃ als.Et q̃dogdẽ ℔ ſic ẽ.tũc bec diuerſitas q̃ ẽ iter ſpaciũ qõ ẽ in mã:ꝛ ſpaciuz qõ nõ ẽ in mã nõ erit diuerſitas dr̃ie ſpecifice:ſ; dr̃ia accñtiũ iſepabiliũ q̃ ſunt extra cõſtitutionẽ nãe ſpacy ꝛ ſpecificationẽ ei⁹.¶ Ke;z eniz q̃ ꝓueniunt in nã:nõ ẽ ipoſe:vt accñs vni⁹ attribuat̃ alteri.Sed fortaſſis erit ipoſe aliquo ꝓhibẽte.ſ.aut tpe:aut cã extrinſeca.Vt aũt mihi ꝙ nũc digreſſi ſum⁹ extra tractatuꝫ de quo erat nr̃a itẽtio log;g tractat⁹ ẽ ſiliꝛ verbis nãlibus.

G ¶ Dicem⁹ g̃ ꝙ ſi aliq̃ ſpaciũ fuerit diuiſiꝫ a mã:neẽe ẽ: vt aut ſit finitũ:aut nõ finitũ.Sz nã inanis ꝯ oẽs q affirmãt ei⁹ eẽ:eſt ꝙ nõ finiat̃:niſi penes plenũ.ſi aũt illõ plenũ fuerit finituꝫ:finiet̃ ẽt illõ penes inane.Opz g̃ vt fm eos ſit aliq̃ ſpaciũ ifinitũ ℔ mõ ſicut poſt declarabim⁹. Ergo ipoſe ẽ vt ſit inane ſicut dicũt.¶ Itẽ ſi inane fuerit:neẽe ẽ vt plenũ itret ĩ illõ:aut nõ itret.Si aũt plenum ĩtrauerit ĩ illõ:neẽe ẽ:vt ſpaciũ inanis aut remaneat in ĩtroitu illi⁹ bñs eẽ:aut deſtruat̃.Si aũt deſtruĩt nõ oz illud appellari loc⁹:id.ſ.qõ de inani circũdat cozp⁹ qõ ẽ cõ ũctũ illi:ꝛ qõ ĩ ipſo ẽ tãtũ.Deſtructũ ẽ.n.iaz qõ erat ĩtra illõ de ſpacio inanis:ꝙ totũ ẽt illõ nõ erit locus:ſ; extremitas ei⁹ q̃ ẽ circa locatũ.qz ſi totũ illõ putaret̃ deſtructũ ꝓeter ℔ extremũ:tũc locatũ eẽt in tali:ꝙ ſi moueret̃ diſcederet ab eo:ꝛ relinq̃re illõ paratũ ad recipiẽdu⁊ aliud cozp⁹ qõ ſibi ſuccederet.¶ Itẽ qcgd eſt ꝑter ℔ extremũ: mozant̃ i eo cozpoꝛa multa:ꝛ loc⁹ rei nõ capit cũ eo aliõ cozpus.Et ꝑter ℔ ſi ℔ ſpaciũ aliq̃ õſtruĩt̃:ꝛ aliq̃ hz eẽ: tũc aliq̃ ẽ in potẽtia.ꝛ aliq̃ ẽ in effectu.Sz oẽ qõ ſic ẽ: id qõ eſt in po⁹ ẽ itellcũs:g ẽ añ eẽ illi⁹ in nã recipiẽte eẽ

ℭ eius. ¶ Credãt ℔ nãles ꝛ tenẽãt q̃ſi fundamẽtũ poſitũ. Ergo erit inane cõpoſitũ ex ſpacio ꝛ mã q̃ infoꝛmat̃ illo ſpacio:ꝛ erit bñs ſitũ:ꝛ erit demõſtrabile.ꝛ ℔ ẽ cozpus.g̃ inane erit cozp⁹.Si aũt remanet bñs eẽ itroeũte altero: tunc erit ſpaciũ qõ itrat in ſpaciũ:ꝛ hui⁹ipolitatẽ iaz deſtruximus.¶ Itẽ dicimus ꝙ impoſſibile eſt vt in inani ſit motus aut ges.Sed in omni loco eſt mot⁹ ꝛ ges.ergo inane nõ eſt locus.Sz ꝙ in eo nõ eſt mot⁹.ex ℔ eſt ꝙ oĩs motus.aut eſt violẽtus aut nãlis:Et dicimus ꝙ in inani nõ eſt motus nãlis:qz motus nãlis.aut eſt circularis.aut rectus:q̃re impoſſibile eſt:vt in inani ſit motus circularis:qz inanis nã eſt:vt non finiat̃ nec terminet̃:niſi fuerit poſt illud cozpus infinitũ qõ ꝓhibeat illud extendi in infinitũ.Ergo ponamus cozpus qõ moueat̃ circulariter ſuper rotaz que eſt a.b.c.d.ꝛ ſit rotaipa volubilis:ꝛ ſit ei⁹ centruz t.ꝛ ponam⁹ extra eã lineã rectã que ſit b.r.infini taz equidiſtãtẽ a.c.a.aut in inani:aut in pleno:aut ĩ vtroq;:ꝛ ſit linea t.c.que cõtineat ĩtra centrũ ꝛ pũctũ c.qõ eſt volubilc:quocũq; mõ volueris circũferre:ꝛ qz linea t.c. eſt perpẽdicularis:aut quaſi perpẽdicularis ſup d.h.nõ verſus z.cũ ptraxeris a puncto c.in ifinitum:nõ ꝛcurret cũ z.qz ſine dubio pũctuꝫ t.bz parte que nõ ẽ ad partem b.z.finita quã circũdat vndiq; rota a.b.c.d.Sz nos non poſueramus ſic.voluat̃ ergo tũc linea aut lõgitudo q̃ nõ concurrit cũ̃ h.z.duz eſt in ea parte.quouſq; cadat ſup lineã a.t.ꝛ deĩde ꝑtreat:ꝛ tũc ſine dubio interſecabit b.z. ꝛ qñ fuerit in ꝑte b.z.ꝛ fuerit ꝑpendicularis aut nõ ꝑpendicularis ſup a.c.ſi ꝓtrahat̃ in ifinitũ iterſecabit b.c.ſine dubio in pũcto aliquo b.z.ſed ℔ nõ eſt vnũ pũctum deſignatũ:qz potes ponere in linea b.z.pũcta multa ꝛ continuare ea ad centrũ ꝛ lineis multis.Et quotiẽs cõuenerit linea t.c.ſup aliquã illaꝛ ponet̃ in rectitudinem icifiõis pũcti:vñ ꝓ tracta eſt illa linea.Et qz rectitudo ẽ poſt nõ rectitudinẽ:opz vt ſit in ꝑmo momẽto tꝑis recitudinis qõ eſt in diſtãtia iter duo tẽpoꝛa in rectitudinẽ alicuius pũcti.Sit g̃ pũctuꝫ l.ꝛ ponamus pũctũ t.ꝛ poſſum⁹ continuare iter t.r.q.per lineã que eſt t.q.ſed linea t.c.cum in circuiẽdo ꝙuenerit quouſq; obuiet linee q̃ erit in rectitudine linee q.ſed linea b.z.eſt ꝓioꝛ pũcto b.ꝛ ꝓioꝛ momẽto b.qõ ẽ ꝑmũ pũctũ añ rectitudinẽ linee b.z.ꝛ ℔ eſt ipoſſibile.Ergo nõ ẽ mot⁹ circularis in inani qõ poſuerunt.

J ¶ Itez dicemus ꝙ nec mot⁹ nãlis rectus:qz mot⁹ nãlis rectꝛ eſt diſcedere a loco ꝛ ire ad locũ.Et opz vt id a quo diſcedit̃ ſit diſcretũ in nã ſua ab eo ad qõ itur.qz ſi id qõ relinquit̃ fuerit in oib⁹ ſuis ꝑtietatib⁹ q̃le eſt illud ad qõ itur:fruſtra relinq̃ret nã vnũ:ꝛ iret ad aliõ ſilẽ illi:qz nãle relinq̃r:℔ eſt fuga nãlis:ꝛ ipoſe eſt vt fugiat̃ ab eo ad qõ itur nãliter.Sz repetem⁹a ꝑn⁹ dicẽtes ꝙ mot⁹ naturalis neceſſe ẽ:vt aut tẽdat ad locũ:aut nõ tẽdat ad locuz.Sz impoſſibile ẽ:vt mot⁹ nãlis nõ tendat ad locũ ꝑ priũ.Si aũt tendit ad locũ:neceſſe ẽ vt locus ille aut habeat cẽ:aut nõ bẽat eẽ.Si aũt nõ habuerit eẽ:ipoſe ẽ:vt diſcedãt ab eo vel eaꝫ ad illũ.Si autem habuerit cẽ:aut erit res ĩtelligibilis:cui⁹ eẽntia nõ hz ſitũ.neq; ẽ demonſtrabilis:aut bẽbit ſitũ:ꝛ erit res õmõſtrabilis. Impoſe eſt aũt:vt ſit res ĩtelligibilis nõ bñs ſitũ:qz ad hoc nihil nõ mouet̃.¶ Reſtat g̃ vt bẽat ſitũ:qz tũc neẽe ẽ:vt aut ſit res q̃ nõ diuidat̃ ꝑ ℔ ꝙ paulati ĩtur ad geſcẽdũ ĩ eo.aut vt diuidat̃.Si ãt diuidit̃:tũc aliq̃ ꝑs illi⁹erit magis ꝑpa mobili qõ moueẽ ad illũ:ad quã cũ mobile ꝙuenerit:ꝛ iã fuerit in parte illa:tunc ꝑs illa eſt locus ad quẽ tendit̃:et

K qõ remanſit eſt ꝑter illũ. ¶ Si aũt nõdum fuerit in loco ad quẽ tendit̃:ſed opz ꝓreterire illũ:tunc illud via ẽ ei ad locũ.non pars loci.Et boc iudiciũ erit ſimilr de eo qõ reſtat poſt illũ.Si auteꝫ non diuidit̃ ex hoc:ꝙ ad illũ tendit̃:tunc neceſſe eſt:vt hoc qõ nõ diuidit̃:aut nõ habeat oĩno qõ ex nã ſua impoſſibile eſt ponĩ in ea diuiſio:qz ex nã ſua eſt ꝙ tale nõ frangit̃ ſicut diximus de celo:aut vt ſit res que non diuidit̃ vllo mõ.Si aũt non diuidit̃ fractiõe.ſed poſitione:tunc eſt cozpus extra inane:ꝛ motus non eſt tantũ in ſolo inani abſolute.ſ; in cozpoꝛe. Et hoc cozpus etiã neceſſe eſt:vt aut ſit tantũ alicubi ꝛ nõ alibi;

aut nō alicubi tantū. Si aūt fuerit alicubi tantū. tūc aliqua pars inanis diuersa est ab alia per nām: ió q̄ est magis alicubi q̄ alibi: si aūt non est potius alicubi tātū tūc: possibile est tūc vt ab eo discedat. Et cū discesserit ab illa parte inanis. necesse est vt illud corpus ad q̄ ponimus moueri: aut moueat suo motu nāli ad partē primaz inanis in qua est corpus. Aut vt moueat ad aliā partez in q̄ est corpus. Sz non mouet ad primā partez. aliqn motꝰ eius ad illā partē esset motus nālis quem bz essentialr: q: illi corpori qō in ea est. ipsa accītaliter est. Nec ē possibile: vt nāliter moueat ad aliaz partē. Corpus. n. mobile: niſi perceperit aliquo mō: q̄ corpus ad qō ibat. et erat in illa: iam motū est de loco ad locū: quomō cōtinget vt dimittat partē quā appetebat suo motu. et eat ad illā ptem nāliter. niſi fuerit illud corpus tale ex quo procedat affectio aut vtus que sit principiū motus corporis ad quod mouet nāliter: sicut illa que est inter magnetē et ferrū. et tunc motus erit violētus nō nālis. Si aūt perceperit: erit ibi adiscere: et erit motus volūtarius non nālis. ¶ Sz ꝟ totū falsum est: q̄uis locutio de motu illius corporis ansit natura: aut non nā. redit ad id qō destruimus et negamus. Si aūt id ad qō tendit non diuidit ex hoc q̄ ad illud tendit vllo mō. et bz situm: tunc est aut pūctum: aut linea. aut superficies. Et tunc necesse est vt oiñes partes sint consimiles in⁊tum sunt pūcta: aut linee. aut superficies: aut vt sit vna pars pūctum. et alia linea: et alia superficies. Si aūt partes fuerint puncta. aut linee. aut superficies. puncta aūt et linee et superficies non diuersificant: nisi aut accītibus que illis accidūt: aut accītib⁹ ꝑpriis quibus illa talia sunt. aut extraneis ab illis. et oia hec comitant punctū: lineā. superficies. ꝑpter res quaꝝ figure sunt diuersaꝝ nārum que sunt extremitates earuz. Sed inane nō est ita: ergo ipossibile est vt sit in eo diuersitas: ita q̄ sit vna eiꝰ pars pūctuz. et alia linea. et alia superficies. aut alio aliquo mō vnde possit diuidi. Quō eniz ē possibile vt sit in inani in vna parte pūctuz tantū in effectu: et in alia linea: aut ſuperficies aut aliud. Inane autē totum vnuz cōtinuum est in quo nō est inciſio: eo q̄ nō bz māz ꝑpter quā recipiat has diſpōnes. Jam autē diximꝰ: q: ꝟ non est nisi causa corporis: qñ illud declarauimus. Ergo in inani nō est diuersitas partiū. et postq̄ non est in eo diuersitas partiū et locoꝝ: tunc ipossibile est. vt sit in eo locus qui nāliter dimittat: et locus ad quem nāliter tēdat. ergo nō est in inani quies nālis. q: non est in inani locus in quo potiꝰ quiescat naturalr q̄ in alio. ¶ Item eēntie ſtoꝝ corpoꝝ mouentꝫ nāliter ad aliquas partes. et diuersificant ex hoc in cito et paulatiz ꝑpter aliquid qō est in mobili. aut ꝑpter aliqō qō est in transitu. ¶ Sed qō est in mobili: fortaſſis est ꝑpter diuersitatē virtutis que ē in consimili: q: qō plus bz pōderositatis descendentis: aut leuitatis ascēdentis ex sua vtute. aut ex maioze magnitudine illud est citius. et qō minus illud ē tardius. Aliq̄do aūt fit ex diuersitate ſue figure. Ut. g. quadratū cum inciderit ſpaciū suo acumine. nō ita incidit ꝑpter suaz ſupficiem: ſicut triangule acutum incidit ſpaciū acumine suo. Ordo est. q: hoc necesse est vt multa moueat. et hec sunt cuicūq; obuiauerit primū. Duic aūt non est necesse mouere multa. Ergo semꝑ est in cā velocitatis potētia et vis impellēdi id qō prohibet rez: et resiſtit ei aliq̄ obiectione et virtute irrūpendi: q: qō potentius est ad diſrūpendum: hoc est citius: et qō est debilius: hoc est tardiꝰ. Et hoc totum nō intelligit in inani. Sz dimittamus nūc hūc modu: q: non est in eo magna vtilitas q̄tuz ad hoc de quo modo tractamus. Sed tarditas et velocitas que est ꝓpter ſpaciū hec est: q̄ q̄to fuerit tenuius incidit citius: et qō ē grossius incidit tardius. ¶ Et oīno cā eius hec est: sc̄z potētia reſiſtendi ipellenti et interrūpenti: aut debilitas. q: tenue magis pōt impelli et interrūpi. Grossius vo et ſpiſſius est magis obstās. Et ꝑpter ꝟ non est penetratio rei mobilis in aere. ſicut est penetratio eiꝰ in terra vl in lapidib⁹. et eius penetratio iter vtraq;. Sed tenuitas et ſpiſſitudo diuersificant in magis et minus. Nos aūt certiſſime ſcimus q̄ cā hui⁹ ē reſiſtentia: que q̄to miꝰ fuerit: fiet citius. et q̄to maiꝰ fuerit. fiet tardius. Ergo tarditas et velocitas et citatio mobilis diuersificant ſm diuersitatez reſiſtētie. q: q̄to minus obstaculi poſuerimꝰ: motus bz esse citioz. et q̄to plus. bz esse tardioz. Ergo cuz mouet aliqd in inani: necesse est vt iterrūpat ſpaciuz vacuū motu in tēpore. aut nō in tpe. Sed ipole est vt sit nō in tēpore: q: ꝓius icidit partē ſpacy q̄ totū ſpaciū. Ergo opz: vt sit in tēpore. Sed oz. vt illud tēpus ſine dubio habeat cōparationez aliquā ad tempus motus q est in pleno refrenanti. Et vt cōparatio duuz tempoꝝ ſit cōparatio refrenatiōis: ſi esset in inani ad obstaculū pleni. Sed impoſſibile est vt tps motus vbi nō est refrenatio. habeat cōparationē ad tēpus in quo est refrenatio aliq̄. Sed opz vt tps non refrenationis nō habeat aliquā cōparationē ad tps refrenationis aliquo mō. Ergo opz vt motꝰ ſit non in tēpore. ſed iā erat in tēpore. Ergo hoc est ipoſſibile. Non est aūt necesse: vt in hac nra declaratiōe: ponamus hanc refrenationē cuiꝰ est hec ꝑdicta cōparatio debere eē: aut non eē. ¶ Sz dicimus q̄ tēpus huiꝰ motus qui est in inani: est eq̄le tēpori motus alicui⁹ refrenationis ſi eēt. Et hec ꝓpositio vera est. Jam enim declarauimus eā esse verā. Sed oīs motus q est i inani: est motus rei in qua nō ē refrenatio. Et hec ite ꝓpositio vera est. Et oīs motus q est in ꝑuatione refrenatiōis: nō est eqnalis vllo mō motui qui est in aliq̄ refrenatiōe aliq̄ cōparatione ſi haberet eē. ergo ſequitur ex bis ꝓpoſitionib⁹: vt nullus motus ſit inani: cuiꝰ tēpus ſit equale tēpori motus q est in pleno refrenāti et reſiſteti aliq̄ cōparatione ſi bret eē. et ſequit ex hac et ꝓpima. q: nullus motꝰ est in inani: et q: motus est in inani: qō est ipole. ¶ Pōt autē h aligs dicere: q: oēz viz mouētē q̄ ē in corpore: bz comitari tps iuxta mēſurā corporis i ſua magnitudie: et iuxta mēſuraz illi⁹ in ſua fortitudie et debilitate: q̄uis nō ſit ibi obstaculuz vllo mō. Et poſt h fortaſſis augebit tēpora ſm augmētū aliquoꝝ obſtaculoꝝ. Sz nō opz: vt q̄cūq; refrenatio fuerit: hēat aliq̄ affectionē in corpore. Nō. n. oz: vt cū aliq̄ refrenatio afficit corpꝰ: eiꝰ vna medietas efficiat vnā medietatē: et altera medietas afficiat aliā medietatē: q: ñ opz cū aliquot hoies mouēt aliquā molē et mutāt eā: earu ſola medietas moueat aliqd eiꝰ. Aliogn cū gutte multe ꝓferāt id ſup qō cadūt. vna eaꝝ faceret aliq̄ affectionē. Ergo poſe ē: vt obſtaculū cuiꝰ tps ē q̄tū tps obſtaculi inanis. nō hēat aliq̄ affectionē. Nec ē affectio: niſi alteriꝰ refrenatiōis ſi bret eē. ¶ Rñsum aūt ad hec h ē. qñ nos accepimꝰ refrenationē fz q̄ ē refrenatio afficiēs: cuiꝰ tps ē tps motus in nō irrefrenatiōe. Si nō opus fuerit dicere refrenationē afficiētē. q: cū refrenatio dr ñ afficiēs. idē ē tā q̄ ſi dicerē refrenatio nō refrenatio. Sensus eni refrenatiōis: affectio ē. et nihil aliō. Sz h affectio fit duobꝰ modis. Unus ē diminutio virtutis loci et virtutis puenīdi huc vel illuc. Scōs aūt ē. vt obſtaculum faciat quietem: et non ceſſent fieri quietes in ſingulis obſtaculis. ſicut nulla earum per ſe. ſed collectio omnium ſentiatur ſicut affectio guttarum. Tu autē poſtea scies q̄ nulla est affectio ſm aliquē duoꝝ modoꝝ de quo non sit in nā mobilis poſſe recipe min⁹ ea: ſi afficiēs sit ibi: q: afficiat. Ergo ſegtur ex h: vt aliquaꝝ illaꝝ refrenationū

quas recipit nã corporis: fit tps eãle tẽpori non refrena-
tiõis: q ẽ ipole. Jã g̃ manifestũ ẽ: q in inani nõ ẽ motꝰ na-
turalis vllo mõ. Dicemꝰ ét q nec motꝰ coactus. aut ẽ cũ
ꝓiunctiõe mouẽtis: aut separatiõe. Si aũt fuerit cũ ꝓiun-
ctiõe mouẽtis: filr mouẽs est motus: ꝛ ipse ẽt est motꝰ aut
per violẽtiã: aut p aĩa: aut p nãm. Si aũt fuerit p violẽ-
tiam: tunc tãdiu, pcedet sermo quousq; terminet motus
in aĩa vel nã. Si aũt fuerit per aiam: aiam aĩa mouet ap
petitu qui diuersificat debilitate ꝛ fortitudie. ¶ Et de-
bemus de hoc dicere idẽ qõ de motu nãli. Si aũt fuerit
nãlis: oꝑs sequi qõ diximus. Si auté aialis aut nãlis mo
tus nõ fuerit in inani: tunc nõ erit in inani motus coactꝰ
per quẽ mouens ꝓiungat cũ moto. Si autẽ mouens re-
motus est cũ facit motũ: ꝓsequtur tunc diuersitas ex eo in
quo fit motio: ꝛ continget q̃quid diximus de motu nãli.
¶ Jtez motus coactus g est separatus a mouẽte fortal-
fis habebit eẽ motoꝛe eius absente. Et incõueniens ẽ vt
habeat eẽ ipse motus qui pficit renouãdo continue eius
cã nõ existente. Ergo oꝑs vt fit ibi cã que facit motũ su-
peresse: ꝛ vt ipsa cã fit in moto efficiens illud. Et hec est
aut virtus accĩtalis que venit in res motã a mouente: si-
cut calor in aquaz ex igne: aut affectio ciꝰ cui obuiat res
mota ꝛ penetrat illud. Et hec affectio itelligit duobꝰ mo
dis. s. aut vt pars ꝑma eiꝰ in quo ẽ motus: q̃ ipulsa est a
motoꝛe per motũ ꝓtingẽrem illaz. Ipsa impulit qõ erat
ante se: ꝛ pcessit sic vsq; ad finẽ partiũ: ꝛ hec res impul-
sa ꝛ imissa: q̃ erat sita in illo medio: oportebat vt moue-
retur ad instar illaz partiũ impulsaz que mouebant ci-
tius q̃ motus buiꝰ rei imisse quã impulit motoꝛ: eo q fa
cilioꝛes sunt ad impellendũ q̃s res illa imissa: aut vt sit i-
terruptio impellẽtis illud coꝛpus mediũ per ipulsaz reꝛ:
que cogit rem: vt constringat ꝛ ꝑhat retro. ꝛ ꝓiungat: ꝛ
segtur ex hac ꝓiunctione vt ipellat coꝛpus. Et erat vte-
rius: ꝛ hoc totũ nõ formatur in inani. Et be diuisiões nõ
fiunt tot: nisi q̃ motus aut est ex vtute: aut ex coꝛpoꝛe: qõ
mouet tãgendo. ¶ Sz de eo qõ mouet tangẽdo: idẽ ẽ iu-
dicia qõ est de eo qui poꝛtat. Si aũt motus fuerit coactꝰ
in vniuerso ex virtute que est in inani: oꝑs vt superstit mo-
tus: ꝛ nõ cesset vllo mõ: nec interrũpat. q̃ virtus cũ fue-
rit in coꝛpoꝛe: necesse est vt aut semp maneat in coꝛpoꝛe:
aut vt ꝓiuet. Si auté remanserit: tunc motus semp erit.
Si auté ꝓiuabit aut debilitabit: necesse est vt ꝓuet aut
debilitetur aliqua cã: aut ꝓiuet vel debilitet ex sua es-
sentia. Dictio auté de ꝓiuatione docebit te regulam di-
ctionis de debilitate. Dicemus ergo q ipossibile ẽ vt pri
uetur ex sua ẽntia: q̃ qõ debet esse ꝓiuatũ ex sua essen-
tia: ipossibile est vt habeat eẽ aliquo tẽpoꝛe. Si auté pri
uatur ex alia cã: illa causa: aut erit in coꝛpoꝛe mobili: aut
erit extra illud. Si auté fuerit in coꝛpoꝛe mobili: sed iam
erat nõ cã illius in effectu cuz ceperit motus: q̃ erat iun-
cta: ꝛ postea fit cã: tunc vt sit sic aliquã aliã cãm baby: et
res in hoc tẽdet in ifinitũ. Si aũt fuerit causa extra coꝛ-
pus: aut adiutoꝛ causẽ que est in coꝛpoꝛe fuerit extra coꝛ-
pus: oporebit vt illa efficiens: aut adiutoꝛ efficiat tãgen
do. aut non tangendo. Si auté fecerit tangẽdo: tunc coꝛ-
pus est qõ tangit mobile: sed in puro inani nõ est hec cã.
Ergo motus cogẽs in puro inani nec cessat nec gescit. Si
autez facit nõ tangendo: sed aliq causaz efficit que ẽ se-
parata: tunc gd cause fuerit qõ ꝑmũ ipsa nõ afficit illud.
Et erit dictio de hoc eadẽ que de cã que est in coꝛpoꝛe: ſz
melius est vt consecutio refrenationuz cõtinua sit id qõ
debilitat hãc violẽtiã: ꝛ ꝓiuat eã. qõ est ipossibile: si mo
tus fuerit in puro inani: ꝛ hoc est si cã motus fuerit coa-
ctio. Si auté causa motus fuerit coꝛpus tangẽs qõ mo-
uet ad moduz poꝛtandi. aut sistendi: redibit dictio de cã
que coniũcta mobili cõmouet illud. De qua iã dcm̃ ẽ q
dicendũ fuerat. g̃ iã claꝛ est q nõ est motꝰ cogẽs i inani
puro: siue sit adiunctus mobili: siue sit segatus ab eo. Ex
bis ergo que diximus iã manifestuz est q in inani nõ est
aliqs motus nec nãlis: nec cogẽs: ꝛ ẽt dicemus adhuc q
nec quies est in eo. Sicut. n. id qõ quiescit est id qõ non
hz motũ: ꝛ solet bre sic in inani: sicut nõ solet cẽ motꝰ: ita
nec ges. ¶ Jaz aũt puenit error coꝛ q tenẽt sniaz õina- S
ni ad hꝰ: vt ponẽt illud eẽ vim attrahẽtẽ aut mouentẽ. di
centes q retẽtio aq̃ in vasis q̃ dicim̃ furariaqnã nõ est:
nisi ex attractiõe inanis qõ primum attrahit id qõ ẽ spiſ-
sius: ꝛ deinde qõ est tenuius. Dixerũt etiam aliq q inane
mouet coꝛpoꝛa versus sursuz. q̃ cuz dispergit coꝛpꝰ pp
motũ inanis qõ in ipso penetrat: fit leuiꝰ. ꝛ citius ascẽdit
sursum. ¶ Cõtra qõ dicim̃. q si inani inesset vis attra-
bẽs: impossibile eẽt diuersificari ptes inanis. vt eaꝛ alia
eẽt fortior: ꝛ alia debilioꝛ. q̃ vnaquecq; ps inanis ita eẽt
attrahens sicut alia: ꝛ tũc nõ oporteret. vt plus attrahe-
reẽ ab vna pte q̃ ab alia. sed si id qõ detinet aquã in vase
furãte aquã: inane est qõ implet illud: cur tũc cũ relingẽ
vas: descendit aq̃: q̃ oporteret: vt retineret aquã in se et
cultodiret ꝛ nõ ꝓmitteret egredi. nec ꝓmitteret etiã vas
in quo est descẽdere ꝑp aquã que retinetur in eo. Tũc g̃
retinere dz ẽt simul ꝛ vas. Quid ãt diceret de vase: si illõ
faceremus leuiꝰ q̃s sit aq̃: ¶ Sili illõ qõ dicũt de elemẽ T
tiõe coꝛpoꝛ pp inane: neẽe ẽ vt aut inane di pergẽs ptes
coꝛporis sparsi sit id quo motꝰ ferẽ sursuz: ſz id ex quo res
est vt sepabile ẽ ab ea: ꝛ tũc illõ inane erit sepabile ab eo
in motu eiꝰ. ꝛ tũc erit iens cũ coꝛ ẽt egebit loco: si fuerit
mutatũ bñs dimẽsiões ꝛ statutũ i situ: aut vt nõ sit sepa
bile ab eo: ſz vt sit non cessans mutare inane post inane.
Si aũt sic fuerit: in quocũq; inani posuerimꝰ tãget illud
in momẽto. ſz in momẽto nihil mouet illõ. ꝛ post motuz
nõ erit tãgẽs illõ. Sz fortassis dabit ci vtutẽ aliquã: ꝛ illa
virtus ꝓsuescet remanere i eo. ꝛ mouere illud. U. g. sic si
calefaceret: aut si fieret i eo aliq affectio q̃ remaneret in
eo: ꝛ alia affectio eẽt mouẽs ꝛ non cessaret: ꝛ illa affectio
addẽdo: ꝛ motꝰ festinãdo. Sz q illa affectio debeat ma-
gis ad vnã prẽ inanis q̃ ad aliã: cũ inane totũ sit ꝑsile si-
ue vniforme ẽ icõueniẽs. Sz mirꝫ ẽ q ex dispersiõe ina-
nis inter partes aque pueniat affectio in ꝓiunctiõe ptiuz;
que nõ veniat sigillatim in vnaquaq; eaꝛ: q̃ incõueniẽs
est vt sint partes sepate. quaꝛ vna nõ moueatur a causa
mouente. ꝛ tota cõiunctio eaꝛ moueaꝫ ab illa. Sz oꝑo-
teret vt esset ꝓiunctio cõposita ex partibꝰ sepatis aut cõ
tingẽtibꝰ se: que nõ mouerenẽ nisi ꝑpteꝫ ẽntias motus
qui afficit vnãquãq; partiũ. Et tunc dispersum cuiꝰ par
tes sunt dispersę ꝑpter inane nõ moueaꝫ ex hoc q̃ gcgd ẽ
mouẽ sursuz. Et cũ hꝰ ñ oia coꝛpoꝛa patiẽt hãc passiõez:
ſz coꝛpoꝛa tñ q̃ brit nãs. ꝑpas pp q̃s ꝺbẽt spargi pp ina-
ne: ꝛ certitudo huius est hec: q nã aliquoꝛ coꝛpoꝛ est vt
partes elongare sint a seipsis postq̃ recipit dimensiones
illaz inanis. ꝑpter dispersiones. Et nã alioꝛ coꝛpoꝛ est
remotioꝛ ab hoc. ꝛ mirabile est imaginari fugã istarum
partiũ que sunt vnius generis a seipsis quousq; separen-
tur: quo contingat ꝛ quo vna pars nãliter fugiat sursum
ꝛ alia deoꝛsuz: ꝛ alia dextroꝛsuz: ꝛ alia sinistroꝛsuz quous-

q̄ accidat diſperſio. videt tibi q̄ oībus his partib⁹ accidet hec fuga: aut q̄ vna earuꝫ eſt q̄ta permanens: ⁊ alie fugientes nō permanētes. Sed mirabile eſt q̄ vna earū non fugiat: alie fugiant: cuiꝫ oēs partes ſint conſimiles: et inane q̄ in eis eſt ſit conſille. Et itez mirabile eſt: q̄ vna pars vadit dextroꝫſiniſtroꝫ: ſiniſtroꝫ: cū vtriuſq; vnū ſit iudiciū in nā ⁊ in eo in quo mouet non ſit diuerſitas. Ergo ex his manifeſtū eſt q̄ inane nihil eſt. ¶ Sꝫ in vaſis p̄dictis: ſiue in illis que vulgo dicunt cedaqua nō accidit aliq̄d q̄ videt eſſe extra nām: niſi q: ipoſſibile é q̄ inane habeat eſſe. Et q: ſuperficies corpoꝝ debēt ſe contingere: cū fuerit ibi ex contactu coactio ex qua eſt ꝑter tangentē viciſſitudo deſcēdentis ſubito: ⁊ tūc ſeparat ſuperficies vna: ab alia que ꝓtingebat eam. Et q: ſuꝑficies aque que eſt in vaſe furante aquā: debet nāliter tangi ſuperficie alteri⁹ corpoꝝis: ſicut ſuperficie digiti: iccirco dz vt ſit retenta ⁊ nō deſcendat: cuiꝫ ſuperficies illa retinuerit ſe in ſua: vt non deſcēdat cū ea. Ideo oportet neceſſario: vt reſtet. Si autez poſſibile eſt eſſe inane: ⁊ ſuperficies corpoꝝ diſſūgi: poſſibile eſſet tūc attrahi aquā nō ſm viciſſitudinē. Sed attrahit aqua in vaſe per ſiꝛionez eo q̄ extremitas ei⁹ q̄ deſcendit tangit extremitatem alteriꝰ: ⁊ ꝑpter ipoſſibilitatez interruptionis ⁊ ſeparationis que aduenit ꝑter eē inanis: ⁊ ꝑpter obedientiā attracti ſugendo a trahenti. Et iō eſt poſſibile eleuari magnū pōdus ꝑpter vaſculū parnū q̄ artificioſe ſit poſituꝫ ſup illud: ⁊ alia multa ex operib⁹ miris que fiūt ꝑpter impoſſibilitatem eſſendi inane.

¶ Capm̄. IX. De certificando q̄d ſit locus: ⁊ de deſtruendo ſententias eoꝝ qui dixerūt locū nihil eſſe: ⁊ dixerunt nihil de eo.

POſtquaꝫ locus eſt id in quo eſt ſoluꝫ corpus: ⁊ in quo ipoſſibile é eſſe cū eo aliud ꝓter ipm: q: eſt ei eq̄le: ⁊ eſt q̄ renouat ⁊ q̄ ſeparat: ⁊ in vno illi⁹ viciſſitudinant multa locata: ⁊ be oēs ꝓpꝛietates aut aliqua illaꝝ non bñt eē niſi in yle aut forma aut inani: aut ſuperficie ꝓtingente quocūq; mō. Sed oēs nō inueniunt in yle nec in forma. Inane autē non habeat eſſe nec vacuū: ſuperficies vo non vacua nō eſt locus: nec de illa eſt aliq̄d ꝓtinens: niſi que eſt finis corpoꝛis continētis: tūc ergo locus eſt ſuꝑficies que eſt finis corpoꝛis cōtinētis. ⁊ nō in alia: q: ipſe eſt continēs ⁊ equalis ⁊ ꝓmanens locatis. ⁊ eā implent locata: ⁊ nihil plus: ⁊ diſcedit ab ea in motu: ⁊ accedit ad eaꝫ: cū locatū tendit ad eaꝫ: ⁊ impoſſibile eſt eē in ea duo corpoꝛa ſimul. Ergo iā declaratū eſt locū habere eē: ⁊ q̄d ſit. Sꝫ aliq̄do contingit vt locus ſit vna ſuꝑficies: aut multe ſuperficies ex q̄bus fit vnus locus: ſicut locus aque in flumine: ⁊ aliq̄do cōtingit vt alique iſtaꝝ ſuperficieꝝ ſint mobiles accidētaliꝛ. ⁊ alique ſint quiete. Et aliq̄do ꝓtingit vt oēs ſint mobiles circulariter ſup mobile: cū ipſuꝫ ſit quietum: ⁊ aliquādo continēs ⁊ contentū diuerſificāt in cōiūctiōe ſicut multi celoꝝ. Et debemus cōſiderare cū fuerit. expli gratia. aqua in vaſeo. ⁊ in medio aq̄ aliq̄d aliud q̄ circūdet aq̄. Sed iaꝫ ſcimus q̄ locus aque eſt ſuꝑficies cōcaua vaſei. Ergo ipſa ſola eſt locus ei⁹: aut ipſa: ⁊ ſuꝑficies exterioꝛ tumida corpoꝛis q̄ eſt in aq̄ ſimul ſūt locus aque: ſicut ſi eēt aqua in tali figura: q̄ ꝓtincret eaꝫ ſuꝑficies exterioꝛ tumida: ⁊ alia ſuperficies ꝓcaua: ⁊ alie due ſuperficies hoc mō. Supficies. n. concana ꝓtinentis ſola nō eſt loc⁹ eius. ſꝫ adiūctio ſuꝑficieꝝ que tangūt oēs partes eius. Ergo vī q̄ adiūctio ſuꝑficieꝝ que tangūt aquā in ob⁹ partib⁹ eius. ſ. concaue vaſei ⁊ tumentis exterioris q̄ eſt corpoꝛis q̄ eſt intus in aq̄ ſit locus eius. ¶ Sed ꝑ é q̄daꝫ. ſ. q̄ concaultas figure quā p̄ſignauimus nō continet illā ſola: ſed continent eaꝫ ſupficies adiūcte q̄ ſunt ſicut vna ſuperficies. Et illic nō eſt ita res. ſꝫ ꝓcauitas ſuꝑficiebat ad ꝓtinendū: ſiue eēt ibi ſupficies tumens exterioꝛ: ſiue nō. Ex duab⁹ aūt ſuperficiebus diſiūctis nō cōponit vnū aliq̄d q̄ ſit locus hoc modo ⊙ Sed in p̄dicta figura componit ex duab⁹ ſuperficieb⁹ contingentibus ſe vna ſupficies que tangit vnā ſuperficiem q̄ eſt aq̄. Videt ergo q̄ q̄do ex coniūctione fit vnū: ipm vnū conIūctū ſit vnus locus: ⁊ partes coniūcti ſint partes loci: et non ſit aliq̄ illaꝝ locus toti⁹. vbi aūt oīno componuntur nō ſit ꝑ ſicut in iſta. ⊙ Sed ℈ rōnez p̄mā negantiū locū eſſe: nos ſic dicimus: q̄ locus accidēs eſt: ⁊ poſſibile eſt ab eo denominari nomē ei⁹ in quo eſt. Sed non denominauerūt ab eo: q: non cōprehenderūt illuꝫ: ⁊ multa talia ſunt. Si aūt denominauerūt non opꝫ vt ſit nomē eius hoc nomē q̄ eſt locatū: q: locatū denominatum eſt a locatione. Nō eſt aūt locatio q̄ res habeat accidens q̄ ſit locus eius. Poſſibile eſt. n. vt in re ſit accidens: ⁊ ab eo denominet nomē alteri⁹ rei: ſicut generatio que eſt in patre: aut ſicut ſapiētia q̄ eſt in ſapiente a q̄ denominat nomē rei ſapite in qua nō eſt ſapientia. Ergo poſſibile eſt vt a loco denominet nomē locati: q̄uis loc⁹ non ſit in eo: ſed ipſe in loco. Sꝫ hoc q̄ corpus ꝓtinet aliō corpus: ita q̄ ſupficies eius ſiterioꝛ ſit locus eius: hec ē intentio intellecta: ⁊ poſſibile eſt vt denomiet ab ea nomē illius continentis. ¶ Sꝫ ſi denominaret ab ea nomen eēt verbū ſicut locare: locus aūt non eſt verbum: nec congruit ligue vt ponere ei nomen hō. Nec tñ ideo minus debet locus eſſe accidēs. ¶ Sed ꝓtra rōnem ſcām reſponſum hoc eſt: q̄ locus nec eſt corpus: nec eſt eq̄le corpoꝛi. Sꝫ recipit illud ex hoc intellectu. ſ. q̄ coaptat ſuis extremitatib⁹ p̄ma coaptatione. Hoc aūt q̄ dicimus q̄ locus eq̄lis eſt locato eſt dictio impꝛopꝛia: q: enim volumus dicere q̄ locus ꝑthis eſt locati: viſum fuit certe q̄ eſſet ei equalis extremitati eius extrinſece: iō ꝑtinet eſt ei certiſſime: q: impoſſibile eſt vt ſit intus corpus ꝓter corpus: cui⁹ extremitas exterioꝛ eq̄lis eſt illi extremitati que eſt locus. Et cū id q̄ dixerūt de equalitate loci ad locatuꝫ: non ſit ꝑbabile q̄ credi debeat: nec per ſe ſatis notū q̄ ꝑbatiōe nō egeat: tūc nulla é dubitatio. ¶ Sꝫ dubitatione tertiā nō deberemus bñe: niſi diceremus: q̄ oīs mot⁹ qualiſcūq; fuerit. ſiue eſſentialiꝛ: ſiue accītaliꝛ: debꝫ ſtabilire locuꝫ. Sed nos nō dicimus hoc: imo dicimus q̄ motus rei eēntialiꝛ eſt vt ſeparet ab omni q̄ eſt cū illa: ⁊ ꝓtineat illam ſeparatione eſſentie ſue non cauſe comitātis. Et hoc eſt ꝑpter q̄ ſtabilitur locus. ¶ Supficies aūt ⁊ linea ⁊ punctū comitant corpus in quo ſunt: ⁊ non ſeparant ab eo vllo mō. Sed corpus aliq̄do ſeparatur ab omni eo q̄ eſt cū eo: ⁊ apud ipm eſt: ⁊ q̄ circūſcribit illud. Un ops vt linea ſeparet a linea. ⁊ ſuperficies a ſuperficie: q: ſi poſſibile eſſet vt linea ⁊ ſuperficies ⁊ punctuꝫ ſepararent eēntialiter ⁊ motu ſui. tunc eēt idez iudiciū q̄ dixerunt. Sꝫ q̄ dixerunt q̄ punctū eſt ꝓpꝛio diſcutiendū eſt: ſed als nec pertinet ad preſens: q: iaꝫ diſcuſſum eſt. ¶ Sed ratio quarta nō deberet eē: niſi ratuꝫ eēt: q̄ q̄d neceſſariū eſt: eſt cauſa. Sꝫ non eſt ita. q: cā indiget cauſato ⁊ comitantib⁹ cauſatuꝫ: q̄ tamē nō ſūt cāe. Sicut cauſatū indiget cā ⁊ comitātib⁹ cām. ⁊ tñ nulluꝫ eoꝝ eſt cā cauſe. ¶ Q: cā eſt que neceſſario eſt p ſe ⁊ non per aliud: ⁊ illa é ꝓrioꝛ. ¶ Locus aūt eſt de his que neceſſaria ſūt motui. Sꝫ locus nō é ꝓrioꝛ motu cālitate: ſed eſt ꝓrioꝛ eo nā: ita q̄ ſi fuerit motus: erit locus. Non aūt ſi fuerit locus: erit motus. Sed hec ꝓrioꝛitas alia eſt a cauſalitate: q: opꝫ: vt cē illi⁹ ſit cū eē iſti⁹: ⁊ ſtituat eſſe

Cauſa

Locus

illi⁹:quēadmodū nō bꝫ eē cauſatū niſi fuerit cā:ꝛ b̄ certificabit tibi in alia doctria. Ergo polē ē:vt locus gnāliꝫ ſit q̄ motus:ꝛ comitet motuꝫ:nec tñ ſit cā ei⁹:itez q̄ motus habeat eē in mobili. Doc nō negat ita vt locus ēt ſit ei⁹ cā mālis. Multa.n.ex reb⁹ bñt eē in duob⁹ ſubiectis mālib⁹ ſm multos hoium.q⁹ mot⁹ ē ſeparatio:ꝛ nō eſt lōge vt habeat eē ꝛa ſeparato.ꝛ ab eo a quo ſeparat:ꝛ vtrūq; ſit ſubiectū ei⁹. Ergo erit motus ī mobili ꝛ ī loco. ¶ Si aūt hoc deſtruīt:alio ſigdez mō deſtruīt nō ꝓpter hāc certitudinē q̄ mot⁹ bꝫ eſſe ī mobili.ꝛ oīno loc⁹ē id qō comitat ſubiectū motus.q⁹ ſubiectū motus ex hoc q̄ eſt in effectu ſubiectū motus.ſ.ex b̄ q̄ mot⁹ bꝫ eē in illo tātū eſt in loco ſine dubio:q̄uis eius qō ē in loco nō ē cā. Ergo locus eſt comitās cām mālez motus. ¶ Sꝫ ratio quinta nō deberet eē niſi vegetabile qō eſt in loco eēt permanēs ſemp in eodē loco. Sꝫ q⁹ ſemp mutat locum poſt locū:ſicut mutat q̄titatē poſt q̄titatē:nō non curamus qō dixerūt. Deſtruamus ergo ſnias eoꝝ q̄ maleſenſerūt de eēntia ei⁹. Argumētatio aūt eoꝝ q̄ dixerūt q̄ in loco viciſſitudinanꝫ res.ꝛ in yle viciſſitudinanꝫ:iam ſcis q⁹ b̄ nō eſt aliqd cōcludens. Si eniꝫ dixerint q̄ id ī quo cūq; viciſſitudinanꝫ:locus eſt.nō ꝓcedimus bꝫ:q⁹ loc⁹ nō eſt niſi aliqd in quo viciſſitudinanꝫ.ſ.corpora locata. Similr ꝛ cōtra id qō dixerūt q̄ locus ē pmū.ꝛtinens ꝛ circūſcribens.ꝛ iō eſt forma b̄.q⁹ locus nō eſt gcḡd ē pmuꝫ ꝛtinens.ſed id qō continet aliqd diſcretū a ſe:ꝛ ēt forma non ꝛtinet ītra ſe aliqd:q⁹ ꝛtinens diſcretū eſt a ꝛtento: yle aūt non eſt ſeparata forma. ¶ Jtē ſi circūſcribēs volunt appellare extremitatē qua res terminaꝫ.nō ē auctoritas q̄ locus ſit bꝫ:ꝛ q̄ nō eſt vez iā clarnit. ¶ Si autē circūſcribens volūt ītelligere id qō eſt ꝛtinens:tūc ē nomen denoiatiuū ꝛtinentis:ꝛ ſenſus huiꝰ eſt ſenſus illius. ¶ Jtē locus eſt id qō ꝛtinet locatū ꝛ circūſcribit:id aūt qō eſt locatū corpus eſt:forme aūt ꝛtinēt mām:ꝛ nō ē in eis corp⁹. Sꝫ rōnes eoꝝ q̄ tenent ſniam de ſpacio cuius fundamētū eſt b̄.ſ.q̄ ſuperficies ē pmutabilis. Locati aūt locus nō pmutaꝫ:ꝫ nō eſt ibi aliqd pmanēs niſi ſpaciū: diceimus nos nō ꝓcedere q̄ locatū nō mutet locū ſuum: eſt eni cōmutās locū ſuū:ſed ex b̄ q̄ ē corp⁹.nec eſt mobile nec getuꝫ. Jdeo aūt ſm nos nō ē getū:q⁹ nō eſt in vno loco omni tēpore. Si aūt cū dr getū nō ītelligūt hoc:ſed id poti⁹ cui⁹ cōparatio ad res fixas in eo nō pmutaꝫ:tūc quietū eſt b̄ mō. Aut ſi id qō ſi dimitteret ī ſua diſpōne ꝛ in ſuo loco:teneret ſuū locū:ꝛ nō mutaret ei⁹ ſeipſum: ſed ſemp teneret vnū locū. Nos mō nō accipimus getū ex ꝑmo ſenſu nec ex iſto. Si.n.accipemus ex vno iſtoruꝫ duoꝝ ſenſuū eſſet getū. Nō mobile etenī eſt id a quo nō eſt ꝑn̄ motionis. Mobile etenīꝫ certe b̄ eſt a quo ē ꝑncipiū motionis.ſ.in quo ē pfectio ꝑma ei⁹ qō eſt in potentia ex ſeipſa:itaꝛ ſi oia q̄ ſunt:ita vt ſint oia apud ipſꝫ maneāt in ſua diſpōne.ei⁹ tñ diſpō eſt vt mutet.ſ.vt q̄uis ea que circūſcribūt ipm.ꝛ ſunt adiūcta illi. Oia ſint permanēta ita vt ſunt:ꝛ nihil accideret eis.tñ q̄ accideret ipſi: eēt pmutatio cōparationis in eis. ¶ Doc aūt nō eſt ita: q⁹ nō eſt neceſſe:vt corpus ſine dubio ſit getū aut mobile. Corpus.n.bꝫ diſpōnes q̄bus nec eſt mobile nec getū in loco:ꝛ alias q̄ nō bꝫ locū ꝓꝓriū.ꝛ alias q̄bus bꝫ locū ꝓꝓriū.q⁹ bꝫ locū.ſed non bꝫ ipm eūdez in oī tēpore. vñ ipm non eſt ꝑn̄ diſcededi ab eo.ꝛ alias q̄ nō bꝫ aliquo tēpore:nō in oī tēpore. Nos aūt non accipim⁹ in tēpore niſi ſm b̄ q̄ eſt in momēto. Ergo corp⁹ erit nec quietū nec mobile. ¶ Sed cōtra hoc qō dixerūt de reſolutiue b̄ eſt:q⁹ nō eſt reſolutio eo mō quo ipſi dixerunt.

Reſoluere,

¶ Reſoluere eteni eſt ſeparare in intellectu ynāquāq; partiū rei que ſunt in illa. Et hec ſeparatio oſtēdit nobis yle:ꝑbat eni q̄ ibi eſt forma.ꝛ q⁹ forma nō exiſtit per ſe. ſed in mā.ꝛ rgo ꝓbatur q̄ in hac re ſenſibili eſt forma ꝛ mā. Sed ſpaciū qō dixerūt:nos vero acccꝑim⁹ eo mō: q⁹ ſpaciū non ꝓcipit intellectu:niſi remoto locato ꝛ ꝓpriato:q⁹ fortaſſis tūc cuꝫ remotū ꝛ ꝓuatū fuerit locatuꝫ: oportebit in opinōe ſpaciū itelligi. Sꝫ mā nō cōprehendit:niſi cū itellectu cōprehēdēdi formā:non aūt cuꝫ itellectu remouēdi vel abſtrahendi. ¶ Si aūt reſolutiones accipiunt ex alio ſenſu.ꝛtinget tūc error ꝓpter cōionem nois.q⁹ reſolonem hāc accipimus nos ex itellectu opinādi reꝫ ꝓuatam.ꝛ cū bꝫ opinionē habuerimus de foꝝ: ſeqtur tūc deſtructio māe.non cōprehenſio. Ex remotione aūt locati non ꝓuenit nec deſtructio ſpacy neq; poſitio. Sed id ex quo nō ꝓuenit deſtructio ſpacy.nobis nō eſt opus.q⁹ ꝓlocutor noſter nō dixit. Sꝫ nec poſitio illius:q⁹ ex ipſa ſola deſtructione locati:nō ꝓuenit ſpatiū eē:niſi addiderint aliqd:hoc.ſ.q⁹ corpora retinētia locatuꝫ habēt eſſe ꝑmanētia in ſua diſpōne. Sꝫ ſi fuerit vnū corpus tantū qō puteꝫ ꝓuatum ex ꝓuatiōe ſue ꝓuationis:non ſeqtur intelligi tale ſpaciū. qō ſi non eēt. putatio ꝓuationis corporis nō intelligeret. Sed intellectus ſemp ſeqtur reſolutionē ad cōprehendēdū ſpaciū infinituꝫ. ſiue ſit ibi corpus qō remoueaꝫ:ſiue nō. Sed ſpaciū eſſe ſm ſenſuꝫ menſurandi:non eſt itellectus menſurare ꝓuationez corporis:niſi in regula ſeruādi corpora retinentia illud que menſurabat ſpaciū terminatuꝫ. Et niſi eſſet ꝓpter menſurare.non eſſet opus ꝓuatione corporis ad intelligendū ſpacium. Et ꝓꝑ hoc totuꝫ concedamus iaꝫ q̄ b̄ ſpaciū contingit in intellectu:cū ꝓuatur corpus.aut corpora. ¶ Sꝫ vñ ſciemus q⁹ hec opinio nō ē falſa.quo uſq; ei⁹ aſſecutio nō ſit falſa. Et ſi vez eſt hoc qō poſuim⁹ eē poſſibile:ideo vt b̄ qō ſeqtur non ſit abſurdū. fortaſſis aliqs iudicabit q⁹ itellectus diſcernit.ꝛ gcḡd cōprehendit:cōprehenſuꝫ eſt:ſed nō eſt ita. Multe eniꝫ ſunt ex diſpoſitionib⁹ que bñt eſſe:ꝛ ſunt diuerſe ab intellectu. Et iō redibimus iaꝫ ad initiū ſermonis ꝛ dicemus:q⁹ reſolutio diſtiguit res:quaꝫ certificaſſe eſſe in cōpoſito. ſed ſunt pmixta apud rōnez:ꝛ diſcernit alias ab aliꝫ cōſtituēdo ꝛ terminādo. Et ſunt aliq̄ eoꝝ quaꝫ vna ſignificat eē alteri⁹.qō cū inſpectū fuerit:per vnā cognoſcet alia:ꝛ erit tunc reſoluere ex ſenſu relinquēdi ꝛ diſcedendi ab eo ad aliud:non ex intellectu ꝓuādi. ¶ Sed ꝛtra rōnez que hanc ſeqtur reſponſuꝫ hoc eſt.ſ.q⁹ dictio huius q̄ dicit q⁹ corpus eget loco nō ꝓpter ſuperficiez ſuā:ſed locus eget eo ꝓpter corꝑcitatē ei⁹:ſi vult dicere q⁹ ex hoc q̄ ē corpus dz eſſe in loco:dictio vera eſt:nō tñ oportet vt iō locus ei⁹ ſit corpus. Non.n.opꝫ vt quotiēs aliq̄ res habuerit aliqd ꝓꝓrie que bꝫ aliquā relationem ad aliud.ꝓpter aliquā ꝓꝓrietatez quā habꝫ:vt illiud ad qō refertur habeat eandē ꝓꝓrietatem. Non eniꝫ oportet:vt q⁹ corp⁹ eget ꝓncipijs quibus ſit corpus non q̄bus habeat eſſe: iccirco oporteat etiaꝫ ꝓncipia eius eſſe corꝑa. Nec q⁹ accidens indiget ſubiecto ex hoc q̄ eſt accidens:ideo debeat ſubiectū eius eſſe accidens. Sed ſi voluit dicere q⁹ omnis dimenſio corꝑeitatis debꝫ habere dimenſionē in qua ſit. hec eſt rcpetitio queſtionis ꝑme:ꝛ oīno ad corpus debꝫ habere locū:nō iccirco dz ꝓtingere locuꝫ tota ſua corꝑeitate. Sicut ꝛ ſi deberet habere cōtinens ꝓpter ſuam corꝑeitatez:non tamē ideo deberet contingere continens tota ſua corꝑeitate:ꝛ omnino nondum eſt conceſſum q⁹ corpus debeat hr̄e locuꝫ ꝓpter ſuam corꝑeitatē:niſi q̄tum conceſſuꝫ eſt q⁹ ꝓpter ſuaꝫ corꝑeitatez dz habere ꝓtinens. Senſus aūtez vtriuſq; dictionis hic eſt:q⁹ totū corpus:qō ītelligimus in aliq̄ re:dicimus q⁹ eſt in loco.ꝛ q⁹ eſt in ꝓtinēti. ¶ Sꝫ q⁹ reꝫ cum

sua totalitate eē in aliquo:nō est ipsa tāgere illud sua totalitate:dicimus enīz q tota hec aqua ⁊ tota eius collectio est in hoc vrceo.sed nō volumus dicere.q eius totalitas tāgat vrceuz. ¶ Sz contra rōnem que sequtur post hanc que est de qualitate loci ad locatum iam expediuimus responsuz.Sed de ea que est post hāc que tenet hoc q locus nō mouet:concessuz est q locus nō mouetur p ipm.Sed q nō mouea accidentaliʒ:hoc non est concessum:nec diuulgatū:qz vulgus nō negat q locus rei non mouea:vident enīz q vrceus:locus est:⁊ pōt fm eos sine dubio moueri. ¶ Sz contra rationē que est post hāc: ⁊ initiuz vsibus vulgi.pmo dicemus q nō est illa rō in reb⁹ intelligibilib⁹.scdo q sicut nō timent dicere spaciū infinituz qō est in vrceo:aliā do esse plenū: aliqñ vacuū. Silr non verent dicere q superficies vrcei concaua:aliquādo est plena:aliqñ vacua.Sed boc fi vulgus intellexerit vtrūq; sensuz:qz illi nō debent diuudicare vba:quoruz sensum intelligere nō consueuerint. Videt aūt q facilius itelligerent locū esse superficiē concauam q̄s aliqd aliud:plenuz enīz in vsu eoz boc est:qō cōtinet reʒ totaʒ cum sua mole vel cozpulentia:ita vt vndiq; ɔtigat illā. Nōne enīz vides dici iter eos q vrceus plenus est:⁊ vter plenus est.Sz de spacio qō illi dixerūt:nesciūt aliqd esse in vrceo:nisi q cōtinens ꝓprie significat hac ꝓpietate. Continēs aūt magis videt esse supficies q̄s spaciū. Spaciuz enim nihil ɔtinet:sed fortassis res que implet illud: cōtineret illud:si hret esse:⁊ ideo ɔsueuit vulgus dicere: q vrceus est plenus:⁊ renuūt dicere q spatiuz qō est illa in tus sit plenuz.Sed vrceus est nomē substātie terrestris fabricate fm figurā supficiei interioris cōtinētis.Et si h superficies posset existere per se:ipsa cēt vice vrcei:⁊ dicret eē de supficie gegd nūc dr de vrceo.Ergo iā manifestuz est:q cū illi dixerit vrceuz esse vacuū vel plenuz:⁊ acceperint hoc ex eo sensu quo dr aliqs locus est vacuus vel plenus:q pro ɔtinēte hoc dicūt.Concedo aūt eos nolle dicere de supficie absolute q sit plena vel vacua. Superficies enīz absolute nō est locus:sed locus est supficies ex intellectu circūscribentis.Sed cum acceperint superficiem absolutā ex itellectu supficiei circūscribentis:nō negabunt hoc. ¶ Sed ratio que est post hāc que dicit q cuz posuerimus spaciū esse locū:tunc oē corpus habebit locū.Et dixerunt hoc esse rōnabile ⁊ ratū:hec ratio inanis est.Si enīz nō fuerit necessariuz omne corpus esse in loco necessitate simplius:tunc noster labor in affirmādo hoc erit cassus. Fortassis aūt veritas est:q aliqō corpoz est qōnō est in loco.Si autem fuerit hoc nō eget nr̄o ingenio siue cōsilio.Si aute hec ꝓpositio fuerit euidēs q omne corpus est in loco.⁊ non fuerit possibile.vt oē corpus circūscribens.aut aliqō aliud opinabile habeat locū nō spaciū.nisi spaciū ifinitū.⁊ spaciū ifinituz habuerit esse:tūc erit necesse vt spaciū infinitū sit locus. Nulla aute ista est necessaria.Videt.n.q̄s ē hec seductio qua laboramus.vt omne corpus sit in loco.Cōcedamus autez q omne corpus sit in loco:nō eni iccirco oportet.vt spaciuz sit locus:fortassis enīz spaciū nō hz ee. Cōcedamus ite q oē corpus sit in loco.⁊ q spaciū habeat esse.non tn ideo segtur:vt locus ipse sit spaciū:possibile est enīz vt in hoc spaciū nō sit locus:sed sit comitās locum.⁊ sit cōe oi corpori ꝓpter cōitatē loci.Si autez voluerint dicere:q magis vr multitudini.s.q oē corpus est in loco:nō ē hec ratio:vt auctoritatē huius sniē sumāt ex opione multitudinis ⁊ vulgi. Non.n.bene stabiliūt sniam quā tenēt ex hoc q tenēt ⁊ dicunt:sicut est in rumore ⁊ existimatiōe. Nos aute possumus attribuere illis aliā sniaz.s.qz oē qō est:est in loco:⁊ designat.Et he due snie equales sunt in quātum tenet eas vulgus:sed possumus eos auertere ab eis cōuertendo ⁊ docēdo per creaturā itellectualem ⁊ rationalem. Jaz enīz docui te modos istaz ꝓpōnuz quādo locuti fuimus in dyaletica.⁊ declarauimus q opiabiles sunt nō itelligibiles.⁊ iō non debemus curare de eis:q̄uis hoc qō iudicāt omne corpus eē in loco:nō est fz eos ita ratum sicut hoc q omne quod est:est in loco designatum. Ipsi enim non intelligunt de locatione aliud: nisi quod intelligunt de situ.Sed licz hoc esset verum:non tamē quod dixerunt de spacio debet esse verum:sicut declarauimus.qz possibile est vt aliud sit locus qō habeat eē ⁊ nō spaciū.⁊ q vnūquodq eoz sit in vnoquoq cozpoze.vnde hoc q spaciū est ɔtingens vnūquodq cozp⁹: non est rō vt ꝓpter hoc sit locus ei⁹.Possibile est enīz vt omne cozpus habeat duo.quoz vnū sit locus ei⁹ ⁊ non aliud.Sed q tenent rōnē que est post hāc.debent scire:q extremū querere fit duob⁹ modis.qz aut q̄rit qō est possibile querere:aut qō nō est possibile.querere aūt qō nō est possibile boc est vt cozpulentū querat intrare cū tota mole ⁊ cozpulētia sua in supficiē ⁊ in extremū cozporis. ¶ Quercre aūt qō est possibile.Si est vt querat contigere illud tantū:quēadmodum tangit circūscriptum suum circūscribens.Et hic sensus verus est:cū supficies poserint locū.Deinde si nō querit extremū.non tn debet ꝓpter boc q̄rere locū vel ordinem in spacys ordinatis. Sed fortassis quereret ordinem in situ terre: q̄uis non esset necesse.vt ois situs esset in spacio.sed situs cēt relatio vnius cozporis ad aliud cozpus:qō est sub ipso in alīqua parte:ita q nō eēt ibi spaciū:nisi dimēsiones cozporuz ɔtingentiū se. ¶ Sed ɔtra rōnes auctoz̄ snie ō inani responsuz cōtra eā que est de raritate ⁊ densitate:si ē: q densitas fit duob⁹ modis. Una enim densitas est q̄ fit ex ɔiunctione partiū disperiaz in aere q est inter eas qui quū exit de iter eas ipse redcūt in locū suuz:ita vt non sit inter ea inane.cui opposita est raritas.Et alia densitas est: nō qz partes dispersē ɔiungūtur:sed qz ipsa mā aliqñ recipit maiorē cozpulētiā:aliqñ minorē cozpulētiā. Utreq enim sunt due res accidētales. Nō est enīz vni earum mā magis debita q̄s alij.Cum aūt recipit maiorē cozpulentiā dr q fiat densum:cui⁹ oppositū est raz.Et boc est qō in alia doctrina declarabit:qō q̄uis hic nō dicat:nō obest. Intētio enīz hui⁹ ē q hec ꝓs destruat:⁊ remaneat illa alia pars de qua locuti sumus. Sz locutio de vase cineris oīno falsa est.qz si cēt vera:esset totū vas vacuū:et nō cinis in eo. ¶ Sz cōtra locutionē de vtre ⁊ vino:possibile est vt mēsure quā hz vter nō appareat distātia ab alia sensibiliter.⁊ possibile est ɔtingere.vt vinū minuat:cū exit ex eo vapor aut aer ⁊ fiat min⁹.Et possibile ē vt fiat min⁹ pp strictionē nālē aut violentā:sicut postea scies. ¶ Sz ō locutionē de vegetabili:cui⁹ nutrimētū diffundit iter duas q̄libz ptes cozpoz̄ contigētes se:⁊ extēdit eas pp mutationē sui ⁊ remāet iter illas:⁊ dilatat earum cozpulētia.Si aūt nutrimētū penetraret inane añq̄ penetraret:⁊ postq̄ penetraret:cēt vna ⁊ eadē cozpulentia sine augmēto. ¶ Sz ō locutionē de vase per flatū attrahēte aquā respōsuz initiū ei qō diximus de dēsitate ⁊ raritate. Ur q possibile ē:vt cozp⁹ recipiat maiorez cozpulētia ⁊ miorē:⁊ ei⁹ alia fiat pnāz:alia p viz.Sic ē possibile vt cozp⁹ calefiat ⁊ frigefiat:⁊ calorīs ⁊ frigoris aliō fit per nāz:aliud p viz.Silr ē dispō in magnitudie ⁊ quitate:⁊ qñqdē h possibile ē:tūc quotiēs minuerit aliq̄ pars cozporis:nō ē necesse:vt qō remāsit remaneat in sua pma cozpulētia. Nec cuz accipit aliqua pars aeris que impleat vas:est necesse vt quod remansit remaneat in sua ꝓpria cozpulentia:⁊ sit inane quod est post illam.Et cum

Querere duob⁹ mōis.

Densitas fit duob⁹ mōis.

n boc non fuerit neceſſe:tunc non coget nos illud. ¶Cuꝫ autem aliud ab hoc fuerit:poſſibile eſt vt aer debeat habere naturaliter aliquam corpulentiaꝫ:ꝛ poſtea erit neceſſe vt in alia diſpoſitiõe fiat maiorꝫ.ideo qꝛ ſumitur de eo aliqua pars per vim:ita vt non poſſit attrahi corpus aliud in loco vel cõmutatiõe eius vel vice eius quod ſumitur ex eo ꝛ de eius corpulẽtia.Et poſtq̃ aſſumi de eo hanc partẽ non eſt poſſibile:niſi ſic vt diſpergatur.et rediat quod remanſit in priorem quantitatem:qz negatur ibi eſſe inane:ꝛ qz debet eſſe plenũ.Et hec diſperſio erat poſſibilis:ideo conatum eſt ingenium educere hoc poſſibile ad effectum.Et qz trahit ſe in vnam partem:ꝛ ſuperficies eius cõtingit id qõ eſt ante illud in alia parte:ꝛ fit hoc ſicut ſi diffunderetur ꝛ creſceret per vim qõ obedit cogenti.ꝛ diffunditur diffuſiõe magna.ꝛ ex illo quod dilatatur aliud eſt extra vas.ꝛ hoc eſt quod ſuxum eſt:ꝛ eſt qõ remanet in pleno vaſis quod impleuit ſua dilatatione que neceſſe eſt propter attractionem ꝛ ſuxionem. Et cum remota fuerit hec ſuxio:ꝛ fuerit poſſibile vt redeat ad ſuam habitudinem priorem:ideo qꝛ attrahit aquam aut aerem qui exiſtit in loco vnde eſt motum:contrahitur ꝛ redibit in ſuam quantitatem.¶Nos autem cum ſufflauerimus in vas:ꝛ imiſerimus illud in aquã:exibit ex ea ventus multus qui diſperget aquam:ꝛ poſtea rediens aqua ſubintrabit in illud.Ergo ſcimus ſine dubio q̃ iam miſimus in vas aliquid per vim:quod remota vi egreſſum eſt.Et hoc neceſſe eſt vt introitus eius quod imiſimus per vim ſit aut penetratio per inane aut p denſitatem eius quod erat ibi:que ceſſit ingredienti per vi3. Sed illa denſitas ſicut diximus ꝛ innuimus.qz eſt per vim:redit in naturam ſuam remoto cogente. Si autem fuerit propter penetrandum per inane quouſq; peruenit ad locum eius:locus non eſt potens nec abhorrẽs corpus aeris quo implebatur quem remouit a ſe ꝛ repulit. Nec eſt ex natura aeris vt deſcendat deorſum propter inane quod ſit in eo deſcẽſu tali qui ipellit aquã. Oportet ergo vt non ſit neceſſe aerem diſcedere ab eo ꝛ remoueri.Si autem inane eſt qõ abhorret eu3:cur non abhorret alium aerem:Si autem abhorret:cur cuꝫ fortiter ſugitur ꝛ dimittitur:donec ingrediatur aeris tantũ quantũ ſolet egredi:ꝛ mittitur ſubito in aquam:cuꝫ ſubintrat aq̃ in eum:Si autem inane abhorret aerem ꝛ expellit eu3: plus deberet abhorrere aquam.fortaſſis autem ſi inane abhorret aerem naturaliter:ꝛ attrahit aquam: cur permittit aquam ſparſam in aere que erat in vacuo vt deſcendat:Si autem ponderoſitas eius eſt que vincit ſuxionem inanis:cur mouet aquam cum ponitur vas ſuper ea3:ꝛ aqua non vincit inane:ſed attrahitur:Retinere autem ponderoſum qõ erat contentum in eo:non eſt difficilius q̃ eleuare ponderoſum quod erat diſperſum.

D ¶Poſtq̃ autem declaratum eſt inconueniens huius partis:remanſit oſtendere q̃ cauſa huius bec eſt:q̃ neceſſe eſt vt aer habeat quantitatem minorẽ3 propter cõſtrictionem qua remota diſpergitur ꝛ redit in quantitatem ſuam.Et qz eſt ibi alia cauſa propter quaꝫ debet habere maiorem quantitatẽ3 que eſt calefactio ꝛ tenuitas propter conſtrictionem motus ſufflationis.Ideo nõ potuit eſſe quantum debeat eſſe:propter denſationem conſtringentem que habet maiorem vim q̃ tenuitas huius. Jam autem acceſſit prohibitio ꝛ propter calefactionem que accidit debuit fieri aer maioris quantitatis q̃ habebat ante ſufflationem.Et qz ipſa calefactio eſt accidentalis quieſceret:ꝛ contraheretur aer ad ſuam quantitatem quã debet habere naturaliter:niſi eſſet ibi illa calefactio ꝛ inciperet aqua ingredi:ideo qz impoſſibile eſt vt ſit ibi inane ꝛ propter hoc videmus:qz id quod inflatur per viꝫ:prius egreditur ab eo aer:ꝛ poſtea attrahitur aq̃ ad ſe:ſicut ſi clauderetur os vaſis digito:aut ſi calefaceret ad ignem qui illud calefaceret ꝛ non frangeret:ꝛ poſtea mitteretur ſuper aquaꝫ:contigit ꝓpter qđ vt refugiat aliquid ex aere:ꝛ poſtea ſugatur aqua in vaſe.¶Sed reſponſum contra rõnem que eſt poſt hanc ſimile eſt huic .ſ.q̃ mobile impellit quicquid eſt aeris ante ſe.ꝛ extẽdit hoc vſq; ad partem in qua non babebat aer impulſionẽ: ꝛ contrahitur diſcurrens inter impulſum ꝛ non impulſum:ꝛ habet neceſſe recipere minorem quantitatem.Qõ autem eſt poſt illum eſt econuerſo:qz quoddaꝫ eſt de illo qõ trahitur cum ipſo:ꝛ quoddam eſt quod non repugnat ꝛ non trahitur:ſed diſpergitur quod eſt inter illa:ꝛ fit maioris quantitatis:ꝛ contingit ex hoc exiſtentia cõgrua in habitudine temperata.Ergo ſufficiat nobis hoc qõ locuti ſumus de loco.ꝛ loquamur ãmodo de tpe.

¶Caplm.X.Jnitium loquendi de tempore ꝛ de diuerſitate ſentiendi de eo ꝛ de bis que opponunt errãtib⁹ in eo.

A TRactatus de tempore comparatur tractatui de loco.qz ipſum eſt de rebus que comitantur omnem motũ:ꝛ diuerſitas hominum in ſentiendo de eſſe ꝛ de eſſentia eius eſt ſicut diuerſitas ſentiendi de loco.Fuerunt enim aliqui qui negauerunt tempus haere eſſe vllo modo.Quidam autez attribuerunt ei eſſe:nõ qz ſit de ſenſibilibus exterius vllo modo: ſed qz eſt aliquid opinabile. Alij autem attribuerunt ei eſſe:non q̃ ſit aliquid vnum in ſe:ſed qz eſt aliqua comparatio aliquo modo ad aliquas res qualeſcũq; fuerint. Dixerunt enim q̃ tempus eſt aggregatio horarum. Sz hora eſt accidens cauſatum cuius eſſe ponitur ex eſſe alterius accidentis:tunc eſt hora alterius accidentis qualecũq; creatum fuerit.Quidam autem attribuerunt tẽpori eſſe ꝛ exiſtentiam ſtabilem.¶Quidam autem poB ſuerunt illud eſſe ſubſtantiam exiſtentem per ſeipſam. Sed qui negauerunt eſſe temporis inituntur ex multis rationibus:quarum quedam eſt q̃ tẽpus ſi habuerit eẽ; aut erit diuiſibile:aut indiuiſibile.Si autem fuerit indiuiſibile:impoſſibile eſt vt aliquid eius ſit annus ꝛ menſis:ꝛ dies ꝛ hora:ꝛ preteritum ꝛ futurum.Si autem fuerit res diuiſibilis:habebit eſſe cuꝫ omnibus partib⁹ ſuis: ꝛ oportebit vt preteritum de illo ꝛ futurum habeat eſſe ſimul.Si autem alique eius partes habuerint eſſe:ꝛ alique nõ:neceſſe eſt vt aut ſit bec diuiſio quã diximus cõtinens preteritum:preſens ꝛ futurum:aut continens tãtuꝫ horas ꝛ dies ꝛ bis ſimilia.Sed preteritum ꝛ futurũ nihil ſunt auctoritate omnium qui affirmãt tempus cẽ. Preſens vero ſi ſit diuiſibile: redit ipſa eadem queſtio. Si autem fuerit indiuiſibile tempus:erit id quod appellatur inſtans qõ non eſt tempus.Et preter hoc etiaꝫ impoſſibile eſt vt habeat eſſe in effectu:qz ſi haberet eſſe in actu:neceſſe eſſet vt aut remaneret aut deſtrueretur. Si autem remaneret aliquid eius eſſet prius ꝛ aliquid poſterius:ꝛ totum non eſſet inſtans:preteritum autem ꝛ futurum eſſet ſimul in inſtanti.qõ totum eſt impoſſibile. Si autem deſtruitur:neceſſe eſt vt deſtruatur ꝛ deſinat eẽ in inſtanti cõſequenti:inter quod ꝛ ipſz eſt tempus: oportet vt exiſtat aliquo tempore. Jam autem deſtruitur hoc.Si autẽ deſinit eſſe in inſtanti:qõ ſequitur poſt ipſz; erit inſtans poſt inſtans continue:ita q̃ tempus non intendat inter illa.Sed hoc negant affirmatores temporis:deinde oino quomodo tempus habebit eſſe:qz quantũcũq; temporis poſuerimus ſm eum qui poſuerit: ter-

minabitur duobus instantibus:instanti.s.preterito:ꝛ instanti qđ comparatione preteriti est futurus. Nunq̄ autem potest esse:vt sint simul:sed vnum eorum erit nihil. Cum autem nihil fuerit:quomodo potest esse: vt sit res que eget extremo qđ nihil est:Aut quomodo res habet extremus qđ est nihil:ꝛ omnino quomodo erit aliquid continuꝰ inter id qđ est aliquid ꝛ inter id qđ est nihil:Et hec est fortis ratio ex qua pendent negãtes tempus.

¶ Dixerunt adhuc etiam:ꝙ si necesse est motui inq̄ntuꝫ est motus alicuius.vt habeat tempus:non tamen est necesse huic motui inq̄ntum est motus: vt aliud etiam corpus moueatur nisi corpus eius. ¶ Sed fortassis B erit necessarium in aliquibus:non vt sit motus:sed vt quia g facit motum:habet necesse cum mouet vt moueatur.Et hoc non est causa motus ex hoc qđ est motus:nec est de numero comitantium motum.Et quando quidem sic ẽ qualemcūq; motum posuerimus esse:sequitur ex hoc ꝙ est motus:vt habeat tempus. Non autem sequitur ex B ꝙ est motus:vt sit ibi alius motus. Et postq̄ sic est: omnis motus comitabitur tempus per se qđ nõ pertinet ad alium motum:sicut comitatur locum per se. Non habẽt autem omnia vnum tempus:nisi quemadmodum omnia habent vnum locum.s.vnus comunione de quo modo non loquimur.Cum autez fuerint motus simul:tempora eorus sine dubio erunt simul:ꝛ tunc necesse erit. vt sint simul aut in loco:aut in subiecto:aut i dignitate: aut in natura:aut in alio preter simul tempore. Sed de omnibus modis simul impossibile est:vt sit aliquis p̄or vel posterior.s.aliquis qui habeat esse:ꝛ aliquis qui non habeat esse. Remansit ergo vt eorus simul sit illud simul qđ est tempore:hoc est vt multa sint in vno tempore:aut in vno instãti qđ est extremitas temporis. ¶ Sequitur ergo ex hoc:vt multa tempora habeant vnum tempus: ꝛ erit dictio de toto illo tempore cuꝰ illis:eius sensus cuius dictio de illis q̄ cõueniunt in illo. Oportebit ergo vt sint infinita tempora simul.vestra autem sententia ẽ ꝙ tempora comitatur motus.Erunt ergo tunc motus infiniti simul.Erũt ergo ibi mobilia infinita simul.Erũt ergo ibi corpora infinita simul.Et hoc est illud impossibile qđ negatis.ꝛ probibetis babere esse:ꝛ propter bas rationes:ꝛ qz opus est:vt tempus habeat esse: fuerunt necessary multi homines qui attribuerent tempori alium modum essendi.s.esse qđ est in intellectu. Ea autem que sunt in intellectu sunt ea que comprehendunt intellect⁹ cum intelligunt ipsa ꝛ ordinant:inter quos generanť forme comparationum que non babent esse nisi in intellectũ tantum. ¶ Dixerunt ergo tempus esse quoddam quod formatur in intellectu de comparatõe mobilis ad duos terminos transitus qđ est circa vnum eorum in effectu: ꝛ non est circa alterum in effectu: quia boc qđ est illic nõ babet esse cum boc qđ est bic. ¶ In sensibilibus aũt babet esse in anima.habet enim esse in anima simul:ꝛ imaginatio veriusq;:ꝛ imaginatio medy qđ est inter illos simul.non babet autez esse in sensibilibus aliquid existẽs inter illos. ¶ Est autẽ in intellectu aliquid qđ imagiať in ratione.s.qđ interim dum mobile est bic ꝛ illic: est aliquid ad cuius mensuram perficitur transitus:aut in boc cito:aut in boc tarde:que babent isti motus: aut quia babent istos ex motibus multis ꝛ quietibus compositos. Ergo tempus est mensura cursus motus que non babz: nisi quia ratio depingit eaz in se:cum formanť in ea vtriq; termini motus in effectu simul. Sicut p̄dicare ꝛ subiacere ꝛ ꝓpositio ꝛ bis similia que sunt talia que ratio adinuenit in rebus intellectis:ꝛ comparatiões quas ponit inter illas quorum nullum est de numero existentium.

¶ Dixit autem sententia quã prenominauimus:ꝙ tempus non est nisi aggregatio momentorum. Cum eniz tu ordinaueris momenta sibi iuccedentia ꝛ cõiunxeris nõ dubitabis quin illorum aggregatio sit tempus. Et quando quidem sic est:tunc cum cognouerimus mometa:cognoscemus ꝛ tempus. Sed non est momentuz nisi quãtum concessit momentator:boc est.s.vt signet initiuz alicuius accidentis quod accidit illi:ꝛ dicat. v.g. erit sic ꝛ sic post duos dies. Cuius sensus est.ꝙ erit cum eleuatione solis post duas eleuationes. Ergo momentum est eleuatio solis. Ergo eleuatio solis non fit momentum: nisi ꝓpter assignationem illius qui boc dixit. Si enim voluisset:aliud signuz posuisset:sed eleuatio solis est cõmunioz ꝛ notabilioz ꝛ diuulgatioz.ꝛ ideo elegit boc: ꝛ aly huiusmodi ad determinandum tempus. Ergo tempus est collectio rerum que sunt momenta designata:aut que solẽt poni momenta designata. Et dixerunt ꝙ tempus nõ habet esse aliter nisi boc modo. Scitur autem boc ex rõnibus prepositis. ¶ Dixit autem alia secta ꝙ tempus est substantia eterna. Quo modo enim non erit substantia: cum sit necessarium esse. Tanta enim est necessitas sui esse ꝙ non eget probari ratione:quia quo magis studueris destruere tempus: inuenieris affirmare tempus esse. ¶ Remouebis enim tempus esse:aut ante aliquid: aut post aliquid. Cum autem sic feceris:iam feciſti esse cum remotione eius priozitatem ꝛ posteriozitatem:ꝛ idcirco posuisti tempus remouẽdo tempus. Dec enim priozitas aut posteriozitas que est huiusmodi nõ est nisi in tempore.ꝛ cum tempore. Ergo tempus est necessariũ esse. Omne autem qđ necessarium est esse:impossibile est non eẽ. Omne autem qđ impossibile est non esse:non est accꝰs. Omne autem qđ est:ꝛ non est accidens:est substãtia. vñ postq̄ tempus est substantia:ꝛ necessarium est quid tũc impossibile est:vt esse eius pendeat ex motu. Ergo possibile est:vt tẽpus sit:ꝛ si non sit motus. Ergo fm eos aliquando tempus est cum motu:ꝛ mensurat motum. Aliquando est sine motu:ꝛ tunc vocatur Arabice adbar:qđ nos posiumus:ꝛ si non satis proprie:dicere sempiternuz. De sunt opiniões habite de tempore. ¶ Melius est autem nobis:vt prius ostendam⁹ tempus babere esse:ꝛ qd sit:ꝛ vt assignemus viam ad cognoscendum ipsum esse per essentiam eius. Deinde redeamus ad rationes illas ꝛ soluamus eas. ¶ Dicemus ergo: ꝙ qui concesserũt ꝙ tempus babere esse:est vnius intellectus:disserunt et inter se:quia quidam eorum dixerunt:ꝙ motus est tempus. ¶ Quidam vero dixerunt ꝙ motus celi est temp⁹: non aly motus. Aly vero dixerunt ꝙ recursus celi est tẽpus.i. vna reuolutio. Aly vero posuerunt tempus ipsum celum. Sed qui posuerunt motum esse ipsuz tempus dixerunt ꝙ inter omnia que videntur esse:ipse motus tantum est qui recipit in se preteritum ꝛ presens:ꝛ ꝙ natura eius est:vt babeat semper duas partes ad hunc motum. Et quicquid est sic:est tempus. ¶ Nos enim non putamus esse tempus:nisi cum sentimus motũ. Infirmo enim vel dolenti elongatur tempus: ꝛ abbreuiatur voluptuoso:ideo ꝙ motus diuersi retinentur memoriter in mentibus illorum duorũ. sed delenť de memoria voluptuosi propter voluptatem eius. ¶ Qui autẽ nõ percipit motum:non percipit tempus. Sicut dormientes in caverna. quia qui non perceperunt motus qui fuerunt inter principium recũbendi ꝛ dormiendi ꝛ inter boram expergescendi:nescierunt se nisi vna die dormiuisse. Auctor autẽ primus significauit ꝙ aliquibus hominibus diuinis cõtigit simile huic. Et significat bora ꝙ isti antea fuerunt q̄ dormitores cauerne. De sunt dictiões antique de cer-

4. phi. te. cõ. 92.

tificatione esse temporis. Nulle autē istarum vere sunt. Sed q̄ motus non est tempus hec est ratio:quia aliquā do est motus velox:aliquando tardus. Tempus autem non est velocius nec tardius tempore:sed breuius aut lō gius. Amplius etiam aliquando duo motus sunt simul: sed duo tempora non sunt simul. Tu scis autez q̄ aliqñ duo motus diuersi sunt in vno tempore:cuz tempus eo rum non sit diuersum. ¶ Differentie autem motus alie sunt a differentijs temporis:que autem comparant tem pori sunt sicut:ecce subito ⁊ momentū ⁊ paulo ante: que non sunt de essentia motus vllo modo. Tempus autem potest accipi in diffinitione motus velocis pars differen tie. Motus vero non ita accipitur:sed accipitur ideo:q̄z est pars ꝓtio:potest enim dici q̄ subitum vel velox est: qō pertransit cursum suum in breuiore tempore: ⁊ non est ratio: vt dicatur in motu breuiore vl vt dicaī qō per transyt cursum longiorez in motu breuiore. ¶ Iudiciū autem de motu celesti est boc idem iudicium. Ratio.n. exigit vt dicatur:q̄ ipse est velocior omnibus motibus: quia tempore quo ille perficit cursum suum: nihil est qō tantum in eo peragere possit:imo minus: de quo postea loquemur in cōsequētibus. Et boc tempus significat ali quid ꝓter duos motus:significat enīz intellectū cui cō parantur ambo motus ⁊ adequantur in eo:sed differunt in mensura cursus:sed boc qō bic intelligitur:nō est eēntia alicuius eoz.vnus.n.eoz non cōicat cū alio ī eēntia. cōicāt ām ambo in re in qua sunt. ¶ Pōt aūt ex ꝟ appa rere destructio sententie eius qui posuit momēta accidē tia que fiunt momenta alys accidentibus. ¶ Ipsi enim non ponunt momentum ipsum accidens qō cōtingit ꝑz q̄ ipsum accidēs est motus aut generatiōis ⁊ corruptio nis:aut albedinis ⁊ nigredinis aut aliorum. Immo neces se est: vt dicatur q̄ momentum fit ex desīgnatione: ⁊ est necesse vt ponatur esse aliud cuz essentia momenti:⁊ de hac coniunctione:⁊ de boc simul hoc intelligitur omni no qō designat vnūqōq; accidentium. Sed omnia duo coniuncta in aliquo cōiunguntur:⁊ omnia duo que sunt simul:in aliquo sunt simul. Ergo cum eoz esse fuerit si mul:sed esse vnius eoz est determinare id qō habet esse cum esse alterius. Tunc intellectus huius simul sine du bio non est id qō intelligitur de quolibz illoz. Sed boc simul est oppositū intellectui quo vnuz ꝓponitur:⁊ al teruz postponitur:⁊ boc in quo est simul est hora que cō iungit illa duo quoz vnumquodq; potest poni in simul quasi aliquid aliud:ꝓter illa cōtingeret in illa hora. Et si boc ipsum determinare horam esset hora: tunc quū re staret aliquod tempus:qō esset vnum ⁊ idem: oporteret: vt tempus remanendi ⁊ initiū eius esset vna hora. Nos autem scimus q̄ hora designata est terminus inter p̄us ⁊ posterius:qui non diuersificatur. Et ꝑz boc q̄ est mot' aut quies: aut aliō diuersificatur. Ergo boc quod est ac cidens:⁊ qō est motus:aut quies non est hoc qō est p̄us: aut posterius aut simul. Sz certitudo ꝓrioris aut poste rioris aut simul aliud est que ē dispositio temporis. Sz ratio eorum qui posuerunt tempus esse motuz initiū ꝓ positioni non probabili. Dictum etenim est q̄ quicquid debet habere in natura sua aliquod ꝓteritū ⁊ aliquod futurum illud est tempus. Hoc autez non est concessuz. Multa enīz que non sunt tempus:sunt ꝓterita ⁊ futu ra:sicut diluuiū ⁊ dies vltimus. Unde oporteret:vt sit ꝑ ter hoc alia conditio.ſ.q̄ quicqd ex seipso est aliquid ei' est ꝓteritū ⁊ aliquid futurum:ita vt tempus sit natura rei que comparatur alij: boc est per seipsum ꝓteritum aut futurū. Motus autem cum preteryt: non est ipsum esse motum qō esse ꝓteritum:sed est coniunctus cū ꝓte terito. Et ideo potest dici motus in tempore p̄terito: non potest dici motus idest in motu ꝓterito. ¶ Si autē vo lunt dicere vnum motum ex p̄teritis:de boc non est nūc nostra intentio:ſz vt motus sit adequatus esse rei in qua est. Sed qui dixerunt q̄ tempus ē vna reuolutio firma menti:ostēditur impossibile per boc q̄ omnis pars tem poris tempus est:pars autem reuolutionis non est reuo lutio. Que autem remotio: est anno: est opinio eorum q̄ putauerunt q̄ tempus est celum propter syllogismuz q̄ constat ex duabus affirmatiuis in figura secunda: q̄uis vna ex illis propositōibus falsa est: dixerūt eteniz q̄ om ne corpus est in tempore ⁊ omne corpus est in celo:boc autem non est ita. Uerum est autem q̄ omne corpus quod non est celuz:est in celo:sed q̄ in tempore fortassis est omne corpus est in tempore; fortassis est omne cor pus absolute. Celum enim ipsum etiaz in loco est eo mo do quo corpora sunt in tempore. Sed postq̄ iā innimus sententias falsas de esse temporis:debemus nunc inuere essentiam temporis:ex quo etiam declarabimus nobis esse tempus.⁊ declarabimus etiam ex solutione rationū prenominatarum esse eius.

¶ Capitulum.XI. De certificare quid sit tempus:⁊ sta bilire illud.

DIcemus autem claꝛ esse: q̄ possibile est. vt duo mobilia simul in cipiant moueri:⁊ perficiāt cursum simul. vnū autem perficiat minorem cursum: ⁊ alterum maiorem. Et fiat boc aut propter diuersitatez velocitatis ⁊ prioritatis: aut propter diuersitatem quie tum permixtaꝛ. sicut multi opinantur. Possibile est ét: vt incipiant duo:⁊ perficiant duos cursus equales. Sed cum vnus peruenerit ad finem cursus:alius nondum p̄ uenerit:⁊ boc fiat propter diuersitatem prenominatam. Sed inter principiū omnis motus vsq; ad eius finē sem per est possibilitas perficiendi cursuz ipsuz ipso motu cu ius velocitas ⁊ tarditas designata sunt:aut compositio eius cū quietibus:⁊ possibilitas perficiendi cursum aliū maiorem ipso propter velocitatem eiusdem motus: aut propter minorem admixtionem quietū. Et possibilitas perficiendi cursum minorez illo propter motū tardiorē illo:aut propter maiorem admixtionez quietū. Et ipossi bile est boc aliter esse. Ergo inter principiū motus ⁊ finē eiº iā probatū est esse possibilitatez rei terminate ꝑz com parationem motus ⁊ velocitatis. Cum autem dimidia uerimus cursum ipsum:⁊ posuerimus eandem velocita tem aut tarditatem:erit tbi alia possibilitas inter princi pium illius cursus:⁊ finē siue medietatis. Quia in illa tar ditate siue velocitate non perficietur nisi medietas cur sus. ¶ Similiter etiam inter hunc finez dimidiatū mo do positum:⁊ inter finem primū. Ergo possibilitas ad fi nem:⁊ a fine erit equalis:⁊ vnaquaq; illaꝛ est medietas possibilitatis quā posueramus antea. Erit ergo possibili tas quā antea posuimus diuisibilis. Nūc autem non cu res:vtrū boc mobile ponaꝭ esse rem que certissime mo ueatur in loco:an locuz quem assignes mobili in situ:qō videtur esse mobile localiter. Discedit eniz a tactu alicu ius propter tactus aliorum continuos aut ab equidistātia vnius propter equidistantias aliorū continuas:⁊ finitur qō pertransit aliquo cursū qualicūq; modo. Non enim propter boc diuersitatez iudiciū de boc in quo modo su mus. ¶ Dicemus ergo iam probatū esse q̄ boc possibili tas est diuisibilis. Sed omne diuisibile mensura est:aut aliquid habens mensuram. Dec ergo possibilitas nō est extra mensuram: necesse est ergo vt sit mensura cursus: aut alia mensura. Si autem fuerit mensura cursus:tunc

eālia in cursu:erūt eālia in hac possibilitate:sed nō ē ita. Ergo mensura est alterius rei.ſ.q; aut est mēsura mobilis aut non:sed non est mensura mobilis.Si enim mēsura mobilis esset:mobile maius:esset maius hoc modo:ſz non est ita.Ergo est mēsura:nec cursus nec mobilis. Cōstat aūt q; motus ipse non est hec eadē mensura nec velocitas nec tarditas.Motus enīz inātū sunt motus cōueniunt in motu:ꝛ aliquādo in velocitate ꝛ tarditate:q̄uis differant in hac mensura.Aliquādo aūt diuerſificātur motus in velocitate ꝛ tarditate:ꝛ conueniunt in hac mensura.Ergo iam ratū est esse mensurā:possibilitatem cadendi motum iter prius ꝛ posterius:ex qua proueniūt cursus terminati:que non est mobilis nec cursus:nec est ipse motus.Et impossibile est:vt hec mēsura existat per se.Quomodo enim existeret per se cū ipsa destruatur cū eo qō mensuratur. Omne aūt qō desinit esse ꝛ corrūpit̄ est in subiecto:aut est causa subiecti: hec igitur mensura habet esse propter subiectū:ꝛ possibile est:vt subiectū ei⁹ primū sit materia mobilis propter boc qō diximus.ſ. ſi esset q̄titas materie sine medio:materia propter eā: aut fieret maioꝛ aut minoꝛ.Et igit̄ in subiecto mediāte alia affectione.Et impossibile est:vt sit in subiecto mediante affectione permanenti.sicut est albedo ꝛ nigredo.Si.n. ita esset:illa affectio poneret in materia aliā mensuram permanentez. ¶ Relinquitur ergo q; mensura est affectionis non stabilis que est motus de loco ad locū:aut ō ſitu ad ſitum:inter quos est ſpaciū in quo fiat motus ſitualis.Et boc ē qō vocamus tempus.Tu scis aūt q; motu tuī accidit diuidi in prius ꝛ posterius:ꝛ non est in eo pus niſi qō est vlterius in cursu ꝛ posterius: ꝛ posterius niſi qō est circa finē cursus.Et cōsequit̄ boc:q; qō est pri⁹ in motu:non est cū posterioꝛe in eo: ſicut prioꝛ ꝛ posterioꝛ i cursu ſunt quādoq; ſimul. Nec est possibile. vt id de motu qō est comes ꝛ par prioris in cursu:fiat posterius.nec vt qō est comes posteriozis:fiat prius.Sed hoc est possibile in cursu.Ergo priozitas ꝛ posteriozitas in cursu proprietas ſunt que accidunt ei ex boc q; ſunt motus: nō ex boc q; ſunt cursus.Et numerant̄ per motū. Motus enī per partes ſuas numerat prius ꝛ posteri⁹. Motus ergo non nūerat ex boc qō ipse habet in trāſitu prius ꝛ posterius.Motus etiaz habet mensurā propriē mensurā trāſitus. ¶ Tempus aūt est bic nūerus ꝛ bec mensura.ergo tempus ē nūerus motus: cū diuiſius fuerit motus in prius ꝛ posterius non tempoꝛe sed transitu.Aliogn esset in hac declaratiōe diffinitio circularis.Sicut putauit aliquis ex diſcipulis:ꝛ errauit.Et boc tempus est ēt id qō p ſeipſuz est mensura omnis eius qō ex se ipso habet pri⁹ ꝛ posterius:ꝛ cuius posterius nō est cū prioꝛe ipſius: sicut inuenitur in alys rebus propter ipſum quasdaz prioꝛes: quasdā vero posterioꝛes. ¶ Res enim in quibus est p̄ius ꝛ posterius:ex boc intellectu.ſ.q; prius desyt esse:ꝛ posterius non est cū prioꝛe. Non sunt ita ex ſeipſis: niſi q; habent esse cū aliqua ex partibus huius tempoꝛis.Ergo id qō comitat̄ partez que est prioꝛ:dicitur prius: ꝛ qō comitatur parte posterioꝛe:dicitur posterius.Cōstat autez q; be res ſunt mutabiles:in quo enim non est mutabilitas:ei nihil preteryt nec futuꝛ ē. ¶ Et ꝟ tempus nō est prius ꝛ posterius propter aliud.Si enim ita esset:id eius qō est prius:non esset prius:niſi q; habuit esse in priozitate alterius rei. ¶ Ergo illa ree:aut aliqua alia res i qua finiretur ordo in vltio rei:esset ex ſeipſa prioꝛ ꝛ posterioꝛ: videliz ex ſeipſa reciperet relationez ſm quā est prius ꝛ posterius.Et conſtat quoniaz ipſum est res in qua p̄mo cadit possibilitas permutationū quēadmodū diximus:ꝛ deinde cadit in aliud ab illo propter illud. Erit ergo illō mensura que mensurat possibilitatez p̄enominatazꝫ per ſeipſam. ¶ Illud ergo ē in quo ſumus:ꝛ nihil aliō. Nos enim non posuimus boc nomen temporis niſi rei que ex ſeipſa est mensura possibilitat̄:in qua cadit p̄ius:ꝛ posſibilitas predicta. ¶ Manifest̄ ū est ergo ex boc q; mensura predicta est que per ſeipſaz recipit relationē prioꝛis ꝛ posterioꝛis:imo que diuiditur in prius ꝛ posterius. Et non dico q; tempus est prius relatiue: ſed dico q; tempꝰ propter ſeipſum comitat̄ bec relatio:ꝛ ēt comitatur aliō propter tempus:quia cū aliquid dicitur esse prius:ꝛ illō nō fuit tempus:ſed motus aut quies:aut aliquid hꝫ: erit tūc intellectus eius bic.ſ.q; est cū re que est in tali diſpoſitione quā comitat̄ cū comparata fuerit diſpoſitioni alterius rei habentis p̄ius per ſeipſaz:hec comitantia per ſeipſaz. ¶ Illud aute qō precedit aliud anteq̄ ſit. boc ē qō habet esse cū priuatōe alterius rei que non est ipa habente esse. Est ergo prius eo reſpectu priuationis eius: ꝛ est cū eo reſpectu esſe ipſius tātū:q; in aliqua diſpoſitōe est cū illo:ergo nō est prius eo: ideo q; illud habeat eē in duabus illis diſpoſitionibus:q; diſpoſitio eius quo erat prius:non est eadez que est eius cū quo est.Ergo ſine dubio ōſtructū est aliquid:id.ſ.qō habebat prioꝛitatis:quādo ſit cū illo. ¶ Dec igitur p̄cessio ꝛ poꝛitas intellect⁹ est qué habet non per ſeipſaz:nec permanentē cū existētia ſue essentie existentie:ꝛ impossibile est:vt ꝟ intellect⁹ remaneat cū diſpoſitione alia aliquo modo propter impossibilitatē ſui ipſius. ¶ Impossibile est.n. vt ſit pri⁹ ꝛ cū eo:ſed in eo qō habet hunc intellectū: non est boc impossibile:quia aliquādo habet esse p̄ius:aliquādo habz esse cum eo ꝛ aliquādo post:cuz ipſum ſit ynum ꝛ idem. ¶ Sed ipſa res que est ante:ꝛ post per ſeipſas: q̄uis ſit in comparatione:impossibile est tamen vt remaneat ipa eadem: ꝛ ſit posteaquā erat antea:q; ſenſus de post non contingit:niſi cū desinit esse qō erat antea. Et id qō habet iſtud est remanens cū destructiōe eius qō est antea. Et boc.ſ.tempus impossibile ē:vt ſit comparatio ad priationem tantū:aut ad esse tantū:q; comparatio esſe rei ad nō esse rei foꝛtaſſis:ita est p̄opter priozitatē: ſicut per posteriozitatē.Similiter etiā est q̄tū ad esſe:ſed est comparatio ad non esſe:q; coheret alij rei:qō cū adiunctum fuerit ei fiet p̄ius:ꝛ cū alij:fiet posterius. ¶ Priuatio aūt in vtraq; diſpoſitione est priuatio.ſ.nō esſe. Similr etiaz esſe:ſimiliter eius oppoſitū adiungit̄ ei qō ſibi cōparat̄: q; cōparatuz etiā comparatur ei retrograde:ꝛ bz idē iudicium:q; est tempus vel comparatio ad tempus.Si aūt tempus est:tunc est qō dicimus.Si vero comparatio est ad tempus:erit eius priozitas propter tempus:ꝛ redibit prioꝛ dictio.ſ.q; buius priozitatis:aut posteriozitatis primum ſubiectū est tempus. ¶ Tempus est enīz id cui ex ſeipſo accidit ante ꝛ post.imo id cui accidit ex ſeipſo ante ꝛ post tempus est. ¶ Jam.n.declarauimus q; ipm per ſeipſum est mensura possibilitatis designate. Et postq̄ cōſtat q; tempus non est aliquid existēs per ſe.Quomodo enīz existeret per ſe:cū non habeat essentiā: tūc est qō fit ꝛ desinit esse:ſed omne qō est hꝫ:esse eius pendet ex materia.Erit ergo tempus materiale:ꝛ preter boc q; est materiale: non habet esse in materia niſi mediante motu. Si.n.non esset motus ꝛ mutatio: nō esset tempus. Quō enim esset tempus:cū non esset ante ꝛ post:quomodo āt esset ante ꝛ post:cū non fieret res coꝛruptibilis: Non.n. ſunt ſimul ante ꝛ post:niſi desinat esse res prioꝛ ſm hoc q; est prioꝛ ad hoc q; vt ſit res posterioꝛ ſm hoc qō ē posterioꝛ. ¶ Ergo ſi nō fuerit ibi diuersitas ꝛ mutabilitas: vt desinat esse aliquid:ꝛ fiat aliud.non erit ibi post: quia non fuit antea. Nec erit ibi antea:quia non fuit ibi post.

D Tpis diſ finitio. 4. phi. te. cō. 101.

E

L

Ergo tempus non ꝺ̄z eſſe niſi fuerit renouatio diſpōnis in qua oportet vt ſemper eat: alioquin non erit tempus: q̄z ſi aliquid fuerit ſubito: cū non ſit aliqd vllo modo: q̄ uiq̄ fiat aliud ſubito: neceſſe eſt. vt aut ſit inter illa poſſi-
M bilitas renouationis aliquaꝝ rez: aut non. ¶ Si autez fuerit iter illa politas renouatōis rez. tē crit iter illa ante ⁊ poſt. Ante aūt ⁊ poſt non certificant nīſi ꝓpter renouationē aliquaꝝ rez. Jaz aūt poſueramus: q̄ non eſt ibi renouatio aliquaꝝ rez: q̄ hoc eſt incōueniens. Si ät non fuerit inter illa hec poſſibilitas: tunc erunt cōiūcta: ⁊ neceſſe eſt: vt illa adiunctio ſit ſuccedēdo continue aut non. Si aūt fuerit ſuccedendo: tunc iam adepti ſum⁹ q̄ ꝓpoſuimus: cuius ſit inconueniens. Et poſt declarabi-
N tur eius inconuenientia. ¶ Si autē fuerit interruptum: redibit prima dictio ite. Ergo oportet neceſſario: vt ſi tempus fuerit: ſit renouatio diſpoſitionū aut coniūctiz: aut continue. Unde ſi non fuerit motus: non erit tēpus: ⁊ qñ tempus: ſicut diximus eſt menſura ⁊ cōtinuū ⁊ pariter comitans continuationes motuū ⁊ curſuū: tūc tp̄s ſine dubio ꝺ̄z diſtinctionē putatā que vocaſ inſtās.

¶ Capm. XII. De declaratione inſtantis.

A Jcemus q̄ cognitio inſtātis habetur ex cognitione tempoz̄is. Nā q̄z tempus eſt cōtinuū ſine dubio habet diſtinctionem opinatā: ⁊ hec vocaſ inſtans. Hoc ät inſtans non habet eſſe in actu vllo modo: ſed in intellectu ⁊ in cōparatione ipſius tempoz̄is. Alioquin interrumperetur continuatio tempoz̄is. Sed non eſt ei⁹ eſſe: niſi in q̄ntū accipiſ in intellectu cōtinuans diſtenſio-
B nez in directū. ¶ Continuans aūt nō habet eſſe in actu in eo q̄ habet diſtenſionem rectā: ſm q̄ eſt continuans. Alioqn eſſent multa continentia ⁊ infinita: ſicut poſtea declarabimus. Non.n. haberent eſſe in actu: niſi iterrū peretur tempus aliquo modo interruptionis: falſum eſt aūt q̄ interrūpaſ continuatio tp̄is: q̄z ſi ponīſ iterruptio in tempoze: neceſſe eſt q̄ illa iterruptio ſit: aut in p̄ncipio
C tempoz̄is: aut in eius fine. ¶ Si aūt fuerit in principio tp̄is: oportebit. vt illud tempus non habeat ante. ⁊ ſi nō habuerit ante: oportebit q̄ de non eſſe: nō peruenerit ad eſſe. Si aūt poſt non eſſe ceperit eē: erit eius eſſe poſt nō eſſe. ergo eius nō eſſe precedit eius eſſe. ergo habebit ante neceſſario: ⁊ erit illud ante intellectus alius a ꝑuatiōe
D ꝓpter quā predicatum eſt de illo quo mō diximus alz. ¶ Res ergo que recipit hūc modū anteriozitatis habebit eſſe non exiſtēte tempoze. Ergo ante hoc tempus erit tempus: q̄ erit continuū cū illo: illō ante: ⁊ hoc poſt. Et
E hec diſtinctio. ſ. inſtans coniunget illa. ¶ Jam aūt ponebatur diſtinguens: ergo hoc eſt falſum. Similr ſi pōitur diſtinguēs quēadmodū finis dicitur: neceſſe ē. vt poſt illud ſit poſſibilitas eſſendi aliquā rem: aut non. Si autez impoſſibile eſt: vt poſt illō aliquid habeat eſſe: nec neceſſarium eſſe: ita vt ipoſſibile ſit aliquid eſſe cū ꝑuatione finis ad quē peruenit: tunc iam deſtructū eſt: vt ſit eius eſſe neceſſe: poſtq̄ deſtructa eſt poſſibilitas: eſſe autē neceſſarium ⁊ poſſibilitas abſoluta nūq̄ deſtruunt. Si ät poſt illud fuerit hec tunc habet poſt. Ergo eſt illud ante: ergo inſtans cōtinuans eſt non diſtinguens. Tēpus igit non habet eſſe in actu in inſtanti comparatiōe ſui: ſed in potentia. ſ. potentia propinqua effectu: hoc eſt q̄ contingit: vt in tpe fiat inſtans ſemper: aut actu alicuius pontis: aut vt motus perueniat ad ipſum: ⁊ faciat illud diſtinctionē cōez inuiſibilē: ſicut p̄ncipiū aſcendendi ad oziē tez: aut deſcendendi ad occidentē: aut aliud aliquid. ⁊ B vere non eſt facere diſtinctionē in eēntia tempoz̄is: ipſi⁹ ſed in reuelatione eius ad motus: ſicut contingit ex ꝺ̄ffe-
rentys relationū in q̄titatibus multis: cū vna pars corpozis ſeparaſ ab alia parte corpozis: aut per egdiſtātiā: aut contactū: aut ꝓpter ōſignationē alicuius: ita tū vt non fiat ſeparatio in actu aliqua in ipſo. Sed fit in eo diſtinctio aliqua cū acciplē in cōparatiōe alterius: ⁊ illō equidiſtans cū fuerit habitus comparatione hz̄: nō erit eius p̄uatio hec in omni tpe: qō eſt poſt illud. ¶ Dictio aūt illius qui dixit: q̄ neceſſe eſt: vt p̄uatio eius ſit: aut in inſtanti qō conſequitur illud: aut in inſtanti qō non cōſequitur: ſ̄ eſſet ſi concederē q̄ eius p̄uatio habet p̄ncipium ⁊ inſtans: ſed non eſt ita: imo p̄ncipiū ꝑuatiōis eiꝰ eſt extremitas tempoz̄is: in quo toto ipſum non eſt. Nō enīz ex p̄uatione intelligitur: niſi vt res deſinat eē poſtq̄ habuerit eſſe. Eſſe aūt inſtantis in hoc loco: hoc eſt vt ſit extremitas tempoz̄is in quo toto ipſum nō eſt. P̄uatio aūt eius non habet p̄incipiū a p̄uatiōe que ſit poz inſtanti in quo deſuꝑ eē. Inter eē. n. illius ⁊ eius ꝑuatōez non eſt niſi diſtinctio que eſt eē: ⁊ nihil aliud. Tu autem poſtea ſcies q̄ quietū ⁊ mobile: ⁊ generatū ⁊ corruptum: nullū eoꝝ habet p̄imū inſtās in quo fuerit mobile aut quietū: aut generatū aut corruptū. Tempus. n. diuidit in potentia infinite. ſed qui putauerūt poſſe dici q̄ inſtans aut deſtruiſ paulatim ⁊ extēdiſ finis eius cū eo ad nihilum: aut deſtruiſ ſubito. Et tūc eius deſtructio fiet in inſtanti. Duius dictiōis nos debemus declarare falſitatē.

¶ Dicimus igit q̄ ſubito deſtrui vel ſubito fieri. ſ. i vno inſtanti: non eſt oīno oppoſitū ad paulatim deſtrui ⁊ ad paulatim fieri: ſed eſt minus q̄ oppoſitū. Nam huic oppoſitū eſt qō non tendit ad eē vel ad nō eē: aut ad permutationem vel ad cetera paulatim: qō eſt vez de eo in qō cadit ſubito: ⁊ eſt ét vez de eo: qō eſt in aliquo toto tempoze nihil: ⁊ cū extremitate ipſius qō non eſt tempus ꝺ̄z eſſe: ⁊ ét de eo qō in toto aliq̄ tpe habet eē: ⁊ in extremo
F ipſius qō non eſt tp̄s: fit nihil. ¶ Quia hec duo nō fiunt nec deſinunt eē paulatiz: p̄mū etiam ſilr: hoc eſt cuius eē vel non eē eſt in inſtanti: ſed ſm differtā p̄mo: q̄z in p̄mo ponitur iudiciū de inſtanti q̄ ſit extremitas tp̄is eſſentialiter: ſicut iudiciū totius tp̄is. Sed in ſcō poniſ iudicium inſtantis diuerſum a iudicio tp̄is: ita q̄ non ponaſ inſtans poſt inſtans diuerſum ab illo. Alioqn cōtingeret
G ẋictas iter inſtantia: ⁊ illō inſtans eſſet extremitas eēntialiter. Nō eſt aūt noſtra loquntio de hoc ſcō mō: ſi affirmatur eius eē aut non. Nos. n. non logmur de eo ſz q̄ eſt vez: ſed ſm q̄ dicitur negatiue. Dec aūt negatio eſt hec. ſ. q̄ nec ſit nec deſtruiſ paulatim: ⁊ itelligiſ nihil fieri vel deſtrui ſubito que eſt generaliōz q̄ negatio. Hnāliōz aūt non comitatur magis ꝑpriā: nec oz. vt id qō intelligitur predicatū: aut ſubiectū habeat eē vez aut nō.
H Jam aūt cognitū eſt hoc in doctrina dyaleticc. ¶ Ergo poſtq̄ hec quā dicimus. ſ. non fieri nec deſtrui paulatiz: é generaliōz q̄ hec: cū dicimus fieri aut ōſtrui ſubito: q̄z qō habet hec incipit eē in inſtanti: tūc dictio eius qui dixit q̄ eſſe: aut ſubito aut paulatim eo mō non eſt verum quo modo eſt veritas cōtradictoziaꝝ quaꝝ vna exiſtente vera: altera nō eſt vera. q̄z oppoſitū eius qō fit ſubito: eſt id cuius p̄incipiū nō inuenīſ in inſtanti: ⁊ ſine dubio non ſequiſ. vt fiat vel vt eſſe deſinat paulatiz: ſed aliqñ eſt vez cū illo ad modū quo diximus. Si aūt voluerit dicere de eo: qō habet eē ſubito. q̄ non eſt inſtans in quo non habeat eſſe: nec eſt aliqō inſtans in quo eat proficiēdo. ¶ Silr in deſtructo ſubito: ſed ſi hoc voluerint. tunc hoc comitabitur oppoſitū. ⁊ affirmabiſ illoz iudicium. Non oportebit aūt. vt eē illius ſit inceptū ſubito. aut deſtructum ſubito. Eſt aūt hic quoddā. q̄uis nō pertineat ad hunc locū. qō debemus nominare. vt ſit nobis via ad

certifica..duz qd dixim⁹.hoc.ſ.qz ſcire debemus.q̄ inſtanti qđ eſt cōe inter duo tempora in quoꝝ vno res eſt vno modo.z in alio eſt alio modo.ſi in illo inſtāti res eſt in nullo illoꝝ modoꝝ.aut eſt in aliquo illoꝝ tantū.z nō in alio.Si autem ſunt hec duo in vi contradictoria.ſicut tangere z non tangere.z eſſe z non eſſe. tunc impoſſibile eſt.vt remoueantur a re illa duo in illo inſtanti poſita.(Oportet ergo ſine dubio.vt ſit in illo inſtanti aliq̄ illoꝝ modoꝝ.ſcz quis ſcit quo illoꝝ modoꝝ ſit:(Dicimus etiam q̄ ad id qđ eſt ſine dubio aduenit aliquid z deſtruit illud: z neceſſe eſt illam rem que aduenit poſſe aduenire in inſtanti:z hec eſt res cuius diſpoſitio nō variatur in quocūq; inſtanti acceperis tempꝰis ſui eſſe.z non eſt neceſſe:vt inc̄tum fit comitetur eam tempus.z q̄ ita eſt.ipſum in inſtanti cōi approprietur per ipſum.ſicut tangere z quadratura z ceteris de affectionibus permanentibus:quoꝝ eſſe idem eſt in vno quocūq; inſtanti ſui eſſe.ſed qđ differt ab hoc eſt illud cuius ee eſt in inſtanti z in tempore z futuro tantū. Inſtans autem diſtinguens inter illa:non patitur hoc.Ergo erit ibi oppoſitus eius.ſicut diſceſſio:z non tangere:z non mouere.Sūt ät quedam quoꝝ conſimilis eſt diſpoſitio in aliquibus inſtantibus ſui temporis:z non in omni huius ꝓpter p̄n cipium qđ accidit ibi.Et ſunt quedā quorum diſpoſitionem impoſſibile eſt eſſe conſimilez aliquo modo. Qđ ät eſt poſſibile eſt.ſicut non tāgere qđ eſt ſeparatio. Doc.n. non contingit niſi motu z diuerſitate diſpoſitionis.z eſt ſtabile in hac ꝑquetate.qđ eſt non tangens. imo ſeparatum. Sed quoꝝ diſpoſitiones conſimiles ſunt.q̄uis eorum diſpoſitiones fuerint aliūde:non eſt hoc ex eo q̄ eſt ſeparatio vel non contactus:ſed id in quo eſt.hoc impoſſibile:p̄ eſt.ſicut motus cuius diſpoſitionū vna non é ſimilis aly in aliquo inſtanti: ſed in ynaquaq; renouatiōe eſt propinquitas z elongatio noua inter diſpoſitiōes motus. Qđ autem eſt non mobile cum motum fuerit:z tangens cuz non tetigerit in inſtanti diſtinguenti inter duo tempora illius poſtq̄ non eſt p̄ncipius diſtinctionis nec motus:tunc eſt in eo tactus z priuatio motus:ſed hoc q̄uis eſt ꝓter noſtraz intentionē: prodeſt tamen ad illō: z ad alias multas queſtiones. Sed hoc de quo loquimur eſt inſtans:circūdatuz ꝓteritо z futuro qđ eſt accidēs tempori.z accidit ei ꝓpter eſſe ſuum. Et hoc inſtans forſſis ſi voluerint poſſunt accipere alio modo:tāq̄ ſi extremitas mobilis ſit aliqđ punctum qđ faciat ſuo motu: z ſuo impetu aliquē curſum:imo aliquā lineam: ſicut ſi dicerez q̄ ſola extremitas é mobile: deinde in illa linea poſſunt poni puncta non que faciunt lineam. ſed que putantur continentia in illa. Sīr videtur q̄ in tempore z in motu ſit aliquid.ſicut hoc qđ ſuo curſu lineam facit:z aliud.ſicut puncta que continentur in linea:ſed non efficiunt eam:quia ſi putatur mobile z terminus in curſu z in tempore eſt ſicut mobile:tunc efficiet motū continuū in curſu continuo z comitabitur tempus cōtinuū. Sīlitudo huius é hec:q̄ mobile ante diſpoſitionē que comitatur illud in motu eſt extremitas inuiſibilis efficiēs ſuo curſu continuationē:z comitatur illud de curſu punctū: z de tempore momentū. Non enim eſt cum illo longitudo curſus quā tranſyt.nec motus quē intēdit perficere. qz tam pertranſyt:nec tempus.qz iā preteryt.z nihil harum erit cum illo niſi extremitas inuiſibilis. (Ergo ō tempore nihil erit cum eo niſi inſtans.z de trāſitu nihil: niſi id qđ declarauimus eſſe vere.ſ.motum qui eſt dum res mouetur.Et de curſu pars: aut pūctū aut aliqđ aliō. Et vnumqđq; iſtoꝝ eſt finis z mobile: etiā finis é ſuppoſitus p̄m hoc q̄ mouetur.Sicut ſi eſſet aliquid qđ extenditur a principio curſus vſq; ad locum ad quem peruenit:ipſum ex hoc.qđ mobile tendit a principio vſq; ad finem:z eſſentia eius que modo eſt continua: eſt termin⁹ z finis ſuppoſitus ex hoc q̄ iam motum eſt ad hunc terminum. (Debemus ergo diſcutere.q̄ ſicut mobile é cēntia yna.z ſuus curſus qui fecit q̄ ipſe é terminus z finis. fecit etiam curſuz. Similiter eſt in tempore aliquid qđ eſt modo fluens:z facit tempus ſuo fluxu: qđ eſt aliqd indiuiſibile. vnde ipſum eſt ipſum.z ipſum eſt inſtans vnde eſt ipſum;z eſt non permanens ex hoc q̄ eſt inſtans:z nō eſt permanens niſi cum terminauerit tempus: ſicut illō non eſt mobile:niſi cū terminat qđ terminat.qz ipſuz in ſe eſt punctum vel aliquid aliud.Et ſicut mobili accidit ex hoc q̄ eſt mobile:vt impoſſibile ſit eſſe bis:deſtruitur enim in deſtructione ſui motus. (Similiter inſtās. vñ eſt inſtans.non poteſt eſſe bis.ſed id qđ poſſibile eſt eſſe bis:non eſt vnum mobile ex hoc q̄ eſt aliquid cui accidit motus.Qđ ſi ita fuerit:cōſtat q̄ inſtans ſuo fluxu facit tempus:z non eſt hoc inſtās qđ ponitur inter duo tēpora:vt continet illa:ſicut punctum qđ putatur ſuo motu efficere curſum:nec eſt hoc punctum: illud qđ putat in curſu.Si autem p̄ inſtans habuerit eſſe:illud erit eſſe rei coniuncte cū intellectu:quem certificauimus in premiſſis q̄ ſit motus:cum quo non ſuenitur nec prius nec poſterius.ſimiliter eſt ſicut hoc qđ habet locū cum tranſit in curſu facit motum ſicut etiaz hoc qđ eſt huius intētionis:quā appellamus inſtans:cum procedit in curſu in prioritate z poſterioritate motus:faciet tempus.ergo cōparatio huius ad prioritatem z poſteriorитatem eſt hoc inſtans qđ in ſe eſt id qđ facit tempus:z numerat tps ꝓpter diſtinctiones quas facit in eo. Cum accipiē vt iſtās, z facit p̄oritates z poſterioritates nūeratas:ſicut puncta que lineam numerant:eo q̄ ynūqđq; illoꝝ punctoꝝ eſt cōmune inter duas lineas relatiue. Numeratoꝛ aūt veriſſimus eſt id qđ primum attribuit reiynitatē z multitudinem in numero itez z itez. (Inſtās autē qđ eſt b̄ numerat tempus. Sī.n. non eſſet inſtans: nō numeraretur tempus. Prius quoq; z poſterius numerāt tempus alio mō p̄m q̄ eſt pars eius.z acquirit ei partem ꝓpter eſſe inſtantis:z poſtq̄ ante z poſt ſunt partes temporis:z oēs pars poteſt diuidi ſicut partes linee: tunc vnitas magis conuenit inſtanti: z numerare magis conuenit vnitati. Inſtans aūt numerat quēadmodum z punctum: z non diuiditur. Motus quoq; numerat tempus:ideo qz facit numeꝝ temporis quo eſt prius z poſterius. Tps autez numerat motum:ideo q̄ ipſiꝰ eſt numerus motus .v.g. Quia.n.homines ſunt cauſa.vt ſit numerus.v.g. Decez: tunc ꝓpter eſſe hominū:habet eſſe denareitas:z eoꝝ denareitas non fecit homines eſſe homines: ſed nūeratos.ſ.habentes numeꝝ. Unde anima cum numerat homines:numerari nō eſt natura hominis:ſed eſt denareitas que acceſſit nature homis. (Anima ergo ꝓpter homīem numerat decem:ſi⁹ ꝓp motum numerat temp⁹ ex intellectu predicto:z niſi eſſet ꝓpter motum z ꝓpter id qđ facit in curſu terminum prioritatis z poſteriоritatis:tempus non haberet numeꝝ.ſed tempus menſurat motum.z motus menſurat tempus. Tps aūt menſurat motum duobus modis.vno quidem modo facit euz habere menſurā:alius q̄ ſua c̄titate oſtendit c̄titatem ſue menſure. Motus aūt menſurat tempus:eo q̄ indicat menſuraz eius per id qđ fit in eo prius z poſterius.z eſt differētia inter vtrūq; modoꝝ:qz indicare menſuraz aliquando eſt:ſicut menſura iudicat menſuratū: z aliq̄n ſicut cum menſuratum iudicat meſuram. (Sīlr aliq̄n curſus indicat menſuram motus: z aliquādo motus in-

dicat mensuram cursus: qz aliquãdo dicitur. Iter octo miliariorũ:z aliquãdo iter vniꝰ diei. Sed qõ attribuit mensuraꝫ alyꝫ altezꝰ eoꝝ est hoc.ſ. qõ per seipsuꝫ est mẽ ſura. Unde qz tempus est continuum:huius nature ẽ qꝫ põt dici longũ z breue.z qz est numerus cõparatõe poꝝ ris z posteriorũ.sicut pdiximus:ꝓtingit dici mltũ z pau cum. Silr z motus cui accidit cõtinuatio z discontinua tio.ergo dicunt̃ de eo ꝓprietates continui z discontinui: sed hoc accidit ei aliũde. Qõ autez appropriatur ei.ḃ ẽ.ſ. cito z paulatim. Jam ergo ostendimus modũ inuenien di instans in effectu si est instãs in effectu:z modum sui esse in potentia.

¶ Caplm. XIII. De soluendis dubitationibus dictis de tempore:z de formandis interrogationibus temporalibus.sicut de eo qõ est in tempore: aut qõ est nõ in tpe.z ĩ sempiternũ.z semper z subito:z ecce z paulo ante z pau lo post z eternaliꝫ.

a

QUautem qõ dicitur de tempore qꝫ nihil est. z qꝫ nõ habz eẽ: ex hoc intellectu dicit̃.ſ.qꝫ nõ habet esse in ꝟ instanti./Intereſt aũt an dicatur nõ esse absolute:an dicatur non esse in instanti qõ mõ est. Nos aũt concedimus z affirmamus:qꝫ tempus non habet esse hoc mõ:nisi in anima z in intellectu.sed eẽ absolute:qõ est oppositum ad non esse absoluite.hoc est verũ esse:qz si hoc esse non fuerit vezꝰ:eius negatio erit vera. Erit igitur vezꝰ.vt dicatur qꝫ iter duo extrema alicuius spacy:non est mensura possibilitatis motus ad aliquem terminũ quem certissime perficiat vel pertranseat.z cũ hec negatio fuerit falsa.ſ.qꝫ motus habet in illo tantillo citissimo mensuram aliquã in qua potest ꝑficere vt qꝫ transire tantũ spaciũ:z põt transire minus de illo ꝓpter magis paulatim:z plus de illo.ꝓpter citius:sicut iaz de claraui̇mus:tũc affirmatio que est hunc oppoſita erit vã. ḃ est:qz ineſſe est mẽsura huius possibilitatis: z affirmatio ostendit esse rei absolute:q̃uis non ostendat illõ habere esse in hoc instanti:aut alio modo:sed hoc eẽ nõ habet ꝓpter intellectũ:qz licz nõ hoc intelligeretur:tamẽ haberet hunc modum essendi:z hunc modũ affirmandi

B esse. ¶ Preter hoc aũt debes etiam scire:qꝫ eoꝝ que sũt quedã sunt que habent esse verissime:z quedã sunt debiliora in esse. Tempus aũt videtur esse debilius in esse q̃ motus.qz eius esse videt̃ esse rezꝰ que sunt ex cõparatõe alia ꝫ:q̃uis tempus ex hoc qꝫ est tempus non est relatiuum:sed comitatur illud relatio. Et qz spaciũ est: fuit id qõ solet esse in illo:aut comitans illud:aut qõ solet ptrãſire:aut qõ solet esse mensura pertranseũdi eẽ occultius q̃ esse spacy. Si autẽ dixerint:qꝫ non habet esse vllo modo:erit falsum. Si aũt voluerint attribuere tempori esse huiusmodi:non erit nisi in intellectu. Ergo ꝓpositio quã posuerunt qꝫ tempus non habet vezꝰ esse.ſ. non hz eẽ in vno instanti:est propositio vera. Et hec non negat tẽpus habere esse:nõ in instanti:sed eius esse est ad modus generationis:qz quecũqꝫ duo instantia posueris: erit inter illa id qõ vocatur tempus:z hoc non est in aliquo instan tium aliquo modo. Et oino qui inquirit qꝫ si tempus habuerit esse:eius esse erit in instãti: aut in tempore:aut in hoc qõ querit quãdo habet esse:hoc negligendũ est:z nõ

C debemus curare de illo. ¶ Quia tps habet esse.nec in i stanti.nec in tempore:nec habet quando:hz habet eẽ absolute. Qũo enim haberet esse in tempore cum ipsum sit tempus:Ergo hoc qõ dicitur qꝫ tempus aut non hz esse in instanti:aut habet esse permanens in tempore: nõ est vez:qz id qõ non habet esse nõ est oppositũ ei. qõ habet esse in instanti:aut qõ habet esse permanens in tempore. Sed tempus habet esse: z non est vnuꝫ illoꝝ duoꝝ esse. Non enim est hoc nisi. sicut si diceret qꝫ aut locus non habet esse:aut habet esse in loco: aut in extremitate loci. Non enim necesse est:vt aut habeat esse in loco aut termino loci:aut nõ habeat esse:qz alique sunt rez que nullo modo habent esse in loco:de quibus locus est vnus:z aliqua sunt que non habent esse in tempore de quib⁹ tps est vnum.sicut postea scies. ¶ Contra hoc aũt qõ dixerunt:qꝫ si tempus habet eẽ oportet.vt omne motũ comitetur tempus:respõſio hec est:qz multũ interest an dicatur qꝫ tempus est mensura ois motus:z an dicatur qꝫ ei⁹ esse pendet ex omni motu.i.nullus motus est qui per se non habeat tempus. Et etiam interest an dicatur qꝫ eẽntia temporis pendet ex motu ad modũ accidẽtis ei: z an dicatur qꝫ de essentia motus pendet tempus ad modum quo tempus accidit illi. Sed ꝺ primã dicimus hoc:qꝫ id qõ mensurat aliud:non debet esse accidẽs illi: z existere in illo:qz aliquãdo separatũ mensurat id qõ est separatũ ab illo equalitate aut equidistantia. Sed cõtra ſcõaz:qꝫ cũ essentia alicuius rei pendet de natura alterius rei:nõ est necesse.vt natura illius nõ separetur ab illa: z nos nõ probauimus de tempore:nisi qz pendet ex motu:z est affectio eius:nec de motu: nisi qz omnis motus mensuratur tempore:z propter has probationes non oportet.vt vnũquẽqꝫ motum comitetur per se tempus proprium:nec vt quicquid mensurat aliquid sit accidens illi:ita vt ois motus habeat tempus ꝓprium.qõ accidit illi tantum per se:sed ex motibus omnibus qui habent ꝓncipiũ z finem non pendet ex eis tempus. Quomodo.n. pendet ex eis tempus? Si.n. haberẽt tempus: ipsuꝫ terminaretur duobus instantibus.sed iam negauimus hoc. ¶ Conce do autem qꝫ cũ fuerit tempus motui qui est huiusmodi qꝫ ex eo debet pendere esse temporis:z mensurentur per illud aly motus. Et hic motus de quo vere dicitur qꝫ est pertransiens:z non terminant̃ eius extremitates ĩ actu. Si aũt quis dixerit qꝫ si nõ esset ille motus: non eẽt tps. ita qꝫ in omnibus motibus alys ꝓter illum:nõ eẽt ꝓus z posterius. Et sicut diximus in opiniõibus. z corꝓ non habet necesse.vt sit corpus mobile ad motuꝫ alteri⁹ corꝓoris. Erit ergo possibile. vt moueatur:z nõ sit tempus. Respõſio ad hoc hec ẽ: qz postea ꝺclarabimus:qꝫ si nõ esset motus circularis corꝓoris ꝑici: motus recti non haberẽt loca: nec essent motus recti naturales:nec eẽnt motus per viz. Ergo posse esse motũ vnius corꝓoris tantum absqꝫ alys corꝓoribus est impossibile. Quãuis hec impossibilitas nõdum est manifesta. Non.n. omnis impossibilis impossibilitas manifesta est. Multoꝝ eteniz impossibiliũ non manifestatur impossibilitas: nisi ꝺclaratione probatiõis. ¶ Sed si cõtenti fuerimus sola opinione:z remouerimus motum circulare: z affirmauerimus motũ rectũ finitum in opinione:silr poterimus affirmare in opinione tempus terminatũ. ¶ Opinio eniz non negabit hoc:z nos nõ attendimus hoc nisi id ꝓpter qõ affirmatur esse tempus. Ergo eius esse pendet ex vno motu:z mensurat illum: z mensurat etiaz ceteros motꝰ: quos impossibile est esse absq; motu corꝓoris efficiẽtis tempus suo motu nisi intellectu:qz hoc est.sicut mẽsura que est in vno corꝓore:z mensurat etiam qõ est ei oppositum z equidistãs ei. Sed qz mensurat duo corꝓora cũ ipsum sit vnũ singulare:non oportet tamẽ ob hoc.vt pẽdeat a duobus corꝓoribus. Sed possibile est.vt pẽdeat ab vno qõ mensurat:z mẽsuret aliud etiam a quo non pendet. Motus etiã non habet mẽsurare nisi ꝓp spaciũ qõ est continuum. ¶ Et qz continuitas spacy fit cã eẽndi ꝓius z posterius in motu:z propter hec duo fit motꝰ

causa essendi numeruz eius: z hic numerus est tempus. Ergo motus cōtinuus est ex duabus partibus. ſ. fm spa
cium z ꝟz tempus: sed ipse in se non est nisi perfectio eiꝰ
qō est in potentia: z non continetur in hoc intellectu con
tinuatio neq; mensuratio. Non enim in perfectione est:
qō est in potentia: nec in mutatiōe alicuius ad aliud: nec
in exitu de potentia ad effectū: intelligiturvt inter pnci
pium z finem sit aliquid receptibile diuisionis quā reci
pit continuū: sed hoc intelligitur ex alio modo conside
randi. ſ. quo intelligitur q̄ hic intellectus non est nisi de
q̄titate continua z nō de alio. Si. n. putarem⁹ tres atho
mos in quoz medio mouetur mobile: tunc cū moueret
de primo ad tertiū: esset in eo perfectio eius qō est in po
tentia: q̄uis non esset hic motus in continuo. ¶ Ergo p
pter hoc q̄ ipe est certitudo perfectionis illius qō est in
potentia: non opoꝛtet. vt motus diuidatur. Et ideo dum
nesciemus alia nesciemus q̄ hoc esse opoꝛteat. Nō. n.
est diuisio nisi continui receptibilis diuisiōis. Unde ma
nifestum est q̄ cōtinuatio est qōdā accidēs qō comitat
motū pp spaciū z pp tps: z oio si ñ attēderim⁹ spaᵐ in tpe
ñ fuerim⁹ in motu ꝓtinuatōez: z ℔ cū neꝯe fuit mēsurat
motū necesse erit nominare spaciū aut tempus. Sz cau
sa continuationis temporis similis est cōtinuationi mo
tus in spacio. Non est enim causa cōtinuationis tempo
ris continuatio motus tantū: q; propter continuationez
spacy solūmodo: si non esset ibi motus: non contingeret
continuatio temporis: sicut possibile ē moueri aliqō mo
bile in aliquo spacio: z postea quiescat: deinde icipiat in
de moueri z moueatur quousq; perficiat spaciū: tūc erit
continuū: z tempus non erit continuū. sed opoꝛtet: vt cā
continuationis temporis sit continuatio spacy: ita q̄ nō
sit ibi quies. ¶ Causa ergo ꝓtinuationis temporis ē ꝓti
nuatio motus fm hoc q̄ est cōtinuatio motus: z hoc nō
est nisi continuatio spacy collata motui. ℔ est: vt non sit
ibi quies. Et hec continuatio non est causa qua tps sit cō
tinuum: sed est causa vnitatis temporis. Non eniz ē tps
aliquid cui accidat cōtinuatio propria illi: imo ipsuz est
ipsa continuatio: z si aliquid daret tempoꝛi cōtinuatio
nem nō ex intellectu vnitatis essentie temporis cōtinui:
tunc continuatio esset accidens tpi: non essentia. Et sicut
diximus q̄ aliquis calor est causa alterius coloris: z ali
quis calor sit causa alterius caloris. ſ. q; sit causa essendi
alium calorem aut colorem: non vt qualitas sit calor.
¶ Similiter dicimus q̄ aliqua continuatio est cā essen
di aliā continuationē que non est cā propter quā illa cō
tinuatio sit continuatio. Quia illa cōtinuatio per se ē ꝓti
nuatio. sicut ille calor est calor per se. Unde nullus pōt
dicere nobis sic. Ego nō intelligo in motu ꝓtinuationē:
nisi ex causa spacy vel temporis. Tu aūt non vis vt cōti
nuatio spacy sit causa temporis. Nec est possibile. vt di
cas q̄ continuatio temporis est cā tpis: z postea dicis q̄
cōtinuatio motus est causa tpis: cū non sint ibi continua
tiones: nisi iste due. Ad ℔ respōdebimus dicētes q̄ nos
cōtinuitatē spacy non ponimus causa temporis absolu
te: nisi fm q̄ est motui: z motus sit per illam cōtinuus.
¶ Respectus. n. cōtinuationis spacy in se est vnū quid:
z eius respect⁹ adiuncte cū motu est aliud. Intellige nūc
q; continuatio spacy fm q̄ est motui est causa que ē eēn
tia tpis: qō est per seipsum continuū: non causa qua essen
tia tpis sit continua. hec est. n. res que non habet causaz:
z ideo demonstraꝛ q̄ tempus res accidētalis est motui:
qō non est ei genus. nec ofꝛia: nec ylla suaꝛ causaꝛ: ꝛz est
res q̄ comitat eū: z mēsurat p ipz. ¶ De qōb⁹ āt tpalib⁹
q̄ fiūt: vt sciaꝛ qūo ē res in tpe. ¶ Dicimus q̄ res nō ē i
tpe: ꝛz principia que ꝓpsuim⁹ nisi ex intellectu bñdi pri⁹
z posterius: z omne qō habet in se intellectū prioꝛis z po
steꝛioꝛis: aut est motus: aut habēs motū. Sed motus ha
bet ℔ ex seipso. Mobile vero habet hoc ex motu: sed ꝛz
hoc q̄ dicūtur spēs rei z eius partes z eius fines q̄ sunt
aliquid in aliquo fm ℔ prius z posterius: z instans etiā:
z hore z menses z anni dicuntur esse in tempoꝛe. Sz in
stans est in tempoꝛe. sicut vnitas in nūero: prius autez z
posterius in tempoꝛe: sic̄ par z impar in nūero: hoꝛe autē
z dies: z menses: z anni: sicut duo z tres z quatuoꝛ: z decē
in nūero. Motus autē in tpe. sicut decē accidentia in ō
narietate. Mobile vero in tpe. sicut subiectū decem ac
cidentium in denarietate. ¶ Quies aūt aut putatur per m
seuerans: stabilis semper: aut putaꝛ accidisse illi prius z
posterius accidentaliter: z hoc prius z post habet ex cau
sa duoꝝ motuum: q; laterales sunt ei. Nam quies ē pua
tio motus in illo qō solet moueri: nō priuatio motus ab
solute: z ideo non est longe: vt ques sit inter duos motꝰ.
Et quies huiusmodi habet aliquo mō prius z posteriꝰ:
z propter hoc q̄ est duobus modis quietū: hoc ꝓtinet in
tempoꝛe accidentaliter. Unde ideo pmutationes q̄ sunt
similes motui locali in hoc q̄ incipiunt a sūmo vsq; ad
sūmū continentur in tpe ob hoc q̄ habent prius z poste
rius: z cū aliqua permutatio subito occupauerit totuz p
mutabile: z inceperit minui vel augeri de cōtinuatione
nihil habet: nisi continuationē temporis tātū: ideo q̄ pri
us z posterius: non est nisi in tpe tantum: z q; ipsa nō est
efficiens tempus: continuatio motus in spacio: aut in eo
qō videtur spaciū: z cū hoc est habens prius z posteri⁹: g̃
pendet ex tempoꝛe: ergo esse ipsius est post esse cāe tpis
que est motus ex quo ē mutatio localis. Et be mutatio
nes conueniunt cū motibus qui fiunt in spacys ex ℔ q̄
mensurantur tpe: z non conueniunt cum eis ex hoc q̄ eē
tpis pendet ex motibus qui fiunt in spacys: z est causatū
eoꝝ. Et hoc tantum est in motibus qui fiunt in spacys.
¶ Jam aūt nosti quid velimus intelligere: cuz dicimus n
motus qui fiunt in spacys: sed res in quibus non est pri⁹
aut posterius ullo modo: non sunt in tpe: q̄uis sint cum
tpe. sicut mundus est cū grano sinapis: sed nō est in gra
no sinapis. Si aūt aliquid haberit prius z posteri⁹ aliq̄
modo ex hoc. ſ. q̄ est mobile: z alio modo nō fuerit rece
ptibile prioris z posterioris ex hoc. ſ. q̄ est essentia. Illud
ex hoc q̄ non recipit prius z posterius: non est in tpe: sed
ex alio modo est in tpe. Illud aūt qō est cum tpe. z non
est in tpe. ſ. cuius esse est cū diuturnitate totius tpis: hoc
est sempiternū: z omne diuturnū cuius esse vnuz ē. Illō
est sempiternum. ſ. qō in hac diuturnitate habet esse vnū
z idem. sic̄ est in omnibus hoꝛis cōtinue quasi sempiter
num sit comparatio stabilitatis ad nō stabilitatē: z com
paratio huius comitātie tpis cū sempiterno est: sicut cō
paratio habitus mobilis ad tempus: z cōparatio perma
nentiū rez inter se z coeuitas quā habent hoc modo: est
intellectus super sempiternū. videt aūt mihi q̄ meli⁹no
men illi qō pt imponi semp est: z q̄ omne diuturnuz est
sine omni pmutatione absolute: z sine aliqua cōpatione
hoꝛe post hoꝛā: hoc est semp. ¶ Miroꝛ āt de hoc qō di o
cūt. ſ. q̄ sempiternū ē diuturnitas get: aut q̄ est tps ñ nue
ratū motu. Quo. n. ñ: cū ñ itelligaꝛ etas vl tps: nisi id i eē
eēn⁹ ē p⁹ z posteri⁹. z cū fuit ibi p⁹ z posteri⁹: debebit reno
uari aliq̄ ei⁹ dispō. sic̄ diximꝰ. g̃ neci⁹ ē ei mot⁹. In gete āt
iueniꝰ p⁹ z posteri⁹. sic̄ diximꝰ. Z ps vo ñ ē cā. alic⁹ rei. Sz
q; intra diuturnitatē tpis gñant multa z coꝛrūpunt: q̄ꝛ
non apparet causa manifesta: ideo in putauerūt boc ho
mines tpi. q; nō inueniunt ibi aliqd aliud adiuncū nisi
tps: nec ꝓcipiunt. Uñ cū res bona est: laudant tps. Cum
vo mala est: accusant: z tñ rez que hñt esse plerūq; cause
manifeste sunt priuationis vero z coꝛruptiōis cāe occul
te sunt. Causa. n. fabꝛicandi cognita est: cā vero ruine z de

ꝑ ſtructionis plerūq; non intelligīt. ¶ Silr eſt et ſi volueris inducere multa particularia. Cōtingit g̃ ex hoc: vt q; ſcpius cooperat tpi id qō eſt de rebus ꝓuiatoꝛus ⁊ coꝛruptoꝛus. ſicut obliuio ⁊ labefactatio ⁊ ōſtructio ⁊ annihilatio mãe ⁊ cetera: idcirco hoies accuſant tps ⁊ loquũtur male de eo. Tempus ꝙ habet accidentia multa que ſignificant aliqbus noibus que debemus noiare ⁊ nũerare: de quibus eſt inſtans qō aliqñ intelligīt eſſe terminus cōis: qui eſt inter ꝓteritū ⁊ futuꝝ: de quo iaz loquuti fuimus: ⁊ nihil aliud: aut aliqñ intelligīt ois terminus cōis q̃uis ſit diſtinctio re ꝓteritaꝝ aut futuraꝝ. Aut aliqñ intelligitur eſſe finis tpis: q̃uis nō ōſignet cōitatē: qui cū debeat ſp intelligi terminus cōis ꝓtinuãs: tñ accipitur non ꝓtinuans: q̃uis ꝓeter ſignōem nois ſciaꝛ: q; oīno eſt cōis: ⁊ non eſt poſſibile. vt ſit diuidens qō ſcitur ex alio modo conſiderationis ꝓeter intellectū ſignificationis nominis. ¶ Aliquādo aũt dr inſtans: tps qō eſt multū ꝑpinquū ꝓſenti iſtãti: ⁊ eſt minus breue. certificatio aũt veritatis huius dictiõis hec eſt: q; oē tps in quo accidat aliquid: habet duos terminos ſine dubio: ⁊ ſunt duo inſtantia in intellectu: q̃uis ipſa non ꝓcipiat illa: ⁊ hec duo inſtantia ſunt in intellectu ꝑtia ſimul ſine dubio: ⁊ tñ aliqñ intellectus percipit ꝓximitatē vnius in eſſe: ⁊ poſterio: itatē alterius: ⁊ hoc fit ꝑp longitudinem ſpacy: que eſt inter illa: ſicut percipit inſtans qō eſt ꝑus inter inſtantia hore diei. ⁊ aliqñ duo inſtantia adeo erũt ſibi ꝓxima: vnum eoꝝ. ſ. circa alteꝝ: q; intellectus nõ ꝓcipiet in ꝑmo intuitu inter illa ſpaciũ niſi cũ mora: ⁊ diu conſideraverit: ⁊ intellectus percipit illa quaſi cõtigerit ſil: ⁊ quaſi ſint vnũ inſtans: q̃uis conſideratio ⁊ ꝓcrutatio ꝓhibeant intellectũ ab hoc in ꝑmo intuitu. ¶ Sed q̃diu nõ redit intellectus ad ſe: concipit duo inſtantia q̃ſi ſint ſimul. De verbis aũt ꝓalibus vnũ eſt id qō dr: ecce qō eſt ꝓpatio rei accidentis in tpe cuius q̃titas non ꝓcipitur ꝑp breuitatē ei⁹ ad ſuũ tempus: cũ illa res: nec fuerit ſeparata: nec ꝓcogitata. Et de his verbis eſt ēt id qō dr ſubito: ⁊ ℔ eſt qd ſignat aliqd accidere in inſtãti: ⁊ aliquando ſignat oppoſitũ eius: qō dr paulatim de quo iaz loquuti fuimus. De his ēt verbis eſt illud: qō dr paulo poſt: ⁊ hoc eſt qō ſignat inſtans futuꝝ ꝓximũ ꝓnti: cum non facile ꝓcipiãt q̃titas ſpacy inter illa ꝑp breuitatē ei⁹. De his ēt eſt: id qō dr paulo añ: ⁊ hoc ē: qō ſignat ꝓparationem inſtantis ꝓteriti ꝓximi inſtãti ꝓnti. ¶ Sz tps qō eſt inter illa non ꝓcipit. Ergo paulopoſt oppoſitū eſt in futuro ad paulo ante in ꝓterito: ⁊ qō eſt ꝓxius: ſz in ꝓterito ſignat id qō remotius eſt ab inſtãti ꝓnti: ⁊ qō eſt poſterius ſignat qō eſt oppoſitū huic. ſed qō eſt ꝓxius: ſz in futuro: ſignat qō eſt ꝓpinquius ꝓnti: poſterius aũt eſt id qō eſt remotius a ꝓnti. Olim eſt tps qō vr longum inter ipſum ⁊ hoc inſtans ꝓis cõparatõe oppoſitoꝝ terminoꝝ tpis. Olim etiaz in tempore abſolute ⁊ veriſſime eſt illō: cuius tempus non habet initium.

¶ Completa eſt pars ſcōa partis ꝑme: de collectõe nãliũ. Et ei g̃ ōdit itelligere gr̃e ſint ifinite. Incip̃ ps 3ª. La^m. I.

E his q̃ bñt nãlia ex ℔ q; bñt q̃titatez. ꝓlog^o ō q̃litate tractãdi, ꝑpe in hoc lib^o. Nãlia ſunt coꝛpa ⁊ diſpões coꝛpoꝝ. Quãtitas aũt ꝑmixta eſt cũ vtriſq; q̃titas ãt que eſt coꝛpoꝝ: ſunt diuiſiões: ſz q̃titas diſpoſitionũ coꝛpoꝝ ē: ſicut tps ⁊ cetera q̃ comitãt coꝛpa: aut accitalr: aut eentialr. ¶ Diſpões ãt coꝛpoꝝ comitat q̃titas: aut ꝑp q̃titatē coꝛpoꝝ in qb^o ſunt: ⁊ cũ qb^o: aut ꝑp tps: ſicut tps comitat motũ. Aut ꝑp ꝑpõnē ali⁹ nũeri qui puenit ex illis: aut ꝑp aliquã q̃titatē. Sz ex oib^o modis comitãtie q̃titatis hic eſt remotio: ⁊ ℔ eſt q; dr ifinita: ſz varietates reſpectuũ qbus ꝓſideraf q̃titates: ſunt aut diſpões q̃s coꝛpa ꝑñt bre per ſe ſola: ſic eſt finitas: ⁊ ffinitas in magnitudine: ⁊ ſic finitas ⁊ ifinitas in diuiſione vel ſectiõe ptiũ. Aut in cõpõe vnius ad alia: vt cõtinuatia ⁊ ꝓtactus ⁊ ꝓtinuatio ⁊ his ſillia. ¶ Sed diſpões coꝛ C
poꝝ ſunt motus ⁊ tps. Nõ ãt ꝓſideraf de diſpõe q̃titatum eoꝝ ℔ eſt. ſ. ſi bñt ꝑm^m aut finē: aut ſi nõ ſunt ita. ſ. nõ bñt finē: ſed vires eoꝝ ꝓſideranf ex diſpõnib^o q̃titatũ q̃ ſunt in illis: ſi appetenf reb^o bñtib^o finē: aut non bñtib^o: qui quo modo ℔ poteſt eſſe in illis.

¶ Capt̃z. II. de comitãtia ⁊ ꝓtactu ⁊ ꝑmixtione ⁊ ꝓiũctõe ⁊ diſiũctione ⁊ medio ⁊ extremo: ⁊ ſimul ⁊ ſepatim.

Ateq̃ loq̃mur de finitate coꝛpoꝝ: ⁊ de diſpõe eoꝝ in magnitudie: debemus ꝑus log de eoꝝ finibilitate ⁊ ifinibilitate in ꝓuitate ⁊ in ſectiõe. Sz añ ℔ ꝑbem^o ſcire comitãtiã ⁊ tactionẽ ⁊ penetrabilitatẽ ⁊ ꝓglutinationẽ ⁊ ꝓtinuationẽ: ⁊ gd ẽ medietas vl extremitas: ⁊ vt ſciam^o ſil i loco ⁊ ſepatiz. ¶ Dicem^o g̃ q; duo ꝓña ſũt illa iter q̃z ꝑ^m ⁊ z^m nõ ẽ aliqd ſui gñis: ſic dom^o ꝓnites ſe: q; q̃ ꝓſeq̃f ꝑmaz ẽ illa iter quã ⁊ ꝑmã nõ ẽ aliq̃ ſui gñis. B
¶ Sz aliqñ ꝓueniũt in ſpe. ſic dom^o ⁊ dom^o: ⁊ aliqñ ſũt diuerſa in ſpe: vt bõ ⁊ equus: ⁊ mons ⁊ arbor: ⁊ tũc nõ ac cipiunt ꝓña fz ℔: q; ſunt diuerſa in ſpe: ſz fz ℔ q; vniunt in aliq̃ cõi aut eẽntiali: vt ẽ coꝛpeitas: aut accñtali: vt ẽ albedo: ⁊ ſtatio i acie: ⁊ ſtuit^o ad vnã ptẽ. Cũ ãt ñ fuerit iter illa aliqd ō ℔ qō bñt cõe: tẽ qõcũq; coꝛ accepit z^m: dicẽt eẽ ꝓñs alteri^o. v. g. Sic̃ ſi accipẽt ꝑdcã fz ℔ q; ſũt coꝛpa exña: equ^o eẽt ꝓñs hoi: ⁊ poſtea mõs ⁊ arbor: ſi ãt accipẽt ea fz q; ſũt a ialia: equ^o eẽt ꝓñs hoi: ⁊ ñ mons: nec arbor. Si ãt accipẽt fz q; hoies ſũt: nõ eẽt ibi aliqd qō ꝓſeq̃reꝰ ſingl̃aré boiez: niſi eẽt ibi ali^a hõ. ¶ Sz ꝛtigẽs eſt id iter C
c^o extremitatẽ ⁊ extremitatẽ ei⁹ qō tãgit ab eo: ñ capit aliqd qō hẽat ſitũ. Ergo duo ꝓtigẽtia ſt ea q̃z due extremitates ſt ſil: ñ i loco: ſz i ſitu q̃ ꝑt inui. Extremitates eteni ñ ſt i loco vllo^o. ſz bñt aliquẽ ſitũ. ꝓũctũ. n. bz aliquẽ ſitũ. ſit ãt quẽ bz ẽ ℔. ſ. vt poſe ſit oñdi eẽ alic^o ꝑt, ꝑpe: ꝓtigẽti b^o ãt ꝓueit talr oñdi i duab^o ſuis extremitatib^o ſil. Cũ ãt fuerit duo: q̃z extrẽitates ñ ſũt ſ ſe ꝓtingũt. ſz ꝓtingũt totã eẽntiã alteri^o: ñ erit ℔ tãgeꝛ ſz ꝑmiſceri. ꝓpermiſceri etẽñ ñ ẽ niſi cũ tota eẽn^a vni^o ifũdit i totã eẽntiã alteri^o. ⁊ ℔ ifũdi ñ ẽ niſi cũ vnũ tãgit gcqd ōr ifũdi i illō. Si ãt fuerit eq̃lia: ñ erit vni^o aliqd. qō ñ tãgat aliũ. Si ãt vnũ exceſſerit: ñ erit to^m itrãs i illō. niſi fz ℔ trñ. qō eq̃le ẽ ei. ¶ Certitudo ãt ꝑmixtõis ẽ. vt nihil ſit ō eẽn^a vni^o qō ñ tãgat eẽntiã alt̃i^o: nec remãeat aliqd ō vno qō ñ tãgat D
altez: z̃ q; duo ꝑmixta ſint illa q̃ ſt ẽodẽ loco ꝑ ℔ id qō ꝓſeq̃f ꝑmixtõez: itelligit ẽ q̃d ſit ipa. ⁊ qō itelligit eẽ ipa ℔ ẽ. ſ. tact^o tõlr. qz cũ aliqd tetigerit aliũ tõlr. ⁊ aliũ ñ excedit illō. tẽ gcqd tetigerit vnũ eoꝝ. illō idẽ tãget aliũ. Aliqn p^o tactũ iueiret ẽ aliq illoꝝ aliqd vacuũ ab alio. nos ãt dixeram^o q; vnũ tãgeret to^m aliũ. ⁊ ñ eẽt aliqd ſupercedẽs i vno qō ñ ſit ialio. ⁊ ℔ ẽ poſſe. g̃ cũ duo ꝓtigerit ſe tõlr. tẽ gcqd ꝓtigerit vnũ tãget ⁊ reliquũ. ⁊ vnũ nõ ꝓhibz ꝓtigi aliud. nec creſcit moles additione milliũ ex eis. ſicut et ſi mille pũcta ꝓũgereẽt. ¶ Cũ ãt aliqd tetigerit aliũ: ⁊ illud ⁊ illō tãgẽs tetigerit alia res q̃ ñ tetigit ꝑ^m. tẽ hz ſua eẽn^a aliqd ãpli^a ꝑter id qō tetigit ꝑ^m. ⁊ illō ãpli^a fuit illō. qō inẽit aliũ ꝓtigẽs vacuũ a tactu ꝑ^i. ⁊ illō fuit ℔ qō tetigit. ⁊ ñ potuit tãgeꝛ ꝑ^m. ⁊ ℔ oia clara ſt̃ itellcũi. ſil̃r cũ aliqd occupaf i tãgẽ^a aliũ. pp qō ꝺũ tãgit. ꝓhibeẽ tãgeꝛ ali qd aliũ. tẽ ãt erit occupatũ totũ. aut aliqd ō illo. ſi ãt totũ fuit occupatũ. tẽ ñ poterit illō tãgeꝛ ꝓtigeꝛ aliqd aliũ 3^m vllo^o. Si ãt aliqd ō illo. tẽ occupatio. ⁊ tact^o ñ erit occupatio tõl. nec tact^o tõl. Et he ꝓpões ꝓſe note ſunt.

¶ Explic̃ ſuffi^a. Auic. optĩe caſtigata ⁊ emẽ^a ꝑ cañ. regĩs res, ꝺiui Aug^i. i mõaſte^o ꝺni Joã. ō yiridario ꝓmozates.

¶ Incipit liber Auic. de celo ⁊ mundo.

¶ Collectiones expositionum ab antiquis grecis in libro Arist. de mundo qui dicit liber celi ⁊ mundi. Expositiones istein. i6. continentur capitis.

¶ Caplm. I. Oꝛ corpus perfectius est omni quātitate ⁊ q̄ mundus posterius est omni corpore.

Vide p̄mo celi ab Az a text. 2. 2. vsq; ad. t. 2. 4. icluſiue. vbi hītur oīa tradita in hoc. c. p̄

Differentia iter corpus ⁊ quālibet aliā magnitudinē hec est: q̄ corpus diffundit ad oēs dimēsiones: sed magnitudo que hz vnā dimensionē vocat linea: ⁊ que duas dimensiones vocat superficies: que vero hz tria spacia vocat corpus: ⁊ post tria spacia nō restat alia quarta dimēsio. Scientia aūt hui⁹ rei hz esse in natura intelligentia z: q̄ intellectu nō pōt imaginari aliquid aliud ad q̄ imutetur vt addat ei alia dimensio: sic mutat linea ad planitiez cū addit longitudini eius aliā latitudo: ⁊ sicut etiā mutat superficies ad corpus: quādo in intellectu addit eius longitudini ⁊ latitudini altitudo.

¶ Cōstat igit ex p̄dictis q̄ rebus q̄titatē būtib⁹ corp⁹ perfectius est: eo q̄ ptinet in se oēs dimensiones. ¶ Et vnūquodq; ex corporib⁹ que sunt in mūdo perfectuz est hī mō: sed nō est pfectum eo q̄ nō terminet penes aliud corpus: totus vero mūdus pfectus est vtroq; mō: q̄ hz longitudinem ⁊ latitudinē ⁊ pfundum: ⁊ q̄ terminatio ei⁹ nō ē penes aliud corpus. ¶ Postea vo demōstrauimus nō eē possibile. vt celum sit infinitum: ⁊ q̄ non est possibile: vt vltra illud sit aliquid aliud.

¶ Caplm. II. Oꝛ natura celi est p̄ter quattuoꝛ naturas: ⁊ q̄ est corpus simplex.

Quod autez non est possibile vt motus sensibilis sit alteri⁹: nisi corporis rō hec est: q̄ oē q̄d mouet ē necesse vt sit in loco: motus eteni nō ē nisi mutatio d̄ loco ad locuz: ⁊ nō occupat vel inplet locū: nisi corpus. Opz g̃ ex hī vt motus nō sit nisi corporis fz subtilitatē. ¶ Et q̄nq̄dez hoc sic est. dico q̄ nō pōt corp⁹ nō brē motū sibi nālē. q̄ cū fuerint due res. quaꝝ vnius nā inuenit cū nā alterius fm aliquid: ⁊ differt ab ea fm aliquid: ⁊ conueniunt in actione fm aliquid: ⁊ differūt in actione fm aliquid. Opz vt cā actionis in qua conueniūt sit ipsa nā in qua cōueniūt: ⁊ vt cā actionis in qua differunt sit ipsa nā in qua differunt. Licz quidem nālis vigoꝛ motus mouētis semp̄ p̄rius sit motui ꝓpositoꝝ: ⁊ post q̄ inuenim⁹ vnūquodq; corpus pp̄ dispōnes que in eo sunt in corpeitate habere motuz diuersuz a motu q̄ habet aliud ꝑter ipsas dispōnes: tunc necesse ē vt cā diuersitatis in motib⁹ corpoꝝ sit diuersitas suaꝝ dispōnum nālium: ⁊ motus ipse in quo conueniūt ex eo ē in quo conueniunt. Segtur g̃ ex hoc necessario. vt oē q̄d est corpus bēat motū nālez. ¶ Sed motuū aly sunt simplices: aly cōpositi: motus autē simplices sunt duo. circularis ⁊ rectus: ⁊ motus ꝓpositus ē ex duob⁹ motib⁹. ¶ Probatio aūt q̄ vnusquisq; motus simplex: aut est rectus. aut circularis hec ē. q̄ ipole ē motuz eē: nisi fm lineā: fz linee simplices sunt circularis ⁊ recta: nec itelligit mot⁹ alius ab his. ¶ Oē ēt māifestat̄ p visuz. Inuenim⁹ eteniz ex qb⁹ nālez sibi q̄dā motū ꝑsegt corpus motū ois corporis q̄ est i mūdo: aut ad suū mediū: aut circa suū mediū. ¶ Et mot⁹ q ē circa suū mediū circularis ē. Duo aūt mot⁹ g fūt ad mediū ⁊ a medio recti fūt: hz q fūt a suo me fūt vsus sursū. ¶ Corpoꝝ ār q̄dā fūt simplicia. ⁊ q̄dā ꝓposita. eius ār q̄ est simplex: mot⁹ dz eē simplex ⁊ purus: ⁊ eius q̄ est cōpo dz eē fm dūantez in eo q̄litatē: ⁊ vt in motu sit (pp̄ res ex qua est ꝓposit⁹) diuersitas: sic ē motus ligni in quo accēdit ignis cū mouet deoz suz mouet sicut illd lignū in quo nō ē accēsus ignis.

¶ Sz cū fuerit motus circularis i mūdo. ⁊ nō ē pole vt mot⁹ circularis sit accitalis. oporteret. n. tūc vt eēt poz eo mot⁹ nālis circularis: b ē q̄z res q̄ mouet circulr. ⁊ p accīs non mouet nisi ex re q̄ mouet circulr ⁊ p. nām ad quietē. opz vt sit in mūdo mot⁹ circularis circa getē ⁊ circa revolutionē ꝑpetuus. Sz ois mot⁹ ē corporis: ⁊ cuius mot⁹ nāliter diuersus fuerit a motu ceteroꝝ corpoꝝ: ei⁹ etiā nā est ꝑter eoꝝ nām. ¶ Opz g̃ vt sit in mūdo corp⁹ diuersuz in nā sua ab alys corporib⁹ q̄b⁹ moueatur motu circulari p nāz suā. ¶ Si aūt dr q̄ est vna ex q̄tuoꝝ naturis q̄ mouet motu circulari: dicim⁹. q̄ vnaqueq; q̄tuoꝝ nāz motū nālē hz sibi ꝑpriū ⁊ i directū. ⁊ nō ē vt vnū corp⁹ bēat duos mot⁹ nāles. Ergo ipole est vt vnaqueq; q̄tuoꝝ nārū: moueat motu circulari: nisi p vis. ⁊ b mot⁹ ē ꝑter nāz suā. Ergo nece ē. vt sit aliud corp⁹ q̄b moueat motu circulari ex sua nā. Cū aūt mot⁹ circularis. sic dixim⁹: fuerit sube simplicis. z mot⁹ simplex non ē nisi corporis simplicis: oporebit tūc vt mot⁹ circularis sit corpis simplicis. ¶ Si ār dr q̄ ē corpis ꝓpositi. mot⁹ ār corpis ꝓpositi: sic dixim⁹: ē fz dūante i eo: tūc opz vt corp⁹ i quo nihil dūat sit sine dubio corp⁹ simplex. ¶ Māi est g̃ ex his q̄ dixim⁹. q̄ mobilis circulr cū suis ptēs. i. celi nā est ꝑter q̄tuoꝝ corpa q̄ sūt b corp⁹ simplex. ⁊ q̄ mot⁹ circularis ē illi nālis. q̄z si nō eēt ei nālis. ꝑfecto bret sine dubio aliū ab illo motū nālē. q̄z ia declarauim⁹ nō posse eē corp⁹ sine motu nāli: vñ si bret motū nālē ꝑter circularez bret duos mot⁹ sibi nāles: q̄d impius repudiatū est.

¶ Caplm. III. Oꝛ corpus celi non recipit augmentū.

Augmentū est incremētū q̄d corpus recipit in suis trib⁹ dimēsiōib⁹: q̄ sūt latitudo longitudo ⁊ pfundū: ⁊ q̄ sit eq̄le in oib⁹ suis ptib⁹: ita vt nō iueniatur maius in vno loco q̄ in alio: nec plus in interiori ei⁹ q̄ in exteriori: ⁊ q̄ sit sic̄ sine dria hui⁹. i. illius: ⁊ sine pmutatione corporis q̄d creuit a sua dispōne. ¶ Oꝛ si nos cogitauerimus corp⁹ ꝓgelatū q̄d resolutuz ē inueniemus augmētū in suis trib⁹ dyametris: ⁊ inueniemus oēs eius ptes ꝓsiles: ⁊ augmētuz in eis q̄le: sed est a ꝑma dispōne pmutatū: ⁊ iō q̄d erat ꝓgelatū iā dissolutū ē. q̄ b nō dr augmentū: eo q̄ cū aliqd crescit. sicut diximus dz eē vt remaneat in sua dispōne non mutatū. ¶ Jtē si cogitauerimus vltimū neruz q extendit: inueniemus q̄ creuit: ⁊ nō inueniemus ipm incremētū in aliquo loco lōgitudinis chorde plusq̄ in alio: fz inueniemus latitudinez ⁊ pfundū decreuisse fm q̄ creuit lōgitudo: ⁊ inueniem⁹ q̄ neruus mutatus est a sua dispōne. vz. q̄z inuenimus eū indurauisse: ⁊ in chorda pmutatū. g̃ nō vocat b augmētum: q̄z augmētū. sicut diximus est incremētū ⁊ latitudis ⁊ p. funditatis. Augmētū neruj q extendit nō ē nisi lōgitudinis tm: ex quo ēt in latitudie ⁊ pfunditate ꝓsequnta ē diminutio. ¶ Et q̄z crescens sic dixim⁹ remāet in sua dispositione. Neruus vo cuz extenditur indurat ⁊ fit chorda.

¶ Item si cogitauerimus vesicaz que in flaē inueniem⁹ eius lōgitudinē ⁊ latitudinē creuisse: sed inuenimus ei⁹ altitudinē fm spissitudinē sui corporis diminutaz: q̄z illa quāto magis extendit attenuat: ⁊ iō ex hoc nō dicim⁹ eaz creuisse. ¶ Dum aūt cogitauerimus neruos: aut venas: aut ossa de ceteris mēbris corporis creuisse inueniemus

Cōcludit necessariū esse dari quintū cōp⁹ simplex: q̄ dr quinta essentia.

Augmentuz quid.

In augmētatiōe dz illō q̄ auget remāere tē. ⁊ hoc vide p̄ d gīanoe. te. co. 33.

In augmentatiōe dz fieri crementū fm oēs dimēsiones.

Dr omne cōp⁹ bēat motū sibi nālem.

Dr omīs mot⁹ simplex fit rectus vel circularis.

augmẽtum nisi fuerit a sua dispositione remotum: quia cum nervus extenditur attenuatur: z ideo ex hoc nõ dicemus eum crevisse: cum autem contemplemus corpus qõdam vel membrũ equale: quod eneraticus dicimus: constans ex nervis z venis carne z osse: crevisse invenimus augmentum in sua longitudine latitudine z profundo augmentatione equali: ita q̃ si ante augmentũ signauissemus signa in longitudine z latitudie z pfundo mẽbri: z postea consideraremus quantus interesset inter illa signa: posteq̃ crevit inuenicmus augmẽtum inter quelibet duo signa mẽbri: z q̃ crevit equali proportione ad totũ augmẽtũ: qõ est inter quecq; duo signa ipsius membri: z inueniemus q̃ ipsum augmentus non fecit in membro qõ crevit diversitatem in suis partibus: z inueniem⁹ q̃ totum non est mutatus a sua dispositione: sicut mutatur congelatum cum resolvitur: z conglobatum cũ spargitur: z contractum cum extendit: sed inueniemus illud in sua dispositiõe in qua erat anteq̃ cresceret. ¶ Et quãdo quidẽ hoc sic est: tunc necesse est vt aliquod infundatur ei qõ non erat in eo: z qõ sit de natura eius. Illud autem qõ infunditur non potest esse quin sit: aut de natura illius corporis qõ crevit: sed erat in alio loco ab illo: sed motum est ad illud: aut vt sit aliquid preter naturas eius: sed permutatum est z conversum in naturam illius corporis qõ crevit: tale autem crescere potest dici: magis tamen ſm quantitates: qz nihilominus manens idẽ substantialiter crescit. ¶ Ad hoc ergo vt fiat augmentum: vt diximus oportet vt fundatur rei augmentande aliqd qõ sit de eius natura: vel convertatur in eãdem naturã. ¶ Isti enis duo modi non possunt convenire celo: si enis diximus q̃ illud est de natura eius celi z motum est ad illud z infusus est ei: tunc non potest esse quin illud moueatur ad illud: aut per seipsus; aut ab alio mouente illõ: si autes diximus q̃ movet ad illud per semetipsus: tũc necesse est q̃ aut sit sursum: z moueatur deorsum: z tunc est ponderosus; aut sit deorsum z moueatur sursus: z tũc est leue. Sed nos declarabimus q̃ in natura celi nõ est ponderositas nec leuitas. ergo non est possibile: vt moueatur ad illud motu suiipsius. ¶ Si autem diximus q̃ mouetur ad illud ab alio mouente illud: tũc non oportet vt in fundatur: sed vt adiungatur tantus eius superficiei: hoc autes nõ est: qz ponderosus; aut leue non põt habere motum in celo: z nihil est quo sit leuius: aut ponderosius: corpus autem cum mouetur ad corpus: si mouetur sursum: est leuius eo: si vero mouetur ad medius; est ponderosius eo: celum autem non habz aliquid ponderositatis. aut leuitatis. aut ꝓpterea sit aliquid ponderosius. aut leuius eo. ergo non potest esse vt ifundatur aliquid vnde fuit augmentũ eius per motus alteri⁹. ¶ Et cũ hoc sit: non est possibile vt diffundatur illud per oẽs partes eius equaliter: sed iã determinauimus q̃ augmẽtum in crescente sit in omnibus partibus eius equaliter: z posteq̃ non est possibile vt id vnde celum cresceret moueatur ad illud: nec motu suiipsi⁹: nec motu alterius: tũc iam destructum est: vt sit aliquid de natura eius qõ moueatur ad illud: ideo vt per illud fiat augmentum eius. ¶ Restat ergo vt consideremus si est possibile esse aliqõ extra illud: cuius natura permutata cõvertatur in naturas celi: z infundat ei sicut humor permutatus fit cum venis: vena cuis ossibus: os cum nervis. nervus autes in cartilaginibus. ¶ De celo dicaz etiã illud nõ eé possibile: qz iam declarauimus q̃ conversio nõ est nisi de contrario in contrariũ. Celũ autẽ non hz cõtrarium. ergo nõ est possibile vt aliquid convertatur in nãm celi: vt ex eo fiat augmentũ eius. ¶ Si aũt dixerit quis q̃ per motũ alicuius qõ movet ad sursum: movetur aliquid qõ est de natura celi quousq; iungatur ei: z cũ adiunctum fuerit ei attrahit illud ad se: qz est cõsimile quousq; infundat ei: sicut nutriendus attrahit sibi cibũ quousq; infundatur ei. ¶ Dicemus q̃ receptibile nutrimẽti non attrahit cibũ quousq; infundat ei nisi vt restauret qõ diminutum est de eo. Celus autẽ non minuit: sicut postea declarabim⁹. ergo celus non attrahit ad se qõ coniũgitur illi quousq; infundat ei: cuius sit de natura eius.

¶ Capim. IIII. Quod celum non recipit generationem: nec corruptionem in natura sua.

QVod incipit eé vel fieri: ei⁹ effectio est ex duabus causis: vna est mã ex qua fit: altera est primario. Similr eius qõ desinit esse non fit destructio. nisi cũ ex dispositiõe sua imutatur in suũ contrarius: z omne qõ fit ex reb⁹ contrarys sibiipsis eius destructio similr fit ex rebus ꝯrarys sibiipsis: sed posteq̃ celum est corpus quãtus sicut diximus. preter q̃tuor elemẽta: z non invenitur aliud corpus qõ sit contrarius illi: quia motui circulari sicut diximus non est possibile: vt aliquis motus sit contrarius: tunc iam manifestum ex hoc q̃ celum non recipit generationẽ: nec corruptionem: z quandoquidem hoc sic est: tunc iam manifestum est q̃ non est mutabile ab vna dispositione ad aliam qõ sempiternum est.

Vtis Ar. p celi. 1. 2. 20.

¶ Capim. V. Quod celum est finitum.

NAm declarauimus in pmissis esse corpus. ſz diffinitio corporis est vt habeat longitudinem latitudinez z profunditatẽ: sed lõgitudo z latitudo est superficies: superficies autes est finis corporis. ergo oportet ex hoc vt corpus sit finitum necessario: ideo q̃ corpori est necessariũ: vt habeat longitudinem latitudinez z ſpissitudinem: sed superficies non est aliqd nisi longitudo z latitudo. ergo sequit ex hoc q̃ omne corpus habet superficiem: qz non est possibile vt corpus sit sine superficie: sed supficies est finis corporis. ergo omne corpus sine dubio habet finẽ. ergo non est possibile vt corpus sit sine finẽ: sed celus est corpus. ergo celum sine dubio est finitum. ¶ Dico etiaz q̃ corpus non potest esse sine lõgitudine latitudine et profunditate. ergo nõ est aliqua pars corporis quã non mẽsuret lõgitudo latitudo z profunditas. Unde posteq̃ nõ est aliqua pars corporis quã non mensuret longitudo latitudo z profunditas: tunc non potest eé corpus sine extremitate: eo q̃ si extremitatem non haberet: oporteret tunc vt vltra id cuius partes mensurãt lõgitudo latitudo z profunditas: esset aliquid qõ non simr iter mensurãt longitudo latitudo z profunditas: z hoc est falsus: qz qui cogitant q̃ celus mensurant longitudo latitudo z profunditas: si mensurant illud primũ cum alio preter ipm: tũc cõtinentur in eo qõ metitur longitudo latitudo z profunditas sed non metiẽ illud longũ latum z profundus. ¶ Primũ ergo est aliquid qõ est additũ super id qõ mẽsurat longus latum z profundũ: q̃ si ita fuerit tũc q̃ primus mensurat longũ latus z pfundum qõ erat primus: est infinitum: sed iam erat finitus ꝓpter suam receptionem additionis. Jam ergo manifestũ est ex hoc q̃ omne corpus qõ circũscripsit lõgitudo latitudo z pfunditas finitus est: sed oẽ corpus mẽsurãt lõgitudo latitudo z pfunditas. g̃ nõ est possibile vt corp⁹ sit infi^m. ¶ Dico etiã q̃ non põt opinari qs celũ eé infi^m: qz si celũ mẽte accipit statis cogitat corpus. Corpus aũt inducit supficiẽ: supficies vo infert finẽ: z sic nullũ corp⁹ excogitari põt infinitũ. ¶ Vñ

Illud reducitũ ad veram augmentatiõs.

Of celũ non ꝑt augeri vide et Ar p celi t. cõ. 20. z. 24.

Qd celus sit finitus magnitudine. 1ª rõ.

De finita re celi quo ad magnitudiné. vide Ar. p celi a. t. 2. 33. vsq; ad te. cõ. 43.

2ª rõ.

3ª rõ.

4ª rõ.

Tho committat motū ab infinito.

5ª rō.

Distigus in multiplicitatē huius terminī infiniti.

6ª rō. Oz celuz ñ sit infinm magnitudine.

ptiam magis approbari pōt q celū finitū ē ex B qō dicā: sz q cū aliqd mouet̄ t tps in quo mouet̄ est finitū: tunc motus in quo mouet̄ in ipso tpe finitus est: eo q tps comitat motū ēt ab initio tpis: t finis ei⁹ cū fine ipsius est: vñ posīq̄ mot⁹ finitus ē. tūc lōgitudo spacy (in quo motus est) finita ē: eo q mēsura mot⁹ ꝓsequēs mēsura z lōgitudinis spacy: in quo ē mot⁹. Si aūt tps in quo mouet̄ celū est finitū: sicut spaciū vni⁹ dicī: tūc motus q ē in eo finit⁹ est: eo q hz ꝑn^m. s. initiū dicī: t finē. s. terminū dicī. Si ät B motus fuerit finitus: tūc lōgitudo spacy ē finita. Si ät lōgitudo spacy ē finita. tūc cozp⁹ cui⁹ (ē ipsa lōgitudo). s. celum ē finitū. ¶ Et certificabīt illō ēt B exēplo. Cui⁹ oēs partes finite sunt: ipm totū finitū ē: sed oēs ptes mot⁹ firmamēti (q̄ distinguunt singulis reuolutiōib⁹) finite sunt ꝓ⁹ spacio vni⁹ dicī finito. g̃ mot⁹ firmamēti finit⁹ ē. t ipm firmamētū finitū. ¶ Ponam⁹ igr circulū t ei⁹ cētrū a. a quo ptrahaī linea: vsq̄ dū tāgat fere superiozē ptē circūferē/tie in q̄ ē b. qz si acci/piat̄ li/nea cir/culi su/pza cē/trū a. t ꝓtinue/mouea/tur: tūc oz b. ne/cessa/rio ad eundē

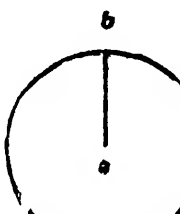

punctū redire vñ exiuit. ¶ Amplius aliqd nō bre finem oī duob⁹ modis. aut fm potētiā agēdi (cui nihil pōt resistere) aut fz q̄litatē. cū ei⁹ distantio t lōgitudo t magnitudo t rotūditas ñ hz terminū penes quē termiaī. Nūc aūt ad pñs nō ē necīus illō qō ē ifinⁱᵐ fz po^am. Illi ät q dixerūt q mūdus ifinit⁹ ē. nō volūt itelligere ifiⁿᵐ. nisi q fm q̄titatē cozpis: aut fz q̄titatē sui tpis ē ifiⁿᵐ. ¶ Et nihil pōt B excogitare nisi trib⁹ modis: qz aut cogitabit id qō hz eē vel fuit vel ē pole fore: aut id qō ñ hz eē: nec fuit pole fuisse: nec ē pole foze. ¶ Si ät dixerim⁹ q q̄titas ifinita hz eē incurremus icōueniens. vz. qz ois q̄titas q̄ hz esse: qcgd est eius necesse est vt habeat eē: q̄ ipm totū hz esse: qz si ipm nō totuz hz esse: tunc aut aliqd eius hz esse: aut aliqd eius nō hz esse: aut nihil eius hz esse: neutra aūt harum dictionum est vera. Jdeo q nihil est eius qō non exīstat t habeat esse. qō aūt infinitū est nō hz totū. qō ät non hz totum: nō hz esse: qz totū nō est nisi cōprehensio oium partiū rei. g̃ iā māifestū ē q q̄titatē ifinitā nō pōt qs opinari bre eē. ¶ Et posīq̄ nō ē pole opinari q̄titatē ifi^ras bre eē: tūc magis ipole ē opinari illā habuisse eē. Qō aūt habuit eē: t mō nō hz: aut non habebit t q desinit esse. aut desinet bre: t ꝓterium t finitū ē. q aūt infinitū ē nūq̄ pōt ꝓterire. Nulla nāq̄ ps eternitatis trāsit: t sicut nō pōt ptransire ifinitū: nec pōt ꝓterire motu sui spaciū qō ē ifinituz: ita nō ē pole ptransire t ꝓterire qōlibet aliud ifinitū: qz nec initiū nec terminū hz. ¶ Et hoc mō pz ēt: qm̄ nō ē pole vt q̄titas habuisset aliq̄do: t mō nō hz esse ifinitū: t cū B fuisset: qō futuz est. sīlr ptransibit t ꝓterībit. ¶ Jam g̃ ꝓstat q q̄titas ifinita: nō ē ō rebus q̄s boies possunt opinari vel bre esse. vel eē pole habuisse vel habituras eē: nō ē ergo itellcūs nre dictionis ō opiatiōe q̄titati ifinite. s. vt sit q̄titas ex māifesto q̄titatum ꝓter totum ifinita: cui nō posset aliqd addi: t q̄ non sit aliqd maius vel maximū. qz nihil ē ex reb⁹ bñtib⁹ magnitudinē t lōgitudinē qō in tiñ crescere possit vt nō possit aliqd addi. Sz itellectus nre dictiōis qua dicim⁹ nos opinari q̄titatez ifinitam hic ē. s. vt sit b⁹ q sustineat sibi addi aliud post aliū semp sine fine: ita vt non cesset: t vt quicqd est ifinitū sit hz. s. vt patiatur sibi addi aliud post aliō semp: aliogn nō erit ifinitū: eq̄le est. n. vt res bēat eē in se: t de eēntia sua nihil deīt sibi ipsi: t vt ꝓrebēdat ab alio: sic vt nihil eius deīt ꝓrehendenti. ¶ Ergo qō mō hz eē: aut qō fuit: aut qō futuz est: ipole est vt sit ifinitū. Jō qz sustinet addi sibi aliqd in futuz. t nō ē termin⁹ in quo cesset: ipm aūt sustinere sibi addi aliqd in futuz: hz ē q si est ei termin⁹ euenit B q ia finit̄ ēt ifinitū fuit finitū. ¶ Jtez ampli⁹ māifestabīt B q dixim⁹ ēt p nūez. B est q nihil nūeri est qō nō possit duplicari t augeri: sicut numeri q sunt ab vno vsq̄ ad decē. vñ posīq̄ nullus nūer⁹ est ab vno vsq̄ ad decē: qui non possit duplari t augeri: tūc nūerus cum nūero posset addi t fieri maioz q̄ erat. ¶ Posīq̄ aūt vez est q nō est pole q̄titatē ifinitaz bre esse: nec fuisse: nec futurā foze: tunc ia māi^m est. qz q̄titas celi in suo tpe t in sua eēntia terminata est: t initiū habz. Dico ēt q si celū eēt ifinitū. g̃ itellectus mouet opinionē q̄titatis ifinite: qz polis est ex reb⁹ bñtib⁹ lōgitudinez et magnitudinē. q itez ꝓferre sibi possunt cui nō possit aliquid addi aliud post aliud semp sine fine: ita vt nō cesset ampli⁹. Dcm̄ ē aūt ifinitū nō bre totū: totū aūt dicimus qō hz in se: t de eē suo nihil deīt sibi ipsi: t vt ꝓrebēdat nō falsa imaginatiōe: fit vt nihil ei⁹ desit cōprehendēti. g̃ qō hz eē: aut qō fuit. aut qō futuz ē ipole ē vt sit ifinituz. Jdeo q ē ꝓrebēdibile t sustinet sibi addi aliqd in futuz vt ei termin⁹ eueniat: z itez cū finit̄ ifiⁿᵐ fit finitū. Ampli⁹ aūt posīq̄ māiⁿᵐ ē q nō ē pole q̄titatē ifinitā bre esse vel fuisse vel futurā foze: tūc quoq; māiⁿᵐ ē q q̄titas celi in suo tpe t sua eēntia finita ē. ¶ Et itez dico ēt q si celum eēt ifiⁿᵐ: t bret motū circulare: circulus ille in quo mouereī deberet eē ifinitus: iz nullus circulus ē ifinitus. g̃ celū nō ē ifiⁿᵐ. ¶ Dico ēt q si cozp⁹ ifiⁿᵐ mouereī circulr oz vt sit mot⁹ circularis ifinit⁹: ita q nullū ei⁹ pūctū redeat ad suū locū: B ēt māifestauit Az. in lib. de auditu nāli q mot⁹ cozpis ifiniti oz eē ifinitus. Jō q spaciū in quo mouet̄ oz eē ifiⁿᵐ. Alioqn ꝛigeret vt spaciū ei⁹ finitū ꝓcederet magnitudinē ifinitā: iz si spaciū i quo ē mot⁹ fuerit ifinitū. tūc nō eēt pole vt mot⁹ excedat illō: t posīq̄ nō ꝓterit. neq; excedit illō. tūc in illo semp erit sine fine: sed si eēt mot⁹ circularis ifinitus. tūc oporteret vt circulus eēt infinitus. sic aūt nō eēt circulus nec linea recta: t sīlr nō eēt mot⁹ fm circulū nec fm lineaz rectā: vñ qz nō ē pole circulū eē ifiⁿᵐ: ita nec ē motus circularis ifinit⁹. ¶ Non est autē pole vt sit cozpus ifiⁿᵐ: qō moueaī t non circulr: vnde segtur ex bis vt celū nō sit ifinitū: ipm. n. eē ifinitū est ipole cuz eius punctum redeat ad locum suum: vñ qz nō est pole circulum eē ifinitū: ita nec ei⁹ motus circularis ifinitus. g̃ motus cozporis ifiniti nō pōt eē circularis. Jdeo q spacium in quo mouet̄ oz eē ifinituz qō moueaī t nō circulr. sequit ergo ex bis vt celū non sit ifinitū: eo q motus eius circularis est. qz nō est pole vt sit cozp⁹ ifinituz qō moueaī circulr. ¶ Jam ēt ꝓbaī alio modo nō posse eē cozpus ifinitum: qz nō pōt eē: quin oē cozpus sit aut ꝓtinuz: aut discretū: si aūt oē q cozpus infinitū cōtinuū est dicamus q nihil est cozporis ꝓtinui qō non ꝓtinuet aly: t posīq̄ nihil est eius qō non continuetur aly: tunc oportet vt nihil sit eius: nisi qō est coniunctum cuz alio: t posīq̄ sic est tunc necesse est vt cozpus continuum habeat extremitatem: quia si non habuerit extrema

Qz ñ det ifinitū fz nūez

7ª rō.

Vide de hoc Az. p. celi. 2. text. cō. 44. vsq; ad. 54.

8ª rō.

oportebit vt totum habeat esse ⁊ plus: ⁊ illud sit aliqd aliud: ⁊ hoc falsum est. q; q dixit q aliqd eius habet cisse postremus si q pus est fuerit ⁊tinuꝰ cuꝫ alio: tunc illud ⁊tinuabit in eo q pus erat ⁊ti^{m} cū reliquo corpis. g̃ iam cepit addiei qđ p^{m} fuit ⁊ti^{m}: ⁊ qñ gdē ℔ sic ē: tunc q pmū erat ⁊ti^{m}: ⁊ dicebaꝫ ifi^{m} suo toti cui^{9} q̃libꝫ ps ⁊tinuaꝫ aly: ⁊ postq̃ sic est necesse ē vt corpus ⁊tinuꝫ hēat extremitatē: eo q ⁊tinuatio p totum descēdat: ⁊ rursus conuertatur. ergo iaꝫ manifestuꝫ est q omne corpus ⁊tinuū habꝫ extremuꝫ ⁊ fineꝫ. g̃ corpus infinitū nō est contin̄tum.

¶ Si autē dr̄ esse discretuꝫ dicemus q ptes ei^{9} nō pñt eē nisi bis trib^{9} modis. ſ. aut vt vnaquecq; eaꝝ sit finita: aut vt vnaquecq; eaꝝ sit ifinita: aut vt q̃dā eaꝝ sint ifinite: ⁊ q̃dā finite. nō pōt aī vnaquecq; ptium eē ifinita. aliogn post vnū infinitū eēt aliud illi additū. nec pōt eē vnaquecq; partiū eē finita. q; si partes eēnt finite ēt nūero. oporteret vt totū eēt finitū. ¶ Si aūt dr̄ q ifinitus sit nūer^{9} partiū. dicemus q diuisio corporis in illas ptes nō pt eē: quin sit aut itegre cōpleta: aut nō itegre cōpleta: si aūt dr̄ q itegre cōpleta est: tunc ptes eius finite iūt nūero: si aī dr̄ q nōduꝫ integre cōpleta est tūc ptes que iā diuise sūt: finite nūero sunt: ⁊ illud corporis qđ nōdū diuisuꝫ est adhuc tale est q silr̄ pole est diuidi: sicut ⁊ cetere ptes. quōcūq; aūt ⁊tingat vt in diuidēdo ꝓcedaī semp ptes finite erūt nūero. ergo nō ē pole vt partiū corporis ifiniti ifinitus sit nūerus. ¶ Postq̃ autē nō pōt eē corpus gn sit conti^{m}: aut discretuꝫ. Corp^{9} aūt infinituꝫ nō pōt eē continuuꝫ nec discretū: tunc nō est pole q corpus sit ifinitū. g̃ celū finituꝫ est: ⁊ ℔ est qđ ꝓpositumus demōstrare. ¶ Ex q aūt pōt, pbari q mundus vnus est: ⁊ q hic solus ē in quo sumus: ⁊ nō alius: ⁊ q post ipm nō erit aliud corp^{9}. ¶ Et hoc est q vnūqđq; corporis hꝫ motū ⁊ quietē; aut nāliter aut p vim: vnicuiq; aūt corpori locus (ad quē; mouetur) est nāl̄is: sed motus p vim est mot^{9} de loco ad quem mouet corpus nāliter: ad ℟riuꝫ eius loci vñ motū fuit: q; in quocūq; loco geuerit motus corporis: motus ei^{9} nāl̄is nō est nisi ad illuꝫ locuꝫ: ad cuius ℟rium est motus eius violētus. ¶ Si gs aūt dixerit q nō pōteē gn terra moueaī: aut nāliter: aut p vim nisi in mūdo tm̄ in quo ē mō: sed ab illo mundo ad istuꝫ nō ē pole vt moueaī. aut nāliter aut per vim. Dicemus q si ℔ nō ē pole: et sit tamen possibile eā moueri ad hunc mundū qđ si ita fuerit ⁊ manifestum fuerit ꝓ pp nullam istaꝝ gnq; cārum ꝑbibet moueri terrā in mundo in quo ē gn moueaī ad hūc mūduꝫ. aut nāliter. aut per vim: tūc mānifestabit ꝙ pole est vt terra moueaī in mūdo in quo est ad hūc mūduꝫ. aut nāliter aut p vim. pp qđ autē manifestabit ꝙ nulla istarum gnq; cārum ꝑbibet terraꝫ moueri de mūdo in quo ē ad hunc mūdū. hoc est qđ dicaꝫ. ſ. q nō pōt dici q nā corporis qđ moueī. siue sit terra. siue sit aliū. aut nā corporis q mouet ⁊ moueī in illis ī illo mūdo sit alia a nā corporis qđ moueī ⁊ corporis in gbus moueī in ℔ mundo: q; q ille mūdus cōpositꝰ sit ex corporib^{9} simplicib^{9} alijs a corporib^{9} ex gbus cōpositꝰ ē hic mūdus. sicut iā ꝑdiximus ⁊ adhuc ⁊ ampli^{9} dicemus in sequētib^{9} ℔ nō ē pole eē: q; ñ est cōpositus ex corporib^{9}: tūc non cōicat cū ℔ mūdo: nisi in solo noīe: ⁊ absurdū sit vt dicaī mūdus ille q ē pōst hūc mūduꝫ cōpositꝰ ex nō corporib^{9}: non. n. appellaī ꝓpe hoc noīe: nisi qđ est corpus. Nos aūt nō intēdimus hic ī firmare nisi ſniam ei^{9} q dixit q mundus ē ali^{9} pter hunc mūduꝫ: q est sine dubio cōpositus ex corporib^{9}: nō autē q pole excogitare corporā simplicia alia pter hec ex gb^{9} ē cōpositio h^{9} mundi. g̃ nō ē nā mobilis. vt moueaī in illo mūdo ⁊ nō moueaī ad hūc mundu; nec decet nā corporuꝫ que mouet mobile: ⁊ in gb^{9} moueī in illo mūdo vt sit ꝓter nām corporis q̃ ē in ℔ mundo q̃si moueat illa ⁊ ꝓbibeanī mouere ista: ⁊ moueri in istis.

¶ Caplm. VI. Oꝫ mundus est tantuꝫ vnus.

Determinanduꝫ aūt ēnūc q mūdus vnus ē: ⁊ q hic solus est in quo sum^{9}: ⁊ nō alius. ¶ Si vō alius est ꝑpōnē hꝫ: q; si nō ē ꝓpositus ex corporib^{9}: tūc nō cōicat cū ℔ mūdo nisi ī solo nomīe: que cuꝫ ita se hēant opꝫ vnūqđq; corp^{9} alteri^{9} mūdi ad iuā nām ꝓperare: qđ si ita nō ē. nec ē vt ⁊tigat ex aliquo istoꝝ gnq; modoꝝ. ſ. aut ꝓp diuersitatē nāe eius: aut ꝓp diuersitatē nāliū corporū q̃ mouēt mobilia ⁊ in gbus moueī. aut ꝓp diuersitatē mensuraꝝ illaꝝ: aut ꝓp diuersitatē mensure ei^{9}: aut ꝓp diuersitatē mēsure spacy in quo ē mot^{9}: nullus aūt excogitare pt aliā cāz ꝑter has: ꝓp quā pole sit terrā moueri ī mūdo in quo ē absq; ℔ q moueaī ad hūc munduꝫ: aut nāl̄r. aut p vim. ¶ Manifestabiī aūt q nulla istaꝝ cāruꝫ ꝑbibet terrā moueri ō mūdo in quo ē ad hūc mūdum. Oꝫ nec potest dici q nā corporis: siue sit terra: siue aliud: aut nā corporū q̃ mouet ⁊ moueī in illis in illo mūdo sit alia a nā corporis qđ habet moueri ī ℔ mūdo: nec ē g̃ vt alteri^{9} mūdi corpora moueanī motib^{9} ī sūrsuꝫ qđ ē supi^{9} ad hūc mūdū: ⁊ qñq; tāgat sperā ignis b^{9} nīi mūdi: eiq; misceaī. ¶ Si aī dr̄ q mēsure illoꝝ corporū q̃ moueī ī illo mūdo: nō sūt mēsure corporū b^{9} mūdi. Jō q maioꝝ. tūc nihil, pbibet si terra moueaī ꝑpēdicul'r ad hūc mūdū: gn occupet ⁊ oppimat cētrū b^{9} mūdi: ita vt q̃dā ptes supfluāt ⁊ excedāt: si aūt minꝰ maioꝝ moueri ꝙ obediētiā vel excessionē posq̃ nā attrahētis vel ei^{9} motoꝝ p viꝫ poteſt illud moueri. ¶ Si aūt dr̄ q p spaciū vetaī aliqd trāsire ad hūc mūdū. Dicem^{9} q lōgitudo spacy nō ꝑbibet aliquid moueri suo motu nāli. Sic. n. videm^{9} leue ⁊ graue moueri: siue sit remotū. siue sit ꝓpinquū: nec ēt ꝑbibet moueri si sit motoꝝ q mouere possit ⁊ tps hēat. g̃ nulla ē q̃ntuꝫ cāz q̃ ꝓbibeat aliqd illi^{9} mūdi moueri ad hūc mundū: aut nāl̄r. aut p viꝫ: q; nec spaciū. nec tps vetat: cū ois motꝰ corporis penes id vel aliō corp^{9} hēat finiri. ¶ Māi^{m} ē ēt q nec diuersitas mēsure mobilis prohibet de mūdo illo moueri aliqd ad mūdū hūc. q; si dixerim^{9} ℔ eē pp mēsurā ei^{9}: tē erit ℔. aut pp magnitudinē. aut paritatē. ¶ Si dr̄ q de mūdo illo terra nō pōt moueri ad hūc mūdū pp suā magnitudinē: tūc ſumam^{9} aliquā ptē ei^{9} quā pole sit moueri ad hūc mūdū: ⁊ ō illa sit nobis ſma. ¶ Si aī dr̄ q pp puitatē suā pōderosuꝫ aliqd ⁊ si sit puissimū: hꝫ tñ aliqd pōderositatis: sīc ⁊ leue cū fuerit puissimū. hꝫ tñ ptē aliquā leuitatis: qcgd. n. ptē hꝫ leuitatis aut ponderositatis sine dubio moueī ꝑ ā: q̃uis tardeī mot^{9} ei^{9}. Nos. n. iuenim^{9} ℔ māi^{m} ī q̃ꝫ pte terre: cū eā eleuam^{9} ⁊ dimittim^{9}: q̃uis sit puissima. ¶ Si aī dr̄ q mēsure corporū q̃ moueret mobile: ⁊ i gb^{9} moueī ī mūdo illo: nō sī mēsure horū corporū q moueret mobile. ⁊ in gb^{9} moueī in ℔ mūdo: ⁊ iō moueī in illo mūdo ⁊ nō moueī ad hūc mūduꝫ Sꝫ si ℔ dr̄ iō eē q mēsura illoꝝ corporū ē maioꝝ. tūc nō ꝓbiꝫ corp^{9} (cū ō nā ipsi^{9} fuerit moueri in corpe) vt moueaī in maioꝝ se: sīc moueī in mioꝝ. g̃ illō (siue nāl̄r. siue ex coactiōe fuerit mot^{9} ei^{9}) pole ē vt moueat ⁊ moueaī in puncto ⁊ in magno: posq̃ motoꝝ ei^{9} p viꝫ pōt illō moueri. ¶ Si aūt dr̄ q spaciū in quo moueī ī illo mūdo: ē ꝑter spaciuꝫ in quo moueī i ℔ mūdo. eo q spaciū i q̃ moueī ī illo mūdo ⁊ ꝑtransiī: maius est spaciō in quo moueī in ℔ mundo: ⁊ ꝓpterea nō mouetur. Dicemus q longitudo spacy non prohibet eam moueri suo motu naturali. Videmus enim leue ⁊ pōderosum moueri de loco suo: siue sit

M. I. capt. 6 sequētis ſ. 6 ſ. ōterminādū

ꝑ celi. 103.

ꝑ^{9} rō q vn^{9} tñ sit mūd^{9}: hoc q̃ māvidebit Arz. ꝑ celi a. 1c. cō. 76. vsq; ad. 1c. cō. 98.

remotū: siue ꝓpinquū: nec ꝓhibeꝫ moueri per vim: si sit motor qui mouere possit ⁊ tps habuerit. ¶ Ergo nulla est cā que ꝓhibeat aliqd illius mundi moueri de illo ad būc mūdū: aut nāliter. aut per viz. Ideo q diuersitas inter motum in illo mundo. ⁊ motuz in hoc mundo: nō potest excogitari ex alia cā: nisi ex vna istaꝝ quinqz cāruz. Jaz aūt nulla istaꝝ cāruz ꝓhibet aliqd de illo mūdo moueri ad hunc mundum: aut naturaliter. aut per vim.

Remoueꝛ q̄sdaz alias exaſiones.

¶ Jtē si dicaꝫ q terra ⁊ vnūqōqz alioꝝ triū nō pōt moueri i celo: ⁊ iō nō pōt eē vt terra ⁊ vnūqōqz alioꝝ triuz moueaꝫ de illo mūdo vſqz ad būc mūduz. Dicem⁹ qz B qō celū ꝓhibet terrā ⁊ vnūqōqz alioꝝ triū moueri in se nō pōt eē nisi qz aut mot⁹ eiꝰ: aut mot⁹ eiꝰ: aut qz nō est ȝrius. Jā aūt videmus terrā moueri i re. cū motꝰ ē ȝrius motui eiꝰ: sicut ignis: ⁊ in re cum motus non est contrariꝰ motui eiꝰ: siꝯ aq̄. g celū nō ꝓhibet terrā nec aliqd triū moueri in se pp B. ¶ Si aūt dr q aq̄ aer ⁊ ignis nō ꝓhibēt terrā moueri in se. nisi qz aq̄ ē pōderosa: ⁊ aer ⁊ ignis leuia: celū autē ꝓhibet. iō: qz nō est graue nec leue.

Remoues ſaliaz cuaſionem.

¶ Dicemus q magis ȝruit ré leuez moueri in se. eo q motus grauis ȝri⁹ē motui leuis: ⁊ grani magis ȝgruit ꝓ bibere graue moueri in se p vim: eo q motꝰ grauis nāliꝰ ȝrius est motui eius p viz: ei aūt qō ē nec leue nec graue: magis cōpetit nō ꝓhibere moueri in se: aut nāl⁹. aut per vim id qō bz aliqd grauitatis aut leuitatis. ¶ Jtez si dr q non est pole aliqd graue aut leue moueri de B mundo ad aliū. sicut nō est pole aliqd pōderosuz aut leue moueri de alio ad istuz.

Pole duplr dr.

¶ Dicemus qz pole dr multis modis quos post enumerabim⁹. ſz sufficiat mō vt ad pñs gdem dicamus: qz nō pole aliqd ē nō pole ex seipso: aut ex alia cā. qō aūt nō est pole ex seipo ponere. poꝰ est quā ȝsequūtur multa absurda. id aūt qō est non pole ponere ex alia cā: poꝰ ē quā non ȝsequunt aliqua absurda. Exẽpli gra. q dixerit aliquē stātez sedere nō ex dispōne. sed ex seipso: ē ipole. ⁊ posito hoc sequent multa icōueniētia: si autem dixerit qs aliquē portare centū milia talenta. boc nō ē ipossibile ex seipso: eo q centū milia taléta portabilia sint in se. sed ex alia cā nō portanꝫ aut qz nō inuenīt aliqs illaꝝ viriuz q portare possit. aut qz non vadit ad portādū: si aūt posuerimus cētū mille taléta posse portare aliquē: ⁊ peniſſe ad portandū ea: nō sequitur vllum icōueniēs.

¶ Ergo q diximus eē ipole: vt aliquis de B mundo mo neaꝫ in celuz: aut nāliter aut p vim: istud ipole nō est de ꝓmo mō. ſz de scōo. s. qm̄ si ponerem⁹ rez aliquā eē tante virtutis que posset leuare terrā quouſqz mitteret eaz in celū ⁊ ptransiret. seq̄retur tūc terrā moueri vſqz ad celum: ⁊ tūc non eēt hoc icōueniens neqz absurduz. Dictio eniz nra q terra est in alio mūdo qō est non pole moueri ad būc mūduz: est de ꝓmo mō. q est n possibile ex se: qm̄ sequereꝫ terrā moueri ad ſurſuz nāliter: qō si posuerim⁹ segtur icōueniens ⁊ absurditas B. s. qm̄ sequit terrā moueri ad ſurſuz nāliter. ¶ Ergo iā manifestū est possibile eē terrā moueri scōo mō ab illo mundo ad istū munduz: si sit aliqd tante virtutis qō eam possit impellere vel leuare.

2ª rō q vn⁹ tm̄ sit mūdus.

¶ Si aūt dr q in nā illi⁹ terre nō ē nisi ges: ⁊ in nā ei⁹ nō ē motus. Dicem⁹: qō nō bz motū nāles nō moueꝫ per viz. Qō aūt nō moueꝫ nec per nāz: nec p vim nō moueꝫ vllo mō. Si aūt oē id cui⁹ nā est nō moueri pole est moueri. ergo linea ſupficies locus ⁊ tps sciētia phia ⁊ qcq; quid est ei⁹ nā nō moueri possūt nisi per viz: sed B est absurdū: dicere coꝛp⁹ eē: ⁊ nō moueri posse. ¶ Jam ēt dicamus subtiliuz. quia si esset mūdus extra hunc munduz. cui⁹ firmamētū moueret: tūc eius eēt motꝰ contrarius: B aūt idē ei: quoꝝ vtruz concedaꝫ ad icōueniēs duc: qz tūc oporteret q pp ꝓflictuz vtriuſq; ſphere nūq̄ moueren̄ stelle fixe: aut vt per ȝueniētiā motuz duplo citius rapen̄ planetis. 3ª rō. ¶ Dicemus ēt adhuc q si cōcedit esse aliū mūduz in cui⁹ medio est terra qualis ē ista: cōcedet etiā vere aduēt⁹ illi⁹ terre de medio illi⁹ mundi ad būc mūdū p obedientiā aut p viz. ſ. qz post q̄ aliqua cooꝛa sunt (quoꝝ vnūqōq; in se pōt moueri) moueꝫ nāl⁹ aut p vim: tūc nō erit icōueniens opinari q vterq; mundoꝝ totus possit moueri aut nāliter aut p vim. Ponam⁹ ergo q alter eoꝝ totus moueaꝫ ad partē alteri⁹ nāliter: aut p viz: ita vt puctū centri vtriuſq; mūdi tangat ſupficiem ptinētez alīū: qō cū fuerit: tūc ꝑm vtrāq; positionē idez mouebit nāl⁹ ⁊ p vim. nāl⁹ iō: qz. n. nāl⁹ ō extremo b⁹ mūdi terra mota ē ad mediū illi⁹ mūdi: mouebit necio ad ſuū centrū. Per viz aūt iō: qz de medio illi⁹ mūdi mota est ad extremū bui⁹: ⁊ B est icōueniens: scōm mūdū eē qui puteꝫ moueri. ita vt aliqd ei⁹ itret in aliqd illi⁹: cuz effectus sit in se: ⁊ in eo nihil sit vacuū. incōueniēs est g putare aliū mūdū eē ꝑter būc. ¶ Si autez dr q opz q̄ ois terra moueaꝫ ad cētrū mūdi in q̄ ē: ita q̄ ē ps ei⁹. simil⁹: ⁊ ignis dz moueri ad ſupficiē que ptinet būc mūduz. iō q̄ est ps ei⁹: ⁊ ē in eo. ¶ Dicemus q ſi ita res ē: tūc ſuperioritas ⁊ iferioritas nō sunt diffinita nec ȝria. nec motus ad ſupius ⁊ motꝰ ad iferi⁹ sunt diuerſo mō diffiniti. aut etiā ȝry: sed pōt ȝcedi q ſupius sit ad iferi⁹: ⁊ motꝰ ad iferius sit motus ad ſupius. qz si nos putauerimus q alius mūdus ē ſup būc mundū: ⁊ putauerimus in eo igné moueri nāliter: tūc motus eiꝰ nō magis ȝuenit: vt dicaꝫ ad inferius q̄ ad ſupius: eo q ſi ē a medio illius mūdi. iaz etiā ē ad mediū isti⁹ mūdi. Sil⁹ ſupficies q̄ ptinet būc mūdū buic mūdo est ſuprema: ⁊ illi mūdo ē infima: B aūt ē falſuz ⁊ absurdū: ois. n. motus nāl⁹ q ē de vno ad aliud necesse est vt iter id a quo est motꝰ: ⁊ id ad qō est motus: sit ȝrietas: duo aūt iter que sit ȝrietas: icōueniens ē vt vnū eoꝝ sit aliud. q̄ necesse ē vt vnūqōq; eoꝝ sit diffinitū diffinitiōe: in qua nō cōicet alterꝝ. U. g. curari est mutari de languore ad sanitatē ⁊ nō ȝcedit q̄ lāguoz sit sanitas: ne cesse est aūt vt lāguozi diffinitio sit ꝓpria q̄ nō sit cōis sanitati. Sil⁹ cū motus sit ō loco vſus locū aliū: tunc neꝯe est vt sit ȝrietas iter vtrūq; locū. ſ. iter ſupius ⁊ iferius: ⁊ nō ȝcedit q vnus eoꝝ sit alius. vel q diffinitio vni⁹ conueniat alteri: qz motus coꝛpoꝛis nūq̄ est ad nō ȝriū: nisi in circulari tm̄: qō cū ita sit. opz iuenire diffōnē oio terre ȝriā: qō est icōueniēs. ¶ Jā ēt monſtratū est in lib⁹ q est post ſcias nāliuz: q nō ē mūdus ꝑter hunc mūdū: ⁊ ꝓbatione inde ſumpſimus: qz iueniſ in celo motꝰ q nō ē nālis. Jnueniſ. n. q vnūquodqz celoꝝ planetaꝝ diſcurrentiū mouet motu sibi ꝓpio de occidēte in oziēte: ⁊ mouētur cū circulo ſtellaꝝ fixaꝝ oēs duobus motib⁹ cōibus oibus celis: qui eq̄les sunt in oibus illis: quoꝝ vnus est versus occidēte. alter ad oziēte. Dicemus ergo. q post q̄ sic iueniſ vt diximus. tūc opz vt motus ꝓpius quo mouet vnūqōq; celoꝝ planetaꝝ currētiū sit ei motus nāl: ⁊ q vnus duoꝝ motuū (q bus mouet circulus ſtellaruz fixaꝝ: qui. ſ. est de occidēte ad oziēte) ipse sit ei nālis: necesse est. n. vt vnus duoꝝ motuū q bus mouet: sit ei motꝰ nālis. ergo ꝓueniētius est vt motus de occidēte ad oziētez sit ei nālis: nā qz nā celi est vna nā: motus aūt oiuz celoꝝ qui est ei nālis erat motus ab occidēte ad oziēte: opz tūc vt motus celi naturalis esset de occidēte ad oziētē. 4ª rō

Jnueniſ i celo motꝰ q nō est nālis.

¶ Postq̄ aūt motus vniuſciuſq; celoꝝ velocioz ē motu celi circūdantis illos: celū autez ſtellaꝝ fixaꝝ est circūdans oēs celos: oporteret tunc etiā vt eius motꝰ eēt tardioz motibus illoruz: ⁊ motus qui in celo est tardioz. hic motus est. ¶ Motus autez qui in celo est velocioz: B motꝰ est q est de oriente ad occidētē. ¶ Ergo iā manifestū est

his duob⁹ modis: q̄ de his duob⁹ motib⁹ nullus est cõue
niẽtior vt sit nãlis celo stellaꝝ fixaꝝ: q̄ motus quo mo⁹
de occidẽte ad oriẽtẽz. ¶ Postq̄ aũt ꝑ mot⁹ ẽ nãlis ce
lo stellaꝝ fixaꝝ. tũc ceteri celi nõ mouentur ꝑ motu nisi
ꝑ motũ ꝑ celi. Nõ ẽ ãt icõueniẽs vt celũ stellaꝝ fixaꝝ
(postq̄ ipz mouet ceteros celos ꝑ motu) vt moueat eos
nõ tãgẽdo vnũq̄q; eoꝝ: sed vt moueat vnũ eoꝝ tãgẽ
do: q̄ tactũ moueat aliud tãgẽdo: ꝛ sic reliq reliquos cõ
sequunt. q̄ nõ ẽ pole vt mouean̄ ẽt ceteri singli celoꝝ
motu celi stellaꝝ fixaꝝ. ¶ Silr mot⁹ vniuscuiusq; celo
rũ eẽt mior motu stellaꝝ fixaꝝ: silr mot⁹ vniuscuiusq; ce
loꝝ eẽt mior motu celi circũdãtis illũ. ſ. q; nulla res ẽ q̄
moueaṫ motu alteri⁹ rei (quaꝝ altera nõ sit ifixa ꝛ alia)
cui⁹ mot⁹ possit eq̄ri motui mouẽtis se. Mot⁹. n. mouẽtis
mior ẽ motu rei q̄ moueṫ ab ipo. Nos ãt inuenim⁹ q̄ oẽs
celi mouenṫ motu celi stellaꝝ fixaꝝ eq̄lr: ꝛ in nullo celo
rũ ẽ ꝑ mot⁹ mior q̄ in alio. ergo sequit ex ꝑ vt aliqd celi
stellaꝝ fixaꝝ tangat vnũquodq; celoꝝ: ꝛ vt illud q̄
implet inter distantias celoꝝ: q̄ post̄ iũt oẽs diuersarũ
circũferentiaruꝝ sit de natura sperc aut planete: ꝛ iõ mo
uet stellas suo motu: eo q̄ vnumquodq; illorum occu
patũ est ab illa: ꝛ quando qdẽ ꝑ sic est: celi tñ oẽs moueṫ
alio motu: q̄ est ab oriẽte ad occidẽtẽ: tũc nõ põt ꝛcedi vt
iste secundus motus sit naturalis celo: q̄ si esset opz̃eret
tũc vt vnũquodq; celoꝝ haberet duos mot⁹ naturales:
ꝛ hoc nõ erat possibile. ¶ Non est etiã possibile vt sit ꝑ
motus a corpore alio ꝓter aliq̄ istoꝝ celoꝝ: ſ. i. n. ꝑ esset
motus ab alio corpore: opz̃eret vt ipsuꝫ corpus firma
mẽti tangeret vnũquodq; celoꝝ. Impossibile est aũt vt
sit aliud corpus q̄ mouca⁹ ab oriente in occidẽtẽ q̄ tã
gat circulos ꝛ moueat illos suo motu: si aũt tangantur a
duobus corporibus: quoꝝ vnum niteretur eos mouere
de oriẽte ad occidentẽ. ꝛ alteꝝ de occidẽte ad orientem:
tũc nõ mouerẽtur ipsi. nec corpora que viderenṫ moue
re ipsos. nec iteruꝫ motu supra volantis corporis poterũt
citari: cum visu ipso percipiamus q̄ firmamentũ cũ suis
contentis in se habeat moueri. ¶ Determinandũ autẽz
etiã nunc est q̄ (illi qui dixerũt firmamentuꝫ esse extra
hũc mundũ mobile) intellexerunt. Dicebãt aũt omneꝫ
motũ ex trib⁹ causis puenire: aut a ꝓpietate: aut a corpo
re: aut ab aĩa. q̄ si ita est tunc idez incessanter ꝛ nũq̄ mo
ueri: necesse est vt concedãt: q; abusuꝫ est firmamentum
dicere ꝛ aliquo istoꝝ motuũ posse moueri. ¶ Qđ. n. fir
dominãteꝫ ꝓpietate moueṫ lineaꝝ ſegtur motum. q̄
vero a corpore fortiori violẽtiã patiṫ: q̄ vero ab aĩa vo
luntarie moueṫ: ꝛ ad quietẽ sese hz: sic enĩ videmus mo
ueri bois corpus ꝛ bellua. ¶ Qui aũt dicunt q̄ aialis
est celi motus: tunc si alius mundus fuerit opz̃ vt ipsius
celum habeat aliũ motorem: sicut enĩ non põt esse vt nã
huius anialis moueat corpus alterius aialis: nec vt ania
istius animalis moueat corpus alteri⁹ aialis. ¶ Similr
non potest esse q̄ si aliqd moueat celum: sicut aĩa ꝛ natu
ra mouet corpus: vt moueat celuꝫ alteri⁹ mũdi. ¶ Se
quitur ergo ex hoc q̄ si alius mũdus est: q̄ habeat aliuꝫ
motorem ꝓter motorẽ istius mũdi: qđ est impossibile. iõ
q̄ motor celi (sicut narrauimus) nõ est corpus: ꝛ qđ nõ
est corpus nõ hz mãm: que autẽ ꝛtingit in nã coꝝ diuer
sitas nõ est nisi ex mã. ¶ Si autez nãe ois eius qđ est in
illo alio mũdo sunt ꝓuenientes cum naturis ois eius qđ
est in hoc mũdo ꝛ be non sunt diuerse ab illis: nisi q; mã
vniuscuiusq; eaꝝ est ꝓter mãm haꝝ: tunc opz̃ vt nã mo
toris celi illius mũdi sit ipsa eadem que nã motoris celi
istius mundi. q; nõ est diuersitas ꝓter illã q̄ mã hui⁹ ẽ
ꝓter mãm illius. Jaz autẽ monstrauimus q̄ motor ꝑ
celi nõ hz mãm. iõ q; nõ est corpus: ꝛ q; nihil hz mãz ni
si corpus. ¶ Si aũt motor celi moueat illud sua volun
tate opoztebit ẽt ex hoc vt nõ sit alius mundus: qm̃ si est
alius mũdus ꝛ boies hui⁹ mundi non habẽt opus boib⁹
illius mũdi: nec boies illius mundi veniunt ad istuz: ne
q; inuenit in aliquo mundoꝝ nisi q̄ inuenit in alio. pos
sibile aũt erat vt ciues vtriusq; mundi ꝓuenirent in vnũ
mundũ: ꝛ tunc egras diuine volũtatis fecit videre vt nõ
esset nisi vnus mũdus. ¶ Ergo iã patẽs est ex ꝓbatiõe
theologica ꝛ ex ꝓbatiõe demonstrata naturali nõ eẽ pos
sibile vt sit alius mundus.

¶ Caplm. VII. De motus circuli stellaꝝ fixaruꝫ ab oriẽ
te in occidentez non potest esse a corpore.

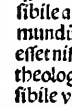

Jco q̄ corpus mouet corpus duob⁹ mo
dis. ſ. aut motu nãli sicut aq̄ suo mo
tu nãli mouet rotã: aut motu aĩe que est i eo:
sicut hõ ꝛ cetera aialia mouent molendinuz.
¶ Cũ autem corpus mouet corpus vt natu
ra sua. aut aĩa que est in eo: tũc motio mouẽtis nõ põt fie
ri nisi trib⁹ modis. qz aut erit impellẽdo: aut attrahendo:
vel vehendo. impellendo sicut aq̄ ipellit rotam: attrahẽ
do sicut lapis magnetis attrahit ferrũ. vehẽdo sic aq̄ ve
hit ratez ꝛ rectoꝛe eius. ¶ Nõ est aũt pole vt motus celi
stellaꝝ fixaꝝ de oriẽte ad occidẽtẽ fit a re que ipellat il
lud: vel a re que attrahat illõ supra cẽtrũ illi⁹ mot⁹ qn vi
cat aliũ motũ ꝛ destruat. Jaz aũt videm⁹ celũ stellaꝝ fi
xaꝝ moueri vtroqz illoꝝ motuũ. q̄ falsificatũ ẽ q̄ mot⁹
quo moueṫ ab oriẽtẽ ad occidentem sit ex motu corpis
qđ pellat illõ vel attrahat vel nãlr vel alr: ꝛ q̄ faciat cẽ
trũ mutare. ¶ Dicem⁹ ẽt q̄ nõ est pole vt mot⁹ quo mo
neṫ de oriẽte ad occidẽtẽ fit a corpe qđ illud vehat motu
nãe sue vel aĩe q̄ ẽ in eo: Corpora. n. que vehũt alia motu
nãe: nõ vehũt alia nisi ꝛs ꝓnẽ vni⁹ ad aliũ: quã hz in le
uitate: aut i pderositate: ꝛs nõ ẽ pole vt celũ sit aliquius
grauitatis aut leuitatis. q̄ ſegt ex ꝑ vt motus celi ab ori
ente in occidẽtẽ nõ sit ex vehitiõe corpis qđ moueaṫ nã
liter. ¶ Dico ẽt q̄ mot⁹ firmamẽti nõ põt eẽ ex vehitiõe
corporis qđ moueaṫ ab aĩa q̄ sit i eo. Corp⁹ eteni q̄ mo⁹
ab aĩa: q̄ ẽ in eo: necesse ẽ vt hẽat motũ nãlẽ aliũ ꝓter mo
tuz aialez: sicut corpus aialis: qđ mouet aĩa motu volun
tario: ꝛ moueṫ nãlr motu quo moueri solet violẽter i suo
casu dozsuz qñ dimittiṫ de sursuz. ¶ Si ẽt dr q̄ corp⁹ ve
hit celuz motu aĩe q̄ ẽ in eo. Dicem⁹ q̄ nãlis mot⁹ illius
corporis nõ põt eẽ qn sit aut circularis aut rect⁹: nõ ẽ aũt
pole vt moueat illõ motoꝛ q̄ moueṫ ꝑ aĩaz: c⁹ mot⁹ nãlis
sit circularis mot⁹: eteni ꝑ aĩaz gcqd moueṫ: eget vt ini
taṫ quodãmõ vni pri ei⁹ cũ mouet aliã ptẽ eius ad locuz
aliũ: cui postea initaṫ ite. ꝛ ꝛtigit ex ꝑ mutari ei⁹ mot⁹ fi
gurã. Nõ ẽ aũt pole vt pmuteṫ figura rei c⁹ mot⁹ nãlis ẽ z. celi. 51.
circularis qn ostruaṫ ei⁹ mot⁹ nãlis. Nõ aũt ostruit ania
motũ nãlẽ corpis in quo ẽ ipa: ſz ꝛseruat i eo motuz ipsi⁹
nãlẽ. ꝛ attribuit ei aliũ motũ ꝓter ipz. ¶ Ergo iã manifm ẽ
nõ eẽ pole vt id qđ mouet celũ sit corp⁹ aiale: cui⁹ motus
aialis sit circularis. Restat q̄ vt motoꝛ celi sit corp⁹ aiale
cui⁹ mot⁹ nãlis sit rect⁹. Nõ ẽ aũt pole (sicut supi⁹ claru
it) vt illõ corp⁹ tangat circulũ celi stellaꝝ fixaꝝ nec sub
tus nec supra: eo q̄ mãifestũ ẽ nõ eẽ pole vt post celuz sit
corp⁹ qđ moueaṫ recte: nec supi⁹: eo q̄ finis corpoꝛ. que
monenṫ recte ẽ iferi⁹ extremũ sub circulo celi. ¶ Si aũt
ga dixerit q̄ corp⁹ aiale qđ mouet celũ: post celũ ẽ. ostrui
tur ex ꝑ q̄ si mot⁹ ei⁹ nãlis fuerit circularis erit ps celi. ꝛ
tũc nõ erit pole vt vehat celũ: eo q̄ circularis nõ ꝓmutat 4. phy⁸.
locũ suũ nec initiṫ ei circularis. ¶ Si autẽ dixerit q̄ nã 45.
ei⁹ ẽ moueri recte: icõueniẽs erit: eo q̄ nã corpoꝛ (quoꝛ
mot⁹ ẽ rect⁹) ẽ vt sint itra celũ. ¶ Ergo iã mãi⁹ ẽ q̄ mo
tus celi de oriẽte ad occidẽtẽ nõ ẽ pole vt sit a corpe.

z.cc. a tc. cō. z z. vſq; ad. 33. ptractatū materia ab .Ari.

¶ Capl'm. VIII. Or figura celi ſpherica eſt.

PRimo debem⁹ oñdere q⁹ ex oib⁹ figur⁹ nulla ē ꝯueniēt⁹ celo q̄ ſpheri ca: ⁊ deiñ oñdem⁹ ñ ee poſſe. vt alias hēat niſi ſpicā. ¶ Dicem⁹ g̃ q⁹ ex oib⁹ figur⁹ nulla ē cō ueniēt⁹ celo q̄ ſpica. Jō q⁹ celū poſitū ē ſic. vt ptineat gcqd ē i mūdo: figura ät ſpica oib⁹ figur⁹ ſuperficiē hñtib⁹ latior ⁊ capacior ē. ¶ Jtē q⁹ tps mot⁹ celi ne ceſſario ē meſura oīus motuū. ſic patefecit .Ari. i. 4. li⁹ de auditu nāli: q̄ noīauit tps. Jō q⁹ mot⁹ celi ē min⁹ oīb⁹ reb⁹. ⁊ ē eq̄l mot⁹ ⁊ ptinu⁹ ⁊ ſp. Jn oi. n. gñe rez q̄ menſurañ oz. vt id q̄ meſurāt̄ ſit min⁹ oīb⁹ q̄ meſurāt̄: ſic ē minus i nuō vnitas: dragma i pōdere. cyat⁹ i meſura. ergo oportuit ex .B. vt tps mot⁹ celi. (eo q⁹ illō meſurañ ſit min⁹ oīb⁹ oīus rez:) ſit min⁹ oīb⁹ illis. Min⁹ ät tps corpoz hñtiū eq̄le motū ē eoz q̄ ſunt velocioris mot⁹: ops g̃ ex .B. vt celū ſit velocioris mot⁹ q̄ ceteri mot⁹ rez q̄ meſuranť per motū celi: corpa ēt eq̄lia i magnitudie ⁊ diuerſa i figura cū meſura qō ptrāſeūt de ſpacio vno tpe fuerit eadē: tūc qō fuit vni⁹ linee aut qō fuerit pauciox lineaz circūdā tiū ſe erit velocioris mot⁹: ⁊ ex corpib⁹ eq̄lib⁹ magnitudine ſilō ē pauciox lineaz: qō ē corp circulare: g̃ ſegm ex .B. vt figura ꝯueniēt⁹ celo ſit ſpica. ¶ Dicem⁹ ēt q⁹ mltis modis figura ſpica ē ꝯueniēt⁹ celo q̄ alia. vn⁹ ex eis eſt q⁹ celū erat corp ſimplex ⁊ vni⁹ nāe: ⁊ neče fuit. vt bñet figurā q̄ ēet finita ⁊ pfcā. Talāt ē figura ſpica. als. n. figuras ſupficiales pter circlm ambiūt mlte linee ⁊ mlte ſuperficies. ſpica ät ſola ē iter oēs figuras corpales quā ābit vna ſuperficies. circlis. ſ. q̄ ſolus ē iter figuras hñtes ſuperficies q̄ ambiat vna linea: vnū aūt ꝓpiqus ē ſimplicī q̄ id qō ē ābl⁹ vno: nulla ät figuraz ē quā termiet vnū niſi circlis ⁊ ſpa. (ſic iā pdixim⁹.) Celo g̃ nulla figuraz ꝯueniēt⁹ ē. ¶ Ex ptib⁹ ſibi ꝓſilib⁹ ēt nečia erat ei fig⁹ talis: q⁹ erat corp finitū. tūc ex oib⁹ figur⁹ ſpica fuit ei ꝯueniēt⁹. Jō q⁹ ex oib⁹ corpib⁹ figura ſpica ē magis ꝓſilīū ptiū. ſic ex figuris alys hñtib⁹ ſupficiē circlis ē ptiū magis ꝓſilīū. Ceteraz aūt figuraz corpeaz aut ſupficialiū nulla congruit celo. Jō q⁹ oēs diuerſaz ſunt ptius ⁊ nō ꝓſillū. ge. bis q̄ dixim⁹ ps. q⁹ ex oib⁹ figuris ſpica ē ꝯueniēt⁹ celo.

¶ Reſtat g̃ vt mōſtrem⁹ nō ee poſſe aliquā aliaz bñe niſi ſpicā. Dicem⁹ g̃ q⁹ gnā figuraz z ſunt. q⁹ q̄dā ſūt lineārū rectaz aut circūflexaz: q̄dā vo rectaz ⁊ circūflexaz: q̄dā vo ſunt vni⁹ linee ambiēt⁹ vndiq; figure ät mltarū lineaz oēs hñt angl⁹ ad ptē ſupeminētes. ſi ät fig⁹ celi eēt vna illaz q̄ ſunt mltaz lineaz. tc cū moueret circulariter vl' voluibilr. neče eēt. vt p' ips eēt loc⁹ vacu⁹ quez aliq̄ occuparēt angli ⁊ ptes ſupeminētes. ⁊ aliq̄ dimitterēt: ſz tñ determiatū ē ab .Ari. i li⁹. de auditu nāli nihil eē vacuū poſtq̄ät poſt celū nō ē locus vacu⁹ nō eſt poſſe vt mot⁹ celi ſit niſi reuolubilis. Celi ät ſi eēt figura ſpica: poſt ips eēt inanitas. Segr̃ g̃ ex .B. q⁹ nō bz figurā q̄ hēat mltas lineas. ¶ Figure ät q̄ vni⁹ ſūt linee: ⁊ nō ſunt nāe rotūde: ſic figura ouī ⁊ lēticule: cū nos cognouerim⁹ eas reuoluī: nō erit eaz revolutio vniformis: q⁹ plīb⁹ eaz ptī geret q̄ ptigit figuris hñtib⁹ ples lineas: ⁊ ēt q̄uis eo mō nō ſeq̄reť revolutiōez ei⁹. vt eſſet vacuitas: q̄ mō ſeq̄batť revolutōes figuraz mltas lineas hñtiū: ſegr̃ tñ alio ipoſſibile. Jō ē: q⁹ accit ſ finitū: ex revolutōe ät ſpe nō ſegr̃. vt p' ei⁹ ābitū ſit vacuitas vllo⁹. ſic ex revolutōe oīus figurārū mlti lineaz alteri⁹ modi. ¶ Figure vo q̄ ſūt vni⁹ linee ⁊ nō ſūt nāe rotūde cū revoluunť ſegr̃ q⁹ ſeq̄batť ex revolutiōe figuraz mltilineaz. ¶ Sz oio ſeq̄reť ⁊ aliō ſpole: q⁹ opōteret vnū eē ex duob⁹. ſ. aut vt nō moueret firmamentū. ſic ſuenim⁹ illō moueri ſup duas axes diuerſas: ⁊ ōſtrueret ci⁹ mot⁹ ieq̄les: cū nō ꝓſtuaret ſibypſis. aut cū obuiaret ſibypſis: aut ꝓcedēdū erit. vt moueať ſup vnaz axez: ⁊ tc ōſtrueret ei⁹ rō ⁊ itetio pp quā poſiti ſūt ples celi: vtrūq; ātiſtoz ē icōueniēs. ¶ Oēs igr̃ figur⁹ ſūt iſte: aut fig⁹ mltaz lineaz ⁊ mltaz ſupficiez: aut ē vni⁹ linee: ⁊ ñ ē ve rotūda. Aut q̄ ē vni⁹ ſuperficiei. ⁊ ēt rotūda: ⁊ pter has nō ē aliq̄ alia figura: nō erat ät pole. vt fig⁹ celi eſſet figura: q̄ ē mltaz ſupficiez: nec figura q̄ ē vni⁹ ſupficiei: ⁊ nō ē ve rotūda: opoſtuit g̃ ex .B. vt nō eēt fig⁹ rotūda: ps g̃ ex ſupradcis qō ñ ē fig⁹ celi niſi fig⁹ rotūda. Si aūt alr eēt: nihil aliō dicem⁹. aut ꝛio. q⁹ ſi quis dicat ſup. z. axeſ ieq̄les firmam⁹ ab oriēte i occidēte volui. Axis g̃ oriētalis. (cū breuior ſit.) pp maiorē ābitus ōſtrueť. ſi vo ſup vnā axē latenť ignis moueret: neciū eēt nāle oridiné ſic. ⁊ vices tēpoz variari q̄ certū horis recurſiōib⁹ ſide⁹ ad eadē loca videm⁹ euenire. ¶ Dico ēt q⁹ tps mot⁹ celi: eſt menſura oīus motuū: q⁹ vo mot⁹ celi vn⁹ ē ceteri q̄ mouētur .B. motu. Jō q⁹ mot⁹ circlar⁹ eſt. ⁊ ptinu⁹ ⁊ ſp. Jn oi. n. gñe rez q̄ meſuranť oz. vt id q̄ meſuranť ſit min⁹ oīb⁹ illis. ¶ Fz modū meſurāt̄: ſic vn⁹ i nuō: dragma i pōdeř: cyat⁹ i meſura: g̃ oportuit ex .B. vt tps mot⁹ celi ee q⁹ p illō meſurať tps oīus rez: ſit min⁹ oīb⁹ illis. ¶ Min⁹ ät tps cōporū hñtiū eq̄le motū: ē eoz q̄ ſt velocioris mot⁹. opōtebit g̃ ex .B. vt celū eēt: nō eēt alteri⁹ fig⁹ q̄ ſpice: qz tūc eēt tardioris mot⁹. Lozpa. n. eq̄lia i magnitudie ⁊ diuerſa i fig⁹ cū meſura ei⁹ quā ptrāſeūt ō ſpacio vno tpe fuit eadē tūc q⁹ ſi fuit vni⁹ linee circūdāť ſe erit velocior mot⁹. Illō ät q⁹ bz ē circlar. g̃ ſe⁹ ex .B. vt fig⁹ ꝯueniēt⁹ celo ſit ſphe⁹.

¶ Capl'm. IX. Or figura totius mundi eſt ſperica.

IAm premiſſis oñdim⁹ figurā celi ſpicā ee: ⁊ ex .B. ps: q⁹ fig⁹ toti⁹ mūdi ſpica ē. Jō q⁹ celū ꝓhēdit gcqd i mūdo ē: ⁊ ſpice coercz itra ſe. nihil. n. ſperā cōplet niſi ſpicū. ¶ Reliq̄ g̃. vt oſtendam⁹ q⁹ vnūqōq; corpoz ꝓncipaliū q̄ ſt itra celū. ſit ſpicū. Cum .n. .B. oñderim⁹: ⁊ .B. ꝓſeq̄ť q⁹ fig⁹ celi iteriōr ſpica ē. ¶ Dico g̃ q⁹ corpoz q̄ mouenť a nāis ſimplicib⁹: aut pp lenitatē. aut pp grauitatē. aut pp aliō grauitat⁹: aut lenitat⁹. oz vt figure eoz exteriozes ſpice ſint. Corpa vo q̄ mouēť a nāis ſimplicib⁹ ſ ignis aer aq̄ ⁊ terra. ¶ Jncipiam⁹ aūt ꝑbar ab eo c⁹ ꝑbatio ē cuidētioz. ſ. ab aq̄. ¶ Dico igr̃ q⁹ fig⁹ aq̄ ē tal: q⁹ ō nā aq̄ ē. vt cū pfūdioze locū iuenerit q̄ ſit loc⁹ i q̄ ē: vt ōſtuat i illū. Alia vo ꝓpō ē q⁹ loc⁹ pfūdioz cētro ē ppiqō. qō ſpicū itelligim⁹. Nē ät ex .B. (qūcūq; accepis hñ gōvocauit cētr.) ōcet vt tiñ ſit vnū ex pūctis. ꝓōam⁹ g̃ hūc cētr. a. ⁊ tē q⁹ dr aduertať illo. ¶ Alia vo probatio ē q⁹ pvnā pticulā terre gnāt⁹ oñdem⁹ aq̄ nāz: q⁹ ſi q̄lz aq̄ planā iuenerit ſupficiē terr. ſpaz facē. ſi vo rotūdā ſaltē circūeūdo ad mo⁹ ſpe ſe bz: niſi fōte. phibeat loci hītu⁹. ¶ ꝓōam⁹ g̃ hūc cētr. a. ⁊ ptrahat⁹ ab eo. z. lineaz eq̄les: q̄ ſint. a. b. ⁊. a. c. ⁊ ptinuem⁹ extrēa eaz p lineā. c. b. ita vt ſit fig⁹ triāgula: ⁊ deide a pūcto. a. ptrahat⁹ rurſus linea rectā ad. c. b. lineā vſq; ad pūctū. d. me⁹. g̃ liea. a. d. q̄

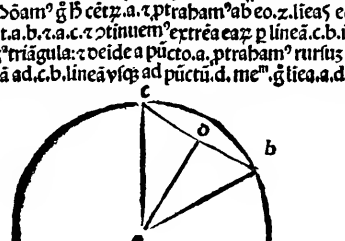

4. phyſi.

q⁹ figura ſpherica ſit ꝯueniēt⁹ celo. ꝑ .rō. z. rō. 93. ⁊ ifra.

Meſurāť hꝫ rōnez miozis reſpcū meſuranti.

.3. rō ad idem.

4. rō.

q⁹ celo nō poſſunt conuenire alia figa q̄ ſpica rō tacta .z. celi tc. p. z7.

R rō ad idez tacta. z. celi tc. cō. 29.

.x. metaphy.

Elicē tc. p. 29. i. z. celi.

Elicē .z. celi tc. p. 30.

q⁹ aq̄ ſit rotūda. ꝑ rō q̄ tāgit a pho. z. celi tc. p. 31.

.z. rō.

Cōplemētū ꝓme rōnis.

exit a cẽtro.a.vſq; ad lineã.c.b.erit mio: ynaq; linea
q ſit.a.b.r.a.c.r pbatio ei⁹ ẽ: qz facim⁹ circlus ſup cẽtr
.a.ptigẽte extremũ alic⁹ linea q ſit.a.b.vl.a.c.r tc vtreq;
linee q ſit.a.b.r.a.c.ptigũt circũferẽtiã ppoſiti circli. Li
nea ãt.a.d.nõ ptigit ad circũferẽtiã.ſũt g tres linee q ſũt
.a.b.a.c.r.a.d.exeũtes ab eode cẽtro: q; due q ſiũt .a.b.r
.a.c.ptigũt vſq; ad circũferẽtiã. Certia ãt relictã ẽ.a.d.ñ
ptigit.g linea q ẽ.a.d.mio: ẽ vna q; linea q ſit.a.b.r.a.c.
g ps.d.ẽ ppigo: cẽtro r pfundio: qõ eſt.a.q; ptes.c.r.d.
Jã ãt dixim⁹ q aq; ocurrit ad locũ pfudio: ẽ. g ops vt aq
ocurrat ad ptẽ linee.a.d.oẽc extremitas linee.a.d.ade
que extremitatib⁹ linea q.a.b.r.a.c.r cũ ade q; dif illũ. tũc
ñ erit ipa ps iferio: illnec ãplꝰ õfluet aq; ſi addiderim⁹
linee q ẽ.a.d.oẽc fiat eq̃l vtriſq; lineiſ q ſit.a.b.r.a.c. Et
qñ gdẽ ſic ẽ: nece ẽ tc vt ſupficies aq; ſit ſpica: ẽ. q; ita
quã ptigũt vna pte extremitates linea q eq̃liũ q ſit ples q;
due circlꝰ ẽ ab vno medio exeũtiũ. Silr ẽt ſupficies quã
ptigũt ples linee pdcõ mõ ſpica ẽ. r ita mãifeꝰ ẽ q ſupfi
cies aq exterio: ſpica ẽ. ¶ Dico q figa aq nõ dbuit ee ſpi
ca nãlr niſi pp ſiũ motũ ex põderoſitate ab oi loco i q ẽ
ad ppigozẽ cẽtro: cũ ñ iueãt illũ occupa⁹ ab alĩ q; ſibi ſilĩ:
vl ab alio põderoſio: ẽ ſe: terra q; motũ bz ẽt eq̃lẽ.

¶ Caplm. X. Oz figura terre ſpica eſt.

Li tumoroſitaꝫ terre r eminẽtie q/ buſdã gub⁹.

Quaꝫ tumorositates r eminẽtie partiũ terre nõ portuerũt ee i tota terra.

Jco q terra motũ bz eq̃lẽ: r aq; ẽt mouet ô loco i q; ẽ ad aliũ locũ, ppigozẽ centro. ſi nõ ſuũt occupat⁹ ab alio ſibi ſilĩ: r ſi ñ p/ bibuerit duricies r ptiuatio. ¶ Durities r.n. r ptiuatio iã, phibẽt aliquã ptẽ terre õſcẽdere ad locũ, ppigozẽ cẽtro q; ſit ille i q; eſt: q;uis ille nõ ſit occupat⁹ ab alio ſibi ſilĩ: ſic mõtes. Cũ ãt nõ ſuũt durities r ptiuatio. tũc ei⁹ diſpõ erit. ſic diſpõ aq;. ¶ Durities vo r ptiuatio nõ pñt totaliratẽ terre, phibere qn ſit fig⁹ ſpice: ſz id terre qõ ẽ vltra rotũditatẽ ei⁹: põderoſitas ei⁹ egpot let duritiei r ptiuatõi ei⁹. Cũ ãt eminentia ptĩ q; excedit terre rotũditatẽ pua fuit põne dyametri terre: durities vo ei⁹ r ptiuatio fortes fuerit: ptigit idcirco. vt remãeat ex rotũditatẽ ei⁹. Si ãt putarem⁹ eminẽtiã ptĩ q; excedit rotũditatẽ terre magnã põne dyametri terre: r ei⁹ durities r ptiuatio q;tucũq; fortiozes eẽnt: nõ poſſent retinere ptẽ illã gn mouere ẽ pp põderoſitatẽ ſuã a loco q eſt ei poſis: r, ppoz ẽ cẽtro: oẽ. n. qõ excedit q;titatẽ terre plꝰ bz granitat⁹ q; qõ ẽ, ppiq; cẽtro. Cũ. n. currẽtes ptes q; excedũt terre rotũditatẽ fuerit pue põne toti⁹ terre: durities tñ r ptiuatio fortes ſ; r iobediẽtes: qõ ñ ptigit. vt remane ãt ex rotũditatẽ ei⁹: oẽ ãt terre id qõ ẽ duri⁹ ẽ põderoſi⁹. Nõ ãt iueniem⁹ vis duritiei ptiũ terre multiplr fortiozẽ eẽ põderoſitate: vis ãt duritiei r ptinnatiõis. r ſi ſit fortior põderoſitate: nõ ẽ tñ ita fortior gn aliq; ꝓpõ ſit iter illa cognita: ſz ẽ iter illa in exceſſu vtut ꝓpõ cognita. Cũ g ſuppoſite fuerit ſup vnã ptẽ tot ptes: q; q;titas vtut põderoſitat⁹ vicat vtutẽ durities ipſi⁹ ptĩ i fine: oportebit tc vt vt⁹ põderoſitat⁹ vicat vtutẽ durities r ptiuatio nis illi⁹ oẽc subſedeat. Et qñ gdẽ ſic ẽ: oz vt illa ps q; excedit rotũditatẽ terre tota cadat: r fiat i loc, primoiorib⁹ ſibi q; ſũt, ppigozẽ cẽtro. Et qñ gdẽ ſic ẽ tc. vz. vt tota terra ſit ſpica: q;uis nõ ſit ita. vt ſpera q; ex cera cerea: nec tal⁹. vt ſupficies aq;. Jõ q, phibuit durities r ptiuatio alĩ q; ptĩ ei⁹. Jã g mãifeꝰ ẽ q, fig⁹ toti⁹ terre ſpica ẽ nãlr.

¶ Caplm. XI. Oz mot⁹ celi eq̃lis eſt.

De hac mã. vide .z. celi. a ter. p. 35. vi q; ad. 44.

In premiſſis iã patefectꝰ q vnũ qõq; celoz bz mo⁹ nãles; g ẽ, ppus: r q; oẽs celi bñt duos mot⁹ i gb⁹ cõicãt. Dicã igr q vnuſq; motuũ celoz q ſt ,ppzu: r vnuſq; oĩz duoz motuũ. (cũ cõſlderaꝫ fuit p ſe.) ẽ eq̃l: nec putaꝫ ieq̃litas eẽ i ill. niſi qz i vno celo ſũt mlti mot⁹ ieq̃les: q; g nõ cogñit: r nõ ſciuit reuolutões vniuſcuiuſq; eoz p ſe: putauit eoz mot⁹ eẽ i eq̃les. Oõ ãt teſtaꝫ motũ celi eq̃lẽ eẽ: ẽ. ſ. q; cũ conſideraꝫ uer⁹ mot⁹ celoz: iuenies q; vn⁹ eoz velociõ ẽ altero: g nõ ꝑt eẽ gn. aũt reuoluanꝫ i ipa ſua velocitate aut tarditate ſpe: aut õ velocitate aut tarditatẽ. r õ tarditate ad velocitatez ſpe. ¶ Põam⁹ ãt p⁹ q; reuoluunꝫ velocitate ſua r tarditate: r vocem⁹ id qõ ẽ velociꝰ i motu terminũ ei⁹. r dicã q; ñ ꝑt eẽ gn ẽ min⁹ mot⁹. aut ſit i ei⁹ ꝑn⁹. aut i ei⁹ fi⁹: aut i ei⁹ medio. Si ãt ter⁹ ei⁹ mot⁹ fuiſt i ei⁹ ꝑn⁹. tc qõ ſeqꝫ remiſſius ẽ: ſi ãt i medio: tc qõ ꝑcedit itẽdit r qõ ſeqꝫ remittit. Mot⁹ ãt duob⁹ modis ẽ: q: vn⁹ mot⁹ ẽ mutatiõis õ loco ad locũ: r ali⁹ ẽ mot⁹ pmutatiõis õ poſitõe ad poſitõez: ea ãt q; mouẽt õ loco ad locũ diuerſo motu duob⁹ mõis mouent: q: aut nãlr. aut pviz: nãlr ad locũ: p viz õ loco. que ãt mouẽt nãlr tñ: ter⁹ mot⁹ eoz ẽ i vltꝰ. ſic mot⁹ lapidis dozſuz: r mot⁹ ignis ſurſũ. Lapis. n. cũ ab alio dimittit q; magl õſcẽderit ipetuoſio: erit: g ter⁹ mot⁹ ei⁹ ẽ i fine ipi⁹: ſilr ignis cũ ſurſuz mouet. Que ãt mouẽt p viz ter⁹ motus eozũ ẽ i ꝑn⁹ eozũ: q; q;to remotioꝛa fuerit a ſuo motore: erũt õbilioꝛes mot⁹. Et iõ ꝑn⁹ mot⁹ eoz ẽ veloci⁹. Dei de lateſcit dõec pficiaꝫ tot⁹ ille mot⁹: q: vehemtia iactus nõ tñ velocitat⁹ potuit ei daꝛ i ꝑnc⁹. ne lateſceret: vñ qõ miuiſ aligd õ illo cũ elõgaꝫ a motore: pl⁹ ẽ q; q; õdit ipetus imiſſiõis: r iõ nõ appz i actu veſtigiũ augñti. ¶ Que ãt mouẽt motu nãli vno⁹: r p viz alio⁹ ẽ ſ 4.⁰ mãe bñtes mot⁹ nãles: ex ſpẽb⁹ ãt q; recipiũt i ipis materys bñt alios mot⁹ nãles. ſic aĩalia r beſtie. Aĩal eteni inq̃tũ eſt cõpeũ bz aligd granitat⁹: pp quã moueaꝫ dozſuz: pp aiationẽ ãt q; ẽ i coꝛpe ei⁹ bz alios mot⁹ ꝑter motũ q; mouẽt ex coꝛpe ſuo: itñ q; aliqñ mouẽt motu q; ẽ ſur⁹ motui ſui coꝛpis. ſ. aut ſurſuz. aut ſaltãdo: g ẽ mot⁹ nãl⁹ ẽ aiali iq̃tũ ẽ aial: r ẽ p viz iq̃tũ coꝛp⁹ aial⁹ mouẽt eo. g q;cd mouẽt aliq; motu ꝓſili iſtis termis: mot⁹ ei⁹ ẽ i me⁹ ci⁹: q: i ꝑnc⁹. cũ icipit: nõ mouẽt niſi ex vtute aiationis tñ q; ẽ i co. r q; magl pceſſerit: aut vltus acq;rit ſibi augñ⁹ vtut⁹: r põſtat ẽt mot⁹ ei⁹ ꝑp exercitiũ: g mot⁹ ei⁹ ꝑp illa duo augñtabit⁹: r cũ pſeuerauerit ẽ duo: laſſabit⁹ coꝛp⁹ p viz qõ fuit mo⁹ ꝫ mo⁹ ſnũ nãlẽ: r icipiet mot⁹ minui: finis ãt i q; ſtetit augmẽtatio: r a q; icepit diminutio ipe ẽ ter⁹ mot⁹ ei⁹: r ẽ ſic dixim⁹ mot⁹ ei⁹ i medio. ¶ Jã ãt videm⁹: r ẽ ẽt mãifeſte ꝛolãdo r i luctãdo r recalcitrãdo: r i alys motib⁹ ẽt ſilĩbus bis: be ſ; igiſ diſpões motuũ localiũ. Mot⁹ ãt pmutatiõis q;uis ſint: aut nãles: aut p viz: aut nãles vno⁹: r p viz alio⁹: duob⁹ mõis didunꝫ tñ: q: aut ſ; ſubito: aut gradatiz: ſi ãt fuerit gradatiz: aut id qõ agit p⁹ ipediet velocitatẽ actõis q; ſeqꝫ: aut nõ ipediet. Si nõ ipedit. tc erit p/ mutatio i augñtũ r ei⁹ tres termi erũt i fine ei⁹: ſic pmu⁹ ꝛgelati i ligdũ. Si ãt id qõ agiꝫ ipedit id qõ ſeqꝫ: tc pmutatio erit i õcreñtũ: r ter⁹ ei⁹ erit i ꝑn⁹ ci⁹: ſic pmuta⁹ gnõnis r coꝛruptõis vl⁹ vegetatõis. Mã. n. dũ mollis ẽ magis ẽ apta gnõni ei⁹ qõ gñaꝫ aut vegetaꝫ ex ea ex q;to: eo q; ea q;to magl appꝛopiaꝫ querit ſiccitati lõgioꝛ ẽ ab hac aptitudie. Jõ q; calo: agit i mãs bũdã: vñ fit gnõ: r vegetatio: r ſine dubio minuiꝫ ei⁹ bũditas: r ꝓp hoc minuiꝫ ei⁹ aptitudo pmutatiõis r tardaꝫ. Et idcirco in pueris r adoleſcẽtib⁹ vegeta⁹ r augñtatio velocioꝛ eſt q; poſtea: be g ſ; motuũ diſpões. Jã g ꝑs q; oĩs mot⁹ ieq̃l g fit gradatiz terminũ bz: oĩs ãt ter⁹: aut ẽ i ꝑn⁹ mot⁹ aut i fi⁹: aut i medio ei⁹: r nõ ſ; termini niſi i aliq; iſtoꝛ triũ. ¶ Poſt q; ãt mot⁹ celi ſpicẽ: tc ñ ẽ i eo nec ꝑn⁹ nec finis: nec medĩu. In fig⁹. n. ſpica nõ ẽ loc⁹ q; ſit ꝓueniẽtio: eẽ ꝑn⁹ vl⁹ vltimus: vl⁹ medi⁹. Jõ q; nõ ẽ ſic res q; bz duo extrema: aut ꝑla: vt idcirco ſit ꝑn⁹ mot⁹ ei⁹ i vno extremoꝛ ei⁹: r i alteꝛo finis mot⁹: r iter vtrũq; extremoꝛ ei⁹ mediũ: nec ẽ ſic

Que ſunt illa q; mouẽt motu nãli vno mõ: r per vtm alio modo.

res q̄ꝫ extremitates ꝓ̄ũgunt. ſic̄ fig᷑ ꝓ̄ũgunt ag̃lo: ⁊ iō diſpō vn⁹ loci ipſi⁹ ſit ꝑter diſpoſitō alt⁹ loci ipſi⁹. ⁊ ꝓpea poteſt initiū mot⁹ ei⁹ i vno loco ⁊ finis i alio ei⁹. ſ. ꝓ̄ũctū ⁊ nō ē i eo fractio vl' diuerſitas. Oz g̃ ex .B. vt nō ſit in co p̄n⁹. nec finis nec me⁹: quū ãt nō b̄uerit p̄n⁹ nec mediū: nec finē. tc̄ ter⁹ mot⁹ ei⁹ ñ erit i p̄n⁹ ei⁹. nec me⁹. nec i fi⁹ ei⁹ Cōſtat q̄ aliqs mot⁹ celi nō bz terminū. ¶ Jā ãt narrauim⁹ q̄ oīs mot⁹ ieq̄l bz terminū: ⁊ mot⁹ celi ñ bz terminū. Segt g̃ vt ñ ſit ieq̄l. ⁊ .B dictio ōſtruit ei⁹ ſniaz g dic motū celi eē ieq̄lē pp reuolutōez ſui celi ꝺ velo⁹ ⁊ ad tardi tatē. Jō q⁊ iā patefecim⁹ ex nr̄a dictōe ñ eē ieq̄lē: ⁊ q⁊ mo t⁹ ñ ē ieq̄l. tc̄ eq̄l ē vl' ynifōmis. Et ex ōſtructōe ſnie iſto rū ōſtruit ēt dictio eoz: q dixerūt q⁹ mot⁹ celi ē ō tardita te ad velo⁹ tem⁹ ⁊ e⁹: q⁊ diuerſitas cōis ētrib⁹ ſentētijs. Jaz g̃ mãifeſt⁹ eſt q⁹ ſunt equales vel inequales diuerſi.

¶ La⁹. XII. Cē op⁹ fuit diuer⁹ motuū celi ⁊ eoz mlt⁹.

PRoſtq̄ g̃ ñ fuit pole. vt id q̄ adhibz calorē ei q̄ ē, ppiq⁹ nr̄e terre eēt ge tū: ⁊ ñ fuit op⁹. vt calor eēt ſup faciē terr̄ vno⁹ i oīb⁹ tpib⁹ ſp: q̄ñ būtia vitā op⁹ bñt calor ali q̄ñ z frid⁹ aliq̄ñ. Jō neče fuit: vt ipſ eēt mobile: nō fuit ãt pole: vt ipz eēt mobile i directū: q⁊ ſi ipſuz eēt mobile i directū: tc̄ ei⁹ vtilitas iterrūpet⁹ ⁊ nō pmaneret. Nō ãt ē polis vtilitas pmanētie: niſi ex motu circla ri. Mot⁹ ãt circa rē circulr̄ pōit: vt ei⁹ lōgitudo ſit eq̄l: ⁊ nō ꝓtigit ad locū me⁹ aliō aliqd ei⁹ q̄ ē i circuitu ei⁹ niſi p mo⁹ directū. vñ neče fuit aliqd eē q̄ moueret directe. pp b̄ g̃ poſitū ē in loco ei⁹ q̄ circūdat ignis aliqd q̄ mo ueat circulr̄: ⁊ vt ſit i eo vis q̄ moueat i directū: ⁊ ipz ē ce lū: ſz vis ei⁹ q̄ mouet i directū radi⁹ ē: ⁊ mot⁹ ei⁹ circulr̄ eſt po⁹⁹: ⁊ tm̄ vtut⁊ ⁊ velocitat⁊ in eo eſt: vt augeat vtutē ad uēt⁹ radij ei⁹ ⁊ velo⁹ tem⁹. Poſtq̄ ãt tā ē i aliq̄ loco ce. i radi⁹ ⁊ ignis ēt bz radiū: ei⁹ radi⁹ ē ꝓtinu⁹ cū calor radij celi: q⁊ aliogn ñ eēt tāt⁹ calor i illo: ſplēdor ãt ignis ñ bñt tm̄ vtu tis. vt ꝓtigat ad terrā: nec ꝑt vis radij illoz loco⁹ celi p uenire ad terrā: niſi p⁹ ꝓ̄ũganť igni: qcḡd ē ãt ꝓ̄ũgiť ſuo gñi. Jō ꝓtinuat⁹ ē radi⁹ celi cū radio ignis: ⁊ tūct⁹ ē cū illo ad vtilitatē boiuz pp pmanētia vite: ⁊ q⁊ i diſpoīb⁹ diuer ſis op⁹ būerūt diuerſis mēſur: calor. ſ. ⁊ frigor: ⁊ alijs q̄ ſequuntur bz. ¶ Sī. n. eēt vnum ſolū celuz: q⁹ moueret vno motu: ⁊ fluer⁊ tm̄ vn⁹ radi⁹ ab vno tm̄ loco ipſi⁹: bo mies ñ bēr⁊ illas diuerſas mēſuras gb⁹ egēt: ⁊ iō plēs: celi poſitiſſ: g oēs moueā⁊ motu circlari: ſz b̄ diuerſiſmē ſur: ⁊ magnitudib⁹ ⁊ mēſur: diuerſis i magni⁹. Jō vt id radij ꝓtigat ad loca cōpoz bñtiū vitā diuerſiaz mēſura rū i diuerſis diſpoīb⁹. ¶ Jā ēt patefeč Arī. i li⁹. ō ſenſu ⁊ ſenſato q̄tr fit applicatio radij: ⁊ ſplēdor⁹ ad loca remota a loco vñ fluit: ⁊ q⁹ fluit: ⁊ ꝑz aliq⁹ modū ꝑmutatōis di recte: ⁊ p vīz puenit ad terminū ſpicū: vñ nō ē nob neciū appōere b̄ aligd ad b̄ i b̄ nr̄o li⁹. Nec oz oñdcr̄ q⁹ loca ſ celo būtia ſplēdoze ⁊ radiū: q⁊ b̄ vīſus teſtať. Si. n. ſplen doz quē nos videm⁹ ſoli ⁊ vnicuiq; ſtellaz eēt: i eo q⁹ eſt ifra celū: tc̄ viſio ipſi⁹ diuerſa eēt i climatib⁹ mūdi: ſic̄ vi ſio eclypſis ſol: ⁊ q⁹ appz ō recepti⁹one lumis lune a ſole ſigñat ſplēdoze i ipō celo eē: ñ i eo q̄ ē ifra ipm. ¶ Re deam⁹ g̃ ad dictōez nr̄az. ſ. q⁹ celi ñ ſūt poſiti mlti: niſi vt moueañ⁹ diuerſis motib⁹: nec poſite ſ⁹ i eis ſtelle mlte: niſi vt id ō radio. (q̄ puenit ad loca cōpoz bñtiū vitā.) ſit diuerſaz mēſuraz i diſpoīb⁹ diuerſis: ⁊ id ō radio q̄ puenit: poſitū ē mēſuraz diuerſaz: i diſpoīb⁹ diuerſis: vt p b̄ pficiañ⁹ gnō cōpoz q̄ gnāñ⁹ i mūdo ⁊ vegetāť ⁊ alūť: ⁊ vt recipiat augmtū ⁊ diminutōez ynūq̄dq; illoz q̄ñ egue rit b̄ ⁊ b̄. ¶ Ex q̄ ſeq⁹ neciō fieri q̄ dixim⁹ ō gnōne coz por⁹ ⁊ vegetatōe ⁊ icremēto ignis: ⁊ id ꝓ̄ q̄ poſit⁹ ē ignis ⁊ reliq̄. Terra ãt ē: ſic poſita: vt ſit i mū⁹ cōp⁹ ſtabile ge tū diuturnū ⁊ reuoluať celū circa illō. ⁊ poſitū ē celū. ſic. vt reuoluať i circuitu terre circulr̄: ꝓ quatōez vegeta tōis ⁊ aiatōis ſp. ſ. q̄ſtū ad id c⁹ nā ē ꝑmāēr: ⁊ ñ ē b̄: niſi q⁊ dato⁹ vite. i. creato⁹ bñdict⁹ ⁊ ex celſus ē ꝑmanēs ⁊ eter nus ſine fine. ¶ La⁹. XIII. ō nā ſtellaz⁹ gd ſit.

De hac mā vide. 2. ce. 2 tc. p. 41. vſq; ad tc. p. 43.

PRoſt bā dixim⁹ ō celo ſeq̄ ingſitio ō nā ſtellaz. ¶ Primū ãt ōbem⁹ ō eis i grere ō nā eaz. ſ. aut ſint ignee: ſic̄ gdā puta uerūt: aut ſint nāc ſine igne. ¶ Dicim⁹ ãt q⁹ g dixerit eas ignee nāe eē rōcinati ſ⁹ ōtes: q⁹ ſplēdoz ⁊ calefactio, ꝑa ſ⁹ igni ſz b̄ duo intentiñ⁊ i ſtell illi: ſe⁹ ex b̄. vt ſtelle ſint ignee. ¶ Poc ãt ñ ē ita: ad b̄. n. vt res ignee nāe ſit ñ ꝑt ſufficer̄. vt bēat ſplēdoze ⁊ cale factōez: niſi ēt bēat cū b̄: vt b ipa actio ſit ei⁹ a nā. ⁊ nō ex accñte. Ignis. n. calefac̄. iō q⁊ nā ei⁹ cala eſt. Nō ãt oē q̄ calefac̄ ei⁹ nā ē cala. Jnuēim⁹. n. mlta q̄ calefaciūt accñ talr̄ q̄ꝫ nā ñ ē cala: ſic̄ mot⁹: q⁊ aē ñ ōbem⁹ dicer̄ calm q̄ꝫ uis calefaciat. Jnuēim⁹ ēt firm q̄ calefac̄ cōpa alialiū ⁊ terre. iō q⁹ ꝓſtrigit calorē i illi: ñ igī oē ſplēdēs ⁊ calefacies oz vt ſit ex nā calz. ſz oz. vt ſit calefaciēs ⁊ ſplēdēs ſit igneū cū nālr̄ ſit calz. ⁊ bñs ſplē⁹. ¶ Nec ſuffic̄. vt bēat ſplē doze tm̄: niſi bēat cū ſplēdoř calorē. Jnuēim⁹. n. mlta bñ tia ſplēdoze ſe: q̄ vīſibīa: vt fragmta q̄ꝫ putride: ⁊ aīal q̄ dā noctiluca: ⁊ ſpecula: ⁊ alia bis ſiſia: q̄ꝫ nā: nec ꝑt dī ci⁊ ignea: vñ mãifeſt⁹ ē q̄ ēpuis ſtelle ꝓueniāt cū igne in ca lefaciēdo ⁊ i ſplēdēdo: ñ tm̄ iō ſ⁹ ignee nāe. ¶ Mlta aūt ſ⁹ q̄ ſigñant ſtellas ñ eē igneas: vnū eoz ē b̄ q⁹ nā ignis ē mouēt ab iferiori ad ſupi⁹: ⁊ geſcer⁊ i ſupiori. Cōſtat ãt ſtellas reuoluī: ⁊ ñ ē pole aliqd bñ motū nālē: niſi vīsus. Segt g̃ ex b̄ q⁹ poſtq̄ ſtelle reuoluunt ñ bñt motū aſcē dēdi ad ſupi⁹: nec geſcēdi i ſupiori: ⁊ poſtq̄ ñ bñt b̄: tc̄ ñ ſ⁹ ignee. ¶ Si ãt dr̄ q⁹ nā ſtellaz ē eleuari ad ſupi⁹ ⁊ ge ſcere i ſupiori: ſz celū reuoluit eas p vīz ſua reuolutione. Tūc ſeq⁹ b̄: vt fruſtra ſit i ſtell mot⁹ nāl⁹ ⁊ ges nāl: ⁊ ōtin git b̄: vt id q̄ ſp reuoluiť: ſit mobile i directū nālr̄: q̄ ē ipo⁹. ¶ Jtē ſnia dictōis illoz q dixerūt ſtellas eē igneas ōſtruiť alio⁹. ſ. q⁹ cēp⁹ celi ē circūmouēs. Si. n. ita nō eēt: celoz aliō mouer⁊ ab alio tōlr̄ ciſdē motib⁹: cēp⁹ ãt ſoli dū circūmouēs aliō ñ mouet aliō coz⁹ totū eodē motu: ſuo motu: niſi fuīt ēt illō cēp⁹ circūflexibile. ſi. n. nō fuīt circūflexibile: tc̄ irrūpet illō: ⁊ penetrabit i illō: q⁊ q̄ dē b̄ ſic ē: tc̄ ſi ſtelle eēnt ignee: non eēt pole: vt ynaq̄ꝫ eaz moueret celū i q̄ ē. ¶ Si ãt gs dixerit q⁹ ſtelle ſ⁹ ignis circūmouēs: ſic̄ ferz cādēs: aut pūe: ferz ãt cādēs: aut pzune ñ ſ⁹ igneaq̄ꝫ teſtať b̄. ſ. q⁹ ignis mouer⁊ ad ſurſuz: pzuna vo vl' ferz cādēs mouer⁊ doř ſuz: ⁊ ēt q̄ꝫ b̄ duo recepit ab igne caloze ⁊ ei⁹ ſplē⁹: ñ tm̄ diu pmanēt i co: ſz redeūt ad nāz ſuā: tc̄ ſi ſtelle eēnt ignee b̄ mō ſpedo eaz ⁊ calefactio minueren⁊: g̃ ñ ꝓtigat eas minui ⁊ calor: g̃ dictio q⁹ ſtelle ſ⁹ ignee. ſic̄ ferz cādēs: aut pzune: ſta ē.

Quaꝫ ne ceſſe fuit eē pluresq; celos.

Rō dicēti⁹ ſtellas eē nāe ignee.

Jmpugnaťō opionis illi⁹ ⁊ ſolo rōna ei⁹ ⁊ q̄ꝫ nō oē ſplēdēs ⁊ calefaciēs eſt nāe ignee.

¶ Si ãt dr̄ q⁹ ignis ñ iueñať ipelles aligd ō eo: q⁹ ñ ꝑt ſtrigi: ſic̄ cōpa: q̄ apō nos ſ⁹: ñ poſſit retiere igne eo q⁹ pe netrat illa. Celū ãt ꝑt retiere eas pp mltā ſtrictōez q̄ ē i eo: aut pp aligd aliō q⁹ ē i eo: ⁊ iō celū ipellitea: eo q⁹ co ercen⁊ ab eo. cū ip⁹ reuoluiť: ⁊ ñ bñt ſpa⁹ i eo: ad q⁹ mo ueā⁊: nec ꝑñt penetrar⁊ coz⁹ celi: eo q⁹ ipellit eas ſnō mo tu. ¶ Dicem⁹ q⁹ cū fuīt aligd ō q̄ dicūť due dictōes: q̄ꝫ vna ſit ō bis q̄ ſepe ꝓtigit videri: ⁊ q̄ nālr̄ ſolēt ꝓtigeř. alia ãt diuerſa ab bis. tc̄ illa erūt nob viſibiliora q̄ magis coz dant viſui ex bis q̄ nālr̄ puenieñt. ¶ Ego ãr nūc dico di ctiōez ō ſtell⁹ magis ꝓueniēte⁊ viſui ⁊ curſui nāli. hic eſt q⁹ poſtq̄ ſtelle reuoluunt ſ⁹ ō nā coꝛpis i q̄ reuoluunt: ⁊ ō nā eaz ſplēdoz fit. Jā ãt patefeč Arī. i li⁹. ō ſenſu ⁊ ſenſa to: ⁊ i li⁹. ō aia: q⁹ nō ē ō nā eaz calor. ſed calefaciūt nos ſuo motu. Jnuēiem⁹ ãt mlta q̄ calefaciūt ſuo motu: ſicut

Jmpugnaťō eius.

Opio ꝑa ō nā ſtellaz.

ex motu sagitte li quescit plũbũ qõ in ea est: ferꝛ autem ꝛ lapis corpora animalium calefaciunt suo motu ꝛ alia. ¶ Postq̃ aũt hec dictio de stellis conueniẽtior est visui suo: eo q̃ inueniemus qõ id qõ mouet aliõ calefacẽ id: ꝛ ẽt conueniẽtior cursui naturaꝛ: eo q̃ stelle circũferunt: ꝛ natura eaꝛ est circũuolubilis. Dico aũt q̃ eaꝛ nã q̃ ẽ motus ꝛ quies. que sunt intra reuolui: diuersa est a cursu naturaꝛ. Ideo q̃ si stelle essent ignee moueretur motu cõtrario sue nãe: ꝛ est etiã ꝛia visui. Ideo q̃ non inuenim⁹ ignem impellentẽ. ꝛ qz calor ignis q̃tũcũq; calidus fuerit: nõ erit talis qualis calor solis: tũc nostra dictio ꝓma ex duabus ꝓuenientior est vt vera sit. ¶ Postq̃ aũt diximus in hoc capto qõ sufficit trãseamus ad aliud.

¶ Capm. XIIII. Cur celũ non calefacit nos: ꝛ sol ꝛ cetera planete calefactiões hic agunt: ꝛ qũo põt esse: vt actio solis pertingat ad id qõ est infra celũ.

PRimũ autem qõ debemus accipere in hac qõne boc est: oẽ. s. qõ potest obuci eis qui dicunt q̃ celum non calefacit nos. sed sol ꝛ ceteri planete calefactiões agũt hic. ꝛ omne id ẽt qõ excogitari põt ab illo qui vult falsificare dictionẽ eius qui dixit q̃ actio solis ptingit ad iferiora celi. vt. s. per hoc possit dici q̃ si sol nõ calefacit nos sua natura sed motu. tunc celũ in quo est. (vt ceteros pretermittam⁹.) ꝓueniẽtius ẽ. vt calefaciat nos q̃ corpus celi: eo q̃ celũ eius multipl̃ maius est q̃ corpus eius. Simil̃ ẽ. ꝛ dispositio vniuscuiusq; celoꝛ aliorum cõparatiõe stellaꝛ que sunt in eis: qz omne corpus celoꝛ simul oino incõparabil̃ maius est q̃ omne corp⁹ stellaꝛ simul. vnuscuiusq; aũt motuũ. (qui sunt simul p̃ pꝛy vniuscuiusq; celoꝛ.) ẽ equalis in oibus partib⁹ suis: ꝛ stelle nõ bñt in illis plus motus q̃ cetere partes eaꝛ. Duo vero motus in quib⁹ ꝓueniũt stelle. s. motus de oriẽte ad occidentẽ: ꝛ motus tardior qui est de occidente ad oriẽtẽ sunt in oibus celis: ꝛ in singulis partibus vniuscuiusq; celoꝛ equal̃r. vnde stelle non bñt de motu aliquid pluſq̃ cetere partes celi. ergo segr ex ꝫ q̃ stella nõ agat motu aliquid in quo actio celi nõ sit vehementior: qõ si sta esset. tunc illõ qõ pertingit ad nos de calore celi semper esset equale: ꝛ nõ calefaceret nos sol. nisi sicut calefaceret aliqua pars sui celi qñ est super capita nostra in nocte: ꝛ ppter boc oz. (sicut diximus.) nos q̃rere cãm ꝓpter quã sol calefacit nos: ꝛ non celũ. sicut sol. ꝓest aũt quis dicer q̃ si ꝓcedir q̃ sol motu suo calefaciat id qõ p̃pinquius est nobis: nõ ei⁹ celũ nec ceteros celoꝛ: sequit̃ tunc vnũ ex duobus. s. vt dicaꝛ aut q̃ celũ calefacit: aut vt ꝓcedatur saltus. Si dicaꝛ q̃ calefacit celus: sequit̃ ex boc q̃ celũ est frigidũ naturaliꝛ: qz nihil calefit nisi frigidus: omne. n. qõ permutat̃ nõ permutat̃ nisi de ꝛrario i ꝛrariũ. Si autez dr esse frigidũ necesse est: vt eius frigiditas: aut sit simpleꝛ: aut mixta cũ calore. Si ẽ simpleꝛ. tunc est in vltimo frigiditatis: sed si celũ tale esset: mundus destrueret frigiditate eius: eo q̃ calor ignis ꝛ actꝰ nõ possent ei resistere: qz magnitudo eius longe ꝛ incõparabiliter maior ẽ q̃ magnitudo ignis ꝛ aeris: quare vis frigiditatis non est simpleꝛ: qz sic esset in eo. sicut vis caloris in igne. Si autẽ frigiditas celi est cõmixta. tunc celus non est vnius nature. sicut vos dicitis: sed est cõpositum ex ꝛrarus naturis. ꝛ quicquid est huiusmodi augẽt ꝛ minuit: ꝛ mutat̃ de dispositione in dispositionẽ ꝛ corrũpitur. ¶ Sequitur etiã si dixeritis in celo esse frigiditatem q̃ sit in eo grauitas. ꝛ tunc erunt in eo duo motus naturales vnus ad deorsum propter grauitatẽ: ꝛ aliꝰ circularis quẽ videm⁹. Motus ergo eius deorsum frustra erit in eo qõ non mouetur in eo: ꝛ boc totũ absurdus est.

Si celo ẽt frigiditas i eo ẽt grauitas.

¶ Si autẽ dixeritis q̃ celũ non calefacit: sequitur etiaꝫ qõ est absurdius. s. qõ permutatio sit. ꝛ saltus: vt perueniat de alio ad aliud qõ non tangit: ita vt non perueniat ante ad id qõ est inter illa duo: ꝛ hec est demẽtia. ¶ Oõ autem intelligitur de permutatiõe boc est. s. q̃ non peruenit prius ad aliquid. nisi ad id qõ tangit. Et deinde ab eo qõ tangit peruenit ad id qõ non tangit. sed peruenire de alio ad aliud. ita vt perueniat ante ad id qõ non tãgit boc est ꝓeter intellectũ. sicut Arist. ait lib⁹ de sensu ꝛ sensato. ¶ Oõ si inter ipsus ꝛ inter calores esset corpus. qõ non reciperet permutationẽ luminis: nullũ caloꝛ sentiret visus: permutatio. n. non est nisi cũ cõiungitur radi⁹ visus cũ lumine exteriori: ꝛ lumen exterius cõiungit̃ eus caloribus. Applicatio autẽ splendoris non est nisi ex permutatione: permutatio autẽ non fit nisi in corpore. ergo non est possibile. vt coniungaꝫ radius visus cum caloribus. si inter illa fuerit inanitas. qz ꝓpter hoc nõ est possibile. vt apprehendat eos. ¶ Simil̃ etiam dico q̃ segr nõ esse possibile. vt perueniat ad id qõ est infra celũ aliquid de corpore celi: qõ nõ recipiat calefactionẽ. Eq̃le enim est. vt inter permutatẽ ꝛ permutatũ sit inanitas siue corpus. qõ non recipiat permutationez. ¶ Ergo ex bis sequitur sicut diximus: oportere ostendere qualiter est possibile. vt id qõ est infra celũ ex motu solis recipiat caloꝛem. ꝛ oportet etiam. sicut diximus ante: vt inquiramus quare celũ non calefacit nos: sicut sol. ¶ Dico igit̃ q̃ omnes celi conueniunt in hoc q̃ omnes mouẽtur motu circulari. ꝛ inueniemus inter celos diuersitatẽ esse in velocitate eoꝝ ꝛ tarditate. vnde sequitur q̃ omnes celi habeant ynã naturaꝫ in qua cõueniũt: ex qua est motus circularis. ꝛ vt sit vnicuiq; celoꝛum alia natura qua differãt a ceteris celis: quetribuit q̃titatez velocitatis. Natura autez vniuscuiusq; speraꝫ celestiuꝫ est reuolui circa centrũ suum. ¶ Postq̃ autez vnusquisq; planetarum habet celũ. ꝛ natura eius est de natura sui celi: oportet tunc vt vnusquisq; planetarus habeat motum circa centrum suum. Quãtitas autem velocitatis que conueniẽtior est motui vniuscuiusq; planetarũ est q̃titas velocitatis celi in quo est. ¶ Jam autem patefecit Aristo. in libro. de sensu ꝛ sensato. q̃ celum de natura sua habet splendorem. sed differentia est inter partes eius. Sm magius ꝛ minus. quia in stellis ẽ plus: ꝛ in reliquis partibus celi est minus: ꝛ idcirco videtur lumen stellarum: ꝛ non videtur lumen corporis celi: sicut non videt lumẽ ignis qui est infra celuꝫ. ¶ Stelle etiam differunt ab alys in q̃titate luminis. ꝛ boc constat per boc q̃ sol est maioris splẽdoris q̃ cetere omnes stelle: ꝛ luna: quia recipit splẽdorẽ a sole pluſq̃ cetere omnes stelle. ¶ Similiter etiã patefecit Aristo. in libro. de sensu ꝛ sensato. q̃ lumen nõ peruenit de loco ad locum nisi permutatione: non motu de loco ad alium locum. Motus autem de alio loco ad alium locum est duobus modis. Unꝰ eoꝝ est motus corporis de loco ad alium locum. Et alius est motus dispositionis corporis ad alium locum corporis. ¶ Cum enim cogitauerimus speram ferri calefactam reuolui in aere. Inueniemus eã permutare partes suas de loco ad locum: ꝛ cum permutat locum vniuscuiusq; suarum partiuꝫ loco alio: ꝛ in aere qui est in circuitu ipsius spere inueniemus modũ permutationis per calefactionem que aduenit ei ex spera certe calefieri que reuoluitur i eo ex parte ipsius vna ad aliam. ¶ Quod autẽ probat boc est q̃ si cogitauerimus ynamquãq; partem spere calide calidiorem ceteris suis partibus: inueniemus caloꝛem qui accidit aeri: qui est circa partem calidiorem moueri ꝛ reuolui i circuitu spere: quia pars calidioꝛ spere nihil cale

facit: nisi illum aerem qui est ei oppositus: ⁊ fm maiorem calefactionem eius fiet ether calidior sibi oppositus. ¶ Dico ergo ꝙ est contra ynamquamq; stellarum de corpore celi: ꝙ de bis que sunt infra celū recipit stellarum illarum lumen: que sunt sibi opposite fm permutationem. ⁊ quia ynaqueq; stellarum revoluitur supra centrum suum: ⁊ mouentur partes eius motu motionis de loco ad locum. Contingit propter hoc ꝙ lumen recipit mutatio luminis: qō recipiet similiter. sicut mutatur de loco ad locum. quāuis ille motus sit preter naturam eius: ⁊ non moueatur motu ad instar motus stellarum: ⁊ fm quātitatez velocitatis earuz. Omne autem cui accidit motus de loco ad locum: quāuis ille motus sit preter naturam eius: ⁊ non moueatur eo motu: nisi ab alio est calor: hoc autem videmus manifeste in omnibus que mouentur. ¶ Postquā autem lumen celi non pertingit ad nos: sed lumen stellarum. Ideo a celo non recipimus calorem sed a stellis. ¶ Sed quia in sole coniuncta sunt hec. scilicz ꝙ est propinquior nobis: ⁊ est velocioris motus: ⁊ in celo non est stella equalis corpori eius ⁊ pre ceteris est luminosior: quia que supra ipsum sunt: ⁊ si sunt velocioris motus qz ille: sed tamē remotioza a nobis: ⁊ que sunt infra euz: ⁊ si sint propiquiora nobis sunt tardioris motus qz ille sit: oportet ꝙ maiorem calorez a sole qz ab alijs stellis habeamus.

Quare nō recipim⁹ calorez a celo sed a stellis: ⁊ qō re sol pl⁹ calefacit nos qz alie stele.

¶ Capitm. XV. Ez celum mouetur hoc motu quez videmus: non stelle.

Dicam ꝙ si stelle revoluūtur necesse est earum revolutionez fieri bis tribus modis: aut vt celum totum: ⁊ stelle omnes vtraq; revoluantur simul: aut vt celum sit quietum ⁊ stelle revoluantur: aut vt stellis quietis celum revoluatur. ¶ Dictio autem eorū qui dixerunt ꝙ quietis stellis: celū revoluat: ⁊ stelle moueāntur simul: patet per se esse falsa: quia contingeret qz̄titatem velocitatis vniuscuiusq; stellaruz esse tantam: qz̄ta est quātitas velocitatis rote celi in qua est ipsa. itaq; rediret stelle ad eundem locuz stelle rote in qua revoluitur: ⁊ cursus ipsius rote in qua est stella per totuz spaciū ipsius: esset in vno tempore: ⁊ cuz hoc ita esset postea cogitaremus duas quaruz vna esset in rota equinocty: ⁊ altera in vna rota alicuius revolubilium. Profecto enim comparatio velocitatis vnius stellarum ad aliam esset qualis est comparatio spacy vnius rote ad aliam: similiter etiam in ceteris stellis. ¶ Non est autem possibile: vt comparatio velocitatis motus rotaruz vnius ad aliā sit fm comparationem magnitudinis vnius ad aliam. Sed hoc posset sequi si poneremus omnes stellas redire simul ad locum vnde ceperunt: ⁊ hoc esset si omnes haberent vnum centrum continuum: ⁊ si hoc ita esset: tunc necesse esset velocitatem vniuscuiusq; motus rotarum esse fm magnitudinem earum. ¶ Sed manifestū est ꝙ velocitas motus stellarum sit fm quātitatez magnitudinis rotarum in quibus mouerentur. scilicet quia si diximus stellas non debere moueri velocius. nisi quia sunt in rotis maioribus: ⁊ ꝙ ipsam velocitatem nō habet stella nisi per rotaz: ⁊ quia non mouetur motu velociozi. nisi quia est in rota maiori: ⁊ ꝙ ipsam velocitatē non habet ex se: si hoc unquā diximus ⁊ putauerimus ꝙ stella que est in rota maiori mutaretur ad rotam paruam: ⁊ stella que erat in rota paruia mutaretur ad rotaz maximam: diuersificarentur earum motus eo ꝙ quātitas velocitatis motus earum non erat. nisi fm quātitatem magnitudinis rote: ⁊ oporteret ex hoc ꝙ motus nō

Alio hac mās. 2. ce lita re cō. 43. vsqz ad te. cō. 52.

ꝙ celuz ⁊ stelle ñ revoluant simul.

esset stellarum: sed rote in qua sunt. ¶ Si autem stelle que est in rota maiori nō debuit motus esse velocior motu stelle que est in parua rota propter magnitudinem illius ⁊ puitatez huius. tunc non inuenitur causa alia propter quā debuit augmentū velocitatis vniuscuiusq; stellarum esse fm rotaz in qua mouetur. ¶ Non potest autez concedi casu accidisse hoc ꝙ vniuscuiusq; planetarū augeatur velocitas sui motus fm augmentum magnitudinis sue rote: ita vt qz̄titas temporis in quo perficit planeta motum suum. (quouscq; redeat ad locum suum.) sit ipsa quātitas temporis i quo perficit ipsa rota: in qua est ipse planeta: quouscq; perueniat ad locum vnde incepit. ¶ Si autem hoc contigisset: aut in duabus: aut in tribꝰ stellis posset quis dicere casu contigisse hoc: ⁊ nō ex causa necessaria que illum cogat esse. Sed postqz̄ hoc inuenitur in omnibus stellis. tunc non, conuenit dici casu accidisse ⁊ non sine ratione. ¶ Constat igitur celum ⁊ stellas non esse possibile simul revolui. ¶ Si quis autem dixerit stellas revolui celo existente quieto: sequitur illud inconueniens qō sequebatur illum qui dixit vtraq; revolui simul: hoc est: quia sequitur necessario motum stellarum esse velociorē motu rotarum in quibus sunt. ⁊ hoc contingit casu. ¶ Postqz̄ autē motus non est stellis ⁊ celo simul: nec stelle mouentur celo existente quieto: tunc restat ꝙ celum non moueatur stellis remanentibus fixis in eo: qō est causa propter quaz non corrumpitur celum: ⁊ vt sit continuū vnum cuz alio: ⁊ vt sit equalium partium: ⁊ etiam patuit ex premissis ꝙ figura stelle sperica est. Ideo ꝙ in seipsam non mouetur ex omnibus enim figuris sperica est conuenientior ei qō moueꝛ super vnum centrum: ⁊ in eodem loco.

Cōra tenentes stellas moueri celo stante.

ꝙ celū ñ moueat stellis stātibus.

¶ Capitulum. XVI. De generatione quatuor elemētorum: ⁊ quid opus fuerit eis.

Ad probandum generationez quatuor elementorum: ⁊ quid opus fuit eis: debemus ponere propositiones per se notas apud omnes gentes: quas non sit necesse probare alicui hominum. ¶ In omni enim probatione certissima alicuius rei necessarie sunt propositiōes per se note quales prediximus. Inuenimus enim ꝙ Geometra anteqz̄ probet figuras suas proponit talia que sunt communes animi conceptiones. ⁊ ideo non est necesse probare eas. sicut hoc qō ibi dicitur ꝙ punctuz est cuius pars nō est: ⁊ ꝙ linea est longitudo sine latitudine: ⁊ quecunq; sunt eidem equalia ⁊ iter se: ⁊ his similia. ¶ Dicā igitur. ꝙ inuenimus sensibiliter ⁊ est per se notū ꝙ ex motu fit calor: ⁊ qō ex quiete fit frigiditas. Inuenimus etiam ꝙ calor emollit materias ⁊ dissoluit eas. Frigiditas autez cōstringit. Sed emollitio materiez ⁊ dissolutio: aut erit talis. vt dispergantur partes materie vsqz adeo ꝙ dispositio que accidit appelletur siccitas: eo ꝙ vltra moduz fines excedit mollitiei: aut erit talis ꝙ non multū dispersē sint partes. Sed adhuc sunt continue: quāuis resolute: ⁊ cuius fuerit talis dispositio vocatur humidum. ¶ Lōstrictio autem materiei: aut est in vltimo: ita ꝙ partes eius sunt in vltimo continuationis aliarum partium cum alijs: ⁊ in multa constrictione: ⁊ vocabitur tunc ipa dispositio siccitas: aut erit continuatio partium aliarum ⁊ coniunctio non in vltimo. sed erunt sparse bincinde: ⁊ cuius fuerit talis dispositio vocatur humidū: ⁊ hoc ē qō debemus proponere ad probandum generationem elementoum. ¶ Dicemus igitur ꝙ postqz̄ celi motus est perpetuus. sicut iaz declarauimus ⁊ sine fine: ⁊ propter

In pbatiōe certissima ne cessarie sunt ppōes ꝙ se note.

Siccitas qd

humiditas quid.

Gnō defuit ignus.

hoc etiam est contingens corpus materiale. ¶ Sequitur ergo ex hoc necessario: vt qđ tangitur ab eo moueatur motu eius semper sine fine: ⁊ quia corpus materiale receptibile est passionis in sui natura. Sequitur ex hoc ꝙ motus calefacit illud: ⁊ qđ sit maior vis caloris: in eo ꝙ tangit celum: ⁊ est propinquius: ⁊ ob hanc causaz ipa pars dissoluitur vltra modum: quousq; perueniat ad vltimuz siccitatis: erit ergo ignis corpus materiale. scilicz ꝙ natura ignis est: ꝙ sit calidus ⁊ siccus. ¶ Sed pars illa corporis recipientis passionem que continuatur cuz illa parte eius. (que facta est ignis.) Quoniam in comparatione ignis: ⁊ ꝑm elongationem eius a motu celi: habet minus motus q̃ ignis: Oportet ꝙ sit minus receptibilis caloris: ⁊ propter hoc eius resolutio erit mior q̃ resolutio partis prime. vnde factus est ignis ⁊ erit ꝑmanens in continuatione suarum partium aliaruz cũ alijs. ¶ Ergo ex eo fiet aer: quia natura aeris est esse caliduz ⁊ humidum. ¶ Sed pars tertia. (eo ꝙ motus debilitatur in illa.) oportet vt in illa appeat frigiditas sensu occultiore: ⁊ propter hoc constringitur sed non in vltimo: ⁊ fiet ex ea aqua: quia natura sua aqua est frigida ⁊ humida. ¶ Sed pars quarta: que est vltima partium. (⁊ que est in medio celi distãs equali longitudine ab omni parte.) Quoniaz motus celi omnino destructus est apud illam: ⁊ dominatur in ea quies in vltimo. ¶ Sequitur vt frigiditas in vltimo dominetur in ea: ergo constringetur pars illa in vltimo ꝯstrictionis: ⁊ tunc fiet terra: quoniaz terra natura sua est frigida ⁊ sicca. ¶ Sed id quod primum intendebatur in generatione terre fuit: sicut iã predixim⁹: hoc est quia opus fuit ei esse in medio celi corpus quietum: ⁊ in circuitu eius reuoluitur celum reuolutione perenni: ⁊ vt ipsum corpus esset in mundo: qđ est centrum rote. Ceterorum autem elementorum generationis intentio: fuit intentio secunda. Ideo ꝙ terra eguit eis: vt custodiretur per elemẽta alia: quia si terra tangeretur ab illo corpore: qđ semper mouetur. scilicet celuz: moueretur motu eius ⁊ calesceret: ⁊ cuz calesceret dissolueretur: ⁊ non permaneret in loco suo: sed moueretur ⁊ destrueretur omne viuens in ea propter calorez motus. Ut hoc autem non contingeret posita fuerũt cetera elementa media inter celum ⁊ terrã. Et idcirco: vt terra ꝑmaneret quiescens ⁊ perẽnis in quiete ⁊ nõ moueret̃.

Gnõ elementi aeris.

Gnõ elementi aque.

Gnõ elementi terre.

Quõ generatõ terre ꝑncipalit⁹ itendebatur q̃ gnõ aliorũ elemẽtorũ.

Quõ terra idiguit alijs elemẽtis: vt conseruaret̃.

¶ Explicit liber de celo ⁊ mundo.

¶ Incipit opus egregium de aia: qui sextus naturalium Auicēne dicitur. ¶ Prohemiū.

Hic recapitulat antecedentia: et huius alijs añ. et de ordine dicēdi.

Primus

Secūdus

Tertius

Quartus

Quintus

Sextus

Septimꝰ

Am expleuimꝰ i prio libro verbū de his q̄ sunt cōia nālib⁹: cui ꝓxīm adiunximus librū de cūdū: q est de cognitione corporū: et formaruꝫ: et pmoꝝ motū: in mundo nāe: et certificauimꝰ diſpōnes corporū q̄ nō corrūpūt et eoꝝ q̄ corrūpūt: post hūc ordinauimꝰ tractatū ō gnōne et corruptiōe: et de earū subīs: deide adneximꝰ librū de elntis. deinde adneximus verbū de actionibus primaꝝ qualitatū: et de earū passionib⁹: et de cōplonib⁹ que generant ex eis. Remāsit aūt vt post hec loqueremur de rebus gñatis. Sed q̄ res cōgelate: et insensibiles: et q̄ non hñt motū voluntariū sunt ꝑiores et aptiores generari ex elntis: iō de his locuti fuim⁹ in libro qnto: post hec autē remāsit de scia nāli: vt cōsideremꝰ de reb⁹ vegetabilib⁹ et sensibilib⁹. Sz q̄ vegetabilia et sensibilia sūt ea: q̄ꝝ ꝓstitutū eēntie ex forꝰ: q̄ est aia: et ex mā q̄ est corꝰ et mēbra. Sed cognitio q̄ melioꝝ hꝫ de eis est illa que hꝫ de forma eoꝝ: iō eligimus ꝑius loq de aia. Nolumus aūt iterrūpere tractatū de aia loquēdo. s. ꝑius de aia vegetabili: et de vegetabilibus: et postea de aia sensibili: et de sensibilib⁹: et deide de aia humana et de boib⁹. Nō enī sic diſpoſuerāmus. Si enī hāc iterruptionē facerem⁹ fieret nobis arduū ac difficile apprehēdere sciaz de aia. Primo q̄ eius ptes cōnectunt sibi ipsis iter se. Scōo q̄ vegetabile cōuenit cū aiali in aia: q̄ hꝫ affectionē vegetādi: et nutriēdi: et generandi: quāuis sine dubio differat ab eo in viribus aialibus: que sunt ꝑpe generū eius: et deinde apꝓpriātur spēb⁹ ei⁹. Jdeoq̄ ꝓle est nobis loqui de eo q̄ ptinet ad aiaz vegetabile: ꝫ est. s. id in quo ꝓuenit cū aiali. Nō enī adeo ꝓcepimus ꝛias specificas huius itētionis gñalis in vegetabilibus: et q̄n q̄dē sic est: tūc tractatus huius ptis nō est potī⁹ dicēdus tractatus de vegetabilib⁹ q̄ꝝ de aialibus: q: cōparatio aialiū ad hāc aiam: eadez est que cōparatio vegetabiliū. Similiter etiaz est diſpoſitio anime aialis ad cōparationē hoīs et cetero ꝝ aialium. Nos enī nō itendimus loqui hic de aia aiali: et vegetabili: nisi ſm hoc in quo ꝓuenerit. Nō enī scim⁹, ꝓpriū: nisi postq̄ sciuerim⁹ cōe: nec multū curam⁹ de ꝛiys subalib⁹ vni⁹uscuiusq̄ aie vegetabilis et cuiusq̄ aialis: hoc enī difficil limū. fuit q̄ cōmodi⁹ log de aia in vno libro: deide si ꝓcuerimus loqui de vegetabilibus et aialibus ꝓpria verba faciem⁹. Cū aūt poterimus plus facere de hoc pēdebit ex corꝑibus eoꝝ et ꝓpetatib⁹ suaꝝ affectionū corꝑaliū. Ergo ꝓponere doctrinā scie de aia: et postponere doctrinā de scia corꝑis: est via cōpendiosior: et notior ad discendū: q̄ ꝓponere doctrinā de corꝑe: et postponere doctrinā sciendi aiam. Sciētia enī de aia maius administ est ad cognoscendas diſpoſitiones corꝑorales q̄ꝝ administ corꝑis ad cognoscēdas diſpoſitiones aiales: q̄uis vnūq̄q̄ eoꝝ est administ: ū ad alterū. Nō enim semꝑ necesse est alterū extremoꝝ ꝓponere. Nos autē eligimus ꝓponere verbū de aia ꝓpter excusationē quā demōstrauimus. Si quis autē voluerit mutare hūc ordinem: faciat. Nos autez nō calūniabimus illū. et hic est sextus liber: cui ānectemus septimus qui est de tractatu diſpoſitionū vegetabiliū: post hunc sequet liber octauꝰ. in quo tractabit de diſpoſitionibus aialium: et ibi perficiet scia nālis. deide ꝓsequēter adyciemus scias diſciplinales diſtinctas in quatuoꝝ libris: post hec oia cōsequetur liber de scia diuina: deide adnectemus aliqd de scia de morbus: et ibi perficietur hic totus noſter liber.

Octauus

¶ Partis prime capitulus primum in quo affirmat esse anime et diffinitur: ſm q̄ est anima.

Dicemus igitur q̄ primū debemus cōsiderare de his: hoc é. s. affirmare esse huius qō vocat aia: deinde loq̄mur de eo qō sequit post hoc. Et dicem⁹ q: nos vidēmus corꝑa q̄da q̄ nō nutriunt nec augmēntant nec generant: et videmus alia corꝑa que nutriunt: et augmentātur: et generant sibi similia: et videmus alia corꝑa que sentiunt: et mouent voluntarie. Sed non hñt hec ex sua corꝑoreitate. Restat igit vt sit in essentia eoꝝ ꝓncipiū: ꝓter hoc buiꝰ corꝑoreitatē. Et id a quo emanat iste actiōes dr aia: et oio q̄cq̄ est ꝓn⁹ emanādi a se actiones q̄ nō sunt vni⁹ modi et sunt voluntarie: ꝓponimus ei hꝫ nom̄ aia: et hꝫ nom̄ ē nomē hui⁹ rei. nō ex ei⁹ eēntia: nec ex ꝓcedimento in quo cōtinet postea. Nunc autez nō affirmamus nisi esse rei que est ꝓn⁹ eius qō diximus. et affirmamus esse rei ex hoc qō habet aliq̄ accidēs. Opz autē vt ꝑ hꝫ accidens qō hꝫ: accedamus ad certificandū eius essentiā: et ad cognoscendū quid sit. fortassis enī iaz didicimus: q̄ id qō mouet hꝫ motoz: nec tamē ꝓpter hꝫ scimus essentiā huius motoris quid sit. Dicemus igitur q̄ postq̄ hꝫ in quibus videmus esse aiaz sunt corꝑa: et nō ꝓficitur esse eoꝝ ſm q̄ sunt vegetabilia: vel aialia: nisi ꝓpter existentiā huius rei in illis: tunc hec res: pars est in cōstitutione eoꝝ: partes aūt cōstitutionis: sicut als dicisti: due sunt: vna pars est id vnde res est id qō est in actu: altera vero pars est id vnde res est id qō est in potētia: qō est illi sicut subm. Si aūt fuerit aia vt pars scda: sine dubio autē corꝑus est de gñe eius partis. tūc nō cōsti tuet aiale vel vegetabile nec ex corꝑe nec ex aia: q̄ opus erit alio cōstituēte: qō sit ꝓncipiū in effectu ꝓp id qō dixim⁹: et hoc est aia. et ipsa est hꝫ de quo loquimur. Sed opz vt aia sit id ꝓp qō vegetabile: et aiale est in effectuve getabile et aiale. Si aūt id fuerit corꝑus: et sit corꝑ cui⁹ formatū sit sicut diximus. Si aūt fuerit corꝑus cum forma alia: tū ipsuz nō est ꝓncipiū ex hꝫ q̄ est corꝑus: ſz erit ꝓncipiū ꝓp illā formā: et emanatio illarū diſpoſitionum erit ab essentia illius forme: quāuis mediāte hoc corꝑe: et erit hoc corꝑus pars corꝑis aialis. Sed id erit ꝓxima pars vnde pendet illud ꝓncipiū: et nō erit ipsum ſm q̄ est corꝑus: nisi tm aliquid de tota collectiōe subi. Cōstat ergo q̄ eēntia aie nō est corꝑus: sed pars aialis aut vegetabilis: que est ei forma: aut q̄si forma: aut q̄si pfectio vl virtus: vel potētia. Dicemus igit nūc: q̄ aia pōt dici vis vel potētia: cōparatione affectionū: que emanant ab ea. Simil⁹ pōt dici vis ex alio intellectu: cōparatione. s. formarū sensibiliū et intelligibiliū quas recipit: pōt dici etiā forma cōparatione māe in qua existit: ex quibus vtriſq̄ cōstituit suba vegetabilis aut aialis: pōt etiā dici pfectio: hac cōparatione. s. q̄ perficitur gen⁹ ꝑ illam et hꝫ esse species per illā siue sit de supioꝛib⁹ spēciebus: siue de iferioꝛibus. Natura eteni gencris imperfecta est et interminata: nisi perficiat eam natura differētie simplicis aut non simplicis adiuncte illi: cum autem aduenit ei cōstitutur species. ¶ Differentia eniz est perfectio speciei ex hoc q̄ est species: vnaquēq̄ aūt spēs nō hꝫ differentiā simplicē. Jā scisti hoc: q: nō hñt nisi spēs quarū eēntie sunt cōpositeex forma et materia: et forma in illis est

Arist. ꝓio de ꝓbus aialium. capto ꝓ.

Arist. scō de aia. t. cō. 26.

Arist. 6. top. ca. 7.

differentia simplex eius qđ cōstituit ex illa. deinde dicimus ꝙ ois forma est pfectio: ꝫ nō ois pfectio forꝰ. Magister eni fabricandi pfectio est ciuitatis: ⁊ carpētarius ignoꝝ perfectio est nauis: nec tamē sunt forme ciuitatis vel nauis. Et cuiuscūq; perfectionis est essentia separata per se ipsa: certe nō ē forma materie: nec in mā: forma eteni que est in materia est forma ipressa in illa: ⁊ existēs ꝓpter illā: nisi forte consenserint vt perfectio speciei vocetur forma speciei. Sed iam consensērūt in hoc. vt bec res. ſcz aīa cōparatione materie sit forma: cōparatiōe vo totius collectionis sit finis ⁊ perfectio. Et cōparatōe mouendi sit principiū efficiens ⁊ vis mouens. Et quādo qui dem sic est: tunc forma significat cōparationē ad rem remotissimā ab essentia substantie que habet esse per illaꝫ ⁊ ad rem ꝓpter quā substātia habet eē qđ ipsa est: ⁊ ad rem que ꝓpter ipsaꝫ est in potētia: ⁊ ad rē cui nō cōparātur actiones que est materia. Anima eni forma est ex ꝫ respectu. ſ. ꝙ habꝫ esse in materia. Perfectio aūt significat cōparationē ad rem perfectā: ex qua emanāt actiones: qz perfectio est respectu spēi. Clarū igit est ꝙ cuꝫ in doctrina de anima dr ꝙ ipsa est pfectio: hoc plus significat intellectū: ⁊ etiā hoc plus comprehendit omnes species aie vndiq;. Et hoc necesse est oie separate a materia. vnde si dixerimus etiā ꝙ aia est perfectio: hoc mlto melius est qđ si dixerimus aiam esse vim. aut virtutem aut potentiaꝫ. Ea aūt que aduenīunt ex aia: quedā sunt quē admodū motus: ⁊ quedā sunt quēadmodū sentire: ⁊ apprehendere. Apprehendere aūt habet nō ex hoc qđ habet virtutē que est ꝓncipiū efficiendi: sed ꝓncipiū recipiēdi. Mouere aūt dꝫ nō ex hoc qđ habꝫ in potētia ꝑm recipiendi: sed ꝓncipiū agendi. Nec debet vnuꝫ sibi magis attribui: qđ aliud. ideſt vt magis sit potētia vnius: qđ alterius. Nā si cū dicit potētia vel vis volunt significare vtrūq;: habebit bec tunc cuꝫ equiuocatione nois. Si autem cū dicitur potētia voluerint significare vnum tātum: ⁊ non aliud accidet hoc qđ diximus. ¶ Jtē ēt significatio huius nois potentia vel vis vel virtus: nō apprehendit absolute eēntiaꝫ aīe ex hoc qđ est aia nisi ex vna tantū parte: ⁊ nō ex alia. Jā aūt declarauimus in libris logicis ꝙ hoc nō est conueniēs neq; rectū. Cum aūt diximus ꝙ aia est perfectio: cōprehendit vterq; intellectū: qz anima est potētia qua perficitur in aīali: cōprehensio rei est perfectio ex potentia ex qua emanant affectiōes etiam est pfectio: aīa etiam separata est pfectio: ⁊ anima que nondū est separata est perfectio. Ex hoc aūt ꝙ nos vocamus eā perfectionē nondū itelligitur adhuc: an sit suba. Sensus eni pfectionis hic est. ſcz id ꝓpter cuius eē fit aīal in actu aīal: ⁊ vegetabile in effectu vegetabile. ex hoc aūt nondū itelligitur: an sit suba an nō. Dicimꝰ igit nos nō dubitare: hanc rē non esse subam ex intellectu q̄ mā est suba: nec etiā ex eo intellectu: quo cōpositum est substantia. Sed an sit substātia ex intellectu forme. hoc videndū est. Si quis aūt dixerit ꝙ cum ego dico aiam subam. ſ. formam: non ex intellectu qui sit generatio: qđ forma. hoc dico. Sed ex intellectu quo suba idem qđ forma est: hoc eni iam ex eis multi dixerunt: non est hic locus cōsiderandi nec diuersitatis: vllo mō: qz intellectus hic quo aia dicit esse substātia idem est cū hoc qđ est forma: imo hoc qđ dicit forma est suba idem est qđ forma est forma vel pfectio: sicut hō est hō: vel aliꝰ de vniuersitate hominū: sed hoc vanū est. Si aūt dicit forma. Jd qđ nō est in subiecto vllo modo. ſ. ꝙ non habet existere vllo mō in eo qđ appellauimus subm: tūc non erit ois pfectio suba: multe eni ex perfectionibus sunt in subo sine dubio: quāuis multe ille cōparatione cōpositi: ⁊ ex ꝫ ꝙ sunt pars illius non prohibet eas esse in subo: neq; ex ꝫ ꝙ sunt in illo: non sicut aliquid in subiecto sunt suba: sic putauit aliquis illoꝝ. Non eniꝫ est suba qđ ex aliqua cōparatione nō est in subiecto. Jta ꝙ id qđ ex hoc nō est in hac re: vt in subiecto sit suba: quia nō est suba nisi cuꝫ in nullo fuerit vt in subiecto. Et hic intellectus non ꝓhibꝫ illud esse in aliquo: sicut qđ nō est vt in subo. qz nō habꝫ hoc ex oibus cōparationibus. Cū aūt cōparatuꝫ fuerit ad aliquid in quo est non vt aliquid est in subiecto: tunc est substātia: ⁊ cū cōparatur ad aliqd est accidens: ⁊ est etiā respectu sui ipsius in se: qz cū aliqd attenderis per se ⁊ cōsideratū fuerit in seipso: ⁊ non inueneris ei subm aliquo mō erit in se suba. Si aūt inueneris accidens qđ est in aliquo nō vt in subiecto. Et postq̄ inueneris illud in aliquo ad modū essendi in subiecto: in se accidens est: nō eni necesse est: vt cū nō fuerit accidens in aliquo: sit substātia in illo: possibile est eni vt aliquid sit in aliquo nec vt accidens: nec vt substantia: sicut possibile est: vt aliquid sit in aliquo: nec vt multa: nec vt vnum: qđ tri in se aut est vnū: aut multa. Substantiale autez ⁊ substantia non est vnū: nec accidens ex intellectu accidentalis qđ est in ꝓgogijs: est accidens qđ est in categorijs. Jā aūt declarauimus in doctrina artis logice: hoc ergo manifestum est ꝙ ab aia non remouebit accidentalitas: ꝓpter hoc ꝙ in cōposito est sicut pars: sed vt opꝫ vt in se sit vt nō in subo vllo modo. Jam autem scisti quid est subz: g̃ si ois aia bz esse non in subo. g̃ ois aia est substantia. Si autem aliqua aia fuerit existens per se: ⁊ vnaquęq; illarum fuerit in materia nō vt in subiecto. tunc omnis aia est substantia. Si autem fuerit aliqua anima existens in subiecto: quāuis cuꝫ hoc etiam sit pars compositi: tunc est accidens: quia hoc totum est perfectio: vnde nonduꝫ declaratum est nobis vtrū aīa sit substātia: an nō substātia: ex hoc qđ ponimus eā esse perfectionē. Erranit igit qui putauit hoc sufficere ad eā esse subam: sicut ad eam esse formam. Dicemus igitur ꝙ cū scierimus aiam esse perfectionē quacūq; declarationē aut dīa designauerimus perfectionē: nō dicemus tamē nos ad hec ꝓpter ꝫ scire aiam quid sit: sed scietmus eam ꝑm hoc qđ est anima: hoc eni nomē aia non est indictū ei ex substātia sua: sed ex hoc ꝙ regit corꝑa ⁊ refertur ad illa: ⁊ idcirco recipitur corꝑs in sui diffinitione: exempli grā: sicut opus accipitur in diffinitione opificis: quāuis nō accipiat in diffinitione eius ꝑm ꝙ est homo: ⁊ ideo tractatus de aia fuit de scia nāli. Quia tractare de anima ꝑm ꝙ ē anima est tractare de ea ꝑm ꝙ habꝫ comparationē ad materiā ⁊ ad motū: vnde opꝫ ad sciendū essentiā aie facere aliuꝫ tractatū per se solū. Cum enim scierimus ea ēntias aie nō impediemur scire in quo ꝑdicamēto sit. qui eni scit ⁊ cognoscit essentiā rei: ⁊ pre mēte tenet nām rei que est eēntialis ei non impeditur scire: qz eius est. ¶ Perfectio ât est duobꝰ modis: perfectio ꝑ ⁊ pfectio scōa. pfectio aūt prima est ꝓpter quā species fit species in effectu: sicut figura ensis: perfectio aūt scōa est aliquid ex eis que consequuntur speciem rei: aut ex actionibus eius. aut ex passionibus sicut incidere est ensi: ⁊ sicut cognoscere ⁊ cogitare ⁊ sentire ⁊ motꝰ homini: hec eni sine dubio pfectiones sunt speciei: sed non prime. Non enim ad hoc vt species sit id qđ est in effectu habet opus habere hoc in effectu. Sed cum habuerit principiū hoc in effectu. ita vt hec fiant in potētia: que ante nō erant ei in potentia. nisi in remota potētia que eget vt aliqua alia res ꝓcedat eaz quousq; fiat ipsa ei certissima potētia: tunc erit hec aīal in effectu: ergo aīa est perfectio prima: ſz qz perfectio est perfectio alicuius rei: que est corꝑs. Jdeo opꝫ vt corꝑs

Arist. 2. de aia t. c. 36. 2. 37.

Arist. 2. de aia t. cō. 2. 2. 25.

Ex libris ꝑ sufficientie. cap. 20

Arist. ꝑ de aia. t. cō. 15.

Arist. 2. de aia. t. c. 5.

accipiatur in intellectu generali ⁊ equali: sicut didiciſti in doctrina ꝓbandi. Non enim hoc corpus cuius aia eſt pfectio eſt oẽ corpus. Nõ enim eſt perfectio corpis artificialis ſicut ſcãni aut ſcabelli: ⁊ huiꝰ: ſed perfectio corporis naturalis: nec oĩs corpis naturalis. Nõ ẽ enim anima pfectio ignis aut terre: ſed eſt in hoc noſtro modo perfectio corpis nãlis: ex quo emanant eius perfectiones ſecũde: ꝓpter inſtrumenta quibus utuntur ad opera vite: quoꝝ primũ eſt nutrimentũ ⁊ augmentũ. iõ aia quã inuenimus in aiali ⁊ vegetabili eſt perfectio pxima corporis nãlis inſtrumẽtalis habẽtis opera vite. ¶ Sed dubitaſ in hoc loco a quibuſdã. ſ. qz aliquis dicere poteſt hic quõ in hac diff. nitione non contineaſ aĩa celi que operatur ſine inſtrumẽtis: qõ ſi dimiſerimus nominare inſtrumẽta ⁊ ſuffecerit nobis nominare vitã nõ ꝑderit nobis: qz aĩa quã habẽt celi non eſt nutriendi vel augendi: nec etiã ſentiendi: quã nos iteligimus per vitã: ſed tamẽ aia quã nos ponimus in hac diffinitione bz hoc. Si aũt volueris ꝓ vitã itellígere id qõ habet aĩa celoꝝ. vbi gr̃a. de cognoſcendo: ⁊ imaginãdo intelligibiliter: ⁊ mouẽdo ad fiãt voluntarie. excipiemus corpus vegetabiliũ ab vniuerſitate animã. Item etiã ſi nutrimentuꝫ eſt vita: cur nõ imponimus nomen vegetabilibus vita ſue animalia. ¶ Item etiaꝫ põt quis dicere: ꝙ opus fuit affirmare aĩam: ⁊ cur nõ ſufficit nobis dicere: ꝙ ipſa vita eſt perfectio hec ex qua emanat id qõ attribuim⁹ neceſſario anime. Incipiemus aũt reſpõdere cõtra vnam. quãꝙ iſtarũ oppoſitionũ ⁊ ſoluemus eas. Dicemus igitur ꝙ oe corporibus celeſtibus due ſunt ſnie. Snia vna eſt eius. ſ. q dixit ꝙ vis vel virtus vniuſcuiuſq; ſtelle cõficitur ex ipſa: ⁊ ex multis que reguntur: ſicut quoddaꝫ aial. Opus igitur earũ perficitur ex alys que habẽt motum: ⁊ ſunt hec ſicut inſtrumenta. Sed ꝑ dictio non curit per oẽs ſtellas. Sententia etiã cius qui vidit: ꝙ in oĩ ſpera eſt anima ſolitaria ꝓpria: ⁊ vidit ꝙ ibi eſt nouum corpus: qõ eſt vnũ in effectu: nõ habẽs in ſe multiplicitatem. Jſti omnes videt ꝙ nomen aie: cuꝰ dicit de anima celozũ: ⁊ de aĩa vegetabili cõuenit eis quaſi equiuoce: qz hec diffinitio nõ eſt niſi aie que eſt in cõpoſitis. Et cuꝫ fecerint vt cõueniant aĩalia cum celo in intellectu nominis aie: excluditur itellectus vegetabiliũ ab illa vniuerſitate: q̃uis hoc facere difficile ſit: qz aialia ⁊ celũ nõ cõueniunt in intellectu noſtro vite: nec etiã in intellectu nominis rationalitatis. Rationalitas eteni que eſt hic cõuenit aie habẽti duos itellectus mãles: hoc aũt non eſt poſſibile eſſe illis ſicut poſtea videbis. Intellectus eteni illic eſt intellectus in effectu. Intellectus auteꝫ in effectu non eſt cõſtituens aiam que eſt pars diffinitionis aialis rationalis. Similr etiã ſenſus hic dicit vis qui apprehendit ſenſibilia ad modum recipiendi ſimilitudines cozũ: ⁊ patiendi ab eis: hoc autez non poteſt eſſe illic: ſicut poſtea ſcies. deinde ſi ſtuduerint: ⁊ poſuerint aiaz eẽ pmaz pfectionẽ eius qõ eſt mobile volũtate: ⁊ docile ex omnibus corpozib⁹: ita vt diffinitio cõplectatur aialia ⁊ aiaz celoꝝ: excludentur vegetabilia ab eoꝝ vniuerſitate. hec dictio eſt rata. ¶ Cõtra id qõ dr̃ de vita ⁊ aia reſpõſio ẽ: ſicut mox dicemus: qz iam conſtat ꝙ in corporibus: opz eſſe in effectu pncipiũ diſpoſitionum cognitarũ ⁊ comparatarũ ad vitaz: ſicut eſt incedens. Si quis aũt huic pncipio impoſuerit nomen vita: non erit nobis cũ illo cõtentio: qz qõ itelligiſ apud hoes de nomine vite cum dicitur de animalibus eſt duo: vnũ. ſ. vt in ſpecie ſit pncipiũ a quo emanant ille diſpoſitiones: ⁊ alterũ. ſ. vt corpus ſit aptũ ad hoc vt emanẽt ab illo iſte actiones. Sed de primo cõſtat: qz illud nõ itelligitur de aĩa vlo modo. Secunduꝫ aũt ſignat intentionem que non eſt anima: quia ad hoc ꝙ aliqd ſit aptũ ad emanãdum ex eo aliquid: aut vt fiat aliquius ꝓprietatis: eſt duobus modis. Unꝰ eſt vt eſſe ſit aliquid ꝓter aptitudinẽ ipſaz ex qua emanat: ſicut nauis que eſt apta ad hoc vt perueniãt ex ea cõmoda naualia: ⁊ hoc etiã indiget rectore quo perficiatur iſta aptitudo. Rector eteni: ⁊ hec aptitudo: nõ ſũt vnũ i ſubo. Et ſcõus eſt vt nõ ſit in ſubo aliqd aliud ꝓter hanc aptitudinẽ ſicut corpus qõ eſt ita aptũ vt proueniat ex eo cõbuſtio: ſm eum qui ponit hanc aptitudinem caloze: ita vt caloze eſſe in corpore idẽ ſit qõ ee in eo hãc aptitudinẽ ſicut videaſ: ſed hoc in aia non cõcediſ. Non enim idẽ eſt qõ intelligitur de aĩa: ⁊ de hac aptitudine deſignata: quomõ enim nõ eſt ſic: cũ id qõ itelligiſ de hac aptitudine deſignata: non prohibeat: quin precedat eaz eẽntialiter aliqua perfectio: ⁊ aliqõ pncipiũ in corpore: in q̃ eſt hec aptitudo: ꝙ autẽ itelligiſ de perfectiõe ꝓma quã deſcripſimus: ꝓhibet vt precedat eã eſſentialiter alia ꝓfectio: pfectio eteni pͣ nõ bz pn̄ nec pfectoez ꝓmã: g qõ itelligiſ de vita: ⁊ de aĩa nõ ẽ vnũ ⁊ idẽ: ſi qõ dicim⁹ aiaz volum⁹ itelligere qõ oẽs itelligũt. ſi aũt volum⁹ ꝙ vita ſit nomẽ mltuocũ ad aiaz in ſignificando pfectionẽ pͣ⁹: nõ cõtendimus ſup hoc: quin vita ſit nomẽ eius ꝙ volum⁹ affirmarmare de hac ꝓma pfectione: ergo iã cognoſcimus nũc intellectũ nois: quo appellaĩ hec res que vocatur aĩa ex relatione quã bz. ¶ Debemus aũt nũc laborare ad cõprehẽdendum quid ſit hec res: que. ſ. ex reſpectu predicto eſt aĩa: ⁊ debemus innuere in ꝑ loco aliqd quo affirmeaſ eſſe aĩe quã habem⁹ ad ſimilitudinẽ euigilandi ⁊ reminiſcendi: vt hoc multũ ꝓſit ei in quo eſt virtus inſpiciendi veritatẽ per ſe ipſam: adeo vt nõ egeat diriga: ⁊ ad viã cõuerti: ⁊ ſepari ab erroribꝰ. ¶ Dicemus igitur ꝙ aliquis ex nobis putare debet quaſi ſubito creatus eẽt ⁊ pfectus. Sed velato viſu ſuo: ne videat exteriora: ⁊ creatus eſſet ſic quaſi moueretur in aere: aut inani: ita vt eũ non tãgeret ſpiſſitudo aeris: quã ipe ſentire poſſet: ⁊ quaſi eẽnt diſiuncta membra eius: ita vt nõ concurrent ſibi: nec contingerent ſeſe. deinde vt videat ſi affirmet eſſe ſue eẽntie. Non eni dubitabit affirmare ſe eſſe: non tamẽ affirmabit exteriora ſuoꝝ membrozũ: nec occulta ſuoꝝ interiozũ: nec animũ: nec cerebrũ: nec aliquid talium: ſed extrinſecus affirmabit ſe eſſe. Cuius non affirmabit longitudinẽ nec latitudinẽ nec ſpiſſitudinem. Si autem in illa hora: ⁊ in hoc ſtatu poſſibile eſſet ei imaginari manũ: aut aliquod membroꝝ: nõ tamẽ illud imaginaretur eſſe parte ſui: nec neceſſariũ ſue eſſentie. Tu ſcis ꝙ id qõ affirmatur aliud eſt ab eo qõ nõ affirmaſ: ⁊ conceſſum aliud eſt ab eo qõ non conceditur: ⁊ quonĩã eſſentia quã affirmabat eẽ eſt, ꝓpria illi: eo ꝙ illa eſt ipſamet: ⁊ eſt preter corpus eius: ⁊ membra eius: quẽ non affirmabat eſſe: ideo expergefactus habz viam euigilandi ad ſciendum ꝙ eſſe anime eſt aliud q̃ eſſe corporis. imo non eget corpore ad hoc vt ſciat animã ⁊ percipiat eam. Si autem fuerit ſtupidus: opus habet cõuerti ad viam.

¶ Capitulũ ſcõm de numerando ea que dixerunt antiq de anima ⁊ eius eſſentia.

Dicemus igitur ꝙ antiqui dixerunt in hoc. ideo quia diſſenſerunt in via perueniendi ad illud: quidam enim illoꝝ contendere apprehendere ſcictiam anime ꝑ motum: quidam aũt per intellectũ: quidam vero per vtrũq; : quidam vero per vitam indifferenter. Qui autem voluit peruenire ad ſcientiaz anime per motum videbatur ei: ꝙ moueri non venit niſi ex mouente: ⁊ ꝙ motor primus oportet ſine dubio: vt ſit mobilis ex

Alcmeõ crotoniata. Ari. ꝑ o aĩa. t. cõ. 32.

Ari. ſcõo ỗ aĩa. t. c. 6. t. 7.

Diffinitio anime.

Queſtio Q

Reſpõſio R

S

T

U

A

X

seipso:sed aia est motor primus instrumentalis que habet instrumenta apta ad mouendū membra musculis ⁊ neruis:⁊ posuit aiam mobilem ex seipsa:vnde posuit eas substantiā imo:talem.putauit enīs qō qcquid mouetur ex seipso impossibile est moueri:dicens q corpora celestia ideo non corrumpuntur q eius rei causa est perpetuitas sui motus. Quidam autē ex eis nagauit animam esse corpus:sed posuit eam substantiā incorpoream mobilem ex seipsa. Alij posuerunt eā esse corpus adinuenientes q ipsa est corpus mobile ex seipso. Et ex eis fuere alii qui qui posuere aiam athomos:vt ꝓpter hoc esset habilior in perpetuitate sui motus:dicentes qō aīal attrahit istos spirando:⁊ quia spirare est nutrimentū anime:qm̄ spirare facit aiam permanere ꝓpter restitutionē aliorū eiusdem generis.loco eorū athomorū qui emissi sunt:q̄ sunt corpora indiuisibilia ⁊ que sunt p̄ncipia:⁊ dixit eos esse mobiles ex seipsis:sicut videmus motū eor semper in spatio aeris:⁊ ideo fuere apta ad mouēdū aliud. Quidam vero dixere eos nō esse aiam:sed mouente eos que est in eis ⁊ intrat corpus ipsis intrātibus. Quidā autem posuit animā esse ignem:videbat enī ignem esse sempiternum motus. Quidam voluere permanere ad scientiā aie per apprehensionem siue per intellectus. Ex quibus quidas putauere:q aia nō apprehendit aliquid qō est extra illā:nisi quia ipsa est prior eo:⁊ principiū eius est: vnde oportuit aiam esse principiū:⁊ posuit eam eē eius generis:cui⁹ est principiū.ſ.vt ignis:aut aer:aut terra:aut aqua. Alys autē visum fuit eā esse aquā ꝓpter multum humiditatis que est in spermate q est principiū generationis. Alij autē posuere eam corpus esse vaporabile:videbant etenī vaporē esse principiū oīum rerū:⁊ fuerunt multe alie sententie:sicut ille quas scisti:omnes autem isti dicebant q aia nō scit omnia:nisi ex hoc q est essentia principy oīum rerum. Similiter etiā sententia eius est:qui vidit q principia sunt numeri:⁊ posuit aias numerū. Quidā enī eor videre q anima nō apprehendit in actu:nisi id de quo in ipsa est aliquid:tūc ergo posuit animā cōpositā ex bis que vidit eē elemēta. Et h̄ est auedidem:qui posuit aiam esse compositā ex q̄tuor elementis:⁊ ex victoria ⁊ amore.dixit enim q aia nō apprehēdit quicquid est nisi per simi.itudinē eius quā habet in se. Sed qui per vtrumq est:sicut illi qui dixere q aia est numerus mouens seipsam:sed est numerus ex h̄ qō est apprehendens:⁊ est mouens seipsaz ex hoc qō est primū mouens. Sed qui consideraverunt p vitā indiffe rentē:sunt quidam qui dixerunt q anima est calor naturalis.ideo quia cum ipso est vita. Alij vero dixerūt q est frigiditas.aīa etenī denoīata est ab anhelitu:⁊ anhelit⁹ est infrigidans:⁊ ideo infrigidamur per attractionez ad custodiendā substantiā anime. Quidaz autē dixerūt q anima est cōplexio:cōplexio etenī quādiu fuerit stabilis:non mouebitur sanitas vite. Quidā autē dixerūt aiam esse sanguinē:cum enī sanguis effunditur vita destruitur. Quidam aūt dixerunt q anima est cōpositio ⁊ cōparatio inter elementa.scimus etenī q cōpositio aliqua est necessaria ad h̄ vt ex eīntis fiat aial:⁊ quia aia est cōpositio:ideo diligit res cōpositas ex athomis ⁊ olphatibus ⁊ saporibus in quibus delectatur. Quidā putauere aūt q aia est deus q est sublimis sup oē qō de illo dicunt hereticī:dicunt etenim q ipse in aliquibus est natura ⁊ in aliquibus est aia ⁊ in aliquibus est intellectus qui est sublimior ⁊ mirabilior supra esse oīme in quo ipsum faciunt cōmune. De autez sunt sententie antiquissimorū de anima:que omnes false sunt:sed qui eam apprehenderevoluerunt per motū primū incōueniens q eos sequit h̄ est.scilicz q obliti sunt quietis. Si enīz anima mouet ex hoc:q ipsa mouetur:sic enim posuerunt:tunc quies prouenit ex ea quiescente:ergo nō est mobilis ex seipsa. Tu scis autem ex premissis q nullus mobile mouetur:nisi ex mouente:⁊ q nihil mouetur ex seipso:aīa igitur non est res mobilis ex seipsa. ¶ Item hic motus quo mouet aīa:neē est vt aut sit fm locū:aut fm quātitatē:aut fm q̄litatē:aut fm aliō. Si āt fuerit localis necesse est vt sit aut naturalis:aut violentus:aut animalis. Si autem fuerit naturalis sine dubio erit tm̄ ad vnam partem:erit ergo motio anime ad vnam partem tantū. Si autem fuerit violentus:tunc non erit mobilis ex seipsa:nec erit eius intentio ex seipa. ¶ Sed melius est vt dicatur creator esse primus principium:q̄ q sit anima: si autem fuerit animalis:tunc anima prior est anima:⁊ fit sine voluntate:⁊ erit aut vnus q nun varietur:cuius motio erit tantus ad vnam partem:aut erunt diuersi:⁊ erunt inter illos:sicut scilī quietes sine dubio:⁊ tunc nō erit mobilis ex seipsa:si sit fm quantitatem:sed motum fm quantitatem:non habet mobile ex seipso: nisi ex infusione alicuius qō penetrat illud ⁊ conuertitur in eius essentias. ¶ Motus vero fm permutationē aut erit ex hoc qō est anima:⁊ tunc anima eus mouerit desinet esse anima:aut erit motus fm aliq̄ accidentium:que accidunt ei ex hoc qō est anima:primum autem horum est: quia hoc q ipsa mouetur non est ad modus q ipsa mouet:quia ipsa est quieta in loco cū mouet in loco.scōs est q permutationis fm accidentia finis est habere illud accidens:qō cum habitū fuerit cessabit permutatio. Jā etiam demonstratum est tibi q anima non debet eē corpus:⁊ q mouens in loco sic vt moueatur ad modū quo mouetur est corpus sine dubio. Si autem anima haberet motum localem possibile esset animam separari ab aliquo corpore:⁊ postea redire ad illud.⁊ isti ponūt animam:sicut argentum viuum in vtre:q cum volutur volutur ⁊ vter:⁊ negant motum eius esse motū electionis. ¶ Jam etiam scisti q sententia deinani:delira est ⁊ vana. Similiter etiam scisti:q sententia de principio vno elementari fabula est. Deinde incōueniens est illō q dixerunt.scilicz q res debet esse principiū sciendi ea: que sequuntur postea:nos etenim scimus:⁊ comprehendimus animabus nostris multa:quorum nos non sumus principium. Sed destructio sententie eius qui putauit q principium vnum elementorum est:hec est.scz quia nos scimus multa que non sunt elementa:sicut h̄ q omnis res aut habet esse:aut non:⁊ omnia equalia eidez inter se sunt equalia:sed impossibile est:vt ignis:aut aqua:aut aliquod aliorū dicatur esse principius istorus: qō docuerit nos hoc ita esse.aut econuerso. ¶ Item sententia anime de hoc qō ipsa est principiū eius:aut est vt cognoscat principium ipsum:aut vt cognoscat ea que accidunt ex principio:⁊ non sunt principium:aut vtrumq. Si autem cognoscit principium aut vtrūq. Sed scieē rem debet esse principius eius:tunc anima est principiū principy:quia ipsa est principium sui ipsius:vt sciat seipsam. Si autem non scit principium:sed dispositiones q̄ ei accidunt:tūc quis iudicat q aqua aut ignis aut aliqō alioz esse p̄n̄. Sed q posuerunt eas apprehendi per numerum dixerunt q principium omnis rei numerus est. immo dixerunt q essentia omnis rei numerus est:⁊ q eius differentia numerus est:quāuis alis iam ostendim⁹ destructionem sententie eorū de principio:⁊ adhuc postea in doctrina prime philosophie ostendimus etiā dissolutionē sententie eorum ⁊ consimilium:tamē destruitur hic:⁊ hec illorū sententia quantū pertinet ad tracta-

Diogenes

Democritus ⁊ leucippus ⁊ Pytago. vt dicit p̄ de aia t.có.22.

Democritus vt dicit Arist. p̄ de anima. t.có.20.

Hyppus vt dicit Arist. p̄ de aia.t.c.32

Et dicit arist. p̄ de aia t.có. 28.

Empedocles vt art. dicit p̄ de aia.t.c.25

Xenocrates.

Peryander cozymbius.

Philon lacedemonius.

Galenus.

Critias vt arist. p̄ ō aia t.c.42.

Reprobatio aliquorum.

Circa finē ſſui.

Suia similis posita est ab arist. p̄ de de anima per multos textus.

Cōtra hereticos.

Ex ſſui. libro.2. capi.9.

Libro vel tracta.3. capi.5.

tum ꝓpriū de anima hoc modo. scilicꝫ vt inſpiciamus ⁊ conſideremus ſi anima non eſt anima: niſi quia eſt numerus aliquis. ſcilicꝫ vt quattuor: aut quinq: aut q̄ eſt par vel impar. aut aliquid ꝙ ſit cōmunius q̄ ſit aliquis numerus. Si enim anima non eſt id qō eſt: niſi quia ipſa eſt aliquis numerus: qd dicetur de animali qō eſt in medio gracilliimum qō cum iciditur mouetur vnaquęq; ps eius ⁊ ſentit: Quia cum ſentit ſine dubio eſt ibi aliquid imaginationis. Similiter vnaquęq; pars eius ſecedit ſiens in partez: ⁊ hic motus ſine dubio eſt ex aliq̄ imaginatione. Conſtat autem ꝙ due partes mouētur duabus viribus que ſunt in eis: ⁊ ꝙ vnaquęq; illarum minor eſt numero qui erat in coniunctione. Si autem anima ſm eos eſt numerus qui erat: ⁊ non aliud: tunc iſte due partes mouentur ⁊ non per animaz: qō eſt impoſſibile: quia vnaquęq; illarum eſt anima eiuſdē ſpeciei: cuius eſt anima alterius: ergo anima huius animalis vna eſt in effectu: ſed multiplex in potentia multiplicitate animarum: hoc autem ꝙ in animali deſtruuntur due eius anime: ⁊ non in vegetabili eſt ꝓpter hoc ꝙ in vegetabili infuſus eſt inſtrumentum primus: ꝓpter qō permanet opus anime: non eſt autem ita in animali in medio gracillimo: qz vna pars corꝓris animalis gracillimi non habet principium reſeruandi complexionem aptam anime. Altera autem habet ipſius principium: ſed ad hoc vt reſeruetur: eget ſanitate alterius partis: partium etenim corꝓris altera pendet ex altera ad ſuffragandum ſibi in cuſtodiendo complexionem. Si autez non fuerit anima numerus deſignatus: ſz fuerit numerus alicuius qualitatis aut alicuius formę: videbunt eſſe in vno corꝓre multe anime. Sciſtis enī ꝙ in multis paribus alę ptes ſunt: ⁊ in multis imparibus ſunt impares. Similiter in multis quadratis ſunt quadrati: ſimiliter etiā ſunt alę reſpectus. ¶ Itē vnitates aggregate in numero, aut habent ſitum: aut nō: ſi autem habuerint ſitum ſunt puncta: ſi autē fuerint pūcta: aut anima erit anima: ideo quia eſt numerus illoruz punctorum aut non ita: ſed erit vis: aut qualitas: aut cetera huiuſmodi. Sed illi poſuerunt naturā in animalitate nudā numeralitate: ergo numerus qui eſt in punctis eſt anima: ergo omne corꝓus cum poſueris in eo būc numerum punctorum: erit habens animam. In omni autē corꝓre poteris ponere pūcta quot volueris: ergo omne corꝓus poteſt habere animam eo ꝙ hec puncta poſunt poni in illo. Si autez anima fuerit numerus qui non habet ſitum: ſed qui eſt vnitates diſgregate: tūc in quo ſunt diſgregate cum non habēt materias diuerſas: nec acceſſerit ad illas alie ꝓpꝛietates: nec differentie alie. Non enim multiplicantur ea que ſunt ſimilia: niſi in materys. Si autem habuerint materias diuerſas: ⁊ ſunt habentes ſitum habent corꝓora diuerſa. Siue autem ſit ita ſiue non ſit ita: quomodo be vnitates ſiue puncta ſunt aggregata ſimul: quando quidem colligatio vniuſcuiuſq; eorum cū alio: ⁊ aggregatio illorum non ſit niſi vel ex hoc qō ſunt vnitates: vel ex hoc qō ſunt puncta: oportet ergo vt vnitates ⁊ puncta concurrant ſibi ad coniungendū: vñcūq; fuerint. Si autem hoc ſit ex aggregāte qō aggregat vnūqōq; alq; ⁊ ex coniungente qui coniungit vnā quāq; alq. quotuſq; coniuncta ſint: ⁊ ipſum conſeruat ea coniuncta hoc vt ſit anima melius videtur. Sed ex hoc qō dixerūt animam compoſitam eſſe ex principys: ⁊ ob hoc pōt ſcire principia: ⁊ alia ꝓter principia: ꝓpter illud qō habetur in illa de ipſis: ⁊ hoc ꝙ non ſcit quicquid eſt niſi ꝓpter ſimilitudinē eius quā habet in ſc: ſequitur neceſſario: vt anima non ſciat ea que fiunt ex principio: ⁊ q̄ ſunt diuerſa a natura eius. Coniunctio etenim aliquando facit affectiones in principys: ⁊ formas que non ſunt in ea ſicut oſſeitas: ⁊ carneitas: ⁊ humanitas: ⁊ aſineitas ⁊c. ergo hec neceſſe eſt vt neſciantur ab anima: quia hec non ſunt in illa: eo ꝙ non ſunt in ea: niſi partes principiorum tantum. ¶ Si autem poſuerint ꝙ in coniunctione anime eſt homo: aut equus: aut elefas: ſicut eſt in ea ignis: ⁊ terra: ⁊ victoria: ⁊ amor: magnam certe putauerunt ſtulticiam. Si enim fuerit in anima homo: tunc in anima eſt anima: ⁊ in eadem iterum eſt homo ⁊ elefas: ⁊ hoc erit in infinitum: hoc etiā abſurdum eſt: ⁊ ex alia parte. ſcilicet quia oportet ſm hanc poſitionem: vt aut deus nihil ſciat aut ſit compoſitus ex omnibus: vtrūq; autem horuz hereſis eſt: ⁊ cum hoc etiam oportet vt ſit ignarus victorie: vicy ⁊ contrarietatis. q: victoria non eſt in eo. Ex victoria etenim ſm eos prouenit diſſolutio ⁊ corꝛuptio eius in quo eſt: ergo ſcientia creatoris de principys erit imperfecta: ⁊ hec magna ⁊ abſurda eſt hereſis. deinde terra os vt ſciat terram: ⁊ aqua aquam: ſed vt terra nō ſciat aquā: nec aqua terram. Et calidum ſciat calidus. ⁊ non ſciat frigidus. Et oportet vt membra in quibus eſt multus terre nitatis ſint multum ſentientia terras: qō non eſt ita: quia ſunt nō ſentientia terras: nec aliquid aliud: ⁊ hec ſunt vt vnguis: ⁊ os. ¶ Melius eſt autem vt res patiatur: ⁊ aſſimiletur a ſuo contrario: q̄ vt aſſimiletur a ſuo ſimili. Tu autem ſcis ꝙ ſenſus eſt aliqua affectio: vel aliqua paſſio: ⁊ oportet ſm eos vt non hic ſit aliqua vis que apprehēdat cōtraria. Et oportet vt albedo ⁊ nigredo non apprehendatur vno ſenſu: ſed apprehendat albedo pte viſus que eſt alba: ⁊ nigredo parte eius que eſt nigra. Et quia colores habent compoſitiones infinitas: oportet vt attribuātur viſui partes infinite ⁊ diuerſorum colorum. Si autē medij colores non ſunt certi: ⁊ non ſint niſi cōmixtio cōtrariorum ſm magis ⁊ minus abſq; alia diuerſitate: tunc oportet vt apprehenſor albi apprehendat album purum ⁊ apprehenſor nigri apprehendat nigrū purum: quia impoſſibile eſt ei apprehendere aliud ab ipſo: ⁊ oportet vt non impediatur ſcire principia ſimplicia compoſitorum ⁊ non cognoſcat media eorum in quibus non apparet albedo: ⁊ nigredo in effectu. Similiter etiam oportet vt apprehendat triangulum per triangulum: ⁊ rotundus per rotundum: ⁊ alias figuras infinitas: ⁊ numeros etiā per ſimilitudinem eorum. Erunt igitur in ſenſu figure infinite: ꝙ tc tum eſt impoſſibile. Tu ſcis autem ꝙ vnus ſufficit ad probationem contrariorū ⁊ ad cognitionem eorū per illud. Sicut regula recta per quā deprehēdimus rectum ⁊ curuū ſimul. Non enim oportet vt quicquid ſcitur ſciatur per id qō eſt cis ꝓprium. Sed eorum quo puerunt animā apprehendentē res per motum ſuum circularem vt eo moueatur ad apprehendum res per illum poſtea declarabimus deſtructionē ſue dictionis: cum declarauerimus ꝙ apprehenſio intelligibilis: impoſſibile eſt vt fiat per corꝓus. ¶ Sed qui poſuerunt aiam cōpletionem: ex predictis patet deſtructio ſententie ipſorum. Non enim omne ad quo deſtructo: vita deſtruitur: eſt anima. Multa enim ex rebus ⁊ ex membris: ⁊ ex humoribꝰ ⁊ alijs ſunt huiuſmodi: ⁊ nō negatur aliquid eſſe neceſſarium ad colligendam animā cum corꝓore: qō tamē non eſt anima ꝓpter hoc. Ex hoc etiam ſcies errorem illius qui putauit animā eſſe ſanguinem: quomodo enim eſſet ſanguis mouens ⁊ ſentiens. ¶ Qui autem dixit animā eſſe collectionem iam poſuit animā cōparatione rerum intellectaz: quomodo autē anima inter cōtraria erit mouens ⁊ apprehendēs: Coniunctio eni ſemp eget coniungente ſine dubio ⁊ melius eſt: vt ipſum ſit anima. Ipſius enim eſt quo diſcedente deſtructur coniunctio. poſtea

Nota de aialibus annuloſis

Scdo de aia. t.c.20

D

E

Z

Dcto de aia t.cō.85.

autez declarabitur tibi per id qđ diſces de anima deſtructio omnium barum dictionum alys modis. Nunc autē debemus inquirere naturam anime. Jam autem dixerunt in deſtruendo bas dictiones multa alia non multū neceſſaria: z ideo pertranſimus illa.

¶ Capitulum tertiū q̄ anima continetur in predicamēto ſubſtantie.

A Jcemus q̄ iam ſcis ex premiſſis aiam non eſſe corpus. Si autez cō ſtituit q̄ aliquā animam poſſibile eſt per ſeipſam ſolam exiſtere non dubitabis ipſam eſſe ſubſtantiam: hoc autez non declarabitur tibi: niſi in aliquo eius qđ dicitur anima: ſed in ceteris ſunt ſicut in anima vegetabili: aut i anima animalis hoc nō cō ſtabit: quia materia propria in qua exiſtūt iſte anime nō eſt id qđ eſt niſi ex complexione propria z affectione propria: z non remanet exiſtens cum illa complexione propria in effectu: niſi quādiu fuerit anima in illa. Alia enim eſt que facit eam illius complexionis. Anima enim ſine dubio eſt cauſa qua vegetabile z animale ſunt illius cōplexionis qua habent. Anima etenim eſt principium generationis z vegetationis ſicut diximus: ergo proprium ſubiectum anime impoſſibile eſt eſſe id in effectu niſi per animam: z anima eſt cauſa: vnde eſt ſic. Et impoſſibile eſt dici q̄ ſubiectum proprium habet eſſe in natura ſua: z q̄ hoc fiat cauſa alterius rei que non eſt anima: cui poſtea adueniat anima: ſicut pars aliqua que non habet poſtea partem in eius diffinitione: nec in eius deſtructione vel eius ordine: ſicut diſpoſito accidentium: quorum eſſe cōſequitur eſſe ſubiecti ſui conſecutione neceſſaria: z non ſunt conſtituentia ſubiectum in effectu. Sed anima eſt conſtituens ſuū proprium ſubiectum: z dat ei eſſe in effectu: ſicut ſcies poſtea hanc diſpoſitionem cum locuti fuerimus de animalibus. Sed inter ſubiectum remotum z animam ſunt alie forme: que non perficiunt z conſtituūt illud. Cum autem ſeparatur anima: ſequitur neceſſario vt accidat ei cuz ſeparatione eius forma inanimalitatis que eſt ſicut oppoſita forme cōplexioni que eſt congrua anime. Et hec forma: z hec materia: quā habebat anima non remanſit poſt animam in ſua ſpecie aliquo modo: ſz deſtruitur eius ſpecies: z eius ſuba que erat ſubiectum anime: z anima ſubſtituit in eo aliam formam propter quā remaneat materia in effectu in ſui natura. Illud ergo corpus naturale non erit iaz ſicut erat. Sed habebit aliam formam z alia accidentia. Et aliquando peribunt alique eius partes z ſeparabūtur a ſubſtantia poſtq̄z mutatum eſt totum: z non erit ſeruata eſſentia materie poſt ſeparationem anime. Sed que erat ſubiectum anime: fit nunc ſubiectuz alterius ab illa: ergo anima eſſe in corpore non eſt id qđ accidens in ſubiecto eſſe: ergo anima ſubſtantia eſt: quia eſt forma que non eſt in ſubiecto. Poteſt autē aliquis dicere: concedimus q̄ anime vegetabili hec eſt forma. ſcilicz q̄ eſt cauſa perficiendi ſuam materiam proprium vel conſtituendi ſuum ſubiectum proprium. Sed de ſenſibili non eſt ita: videtur enim q̄ vegetabilis perficiat eius materiam ad quā poſtea conſequēter aduenit anima animalis: ergo anima animalis aduenit in materia que iam prius eſt conſtituta ab illa que eſt cauſa perficiendi materiam in quā aduenit anima. ſcilicet animalis: ergo nō eſt animalis niſi exiſtens in ſubiecto.

Contra hoc autem ſic reſpondemus q̄ ex anima vegetabili: ſm q̄ eſt anima vegetabilis non prouenit niſi corp⁹ vegetabile abſolute: z anima vegetabilis abſolute non habet eſſe niſi eſſe qđ eſt itellectus generalis: z hoc eſt tātum in intellectu: eſſe autem ſenſibile eſt in ſuis ſpecieb⁹ qđ ergo dici oportet: hoc eſt: quia anima vegetabilis cauſa eſt que habet etiam ſubiectū cōmune vniuerſale non habens eſſe. vz. corpus vegetabile augmentabile abſolutum: ergo non ſpecificatum. Sed corpus habens inſtrumenta ſentiendi: z cognoſcendi: z motus voluntarij non prouenit ex anima vegetabili ſm q̄ eſt anima vegetabilis: vel ſm q̄ facit tantū vegetationem: ſed ex hoc q̄ aduenit ei alia differentia propter quā fit alia natura. ſcilz anima ſenſibilis. ¶ Debemus autem ſuper hoc appone re expoſitiones dicentes q̄ per animā vegetabilem: aut volunt intelligi animā ſpecialem quā ꝓprie deſignet vegetabilis ſine ſenſibili: aut volunt intelligi intellectum cōmunem quo vniuntur anima vegetabilis z ſenſibilis: ſm q̄ vegetat: z generat: z augmentat. H enim aliquādo dicitur anima vegetabilis. Sed hec dictio eſt ipropria. Anima eni vegetabilis non eſt niſi in rebus vegetabilibus: z intellectus in quo conueniunt anima vegetabilis z anima ſenſibilis: ſic eſt in vegetabilibus: ſicut eſt in animalibus: z eſſe eius eſt: ſicut eē rei vniuerſalis in rebus: aut volunt intelligi vnaz ex viribus anime ſenſibilis ex qua proueniunt actiones vegetandi: z augmētandi z generandi. Si autem volunt intelligi per hoc animam vegetabilem que eſt ſpecialis comparatione facientis vegetationem hec in ſolis vegetabilibus eſt: z non in ſenſibilibus. Si autem volunt per hoc intelligi intellectum cōmunem: tunc non debet ei comparari intellectus vel nō debet accipi ſm effectum ſpecialem intellectus effectus ſpecialis. efficiens enim ſingulare deſignatum ipſum eſt cui debet comparari effectus ſingularis deſignatus: z H iam in premiſſis demonſtratum eſt. Corpus autem qđ debet comparari anime vegetabili vniuerſali. hoc eſt. ſ. qđ eſt imperfectum cōmune. Sed qđ eſt perfectuz aptū ad recipiendum ſenſibilitatem: aut non aptum: hoc non comparatur anime vegetabili. ſm q̄ eſt communis: nec iſte intellectus conſequitur eaz. Sed modus tertius nō poteſt eſſe vt putant. ſcilicz qđ vis vegetandi aduenies ſola efficiat per ſe corpus animale. Si eni H ſola vis eēt rector: ſola perficeret corpus vegetabile. Sed nō eſt ita. non eniz facit. ſcilicet in animali: niſi corpus animale cū inſtrumentis ſentiendi z motus: ergo ipſa eſt vis anime habentis alias vires: quarū vna hec eſt: que omnes operantur ad hoc vt perueniat aptitudo inſtrumentoruz ad perfectiones ſecundas ipſius anime: cuius vis hec eſt: z H anima eſt animalis. ¶ Poſtea autem declarabitur tibi q̄ anima vna eſt ex qua defluunt bevires in membra ſed precedit actio aliquarum: z conſequitur aliarum ſm aptitudinem inſtrumēti: ergo anima que eſt in omni animali ipſa eſt congregans principia ſine materias ſui corporis: z coniungens z componens eas eo modo quo reantur fieri corpus eius: z ipſa eſt ſeruans hoc corpus. ſm ordinem quo decet: z propter eam non diſſoluunt illud extrinſeca permutantia: quandiu anima fuerit in illo. Alioquin nō remanet in propria ſanitate. ſed propter dominium qđ anima habet in illis. contingit q̄ vis vegetabilis roboretur aut debilitetur cum percipit anima que reſpuit vel appetit odio vel amore qui non eſt corporis vllo modo: z hoc contingit cum id qđ percipit anima eſt credulitas que non eſt afficiens corpus ex hoc q̄ eſt credulitas: ſed conſequitur eam paſſio gaudij aut doloris: z hoc etiam eſt de apprehēſionibus animalibus: z nō eſt de bis que accidunt corpori ex hoc q̄ eſt corpus: z H afficit virtutem vegetabilem z nutribilem. ita vt ex accidente qđ primum accidit anime: ſicut gaudium rationabile contingat in ea robur z velocitas in actione ſua. Sz ex accidente illi contrario. ſcilicet doloze rationabili cuz

Utruz in aia ſint plures fōme.

B

Reſolutio in multur pic.

Anima ē ſubſtantia. Queſtio

C

Reſponſio

D

E

quo nihil est doloris corporalis. cōtingat in ea debilitas
5 z desideria: ita vt deterioretur eius actio: z aliquādo de-
struitur eius complexio omnino. Etiaz hoc sufficiet tibi
ad iciendum q anima est continens in se vires sentien-
di z vegetandi: cum ipsa sit vna: z q be non sunt sine il-
la. Constat ergo q anima est perfectiua corporis in quo
est: z conseruatiua eius iuxta ordinez ipsius qō debet na-
turaliter dissolui z dispergi: vnaquaq; enim pars corpo-
ris habet debitum loci: cuius nō habet alia: z debet dif-
fungi alicui coniuncta: ℞ autem non est ita: nisi vt conser
uet rem que est preter naturam eius: z hec res est anima
in animali. Anima ergo perfectio est subiecti: qō est cōsti
tutum ab ea. est etiam constituens speciem z perficiens
eam. Res enim habētes animas diuersas fiunt propter
eas diuersarum specierum: z fit earum altercitas specie
non singularitate: ergo anima non est de accidētibus q-
bus non specificantur species: nec recipiuntur in consti-
tutione subiecti. Anima enim est perfectio substantie nō
vt accidens nec sequitur ex hoc vt sit separata: aut non
separata: non enim est omnis substantia separata: quia il
la non est separata: nec forma: tu autem scis rem ita esse.
Demonstremus ergo summati vires aie: z eius actiones:
z deinde exequemur singula perquirendo.

℄ Capitulum quartum de declarādo q diuersitas actio-
num aie est ex diuersitate suarum virium.

A Dicemus igitur q anima habet actio-
nes distantes multis modis. quedam enim differunt in fortitudine z debi-
litate: quedam in velocitate z tarditate: quo-
niam opinio aliquis sensus est: sed differunt a
fortitudine in firmitudine z comprehēsione. Et subtilis
differt ab hebete in cito discendo. z aliquando differunt
in priuatione z habitu. Sicut dubitatio differt a scientia
in hoc q dubitatio est priuatio cōprehensionis alterius
contradictoriarum. Scientia vero est certa comprehen
sio vnius contradictoriarum: z sicut mouere z quiescere.
Aliqn enim differunt comparatione sui ad ℈ria: vt senti-
re albū: z sentire nigrū: z gustare dulce. z gustare amaz.
Aliquando autem differunt in genere: vt attingere colo
rem: z attingere sapozem. imo sicut attingere z mouere.
intentio autem nostra est nunc vt sciamus vires ex qui-
bus proueniunt iste actiones: z an debeat vnaquaq; spe-
cies actionis habere vim sibi propriam. an non. ℄ Dice
mus igitur q actionū que differunt in fortitudine: z de-
bilitate: principium vna vis est. Sed aliquando actio est
perfectior aliquādo diminutior. Si autez per diminutio
nem oportet diminutum habere vim aliam preter virtu
tē: que est in perfecto: tunc oporteret q numerus virium
esset tantus quātus est numerus ordinum diminutionis
z augmenti: que pene infinite sum: sed vni virtuti accidet
vt faciat inam actionē fortiorem vel debiliorem: aliquā
do fm q fuerit operatio: aliquando fm euentum instru
menti: aliquando fm prohibentia extrinsecus que erunt:
aut non erunt: z que addent aut minuent. Sed facien-
di z eius priuationis iam patuit ex predictis in dictioni
bus communibus: qō principium vna vis est. Sed de
differentia in genere actionuz anime que sunt ad modū
habitus: sicut comprehendere z mouere: aut sicut vnum
apprehendere aut aliud: z apprehendere: bonum est enim
vt pertractet aliquis tractatozum: z vt videat exempli
gratia: an omnes vires apprehendētes sint vna vis: z an
ipsa habeat apprehensiones per seipsam: que sunt intel-
ligibiles: z alias apprehensiones per instrumenta que
sunt diuerse scōm diuersitatem instrumentozum. Si
autem intelligibiles: z sensibiles fuerint quasi ex duo-
bus viribus. An omnes sensibiles que intus imaginan-
tur: z que apprehendentur extrinsecus sint ex vna vi. Si
autem que intus sunt fuerint ex vna vi: aut ex multis vi
ribus. An exteriores sint ex vna vi que facit diuersis in
strumentis actiones diuersas: non enim prohibetur vna
vis apprehendere res diuersas genere z specie: sicut di-
uulgatum est de dispositione intellectus. z dispositione
imaginationis apud sapientes. Sensata etenim cōmu-
nia que dicunt magnitudo z numerus: z motus: z quies:
z figura. Aliquando sentiunt vnoquoq; sensuum: aliqua
do aliquibus ex illis: quamuis hoc fiat mediāte alio sen
sato. Demum an vis mouendi. ipsa sit vis apprehenden
di. cur enim hoc non est possibile. Et an vis concupiscen
di sit ipsa vis irascendi: quia cum presentatur aliquid qō
delectat patitur aliquo modo. Cum vero representat qō
molestat patitur alio modo: z an vegetabilis z nutribi-
lis: z generans sint aliqua istaruz virium. Aut si nō sunt.
an ipse sint aliqua vna vis: que in re nondū perfecta for-
ma moueat nutrimentum ad extremitates eius fm aliq
quā affectionem: z aliquā figuram: z in ea perfecta mo-
ueat eodem motu: sed quia figura iam perfecta est. ideo
non accidit aliqua alia figura: cum augmentum iam per
uenit ad hoc: vt vis illa non possit plus nutrimenti infer
re: nisi quantū resolvitur ex eo: z ob hoc stet. Remaneat
autem ibi de nutrimento superfluitas: que sit apta gene
rationi: z vis diffundat illam per membra generantis: si-
cut nutrimentum diffunditur per instrumenta eius: ad
nutriendum ea. deinde remaneat tantum nutrimenti.
Supra id qō opus est membris generati: superfluitas
que sit apta ad id qō vis ipsa conuertat illam. Sicut fa-
cit de multis superfluitatibus membrorum. deinde ipsa
vis cessat in fine vite ab inferendo aliquid pro restitutio
ne eius qō soluit qō sit eqle ei qō soluitur: z accidat sin-
thesis. Et sicut appellamus vim vegetandi: cur non simi
liter appellamus vim per sinthesim deficiendi. Et quia
diuersitas actionum non iudicat diuersitatē viriuz: vna
enim z eadem vis operatur contraria: z vna vis mouet
voluptatibus diuersis. Immo vna vis facit in diuersis
materijs diuersas actiones. harum omnium dubitatio-
nuz solutio: oportet vt in promptu sit apud nos: quoūq;
possimus affirmare vires anime: z vt affirmemus hūc
esse numerum earum: z q alie eorū sunt diuerse ab alijs:
quia ita constat numeruz esse apud nos. ℄ Dicemus igi
tur primuz: q vis ex hoc q ēvis essentialiter: z primo est
vis ad aliud: z possibile est eam esse principium alterius
rei ab illo: q1 ex hoc qō est vis ad aliud principium est il
lius. Si autem fuerit principium alterius ab illo nō est
ex hoc q est principiuz essentialiter illius primi. ergo vi
res ex hoc q sunt vires non sunt nisi principia actionuz
designatarum principaliter: possibile est tamen vt vna
vis sit principium multarum actionum: secundario que
sint eius quasi rami: z non sit principiū earum principa-
liter. Sicut visus qui non est nisi prima vis apprehendē
di qualitatem que est color albus aut niger per quā cor-
pus est huiusmodi: vt cum interpositum fuerit inter cor
pus receptibile luminis z illuminans: illuminās non fa
ciet in eo lumen. Vis etiam imaginatiua imprimit sibi
formas rerum materialium fm q sunt materiales: sed
nudas a materia: aliquo modo abstractionis non perfe-
cte: sicut dicemus postea: quas contingit esse: aut colorē:
aut sapozem. aut sonum: aut magnitudinem: aut cetera
huiusmodi. Vis autem: intellectiua est illa que apprehē
dit z tenet in se formas rerum fm q sunt seperate a ma-
teria: z ab omnibus appendicijs eius quas accidit eē aut
figura: aut numerus. ℄ Possibile est aūt vt vis sit apta

B Arist. scōo de aia. t. 64.

C Vis imagina tiua.

Vis intellecti ua.

ad vnam actionem tantum designatam. Sed sit ei necesse aliquid aliud sibi adiungi ad hoc: vt habeat in effectu qđ prius habebat in potentia. Si autem non habuerit illud aliud non operabitur. ℔ ergo vis aliquid do erit principium actionis in effectu: aliquando non principiū eius in effectu. Sicut vis motiua: quā cum vehementer optauerit vis desideratiua, ꝓpter aliquid virtutis imagi natiue aut intellectiue qđ ea3 impellit ad ℔ mouebit sine dubio aliter non. Ex vna vi aut mouente vnū instrumē tum non prouenit nisi vnus motus. Multi etenz mot⁹ fiunt ꝓpter instrumenta motuum multa que sunt in nobis vt musculi. Et in vnoquoq3 musculo est vis mouēs singularis: que non mouet nisi vno motu singulari: ali/
d quando etiam vnius virtutis diuerse sunt actiones ſm diuersa receptacula: ꝛ ℔ manifestum est. ¶ Dicemus g̃ nunc qꝺ prime diuisiones actionuz anime sunt tres actiones. scilicet in quibus cōueniunt vegetabilia: ꝛ animalia sicut sunt nutrire: ꝛ generare: ꝛ actiones in quibus cōueniunt animalia omnia: aut plura ex eis: in quibus nō cōmunicant vegetabilia: sicut sentire ꝛ imaginari: ꝛ mouere voluntarie: ꝛ actiones que ꝓprie sunt hominū: sicut percipere intelligibilia: ꝛ adinuenire artes; ꝛ meditari de creaturis: ꝛ discernere iter pulchrum ꝛ fedum. Si autem vires animales essent vna. actiones vegetabiles prouenirent ex ea vi ex qua prouenirent vitales sensibiles ꝑncipaliter: ꝛ esset possibilis priuatio corporum vegetabilium vt epar ꝛ stomacus. ¶ In membris etiam animalium que nutriuntur ꝛ non sentiunt qđ est durum: vel est molle. priuatio enim sentiendi: aut est causa priuationis virtutis: aut causa materie que non patitur ex calore vel frigore: nec afficitur eis. Et quia non afficitur eis non debet nutriri: quia non afficitur sapozibus validis aut olfactibus fortissimis: afficitur autem illis. ergo non habet ℔ ex materia non recipiente: sed ex priuatione virtutis sensificantis. Inuenimus autez in illis vim nutriendi. ergo he due vires diuerse sunt. ¶ Item motio anime que modo uet aut erit ad modum mutationis absolute: sed omne corpus est recipiens motuz absolute. Aut erit motus ad modum contrahendi ꝛ extendendi. Sed in corporibus nostris sunt membra que magis recipient hoc q̃ᵹ musculi in quibus est vita ꝛ nutrimentum. Sed non possumus ea mouere. ergo causa huius non est ex ipsis: sed ex priuatione virtutis. Similiter in aliquibus neruis vis est sentiendi tantuz absq; motu. In aliis vero vis est mouendi nec est inter eos tanta distantia: quia aliquando inuenitur qđ id cui inest sentire est simile ei: cui inest mouere: ꝛ habet plus minusue qualitatis q̃ᵹ illud. nec tamē inest ei motus: aliquando inuenitur qđ est sic: nec tamē inest ei vis sentiendi sic etiam potes scire qꝺ oculus non est minus q̃ᵹ lingua. in potendo pati ex sapozibus adhibitis: ꝛ oculus non sentit sapoꝛez ex hoc qꝺ est qualitas. nō dico autem ex hoc qđ est gustatum: sed nec etiam sonus; sed constat: quia vis humana ex seipsa non potest ipsimi in materia. ꝛ constat qꝺ omnes actiones attribute anime necesse est vt habeat instrumenta: ergo sensus ꝛ imaginationes sunt ex alia vi materiali: que nō est vis mouēs: quātuis vires mouentis etiam pendeant ex viribus imaginandi ꝛ sentiendi aliquo modo. sicut postea declarabimus: cum autem intellexeris ℔ ꝛ principia que posuim⁹: facile erit scire differentiam que est inter vires quas intendimus numerare: ꝛ ordinare: ꝛ scies qꝺ omnis vis habet actionem primam: in qua non conuenit cum alia vi. que ℔ actionem primā diuersam ab eius actione prima.

¶ Capitulum. V. De numerando vires anime ad modum ponendi eas.

NUmerabimus nūc vires animeA quasi ꝓnendo. deinde procedemus ad declarandu3 vnamquāq; illarū. Dicemus igitur qꝺ vires animales. primo diuiduntur in tres partes. Una est vegetabilis que est prima perfectio corporis naturalis instrumentalis ex hoc qđ generatur ꝛ augmentatur ꝛ nutritur. Nutrimentum autem est corpus qđ solet assimilari nature corporis cuius dicitur eē nutrimentum: ꝛ resturat ei quantū resolutum est de illo: aut plus: aut minus. ¶ Secunda est anima sensibilis q̃ est perfectio prima corporis naturalis instrumentalis. ſm qꝺ apprehendit particularia: ꝛ mouet voluntate. ¶ Tertia est anima humana que est perfectio prima corporis naturalis instrumentalis: ſm ℔ qꝺ attribuitur ei agere actiones electione deliberationis: ꝛ adinuenire meditando: ꝛ ſm hoc qꝺ apprehendit vniuersalia. nisi autem esset ꝓp vsum: melius esset non accipere perfectionē ꝑmā necessariam tantū in descriptione secūda. cum volum⁹ describere animā: non vim animalē quā habet anima ſm illam actionem. perfectio enim accipitur in diffinitione anime. non autem in diffinitione virtutis anime. Tu autem postea scies differentiā inter animaz sensibilem. ꝛ vim mouendi. ꝛ apprehendendi. ꝛ inter animaz rationalem: ꝛ inter vim eorum que predicta sunt de cognitione: ꝛ alias cū aūt volueris altius scrutari vtiq; melius est vt vegetabilis accipiatur genus sensibilis: ꝛ sensibilis genus humane: ꝛ qꝺ est cōmunius accipiaꝫ in diffōne min⁹ cōis. sili; si inspexeris alias ſm vires que sunt eis ꝓprie in earū sensibilitate: ꝛ earū humanitate: fortassis cōsequeris qđ diximus. Anima aūt vegetabilis hab3 tres vires. vnā nutritiuā. que est vis cōuertens corpus a corporeita te in qua erat in similitudine corpis in quo est: ꝛ vnit ei pro restitutione eius qđ solutū est ex illo. Aliam augmētatiuā que est vis augēs corpus in quo est ex corpoꝛe: qꝺ ipsa assimilat illi augmēto ꝓportionali in omnibus suis dimensionibus: que sunt lōgitudo. latitudo. ꝛ spissitudo. vt perducat rem ad pfectionē. Tertiā generatiuaz q̃ est vis accipiens de corpoꝛe in quo est partem illi similez in potētia: ꝛ operaꝫ in ea per attractionē aliorū corporū: q̃ illi assimilat generari: ꝛ cōmisceri: ꝛ conuertit eā in similitudinē ipsius in effectu. Anima aūt sensibilis: vl vitalis ℨ modū primū. h3 duas vires: motiuā. ſ. ꝛ apprehendentē. Sed motiua est duobus modis: qđ aūt est mouēs. ſō qꝺ imperat motui. aut est mouens: ideo qz est efficiēs motū. Motiua autem ſm qꝺ est imperans motui est vis appetitiua ꝛ desideratiua: que vis cum imaginetur imaginatione: de qua postea dicem⁹: forma que appetitur aut respuitur imperat alij virtuti mouenti vt moueat que habet duas partes vna que dicitur vis cōcupiscibilis: que est vis imperans moueri; vt approꝑinquatur ad ea que putantur necessaria: aut vtilia appetitui delectamenti: aliam que vocatur irascibilis: que est vis imperans moueri ad repellēdū id qđ putatur nociuum. aut coꝛrūpens appetitum vincendi. Sed vis motiua ſm qꝺ est efficiēs, est vis infusa neruis ꝛ musculis: contrahēs chordas: ꝛ ligamenta coniuncta membris versus principium aut relaxans ꝛ extendens in longum: ꝛ cōuertens chordas: ꝛ ligamenta. econuerso. contra principiū. Sed vis apprehēdens duplex est. alia enim est vis que apprehendit a foris: alia que apprehendit ab intus. apprehendens a foris: aut sunt qnq; sensus: aut octo. Ex gbus est visus que est vis ordinata in neruo obrico ad apprehēdēdū formā eius qđ formaꝫ in humoꝛe cristalinuz ex silitudinibus coꝛporum habentium coloꝛē q̃ eueniunt ꝓ corpa radio/

A Animave getabilis.

Alia sensibilis.

Anima humana. Art. scđo d aia. t. 6.

B Prima

Secunda

Tertia

Auditus

sa in effectu ad superficies corporum terrorum. Ex illis etiam auditus que est vis ordinata in neruo expanso in superficie nerui obtici ad apprehendendus formã eius qõ sibi aduenit: ⁊ commotione aeris qui constringit̃ inter percutiens ⁊ percussus. resistens ei constrictiõe exacta ex qua prouenit sonus. ⁊ prouenit eius cõmotio ad aerem collectum quietum qui est in concauitate nerui obtici mouens illum ad instar sui motus: ⁊ cõmotiones

Olfactus

illius motus tangunt neruum. ¶ Et ex illis est olphatus qui est vis ordinata in duabus caruncullis anteriorũ partis cerebri similibus mamillarus capitibus: ad apprehendendus id qõ offert ei aer attractus de odore qui est

Gustus

in vapore permixto cum aere. aut de odore impresso in illo. ex permutatione que fit ex corpore odorifero. ¶ Et ex illis est gustus qui est vis ordinata in neruo expanso super corpus lingue ad comprehendendum sapores solutos ex corporibus contingentibus ipsum cum permiscentur humori vncuoso lingue permixtione permutãti.

Tactus

¶ Et ex illis est tactus qui est vis ordinata in neruis cutis totius corporis. ⁊ eius carnibus ad apprehendendum id qõ tangit illus. ⁊ afficit contrarietate permutãte complexionem. ⁊ affectionem corporis. ¶ Uidet̃ autẽ aliquibus hec vis non esse species specialissima. Sed genus quatuor virtũ m. aut etiam plurium diffusarum simul in toto corpore: quarum vna discernit contrarietatẽ que est inter calidum ⁊ frigidum. Alia discernit contrarietatem que est inter humidus ⁊ siccus. tertia est discernens contrarietatem que est inter durum ⁊ molle. quarta vero est discernens contrarietatem que est inter asperum ⁊ lene. ¶ Sed quia collectio illarum est in vno instrumento scilicet cute. ideo putant̃ esse vna in essentia.

¶ Sed virtum apprehendentium ab intus quedas apprehendunt formas sensibiles. quedam vero apprehendunt intentiones sensibilium: apprehendentium autem quedam sunt que apprehendunt ⁊ operantur simul: q̃dam vero apprehendunt ⁊ non operantur. quedam apprehendunt principaliter. ⁊ quedas secundario. ¶ Differentia autem inter apprehendere formas. ⁊ apprehendere intentionem. hec est q̃ forma est illa quã apprehẽdit sensus interior. ⁊ sensus exterior simul. Sed sensus exterior primo apprehendit eam. ⁊ postea reddit eas sensui interiori. Sicut cum ouis apprehendit formas lupi .s. figuram eius. ⁊ affectiones ⁊ colores. Sed sensus exterior ouis primo apprehendit eam: ⁊ deinde sensus interior intentio autẽ est id qõ apprehendit anima de sensibili. quamuis non prius apprehendit illud sensus exterior. sicut ouis apprehendit intentionẽ quã habet de lupo: que. s. est quare debeat eum timere ⁊ fugere. quãuis hoc sensus non apprehendit vllo modo. Id autẽ qõ de lupo apprehendit sensus exterior primo. ⁊ postea interior. vocatur hic proprie nomine forme. Quod autem apprehendit vires occulte absq; sensu vocatur in hoc loco proprie nomine intentionis. ¶ Differentia autẽ que est inter apprehendere operando. ⁊ apprehendere non operando hec est q̃ de actionibus alicuius virium interiorum est componere aliquas formarum. ⁊ intentionum apprehensarum cus alys. ⁊ separare ab aliquibus. habet ergo apprehendere ⁊ operari etiam in eo qõ apprehendit. Sed apprehendere non operando hoc est: cum forma aut intentio describitur in virtutus. ita vt non possit agere in eum aliquid vllo modo. ¶ Differentia autem inter apprehendere principaliter. ⁊ apprehendere secũdario hec est. q̃ apprehendere principaliter est cus forma acquiritur aliquo modo acquisitiõis qõ accidit rei p se: apprehendere secundario est acquisitio rei ex alio qõ eam induxerit. ¶ Uirium autem apprehendentius occultarum vitalium. prima est fantasia: que est sensus cõmunis: que est vis ordinata in prima concauitate cerebri recipiens per seipsam formas omnes que imprimũtur quinq; sensibus ⁊ reddunt̃ ei. ¶ Post hãc est imaginatio. vel que est etiam formans: que est vis ordinata in extremo anteriorus concauitatis cerebri retinens qõ recipit sensus cõmunis a quinq; sensibus ⁊ remanet in ea post remotionem illorum sensibilium. ¶ Debes autẽ scire q̃ recipere est ex vna vi. que est alia ab ea ex qua est retinere. ⁊ hoc considera in aqua que habet potentiã recipiendi insculptiones ⁊ depictiones ⁊ omnino figurã: ⁊ non habet potentiam retinendi. quamuis postea etiã addemus certitudinem huius. ¶ Cum autẽ volueris scire differentiam iter opus sensus exteriorus. ⁊ opus sensus cõmunis. ⁊ opus formantis. attende dispositionem vnius gutte cadentis de pluuia. ⁊ videbis rectam lineã. ⁊ attende dispositionem huius recti: cuius summitas moueatur in circuitu. ⁊ videbitur circulus impossibile autẽ est vt apprehendas rem aut lineam. aut circulum nisi illam sepe inspexeris. Sed impossibile est vt sensus exterior videat eam bis. sed videt eam vbi est: cum autẽ describitur in sensu communi. ⁊ remouetur anteq̃ deleat forma sensus communis apprehendit eam sensus exterior illic vbi est: quia apprehendit eas sensus communis quasi esset illic vbi fuit. ⁊ quasi esset illic vbi est. ⁊ videt distensionem circularem aut rectam. hoc autem impossibile est comparari sensui exteriori vllo modo. sed formans apprehendit illa duo. ⁊ formal ea. quamuis sit destructa res que iam abyt. Post hanc est vis que vocat̃ imaginatiua comparatione anime vitalis. ⁊ cogitatiua cõparatione anime humane. que est vis ordinata in media concauitate cerebri vbi est neruus. ⁊ solet componere aliquid de eo qõ est in imaginatione cum alio ⁊ deinde aliquid ab alio ſm q̃ vult. ¶ Deinde est vis estimatiua. que est vis ordinata in summo medie concauitatis cerebri. apprehendens intentiones nõ sensatas: que sunt in singulis sensibilibus. sicut vis que est in oue diiudicãs q̃ ab ß lupo est fugiendus. ⁊ q̃ huius agni est miserẽdũ. videtur etiam hec vis operari in imaginatis compositionem ⁊ diuisionem. ¶ Deinde est vis memorialis. ⁊ reminiscibilis que est vis ordinata in posteriore concauitate cerebri. retinens qõ apprehendit vis extimatiõis de intẽtionibus non sensatis singulorum sensibiliũ. ¶ Cõparatio autem virtutis memorialis ad virtutes extimationis talis est qualis comparatio virtutis que vocatur imaginatio ad sensum communem. Et comparatio huius virtutis ad intẽtiones est qualis cõparatio illius virtutis ad formas sensibiles. he sunt vires anime vitalis vel sensibilis. ¶ Sed anime rationalis humane vires diuiduntur in virtute sciendi ⁊ virtute agendi: ⁊ vnaqueq; istarum virium vocatur intellectus equiuocat aut propter similitudinem. ¶ Uis autem actiua est que est principium mouens corpus hominis ad actiones singulas que sunt proprie cogitationis secundum q̃ intentionibus conuenit ad placitum que appropriantur ei. Et habet respectum in comparatione virtutis vitalis appetitiue. ⁊ respectum in comparatiõe virtutis imaginabilis. ⁊ extimabilis ⁊ respectum in comparatione ipsius ad se. ¶ Respectus autem eius secundum comparationem ad virtutem vitalem appetitiuas est mo-

D' Fantasia

Imaginatio

Extimatiua E

Rõnalis vires

Vis actiua

dus:propter que3 accidunt in ea affectiones que appro/priantur homini.quibus afficitur cito siue sit actio. siue passio: sicut confusio ⁊ erubescentia ⁊ risus. aut huius/modi: respectus autem eius ꝺm comparationem virtutis vitalis extimabilis aut imaginabilis. est modus ad quem tendit cum contendit adinuenire mãdata rerum generatarum ⁊ corruptarum ⁊ aduenire artes humanas.respectus autem quem habet comparatione sui ad se.est modus qui generat in ea actionem ⁊ intellectũ contemplantem.⁊ be sunt intentiones que pendent ex actionibus ⁊ diuulgantur famose.sicut hoc ꝙ mẽtiri turpe est.⁊ iniuriari turpe est nõ quasi probata:⁊ quicquid simile est huic de proportionibus quarum differẽtia a ꝑ se notis primis.ſ. intelligibilibus diffinita est in libris logicis.quamuis comprobate fuerint: fient etiam per se note.sicut iam didicisti in eisdem libris. ¶ Ops autem vt hec virtus imperet ceteris virtutibus corporis. sicut oportet ꝓ iudicio alterius virtutis quã postea nomina bimus.ita vt hec non patiatur ab illis vllo modo. ſ3 ipse patiãtur ab ea: ⁊ sunt omnino substrate sub ea.ne forte contingant in ea affectiones post se trahentes eas ꝓuenientes ex rebus naturalibus que vocantur peruersi mores:quia oportet vt ipsa non sit passibilis vllo modo. nec trabibilis.sed imperãs.⁊ tũc habet mores optimos. possibile est autem vt mores comparent̃ virtutibus corporalibus.sed cum illa fuerit dominãs habebit affectionem efficientem:⁊ ex intellectu habebit affectionem patientem:nominemus autez omnem affectionem mores. erit ergo vnũ ꝓpter qõ contingunt mores in ℬ. ⁊ in alio contingunt mores.propter hoc alium. si autem ipsa fuerit iuncta habebit affectionem passibilem.⁊ similiter affectionem actiuam non extraneam:que etiam erũt due actiones ⁊ duo mores.⁊ mos quidem erit vnus. sed habebit duas comparationes.mores autem qui in nobis sunt nõ comparãtur huic virtuti.nisi quia anima humana:sicut postea scies est vna substãtia:ḃñs cõparationẽ ad duo.quorum vnum est supra eam.⁊ altera infra eas. sed ꝺm vnũquodq3 istorum habet vim per quã ordinat̃ habitus qui est inter ipsam ⁊ illud:hec autez virtus actiua est illa virtus quam habet anima ꝓpter debitum qõ debet ei qõ est infra eam.ſ.corpus ad regendum aliquid.sed virtus cõtemplatiua est illa virtus qua habet anima ꝓpter debitum qõ debet ei.qõ est supra ipsas. vt patiatur ab eo ⁊ perficiat per illud ⁊ recipiat ex illo tãq̃ anima nostra habeat duas facies.faciem.ſ. deorsum ad corpus:quã oportet nullatenus recipere aliquã affectionem generis debiti nature corporis. Et aliam facie sursus versus principia altissima quã oportet semper recipere aliquid ab eo: qõ est illic ⁊ affici ab illo. ex eo autẽ qõ est infra eam generantur mores.sed ex eo qõ est supra eam generantur sapientie.⁊ ḃ est virtus actiua. ¶ Sed virtus contemplatiua est virtus que solet infoꝛmari a forma vniuersali nuda a materia. si autem fuerit nuda in se:apprehendere suam formã in se facilius erit.si aũt non fuerit nuda.fiet tamẽ nuda.quia ipsa denudabit eã. ita vt de omnibus affectionibus eius.cuꝫ materia nihil remaneat in ea.sed qualr hoc fiat postea declarabimus. hec aũt vtus cõtẽplatiua ḃz ad has formas cõparationẽ diuersas.qz id qõ solet aliqd recipe aliqñ est receptibile ei⁹ in potẽtia:aliqñ est receptibile ci⁹ in effectu.Potẽtia aũte tribus modis dicitur ꝺm prius ⁊ posterius. dicitur enim potentia.aptitudo absoluta.a qua non exiuit aliquid ad hoc in effectu.nec etiam habetur aliquid propter qõ exeat:sicut potentia infantis ad scribendum. dicitur etiam potentia hec aptitudo quãdiu non habet res nisi id propter qõ sit possibile eam peruenire ad effectũ sine medio sicut potentia infantis ad scribendum cum fuerit adultus.⁊ cum cognouerit encaustrum.⁊ calamũ ⁊ simplicia elementa.⁊ dicitur potentia aptitudo cuꝫ ꝑfecta fuerint instrumenta.⁊ ex instrumentis acciderit ꝑfectio aptitudinis vt fiat potens faciendi quando libuerit ita vt non sit ei necesse adiscere.sed sufficiat ei vt tantum appetat.sicut est potentia.scriptoris perfectrin arte sua cum non scripsit.potentia autem prima vocatur absoluta materialis.secunda autem vocatur potentia facilis vel possibilis potentia vero tertia est perfectio. perfectionis autem contemplatiue comparatio ad formas nudas quas prenominauimus.aliquando est sicut comparatio eius qõ est in potentia.absoluta.⁊ hoc est cũ hec potentia.anime nondum recepit aliquid de eo qõ est ꝑfectio.quantum ad eam ⁊ tunc vocatur intellectus materialis ad similitudinem aptitudinis materie prime:que ex se non habet aliquam formarum. sed est subiectum omnium formarum.aliquando est comparatio eius qõ est in potentia potentiali:hoc est cum impotentia materiali habentur de intelligibilibus prima per se nota. ex quibus ⁊ cum quibus acceditur ad intelligibilia secunda.sed prima intelligibilia sunt propositiones quas contingit credere non aliunde.nec quia audito: percipit vllo modo esse possibile eas aliquando non credere. sicut sentimus hoc:qõ totum maius est sua parte.⁊ ꝙ eidem equalia.inter se sunt equalia.⁊ interim dum non acquiritur ei adhuc intentio eius qõ est in effectu nisi hoc modo:tunc vocatur intellectus in habitu.⁊ potest hic intellectus vocari intellectus in effectu.comparatiõe primi: potentia etenim prima non potest intelligere aliquid in effectu.sed hec potest intelligere aliquid cum inquisierit.aliquando est sicut comparatio eius qõ est in potentia perfecta.hoc est cum inceperint in ea consistere forme intelligibiles adepte post per se nota.siue intelligibilia prima.sed non considerat illa nec conuertit ad illã in effectu.nisi veluti sint repposite apud eum vt cum voluerit consideret illas formas ⁊ intelligat eas.⁊ intelligat eas se intelligere: ⁊ vocatur hic itellectus in habitu. est enim hic intellectus qui intelligit quotiens vult intelligere sine laboze acquirendi quamuis hic etiaz possit vocari intellectus in potentia.comparatione eius ꝙ sequitur post ipsum.aliquando autem eius comparatio est sicut comparatio eius qõ est in effectu absoluto.hoc est cum forma intellecta nunc in presenti est in eo.⁊ ipse considerat eam in effectu.⁊ intelligit in effectu.⁊ intelligit se intelligere in effectu.⁊ ꝙ tunc habet esse in eo. est intellectus accommodatus ab alio qui vocatur intellectus accommodatus per hoc qõ declarabitur nobis: qz intellectus in potentia non erit ad effectum nisi per intellectum qui semper est in actu.⁊ quia cum coniunctus fuerit intellectus qui est in potentia cum illo intellectu. qui est in actu:aliquo modo coniunctionis imprimetur in eo.ꝺm aliquem modum formandi.ille qui est accommodatus ab extrinsecis: bi sunt ordines virtutum. qui nominantur intellectus.⁊ contemplatiui.⁊ in intellectu accõmodato finitur genus sensibile ⁊ humana spes eius ⁊ illic virtus humana ꝯfirmatur primis principys ois eius qõ est. ¶ Considera ergo nunc ⁊ inspice dispositiones istaꝝ virtutuꝫ.qualiter alie imperant alys. ⁊ qualiter alie famulant̃ alys:⁊ inuenies intellectuꝫ accõmoda

Virtꝰ actiua.

Virtus cõtẽplatiua.

Potẽtia dꝰ trib⁹ modis.

Intelligibilia ꝓma ⁊ scda. Hec eadẽ alfarabi⁹:tractatu de intellectu.

ℬ Virtutuꝫ gradua/tio.

tuz preesse. ⁊ omnia alia subesse illi: qui est vltimus finis. deinde intellectui in habitu deseruit intellectus in effectu: ⁊ intellectus materialis cuz aptitudine que est in eo deseruit intellectui in effectu deinde intellectus efficiés deseruit his oibus. ¶ Obligatio eniz aie cuz corpore si cut postea adhuc declarabit. est propter hoc vt pficiat intellectus contemplatiuus ⁊ sanctificet. ⁊ mūdet: intellectus aūt efficiés est rector illius colligatiōis anime cū corpore: intellectui aūt efficiēti deseruit extimatio: extimationi aūt deseruiūt due virtutes. virtus posterior ea: ⁊ virtus prior ea. virtus aūt posterior est virtus. que retinet qō reddit extimatio memoriali. virtus aūt prior est sup omnes virtutes vitales. deinde virtuti imaginatiue deseruiunt due virtutes diuersaz actionū: virtus autem appetitiua deseruit ei cū obediētia: qz extimatiua iperat ei moueri aliquo modo p̄ceptionis. virtus aūt imaginatiua seruit extimatiue: p hoc q̄ ostēdit ei formas retētas in ea: q̄ sunt apte ad recipiēdu; compositionē ⁊ diuisionē. deide hec ordinantur alys. virtuti aūt imaginatiue seruit fantasia: fantasie vero seruiūt gnoz sensus: virtuti aūt appetitiue seruiūt cōcupiscibilis ⁊ iracibilis. ſz concupiscibili ⁊ iracibili seruit virtus mouens q̄ est in lacertis. ⁊ hic terminātur virtutes vitales vel sensibiles. ¶ Deinde virtutibus vitalibus vel sensibilibus seruiunt vegetabiles: quaz p̄ma ⁊ caput est generatiua. deide augmentatiua seruit generatiue: post nutritiua seruit augmētatiue: deide quattuor vtutes naturales seruiūt istis: ſz digestiue que est vna eaz que seruiūt: retētiua ex vna parte. ⁊ attractiua ex alia pte. expulsiua vero seruit vni cuiq; istaz. deinde quattuor qualitates seruiūt his omnibus. sed calori seruit frigiditas. p̄parat eni ei materiā: vt seruet eius essentiā. frigiditas aūt nō hz ordinē in virtutibus: que ꝓueniunt appetitibus naturalibus nisi q̄si seruitiuz vtilis obsequētie: ⁊ his duabus seruiūt siccitas ⁊ humiditas. ⁊ hic est finis graduū virtutum.

¶ Expleta est pars prima sexti de naturalibus. ¶ Incipit pars scōa eius capitulū primū de certificando virtutes que sunt proprie anime vegetabilis.

A Accipiemus nūc significare sigillatim virtutes quas diximus ⁊ demōstrabimus eas ex suis actionibus. ⁊ p̄mo ex actionibus virtutū vegetabiliū. sed primo oium dispositionē virtutis nutritiue. dicemus igit q̄ ex p̄missis cognouisti cōparationē nutrimēti ad nutritū ⁊ diffinitionē vniuscuiusq; illoz ⁊ ꝓportem. dicemus nūc q̄ nutrimētū nō semper permutatur in naturaz nutriti subito. ſz primo permutatur aliquātulus a sua qualitate. ⁊ aptatur pmutationi in substātia nutriēdi. in quo operaī vna ex virtutibus seruiētibus virtuti nutritiue que est digestiua: ⁊ hec est que dissoluit nutrimētū in animalibus. ⁊ preparat illud ad hoc vt diffundaī equaliter Deinde virtus nutritiua deducit illud in aial primo sanguineū pmutādo in sanguinē. ⁊ humores ex quibus est ꝓstitutio corporis. sicut iam ostēdimus alīs. ſz omne mēbrum habet virtutē ꝓpriā nutritiuam. que est in eo que pmutat nutrimētū. in similitudinē eius ꝓpriā ⁊ vnit ei. ergo virtus nutritiua restaurat qō solutū est: ⁊ assimilat ⁊ vnit. nutrimētū aūt quāuis plures eius vtilitates sint ex hoc q̄ fit restitutio eius qō solutū est. nō tn ad hoc solū est necessariū. ſz quia natura primo eget eo ad augumētandu: que postea nō eget eo nisi ad ponendū illud tn̄ loco eius q̄ dissolutum est. ergo virtus nutritiua ex

Digestiua.

Nutritiua

virtibus aie vegetabilis opatur omni tēpore vite singularis que dū pmanserit exercens suas actiones. vegetabile ⁊ animale erunt viua: cū aūt destructa fuerit vegetabile ⁊ aial non erunt viua. non aūt est talis dispositio aliaz virium vegetabilium: augumētatiua eteniz opaī primo cū generaī aial. actionē que nō est trīs nutritiue: finis enim nutritiue est id qō diffinimus. sed hec virtus distribuit nutrimentū diuerso modo: q̄z virtus nutritiua. qō eni debet virtus nutritiua ex se boc est. vt det vni cuiq; mēbro de nutrimēto fm eius magnitudinē. ⁊ paritatē ⁊ de nutrimēto vnit ei scōm mēsurā quā hz equaliter. augmētatiua vero tollit ab vna pte corporis nutrimētum quo indigebat: ⁊ addit aly ptī. ⁊ vnit ei vt illa ps augeatur potētius q̄z alia. ministrāte sibi nutritiua in b. si eniz esset domintū nutritiue adequaret illas. aut etiaz plus largiretur parti. cui augmētatiua subtrahit: verbi gratia. qz nutritiua cū sola fuerit ⁊ eius actio fortioz. ⁊ qō restituitur fuerit amplius q̄z qō resoluitur: ipsa ponit in latitudine mēbroz ⁊ spissitudine eorum augumētum manifestuz in grossitie: longitudini aūt eius nō addit augumētuz qō apparet: augumētuz autez addit multo plus longitudini. q̄z latitudini: sed addere longitudini difficilius est q̄z addere latitudini: in augumentatione etenim longitudinis necesse est nutrimētuz diffundi in mēbris duris. vt ossibus ⁊ nervis: per oēs partes eorum in longum. ⁊ ꝓpagādo. ⁊ elongando inter eoruz extremitates: in augmento aūt latitudinis aliquando sufficit carnes augeri. ⁊ ossa etiam nutriri in latitudine. ita vt non sit necesse multuz infundi in eo ⁊ moueri. aliquando autē mēbra aliqua in principio vegetationis erūt parua: ⁊ alia mēbra in principio vegetatōis magna: postea vero in fine vegetationis eius necesse vt id qō est maius fiat minus. ⁊ qō est minus fiat maius. Si aūt dominū esset nutritiue hoc semp procederet eadem ꝓportione. nutritiua aūt fm qō est nutritiua afficit nutrimētuz ⁊ vnit corpori equali modo. aut pene equali. sicut oz fieri in natura eius vt in grossicie. Sz augmētatiua imperat nutritiue vt distribuat nutrimētuz ⁊ diffundat illud illic vbi debet augumētatiua diuerso mō ab hoc q̄ debet nutritiua. nutritiua aūt deseruit augmētatiue. in b q̄ nutritiua sine dubio est vniens: ⁊ est operans ad nutū virtutis augmētatiue. virtus vero augmētatiua non appetit nisi augumētare rē. ¶ Sz generatiua habet duas actiōes. quaz vna est creare corpus ⁊ figurare ⁊ formare. altera vero est attribuere partibus eius in pmutatione scōa formas eaz. ſ. virtutes ⁊ dimēsiōes ⁊ numeros. ⁊ figuras. asperitatē ⁊ lenitatē ⁊ his adherentia: subiecta gubernatōi eius q̄ solus oia pōt: nutritiua vo seruit huic nutriēdo: ſz augmētatiua seruit ei augēdo ſz q̄ res mere tur. hec aūt actio pficit in pncipio gnātiōis rei: deide remanet gubernatio cōmodata augumētatiue ⁊ nutritiue: cū aūt opaī augumētatiua q̄si circa pfectionē. tūc gnātiua itez excitaī cū duabus ministris suis ad gnandū semē ⁊ spma in quo gescat vtus: q̄ est eiuldē sui gnis. oino āt vtus nutritiua appetit b vt p eā ꝓseruet suba cuiusl singularis. ⁊ augmētatiua appetit. vt p eā pficiaī suba fir. gularis. ſz gnātiua appetit vt p eā remaneat spēs: qz appetere pmanere: ē res q̄ venit ex deo in oi qō est: ⁊ in singulari qō nō est aptū ad pmanēdū. ſz est aptū vt spēs ei remaneat. excitaī virtus ad reparādū aligd vice eius. vt p b seruet eius spēs nutritiua. q̄ restaurat qō resoluitur b singulari. ⁊ gnātiua restaurat qō resoluitur de spē.

B

Nutritiua ⁊ augmētatiua sunt circa singularē ⁊ gnātiua intendit speciē.

¶ Fuerunt autem multi: ex quibus aliquis putauit qō nutritiua est ignis: quia ignis nutritur ⁊ augetur. ⁊ erravit duobus modis. vno quia nutritiua nō nutrit: ſz nu

Arī. 3. de aia tex. 59. ⁊. z. t. 46.

Augmētatiua Nutritiue finis.

erit et anget corpus. ignis vero ⁊ si nutriat. non nutrit vel auget nisi se alio: quia ignis non nutritur. sed fit in eo aliquid post aliud. ⁊ extinguit ꝙ ꝑcessit. si enim nutriretur: ⁊ eius nutrimentum fieret ſm nutrimētū corpore um non deberet nutrimētum corpori cessare sicut nutrimētum ignis non cessat: quādiu inuenit materiaꝫ. ſꝫ augetur semper sine fine. ¶ Sꝫ mirabilius est ꝙ dixit auctor huius sentētie. ſ. ꝙ arbores ideo radicant deorsum: quia terrenitas monet eas deorsum ⁊ attenuant in ramis superius. primus autē error ipsius fuit hic. ſ. ꝙ multorum vegetabilium grauiores sunt rami. ꝯ radix. secundus autem ꝙ propter hunc motum. cur non separantur partes ⁊ discedit graue a leui. si hoc autem est ex actione anime attribuamus etiam similiter radicare. ⁊ ramificare anime: quāuis videt ꝙ in vegetabilibus sursum est. vbi est caput eorum. sed caput vegetabiliū est radix eorum: quia inde oriuntur: deinde primum instrumentuꝫ huius virtutis est calor naturalis calor enim est aptus ad mouendū materias. post hec sequitur frigiditas ad faciendum eas quiescere in suis perfectionibus creaturarum ⁊ consumat eas. ¶ Sed qualitatuꝫ passiuaruꝫ instrumētum primum est humiditas. ⁊ h̄ est que recipit figuram. quaꝫ sequitur siccitas: que conseruat figuraꝫ. ⁊ iuuat ad retētionem forme. ¶ Virtus autē vegetabilis que est in animali. non generat nisi corpus animale: quia est animatiua ex qua pēdet virtus animatiua: que est differētia inter ipsam ⁊ eaꝫ: cum qua cōuenit in hoc ꝙ est virtus nutriēdi ⁊ augmētandi. ⁊ complexa tur angulos: ⁊ electa. complexione que est congrua animali. ꝙ autem facit hanc complexionē. est virtus cōmunis vegetabili ⁊ animali. ſm ꝙ est cōmunis. hoc enim scōm ꝙ est cōmunis non debet facere cōplexioné ꝓpriaꝫ. non enim dꝫ facere complexionē ꝓpriam nisi in ipsis: in ipsis enim ꝓter hoc ꝙ est nutritiua est etiaꝫ animalis ⁊ habet in sua natura vt sensificet: ⁊ moueat cum habuerit instrumētuꝫ ⁊ ipsa est conseruans illam coniūctionem ⁊ complexionē sicut cuꝫ relata fuerit ad habētia coniunctioneꝫ fit coniungens. non enim est de natura elemēto: uꝫ ⁊ corporum cōtrariorum coniungi per se. sed de natura habēt ire in partes diuersas. que non coniungit nisi anima propria. Expēli gratia. vt in palma est anima palmifica. ⁊ in vua anima vuifica. ⁊ omnino anima que est forma ipsius materie. Anima enim cum fit palmifica supra hoc ꝙ est anima augendi. habet etiam esse anima palmifica. ⁊ in vua anima vuifica: palma aūt non eget anima vegetabili. ⁊ alia anima ꝓpter quā fiat palma: non enim habet actiones ꝓter quaꝫ vegetabiles. sed eius anima vegetabilis habet in sua vegetabilitate qua est palmifica. sed anima vegetabilis que est in animali post creationē animalis habet actiones. ꝓter quas actiones agit sola secundū qō est vegetabilis tantum: qz est regēs animaꝫ animalē. imo est certissime ꝓter animaꝫ vegetabilem: si voluerint appellare animam vegetabileꝫ ex intellectu quo diximus. ſ. generali. ¶ Ex differētia vero constituēte non ꝓuenit vlla anima vegetabilium. sed ex differentijs quas habet vuūquodq; vegetabile per se ⁊ non aliud: quia non est principium actionis vegetabile ꝓpriū tantum. sed anime vegetabili animalis differentia qua separatur ⁊ constituitur vnaquecq; species sub ipsa. est virtus anime animalis adiūcta illi que aptat illi corpus. ⁊ est differentia ad modum differētiarum quas habent simplicia non quas habent cōposita. anima autem humana non pēdet ex corpore: ſꝫ habet se ad corpus vt forma: sicut postea oſtēdimus. nec eget vt sibi preparetur membrum. concedo autem ꝙ animatio eius differt ab alijs animationibus. similiter etiā membra apta sunt eius animationi.

Arist. z° de aia. t. 4.

Arist. z. de aia. t. 38.

¶ Capitulū scōm de certificando modos apprehensionū que sunt in nobis.

A

Abstracto multiplex.

Ysus

Imaginatiua.

Sequamur nunc de virtutibus sensibilibus. ⁊ apprehēdētibus. ſꝫ loquamur de eis verba generalia. dicētes: qz videtur ꝙ apprehēdere non sit nisi apprehēdere formaꝫ apprehēſi aliquo modoruꝫ. sed si apprehēdere est apprehēdere rem naturalem. tunc apprehēdere est apprehēdere formaꝫ. alicuius abstracti a materia aliqua abstractione: species autem abstractionis diuerse sunt. ⁊ gradus earum multum distantes: formis enim materialibus ꝓpter materiam accidunt dispositiones. ⁊ alia que non habent ex sua essentia. ex hoc. ſ. ꝙ ipse sunt forme. ergo illarum abstractio a materia: aliquando est abstractio non sine illis appenditys. vel aliquibus earuꝫ: aliquando illa est ꝑfecta abstractio que abstrahit intellectam rem a materia: ab alys appenditys in materia earum: exempli gratia. forma etenim humana. ⁊ subſtantia est natura sine dubio: in qua conueniunt omnia singularia speciei equaliter: cuius est vna diffinitio. sed quia accidit ei vt exīsteret in hoc singulari ⁊ in illo. ideo multiplicata est: hoc autē nō habet ex natura sua. si enim ex natura humana esset. vn de deberet multiplicari: tunc nō predicaretur homo de aliquo numero vno. si vero humanitas esset ex hoc ꝙ est humanitas petri. tunc humanitas non esset alterius: ergo vnum ex accidētibus que accidunt humanitati ex materia: est species hec multiplicationis ⁊ dimissionis: accidunt autem ei alia ꝓter ꝯ hec accidentia. ſ. quia cum fuerit in materia acquiretur ei aliquis modus quāti. ⁊ qualis. ⁊ vbi ⁊ situs. que omnia sunt extranea a natura ipsius: quia si hoc ꝙ est humanitas esset ex hoc predicto modo: vel alio modo quāti ⁊ qualis. ⁊ vbi ⁊ situs: tunc ex hoc ꝙ est humanitas oporteret vnumquemq; hominuꝫ conuenire cum alio in his intētionibus. si aūt hoc qō est humanitas esset ex alio aliquo modo quanti. ⁊ qualis. ⁊ vbi ⁊ situs: oporteret vt omnes homines cōuenirent in illo modo: ergo forma humana ex sui essentia non debet habere accidētia hec: que solent ei accidere. sed propter materiaꝫ habetur cum illis accidētibus. ⁊ propter accidētia comparationis que est inter eā ⁊ materiaꝫ: que comparatio cuꝫ remota fuerit destruetur apprehēſio ipſa. visus autem indiget his accidentibus. cuꝫ apprehēdit formaꝫ eo ꝙ non abstrahit formaꝫ a materia abstractione vera. sed est necessarium materiam adesse: ad hoc vt forma hec apprehēdatur in illa: sed imaginatio siue imaginari. est cuꝫ abstrahitur forma a materia maioꝛi abstractiōe: etenim formaꝫ capit sine materia: ita ꝙ ad hoc vt hoc subſistat in illa nō est necesse exīstere māꝫ: qz mā siue sit absens: siue destructa: eē tm̄ forme stabile erit in imaginatōe: ⁊ tūc apphēſio ipſius erit abstrahēs eā a colligatiōe. quā hꝫ cū mā abstractione ꝑfecta: ſꝫ imaginatio nō denudat eā ab accīdentibus mālib⁹. sensus etiā nō denudat eā a mā denudatiōe ꝑfecta: neq; denudat ab accīdentibus materie: ſꝫ imagiatio denudat eā a mā denudatiōe vera: ſꝫ nō denudat eā vllo mō ab accidētibus materie: forme etenim q̄ sūt in imaginatiōe sunt ſꝫ h̄ ꝙ sūt sensibiles ⁊ ſcōꝫ q̄litatē ⁊ q̄titatē aliquā ⁊ situ: nō est possibile imaginatiōi aliquo mō imaginari formā in tali dispōne in qua possibile sit ꝓuenire oīa idiuidua illi⁹ spēi: hō. n. imaginatus est sicut vnus ex boibus: possibile est autem homines esse qui sunt imaginati: nō illo modo quo imaginatio imaginatur hominem illum.

Estima/ tiua.

¶Sed estimatio parum transcendit hunc ordinē abstractionis: eo q̄ apprehendit intentiones inmateriales. que non sunt in suis materijs: quamuis accidat illis esse in materia: quia figura. ⁊ color. ⁊ situs. ⁊ his similia sunt res quas non est possibile haberi nisi a materys corpoalibus: bonitas vero ⁊ malicia. ⁊ conuenicns. ⁊ inconueniens. ⁊ his similia sunt in se res non materiales. quibus tamen accidit esse materialis. ratio autem q̄ be non sunt materiales. hec est. s. q̄ si be essent materiales ex se ipsis. non intelligerentur bonitas vel malicia vel conueniens vel inconueniens. nisi accidens corpori. intelligūtur autem sine corpore: constat ergo q̄ be in se nō sunt materiales. sed accidit eis esse in rebus materialibus. estimatio autem non apprehendit. neq; assequitur nisi similia horum. ergo estimatio apprehendit res materiales ⁊ abstrahit eas a materia. sicut apprehendit etiaz intentiones non sensibiles: quamuis sint materiales. ergo hec abstractio purior ⁊ vicinior est simplicitati q̄ due prime. sed cum hoc tamen non expoliat formam hanc ab accidentibus materie: eo q̄ particulariter apprehendit eam ſm propriam materiam. ⁊ ſm comparationez eius ad illam ⁊ ligatam cum forma sensibili. ⁊ stipatam accidentibus materie. ⁊ est ꝓueniētia imaginatiōis cū illa. ¶Sed virtus in qua forme exñtes nō sunt materiales vllo modo nec accidit eis eē materiatas. nec forme sunt rerum materialiū: sed denudate ab omni colligatione est materia constat: quia comprehendit formas apprensiue nuda a materia omni modo: in eo autez q̄ ex seipso nudum est a materia. res manifesta est. ſz id q̄ habet esse cum materia. aut cuius est esse materiale. aut cui hoc accidit. abstrahit a materia. ⁊ ab omnibus appēditys ex materia que sunt cum ipsa. sed apprehendit id apprehensione nuda. ita q̄ sit exempli gratia sicut homo qui predicatur de pluribus. ⁊ ita q̄ apprehēdit multa in vnam naturaz ⁊ sequestrat illud ab omni quantitate. ⁊ qualitate ⁊ vbi ⁊ situ materialibus. nisi enim denudaretur ab hoc non esset aptū dici de omnibus. ⁊ in hoc differunt apphēsio iudicantis sensibilis: ⁊ apphensio iudicantis imaginabilis. ⁊ apphēsio iudicantis extimabilis: ⁊ apprehēsio iudicantis intelligibilis. ⁊ ad hanc intē-

B tionem duximus hoc verbuz in hoc capitulo. ¶Dicemus autem q̄ sentiens habet in sua potentia finali. sicut sensatum in effectu. sentire eteniz est recipere formaz rei nudam a sua materia. ita vt informetur per eaz sentiēs. videns ideſt mutari a formis sensibilibus que sunt extra in rebus subiectis. est sicut visum in potentia. similiter palpatum. ⁊ gustatum ⁊c. primum enim sensatū certissime est id q̄ describitur in instrumento sensus. ⁊ id apprehendit: videtur autem q̄ cum dicitur sentiri q̄ est extrinsecus intellectus eius est ꝓter intellectum sentiēdi in anima. intellectus eniz huius q̄ dicitur sentiri extrinsecus est q̄ eius forma assimilata est in ipso sensu. sed intellectus sentiendi in anima non est q̄ ipsa forma eius effigiata sit in proprio sensu. ⁊ ꝓpter hoc difficile est constituere esse qualitatum sensibilium in corporibus. sed certissime scimus q̄ cum aliquod corpus afficit sensum: sed ipsum non afficitur. q̄ in ipso est propria qualitas: que est principium permutandi sensum sensu nō permutante ipsum. ¶Sed democritus ⁊ alia secta naturalium. non posuerunt istis qualitatibus esse vllo modo. sed figuras quas ponunt in arbomis posuerunt causas diuersitatis eius: quo afficiūtur sensus ꝓpter diuersitatē ordinis ⁊ situum earum: dicētes q̄ ꝓpter hoc vnus homo sentit pannum vnum duorum diuersorum colorum ſm duos intuitus eius: propter quos variantur comparationes eius que sunt ad situs vnius rei in se. sicut colum colūbe: q̄ aliquādo videtur cerulei: aliq̄ rubicundi. aliquando coloris aurei ſm diuersitatem situū. ⁊ ob hoc vna ⁊ eadem res est homini sano dulcis: ⁊ infirmo amara. ⁊ isti sunt qui posuerunt q̄ qualitates sensibiles non habent certitudinem in se: ⁊ q̄ non sunt nisi figure. ¶Fuerunt autem alij qui non tenuerunt hāc sententiam. nec posuerunt istis qualitatibus certitudinem in corporibus. sed dixerunt q̄ be qualitates non sunt nisi passiones tantum sensuum. ita q̄ in sensibilibus nihil est de eis. iam autem ostendimus destructionem huius sentētie. ⁊ ostēdimus q̄ in aliquibus corporibus ꝓprietas est que afficit ꝓprietatem lingue. exempli gratia. id. s. q̄ vocamus dulcedinem cum gustamus. ⁊ alia corpora habent aliam proprietatem certissime quam vocamus gustum. ⁊ nihil aliud. sed sentētie auctorum de figuris iam destruximus fundamentuz in premissis. sed ad hoc etiam patefiet destructio eius: si enim sensatus esset figura. oporteret vt cuz tangeremus figuram. ⁊ apprehēderemus eam per se non cum pupilla. videremus etiam colorem eius: ynum enim sentiēs ex vna parte apprehēdit vnum quid. sed cum apprehēſio fuerit ex vna parte id q̄ de illo non apprehēditur: aliud est ab eo q̄ apprehēditur: color igitur aliud est a figura. si autem dicitur q̄ vna res afficit duo duabus affectionibus diuersis: cuius vna affectio in vno sit tactus. ⁊ eius affectio in alio visio. si ita fuerit ipsa figura non erit sensata. sed figura erit affectio diuersa per quam afficit in diuersis sensibus alium q̄ illa. sensibile etiam corpus est. quod sicut ipsi tenēt nō afficitur nisi ex figura. erit ergo vt sensibile non afficiatur nisi ex figura. vna ergo eadem res afficitur in vno instrumēto vna figura. ⁊ in alio alia: sed ſm eos nulla figura est que non possit tangi: ergo hoc visibile etiaz possibile est tangi. constat autē q̄ in colore contrarietas est: ⁊ ꝓter hoc etiaz in sapore. ⁊ ꝓter hoc etiā in alys. in nulla autem figurarum est aliquid contrarietatis: isti etiam certissime ponunt q̄ omne sensatum est tactum. ipsi etiaz ponunt q̄ de visu aliquid emittitur: q̄ tangit idem. sed si ita esset oporteret. vt q̄ tāgitur duobus sensibus esset tantuz figura. mirus est autem q̄ obliti sunt figuras non apprehendi nisi cum fuerint ibi colores aut sapores. aut odores. aut alie qualitates. ⁊ q̄ nullo modo sentitur figura nuda. si autem fuerit hoc. tunc ex hoc q̄ figura nuda cum sit sensibilis afficit sensum aliqua istarum affectionum. ⁊ ꝓter figuralitatem affirmatum est esse istarum affectionum: ⁊ quia non est ipsamet figura. ⁊ constat quia sensus non sentit figuram nudaz. nisi sentiat cum ea aliud. ¶Dixerunt etiam aliqui antiquorum q̄ possibile est: vt anima alio modo sentiat sensibilia. sine medys. ⁊ sine instrumētis. sed media sunt sicut aer. exempli gratia. visus: instrumēta vero sunt sicut oculus visui. vnde hi procul sunt a veritate. ¶Si enim sentire haberet anima ꝑ se ipsam sine instrumentis. tunc hec instrumenta essent ociosa in creatura ⁊ inutilia. Jteꝫ cum anima ſm eos aliud sit a corpore non habens situs: impossibile est tunc aliqua corpora esse. q̄ propinquiora ei. ⁊ accidētia ad ipsam. ⁊ alia remotiora ab ea ⁊ occultata: que non sentiat. ⁊ omnino oportet vt nō sit diuersitas in situ corpoꝝ quātus ad ipsam. nec occultatio nec manifestatio: hē. n. dispositiones corpoꝝ sunt. ⁊ circa corpora. ⁊ oꝫ vt aia aut sit apprehēdens oium sensibiliū aut nullius. ita vt nō possit abesse aliq̄ sensatū ab eius apphēsione. h eni absentia est alicuius rei q̄ est diuersa a presentia ei? ⁊ hec res aliq̄ est absens aie. aliq̄ pñs q̄ sit ex loco situali: oꝫ ergo vt aia sit corpus. isti autem nō tenent hoc.

C

¶ Postea aũt declarabimus. q forme apprehense que non possunt separari a materia. ⁊ a colligatione cuz materia. impossibile est imprimi sine instrumento corporali. Sed si anima non egeret medijs ad apprehendendum res. oporteret vt visus non egeret lumine. nec medio claro. ⁊ applicatio visi ad oculum non prohiberet visum. ⁊ obturatio auris nõ phiberet sonũ. ⁊ langores q accidũt huiusmodi instrumẽtis nõ phiberẽt sentire. ¶ Fuerũt autem aliqui qui posuerunt mediũ disturbans dicentes qõ mediũ quanto fuerit tenuius. magis erit peruium. vnde si esset purum perfectioꝛ esset visio. ⁊ res amp ius videretur q̃ modo videatur. ⁊ esset possibile videri tũc quicquid est in celo: hec autem dictio falsa est. non enim oportet vt si ppter attenuationem proueniat augmentum visus. ideo ppter ꝓximationem aeris proueniat maiꝰ augmentum videndi: attenuatio autem non est via. vel causa attenuandi corpus. sed inane fm eos est ꝓuatio corporis. si autem inane haberet esse aliquid: tunc inter sensatum ⁊ sentiens remota non esset continuitas vllo modo. nec esset ibi actio nec passio. ¶ Fuerunt etiã alij qui putauerunt. illud. s. q̃ sentiens generaliter. vt anima: pendet ex spiritu: qui est corpus acute penetrans. cuius postea exponemus dispositionem. quia ipsum est instrumentum apprehendendi. ⁊ quia hic solum potest extendi ad sensibilia ⁊ obuiare illis. ⁊ eque distare ab illis. ⁊ habere ad illa aliquem situm ex quo prouenit apprehendere. hec autem sententia etiam falsa est. huius enim speciei non retinetur essentia. nisi per hec nutrimenta que illum circũualant. si autem admiscetur ei aliquid extrinsecus complexionaliter aut fm compositionez: destruitur eius substantia: deinde non habet motum localem. quem si haberet possibile esset ipsum seperari ab homine: ⁊ postea redire ad ipsum. ⁊ possibile esset hominem mori ⁊ viuere secundum suam propriam voluntatem vno tempore. si autem species esset huius. non indigeret instrumentis corporalibus. ergo verum est q̃ sensibus necessaria sunt instrumenta corporalia. ⁊ aliquibus eoꝝ media. ¶ Quia sentire est passio aliqua que est receptio forme. sensari. ⁊ permutatio in similitudinem sensati in effectu. ⁊ sentiens in effectu est sicut sensatum in effectu. ⁊ sentiens in potentia sicut sensatum in potentia. sensatum etenim certissime ⁊ propinquum hoc est per qõ informatur sentiens ex forma sensati. ergo sentiens est aliquo modo sentiens seipsum non corpus sensatum. ipsuz enim est qõ informatur forma. que est propinquius sensatum. sed extrinsecum informatum est forma. que est sensatum procul: ergo illud sentit seipsum non viuere. ⁊ sentit seipsum non corrui: cum volnerimus dicere propinquiorem sensum. ⁊ in quo iam non est medium. sed passio sentientis ex sensato. non est ad modum motus nec est illi affectio cõtrary ad contrarium: sed est perfectio. s. quia perfectio que est in potentia. ita fit in effectu. sine conuersione effectus in potentia. ¶ Postq̃ autem locuti sumus de apprehendere qõ est generalius q̃ sentire. ⁊ locuti sumus de qualitate sentiẽdi generaliter. dicemus nunc q̃ omne sentiens apprehendit suum sensatum: ⁊ apprehendit etiaz ꝓuationem sui sensati: sed sensatum apprehendit per seipsum ꝓuationem sui sensati. sicut tenebras oculus: ⁊ silentium auditus. ⁊ huiusmodi. quia illa in potentia sunt: non in effectu: sed apprehendere qõ vnumquodq; horum est apprehendere. nõ pertinet ad sentientem. apprehendere etenim hic nõ est q̃ videatur nec sonus qui audiatur. vnde non apprehẽditur nisi actione intelligibili. aut extimabili. sicut postea declarabitur ex earum dispositione.

¶ Capitulum tertium de sensu tactibili. A

PRimus sensuum propter quem animal est animal est tactus: sicut enim omne qõ habet terrenam animam habet virtutem nutritiuam. ⁊ possibile est vt nõ habeat aliquam aliarum. sed non cõuertitur: sic omne qõ habet animaz sensibilem habet sensum: tangendi: ⁊ possibile est vt nõ habeat aliquem aliorum: sed non conuertitur. dispositio etenim nutritiue comperatione virtutum aliarum anime terrene: est qualis dispositio tactus comperatione aliarum virtutum anime sensibilis: hic est q̃ prima compositio animalis est ex q̃litatibus tactibilibus: ⁊ ex quibus est cõplexio eius: destructio eius fit ex earuz diuersitate: ergo sentire est natura anime. ⁊ oꝛ vt sit prima natura illud qõ indicat. vnde proueniat destructio: ⁊ id propter qõ conseruatur. qõ prodest ⁊ est prioꝛ alijs speculationibus que iudicãt ea que prosunt. sed non ad ꝓstituendum: aut nocent. fz nõ ad destruendum. ¶ Iustus autem quamuis inter gustata iudicet id propter qõ permanet vita. tamen possibile est vt destructo gustu animal remaneat animal. ¶ Alij enim sensus fortassis cooperant ad inquirendũ nutrimentum conueniens. ⁊ ad discedendum a nocuo. ¶ Alij etiam sensus non iuuant ad sentiendum qõ aer continens vel circundans corpus exẽpli gratia est aduersus vel congelans. Et q̃ omnino fames est desiderũ sicci ⁊ calidi. ⁊ sitis est desiderium frigidi ⁊ humidi. nutrimentum etenim certum est qõ est huiusmodi qualitatum quas apprehendit tactus. Iustus etiam est delectatio: vnde sepe destruitur sensus gustus: cum infirmatur ⁊ remanet animal. ergo tactus est primus sensuum qui est necessarius omni animali terreno. De motu aũt potest quis dicere q̃ cognatus est sensui in animali. sicut in sensibus vna est spes prioꝛ. Similiter videtur inter virtutes motus species aliqua esse prioꝛ. sed diuulgatum est q̃ animalium quoddam est habens sensum tãgendi ⁊ non habet virtutem mouendi sicut species conchilium. Dicemus q̃ motus voluntarius duplex est: qz ⁊ est motus localis de loco ad locum. ⁊ est motus cõtrahendi. ⁊ extendendi membra animalis: ex quo non prouenit motus totius de loco suo. Impossibile est autẽ vt animal habeat sensum tangendi. ⁊ nõ habeat in se virtutem motus aliquo modo. quomodo enim sciretur habere sensum tangendi. nisi videretur in eo aliquis modus refugiendi contactum vnum ⁊ appetendi alium: vnde exemplum. de conchilibus qõ inducũt ⁊ de alijs. nihil valet: quoniam nos videmus conchilium. in suis conchis motus constrictionis. ⁊ dilatationis. ⁊ reflexionis: ⁊ extensionis in partibus eoꝝ: quamuis non discedant a loco suo. ¶ Et ex hoc cognoscimus q̃ sentiũt tactum. videtur ergo. q̃ quicquid habet tactum habet in seipso aliquẽ motũ voluntariuz. aut in se toto. aut in ptibus suis. ¶ Ea autem que tanguntur diuulgatum est q̃ sunt calor. ⁊ frigiditas humiditas ⁊ siccitas. asperitas ⁊ lenitas ⁊ grauitas ⁊ leuitas. Sed duricies ⁊ mollicies. ⁊ viscositas. ⁊ solubilitas. ⁊ huiusmodi non sentiuntur: nisi consequentes eas quas prediximus. Caliditas etenim ⁊ frigiditas vnaquecq; per se ipsam sentitur propter hoc q̃ accidit instrumento pati ab eis. Sed duricies ⁊ mollicies. ⁊ humiditas ⁊ siccitas putantur nõ sentiri per se ipsas: quia accidit ex mollicie vt obediatur omni volenti penetrare in corpus suum: ⁊ ex siccitate accidit vt resistatur: quia cum coniungitur ei membrũ sentiens reprimit illud. Ex asperitate etiam accidit simile huic: qz ex partibus supeminentibus accidit repri-

Ari. 3° de aia. t. 66.

Ari. 2. de aia. t. 28. ⁊. 86.

Ari. 2. de aia. t. 28.

Ari. 2. de aia. t. 16.

mere. ex subsistēribꝫ vo nō accidit aliqd. Ex leni quoq; accidit lenitas. ⁊ equalitas. Sꝫ ex grauitate accidit tendere deorsuꝫ. ⁊ ex leuitate ꝛsuꝫ huius. Dicemus g ꝛtra auctorē huius dictionis. non est necesse vt sensatum p se ipsum sentiat sine passione accidente ex se ipso. Calidū enim quā diu nō calefecerit non sentiet: qm̄ non sentiē qō est in sensato. sed id qō accidit sentienti ex illo. ita vt quādiu illud nō accidit ei ipsuꝫ nō sentiē: qz sensatū per se ipsum est. id ppter qō accidit instrumēto sentienti. q̄litas similis ei. que in illo est. ⁊ tūc sentiē: silr est reprehensio que fit ex sicco. ⁊ aspero. ⁊ lenitas ex leni. ⁊ tendere ad locū ppriū ex graui ⁊ leui. Grauitas etenim ⁊ leuitas sunt due iclinationes. ⁊ extēsio etiā est inclinatio ad aliquā prē. he dispositiones cū acciderint instrumētis sentiūt sine medio caliditatis aut frigiditatis aut coloris. aut sapoꝛis aut alioꝛ sensibiliū: ita vt si nō eēt illud medium: nō illud esset sensatū pmo. nec sensatum p se ipsum. sꝫ eēt sensatū scdo ⁊ accītalr. ¶ Est aūt ꝟ alius modus de eo qō sentiē. sicut solutio ꝛtinuitatis q̄ venit ex ꝛbere vel ex alio. ⁊ nō est ex calore. vel ex frigore. nec ex humore. nec ex siccitate. nec ex duritie. nec ex mollitie. nec ex aliqua ꝑdictaꝝ. Silr etiā sentire voluptates tactibiles. sicut voluptas coytus. ⁊ similia oꝝ ꝓsiderare qualr fiāt. ⁊ quo mō attribuanē virtuti tactiue ꝓ ꝑte. ¶ Jaꝫ aūt putauerūt aliqui hoics q̄ nulle qualitates sentiunē nisi mediāte eo qō accidit ex solutione ꝛtinuitatis. sed nō est ita. Calidū eteniꝫ ⁊ frigidū. scōz q̄ ex eis mutaē complexio. sentiunē equalr. Solutio aūt ꝛtinuitatis nec ē equalis. nec ꝓsilis in toto corpe. vñ nos dicimus q̄ sicut aial generaē ex mixtiōe elemētoꝝ ⁊ ex cōpositiōe: sic etiā sanitas ⁊ firmitas q̄dā cōparanē cōploni. ⁊ q̄dā officialiū coequalitati ⁊ cōpōni. ⁊ sicut in corruptiōe cōplonis est aliqd qō est noxiū: sic etiā in corruptiōe cōpōnis est aliqd qō est mortifeꝝ: ⁊ sicut est tactus sensus. quo deprehēdiē qō corruptū est de cōplexione. sic etiā est sensus quo cognoscīē qō corruptū de cōpositione. g̃ ⁊ tactu deprehendiē etiā solutio cōtinui. ⁊ eius ꝛsuꝫ qō est eius restauratio in cōtinuitate. ¶ Dicem⁹ etiā q̄ois dispositio q̄ est ꝛsa dispositoni corꝑis. sentiē in pmutatione ⁊ motu ad illā. ⁊ nō sentiē postq̄ habeē ⁊ residet: sensus ⁊ cnim aut passio est. aut adiūctus passioni passio aūt nō est nisi cuz aliqd remoueē ⁊ aliquid aduenit: vnde in quieto non est passio. ⁊ hoc est in malis ⁊ in bonis cōplexionib⁹ simul. cōplexiones etenim male cū quiescant postq̄ corrupeрunt cōplexiones nāles. ita qō be male facte sint quasi naturales nō sentiunē: ⁊ ob hoc etiā nō sentiē calor ethicꝰ coꝝ: quāuis multo fortioꝝ sit q̄ calor tertianoꝝ. Sed si naturales adhuc habuerunt esse: iste extranee q̄ aduersanē sentient: ⁊ hoc nominaē infirmitas cōplexionis diuerse: ⁊ istud quietū vocaē infirmitas cōplonis ꝓueniēs. g̃ dolor ⁊ remedium doloris etiam sunt de sensibus tactibilibus. Sed differt tactus secundū banc intēriōnē ab aliis sensibus. Alioꝝ etenim sensuum quidā sunt qui nō bñt voluptatem nec dolorem. ⁊ quidam sunt qui delectanē ⁊ dolent mediantibus aliis sensibus. Sꝫ ille in quo non est voluptas est visus qui non delectaē nec dolet. Sed aīa est que delectatur intus ppter illud aut dolet. ¶ Similiter etiaz est dispositio auditus: qz auditus non dolet ex forti sono. sicut visus ex forti colore sicut est lumen. nec dolet ex hoc q̄ audit aut videt. sꝫ ex hoc q̄ tangit. ⁊ accidit ei dolor tactibilis. ⁊ sic aduentus huius afficit illum constrictione tactibili. ¶ Sed olfatus ⁊ gustus. dolent. ⁊ delectanē cum afficiuntur conueniēti qualitate aut inconuenienti. ¶ Tactus vero aliquando dolet ppter qualitatem tactiuaz. aut delectaē. aliquando dolet aut delectaē. nō mediante alia qualitate que sit primuz sensatū. Sꝫ ppter solutionē ꝛtinuitatis. ⁊ ppter suam cōtinuitatē. Ex pprietatibus autez tactus est q̄ hz instrumentuz naturale qō est caro neruosa ex hoc q̄ sentit: aut caro ⁊ neruus sentit ex tactu: quamuis non sit ibi mediū aliquo modo. Ipse enim sine medio pmutaē. ppter tangentia habentia qualitatē. ⁊ cuz pmutaē sentit. non est autē ista dispositio omnis sensus cum suis sensatis. nec debet putari q̄ sentiens est neruus tantuz: sꝫ neruus reddit certe sensum tactibilē alq̄ mēbꝛo qō est caro Si enim sentiens esset ipse neruus tantū: oportcret esse sentiens in tota cute hominis ⁊ eius carne aliquid expā sum sicut sunt pānniculi. aut sensus eius esset. non in omnibus partibus eius. sed in aliquibus partibus que sūt in eo. neruus aūt qui est sensus tangendi est reddēs ⁊ recipiens simul: Neruus vero cōcauus est reddēs visum. sed non est recipiens. non enim est recipiens. nisi ille cui reddit. quiest cristallinus humor: ⁊ qui ambit illū ꝑs ergo manifestuz est q̄ natura carnis est recipere sensuz. quamuis ad recipiendum illum eget vt recipiat aliūde. ⁊ ex virtute alterius membri: mediantibus aūt neruis. Si vero principium fuerit in illa. erit sentiens per se ipsam. quātuis sit caro sicut est cor. licet enim separarētur in corde fila neruoꝝ: non est tamen longe. quin excipiat ab eo sensum. ⁊ reddant vni origini. ⁊ ab origine reddatur cerebꝛo. ⁊ alys membris: sicut postea demonstrabimus: ⁊ qualiter sit dispositio epatis ex hoc q̄ dispergunt in eo vene capillares: que ex eo recipiunt ⁊ reddūt aly. possibile est autem vt hoc q̄ dispergunter in eo capillares vene sit potius ad roborandū essentiā suam. ⁊ ad ꝛstringendum carnem suaz. ¶ De bis autem als disputamus postmodū. Ex proprietatibus etiaz tactus ē q̄ tota cutis que circundat corpus: est sentiens p tactū. ⁊ non vna sola pars eius est. q̄z enim sensus iste est natura conseruans corpus. ab accidentibus que multuz nocent si consisterent in aliquo mēbꝛo: uz cui acciderent: oportuit idcirco vt totum corpus poneretur sentiens p tactum. ⁊ quia alys sensibus reddunē res non contingētes. ⁊ de procul sufficit vt eoꝝ instrumentum esset vnuz membrum: cui cum sensatum sibi coniunctum fecerit impedimentuz: sciet anima ⁊ cauebit sibi ab eo ⁊ seperabit corpus a parte illa. ¶ Si autem instrumentū tangēdi esset aliquod vnuz membroꝝ: non perciperet anima de corrumpentibus: nisi quantuz contingeret illud. ¶ Videntur autē virtutes tangēdi multe: quaruz vnaquecz appropriatur vni contrarioꝝ. videlicet vt id p qō comprehendimus ꝛrietatez que est inter graue ⁊ leue sit aliud ab eo p qō apprehēdimus ꝛrietatē que est inter calidum ⁊ frigidum. Iste veniēm sunt prime actiōes sensus. ⁊ oportet vt vnūquodcz genus eaꝝ habeat virtutē propriā. Sed qz iste virtutes diffuse sunt p oia mēbꝛa equaliter. ideo putauerunt eas esse vnam virtutē. veluti si tactus ⁊ gustus essent diffusi p totū corpus: sicut sunt diffusi in lingua putareē q eoꝝ principiū. vna virtus eēt. Sed qz diuersi sunt extra linguā. ideo cognita est eoꝝ diuersitas. Nō aūt oportet necessario vt vnaquecz istarum virtutum instrumentū habeat sibi ppriuz. Sꝫ possibile est vnum instrumentū esse cōe illis. Omne autem mediū nō oꝫ habere in seipso qualitatē quam reddit. iō vt cum receperit. ⁊ reddiderit: reddat aliquid nouū: ꝓpter qō accidat passio. ⁊ accidat sentire: passio etenim nō accidit nisi ex re noua. Simiꝫ etiā instrumentum tangendi: sed mediū. exempli gratia. qō r on est calidum nec frigidum. est duobus modis: vnus eoꝝ est vt nullo modo participet ipsas qualitates. Alter vero vt partici-

pet eas. sed equaliter. ita vt nec calidū nec frigidū. s3 tēperatum vel equale mediū. Impossibile aūt erat vt instrumentū tangendi esset vacuū ab his q̄litatibus oio. Ex illis. n. cōpositū est: oportuit ergo esse vacuū ab vltimitatibus cā complexionis τ equalitatis ad sentiendū id qd̄ est distēperatum: q2 qd̄ ex cōplexiōibus tangentibus est vicinius equalitati illud est subtilioris sensus. Et q2 homo ex omnibus aīalibus ꝓpinquior est equalitati. ideo est subtilioris tactus: qui est primus τ cap̄ sensuū. Et quia animal est terenū. iō impossibile est separari ab eo qui non fit nisi ex cōpositione equali que indicet inter ↄtraria. ergo manifestum est ex hoc. ꝙ simplicia τ illis ꝓxima. nec habent sensū nec vitam. nec augmentū. qd̄ est in aliquo. qd̄ est ꝓpinquū simplicibus. Sufficiat autē qd̄ locuti sumus de tactu.

Ari de sensu τ sen. Lec. 9

Ari. tertio d aia. tex. 63. τ. 66.

Capitulum quartū de gustu.

A Gustus post tactū sequitur.

Gustus sequit̄ post tactū. cui⁹ vtilitas est in actione ꝑ quā ꝑficit̄ corpus que facit desiderare nutrimentū. τ experiri. Conuenit autem cū tactu in vno. ꝙ gustatū frequētius tactu dep̄hendit̄. sed differt ab eo in eo ꝙ ipse tactus non reddit saporē sicut tactus calidi reddit calorē sed quasi eget medio qd̄ recipiat saporē τ sit in se non habēs saporē: q est humor saliue: qui ꝓuenit ex instrumentis saliualibus. Si vero hic humor fuerit expers saporum reddet sapores firmiter. Si autē admixtus fuerit ei aliquis sapor sicut est in amaritudinarijs. aut in illo qui habet in stomaco suo humorē acetosū: manifeste ↄfundet qd̄ reddit cum sapore qui est in eo τ assimilabit illud amaro aut acido. Est autē h̄ locus ↄsiderandi hoc. s. an hic humor nō fiat medius nisi q2 cōmiscent̄ ei partes habētes saporem cū mixtiōe diffusa ꝑ eū. τ deinde penetret τ diffundat̄ in lingua. quousq3 cōmisceat̄ cū lingua. τ sentiat̄. an ipse humor ꝑmutetur ad recipiendū saporē sine cōmixtione hoc eni3 cōsiderandū est. Si enim sensatū est ipsum cōmixtū. tūc humor nō est medius absolute. sed est medius ad facilius ↄtinuandā substantiā sensatā habentē qualitatem ↄsentientē. Ipsum aūt sentire nō fit nisi tactu sentientis sensatū sine medio. Si aūt humor fuerit qui saporē recipit. τ sit alicuius qualitatis ꝑ ipsum sensatum certissime erit humor. τ fiet hoc sine medio. τ sapor cum offenderit instrumentū gustādi sentietur. Sensatū vero qd̄ venit ab intrinsecus si posset habere hūc tactū accidentē sine medio. esset gustus nō sicut visus. qui non pōt offendere instrumentū videndi sine medio. si enim instrumentū tetigerit visum nihil app̄hēdet. Melius est aūt vt h̄ humor sit faciendi facile. τ sit alterius qualitatis. τ ↄfundatur simul. Si enim posset. tangi subtiliter sine humore esset gustus. Si aūt dicit̄ quomō ponticū τ stipticū gustant̄ cum ipsa oppilent τ ꝓhibeant penetrare. Dicim⁹ ꝙ primū cōmiscent̄ cū lingua mediante hoc humore: deinde afficiunt ipsum alia qualitate ꝑ quā cōmiscent̄. Sapores aūt quos apprehendit gustus. sunt dulcedo. τ amaritudo. τ acetositas τ stipticitas. τ ponticitas. τ acuitas. τ vnctuositas. τ salsedo τ insipiditas. Insipidū aūt videt̄ quasi quod non h3 saporem. τ est sicut quod gustatur de aqua τ de albumine oui. Sed ceteri multiplicati sunt propter hoc ꝙ sunt medij: quia preter hoc ꝙ afficiunt gustū. sunt quidam eo2 qui afficiunt τ tactū. Sed cōponit ex natura saporatiua. τ affectiōe tactiua. vnū quiddā qd̄ non discernit̄ vno sensu. τ fit illud. quasi sapor purus τ discretus. Videt̄ aūt ꝙ vni ex saporibus qui sunt medij inter extrema adiungat̄ solutio τ calefactio τ vocat̄ h̄ compositio acuitas. Alij aūt adiūgit̄ sapor τ solutio sine calore. τ hoc est acredo. Alij aūt cū sapore ↄiūgunt̄ siccare τ spissare. τ hec est pōticitas. Similiter ēt est in alijs que exposita sunt in libris phicis.

Capitulum quintū de olphatu.

A

Quamuis homo maioris igenij est in olfaciēdo ꝙ omnia aīalia. τ in propalādo odores occultos cōfricatiōe qd̄ nō hn̄t cetera. τ attenuat eos ad sentiēdū olfaciendo. in quo conueniunt cetera cū eo. tñ cum hoc non recipit odores fortiter. ita vt ex eis afficiātur imaginationibus eius similitudines firme. Sicut acquirunt̄ ex tactis τ gustatis. vnde videtur ꝙ discretiōes odo2 in aīa ipsius sunt debiles. τ ideo odores apud eum nō habent noīa nisi duobus modis. vno mō s3 modum placendi τ displicendi: sicut dicitur redolens τ fetēs: τ sicut si diceret̄ sapor sapidus. τ insipidū sine discretione differentie τ appellatione. Alio vero mō cū denominat̄ eius nomē secūdū similitudinē eius ad saporē vt dicat̄ odor dulcis. τ odor acidus. quasi odores qui solēt ↄiungi cum saporibus nō cōparant̄ nisi illis. nec cognoscunt̄ sine illis. Uidetur aūt ꝙ dispositio apprehendendi odores in hoīe est sicut dispositio app̄hēdēdi corpora re2 τ odores ea2 in aīalibus habētibus oculos duros. vident̄ etenim nō apprehendere nisi quasi similitudines incertas sicut cum debilis visus. app̄hēdit corpus eminus. Multa vero animaliū habentium occulos duros hn̄t maximā virtutē app̄hendendi odores sicut apis. τ ꝙ est simile illi: cui non est necesse olfacere. s3 reddunt̄ ei odores in aere. Mediū aūt odorandi est corpus non habens odores sicut aer τ aqua que deferunt odores odorato2. Jam aūt dissenserunt hoīes in odoratu. quidam eo2 enim dixerunt ꝙ odor reddit̄ ꝓpter ꝑmutationē medij ex resolutione partiū corporis sensati. Quidam vero dixerunt ꝙ non reddit̄ nisi ꝓpter ꝑmutationē medij. ita vt nō ꝑmisceat̄ in eo aliqd corporis odoriferi quod resoluat̄ ex eo. Quidā aūt dixerunt ꝙ redditur sine ꝑmutatione alicuius de corpore eius. τ sine permutatione medij. s. ꝙ corpus odorife2 operat̄ in corpus non odorife2. inter que corpa est mediū corpus nō odorife2 in quo nō operat̄. sed mediū est deferens actionē istius in illū: sicut dicit̄ in principijs sono2 τ colorum: debemus aūt nos hoc ↄsiderare τ certificare. S3 vnusquisq3 vsurpantiū aliquam ha2 sentētia2 rōnē h3. Qui enim dicunt vaporē τ fumū ratiocinant̄ dicētes. ꝙ nisi odor diffunderet̄ ex dissolutione alicuius. calor τ quicquid calorē excitat ex ↄfricatione. vel euaporatione τ ↄsimilibus non excitaret odores neq3 frigiditas occultaret. Clarum est igitur ꝙ odor non venit ad odoratum nisi propter vaporē qui euaporat ex odorifero τ ꝑmiscet̄ aeri τ diffundit̄ ꝑ illū. τ ideo cū diu odorauerit pomū marcescit ꝓpter multū qd̄ resoluit̄ ex illo. Qui aūt dixerūt de ꝑmutatione ratiocinati sunt dicentes. ꝙ si odores q replent spacia magna fierent ex resolutione alicuius oporteret vt odorife2 minoris ponderis fieret. τ fieret parua eius q̄titas. ꝓpter resolutionē eius qd̄ resoluit̄ ex illo. Qui aūt dixerūt de redditu. ꝑcipue ratiocinati sūt dicētes nō posse dici ꝙ vapor resoluat̄ ex odorifero τ diffundat̄ longe vsq3 ad. c. leucas vel plures. Nec pōt ēt iudicari ꝙ odoriferum sit magis permutans corpora ꝙ ignis ex sua calefactione. Ignis. n. magnus non calefacit nisi id qd̄ est circa se. sed si calefecerit vsq3 ad tactū vnius lapidis magnū qd erit. Inuenimus aūt odores ꝑtingere vsq3 ad lōginquas partes ex quo aufert̄ nobis dubitatio: q2 h̄ qd̄ tam lōge diffundit̄ nō ex vapore diffuso. nec ex facto ꝑmutatione. Notū est. n. ꝙ in terra greco2

Ari. 2° d aia. t. 92

⁊ occidentaliū non fuit vnq̄ visa auis tigris. ⁊ inter eos ⁊ terrā in qua est auis illa: est magna distantia pene quantū diximus. Cōtingit aūt aliquo tēpore fieri bella in partibus illis ⁊ aduenisse illuc aues tigrides: cū ducē nullū haberent nisi odorē. ergo odor indicat nō posse dici ꝙ p tā longū spatium vapores aut permutationes aeris peruenerint illuc. ❡ Nos aūt dicimus possibile esse. vt odoratū sit vapor. ⁊ possibile est vt vapor permutet̄ propter odoriferū. ⁊ fiat odor: ⁊ fiat idē qđ vapor: q2 qcqd h3 partes subtiles. ⁊ solet diffundi cū attigerit instrumētū odorandi: ⁊ offenderit in illū siue sit vapor siue aer permutatur in odorē. ⁊ per ipsū sentiet̄ odor. Jam autē nosti ꝙ omne mediū ex permutatione apprehendit̄. Sensatum etenim si posset occurrere sentienti: sentiret̄ etiā sine medio. Qđ aūt idicat ꝑmutationē ꝯtineri sub hoc modo: h̄ est ꝙ si nos euaporaremus. exēpli gratia. camphorā. ita vt tota eius sub͠a resolueret̄. ⁊ perueniret ex ea odor qui diffundit̄ vsq̄ ad aliquē terminū: possibile eēt ēt diffundi odorē illū in duplū illius loci propter permutationē: ⁊ positionē partiū singulariū eius in singulis partib⁹ illius loci totius. ita vt ex illo redolerent singule partes illi⁹ dupli odore qualis ille fuerat. Sed cū ex vnaquaq̄ illarū partiū minimarū euaporat aliquid: cōiunctio illorū vaporū: qui resoluti sunt ex camphora in omnib⁹ illis partib⁹ que sunt plusq̄ p̄dictus terminus. duplus est totius vaporis p̄me euaporationis cōparatus illi: ergo o3 vt defectus qui accidit ei in hoc sit pene illū: aut conuenibile illi. Manifestū igitur est ꝙ permutatio nō excludit̄ ab hoc.

❡ Sed id qđ dixerunt de redditu p̄dicto est impole. q2 redditus nō fit nisi cōparatione aliqua ⁊ situ aliquo qui fit inter reddēs ⁊ cui reddit̄. Corpus aūt odoriferū non eget aliquo istorū. Si enim cogitares camphorā iā mutatā vel delatā als. Vn̄ non pōt reddi ibi odor eius. imo sā est annihilata oīno: nō tn̄ ꝓhiberetur odor eius remanere in aere: ⁊ hoc sine dubio fit ex ꝑmutatiōe aut ꝑpixtione: sed id qđ induxerunt de predictis auibus pōt esse: ꝙ venti validi cōmouerūt odores vaporū qui soluti sunt ex cadaueribus vsq̄ ad p̄dictū spatiū altitudinis etheris ⁊ sentit qui est fortioris sensus q̄ hō: ⁊ ab altiori loco: sic p̄dicte aues ⁊ siles. Tu aūt nosti ꝙ sicut odores ꝑueniūt ad multa ex aīalibus multo plus q̄ ad hoīes. Similiter reddunt̄ eis visibilia a lōginquis spatijs ⁊ vltra montes altissimos. Ipse enim circūuolant in aere. ⁊ ꝑuenit visus earū in longinquū vltra modū quousq̄ eleuant̄ multum supra montes altissimos. Jā enim videmus vultures circūuolantes eleuari supra montes altissimos. ⁊ tu postea disces in geometria causas elongationū ꝓpter quas videtur magis ⁊ magis. ergo pōt eē ꝙ aues ille eleuate fuerint in aere quousq̄ apparuit illis lōgitudo illius spatij. ⁊ viderūt cadauera. ❡ Si aūt negauerint colores cadauerū reddi eis: plus debēt negare odores reddi: quorum redditio est debilior. Et sicut non omni aīali est necesse mouere palpebrā ⁊ oculū ad hoc vt videat: similiter nō omni aīali est necesse olfacere ad hoc vt odoret. Multis enim ex illis accidit odorare nō olfaciendo.

❡ Capitulū sextū de sensu audiendi.

Postq̄ iā locuti sumus de tactu ⁊ de gustu. ⁊ olfatu: ꝯuenit vt loquamur de auditu. Dicemus igit̄ ꝙ ad loquēdū de auditu oportet p̄us loqui de sono. ⁊ de eius eēntia. ⁊ ꝯuenit etiā in hoc loqui de tinitu. Dicemus igit̄ ꝙ sonus nō est aliquid stabilis eēntie. nec hab3 fixū esse: ita vt possit stabiliri eē eius: sicut ꝯcedit̄ de albedine ⁊ nigredine ⁊ figura: que habēt esse stabilitū. ita vt possit sͣū eē stabiliri qđ quasi enim nō habet principiū essendi. ⁊ adueniendi. nec dicit̄ nisi ad aliquid. Manifestū est aūt ꝙ sonus quiddā est qđ accidit. s3 nō accidit nisi ex scissione vel ꝑcussiōe. Percussio aūt est sicut cū ꝑcutitur lapis aut trabs. ⁊ contingit inde sonus. Scissio vero est separatio partiū vnius scissi a partibus alterius sicut in trabe cuius aufertur spissitudo cū separantur partes eius alie ab alijs in longū. Nō autē ex omni percussione accidit sonus. Si enim percusseris corpus qđ est sicut lana molle non senties sonū. vnde oportet vt corpus qđ percutis habeat aliqd soliditatis. ⁊ vt motus eius cū quo percutitur reuerberetur a ꝑcusso: ⁊ sic sentiat̄. Similiter si incideris rem paruā aut rem nō habentē duritiē scissio nō faciet sonū vllo modo. ❡ Percussio aūt ex hoc ꝙ est percussio nō est diuersa: q2 scissio ex hoc qđ est scissio non diuersificat̄: q2 vnū est qđ facit tāgi. ⁊ aliud est incidere ⁊ scissio ex h̄ ꝙ est incidere: s3 facere tangi differt a facere tangi in fortitudine ⁊ debilitate. Similiter etiā incidere. differt ab icidere ad similitudinē huius. eē aūt qđ ꝯcurrit ad tangendū illud oportet vt euacuet sibi locū corporis alterius ꝙ se tangebat. ⁊ mutet̄ ad illū. Omne aūt abscissū ab alio iā euacuauit locū suū. ⁊ querit aliū ad quē ꝑueniat. Sed hoc in quo fit iste motus: est res mobilis. ⁊ īpetuosa sine dubio. vt aqua aut aer. ergo in vnaquaq̄ ꝑcussione. ⁊ scissione. fit motus aeris aut alteri⁹ hor͡. aut paulatim aut subito. ad modū cōmouēdi ⁊ attrahēdi ꝑ vim. oportet igitur hoc eē rē que necessaria est ad hoc: vt contingat sonus qui est motus aeris fortis aut consimilis.

❡ Debemus autē notificare si aut est sonus ipsa ꝑcussio vel scissio aut est motus cōmotionis qui accidit aeri ex h̄. Aut est aliquid tertiū qđ fit ex hoc vel cōiungitur illi. S3 scissio ⁊ percussio sentiunt̄ visu mediante colore. Nullus autē sonorū sentit̄ mediante colore. ergo percussio ⁊ scissio nō est sonus. Sic vero necesse est vt sint sicut cause soni. Sed de motu aliquādo dubitat̄ ⁊ putat̄ ꝙ sonus est ipsa cōmotio aeris. sed nō est ita. Genus est motus: sentit̄ etiā alijs sensibus. quāuis fiat hoc mediātibus alijs sensatis. Specificans aūt efficiēs sonū aliquando sentit̄ vsq̄ ad dolorē: sicut ex sonitu tonitrui. Aliqn̄ ꝯtingit mōtes subuerti ⁊ fortassis nocent aīali ⁊ destruunt. Sepe iuuantur hoīes sonitu tubarū ad subuertendas turres excelsas. sed sensus tangēdi: sicut iā innuimus aliquādo patit̄ ex hoc motu: secūdū ꝙ est motus. ⁊ nō sentit sonitū. nec etiā qui intelligit se ab aliquo moueri intelligit sonitū. Si aūt sonitus certissime esset ipse motus. nec esset ꝯsequens aut cōcomitans. tunc cū sciret̄ motus sciret̄ ⁊ sonus. hoc aūt non est ita. vnū enim ⁊ idē nō pōt sciri ⁊ nesciri simul nisi ex duabus partib⁹ aut ex duab⁹ dispositionibus. ergo id ex quo est sonus in sua eēntia ⁊ specialitate. nō est id ex q̊ est motus essentialiter ⁊ specialiter. ergo sonus accidens est qđ accidit ex predicto motu quē ꝯsequit̄. ⁊ est cū illo. Cū aūt cōmotio aeris aut aque ꝑuenit ad neruū expansum intus in aure receptibile soni. ante quē est cōcauitas in qua est aer quietus mouet̄ motu eius qui peruenit ad ipsum. ⁊ postq̄ est quasi paries sup̄ quē est neruus expāsus sentiens sonitū. tunc sentit̄ sonus. Or aūt impedimur scire de sonitu: h̄ est. s. an sit aliqd qđ habeat esse in se cōsequens per se essentiā motus. vel adiūctū alij: an nō accidit sonus nisi cū fuerit ibi auditus. Quilibet aūt hoc sentire pōt: ꝙ sonus nō habet esse per se. nec accidit sensui nisi tactu cōmoti aeris. imo ex omnib⁹ que tangunt locum predictū ꝓpter tactū accidit sonus in illo Et an ipse son⁹ cōtingat ex cōmotione aeris qui est in neruo receptibili sonitus. an cōtingat per ipsū tactū. hec enim discernere difficile est. q2 eorū qui negāt sonitū habere eē per se. sententia nō est a deo infirma: sicut eorū qui negant reliqua

sensata. Isti enim possunt attribuere sensato sonabili p-
prietatē cognitā que facit sonitū que est cōmotio aeris.
cōparatio cōmotionis ad sonitū est: sicut cōparatio qua-
litatis que est in melle ad id qō afficit illo in sensu. Sed
differentia est hec: q2 affectio acquisita ex melle in instru-
mento sentiēte. ex igne in instrumēto sentiēte est illius
generis qō est in illis: cū hoc etiā aliquādo qui sentit calo
rē calefacit aliud cū existit in eo affectio. Sed dispositio
sonitus. cōmotionis aeris. nō est ita: q2 cōmotio est vnū
quid. sonitus est aliud. Cōmotio enim sentit in vno in-
strumento. sonitus in alio. Ipsa aūt qualitas non sertit
alio instrumēto. Nec oportet etiā ꝙ gcgd afficit aliquid
aliqua affectione habeat eā in se. Debemus aūt scire cer-
titudinē qualiter fit hoc. ¶ Dicemus igit ꝙ illud qō in- C
uat nos ad sciendū ꝙ accidens afficiens auditū habet eē
in se. hoc est ꝙ si nō contingeret nisi in ipso neruo neces-
se esset. vt cōmotio aeris aut sentiret auditu ex hoc ꝙ est
cōmotio. aut nō. Si autez cōmotio aeris ex hoc ꝙ est cō-
motio sentiret auditu. nō dico aūt ꝙ sentiat tactu instru
menti auditus. aut audiret primo. aut mediante sonitu.
Si aūt sentiret primo. prim9 aūt sensatū auditus sonit9
est: in hoc enim nulla est ꝯditatio. tūc cōmotio aeris ex
hoc ꝙ est cōmotio esset sonitus. Jaz aūt destruimus ℔.
Si autē sentiret mediāte sonitu: quisquis audiret soni9ū.
sciret ibi esse cōmotionē. sicut quisquis videt colozē qua-
drati mediante quadrato scit ibi esse quadratū. sz nō est
ita. Si aūt nō sentiret nisi tactu accideret ꝙ diximus. ergo
non oz vt sentiatur cōmotio audito sonitu. ¶ Cōsidere-
mus aūt quid sit dicendū post hoc: & dicemus ꝙ sonitus
cū auditū: auditur ex parte: & necesse est. vt aut pars audia
tur: eo ꝙ ꝑncipiū soni & eē inde est: & inde venit. aut iō ꝙ
mobile debitū auri: in quo nōdū est sonus sz facit sonus:
cū ꝓuenit ad auré ex illa parte mouet: & ex illa percutit: &
idcirco videt ꝙ sonus ex illa parte veniat. aut vtrū ꝙ il-
loz. Si autē hec fiat ꝓpter hoc ꝙ ipsuz mobile est sensi-
bile. Si aūt hec nō esset hoc sensibile non ꝓcipereт pars
sui principiū. tūc oporteт vt sentiat auditu cōmotio aeris:
quō apprehendit pars soni: qō iā ostendimus eē impos-
sibile. Si aūt fuerit ꝓpter vtrūq illoz ꝓtinget ex hoc illō im-
possibile etiā. & ex hoc affirmabit sonus comitari cōmo-
tionē aeris. Restat ergo vt fiat hoc ꝓpter ℔ ꝙ ipse son9
illic efficiatur: & inde venit. Si. n. sonus nō accideret nisi
auri tantū nihil distaret an causa ei9 veniret a dextro. vel
a sinistro: precipue cū causa eius nō audiat: q2 est hic ali-
quid. s. cōmotio aeris afficiens ad similitudinē sui aerez
qui est in aure. Aliquando tñ eius pars nō apprehendit
nō enim apprehendit nisi cuz peruenit. ergo quō appre-
hendit sonus qui non accidit nisi cū ꝓuenit eius causa. g
iā manifestū est ꝙ sonus habet eē aligd per se. nō ex hoc
ꝙ audit in actu. sed ex hoc ꝙ est audibilis in potentia: &
est quidda qō est: sicut aliqua ex affectionib9 cōmotiōis
aeris ꝓter ipsaz cōmotionē. ¶ Debemus aūt certifica- D
re nūc verbū de percutiente & percusso. Dicemus igit ꝙ De ꝓcutiēte
ad ꝓcutiēdū est necesse vt aliquis motus ꝓcedat. & aliqs & ꝑcusso.
sequat. Motus aūt qui ꝓcedit percussionē aliquādo est
ex vno corpoꝛ occurrente alteri. aliquādo est ex vtroq
illoz. & necesse est vt vnū eoz aut vtrūq resistat sibi sen-
sibiliter. Si enim alterū impellit aut percutit. nō sic vt
sentiat. sed cū moza que nō sentiat nō est ibi sonus: pa-
tiens aūt & ꝑcussum vtrūq est efficiens sonū. Sed illud
amplius efficit qō est durius. & quod magis resilit alteri.
ipsuz etenim habet ibi maiozē partē. Motus aūt secun-
dus est cessio aeris aut fuga. & eius inter illa ꝓstrictio. Du
rities autē iuuat ad cōstringendū fortiter aerē: & leuitas
silr ne recipiat aer in ꝓcutiendo asperi. aliquādo vo coz

pus ꝓcussuz est multe mollitiei & humiditatis: sed cū fez
titer motū fuerit. & coactus fuerit aer qui est in medio: pe
netrare ipsuz. & coangustus inter illa: tūc ipsuz corpus nō
ꝑmittit aerē penetrare in se. nec scindere se i breui tēpoze
Sed resistet aeri qui est in medio: & nō cedet ei: & resistet
etiā ꝓcutienti qui cogit ipsuz multū irrumpi in breui tpe.
& nō irrumpet. sed resistet ꝓcutienti. & cū illo ꝓstringet ae-
rē mediū. cuius nō fit hoc ex potentia recipientis. nec ex
potentia efficientis ꝓcutientis. & ipsuz resistere sit ei loco
duritiei. Tu aūt scies hoc cū attenderis ꝙ quādo bucu-
lo paulatiz aquā ꝓcutis. poteris scindere sine labore. Si
aūt cito percusseris resistet abi. & ꝓpter hoc etiā aer resi-
stet. Sed pōt esse vt ipsius aeris q̄dā pars sit resistens. &
quedā cōstricta inter ipsaz: & ꝓcutiens qō facit ꝓstrictio-
nez. imo pōt esse vt aer fiat tres partes. vna est ꝓcutiens
sicut ventus: altera resistens: & altera ꝓstricta inter illas.
secundū aliquā affectionez cōmotionis. Durities vo vel
ꝓstrictio nō est prima causa accidendi hāc cōmotionē. sz
habent hoc ex hoc qō iuuat resistere. resistentia eteni est
ꝑma cā. ergo sonus accidit ex cōmotione molis corporis
impetuosi ꝓstricti. inter duo corpa ctraria sibi resistētia
sin ꝙ sic est: & sicut aq & aer. & celitz ꝓueniūt in nā reddē-
di colozes. que nā vocat claritas. sic aqua & aer ꝓueniūt
in hoc ꝙ accidit eis sonus. cui9 nomē sit receptio cōmo-
tionis. nō fit aūt hoc: eo ꝙ aqua aut aer sint mediū sicut
claritas nō est ex hoc ꝙ est mediū celū aut aer. vī aūt ꝙ
aqua aut aer ex hoc ꝙ reddunt odoꝛē aut sapoꝛē. fit silr
aligd in quo ꝓueniūt. ꝙ nō hz nomē. Sz humiditas que
reddit sapoꝛē est sapiditas: illud vero in quo ꝓuenit cū eo
redditio odoris nō hz nomē. Sz tinitus accidit ex cōmo
tione. quā facit hec cōmotio. cū. n. huic cōmotioni resistit
aligd sicut mons aut paries. ita vt faciat eaz stare. Acci-
dit tūc etiā inter hāc cōmotionē que mouet ad ꝓcutiēdū
parietē aut montē. & inter id qō ꝓcutit & ꝓstringit aliū ae-
rē qui reuerberat hūc. & repellat retro ꝓstringēdo. cuius
figura est sicut figura ꝑma & affectio eius. sicut cū pila ꝓ-
cutit parietez necessario inter illa. aer cōmouet & illa re-
dit retro. Jā aūt declarauimus cām ꝓpter quā pila resi-
lit retro. ergo ipsa fit cā repercussionis aeris. Remanſit E
autē vt cōsideremus si tinitus est sonus qui accidit ex cō-
motione secūdi aeris cōmoti motu ꝑmi. aut si est comes
cōmotionis aeris primi itez reuertētis. videt aūt tinit9
esse cōmotio ꝑmi aeris ad nos itez reuersi. vī est. ꝓprie-
tas illius. & affectionis eius. & ꝙ ꝓcussio huius aeris non
efficiat sonū ex leuissima ꝓcussione huius aeris secundi.
ꝓcussio enim aeris secūdi. nō est fortis. Si. n adeo cēt for
tis. vt ex ea accideret sonus. noceret auditui. videt aūt ꝙ
ois sonus tinitū hz: sz nō audit: omne aut lumē reuerbe-
rat. videt aūt etiā ꝙ de hoc ꝙ tinitus nō audit in domi
bus & in mālionib9: causa hec est: ꝙ cū spatiuz fuerit ꝓxi-
mū inter sonū & reuerberātē sonū: nō audiunt in discre-
tis duob9 tēpoꝛib9. sz simul: sicut audiunt sonus & ꝓcussio
qui est cū illa. Quis certe est post illā. Si aūt reuerberās
fuerit ꝓcul. videbit esse in tēpoze: qō est inter duos sonos
diuersitas sensibilis. Si aūt ꝓcussuz fuerit dux & planū.
ex hoc ꝙ resultat multa reciprocatione ꝓmanet lōgo tē-
poze sicut fit i balneis. Videt aūt ꝙ causa quare resonat
in planis heremis debilius. & sub rectis resonat fortius.
hoc est. s. q2 duplicat cū tinitu qui sentit cuz eo in tēpoze
quasi vno: debes aūt scire ꝙ cōmotio aeris nō est: motus
localis sicut vnius & cuiusdē aeris. sz sicut dispositio cōmo
tionis aque que accidit ex vicissitudine percussionū sibi
succedentiū: cū quiete ꝓcedēte quietē. Dec aūt cōmotio
que facit sonū facit cito: sz nō multū ꝓcul. Poterit aūt
hic aliqs dubitare dicēs ꝙ sicut dubitātes de tactu. ita

gnauimus ei multas vtutes:eo q̄ apprehēdit multa ꝓtraria.sic etiā auditus apprehēdit ꝓtrarietatē:que est inter sonū acutū ⁊ grauē:⁊ ꝓtrarietatē que est iter debilē ⁊ fortē:⁊ ꝓtrarietatez que est inter durū ⁊ molle:⁊ inter leue ⁊ asperū ⁊ ceteras.cur ergo nō assignauimus ei multas virtutes:Sic respondemus ad hoc q̄ primū sensibile auditus est sonus.Accidentia aūt que accidūt ei primo sensibili postq̄ est sonus hec sunt. Illic ꝙ.i.in tactu vnūq̄q̄ contrarioꝝ sentitur per se non causa alterius. Ergo sufficiat hoc de doctrina soni ⁊ sentiendi.

¶ Explicit pars secunda sexti de naturalibus.

¶ Incipit pars tertia capitulū primū de visu.

A

Debemus nunc loqui de visu.Sz ad loquendū de eo necesse est prius loqui de lumine:⁊ de lumoso:⁊ de trāslucēte:⁊ de colore:⁊ de qualitate ꝓtinuitatis:que cadit inter sentiens ⁊ sentatū visibile:loquemur aūt prius de lumine dicentes:q̄ cū dicit lumen.⁊ dicitur lux:⁊ dicit radius:videt quātū ad impositionē nominū nō esse inter illa maxima distantia.vnde nobis necesse est vt prius q̄ de eis loquamur:distinguamus ea inter se.Sunt aūt hic tres intentiones differētes iter se:quaꝝ vna est q̄litas quaꝝ apprehēdit visus in sole ⁊ igne.ita vt nō discernatur eē albedo:aut nigredo: aut rubedo:aut aliquis aliorꝝ.Secūda est id q̄ resplendet ex eis.i.splēdor qui videt cadere sup corpora ⁊ detegit in eis albedo:aut nigredo:aut viriditas.Tertia est que apparet sup corpora: veluti si disgregentur:⁊ veluti tegat colorē eorꝝ:⁊ quasi sit aliquid emanans ab eis.Si aūt hoc fuerit in corpore acquirenti hoc ex alio corpore:vocabitur radiositas. Si autē fuerit in corpore q̄ habet ex seipso:vocabit radius.nunc aūt nō sunt nobis necessaria radiositas vel radius.Sed due prime.sit aūt vna corꝝ.i.ea que habet illō ex seipsa lux:⁊ vtilitas eius sit lumen. Hoc autē ꝙ vocamus lucē:sicut id quod habet sol ⁊ luna:est id q̄ videtur per seipsū.Corpus aūt q̄ gerit banc qualitatē:cū fuerit inter ipsum ⁊ visuz aliquid sicut est aer ⁊ aqua videbit necessario.ita vt nō egeat:sicut eget id cui nō sufficit ad hoc vt fit esse eius visibile:sicut est eē aereē aut aquā aut silia eorū inter ipsum ⁊ visuz:⁊ inde eget:vt id quod vocamus lumē prius illustrauerit illud ad hoc vt appareat tūc:⁊ hoc lumen erit in eo affectio corporis habētis lucē cū oppositū fuerit illi:⁊ fuerit inter ea corpus q̄ non solet regere affectionē lucēdi:⁊ receptibilis lumē sicut aer ⁊ aqua: que adiuuant ⁊ nō impediunt. ¶ Corpora aūt secūdū primā diuisionē sunt duob⁹ modis.s.corpus q̄ nō solet obtegere:sicut predictū est:q̄ vocat trāslucēs:⁊ corpus q̄ solet obtegere sicut mons ⁊ paries:eius autē q̄ solet obtegere quoddā est q̄ solet videri:ita q̄ ad ℔ nō egeat alio:postq̄ fuerit ibi mediū trāslucēs:⁊ hoc est lucidū sicut est sol ⁊ ignis:⁊ quoddā est non translucens:sed obscurans q̄ est post ipsum:attende hoc in cādela cū supuenit cādele:qm̄ vna earꝝ ꝓhibet operari alterā in eo q̄ est mediū iter illas:fitr etiā ipedit visuz ne videat q̄ est post illa:⁊ q̄dā eorꝝ est q̄ eget:vt sit ibi aliq̄ q̄ faciat illud eē alicuius ꝓprietatis:⁊ hoc est colorati. ¶ Lumē aūt est qualitas ꝑmi mēbri diuisionis:fm q̄ est sic. ¶ Color aūt est qualitas secundi mēbri diuisionis:ex hoc q̄ sic est.partes enim ꝑmittit lucidū illuminare aliquid q̄ post ipsum est. nec est ipse ex seipso lucens:qui est corpus coloratū in potentia.color enim in effectu:nō accidit nisi ex causa luminis.lumen enim cū illustrauerit aliquod corpus:accidit in eo albedo i effectu:aut nigredo aut viriditas ⁊ cetera hꝫ.si vero non illustrauerit est tenebrosuz uīn:aut fuscuz. sed in potētia est coloratū.si voluerimus dicere colorē in effectu.hoc est albedo:aut nigredo:aut ruboz:aut paloz: aut his silia. Non.n.albedo est albedo.nec rubedo est rubedo nisi fm q̄libet q̄ videmus:nō aūt fit ℔ vt videamus nisi fuerit illustratū.nō putes aūt q̄ albedo que nō est hoc modo:vt eā videamus:aut rubedo aut cetera hꝫ. habeāt esse in corporibus in effectu. vñ cū aer obscurus ꝓhibet nos a videndo.ipse aer nō est obscurat⁹.nō enim est obscuratū:nisi q̄ erat illuminatū.aer aūt quātuis non est in eo aliquod lucidū:tñ nō ꝓhibet apprehendi illuminatū:nec obtegit colorē qui est in effectu in aliquo.attendi ℔ in aqua pfunda cū fuerit in ea aer totus hui⁹ ꝓprietatis quē tu putas obscurū cū lumen illustrauerit corꝑ: q̄ est exra positū in aere qué tu putaꝭ illuminatū:videbit illud:⁊ aer obscurus qui est inter te ⁊ ipsuz nō ꝓhibebit:ſz aer fm se in vtraq̄ dispositiōe est quasi nihil.ergo obscuritas nō est nisi dispositio nihil videndi.q̄ qualitates que sunt in corporib⁹ nō trāslucentibus nōdū sunt illuminate:sed sunt tenebrose.in potētia aūt visibiles:sed nō videntur nec videt aer.ergo videt q̄ videtur tibi si clauderes oculos:q̄ obscuritas esset equalis:⁊ q̄ videres eā quasi esset dispositio tua si esses in aere obscuro:ſz nō est ita:nō.enim cū claudis oculos vides aereē obscuz: nec q̄ vides de obscuratione est aliq̄d in oculis tuis:nisi hoc tñ:q̄ nō vides:⁊ omnino non est nisi ꝑuatio luminis ab eo q̄ solet illuminari.s.q̄ aliquādo videtur:lumen enim visibile est:⁊ illud in quo est lumē:est visibile: trāslucēs aūt nō est visibile vllo mō:obscuritas autē est in subo luminis:⁊ vtrūq̄ est i corpore:q̄ nō est trāslucēs.ergo corpus cuius color solet videri:cū nō fuerit illuminatū fiet obscuz:⁊ tūc nō erit certissime in eo color in effectu. Dō aūt putant q̄ isti colores esse:ſz occulti hoc nihil est.aer.n. nō tegit eos:quātuis sit obscurus:cum colores fuerint in effectu:si aūt homo appellet colores aptitudines diuersas que sunt in corporibus:que cū illuminantur vna earꝝ est albedo:⁊ alia rubedo.hoc pōt eē:ſz fict ꝓpter equiuocationē nominis.albedo etenim certissime nō est nisi cuius est ꝓprium videri:⁊ hoc non pōt esse cū est inter te ⁊ ipsaꝭ aliquid peruiū:q̄ vebit visus:ipsa tñ nō videt:peruiū aūt aliquādo est peruiū in effectu. aliquādo in potētia:ſz ad hoc vt sit in potētia:peruiū nō est necesse ipsuz pmutari in se.ſz pmutari in aliud ⁊ moueri in aliud:⁊ hoc est comeabile ⁊ peruiū:ad hoc aūt vt sit oino i effectu:nō eget in se alio:sed ad existendū comeatiōe ⁊ ꝙuatione in effectu:permutatio vo qua eget ꝓuiū in poⁿad ℔ vt sit ꝓuius in effectu:est ꝑmutatio corporis coloratiad ℔ vt illuminet.⁊ vt color ei⁹ habeat in effectu.motus vo est vt corpus lucidū moueat ad aliud sine ꝑmutatione illi⁹. ¶ Jā aūt in ꝑmissis cognouisti certitudiné ei⁹:cū aūt acquirit vnū istoꝝ reddit visibile:⁊ fit hoc ꝓuiū in effectu.pp eē alteri⁹ ab ipso. ¶ Debemus aūt certificare hūc redditū ſz differemus h̄ quisq̄ enumeremus dubitationes q̄ ptingunt in eo q̄ diximus.⁊ ex solutione earum fiet facilius affirmare q̄ diximus.

¶ Capitulū secundū ꝙ radius non est corpus:⁊ de enumeratione diuersitatū in hoc.

Videam putauerūt q̄ lumē descēdens ex lucido sup corpa nō est q̄litas que ptingit in eis.sed sunt corpa ꝓuissima separata a lucido corpore circūquaq̄ comitātia lōgitudiné lucidi designata que mouent motu illi⁹:⁊ cū cadūt sup corpora illuminant ex eis. Quidā vo dixerunt q̄ hoc lumē nihil est:nec est aliq̄d aliud nisi manifestatio coloratiimo quidā fuerūt putantes q̄ lumen q̄ est in sole nō est nisi multa apparentia sui coloris

A

B Color nō est actu nisi ꝙ lumē. Arī scdo de anima texm 67.

Arī. scdo de aia.tc.70.

Arī scdo de aia.tc.68.

Arī. scdo de aia tc.68.

que superat visum. ¶ Nos autē debemus primū attendere veritate in his sententys dicētes q̄ impossibile est vt hoc lumen: z hic radius solis z ignis qui cadit sup corpora: sint corpora in quibus sit ḃ qualitas que sentitur: aut enim erūt puia: z tūc est necesse vt remoueat eozum puictas: cū multa in vnū densant: sicut paruissime ptes cristalli sunt cristalline: z densatū ex eis nō est puius: aut erūt puia: q: ioz nō admittat puictas: z tūc non erūt lucida. ¶ Jā aut distinximus iter lucidū z puiū. Si aūt pp densationē fuerint non puie densatio coz obteget q̄ō est inter illas: z quāto maioz fuerit densatio: tāto maioz erit obiectio. lumen vero quanto magis densat: si esset aliqd: q̄ posset densari tanto magis reuelat visibile. similiter si isto ab initio luminate cēnt luminate nō puie. sic ignis z ḥ. ergo manifestū est q̄ radius in coloribus nō est corpus. ¶ Jtē impossibile est corpus moueri nāliter ad diuersa loca. ¶ Jtē etiā si ille partes fuerint corpa que separant a lucido: z obuiāt luminato: tunc cū obnubilata fuerit spera: necesse est eis ptingere vt adnihilent aut p̄mutentur aut superexcedat nubes. Vocaūt q̄ nubes superexcedat nimis incredibile est: q: hec res est que aduenit subito. adnichilatio aūt ꝓpter obnubilationē est huius generis. quomodo enim iudicabūt q̄ corpus cū penetrauerit inter duo corpora. adnichilet alterꝰ eoꝝ: ex permutatione aūt accidit q̄ dixim⁹. s. q: illuminat ex oppositione lucidi. cū aūt obnubilat p̄mutat. z q̄ quidē sic est q̄ fuit necesse: vt corpora paruissima recte aduenirēt ex parte lucidi: z cū hec corpora nō permutant per seipa ex p̄mutatione lucidi. Sed ratio a qua pendent auctoꝝ sententie de radio: quedā est quā dicunt. q̄ radius sine dubio descendit a parte solis: z aduenit ex parte ignis. z hic est motus. nullus aūt motus est nisi corporis. ¶ Jtē radius mouet motu locali: locali motu lucidi. motū autē localē nō habet nisi corpus. ¶ Jtē radius offendit in ali q̄ō z reuerberat ab illo ad aliud. reuerberatio aūt motus corporalis est sine dubio. ¶ De autē oēs argumentationes falsē sunt: z ꝓpositiones oēs falsē sunt. Hoc enim q̄ dicimus radiū descendere aut exire aut intrare: nomina sunt transumptiua. q: nihil de hoc habet. q: enim accidit ab alto putatur descendere: z est ad modū accedēdi quātū apparet ex eius dispositione. Hoc aūt nō est descendere. nō enim videtur aliq̄ modo in via: nec eget tēpore sensibili: z necesse est vt aut ꝓbatio iudicet q̄ descēdit. quomodo autē hanc habere poterunt: aut sensus iudicet hoc eius cui inituntur: ¶ Quomodo autē sensus iudicabit motū mobilem cuius tempus non sentit? ¶ Nec sentit in medio spatio eius. sed verbū de locali motu radij nō est poti⁹ q̄ de motu locali vmbre. q: oportet vt vmbra sit corpus q̄ō mouetur locali motu. nullus autē motus coz est motus localis. sed tantū destructio z renouatio. cū enim renouat equidistantia. renouantur z hec. Si aūt aliquis stulte insteterit dicens q̄ vmbra mouet localiter. necesse est tūc vt vmbra moueat localiter ꝓpter lucē: aut lux mouet localiter ante ipsam z post ipsaꝫ. Si aūt mouet ꝓpter lucē: z occupat locū alterius lucis. ponamus lucē occupare totā terrā: z tunc lux nō habebit motū locem quē non cooperit nisi vmbra. z tūc est falsū de motu vmbre. hoc. s. q̄ lux moueat ante vmbram. sic vt moueatur vmbra. Ponamus ergo lucidū consistere: z constat: q: cū extiterit: stabit etiā cū eo lux: z hoc inducit nos ad hoc. vt motus habentis vmbrā sit causa exterminandi lucem. ¶ Possibile est aūt vt multi illoꝝ putent lucē moueri ex diuersis partibus lucido existente: z obscurari tūc a iḡs locis: aut cū lux fugit: vmbra resiliat retro. z redeat illuc vbi discesit ab vmbra: sed hec sola fabule

sunt: q: vmbra non exterminat lucē. nec illa nec lux sunt corpora: quāuis vtraq; habeant motū localiter. Hoc. n. fit ex renouatione: non eo q̄ eadem res moueatur localiter. ¶ Resplendere aūt radium: verbū est etiā trāsumptum. corpus autem cū illuminatur: z est politus solet illuminari ab eo aliud corpus sibi oppositum: ita vt non moueatur ad illud localiter. Sed auctores alterius sententie que videtur splendoꝝ non habere esse. sed ponitur esse ipse color cū apparet in euidentia clara: possunt dicere. q: q̄ō aspicit in hoc est id q̄ō apparet cū colore ex claritate comitante colorata. ipsa autem claritas non est aliquid in ipso visu. sed est quiddā q̄ō accidit visui ex cōparatione lucidioris ad minus lucidū: z q̄ est maioris luminis est coloris euidentioris. eo q̄ est fortioris affectionis res lucida. lumen enim q̄ō est in candela est paulo minus: q̄ lumen q̄ō est in luna. sed lumen q̄ō est in luna absconditum est paulo minus q̄ lumē diurnū ex sole in tectis z domibus: imo in locis habentibus vmbrā. in quib⁹ nō est radius solis. Hoc enim lumē lune destruitur in vmbra domoꝝ: z cū eleuatur sol adnichilatur: z q̄ videt in domibus fortius est: q̄ q̄ videtur de lumine lune. Homines autem non tenēt q̄ sit in vmbra splendoꝝ vel radiositas: quāuis sit luminosa. sed tenent q̄ etiam lumen candele operatur in corporibus splendorē. lumen quoq; lune in nocte operatur hoc idē. Hoc aūt habent ex causa operationis ad obscuritatē nocturnā que facit videri illud paruū lumen lune. esse radiū splendentez q̄ō non est nisi manifestatio coloris aliqua. q̄ō aūt habet sol de hoc: est fortius z fortioris affectionis. qui enim lumen videt in pariete album. putat in pariete esse aliquid aliud preter albedinem: z preter eius euidentiā: z vocat illud radius. Si aūt aliquis cōparauerit ḃ vmbre que est in pariete: ipsa vmbra causa alicuius obscuritatis occultat nobis aliquid de albedie: q̄ deberet apparere quasi sit admixta obscuritati: que non est nisi obscuritas: vel augmētū obscuritatis: sicut lumen non est nisi manifestatio vel augmentuꝫ manifestationis. Sunt aūt ex his multi qui tenent q̄ sol non est splendoꝝ eius. sed virtꝰ manifestationis coloris eius. color enim qui superat visum virtute sue ostensionis apparet splendoꝝ z radius qui occultant colorē ꝓpter imbecillitatē visus: nō ꝓpter suā occultatiōnē in se: z hoc faciunt vt visus non possit apprehendere ré manifestā: que cum debilioza fuerint apparebit color. ¶ Dixerunt etiā q̄ animalia que nocte lucent cū lucēt non sentiūt: r color eoꝝ vllo modo. in die vero habent colorē manifestū. z tunc non est in eis lumen ipsius. ergo lumen est causa virtutis euidentie coloris eoꝝ z nihil aliō: ita q̄ non videntur nisi in obscuro: z sunt maioris virtutis: cū apparent in obscuro: z manifestant visui. q: obscuritas debilitauit illū. Cū autē apparet sol vincit manifestationem coꝝ: z reddit colores eoꝝ: z visus pōt eos apprehendere. visus enim est audax apprehendere in manifesto: z roboratur cū sol eleuat. Aliy autē dixerunt non ita rē esse. sed q̄ splendoꝝ aliud est z color aliud. sed solet splendoꝝ cuꝫ superauerit visum obtegere q̄ō sit in illo: sol quoq; colorem habet: z cū colore claritatē: z claritas obteget colorem: propter splendorem: sicut luna. z sicut lapis niger politus cum splendet apparet luminosus: z nō videtur eius nigredo: dixerunt etenim q̄ hoc aliud est a splendore. splendoꝝ enim nihil aliud est q̄ manifestatio coloris. splendoꝝ vero non est manifestatio coloris: is aliud: q: aliquando occultat colorem: relucentium etenim lumen apparet in obscuro: z tegitur color eoꝝ: cuꝫ vero apparet sol vincit lumen eoꝝ z absconditur. sed apparet color eoꝝ Oportet autez considerare banc sen-

B

ter tiam: ⁊ ramos eius predictos.

¶ Capitulum. III. de his que debent dici de hoc.

A Dicemus q̄ de apparētia coloris: duo intelligunt in hoc loco: vnū est forma coloris in effectu. aliud est apparētia coloris habentis in se esse in effectu visui. Prima aūt sententia significat accidentia coloris: ⁊ esse eius. Secunda vero indicat cōparationes coloris: aut esse ipsius comparationis. Cuius aūt secunde manifesta est falsitas. Si enim putatur q̄ ipsum lumen est cōparatio coloris ad visum. oportet vt lumen sit cōparatio: aut essentia cōparationis: ⁊ nō habeat in se stabile esse. Si autē volunt dicere q̄ lumen est factura coloris huius: q̄ō esset visus: videretur tunc quicquid est hō: aut est ipse color: aut aliquid q̄ accidit cū aliquid extra remouet: sicut cum aufertur obnubilatio aut similia. Si autē fuerit ipse color: erit hoc ipso modus primus. Si aūt fuerit dispositio que accidit propter quā apparet: tunc lumen erit preter colorē: sed de intentione prima necesse est vt aut dicat: q̄ apparentia est exitus de potentia ad effectum: ⁊ tunc sol non est lucens post ipsum vnū momentū: aut volunt q̄ ipsa est color: ⁊ tunc id quod dicitur de apparentia nihil est: sed oportet dicit q̄ lumen est color: aut volunt dicere q̄ est dispositio adiuncta colori: aut semp aut aliquando: ita vt sit color cui accidit: aliquādo lumē: ⁊ aliquando obscuritas. Color vero in vtraq̄ dispositione habet esse in effectu. Si autē fuerit ipsa cōparatio ad id quod videt habere. redibit secūda sententia. Si vero fuerit aliud: redibit etiā illud idē. Si aūt concesserimus q̄ lux: quāuis sit ipse color: sit color qui est in effectu: necesse est tunc vt aut lux predicetur de omni colore qui est in effectu: aut vt albedo tantū sit color: ⁊ nigredo sit tenebra: ⁊ erit impossibile: tunc vt color niger illustretur a luce: sed hoc impossibile non est: q̄n nigrū illustratur ⁊ illustrat aliquid: ergo lux non est tantū albedo. Si autē; lux non fuerit solū modo albedo: sed omnis color. tunc aliqd q̄ est lux erit contrariū alij: q̄ non est lux: sed luci non est oppositū nisi tenebra. ergo illud est impossibile. ¶ Iteꝫ intentio qua nigrū est lucidum: est preter nigredinē eius sine dubio: ⁊ ob hoc etiā est preter albedinem. Color aūt scilicet natura generis eius q̄ō est in nigredine est nigredo: ⁊ color qui est in albedine: est ipsa albedo non accidēs illi. ergo color absolutus generalis nō est ipsa lux. ¶ Iteꝫ aliquando ex luce manifestatur transluces sicut aqua aut cristallus. Cum autē fuerit in tenebris ⁊ ceciderit super ea lux solūmodo: deteget ea ⁊ transluces: ⁊ hec est lux non color. ¶ Item aliquid est lucidum: ⁊ coloratum: ex quo tantū aliquando aduenit lux alij: sicut apparet in aqua aut in pariete. Aliquando autē cū fortior fuerit apparet lux cum colore simul: ita q̄ quandoq̄ rubescit aut palescit paries: aut aqua in qua apparet. Si aūt lux esset detectio coloris: ⁊ tenebra esset tectio coloris: tūc affectio coloris rubei in opposito sibi esset rubor: nō illuminatio sola. Si autē fuerit hec ostensio alterius coloris: cuī cuꝫ fortius est factū in sibi oppositum occultari colorez eius: ⁊ de hoc fortī colore vebit colorem ad illum: quāuis sententia huius rationis dicat q̄ rubor aut viriditas aut ceteri hō sunt permixti ex manifestationibus albor: ⁊ occultationibus nigror. Sequitur ergo ex hoc: vt cū color alicuius corporis fuerit manifestatus ex radio qui illum irradiauerit: ⁊ deinde corruscauerit super intētionē que intelligit de illo lux alterius corporis habentis colorem: vt color eius non appareat super illū. necesse est etenim vt huī illuminati q̄ illuminat aliud: manifeste partes dent colorē per se sole aut cū alio. Si autez sole tunc ipse non debent manifestare colorē: qui est in illis: ⁊ vt albificarent. Nō aūt tegerēt colorē eius cū rubificarēt aut viridarent. Si aūt fuerit cū alijs: ita vt habentes colorem manifestū: ⁊ habentes colorē absconditū operent vtraq̄ ille detectionē. iste vero occultationē: tunc occultatio coloris habebit affectionē in sibi oppositō: ſ occultatio colouris nō habet hanc affectionē. non enim vides q̄ cū sola fuerit occultatio coloris: non afficit sibi oppositū: sicut afficit manifestatio coloris quā dicunt cū est sola. Si aūt dixerint q̄ color est manifestatio: ⁊ rubor etiā ⁊ viriditas ⁊ silia bis: ex hoc q̄ sunt rubor aut viriditas. q̄ rubor aut viriditas cū multū manifesta fuerint operant qualia ipsa sunt: ⁊ faciūt viriditatē aut rubore: dicemus quidē ergo q̄ cū parua est manifestatio: apparet color eī⁹ qui est illi oppositū sicut est: ⁊ ſm intellectū qui est lux sola tātū operat quātū operat ⁊ luces q̄ō nō habet colorē. Cū aūt vehemēs fuerit eius manifestatio destruit illud: ⁊ obtenget ꝓpter aliū colorē quo inuestit. Oportet aūt primuꝫ vt nō operet in eo nisi parū de coloze suo: ⁊ postea cū augereť operareť in eo amplius: ⁊ vt quācūq̄ affectionē facit nō esset nisi occultare colorē eius: ⁊ admiscere suo colori: non aūt sic est: sed primuꝫ apparet color eius mutatus euidētia: ⁊ nō apparet in eo nisi color qui est in eī⁹ aptitudine. q̄ si lucidū aliq̄ ibi eēt viridaret aut ruberet ꝓpter eius actionē. postea vero cū sit manifestius: redit ad destruendū colorē suū: ⁊ ad occultādū ⁊ inuestiēdū cū alio coloze quē nō habet ex nā. vna ergo ista actionū est ex aliqua causa q̄ alia. Altera etenim venit ex luce. Corpus etenim si nō haberet colorē: ⁊ haberet lucē hoc faceret sicut cristallus trāslucens. Alia vō est ex coloze eius. Cum multū manifestat ꝓpter hāc lucē. ita vt resultet in aliō. Nos enim quāuis dicimus q̄ lux nō est manifestatio coloris: non negamus tū lucē esse causaꝫ manifestandi colorē ⁊ causam resultandi in alio. ¶ Dicemus igit q̄ cū lux est pars cōpositionis huius visibilis: q̄ vocamus colorē: ⁊ est quiddā q̄ō cū admixtū fuerit colori q̄ est in potētia: tūc ex vtroq̄ ꝓueniet id q̄ō est color in effectu: ꝓpter cōmiscibilitatē. Si aūt nō fuerit hec aptitudo erit lumen ⁊ splēdor per se trīm: lux enim est sicut pars eius q̄ō est color ⁊ cōmixtio eius: sicut albedo ⁊ nigredo habent cōmixtiones: ex quib⁹ accidūt alij colores medij: sed dictio ei⁹ qui dixit q̄ lux ⁊ lumen non sunt nisi manifestatio coloris: ⁊ id q̄ō dixit postea de his que lucent in nocte. destruit ex hoc q̄ candela ⁊ luna sepe opprimūt lumen illoꝝ: ⁊ manifestant colorē eoꝝ: ſ oporteret vt lumē candele magis esset manifestās colorē: ⁊ oporteret vt ei⁹ cuius ꝓpter cādelā manifestatur color nō appareret color in tenebris. Hoc aūt nō est ita. nec est sicut dixerunt. ¶ Sed hoc q̄ dicitur q̄ sol: ⁊ stelle habent colores: ⁊ q̄ lux obtegit colores illoꝝ videtur esse verū. q̄ aliq̄ hūt in se ꝑpis colorē que cū refulgēt augmentatur coꝝ fulgor: ita q̄ stipat visum: ⁊ nō sentiť color. Quedā vō habent ex coloze lucē: ⁊ hō est res cui lux est nālis comes nō adueniens aliunde. Quedaꝫ vō sunt sube cōmixte aut cōmixtione cōpositionis expartib⁹ alijs luminosis ⁊ alijs brūtib⁹ colorē: aut cōmixtione cōplexionis ex q̄litatib⁹ sicut mars ⁊ saturnus. Nō aūt est mihi possibile iudicare de sole aliq̄d. ¶ Ā q̄ etiā cognoscimus dispositionez iucis ⁊ luminis: ⁊ coloris etiā trāslucentis. Lux. n. est q̄litas que ex sua cētia est pfectio trāslucētis: sm q̄ est trāslucēs: est etiā aliq̄ qualitas in eo q̄ est visibile ex sua cētia: ⁊ nō per aliō: ⁊ sine dubio visibile ex sua cētia: ꝑ bibet videri id q̄ō est post ipsuꝫ. Lumen vō est qualitas quā mutat corpus nō trāslucens a lucido: ⁊ trāslucens efficit ꝑ eā translucens in effectu. Color aūt est qualitas que perficit ex luce: ⁊ solet

B Lux est pars coloris.

C Lucis diffō.

penetrare corpus ꝓpibens affectione lucentis ab eo: inter qō ⁊ lucens fuerit ipsum corpus mediꝰ. ergo corpora sunt lucida ⁊ colorata ⁊ ꝯnia. Fuerunt autē multi qui dixerunt ꝙ corpoꝝ quedā videnť ꝓpter q̄ tatē que est in essentia eoꝝ: ⁊ quedā videnť ꝓpter qualitatē alienam: que diuertunt esse transluentia: sed ꝓmus mēbꝝ diuidit primū in duo: quoꝝ vnū est id qō apparet in trāslucenti eētialiter cū fuerit habitū qō est lucidū: scōz est ꝙ eget ad hoc vt sit visibile tenebris ⁊ ꝓuictate: ñā lucidū videť per se ipsum in tenebris: in luce simul: si eniz lumini qō reddit fuerit alys ꝑsens ei: qui videat videbiť: si vero nō fuerit ꝑsens ei: tū videbiť etiā: sicut ignis qué videt homo in luce siue sit lux eius siue alterius: ⁊ videť in tenebris: ſz sol non pōt videri in tenebris: eo ꝙ est in oppositō visui videntis. Cū aūt elemať implet mūdū luce: ⁊ nō ꝓmittit locū tenebrosum: sed stelle non videnť nisi in tenebris: qñ lumē eaꝝ multo minus est q̄ lumen solis. ⁊ ideo nō illustrāt res: neq; illumināt eas: neq; tū ꝓhibent eas videri. Et pole est vt cū tenebre fuerit videanť i tenebris: nō ꝙ tenebra sit cā q̄re ipse videať ꝑse. Oz aūt scīri ꝙ de luminibus quedā sunt que supant in tātū ꝙ nō videnť: sicut lux solis que sepat lucē ignis debilis: ⁊ lucē stellaꝝ: ita vt nō videanť lucere coā luce solis: non ꝓpter hoc ꝙ tenebra neceſaria est ad hoc vt videanť: ſz qz necesse est vt in se sint lucentes nō tenebrose cōparatione nostri visus: cū vero sol fit absens: apparēt ⁊ videnť: eo ꝙ sunt lucentes cōparatiōe nostri visus: ꝑ dispositionē que est in nostris visibus. Fortassis aūt iudiciū de igne ⁊ de luna cōtra lumen: qō est debilius ipsis: B idē est iudiciū: ⁊ oportebit vt ipsa lux nō sit comparatione nostri: cū apparuerint ignis aut luna: ſz oportebit esse tenebras: ⁊ sic apparebunt: sed oportebit vt nō sit ibi aliqd vincens lumē: ⁊ sic videbuntur: ⁊ visus poterit illas apꝓhendere. Tu scis aūt ꝙ atbomi qui sunt in acre nō sunt huiꝰ generis vt illuminata ab illis nō videanť nisi in tenebris: ſz cū fuerit homo in tenebra: ⁊ radius solis illustrauerit illa: poterunt videri. Si aūt hō fuerit in radio nequaq̄: ⁊ hoc fit ꝑ id qō est in luce atbomoꝝ: visus enim hois cū vincit multa lucē nō videbit eos: cū vero nō fuerit victus videbit eos. Silr ea q̄ lucēt in nocte: nō sunt alterius generis: nisi generis lucētū: ſz differunt non diuersitate nature: ſz in debilitate: fiunt aūt ꝟ differūt a lucētib⁹ i generalitate nature: ⁊ stelle sūt. Dec aūt diuisio non est vera nisi dicatur ꝙ lucētiuz quedā sunt que vincūt alia: ⁊, quedā vincunť ab alys. intellectus aūt huiꝰ nō est ꝙ vnū afficiat aliud. ſz potius in nostro visu: sicut duroꝝ q̄dā sunt durioza ⁊ q̄dam minus cura. ergo nō debet dici ꝙ ea que in nocte lucēt sint species aut genus aliquod per se ꝓpter genꝰ colorato ꝝ aut lucentiū: sed qz sunt de vniuersitate lucentiū que vincūtur ab alys excedētibus ea in relucēdo. vnde nō videnť esse simul cū eis ꝓpter debilitatē nīi visus: nostri eteniz visus non possunt ea apprehēdere nisi cū remouet claritas refulgentiū superantiū nostros visus. Si autez hanc ſniaz tenuerit: diuisio bona est: ſz nō tenēt hāc ſniaz: imo putāt ꝙ lucētia ſunt vnū genꝰ: ⁊ colorata aliū: ⁊ hec aliū.

Arist. scō de aia tc. 72.

¶ Capitulum. IIII. de considerando scntētias dictas de coloribus ⁊ eoꝝ accidentia.

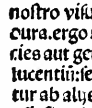

E his aūt que expedire debemus vnuz est. ſ. ꝯsiderare aliā sentētiā de coloribus ⁊ de luce: que nisi expedita fuerit non poterit ostendi firmitudo nostre sententie ꝟm diuisionē. ¶ Dicemus igiť ꝙ de sentētys colorꝝ vna est sentētia eius qui tenet ꝙ color alb⁹ nō fit nisi ex aere ⁊ luce vel splendore: ⁊ color niger ex huius ꝟrio. Color enim albus nō fit nisi ex trāsluceri cū ipsius diuidiť in partes minutissimas: que postea ꝓdensantur. ex hoc eniz accidit ei vt eius superficies recipiat lumen: ⁊ luceant: ⁊ qz sunt trāslucētes reddunt lumē alie alys: ⁊ qz sunt partissime fit hoc in eis: quasi ꝯinuū: ⁊ qz trāslucens nō videtur nisi per colorē alienū. ideo eaꝝ peruictas nō videtur: ſz reuerberationes condensaꝝ superficieꝝ illaꝝ videnť continue: ⁊ videtur totū albū. vnde dixerunt ꝙ ꝓpter B ſpuma aque videť alba: ⁊ nix alba: qñ sunt partissime partes inanimate trāslucentes quib⁹ cōmixtus est aer: ⁊ diffusa est in eis lux: cristallus vero ⁊ vitrū grauia non trāslucent: sed cuiuscūq; eoꝝ cū ꝯtinuate fuerint superficies destructur eoꝝ peruictas: sed cū vnaquecq; eius pars fuerit per se sola fiet trāslucentes: in trāslucente vero qō est magni coloris: cū ꝯtingit scissiō: locus ille scissionis videtur albus. ¶ Dixerūt etiā ꝙ nigredo facit putari ꝓximationē ꝓfunditatis corporis ⁊ luminis ⁊ quietatis simul. Quidā autem posuit ex eis aquā causam nigredinis dicens. qz cū humectant illa videtur habere aliquid nigredinis: ⁊ dixerunt hoc fieri eo ꝙ aqua extrahit aeres que non transluet sicut aer: nec penetrat per eā lumē ad superficies. ⁊ ideo remanent tenebrose. Quidā autem volunt ꝙ nigredo est certissime colorꝝ ⁊ origo colorꝝ: eo ꝙ non separatur. vnde impossibile est eā tingi: albedo vero accidit trāsluenti ꝓpter diuersitatē eius: nō est aūt lōge: vt sententia prima de nigredine: ducat etiaz ad hanc: posuit enim nigredinē certificationē eius qō nō transluceret ex hoc ꝙ non transluceret: ⁊ hoc est certificatio coloris qui reuerberať ex illa. ¶ Dixerunt aūt ꝙ elementa oia sunt trāslucētia: ⁊ cū cōponūť accidit ex eis albedo: quē admodū dixim⁹: vt id qō est oppositū visui sit superficies equales transluentes ad hoc vt penetret eas visus: ⁊ qz nigredo accidit cū id qō de corpore opponit visui fuerit angulosum: ita vt ꝓhibeat trāslucere extrema que attingit visum: tūc anguli illi q̄ius illuminanť: nō tñ satis penetrat eos lumē: ⁊ obscuranť ꝓpter hoc. ¶ De tota eniz B hac collectione sententiaꝝ: ād qō mihi difficilius est diffinire: hoc est. ſ. albedinem ſ cri ex lumine: ⁊ qm nigredo est color vertus. Nos enim scimus ꝙ trāslucentia albescūt cū redigunť in pulueres: ⁊ admiscenť aeri: sicut scisamus qō albescit eo ꝙ admiscet ei retentio aeris in se cū puncta te que est in nā eius. Scimus etiā ꝙ nigredo non recipit aliū colorē vllo modo: sicut albū recipit aliū colorē loco albedinis ꝓpter suā quietatē: ⁊ qz est subm nondū aptū: qō nōdū aūt est a qualitatib⁹ ipsius est receptibile illaꝝ. ita ꝙ nō est necesse et iad hoc dimittere aliqd: qō enim occupatū est ab yna nō recipit aliā nisi post remotionē illius: ⁊ isti sunt qui posuerūt ꝓmordiū colorū quietatē aut nō quietatē. Fuerūt aūt aly ꝓtrary istis qui quietatē negleꝛere dicētes ꝙ oia corpora sunt colorata: ⁊ impole est aliquod corpus eē sine colore: ſz poꝛri ⁊ vacuitates cū fuerint multe in corporibus penetrabit in eis radius qui ve nit ex lucido vsq; ad aliā partē: ⁊ penetrabit in eis radius visus: ⁊ videbiť ꝙ est post illa. Sentētia primā dicemus ita esse: ſz nō in corpore ꝯtinuo ⁊ ꝯiuncto. nō eniz apparet color nisi in densitate eius. Cū enim ꝯiungiť ⁊ humectatur: albedo auferť ab eo in ꝯiunctione ⁊ siccitate. Hiꝰ eteniz nō albescit ꝓpter ꝓtritionē tñ: quo reddiť in partissimas partes: ſz qz decoctio facit illō bō: vt cū humectatū fuerit: ⁊ postea exiccatū albescat fortiter ꝓpter cōplexionē ex qua hoc accidit illi. Oz aūt nobis demōstrat illō: hoc est ꝙ si actio ignis in gipso nihilatiō faceret nisi

facilitatem contritionis:tunc multa facilitas attritionis que ducit partes in minutissima efficeret ipsam attritionē in gipso ⁊ calce ⁊ similibus:⁊ quicquid ita attereretur redigeret in pulueremꝫ postea cū aqua insipissaret albescet sicut gipsum:sed nō est ita. Efficere etenim ita rez facilē ad conterendū aliquando ducit nos ad effectionē
L quā diximus que nō est causa q̄re albedo sit. ¶ Item ponamus ꝙ in gipso fiat boc quēadmodū dixerūt.sed non ois albedo fit boc modo.Dua etenim cū coquūtur albugo eoꝝ puta fit ⁊ alba:⁊ impossē est dici ꝙ ignis addiderit ei raritatē ⁊ diꝙgregationez:nihil enim addidit ei:nisi constrictionē aliq̄ modo:nec ꝙ acciderit ei aer ⁊ permiscetur ei.Primū etenim cum ouū coquitur fit ponderosius:⁊ hoc etiā fit propter aerē qui separatur ab eo.Secūdo ꝙ si aer ibi esset ⁊ infunderetur in humorē eius:⁊ faceret illud albescere et egeret loco maioze. ¶ Item medicina quā faciunt deceptoꝛes:⁊ vocatur lac virginis: fit ex aceto: in quo coquitur litargirū : quousq; dissoluitur in eo:⁊ postea colatur quousq; acetum fiat translucentius:⁊ albius ⁊ miscetur cum aqua in qua decoctum fuit alumen vetus: ⁊ colatur multuꝫ quousq; fiat quasi lachrima.Si autē negligentius fit non proꝛenit confectio que queritur:cū vero permiscentur be due aque coogulatur litargirū trāslucens dissolutū:⁊ albescit multū sicut lac accidū:deinde exiccatur:⁊ non fit boc:ideo ꝙ translucēs ibi fit:cui accidit diuisio.litargirū etenim dispersuꝫ ⁊ dissolutum erat in aceto : nec fuerunt ibi particule multum translucentes:que conuenientes constringuntur:sed est necesse vt maioꝛ fiat dispersio propter aquā veteris aluminis:nec fuit pmixtus etiā cū eis aer exterius vllo modo. Non enim contingit boc nisi ex aliquo modo permutationis.ergo secundū meū intellectū : nō fit ois albedo: sicut dixerunt . Si autē albedo non esset nisi lux:nec nigredo:nisi id quod dixerunt:tunc non componeretur albedo ⁊ nigredo semp nisi vno modo. Manifestatio aūt huius est ꝙ album transit paulatim in nigrum tribus vijs: vna est primū in subpalidū:⁊ hec progressio est pura.Cum enim fuerit progressio pura prius proueniet ad subpalidū: deinde ad palidū:⁊ tandiu sic quousq; fiat nigrū.qz sic ꝓcedēs ꝟ vno modo:nō cessat paulatim intēdi nigredo sola:quousq; fiat pura nigredo.Alia autē via est ad subrubeū:deinde ad rubeū postea ad nigredinez. Tertia vero via est qua itur ad viriditatē.deinde ad indicū postea ad nigredinē.Et in istis modis nō pōt esse diuersitas:nisi ex diuersitate ei⁹ ex quo cōponunt colozes medy:si enim nō fuerit ibi nisi albedo ⁊ nigredo:⁊ nō fuerit ozigo albedinis nisi lux:tūc impossē est vt differāt isti modi aut ꝓcedat in cōpositione albedinis ⁊ nigredinis nisi secūdū viā vnā in qua nō sit vlla diuersitas:⁊ nisi secūdū plus vel minus tantū:⁊ be nō erūt diuerse vie.Nā si essent diuerse vie:oporteret vt eēt ibi aut pmixtio alicuius:qō nec est albedo nec nigredo:⁊ oporteret vt eēt permixtio rei visibilis. Nō est aūt in reb⁹ res que putat esse visibilis que nō sit albedo nec nigredo:vel cōposita ex illis nisi lux:secūdū eū qui ponit lucē aliud ab ipsis:cuius sententia si nō destruit:nō poterit fieri pmutatio colorū in diuersos modos.Si autē possibilis fuerit bec pmutatio oporteb̄it vt sit ibi tertiū visibile preter albedinē ⁊ nigredinē. Doc aūt visibile nō pōt eē:nisi ponerimus lucē preter colozē:⁊ secūdū boc possibile est cōponi colozes:⁊ vt cū albedo ⁊ nigredo pmixte fuerint p se ꝓcedit secūdum viā subpalidi. Cū aūt lux permisceā nigredini:⁊ fuerit quasi nubes sup quā reuerberat quasi niger fumus: qui admixt⁹ est igni:erit rubor:si nigredo fuerit victa:⁊ fuerit ibi super abundantia albedinis resplēdentis. Si vero fuerit citrinus pmixtus nigredini:⁊ nō fuerit in eaz partibus splēdoꝛ cōtinget viriditas:⁊ omnino cū nigredo fuerit occultioꝛ:⁊ albedo manifestioꝛ rubor fiet ecōuerso.deinde nigredo si fuerit supans in primis erit coloꝛ fuscus. Si vo nigredo fuerit supans secūdario:erit coloꝛ folioꝝ pozri. Si autē fuerit magis ⁊ magis:erit illa viriditas intensa que caret nomine.Si aūt admisceat bec albedo:erit coloꝛ yari. Si aūt ad hoc yaro admisceā nigredo cū paruo rubedinis erit indicus.Si autē roboꝛi admisceā indicus erit carminiū:⁊ sic possunt colozes cōponi:⁊ idē est qualitates admisceri:siue cozpoza cōpleri. ¶ Jā autē notuꝫ D est ꝙ ex coloze nigro p reuerberationē nō redditur aliꝗ coꝛ pozi lumē vllo mō.Oporꝛet.n.ꝙ ex colozibus viridibus aut rubeis:nō reuerberaā nisi albedo:⁊ ex ptibus nigris nihil resultaret maxime cū sint debiles ⁊ attrite. Si aūt Obiectio. dixerint se videre eas resplēdere pmixtum:responsio ad Solutio. hoc erit ꝙ ex pmixtione puenit actio ⁊ passio:⁊ causa illius pmixtiois puenit q̄litas:⁊ nil refert an faciat hoc ars an natura:q̄uis natura pōt efficere complexionē que est ad modū pmutationis. Ars vero nō pōt nisi coniunctionē:⁊ fortassis ꝑter ℞ natura operatur aliquā pmutationē. Natura etenim pōt attenuare cōplexionē que est ad modū pmixtionis ⁊ cōtritionis in minutissima. Ars vero non pōt tantū indagare. Nature etenim infinite sunt actiones in diuidendo:⁊ operando in potentia ⁊ effectu. Ars vero nō pōt elicere quicquid est latens illaz ad effectū.ergo iam manifestū est ex boc : ꝙ albedo certissime nō est lux. Non autem negamus aerē non habere actionē aliquam in albificando:sed nō q̄eadmodū dixerūt: Albedo non nisi qō efficit complexionem albificantez:similiter non possumus dicere ꝙ albedo scisami tota est q̄eadmodū est lux. dixerunt:sed de complexione. Aer enim facit coloꝛē albū nō propter cōmixtionem tantū:sed etiā propter permutationē.Si autez firma esset eoꝝ sententia poset esse ꝙ res alba aut colozata paulatim attenuaret quousq; auferret eius diuersitas:ita vt transfluceret aut pene transfluceret. Doc aūt nō est ita. Sed boc ꝙ dixerunt ꝙ nigrū nō est receptibile alterius colozis:aut volunt dicere ex intellectu pmutandi aut tingēdi.Si aūt voluerit dicere ex intellectu pmutandi mentiti sunt. Qz enim ꝓuincit eos est iuuentus ⁊ canities.Si aūt ex intellectu tingendi boc est ex dispositione vicinitatis nō qualitatis . Nō aūt est longe vt id qō est nigrū nō fiat nigrū:nisi cū ibi fuerit virtus penetrabilitatis:⁊ retentionis:⁊ ꝟstrictionis.i.vt permisceat ⁊ penetret ⁊ inbereat:⁊ vt albedo que est in rebus sit diuersa ad ℞ in natura sua : ⁊ ideo albedo non pōt inuestire nigrū:⁊ penetrare in illō ⁊ adherere ei:quāuis hoc etiā nō sit impole. Cū.n.elaborauerūt in cerusa vel in ꝟsili aliquo modo penetrādi:⁊ dissoluēdi nigredinē que in eo fiet albū.Sz sententiā secundā nō est facile tenere:nisi posuerimus eē inane:pozi etenim quos dixerūt necesse est vt aut sint pleni coꝛpoze aut vacui. Si aūt fuerint pleni coꝛpoze:ipsum coꝛpus aut trāsluebit ꝓpter pozos quos habet:aut erit sine pozis:⁊ nō terminabitur boc nisi in translucēti:qō fit sine pozis:⁊ boc est diuersū ab boc qō dicūt:aut terminabiꝝ in inani:⁊ erit eoꝝ ententia ꝙ necessario inane habeat eē:ꝛ inane nō habet esse. Deinde ipsi dicūt ꝙ nō oēs pozi sunt apti ad trāsfucēdū:nisi fuerint situs eoꝝ recti sine obliquitate:ad boc vt recte ingrediant per eos rady. Faciamus ergo pilā nigrā vel de cristallo:vel de iacinto albo trāslucēti:⁊ ipsos pozos qui sunt in ea:translucentes recti:dicamus esse in longitudinē:⁊ alij ita in latitudinē:⁊ sic erunt in trāsluerso:aut ex quacūq; parte volueris:qūoergo erunt pozi

ibū qūo ransit in igrum.

recti in trāsluersuz:alioꝝ porozꝝ rectozꝝ:ita vt nō appareat in eis tortuositas ex qua parte ꝑspexeris.ergo necessario accidit ex aliquibus partib⁹ diuersitas rectitudinis: ⁊ existentia partiū non habentiū porros in rectitudine lineaꝝ:que putant̄ exister recte ab oculo:aut vt totū corpus sit inane:⁊ hoc est impossibile.Oportet ergo vt cū situs diuersi fuerint in trāslucente varietur etiā ibi eoꝝ q̄ uictas omnino.Deide quomodo erit dispositio corporis: in quo tantum est porozꝝ ⁊ vacuitatū q̄ occultaī eius color:ita vt appareat quasi fine colore cū ipsum habeat in se colorē:⁊ non obnubiler colorē alterius rei que est post ipsum:imo certissime reddit id qō post ipsum est.Si aūt ipsum obtegit colorē suū non facit hoc:nisi per id qō est quasi nihil.ergo porri qui sunt in eo sunt multo plus q̄ plenū qō est in illo.Quo ergo poterit habere hanc ꝓstrictionē iacinti:cū ipsum nihil sit nisi vacuitas. Si aūt hō faceret in iacinto tria:aut quatuor foramina:⁊ posteā cōtereret minore vi infringere posset:hec igit̄ sententia falsa est.ergo colores habent eē:⁊ non est esse eoꝝ ex hoc q̄ sunt lux:nec lux est apparētia eoꝝ:quāuis ex hoc q̄ sunt in effectu:nō sunt in luce:trāslucens enim habet esse:⁊ hō est q̄ demōstrare intendimus vsq; ad hūc locuꝫ.Restat adhuc dicere:quo fiat dispositis videndi:ex quo pendet etiā certificare:qualiter reddaī lux a translucente.

¶ Caplin. V. de diuersitate sentētiaꝝ de visu:⁊ de destructione ꝓzuaꝝ sniaꝝ:secundū q̄ est in ipsa re.

a DIcemus ergo q̄ famosi sententie de hoc tres sunt:quāuis vnaq; eaꝝ habeat subdiuisiones:vna enim est sentētia eoꝝ qui tenent q̄ radij lincares exeunt de pupilla ad modum piramidis:cuius caput est versus oculū:⁊ eiꝰ basis ad partē rei vise:ꝑpter quod aūt fit minor visio:est id qō dicit sagitta: que est linea medij radij:equidistās ab extremis:⁊ aliquid videre est in illō hāc sagittā mouere Alia vero sententia est eius qui tenet q̄ radius exit de pupilla:sed de toto eo nō puenit tamen q̄ tāgat bemisperiū celi:nisi ꝑpter diſgregationē ex qua puenit dilatatio visus:ſz cū egredit̄ ⁊ ꝓungitur aeri lucido fit ei aer instrumentū ⁊ apprehendit per illud.Tertia aūt sententia eius qui tenet q̄ sicut alia sensibilia nō apprehendunt̄ ex hoc q̄ aliquis sensuū ꝓtingat ad illa vel offendat in illa vel ꝓiungat̄ eis:aut transmutat nuncium ad illa:sic ergo visio non fit:ideo q̄ radius exeat aliquo modo:⁊ occurrat viso:sed q⁊ forma visi puenit ad visum trāslucente reddēte ipsaꝫ. Ratiocinate aūt sunt duo ꝓme sententie:dicentes:q⁊ nō fuit necesse alys sensib⁹ vt sensibilia aduenirēt eis:nisi q⁊ nō certificat eoꝝ apprehensio nisi tāgendo:sicut est gustus ⁊ tactus:⁊ sicut odorat⁹ qui attractione cogit odorē obuiare sibi:vt patiaī ab illo: ⁊ sicut sonus quē ꝓducit cōmotio ad auditū. In visu aūt non pōt hoc eē:visus enim remotū est.⁊ ideo nō videt qō sibi adiunctū est:nec etiaꝫ pōt offendere in illud accidens:qō habet esse in corpore visibili.ſ.color eius aut figura:accidentia etenim non offendunt ei quando quidē est sicut res oportet vt virtus sentiendi pertingat vsq; ad locum sensati ad hoc vt offendat in illud. Non pōt autez virtus sentiendi moueri motu locali nisi mediante corpore:qō eam prouehat illuc. Hoc aūt corpus est subtile bius generis cuius est radius ⁊ ſpūs:⁊ ideo vocamus illō radiū:⁊ q⁊ in oculo est corpus hō.ideo videt̄ homini in tenebris:q̄ lumē descēdat ab oculo suo:⁊ resplēdet sup naſus suū:aut sup aliqd qō est circa illō oppositū illi. ¶ Jtē in mane bō expgefactus:cuz aperit oculos videt̄ videre radios corā oculis suis. ¶ Jtē forame vnee implet̄ lumine alterius oculi:cū claudit̄ alter. Cū aūt fortiter intuet̄: tunc dubiū nō est corpus eē qō trāsferr̄ in aliud. Secūda aūt negauit q̄ corpus quale est oculus nō capit de radio tantū:de quo vna linea ꝓtinuet inter visuz:⁊ stellas firas:necū tot alie linee que diſpergunt ad oia que videntur in mundo ꝓcipue cū quicquid videt̄ de eo nō videaī nisi ꝓtinuū equaliter.Oportet ergo vt id ꝑpter q̄ videtur fit continuū.Negauit adhuc etiā q̄ hic radius exiēs nō mouet̄ in tempore nō sensato ab oculo vsq; ad stellas fixas. ¶ Dixerunt etiā oportere vt cōparatio tēporis tui mot⁹ ad rē iter quā ⁊ te sūt duo cubiti ad tps inct q ēv sq; ad stellas fixas:sit cōpatio duoꝝ spatioꝝ. Oz q̄ vt inter duo tpa appeat diuersitas. ¶ Fortassis aūt auctores tertie sniē ratiocinant̄ secūdū hoc:ꝓtra auctores de radio lineari:nesciētes qm̄ hoc friuolū est:possunt etenim ponere tps non sensatū:eo q̄ est breuissimū:in quo motus est radius vsq; ad stellas fixas.deinde pōt diuidi hoc rēpus infinite:⁊ possunt de eo sumere partē:aut partē partis:cuius cōparatio ad totū illud sit:sicut cōparatio breuis spatij ad longū:q̄uis duo tpa vtriusq; longitudinis.vtraq; nō sunt sensata:eo q̄ sunt breuissima. ¶ Sz auctores de radys habēt rationē:quā destruere difficile est:hoc est.n. qō dicunt:q̄ specula testant̄ esse radioꝝ ⁊ splēdoꝛe eoꝝ: necesse est eteniz vt visui reddaī forma speculi postq̄ est reddita speculo formavisi oppolita effigiata in eo:aut vt sit sicut dicemus nos. Radius eniz egreditur ⁊ offendit in speculū.deinde repcutiī ad offendendū in illuz:a quo reuerberaī secundū aliquē angulū proꝑtū.Cū aūt fuerit destructa ꝓima dictio remanebit secūda: ꝓpter qō aūt declarabiī destructio ꝓme dictionis:hoc est qō be forme si essent effigiate in speculo:sine dubio effigies ille eēnt in loco aliquo supficiei:sicut cū color ⁊ lux reuerberantur simul a trāslucente extra ꝓtinū subiectum:⁊ cuz inspicit̄ illa redditio splendoris in vno eodēq; loco videtur varie diuersitates situū intuētū. Effigies aūt que est in speculo nō est bō:imo mouetur localiter:ꝓpter motū localē intuētis. Si enim nō moueret̄ localiter nisi locali motu visibilis tantū:nō esset bic diſſ⁹ itas. Sz hoc q̄ motu locali mouetur intuētis:significat q̄ locus ver⁹ nō est ibi in quo imp̄maī forma:ſz cū intuens formā mouetur:etiā directio linee mouetur: que cū reuerbereī ad visum facit ꝓprium angulū:⁊ videntur per ipsam eandē lineam visibilia:⁊ per ipsam etiā videtur alia pars speculi in qua videntur esse ipsa visibilia.⁊ sic nō cessat moueri. Dixerunt etiā:q⁊ qō significat certitudinē hui⁹ est hoc: q̄ in visu hominis aliquando imp̄munt̄ simulacra visibiliū:⁊ reuerberanī inde ad visuz alterius videntis:ita vt videat illud bic secūdū videt:⁊ nō videat illō dns pupille in qua assimilatū est hoc simulacrū ad instar imaginationis. Si aūt bec imp̄ssio esset certa in visu ei⁹:oportet̄ secundū auctores sententie de simulacris:vt vterq; equaliter apprebēderet illud simulacrū. Ipsi etenim tenent q̄ certitudo videndi est:vt simulacrū rei appareat in visu. vnde cuiuscūq; visu apparuerit simulacrū debet illō videre. ¶ Dixere etiā se ex hoc iudicare q̄ insp̄icies speculū videt̄ videre formā suā:sed non est ita. Radius enim cū offendit in speculū:⁊ apprehendit illud reuerberatur repercussus ⁊ offendit in formā intuentis:⁊ apprehendit eā:⁊ q⁊ videt speculuz:⁊ se vna rectitudine exitus linee radialis:videtur ei q̄ alter sit in altero. Dixere et: q⁊ significat bō nō esse imp̄ssuz in speculo:bō est q̄ cū videt bō nō dubitaī nō eē in supficie speculi:ſz q̄si in imo:⁊ quasi longinquū ab ea:⁊ bō longinquitas necesse est:vt aut sit in imo speculi:sed speculū non habet tantam profunditatem:nec etiā si haberet tantam ꝑfunditatē redderetur nobis qō effigiatur in eo. Restat ergo vt illa longin-

quitas sit longinquitas econuerso aperte profunditatis
speculi: & vez est q̄ non apprehenditur ipsa: nisi in illa lō
ginquitate que est inter illā & speculū: q; eius effigies nō
fuit impressa in speculo. Nos autem debemus destruere
primum duas primas sententias: & affirmare veritatem
tertie sententie que nostra est. deinde redibimus ad hāc
B oppositionē: & soluemus eaz. ¶ Dicemus ergo ꝓius: q;
id quod egredit de visu necesse est vt aut sit aliquid sta
bile esse habens situz: & sit substantia corporea: aut vt sit
aliquid qō non habet existere per seipsum nec habet esse
nisi ꝓpter rē translucentem que est inter visum & visi
bile. Oz autem est huiusmodi nature: q̄ nō debet dici q̄
sit egrediens de visu: sed deberet dici: q; est passio aeris
propter visum: & aer propter passionē illā fit āminiculuz
videndi. Hoc autē fit duobus modis: aut ad modū āmi
niculi medij: aut ad modū āminiculi instrumenti. ꝓius
autem q̄z exequamur diuisionē iudicabo ego iudiciū ge
nerale: q̄ videre non sit ex mutatione aeris secundum
dispositionē que adiuuet visum aliquo modo. Ipsa enim
dispositio sine dubio fieret affectio in aere nō intentio re
lata quantū ad vnum videntē & non ad aliū. Nos autez
non negamus esse hanc diuisionē: sed dicimus necesse eē
vt sit relatio inter aerē & videntem cū viderit: & propter
hanc relationē fiet visio: sed negamus dispositionē & affe
ctionē firam & stabilē esse in ipso aere: & in eēntia eius: ꝓ
pter quā fieret aer alicuius qualitatis: aut ꝓprietatis in se:
quātis non permaneret in se: nec eēt in eo cū remouereē
efficiens. bz etenim non habet affectionē aer in cōpara
tione vnius visus & non alterius: sed est ei in cōparatione
ois q̄ sicut est albū non est albū in cōparatione vnius: &
non alterius: z est in scipso albū: & albuz cōparatione ois
qō est: quāuis non remaneat albū remota causa albificā
te. vnde necesse est vt illa affectio aut recipiat intensionē
& remissionē: vt aliquādo. s. sit debilior: & aliquādo forti
or: aut sit semp vno modo. Si autē fuerit vno modo: ne
cesse est vt causa eius recipiat magis & minus: aut vt non
recipiat. Si aūt natura cū receperit intēsionē & remissio
nē: & illa nō fuerit causa per seipsaz. Oportebit vt sequaē
eā causatū in recipiēdo intēsionē & remissionē. Impossi
bile est aūt vt recipiat remissionē & actionē: quā facit ipe
fortis: cū ei intēsio & remissio fuerit aliqd in nā sua, ꝓpter
quā fit causa. ergo sequit vt vtutes agētes in aere: cū mul
te fuerint & frequētes: actio huius dispositionis: & huius
affectionis sit in aere fortior: & vt virtutes visus & dispōsi
tio aeris in hac affectiōe minuāt debilitatē visus: ꝑcipue
cū nō sit B ex B: qō nō recipit intensionē & remissionē: imo
est ex modo virtutū & dispositionib⁹ virtutis. Nō est aūt
vtus eius sicut diximus in cōparatione vnius visus: & nō
alterius: z ex seipsa. Sequit ergo vt qui sunt debiles vi
su cū ꝓcuerint videāt fortius: & cū diuisi fuerint videāt
debilius: & vt debilis visu cū fuerit ītra latus fortiter vi
dentis videat fortius: z aer ꝓpter illā affectionē ꝓmuta
tur fortius quocūq; modo fuerit: siue ex ꝓiunctione cau
saz multaz aut fortiū: eo q̄ ad rescidendū formaz: & ad
inuādū visum sit fortior: quāuis etiā debilitas visus ope
retur defectū in hoc. Cōiunctio etenim multoz debiliuz
simul nō est: sicut cū est vnus debilis tantū: quēadmodū
eius qui est debilis visu: nō est dispositio sui visus equa
lis in aere claro & in aere spisso: debilis eteniz cū inuene
rit aliqō āminiculū extrinsecus sine dubio actio ei⁹ erit
fortior. Nos aūt videm⁹ q̄ debilis visu nō iuuaē aliquā
tulū in suo visu ex ꝓfortio videtiū fortiter: nec ex coniun
ctione debilū visu multoz simul. ergo claz est hoc esse
falsum. Redeamus autē nunc ad diuisionem q̄z ꝓmi
simus dicētes necesse eē vt aer aut sit mediū aut instru
mentū. Si autē fuerit instrumentū: aut erit sentiens aut
reddens. Non pōt autē aliquis dicere aerē sic permuta
ri vt fiat sentiēs: ita q̄ sentiat stellas: & reddat visui id cō
sentit. deinde aer nō tangit quicquid videt. Videnē eniz
stelle fixe quas aer non contingit. Absurdū est enim dice
re q̄ celi: qui sunt in medio patiantē ex nostro visu: & fiant
eius instrumentū sicut aer fit ei instrumentū. Hoc enim
nullus prudentiū recipit: aut dicemus q̄ lux est corpus
dispersiuz in aere & in celo vnita nostris visibus: & fit instru
mentū ipsoz: adhuc etiaz si ꝓcederimus absurdum hoc:
oporteret vt videremus totū corpus stelle: & vt ꝓcedere
mus aliā absurditatē. s. q̄ in celo sunt pori: qui nō possunt
purificari medietati corporis celi: & oporteret q̄ quecūq;
stella inspiceretur eius non tantuz vna pars videret: sed
oēs. deinde adeo & valida virtus nostroz visuus: q̄ per
mutaret totum aerē & lucem que est diffusa in corporib⁹
celoz: sicut ipsi dicunt: & totum fieret virtus sentiēs: aut
quelibet alia. deinde aer & lux non sunt coniuncta vni vi
sui tantū: & non alij. Cur ergo cōsentiunt q̄ reddunē vni
visui: & non alij. Si autē necessarium est visui cū videt vt
sit in oppositō visi: ita vt aer reddat ei qō sentit: tunc ipsū
sentire aeris non est causa qua ipsa sensibilia reddantur
anime. sed vt visus cadat in aliquā oppositionē visi: & in
ter illa fieret aer mediꝰ. Si autē aer sentit per seipsum:
& reddit etiā: que cura nobis si sentiat in se: Quia q̄ no
bis confert ad sentiendū: hoc est. s. q̄ aer reddit nobis: id
quod videtur: & non curamus an ipse sentiat in se an nō.
Si autē volunt dicere q̄ eius sentire est nostrum sentire:
tunc celum & aer: & omnia sentiunt ꝓpter nos. Si vero
non ponitur instrumentum: sed medium q̄ patitur ꝓi
mo a visu: & postea perficitur vt sit mediuz. debemus cō
siderare quali passione patiatur: ad hoc vt reddat. vide
licet si hoc est. ideo q̄ recipit a visu virtutem vite: cum
ipsum sit elementum simplex. hoc est impossibile: aut sit
puius in effectu ꝓpter visum. Sol autē efficacioz est ad
efficiendū eū puium in effectu: & sufficiētioz. ¶ Utinā sci
reē quid efficiat visus in hoc aere. Si enim calefacit cum C
oportet vt cum infrigidatur aer prohibeatur videre. Si
autē infrigidat: oportet vt cū aer caluerit ꝓhibeatur vi
dere: similiter de ceteris contrarys. Omnia eniz contra
ria in que permutatur aer habēt causas ꝓeter visuz: que
cum habite fuerint: non erit necesse ipsum permutari ꝓ
pter visum: sicut cū habentur eius cōtraria nō est neces
se vt ꝓmuteē ꝓpter visum: & fortasse nō accidit ꝓpter vi
sum quietas nec qualitas habens contrariam aliā de co
gnitis: sed accidit ꝓpter cū ꝓprietas que caret nomine.
quomodo ergo potuerunt eam scire auctores huius sen
tentie: & quomodo apprehenderūt eā. Nos autē ꝓposui
mus iam ꝓpositionē cērumē: que ꝓhibet has omnes
permutationes: & idē est an compararentur ꝓprietati
an nature habenti nomen. Deinde putamus q̄ cuz aer
fuerit translucens in effectu & colores fuerint colores in
effectu: non sit necesse esse aliud ad habendum visum.
Ponamus autem nunc q̄ egrediens ab oculo sit substā
tia corporea: radialis sicut volūt plures ex illis. Dicem⁹
ergo q̄ eius dispositio: necesse est vt sit bis quatuor mo
dis: sci icet vt aut sit coniuncta cum toto viso: & non sepa
rata a vidente: aut sit ꝓiuncta cū toto viso: & fit separata
a videte: aut ꝓiuncta cū vna parte visi: & nō cuz alia: quo
cūq; modo fuerit eius dispositio cum videnteaut vt sit
sepata a viso: & videnteis pars ꝓima falsissima est. vz. vt
de oculo excat corpus continuum qō implet vnū hemi
perium mūdi: & cōtingat celestia corpora. deinde cū clau
serit palpebraes: & aperuerit itez egrediatur aliō corpus
quantum & ꝓimum: aut cum clauserit redeat tota ida

collectio ad oculū: vt cū iterū apertus fuerit egrediatur tota ab eo: quasi hoc stet ad arbitriuz claudentis. deinde cū nō videtur aliquid: eminus in sua figura: z magnitudine si visus ptingat ad illud z ptingit. Magnitudo eteniz magis deberet pfecte apprehendi tactu q̄z colo. Radius enim fortassis disgregatur z rarificaē z videtur color quasi confusus color: ſz dimensio videtur quasi incerta dimēsio. Incertitudo aūt dimensionis nihil diminuit de eius tota magnitudine: z qz est disgregat⁹: est quasi sit cōpositus ex corporali dimensione z nihilo: aut nō corpore: z in hoc nō confert nobis angulus qui est in visu: sed confert auctoribus de simulacris qui dicunt q̄ simulacrum resultās in speculo apparet in parte piramidis putate pennes superficiē cristallinā: aut cuius caput est intra eam. Si enim angulus fuerit maior eo q̄ res ꝓpinquior est: erit tunc illa pars maior: z effigies que in ea apparet minor. Si aūte angulus fuerit minor: eo q̄ res est remotior erit pars minor: z effigies que apparet in ea maior. Sed secundū sententiā eoz qui ponunt q̄ res visa est illa que tangit instrumento videndi: hic angulus nō conferet eis. Pars vero scda est manifestiozis incōuenientis. s. q̄ si ℔ egrediens de oculo sepatur a videte: z puenit vsq; ad visam minorē: z ptingit eā etiā nulla existente ptinuatione inter ipsaz z videte: z videns sentit id qō sentit ipsuz: erit hoc quasi diceret: q̄ aliqs pōt aligd tangere manu abscisa: aut q̄ suo corporis serpentis reddit id qō tangit cauda ei⁹ que est abscissa ab ea p sensuz qui remanet in cauda: nisi dicaē q̄ egrediens pmutat mediū: z per ipsuz trā sit aliquid visui: z tunc erit reddes: z pmutatū simul. Jaz aūt diximus de hoc qō sufficit. Si aūte fuerit ꝓtinuus cū aliq̄ parte visi: oportet vt nō videaē totū nisi id tm̄ in qō offendit. Si aūt ponit visuz pmutatū in naturā exeuntis rady z fuerit quasi vnū: quid dicemus de celo cū videri mus illud: poterimus ne dicere q̄ celū pmutatur in naturā illius exeuntis rady vt fiat cū eo sentiens: quasi sint vnū aliud: ita vt offendat in stellā saturni: z videat eā totā: sil'r ioue z ceteras magnas stellas. Huius aūt manifesta est falsitas. deinde iā ostendimus hāc pmutationē aeris esse non posse in eis que pmisimus. Si aūte dicitur q̄ aer trā lucens nō vnit cū eo ad vnū: ſz pmutaē in naturā reddēte: z ci qō tangit radius: z qō nō tāgit reddit aer formā eius: ꝑpter pmutationē que accidit ei. pma respō sio ad hoc est: q̄ aer cū nō pmutatur ꝑpter pupillā tm̄ z reddit ei cui reddere solet: ita vt non egeat corpore egrediēte. Scda vero est. qz declarauimus iposibilitatē istarū pmutationū. Tertia vero est q̄ aer medius qui est inter duas lineas egredientes debet reddere vnicuiq; illarū qō reddit alteri: z ad vltimū collectioni rady: ex collectione aeris intrantis inter lineas reddeē forma sensati: bis aut multotiens: z tunc oportet videri sensatū bis aut sepius: ꝑcipue si fuerit sicut est sententia aliquoz ex his qui dicūt q̄ linee nō apprehendūt p se nisi qō reddit eis aer: deinde si pupille reddiē ab omnib⁹. s. lineis z aere simul: tūc est reddens simulacrū sicut dixit auctor ꝑmus. Qz aūt scierit q̄ in bis que sunt nō est inane: z q̄ corpora celoz solida sint z in eis non sunt vacuitates vel ꝓcuitates: sciet hoc essc impossibile: z q̄ ℔ egrediēs nō potest penetrare i illa: ſz qualiter pōt hoc exiēs penetrare aquā nisi fuerit in ea inane: ita vt offendat in terrā totā: que est sub ea: z videat eā: cū ipsa terra sit ꝓtinua cū aq̄: z nō crescat ei⁹ moles ꝑpter id qō admisceē ei. Si aūt fuerit ibi inane quāta erit magnitudo huz inaniū vacuitatū que sunt in aq̄: quāuis aqua sit grauis descēdens in vacuitates: z ipleat eas: z videē tibi q̄ tota aq̄ sit vacuitates: aut maior pars eius: aut medietas: ita vt boc exiēs possit penetrare vsq; ad totū id qō est sub aqua: z offendat in illō z ptingit illud cū ipsuz nō sit separatū a visu: si enim separareē esset mirabilius. ¶ Si aūte quis dixerit videmus q̄ res parua penetrat aquā multā: ita q̄ colorat eā sicut crocus: de quo paz q̄d tingit multū aque dicemus q̄ coloratio multe aque a croco pauco necesse est fieri aliquo duoz modorum. i. vt aut infectio que accidit aque nō sit nisi in partibus croci: z partes aque sint ita vt erant: aut vt partes aque permutate sint in se ꝑpter infectionez sicut permutanē ꝑpter caliditatē: z frigiditatē: z odorez: non q̄ substantia aliq̄ permisceaē eis: z huius permutatio fit aut secundū permutationem vere infectionis: aut fm permutationē infectionis similitudinarie: similitudinaria dico: sicut cū apparet super aquā effigies alicui⁹ latentis in ea: z non opposita visui: aut sicut videē q̄ aq̄ est eiusdē coloris: cuius est etiā vas suū. Doc aūt cum fuerit multū apparebit superficies aq̄ fm illā infectionē. Quis de illo sit paruz in ea. Si aūt ℔ infectio fuerit secūdi modi: bec apparitio nō proderit huic intentioni: aqua eteniz permutata z effigiata est: paruz enim croci penetrauit in illā totā: qz aliqn pmutaē id qō est magne molis ab eo qō est magne vtutis z parue molis: z oīno si aer fuerit huius dispositionis q̄ permuteē ꝑpter radios: incidemus in id qō neganimus ante: qz oportebit vt cū radu fuerint multi: fiat aeris multa pmutatio: z prosit multū ad videdū. Si aūt fuerit ad modū redditus sine permutatione: tunc natura aeris est que reddit simulacrū recipientib⁹: vt etiā reddat visibus. Si aūte non fuerit ad modū secūdi membri diuisionis sed primi: tunc nō possumus dubitare q̄ aque minima sunt permixta per minima croci: z econuerso: cum minima aque sine dubio maiozis quantitatis sint q̄z minima croci: z q̄ inter quecq; duo minima croci sit aqua pura: z q̄ille aque pure que sunt inter duo quecq; minima croci sint maiozes: q̄z minime partes croci: ita vt comparatio minimozum ad minima: cum colata fuerint sibiipsis: sit sicut comparatio totius ad totum: cūq; ita fiunt quantitates maiozis minimozū croci: erūt paruissime: z erit ipossibile illas diffundi per totā aquaz: z tunc non poterunt aquam contingere tota: iter: sed hic modus falsus est. Tota enim aqua tincta videē: z fit boc ex vna duarum causarum: aut qz quecq; minima croci: z aque sunt adeo minima: q̄ non apprehenduntur sensu diuisa: sed boc non prohibet alia esse multo maiora alys: corpora enim diuiduntur in infinitum: z possibile est vt minimum aque sit milies tantū quū sit minimum croci: z tamen tante paruitatis est q̄ non sentitur per se separatim: cūq; ita fuerit non poterit visus discernere inter minima croci: z minima aque: sed videbitur ex eis vna coloratio diffusa inter rubeū z trālucens: z hic est vnus modus: aut vt minima sensibilia croci: non sint in sitib⁹ oppositis: z equidistantibus: sed cum duo minima croci habuerint ordinem super vnum sensibile minimū aque: aut minima croci sint inferius taliter vt si eleuentur eis alys cooperiant superficiem aque: z sint quedam illaruz que videantur in superficie superioze: z quedam que trāsmutant simulacra superficiei superiozis: z concurrant omnia in simulacris fm vnuz colorem: aqua nō reddat colorem vniuscuiusq; illozum ꝓpter suam perspicuitatem: z videatur totum continuum in vna superficie: z videatur q̄ diffusus est vel discurrit per totam aquam: sed non est ita. Certificatio autez huius membri est paucitas infecti visi in tenui: qō nulli⁹ est spissitudinis: z multitudo eius qō videtur in profundo: quāuis comparatio similis est. Comparatio enim croci qui est in tenui ad tenue est sic cōparatio croci qui est in profundo ad pfundū:

z bis duobus modis potest id quod partium est vincere vel inficere id quod est multū. sed certe paruꝫ non vincit multū in quātitate: sed fortassis in qualitate apparendi. Si aūt posuerint ꝙ hic exiens parum penetret in aerē z non peruenit ad rē visam: z postea aer remotus reddit ei: z ipse visui aut ꝙ aer reddit ei ꝓpter suaꝫ perspicuitatem tantū sine permutatione. cur ergo ipse nō reddit pupille: z excusat laborē egrediendi spiritū ad aereꝫ: qui est expositus nocumētis: Si vero fuerit ꝓpter permutationem: iam diximus de hoc qō dicendū fuit. deinde aer pupille cui nō permutatur: ita ꝙ nō egeat spiritu.

¶ Capitulum VI. De destruendo sententias eoꝝ per ea
A que dicta sunt de sententijs ipsoꝝ.

Accedamus nunc ad euacuandum aliqua inconuenientia que sequuntur ex positionibus eoꝝ ex quib⁹ est id quod dixerunt: ꝙ partes exeūtes de visu reuerberantur ab alijs corporibus ad alia: z cum viderint vnū corpus reuerberantur inde ad aliud corpus: z vident illud aliud corpus: ad quod reuerberātur: exempli gratia: cum peruenerint ad speculum resultant inde ad aliud corpus: z vident illud etiā. ergo videntur ea simul. ergo vnū quid videtur duo simul: z videtur ꝙ vnum eoꝝ videat se in altero. Dance aūté positionem consequuntur obiectiones. Quarum vna est ꝙ reuerberatio bui⁹ radij aut est ex duro: aut ex leni: aut ex vtroq: sed hec reuerberatio aliquādo videtur ex leni: qō nō est durum sicut aqua. ergo durities non est causa. restat ergo vt eius causa sit lenitas: aut posteā causa est lenitas necesse est vt sufficiat ad hoc qualiscunq; lenis superficies fuerit: aut vbi egeat superficie leni: que sit partium continuarum. Si aūté hoc membrū fuerit necesse: impossibile est illum reuerberari ex aqua: eius enim superficies secundū eos: non habet continuitatem ꝓpter multos porros quos ponunt esse in illa: qui sunt causa ꝓpter quaꝫ potest videri perfecte qō est post illam. Si aūté non est necessaria continuitas: oportet vt hec reuerberatio sit in omnibus corporibus: quāuis sint aspera: naꝫ causa asperitatis est angulus: aut qō videtur angulis eius qō est cōcauum ante pupillam. Omne autez angulosum necessario habet aliquam superficiem: in qua non est angulus: z est lenis: alioquin anguli tenderēt in infinitum: aut diuisio corporum terminabitur in partibus non habentib⁹ superficies: z hec vtraq; falsa est. ergo omnes corporis superficies compositę sunt ex superficiebus lenibus. oportet ergo vt in vnaquaq; superficie fiat reuerberatio: aut vt dicatur vnum de duobus. s. ꝙ aut in superficieb⁹ paruissimis non reuerberatur radius: aut ꝙ in superficiebus diuersorum situuꝫ reuerberatur radius ad partes diuersas: z disgregatur illud reuerberatum: z non appręhendit ur de illo aliquid ꝓpter ꝓuationem continuationis: sed ꝓma pars diuisionis falsa est. notum est enim ꝙ si de visu exit corpus qō subito diffundaē per hemisperiū mundi: illud qō primum exit: exit vnitum: z quo magis elongatur vertitur in minores partes. z magis disgregatas: z vt cum reuerberatur vnaquaq; pars eius: z vnaquaq; sumitas subtilis linee eius: sine dubio non offendit nisi in partem que est equalis ei: z reuerberetur ab illa: z ad hoc nec ꝓdest nec obest id quod est ꝓter illam: sed fortassis si superficies lenis in quā offendit fuerit minor ea non reuerberatur in ea. Nos aūt cum considerauimus hoc non inuenimus ꝙ causa z necessitas prohibendi reuerberationem in rebus existentibus apud nos sit hoc: qō paruissime superficies eaꝝ sunt multo minores sumitatibus linearum radu offendentibus in ipsas: aliquando enim accidit vt aliquid sit asperum: z scimus certissime ꝙ partes eius que habent superficies lenes: habent quantitates quas nō dubitamus esse maiores quātitatibus sumitatum exeuntiuꝫ radiorum: z ꝓpter hoc non reuerberantur in illis: z hoc est sicut vitrum contritum: z sal z cristallus confracta ad modum simille: quoꝝ partium superficies scimus verissime esse lenes: z non sunt adeo parui sime: vt sint minores sumitatibus exeūtis radij: que cū coniunguntur nō reuerberatur in eis radius: imo etiam nec in alijs maioribus q̄ sint hec. deinde impossibile est vt corpora contrita terrena recipiant diuisionem in partes que sint minores partibus quas recipit corpus radiale: cum diuidatur in filas: ita vt pars constricti sit minor ea in quā diuiditur dissolutuꝫ. Deinde si causa reuerberationis in leni est ꝓuatio penetrabilitatis z repercussio retro. hoc totum est in aspero. Si autem nō est repercussio: nisi ꝓuatio penetrabilitatis. tūc non debet reuerberari ab alio: corpus etenim non habet ex natura motus diuersos: sed ex violentia. Tu scis anté ꝙ cum lucidum receperit illud naturaliter non repercutiet retro nisi per violentiam. ¶ Deinde lenitas non est de affectionibus agentibus in corpora vt mutet naturaꝫ eius qō offendit in eam: nec est de virtutibus repellentibus a suis corporibus aliquid: ita vt elongare faciat corpora a se: si enim lenitas esset causa elongādi corpora. tūc elongaret qō est inter illa: in quocūq; situ esset z oporteret visum reuerberari a speculo: qō tangeret radius exiens lineatus in eo: non cum offenderet in illud sumitate tantum. Si autem causa reuerberationis est repercussio retro aut tumor: sicut accidit pille: deberet reuerberari ab omni corpore: qō non penetrat: quāuis nō esset lene.

¶ Sed ām sententiam auctorum de simulacro poterit hoc dici. ipsi enim ponunt lenitatem causam reddendi simulacrum: z ꝙ omnis lenitas siue sit parua: siue sit magna: causa est reddendi simulacrum aliquod: sed simulacra que reddunt paruissime superficies sunt adeo parua: ꝙ non cognoscit ea visus: z ideo non sentiuntur. Ponunt etiam ꝙ in corpore aspero permiscetur obscuritas cum lumine z obscuratur quicquid subfistit in eo: z quicquid supereminet est adeo parium ꝙ nō potest reddere simulacrum visui. Si autem esset planum non contingeret illud. ¶ Sed auctores reuerberationis ꝓpter huiusmodi paruitatem non excusantur a ꝓuatione reuerberationis. Si autem causam huius non ponunt paruitateꝫ: sed disgregationem: ipsa disgregatio inuenitur etiam in speculis signatis talibus figuris: ꝙ radius reuerberatur ex illis ad hemisperium mūdi perfecte: sicut scitur in scientia de speculis: z fortassis reuerberatio ex aspero: nō tantū disgregat radium: quantum illa specula figurata: sed fortassis concurrūt linee multe ad vnū punctū. Dec est vna de obiectionibus. ¶ Secunda vero obiectio est ꝙ quomodo aliquando reuerberatur ab aqua z aliquādo penetrat eaꝫ: oportet enim tunc vt in altero istoꝝ defectus contingat ꝓpter alterum: scilicet vt aut visum sub aqua non videatur integre: sed videantur de eo puncta pences sensum distincta: non habentia perfectam formam: aut vt reuerberans in illud: nō videatur omnino: sed videantur de eo puncta pones sensum distincta que non habeant integram formam: quātus vnum videatur perfectius: z forma alterius comparatione huius videatur imperfectior. Non autem ita se habet res. ¶ Obiectio autem tertia est: ꝙ reuerberatum ab aliquo: a quo descendit: z continuatur aliꝫ per quod videntur postea due eoruꝫ forme simul: necesse est vt aut ꝓpter separationem radu reuerberati: non debeat forma sensati: sepa-

rarí a radio:aut vt debeat. Si aũt nõ debet tunc cur non
videmus cũ auertimur ſpeculum a quo diſceſſit radius.
neſcimus enim cauſam huius. niſi q2 factus rady:muta-
tus eſt alꝫs. Si aũt ꝓpter ſeparationem forma debet ſe-
parari a radio:tunc quomodo videtur forma ⁊ ſpeculꝰ
ſimul in vna hora. Si aũt id qõ de radio exiſtit in ſpecu-
lo ipſiꝰ eſt qõ videt formã ſpeculi. ⁊ id qõ de illo deſcẽdit
ab co:ipſiꝰ eſt qõ videt formã alterius rei. tunc iã appro-
priata eſt vnicuiq3 viſoꝝ aliq̃ pars rady. oportet ergo vt
non videanꝫ ſimul. ſicut cũ radius iactatur in platonẽ:⁊
radius in ſocratẽ: vna oculi apertione videnꝫ ſimul. nec
oportet ꝓpter illum: vt qõ videtur de platone videaꝫ nõ
diuerſum ab eo qõ videtur de ſocrate. Si autẽ dixerunt
cauſam huius eſſe q9 radius reddit formaꝫ ſm vnam li-
neam:⁊ reddit formam anime ductu illius linee:⁊ q9 vna
tantũ linea eſt que ſimul reddit hoc ⁊ illõ:⁊ quicquid vi-
detur vna linea totum videtur vnũ in loco. dicemus pri-
mo deſtructã eſſe hanc ſententiam: cum negabatur q9 li-
nea exiens ſit videns exterius. ſed tantum reddens. ſe-
cundo qõ non negatur egredi linea que offendat in lineã
reuerberatam ⁊ continuetur ei. Si aũt ipſa reddit per id
quod ꝓtinuatur ei de lineis. ⁊ virtus que eſt in oculo ſen-
tit. Non autẽ exiens: tunc oportet vt videatur res dua-
bus lineis ſimul:⁊ vt videatur forma cũ ſpeculo:⁊ cum
alys:⁊ oportet vt multotiens accidat videri rem gemi-
natam: non ꝓpter cauſaꝫ que ſit in viſu. ſed ꝓpter cõ-
tinuitatem linearũ rady. quo videntur ad vnam lineaꝫ
Hoc aũt non eſt: nec cõtingit: non eſt enim poſſibile no-
bis videre aliquid in ſpeculo:⁊ per ſe niſi cum oppoſitus
fuerit viſui. Si vero non fuerit oppoſitum: videbimus
illud ſicut ſpeculum tm̃. Sit autẽ ſecundum ſententiam
eorũ a. punctum viſus:⁊ b. locus ſpeculi. ⁊ linea b.c. egre-
diatur de oculo. ⁊ reuerbereť a corpore qõ eſt contra c. ⁊
alia linea a.d. egrediatur:⁊ interſecet lineã b.c. in puncto
e. ⁊ illic coniungatur ei. dicemus ergo q9 ſm ſententiã eo-
rum oportet vt forma d. videatur cum forma d. c. ⁊ vt vi
deatur forma c. a duabus ſũmitatibus e. ⁊ b. ⁊ duabus li-
neis e.a. ⁊ b.a. partes enim harum lineaꝝ que egrediun-
tur ab oculis aut erunt continue: aut contingentes ſe. Si
aũt fuerit continue: ⁊ quedã eaꝝ ſolent recipere affectio
nem aliquaꝝ ſicut diximus ita q9 ambe reddunt pupil-
le:⁊ affectio fuerit in toto ipſo corpore:⁊ non fuerit in alia
eius ſuperficie que ſit ꝓpria alicuius partis. nec fuerit
reddítio illa volũtaria: nec artificialis: ſed naturalis. tũc
patiens cũ offenderit in agens qõ agit offendendo debet
pati ex eo iudicium enim de exitu aptitudinũ naturaliũ
que ſunt in ſubſtantys reꝝ ad effectũ eſt: vt natura apti-
tudinis ſit in eſſentia patiẽtis: q̃uis non ſit ꝓpter cauſaꝫ
alicuius: qõ ſit de natura agentis: ⁊ vt res ex qua eſt actio
ſit in natura agentis: quãuis patiens quaſi non ſit:⁊ cum
hoc ita fuerit exitus q̃d effectũ non erit niſi quantus de
vno coniungitur alteri. Cũ aũt agens peruenerit ad pa-
tiens. ⁊ remota fuerit media. ⁊ hoc. ſ. in quo eſt virtꝰ agen-
tis. ⁊ hoc in quo virtus patiendi: oportet vt actio ⁊ paſſio
que eſt inter illa ꝓueniat naturaliter quocũq3 modo fue-
rit continuitas. angulus etenim qui eſt ibi aliquo modo. ſi
eſt nõ ꝑdeſt illi quicq̃. nec ꝓuatio penetrabilitatis. nec
finibilitas tranſlucentis. ſ. aeris apud ſpeculum efficit ibi
aliquid: q2 tantũ deeſt vt finiatur penetrabilitas. ⁊ conti
nuent ei lꝰ inee quantũ ſi ſit infinita ⁊ ꝓtinuẽtur ei linee.
Agens etenim debet agere:⁊ patiens debet pati. ¶ Si
aũt forma ⁊ quaſi affectio non fuerint in toto ipſo corpo-
re rady: qui diffunditur: ſed in vna tm̃ eius ſuperficie: aut
in puncto qui eſt finis eius ⁊ terminus:⁊ non ad partem
ipſius linee. ſ. e. d. ad hoc vt ex ea parte ꝓtinetur ei ⁊ pa-
tiatur ab ea. ſed nõ in extẽſione illius linee: oportebit tũc
vt non patiatur inter principiũ linee:⁊ eius ſũmitatẽ:⁊ vt
forma cadat ſubito a ſuperficie ꝓtingente eã in aliã ſup-
ficiẽ ſine paſſione partiũ mediaꝝ: in continuo etenim nõ
eſt inciſio in effectu: aut oportebit vt redditio fiat per li-
neã directã: que eſt a. b. ⁊ non fiat per angulũ qui eſt ante
e. punctũ etenim ſiue angulus accidentia ſunt rectitudi-
ni. ⁊ hoc eſt qõ nunquã dictũ fuit. ergo manifeſtũ eſt: q2
paſſio linee e. a. a linea c. e. eſt ſicut paſſio linee b. a. a linea
e. b. ſed tanto oportet amplius: quanto ꝓpinquius eſt. er-
go forma c. debet reddi vtriſq3 lineis que ſunt e. a ⁊ b. c.
oportet ergo videri c. nõ vnũ tm̃: ſz duo. oportet etiã red-
di forma d. cũ forma c. Ipſi aũt ponũt q9 forma b. reddit
cũ forma c. ergo oportet videri tres formas que ſunt d. c.
b. ſimul. hoc aũt totũ nõ eſt ita. ſiſt etiã ſi eẽnt ꝓtingẽtes:
nã ſi vnaquęq3 partiũ ipſiuꝝ lineaꝝ reciperet affectionẽ
in toto ſuo corpore: ſequereť ex tactu vt actio ⁊ paſſio. trã-
ſiret ab vna parte ad aliquã: que eſt añ ſe. Si aũt nõ eſt
ita: ſz in ſuperficiebus que ſunt oppoſite viſo. tũc nõ oꝫ vi
ſiꝰ reddi viſui per aliquẽ angulumꝝ: qui ſunt extra illã ſu-
perficiẽ. Si aũt interrogauerint nos dicentes cur ꝓcedi-
tis q9 redditio buiꝰ formę cadat in rectitudinẽ ſm aliquã
affectionẽ alioꝝ viſuũ tangentiũ eã:⁊ nõ alioꝝ: Dicem9
q2 certe nos nõ dicimus q9 lux ſit: ideo q9 eſt recipicꝫ ali-
quid de deſcriptionib9:⁊ de formis ad trãſferẽdũ eas ad
aliud vllo modo. ſz dicemus q9 illuminatũ ſolet reddere
formã ſuã ſibi oppoſito: niſi fuerit inter ea aliqd interpo-
ſitũ: qõ eſt coloratũ. ſcz ſi mediũ fuerit tranſlucens. ſi vo
mediũ ꝓius eſt recipiens:⁊ poſtea reddens: redderet oĩ-
bus viſibus quocũq3 modo eſſet ſitus eius: ſicut reddit̃
calor oĩbus tactib9 quocũq3 modo ſit ſitus eius. ¶ De
his aũt que debent queri in hoc loco eſt q9 ſepe videmus
formã ⁊ dimenſionẽ forme ſimul vna hora. ⁊ videmus
ea ſepata. ſ. q2 videmus in ſpeculo ſimulacrũ alicuiꝰ rei.⁊
ipſa videmus ꝑ ſe ſeꝑatim:⁊ hoc totũ ſimul:⁊ fortaſſis ẽ
nõ ꝓtingit niſi ex duabus lineis rady: quaꝝ vna dirigit
ad ipſiuꝝ in directũ ⁊ alia p angulumꝝ reuerberationis: ꝛſi-
deramus ergo hoc ſi eſt pole: an iꝑoſſibile. dicemus ergo
q9 ꝓp iactũ duaꝝ lineaꝝ rady in rẽ viſaꝫ nõ deberet res
duo videri. rady etenim ſm eos quo magis ꝓcuerit ꝓtes
ſup rẽ viſaꝫ. ⁊ denſate fuerint certiꝰ deprehẽdetur. ⁊ lõgiꝰ
ab errore numeri: ꝓcipui etenim ex illis ꝓcedunt boc:⁊
nõ ꝓcedit q9 cũ vnus radius viderit vnã rẽ tm̃ ſit vna. ⁊
cũ alius radius ceciderit ſup eũ ⁊ coniunctus fuerit ei. ſit
ꝓpter hoc error in viſu: q̃uis ipſe eſt eſſe vt vnã rẽ ꝓtin
gant duo rady ſit: ſiue ſint duo rady ꝓncipaliter: ſiue ſint
duo rady: ꝓncipaliꝰ vnus:⁊ alius ex reuerberatiõe. radi9
etenim ſm eos coꝛp9 eſt. coꝛp9 aũt nõ penetrat coꝛpus: ſz
eſt pole vt radius cadat ſup radiũ:⁊ ſi inceſſerimus hac
via nõ erit viſio illoꝝ vtroq3. ſ. formę rei cuiꝰ eſt forma
ad modũ tãgendi: ſz videbiť vnũ ꝑ tactũ:⁊ aliud ꝑ rece-
ptionẽ ex illo:⁊ nihil intereſt an vtriq3 rady ſint extremi-
tates lineaꝝ exeuntũ in directũ aut vn9 ſit ſic:⁊ alius ex
latere ꝑ reuerberationẽ. g̃ ſi aliq̃ cã eſt hec: nõ eſt idcirco
q9 duo rady cadãt ſup vnã rẽ abſolute. ſed hoc pacto q9
vnus radius ſolus cecidit ſup ipſiuꝝ:⁊ alius cecidit ſuper
ipſiuꝝ:⁊ ſuper aliud etiã. Dcc aũt diuiſio deſtruũ ex duo-
bus ſpeculis ſibi oppoſitis. rady. n. hi non diuidunť ſm
hũc modũ: ſz ſi fuerint ibi ꝓtes rady erũt cadentes ſuper
vtrũq3 coꝛp ſimul:⁊ cũ hoc viſus videbit vnũqõq3 ſpecu
lũ:⁊ eiꝰ ſimulacrũ: vna via ſz duo rady hic nõ diuidunť.
nec eſt pole vt vnus radius reddat vnũ ſimulacrũ:⁊ ali9
aliud. vnuſq3q3. n. eoꝝ apprehẽdit id qõ alter:⁊ apꝓhen-
dés eſt vn9. oportet g̃ id apꝓhẽdens:⁊ hoc nõ ſint duo. q2
oportet vt viſus apprehendat formam. vniuſcuiuſq3 ſpe

culi semel.ꝛ nō multoties. Si aūt frequētatur ꝓpter reuerberationē:ꝛ potuerimus excusare illud alia leui excusatione violētie ꝛ sustinuerimus illud credere:non oportet ꝓpter hoc eē ibi iterationē.ergo cur ex vnoquoq; speculo redduntur simulacra multa:ita vt vnū speculū videat multoties:cū ipsum videat semel:sicut est ꝛ multotiens eius simulacrū. Si aūt dicit ꝙ qz radius reuerberat ab hoc speculo in illud.ideo videtur illud speculū in isto.ꝛ deinde qz iterꝫ reuerberat ab illo in istō idcirco illud videt in isto:cur quū iterū reuerberatus fuerit nō videtur:sicut primo visus fuit. Si aūt dicit ꝙ pmo visum fuerit vna parte rady.ꝛ scōo alia parte rady.si ptes fuerint reddētes.ꝛ nō videtes nō redderet alīud nisi ipsum idē simulacrū:ꝛ ex diuersitate iactuū ipsoꝝ sup illud:cū ipm sit vnū nō ꝓueniet diuersitas in visu. Hoc aūt iā declaratū est.ipsi.n.tenēt ꝙ partes reuerberati ptrāseunt super visus a quo reuerberātur.ꝛ tūc oportet vt ad partes illas trāsferat forma eius.ꝛ cū hoc non oportet ꝓpter suā mutationē sup illas vt augeat numerus eī qō apprehenditur primo:ꝛ qō apprehendit scōario.qō.n.ex forma redditur vnū est. Si aūt partes fuerint ꝓse videntes sequet ꝙ diximus:cū negauerimus videri simulacrū reuerberatū super illas. deide oportebit vt nō videātur simulacra paulopost cū ipsa fuerint minora. ¶ Et fortassis dicet ꝙ radius postq̄ sepe repcutitur:longius fit eius spatiū.ꝛ ꝓpter hoc in vnaquaq; vice videt minus ꝛ differt primū a scō in paruitate.oportet ergo primū vt linee radiales cū densate fuerint ex reuerberatiōe nō sint quasi vna linea que est grossior ꝛ fortior q̄ prima.sed vt remaneant linee recuruate alie posite circa alia seruata existentia eoꝝ in eo ꝙ sunt vnite.sed ℔ iudiciū incredibile est:ꝛ cū hoc nō concedit apud eos ꝙ paruitas in longitudine ſm angulum recuruata sit quanta est in longitudine directa deinde quid dicent de ipsis eodē viso:cū elongata fuerint species a se in duplū illius spatꝫ qō est inter reuerberatōes: nō videbitur paruissimū exempli gratia:sicut si reuerberaretur visus a speculo a.ad speculū b. videt forma b.in speculo a.deinde visus reuerberatur a speculo b.ad speculū a.ꝛ forma speculi a. videt in speculo b.ꝛ deide reuerberatur visus a speculo a.ad speculū b.ꝛ videret formā a.ꝛ postea cū hoc videret formā b.in speculo a.ꝛ longitudo que erat inter illa duoꝝ palmoꝝ necessario ꝓpter id qō percutit radius de spatio recuruato qō est inter oculum:ꝛ vnū speculoꝝ fieret octo palmorum. Si aūt nos elōgaremus speculum b.a loco suo decē palmis nō videremus speculū in ipsa paruitate.quāuis mirum est qō diximus de differentia forme que apprehenditur per seipsā:ꝛ que apprehenditur ex reuerberatione eius:ꝛ que apprehenditur ab illa duabus reuerberationibus. Hoc enim totum distinctum est penes visum. qz due forme apprehense sunt vnius materie.ꝛ in vno recipiente. Differentia autem formaꝝ aut est ex disiunctionibus ꝛ intentionibus.aut est ex recipientibus. De aūt due forme in seipsis vna sunt:ꝛ subiectum eaꝝ primū est vnū:ꝛ recipiens eaꝝ secundū est vnum.cur ergo debent esse due forme: Sed scōm nostraꝫ sententiā de hac absurditate nihil ad nos.due etenim forme scōm nos sunt vise a duobus recipientibus:quoꝝ vnum est eius subiectū primū:ꝛ alterū est corpus terſum qō est recipiens simulacrū eius qō est recipiens primi aliquo modo receptionis:ꝛ efficiens formā simulacri in oculo aliquo modo. ¶ Deinde contra illud mirabile de radio post radiū boc est dicendū:ꝙ si res ita est vt diximus.s.ꝙ radius secundus nō debet penetrare primus. sed vt contingat exterius:quomodo tangit radius reuerberatus visibile:ꝛ videt illud.ꝛ non tangit nisi quantum deditei contingens precedens:si autez videt id quod ille videt secundū ꝙ patitur ab illo:ꝛ receptio eius qō recipit sit causa continuitatis sue cum illo: destruitur debitum patiendi per angulum designatū.nec etiaz apprehendet aliquid aliud numero ab eo qō apprehēdit primus vllo modo.Si aūt tetigerit alias partes rei preter illas quas tetigit alius nullus eoꝝ apprehēdit certissime.nec ambo apprehendunt aliquid vnū.

¶ Capitulum. VII. de dissoluenda questione quam induxerunt de complendo verbo de visibilibus inter que ꝛ transluentia ꝛ tersa sunt situs diuersi.

SOluemus nunc questiunculā prediA
ctaz:que fallit eos ob hoc ꝙ ꝓpinquitas ꝓhibet videre:ꝛ ꝙ impossibile est colozes ꝛ figuras moueri a suis subiectis motu locali. Hoc enim nō facit pro eis:nisi diceremus ꝙ visus aut alicui⁹ sensuū est abstrahere formā a materia hoc modo.vt formā ipsaz assumat a sua materia:ꝛ mutet eā motu locali ad virtutez sentientem. Hoc autē nullus dixit:sed dicimus hoc fieri ad modū patiendi. Passio enim non fit vt patiens abstrahat virtutē agētis aut qualitatem eius. sed vt recipiat ab eo consimile eius. sed alterius generis q̄ sit illa. vnde non dicimus ꝙ visus recipit a viso formam similem ei que in illo est: sed aliā:qz in hoc etiā ꝙ non sentitur nisi ꝓpter ꝓpinquitarem:sicut odoratum ꝛ tactū:sentiens non abstrahit formaz eius.sed fit in eo similis forme eius. Sunt enim quedā rerum que non patiuntur nisi offendendo:ꝛ sunt quedā que cuz offenderint discedit ab eis aliquid:qō est necessarium ad hoc vt afficiat eoꝝ affectum.ꝛ hoc est in hoc loco radius:quē necesse est continuari cuz forma visibili:ad hoc vt habens formā iactet ex sua forma simulacrum in aliud qō est similitudo eius:qō videtur iactare suū simulacrū:deinde cū intēditur super illud lux:ita vt inficiat suo colore id quod est illi oppositum.ꝛ transiret in illud certissime:cum id quod est ei oppositum:fuerit receptibile huius:quāuis hoc sit mediante speculo.ꝛ ꝓpter hoc ꝙ eget luce visibili. eget etiam medio velut instrumento qō adiuuet apprehēdere.ꝛ hoc est permetas:ꝛ vt mensura eius habeat terminum determinatum quo nullus minoz potest apprehendi. Qz autem apprehendens apprehendit simulacrum apprehensi: significat id qō remanet in imaginatione de forma visi.ita ꝙ imaginaī illud quando vult.ꝛ putat imaginatū esse formā rei vise.ꝛ ꝙ translatū est ad imaginationē.ꝛ motuz: sed mouetur res sua forma:imo est aliquid extra illā cōsimile illi. Hoc etiā ꝙ forma remanet in oculo multo tēpore cum inspexeris solē:ꝛ postea auerteris te ab illo significat tibi ꝙ oculus recipit simulacrum:similiter imaginatio cadentis gutte videtur linea:ꝛ gutta que mouetur circulariter videtur circulus aliquis. Impossibile est autem videri distensionem gutte motę in tempore.quin imaginetur res in duobus locis. Oportet ergo vt de hoc ꝙ gutta prius est sursum:ꝛ postea deorsuz:ꝛ distenditur in medio:ꝛ de hoc ꝙ gutta est in vno extremo spatꝫ:in quo reuoluitur:ꝛ deinde in alio extremo eius:ꝛ distenditur in medio simulacruz huius:velut fit imaginatus pene te. Hoc autem non fit in vno momento. Oportet ergo vt simulacrum eius qō precessit:fit certissime post ipsum ꝛ remanens post ipsum:ꝛ eius qō sensimus posteriusꝛ fiat ex illis distensio q̄si sensata:ſz hoc fit ꝓpter hoc ꝙ forma ei⁹ impssa est:q̄uis gutta iā mota est a termino in quocūq; posueris eā:ꝛ nō remāsit in illo termino:suis duobus temporibus. ¶ Sed in hoc ꝙ dixerunt de lumine apparente ante oculos:causa erroꝛis sui hoc est ꝙ

hoc non fit ſecundū eos niſi vno modo qui putauerunt non eſſe concedendū: q oculus eſt quiddā habēs in ſua ſubſtantia aliquid: quēadmodū lucentia: de quibus prediximus in primiſſis: qui in tenebris lucet ⁊ illuminat qō eſt cozā ipſo per qualitatē quā in ſe efficit: nō per aliquid qō diſcedat ab co: quaſi non ſit retiā poſſibile ex confricatione ⁊ tactu contingere aliquando in tenebris igneos radios tennes: ſicut contingit ex confricatis ſuperficiebus pupillarū: ⁊ ex manu confricante puluinaria ⁊ barbam.

B (¶ Jam autez parebit tibi q ipſa pupilla pōt eſſe de bis que in nocte lucent ⁊ illuminant ⁊ iactāt radios ſuper id quod eſt oppoſitū illis. Oculi etenim multoz animaliū ſunt bꝫ. ſicut oculus leonis ⁊ ſerpentis: ⁊ quando quidez ſic eſt: pōt illuminare tenebroſuz. Unde mīta ex animalibus vident in tenebris: qm̄ illuminant rē luce procedēte ex oculis virtute ſuoz oculoruz. (¶ Sed de verbo qō vna pupilla impletur: cū altera clauditur: quis negat: q in neruo concauo ſit corpus ſubtile qō eſt vehiculuz virtutis videntis: qō appellaſ ſpiritus: qui moueſ aliquādo occultando ſe: ⁊ ſubterfugiēdo: aliquādo apparēdo ⁊ intuendo: qui cū clauſus fuerit alter oculoz fugit ocium ⁊ tenebras naturaliter: ⁊ vadit ad aliū oculuz: eo q ꝓcuitas cōmunis eſt eis: ſicut nouerunt auctores cyrurgie. ꝓpter hoc autē q vna res impleſ ex alia: non oportet vt in nā impletis ſit emiſſio ⁊ exitus ⁊ ꝓgreſſio in terra: ⁊ diſceſſio uſq; ad terminos mūdi. (¶ Sed oppoſitio de verbo ſpeculi tangit oēs tenētes q in ſpeculo formaſ forma ſenſibilis. Ea autē que contra hec poſſunt reſpōderi ſunt tria: vnū quoz quaſi intitur auctoritati. videlicet q forma nō impmiſ in ſpeculo eo modo: quo forma materialis impzimiſ in ſuis materys: eo q nō ꝓiungiſ in illis cōtrarie. Sed hec forma ⁊ eius cōtraria impzimunt ambe in toto ſpeculo. Nō enim eſt turpe ꝓuenire in eo ſimul ſimilitudinē albedinis ⁊ nigredinis: ſunt enim in eo nō vt fiat quale ꝓpter illas. ſed ſicut fit intellectibus qui intelligunt albedinē ⁊ nigredinē ſine participatione ſui. Deinde qō reddiſ vidēti: eſt quiddā qō eſt alicuius operationis inter tria. ſ. videns ⁊ qō videt: ⁊ ſpeculū: ⁊ cōparatio boz trium nō cōcurrit: in vnāquāq; partē ſpeculi. qz vna pars eius reddit ipſaz albedinē. ⁊ alia ipſaz nigredinē ⁊ eſt diſtinctio eoz in viſu. Coniunctio aūt redditus ⁊ diſtinctionis acquirit viſui ꝗle ipſuz ⁊ viſuz. Doc aūt reſponſum ego non teneo nec intelligo. Nec intelligo quomodo forma eſt impreſſa in corpore materiali. ſ. ſpeculi cū ipſa nō ſit in eo: ⁊ aliquādo vacueſ corpus ab eo: cum ipſa ſit impreſſa in eo: quomodo ergo corpus eſt non vacuatū ab ea: cū ipſa nō appareat in illo: Sed apparcat in eo forma quā habet. quānis ipſum ſoleat videri: aut quomodo erat noſtra diſpoſitio in comparatione ſtātis poſt ſtantē: Dic aūt eſt plixus labor. labor eniz qui eſt in bꝫ: hic eſt: q qz nō poniſ figura impzimi in ſpeculo: ponitur figura nō terminata. ⁊ labor etiā qui eſt hic: boc eſt q ponit forma nigredinis in corpore. ita vt ipſa non ſit nigredo corporis: ⁊ concediſ q albedo ꝓiungat ei in corpore ſimul: ⁊ poniſ forma nigredinis alia nigredine. ſiſ forma albedinis ꝓeter albedinē. (¶ Sed verbū de intellectu ⁊ intellecto differimus uſq; ad tps ſuū. (¶ Duozum

C autē que poſſunt reſponderi: vnuz' reſpondebimus affirmantes illud: ⁊ aliud dicemus quaſi veriſimile. Qō autē affirmamus hoc eſt: q primo dicimus non oportet. cū aliquid neceſſariū fuerit ad hoc. vt aliqd operet in aliō: erit illud neceſſariū: velut ſpeculuz ⁊ tranſlucens patiaſ a ꝑmo id quod patitur ab co tertiū: alioquin teneremus q cū dolaretur cū enſe dolaret ⁊ ipſe: ⁊ cū in nocte incederetur ſecundū ducatū alicuius ſigni incederet ⁊ ipſuz.

Secundo q nō eſt per ſe notū nec omnino manifeſtuz. vt omne corpus efficiēs debeat offendere in patiēs. quānis enim hoc inueniatur per inductionē in pleriſq; corpozū: non tñ eſt neceſſe: vt ois actio ⁊ paſſio fiat per offensionē ⁊ contactū: poſſibile eſt enim vt actiones aliquoz in aliqua fiāt ſine offenſione: ſicut eſt poſſibile: vt nō corpus agat in corpus ſine offenſiōe: ſicut deus: ⁊ intellect⁹ ⁊ anima. ergo non eſt mirū ſi vnum corpus agat in aliud corpus ſine offenſione. ⁊ ſi quedā corpora agāt offendēdo: ⁊ alia nō offendendo. Nemo aūt probare pōt boc nō eſſe poſſibile. neq; q ꝓpter diſtantiā ⁊ ſitū: que ſunt iter duo corpora: ſit impoſſibile operari vnū eoz in aliō ſine offenſione. Nō enim ſupereſſet. hic niſi aliquis modus admirationis: quaſi oia corpora non ſoleant operari alia in alia: niſi ꝓpter bꝫ diſtantiā ſeparationis. Cuz enim ei ꝓtingeret videri corpus agens qō ageret nō offendendo: mirareſ de illo: ſicut modo mirāſ de agente abſq; offenſione: ⁊ quādo quidē boc eſt: tūc nō eſt impoſſibile: quā tū ad intellectum q noſtra ſentētia approbata ꝓfirmat: ⁊ nō eſt argumentatio que deſtruat eā. Dicemus ergo q corpus lucēs ex ſe ipſo: ⁊ illuminatū colozatū ſolet agere in corpus ſibi oppoſitū: cum fuerit receptibile. ſimulacri ſicut viſus eſt receptibilis: ⁊ fuerit iter ea corpus qō non bꝫ colozē actionē: que eſt forma q̄lis eſt ei⁹ forma. ita vt nil agat in id qō eſt mediū: q nō eſt receptibile: eo q eſt trāſlucens. poſtq; aūt nō eſt p ſe notū: neq; ꝑbatū demō ſtratione: q nullū corpus operaſ in ſibi oppoſitū mediāte tranſlucente vllo modo. Doc autē fuerat primo intellectum. Sed iā eſt affirmatuz per id quod probauimus de qualitate apprehendendi. tūc eſt poſſibile. Similiter etiam cum non eſt impoſſibile: vt loco vnius medy ſint duo media. ſ. medium: ⁊ aliud mediuz: ⁊ loco vnius ſitus ⁊ vnius diſtantie ſint duo ſitus ⁊ due diſtantie: ⁊ diſtantia ⁊ ſitus predicta cum alia diſtantia ⁊ ſitu alio. Et loco huius ſolius medy tranſlucentis ſit medium qō eſt colo ris terſi cū tranſlucente. Et in loco diſtantie oppoſitōis inter ipſum: ⁊ boc tranſlucens illuminatū: ſit diſtantia ⁊ oppoſitio cū illo terſo habente diſtantiā ⁊ ſitū predictū: cū lucenti illuminato viſibili. ergo boc corpus: cuius oppoſitū habet duo media. ſ. terſuz ⁊ tranſlucens: ſoiet agere in omne qō opponitur ſibi oppoſitū ⁊ terſuz: cū omne oppoſitū habet conſimilē peruietatē: quānis ſit terſum poſt terſum in infinitū. Cū aūt fuerit vtrūq; in ſitu diffinito actione que eſt qualis eius forma. ita vt nō agat aliquid in tranſlucente vllo modo. ergo tranſlucens ⁊ terſum ſunt duo neceſſaria ad boc vt vnū operetur in aliud qō nō fit in illa duo. Et cū ita fuerit ⁊ contigerit vt ſimulacrū terſi veniat ad viſum cū ſimulacro alterius ſimul: ⁊ viſum fuerit vtrūq; in vna parte videntis: putabimus q ſimulacrum appareat in terſo: ⁊ bꝫ eſt ꝰcontrario ei qō dicitur de radys. Modus autem ad quē accedimus. hic eſt: ſcz q non oportet: vt omne impzimens impzimat in aliud ſimilitudinem ſui. qz ſicut eſt poſſibile impzimere in aliquid ſimilitudinez ſui: ſic eſt poſſibile vt non impzimat in aliud ſimilitudinē ſui. poſſibile eſt autē vt lucens impzimat aeri aliquā impreſſionē que non eſt ex boc q formeſ forma ſimilis forme lucētis ⁊ illuminati. Bꝫ vt impzimat aeri tale qd: qō nō apprehenditur ſenſu viſibilē: neq; vllo alioz ſenſuū: niſi in ſupficie acris: que finitur apud lucēs: ⁊ opponiſ parti in qua eſt bnīs ſimulacruz: ⁊ ꝓpter boc poſſibile eſt vt ipzimat terſo aliquā impreſſionē: aut mediante nō tranſlucente: aut nō mediāte: poſtea tranſlucens aut terſum operentur in inſtrumētū videndi: aut principaliter aut mediāte ſua impſſione in ſuperficie aeris: qui eſt ad partem eius: ipreſſionē que eſt qualis

forma eius: q exigit vnūqōq illoꝝ principaliter. ergo vnūqōq agentiū agit actionē diuersaꝫ ab eo q est in eo. s. agens visibile qō agit in trāslucēs aut tersum. ꝛ trāslucens aut tersum qō agit in visum. Et multa sunt hꝺ. s. vt aliquid agat actionē diuersaꝫ ante suā. Et deide ipsuꝫ in qō agit operetur in aliō tale ꝙlis est nā primi. sicut est motus ex quo accidit in aliqō corpus calor: qō cuꝫ incaluerit ex calore illius: accidet alius motus a primo motu numero: sed ei consimilis in specie. Contingit autē videre reuerberari a speculo formā ꝛ colorē in pariete. tanq̄ sita sint in pariete que nō mouentur secundū situ videntis neq; sunt sita aliquo modo in speculo. sed sciunt videre a speculo ad parietē: que si videant in speculo: nō trā videntur sita in eo. ergo speculum impressionē impressit qualis nō existit in eo. silr dispositio visus. Sed de verbo repercussionis ex aqua iaꝫ dixerunt aliqui auctores. scientie de radys. q radius cū cadit sup eā expanditur. ꝛ refrangitur primū: ꝛ occupat maiorē locū. deinde videt in maiore q̄ id quod opponit illi. Sed de auctoribus de simulacris: aliqui dixerunt q causa in hoc. hec est. s. q aliqua pars eius qō est oppositū. ppter quod est speculū. ꝛ alia eius pars reddit. ppter hoc qō penetrat oppositū. Et non est longe putari q totum reddit. ideo qꝛ est speculum sed speculū qō est int⁹ diuersiꝫ est a speculo visibili qō est extra. Dixit vnus ex antiquis expositoribus. q qꝛ visui deest subtilitas videndi. contingit ei videre longius ꝛ spargi visum ex inspectione: ꝛ augeri simulacruꝫ. Pōt autē h dictio cōfirmari sic: vt dicatur q id qō solet videri alicuius elongationis. ꝛ alicuius mēsure cū putat longius q̄ sit ꝛ nō fuerit visa eius mensura: que debet videri. ppter elongationē illā. sed maior illa cū certe. ppinquius fuerit: videbitur eius mensura maior q̄ mensura debita sue elongationi. videretur ergo maior solito. deinde eget multa consideratione. vt certificator originum percipiat hoc. ꝛ fiat eius modi. ne sibi in hoc veritas obscuretur. ergo hec questiuncula nō est magis ꝓpria vni⁹ sententie q̄ alterius. Nā disgregatio quā dixerūt auctores disgregationis vel fractionis: si est ex pcussione: cū remanet in sua dispositione. ꝛ cū iterū repercutitur dirigit. nō enim radꝰ est penetrare in directū. Si aūt hoc est impossibile. quid est in radio qui penetrat illud. cū offendit in illō: ꝛ postea augeꝫ res in ꝓfundo. cur accidit ei: vt cū eius ꝓfunditate augeaꝫ fractio: Et cur cū extēsione eius non augeꝫ rectitudo: Qꝛ quātū ad intellectū oporteret: vt accideret ei propter extensionē repcuti. ꝛ nō expandi. Et omnino quā bonuꝫ est id qō dixit auctor primus. s. vt visibile veniat a latitudine ad coangustationē: ꝛ colligaꝫ ibi. hoc enim est plus adiuuans ad certificādū ei⁹ formā q̄ vt videns egrediens sit ab oculo. ꝛ diffundaꝫ in latitudinē. Quod autē debet ānecti huic loco est id quod dicemus de fitibus visi. ꝛ videntis ꝛ speculi. Dicemus igitur q aliquādo accidit: vt visum ꝛ vidēs. ꝛ lucidū sint in vno trāslucēti. aliquādo aūt cōtingit vt lucidū ꝛ visum sint in trāslucētib⁹: iter que sunt supficies. Si aūt fuerit situs supficiei in oppositione que est iter vidēs ꝛ efficiēs lumē nō videbiꝫ illa supficies sicut superficies celi ꝛ aeris. Si vero supficies fuerit ex hec: sicut supficies aque ꝛ nubiū in aere: ꝛ lucidū nō est in hac oppositione in ipsa supficie: reuerberabiꝫ luꝫ que venit a lucido ad visuꝫ. ꝛ videbiꝫ separata. Jam autē scisti quid sit reuerberatio. Si vero infra supficiē in qua reuerberatū fuerit visibile in quo est: eo q est trāslucēs. ꝛ demonstrabit illud. ppter hoc q est speculū: speculū aūt ibi erit parificatū ei qō opponiꝫ visibilis fuerit directū videnti. Si vero rectū fuerit erit speculuꝫ in loco in quo offendit: sed linea que exit de visu. ꝛ perpēdicularis erit exiēs de viso: qō est in aqua per qō redditꝫ eius simulacrū in rectitudinē. Si enim pieceris anulū in pelui: in qua non pōt videri: cū illā postea impleueris aqua videbitur. Si vero visum fuerit extra translucens mediū pꝛeter translucens in quo est videns lucidū. translucēs mediū demonstrabit illud. Si aūt nō fuerit ita. ſz fuerit ex parte videtis supficies illius trāslucentis nō ostendet nisi fecerit ei colorez extraneū. ꝓp aliquid qō imponiꝫ ex altera parte ad hoc vt videaꝫ.

¶ Capitulū octauū qualiter vnū videt duo.

IJcemus q hoc q vnū videtur quasi duo nimis est ꝓsiderādū: ex eo enim pēdent auctores de radys dicētes q qꝛ visio fit. ppter aliquid qō egrediꝫ de visu: ꝛ offendit in rē visaꝫ: ꝛ deide ꝓtingit refrangi eius situ penes visuꝫ. Oportet vt id qō est vnū videatur quasi duo discreta. ꝛ videāt duo. ꝛ nesciunt q ex hoc sequitur eos absurditas magna. Si enī videre fieret tactu sūmitatū radioꝝ qui ꝓueniunt super id. tunc deberet videri in vnaquaq; dispōne vnū. qō nō impediret refractio sūmitatū radioꝝ refractoꝝ. Uerū est autē q simulacrū visi reddit mediante translucente membro receptibili apto: leni illuminato: ita vt non recipiat illud substantia translucentis aliquo modo secūdū q est ipsa forma. sed cadit in illud. secundū oppositionē non in tempore. primū aūt cui imprimitur simulacrū visi est humor cristaloides: penes quē nō cōsistit certe videre. Alioquin vnū videret duo. duo enim simulacra sunt in cristaloidis. sicut cū tangitur ab vtraq; manu sunt duo tactus. Sꝫ hoc simulacrū redditur a duobus neruis concauis vbi coiunguntur in modum crucis qui sunt duo nerui quozum dispositionē assignabimus cū loquemur de cyrurgia: q̄si enim ex forma exteriozi venit in extimationem piramis rotūda. ita vt iactet angulū suū vltra superficiē cristaloides. Silr simulacrū in quo est cristaloides mediante spiritu reddente qui est in neruis contingentibus se reddit effectioni piramidis. ꝛ offendunt se dne piramides: ꝛ cancelantur ibi ꝛ vnitur ex eis forma similitudinaria vna penes partē spiritus qui gestat virtutē videndi. deinde q est post hoc est spiritus reddens qō videtur non apprehendens iterū. Si autē diuideret iterū apprehensio ꝓpter diuisionē neruoꝝ: ꝛ iste reddens est aliquid de substantia videntis: ꝛ penetrat in spūm qui est repositus in primo ventriculo cerebri: ꝛ imprimitur itez forma visa in ipso spiritu. qui est gerens virtutē sensus cōmunis: ꝛ sensus cōmunis recipit illam formaꝫ: ꝛ hec est perfectio videndi. ¶ Uirtus autem visibilis est extra sensum cōmunem: quāuis emanet ab eo. Uolo autē dicere q virtus visibilis videt: ꝛ non audit. neq; olfacit neq; tangit. neq; gustat. virt⁹ vero sensus cōmunis. videt ꝛ audit. ꝛc. Sicut scies postea: deinde hec virtus que est sensus cōmunis reddit formam alj partis spiritus: que est in continua cum parte spiritus que vehit ipsum: ꝛ imprimit in illā formā ipsam. ꝛ reponit eā ibi apud virtutē formalem que est imaginatiua: sicut postea scies que recipit formā. ꝛ conseruat eam. Sensus etenim cōmunis est recipiens formā. sed non retinens. imaginatiua vero retinet q recipitille. Causa autem hec est q in spiritu in quo est sensus cōmunis nō existit impssa forma exterius apphensa. nisi quādiu cōparatio ꝑdicta inter illā ꝛ rē visam fuerit ꝑnis. aut statim futura. cū autē absens fuerit visuꝫ. delebiꝫ de eo forma: ꝛ nō existit tāto tempore q attendi debeat. sed in spiritu in quo imaginatiue forme sunt existētes. q̄uis a longo tēpore absentate fuerint: sic in primo manifestabitur tibi: forma autē cū fuerit in sensu cōmuni erit in eo

sensata certissime:ita vt si ipzimereť ibi forma non veri eť.nō sentieť.sicut in amaritudinarys.Cum aūt fuerit in imaginatione erit imaginata non sensata:deinde forma que est in imaginatione penetret posteriozē ventriculū. cū voluerit virtus extimatiua:ꝛ eleuauerit neruum ꝛ de duob⁹ mēbris que terminanť penes neruū fecerit vnū:ꝛ ꝓiungeť forma cū spiritu.qui gerit virtutē extimatiuam mediante spiritu qui gerit vtutē imaginatiuā que vocať in hominib⁹ vtus cogitationis:ꝛ forma que erit in imaginatiua impzimeť in spiritu vtutis extimationis.ꝛ virtus imaginationis deseruit vtuti extimationis reddēs ei qō est in imaginatiua.Sed boc nō retineť in effectu in vtute extimationis.nisi quādiu fuerit aptus trāsitus:vt duo spiritus offendant in se.ꝛ due vtutes occurrāt sibi.Sed cū respuerit eū virtus extimationis.delebiť ex ea forma illa.(¶ Probatio aūt certitudinis huius rei.s.q̄ existentia huius forme in extimatione est extra existētiā eius in imaginatione.boc est aūt q̄ imaginatio est quasi ꝓseruatrix:ꝛ for⁹ que sunt in ea nō sunt semp imaginate ab aia in effectu.Si.n.ita esset imaginatio:simul deberet imagtnari multas formas qualiscūq; forma eēt in imaginatione.sed neq; bec forma in imaginatione est admodū eius qō est in potētia.Si.n.ita eēt oporteret vt creature exteriores redirēt ad eā iteꝛ.Sed sunt repolite in illa. Extimatio vero mediāte vtute cognitionis aut imaginatiue oñdit eas aie.ꝛ penes eā cōsistit redditio formaꝝ sensibiliū.Sed memozalis est ꝓpter aliud:sicut postea ostēdemus. (¶ Ista fundamenta oportet vt sint in promptu penes te.ꝛ deinde redibimus ad nostꝝ ꝓpositu dicentes q̄ causa videndi vnū duo:q̄druplex est.vna enim est cōtozsio instrumēti qō reddit simulacrū qō est in cristaloide duoꝝ neruoꝝ:ita q̄ duo simulacra nō reddunť vni loco in directū.sed vnūq̄que illoꝝ tendit ad partē virtutis visibilis per se:due enim linee duoꝝ simulacroꝝ non trāseunt eo transitu qui solet cancelari.cū per transeunt ꝓtactū duoꝝ neruoꝝ.Oportet ergo ex boc:vt exvnoq̄; simulacro.qō venit ex cristaloide impzimať similitudo per se.ꝛ in parte visibilis spiritus per se.Erūt ergo quasi duo simulacra ex duab⁹ causis discretis extrisecus.ideo q̄ nō vniuntur due linee egredientes ex eis ad centrum duoꝝ cristaloidū:que sunt penetrātes duos nervos cōiuctos.ꝛ ꝓpter bāc causaꝫ res apparēt multe displē.(¶ Secunda aūt causa est motus visibilis spiritus:ꝛ eī cōmotio ad interioza dextrozsum ꝛ sinistrozsum. ita q̄ ps apprehendens ptransit terminū suuꝫ qui est ei designatus nāliter.ꝛ tendit versus partē duaꝝ cristaloidū motu fluctuante ꝛ vacillante ad boc: vt describať in illa simulacrū:ꝛ similitudo anteq̄ cancelenť due piramides.ꝛ tunc ꝓpter ħ apparent duo simulacra.ꝛ boc est sicut simulacrū qō semel describiť a sole in aqua stagnante ꝛ quieta. ꝛ q̄ describiť ex sole fluctuāte descriptione iterata.Quia angulus qui habeť inter lineā visus directi in aquā ꝛ lineā solis directā in aqua:penes qué angulū ꝓsistit nostꝝ videre.ad modū quo de speculo reddiť nobis aliqd non remanet vnus.qz mouet cū cōmotio ad multa.ꝛ mltipliabiť i ste angulus.ꝛ impzimeť in eo simulacrum plusq̄ vnū.(¶ Causa aūt tertia est ex ocussione motus spiritus latētis qui est vltra bifurcationē ante ꝛ retro.ita q̄ habz duos motus ad duas ptes ꝓtrarias.vnū motū ad sensuz cōmunē.ꝛ aliū motū ad ꝓtactū duoꝝ neruoꝝ ad boc:vt forma sensibilis reddať ei iteꝛ anteq̄ deleať id qō reddiť sensui cōmuni.ꝛ quasi statim cū reddiderit formā sensui cōmuni redeat aliqua ps eius ad recipiendum q̄ reddit vtus visibilis:qō fit pp velocitatē motus.quasi enim describiť in spiritu recedēte forma.ꝛ ipse dat eam sensui cōmuni.Omne aūt descriptū hz aliqō tps existēdi quousq; deleať.Cū aūt mota fuerit a suo termino recipiens ꝑma pars spiritus ex ocussione sui motus. sequiť alia ps que recipiat:sicut ꝛ ꝑma.anteq̄ deleať de ꝑma.ꝛ mouet spirit⁹ pp ocussionē ad partē anteriozē:que erat in opposito visibilis:ꝛ apprehendit illud:deinde mouet ꝛ nō remouet ab eo forma subito.ſz est in eo vsus aliā ptē:que est ēt forme receptibilis.deide apprehendit etiā formā alia ps: eo q̄ habeť in oppositō ꝓpter qō apprehendit formā succedente parte ꝑma:cuius causa est ocussio:ꝛ cū ita fuerit erit in vnaq̄q; earꝫ forma visibilis.ꝑma eteni for⁹ nōdū deleta est a ꝑma parte recipiēte que reddit sensui cōi: aut que nō reddit ei.quouscunq; impīmať in secūda. (¶ Differentia aūt inter bāc cām ꝛ ꝓxe bec est:q̄ hic mot⁹ cōcussionis est ante ꝛ retro:ille aūt erat dextrozsum ꝛ sinistrozsum.ꝛ ꝓpter bꝫ cām id qō est velocius mot⁹ ad duas partes videť quasi duo:nam eteq̄ enim deleať eius forma a sensu cōmuni:cū ipsuz sit ad vnā ptē:videt ipsuz visus: cū ipsuz sit in altera parte:ꝛ cōcurrūt simul due eius apprehensiones que fiūt in duab⁹ partib⁹:ꝛ ob boc cū moueť punctuz sup aliq̄ circūuolubile videť linea circularis.Cū vero extendiť punctū subito in directū.videť q̄si linea directa.Silitudo aūt huius motus est vtigo.(¶ Cū enim contigerit aliqua causaruz que scripte sunt in libris phyſice:que moueat spiritū qui est in anteriore ventriculo cerebri circulariter.ꝛ vtus visibilis reddiderit illic formā sensatā ꝓpter spiritū qui est receptibilis eius vtutis. non quiescit in loco suo.sed mouet ꝛ succedet alia ps que recipiet ipsaz formā post receptionē illius anteq̄ deleať de illa.ꝛ fit circulariter:ꝛ ob ħ videnť visibilia circūferri:ꝛ permutari apud videntē.Qz aūt circūferť nō est nisi vidēs q̄ variať circa id qō videť.Cū aūt recipiēs fuerit fixum ꝛ motū fuerit visum.citissime mouebiť sine dubio eius similitudo interior ab vna parte recipiētis ad aliaz. Si enim similitudo cōsisteret in ipsa vna parte cōparatio recipientis cū recepto eēt vna ꝛ eadē.(¶ Cū igit̄ acciderit gerēti simulacrū moueri a loco suo mouebiť simulacrū sine dubio.ꝛ mutabiť eius comparatio ad cozpus. qō est extra:ꝛ cōtinget illud qō cōtingeret si id qō est extrinsecus moueret.(¶ Ité qui insꝑicit aqua cito deliuēte videť ei ipsa moueri ad vnā partē.ꝛ cadit in aliā.Causa aūt huius est.qm̄ videť ei qō oia moueant ꝓtra motū aque.Ex vehementia quoq; motus ꝓpter quā ꝓcedunt velocitas separationis. videť q̄ separatio fiat ex duab⁹ partib⁹.(¶ Causa huius est motus simulacri in recipiente:ꝛ q̄ fixum est in omni parte in qua ponit fixuz aliquo tempoze.(¶ Debes aūt scire q̄ ꝓter bas causas est ibi alia causa mālis adiuuans illas que est huiuſ sc̄s q̄ suba spiritus est suba vltima subtilitatis.ꝛ velocis obedientie ad recipiendū motū:ita vt cū ꝓtingerit in eo causa ꝓpter quā debeat mutari simulacrū ab vna ptc ad aliā:sequeť moueri suba spiritus in aliquo motu in directū illius par tis:quātus sit partissimus ille motus. (¶ Causa aūt huiꝰ est:qm̄ vnaquaq; vtutū apprehendentiuz impelliť nāliter ad sinū cōprehensibile:ita vt quasi delectet cū illo.Cū vero impelliť ad illud inclinať gerulus ei⁹ ad illud.ꝛ pp boc spiritus visibilis totus impelliť ad lucē.ꝛ retrahitur a tenebris nāliter.(¶ Cū aūt simulacrū impelliť ad vnā partē spiritus:ꝛ nō ad aliā:vtus quasi ipelliť cū suo instrumento ad partē inclinationis simulacri. Instrumentum etenim obedit illi ad partez quā petit virtus.ꝛ ꝓpter boc ꝓtingit in spiritu motio ad illā partē.ꝓpter subtilitatē sibi ꝛ suā velocitatē ad recipiēdū motū tanq̄ sequať motum simulacri.ꝛ ꝓpter bāc causaz cū incepit homo inspicere aliquid qō circunuoluiť:videť ei oia alia circūuoluiꝛco

L

Prima. Cā videndi vnū duo quadrupler.

Secunda.

Tertia.

D

q ꝺtingit in ſpū motus circularis ex hoc q̄ ſequit̄ motū ſimulacri: ⁊ ꝑpter ℔ cū iſperexerit q̄ cito mouet̄ in dire/ctū ꝺtingit in ſpū motus rectus: ⁊ ecõtrario illius mot⁹ ptis: ps enī motus rei eſt ꝺria pti mot⁹ bñtis ſimulacrū. Oꝫ g̃ videri oīa moueri ℈ illā ptē ſimulacra enīz rerum nõ ſunt fixa. Quarte aũt cā eſt ꝺcuſſio mot⁹ q ꝺtingit ī fozamine vue: tunica enī vuea eſt facile moueri taliter q̄ dilataī ꝑā fozamē aut coangustaī aliq̄n fozis aliq̄ ĩtus: ⁊ ī directū. vel in obliquū. ⁊ ex ei⁹ expulſione fozis: oꝫ vt ꝺtingat angustatio ⁊ dilatatio fozaminis: ⁊ ex eius expulſiõe ĩtus oꝫ vt ꝺtingat ꝺſtrictio ⁊ ℈ctio fozaminis. cũ aũt ꝺtingit fozamē angustari videt̄ res maioꝛ. Cũ vo dilataī vt minoꝛ. aut ꝺtinget cũ iclinabit̄ ad vnam ptē videri in aliquo loco. ⁊ ꝺtinget q̄ſi ꝑmū viſum ſit ꝑter viſuꝫ z^m: ſz ꝑcipue cuꝫ apparuerit alia forma. anteq̄ deſtruaī ꝑma. Pot aũt hic aligs dicere. cũ nõ exiſtit forma eadē cũ motu recipiẽtis: ſicut lucis forma manet eadē cũ motu recipiẽtis: vt cũ recipiẽs ꝺclinauerit ab oppõne deſtruaī forma in ipſo. ⁊ ꝺtingat forma in eo q̄ ſuccedit loco ei⁹. ⁊ nõ ſint due forme nec duo viſus. nec ꝺtinuet̄ línea puncto. nec videanī res circulr moueri. Dicemus q̄n nõ lõge eſt q̄ ſpūs g̃ ẽ cõis ſenſus non ſolet tenere formā ꝑ oppõnẽ tñ. quā non retineat poſt oppõnẽ magno tpe. vñ nõ eſt ſicut retẽtio luminis ab il luminato ꝑ lucẽ q̄ deſtruit̄ ſubito: nec ſicut retẽtio ſcul/pture in lapide q̄ durat lõgo tpe. ſed eſt iter vtrũq; ⁊ ei⁹ cãlitas q̄ſtũ eſt ad formã eſt cã quã adiuuãt ⁊ ꝺfortant poſt oppõnẽ aliquo tpe. cauſe q̃s ſuenies ꝓdictas in eo q̄ adiuuat motũ ei⁹ ⁊ reuocat ad nãz ſuã colloq̃mur de his: ⁊ ex ℔ ſcieī. q̄ ℔ q̄ ſpūs latẽs recipit ſũtudies viſi biles nõ eſt ſicut receptio ſimulacri ſimplicis ꝙ auferꝛ tur cũ remotiõe oppõnis. Uez eſt aũt ſenſus cẽ hos diuulgatos. ⁊ q̄ nã nõ mouet̄ ab vno gradu aialitatis ad aliũ gradũ ſupioꝛẽ niſi poſtq̄ ꝑfecerit q̄ cad ẽ in gra/du illo. ex quo ſequit̄ oẽs hñ apud nos. ſz q ꝺtẽdit decla re ℔ ſillogiſmo neceſſario: labоꝛauit in ſupfluũ: q; q̄ cad ꝺixerit de ℔ nõ eſt ꝑbatũ: nec ego ſtelligo illud q̄ſi. ꝑba tũ. ſi aũt aliis ſtelligit diſcaī ab eo ex̄ tractatũ noſtruꝫ: ſenſus enīz ſinguli ⁊ ſenſibilia ſũt illud qđ diximus. ſume aũt ℔ ſenſus cões ⁊ ſenſibilia cõia. loq̃mur aũt de ſenſibi libus cõibus dicẽtes. q̄đ nr̃i ſenſus aliq̄ſ ſentiũt cum eo q̄đ ſentiũt alia. q̄ſi eẽnt ſola ꝓſe. nõ ſentirenī. Doc ãt ſunt dimẽſiões: numeri ſitus ⁊ motus ⁊ getes ⁊ ꝓpin/tas ⁊ elõgatio ⁊ ꝺtact⁹ ⁊ cetera ab his q̄ ꝓtinenī cũ iſtis. ℔ enī nõ ſentiunī accĩtalr. ſenſatũ eteniz accĩtalr eſt id q̄đ nõ ſentiī certiſſime. ſz eſt ꝺiũctũ cũ eo q̄đ ſentiī cer/tiſſime. ſicut ℔ q̄đ ſentim⁹ pꝛez platõis. ⁊ fratrem ſocra/tis. ſenſibile eteniz eſt color ⁊ figura. ſz q; ꝺtigit ℔ eẽ cõ/iũctũ cũ alio ab ipſo relatiue. ſõ diximus nos ſenſiſſe re/latiuũ. cũ nos nõ ſenſerim⁹ illud vllo mõ: neq; n. eſt in aia nr̃a imaginatio ⁊ deſcriptio pr̃is platonis. ex ℔ q̄đ ẽ pr̃ illi⁹. q̄ſi ipſa imaginatio ⁊ deſcriptio ſit acq̃ſita ꝑ ſen/ſuꝫ aliquo mõ: ſz figura ⁊ numerus. ⁊c. ex eis q̃tuis non ſentiunt ꝑ ſe ſola. tñ eoꝝ deſcriptio ⁊ imaginatio ſeqũtur imaginationẽ ei⁹ q̄đ ſentiī vel apꝑhẽdiī ex ℔ q̄ ẽ color aut calor aut frigiditas. ita q̄ deſcriptio eoꝝ q̄ ſunt hꝫ in imaginatiõe nõ põt eẽ ſine illis etiã. nõ oꝫ aũt vt cum aligd fuerit apparẽs vel apꝑhẽſiuꝫ ab alio in aliquo me diãte aliquo ꝓpter hoc ſit vt apꝑhẽſiuꝫ vere. multa eniz ex rebus q̄ſi ſunt certe. ⁊ nõ accĩtalr. nõ ſunt niſi mediãti/bus aliis. hec aũt ſenſibilia cõia: q; ab his ſenſibus poſſi bilia ſunt apꝑhẽdi. ſõ nõ eguerũt alio ſenſu. ímo: q; apꝑ/hẽdi ſine medio fuit ipoſſibile fuit etiã ipoſſibile eẽ aliũ ſenſuꝫ ꝓſe. Uiſus ãt apꝑhẽdit magnitudinẽ ⁊ nume/rũ ⁊ figurã ⁊ ſitũ ⁊ motũ ⁊ getẽ mediãte colore: ⁊ vr̃ qđ apꝑhẽſio motus ⁊ getis ꝑcipiaī virtute alia ꝑter ſenſuꝫ. Tactus Tactus aũt apꝑhẽdit hoc totũ mediãte durities aut mollicie: in pleriſq; vero fit aliq̄n mediãte calore ⁊ frigi ditate. Guſtus Guſtus quoq; apꝑhẽdit ſapore cũ guſtauerit guſtũ multũ diffuſiuꝫ ⁊ apꝑhẽdit numeꝝ cũ ĩuenit pluꝛ res guſtus in coꝛpibus. ſz motũ ⁊ quietẽ. ⁊ figurã q̃ſi ap/hẽdit etiã ſed debilr. ſz iuuaī ad ℔ tactu. Olfactus Sz olfa/tũ q̃tuis nõ apꝑhẽdaī magnitudo neq; figura neq; mo/tus neq; quies taliapꝑhẽſiõe q̄ videaī olfaciẽti. tñ apꝑ/hẽdiī ꝓpriuꝫ numerus: ⁊ vr̃ olfaciẽti: aia aũt eſt q̄ apꝑ/hẽdit alio nõ argumẽtatiõis: ſcit. n. q̄ id cuius odoꝛ deficit ſubito iaꝫ abyt. ⁊ id cuius odoꝛ ſupeſt adhuc ꝑmanet. Auditus Auditus vo nõ apꝑhẽdit magnitudi/nẽ: ſz oſtẽdit eã aie oſtẽſiõe aliq̄n fallaci: qđ fit ex ℔ q̄ ſonos maximos cõparat magnis coꝛpibus: q̄ ſepe ꝺtigit ex puis coꝛpibus vel eꝫ: aliq̄ſi apꝑhẽdit numeꝝ. ⁊ aliq̄ſi apꝑhẽdit motũ ⁊ getẽ ꝑ tenoꝛẽ vel defectũ: q̄ accidit ſo/no ꝓtracto. ⁊ qđ diuerſitas ſui defect⁹ eſt ex ℔ q̄đ reno/uaī ſibi illa ꝓtractio. ſz hec apꝑhẽſio fit ꝑpter ℔ q̄ aia ſo let apꝑhẽdere q̃dã q̄ viſu nouit. fallit̄ tñ multotiens: ⁊ poſſibile eſt vt audiaī ſonus getis rei. eo mõ quo audit̄ ſonus mobilis: ⁊ ſonus mobilis q̄ēadmodũ audit̄ quie tis ſonus. g̃ nõ oꝫ credi huic oſtẽſiõi. q̄ nõ eſt neceſſaria: niſi q; ita ꝺtingit in pleriſq; figurã vo nõ apꝑhẽdit audi tus niſi figurã ſoni nõ coꝛpis. qđ aũt audit̄ de ꝯauo. ⁊ ſcit̄ ꝑpter hoc eius ꝯcauitas. hoc eſt qđ accidit aſe. ⁊ co/gnoſcit aia ſm modũ ꝓſiderãdi ⁊ diſcẽdi: qualr vſus eſt in illo. Uideī aũt q̄ diſpõ viſus in multis q̃ apꝑhen/dit eſt etiã q̃lis eſt huius diſpõ. ſz apꝑhenſio viſus in eo qđ apꝑhẽdit de hoc eſt manifeſtioꝛ: ⁊ ℔ ſunt ſenſibilia q̃ vocanī cõia. eo q̄ ꝯueniũt in illis plures ex ſenſib⁹: nu/merus aũt eſt g magis oꝫ vocari cõis: oẽs enīz ſenſus cõ ueniũt in illo. Jã aũt putauerunt alig hominũ q̄ hec ſenſibilia cõia hñt ſenſuꝫ exñtẽ in aialibus in quo ꝯue/niũt: ⁊ a quo apꝑhẽdũtur. ſed nõ eſt ita. tu eniz ſcis q̄ q̃dã ex his apꝑhẽdunt̄ ꝑ color: ẽ: g ſi nõ eẽt: nõ apꝑhẽderẽ tur. ⁊ q̃dã apꝑhendunt̄ ꝑ tactũ. g ſi nõ eẽt nõ apꝑhẽde/renī. ſi aũt poſſibile eẽt aliq̄ iſtoꝛ apꝑhẽdi ſine medi/ante q̃litate q̄ eſt ꝓmũ apꝑhẽſiuꝫ ab alio iſtoꝛ ſenſuꝫ. tũc eẽt hoc poſſibile. ſed vti nobis ſit ipoſſibile apꝑhen/dere illud niſi mediãte apꝑhẽdente q̄ apꝑehẽdit ſen/ſu cognito. aut ſignificatiõe ſiue mediante ſenſu. hoc nõ haberſenſuꝫ cõmunem vllo modo.

Expleta eſt pars tertia ſexti de naturalibus. Jnci/pit pars quarta. Capitulus ꝓmũ: in quo eſt verbuꝫ cõ/mune de ſenſibus exterioꝛibus quos hñt aialia.

Arist. de aia. t. 64.

Arist. de aia. t. 65.

Uisus

Ensus aũt g eſt cõis: alius eſt ab eo qđ tenẽt illi: g putaue/rũt q̄ ſenſibilia cõia haberẽt ſenſum cõ munẽ. nã ſenſus cõis eſt vis cui reddũ/tur oīa ſenſata. ſi. n. non eẽt hec virtus q̃ apꝑhẽderet colorẽ tũ. ⁊ tactũ: nos nõ poſ ſemus diſcernere iter illa: neq; dicere q̄ hoc nõ eſt illud. dicamus aũt q̄ hec diſtinctio ⁊ ſi nõ fi/at ab itellectu. tñ oꝫ ꝑcul dubio vt itellectus ĩueniat ea ſimul: quouſq; diſcernat ea iter ſe. ℔ enī q̄ ſunt ſenſata. ⁊ ℔ q̄ reddunt̄ a ſenſatis nõ apꝑhẽdit ea itellectus. ſic poſtea declabimus. aliq̄n aũt nos diſcernimus iter illa. oꝫ g̃ vt ꝺiũcta ſint apud diſcernẽtẽ aut in ſua eẽntia. aut extraeã. ipoſſibile eſt ãt ℔ fieri itellectu ſic poſtea ſcies. oꝫ g̃ vt ſit ℔ in alia virtute: ſi enī nõ ꝺiũgerenī ĩ imagi/natiõe aialiũ q̄ carẽt itellectu. nõ iclinarenī deſiderio ꝓ pio ad dulcedinẽ. ſ. q̄ res q̄ eſt huius forme eſt dulcis: eũ videret eã: nõ appeteret ad comedẽdũ: ⁊ ꝑter ℔ ſi nõ eſſet apud nos virtus: q̄ hic hõ albus eſt mimmus: eo q̄

audiuimus cū canēte:nō pbareť nobis eius iocularitas ex sua albedine ⁊ eō.si aūt nō cēt in aialib⁹ virtus in q̄ ꝓiūgerent forme sensator:difficilis eēt eius vita.si olfactus nō oñderet sapozē:⁊ si son⁹ nō oñderet sapozē.⁊ si fozma baculi nō rememozaret formā dolozis.ita q̄ fugiat ab co:oz g̃ sine dubio vt forme ille habeāt vnū aliqd in quo ꝓiungant extrinsecus.tā aūt oñdit nobis eē h⁹ virtutis ꝑsideratio respectus rez q̄ oñdit se bñe istrumētū pter sensus exteriozes:sicut videmus q̄ ei g in circuitu volutī:vī gcgd est in circuitu moueri:qō aut est accīs qō accidit visibilibus.aut est accīs qō accidit instrumēto quo pficit vilius.ſz nō est accīs qō accidit visibilibus postq̄ nō est i visibilibus:pculdubio in alio est vertigo aūt nō ē nisi cā mot⁹ vapozis q̄ ē in cerebzo.⁊ in spū qui ibi est cū accidit spūi circūuoluti.g̃ vtuti q̄ est ibi: accidit id qō ita expeditum⁹. Silr ꝓtigit hoiez ispicere aligd velociter circūuoluti sicut ꝑdximus.B aūt nō fit ꝑpter aliqd qō sit in alia ꝑte oculi neq; in spū ibi expāso. ¶ Cuiusmodi est silitudo velocitatis mobilis ꝓcutalis q̄ vī ꝺi recta vel circularis:sicut tā ꝑdictū est:⁊ ꝑpter h assimilatio falsaꝫ imaginū.⁊ audit⁹ falsoꝫ sonoꝫ aliqñ accidit eis in q̄bus nō est lesus istrumētū sentiēdi:aut ei q̄ quasi clausos h̄z oculos:cā aūt h⁹ nō est nisi q⁹ apparet i h̄ pncipio imagines:que aut videntur in somnis aut fiunt ex descriptiōe forme in thesauro: retinēte formas.ſ. aut ex alia.ſz si ita eēt oporteret. q̄ gcgd ibi custodīt eēt ꝑsens aie nō para ei⁹ tm̄.ita vt q̄si ps illa sit sola visa vel audita.aut ꝓtingit ex alia vtute.q̄ est aut sensus exteriozaut iteriozſz sensus exteriozes nō ꝑdest in somnis:q⁹ aliqñ q̄ imaginat colozes est ꝓuatus oculis.restat g̃ vt h̄ fiat in sensu iteriozе.ipossibile est aūt h̄ fieri nisi in pncipio sensuū iteriozꝫ:q̄ iperat vtus extimatiua:⁊ vult.ꝑpalare q̄ est in thesauro.ſz fiat in vigilāte etiā.in quo cū firmiter fiūt stabilita sensata erūt q̄si ꝑsentata:⁊ hec vtus est: q̄ vocať sensus cōis:q̄ est cētrū cōe oiuz sensuū:⁊ a q̄ deriuant nerui.⁊ cui reddunť sensus ⁊ ipsa est vere q̄ sentit.ſz retinere ea q̄ hec apphēdit:est illi⁹ vtutis q̄ vocať imaginatio:⁊ vocať formalis:⁊ vocať fantasia.⁊ fortassis distinguūt iter imaginationē ⁊ fantasiā ad placitum.⁊ nos sumus de illis q̄ h̄ faciūt.forme aūt q̄ sunt in sensu cōi:⁊ sensus cōis ⁊ imaginatio ⁊ fantasia sunt q̄si vna virtus:⁊ q̄si nō diuersificant in subo.ſz in forma:h̄ est quia qō recipit nō est qō retinet.formā eni sensibilē retinet illa q̄ vocať formalis fantasia ⁊imaginatio:⁊ nō discernit illā vllo mō:nisi q⁊ trī nō retinet:sensus eniz cōis ⁊ sensus exteriozes discernūt:aliquo mō ⁊ diuidicant: dicunt eniz h̄ mobile esse nigrū.⁊ h̄ rubicūdū eē accidit: ꝓ hāc aūt retinētē nihil discernit de oī qō est nisi trī de eo qō est in ipsa.ſ.qō h̄z hāc vel illā formā. ¶ Jā aūt scim⁹ verissime in nra nā eē.vt cōponamus sensibilia iter se ⁊ diuidamus ea iter se ſz formā quā vidim⁹ exī.q̄uis nō credamus ea eē vel nō eē. oz g̃ vt in nobis sit virtus q̄ hoc opať:⁊ hec est virtus q̄ cū ītellectus ei iperat vocať cogitās.ſz cū vtus aialis illi iperat vocať imaginatiua.deinde aliqñ diiudicam⁹ de sensibilibus p ītētiones: q̄s nō sentimus: aut iō q⁊ ipn nā sua nō sunt sensibiles vllo mō: aut iō q⁊ sunt sensibiles.ſz nos nō sentimus in hoza iudicy:ſz q̄ nō sūt sensibiles ex nā sua.sunt sicut inimicicie.⁊ malitie.⁊ que se diffugiūt.quā apphendit ouis de forma lupi.⁊ oino ītētio q̄ facit eā fugere ab illo.⁊ ꝓcordia quā apphēdit de sua socia.⁊ oino ītētio q̄ gratulať cū illa: sūt res q̄s apphēdit aia sensibilis.ita q⁊ sensus nō doceat eā aligd de eis.g̃ vtus q̄ hec apphēdunť est alia vtus ⁊ vocať extimatiua:aut sunt sensibiles sic.exēpli gra cū vidēmus aligd ceruleū:iudicamus eē mel ⁊ dulce.B enim nō reddit nobis sensus in ipsa hoza.cū ipſz sit de gñe sensatoꝝ:quāuis iudiciū ei⁹ nō sentiať vllo mō:⁊ q̄uis partes eius sint de gñe sensati:nō tn̄ apphēdit in pticī:sed est iudiciū qō iudicat:qō forte est in co.⁊ ipm etiā fit ex alia virtute extimatio aut opať in hoie iudicia,ꝑ ex q̄bus est illud cū alia ptinaciter negat eē res q̄ nō imaginātur neq; describunť in ea.⁊ oio nō vult eas credere eē.⁊ hec virtus sine dubio ꝑsistit in nobis q̄ est diiudicās in aialī iudiciū nō diffīntū:sicut ē iudiciū itellectuale.imo iudiciū imaginabile ꝓiūctū cū singularitate ⁊ forma sensibili.⁊ ex hac emanāt quāplures actiones aialiū. ¶ Uisus aūt est:vt id qō apphēdit sensus vocet forma:⁊ qō apphēdit extimatio vocet ītētio. ¶ Sz vnaquęq; istaꝝ h̄z thesaurꝫ suū.thesaurus aūt ei⁹ qō apphēdit sensus ē vtus imaginatiua;cuius locus est anterior ps cerebzi:vñ cuz ꝓtigit in ea ifirmitas cozrūpīť hic modus formaliseaut ex imaginatiōe formaꝫ q̄ nō sunt:aut qō ē difficile ei stabilire id qō est in illa.thesaurus vero apphēdētis ītētionē est virtus custoditiua;cuius locus ē posterior ps cerebzi.⁊ iō cū ꝓtingit ifirmitas:cozrūpīť id cuius ꝓprium est custodire has ītētiones:q̄ virtus vocať etiā memorialis.⁊ etiā retinēs.ſz retinēs ob h̄ q̄ id qō est in ea beret firmiter.⁊ ē memorialis.ꝑpter velocitatē istaꝝ apetitudinis ad recōdādū:p qō formať cū memorať post oblitionē.qō fit cū extimatio ꝓuertiť ad istā virtutē estimatiuā.⁊ repsentat vnāquāq; formaꝫ q̄ sunt in imaginatiōe. ita vt q̄si mō videat q⁊ ipse sint forme eius:cū vero oñsa fuerit forma que apprehendit intētionē que deleta erat. apparebit ei intentio sicut ꝑparuerat extra: ⁊ stabiliet eam virtus memorialis in se:sicut stabilierat ꝑus.⁊ fiet memoria:⁊ aliqñ ꝓueniet ab ītētione ad formā.⁊ memoria tūc habita nō habebit cōparationē ad id qō ē in thesauro retinēdi:sed ad id qō est in thesauro imaginādi.⁊ ei⁹ ꝓuersio erit aut ex h̄ q⁊ ꝓuertiť ad ītētiones q̄ sunt in retētione.ita vt ītētio faciat sibi formā necessariō apparere.⁊ ꝓuerteť ite cōparatio ad id qō est in imaginatiōe: aut ꝑpter ꝓuersionē ad sensuꝫ. exēplū aūt ꝑmus est: q⁊ cū oblitus fueris cōparatiōis tue ad aliquā formā q̄ tā tu scieras:ꝑsiderabis actionē.q̄ apparebat p illā.⁊ cum scieris actionē.⁊ tueneris eā.scies qué saporē aut quā figurā.aut qué colorē debeat h̄re.⁊ reuocabiť cōparatio tui ad formā ⁊ cū posueris h⁹ acgreť comparatio ad formā q̄ in imaginatiōe est:⁊ restitues cōparationē in memoriā.thesaurus.n.itellectus memoria est: que retinet ītētionē.si āt iplicitū fuerit tibi h̄ ex hac ꝑte:vt nō facile itelligať.⁊ sensus reddideritꝫ formā rei: reuocabiť ⁊ residebit in imaginatiōe.⁊ redibit cōparatio tui ad illud.⁊ residebit in memoria.⁊ hec virtus q̄ cōpōit iter formaꝫ ⁊ formā.⁊ iter formā ⁊ ītētionē.est quasi virtus estimatiua:⁊ h̄ ꝓpter locū:nō ꝑ h̄ qō indicat.imo q⁊ facit ꝑuenire ad iudiciū. ¶ Jā āt posuerūt locū ei⁹ i medietate cerebzi.iō vt bēat ꝓtinnitatē cū ītētione ⁊ cū fozᵃ:vī aūt q⁊ vtus estimatiua sit vtus cogitatiua ⁊ imaginatiua ⁊ memorialis.⁊ q⁊ ipsa est diiudicās.ſz ꝑ ipsaꝫ est diiudicās ꝑ motus vo suos ⁊ actiones suas.est imaginatiua:⁊ memorialis.ſz ē imaginatiua q̄ id qō opať in formis.⁊ memorialis.q̄ id qō ei⁹ vltima actio.ſz ratiōlis ē vtus sui thesauri:⁊ vī q⁊ formalis ⁊ cogitatiua h̄z sit memoria.q̄ ꝑuenit ex intentione ipsa.que intelligitur hominis.

¶ Capiz xᵐᵘ ō actiō⁹ h⁹ formal.⁊ cogitatiue hoꝝ sensuū iterioꝝ q̄ tractat ō sono.⁊ vigilys.⁊ de sono falaci.⁊ vo ⁊ aliqñ tūlō de ꝑtate ꝓhendi.

Gemus ꝓius de vtute formali dicētes q⁊ vtus formalis q̄ ē imaginatio.⁊ ipa ē vltia in q̄ residēt forme sensi-

bilium. ⁊ facies eius quam ad sensibilia habet est sensus cōmunis: sensus enīz cōmunis reddit virtuti formali q̄si eā reponēdū q̄ q̄d ei reddūt sensus exteriores ⁊ ipsa reponit: ⁊ aliq̄n virtus formalis reponit q̄dā q̄ nō sūt apphēsa sensu: vtus vo cogitatiua ꝓuertit ad formas q̄ sunt in hac vtute formali ad cōponēdū eas: ⁊ resoluēdū: q̄n sunt sūba ipsius. ⁊ cū eis cōpositerit formā aut diuisit. possibile est vt reponat in illa: illa enī nō est thesaurus huius forme. ℔ q̄ hec forma cōgnā ad aliqd: aut scōm q̄ est aduenies ab itus vel de foris: ℔ ē thesaurus eius: iō q̄ ipsa est forma abstracta ℔ mō abstractiōis: si autē hec forma eo mō quo est cōpositiōis vel diuisiōis aduniret de foris hec vtus retineret eā: ꝑter ℔ etiā si appareret huic vtuti ex alia cā: cū aūt ꝓgerit ex alia cā. aut ex imaginatiōe aut ex cogitatiōe. aut ex aliqua figura ꝙ celestiū. vt appareat in formali alia forma: ⁊ intellectus fuerit absens: aut celsans ab ispiciēdo: possibile ē tūc describi in ipso sensu cōi. quē oñdimus: aut audiat ⁊ videat colores ⁊ sonos q nō būt eē ex̄. neq; aligd de illis est ex̄. ⁊ sepius ꝓtingit ℔. cū negligēs est vtus itelligibilis: q; cū aia rōnalis occupaī alys. ⁊ nō oñdit estimationē. ⁊ imaginationē. tūc ꝓfortaī imaginatiua ⁊ formatiua in suis ꝓprys actiōib⁹. ita vt forme q̄ imaginanī videanī ei. q̄si sensate. ℭ Ad maiorē aūt hꝰ declarationē dicemus nos in sequētibus demōstratiōes: q; oēs he vtutes iunt vnius aie deseruiētes ei: crede ℔ nūc sic positū: ⁊ scias q; occupatio aie circa aliquā istaꝝ retinet eā ne adiuuet alias: ⁊ ne conseruet eas ab erroze ipsarum. ⁊ ducat eas ad viā rectitudinis. anima enim cum occupata fuerit circa interiora non solet curare de exteriozibus: quantus debueret. ⁊ cum occupata fuerit circa exteriora. pretermittit gubernare virtutes interiores. ipsa enim cum intente consideraī sensibilia exteri⁹ ea hora qua de his tractat: debilitatur eius imaginatio ⁊ memozia. cū vo obedit actionibus vtutis ꝺcupiscibilis debilitanī actiōes vtutis irascibilis. sed cū obedierit actiōib⁹ vtutis irascibilis debilitanī actiōes vtutis ꝺcupiscibilis: ⁊ oio cū obedierit dispositioni actionū motiuaꝝ debilitanī actiōes apphēsiue ⁊ cōtrario. cū vo aia nō occupata fuerit actionibus huius vel illi⁹. ℔ fuerit trāquilla: veluti eēt separata: accidit fortiozi iter vtutes ⁊ opatiōes vt opeī ⁊ supet: cū vo occupata fuerit vna vtute: ⁊ ob ℔ ptermitteri cōpescere alia vtutē nō retrahiī a suis actionib⁹ supfluis. nisi p custodia aie. ⁊ extimatiōis circa se: tūc ꝓfortabiī illa vtus: ⁊ discurret p actiōes suas quas bꝫ nāt: sicē illud vulgi. iā vacuus est: acr subaudis ab accipitre. egredere colūba ⁊ discurre. ℔ āt q̄ accidit aie nō occupari actiōe alterius vtutis. aliq̄n fit ex ōbilitate q̄ ꝑdit ⁊ retrahit a pfectione. sicē fit in lāgozib⁹ ex interiozib⁹. aliq̄n ī gete sicut in dormitiōe. ⁊ tūc id de quo curiosior est nihil aliud est. nisi iperare vtuti de qua magis curat. ℭ Deinde vtus imaginatiua est vtus quā aliq̄n retrahit aia a sua actiōe ꝓpria duobus modis. vno cū occupaī aia sensibus exteriozibus. ⁊ ꝙuertit vtutē formalē ad operādū in suis exteriozibus. ⁊ mouet eā p id q̄d reddit ei de illis. ita q; non pmittit imaginatiua cogitare. ℔ vt imaginatiua ꝑdiaī a sua ꝓpria actiōe. ⁊ formalis etiā ꝑdiaī: ne possit ꝓgi imaginatiue: ⁊ id quo vtraq; eget de sensu cōi est ptinax ad ꝑdiēdū sensus exteriores: ⁊ hic ē vnus modus. Alio q̄n aūt aia ꝑualet sup eā in suis actiōibus q̄ ptinaī eidē cognitiōe ⁊ cogitatiōe. ⁊ ℔ duobus modis. vno cū dñat imaginatiue ⁊ subducit eā sibi. ⁊ sensuꝝ cōes cū ea ad cōponēdū formas aliās ⁊ diuīgēdū: ℔ q̄d appetit aia vehemēter. vñ ñ licz imaginatiue agere q̄ ōbebat agere nāt̄. ℔ trahiī ad ptē ad quā trahit eā aia rōnalis. alio cū reuocat eā ab imaginatiōib⁹ q̄ nō assimilanī rebus extrinsecis. ⁊ retrahit eā ab his falsificādo eas. vñ nō multū licz ei effigiare eas ⁊ repsentare. ℭ Si aūt imagiatiua ꝑdita fuerit vtroq; mō debilitaī ei⁹ actio. ℔ remoto vtroq; ipedimēto: sicut fit in hora dormiēdi. aut vno mō sic in infirmitatib⁹ q̄ debilitāt corp⁹ ⁊ ipediūt aias ne habeat intellectū ⁊ cognitionē: ⁊ sicut fit i terroze cū debilitaī aia: ⁊ q̄si dissoluiī ꝓpter id q̄d timeī ⁊ retrahiī oino ab intellectu ꝓpter suā debilitatē. ⁊ qz timet ne accidāt res corporales: ⁊ sic q̄si discedet ab itellectu. ⁊ ab eius diuio. tūc pōt imaginatio niti. ⁊ ꝙerti ad formalē ꝙiūgere. ⁊ opari: ⁊ eaꝝ aduniatio ꝓfortaī simul. ⁊ actio formalis fit manifestior: ⁊ forme q̄ sūt in formali ꝑsentanī in sensu cōi: ⁊ videnī q̄si habeāt eē extrinsecus: opatio etenīz apphēnsa ex eo q̄d venit ab exteriozibus: ⁊ ex eo q̄d venit ab interiozib⁹ est id q̄d pītaī in formali. ⁊ nō differt nisi in cōparatiōe. ℔ cū sensatū vere est id q̄d appet i ea: tūc id q̄d appetitus. est tale q̄le ē q̄d appet foris. ⁊ ꝑpter ℔ videt epilēticus. ⁊ pteritus. ⁊ dissolut⁹ ⁊ sopozat⁹ imagiatiōes exītes: q̄les vere videt in tpe salutis: ⁊ etiā audit sonos. si aūt cogitatio ⁊ itellect⁹ iubuerit ei in aliquo illoꝝ ⁊ reuocauerit ad se vtutē imaginatiuā excitādo eā deleboī tur forme ille false ⁊ imaginatiōes. ℭ Cōtingit aūt aliq; bus boib⁹ q̄ vtus imaginatiua sit creata in illis fortissima. ⁊ ꝑualēs: ita vt nō dñcaī ei sensus neq; formaī resistat ei. ⁊ q̄ aia eoꝝ sit fortissima. ita vt. ꝑpter ℔ q̄ contēplaī itellectū. ⁊ id q̄d ē sup itellectū nō destruaī ei⁹ ōsciō sio ad sensus. isti būt in vigilys q̄d aly in somnis: sicē postea dicem⁹. hec. n. dispō dormiētis dū apphēdit visiōes vt certificeī ei aut ita vt sunt: aut ꝑpter imagies q̄s būt. istis quoq; accidūt talia in vigilys. sepe. n. inter vtrunq; istoꝝ ꝓtingit eas in vitio absentari a sensibus. ⁊ accidit eis q̄si dormitatio. ⁊ multotiēs nō accidit. ⁊ multotiens videt ré sicut ē: ⁊ multotiēs appet eis imago. ⁊ ꝑter cās enīz: q̄ maginaī in dormiēte: imago rei videī: sicē postea declarabim⁹: multotiēs appet eis silitudo. ⁊ vī eis q̄d id q̄d apphēdit sit locutio illi⁹ imaginatiōis. veluti vba audita q̄ tenēt ⁊ legūt. ⁊ hec est. ꝑa. ꝑbia vtutis imaginatiue. sunt aūt hic alie. ꝑphie q̄ declarabunī. ℭ Nullus aūt horuꝝ est q̄ nō bēat portionē in somnis. ⁊ apphēsiōibus q̄ fiūt in vigilātibus: ispirationū. n. q̄ subito in aia cadūt. nō est cā nisi aliq̄ ꝓtinuitates q̄ nō pcipiunī. neq; id cui ꝓtinuaī. nec añ illas nec post illas. ⁊ mouet aia ab illis ad aliud ab eo in quo fuerat: ⁊ ℔ ē aliq̄n oīs grīs. q̄n aliq̄n est ab itellectib⁹. ⁊ aliq̄n est ab imaginatiōibus: ⁊ aliq̄n est ex sensib⁹. ℭ Et fit ℔ scōz aptitudinē ⁊ vilius. ⁊ mozes. ille aūt ispiratiōes sunt ex causis q̄ adiuuēt aiam plerūq; cognoscere ⁊ plerūq; sunt sic appitiōes subite q̄ nō sūt resistētes. ita vt memozari queāt. nisi eis succurrerit aia cū retētiōe appetitiua. qz q̄ potī⁹ agit aia. ℔ est ſ. retinere imaginationē circa genus diuisibile ab eo in quo erat. hec aūt vtus imaginatiua solet semper rimari duos thesauros formaī ⁊ memozialis: ⁊ sen. q̄ repsentare formas. ⁊ icipies a forma sensata: aut memozata. ꝓcedit ab ea ad ōriā. vel ad simile. vel ad aligd iter q̄ ⁊ illā fit aliq̄ cōparatio. ⁊ hec est nā ei⁹. ℔ ꝑtas motus ei⁹ de vno ad ōriū ei⁹. ⁊ nō ad ꝓsimi e. vel ad ꝓsimile ⁊ non ad ōriū ei⁹. fit ex reb⁹ singularibus: q̄ nō numeranī: oio aūt oz vt ozigo rei in ℔ sit ℔. ſ. q; cū aia ꝓsiderat simul itētiōes ⁊ formas mutaī ab itētiōe ad formā q̄ est ꝓior. aut absolute. aut qz ptigit q; paulo añ videraī ꝓiūctione illi⁹ forme. illi⁹ itētiōis. vel sensu. vel estimatione. ⁊ mutaī iō a forma ad itētionē. ℭ Ex prima cā q̄ appropriat vnā formā ⁊ nō aliā. ⁊ vnā itētionē ⁊ nō aliā ē aligd. aut aduenies a sensu q̄d appropat eā. aut ab itellectu. vel ab

L Impedimēta aie.

B

D

extimatione q̄ appropriat eā aut ab aliquo celesti: ⁊ qz appropriata ē huic ei⁹ pgressio ⁊ eius motus fit appropriatus ꝓpietate posi ex disponib⁹. q̄ ꝯiungunt ex visu ⁊ paulo ante aligbus formis: ⁊ ītētionib⁹ ⁊ aliqñ etiā ille dispones sunt celestes. aliqñ sūt ex puisione intellect⁹ ⁊ sensus q̄ ꝯiungunt ei post pmā ꝓpetate. ¶ Debes aūt scire qō cogitatio rōnabilis est ꝓpter hāc vtutē in maxio cruciatu. ¶ Et ꝓpter nāz h⁹ vtutis est in occupatione laborioſa. ¶ Cū enim iniūgit ei aliquā formā p quā tendit ad aliqō ꝓpositū. ipsa mouet cito ad illud dissimile. ⁊ ex illo ad aliud tertiū. ⁊ oblituit. ⁊ pmū a quo iceperat. ita vt ne ceſſario cogat aia recordari. ⁊ ꝓfugere ad resolutionē. ⁊ puersionē: quousq; redeat ad pncipiū. Cū aūt ꝓtingit in boza vigilādi vt aia cōprehēdat aliqd. aut in boza somni ꝯiūgat celestibus talr sicut postea dicem⁹. tūc si hec vtus pmiserit eā. aut qz ē geta: aut qz nō retrabit eā a cō tēplādo. neq; vincit eā. neq; abbreuiat ei tps ꝓtplandi ꝓpter repsentationē sua⁊ imaginū illi defigeſ illa forma in memoria tenaciter sicuti est. Si aūt fuerit in vigilāte nō erit cozpus recordari. ⁊ si fuerit i somnis nō erit opus significatiōe. Si vo fuerit diuinatio. nō erit opus ī terptatiōe. Significatio ⁊ iterpetratio est hic qō illicre cordari. Si aūt id qō videt de illo nō firmiter imprimit aia in vtute memorie sicut dz. vtus imaginatiua opponit singulis eo⁊ q̄ videnſ in somnys imaginē simplicē aut cōpositā aut opponit cōposito: qō vr in somnys imaginē simplicē aut cōpositā: neq; ceſſat opponere oi ei qō vr illic ꝓformationē cōpositā ex forma ⁊ ītētionibus. tunc erit retētio aie in se de eo qō vidit debiliorꝫ q̄ retētio formalis ⁊ memorialis de eo qō reddidit imaginatio: ⁊ iō nō stabilit in memoria id qō visus fuit de celestib⁹. ſz stabilit qō formatū est illi. Sepe etiā ꝓtingit q̄ id qō vr de celestibus sit velut caput ⁊ pncipiū. Sz postea pualet imaginatio sup aiaz sic q̄ retrahat eaz ab exequēdo qō vidit: ⁊ mouet motu post motū q̄ motus in nullo assimilat ei qō vr de celestibus: illud enim iaz abut. ⁊ h genus ē maneries somny in quo pua iterpretatio necessaria est. aliud aūt illusio ē. Illud vo somniū qō est illu⁹ gñis illi in quo puale imaginatio necessario eget iterpretatiōe. Sepe enim videt hō iterpretationē sui somny in somnio suo: ⁊ est illud vere recordatio: qz vtus recordatiōis sicut mota est pmū ab ipsa re ad ꝓformationē. ꝓpter cōparationē q̄ ē iter illas ſilr nō ē lōge vt moueat a ꝓformatiōe ad ipsaz rē: sepe aūt ꝓtingit vt ipa ei⁹ actio imagineſ ei ite⁊ ⁊ videat ei q̄si aliqs loq̄tur ei p illā. ⁊ aliqñ nō est ita. ſz q̄si videt res firmiter absq; cōiunctiōe aie cū celestib⁹: imaginatiua vo repsentat ꝓformationē suā. ⁊ reddit ad veritatē rei. Et h modus veri somny. aliqñ ꝓtigit ex imagiatiua sine ope alteri⁹ vtutis. q̄uis vitas rei fuerit illō. ⁊ redit ad illā. Et aliqñ repūtat hāc ꝓformationē p aliā ꝓformationē. ⁊ ē ite⁊ op⁹ iterpta tiōe iterptis. ſz hec etiā res. ⁊ dispones sūt q̄ nō appbēdū tur. ¶ Dominū aūt qd sunt vero⁊ somnio⁊: qō fit cū aia ei⁹ vlueit dicere ve⁊ ⁊ vicere fallacē imaginationē. pluribus aūt ꝓtingit pcipe ⁊ alegorizare somniū suū in somnys illis. ſ. quo⁊ aia sollicita fuit circa id qō vidit: ⁊ cū dormiūt remanet illa sollicitudo in ea sicut erat. ⁊ vtus imaginatiua icipit repsentare ei⁹ qō repsentauerat ante. Jā aūt dr rex hercules vidisse somniū qō nimis terruerat eū. ⁊ nō sueniebat ante iterptes: qui soluerēt illud: q̄ postq̄ dormiuit iterpretatū est ei suum somniū in somnys. in quo ꝓtinebant q̄da q̄ futura erāt in mūdo. ⁊ pcipue in ei⁹ ciuitate. ⁊ regno: deide cū rescirent pfisent ea q̄ pdicta fuerāt. ipleta sunt sicut iterptatū illi fuerat in somnys. Jā ēt h exptus sum⁹ in alys. Eo⁊ autē q̄ hoc videt: vigilātes quidē videt sic est ꝓpter nobilitatē aie sue. ⁊ qz ei⁹ aia est fortis. ⁊ ꝓpter fortitudinem sue imaginatiōis. ⁊ memozie que nō ipediūt sensibilia a suis ꝓprys actiōib⁹. ¶ Quidā vo videt ꝓpter absentationē sue discretiōis: ⁊ qz aia quaz bñt alienata est a sua rōne. Sed cū hec imaginatio est fortis. ⁊ est potēs recipe absentia dū vigilat. Die aūt necessarie sūt vtutes iteriozes ad recipiēdū ozigies absentiū duob⁹ modis. vno vt imagineſ in illis itētio visa stabilr: alio vt sint vt iuuātes: ⁊ deseruiētes ei ad libitū ei⁹: nō ipedlētes eā neq; trahentes eā post se. Est igit necesse cōparationē eē iter absentiā. ⁊ iter aiaz. ⁊ iter vtutē iteriozē imaginatiuā. ¶ Si vero sensus ipedierit eā aut itellectus ipedierit p modū intelligibilē quē pdixim⁹: nō vacabit alys. sicut speculum cū occupatū fuerit ex yna pte. multe formaꝫ q̄ solebant describi in speculo illo depereūt: pibit cōparatio q̄ erat iter illa. ⁊ nō describunt. ⁊ idē est hāc occupationē fieri sensu. aut retētiōe itellectus. ¶ Cū vero aliqō bo⁊ remouebit. cito aderit cōparatio q̄ est necessaria inter absentiā ⁊ aiaz. ⁊ iter vtutē imaginatiuā. ⁊ videbit subito visus. ¶ Sz qz de vbo imaginatiōis iā puenim⁹ ad somnia. bonū est vt oñdamus paꝫ pncipiū ex quo pouenit aliqō puidere in somnys ex his q̄ ponemus: nō enim firmiter mōstrabunt nisi in phylosophia pria. ¶ Dicem⁹ q̄ qō oia q̄ in mūdo sunt pterita psentia ⁊ futura bñt eē. in sapia creatoris. ⁊ angelo⁊ itellectualiū sc̄ōz aligd. ⁊ in aiabus: q̄ sunt angeli celo⁊ bñt eē sc̄ōz aliud. postea aūt declarabunt isti duo modi alr. ⁊ demonstrabit tibi q̄ aie humane maiozē bñt cōparationē cū substātys angelicis q̄ cuz cozpibus sensibilib⁹. ⁊ nō est illic occultatio aliqua neq; aduersitia. ¶ Sz occultatio est sc̄ōz receptibilia. aut qz sunt ifusa cozpibus. aut qz sunt inquinata ab bis q̄bus depmunt deozsus. Cū aūt ocianſ ab bis actionibus merenſ videre qō est illic. pmū āt qō vr est id qō ptinet ad illū boiez. vel ad suos vel ad suā terrā: vel ad suā ciuitatē vel ad sūū clima. Et iō pleraq; somnio⁊ pdictoz ꝓpria sūt boi somniāti. vel ptinēti ad ips. qz ei cui⁹ meditatio fuerit ō itellectib⁹ appebūt. ⁊ ille cui⁹ meditatio fuerit de gubernatiōe mūdi videbit ⁊ ifluxū induc atu ei⁹. ⁊ silr oia ad hūc medū. ¶ Nō sunt aūt oia somnia vera. neq; sunt bo⁊ q̄ multū sit curādū de eis: vtus enim imaginatiua. nō semp repsentat qō emanat a celestib⁹. ſz tm h sepi⁹ agit cū ipsa vt⁹ ceſſat repsentare ea. q̄ sunt sibi ꝓpinquiora eo⁊ aut q̄ sūt. illi ꝓpinquiora: q̄da sunt nālia: q̄da vo volutaria. Nālia aūt sunt q̄ veniunt ex tēperātia vtutū humo⁊. cū spū gñante vtutē formalē ⁊ imaginatiuā. pmū etenim nō repsentat neq; occupat nisi ꝓpter h. Et aliqñ ēt repsentat id qō est i cozpe. ⁊ qō est illi accīs. sicut cū vtus expulsiua spmatis mouet ad expellēdū. vtus vo imaginatiua repsentat tūc forniam. quā aia solet diligere. ⁊ cōmisceri ei ea: bñti eni famē repsentat fercula: ⁊ cui fuerit necesse expellere sup fluitatē repsentat locū ipsi⁹. ⁊ cui acciderit qō aliqō mēbrū ciua calescat aut ifrigideſ caloze aut frigidit: tate repsentat ei qō illō mēbrū mittit in ignē aut i aquā frigida. ¶ Miru est aūt q̄ sicut accidit ex motu nature ad expellendū spma imaginatio aliq̄. sic aliqñ accidet imaginatio aliq̄ forme desideratē. ꝓpter aliquā cā⁊. ⁊ mouet nā ad ꝯiūgēdū spma. ⁊ pcipit spūi q̄ solet extēdere mēbrū coeūdi. ⁊ aliqñ emittit spma. ⁊ aliqñ ꝓtingit h in somnys. aliqñ in vigilia. q̄uis nō fuerit curiosus de h. ¶ Voluntaria aūt sunt cū cogitatio aie fuerit puersans vigilia ad ꝯsiderādū aliqd ⁊ gubernādū illud. ¶ Cū vero dormierit imaginatiua repsentat ei illō. aut qō est de gñe illi⁹ rei. Et he sunt reliquie cogitationis diurne. Sed h oia sunt

Illusiones in somnys. ¶ Aliqñ vero fiūt ex opatiōibus celestiū corpoꝝ. q̄ aliqñ opant formā. z imaginationem ſcōz coꝝpationē eoꝝ. z cōparationē aiaꝝ ipſaꝝ. z ſcōm aptitudinē. ¶ Nō ſunt aūt ille forme ſilitudo alicuius rei q̄ é in ſeculo abſentatiōis. neq; fuit ex puiſiōc. ¶ Oz q̄ egēt iterptatiōe ſunt ea q̄ nō bñt aliquā cōparationez ad illa oia: z ſcit q; ꝓtingūt ex cā extriſeca q̄ bñt aliquā ſignificationē. z idcirco nō ſūt vera pleraq; ſomnia vſificātis z mēdacis z malicioſi z ebry. z firmi. z triſtis. z in quo ꝑualet mala cōplo aut ſollicitudo. ꝑter b etiam nō ſunt vera ſomnia pleraq; niſi q̄ videnť in mane. Oēs. n. cogitatiōes bac hora geſcūt: z motus humoꝝ ſunt finiti. Cū vero virtus imaginatiua fuerit in tali hora. q̄ nō ipe dif̄. ꝑpter coꝝp. nō eſt ſepata a memoriali. neq; a forma li. iz eſt cōpos illaꝝ: tūc ſeruitiū imaginatiue quo ſeruit aīe eſt q̄le meli⁹ eé pōt. Neceſſe eſt eniz ſine dubio vt forma q̄ aduenit illi deſcribať in illis vtutibus firmiter. aut ita eſt aut ꝑformationē. ¶ Illi aūt ſunt hoies veroꝝ ſomnioꝝ q magis ſunt tēperate cōplexiōis. z q eſt ſicce cōplonis: q̄uis bene retineat: nō tñ bene recipit. ¶ Qui vo eſt humide cōplonis q̄uis cito recipiat. tñ cito amittit. z fit ei tāq; nō recepiſſet. ¶ Qui vo eſt calide cōplexionis eſt agilis in ſuis motibus. z q eſt frigide cōplexionis eſt piger. ¶ Ex illis aūt ille eſt verior q ꝓuenit dicere vez. ¶ Uſus eniz mētiēdi in malis cogitationib⁹ facit imaginationē malo⁹ motuū. z inobediēte coꝛrectioni vtutis rōnalis. z eius diſpō eſt ſicut diſpō imaginationis eius cuius cōplo coꝛrupta eſt. z ꝓuerſa eſt in agilem.

Vigilia quid eſt.

Somnus quid eſt.

Oz q; pēdet boc ex ſomno z vigilys debemus b onde re cōpēdioſe. q̄d ſit ſomnus. z vigilia. ¶ Dicemus igit q; vigilia diſpō eſt in qua aīa iperat ſenſibus. z vtutib⁹ mouētibus exteri⁹ volūtarie cui nō é neceſſitas. ¶ Sōnus vo eſt ꝓuatio huius diſpōnis in quo aīa ab exterioribus ꝓuerūť ad interiora. iz b q̄ ꝓuertiť neceſſe eſt fieri aliquo iſtoꝝ modoꝝ: ſcilicet aut ꝓpter laſſitudinez q̄ ꝓtigit exterioꝛib⁹: aut ꝓpter laſſitudinē q̄ venit ex illis. aut q; iſtrumēta nō illi ſunt obediētia. Qui vero ex laſſitudine eſt ꝓpter id. q; id q̄ vocať ſpūs. de quo poſtea ſcies loco ſuo: diſſoluitur z debilitatus eſt. z refugit ad interiora: z ſequunť eū vtutes aiales. z bec laſſitudo aliqñ ꝓtingit ex motibus coꝛpalibus. aliqñ ex curis: aliqñ ex pauoꝛe: ex pauoꝛe eniz aliqñ accidit ſomnus. z etiam moꝛs. Aliqñ vo cure faciūt ſomnū nō eo mō. iz q; calefaciūt cerebrū. z humoꝛes attrabunť ad illud. z cuz ipleť cerebrū fit doꝛmitatio ꝓpter humoꝛē. q aūt ex curis eſt fit ꝓpter b q̄ cibaria z humoꝛes cū ꝓtinguntť intus: indigēt vt aduenīāt ei ſpūs cū toto nāli caloꝛe. ad b vt poſſit caloꝛ efficere digeſtionē pfectā. z relinquat exteriora. ¶ Oz g eſt ex in obediētia iſtrumēt oꝝ fit cū nerui ibibū tur z opilant ex vapoꝛib⁹ z cibis. q diffundunť in eis. ita vt digrediant. z ſpūs refugit mouere ꝓpter multā humiditatē. vigilia vo fit ex cauſis oppoſitis ſiceꝛ caliditate z ſiccitate. z de bis cauſis é recreatio. z ges habita: z ex bis pfectio digeſtiōis. z diffuſio ſpūs: z ex bis é diſpō ma la q̄ ipedit aiaz. z nō ꝓmittit eā itus. iz cuocat eā ad exteriora. ſicut ir. z: aut pauoꝛ ex re ꝓpinqua. aut cruciatus ex veneno gñante doloꝛē. b aūt nūc adiectus é. accitalr ei in quo eramus. q̄uis oporteat loqui de ſomno z vigilia. cum loquemur de accidentibus habētis ſenſuz.

¶ Capl̄z 3m de actiōib⁹ vtutis memoriales z extimatie. z op actiōes oīuz ba ꝓ vtutū fiūt in iſtrumētis coꝛpalibus.

A Oſtquā iaz ꝑſcrutati ſumus dictionē de diſpōne imaginatiue z forma liis: debemus nūc log de diſpōne memorialis. z qd iterſit iter ipſaz z cogitatiuā in hora extimādi. ¶ Dicemus q̄: q; extimatio eſt excellētioꝛ index in aialibus: q̄ iudicat ad modū adinuente imaginatiōis cū non eſt certa. z b eſt ſicut id q̄ accidit boi cū putat mel eé ſordidū: q; eſt ſile ſtercoꝛi. Eſtimatio enim iudicat ita eé. z aīa ſequiť ipſaz extimationē. q̄uis itellectus ꝑhibet. ¶ Aialia aūt z q aſſimilāť eis hoies nō ſequunť in ſuis actiōib⁹: niſi b iudiciū extimatiōis: q̄ nō bz deſcriptionē rōnalē. iz ad modū adinuētiōis q̄ eſt in eius aio trī: q̄uis vtutibus hois ꝓpter ꝓoꝛtiū rōnis accidat aliqd ꝓpter q̄ vtutes ei⁹ interioꝛes differūt a vtutibus aialiū: vñ ex vtilitatib⁹ ſonoꝝ cōpoſitoꝝ. z coloꝝ. z odoꝝ. z ſapoꝝ cōpoſitoꝝ z ſpei z deſidery. bz q̄dā q̄ nō bñt cetera aialia: z eius vīus imaginatiua interioꝛ cuiuſmodi eſt: q̄ valet ad ſciētias: z ꝑcipue vt⁹ ſue memorie: valet multū ad ſciētias: eo ꝙ ꝓfert nobis experimēta: q̄ retiet memoria z ꝓſideratiōes ſingulo⁹ tē. bz. ¶ Redeamus aūt ad agēdū de eſtimatiōe dicētes: q; oz ingrere rōnes ꝓſiderādi eſtimatione in ꝙbus nō cōicet itellectus in hora extimādi. ſ. q̄liter apꝑbēdat itētiones q̄ ſunt in ſenſibilibus: ſtatiz vt ſenſus apꝑbendit formas. ita vt aliqd de illis intētionibus nō ſentiať. z ita vt plures ex illis neq; ꝓſunt poſt: neq; in ipſa hora. Dicemus igiť q; ipſa extimatio fit multis modis. vnus ex illis é cautella ꝓueniēs in eé q; eſt a diuina cleṁtia. ſic diſpō infantis q̄ cū naſciť mox pēdet ab vberibus. z diſpō ifantis q̄ cum eleuať ad ſtādū z vult cadere ſtatiz currit ad adherēdū alicui. vl ad cuſtodiēdū ſe p aliqd z cū qs oculū ei⁹ purgare voluerit a lippitudine. ipſe ſtatiz claudit anteq; itel ligat qd ſibi accidet ex illo. z qd debeat facere ſup illud q̄ſi ſit nā aie eius: z nō habeat b p electionē. Propter b ēt aialia bñt ſuas cautelas nāles. Cuius rei cā ſūt cōparatiōes q̄ bñt eſſe iter bas aias. z ea: ꝓncipia. q̄ ſunt duces iceſſantes ꝑter cōparatiōes quas ꝓtingit aliqñ eé z aliqñ nō eé: ſicut ꝓſiderare cū itellectu. z q̄ ſubito i mēte venit. oīa eni illic veniūt z q̄ſtas cautelas apꝑbendit eſtimatio itētiones q̄ ſūt cōmixte cū ſenſibus de eo q̄ obeſt vel. pdeſt: vñ ouis pauet lupū. z ſi nūq; viderit illū. neq; aliqd mali ꝓtulerit ab illo: leones quoq; multa aialia pauēt. Oz accipitres pauēt alie aues. z ꝓueniūt cū alys abſq; diſcritione. bic é vn⁹ modus. Ali⁹ aūt modus eſt ſicut b q̄ ſit ꝑ experiētiā: aial eteniz cū habuit doloꝛē aut delicias. aut ꝓuenerit ad illud vtilitas ſenſibilis. aut nocumētū ſenſibile adiūctū cū forma ſenſibili. z deſcripta fuerit in formali forma h⁹ rei. z forma ei⁹. q̄d adiunctū eſt illi. z deſcripta fuerit in memoria itētio opationis q̄ eſt iter illas. z iudiciū de illa. ſ. q̄ memoria p ſeipſaz nāliť apꝑbēdit b: z deide cū apparuerit eť imaginatiuā forma ipa: tūc mouebiť p formā. z mouebiť cū illa id q̄ adiūctū fuerit illi: de itētionib⁹ vtilibus aut nocīuis. z oino ꝓcedet in memoria ad modū motus. z q̄ſitionis q̄ eſt in nā vtutis imaginatiue. iz eſtimatio b totum ſentiet ſimul. z videbit itētione p forma illā Et b é modus q̄ accidit ꝑ experiētiā. vñ canes terreni lapidib⁹ z fuſtibus z ſimilia. Aliqñ aūt ab eſtimatiōe adueniūt alia iudicia ad modū ſilitudinis. ¶ Cū eni res habuerit aliquā formā ꝓiūctā cū itētione eſtimatiōis in aliquo ſenſibilū q̄ ꝓiūcta eſt ſemp cū oibus illis. cuz viſa fuerit forma eius: videbiť itētio. Aliqñ aūt aialia differūt in indice q̄ eget in ſuis actionibus vt iſte vtutes obediāt. Id aūt quo magis eget eſt memoria z ſenſus. ¶ Oz forma op⁹ eſt ꝓpter recoꝛdationē. z memoriā. Memoria aūt eſt etiā aialibus. Oz recoꝛdatio q̄ eſt igeniū recoꝛdādi q̄ oblitū eſt: nō ſueniť: vt puto: niſi in ſolo hoie. Cognoſcere eteniz aliqd ſibi fuiſſe q̄ poſt ea deletū eſt nō eſt niſi vtutis rōnalis: ſi aūt fuerit alterius ꝑter rōnalē poterit cé eſtima-

Arī. 6 memo. z remi. lce. 7.

tionis.ſz que decoratur rōnalitate. Reliqua.n.aialia ſi memorāt:memorāt tm̄. Si vero nō memorāt memora re nō deſiderāt neq; cogitāt inde. Immo ℔ deſideriū ⁊ hic appetitus ſolius hois eſt. Recordatio vo eſt relatio ad aligd qō habuit eē in aia in preterito.⁊ imitat diſcere ſcōm aligd ⁊ nō imitat ſcz aliud:recordatio etenim eſt motus a rebus apphēſis exteriozibus ad alias. Sili di-
Recordatio ſcere eſt mot⁹ a cognitis ad icognita ad ℔ vt ſciant. Re
cordatio vo eſt ingſitio vt habeat in futuro q̄le habeba
tur in pterito.diſcere vo nō eſt niſi vt habeat aligd i fu-
℔ turo. Itē i recordatōe nō itur ad id qō itēdit p aliqua q̄
ſequr acgſitio itētionis neceſſariu.ſz ad modū ſignoz.
Cū eniz ſit hr id qō eſt ppinquius itētioni:mouet aia ad
itētionē tali diſpōne q̄le ipſa erit. Si aūt fuerit diſpō di
uerſa q̄uis ſubeat mētē forma ppinqua aut ei⁹ itētio.nō
tñ oportebit,pter ℔ moueri:ſic ille cui⁹ mentē ſubyt li
ber aliqs: p quē recordat magiſtri q ſe docuit eā. Nō tñ
eſt neceſſe vt cū recordat libri ⁊ itētionis eius.recordet
etiā magiſtri ſui ois hō. via aūt que ducit ad diſcere. ne
ceſſario ducit nos.⁊ hic eſt ſillogiſmus ⁊ diſſō. ¶ Sunt
aūt pleriq; hoies q̄bus facilius eſt diſcere q̄z recordari.
Iſti.n.nāl hñt cognoſcere neceſſaria motus:q̄busdā ve
ro fit cōtrario. Quidā.n.ex illis ē fortis i memoriter re-
tinēdo.ſz debilis in recordādo:eo q; ē ſicce cōplonis q̄ re
tinet qō apphēdit:ſz mā cū moueat:aia nō eſt obediens
actiōibus imaginatiōis. ⁊ ei⁹ repſentatiōibus. alius vo
ℑrius eſt illi. Qui eniz citius recordant ſunt hi q magis
percipiūt nutus.nutus eteni opant motū ſenſibilū ad ali
as itētiones. Et q fuerit pceptibilioz nutuū:erit citius re-
cordabis. Alius vo ē fortis in diſcēdo.ſz debilis in memo
rando.q̄ſi enim iter diſcere ⁊ memorare ℑrietas eſt. Ad
diſcēduz eteniz neceſſe ē vt mā forme iteriozis fit multū
facile ad ipziſidū ei.ad qō nō iuuat niſi humoz. ¶ Me
mozie vo neceſſaria eſt mā.a qua difficulter deleat qō i-
preſluz eſt in illa.⁊ ad ℔ opus eſt ficca mā.⁊ iō ē difficile
hīi illa duo ſimul. Illi vo ſunt memoziores quoz aie nō
hñt multos motus.neq; diſpgunt cogitationes eoz̄m.
¶ Ille enī cuius aia multos hz motus ⁊ multiplices co
gitatus nō hñ memorat.g̃ memozia cū ſicca mā eget vt
aia ſit velox ad formā ⁊ ad mās ſtudio.⁊ vt hīs illā non
occupet circa alia. vñ pueri q̄uis ſint humidi. tñ firmi
ter retinēt. Aie.n.eoz nō occupant circa q̄ occupant aie
maioz:neq; mouent ab eo in quo ſtant ad aliud. Inue-
nū aūt,pter calo:ē ſtū.⁊ pter motus ſuos agiles quā-
uis cōplo ſit ſicca:tñ memozia eoz nō eſt ſicut memozia
ifantiū ⁊ pueroz. Senibus vo accidit,pter humozē q
Spes ualet in eis nō memorare ea q̄ videt. Sz aliqn̄ ex dolo
re aut ira.aut ceteris hō.accidit cuz memozia aligd ſic
diſpōni rei.qualr acciderit. Cā vo doloris ⁊ ire.⁊ triſtitie
nō eſt niſi q: eoz q̄ pterierūt forma ipreſſa ſenſib⁹ inte-
rioribus:q̄ cū reddit facit illud aut ſile illius:deſideriuz
Deſiderium quoq; ⁊ ſpes faciunt hoc etiā. Spes aūt aliud eſt q̄ de
ſideriū. Spes eni eſt imaginatio alicuius rei cū affirma
Timor tiōe aut opinioē q: erit. Deſideriū vo ē imaginatio rei. ⁊
ocupiſcētia ei⁹.⁊ iudicare qō delectabil ℑ in ula ſi adfue-
rit. Timor aūt eſt oppoſitus ſpei ad modū ℑrietatis. Sz
diffidētia vel deſpatio.eſt eius ꝑuatio.⁊ hec oīa ſunt iu
dicia extimatiōis. ¶ Judicemus.g̃ nūc de hīs q̄ dixim⁹
de vtutibus apphēditibus aialibus.⁊ oīdamus q; oēs
agūt actiōes ſuas cū iſtrumētis dicēteo. q; ex oibus vi
tutibus id qō eſt apphēdēs formas ſingulares exterio
res ſcz affectionē impfecte abſtractiōis ⁊ ſepationis a
materia: neq; abſtracte aliquo modo ab appenditys
materiā:ſicut apphēdit ſenſus exteriozes:qō egeant in
ſtrumētis corpalibus manifeſtū eſt:hec eniz, forma nō
apphēdit niſi quādiu materie pmāſerint ⁊ extiterint p
ſentes. Corpus vo pñs nō ē exñs pñs niſi apud aliquod
corpus. Nō eniz ē pſens aliqñ.⁊ abſens aliqñ apud non
corpus:neq; hz cōparationē ad vtutē ſimplicē ſcōz pſen
tiā ab abſentiaz. Eteniz q; nō ē in loco res localis nō cō
parant ſcōz pſentiā illi vel abſentiā ab illo:q; pñtia non
cadit i ſitu:⁊ ſepatio pñtis niſi ad id cui pſentat. ℔ aūt i
poſſibile ē.niſi cū pñte corpe id cui pſentat.⁊ fuerit cor- C
pus vel in corpe. ¶ Sz apphēdēdi ſingulas ſe
cūdū abſtractionē pfectā a mā.⁊ ſz ꝑuationē abſtractio
nis vllo mō ab appēdityb⁹ mālib⁹: ſicut eſt imaginatio:
neceſſariū eſt etiā iſtrumētū corpale. imaginatio eteniz
nō pōt imaginari niſi forma imaginabilis deſcripta fue
rit in eo corpe:idest cerebro deſcriptioe q̄ fit cōis vtuti ⁊
corpori. forma enim ſocratis que deſcribit imaginatioe.
ſcōm eius figuram: ⁊ eius liniamenta ⁊ ſm ſitum ſuoz
membroz alioz̄m circa alia.que apparent in imagina
tioe:ſicut q; videanr:impoſſibile ē imaginari ſicut ē: niſi
ille ptes ⁊ dimēſiones ſuoz membroz fuerint deſcripte in
corpe.ita vt dimēſiones illius forme ſint in dimēſionib⁹
illi⁹ corpis:idest cerebri.⁊ ptes ei⁹ in ptib⁹ illius. ¶ Re
moueamus aūt formā ſocratis.⁊ ponam⁹ formā q̄drati
a.b.c.d.q̄ hñt dimēſionē finitā ⁊ locū.⁊ q̄litatē ⁊ dimē
ſionē.⁊ diuerſitatē angloz numero.⁊ cū anglis eius q
ſūt.a.b.q̄dā duo q̄drata iter ſe eq̄lia:quoz vnūq;q;
habeat locū deſignatū.ſz ſint ſilia in forma.⁊ ex tota cō
ſtictioe q̄dratoz deſcribat q̄ſi allata figura. ℔ mō ſingu
laris.yna numero exñs imaginatiua forme. Dicemus g̃ qa
dratū.a.e.z.u.ē aliud numero a q̄drato.b.t.h.i.⁊ cecidit
imaginatioe.z.u.ad dextrā ptē ei⁹ ſepatū ab eo ſitu ima
ginatiōis aliquo in imagiatioe. Neceſſe ē aūt vt hec diſ
poſitio ipſoz fit.aut,pter formā.c.d.q̄draturē:aut pro
pter accns q̄draturē qō eſt,ppriū illi:aut,pter mās cui
ipſimilē. Impoſſibile eſt aūt alteritatē eoz eē ſcōm for
mā q̄draturē. Jā eniz poſuimus ea ſilia.⁊ eq̄lia.⁊ ꝑfor
mia. Impoſſibile ē etiā ℔ eē ex accnti qō ſit ei ppriū.pri
mo q: ad imaginādū illud dextroziuz nō ē neceſſe cade
re aliqō accns in ea:q: nō fit ℔ niſi ,pter ptes materie.
Scōo q̄ipz accns aut eēt aligd in ipſa eſſentiali:aut eēt
aligd qō bſet eē ex cōparatioe ſui ad illud.cui⁹ figura eſ
ſet figura abſtracta ab aliquo hñte hz imagiationē: aut
eēt aligd qō bſet eē ex cōparatioe recepte materie. Im
poſſibile eſt aūt aligd eius eē in ſeipſa ex accntibus que
ſūt ei ppria. Nā id eē aut iſepabile:aut ſepabile:iposſibi
le ē aūt iſepabile eē ēntialr:niſi fuerit iſepabile ab oi eo
qō cōicat cū eo in ſpē. ¶ Duo aūt q̄drata poſuimus eq̄
lia i ſpē:g̃ nullū eoz hz accns iſepabile qō nō habeat al
ter. Itē iposſibile ē vt in vtute indiuiſa ſicut eſt diuiſio
vtutū corpaliū.accidat accns alicuikqō nō bēat aliō: qō
eſt illi⁹ forme cū eoz ſubz ſit vnū indiuiſuz qō eſt vtus.
¶ Impoſſibile eſt etiā eē ſepabile. Oportet enīz vt cū
remouere illud ſepabile mutaret ei⁹ forma in imagina
tioe.⁊ imaginatio nō imaginaret. ipz vt eſt niſi cū eo cō
iungeret illud. ¶ Cū vo remouere mutaret imagina
tio:aut nō ſic imaginat illud cā alicui⁹ qō adiūgit illi. ſz
imaginat illud ſic quocūq; mō fuerit eius diſpō: imagi
natio quoq; nō pōt ponere ipz accns in altero vt fiat ſic
pmū. ſz quādiu fuerit in illo erit ſic:⁊ imaginatio videbit
illud. ſic ita vt nō attēdat ad aliud qō adiūgat illi. Im
poſſibile ē aūt. vt q̄le ℔ dicat de intellectu. ſz ℔ differet
vbū vſq; ad ei⁹ diſpōnē. Dicat g̃ qd ē qō fecit diſpōnes:
q: appropriauit illud hac diſpōne. ſ. ponēdo ſepatum ab
alio. ¶ Sz vli aligd ē qō adiūgit intellect⁹ qō eſt diffō
dextri⁊ ſiniſtri. Quia cū diūxerit q̄drato. diffōnz dex.
troziuz. fiet poſtea dextrū. Non hz aūt hāc diffōnē niſi

res itelligibilis vlis: ⁊ in hꝰ est impossibile. est enim res posita q̄ sequit positionē in formādo. ſz hꝰ singularis qꝰ non est ex positione. neq; formaī in imaginatōe: nisi forma apphēsa ex sensato aut ex diuersitate situs. ⁊ defigit vsa imaginata illa eadē eē ipossibile est dici hāc eē diffinitionē. ⁊ nō alteriꝰ. ⁊ nō potiꝰ ꝑpter aligd. ꝑpter qꝰ oz brē additionē huius diffinitiōis sine altero. neq; ima ginatio ponit eā sic ꝑpter hꝰ. ſz imaginaī sic subito: eo ꝙ ita est in se. nō ꝑpter positionē eiꝰ. ⁊ imaginat hꝰ q̄dratū a dextro. ⁊ illud a siniſtro nō. ꝑpter aligd qꝰ sit adiūctū isti vel illi. posteā aduenit eis: fiat hoc siniſtrū. ⁊ illō dextrū. ſz in actiōe itellectus diffō siniſtri ⁊ diffō dextri aduenīt q̄drato. cū ipſuz ē iā q̄dratū cui nō accidit aliud. sicut vnū vle aly. ipossibile est eni vt stabiliaī in itellectu. g̃ sicut vle adūgit aly vli. sic ⁊ dextrū ⁊ siniſtrū. ⁊ alias appēditias addit itellectꝰ vli ꝑ diffōes: ita abstq; aliquo qꝰ accidit illi. ⁊ vt sit aptū ad accidendū sibi aliqd in imaginatiōe vo nisi itētio fuerit singularis cū eo ꝙ qꝰ fit singularis nō apparebit imaginatiōi. ⁊ ꝑpter hoc possibile est potētie itellectus. ꝓiūgere vnā itētionē cuz alia ad modū ponēdi. ſz nisi ꝓmū qꝰ appet in imaginatiōe habuerit situ terminatū aliquē cū describit in ea: nō poterit ei poni terminus. g̃ ita destructū est hāc separationē eē ꝑpter accīs isepabile p seipſuz. aut sepabile p seipſuz positū. ¶ Dicemus etiā ꝙ ipossibile est hꝰ eē ex cōparatiōe sui ad aligd. cuius hec sit imaginatio. multoties eniz imaginaī qꝰ nō ē: itē si vnū q̄dratoꝝ imagina toꝝ cōparationez habuerit ad aliqō cozpus. ⁊ alteꝝ q̄dratū ad aliud: ipossibile ē eoꝝ subz indiuisibile. vnū eniz q̄dratoꝝ imaginatoꝝ nō plus oz hāc cōparationez ad aliqō quadratū fozinsecoꝝ. q̄ ad aliud: nisi hꝰ ꝓtigerit ex cōparatiōe cozpis. qō est subz illius. ⁊ sustinētis illud. in qō nō cadat aligd. ⁊ tūc subz illius erit ꝑter subz istius. g̃ vtus erit diuisa q̄ nō diuidit in seipſa. nisi diuisione eiꝰ in quo est. erit g̃ cozpalis. ⁊ forma erit descripta in cozpe. g̃ ipossibile est duo q̄drata separi in imagiatione. ꝑpter sepationē duoꝝ q̄dratoꝝ q̄ sunt extra. ⁊ ꝑpter cōparationē eoꝝ: resīat g̃ vt sit hꝰ aūt cā sepatiōis duaꝝ ptiū q̄ sunt in vtute recipiete. aut duaꝝ partiū q̄ sunt in istrumēto quo opaī vtus. ſz quomodocūq; sit qō de hꝰ itelligimus hꝰ est: q. ſ. hic modus apphēdēdi nō pficitur nisi vtute q̄ pēdet ex mā cozpali. g̃ oñsuz est ꝙ apphensio imaginabilis nō nisi cozpe pficīt. ¶ Hoc etiam fiet manifestius. ꝙ hꝰ q. nos imaginamur formā imaginabilē. exēpli gr̃a. formā hois maiozē aut minozē quā ispicerem us. ⁊ sine dubio maioz describīt in aliquo. ⁊ minoz i alio. qō nō est illi sile. si eniz describereī in eo. ꝙ nō est illi sile. tunc ossimilitudo in maiozitate ⁊ minozitate aut esset ex cōparatiōe eiꝰ quo apphēdit forma aut ex comparatiōe apphēdētis. aut ex cōparatiōe duaꝝ formaꝝ. i possibile est aūt eē ex cōparatiōe eiꝰ. ꝑpter qō apphēdit forma: multe eniz ex formis imaginabilibus sunt appre hēse nō p aliqō vllo mō: aliqñ aūt maius ⁊ minus ē forma vniꝰ singularis. ipossibile est aūt eē p cās ipsaꝝ duarū formaꝝ. ꝓueniūt aūt in diffōne ⁊ entia. ſz differit in maiozitate ⁊ minozitate. g̃ nō ē illud ex ipsis: resīat g̃ vt sit ex cōparatiōe recipiētis. nā formā aliqñ describit in ꝓte eiꝰ maioze. ⁊ aliqñ describit in ꝓte eiꝰ minoze. ¶ Itē ipossibile est nobis imaginari: albedinē ⁊ nigredinez in vna forma imaginabili ita vt vtraq; illaꝝ sit ifusa in ea simul: ſz ē possibile in duabꝰ pribus eiꝰ quas apphendit imaginatio discretas. si aūt due ꝓtes nō separan ꝑ loco. ſz due imaginatōes describunt in aliquo idiuisibili. tūc nō differūt in ipossibili ⁊ poſi. g̃ due ꝓtes differunt situ. aut imaginatio imaginaī eas cū sint discrete in duabus ptibus. si vo aliqs dixerit hꝰ ⁊ ꝑter hꝰ etiā itellectus. rīde bimus dicētes ꝙ itellectus apphēdit nigredinē ⁊ albedinē simul in vno tpe ad modū credēdi. ⁊ negat subz earū eē vnū: imaginatio vo nō imaginaī eas simul ad modū formādi neq; ad modū credēdi. g̃ tūs actio imaginatiōis. nō ē nisi ad modū formādi. ⁊ nō alr: qz nō hꝰ actionē alr. cū aūt cognoueris hꝰ in imaginatiōe iā cognouisti hec in estimatiōe q̄ qcqd apphēdit nō apphēdit illud nō nisi in forma singulari imaginabili sicut ostēdimus.

¶ Caplm 4.m de dispositionibus virtutū motiuaꝝ ⁊ de ꝓphetia que fit virtutibus sensibilibus.

POstquā aūt iam locuti sumus de vtū tibꝰ apphēdētibus aie sensibilis. oz loqui de vtute eiꝰ motiua. dicemꝰ igit a quā cuz vult aliqd pcipit se velle: aut imaginaī id: si eni nō pciperet nō itēderet illō q̄rere p motū. Nō aūt hꝰ velle hꝰ ex aliqua vtutū apphendētiū: vtutes eni apphēdētes nihil aliud faciūt nisi iudicare vel apphēdere sensu aut estimatiōe: cū vo iudicant vel apphēdūt sensu aut extimatiōe: nō necesse est ex hꝰ illud velle: hoies eni ꝓueniūt in apphēdēdo qō sentiunt ⁊ imaginanī. Scōz hꝰ sentiūt ⁊ imaginanī illud: ſz differūt in velle illud qō sentiūt ⁊ imaginanī. Disp̄o aūt vniꝰ hois etiā differt in hꝰ: imaginaī eniz cibū ⁊ vult illuz in hora famis. ſz nō vult illū in hora satietatis. Itē q est bonꝝ monꝝ imagiaī ꝓcupiscētias turpes. nō tñ vult illas. alius aūt vult: ⁊ be due dispōnes nō sunt solius hois. sed etiā oīuz aialiū. differt aūt volūtas: qz q̄dā est adhuc debilis: q̄dā vo iā ita roborata. ꝙ nō deest ei nisi effectus. volūtas aūt nō est desideriū: qz aliqñ roboraī volūtas. ſz desideriū nō aduenit motui aliquo mō. sicut imaginatio firma ē: neq; tñ optaī qō imaginaī. cū aūt firmaī desideriū. obediūt ei vtutes motiue. q̄ nō faciūt aliud nisi ꝛbere musculos ⁊ extēdere. nō ē aūt hꝰ ipa volūtas. neq; ipſuz desideriū. nō. n. gcqd. phibeī a motu. phibeī a vehemētia volūtatis. vel a desiderio: neq; tñ hꝰ obediētia aliaꝝ vtutū: q̄ tñ mouere solēt q̄ sūt in musculis: hꝰ aute vtutis volūtatis rami. sūt vtus irascibilis ⁊ vtus ꝓcupiscibilis. illa aūt q̄ vult delectabile. ⁊ qō putatur vtile ad acqrēdū est ꝓcupiscibilis. q̄ vo vult vicere. ⁊ id qō putaī nociuū repellere est irascibil. aliqñ āt iuenimꝰ in aialibꝰ affectꝰ nō ad ꝓcupiscētias suas: ſz sicut affectꝰ eiꝰ q̄ pepit circa filiū suū. ⁊ vxoris circa vizt suū. silr ē id qō affectat exire a caueis vel a cōpedibus. hec. n. q̄uis nō est cupiditas vtutis ꝓcupiscibilis: est tñ aliqs affectꝰ ꝓcupiscentie vtutis imaginatiue. vtuti aūt apphēdēti appropriaī in eo qō apphēdit: ⁊ qō agitat de eis q̄ semp renouanī. aut de formis delectamētū. ꝑtiū. Cū aūt dolet: qz amisit illud: cupit illud nāliter: desiderat eni vtus desideratiua mouere ad illud istrumēta: sic desiderat ex ꝓcupiscētia ⁊ ira ad id qō ē pulcbz̄ iter itelligibilia: hꝰ g̃ ex ꝓcupiscētia itētio volūtatis ad delectatiōnē. ⁊ ex vtute affectādi desideriū. ⁊ ex ira hꝰ itētio volūtatis ad victoriā. Sz ex vtute affectate hꝰ desideriū. Silr etiā ex imaginatiōe ꝙ ꝑtiū est ci ⁊ ex vtute affectāte desideriū. Timoz aūt ⁊ doloz ⁊ tristitia sunt de accītibus irascibilis. ꝑpter commotionē quā hūt vtutes apphēdētes. Cū. n. mouenī sequētes formationē itelligibilē aut imaginabilē fit timoz cū vo nō timet ꝓfutaī ⁊ accidit ei ide doloz. vñ venit ira cū nō pōt repellere illō: aut cū timet aduētū eiꝰ: gaudiū aūt qō ē ex mō sepatiōis ē finis hꝰ vtutis: ſz pecunia cupe ⁊ cibos appetere ⁊ ꝓcupiscere coitū. ⁊ bis silia sunt ex vtute bestiali ꝓcupiscibili. ¶ Solatiū aūt ⁊ gaudiuz sūt de accītib⁹ vtutū apphēdētiū. vtutib⁹ aūt humanis accidūt dispōnes q̄ sunt eis ꝑpe de qb⁹ postea loq̄mur.

Auic. L 4

¶ Uirtus autē desideratiua sequit̄ has vtutes ꝑdictas. Cū eniz itēdit̄ eius vis ōsiderat. he aūt oēs sequunt̄ virtutes estimatiuas: nō eni appetit aliquo mō nisi post q̄z estimauerint volitū. aliq̄ aūt est extimatio: ſz nō est ibi volūtas: ꝺtigit aliq̄n ex reb⁹ corꝛalibus ad q̄ repellenda mouet nā: vt illos motus sequat estimatio: ⁊ vt ille vtutes sint ꝑtes estimatiōe in actiōe sua: sicut plerūq; estimatio ducit vtutes ad estimationē. ¶ Estimatio eteniz hz ōnīuz iter vtutes apꝓhēdētes in aia: ib⁹: cupiditas aūt ⁊ ira hnt ōnīuz iter vtutes mouētes quas sequunt̄ vtutes desideratiue. ⁊ deide vtutes motiue q̄ sunt in musculis.

¶ Dicemus nūc q; actiōes iste ⁊ q; accūtia ista sūt ex accidētib⁹ q̄ accidūt aie: ſz dū ē i corꝛe: q̄ nō accidūt ei nisi ꝑpter ꝓsortio corꝑis: ⁊ tō trahūt secū cōplones corꝑoꝝ: accidūt ē ipsa cū accidūt cōplones in corꝑibus: q̄sdā eni cōplones sequit̄ aptitudo irascēdi: ⁊ q̄sdā aptitudo cōcupiscēdi: ⁊ q̄sdā pauoꝝ ⁊ timoꝝ. Quoꝝūdā eniz hoīuz facies est facies irascibilis. q ꝺstant̄ facici sue: q: cito irascuntur. Quidā aūt vt timidus ⁊ formidolosus q formidat ⁊ cito terret̄. De igī oēs dispōnes nō sūt nisi ex ꝓsortio corꝑis: ſz diuersis modis: q̄sdā eniz ꝑncipa ⁊r hz corꝑus: ſz ex B q; ē bñs aias. q̄sdā. n. ꝑncipal⁊r hz aia: ſz ex B q; ē corꝑe: q̄sdā vo hz equal⁊r. ¶ Sōn⁹. n. ⁊ vigilia ⁊ egritudo ⁊ sanitas sūt dispōnes corꝑis: quoꝝ ꝑncipia in ipo sūt. sed nō hz ea corꝑ⁹ nisi ex B q; ē hūs aias: imaginatio vo ⁊ cō cupiscētia ⁊ ira ⁊ hūs aie: ſz ex B q; ē hūs corꝑus: ⁊ sunt cōpis ex B q; ꝑncipal⁊r sūt aie ipsi⁹ cōpis: q̄uis sint aie ex B q; ē hūs corꝑ⁹: nō dico ex corꝑe. Silr sollicitudo doloꝝ tristitia ⁊ memoria: boꝝ nullū ē accūs corꝑis ex B q; est corꝑ⁹: ſz sūt dispōnes rei ꝓiūcte cū corꝑe: neq; sūt nisi cuz est ꝓiūctio cū corꝑe: hz g̃ ea corꝑ⁹. ſz ꝑpter aiam: aia. n. hz ea ꝑncipal⁊r: q̄uis bēat illa ex B q; ē hūs corꝑ⁹: nō dico aūt q; bēat illa ex corꝑe: ſz doloꝝ hz ꝑpter vbera ⁊ ꝑpter ꝓmutatiōnē cōplonis: ⁊ B accūs hz eē i corꝑe. Solutio aūt ꝺtinuatiōis. ⁊ cōplo sūt dispōes corꝑis ex B q; est corꝑ⁹ ⁊ etiā B doloꝝ hz eē in sensu sentiētis: ſcz; q; ē sentiēs ſz cā corꝑis: vī aūt fames ⁊ cupiditas eēb⁹ maneriei. ſz ex imaginatōe ⁊ timoꝝe ⁊ doloꝝe ⁊ ira ꝑncipal⁊r accidit passio aie.

Nō. n. ira vl doloꝝ: ſcōz q; ē ira vl doloꝝ ē passio aliq̄ ex passionib⁹: q̄ doloꝝ ē iferūt corꝑi: q̄uis sequat̄ eas passio corꝑalis doloꝝ ē iferēs corꝑi: fit̄ accēsio caloꝝis aut extinctio ei⁹ ⁊ bꝺ. B. n. nō ē ipsa ira vel doloꝝ. ſz quoddā quod ꝓsequit̄ irā vel doloꝝ: ē nos āt nō negam⁹ eē melī⁹ vt beat aliq̄d aīa ex B q; ē i corꝑe: q̄ postea sequant̄ passiones i corꝑe: q̄ sūt ꝑpe corꝑis: imagiatio. n. ex B q; ē apꝓbēsio nō ē de passiōib⁹: q̄s hz corꝑ⁹ ꝑncipal⁊r: q̄uis postea ex imaginatiōe accidat vt tēdat aliq̄ mēboꝝ. B. n. non hz ex cā nāli. ꝑpter quā debeat cōplo ꝓmutari: vel caloꝝ augeri: vel vapoꝝ gñari: q diffundat̄ in mēbū: ita vt ex tēdat̄. Sz q⁊ forma hī in estimatiōe: secuta ē ꝓmutatio i cōplone ⁊ caloꝝ ⁊ hūiditas ⁊ spūs. Et nisi esset illa forma nō bret nā q̄d moueret eā. ¶ lō aūt dicim⁹ ad sūmā q; ex aīa solet ꝺtigere i mā corꝑali ꝓmutatio cōplonis: q; acgrit fine actōe ⁊ passiōe corꝑali. ita q; caloꝝ accidat nō ex calo. ⁊ frigiditas nō ex frigido. Cū. n. imaginat̄ aia aliq̄ā imaginationē ⁊ corꝛoborat̄ i ea: ſtati mā corꝑalis recipit formā hñtē cōpationē ad illā aut q̄litat̄: q̄ fit ob hꝺ: q; aia aut ē ex ſuba alicui⁹ ꝑncipioꝝ q̄ vestiūt mās formis: q̄ sūt i eis ōnantiū ipsis. aut hz ꝓzē cōparationē ad ipsam ſubam q̄z ad alīa. ⁊ B fit cū ꝑficit ea; aptitudo. ſz q; plus bēant aptitudis. nō fit nisi ex ꝓmutatiōe q̄litatis sic ꝑdiximus. plerūq; aūt nō ꝓmutant̄ nisi ꝑ ꝺria q̄ subsistūt in eis: ⁊ q̄n q̄dē ꝑ ꝑncipia vestiūt māz. forma ꝓstituēte ſpēz nāle. nō est lōge q̄n vestiāt eas q̄litatib⁹: ita vt ad B nō sit ibi necessarius tactus: neq; actio neq; passio corꝑalis: q̄ ꝓueniat ex ꝺrietate: vī forma q̄ est in aia ꝑncipiū est ei⁹ q̄ ꝺtigit in mā: sicut forma sanitatis q̄ ē i aia medici q̄ ē ꝑncipiū sanitatis: q̄ accidit ⁊ in alio ꝑter B: sic forma scāni i aia carpētary: ſz B nō adducūt ad illud q̄ ꝓuenit ex illis nisi ꝑ istrumēta ⁊ alia media q̄ nō eget istrumentis bis: ꝑpter debilitatē. ⁊ ꝑpter ociositatē. Attēde dispōnes ifirmi cū credit se ꝓualescere: aut sani cū credit se egrotare multoties ꝺtingit ex B vt cū corꝛoborat̄ forma in aia eius: patiat̄ ex ea ipsi⁹ mā: ⁊ ꝓueniat ex B sanitas aut ifirmitas: ⁊ est actio hec efficacioz. ⁊ q̄z id q̄ agit. medicus istrumtis suis. ⁊ medys. ⁊ ꝑpter B hō pōt ambulare sup trabē q̄ est in media via: ſz si posita fuerit pons sup aquā ꝓfundā nō audebit ambulare sup eā: eo q; imaginat̄ in aia ei⁹ forma cadēdi vehemēter ipzessa: cui obedit nā ei⁹ ⁊ virtus mēboꝝ eius. ⁊ obediūt eius ōrio. ſ. ad exigēdus ⁊ ad ambuladū: g̃ cū eē forma ꝓzessus fuerit in aia ⁊ cō stat aīe q; hūt eē: ꝺtinget sepe mās pati ex eis q̄ solet pati ex eis. ⁊ vt habeāt eē. Si aūt B fuerit in aia cōi q̄ est celi ⁊ mūdi. pole est tūc vt eius opatio sit ad nās toti⁹. Si vo fuerit in aia particulari poterit opari in mā particulari. Multotiēs aūt aia opat̄ in corꝑe alieno sicut ꝑ ꝓrio: quēadmodū ē opus oculi fascinātis: ⁊ estimatiōis opantis. Immo cū aīa fuerit ꝑstās nobilis sūlis ꝑncipys obediet ei mā q̄ est in mūdo. ⁊ patiē ex ea. ⁊ ſuenit̄ in mā gqd formabil̄ ⁊ illa: q̄ fit ꝑpter B q; aia humana: sicut posūea oñdemus: nō est ipzessa in mā sua: sed ē ꝓuidēs ei. Et qñ q̄dē ꝑpter hūc modū colligatiōis pōt ipsa permutare mās corꝑoralē. ab eo q̄ experebat mā ei⁹: tūc nō est mirū si aīa nobilis ⁊ fortissima trāscēdat opationē suam in corꝑe ꝑꝓo: vt cū nō fuerit demersa i affectū illius corꝑis vehemēter. ⁊ ꝑter h ꝛc fuerit nature ꝓualētis ꝑstātis i habitu suo sanet ifirmos. ⁊ debilitet ꝓuos. ⁊ ꝺtigat ꝓuat i nās. ⁊ ꝓmutari sibi ela. ita vt q; non est ignis fiat ex igne: ⁊ q̄ nō est terra fiat ei terra. ⁊ ꝓo volūtate ei⁹ ꝺtigāt pluuie ⁊ fertilitas. sicut ꝺtingit absoꝛbitio a terra ⁊ mortalitas. ⁊ B totū. ꝓueniat ꝑz virtutē itelligibilē. oio eni possibile est vt cōmitet ei⁹ velle eē id q̄ pendet ex ꝓximate materie in ꝺria. Nā mā obedit ei nāl⁊r. ⁊ fit ex ea ꝑz q; vī eius volūtati: mā zeniz oio est obediēs aie: ⁊ multo plus obedit aie q̄z ꝺrys agētibus in se. Et hec est etiaz vna de ꝑpetatibus vtutū ꝓpaliū: an B aūt iā ꝺximꝰ. ꝑpetatē q̄ pēdet ex vtutibus ei⁹ imaginabilib⁹. q̄. ē. ꝑpetas. ꝓpalis pēdēs ex vtutibus sensibilibus apꝓhēdētib⁹. B aūt est ꝑ ꝓximas pēdēs ex vtute sensibili motiua desideratiua. q̄. ꝓuenit ex aīa. ꝓpbe vigniozis. ꝓpbie. Dicem⁹ aūt q; post q̄z ostēdim⁹ oēs vtues sensibiles nō brē actionē nisi ꝑpter corꝑ⁹ ⁊ eē vtutū: ē eas sic ee: vt opent̄. tūc vtutes sensibiles nō sūt sic vt opent̄. nisi dū sūt corꝑales. g̃ eē ea; ē eē corꝑale. g̃ nō remanet̄ post corꝑ⁹. ¶ Iā aūt locutī sumus in nīs libris pbycis de cā aptitudinū singulariū. quarū diuerse sūt imaginatiōes. ⁊ ꝑz diuersitatē ipaz dispōnuz ad gaudiū. ⁊ doloꝝe ⁊ irā ⁊ trāgllitatē ⁊ odiū. ⁊ benignitatē. cē. huius vbū. cui nō ſuenit̄ apud antiquos ꝓsimile in distictiōe ⁊ declatiōe. ⁊ sumaī inde. ¶ Inuenim⁹ aūt in exemplari. vnde transcripsimus folia que non sunt de exēplari. ⁊ trāscripsimus ide sicut ſuenimus. ⁊ hec sunt.

¶ Laplim ꝙ⁹ de editione auobaueth.

Iris auobaueth iurganus: he sunt distinctiōes extra hūc libz̄ quas ego trāstuli in eū a libris pbycis in q̄bus est q̄ ꝺcipit actor ꝓcipu⁹. Et plures ex eis sunt ex epistola quaz fecit de ſpēbus corꝺium ad vnum amicoꝝ suoꝝ introducentium: ꝺcens nec vita nec vlla pfectionuz aut bonitatū est retenta apud ꝓmū ꝓncipiū in ꝓma genitura. Sz receptibilia quādoq; sunt carētia

Alde. pd. differētia. 135. ⁊ Ja. p cap. q. 45. ⁊ gen tile. ibidē. ſ. p cap. fen. 5. col. 3. circa medū.

D

A

aptitudie recipiédi ea. Nō eni oē receptibile est recepti bile ois rei: ꝛ iō ipole ē lanā recipe fo:ᵐ enſis: ipa exiſte lana: neq; aq̄ veritate humanitatis ipſa exiſtente aqua. Lorpa aūt mundana nō recipiūt vitam exceptis paucis nuō ꝛ meſura. Sed nuō: q: corpa: nō viua ſunt elnta q̄ tuo: elntoꝛ nō bꝫ quātū ad totū meſurā ſenſibile. Nō est aūt lōge iter ſtellas fixas eē aligd qō eſt maius eis. ſ. collectio: que est ſub celo. Syllogiſmus autez affirmat ꝙ hec collectio in cōparatione circuli ſaturni eſt q̄ſi pū ctū in circulo: quāto eni magis in cōpatione eius qō est ſupra circulū ſaturni. Deide demſtratoꝛes tenēt ꝙ cā pꝛo pter quā hec coꝛpa nō recipiūt vite formaz: hec est. ſ. q: diuerſa fuerūt ab aliis coꝛpib⁹ ſimplicibus ꝛ cōpoſitis viuis: hoc est: q: ſūt nārū ɔ̄riarū: nā eni vniuſcuiuſq; eo rū bꝫ ɔ̄riā nām: ꝛ ob hoc fuerūt remotiſſima a coꝛpibus celeſtibus. Loꝛpa vō celeſtia fuerūt apta nobiliozi modo vite coꝛpoꝛalis: hec aūt elnta ſunt nimis remota a vita. ¶ Incōpoſitis vero pplexio frāgit ꝛ debilitat veritatez ɔ̄rietatis: ꝛ operaī in eis formā cōplexionis. Cōplexio āt est mediū iter ɔ̄ria: mediū vero nō bꝫ ɔ̄ria. Et iō adapta tur plus ad recipiēdā vitā: vñ cōplexio quo magi acce/ ſerit ad mediū cōplexionatū aptius fiet ad recipiēdum augmētū pfectionis vite. Cū vō tēperatiſſimū fuerit. ita vt ɔ̄ria eq̄lia ſint in eo: ꝛ operenī equalr: coaptabit pfe ctioni vite rōnalis: ſiliꝫ vite celeſtis. hec aūt aptitudo est in ſpū humano. Spūs vō humanꝰ oio est qddā qō gnaī ex elntis: ꝛ effigiat vultus ad ſil'itudinē celeſtiū coꝛpoꝛ. vñ iudicāt de eo dicētes: ꝙ ſit ſuba lucida: ꝛ iō ſpūs viſi bilis vocaī radius: ꝛ lux: vñ ꝛ aia gratulaī cū videt lucē ꝛ moleſtaī in tenebꝛis. Ipſa eni lux est cōparata eiꝰ vehi culo: ꝛ pfoꝛtaī pp ea vehiculū eiꝰ: qō est ſpūs. cui tenebꝛa est ɔ̄ria. ¶ Ur aūt ꝙ ſapiētes ꝛ ſequaces eoꝝ ꝛ enſerūt in hoc: ꝙ gaudiū: ꝛ timoꝛ: ꝛ doloꝛ: ꝛ ira ſunt ex paſſioni bus ꝓpꝛys ſpūs q est in coꝛde. vñ ois paſſio que intendiī ꝛ remittiī nō ex cā extriſeca: non cōmitaī in ſua itenſio ne ꝛ remiſſione: niſi aptitudinē ſube patiēt: aut eiꝰ ɔ̄bili taē. Sapiētes āt diſtīxerūt iter potētiā ꝛ aptitudinē: q: potētia est ſupɔ̄ria equalr. Aptitudo vero nō est ſupɔ̄ria eq̄liter: ois eni bō pōt gaudere: ꝛ triſtari. Sed coꝛ qdaꝫ ſunt aptioꝛes gaudio: aut triſticie: ſiliꝫ etiā est iudiciūꝫ de ira ꝛ timoꝛe: ꝛ alys paſſionibus. Manifeſtū est igiī ꝙ ɔ̄ ꝙ ſpūs est gaudēs aut dolens in potentia: aliud est q̄ ɔ̄ ꝙ est aptioꝛ ad vnū coꝝ: vñ vī aptitudo eſſe pfectio eiꝰ qō est in potētia in cōpatione vniꝰ oppoſitoꝝ. ¶ Cōſtat igiī ex hoc ꝙ ſpūs: quāuis ex hoc ꝙ est ſpūs in potētia. ſimul bꝫ dolere ꝛ gaudere: nō tñ est ei de eo: qō intelligiī de aptitudine: niſi vnū coꝝ. ¶ Deide manifeſtuz est ꝙ potentia vtriuſq; iſtoꝝ concomitaī alias cū ſubyciaī: ꝛ ꝙ aptitudo ſignata ad vnū coꝝ nō cōcomitaī eā: ſed ac ciditei ex alia cā. Saudiū eni est delitia: ois aūt delitia ē apprehenſio pfecte acq̄ſitionis ꝓpꝛie virtuti apprehen denti: ſicut ſentire dulce: ꝛ odoꝛē bonū ſenſu: pcipere vin dictā virtuti iraſcibili: ꝛ pcipe ſpez vtuti cogitatiue ꝛ eſti matiue. Ois aūt pfectio ē res nālis: ꝛ eꝛ. Ois aūt pfectio rei que est nālis vtuti: est delitia: ꝛ eꝛ. Fortaſſis accidit aliquibus virtutib⁹ nō delectari niſi cū diſcediī a diſpo ſitione nō nāli: ex q̄ putaī ꝙ delectatio ſit exceſſus a diſ poſitione nō nāli: ex q̄ putaī ꝙ delectatio ſit q̄ſi ꝓmanē tia in diſpoſne nāli nō poſſit eē delectabilis. ¶ Dic aute erro: nō accidit niſi pp acceptionē accidēt ales ꝓ ſubali: Apprehēſoꝛ eni q̄dā ſūt q̄ nō apprehēdūt niſi ex pmu tatiōe ſic tactibilia. Qualitas. n. nō ſentiī niſi dū mēbꝝ tāgens fuerit ſiliꝫ illi q̄litati ex q̄ patiī. Cū āt peruenerit ꝛ generit paſſio: q̄litas fiet cōplexio mēbꝝ: ꝛ tc nō ſentieī.

Ois. n. ſenſus aliq̄ ꝓmutatio ē. Nihil āt ꝓmutat ex ſeipo. ꝛ iō bñs etbicā nō dolet ex caloꝛe vehemēti. q vehemē tioꝛ est caloꝛe febꝛis acute: dolet aūt bñs febꝛē acutā. ex minoꝛe caloꝛe ꝙ ſit ille. Caloꝛ. n. etbice ifluſus ē mēbꝛis q̄ſi oplo illoꝝ. Caloꝛ vo fe. acute eſſne ē mēbꝛi: ꝛ dīta cō plone mēbꝛoꝝ. medici āt iponūt nom ꝓpꝛiū ei qō ē: ſic etbica ꝓ ne malā eq̄lē: ꝛ ei qō est ſic fe. acuta ꝓ ne malā di uerſaz. maniᵐ ē igiī ꝙ cā nō ſentiēdi id qō ē getū de pfe ctionibꝰ ſenſibilibꝰ est ꝓuatio apprehēdēdi. Cā vo delec tationis i ꝓnᵒ exitᵒ ad diſpōnē nālē ē bñe apꝑhēſionē: ſz q: bñe apꝑhēſionē fit i exitu a diſpōne nō nāli. iō ꝓtigit eē delectationē i exitu ab illa: ꝛ putaī bē eē eiᵒ cā: ſz nō est ita. Nā cā ē bñe pfectionē: ꝛ nihil aliō: ꝛ bē ē cā delectatio nis: ſz cā aptitudis ad illā. Bē est. vt delitioſus ſit i ſua me liozi diſpōne i q̄to ꝛ q̄li: ꝛ vt nō ſit eiꝰ ſuba defectᵇ: neq; diſpō nō nālis eiꝰ qō ē i illo: ſz in q̄to bē. vt ſpūs ōlectās ſit mlte q̄titat pp bē roboraī vtᵗ eiᵒ. Ex augmto. n. ſube in q̄titate puenit augmētū vtut in roboze ſuo. ſic declā tū est in ꝓncipys nāliū. ¶ Iteꝝ pp bē ꝙ ſpūs est multus: magna ps eiᵒ ſtat in ꝓnᵒ: ꝛ eiᵒ magna ps dilataī: ſic fit in gaudio ꝛ in delitys: paucū. n. ſpūz reſtringit nā. ꝛ remo uet in ꝓnᵒ: ꝛ nō ꝓmittit dilatari. Sz in q̄litate bē est vt cō plexio eiᵒ ſit optima. ꝛ lux eiᵒ ſit maxia: ꝛ ſimillima ſube celi. Dē aūt cāe ſunt aptitudinis ad gaudium ꝛ delicias. ¶ Cōtrarie āt boꝝ ſunt cāe aptitudinis ad doloꝛē ꝛ me ſtitiā: que cū cognite fuerit in delectatioe q̄ est q̄ſi gen⁹: ſcieē ēt i gaudio. qō est vt ſpēs. g ſpūs q est in coꝛde cum fuerit mult⁹: ꝛ mlta mā: ex q̄ fit: fuerit ꝓxim⁹ ɔ̄tinuitati. ꝛ tēperate ꝓnis. in tenuitate: ꝛ ſpiſſitudine: ꝛ lux eiᵒ fue rit reſplēdēs: erit aptiſſim⁹ gaudio. Cū āt fuerit pue quā titatis: ꝛ mā fuerit pauca ſic i ɔualeſcētib⁹ q graciles ſūt ex ifirmitatib⁹: ꝛ i ſenibus: ꝛ nō fuerit tēperate ꝓnis: ſic ē in egris: ſz ſi fuerit nimis ſpiſſus ꝛ groſſus: ſic ē i melicis ꝛ i ſenib⁹ nō dilataбīf. eo ꝙ ē groſſus: aut fuerit tenuiſſi mᵒ ſic i macilēt]. nō erit i eo tiñ ꝙ poſſit dilatari: aut fue rit obſcurᵒ: ſic i melicis: erit aptiſſimᵒ triſticie. Et aute qō aptū ē ad aligd ſuffic̄q cā: ſic ſulphuri accēſio ꝙ icēdit q̄libz igne: cū milto maioze ligna ñ accēdāī. g cū aia fue rit bñs ſpiñ aptū pati ex letis: letabiī q̄z cā. vñ cū letifi caī nimis potatoꝛ vini putaī letari ex ſe: ſz nō ē ita. Im polē ē. n. fieri actionē in aliq̄ ſine agēte: ſz vinū cuz bibiī mediocriter gñat ſpiñ mltū: ꝛ tēpate ꝓnis iter groſſitudi nē: ꝛ tenuitatē: ꝛ mlte luc] rſplēdēt]: ꝛ aptaī ſpūs gaudio: ꝛ gaudet ex q̄lz cāꝫ vtiliū. Sz opatio cāꝫ vtiliū pūtuz: est efficacioꝛ q̄ opatio cāꝫ vtiliuz futuraꝫ. Siliꝫ opatio eiᵒ ex cauſis vtilᵇ ad ōlectādū ē efficacioꝛ q̄ opatio eiᵒ ex cāis vtilᵇ boneſtatis. ſiliꝫ eiᵒ opatio ex bē ꝙ ē fz opio né: ē efficacioꝛ: q̄ qō ē fm rōnē. ¶ Cā āt bᵒ ē h: ꝙ vtutes aiales q̄ ſunt in cerebꝛo: q̄ egēt tēperamento humoꝛis ad bē vt ipſe obediāt motui cogitatiōis: ꝛ imperio itellꝰ: ſunt multi humoꝛis: ꝛ nō ſubdūī itellectui: pter bē et bñt mo tū multū pp vapoꝛes aſcēdētes cōmotos q admiſcēt ei: ꝛ pp bñoꝛē ſuū nō obtēpatū motui: niſi motui violēto cō pali: ꝛ tē fit difficile cogitatōi obedire eis. vtuti āt itelligi bili accidūt ex eis accitia: fz bē ꝙ exigit coꝛ diſpō. ita ꝙ tēpaī coꝛ ꝓpꝛio: ꝛ geſcit coꝛ ꝓmotio. Deide ꝛ ſpūalis q̄ ē i coꝛde i boza ebꝛietaī] ē aptiſſima gaudio. cui reddūī le ta cogitabilia pp bē qō diꝛim⁹: ſz reddunī ei leta q̄ ferūī iter ſenſuz ꝛ eſtimatione: q̄ ſe' eū ꝛ pfoꝛtaī pp cū: aut ſen ſus ꝛ cogitatio q̄ adiuuāt illū ad obediēdū ſibi virtutes aiales pfoꝛtāī ꝛ eū. Sēſus. n. plus ɔualet ſup ſpiñ occul tū: ꝛ plus pōt mouere eū q̄ itells. Intellectᵒ aūt cū reſti terit ei ſpūs occultᵒ apiuuaī ex ſenſu: ꝛ vicit eū ſicut fit in ſcia geometrica: ꝛ in alys ēt: ꝛ q̄n ita ē. iō defecerūt opa tiones letificātiū futuroꝝ boneſtoꝝ itelligibiliū: ꝛ pua/

fuerūt opationes letoꝝ delectantiuꝫ ꝓtiū: ꝛ cui⁹ fuerit multa aptitudo ſufficit ei paꝝ ex cāis: ſic puero. Cauſaꝝ aūt gaudy: ꝛ triſticie: q̄dā ē debil: ꝛ q̄dā eſt fortis: ꝛ q̄daꝫ eſt cognita: q̄dā vo icognita: ſz ō icogniti ē illud qō adeo inoleuit q̄ nō ꝓcipiť. Cauſaꝝ aūt leticie ꝛ triſticie ea q̄ eſt validiſſima: nō nece ē noīare. Relīq̄ aūt ſūt ve euagatio ſenſus ꝑ mūdū. qō aūt oñdit nobis B eē delectatione eſt ȝriū ei⁹. ſ. nō delectans: q̄ eſt ſedere in tenebꝛis: ſic q̄ oñdit nobis eē delectatione hr̄e ſociū: eſt triſticia ex ſolitudine: ꝛ ſic obtinere cupidū in eadē hora: ꝛ eē cōpotem deſiderati ſine ipedimēto ē voluntas: ꝛ log de ꝓteritis: ꝛ ſperare de futuro ꝛ adulari aie ꝑ ſpes ꝛ vba: ꝛ ꝑ admiratione ꝛ iuenire attētū auditoꝛē: ꝛ ꝛcordari ꝛ blādiri: ꝛ hualere in q̄ libꝫ ꝛ cetera q̄ noīauim⁹ in rethoꝛicis. B aūt dr̄nt ſm volūtates ꝛ vſus. ſine qb⁹ hō nūq̄ eſt aliq̄ mō: neq; etiā ſine cauſis triſtātib⁹ qb⁹ ſūt in hoīb⁹ debilibus ꝓſiles. ¶ Sz cū aptitudo magis fuerit ꝑꝑa ad vnā ꝓtez nō patieť ex cauſis alteriꝰ ꝓtis niſi fortiſſime fuerint. patieť tñ ex ſuis cāis q̄uis ſint ōbiles. Gaudiū aūt ebꝛy durat ex qualibet iſtarū cāꝝ: bn̄tis aūt ꝓlonē melācoli cā q eſt tenebꝛoſi ſpūs. durat triſticia ꝑꝑ id qō eſt oppoⁿ iſtis cāis: de cāis triſticie ꝛ ſollicitudinū: ſic eſt reminiſci doloꝝ q contigerit ꝛ ifirmitatū q̄ ꝑterierūt: ꝛ inimicitiaꝝ rū: ꝛ ꝓtumeliaꝝ ꝛ iniuriaꝝ illataꝝ: ꝛ ſic eſtimať terꝛoꝛes futuros: ꝛ ꝑcipue diſceſſiones ab hoc ſeculo: a q̄ auertiť meditatio ſapiētis ad aliqd aliū: ex his que ds facere. de quo poť⁹ curare: ꝛ ſicut ſollicitudo: ꝛ B q̄ non pōt hr̄e qō vult: ꝛ mlta alia q̄ nō nūeranť ſūt de accīdib⁹ q̄ aduenīūt aie ꝑ aie ad triſtā⁹: ꝛ reddūt eā triſte. imaginatio vo eo q̄ ē fortioꝛ i melico iuuat ad B: qm̄ reddit res reputātes: qō ꝓtriſtat ꝛ moleſtat ꝛ tabeſcat. imaginatio. n. ꝓfoꝛtaſ i melico ex ſiccitate ſpūs q̄ ē ſubz imaginatōis: ꝛ ꝑꝑ B fiunt leuioꝛes motus ei⁹: eo q̄ itellꝰ nō cogitat de vtutibus iteriozib⁹: ꝛ exteriozib⁹ ſenſus ꝛ eſtimationis ꝑꝑ vicīū ꝓnis ſpūs in q̄ ſunt. Et q; mot⁹ earū appꝛopꝛianť ad id qō debēt: ꝛ ad qō apti ſunt: qō eſt cōplo ꝛ q̄litas mala ꝛ tenebꝛoſa. Nō aūt oēs cāe aptitudinis ad gaudiū ꝛ triſtitiā ſunt cāe ꝓiuncte ſube ſpūs in ei⁹ q̄ſtitate ꝛ q̄litate. Aliq̄n eni accidūt alie cāe aiales que ꝑꝑarāt ſpūz ad alte rū duoꝝ: ꝛ vī q̄ hec ꝑꝑarāt ſꝑn ad B vt ſit ex ꝓiūctione eaꝝ cū ſpūs cāis: que ȝtinenť in qualitate ſpūs ꝛ ei⁹ q̄nātitate. ſ. vt tēpereť ꝑ illas cōplexio ſpūs: ꝛ ei⁹ groſſitudo: ꝛ tenuitas: ꝛ augeať mēſura ei⁹: ꝛ ſplēdeat ei⁹ nā ꝛ apteť gaudio. Aut accidat aliq̄ ȝriaꝝ cāꝝ iſtis: ꝛ apteť triſticie. Sed ille cāe extrīſece erūt ꝓncipales cāe. De aūt cāe ſubales que accidūt. ſ. ſube ſpūs: erūt cāe ſecūdarie: ꝛ proxime. De aūt cāe accītales remote aut nō cōprehēdunť nuō. aut difficile eſt eas numerare. Sz oēs ſicut puto cōprehendunť ſub vno itellectu. ſ. q; ꝑ q̄ qō frequentať: vtus roborať: ex oi ať vtute q̄ roborať fit aptitudo. Meliꝰ eſt aūt vt oſtēdam⁹ itellectū hui⁹ ꝑ iductionē. dicētes: qz cū coꝛp⁹ frequēter caleſcit aptꝰ fit ad cito caleſcēdū. Simiłr cū frigeſcit: ſiłr cū diſſoluiť: ſiłr cū ꝛſtringiť: vtutes vo iteriozes cū frequētauerint ſuas actiōes: fit eaꝝ foꝛtiabit⁹. ¶ Moꝛes ēt nō acgrūť niſi ꝑ hoc. ¶ Lāvo h⁹ q̄ ſi B ē ꝑ paſſio aptās rē: cū acciderit ē ꝛſiłis ſ be ei⁹: ꝛſile aūt b⁹ rei eſt repugnās ei⁹ ȝrio. repugnās aūt ȝrio cū cō foꝛtať: minuiť aptitudo vtutis ad illā: ꝛ augeť aptitudo ȝry eius: qō eſt illi ꝓſile: ꝛ B eſt declaratio huius intētionis ꝓductiue ꝑ iductionē: ꝛ ꝑ ſyllm ſumptū ex autentīcis. Sed vbū de ꝓbatione hui⁹ ꝑ demſtrationē ꝓlixuz eſt. Oꝛ aūt magis ꝓducit ſpeculationi nāli ꝓſiderare: B ē q̄ gaudio duo debenť: vnū eſt ꝓfoꝛtatio vtutis nālis: alterum eſt ꝓturbatio ſpūs a diſſolutiōe: eo q̄ cogit eum gaudiuz dilatari. Sed ꝓfoꝛtationē vtutuꝫ nālium: ſequunť tria. ſ. temperantia cōplexionis ſpūs: ꝛ largitas reparandi loco eius: qō diſſolutū eſt: ꝛ cōſeruatio ſpūs a vi diſſolutionis Diſſolutionē aūt ſpiritus ſequunť duo: vnū eſt aptitudo ei⁹ ad motū ꝛ ad dilatationē ſubtilis nāe: aliud attractio materie nutrītis ad eum motu ſue dilatationis exiſtente ad aliā partē: ad quā nō eſt mot⁹ nutrimēti. Dēm aūt motū qui eſt huiꝰ: ſolet ſequi qō ē poſt eū: ex cauſis: quas non eſt neceſſe noīare: exempli gra. aque ſequētes ſuccedunt loco ꝓcedentiū: ꝛ ſilr ꝛ vēti: ꝛ vētoſe: ꝛ ſimiliter aque in cantaꝑoꝛa. Sed cū triſtitia frequētať: ꝓcualet ſuper eū: triſtitiā aūt duo ſequunť: debilitas virtutis nālis: ꝛ ſpiſſitudo ſpiritus ex frigoꝛe: qō accidit eo q̄ icipit extīgui in eo caloꝛ nālis: ꝑꝑter multā retractōez ꝛ cōſtrictionē ſpīritus: ſequiť hic aūt cōfoꝛtatio eoꝝ q̄ diximꝰ. ¶ Manifeſtū eſt igiť q̄ frequentatio gaudy adaptat ſpīritum gaudio: ꝛ frequētatio triſticie aptat ſpīritū triſticie: ſed in eo qui illaris eſt inter boies: non operatur niſi foꝛtiſſima triſticia: ꝛ operanť in eo minima leta. Cui aūt inſita eſt triſticia: diſpoſitio eſt ȝria huic.

¶ Capitulum. VI. De additione anobaueth.

Wha ex diſpoſitionibus que ſunt coꝛdis. h⁹ minis eſt debilitas: ꝛ alia eſt triſticia: ꝛ coanguſtatio pectoꝛis: inter quas eſt ſilitudo ꝛ ȝria: ꝛ ꝑter hec eſt ibi diſpoſitio q̄ eſt vigoꝛ coꝛdis: ꝛ alia que ē amplitudo ꝛ dilatatio pectoꝛis: iteꝛ q̄s eſt ȝria. Sz ȝria eſt min⁹ cuidēs: eo q̄ cōcomitanť ſe tñ: due aūt ꝓncipales putanť eſſe diſpoſitiones paſſibiles ꝛ due ſcōarie putanť eē diſpōnes actiue. Sed iter duo extrema vniuſcuiuſq; ꝓtis manifeſta ē ȝria: ꝓmo: q: nō ſunt cōcomitātia. Non eni ois q̄ bz coꝛ debile eſt triſtis: neq; ois triſtis bz coꝛ debile. ¶ Itē nō ois q̄ bz coꝛ foꝛte eſt letus: neq; ois q̄ eſt letus bz coꝛ foꝛte. Scōo: q: diſſones eoꝝ ſunt diuerſe. ¶ Debilitas eni coꝛdis eſt ex cōparatione rei formidate: ſm q̄ tolerari nō pōt: augmētatio vo pectoꝛis eſt ex cōpatione rei ȝriſtātis: ſm B q̄ nō pōt tolerari: formidatū aūt eſt nocens nāliter. cōtriſtans aūt eſt noceſ aialiter. Tertio q: ea q̄ ꝛcomitanť has aiales diſpōnes. ſunt diuerſa. Debilitas eni coꝛdis mouet ad fugiēdū: triſtitia ꝛ coanguſtatio ad reſiſtendū ꝛ repellendū: ꝛ facit vt coꝛ magis amet ȝriuz fugiēdi. Debilitas eteni cū accidit cōdi: fegť vt remittať vtus motiua. Et anguſtatio pectoꝛis faciteaz ebullire: ꝛ moueri. In debilitate vero coꝛdis eſt paſſio ex nocumēto ꝛ alia paſſio ex deſiderio mot⁹ elōgādi. Et in coangustatione eſt vna paſſio q̄ eſt ex nocumento. Si aūt fueris ibi paſſio ex motu: nō ſegť hoc nāliter: ſed foꝛtaſſis eligeť illud alio appetitu: ꝑter deſideriū elōgationis: ꝛ tūc erit illud deſideriū volūtariū: ꝛ non aiale: foꝛtaſis aūt eligeť reſiſtere: ꝛ aggredi. Quarto q̄ cōcomitantia coꝛpaliaſūt diuerſa. Debilitas eteni coꝛdis cū bť nocumētū ei⁹ ꝓꝓriū: ſegť remiſſio caloꝛis nālis: ꝛ dñū friditatis. Coangustatiōné vero pectoꝛis ſegť plerūq; cū ȝtingit ꝑꝑiuz nocumētū acceſſio caloꝛis nālis. Quito q̄ cāe aptātes ſūt diuerſe. Debilitas coꝛdis: ſ. ſine dubio tenuitaté ſpūs ni mia ꝛ frigiditaté ſue cōplexionis. Coangustatio vero pectoꝛis. ſegtur ſpiſſitudiné ſpūs: ꝛ caloꝛ ſue cōplexionis.

¶ De cauſis accidentium anime.

Sanguis aūt miłus clar⁹ tēpat⁹ iter tenuitaté: ꝛ groſſitudiné. ꝑꝑ abūdātia ſpūs ſplēdētis puri tēperate ȝnis ꝛ iter tenuitaté ꝛ groſſitudiné gñati ex eo aptat animā gaudio. Sāguis vero clarus diſtēpatus i caloꝛe ꝑꝑ multā ei⁹ accēſſionē: ꝛ velocitaté ſui mot⁹ aptat eā iracūdie. Sāguis āt tenuis aq̄ſus fridus clarus: aptat eā ōbilitati cōdis: ꝛ formidini. ſpūs. n. g fit ex eo: ꝛ gratiſ

ad moūedū exteriꝰ:ꝛ eſt pue accēſionis:qꝫ eſt frīdus. ḡ adaptatio ad gaudiū:ꝛ ad iraꝫ eſt in pauco:eſt etiā ex ſua tenuitate facilis ad diſſoluendū:ꝛ ex ſua frigiditate fit puus. ¶ Sanguis vo groſſus turbidus diſtēperatꝰ i caloꝛe:aptat triſtīcie:ꝛ iracundie ptinaci. Sꝫ triſtitia fit pp ſpū turbidū ḡ gīaī ex eo. Ira vo pp velocitatē accēſionis ſue ex caloꝛe:ptinaci ire aūt fit ex ℔ ꝙ eſt ſpiſſius: qꝫ ſpiſſuꝫ cū caleſcit nō cito frigeſcit. Ira aūt ex ſanguīe fluo tenui citiꝰ accēdiť:ꝛ citius extiguiť. Spūs.n.ḡ gīaī ex ſanguīe illo eſt maioꝛis caloꝛis:ꝛ ꝑter ℔ ē non ſpiſſus. ¶ Dñs ſanguīnē groſſuꝫ nō turbidū:cū fuerit mīti calꝛis qō fit rariſſime:ꝛ erit nō ꝛriſtabilis:ꝛ audaciſſimꝰ:ꝛ foꝛtis aīo:ꝛ ira eiꝰ erit mino:letitia.n.ſtrigit irā. Triſticia vo adaptat ire. Ira.n.ē motꝰ ad repellēdū:leticia vo ē cōpata delectatiōi. ¶ Modus aūt delectatōis ē ad modū attrabēdi ꝛ appetēdi:buius aūt hois:ira non fit niſi ex magnis rebꝰ:ꝛ ē rigidus pp ſpiſſitudinē ſui ſpūs:ꝛ pp ℔ ē pulſimoꝛis. ¶ Dñs aūt nō turbidū groſſuꝫ diſtēperatū ſanguīnē in friditate erit:neꝙ ꝛriſtabilis:neꝙ letꝰ. neꝙ verecūdus:ſꝫ erit timoꝛ eiꝰ nō multꝰ i oib⁹.ꝛ erit ſtolidus. Spūs.n.eiꝰ ſilis eſt ſanguini eiꝰ. ¶ Dñs autē ſanguīne groſſuꝫ turbidū ꝛ diſtēpatuꝫ in friditate erit ſtolidus:ꝛ ſolitariꝰ ꝛ gere ire:niſi ex re magna:ꝛ ira eiꝰ erit p manēs min⁹ q̄ ira: g eſt cale cōplonis:q̄ eſt ſilis ei in oīb⁹ alys:ꝛ amplius q̄ ira illiꝰ g hꝫ ſpūꝫ tenuē:ꝛ erit memoꝛ iniuriaꝝ:qō ꝛtigit pp firmā ipſſionē foꝛ nascētis i eſtimatiōe:ꝛ pp firmā ipreſſionē deſidery vidicte de eo qō fit: qñ aliqñ erit ira eiꝰ nō pmanēs. Ira.n.aliqñ ē pſe uerās:ſꝫ moꝛꝰ eiꝰ ad imaginatiōis vidictā nō eſt nimis. Ira eteni cū cito recedit:foꝛª eiꝰ nō geſcit in imaginatione:ſꝫ deleť:ꝛ nō accidit ei memoꝛia iniurie. Cū āt deſideriū ꝛ moꝛꝰ ad vidictā foꝛtis eſt:accidūt ex ℔ duo ꝓbibētia recoꝛdari mīti iniuriaꝝ. Quoꝛ vnū eſt attractio totius aīe ad ptē motꝰ itēdētis ad vidictā ꝛ ipedimētū imaginationis reuoluēdi itētionē noccētis:ꝛ repſentādi ea q̄ ꝓſecuta ſūt:ꝛ iprimēdo memoꝛie:ꝛtutes.n.motiue ſolēt retrahere aīaꝫ a ꝛtutib⁹ apprehēdētib⁹.ꝛ eꝰ.ꝛ exteriꝰ ſo let retrahere ab iterioꝛe:ꝛ eꝰ. ¶ Alterū eſt ḡ cū motꝰ intēdiť ad vidictā:ꝛ nihil obſtat illi:eiꝰ ipeꝰ reputaī apud imaginationē q̄ſi obtinuerit cū voluerit:foꝛmā eteni ad quā itēdit motꝰ ꝛ ꝑperat imaginatio ſic imaginaī q̄ſi ia fit. Cū.n. ꝺſcribit i imagina foꝛꝰ eiꝰ:qō appetiť q̄ſi foꝛª eiꝰ ꝛ hꝫ eē foꝛꝰ i imagina: ſic foꝛª rei penes quā finiť motꝰ: ꝺleť tc̄ deſideriū imaginatiōis:ꝛ ñ appet in eo foꝛª eiꝰ:nꝫ regeſcit in memoꝛia:nec ē ibi recoꝛdatio iniuriaꝝ. Sed de nocēte maxīo:quē aīa foꝛmidat:ſic reges ꝛ ſilia:deſpe ratio:ꝛ pauoꝛ:ꝓbibēt figi foꝛmā deſidery vidicte in aīa bus:neꝙ ꝑmittūt eā ibi ꝑſeuerare:ꝛ tūc neꝙ deſideriū. neꝙ foꝛꝰ nocētis appet in eſtimatione:vel in imaginatione:niſi timoꝛ tiñ:q facit potiꝰ deſiderare fugere q̄ iuade re:ꝛ tūc foꝛꝰ iniuriaꝝ nō deſigiť in aīa. Sed de pueris:ꝛ debilib⁹ pp facilitatē vlciſcēdi ab eis:ꝛ paucitatē timēdi eos:ira eſt vidicta q̄ſi ſumpta ſit:qō eni facillimū eſt apō imaginationē:ita eſt q̄ſi iā eſſet:qō aūt eſt in imaginatione nō icidit:ſicut vere eſt in re:ſed ſicut vī ei: vñ qꝫ facile apud eū eſt q̄ſi habitū.iō vindicta debilib⁹ reputať:q̄ſi iā ſit. vñ deſideriū deleť de ea ꝑ ꝛ nō appet vbi non eſt. ¶ Qō aūt iudicat diſpōnē imaginationis initi cū foꝛmatis:ꝛ nō veris hoc eſt:ꝙ hō aliqñ reputat foꝛ:didū qō mūdū eſt:ꝛ delectabile eo qō eſt ſile abhoīabili. ſicut ſepe refugit habētia ſapoꝛes bonos:cū coloꝛes coꝛpoꝛ ſuoꝛ ꝛ figure fuerint ſiles coloꝛib⁹:ꝛ figuris coꝛpoꝛ foꝛdidozū. quāuis nō ꝓnngat ℔ credere:ꝛ ꝑter ℔ cuꝫ id qō diſplicet fuerit ſile ei qō placet:vñ facilis eſt ꝓiūctio eius qō fit ꝛ bñ:co qō ex vehemētia motꝰ deſidery patiť imaginatio. ſicut patereť ex iā habito ꝛ exīte. Manifeſtuꝫ eſt ꝙ cōplexio vltima ꝑdictaꝝ cōplexionuꝫ. eſt apta ad id qō nimis ꝛtriſtat. Et hic eſt finis eius qō trāſtulit auohauetb ex capitulis illius libꝛi ad hunc locū buiꝰ libꝛi de aīa.

¶ Incipit pars quinta ſexti libꝛi de naturalibus.

¶ Capitulū. I. de ꝙprietatibus actionū ꝛ paſſionū hoīs:ꝛ de aſſignatione contemplationis actionis.

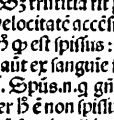

Alia iā expleuim⁹ tractatū de ꝛtutibus ſenſibilib⁹:debem⁹ nūc log de ꝛtutib⁹ humanis. ¶ Dicem⁹ ḡ ꝙ hō hꝫ ꝑpetates actionū ꝓcedentiū ab aīa eiꝰ q̄ nō iueniunť in alys aialib⁹. Quaꝝ ꝑma eſt ꝙ eē hoīs in quo creatꝰ eſt non poſſꝫ ꝑmanere ſine ſocietate in ſua vita. A

Nō eni eſt ſicut cetera aialia:quoꝝ vnūqōq; ſufficit ſibi in oꝛdine vite ſue:ꝛ ea que ſunt in nā eius: vnus aūt hō ſi nō eēt niſi ipſe ſolus:ꝛ ea que ſunt eius nāliter. morceret: aut vita eius eēt mala.ꝛ peioꝛ q̄ eē poſſet. hoc aūt eſt pp nobilitatē eiꝰ:ꝛ pp ignobilitatē alioꝝ aialiū: ſicut poſtea ſcies als. hoi aūt neceſſariū eſt q̄dā addere nāe: ſicut nutrimentū paratū.ꝛ veſtes paratas. Nutrimēta eteni que bñt eſſe naturaliꝛ.ꝛ nō artificiōa: nō ꝛgnunt ei: neꝙ ex illis eſt vita eiꝰ bona: vñ ea que bñt eſſe nāliter. gb⁹ idui pōt: neceſſariū eſt ei taliter ꝑparare: vt fiant apta ad iduē dū. ¶ Leteroꝝ aūt aialiū veſtimētū cū illis eſt naturaliter. vñ ꝑmū eget hō agricultura: ſic̄ ꝛ religo artib⁹. vnus aūt hō ſolus nō pōt ꝑ ſe acgrere gcqd eſt ſibi neceſſariuꝫ de bis: ſed ex cōſoꝛtio. ita vt hic pane⁹ ꝓparet illi. ꝛ ille texat iſti:ꝛ iſte afferat illi aliquid mercimony de peregrinis regionibus:ꝛ iſte ꝓo illo det ſibi aligd in ꝓmo. Ex bis ḡ cauſis:ꝛ alys min⁹ euidētib⁹: ſed plīb⁹ nuō. neciuꝫ fuit boi bñe nāliter potētia docēdi aliū ſociū ſibi ꝙ eſt. in aīa eius: ſigno aut ope. ¶ Ad hoc aūt fuit cōmodioꝛ vox que diuidiť in clinta: ex gbus fiunt multe cōpoſitiōes ſine laboꝛe coꝛpis:ꝛ ſūt tales q̄ nō ꝑmanēt:ꝛ ſecrete ei qui nō ꝺz eas ꝓcipe. poſt vocē aut nutꝰ ei⁹ ē: g ē eiꝰ:ſz vox magis idicat q̄ nutꝰ. Nutꝰ.n. nō idicat niſi ℔ ꝙ ſubiacet viſui: qō ſit ex q̄dā ꝑpetate ei⁹:qꝫ cū gs voluerit aligd in dicare aliū. neče eſt mouere oculum ad ptē ꝓpriā multis motib⁹: gb⁹ nutꝰ itelligaī: vox aūt ſibi ſufficit: neꝙ eſt ei neče ex aliq̄ ꝑpetate ſua idicare motib⁹: ꝑter ℔ etiā non eget medio ad ℔ vt apprehēdaī: ſic̄ nō eget eo ꝙ eſt coloꝛ qō neciuꝫ eſt nutib⁹: g̃ nā fecit vt aia ex ſonis cōponeret aligd ꝙ qō poſſet docere aliū. Reliq̄ q̄ꝫ aialia bñt ſonos gb⁹ ſciūt alia. diſpōne ei⁹ qō ē in coꝛdib⁹ eoꝝ. ¶ Ipſi āt ſoni nō ſigñant: niſi nāliꝛ:ꝛ ꝛfuſe qō appetiť: aut qō reſpuiť idiſcrete. qō aūt hꝫ hō de hoc eſt ad placitus: eo ꝙ humani appetitꝰ q̄ſi infinitiſunt: vñ homo nō potuit bñe nāliꝛ ſonos ſine fine. ¶ Ex ꝑpetatib⁹ g̃ hois eſt ipſa neceſſitas q̄ eū idurit ad diſcēdū:ꝛ docēdū:ꝛ alia nečitas q̄ eū idurit ad q̄dū ꝛ accipiēdū ſm meſurā iuſticie:ꝛ dei de alie neceſſitates. veluti faccre ꝓuctus. ꝛ adiuenire artes. ¶ Cetera vo aialia.ꝛ ꝑcipue aues bñt artes. Coſtituunt.n. caſas vel nidos.ꝛ ꝑcipue aues. Sꝫ nō fit adiucnie do:neꝙ i meditādo:ſz iſtictu iſito. vñ nō variaī nꝫ ꝺrī. Plura.n. ex bis fiūt ad meliozādū diſpōnes ſuas: aut pp neciťatē ſpāle: nō pp neciťatē ſingulaꝛē. In bis aūt q̄ faciūt hoies. pl'a fiūt pp neciťatē ſingulaꝛē:ꝛ pla ad melioꝛādū diſpōnē ſuā ipſi⁹ ſingularī. ¶ De ꝑpetatib⁹ aūt hoīs eſt vt cū apphēderit aligd qō rariſſimū ē: ſeq̄ť paſſio q̄ vocaī admiratio: quā ſeq̄ť riſus. Sꝫ cum apphēderit aligd qō ē noxiū: ſeq̄ť paſſio q̄ vocaī anxietas: quā ſeqtur iuct⁹. ¶ Et pp vtilitatē ſocictatī ē ei ꝙpriū vt ex oīb⁹ actionib⁹ quas ſolet agere: ſint q̄dā actiōes: quas nō licet agere: qō doceť dū eſt puer:ꝛ qualeſcit in eo:ꝛ a B

Platoī epiſtola nona.

Ari. p ethi c. 8. ꝛ p polit. coꝛ. c. p.

Et ipſe Aut. 10. ſue meta. c. ſccdo.

Platoī thimeo.

pueritia sua ꝓsuescit audire q̄ bas actiões nō licz agere: ita q̄ ꝓceptio hoz̄ sit ei q̄si nālis:z ſūt alie actiões diuer se ab his:ſz ꝑmas appellāt turpes z bas honestas. Letera vo aialia non bñt ħ:quāuis aliq̄ ꝑtermittant agere actiões suas sic leo domit⁹:g nō comedit dñm ſuū:neq̄ filiū ſuū. Cū hui⁹ nō ē cōceptio q̄ sit in aia:neq̄ scia: sed est alia affectio aialis.ſ.qz oē aial amat nāl⁹ esse id qđ de lectat:z eius ꝑmanentiā. Sz qui eū nutrit z palcit: dele/ctās efficiť:eo q̄ oē vtile delectat naturalr quātū ad eu⁹ cui ꝑdest. Et vtilitates sunt ꝑ aliq̄d nō ꝑ cōceptioné: sed ꝑ affectioné:z aliud accīs aiale. Aliq̄n aūt cōtingit hoc accīs in nā ĩstinctu ĩsito:sicut amoz ois aialis circa filiū ſuū nō ex ꝓceptione aliquo mō:sed ad modū imagi nationis.imaginať etiā alicui hoiuz res vtilis:aut dele/ctans:quā tū refugit:cū fuerit ꝟz fozmā eius qđ refugiť. hoc aūt q̄ hō ꝓcipit se ꝓcipere aliū feciſſe aliq̄d:ex bis q̄ illicitū est facere:ſequiť passio aialis que vocať verecun dia. Et hoc etiā de humanis ꝑprietatib⁹. ¶ Aliq̄n etiaz accidit hoi passio aialis ex hoc q̄ putat aliq̄d futurū sibi nociturū:z hoc vocať timoz. Letera vo aialia nō bñt ħ. nisi in nocuméto plerūq̄:vel cōtinuo poſt nocumentuz hō ât hz oppositū timozi ſpez.quā nō bñt alia aialia:nisi tñ in mométo:neq̄ ſperát tps qđ remotū est ab ipo mo méto. Sed hoc q̄ sibi ꝓuidét:nō bñt ex hoc q̄ ꝓcipiant tépus:vel qđ futurum est in eo: sed hoc fit ĩstinctu nāe. hoc enī q̄ citiſſime oū fozmica cibū ad caueā ꝓducit:ꝓe dicit pluuiā:fit q̄ imaginať hoc futuruz in ipsa hoza:ſic fugit aial ꝓriū ſuū:cū imaginať ipm sibi nociturū in ea/dem hoza. ¶ Ad hec etiā adyciť illud.ſ.q̄ homo habet ꝓuidere futura:qne debet facere:z qne non debet face/re:z que debet facere aliquibus hozis:z non alijs. Lete/ra vero aialia.nihil bñt de bis ꝓuidentys.in futurū.nisi vnū modū:qui nāliter ieſt eis:ſiue sit eius finis bonus: ſiue nō sit. ¶ Que aūt est magis ꝓpria ex ꝓprietatibus bois est hec.ſ.fozmare itentiones vles itelligibiles.oino abſtractas a mā:ſicut iā declarauim⁹:z ꝓcedere ad ſcien/dū icognita:ex cognitis itelligibilib⁹:credendo z fozmā/do. De aūt actiones z diſpónes ꝑdicte sunt ex bis que sūt bois:ſz plures ex illis sunt ꝓpe bois:quāuis illaꝛ q̄dam sunt cozꝑales. Sed bñt eē in cozpe bois.cā aie humane: quā nō bñt cetera aialia. ¶ Dicem⁹ aūt q̄ nō bz agere de reb⁹ ꝓticularib⁹:z de reb⁹ vlibus:vlia aūt nō ſūt nisi cōceptiones tñ:quāuis sint de actione.q̄ enī tz cōem cō ceptioné qualr oz edificari domus:ex hac tñ cōceptione nō ꝓueniet aliquā domū esse in actu ꝓncipalr. Actiones enī egēt rebus particularib⁹:z ꝓueniūt ex intentionib⁹ particularibus q̄ fit ex hoc qđ totū ex hoc qđ nō est to/tū:nō appzopziať huic z nō ĩſti. Differam⁹ aūt hoc expo nere vſq; ad doctrinā ſapiētie in fine libzozū:bō ergo bz virtutē:que ꝓpria est cōceptionū vniuerſaliū:z aliā que est ꝓpa ad cogitandū de reb⁹ ſingularib⁹ de eo qđ oz fie/ri z dimitti:z qđ ꝑdest:z qđ obest:z qđ honestū est:z iho/nestū: z qđ bonū:z malū. Et ħ fit ad modū ſyllogiſm ꝓsi/derationis vere.aut falſe. Cuius finis est dare ſentētiam de re particulari futura ex reb⁹ possibilibus. De necessa rys:z impossibilibus nō cogitant an habeāt esse:aut nō. de ꝑterito etiā nō cogitāt an habeat esse qđ ē ꝑteritū. Et cū hec actiua virtus iudicauerit:ſequeť eius iudiciuz motus vtutū desideratiuaꝛ ad mouendū cozpus:ſic ſe/queť illud iudicia aliaꝛ virtutū in aialib⁹. Et ħ virtus trāſiumit ex vtute iudicāte de vlibus. Jnde enī trāſumit ꝓpones maxias.ad id qđ ꝓcludit z cogitat de ꝑticulari/bus. igiť ꝑ vtus humāe aie:est vtus q̄ cōpať cōtēplatio/ni:z vocať itellś cōtēplatiuus q̄ est iudex veri z falſi. de vlib⁹. Dec aūt vt⁹ actia ē de bono z malo.ſ.i ꝓticularib⁹,

Jlle aūt iudex de nēcio z polī z ipolī.ħ aūt actiua de ho nesto z ihonesto z licito z inlicito:ꝓn⁹ aūt cōtēplatiui:ſūt ex ꝓpositionibus q̄ se notis.ꝓn⁹ vero actiui sunt ex ꝓba/bilibus z ex auctozitatib⁹ z famosis.experiméta aūt de/billia q̄ sunt ex opionib⁹:sunt aliud ab experimentis cer/tis. ¶ Unaqueq; aūt baꝛ virtutū hz ſniaz z opionem. ſcia aūt est conceptio diſtincta vel certiſſima Opio vo est cōceptio:ad quā accediť cū fozmidine alterius ptis. Nō aute ois q̄ putaꝛ iā cōcepit. Sicut nō ois q̄ sentit iā itelle xit.aut qui imaginaꝛ⁹ est.iā putauit aut cōcepit:aut ꝓsen sit:ergo est in hoie iudicās ſenſibilis:z iudicans imagina tiua:z iudicās estimatiua:z iudicās ꝓtēplatiua:z iudicās actiua:ꝓncipia aūt que imperant vtuti desideratiue ad mouēdū mēbza sunt estimatio imaginatiua:z estimatio actiua:z cupiditas:z ira. Cetera vero aialia bñt virtutes desideratiuā ex trib⁹ ĩstaꝛ. Jntellectus vo actiuus eget cozpe:z vtutib⁹ cozꝑalib⁹ ad oēs actiões suas. Contépla tiuus vo itellectus eget cozpe:z virtutibus eius:sed neq; semp:neq; oi modo. Sufficit enī ipse sibi ꝑ seipsum.nihil aūt hoz̄ aia est humana.ſz aia est id qđ hz alias vtutes.z est sicut poſtea declarabim⁹ ſuba ſolitaria.i.ꝑ se que hz aptitudinē ad actiones:quaꝛ q̄dā sunt que nō ꝑficiunť nisi ꝑ instrā:z ꝑ vsuz eoꝛ aliquo mō:q̄dā vo sunt gb⁹ non sunt nēcia instrā aliquo mō.hoc aūt totū declarabimus poſtea. Sed ſuba humane aie ex seipsa est apta ꝑfici aliq̄ mō ꝑfectiōis:ita vt nō sit ci aliq̄d neceſſariū extra ipsaz. hāc autē aptitudinē hz ab illo qui vocať itellectus cōtē/platiuus. Et iterū est apta ad ꝓsemādū se ab ipedimētis sibi accītib⁹ ex ꝓsortio:sicut poſtea suo loco ꝺclarabim⁹. z vt in ꝓsortio sic agat:ꝑ ſuā meli⁹ poterit.hāc aūt aptitu/dinē hz ex itellectu qui vocať actiu⁹:q̄ est ꝓncipalis iter alias vtutes:q̄s hz circa cozp⁹. Jnfra hāc aūt ſūt vtutes fluētes ab ipsa:eo q̄ cozpus aptū est recipe alias z ꝑfice re ꝑ illas. Mozes qz hz aia ex hac vtute.ſ.itellectu acti/uo sic inuimus in ꝓmissis. Unaqueq; aūt baꝛ duaꝛ vtu tū.ſ.actiui z cōtēplatiui itells hz aptitudinē:z ꝑfectionē. Sz aptitudo pura vniuſcuiuſq; illaꝛ vocať itells mālis sive sit actiui sive cōtēplatiui.z deinde ex hoc accidit q̄ vnicuiq; illaꝛ habeť ꝓncipia qb⁹ ꝑficiunť eoꝛ actiões: sed itellectu ꝓtēplatiuo ꝑ se nota z cetera hz:z actiuo ꝓ/pōnes ꝓbabiles:z alie affectiones:tūc vnuſq;q; eoꝛū fit itellectus in habitu.deide acgriť vnicuiq; iſtaꝛ ꝑfectio adepta.ħ aūt iā expolieramus antea. Opz ât añ oia de/clarare q̄ hec aia:q̄ est apta recipe itelligibilia ex itelle/ctu mālī:nō est cozp⁹ neq; forma existēs in cozpe.

¶ Caplm. II. De affirmanda existentia anime rationalis non impressa in materia cozporali.

Dē q̄ nulla est dubitatio.ħ ē:q̄ ín hoie ē aliq̄ ſuba q̄ apꝑhēdit itelligibilia ꝛcipie/do. ¶ Dicem⁹ q̄ q̄ ſuba q̄ est ſubm in telligibi/liū nō est cozp⁹:neq; hñs eē ꝑ cozp⁹ vllo mō. eo q̄ ē vtus in eo aut foꝛ⁹ eiꝰ. Si cni ſubm itel ligibiliū eēt cozp⁹:aut aliq̄ ex mēſuris:neče eēt vt aut fo rma itellecta ſubſisteret ꝑ se ſola i aliq̄ illi⁹ idiuiſibili:aut in aliq̄ ei⁹ diuiſibili. Jlō aūt cozpis qđ nō diuidiť est ex/tremitas pūctalis ſine dubio:ꝑbem⁹ ât ꝓus ſi ē polē illō ſubz ee extremitatē idiuiſibilē. ¶ Dicem⁹ q̄ ħ eē ipse pūct⁹.n.ē aligs finis q̄ nō seꝑať a linea in ſitu.neq; a mē ſura diffinita in illa.tali ſepaꝛatiōe:ꝓp quā pūct⁹ ſit aliq̄d:i quo aliud ſubſiſtat.ita vt nihil ſubſiſtat in aliq illi⁹ mēſu re. Sz ſic pūct⁹ nō ꝑtcē ꝑ se ſoli:nz ē niſi termin⁹ ēntial ei⁹ qđ ēntialr ē mēſura. Silr nō ē polē dici vllo⁹ q̄ ſubſi ſtat in eo:niſi terminus rei que ſubſiſtit in mēſura.cu/ius terminus punctus est. Jllud autez qđ ſubſiſtit in ea: est mēſuratū illa mēſura accidentalr. Et ſic mēſurať

per illā accidentalr:simil'r terminaꝫ puncto accidētalr. ergo finis g est accidētalr est cū fine g est cēntialr:ſic mē sura accñtalis est:cū mēſura cēntialis:ſi aūt punctus eēt p ſe ſeparatus g recipet aligd rerū:cogſcereſ bñe cē:z puncꝰ eſſet bñs duas ptes:vnā vſus lineā a qua ſeparatus est:z aliā diuerſaꝫ ab ea z oppoſitā ei:z tūc pūctus eēt ſeparatus a linea p ſeipſuꝫ:z linea a qua ſpareſ ſine dubio haberet aliū finē vſus punctū:z iſte alius punctus eēt finis lineę z nō ille. Dictio aute de B:z de illo pūcto eadē est:z puenirēt ex B pūcta ordinata ad faciēdā lineā:hec autē est cuiꝰ ipoſitas iā declarata est alſ.declaratū ē.n.ex cōiunctione pūctoꝝ corpus nō poſſe cōponi. Oñſuꝫ est etiā g punctus nō cogſcit bñe ſitū ꝓpriū. Nō grauat aūt inuere aligd ſūmati de illo dicētes.g due linee cū fuerint:collaterales vni linee:neceſſe eſt vt aut media diuidat iter illas:ita vt ſe nō cōtingāt.z tūc oportebit vt diuidat media ſm ṗn̄ā q̄ iā noſti g est impoſe:aut vt media nō diuidat laterales gn ſe ꝛtingāt:z tūc foꝛ intellecta de linea erit ſubſiſtēs in oibꝰ pūctis:z oia pūcta erūt q̄ſi pūctū vnū. Jā aūt poſueram⁹ B vnū pūctū ſeparatū a linea ergo ſm g ſeparatus ē ab ea linea hꝫ linea aliā extremitatē ꝓter eū g ſepat ab eo.g pūctus diuiſus est in ſitu ab illo alio. Jā aūt poſueram⁹ oēs pūctos ṗticipātes ſitu:tē est illud ipoſe.g iā deſtructū est ſubm itelligibiliū eē aliqd corpis idiuiſibilis. Reſtat g vt corꝑ subꝫ ſit aligd corꝑis diuiſibilis:ſi ſubm eoꝝ est coꝛpꝰ:ponam⁹ g formā itellectā in aliquo diuiſibili. Cū aūt poſuerim⁹ eā in aliq̄ qō diuidiſ in ptes.accidet tūc forme vt diuidaſ:z erit ne ceſſe vt due ptes eiꝰ ſint ſiles:aut diſſimiles. Si aūt fuerint ſiles.quo cōtingeſ ex eis aligd qō nō eſt ille:niſi to tū fuerit aligd puenies ex illis ſm augmentū in mēſura. vel in nuō:nō ſm formā.tūc g forma intellecta.erit aliq̄ figura:aut aliqs nūerus:nō est aūt oīs forma itellecta figura aut nūerus.g forma erit imaginabilis nō itelligibilis. Oē aūt totū ex B g est totū.non est ps. Tu enī noſti qō impoſe est dici g vna q̄libet ptiū ſit ſuū totū cū altera contineaꝫ in toto:z ſit ꝑter itentionē ipſius.g clarū est g vnaquecꝫ illaꝝ vna est:z nō ſignificat itētionē totiꝰ. Si aūt fuerint diſſimiles attendam⁹ nūc quo mō ꝑōt eē vt forma itellecta bēat ptes diſſimiles.nō enīz in forma itellecta ꝑōt eē ptes diſſimiles:niſi partes diffōnis q̄ ſūt genꝰ z dr̄ie. Ex hoc aūt g genus z dr̄ie ſint in ſubo corꝑali ꝓueniūt multa ipoſita:ex quibꝰ est hoc g ois ps corꝑis recipit ēt diuiſionē in ifinitū in poꝰ.oportebit g vt genus z dr̄ie ſint infinita in potētia:qō est impoſe.ꝓbatū eni est gña z ſubales dr̄ias vnius rei nō eē infinita in potentia. Sed ipoſe est vt ꝓp estimationē diuiſionis habeant eſſe genus z dr̄ia. Jd aūt de quo hic dubitam⁹. B est qō cū fuerit ibi genus z dr̄ia:que debēt ſeparari a ſubto. ipſa ſeparatio eoꝝ nō minus erit ſine noſtra eſtimatione diuiſionis. Opꝫ g vt genus z dr̄ie ſint in effectu infinita. Jam autē ꝓbatū est genera z differētias:z partes diffinitionis vnius rei finita eſſe ex omni gte. ¶ Jtē ſi poſſibile eſſet genus z differētias infinita eſſe in effectu:impoſſibile eſſet tñ cōiungi in corꝑe:hoc modo.ſequereſ.n. ex hoc g vnū corpus iā diuiſum eēt in partes ifinitas in effectu. ¶ Item dicamus diuiſionē contigiſſe ex hoc g poſuim⁹ genus in vna ꝑte z dr̄iaꝫ ex alia parte. Si autez mutarem⁹ diuiſionē:neceſſe eſſet vt in vnaquaq; parte eius caderet genus dimidiū:z dimidia dr̄ia:aut cōmutareñ genus z dr̄ia ab vtraq; ꝑte:z vnūqōq; illoꝝ.ſ.genꝰ z dr̄ia acccederet ad aliquā ꝑtē ſubi:z nr̄a poſitio eſtimatia z nr̄a diuiſio accñtalis cōmutaret loca gñis z dr̄ie:z hꝫ g vnūqōq; eoꝝ eēt in aliq̄ ꝑte:eēt ꝛ velle alicꝰ ponēt extrīſecꝰ:quāuis hꝫ nō ꝑdeſſet:poſſe ē enī diuidi ꝑtē in partes. ¶ Jtez nō oē itell'z pōt diuidi in itelligibilia ſimplicia. ¶ Jtē ea enī q̄ ſunt:ſūt itelligibilia q̄ ſunt ꝑnꝰ ꝓpoſitōis alioꝝ itelligibiliū:q nō hñt genꝰ z dr̄ias:neq; ſunt diuiſibilia in quātitate:neq; in itellectu:g est ipoſe vr ꝑtes poſite ſunt ſiles:quarū vnaquecꝫ ꝓtinceāt in toto:qō totuꝫ nō hꝫ eſſe niſi ex earū ꝓiunctiōe. Jmpoſe est etiā vt ſint diſſimiles.g impoſe est diuidi in formā intellectā. Oñ g dē aūt impoſe est diuidi formā itellectā: z impoſe est vt ſubm eius ſit terminus mēſurarū idiuiſibilis:cū ipſa neceſſario egeat receptibili:tē oio neēe est iudicare g ſubm itelligibiliū ſuba est que nō est coꝛpꝰ:neq; est etiā diuiſibilis:neq; est vtus que ſit in corꝑe. Lōſequereſ eni eā qō ꝓſequiſ corpus:ex diuiſione. z deinde ꝓſequerenſ ceteri impoſſia. Sed receptibilis formarū itelligibiliū aliq̄ ſubſtātia est ex nobis nō coꝛpoꝛalis. ¶ Nō poſſumus etiaꝫ ꝑbare alia demōſtratione:dicētes g virtus itellectiua abſtrahit intelligibilia a quātitate deſignata z ab vbi: z a ſitu:z a ceteris oībus que ꝑdiximus. Debem⁹ ꝓſiderare eēntiaꝫ huius forme denudate a ſitu:qūo est nuda ab eo.ſ.ſi boc ſit cōparatione rei a qua ſumpta est:aut cōparatione eius rei que aſſumpſit. vꝫ. eſſe huius forme itellecte denudate a ſitu:ſi est ita in eſſe extrīſeco.aut ita i eſſe formantis in ſuba agēti. Jmpoſe aūt est dici g hēat eſſe ſic.in eſſe extrīſeco. Reſtat g dici nō eē ſeparatā a ſitu z vbi.niſi cū hꝫ eē in itellectu:z g cū hꝫ eē in itellectu:non est hñs ſitū:neq; ꝓt minui:neq; ſeparatim oſtēdi:neq; diuidiſ:neq; hꝫ aligd coꝛpꝰ que ſunt hꝫ.g impoſe est eaꝫ eē in corꝑe. ¶ Jtē forma vniēs inuiſibilis quā hñt ea que ſunt inuiſibilia in intellectu:cū ipſimilē in mā viſibili. dimenſiones habēti:neceſſe est vt aut nulla ſuaꝫ partiuꝫ. que in ea aſſignanſ:ſm aliquā dimēſionē ſuaꝫ hēat cōparationē ad rē intellectā que est vnius eſſentie inuiſibilis abſtracte a mā:aut vt oēs ptes eius que aſſignanſ in ea:habeāt eā:aut vt aliq̄ habeāt:z aliq̄ nō. Si aūt nulla illaꝝ habuerit eā:neq; ipſa tota habebiteā. Aq̄cūq; enīz ſeparanſ ea.ex quibus aligd cōponiſ:z ipſuꝫ totū ſeparatur ab eo. Si aūtē quedā habuerint:z q̄dā nō:ille q̄ non hñt ipſaꝫ cōparationē nihil hñt de itellectu eius. Si vō vnaquecꝫ partiū que ponūſ in ea habuerint aliquā cōparationē:aut vnaquecꝫ partiū que ponunſ in ea.hꝫ eādā cōpationē ad eēntiā quā alia hꝫ ad eēntiā:aut nō. Si aūt vnaquecꝫ partiū que ponunſ in ea habuerit aliquā cōparationē:aut vnaquecꝫ ptiū que ponūſ in ea eādem cōpationē ad eēntiā quā hꝫ ad alia ad eēntiā aut nō habeat. Si aūt vnaquecꝫ ptiū que ponūſ in ea habuerint eādē cōparationē ad eſſentiā quā hꝫ alia. tunc partes nō ſunt ptes itentionis itellecte:ſed vnaquecꝫ eaꝝ est itellecta ꝑ ſe ſeparatiꝫ. ¶ Si aūt vnaquecꝫ earū hūerit cōparationē ad eſſentiā diuerſaꝫ ab alia:tūc cōſtat:q eēntia est viſibilis in itellectu. Jaꝫ aūt poſſumus eā inuiſibilē g hoc est ipoſe. Si vero vna illaꝝ habuerit cōparationeꝫ ad aligd eſſentie:z alia ad aliud eēntie habuerit cōparationē:tūc diuiſio eſſentie erit manifeſtio. ¶ Lōſtat igiſ g forma ipreſſa in mā corꝑali nō est niſi aligd ſubſiſtēs in rebꝰ ſingularibꝰ viſibilibus. z g vnaquecꝫ ꝑs eaꝝ hꝫ cōparationē in effectu:aut in potētia ad vnāquāq; ptiuꝫ forme. ¶ Jtē qō est multiplex in partibꝰ diffōnis hꝫ ꝓfectionē hꝫ aliquā vnitatē in qua nō diuidiſ. Opꝫ aūt cōſiderare eſſe huius vnitatis:ſm g est vnū:quo mō deſcribaſ in inviſibili. Et vbū de coꝛ:z de illo qō nō diuidiſ diffōne ſit vnū. ¶ Jtē iā ꝑbatū est g itelligibilia poſita:que vtus rōnalis ſolet itelligere ſigilati ſunt ifinita in potētia. ¶ Jam aūt ꝑbatum est g id qō ꝓtualet rebus infinitis in potētia.impoſſibile est eſſe corꝑus aut vtutez q̄ ſit in corꝑe. Jā enī ꝑbauim⁹ boc in ꝑcedētib⁹ libꝰ. Jm-

possibile igit̄ est vt eēntia q̄ formaī itelligibilia sit exīs in corpe aliquo mō: vel eius actio sit in corpe: vel ex corpe. Nemo aūt dicere pōt ista esse imaginabilia: hic eni error est. vtus eni aialis nō pōt imaginari qōlibꝫ ifinitū qualicūq; boza: nisi cū iperat ei vtus rōnalis: neq; potest aliqa dicere hāc virtutē eē recipiētē nō agentē. Vos aūt dixistis vtutē agētē actiones infinitas esse infinitam. homines aūt nō dubitāt esse virtutē receptibilē ifinitā: sic est hyle. ¶ Nos ergo dicemus id qō é postea. s. qz B qō aīal rōnale recepit multa ex reb⁹ ifinitis: fit post ingistio né actiuā. Osidim⁹ aūt hoc verbis illis qbus considerat suba aie rōnalis ⁊ ꝓprietatib⁹ suarū actionū: ⁊ ex assignationib⁹ aliarū actionū: que bñt cōparationē ad id qō prenominauimus. ¶ Dicemus ergo q̄ virtus intellectiua. si itelligeret instrō corpali: oporteret vt nō itelligeret seipsaz: vt nō itelligeret instrm̄ suū: neq; intelligeret se itelligere. Inter ipsam eni ⁊ itelligēriā suā nō est instrm̄: nec inter ipsam ⁊ id qō intelligit est instrm̄: sed intelligit seipsaz ⁊ instrz q̄ ascribit ei: ⁊ itelligit se itelligere: ergo intelligit ꝑ seipsaz non per instrumentū. Sed probabimus B dicentes: quia hoc qō intelligit instrumentū suū: necesse est: vt aut habeat ex eēntia forme instrumenti sui: aut ex esse alteri⁹ forme que est diuersa ab illa in numero: ⁊ est etiā illa in instrumēto eius: aut ex esse alteri⁹ forme: preter formā ipsius instrī diuersaz ab illa in specie. Si aūt habet hoc ex forma instrumēti sui. forma aūt sui instrī in instrō est semp: ⁊ in illa ex cōsortio: tūc deberet semper in telligere instrumentū suum: sed intelligit illud per hoc q̄ forma eius coniungit illi. Si aūtez est hoc ex esse forme quā hz instrz suū aliā ab illo nuō. hoc falsiz é. ¶ Alteritas eni nō cadit iter reruz singula nisi aut ex diuersitate materierū: aut accidentiū ⁊ dispositionū: aut ex diuersitate que est iter vle ⁊ ꝓticulare: aut iter abstractū a mā ⁊ acceptū in mā. Nō é aūt hic diuersitas ex materys: neq; ex accidētibus. Dā eni vna est: ⁊ accētia que sunt in lea eadē sunt. Neq; est hic diuersitas abstrahēdi vel existendi in mā: neq; est hic diuersitas vltratis ⁊ singularitatis: vnaquaq; eni eaz si habuerit ꝓticularitatē nō bēbit eaz nisi cā māe ꝓticularis: aut cā eoz que pēdēt ex ea ꝑ materiā in qua est. Nec aūt oia nō magis sunt ꝓpria vnius q̄z alteri⁹. nihil hoz hz nobis obuiat ad hoc vt aia apprehendat seipsaz. Anima. n. apprehēdit eēntiā suā semper: quāuis plerūq; apprehēdat eā separatā a corpib⁹: cū qb⁹ est ipsa: sic ia oñdim⁹. tu scis aūt eē impole q̄ habeat illō ex eē forme alteri⁹ a forma instrumēti sui. hoc. n. impolsibilis est: forma aūt itellecta cū subsistit in suba itelligēte facit illud itelligi. cuius forma est forma: ⁊ cui ꝑpe ꝓferr̄ hec forma. ergo forma relatiui cōtinet in hac forma: hec aūt forma itellecta nō est forma alicui⁹: ad qō referat hec forma per ipsaz. Essentia aūt huius instrī est suba: ⁊ nō inuenimus nos: neq; cōsideram⁹: nisi formā sue essentie. Suba aūt ex seipsa nō refert ad aliqd vllo mō. hec aūt ꝑbatio manifesta est. Impole est aūt vt qcqd apprehendit ꝑ instrumētū apprehendat instrm̄ suū quo apphēdit. ¶ Itē sensus nō sentit nisi aliqd extrisecū neq; sentit seipsum. neq; instrm̄ suū nisi qō sentiat. Simr̄ imaginatio non imaginat seipsaz: neq; actionē suā vllo modo. si eni imaginauerit instrm̄ suū imaginabit nō ad modū quo est ei⁹ ꝓpriū: ⁊ sine dubio eius ⁊ nō alterius: sed qui sensus reddit ei formā sui instrumēti: si hoc sit impole: ⁊ tūc nō representabit imaginationē sumptā a sensu nō cōparatiz ab illo ad aliud. si vō hoc nō fuerit instrm̄ eius nō imaginabitur illud. ¶ Itē q̄ hoc probat sufficienter. hoc é: q̄ virtutibus apprehendentibus per instrumentum: accidit ex perseuerantia operis fatigari. Instrumenta eni fatigantur ex ītigi motu: ⁊ destruitur eoruz complexio que est eis substantialis ⁊ nāl̄is. Ea aūt que fortia ⁊ difficilia sunt apphendi. debilitant instrumēta: ⁊ aliquādo destruunt: ita q̄ postea nō apprehendant debiliora ipsis. co q̄ nimis penetrauerit illa passio a difficili: fić est dispositio sensus quā sensibl. ia difficilia ⁊ assidua ōbilitāt: ⁊ aliquādo destruunt: sicut splēdoz visuz: tonitruū maximū audi tū. Ita vt sensus postq̄ apprehenderit difficile nequeat apprehēdere debile. Cui eni itueť nimiū splēdoz nō videt cū illo. neq; moz post ipsuz debiliozē lucē. Et q̄ audit sonitū maximū: nō audit cum illo: neq; ilico post illum sonū debilē. Et qui degustat nimiā dulcedinē non sentit post illā debilē. Ín re aūtē itellibili ecōtrario fit. Assiduitas eni sue actionis ⁊ fortmandi ea que sunt difficilia: acq rit ei virtutē facilius apprehendēdi id qō est post illā debilius ilis: quāuis accidat ei aliqā mutabilitas ⁊ defectus: qō hz ex hoc q̄ intellectus iuuaī imaginatione operante instrumento deficienti: ⁊ non seruit intellectui. Si aūtē hoc non esset aut semp accideret: aut plerūq;: econtrario autem fit. ¶ Item omniū partiū corporis debilitanť virtutes in fine etatis iuuenilis: q̄ fit circiter quadraginta ānos. Hec aūt vtus apphēdēs itelligibilia plerūq; nō corroboraī nisi vltra hāc etatē. Uñ si eēt de vtutibus corpalib⁹ deberet ita debilitari: sz tūc nō debiliťaī nisi pp dispōnes: ⁊ euentū, pbibentiū: non aūt ꝓpter oēs dispositiones: ergo non est de virtutibus corporalibus. ¶ Ex his etiam manifestū est q̄ omnis virtus apprehēdens ꝑ instrumentū: non apprehendit essentiam suaz: neq; instrumentum suum: neq; quia apprehēdit quā debilitat exercitium. nec apprehendit debile post forte: q: forte eneruat eā: ⁊ debilitat eius operationē. Instrīa eniz sue actionis debilitat. Virtus autem intelligibilis est cōtraria huic. ¶ Qō aūt facit nos dubitare de B q̄ aīa obuiscitur suoz intellectoz: ⁊ non exercet opationes suas corpore infirmante est opinio: neq; necessaria: neq; vera: possibile est enim hec duo coniungi: ⁊ vt hanc actionem ex seipla interim duz nihil ipedit vel obsistit ei: ⁊ q̄ ponat suā actionē propriā: cum aliqua dispositio ptingat in corpe: ⁊ tūc nō exerceat actionē suā: sed declinet ab illa: ⁊ tūc erūt simul due vere actiones: ⁊ altera nō remouebit alterā. Cū aūt illa fuit: nō oportebit attēdi illa ꝺdictio. ¶ Dicemus ergo q̄ substātia aie habet duas actiones: vnam actionē cōparatione corporis que vocaī ꝓractica: ⁊ aliā comparationē sui ꝓncipioz suoz. q̄ est apprehēsio per intellectū: ⁊ vtreq; sunt dissidētes sc ⁊ ipedientes. Uñ cū occupata fuerit circa vnā: retrabeť ab alia: difficile est eni cōuenire vtraq; simul: occupationes aūt eius circa corpus: sunt sentire. ⁊ imaginari: ⁊ cōcupiscere: ⁊ irasci: ⁊ timere: ⁊ tristari: ⁊ dolere. Cū aūt scis q̄ cū cogitaueris de itellecto ponis hec oia. nisi fuerint hec ꝑualētia sup aliaz: ⁊ subegerint eā. ⁊ ꝓcurrerint eā ad ptē suā: tu scis etiā q̄ sensus retrahit ab itellectu: aīa eni cū est intēta sensibilibus retrabeť ab itellectu: quāuis ipsi instrō itelligēdi nō accidat infirmitas vllo mō: tu etiā scis q̄ cā hz hec est q̄ aia retrahiť ab vna actōe ꝓpter aliaz. sicut est dispositio: ⁊ causa cū contingit q̄ actiones sensuum nō proponuntur ꝓpter infirmitatē: sed ꝓp occupationē corporis: sed si habit⁹ itellectiuus adeptus destrueť causa instrī: tūc cū instrumētū rediret in suā dispositiō né esset. necesse iterū acquirere: sed non est ita: aliquādo eniz reddit omnia in habitum suū: ⁊ affectionē suā itelligens quicquid ꝓius itelligebat cuz corpus recuperat suam salutez. ergo quicquid acquisierat habebat esse in illa aliquo modo. sed erat impedita in eo. Retractio aūt aie ab actionib⁹ suis nō ꝓuenit ex diuersitate vtrarūq; ꝓ-

Arist. scdo de aia. t. 123. t. 148

Ari. 3. de aia t. 2.

Excellēs sensibile corrūpit sensum.

Arist. ꝓt. tertia. ꝓblematuz 4. ꝓble.

§

Arist ꝓmeta. t. 17.

tium actionuꝫ aīe tantū:sed ex multitudine actionū suaꝝ ad vnā partē:timoꝛ eniꝫ retrahit a doloꝛe:ꝛ concupiscētia ab ira:ꝛ ira a timoꝛe. Causa aūt huius totius ẏna. scꝫ qō aīa totā se cōuertit ad vnū qōlibet:mani festuꝫ est igit cum aliquis non exercuerit suas actiones eo qō impeditur ab alio non possit agere actiones suas duꝫ illud qō impedit habuerit esse:possemus autem hoc latius exponere: nisi qꝛ postꝫ hoc sufficit: videremur supfluꝫ.pꝛ ergo ex predictis:ꝙ aīa nō est impzeſsa in coꝛpoze: neq; habꝫ cē ꝙ coꝛpus. Et quia opꝫ ꝙ ꝓpriectas anime in coꝛpoze sit quasi affectio quedā in eo:occupans illā circa gubernationē sui coꝛpoꝛis:ꝛ curā ipsius:que est in ea,ppter debitum coꝛpoꝛis. Cuius cure aīa est cā:que non bꝫ esse. nisi cū bꝫ esse eius coꝛpus,ppriū cū officio suo.ꝛ ꝓplone.

¶ Capitulum. III. In quo continenē due qōes:quaꝝ vna est qualiter ,psunt sensus aie humane:ꝛ altera affirmare ꝙ cepit esse.

A

Virtutes aīales adiuuant aiaꝫ rōnalē in multis exꝙbus est ḃ. sensus reddit ei singularia:ex quibus singularibuꝫ acquirunt ei quattuoꝛ. ¶ Unū qō ratio separat vnūqōq; vniuersaliū a singularibus:abstrahendo itentiones coꝛū a mā:ꝛ ab appenditys māe:ꝛ a cōsequētibꝫ eā:ꝛ cōsiderat in quo cōueniūt:ꝛ in quo differunt.ꝛ cuius esse est essentiale:ꝛ cuius accidentale. Ex quo accidit aīe hr̄e ꝓncipia intelligendi:auxilio secū agentiū imaginationis:ꝛ estimationis. ¶ Secūdū est ꝙ anima ponit habitudines inter queꝫ vniuersalia ſm affirmationē ꝛ negationē:ꝛ id de quo affirmatio ꝛ negatio fuerit per se nota ꝓcipiet.qō aūt nō fuerit ita:dimittit quouisq; iueniat medium terminū. ¶ Tertiū est acquirere ꝓpositiones experimentis.scꝫ vt iueniat per sensum ꝙ aliqs predicatus comitaꝝ aliquod subm affirmando vel negādo cōsequēdo:vel affirmādo coniunctionē:ꝛ negando cōtradictionem. Et non fit hoc quibusdaꝫ hoꝛis:ꝛ non in alys:neq; indifferenter:sed semp fit quousq; quiescat. Et ꝙ iter natuꝛaꝫ huius predicati:ꝛ huius subiecti est hoc habitudo. aut natura huius consequētis comitatur naturaꝫ huius antecedentis.aut remouentur essentialr̄ non casu. Et tūc hec conceptio erit adepta ex sensu:ꝛ syllo.sicut iaꝫ declarauimus i libꝝ logicis. ¶ Quartū vero est verba quibus facile credunt:eo ꝙ probabilia sunt:aīa aūt humana ituaꝝ coꝛpoze:ad acquirendū ꝓncipia illa consentiendi.ꝛ intelligendi.deinde cum acquisierit redibit ad seipsam.Si aūt obstiterint alique virtutū que sunt ifra eaꝫ ꝛ impedierint eam aliquibus dispositionibꝰ coꝛā positis retrahent eā a sua actione.Si vero impedita non fuerit nō egebit eo postea in suis ,ppꝝs actionibus:nisi in aliqbus tm̄ in quibus opus est redire ꝛ tutes imaginatiuas ꝛ cōsiderare ea iterū ad hoc vt percipiat ꝓncipiū aliū.ab est qō habuerat:ꝛ adiuuent repꝛesentare id qō appetitur in imaginatione:ꝛ repꝛesentatio eius in imaginatione firmeſ auxilio intellectus:hoc aūt contingit in ꝓncipio tā tū nō postea nisi parū. Cū aūt perficitur aīa ꝛ roboꝛatur sola per se operatur actiones suas absolute. Uirtutes autem sensibiles:ꝛ imaginatiue ꝛ cetere virtutes coꝛpales retrahunt eam a sua actione.ꝛbi gr̄a.sicut homo qui aliquando indiget iumento ꝛ eius apparatu quo perueniat eo quo ꝓponit quo cum acceſserit:sed si ex illis causis acciderit non perueniēre:causa que fuit perueniēdi eadeꝫ est ꝓhibendi. ¶ Dicemus aūt ꝙ anima humana nō fuit ꝓius exīstens per se:ꝛ in deveneꝛit in coꝛpus:anime enim humane vnum sunt in specie ꝛ diffinitione. Si aūt posuerimus ꝙ ꝓius habuerunt esse per se:ꝛ nō incepe-

B

runt esse cum coꝛporibus.impossibile est:vt anime in ipso esse habeant multitudinem. Multitudo eni rerū.aut est ex essentia:ꝛ forma:aut est ex comparatiōe que est ad materiam ꝛ originem multiplicatam ex locis que circūdant vnamquāq; materiam ſm aliquid:aut ex tempoꝛibus ꝓpꝛys vnuſcuiusq; illarum que accidunt illis accidentibus:aut ex causis diuidentibus illam. Inter animas autem non est alteritas ꝛ in essentia:ꝛ forma. Forma enim earum vna est.ergo non est alteritas.nisi scōm sue receptibile essentie:cui comparatur essentia eius ꝓpꝛie:ꝛ hoc est coꝛpus. Si anima aūt esset tantum absq; coꝛpoze:vna anima non posset esse alia ab alia numero. Et hoc generaliter est in omnibus:ea eni quoꝝ essentie sunt intentiones tantū:ꝛ sunt multa:quoꝝ sunt multiplicate species in suis singularibus:non est earū multitudo:nisi ex sustinentibus tantū:ꝛ receptibilibus patientibus ex eis:aut ex aliqua comparatione ad illa.aut ad tēpoꝛa eoꝝ. Cum enim nude fuerint omnino.non differēt per id qō diximus.ergo impossibile est inter illas esse alteritatē:ꝛ multitudinem.ergo destructū est iam animas ꝓius q̄s ingrederenē coꝛpoꝛa fuisse multas eēntialiter. ¶ Dicemus etiā impossibile esse vt essentia eius sit vna numero. Cum enim fuerint duo coꝛpoꝛa aquarenē eis due anime:que due erunt ptes illius vnius animē:ꝛ tūc aliquid qō non habet magnitudinē numeralem erit diuisibile in potentia. Huius autem destructio manifesta est ex ꝓncipys ꝓpositis in naturalibus:ꝛ in alys: aut illa anima vna numero erit in duobus coꝛporibus. Hoc etiam per se patet falsum esse. ¶ Dicemus etiam aliter. ꝙ quelibet anima non sit singularis ex tota collectione speciei:nisi ex dispositionibus accidentalibus ei que nō comitanē eam ex hoc ꝙ est anima:alioquin conueniꝛet in eis omnes anime. Accidentia vero consequentia accidunt sine dubio in ꝓncipio temꝑali:ꝛ consequuntur eam que accidunt quibusdam ꝛ non alys. Singularitas ergo animarum est aliquid qō esse incipit:ꝛ non est eternum qō fuerit semper. Sed incipit esse cum coꝛpoze tantum:ergo iam manifestum est:animas incipere esse cuꝫ incipit materia coꝛpoꝛalis.apta ad seruiendum eis:ꝛ coꝛpus creatum est regnum eius:ꝛ instrumentum. Sed in substantia anime que incipit esse cum aliquo coꝛpoze.,pter qō debuit creari:inest ex ꝓmiis ꝓncipys affectio inclinationis naturalis ad occupandum se circa illud.ꝛ ad regendum illud ꝛ ꝓuidendum ei in omnibus:ꝛ adherendum ei:ꝛ per hec omnia fit eius ꝓpria:ꝛ alienaē ab alys coꝛporibus circa illud tantū. Coꝛpoꝛi aūt singulari ꝓncipium singularitatis sue accidit ex affectionibꝰ quibus exꝓimitur singulare per quas affectiōes illa aīa fit ꝓpꝛia illius coꝛpoꝛis:que sunt habitudines qbꝰ vnū fit dign̄ altero:quātus non facile inteligaē a nobis illa affectio:ꝛ illa comparatio. Anima autez habet ꝓncipia perfectionis sue mediante coꝛpoꝛe. ¶ Pōt aūt aliqs dicere qō hec oppositio remanet discessum animarum a coꝛporibus:necesse est enim vt aut esse desinant.hoc aūt non teneris:aut vt fiat vna:sed ḃ est etiā qō negastis:aut remaneant multiplicitate. Uos autem tenetis eas iaꝫ seꝑatas a materys.quo modo ergo erūt multiplicitate:

C Dubi.

¶ Dicemus q̄ ꝙ postea aīe sunt seꝑate sine dubio a coꝛporibus.ꝓius aūt vnaqueq; habuerat cē:ꝛ cēntiā per se ,ppter diuersitatē materierū:quas habebat:ꝛ ꝓp diuersitatē temꝓris sue creationis:ꝛ ꝓp diuersitatē affectionū suaꝝ q̄s hēbat.Scōm diuersa coꝛpoꝛa sua que hēbat. Nos enim vere scimus:ꝙ qui facit esse in illa intētioneꝫ vniuersalē:ex qua fit singularis tantuꝫ:impossibile est vt faciat esse singularē eā:nisi addiderit supra ꝑfectatē eī in-

R espō.

tentionē ex qua fiat singularis aliq̄ de itentionibus que cōsequunt̄ in creatione: ꝛ comitant̄: siue nos sciam⁹ eas siue nō. ¶ Nos scimus etiā ꝙ hec aia nō est vna in oib⁹ corpib⁹. Si eni esset vna in oibus illis: ꝛ essent multe ꝓp relonē: tūc aut esset sapiēs in oibus illis: aut insipiens in oib⁹ illis: ꝛ nō lateret vnus gcqd videret in aia alterius. vnū eni qō ad multa referr̄: pole est differre fm relationē. Sed in eis nō differt q̄ hñt eē in eentia ei⁹ ꝓp illa: Cū eni vn⁹ pr̄ fuerit multoꝝ filioꝝ: cū ipse sit iuuenis nō est iuuenis fm oēs illos. Iuuentutē eni hz in seipso: ꝛ ꝓtinetur vnaquaq; relone. Sillr prudētia: ꝛ stultitia: ꝛ opio: ꝛ alia his silia: non sunt nisi in eentia aie ꝛ ꝓtinet̄ cū aia in vnaquaq; relone: g̃ aia nō est vna: sed est multe nuō. Et ſpes ei⁹ vna est: ꝛ est creata. sicut posſea declarabim⁹: sed sine dubio aliqd est. ꝓp qō singularē effecta est. Illō āt nō est ipossio aie in mā. Jā eni destruxim⁹ hoc. Immo illud est aliq̄ de affectionib⁹: ꝛ aliq̄ de ꝟtutib⁹: ꝛ aliqō ex accñtibus spūalib⁹: aut cōpositū ex illis: ꝓp qō singularē fit aia: quāuis illud nesciam⁹: posſq̄ aūt fit singularis p se: est impole vt sit aia alia nuō: ꝛ vt fit vna eentia. Jā āt multa dixim⁹ als ad negādū h̄. Sz demſabim⁹ ꝙ aia cū creat̄ cū creatiōe alīc⁹ cōplonis: pole ē vt creet̄ posſ illā affectio aliq̄ i actiōib⁹ rōnabilib⁹ ꝛ in passionib⁹ rōnabilib⁹ ꝓp collationē q̄ꝝ differat ab actiōe q̄ ē ei silis cū alia. Et vt affectio acgsita: que vocat̄ itellectus in effectu sit in vna talis diſſonis: vt ꝓ eā differat ab alia aia. Et qz accidit ei pcipe eentiā suā singularē: qō hz er eo qō pcipit aliquā affectionē q̄ est ei⁹ ꝓpria: ꝛ nō alteri⁹: pole est etiā cōtingere in eā ꝟtutib⁹ corpalib⁹ affectionē ꝓpaz. q̄ pē deat ex affectiōib⁹ moralib⁹: aut sint ipe eedē: aut vt sint ibi ēt alie ꝓpetates nobis occulte: que ꝙsequunt̄ aias cū creant̄: ꝛ posſq̄ creant̄. Qualia sequūt̄ singularia spērū corporaliū: qbus differūt: ꝛ vt aie sint ita: sed dr̄nt suis ꝓprietatib⁹. ꝓp qs corpa creata fuerūt: siue sciam⁹ illas diſpositiones: siue nō: aut aliquas illarum.

¶ Capitulum. IIII. Qz anima non desinit esse: neq; trāsformatur in alia corpora.

A Quod aīa non moriat̄ in morte corpis. ratio hec est. Quia gcqd destruit̄ ad destructionē alterius: pendet ex eo aliquo mō. Sed gcqd pendet ex aliquo: necesse est: vt aut sit eo posterius: aut sit eo ꝑius: eentia nō tępore: aut habeat cū eo eē simul. Si aūt aīa sic pēdet ex corpore. sicut ex eo cū quo hz esse simul: ꝛ hoc fuerit ei essentiale: ꝛ nō accidentale. tūc vniuſcuiuſq; eo ꝛ eentia relatiua est ad alterū: ꝛ sic neq; corpus: neq; aīa est ſuba. ſz est vtrūq; ſuba. Si aūt eis est hoc accidentale ꝛ non ſubale: tunc destructo vno illoꝝ destruet̄ relatio que accidit alteri ꝛ non destruet̄ ad destructionē alteri⁹: quāuis sic pē deat ex eo. Si aūt sic aīa pendet ex corpe: veluti eo posterius: tūc corpus cā est eē aie. Cause aūt q̄ttuor sunt. Corpus g̃ aut erit cā efficiēs aie ꝛ dans ei esse: aut erit causa receptibilis eius ad modū cōpositionis: sicut elemēta recipiūt corpa: aut ad modū ſimplicitatis vt es imaginis: aut erit causa formalis: aut causa pfecta. Impole est aūt vt corpus sit cā efficiēs. Corp⁹ eni ex hoc ꝙ est corp⁹ nō agit aliqd: nō facit eni nisi p ꝟtutē. Si eniz ageret per seipſuz: ꝛ nō p ꝟtutes suas: tūc oē corpus ageret illā actionē. Deide omnes ꝟtutes corpales aut sunt accidētes aut sunt forme materiales. Impoſsibile est autez vt accidentia: ꝛ forme exiſtentes in materys tribuant esse exiſtenti subſtātie p se. nō in mā: ꝛ eē ſube absolute. Impole est ēt corpus eē cām recipientē. Jā eni ꝓbauimus ꝛ oñdimus ꝙ aīa nō est impressa in corpe aliquo mō. g̃ corpus non est formatū forma aie rōnalis. neq; ad modū cōpositionis: neq; ad modū ſimplicitatis: ad hoc vt aliq̄ pars corporis cōponat̄ ꝛ cōplexionē aliq̄ cōpositiōe: vel aliqua cōplexione. in q̄ imprimat̄ aīa. Impole est etiā corp⁹ eē formalē cām aie: aut pfectionē pfectā. Melius est enim hoc esse eo. g̃ nō pendet aīa ex corpe vt causatū: ex sua cā eentiali: quāuis cōplexio ꝛ corpus cāe sint aie accidentales. Cū eni creat̄ mā corporis: qō fit dignū fieri instrm aie. ꝛ eius regnū: tūc cāe separate que solent dare vnāquāq; aiam: creant aīam. g̃ vt aias creent sine corporib⁹ quib⁹ ꝓpria fit creatio vnius nō alterius est impole. Et ꝓpter hoc etiā negauimus in premiſſis aias ante corpa eē multas nuō: ꝛ ꝓter hoc etiā qō necesse est qō quicqd icipit eē ꝑcedet illud mā que sit apta recipe illud: aut apta cōparī ad illud: sicut oñdimus als. ꝛ ꝓter hoc ēt q̄ si pole eēt vnāquāq; aiaz creari ꝛ nō creareť id in quo perficit ꝛ operat̄: ociosiuz eēt eius eē. Nihil aute ociosiuz aut ſuperfluū est in nā. Quādo gdē g̃ hoc est ipole. tunc in eis que sunt nō est posſibilitas hz. sed cū sit aptitudo recipiendi aīam: ꝛ aptitudo instroꝝ comitat̄: tūc creat̄ a causis separatis illud qō est aīa: hoc aūt nō cōtingit in aīa trīs: sed in oibus formis habētibus initiū. quarū esse nō ꝓponderat ſupra earū nō esse: nisi q: mā aptior: est quantū ad illas: ꝛ dignior illis. Sed qz creato vno creat̄ ꝛ aliud: nō iō opz vt vno destructo destruat̄ alterū: nō eni hoc cōtigit nisi cū esse vnius fuerit ꝓpter esse alterius: aut in altero. Sepe eni cōtingunt aliq̄ ꝓp alia gbus destructis remanent illa: q: eē illoꝝ nō habuit eē ex illis. Et ꝑcipue cū id qō dat eis esse fuerit aliud ab illo: ex quo vtraq; habēt esse simul. ¶ Attribuens aūt aie esse nō est corpus: neq; virtus corpalis: sed sine dubio eentia exīs nuda a materys ꝛ mēſuris. Et qñ gdē aīa hz esse ab illa: ꝛ nō hz ex corpore nisi debitū hore que dz esse trīs. tūc nō pendet eius esse ex corpe trīs. Neq; est corp⁹ cā nisi accidētalis. g̃ nō cōcedit̄ dici qō sic pendeat aīa ex corpe. vt corp⁹ debeat eē ꝓius aīa ꝓioritate cālitatis. Sed pars tertia ꝙ ꝺixi mus in principio. hoc est ꝙ aīa pendet ex corpe. sicut id qō est ꝓius. Sed hec ꝓioritas. si fuerit tęporalis. imposſibile est vt eē aie pendeat ex corpe. posſq̄ ꝓius est in eo in tępore. Si aūt eius ꝓoritas fuerit in esse nō in tpe: qui modus ꝓioritatis est: vt cū eentia ꝓris fuerit: comitet eā esse id qō est posterius: ꝛ tunc hoc ꝑius nō hz esse: cum ponit̄ destrui id qō est posterius. Nō vt qz posterius ꝓsuimus destructū. iō opz destrui id qō est ꝓius. Sz ob h̄ ꝙ posterius nō pōt destrui. nisi q: ꝓius accidit ꝓri aliqd in nā sua: qō destruxit illud: ꝛ tunc destruit posteri⁹. g̃ ex positione destructionis posterioris. non ꝓuenit destructio prioris. Sed positio destructionis ipſius prioris ponit posterius destrui posſq̄ accidit priori destrui i se. Et qñ quidē ita est: opz vt cā destructiua ꝓtingat in substantiam aie: ꝓp quā destruat̄ corpus: ꝛ vt corpus nullo modo destruat̄ ꝓp cām: que est eius ꝓpria. Sed corpus destruit̄ ex causis que sunt eius. ꝓpe ex ꝓmutatione cōplexionis ꝛ cōpositionis. ergo impole est vt aīa pendeat ex corpe. sicut ꝓius nā: ꝛ poſtea destruat̄ corpus aliquo modo cā sui ipſius: ergo nō est iter illa hic modus pēdēdi. Et quādo gdē ita est in re. tc oēs modi pēdēdi destructi sūt. Restat g̃ vt nullius corp eē pēdeat ex altero. Esse aūt aie pēdet a ꝓncipys alys que nō ꝓmutant̄: neq; destruunt̄. ¶ Dicemus g̃ ꝙ nulla cā destruit aīam aliquo modo. Quicqd solet destrui ex aliq̄ cā que sit in eo in illo est potētia destructibilis. in quo est ante destructionē effect⁹ permanēdi. Aptitudo aute eius ad destructionē non est ex suo effectu ꝑmanēdi. Intentio eni potentie: alia est ab intentione effectus: ꝛ relatio huius potentie. alia est a relatione huius effectus. Relatio eni huius potētie est ad

In parte hac capt. scōo per totum.

B

destruendum:⁊ relatio huius effectus ad permanendū ergo ex duabus causis diuersis sunt in re be due intētiones. ¶ Dicemus igit̄ q̄ in omnibus compositis ⁊ simplicibus existentibus in cōpositis:possunt coniungi effectus permanendi:⁊ potentia destruendi. In rebus autez simplicibus separatis per se:impossibile est hec duo coniungi. ¶ Et absolute dicimus q̄ impossibile est coniungi in aliquo vnius eēntie:has duas intentiones. Quicqd aūt permanet:⁊ habet posse destrui: permanendi habet posse:permanentia autem eius non est oīno necessaria:⁊ quia necessaria non est:est possibilis:possibilitas autem que hz duo extrema est natura potentie:ergo est in substantia eius potentia permanēdi:⁊ effectus permanēdi. Jam autem constat q̄ effectus permanentie illius: sine dubio non est potentia permentie illius:⁊ hoc constat.ḡ effectus permanentie illius est aliquid qō accidit habenti potentiam permanendi. Jpsaz autē potentiā nō habz essentia permanendi que est in effectu. Sed habet eam id cui accidit in sua essentia permanere in effectu:que est veritas sue essentie. Sequitur ergo ex hoc vt eius eēntia sit composita ex aliquo qō cū habuerit eēntia eius sit in effectu que est forma in vnaquaq; re:⁊ ex aliquo habēti hunc effectū quod habebat in natura sua potentiā eius: que est mā eius:ergo si aia est simplex absolute non dividit in formā ⁊ materiā:sed si est cōposita dimittamus nunc compositionē:⁊ cōsideremus substātiā que est materia. Et cōuertamus verbū ad primā eius materiā ⁊ loquamur de ea dicentes:q̄ ipsa materia aut diuiditur in formā ⁊ materiā:⁊ sic semp:qō est impossibile:aut nō destruetur id qō est substātia:⁊ radix. Nostra autē locutio est de hoc qō est substantia ⁊ radix:qō vocamus animā. Non enim est locutio nostra de re composita ex ipsa ⁊ alio. ¶ Manifestuz est igitur q̄ in eo qō est simplex nō compositum:aut radix compositi:non conueniunt effectus permanendi: ⁊ potentia destruendi compositione sue essentie. Si igitur fuerit in eo potentia destructionis impossibile est esse in eo effectum permanendi. Si autē fuerit in eo effectus permanendi ⁊ habuerit esse:tunc nō est in eo potentia destruendi:ergo manifestū est q̄ in substantia aie nō est potentia corrumpendi:sed generatoꝝ corruptibilii. Corrumpit enim qō est compositū ⁊ totū cum:potentia vero destruendi non est in intentione fm quā vnū compositū est:sed in materia que est potētia receptibilis:vtroq; ꝯrarioꝝ ergo in destructo composito non est potentia permanendi vel destruendi:neq; cōiunguntur in eo. Materia autē aut est permanēs nō p̄pter potentiā ex qua apta est ad permanendū:sicut gdā putauerunt:aut est permanens ꝓpter potentiaz ex qua permanet:que non est potentia destruendi. nam in potētia destruendi habet aliud qō contingit in eam. ¶ Potentia vero destructionis simpliciuz:que sunt in materia est in substantia quā habet materia:nō in substātia eoꝝ. Probatio autē que affirmat omne generatū esse corruptibile fm hoc q̄ finitur virtus permanendi:⁊ ob hō corruptio ei sit necessaria per hoc q̄ est compositū vel generatū ex materia ⁊ forma:in cuius materia est virtus permanendi ipsam formam:⁊ virtus corrumpendi: ex quibus duobus constat simul:sicut iam didicisti:ergo ostensum est animā humanā non corrumpi vllo modo. Et ad hoc perducimus nostrum verbum nutu diuino. ¶ Jaz enim ostendimus q̄ anime non fuerunt create ⁊ multiplicitate nisi cum aptitudine corporum:eo q̄ fm aptitudinez corporū:opz attribui esse aie a causis separatis. Et patuit etiā q̄ hoc non sit casu vel fato ita vt anima creata non fuerit creata:nisi q; per cōplexionē debebat creari anima que eam regeret. Sed aīa habuit esse:⁊ casu accidit:aut corpus haberet esse cū illa a quo penderet:hec enim non est causa eēntialis multiplicitatis vllo modo. sed est fortasse causa accidentalis. Jam enim docuimus q̄ cause essentiales debent prius creari:⁊ post illas accidentales. Et quādo qdē ita est.tunc omnis corporis cuz creata fuerit sue materie cōplexio:opz creari animā:hoc autē nō opz in vno corpore tantum ⁊ non in alio. Singularia enī spēr̄ū non differunt in eis ex quibus cōstituūt: neq; est possibile vt vnū corpus humanū debeat habere animam qua perficiatur:⁊ aliud corpus eiusdem cōplexionis in specie non debeat hoc idem:sed si casu accideret hoc esset. Si vero non accideret hoc non esset illius speciei:cuius illud est. Si autem posuerimus q̄ vna anima transferatur ad multa corpora:vnicuiq; autē corpori per se debet anima creari:que pendeat ex ipso:tūc vnū corpus habebit duas animas simul. deinde non sic anima pendet ex corpore:quasi impressa in eo:sicut iam sepe ostēdimus:sed sic pendet ex eo:sicut cirea qō occupatur ⁊ cognoscit:⁊ qō patitur ex illa. ¶ Omne autez animal cognoscit ⁊ percipit animam suam vnaz esse que est imperans:⁊ regens suum corpus qō habet. Si autez est ibi alia ania quā non percipit animal:nēq; occupat circa suum corpus:tunc non pendet ex illo corpore. Nō enī anima pendet ex corpore nisi hoc modo:ergo nullo modo tranſfertur anima ad aliud corpus:⁊ hoc sufficiat ei.qui huius rei summam querit. Debes autez scire hoc multis modis posse exponi.

¶ Capitulum. V. De intelligētia agente:⁊ de patiente in nostris animabus.

Ideo aīa pē dit ea corpe.

A

Dicemus q̄ anima humana prius est intelligens in potentia.deinde fit intelligens in effectu. ¶ Omne aūt qō exit de potentia ad effectum:non exit nisi per causam:que habet illud in effectu: ⁊ extrahit ad illum:ergo hec est causa per quā anime nostre in reb⁹ intelligibilibus exeunt de potentia ad effectuz. Sed causa dandi formam intelligibilem non est nisi intelligētia in effectu:penes quā sunt principia formarum intelligibilium abstractaruz. Cuius comparatio ad aias nostras est sicut comparatio solis ad visus nostros:qz sicut sol vꝑ se in effectu:⁊ videt luce ipsius in effectu:qō non videbaī in effectu:sic est dispositio huius intelligētie quātū ad nostras animas:virtus enī rationalis cuz considerat singula:que sunt in imaginatiōe:⁊ illuminaī luce intelligentie agētis in nos:quā p̄diximus:f.unt nuda a materia.⁊ ab eius penditus ⁊ impzimunt in anima rationali:nō q̄si ipsa de imaginatiōe muteī ad intellm nr̄m:neq; qz intētio pendēs ex multis.cū ipsa in se sit ꝓfunderata nuda:per se faciat simile sibi Sed qz ex cōsideratione eoꝝ aptatur anima:vt emanet in eam ab intelligētia agente abstractio. Cogitationes enī ⁊ cōsiderationes motus sūt aptantes aiam ad recipiēdū emanationez:sicut termini medy p̄parāt ad recipiēdū ꝓnez nec̄io:quāuis illud fiat vno modo:⁊ hoc alio:sicut postea scies. Cuz autē accidit anime rationali comparari ad hāc formam nudam mediante luce intelligentie agentis:ꝓtingit in aia ex forma quiddam qō fm aliquid est sui generis:⁊ fm aliud non est sui generis. Sicut cum lux cadit super colorata: ⁊ fit in visu ex illa luce operatio que nō est similis ei ex omni parte:imaginabilia vo sunt intelligibilia in potētia:⁊ fiūt intelligibilia in effectu:nō ipsa cadē:sed que excipiunt ex illis.imo sicut operatio que apparet ex formis sensibilibus:nō ipe forme mediāte luce:fz aliud.qō hz cōparatiō ad illas:qō sit mediāte luce i rceptibili rcte opposito.

Aluic. D

¶Qualiter intellectus innascitur in aia.

Sic anima rationalis cū coniungit formis aliquo modo coniunctionis aptat ad vt cōtingant in ea ex luce itelligentie agentis ipse forme nude ab omni permixtione: pmus gutē qō percipit de eis humanus intellectus est id qō de eis est essentiale ⁊ accidētale: ⁊id cuius causa sunt similes imaginationes ille ⁊ differūt. Sed intentiones quibus non differunt ipse forme sumit vna intentio in essentia itellectus cōparatione similitudinis. Sed cōparatione eius in quo differunt fiunt multe: ergo intellectus potestatē habet multiplicādi de intētionibus: q̄ sūt vna: ⁊ adunādi que sunt multe. Sed adunatio multorū. fit duobus modis. vno vt itentiões que sunt multe ⁊ differentes dimensionibus ⁊ imaginationibus fiāt vna intētio: cū nō differunt in diffinitione: alio vt de intentionibus generū: ⁊ differētiarū cōponat intentio vna: in diffinitione. ¶Modi aūt multiplicādi fiunt ecōuersio istorū. Isti aūt modi sunt de proprietatibus humani itellectus: quos nō habet alia vtus. Alie enī virtutes apprehēdunt: q̄ est multū sicut est multū: ⁊ vnum sicut est vnū. Cū aūt apphendūt vnū qō est ꝓiunctū ⁊ cōpositū ex aliq bus: ⁊ eoꝝ accidentibus: nō pūt separe accidentalia eoꝝ ab essentialibus eoꝝ. Cuꝫ autē aliquā formā representat sensus imaginationi: ⁊ imaginatio intellectui: ⁊ intellect⁹ excipit ex illa intentionē. ꝫ postea representauerit ei aliā formā eiusdē speciei: que non est alia nisi numero. ita nō excipiet intellectus ex ea aliā formā pretēr quā accepat ꝑllo modo: nisi fm accidēs: qō est illius ꝓprii: ex hoc qō est illud accidens: ita vt aliqñ accipiat illā nudā: aliquādo cū illo accidente: ⁊ ꝓpter hoc dicit: q̄ socrates ⁊ plato sunt vna intētio in humanitate. Non q̄ humanitas q̄ est coniuncta proprietatibus socratis: ipsa eadē sit cōiuncta proprietatibus platonis: quasi ambo haberent vnaꝫ essentiā: sicut fit in amicicia: ⁊ in alys relationibus. Sed qz humanitas multiplicata est in esse: humanitas. n. vna nō est in qua cōueniāt que representēt esse extrinsecum. ita vt ipsa eadē sit humanitas platonis ⁊ socratis: ꝫ aūt declarabitur in doctrina sapiētie. Qō aūt de hoc intelligitur hoc est qō prima forma humana que precedit: ipsa ꝓdest tantū anime ad cognoscendū formā humanaꝫ. Secūda vero nihil ꝓdest. Intentio enī impressa anime est vna: que nō est nisi imaginatio ꝑma: ⁊ imaginatio secūda nihil operat. Potuit aūt vnaquecq̄ ꝓcedere ⁊ operari illud idē in aia: non sicut hic homo singularis: ⁊ hic equus. ¶Intellectus aūt cū apprehēdit aliqua inter q̄ est ꝓius ⁊ posterius: solet itelligere cū illis tēpore neccio. non in tpe. sed in mometo. ¶Intell⁹ enī itelligit tēpus in ꝑne ⁊ in terminis: ⁊ hoc subito. ¶Qō aūt i tell⁹ nō ꝑt formare ea que sunt in vltimo itelligibilitatis: ⁊ abstractionis a mā: hoc nō bz ex aliquo qō sit in essentia illaꝝ rerū: nec ex aliquo q̄ sit in nā intell⁹: ꝫ ex ꝫ q̄ aia ipedita est in corpe ⁊ ex corpe:: ⁊ q̄ in multis eget corpe. Sed corpus elōgat eā a dignioribus suis perfectionib⁹. Doc enīz q̄ oculus nō pōt intueri solē: nō bz ex aliquo qō sit in sole: neq; ex hoc q̄ sol nō appeat: ꝫ ex ifirmitate octi. Sed cū auferī de nostra aia ipsa aggrauatio ⁊ ipedimētū: tunc intelligētia aie de bis est melio: q̄ bz aia: ⁊ q̄ est purio: ⁊ delectabilio. Sed quia noster sermo hic nō est de aia: nisi fm q̄ est aia. ſ. fm q̄ est iuncta māe huic. tūc non debemus loqui qd erit de aia post mortē: cū loquamur de nā. donec ꝓueniamus ad doctrinā sapiētie: ⁊ speculemur res separatas: qz doctrine nālis nō est ꝓprium speculari: nisi q̄ est rerū naturaliū: ⁊ que habet cōparationē ad materiā ⁊ motū. Sed dicem⁹ q̄ formatio itellectus differt fm esse rerū. Res enī, subtilissimas nō pōt aliqñ itellectus apprehēdere: qz excedūt eū: que ꝓ sunt debilis esse: vt motus ⁊ tēpus: ⁊ materia: aliqñ est difficile intelligi. eo q̄ sunt debilis esse. ¶Priuationes autez nō apprehendit intellectus in effectu absoluto: priuationē enī apprehendit per hoc q̄ apprehendit habitus ei⁹. Sed intellectus apprehendit priuationē ex hoc q̄ ipse fuit habens priuationē. Malū ergo ex hoc q̄ est malū. ⁊ impotētia. ⁊ est priuatio ꝓuationū si apprehendit itellectus nō apprehendit: nisi ex hoc qō est similitudo inter būc ⁊ illam potentiā. Intelligentia enī cui nihil potētie annexū est: nō intelligit ꝓuationē: neq; malus: fm q̄ est priuatio ⁊ malū: nec formanī in ea: qz in eis que sunt: nō est aliqō malū absolute.

¶Capitulū. VI. de gradibus actionū intellectus: ⁊ de altioze graduū eius qui est sensus intellectus.

Aristo. scōo meta. t. p.

A

Docemus Qz anima intelligit eo q̄ apprehendit in se ipsa formā intellectoꝝ nudoꝝ a mā: sed hoc q̄ forma ē nuda: aut ideo est: qz intellectus eā denudat: aut qz forma in seipsa nuda est a mā: ⁊ nō est op aie denudare eā. Anima aūt intelligit seipsaꝫ: ⁊ hoc q̄ in telligit seipsaꝫ: facit eā itelligere se eē: ⁊ intelligentē ⁊ rez intellectā: ⁊ intellectū. In eo vero q̄ itelligit ceteras formas nō facit ita. Ipse enī per se in corpe sunt scmp: ⁊ in po⁹ ⁊ in intellectu: quāuis in aliqbus reb⁹ exeant ad effectū. Illud aūt q̄ dicit. q̄ ipa anima fit ipe res intellecte: impoſe est fm me: bz enī nō itelligo qō dr. q̄ vna res fiat alia: neq; intelligo q̄liter hoc eē possit. Quicqd enī deponit vnā formā ⁊ iduit aliā: ipm est cū ꝑma forma aligd: ⁊ cū scōa aliud. primū veriſſime nō fit scōm. nisi primū destruat: ⁊ nō remāserit nisi eius subm vel aliqua ps eius. Si aūt nō fit ita ingramus qualiter fit. ¶Dicemuſ q̄ q̄ cū aligd fit aliud. illud ꝑmū aut bz eē: aut nō: ⁊ scōm: aut bz esse: aut nō. Si aūt habuerint esse: tunc duo eēntia sūt nō vnū. Si aūt primū nō habuerit esse: tunc hoc qō erat aligd fit nihil: ⁊ qō erat nihil fit aliquid. hoc aūt nō ē itelligibile: primū etenī ⁊ si destruīt: nō tñ fit aliud: nisi quū destruīt ipſuꝫ: attribuīt esse alij rei. Aia g̃ qūo fit forma aliarū rerū: Qō aūt magis decipit hoies in hoc. est ille qui cōposuit libꝝ ū ſagogarū qui amabat log verisilia: ⁊ ꝓbabilia: satisfaciēs sibi ⁊ alijs verisimilitudine: q̄ possunt perpendere docti hoies: ex libꝝ eiꝰ q̄ intitulanī de intellectu. ⁊ de intellectis: ⁊ de anima. Concedo autē formas rerum subsistere in anima: decozantes: ⁊ nobilitantes eā: quarū quasi locus est aia: mediante intellectu materiali. Si aūt aia sit forma aliquarū rerū q̄ sunt in effectu: forma aūt est effectus: imo ipsa est effectus. In essentia vero forme nō est virtus recipiendi aligd: neq; vtus recipiēdi aligd est nisi in receptibili rei: tūc opz vt aia nō sit vtus recipiēdi alia formā: vel aligd aliud. Sed nos videmus eā recipe aliā formā ꝑter illā: vñ si illa nō recipitur: postq̄ nō fuerit diuersa ab hac: erit mirū: qz recipies ⁊ nō recipiens erūt vnū. Si aūt fuerit diuersa ab ea: tūc aia sine dubio fiet alia a seipsa. si ipsa est forma itellecta. hoc aūt totū nihil est. Aia enīz est intelligens. Intellect⁹ vo aut vocabit virtus eius qua intelligit. Aut vocabit ipsa sua forma intellectoꝝ suoꝝ: que qz sunt in aia intellecta sunt. ergo intellectus ⁊ intelligens: ⁊ intellectū: nō sunt vnū in nostris aiabus. Concedo aut hoc posse esse in aliquo: sicut significabit suo loco. ¶Similiter intellectum materiale. si volunt appellare aptitudinē aie absolutā in nobis: ſq est ꝑmanēs dū sumus in hoc corpore. Si autē volumus appellare intellectū mālē aptitudinē anime fm ynamquamq; rem: aptitudo destruitur cum

Ari. 3i de aia. t. 15.

B habet esse effectus. ¶ Post q̄ igit̄ iam hoc cōprehendisti: dicem⁹ q̄ formari intelligibilia fit tribus modis. vno cū aliquid formaī in aia in effectu distincte ⁊ ordinate. Sed aliq̄n illa distinctio ⁊ ordinatio nō est nēcia: sed cō mutabilis. exempli gr̄a. cum ordinaueris in anima intētiones verbo⁹ significantium hoc q̄ dicit: q̄ ois bō est aial: inuenies intellectū vniuscuiusq; hoꝝ vlem: qui nō formaī nisi in suba incorporea. ¶ Ad hoc aūt vt formetur in ea: necesse est ibi prius ⁊ posterius. Si aūt cū mutaueris hoc ⁊ ordinaueris aliter intentiones formatas: sicut cum dicis q̄ aial predicaī de omni hoīe: non dubitabis hunc ordinez: ꝑm q̄ est ordo itētionū vniuersaliū nō esse ordinatū nisi in subst̄ātia nō corporea: quamuis alius sit hic ordo q̄m primus. Sed hoc ꝑm auditū nō ꝑm intellectū. Di enī duo ordines sunt diuersi: sed intellect⁹ purus idem est. ¶ Secūdo cū intellectus retiam acquisitus est ꝑm operationes: sed aīa auertiī ab eis: ⁊ non respicit ad id q̄ iam intellexerit: sed est mutata ab illo intellecto ad aliud. Non enī est in potētia animarū nostrarū: vt omnia intelligant simul subito. ¶ Tertio cuz aliq̄ dubium a te querit̄ de his que iam scisti: vel que scire potes: sed bestias respōdere in illa hora: securus inde verissime te posse respōdere: quāuis postea non sit apud te adhuc ordinata responsio aliquo modo. Sed incipis preordinare in tua aīa vt reddendo responsuz q̄ prouenit ex illa certitudine sciendi illud q̄ habes ante distinctionē ⁊ ordinationē eius. Differētia aūt inter ꝑmā formationē ⁊ 3az manifesta est. prima enī est sicut id q̄ de thesauro educis: ⁊ aligd de eo agis. Scba sicut id q̄ habes in thesauro: ⁊ nō agis aliquid de eo. tertia vo a prima differt in B q̄ nō est aliquid ordinatū in cogitatione aliquo mō: sed est sicut ichoatio ordinis cū adiunctiōe certitudinis. Et differt a secunda: quia non est q̄ respiciatur: sed respicitur aliquo modo consideranti in actu verisimili cui ꝓpria est cōparatio ad aliquid q̄ est quasi repositū. Si quis aūt dixerit q̄ hec sciētia est in potētia sed potētia ꝓpinqua effectui. B falsuz est. habēs enim B habet certitudinē in effectu acquisitā: quā nō est necesse acquirere: neq; per potētiā remotā: neq; per propinquā. Ipsa aūt certitudo: certitudo est habēdi hoc q̄ b3 apud se hoc: ⁊ vt cum voluerit illud scire: sciat: ⁊ sic certitudo eius in effectu est quasi hec iam acquisitio est: que vocatur in effectu: acquisitio enī alicuius acquisitio est. B igitur q̄ inuimus acquisitū est in effectu. Sed impossibile est certū fieri q̄ id q̄ nescit sit ei cognitū in effectu: ⁊ repositū apud se: quo mō aūt certificabit de dispositione alicuius: nisi q: B ꝑm q̄ sit certā: est ei cognitum. Jd igitur q̄ inuimus: duo ꝓtinet in se. s. cognitū i effectu: ⁊ certitudinē in effectu habēdi penes se hoc repositū: sed illō simplr est cognitū apud eū: hoc aūt q̄ vult facere cognitū alteri. Mirū est aūt q̄ hic respōdes ordinet q̄ in ei⁹ aīa subito venit: qui cū docet aliū incipit ipse adiscere doctrinā que est secundi modi. Jn quo ordinaī ipsa forma ꝑm ordinē quo ordinaī pences illū qui ab eo recipit. vn⁹ aūt ist̄oꝝ modoꝝ est scia cogitabilis: cuius vltima perfectio nō cōpleī: nisi cū ordo ei⁹ cōponiī: alius aūt est scia simplex: in qua nō solet gīari forma post formaz: sed est vna ex q̄ forme ꝓueniūt in receptibili eaꝝ: ⁊ hec scia est efficiens id q̄ vocam⁹ scia3 cogitabile: ⁊ est ꝓncipium eius. ⁊ ipsa est vtus aīe intellectiua absoluta: que est silis itelligētyus agentib⁹: ordinare aūt non b3 aīa nisi ex hoc q̄ est aia: q̄ si nō bret: nō bret sciam aialē. ¶ Aia enī rōnalis quomō b3 ꝑn̄ ex aīa: q̄ ꝑn̄ b3 sciam ꝑter sapiētiā aīe: hoc est cōsiderandū: hoc aūt debes ex tua aīa itelligere. ¶ Debes etiā scire q̄ in nostro puro itellectu nō est multitudo vllo modo: neq; ordo formarum. ¶ Ipse enī est ꝓncipiū oīs forme emanātis ab eo in aīa. ¶ Debes etiā tenere similiter esse dispositionē separatorū pure: in hoc q̄ intelligūt aliqua. ¶ Jntellectus enī noster est intellectus intelligens formas: ⁊ creans illas nō cui⁹ est formare: aut ga est i forma anime: formare enī aie sapientis hois ꝑm q̄ est anima nō est nisi formare ordinate ⁊ distincte: vnde ipsa anima non est simplex omnino. Ois autem apprehensio intelligibilis est sim: ilitudo alicuius ad formā separatā a materia: ⁊ ab eius accidentib⁹ a materialibus: sicut ꝓdiximus: sed aīa habet B ex B. q̄ est subst̄ātia recipiens impressa ab eo. Jntelligētia vero habet B ex hoc q̄ est ꝓncipiū ⁊ subst̄antia agens: ⁊ creans: q̄ aūt ꝓprium est eius ex ꝓncipalitate eius ad animā: est eius intelligibilitas in effectu: q̄ vero ꝓprium est anime ex B q̄ informaī ex ea: ⁊ recipit ab ea est eius intelligibilitas in effectu. Nō aūt debes scire de dispositione formarū que sunt in aīa: B est q̄ dicemus. scz q̄ imaginata: ⁊ quecūq; adherēt eis. cū aīa auertitur ab eis sūt reposita in vtutibus cōseruatiuis eorū: que vere nō sunt apprehendentes. Si enī B esset: essent apprehendentes: ⁊ cōseruātes simul: sed sunt thesaurus ad quē cū conuertit se virtus apprehendēs iudicās. Imo estimatio: aut aīa aut intellectus inueniet eaiam haberi. Si autez non inuenerit ea necesse habebit redire ad perquirendu; ⁊ reminiscendū: q̄ si non fieret necesse esset nobis dubitare de omni anima occupata ab aliqua forma: an ipa forma haberet in se: an nō habereteē nisi in potētia. ¶ Et dubitaremus quo mō memorareī: ⁊ cum non fuit apud aiaz in quo fuit ⁊ anima cui adhesit: quouisq; reuocareī hec forma. Animalis aūt aie discrete sunt vtutes: ⁊ vnicuiq; virtuti per se separati attributa sunt istrumēta: ⁊ formis assignatus est thesaurus: quas aliq̄n nō cōtēplatur estimatio: ⁊ assignatus est intentionibus thesaurus: q̄s aliq̄n nō ꝓsiderat estimatio. Nō enī estimatio est locus in quo stabilianī ista: sed est iudicans. Et ꝓpter hoc dicimus q̄ extimatio aliq̄n respicit formas ⁊ intentiones repositas in his duabus virtutibus: ⁊ aliq̄n auertit̄ ab eis. ¶ Dicemus nunc de humanis animabus an ipsa intelligentia: intelligibilia que apprehendūt: ⁊ deinde cōuentunt ab illis ad alia non sint in illis perfecte in effectu: ⁊ ideo ipse nō intelligunt ea perfecte in effectu: an habeāt thesaurū in quo reponāt. Sed hic thesaurus aut est essentia earū: aut corpus earū: aut aligd corpale earū. ¶ Jaz aūt diximus q̄ corpus earū: ⁊ q̄ pēdet ex corpe earū nō est dignū ad hoc: neq; est dignū: vt sit subm intelligibilium: q; nō est dignū: vt forme intellecte sint situm habentes. sed coniunctio earū cū corpore faciet eas habere situz. Si aūt eēnt in corpore habentes situm: nō essent intelligibiles. Aut dicimus q̄ ipse forme intelligibiles: sunt res p se existentes: quarū vnaquecq; est spēs: ⁊ res per se existēs. sed intellectus aliq̄n aspicit illas. ⁊ aliq̄n auertit̄ ab illis. ⁊ postea cōuertit̄ ad illas. Et est anima quasi speculum. ipse vero quasi res extrinsece: que aliq̄n apparent in ea: ⁊ aliquādo non apparent. Et hoc fiat ꝑm comparationes que sunt inter eas ⁊ animā. Aut ex ꝓncipio agente emanet in anima forma post formā: ꝑm petitionē anime. a q̄ ꝓncipio posteā cum auertitur cessat emanatio: q̄ si ita esset: eēt necesse omnibus horis adiscere sicut primitus. ¶ Dicem⁹ g̃ vltimā ptē huius diuisionis esse verā. Impossibile est enī dici hanc formā esse in aia in effectu ꝑfecte: ⁊ nō intelligi ab ea in effectu ꝑfecte. Sensus enī⁹ de hoc q̄ eam intelligit nō est nisi q: forma existit in ea: vñ impole est corpus esse thesaurū eius: ⁊ impole est etiam essentiaz anime esse eius thesaurū: hoc enī q̄ est thesau-

rus eius:nihil aliquid est:nisi qz forma itellecta existit in ea. Et nos sic intelligimus. Nō est aūt sic apprehēsio formę. Apprehēdere eteni formā nō est thesauri:sed tm reti nere. Alterius eteni vtutis est apprehēdere:formas aute memoratas ⁊ formatas eē in aliq̄:nō est sensus ipsas apprehēdere. sicut formas sensibiles eē in aliquo nō est sensus. Tm corpa:in qb⁹ sunt formę sensibiliū nō sunt apprehēdētia. Apprehēsionē vo fm qđ est vtus apprehēdētis neče est fieri ab eo:a quo solet ipmi ipsa forma aliquo mō ipressionis. In memoriali aūt ⁊ formali nō ipmūt formę nisi fm qđ sunt instra:⁊ hñt eoꝛ⁹ retinēs ipsas formas nisi ꝑpinquas gerēti ipsaꝫ vtutē apphēdētē:q̄ ē sic imaginatio ⁊ extimatio:ita vt cōsideret eas cū vult:sicut retinēt formā sensata circa sensuꝫ:ad boc vt inquirat eaꝫ sensus cū voluerit:hoc ār pōt itelligi in memoriali ⁊ formali:nō in aia:formā eni itellectā eē in aia.hoc idez ē qđ apphēdi eā. ¶ Idē postea declarabimus adhuc in sapia ꝑma: qđ hec forꝛ⁹ nō est ꝑfectꝫ. Restat q̄ vt vltia pars sit va:⁊ vt discere nō sit nisi acqrere pfectā aptitudinē cōiungēdi se itelligentie agēti:quoniq̄ fiat ex ea itellis:q est simplex a q̄ emanēt foꝛ⁹ ordinate mediāte aia in cogitatione. ¶ Aptitudo aūt q̄ pcedit discere ē impfecta:postquā aūt discit est itegra. ¶ Cū eni trāsit in mēte eius q discit id qđ coberet cū itellecto in q̄sito:⁊ ꝓuertit se aīa ad inspiciēdū. Ipsa aūt inspectio est cōuersio aie ad ꝑncipiū dans itellm cū eni aia cōiungit itelligentie emanat ab ea vtus itellis simplicis:quā seq̄t emanatio ordinādi. ¶ Si vo auertit a ꝑ fiūt ipse foꝛ⁹ in po⁹:sed po⁹ ꝓxima. q̄ ꝑ⁹ discere est sicut oculi curatio:q factus sanus:cū vult aspicit aliqd vñ sumat aliquā formā. ¶ Luz vo auertit ab illo:fit illud sibi in po⁹ ꝓxima effectui. Dū aūt aīa humana gñatr est in corpe:nō pōt recipe subito itelligētiaz. Sed eius dispō est sic dicim⁹. ¶ Cū.n. dr plato est sciēs itelligibilia:hic sensus est:vt cū voluerit reuocet formaz ad mēte suā. ¶ Luius ēt sensus est:vt cū voluerit possit cōiungi itelligētie agēti. ita vt ab ea in ipsuz formeť ipm itellm. Nō q̄ intellm sit ꝑfia sue mēti:⁊ formatū in suo itellectu i effectu sp:neq̄ sic erat ꝑus q̄ discereť. ¶ Dic eni modus itelligēdi in po⁹:est vtus q̄ acgrit aie intelligere cū voluerit ꝓiungeť itelligentie a qua emanat in eam forma itellecta:que forma est itellectus adeptus verissime. Et hec vtus est itells in effectu:Fz qđ est pfectio. Sz formatio imaginabiliū est respectio aie ad thesauros:sensibiliū. Sed primū est inspicere:qđ est superius:hoc aūt est inspicere qđ est iferius. ¶ Cū aūt aīa liberabiť a corpore:⁊ ab accītibus corpis:tūc poterit cōiungi itelligentie agenti:⁊ tūc inueniet in ea pulchritudinē itelligibilē: ⁊ delectatione ꝑennem:sicut dicemus postea suo loco. ¶ Debes aūt scire q̄ sapia siue habeať ex doctrina siue nō:nō equalr hr̄. Sunt eteni quidā discentium qui sunt aptiores ad intelligendū:quoꝛ aptitudo que est ꝓpior ea aptitudine quā prędiximus est fortior. Luz vo hz hoc in seipso nō aliunde. vocať hec aptitudo subtilitas:que aptitudo aliq̄n in aliqb⁹ boib⁹. ita ꝓualet:qđ ad cōiungēdū se itelligētie nō idiget multis:neq̄ exercitio:neq̄ discipli na:qz est in eo aptitudo fa,immo qz qcqd est ꝑ se scit. Qui gradus est altior ojb⁹ alys gradib⁹ aptitudis. h aūt dispō itells mālr vocari itells scōs q ē illi q̄nis:cui⁹ est itellectus in habitu. Sed hic est supremus in quo nō oēs boies ꝓueniūt:nō est aūt longe vt ab his actionibus cōparatis ad intellectū fm ptātē earū ⁊ virtute emanet aliquid in imaginatiua:qđ imaginatiua repesentet etiā Fz exēpla visa vel audita ōba:co mō quo prędiximus. ꝑ qđ aūt fit h certius:h est:qn manifestū est qz itelligibilia. q̄ studet bō acgrere nō acquirit nisi cū habuerit terminuz

medīū in syllogismo. Dic aūt medius terminus inueniť duobus modis. Aliquādo eni inueniť ꝓpio igenio. Jnge niū aūt est actus rationis:cuius ꝓpria vi inuenitur medius terminus. Subtilitas aūt est supra ingeniū. Aliqñ aūt habeť ex doctrina:principiū aūt doctrine est igeniū. Res aūt sine dubio terminantur apud igenia quas adinuenerunt boies ingenioſi. deinde tradiderūt eas discipulis. pole est ergo:vt hō in seipso habeat ingeniū ⁊ ex ratione sua sine doctrina faciat syllogismū. Sed differunt boies in boc in quātitate ⁊ qualitate. Jn quātitate eo q̄ aliqui hominū habēt ingeniū ad inueniendū medios terminos plures numero in qualitate:eo q̄ aliquis boium est velocioris ingenij.⁊ qz h equalitas nō pōt terminari. sed semꝑ recipit maius ⁊ minus:tunc dz diffinitiū in vltio defectus:penes eū qui nullius est ingenij:aut in vltimo augmēti:penes eū qui hz igeniū oiuz questionū:aut plurimū ex his.aut qui habet velocius igeniū:pole est ergo vt alicuius hois aia eo q̄ est clara:⁊ cohorens ꝑncipys itelligibilibus.ita sit inspirata vt accendať igenio ad accipiēdū oēs questiones ab intelligentia agente:aut subito:aut pene subito firmiter impressas:nō probabiliter:sz cū ordine q̄ apprehendit medios terminos:ꝑbata aute que sciuntur ex suis causis non sunt intelligibilia:⁊ h est vnus modus ꝑphie qui oibus virtutib⁹ ꝓphie altior ē. Unde cōgrue vocať vtus sancta:qz est altior gradus in virtutes humanas.

¶ Capitulū. VII. Jn quo enumeranť sententie ꝑbabiles antiquorum de anima ⁊ eius actionibus:⁊ an sit vna:an multe:⁊ certificare ⁊ stabilire virtutem rei in hoc.

Sententie de essentia aie ⁊ eius actionibus sunt diuerse:quedā enim ex illis est dictio illius qui putauit q̄ anīa est vna eēntia que facit oēs actiones suas ꝑ se diuersitate instrōz. Ex his etiā est ille q̄ putauit q̄ aīa sapiens est per seipsaz:⁊ scit oia. Sed nō agit sensibus:⁊ istis attrahētibus apprehēsa ab ipsa:nisi ad boc vt ipsa excitet ꝓ illa ad id qđ hz in seipsa. ¶ Aly vo dixerūt q̄ hoc fiat q̄si reminiscēdo:qz aliqñ accidit ei obliuisci. Et de ꝑma secta fuit q̄ dixit q̄ aīa non est vna:sed multe:⁊ q̄ aīa q̄ est in vno corpe:est collectio aiaz.⁊ aie vegetātis ⁊ apprehendētis:⁊ aie irascibilis:⁊ ꝓpiscibilis aie. Ex illis ēt est ille q̄ tenet q̄ aia cōcupiscibilis ē nutritiua:⁊ dixit locū ei⁹ coꝛ eē cui attribuit cōcupiscentiaz nutriēdi:⁊ generādi simul. Ex his etiā est ille qui tenuit q̄ gñare est ex q̄dā vtute cuiusdā ptis aie emanāte in testiculos maris ⁊ femie. Ex his est etiā ille q̄ tenuit q̄ aīa est vna eēntia ex q̄ vtutes iste emanāt:quarū vnaq̄q hz ꝓpriā actōes:⁊ q̄ ipa nihil fac nisi mediātib⁹ his vtutib⁹. ¶ Qui āt dixerť aiaz eē vnā:⁊ agēte ꝑ seipsas:conati sūt ꝑ astruere ꝑ id quo astruiť inia vltima q̄ postea assignabim⁹. ¶ Dixerūt ēt. postq̄ vna est:⁊ vnuz corpus ipole est eā diuidi per istra ⁊ multiplicari:fieret eni tūc forma mālis. Cōstat aūt apud eos q̄ aīa suba ē separata ex syllis: quos nō est hic opus iducere:dixerūt q̄ q̄ ipsa ꝑ seipsam facq̄ gcqd facit istis diuersis. ¶ Qui aūt ex his dixerūt q̄ anima est sapiēs per seipsas:conati sunt boc astruere dicentes. q̄ si esset insipiens ꝓuata scientȝ:aut haberet boc ex sua essentia:aut ex accidente. Si aūt hret hoc ex sua essentia:non posset ipsa scire aliqd vllo mō. Si vo hret h ex accīte:sz accīs nō accīt rei:nisi q̄ est:tūc aīa hz essentiaz cognoscendi res. Sed cōtingit cā fieri ignorētie ex aliqua causa:ergo causa illa nō est cā sapiēte:sed insipientie. Sed remotis causis accidētalib⁹ remanet id qđ est eēntiale:postq̄ igiť essentiale est ei scire. qđ pōt ei ac-

cidere ex aliqua causa vt fiat nesciens. cū ipsa sit simplex spiritualis impassibilis: pōt autē hr̄e sciam in se: & auerti ab ea & impediri. sed cū enigilat cognoscit. ¶ Sensus vero euigilandi est ipsas ad seipsas reuocari: & ad dispositionē nature sue: & tūc inuenit se scientē quicqd est. ¶ Sed actores sententie de reminiscēdo ratiocinant dicētes. q si aia nō sciuisset aliquādo qđ mō nescit: & inquirit cognoscere: cū assequere nō cognosceret id esse qđ quesierat. Sicut qui querit captiuum qui fugit. Hoc autem iam destruximus alias. Qui autem dixerunt animas esse multas: ratiocinati sunt dicētes: quomodo possumus dicere oēs aias esse vnā aiam: cū inueniamus vegetabilia non hr̄e aiam cōcupiscibilē. s. quā prediximus in hoc capitulo: neq; habere animā apprehendētē vel sentientē vl̄ cognoscentē. q̄ h aia essentialiter est aliud ab illa. ¶ Itē inuenimus aial habere banc aiam sensibilē & irascibilem: neq; hz aias rationalem vllo modo. Hec ergo aia bestialis alia aia est per se. Sed q: he oēs cōiungunt cū hoie. scimus in eo esse cōiunctas aias a seipsis alias: & diuersarū sententiarū: quarus vnaqueq; differt ab alia: & iō vnaqueq; habz locū proprium: q: rationalis hz cerebrū & irascibilis anima hz cor: & ocupiscibilis habz epar. De iunt famose sentētie de aia. Nulla autē harū vera est nisi vltima earū quā prediximus. Unde ostēdem⁹ primo eius firmitudinē: & deinde redibim⁹ ad soluendas questiunculas quas induximus. ¶ Dicemus igit ex premissis manifestum esse actiones diuersas ex diuersis virtutibus esse: & q oīs virtus ex eo qđ est virtus: nihil est nisi ad qđ ex ea prouenit actio: quā hz principalr: & q vtus irascibilis nō patit ex delicys: neq; cōcupiscibilis ex nocumētis: neq; in virtute apprehendente fit qđ fit in illis duabus: neq; aliqua illarū duarū ex hoc qđ est id qđ recipit formā apprehensas: & itelligit eā. Dis ergo ꝓpositis dicem⁹ oportere vt oēs he virtutes habeant vinculū aliqđ in quo cōiungant oēs. Cui⁹ cōparatio ad oēs has virtutes: sit sicut cōparatio cōmunis sensus ad sensus extrabentes. Ueriſsime eni scimus q barū virtutū altera impedit alteras: & altera imperat alteri: qđ cōstat ex predictis. Si autem nō haberēt vinculū in quo cōiungerent: & qđ eis domina rer̄: & qđ pp alias ipederet regere alias: & dominari alys. Alie nō retraberent alias a ꝓpria actione: qlibet eni virtus si nō haberet aliqđ in quo cōiungerer̄ aly: nō ꝓhiberet alia virtutē a sua actione. s. si istrumētū nō eēt cōmune: neq; subm cōmune: neq; aliquid aliud in quo coniungerent eēt cōe. Quomodo eni hoc esset cū nos videam⁹ q sensus aliquādo dilatet cōcupiditatē: & virtus cōcupiscibilis nō patiat a sensato: sed qđ est sensatū. ¶ Si autē nō patit ex hoc qđ est sensatū. Tunc ipsa passio nō est ex ocupiscentia illius sensati. ¶ Ops ergo sine dubio vt cōcupiscibilis sit que sentit. ¶ Impossibile est autez duas virtutes eē vnā. ¶ Manifestū est igit q aliquid vnuz est babēs duas virtutes. Unū verū est dici: qđ q: sensimus cōcupiuimus. ¶ Et q: vidimus hoc & hoc offensi sumus. ¶ Illud autē vnū in quo coniunguntr be virtutes: est id per qđ cognoscit vnusquisq; que sit sua sententia. Ita vt sit verum dicere: q quia sensimus concupiuimus. ¶ Hoc aūt impole est esse corpus. ¶ Corpus eni ex hoc q est corpus: nō pōt esse id in quo coniunguntur he virtutes. Alioquin omne corpus haberet has virtutes. Sed ex aliquo ꝓpter qđ fit aptum ad hoc qđ primo est coniungens: & est perfectio corpis: sm hoc q est coniungens: & est aliud a corpore: ergo coniungens est aliqd aliud a corpore. ¶ Secundo: q: iā manifestū est qđ aliquā virtutū istarū esse quā nō est possibile esse corporeaz vel subsistentem in corpore. ¶ Si quis autem dubitauerit dicens. q si possibile est aliquid vnum has habere virtutes: quāuis nō cōiungant in eo simul: quarū quedam sunt nō subsistentes in corporibus: quedaz subsistentes. ¶ Et quāuis sint separate. cōparant tamē ad vnū qddā cū non sint vnusmodi tunc modo nō sunt sic: vt aut sint omnes comparate corpori: aut corporales. ¶ Dicemus q: hoc q nō est corpus: pōt esse in quo coniungant virtutes: ex quo quedā emanent ad instrumēta: & quedā sint ꝓprie essentie ipsius: & cui oēs reddant aliquo mō. Que autē exercentur in instrumento cōiungunt in principio: qđ cōiungit eas in instrumento: qđ principiū ꝓcedit ab aia in istrumentū: sicut postea declarabimus eius dispositionē in soluendo questiunculam. Impossibile est autē omnes virtutes has emanare ex corpore. Comparationes enim virtutū ad corpus: nō sunt ad modū emanā di: sed recipiendi. Emanatio aūt pōt esse separatio emanantis ab eo a quo emanat. Receptio aūt nō pōt esse separatio talis: neq; potest fieri eodez modo. Tertio: q h corpus: aut eēt totū corpus: & tunc cū aliquid illius deesset: nō esset hoc qđ percipim⁹ nō esse: nō est autē ita sicut alis ostendimus. Ego eni sum ego ipse: quāuis nesciaz me habere manū: vel pedē: vel aliqđ aliorz mēborz: puto autē q hec membra exerceo in vsibus meis: qui nō eēnt: nō essent necessaria: & ego essem ego quāuis non essent illa. ¶ Repetamus aūt id qđ predixim⁹. s. q si subito crearet homo. expansis eius manibus & pedib⁹: que ipse nō videret neq; contingeret: neq; ipsa se cōtingeret: neq; audiret sonū: nesciret quidē esse aliqđ suorz membrorz: & tamen sciret se esse. & quia vnū aliqd est. quāuis non sciret illa oia: qđ aūt nō scit nō est id qđ scit. h aūt membra non sunt vere nisi sicut vestes: que quia diu est q adherēt nobis putauimus nos esse illa aut q sunt sicut ptes nr̄i. Cū eni imaginamur nr̄as aias nō imaginamur eas nudas: is imaginamur eas nudas cōpib⁹. Cui⁹ rei cā ē diuturnitas adherentie. Cōsueimus autē exuere vestes & proicere. qđ oino non ꝓsueimus in membris. Unū opio q membra sunt partes nostri firmior: est nobis: cā opio q vestes sūt partes nr̄i. ¶ Si aūt totū corpus nō fuerit id in quo ꝓiūguntur: sed aliqđ membrū ꝓpriū: tunc aut illud membrū erit id qđ teneo: q: essentialr est ego: aut itentio ei⁹: de q̄ teneo: q essentialiter sit ego. nō est ipsus membrū: quāuis ipm sit ei necius. Si āt ips membrū. s. aut cerebrū aut cor. aut aliqd aliud: aut mlta simil membra hz sint idē. aut eoꝝ cōiunctio sit idips de q̄ pcipio q sit ego: tc os vt pceptio q̄ ips ego pcipio sit pceptio illi⁹ rei. Unū eni nō pōt pcipi sm vnā eādē ptē. nō est aūt ita in re. Nescio eni me hr̄e cerebrū vel cor nisi sensu: & auditu & experimēto: nō q cognoscā ipsus esse ego. vñ ips membrū eentialr nō est id qđ pcipio ipm eē ego eentialr: is accitalr. Intētio aūt de eo qđ cognosco: q sit ego: est id qđ designo i ea dictione cū dico: sensi. cognoui. feci. q̄ ꝓpetates cōiuncte sunt in vno qđ est ego. Si gs aūt dixerit nescio: q: hec est aia dicam me sp scire: & q: hec ē itētio quā voco aiaz: is fortassis nescio illā appellari aiaz. Cū aūt itellexero illo in te vocari aiaz itelligā illud eē hoc: & q ips ē regēs istā mouētia: & apprehendētia. Unū nescio q illud ego sit aia. dū nescimero qd sit aia: nō ē aūt sic dispō cordis aut cerebri. Intelligo eni qd sit cor: vel cerebrū: is nō itelligo q ips sit ego. Cū eni itelligo. q ipsa aia est pn̄⁹ motuū & apprehēsionū q̄s habeo & finis earum: ex his omnibus ccgnosco q aut ipsa est ego verissime. Aut q ipsa est ego regens hoc corpus: fortassis autem non possum modo percipere per se separatim: sine pmixtione pceptionis: q est regēs corꝑ⁹. & coniunctū corpi: sed an sit corpus: an nō: si querat sm me: nō opz esse corpus: neq; imaginar mihi q sit aliqđ

eoꝝ:sed imaginaꝫ mihi esse sine coꝛpeitate eius.g̃ iã itellexi ex aliq̃ ꝓte q̃ non est coꝛpus:eo q̃ nõ itellexi ei coꝛporeitaté cũ itellexi illud. Deide cõsidero: q̃ ex p̄b q̃ ego ponã coꝛporeitaté huic rei que est pncipiũ istarũ actionũ:nõ est neᷓe illud esse coꝛpus:p:ecipue cũ videaꝫ mihi illud esse diuersũ ab his sensib⁹:quãuis me nõ fallat cõiunctio eius cũ instrumẽtis:ꝛ qz video illa:ꝛ video actiones emanare ab illis:puto illa eᷓ q̃si ꝓtes met:sed hoc q̃ erro in aliquo nõ ɒz esse iudiciũ:sic iudiciũ de eo qõ ɒz fieri:ꝛ qz inquiro esse eius:ꝛ an sit nõ coꝛpus:nõ ideo suꝫ ignarus eius ignoꝛãtia absoluta:q̃uis negligã illud.pleruq̃ enĩ cognitio rei in ꝓximo est:sed qz negligiẽ fit ignota:ꝛ postea requiriᷓ ex locis remotioꝛibus. Aliquãdo aũt ad cognoscendã rem sufficit exercitari. Sed qz est facile: hõ illud negligit:ꝛ eius ingeniũ nõ auertit illud:ꝛ postea fit ei difficilius ad intelligendũ ꝛ remotius ad cõpeheᷓdendũ. ¶ Manifestũ est g̃ q̃ be virtutes hñt in quo cõiunguntᷓ cũ oẽs reddũt:ꝛ q̃ est nõ coꝛpus:siue sit comes coꝛpis siue:nõ. ¶ Postq̃ aũt iã demõstrauimus certitudiné huius.debemus soluere questiones ꝑdictas.dicẽteꝫ q̃ qz aia vna est ẽntialr.non ideo ɒz nõ emanare aligd ab ea in mẽbra diuersa:sed põt eᷓ: vt ꝑmũ q̃ emanat ab ea in sperma ꝛ semẽ sit virtus generãs que gñat mẽbra fm vnãquãq̃ virtutẽ cõgruã actioni illius. Et vnũqõq̃ membrũ sit aptum ad recipiendũ ꝓpriã virtutẽ que apꝛet in eo:qõ nisi ita esset gñatio coꝛporis esset ociosa. ¶ Sed ratio eius qui ponit aiaꝫ scienteᷓ ex seipsa nulla est. Non enĩ neᷓesse est vt cuꝫ subst̃tia aie fuerit essenᷓialiter vacua scientia:impossibile sit esse scientiaꝫ in ea. Multũ enĩ interest an dicaᷓ q̃ subst̃tia rei respectu sue essentie:nõ ɒz scire:ꝛ an dicaᷓ q̃ eius subã eodẽ respectu debet nõ scire. ¶ Comitantia enĩ nõ sciendi cũ vtraq̃ dictione est diuersa:ꝓpter hoc enĩq̃ q̃ cõcedimus aiam ex sua essentia esse nesciã:nõ itelligimus:nisi qz eius subst̃tia cũ per se sola fuerit nihilo extrinseco sibi adiuncto comitabitur eã ignoꝛantia:ꝛ hoc qz est sola:ꝛ subã:nõ qz est sola subst̃tia. Nõ enĩ intelligo ex p̄b q̃ eius subst̃tia sit subst̃tia q̃ nũq̃ sepaꝛet ad ignoꝛantiã. si aũt cõcesserimus q̃ hoc nõ habꝫ ex subã:sed ex aliquo q̃ accidit illi.tũc nõ opꝫ accidẽs hoc accidere rei nãli. ¶ Cũ enĩq̃ dicerimus mãm eᷓ vacuã a forma lecti ipsaꝫ vacuitaté nõ ɒz ex subã:sed est quiddã q̃ accidit illi:ꝛ i ꝓximo ab ea remouebiᷓ:hec enĩ est dictio:quasi diceremus iaꝫ fuisse in ea formã lecti que ɒstructa est. ¶ Impossibile etiã est id q̃ dicit q̃ aligd redeat ad suaꝫ eẽntiã:nihil aũt absentaᷓ ab essentia sua. Sed foꝛtassis ɒr eo q̃ aliq̃ absentaᷓ ab actionibus que sunt ꝓpꝛie ipsius:ꝛ que pficiuntur ab ipsa sola.vñ hoc nõ ɒr large:qz actiones non sunt vllo mõ. Sed eius essentia quo mõ nõ eẽt in se ꝑ ipsa:sed certe de eius actionibus non debet dici q̃ absenteᷓ ab illa: absens enĩ est in se:sed nõ apud aliud:hc aũt actiones nõ sunt vllo modo nisi ea hoꝛa qua dat eis esse: non sunt g̃ absentes ab ea. Essentia aũt alicuius nõ absentaᷓ ab eo: neq; redit ad illud. Auctoꝛ vero de reminiscẽdo iaꝫ destruximus rationes in diuina doctrina. ¶ Rõ aũt eoꝝ qui diuidũt aiaꝫ assumpsit ad hoc ꝓpõnes falsas. Dicunt enĩ q̃ aia vegetabilis inueniᷓ separata a sensibili:ꝛ qz opꝫ esse in hoie quiddã aliud ab illis. ¶ Sed hec propositio sophistica est. Separatio enĩ multis modis fieriꝓteᷓ.sed qũ hic necessaꝛy sunt duo sunt: vnus est q̃ aliquãdo sepaꝛatio est vt colozis ab albedine:ꝛ aialis ab homine. Inueniᷓ enĩ hec nã in nõ bñte albedinem ꝛ illa in nõ hoie:vt differat ab oi alio differẽte. Aliq̃n aũt est sepaꝛatio vt dulcedinis cõiuncte cũ albedie in aliquo coꝛpoꝛe: que aliq̃n inueniᷓ separata ab ea:sed dulcedo ꝛ albedo sũt duę qualitates sepaꝛate:cũ eas nihil vnũ cõiũgit. Sepaꝛatio aũt eque magis vr eé iter aiaꝫ vegetabilé ꝛ sensibilé est ꝓxima pars. Alia enĩ vegetabilis nõ est coniuncta cũ aia humana aliquo mõ:neq; vtus vegetabilis que est in aiali est verũ vt coniungaᷓ cũ aia que est in eo.sed cõiungũtur in vna intẽtione.i.qz vnaqueq; eaꝝ nutrit:ꝛ augmẽtat ꝛ gñat:quãuis ꝑtes sint diuerse ꝑtes ꝛ specifica ꝛ cõstitutiua nõ accideᷓ trñ. Intẽtio aũt q̃ in illis est vtriusq; est genus vtutis vegetabilis que est in hoie:iꝫ differt ab eo:eo mõ quo differt ab eo intẽtio gñalis:nos aũt nõ negamus genꝰ barũ vtutũ inueniri in aliꝭ:ex quo nõ hĩ nos negare q̃ vna aia hɔ bas vtutes in hoie:neq; ꝑp̄ hɔ opꝫ vt aia vegetabiliꝫ que est in aiali nõ ꝑdiceᷓ de aia iali:quã hɔ:ita vt ipsa aia aialis quã habet sit ipsa virtus. Sicut hõ qui nõ est nisi sua ps gñis aialitatis nedũ aliud. h aũt certificauimus in logica:ex quo nõ opꝫ vt aia vegetabilis que est in hoie sit ꝓter aiaꝫ aialé que est in eo:nedũ sint vtutes illius aie. Alia g̃ vegetabilis q̃ est in hoie non inueniᷓ vllo mõ:cũ sua ſpalitate sepaꝛata ab hoie:vñ rõnes illoꝝ nihil ꝓsunt:vtus enĩ nõ sepaᷓ cũ ſpalitate sua:sed gñalitate sua:q̃ sunt diuerse.ꝓter hc etiã ponam⁹ q̃ virtus vegetabilis que est in aiali:diuersa est a vtute aialiꝫ est in eo:vtpote quarũ vnaqueq; est ſpes p se sepaꝛatiꝫ:ꝛ vnaq̃q; nõ est altera:neq; ꝑdicaᷓ de altera. Quid g̃ est hc q̃ ꝓbeat in aiali vtraſq; vtutes hñi ab aia iali: Sic cũ inueniam⁹ humozẽ extra aere nõ sepaꝛatũ a caloze nõ est neᷓe iõ.vt hũozẽ ꝛ calozẽ g̃ sũt i aere:nõ beat vna foꝛ⁸:aut vna mã. Cũ aũt inueniᷓ calozg nõ ꝓueniat ex motu:iꝫ ex alio calore:nõ iõ ɔz vt calor in alio loco nõ seq̃ᷓ motũ. ¶ Dicemus g̃ nos nõ negare bas vtutes eᷓ diuersas spẽ.ꝛ cõpaꝛi vni eẽntie in q̃ sunt. ¶ Modus aũt itelligẽdi h est. q̃ vltimitas ɔrietaᷓ ꝓbibꝫ coꝛpa elntaria recipe vitã. Ɔs quo minoꝛ fuerit ɔrietas:ꝛ magis acceſſerint ad tẽperãtia q̃ nõ bꝫ ɔriũ:icipiẽt assimilari coꝛpib⁹ celestib⁹:ꝓp qõ debẽt recipe vtutẽ viuificatẽ a suba separata regẽti. Qõ aũt fuerit ꝓpinqus tẽperãtie. fiet receptibilꝰ vite:donec perueniaᷓ ad finẽ quo nihil põt eᷓ ꝓpinqus tẽperãtie:neq; remotius ab vtriq; extremis ɔrius:ꝛ tũc recipit subaꝫ q̃ est simillima subẽ sepate aliq̃ mõ:sic sube celestes: ꝛ tũc id qõ accidebat in aliõ ꝓter illõ a sepato:accidat in illud ex ipsa bac suba recepta:cũ q̃ iungiᷓ suba sepata. Cui⁹ rei ponam⁹ exẽplũ in nãlib⁹:loco subẽ sepate cogitem⁹ ignẽ aut solẽ:ꝛ loco coꝛpis aliq̃ coꝛp⁹ qõ patiaᷓ ex igne:ꝛ sit spericũ:loco aũt aie vegetabilis sit ipm calefieri ex igne: ꝛ loco aie aialis sit ipsiꝰ illuminari ab illo:ꝛ loco aie humane sit in eo ignẽ accẽdi. ¶ Dicem⁹ q̃ q̃ hoc coꝛp⁹ spericũ patiẽs:si ignis agẽtis in illud nõ fuerit situs talis:vt paulatí recipiat in se ignẽ accẽdi;nz lucẽ ei⁹ ꝛ lumẽ:iꝫ sit talis vt recipiat ab eo calozẽ:ꝛ nõ recipiat ampli⁹:si vero fuerit sit⁹ ci⁹ talis vt recipiat calozẽ ab ipso:ꝛ ꝓter h̃ fuerit ꝑpe positũ:aut puiũ:aut alio aliq̃ mõ illumineᷓ ab eo fortiter:tũc sil cũ eo calefiet ꝛ illuminabiᷓ:ꝛ lux cadẽs i illud ex ipso erit ꝑn⁹ cũ sepato calefaciẽdi illud. Sol.n. nõ calefacit nisi radio. deinde si aptitudo fuerit maioꝝ:ꝛ fuerit ibi aliqd qõ solet accẽdi ab agẽte qõ solet ꝓreᷓ sua vtute aut radio:accẽdeᷓ ꝛ fiet flãma.i.coꝛp⁹ sile sepato aliq̃ mõ.q̃ flãma eᷓ erit cũ sepato cã calefaciẽdi.ꝛ illuminãdi sil.ita vt g̃uis sola eẽt:tñ ꝑficereᷓ calefactio.ꝛ illuminatio. Et ꝓter h̃ ẽt poterit calefactio inueniri ꝑ se sola. aut calefactio ꝛ illuminatio p se sola:quoꝝ posteriores non eẽt ꝑn⁹ a quo emanarat ꝓius. Cũ aũt oia sil cõcurrũt:tẽ id qõ fuerat posteri⁹ fit ꝑn⁹ etiã ꝓzis ꝛ emanat ab eo id qõ erat ꝓius. Sic debet intelligi dispositio virtutũ aialiuꝫ. postea in libꝛis posterioꝛibus sequeᷓ per qõ istud clari⁹ fiet:cum loquemur de generatione animalium.

Nota pulchꝝ exẽplum.

¶ Capitulum. VIII. de ostensione instrozū ānime.

A Gngruū est loqui de instrumentis q̄ bz aīa: sed dicemus q̄ multū p̄esumserūt quidā de mēbris ex quibus pendent p̄incipales virtutes ale p̄esumptione duplicis perfidie: sequētes arrogantiā maloz auctoz. Jn hoc eni lapsa est vtraq; duarū sectaruz. ita q̄ exceserunt modū. Jlle aūt potius errauit q̄ posuit aīam vnā eēntiā: z p̄eter ℔ iudicauit mēbra p̄incipalia esse multa. ¶ Cū eni discessit a p̄his tenētib⁹ multitudinez partiū aie: z cōsensit tenētibus eā eēynā: nesciuit q̄ ex ℔ sequīt ponere ynū mēbroz p̄imū ex quo p̄incipaliter pēdeat. Qui aūt pres aie multiplicauerūt nō curauerūt vnicuiq; pti ponere eius ꝓpriū locū z sedē p se: p̄imo q̄ dicem⁹ q̄ virtutū aialiū cozpozaliū vehiculū est cozpus subtile spirituale diffusuz in cōcauitatibus q̄ō ē spiritus. Si eni vtutes aie pendentes ex cozpe diffunderent non enīre cozpoze opilatio viarū nō p̄ohiberet diffundi virtutes motiuas z sentientes: z etiā imaginabiles. Sed ꝑ bibet manifeste fm eū qui cognouit experimenta philosophica. ¶ Cōparatio aūt huius cozpis ad subtilitatē humoz z eu apozationē est sicut comparatio membroz ad spissitudinē humoz: habet aūt oplexionē ꝓpriā que mutat etiā ꝑt necesse est in eo esse diuersitatem: pp quā sit vehens virtutes diuersas. Complexio enim qua cōcupiscitur non est apta vt per eā sentiat. Neq; cōplexio que est apta visibili spiritui: est apta spiritui mouenti. Si aūt cōplexio vna esset virtutes que sunt in spiritu eēnt vna: z actiones eaz vna: vnde si anima vna est: oportet membrū esse vnū: per q̄ō p̄incipaliter ex cozpe pendeat: z ex quo regat cozpus. z augmentet. Et fiat hoc mediāte hoc spiritu. Et hoc vt ꝓia actio: quā facit ipsa anima sit ipsius membrū: quo mediante diffundunt eius virtutes in alia membra. Et vt ipsum mēbrū sit generatū ante alia mēbra oia: z sit p̄imus locus vbi generat spūs: hoc autē est cozpus sicut nobis ostendit qui certificauit hec cirurgia va. ¶ Postea autē hec clarius faciemus in libro qui est de aialibus. Oportet ergo vt aia ꝑncipaliter pendeat ex cozde. Jmpossibile est autē ꝓius eaz pendere a cozde. z postea a cerebro. Cum eni pendet a p̄imo membro: fit cozpus aial. ¶ Jn secūdo autē nō operat nisi mediante p̄imo. Anima autē vitificat animal ex cozde. ¶ Possunt autē virtutes aliarū actionuz emanare a cozde ad reliq̄ mēbra. Emanatio aūt debet emanare ꝓius ab eo a quo pendet p̄incipaliter. ¶ Jn cerebro autē perficitur complexio spiritus: qui est aptus ad vehēdū virtutes sensus z motus ad cozpora: ad hoc vt fiant apta ad exercenduz suas actiones. Sic etiā est dispositio epatis comparatione virtutis nutritiue: quāuis cozpus sit p̄imū p̄incipiū ex q̄ p̄incipaliter pendeat: z a quo diffundit ad alia: z fiunt actiones in reliquis membris sicut p̄incipiū sensus: fm eos qui dissentiunt ab hac dictione nō est nisi cerebrum. sed actiones sensus non sunt in eo: neq; ex eo: sed ex alys membris: sicut ex cute z oculo z aure. Neq; ꝓp hoc necesse est cerebrū nō esse p̄ncipiuz. Similr cozpus potest esse p̄ncipiū virtutū nutritiuarū: quarū actiones sunt in epate: z virtutū imaginatiōis z memorialis z formalis: quaruz actiones sunt in cerebro. Jmmo opz vt p̄incipiū diuersarū virtutū non sit aptum ad hoc vt emanent ex ℔ loco eius oēs actiones eaz: sed opz vt deriuent ꝑ istrumenta diuersa que creant post illud mēbrū: ex quo emanet ad illa virtus digna cōplexione illius mēbri z aptitudine eius: sicut postea scies in libro de aialib⁹: ita vt mēbrū q̄ō est p̄incipiū non generet. ¶ Quapropter creati sunt nerui in cerebro z venę i epate: siue cerebrū: z epar sint duo p̄ima p̄incipia sentiendi: z mouendi z nutrien di: siue sint duo p̄incipia secundaria. ¶ Cū aūt emanauerit a cozde virtus creandi z generādi ad cerebruz non erit magnū si cerebrū trāsmittat ex se instrumentū p q̄ō transumatur ad eū sensus z mot⁹ a cozde: aut coz transmitat ei ex se instrm: quo mediante diffundat ad eū sensus z motus: nō debet aūt hic nos cōstringere ad generatione neruoz an sit eoz p̄incipium a cozde vel a cerebro. Sed cōcedemus eos esse a cerebro: z q̄ trāsmittunt a cozde sicut epar: q̄ō transmittit ad stomacum per q̄ō suggat ab illo: z habet etiā venas attribuentes aly. ergo non opz vt in membro q̄ō est p̄incipiū alicuius virtutis sint p̄incipales actiones ipsius virtutis: z vt sit istrumentum actionū ipsius virtutis. ¶ Possibile est aūt vt instrumentū sit creatum ad transeunduz ex alio: z q̄ non transumit nisi post q̄ est generatuz: ita vt de cerebro id q̄ō primo est creatū non sit p̄incipiū sensus z motus in effectu: sed sit aptum fieri aliq̄ p̄incipiū mēbroz q̄ sūt post illud cum transumpserit ab alio. ¶ Et postquā generatū fuerit ei instrumentū transumendi ab alio. vnde cum creati sunt nerui pertingentes ad coz: coz transumit sensū z motū a illo: potuit aūt cum ipso cerebro generari hoc ptingens ad coz sine p̄ioritate: ergo de eo q̄ō a cerebro pertingit ad coz: neq; est ratio: neq; vī esse. Luz eni creat cerebrū creat cū eo ex materia eius aliqd pertingens ad coz. Alienū quidez a cozde per q̄ō transumatur sensus z motus: quāuis ortus eoz a cerebro z peruentio eoz ad coz nō sit adeo manifesta: vt putauit ille q̄ ꝑsumpsit dicere q̄ ortus neruoz qui sunt iter cerebrū z coz. sunt a cerebro ad coz: z non a cozde ad cerebrū: sicut suo loco ostendem⁹ cū loquemur de naturis animaliuz. vbi ꝓlixius faciem⁹ verbū q̄ō possit sufficere. ¶ Redibimus aūt ad aliud dicentes nō ee impossibile vt p̄incipiū essendi aliquā virtutez sit in vno membro a quo eat ad aliud in quo illa virtus perficiat. deide redeat ad p̄imū membrū: z iuuet illud. Nutrimentū eni non puenit ad epar nisi a stomaco: z deinde cum sit ibi aliquāmodi redit z nutrit stomacū: similiter pōt nutrire coz p venas que q̄si nascunt ex cozde. Sed q̄ virtus non perficitur in cozde non nutrit coz nisi post q̄ perficit in alio membro. Similiter est etiam dispositio sensus cōmunis ex q̄ est p̄incipiuz cuiuslibet virtutis sensibilis: z ad quā postea redit cum lucro. Sensus aūt ipsius cozdis: z ꝑcipue tactus maioz est q̄ sensus ipsius cerebri: vnde intelligibiles z foztiores sunt eoz dolores. Sed quāuis nō sit illicitū virtutes fieri validiores z foztiores extra p̄ncipia sua: eo q̄ foztiuntur materias per quas fiunt buiꝰ. videt tamen q̄ extremitatū chordarum maioz est potentia ad contrahendum q̄ potentia suoꝝ p̄incipioꝝ: q̄ sunt versus partem neruoz: ergo coz est p̄incipium p̄mū: z ab ipso virtutes emanant ad cerebrum: quarum quedā suas actiones perficiunt in cerebro z in partibus ei⁹. sicut imaginatio z formalis z cetere: quedam vero emanant a cerebro ad alia membra: que sunt extra illud: sic ad pupilam z ad musculos mouentes. Et a cozde emanat ad epar virtus nutriendi. deinde ab epate emanat ad totū cozpus mediantibus venis: z nutrit etiaz coz. virtutis enim p̄incipium est ex cozde: sed materie p̄ncipium est ab epate. ¶ De virtutibus autem cerebri: visus perficitur humoze cristaloide qui est sicut aqua limpida: q̄ recipit formas visibiliū: z reddit eas spiritui visibili: z fit perfectio videndi in contractu neruoz concauoz. sicut cognituz est ex eius cirurgia: z ostēsione dispositionis sue. ¶ Olfatus autem fit a duabus caruncul is. que sunt in p̄ima parte cerebri sil. bus mamillaꝝ capitibus.

B

¶ Gustus vero fit a neruis cerebri ꝑtingētibus ad lin-
guam: ⁊ palatum: ⁊ dantibus eis virtutem sensus: ⁊ mo-
tus. ¶ Auditus etiam fit a neruis cerebri qui pertingūt
ad cartilaginem: ⁊ expandūtur in superficie eius. ¶ Ta
ctus quoq; fit a neruis cerebri. ⁊ musculis diffusis: ꝑ to-
tum corpus: plures autem nerui sentiendi nascuntur ex
prima parte cerebri. Anterior eniz pars cerebri mollior
est: ⁊ mollities est vtilior ad sentiendum: pars vero cere-
bri que fuit posterior ⁊ vicinior spine fuit durior: vt pau-
latim durities accedat ad spinā. Cuius tenuitas debet iu
uari a duritie: plures aūt nerui motus qui sūt cerebro nō
nascuntur nisi a posteriore parte cerebri que est durior:
⁊ durities est vtilior motui: ⁊ plus ꝯferēs ad hoc. Ex ple-
risq; autē neruis motus generanť musculi. ¶ Sed cuz
pertrāseūt musculos ex illis: ⁊ ligamētis generanť chor-
de: extremitates aūt eoꝝ plures continuanť cuz ossibus.
¶ Et aliquādo continuanť alicubi nō cū ossibus. ¶ Et
aliquādo continuanť musculi cuz membro moto: nulla
chorda mediāte. Nucha aūt est sicut pars cerebri pene-
trans foramina spondilium ad ꝑ vt id qđ fit exterius nō
elongetur a membris. Sed ex nucca generanť nerui: ⁊
transmutanť ad propinqua loca: que debent moueri per
illos. ¶ Uirtus vero formalis ⁊ cōmunis sensus fiunt
in prima parte cerebri: spiritu replente ipsum ventriculū:
que oia nō fiunt ita: nisi vt respiciant super sensus: quoꝝ
plures nō deriuantur nisi ex priore parte cerebri. ¶ Co-
gitatio vero ⁊ memoria sunt in alijs duobus ventricu-
lis. Sed memorie locus est posterior: iō vt spūs cogita-
tionis sit in medio. s. inter thesaurū formarū ⁊ thesauruz
intentionū. Et spatiū qđ est iter vtrūq; est eq̄le: ⁊ vt ille:
Obiectio. ⁊ estimatio dominēť in toto cerebro. ¶ Pōt aūt hic ali-
quis opponere dicens: quomodo forma vnius montis:
imo forma totius mundi. pōt describi in instrumēto par
uissimo portāte virtutē formatiuā. Cōtra quā dicimus:
Respōsio scientia ꝙ corꝑa possunt diuidi per infinitū nos excusat
ab hoc labore: sicut mundus describiť in paruo speculo:
⁊ in pupila: ⁊ diuidiť: qđ ibi describiť ꝑm diuisionē illius.

Corpus eni paruissimū sic diuidiť: sic diuidiť ⁊ maximū
in numero ⁊ figura: quāuis diuisio vnius differat a diui-
sione alterius in mēsura. Similiter est dispositio forme
imaginabilis in suis materijs: sic eni est cōparatio ei⁹ in
quo describitur forma imaginabilis vnius ad aliū quā-
tum ad magnitudinez eius qđ describiť: sicut cōparatio
duoꝝ extrīsecoꝝ in sua magnitudine: ⁊ paruitate serua-
ta similitudine in spatio. Uirtus aūt irascibilis: ⁊ qđ pen
det ex ea non eguit mēbro ꝑter ꝑn^m. Actio eni eius vna ē:
⁊ congruit cōplexioni calidissime ⁊ eget ea. Nō enim est
eius operatio ꝙ aliquādo operať. sic operatio eius ꝙ as-
sidue operať. ita ꝙ timeť ne multū accendať. Ira enim
non accidit nisi aliquādo: que autē assidue operanť sunt
comitantia nos: sicut intellectus: ⁊ cogitatio ⁊ silia: que
necesse est in nobis permanere vel recipere: vnde mem-
brum aptum recipere ista debuit esse humidum ⁊ frigi-
dū: ⁊ hoc est cerebrum: qđ nō multū accendiť calore na-
turali: sed resistit accensioni que venit ex motu. ¶ Nu-
tricatio autē debuit necessario fieri corꝑe non sensibili.
ideo vt cum impleretur nutrimento: ⁊ euacueret nō do-
leret neq; noceret ei qđ penetraret in ipsum: ⁊ ab ipso ad
ipsuz: vñ fuit necesse esse multo humidius: ad hoc vt cō-
seruaret calorē fortē resistentia ⁊ equalitate: ⁊ hoc mem-
brum posuerunt epar. ¶ Uirtutē aūt generandi posue-
runt in alio mēbro: multum sensibili: vt hoc iuuaret ad
inquirendū coitum ardentissime: ꝙ nisi esset: non curare
tur inde: ⁊ si non esset ibi delectatio: non haberet ꝑo eo
tantū anxietatis ⁊ sollicitudinis: qz nō erat necessarium
vite singularis. ¶ Delectatio vero pendet ex mēbro sen
sibili: ꝓpter qđ facti sunt testiculi: q iuuanť etiā alijs in-
strumentis: quoꝝ quedam attrahunt materiā: ⁊ quedaz
expellunt: sicut postea scies cū loquemur de aialibus.

¶ Explicit aureū opus de aia Auicēne: qui sextus nāliuz
eiusdē dr̄: castigatū diligenter: ac optime emendatū Pa-
due ꝑ duos venerabiles canonicos regulares sci Augu
stini: in mōasterio diui Joānis de viridario cōmorātes.

¶ Laus deo.

Incipit liber de aialibus Auicēne super libꝝ de aialibus Aristotelis trāslatus ab Arabico in latinum p magistrū Michaelē scotū. Federice dñe mundi Imperator. suscipe deuote hunc libꝝ Michaelis scoti. vt sit gratia capiti tuo. ⁊ torques collo tuo.

Taialia q̄dā cōcāt i mēbris sic equꝰ: ⁊ bō i neruo ⁊ i carne ⁊ i mēbris ꝯ similibꝰ vt in babitudine mēbroꝝ. Et q̄daꝫ discrepāt in mēbro. Discrepāt in mēbro. vel q̄ mēbrum est simplex vel cōpositū. Exēplū secūdi é: q̄ equus bꝫ caudaꝫ ⁊ bō non. Et exēpluꝫ primi est q̄ testudo bꝫ concaꝫ ⁊ critius spinaꝫ. ⁊ bō non. pisces squamas. In babitudine aūt aut q̄titate: aut q̄litate. aut situ. aut actione. aut passiōe. Quātitate vt os oculi nictioracis magnū. ⁊ os oculi aquile paruū. aut nertu. vt in araneis. quaꝝ pedes in aligbus sunt. 8. in aligbus. io. ⁊ quarūdā. 6. Qualitate colore ⁊ figura. aut mollicie ⁊ duricie diuersitas i situ. vt in mamillis elephātis. ⁊ eque. Diuersitas in actiōe: vt in auribus elephātis cū gbus pugnat: ⁊ suis naribus cū gbus accipit. Diuersitas in passiōe vt i oculis vespertilionis: qui sunt debiles. ⁊ etiā oculi yrundinis ecōtrario. Partes vero aialis. aut sūt humide. vt sanguis pinguedo medulla. aut sperma ⁊ humores. aut dure vt nerui vene ossa capilli. ⁊ cartilagines ⁊ coznua. Et sic diuersificanť aialia q̄ō q̄dā ipsoꝝ sunt aquea. ⁊ q̄daꝫ agrestia. Et aquea sunt multis modis: q̄ q̄dā in nutrimēto ⁊ habitatione sunt aquea: ⁊ q̄dā ispirāt aquā ⁊ recipiunt in vētre: ⁊ euomūt eam: ⁊ nō viuunt extra aquam. ⁊ q̄daꝫ sunt quoꝝ nutrimentū. ⁊ habitatio sunt aqua. Ueruntamen cū hoc ispirant aerem trā: ⁊ ita faciūt nutrita in aqua. sine que egrediunť ab aqua. sicut cozuca. Et q̄daꝫ sunt trā in aqua habitātia. sicut q̄dā cōche ⁊ alzuti q̄ non apparēt alibi. ⁊ nō intrat aqua in vētre eoꝝ nisi seōz viā acquirendi nutrimētū: nō scōz viā inspirationis. ſz quod via ispirationis est vt spiret: deinde euomat pulsaz ad cuē tationē calozis nālis. vt expellat supfluū calidū. ⁊ aquea q̄ viuūt in aqua: ⁊ nō solū ex aqua licet etiā illud aial q̄ō viuit solū ex aqua: nō bꝫ solū nisi aquā. ⁊ q̄dā aialia sunt in pelago. q̄dā in stagno. q̄dā in mari: stagno vt rame. ⁊ q̄dā agrestia inspirāt p os ⁊ p nares trā: vt apes ⁊ muſce ⁊ vespe: ⁊ aialia annlosa: ⁊ q̄dā aialia sūt aquea ⁊ postea fiunt agrestia. sicut grece medeiēdes: ⁊ viuit in fluminibꝰ: deinde alteratur eius fozma. ⁊ fit astaraz. ⁊ egreditur ad agrū. ⁊ aialia aquea q̄dā sūt vndosa: ⁊ q̄dā in ripa. ⁊ q̄daꝫ cenosa: ⁊ q̄daꝫ manent in petris: ⁊ animalia que manent semper in loco sunt sicut spes cōchaꝫ. ⁊ quedā sunt libera corpoze vt multi pisces. ⁊ q̄dā adherēt cōchis in pzincipio: ⁊ post liberanť vt q̄rāt melius nutrimētuz sufficiēs q̄ nō offert eis aqua nutrimentū sufficiēs. ⁊ taliū sunt q̄dā que grece noiant armacha. ⁊ quedaꝫ aquea submergūt se sup caput. ⁊ bīt alas vt turtures. ⁊ q̄dā p pedes vt rane: ⁊ q̄dā pedibus ambulāt in pfundo vt cācer. ⁊ q̄daꝫ serpentes sine alis sicut vermes. ⁊ q̄dā pisces ⁊ oia aialia agrestia: ⁊ aues bītes alas incedūt pedibus. ⁊ sunt q̄dam aues. quaꝝ incessus est difficilis: vt irundines. ⁊ aues nigre. ⁊ vespertiliones. Et dico. ego iā vidi auem minorem vespertilione. ⁊ similem ei. ⁊ q̄ñ cadit super terram cadit sup alas. ⁊ dr̄ albasie arabice vespertilio: ⁊ vacillat ac si careret pedibus: ⁊ ambulat inuite. ⁊ Ari. recolit in doctrina prima spēm irūdinis. que appellanť albzoniznim: q̄ nō apparet nisi post pluuiā in fine estatis. ⁊ est auis modica. ⁊ illa q̄ bīt cozium vt mēbzanas in alis. q̄dā de illis nō bīt pedes: sicut serpētes q̄dā alis volantes. ⁊ aues diuersanť: qz q̄dā ambulant ⁊ volāt simul ꝯgregatiōe vna vt grues. ⁊ q̄dā diuisim. vt aquile. ⁊ q̄dā volātia volāt cō gregatim: ⁊ q̄dā bina vt alcata: ⁊ quedā aliqñ segregantur. aliqñ sepanť. ⁊ aialiū q̄dā sunt vrbana. q̄dā agrestia. ⁊ iter aialia homo nō pōt viuere solus: ⁊ grues: ⁊ apes: ⁊ formice cōicant boi in hoc. Scd grues ⁊ apes bīt pncipē. formice aūt bīt coadunationē. sed nō bīt pncipem. ⁊ diuersanť etiā in mō cibarioꝝ. ⁊ q̄dā aues variant in eo mestionibus: qz q̄dā comedunt carnes. ⁊ q̄dā grana. ⁊ q̄dā berbas: vt anser: ⁊ palūba. Et gbuldā est esse certuz in cauernis: ⁊ q̄dā in mōtibus. ⁊ q̄dā in plano. ⁊ q̄dā venantur de nocte. vt gdā lupi: qui dñr anhoba. ⁊ nicticozax: q dr̄ bebuz. ⁊ q̄dā venanť de die. vt accipiter. ⁊ q̄dā de die ⁊ nocte vt catti. Ex aialibus q̄dā famulanť ⁊ domanť. vt bō. ⁊ q̄dā qz nascuntť cū hominibus: sicut catti. ⁊ canes ⁊ equi: ⁊ q̄dā violēter. vt leones: ⁊ q̄dā nō domanť vt crual: ⁊ q̄ domanť q̄dā nālr cito vt bō: ⁊ elephas: ⁊ q̄dā tarde vt leones. Et sūt in oi spē q̄dā spēs agrestes. sicut ⁊ in hominibus. ⁊ q̄dā bīt vocē: ⁊ q̄dā nō. ⁊ q̄ bīt vocē circa pubertatē ⁊ coitū sunt vehemētiozes vocis pter q̄ bō. ⁊ q̄dā aialia semp coeūt vt gallus: ⁊ q̄dā bīt certuz tps ad coeūdū: ⁊ taliū etiā in ipso defiderio q̄dā sunt pauci coit⁹. sicut aial qō dr̄ grece cōchi raidon: alius caracozaldon. ⁊ ēt q̄dā aialia appetūt coitū cū spē sua. ⁊ q̄dam cū oi spē: ⁊ q̄dā sunt semp ꝯinētia: Et in mozibus differentia est in aialibus: qz q̄dā sunt pauce iracūdie. vt vacca. q̄dā vehemētis stultitie: ⁊ acute iracūdie. vt aper agrestis. ⁊ q̄daꝫ pia ⁊ mūda. vt camellus. ⁊ q̄dā sunt pzuoꝝ motuū astuta vt serpētes. ⁊ q̄dā fortia magnanima. vt leones: ⁊ q̄dā fortia ingeniosa ingratiosa agrestia vt lupi. ⁊ q̄dā ingeniosa pzuoꝝ motuū vt vulpes: ⁊ q̄dā vehemētis ire ⁊ laborioſa q̄ ꝯueniūt boibus vt canes. ⁊ q̄dā sunt valde astuta ⁊ familiaria vt simie ⁊ elephātes. ⁊ q̄dā bīt verecūdiam ⁊ cautelā vt anser. ⁊ q̄dā iuida ⁊ ammiratiua pulchritudinis sic ⁊ bellicosa sicut pauo. ⁊ q̄dā bone memozie sicut camelus ⁊ asinus. ſz solus bō memozat oblita. Et qz oē aial fuit humide ſulbe ⁊ in eo fuit calor. dissoluēs humidū ⁊ aer calidus circūstās. Necessariū fuit in eo nutrimētū ⁊ tunc indiguit mēbris nutritiuis. ⁊ tūc diuidunť illa mēbra scōm diuersaz māz vel nām. Nutrimētuz aūt nō est nisi in quo est aligd siccū. aqua enim dat viam penetrationi nutrimenti. ⁊ sic educit superfluū. aut p viā vnam siccam ⁊ aquosam vt in auibus: aut per duas vias vt in boibus. Et alia q̄ nō pñt saluare suā spēm p se semp dat membrū eis qō expellat semen. ⁊ membrū qō suscipit. ⁊ qō suscipit illud est matrix. ⁊ loco matricis aliud est in gbusdā. Et sensus tactus est cōis. vt boie qui bꝫ eius ſstrumentū vt carnem aut neruū: ⁊ aialiū alia bīt q̄dam loco illoꝝ. ⁊ aialiū q̄dā gñant aialia. ⁊ q̄dam primo vermes: ⁊ postea sua mēbra perficiunť postmodū: ⁊ quedā femine faciunt ouа: ⁊ oē aial marinū magnū vt delphin ⁊ cellete. ⁊ aialia bītia pilos ⁊ spinas. ēt si sint spine arma generant sibi silia. ⁊ quedā ouāt in vētribus suis. deinde fiunt vermes anteq̄ exeāt: vt celete. Et q̄dā bīt ouа. ⁊ anteq̄ ouant fiunt aialia cōplera. vt magne yipere. Et ouа bītia testas bīt intra se duos colozes: albū ⁊ citrinū: qō bꝫ mollē testam bꝫ vnicū colorē. vt cellete ouа. Et aialiū quedam bīt pedes: ⁊ quedam non. ⁊ que bīt pedes

quedã babent duos.7 quedã.4.7 q̃dam etiã plures.7 q̃ dã.4.4 sicut est aial qõ vocat nigredines auré. Et arane pedes multos bñt.7 numerus pedũ semp est par:7 bt equetur semper in cessus 7 onus. Silr q̃dã bñt alas:7 q̃dã nõ:sicut spes piscũ que appellant cellere q̃ bñt latã caudã.7 vocant insatomus:7 nitit in natõe sua sup suas dimẽsiões sui corpis Et q̃dã rane bñt alas sicut marine dicte.siue dicte agrestes que nõ iueniunt in riuis.7 fortasse est illud qõ inuenit in arboribus:sed pisces bñtes alas q̃dam bñt.4.positas sup latera.7 q̃dã duas alas sup vẽtre:7 duas ad dorsũ.Et q̃dã pisces bñt alas sicut marine dicte.siue dicte agrestes que nõ iueniunt in riuis.7 fortasse est illud genus qõ dr malachie.7 pisces duri corpis si non habuerint alas iuuant cauda.7 acãphea natat pedibus: 7 cauda.Et oẽ aial anulosũ nõ bz cutẽ.Et oẽs aues q̃ sunt plumate bñt sanguiné.aut oẽ illud cui9 sunt ale cutis aut corium.aut cisac bñt sanguiné.vt vespertilio.lz in q̃busdã non sit ita.vt in apibus:7 q̃busdam aialibus bñtibus alas.Et cisacientes q̃dã bñt duas alas.7 q̃dã bñt q̃ttuor:7 q̃dã bñt aculeũ.7 q̃dã mordicant cũ rostro.sicut muscillio.7 forte sunt q̃dã q̃ bñt alas cisacientes cũ membrana sicut scarrabeus.Et aialia nõ bñtia sanguiné sunt minora quã bñtia sanguiné pter paucas spes marinas: ex eis sunt malachie magni corpis cũ fuerint in stationibus calidis 7 in vndis nõ frigidis.Et oẽ alal sanguineũ iuuatur 4.pedibus:aut duobus pedibus:7 duabus manibus.aut duabus:7 duobus pedibus:7.4.alis.Et quoddã genꝰ pisciũ qõ vocat grigim.de quo dr q̃ nascit vna die. 7 morit eodẽ:bz duos pedes:7.4.alas.7 cancer bz multos pedes:Et iã diuertamus sermonẽ nostrũ ad mẽbra. 7 gñationẽ eoꝝ:7 q̃ in canone nostro sufficiẽter de bis ptractauimus:tũc volẽs scire illud auditor trãsferat se ad canonẽ.nisi q̃ cognoscat hic q̃ os fuit in aiali ad sustẽtamẽta corporis.7 eius fundamẽtũ suoꝝ motuũ.Et cartilago fuit cõposita ex subа carnis:7 ossis:q̃tenus esset gradata cõtio inter os:7 carnẽ p ipm 7 pspera:scõm qõ oẽ mediũ bz uenire cũ extremis.qñ si os cõgeret imediate cũ carne:tũc ledoret caro ab osse in oi strictione. Et iuuamẽtũ cartilaginis est q̃ ipm sit fundamẽtũ musculorũ in locis in q̃bus nõ cõperit situs ossis scõs qõ videm9: q̃ corã pectorali petrili positi sunt lacerti epiglotis:7 lingue:Et nerui qui necessary sunt pter sensũ 7 motum.7 duri ad icisionẽ 7 flexibiles pter incuruationẽ. Et si ligamẽtũ ossium fuit sine sensu.7 ne in motu essent in cõtinuo dolore.Et tele siue mẽbrane fuerint sup membra ad seruãdũ ea in figura sua:7 tũc bz sensum mẽbris que tegunt que carent neruis.qñq; eis accidit apostema.7 ventositas distendẽtia illã pelliculã. Et caro fuit. vt ipleret vacuũ.Et iter mẽbra scõs suũ numeꝝ q̃ pstat aliqd aliud dñr bre iuuamẽta:7 id qõ pstat dr subseruies.7 pstãs inquãtũ pstans est.ante pncipale:scõm qõ dicimus corẽ pncipale: eo q̃ est pncipiũ gñationis tñ:7 pulmo pstat ei aerẽ:7 dr bre pulmo pter hec iuuamẽtũ. Et scõm. G. q̃ epar opabat sanguiné sicut cor spũs:dicebat epar bz principale:7 quo ad istã pncipalitatẽ dicebat stomachus bre iuuamẽtũ.Et q̃ post digestionẽ de epate sequebat tertia 7 quarta digestio:quo ad illas dicebat epar bz bere iuuamẽtũ.Et nerui qdã faciũt ad sensum:7 qdã ad motũ:aliq̃ 7 virtus motiua 7 virtus sensitiua iũcte sũt in vno neruo:aliq̃ diuise sunt in duobus.Et membrane oẽs inuoluentes oia membra pcedentis: nascunt a mẽbranis latex.Et mẽbrane oẽs inuoluẽtes nutritiua nascunt a mẽbrana q̃ supponit musculis ventris. Et epar nõ habebat fila in se.q̃ nõ oportuit ipm moueri.Et q̃ duetunice inuolunt aliqd.hoc est pter saluationẽ illius membri necessary.Et in capite bois plures future sunt.7 iã vidit Ari.boiem nõ bñtẽ iuturã in capite.7 sepe hoc accidit mulieribus.Et residuũ huius capituli q̃ret gs in pmo libro meo q̃ scribit de canone:7 reuertamur ad verbũ Ari. Q̃n frons lata est.significat stultũ:7 rotũda significat fortitudinẽ.Et supcilia sunt pter defensionẽ oculoꝝ a pulueре.7 illa q̃ sunt scõm lineã rectã significãt femininũ:7 q̃ reflectũt p incuruationẽ a pte nasi significãt acutũ.Et q̃ lacrymant ad lachrymale silueстre significat ioculatorẽ. ¶ Et inter oĩa membra oculi maxime significãt mores aie.Et lachrymale domesticũ cũ est modicũ significat astutũ.Et q̃ bõ bz in lachrymali domestico multaz carnẽ sicut aliquando bz miluus malus est 7 astutus.Et q̃ bz supcilia depẽdẽtia fuidus:oculi mediocres bonũ 7 pacẽ significãt.Et extẽsi ad anterius significãt stultũ:7 profundi subtilẽ.Et q̃ bz oculos diu aptos sine verecũdia ẽ 7 stultus.Et q̃ tremulos est leuis:7 mediocris est bonus iter ista.Et oẽ aial faciẽs gñationẽ alteri9 aialis bñs oculos pter cheldri:q̃ est spes muris.7 forte bz oculos coopertos p telã:7 hoc est manifestũ boibus q̃ videt in suis foueis oculoꝝ postq̃ iterfectus est ymbras oculi.7 nõ colozis:7 fuit ei tela.pter debilitatẽ visus.Et oẽ aial mouet auré pter boiem.7 q̃dã boies mouẽt sed raro.7 oẽ aial bz aures pter pisces squamosos:7 q̃dã aialia aquea:7 preter quasdã aues.Et oẽ aial faciẽs aial sibi file bz aures pter vipera 7 delphin.Et pili q̃ nascunt in naribus boiuz significãt ipsos cẽ mediocres:7 auditũ bonũ. Et q̃ pinna pulpe.s.aurũ ũgit cũ caros fauce significat stultũ 7 vanũ.Et nares facte sunt pter sternutationẽ:7 expulsionẽ medulle:7 pter ispirationẽ:7 nõ spirat p os.Et significatio sup boc est:q̃ iã vidit Ari.equũ qui habebat os aptũ p marescalcũ.7 strictе erãt nares: 7 subito mortuꝰ ẽ.Et elephas bz calceũ:7 p id odorat.7 diuidit triticũ a terra. 7 Ari.dixit: q̃ oẽ aial bñs sanguiné bz medullã:7 de marinis nõ bñtibus sanguiné.7 bñtibus medullã solum est malachie.7 iter oia aialia bõ est bñs maximã medullaz respectu sui corpis.pter multas opationes quas exercet.Et oẽ q̃drupes bz collũ:7 leo bz illud.q. immobile.7 bz interiora vẽtris sicut canis.Et q̃dã aialia nõ bñt pedes fissos:7 q̃dã bñt fissos sicut elephas q̃ bz in palma.7 digitos:7 sicut camelus exaltat nares in aqua. 7 suus calce9 est res cartilaginosa.Et aialia quadrupedalia pedes suos mouẽt contrario boi:7 elephas voluit pedes fere ad modũ bois.7 manus ad modũ aialiũ q̃drupedaliũ:7 oẽ aial q̃ drupedale voluit pedes prio boi pter bardũ:7 lacertuz: 7 lacertus volnit pedes scõs manus.7 digiti pedũ ei9 declinãt exi obliquo:7 nullũ aial põt voluere pedes.7 manus silr ad extra.sed cõchi est aqueũ:7 extremitates manuũ ei vt sunt pculcate sup spatulas.7 ipedũnt a motu. 7 bz.5.digitos.Et ajalia figũt idifferenter pedes anteriores pter leonẽ.7 camelũ q̃ figũt semp pedẽ dextrũ prius. Et oẽ aial q̃drupes bz caudã:15 cauda cõchi est sicut cauda cerui:7 anterior pars caude est pilosior.7 posterior minus:7 bõ bz pilos vt aialia:7 q̃drupedalia nõ bñt iexcessu sicut i pectie 7 iguine 7 bz supcilia.7 pilos circa vulũ. Sz porc9 7 camelus:7 vrsus bñt multos pilos circa totũ corpus.7 q̃dã sunt aialia in gbus crinis.7 cauda assilanẽ sicut in equo.7 illi crines cadunt aliq̃n sup spatulas. siẽ in egceruo.7 ego credo. q̃ illud aial qõ dr egcerui9 ẽ vaca q̃ nascit in terra parthoꝝ:7 femina nõ bz cornua in bñgne.7 bz corp9 ad quantitatẽ cerui:7 boies faciũt in terra mea sedaces de crine illaz.7 dixit Ari.qõ ista aialia sunt in terra q̃ dr anchochaũ:7 dria ẽ iter istas montanas vaccbas in illa terra.7 domesticas q̃ iter porcos ad nos mõtanos.s.7 domesticos:7 bñt pulchros oculos.7 sũt acuti visus.7 vertũt cornua post sicut caper.Sz aial qõ dr eg-

Libro de physico audito.

Notãdũ

cernus eycit cornua ad ſilitudinē hyænuli africi tortuoſe in circuitu ſcōm lōgitudinē. Et ſolus camelus hz additamētū in dorſo: z aliqs hz duo additamenta. Et cohab cameli eſt ſicut cohab eg: z ē parui reſpectu ſui corpis. z in hoc conuenit elephas cū eo: z camelus: z ſciſſura ſua hz pelē in medio ſicut ē in paca anſeris: z camelus hz fiſſuras carnoſas ſicut vrſus. z ppter hoc faciūt boies artificialr ſoleas ne ledaī teneritas carnis ſue ſubt⁹. z camelus hz culmos in ſupiozi: z nō ḡrtos z ſcōos. z ſolus hō hz tibias carnoſas multū: z hō hz vngues. z camelus vngulas fiſſas: z aliqñ in aliq̄ regiōe bñt cameli vngulas ſic eq⁹ ſicut in regiōe rome: z nō eſt ppter hoc dña multa. Et q̄ bñt cornua bñt vngulas fiſſas. Et aſin⁹ idicus g nō hz ni ſi vnicū cornu in frōte: hz ſoleare in pede ſicut equus. ſed aial qō dr archa hz vnū cornu. z fiſſuraz tm̄ ſicut otis z ſoleas. Et oē cornutuz eſt q̄drupes: bñs dico cornu nāle: niſi accidat illud ex mutatiōe accidētali ſicut i cornu ſer pētis: in terra egypti. Et oē aial hz cornu vacuū ꝓter cer uuz. Hz ego audiui in terra parthoꝝ quoddā cē aial qō appet ſcōm gd vacca. z ſcōz gd camelus. z hz cornu magnū: z in cornu ſunt anguli. z ab illis anguliſ naſcunt rami. z icuruant in ſe illi rami. Et cornu illud in dñēfione ꝓfunditatis hz cubitū vnū z mediū. z illud cornu aliqñ ē triāgulare. aliqñ q̄dratū tortuoſuz nō recte: z adducūt in terrā nr̄az a terra ꝓpoz. z faciūt boies inde ſellas ex illis. ſ. cornibus. Et oē aial hz cornu fixuz niſi ceruus. Et neſcio ego vtꝝ ꝑdictū aial mutat ſuū cornu: z fortaſſe mutat ꝓpter ſui ꝓderoſitatē. Et in aialibus locus mamillarū. aut eſt in pectore. aut ꝓpe pectus. aut in vētre. aut in inguina. Et elephas mas hz mamillas ſic hō mas. z mares aialiū bñtiū ſotulares nō bñt vbera ꝓter eos g aſſimilanī mribus. ſicut in gbuſdā egs. Et q̄dam aialia bñt pellē virge eminētē ſicut equus canis: z hō: z q̄dā bñt vir gā itra. vt delphin: z elephas hz virgā ſicut equus: niſi qz ſua virga pua eſt. ſcōm q̄ntitatē ſui corpis. z eſt mino: ſuo calcaneo. z nō hz lōgitudinē. z teſticuli maris ſunt intus iuxta renes. z iō velociter coit. z oēs femine aialiū mīgūt retroꝝſum: z mas leonū z cameli mingūt poſt. z virga bominū z multoꝝ q̄drupedaliū eſt neruoſa carnoſa cartilaginoſa: z virga cerui z lupi. z vulpis ad neruoſitatē declināt aliquātū: z virga eius qō dr bemnchoz eſt oſſea tm̄ pura. Et mēbra ſupioza boīs ꝓma ſunt plaſmata maioza ifericribus. z ꝓpter ꝟ puer cū manibus vadit: deide ma gnificaī qō eſt ſub anchis. z alleuianī ſupioza. z oē aial bñs crines q̄to magis creſcit tāto magis attenuanī iferiora z augmētāī ſupioza. z aialiū q̄dā bñt dētes i vtraq; mādibula. z q̄dā iferius. z q̄ nō bñt dētes in ſupiozi mādibula. tūc illa mā trahit in cornua. z q̄das aialia bñt gremos. vt porcus: z aialia lupoꝝ venatilia diuerſanī: qz q̄dā bñt dētes acutos: z diſtātes. vt poſſint melius intrare ꝑdā. z euelere fruſtū: z vacca: z ſibi ſimiliū bñt ꝓtinuos q. ſint vnū: z melius ſcindāt herbaz. z grumus. z cornua nō ꝙuenīūt ſimul. Et cochi bñt dētes ſerrinos iferiores ſcindētes ſupiozes. z nullū aial de ꝑdictis hz ordinem in dētib⁹. Et antiſcus noiat quoddā aial in gbuſdā libꝛis ſis. qō eſt in terra idie. z eſt ſile vrſo. z hz tres ordines i dētibus ſuis in vtraq; mādibula. z dr grece bozitus. z ē piloſus. z extremitates eius ſūt q̄ſi leonis. z ei⁹ magnitudo. z ei⁹ facies eſt. q. facies boīs. z eſt fere rubeū ſicut miniū. z eius cauda ſicut cauda ſcorpiōis agreſtis bñtis aculeū. z pcutit pilis ſuis: z logī: z eſt eius vox magna ſicut tube z eſt velocis curſus: z comedit boies. z dico ego q̄ ſi illō aial ſuenīaī nō eſt illud qō dr albabar nec rochus licet aſſimileī rocho: in gbuſdā: qñ albabar eſt in forma leonis magis piloſus ſplēdēs cū citrinitate. z lineis nigris

Antiſcus

rochus vero: vt puto eſt citrinus tm̄ in pilis. Neq; ē mul tū in aialiqō, pyciat dētes. ſed canis, pycit ſuos culmos: z equus ſenex cū eſt ſenioꝝ hz dētes albiozes: z canis ecō trario. z capzioli nō mutāt dētes: z qñ ſunt magni ſignificāt diuturnitatē vite in eis. z ſunt in africa multū abundātes. z ſunt ſiles filys ceruoꝝ apud nos: z bñt pulchꝛos oculos. z vltra mare carthaginis repiunī. z hō hz dentes quoſdā g naſcunī poſt. xx. an. z in elephāte puo appet gd ſui dētes: ſz ſui dētes magni nō creſcunt ei anteq̄ ſit magnus: z ei⁹ lingua eſt valde modica reſpectu corpis ſui: z appet intus. z aialia q̄ bñt os formoſas: bñt labiū iferius fiſſuz. z equus nili hz crines ſicut equus domeſticus. z hz caudā ſicut porcus: z innit ſicut equus. z eſt eq̄lis aſino: z hz cozīū ſpiſſuz: z ſuus vēter ſicut vēter eg: aut aſini: z ſimia cōicat in forma cū boie. z cū forma lupi. z ſimie cani ne bñtes caudā ſunt ꝓnoꝝ motuū. z moꝝ. z ei⁹ dentes ſicut dētes canū: z ſimie ſūt piloſe anterius ꝓter faciez. z eius dētes ſicut boīs. z hz alia ſicut hō. z mamille eius in pectore. z manus z pedes ſicut boīs. z pycit manus. z capit ſicut hō: nec hz pectinē eminētē. z gegd eſt ſup pectinē eius eſt eminētius q̄ illud qō eſt ſub: z oē aial q̄drupes ē, ꝓpoztio ei⁹ qō ē ſupza pectinē ad illō qō ē ſub. ſic. 5. ad tria. z fozte ſimie ābulāt ſup duos pedes: qz bñt calcaneū: z initunī ei ſic hō. neq; bñt anchā neq; bñt caudā: ſz ſignū caude. z vulua eaꝝ eſt ſic vulua femine. z vga maſculoꝝ eſt ſicut virga canis: z iterioza eius ſicut boīs. z oē q̄drupes faciēs ouа. z bñs ſanguinē: hz collū z caput: z hz deoꝛſuz. z pectus. z caudā: z vngues fiſſos. z pedes ſic digitos. z hz dētes: z linguā ꝓter tēchea: z ei⁹ ſicut piſcis nō bñtis linguā ſz ſignū lingue. z tēchea nō hz illud qō appꝛet ſignū lingue in piſcibus: z nulloꝝ iſtoꝝ aialiū hz aures: ſz loco auriū hz foramia. neq; hz mamillas: neq; vulua apparēte multū. z qō libet iſtoꝝ hz dētes acutos. z oculos de tēchea eſt ſicut oculus porci: z culmos. z vngues fortes. z cutis dorſi ſui eſt multū adherēs dorſo z carni. z debilitaī eius viſus in aqua: z ꝓfortaī in campo: z maioz māſio eius eſt de die in cāpo. de nocte eſt in aqua: qz aq̄ illius riui eſt calidioꝛ de nocte q̄ſi aer. Et dixit Ariſt. qō dr melcon: z credo q⁹ bit balarce vel hardō: hz coſtas lōgas ſicut piſcis. z ei⁹ ſpina eſt eminēs ſicut ſpina piſcis. z eius facies eſt ſicut facies aialis: qō dr frede. z ſua cauda eſt gracilis: z eſt valde lōga. z iuoluta in extremitate ſua ſubtili ſicut corrigia. z hz pedes fiſſos ſicut digitos boīs. z ſup illos digitos hz vngues vncatos: z in veritate non eſt ardon. ſz eſt ſilis ardon. z ſui oculi magni. z ꝓfundi. z pñt oculi ei⁹ inſpicere ad oēs ptē quā vult: z color ei⁹ vertiī in nigredinē qñ ſe hz ſic aial qō eſt i ozꝛipilione. z tūc apparēt in eo aliqñ macule. z aliqñ mutaī color oculoꝝ z moueī tarde. z qñ hz mozi vertiī eius color in colores palec. z nō hz carnē ſup cozp⁹ ſuū ꝓter ꝓpe caudā. z ꝓpe oculos: z hz ſanguinē i extremitate caude: z ſilr circa cor: locus cerebꝛi eſt iter oculos. z qñ excoriaī locus ille iueniī ſub cute: loc⁹ ille q⁹ armilla eris ſubtilis. z lucēs multū. z illo abſciſo viuit adhuc aial: z mouēdo coſtas aperit illas: z ſtringit. z nō hz ſplenē. z mozaī in fixuris lapidie z maius cozp⁹ eſt auiū illud qō hz vngues vncoſas: z hz pectus magnū. z crura magna. Et q̄dā bñt quas: vt meli us natēt. Et poſterioꝛ digitus eſt in pede loco calcanei. z bubo hz duos digitos ante in pede. z duos poſt. Et aues magne: z aialia bñtia cozia ſquamoſa ſicut cēmalis pñt claudere oculos ſuos palpebꝛa ꝓpria ſuperioꝛi. ſ. cū q̄dā tela que ꝓiūgiī palpebꝛe iferioꝛi: z tm̄ q̄dā iſtaꝝ claudit oculū cū palpebꝛa ſupioꝛi. z q̄dā ante trahūt i volatu ſuos pedes poſt. Et q̄dā illaꝝ ſtringūt pedes ad vētrē cū volant. z q̄dā bñt liguas lōgas: z graciles. z q̄dā rotūdas ſicut piſ-

L taci ⁊ oēs aues q̄ imitanť vocē bois. Et aial nō bñs vngues curuos bz additamentū cruriū i crure sicut gallus. ⁊ q̄dā aialia bñt additamētū gallearc in capite: ⁊ illud in gbusdā est carneū: in gbusdā pēne. Et oēs pisces bñt caput. ⁊ caudā. ⁊ nō collū neq; virgam neq; testiculos neq; vbera neq; libidinē: ꝫ delphin bz mamillas q; gñat sibi sile: ⁊ sua mamilla assimilať iūcture siue ligameto. ⁊ sua mamilla nō terminať in conū rotūdū. ⁊ pisces bñt auriculas p q̄s eyciūt aquā. ⁊ q̄dā ps pisciū bz duas alas ppe auriculas ⁊ q̄dā pars pisciū bz alas q̄ttuor in lōgitudine sicut Anchalin ⁊ aiarmait ⁊ sibi similia: ⁊ gdā pisces q sūt lōgi nec bñt alas neq; auriculas. ⁊ gbusdā auribus quorūdā pisciū sunt coopcula cōchea. aut duo ossea: ⁊ appropinquāť eo; aures capiti. ⁊ q̄ nō bñt coopcula sup aures sunt celete: ⁊ tūc sue aures declināt ad dorsum. ⁊ illa spēs celete q̄ est lōga: bz auriculas declinātes ad inferiūs: ⁊ rane bñt auriculas spissas. ⁊ spinosas: licet auricula eius sit tela. ⁊ attenueť p distēsionē q̄n clamat. ⁊ gdam pisces in vtroq; latere bñt vnā auriculā. ⁊ gdā bñt multas auriculas in vtroq; latere. ⁊ fortasse in vtraq; parte bz aures singulares: ⁊ pter has alias. ⁊ fortasse habebit in oi parte vnā auriculā: ⁊ fortasse diuisim plures nō cōpositas: ⁊ pisces staphy bñt aures duplas. Neq; aligs piscis bz pilos sicut aial q̄ nascit̄ cū. 4. pedibus: neq; pēnas sicut auis sed squāme piscis sunt superfluitates cutis: ⁊ illo; q bñt cutē forte. ⁊ pisciū gdā bñt multos dētes licet lingua sit fixa i mādibula. Et gdā pisces bñt vnā nare. ⁊ gdā duas. Et gdā nō bñt palpebras. ⁊ q bñt pdicta bñt sanguiné. Et gdā pisces gñant aialia: ⁊ sunt gdā pisces q nō bñt squamas cutes sicut celere. ⁊ oēs pisces q nascunť in aq̄ faciūt sicut celete pter ranas ⁊ colubres. q̄dā sunt aquee ⁊ q̄dā sunt agrestes: ⁊ aquee assimilanť agrestibus pter cꝰ in capite: q; caput agrestis est mai⁹. ⁊ ille aquee colubres morant in lymbo aq̄: ⁊ nō mouenť ad pfundū in medio. ⁊ in mari est quoddā aial q̄ dr̄. xx. pter q̄ est minus: eo q; ⁊ est in cāpo: ⁊ semp in limbo aq̄ petrose: ⁊ in mari ē quoddā aial facies naues stare q̄n est ppe naues: ⁊ nō comeditur: ⁊ facit stare p virtutē in ipso. ⁊ bz virtutem ad odiuz gñandū: ⁊ eius ale assimilanť pedibus. ⁊ pter B errant bois in figura sua: eo q; putāt suas alas pedes suos esse. ⁊ hec est differētia aialiū in mēbris apparentibus. Nūc autē loquamur in membris interioribus in habitudine membroꝝ animalium interiorum.

Incipit secundus liber. De diuersitate membroꝝ animalium. Capitulum. I.

A 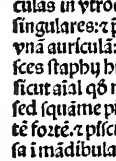 Jco q̄ oē aial bñs sepū: ⁊ zirbū bz cerebrū pingue. ⁊ q̄ nō bz cerebrū nō bz medullā vnctuosā. ⁊ oē ispirās bz pulmonē. ⁊ quertiť. ⁊ oē aial bñs sanguinē bz cor. ⁊ diafragma. ꝫ in paruo aiali latet. ⁊ aliq̄n i corde vaccē. ⁊ cameli cerui repiť os. ⁊ pisces ñ respirāt nec bñt pulmonē. ⁊ accipiūt p brācos. Et oē aial bñs sanguinē bz epar. ⁊ q̄dā aialia non bñt splenē. ⁊ aialia rapacia habēt parū splenē. ⁊ illud aial volatile q̄ bz caput ad modus capre nō bz splenē. ⁊ q̄dā aialia bñt fel. ⁊ q̄dā nō bñt fel. sicut cervus q bz intestina ita amara q; canes nolūt comedere ea nisi q̄n supra modum famelici. ⁊ ita equus. ⁊ mulus. Et dixit Ari. q̄ō gdā porcoꝝ. ⁊ cervoꝝ bñt fel in auribus sicut gdā putāt. ⁊ bñt in auribus q̄dā bumiditatē similem bumiditati splenis. ⁊ in oibus aialibus sub ligua est gdā vermis: ⁊ in spōdylibus alius sicut dr̄. ⁊ delphin iter alia aialia nō bñt fel. ꝫ in spiret: certi tñ pisces. ⁊ quadrupedalia ouātia bñt fel magnū aut parū. Et gdaꝫ pisces bñt poꝝ ab epate vsq; ad intestina: sicut pisces q dñr amerē. ⁊ palūbi bñt suū fel: in suis intestinis: ⁊ silr dorsa- B che: ⁊ birūdines. ⁊ passeres. ⁊ oē q̄drupes gñans bz duos renes. Et aial ouās non bz renes neq; vesicā. ⁊ silr aues. ⁊ pisces nō bñt renes neq; vesicā. Et lacerte marine bñt duos renes: ⁊ videnť eē cōpositi sicut renes vaccaruz ex multis. ſ. renibus: ⁊ pisces bñt conū cordis versus altus q; ille locus strictior est q̄ veter. ⁊ est iuxta auriculas. Et sunt vie ab auriculis ad cor ꝓpter ispiratiōes aque. ⁊ i piscibus magnis vene sūt ab auriculis ad cor. siles trachee arterie in boie. ⁊ pisces nō bñt os stomaci distās a capite ⁊ in magnis pisc̄ibus stomacus aliq̄n exit p os. ⁊ q̄dā ps pisciū sicut encholim. ⁊ acharos bñt intestina pua. ⁊ epar pisciū est ad extra. ⁊ q̄dā pisces putanť hr̄e duplex epar. sicut putať de auibus q̄ bñt duplicē pulmonem. q; ale pulmonū in auibus sunt multe distāres: scōz diuersionē. ⁊ splen semp in sinistra. nisi q; in gbusdā aialibus repiť i dextra: q̄ō vr̄ mixt. ⁊ oē aial bñs cornu: ⁊ nō bñs dētes superius ruminat: ⁊ bz vnū manū vētre: ⁊ tres ventres: ⁊ vnus illoꝝ triū est lōgus: ⁊ alter amplus: ⁊ suus terminꝰ est cū intestinis: ⁊ aly sunt eēles: ⁊ sunt leues. ⁊ cā gre bz multos vētres est: q; ei ē necessaria multifaria digestio: q; cibus suus est siccus ⁊ non bene masticatus: ⁊ post bz masticare: ⁊ hoc est ruminare. ⁊ ꝓpter hoc intestina ruminantus aialis sunt maioza q̄ in alys. Et in elephāte intestina sunt bñtia maioze iunctionē iter se p reuolutionē ⁊ de illa sunt. q. vnū intestinū. ⁊ illud intestinum est loco stomaci: vnde post illud nō est nisi quoddā intestinū q̄ eyciť. Epar elephātis est q̄druplū ad epar bouis. ⁊ suum splen paruū respectu sui corpis. ⁊ stomacū paruū. q; trāsit ei⁹ insia in nutrimētū: ⁊ aial q̄drupes q̄ ouat bz vnus stomacū sicut colubre: ⁊ ille stomacus est lōgus: ⁊ mixt in eis est lōga. ⁊ scissa in duo: ⁊ cāne pulmonis lōge: ⁊ stricta matrix. ⁊ lingue subtiles multū. ⁊ fisse. ⁊ eyciunt illas multū. ⁊ lingua cochi scindiť p mediū. Et stomacus colubre silis intestino lato: ⁊ suū cor est ꝓpe guttur: ⁊ lōgū: ⁊ paruū. ⁊ est sile reni. Et totius cordis sui. ⁊ est tñ ꝓpe gutur q̄ non vr̄ esse oppositus: ⁊ post cor est pulmo. ⁊ post pulmonē est epar. ⁊ est lōgū. ⁊ suū splen paruū lōgū sicut splen de germelis. Et suū fel ē sicut fel piscis. ⁊ in magnis est fel sup epar. ⁊ in paruo est super intestino: ⁊ bz. 30. costas. Et putauerūt gdā q̄ illud accidit eis q̄ accidit irū dinibus. ſ. q; q̄n oculi pfozant acu. q; crescerēt ite;. ⁊ i ualescerent. Sed caude eius. ⁊ caude cemobum salliunt post amputationē: ⁊ q̄ō est in vētre colubre: est tale q̄le ē illud q̄ō est in vētre pisciū. Et multi pisces. ⁊ aues bñt ramos exeuntes a suis intestinis. sed in gbusdā ad vnū: ⁊ sūt pauci. ⁊ in piscibus ecōtrario. ⁊ gdā pisces non bñt renes in suis intestinis. Et multe aues bñt papā: ⁊ cū illa subtiliant rē durā ad digerendū. ⁊ cū est de extremitate eius versus os subtiliať. ⁊ silr q̄ō est de extremitate eius vltus iccur. Et stomacus aniū ē carnosus aliquātulū. ⁊ ambit eū mēbrana dura. Et q̄dā aues bñt loco pape orificiū stomaci magnū. ⁊ amplū sicut astachar: ⁊ cozui. Et quedaꝫ spēs pdictā bñt papā ⁊ os stomaci verūtamē amplius. os stomaci ꝓpe stomacū. ⁊ in hoc ꝓueniūt anseres agrestes: ⁊ bubo. ⁊ anseres aquei. Et q̄dā aues nō bñt papam neq; orificiū stomaci. sed stomacus eaꝝ est lōgus sicut mineres aues bñt. vt irūdines. ⁊ passeres. ⁊ bñtes etiā collum lōgū. ⁊ stercus baꝝ aniū est humidius q̄ stomacus alarū aniū. Et sup renes oium aialiū bñtiū renes est pigue- C do. ⁊ q̄nq; multiplicať pinguedo in tñ q; claudit meat⁹ renū mozif acrius. ⁊ oē aial multe pinguedinis est pauci seminis ꝓpter frigus habūdās in ipso. ⁊ oē aial q̄ō nō bz dētes in mādibula sup iozi. tūc pinguedo eius de facilicō gelať postq̄s liquefit. ⁊ pinguedo alioꝝ non sic. Dico ego

b q̄ nullus piscis est hūs testiculos: neq; aliquid qō caret pedibus: imo oēs hūt vasa duo sicut ciastras duo v vasa. s. circa diafragma distensa: ⁊ diuisa quousq; ex vtroq; flat meatus vnus, pcedēs vsq; ad fozamē vnū sup viā sterco ris. ⁊ hoc hūt serpētes tpe coitus sui. Et hoc tps erit plenū spermate donec cōparaī p cōprehensionē. Quatoz āt hūs duos pisces hz a primo spōdile post diafragma duo ouа resticuloz tēdētia ad meatū vnū supra exitū sterco ris. ⁊ hoc est in gbusdā manifestū ⁊ in gbusdā occultum: q; iduiī ab eis mēbzana in qua sunt rami venaz ⁊ liga mina: aut ponīt ibi sup spondile. Et bi meatus scōm q̄ pmissimus. ⁊ cozus oui testiculi etiā mouente apparēt ma nifeste tpe coitus: ⁊ tunc manifestanī: ⁊ in alio tpe occul tabanī eo maxime in turturibus. ⁊ in pdicibus ab eo nō extendunī hz ouа. Et iam ꝓtingit qō castratus fuit tan rus. ⁊ coiuit cū vacca. ⁊ cepit ex eo vacca: ⁊ oz. vt ego de siderem hoc in alio tēpoze. ⁊ memozē ea: ⁊ ꝓsiderem ali quo tpe adbereaz ei qō oz. Et ecōtra de castratis illi qui coit quoz virge nō desiccanī: ⁊ tūc qñ coit emittit quod dā spma subtile ⁊ attritū. Et matriz auiū hz duos ramos scōm qō pdiximus: ⁊ illi duo rami pcedunt vsq; ad pozi collū ꝺcaui cranei: ⁊ neruoz: ⁊ supioza matricū autū sunt subtilia valde. ⁊ matrices piscīū sūt subtiliozes illis: ⁊ ea rum primo subtus vētre est subtilis: ⁊ lōga diuisa in duo. quaz vnaquecq; ps in piscibus ipleī ouis. Sed ea que su perius gnant ouа. ⁊ post anteq̄ ereant gnant aialia sunt sicut vipere ⁊ celere. ⁊ sunt illa q̄ hūt aures. De aialibus marinis ⁊ nō hūt pedes ⁊ gnant aialia. Et supioza matri cū coz sunt sicut matrices auiū: sed ꝺueniūt in vnū vas amplū. ⁊ qñ decurrunt ad ipsius oua fiūt aialia. Et serpēs est ꝺria auibus: in eo q̄ aues ponūt ouа sua succesiue: ⁊ serpētes ꝓtinue ponūt ⁊ succesiue. ⁊ matriz eius qō gnat aial est copulata cū spondili. Matriz vero onatricis ps supioz est silr: ⁊ inferioz q̄ est exitus oui sup ītestina ponī tur. Et matricis hūtiū coznua: ⁊ q̄ nō hūt dētes in fauce supioz sunt farsite venis hūtibus ramos gbus ꝓcipiunt fetus. Sed matrices muris ⁊ scarabeoz ⁊ certoz quoꝝ dam animaliū sunt lenes.

¶ Incipit liber tertius Auicenne. de animalibus. De oz tu venarum. Capitulum .I.

a 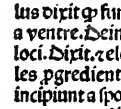

Sic anothomie difficile ē ꝑpter oc cultationē multaz venaz: quas extenuant ex ꝺrio nature. Sed dubiū est q̄ nimmo sit difficiliozes. ⁊ precipua anotho mia qua vtimur in mozruo: est p strangu lationē. Deinde ex humiditate sanguinis. Dixit ⁊ extimauit Cesius persa: q̄ ꝓnci pia venaz ex pte oculoz ⁊ supcilioz sunt. Deinde ꝑgre diunī due vene dextrozsum ⁊ sinistrozsum: ⁊ Debaquī lus dixit q̄ fundamētū venaz sunt due vene ichoantes a ventre. Deinde exigētes se absq; manifestatione inity loci. Dixit. ⁊ eleuāt sursuz ille due vene ꝑter ramos subti les ꝑgredientes vsq; ad epar ⁊ splenē. Et alie due vene incipiunt a spondilibus dozsi. quartiz vna tēdit ad epar dextrum: ⁊ alia ad splenē. Et vnaquecq; istaz ascendit ad manū. ⁊ ramificanī in partes. quaz q̄dā sunt spatulares: q̄dā ascellares. Et oziunī a pedibus vene. a venis predi ctis. ⁊ q̄ plonganī scōm diuisionē. Omeliorus aūt ponit initium venaz duo paria venaz: ⁊ vnū par ꝓcedit a po steriozi pte capitis vsq; deozsum p collum. ⁊ par aliud a capite. versus duas aures. Deinde ad spōdilia ⁊ dozsuz. ⁊ posuit caput ⁊ cerebrū ꝓncipia eē oiuz venaz. Magister aūt primus vidit q̄ ꝓncipiū venaz fuit coz. ⁊ medici po res: ⁊ posteriozes medici exercitati in hoc: viderūt q̄ ꝓn cipium venaz nō pulsatiliū est epar. Silr ꝺixit eis in neruis ꝺicēs. q̄ ꝓncipium illoz est coz: ⁊ ipsi vident q̄ ꝓncipium illoz est cerebrū. Et sollicitando ꝑmi magistri in hoc est. qñ ipse posuit coz ꝓncipiū oium virtutū aialiū. Nos aūt ⁊ si credamus ramificationez oium virtu tum aialium esse a cozde: tñ sermo est de illa vena. q̄ est iter epar ⁊ coz. que nascīt a cima epatis: q̄ cima ramifica tur. ⁊ eius vnus ramus ꝺuenit ad coz. ⁊ intrat ipsius velut quoddā extraneū a substātia eius. ⁊ in epate sunt vene ramificate. vt q̄ illas penetrat sanguis. q̄ vene videntī eē q̄si de substātia epatis. Et q̄ nerui sunt grossiozes apud cerebrū, pbabile est. ibi esse initiū. q̄ penes ipsius sūt mol liozes. ⁊ penes coz duriozes. ⁊ ꝓtinuatio vnius q̄ venit est q̄si cōpaginatio. ⁊ de iſtis habemus signū: iz nō ꝓfectū: ⁊ nō est incōueniēs ꝺicere. q̄ cerebrū ⁊ epar transmittant ad coz aliq̄d qō iuuet ad operationē eius. ⁊ opatio epatis ē istud qō suscipit a cozde ⁊ itestinis ꝑ venas mesaraycas fixas in cima: neq; est incōueniens ꝺicere arterias nasci a cozde. neq; grossiozes significāt. q̄ pars grossioz sit oziginis q̄ nerui obticiaddūt in grossicie. cū ꝺiunguntī cum cristallino humoze. ⁊ sunt subtiliozes apud ꝓncipiū suū: qñ ego virtus informatiua in aliquo mēbzo qñ necessa rium est. q̄ in parte illius mēbzi sit grossicies augmētat nutrimentū ad ipsum. ⁊ ꝓpter boc adiuuanī vene multe ꝑ expānsionē cū fetu in matrice: ⁊ qñ ille magis igrossan tur. quāto magis ꝓcedūt: ⁊ silr fila iteriozes mēbzoz quā to magis elonganī a suo ꝓncipio tanto magis crescūt: ⁊ nihil in hoc obstat eis. ⁊ silr est in arboze. qñ videm⁹ q̄ ramus grossiozes hz substantiā q̄ radix habeat. Et mol licies neruoz ꝑpe medullā nō significat oziginem a me dulla. qñ pōt ꝺici q̄ illa mollicies nō accidit. nisi q; ap plicanī nerui ad medullā. ⁊ possumus ꝺicere q̄ medul la nascīt a neruo. ⁊ neruus nō facit se humidū. nisi vt me dulla nascatur ab eo: ⁊ mollicies ⁊ duricies. ⁊ grossicies. ⁊ subtilitas fiūt a virtute informatiua. non a mā. ⁊ sic vide mus in arboribus: q; quāto rami elonganī a radice: tāto fiūt humiliozes ꝑpter elōgationē a suo ꝓncipio. tūc non sequitur q̄ neruus sit a medulla. q; mollis in parte: q̄ a cozde: q; durus in parte: ⁊ q̄ boies ꝺicuntī. q̄ res quan to magis elōgaī a suo ꝓncipio sit siccioz: est qñ ꝓncipium est humidū. sed tñ oēs iste res magis sunt ex igētia virtutis informatiue q̄ materie. q; nō debemus ꝺicere. q; coz sic cum sit. iō radix neruoz: q; cozallus nascitur in terra hu mida maris: ⁊ tñ est res dura. ⁊ tunc aliq̄ qō nascīt erit ꝺrium sue oziginis. ⁊ tunc ꝓcedit multotiēs diuersitas i ter originē. ⁊ illud qō nascīt ab illa. q; aliq̄ rami: qui de bēt tēdere in altū tēdūt in imū. versus radicē: ⁊ videbaī tunc arboz q̄ inuersa. ⁊ hoc nō est absurdū. qñ pria vir tus nō est virtus nālis. sed vtus aiatiua potēs facere mul tas operatiōes. Neruietiā quos rememoz aturus suis post modū significāt cōsimiliter. qñ nō sequiī. q̄ si tendant ad aliquā partē. ꝑpter hoc exeāt a sua radice: q; forte po tuerūt incuruari ad sūā radicē: ⁊ tūc poterit esse: q̄ ner uus ꝓcedat a cozde ⁊ cerebro. ⁊ postea ꝓcedat reflecten do se versus coz. ⁊ nō ꝺz q̄ hoc putari. lz puteī q; yn⁹ ra mus nerualis veniat ad cerebrū. q̄ ideo cerebrū ꝓncipiuz sit neruoz. Et sermo illoz q̄ ꝺixerūt. q̄ vena magna penetrat carnē cozdis. ⁊ ꝺat cozdi nutrimentū. est sermo eius q̄ ꝺicit. q̄ coz sit primo cōpletū in esse suo. ⁊ postea ve niat vena ad ipsum: ⁊ penetret ipsum. ⁊ hoc ꝺicere est pri mo coz nutriri ab aliquo alio. q̄ ab epate. qñ nutriebaī. ⁊ fuit in esse pleno. anteq̄ puenit vena penetrans ipsum ab epate. Et lz ꝺicereī. q̄ veniret vena hoc mō. sicut ꝓ dictū est ad coz. tñ nō sequereī q̄ possent penetrare coz penetratiōe pdicta: q; illa nō posset eē ita dura. ⁊ qō pōt ꝺeclarare q̄ illa vena nascaī a cozde: ē q; illa vena bene b

potest esse dura in fozamine cozdis ꝓpter hoc vt soluat fozamē cozdis:ꝛ vt resistat:neruositati in circuitu cozdis ꝛ qñ recedit a cozde.recedat ab ista duricie: qñ nō est ei inuamētū in duricie post:ꝛ tō illa vena fit mollioz postq̄ fuerit remota a cozde.ꝛ ꝓpter mollicié obediēs ramifi/cationi.ꝛ nō fuit talis disp̄ō epatis.Et sic de neruo debe/mus dicere.qō applicat cozdi p applicationē.ꝛ nō nascit a cozde inquātū carnoso.sed a q̄dā substātia dura occul/ta in substātia cozdis.Et neruus fuit creatus in cozde:ꝛ nō assimilabat illi:sicut verruca carni ꝛ glandula in car ne.ꝛ nō nascit illud ex ista substātia.que ibi apparet:ꝫ ex mā q̄ ibi coadunat ꝛ occultat:ꝛ tūc illa vena nascit a mā dura adunata in cozde.ꝛ fiet mollis:postq̄ recessit ab il/la origine:ꝛ poterit se applicare cū mēbro molli. ꝛ tūc ve na nascit in cozde.sicut plures vene sunt in epate.ꝛ tūc ſ res est ita.nō oz vez dixisse Hal.in pignore ſtio qñ posuit pignus ꝑtra custodē altaris:qō daret multū auꝛ ei. qui mōstraret.ꝙ neruꝰ nasceret a cozde. Et ꝓsequēter pote/rimus obuiare ꝓbādo hec.ꝛ sumendo hic ꝓ ꝓstanti.ꝙ vbi est p̄ncipiū virtutis:ibi est p̄ncipiū istrumēti. Et tūc qꝛ bois aia est vna virtus:a qua ꝓcedūt oēs virtutes coꝛ pozis. accidit ꝙ in illo mēbro. in quo ꝓmo ꝓculcat aia ꝙ illud mēbrū sit ꝓmū mēbrū in vita.ꝛ tunc de facili ꝓ babit ꝙ coꝛ sit p̄ncipiū venaꝛ ꝛ neruoꝛ.Sed ꝓpositio quā accepit Hal.nō oz ꝑcise accipi.qꝛ multis modis pos/sumus aligd dicere:anteq̄ pueniamus ad veritatē:ꝛ tūc manifestū est:qꝛ in gñatiōe ſpmatis est ꝓma mā habilita ta ad gñationē:ꝫ in ceteris mēbris bꝫ virtus iformatiua necessariū illud.qō est in cozde necessarium.ꝛ ligamēta. aut cū eis.aut post:de opatione vtutis iformatiue potue rūt iformari:ꝛ illa virtus iformatiua sicut discernit māꝫ cerebꝛ ꝛ cozdis:sic discernit neruos iter coꝛ ꝛ medullaꝫ. Et vtus iformatiua nō recipit māꝫ.ꝛ fecit ex ea ꝓmo me dullā:ꝛ post neruos.imo simul potuit facere oia.ꝛ pōt eē ꝙ mā medulle ꝛ cellaꝛ sunt diuise simul in p̄ncipio gñatiōis.ꝛ ex residuo vtriusq̄ eoꝛ frigidi fiūt rami ruebe.ꝛ supfluitates ei⁹ qō est in cozde.q̄ sunt frigide q̄to magis recedit a cozde:tanto magis amittūt calozē:quē recipiūt a cozde.Et postq̄ pueniūt ad locū tēperatū vt⁹ ifozmati ua ꝓpationē calozis nālis agit in illā:ꝛ dat ei formā me dulle.Sꝫ epatis suba ē diuersa a suba venaꝛ.ꝛ nō est re/motū.ꝙ suba epatis fiat ab eo:qō decurrit ꝑ arterias: ſꝫ est vez istud ꝓsiliū.ꝛ eat epar mediū iter coꝛ ꝛ totū coꝛ pus in nutrimēto.ꝛ postea nascunt ex epate instrumēta nutrimēti.ꝛ ex medulla istrumēta sensus ꝛ motus. ꝛ alr poterit eē sicut dicturi sumus post.ꝛ tūc verioz est sentē/tia p̄mi magistri.ꝛ dimittamus vba de anothomia in ve/nis ꝛ neruis. Et dicit Arī. ꝙ leo nō bꝫ medullā nisi i ad/iutozio ex cossa.ꝛ sua ossa sua magis dura q̄ aliozꝫ aialiū: ꝛ pozcus bꝫ modicā medullā:ꝛ delphin bꝫ ossa ꝛ non bꝫ spinas:ꝛ aial marinum qō gñat aial simile sibi:bꝫ spinas grossas sicut celere:ſꝫ pisces facientes ova bñt spinas si/miles costis:ꝛ piscibus est ꝓprium ꝙ bñt spinas nascētes in sua carne.ꝛ in columbis ꝛ in cartilaginibus spine cele/te est medulla.

¶ Capitulum scōz de pilis ꝛ cozn̄ibus ꝛ pennis.ꝛ aliys oi/bus qui assimilantur bis.

Libro. 3. de hysto. aialiū cap.xj.

Arist ARīst.ꝙ cozn̄u est de gñe ossis.ꝛ vt in pluribus ꝓsequnt colozē cozpo/ris.ꝛ vngues ethiopū sunt nigre.ꝛ dētes albi: ꝛ fortioz est ꝓiunctio cozn̄u cū cute q̄ cū osse. ꝛ dicit Arī. ꝙ in sua terra q̄ dī afrace.fiūt q̄dā aialia q̄ mouēt cozn̄ua.sicut auriculas.ꝛ dixit Arī. ꝙ cu/tis nō bꝫ sensum:nisi fuerit carnosa:ꝛ maxime cutis capi tis.ꝛ in veritate cutis q̄ approp̄inquat neruis.bꝫ sensum sed illa q̄ est in supficie exterioꝛi:nō bꝫ sensuꝫ: qꝛ in ea nō est neruus.Sed cutis cū scindit nō reducit ad ꝓtinuita/tē.cū fuerit vere cutis.ꝛ dixit Arī. ꝙ cutis q̄ nō ꝓtinuat carni cū scindit nō redit ad ꝓtinuitatē neq; membrane neq; vesice. Et dixit Arī.ꝙ teste capitū aialiū nō fūt vni⁹ nature:qꝛ testa capitū canū ē vna.ꝛ boīum future in ca/pite serrose.ꝛ dētes future mulieribus sunt magis rotun di:q̄q̄ aciti:ꝛ iā videbat hoc sine sutura capitis:ſꝫ po/stea numerabimus anothomiā capitis:ꝛ ptinētiū ad ip/sum ꝛ colli.ꝛ humeroꝛ.Sed capilli sunt ex vapoze exeū te per pozos.cū ille vapoꝛ fuerit spissus.ꝛ porus nō fuerit largus.Et sunt ꝓpter pulchritudinē. sicut barba: ꝛ ꝓ/pter inuamētū sicut supcilia.Et aliq̄n sunt pili sola super fluitas.ꝛ nō sunt positi in inuamētū:sicut circa pectines. Et aial bñs squamaꝫ nō faciēs ova.neq; gñans aial ñ bꝫ pilos. Et pili ꝛ capilli varianꝫ in aialibus scōm pascua. ꝛ qō est magis pigue.bꝫ plures pilos. ꝛ pili aialis cōplexio nis calide sunt crispi.ꝛ cū fuerit cōplo minus calida:ver/tunt pili in rotūditate ad modū granoꝛ piperis sicut in ethiopibus. Et spine yriciꝰ sunt de gñe capilloꝛ: nisi qꝛ sunt nimis duri:ꝛ cani nō sunt.ꝓpter siccitatē capillo/rū:sed ꝓpter colozis supfluitatē.Et aliq̄n accidit in infir/mitate canus capillus:ꝛ post reuertit capillus nālis colo ris in cōualescētia.ꝛ vī ꝙ huius cā canicies fit extinctio ca loris nālis:qꝛ capilli carēt attractōe vnctuositatis.ꝛ loco eius trahūt aquā:ꝛ q̄ fuerit cōplo potēs conuertere se.ꝛ nō fuerit homo multū senex:reuertent capilli ad ꝓmū statū.Et ꝓmi capilli qui fuerint cani.sunt capilli tympo rū:ꝛ postea supcilioꝛ capilli fiūt albi:qꝛ sunt in loco sic/co:ꝛ pili pectinis:qꝛ sunt in loco calido.Et de ꝓpietatibꝰ bois est:qꝛ q̄dā pilli nascunt in eo posteriꝰ: sicut pecti/nis ꝛ ascelleaꝫ.ꝛ post fit calvicies in anterioꝛi ꝑte. qꝛ me/dulla nō applicatur fortiter ossi.qꝛ illa pars medulle an/terioꝛ est subtilioꝛ.ꝛ fuit subtilioꝛ. vt citius reciperet in/pressiones:Et mulieres ꝛ castrati nō fiūt calui:mulieres qꝛ sunt multū humide:ꝛ castrati.qꝛ sunt frigidi:ꝛ nō dis/soluīt humiditas in eis ꝑ caloꝛē:ꝛ vī mihi ꝙ in castratis mā que deberet trāsire in barbā:transit in capillos ante riozes:ꝛ in mulieribus nō nascunt barbe: qꝛ pozi in eis ꝓstringunt:ꝛ in senibus nascunt supcilia:qꝛ future serro/se suppositē aperiunt ꝓpter siccitatē:ꝛ dat exitū vapoꝛi/bus.Et aialia diuersantia in coloze piloꝛ:diuersant in co rys.ꝛ certe coloꝛ capilli assimilat coloꝛi eius: ex quo na/scit.Et cerebꝛū calvescit ꝓpter siccitatē.Et q̄dā boīuꝫ fi/unt calui.ꝛ qñ coeūt capilles cūt.ꝛ hoc vī mihi miꝝ.ꝛ cre do ꝙ hoc fit ꝓpter hoc. ꝙ in bꝫ hoīe ante coituꝫ quiescit caloꝛ nālis cū repugnātia humiditatis.ꝛ tunc qñ poterit caloꝛ ille nālis mouere se post coitū dissoluet illā humidi tatē in vapozes fumosos ex gbus fiunt capilli.Et capilli aialis senis.ſꝫ sint pauci numero respectu iunioꝛ.cuꝫ fi/unt iunioꝛ ꝓpter densitatē materie.ꝛ coztices senioꝛ pi scium silr.ꝛ cani sunt ꝓpietates boīum: qꝛ grues q̄āto sunt senioꝛes.tāto vergūt magis ad nigredinē defusicātē: ꝛ vī mihi ꝙ hoc accidit eis ꝓpter grossicici vehemētiā: ꝛ densitatis materie in eis.ꝛ in boīe non accidit hoc: qñ caro ꝛ cutis eius sunt molles ꝛ humide.ꝛ coloꝛ certioꝛ ꝛ irundinis mutat in albedinē ꝓpter extinctioneꝫ caloꝛis nālis in eis:ꝛ in eis q̄q̄ reperitur vehemētia imutatio/nis cū imutatione supfluitatū:donec ignozet eas bō:ꝛ nō agnoscat eas.ꝛ dico ꝙ aial q̄ ē sine manu.q̄ venat aues in suo nido albescit quoꝛ anno magis ac magis. donec tādē redit ad coloꝛē butiri.ꝛ Arī.dixit.qꝛ aq̄ mutat colo/res aialiū:qꝛ aqua q̄ dī neud.qñ potat a boue: ꝛ coit ꝑci pit fetum nigrū.ꝛ in terra cucutube est flumē q̄ oꝑatur silr:ꝛ aliud flumē facit albos.ꝛ flumē scarides gñat fla/

Arī.lit 3. de hy aial.c. L

nos.⁊ de aialibus q̃dã sunt abſq; pilis:q̃dã sunt cũ pilis. ⁊ in fauce interiori leporis:⁊ in pede ei⁹ subtus sunt pili. ⁊ in aiali qõ vocat̃ maſtichitus:hz in ore suo loco dẽtiũ ſile seris porcoꝝ.⁊ aialia q̃ bñt in ſe paucos pilos: poſteriora in eis bñt plures pilos q̃ anteriora.⁊ pili aialiũ toſoꝝ nõ nascunt̃ ex loco inciſo:ſz ex radice illius pili iciſi. ⁊ tũc pili n ſe bñt ſicut plante.ſed ſicut ſupfluitates:plume aũt q̃ icidunt̃:nõ nascunt̃ neq; a radice:neq; a loco iciſo.ſz cadit radix:⁊ alia pẽna nascit̃: ⁊ ala veſpe poſtq̃ fuerit abſciſa nõ creſcit ſic aculeus ei⁹ cũ rũpit̃ moritur.

¶ Capitulũ tertium de differentia lactis. Sanguinis. ⁊ Spermatis.

A Libro 3. de hyſto. aiali. c. 19.

SErmo Ariſt. ⁊ dixit Ariſto. q̃ sanguis cuiuſlibet aialis coagulat̃. pter sanguinẽ cerui ⁊ leporis. ⁊ ois sanguis a quo auferunt̃ fila apparẽtia ipſe nõ coagulat̃:⁊ illa fila sunt media iter ſubaz venaꝝ ⁊ neruoꝝ. ⁊ sanguis bouis de facili coagulat̃. Et sanguis corpoꝝ tẽperatoꝝ:eſt tẽperatus in q̃titate: ⁊ minus sanguine eoꝝ q̃ potãt multũ vinũ:⁊ magis sanguine eoꝝ q̃ sunt pinguia. Et sanguis bouis ẽt tẽperatus in sua liquiditate:⁊ color eius eſt color grane. Et sanguis aialiũ magnoꝝ ſpiſſus magis ⁊ sanguis mẽbroꝝ iferioꝝ ſpiſſior ⁊ nigrior:sanguine mẽbroꝝ ſuperioꝝ. Et primũ mẽbrũz qõ fit ex sanguine. sicut cognoſcit̃ ex anothomia eſt cor.⁊iſtud eſt ſignũ q̃ sanguis totius corpis nutrimẽtũ fit a corde.⁊ nõ ab epate.ni ſi p iuuamẽtũ cordis.⁊ tũc epar nõ erit inſtrm. ⁊ operãs sanguinẽ niſi mediãte ⁊ ſecũdario: Et dixit Ariſt. q̃ bõ ſudabit sanguiné.aut qz eius sanguis multus ẽ in q̃titate:aut qz eius sanguis eſt paucus ſubtilis feruens. Et q̃n dormit bõ eius sanguis ſuertit̃ ad interiora:⁊ ſignificatio ſup hoc eſt.q; boſe dormiẽte ſi findat̃ eius cutis nõ exibit eius sanguis.ſicut in vigilãte. Et mulieres bouis bñt plus sanguis q̃ femine alioꝝ aialiũ.ſcõm q̃titatẽ ſui corporis.⁊ ppter hoc bñt meſtruũ sanguinẽ.⁊ alia aialia nõ. Et sanguis mulieꝝ eſt multũ iterius.⁊ viroꝝ magis exterius. Et raro accidit mulieribus egritudo ex sanguine. ⁊ raro emittũt sanguiné p nares. Et sanguis senuꝫ eſt niger ⁊ ſpiſſus.⁊ paucus. Et q̃dã humiditates nascunt̃ in aiali cũ ipſo.cũ ipſe nascit̃.⁊ q̃daꝫ poſt. vt lac ⁊ ſperma.⁊ lac alterat̃ in mãmillis:⁊ lac fit ex sanguine ſupfluo.⁊ ille sanguis q̃ trãſit in lac nõ eſt decoctus.decoctione ſumma.Sed ſperma fit ex sanguine bono:⁊ decocto.ẽ coctione bona.⁊ cõpleta. Et dico q̃ ſumma digeſtio eſt q̃rta digeſtio.⁊ dico qz nutriñtũ p̃mo digerit̃ in ſtomaco.⁊ poſt fit sanguis in epate:⁊ tertio in venis.⁊ q̃rto in mẽbris: ⁊ poſt qõlz mẽbrũ pparat̃ iſtud ad ſilitudinẽ ſui.⁊ tũc tali nutrimẽto fit ſperma. Et q̃to de boie exit ſperma multũ diſcolorat̃.⁊ debilitat̃ ſuũ corpus magis q̃ ſi q̃dragies exiret de ſuo corpe sanguis tãtus:qz ſperma eſt res babilitata ad trãſeundũ in mẽbra:⁊ cũ exit auferẽ nãle nutri
B mẽtũ mẽbri:qñ exit in maiori q̃titate: q̃ id qõ fuit reſiduũ de nutrimẽto mẽbri. Et ppter hoc dixerunt medici antiqui. q̃ ſperma fuit de humiditate nup coagulata: ⁊ in mẽbro eſt nutrimẽtũ.⁊ illud nutrimẽtũ hoc ſupfluum qõ differt ab eo in q̃titate:alius in q̃litate:⁊ illud transit in capillos. Et qõ eſt ſupfluum in q̃titate:⁊ nõ differt in q̃litate eſt ſperma. Et lac fit ex sanguine in venis.⁊ in eo sunt tres ſube.ſeroſa.butiroſa.⁊ caſeata.⁊ oẽ lac q̃to eſt magis ſpiſſum.tanto de eo exit magis caseus ſpiſſus. Et lac aialis qõ bz coznua.⁊ caret dẽtibus in mãdibula ſuperiori cito coagulat̃.ſicut ſuũ ſepũ.⁊ nõ fit ita de alio lacte: ⁊ frigus nõ coagulat lac.ſed facit diſtinctionẽ in pribus: ⁊ calor magis coagulat lac q̃ frigus. Et lac magis ſubtile eſt cameli.⁊ iumẽtoꝝ:⁊ aſinaꝝ: ⁊ ſpiſſius eſt lac bufaloꝝ Et lac coniunctũ partui nihil valet:⁊ qõ eſt multũ remotũ a partu nihil valet. Et in mulieribus bñtibus carnem multam:⁊ multũ sanguinem sunt vbera plena lacte ſine partu:⁊ in vetulis qñ reſcindiũ meſtruũ. sunt aliqñ vbera plena ſanguine ſine partu. Et capza parua anteq̃ ipse gneꝛ.confricanꝛ eius mamille.⁊ prius exit sanguis: ⁊ poſtea q̃ſi ſanies:⁊ poſt exit lac.qõ eſt aquoſum dulce. ſicut illud qõ exit poſt partum.⁊ non peius.⁊ habebunt conũ in mamillis. ſicut ille que peperunt. Et iam ꝓtigit in q̃dam ciuitate.que dicebat̃ chimam. q̃ caper ꝓpe virgam habebat quedam additamenta ad filitudines mammillaꝝ:⁊ confricabanꝛ:⁊ exiuit tñ de lacte q̃ factus eſt caſeus inde.⁊ ille coiuit cum capza.⁊ genuit filium. ⁊ ille caper filius iteꝛ emiſit de ſuis additamentis lac. Et iſti emittunt de ſuis mamillis lac.⁊ ſi ꝓtinue de ſuis mamillis lac exprimerent abũdaret multũ in eis. Et lac cameli ⁊ iumenti non hz in ſe ſubſtantiaz caſeatã. vel ſi hz illud erit modicuz.⁊ lac vaccaꝝ abundat in ſuba caſeata.⁊ coagulata. Et lac ficuꝫ coagulat lac.⁊ nullũ aial hz coagulatum niſi ruminans ꝓter q̃s lepus. Et dico q̃ inueniꝛ in ventre vrſi coagulũ:⁊ fozte põt reperiri in alio aiali. Et in ciuitate que dr̃ ferim:ſunt quedã vacce abundantes in lacte.⁊ qui vult extrabere illud lac oz vt ſe multũ exprimat. Et in ciuitate que dr̃ anchozoz.ſũt vacce magne abũdantes in lacte.⁊ ſilr illius ciuitatis canes ſunt magni. ⁊ in omni quadrupedali ipſius ciuitatis contingit iſta magnitudo ꝓterq̃ in aſinis. Et quedã ſunt paſcua in q̃bus aialia paſcẽtia dant multum lac:⁊ quedã ſunt in quibus paſcentia dant modicum lac. Et ouis abundat in lacte p octo menſes.⁊ boc non reperiꝛ in ceteris animalibus. niſi in vaccis ciuitatis:que dicitur farui: que abundant in lacte per ãnum. Et mulieres nigre bñt magis ſanum lac. Et inferius loquemur de ſpermate.⁊ omne aial bñs sanguinem.hz ſperma:⁊ ſemen aialis habentis pilos eſt viſcoſum:⁊ alterius aialis non ſic. Et ſperma aialis extra ſubtiliatur:qñ de eo exit pars ventoſe que condenſauit partes eius. Et quia eius coagulatio eſt per calorez. ideo eius ſubtiliatio eſt per frigus. Et ſperma habens in ſe virtute gñatiuã deſcendit ad fundũ aque.⁊ mẽtitus eſt Ara dotus qñ dixit q̃ ſperma nigrozum eſſet nigrum.

¶ Incipit liber quartus de anothomia aialium aquaticorum.⁊ de membꝛis anuloſoꝝ. Capitulũ. I. A

TAialium carentium sanguine: eſt quoddã genus:qõ dicit̃ malachie. Et quoddaz genus eſt huius malachie. q̃ ſuus venter eſt ſimilis carni interius:⁊ ſuuz extra eſt teſteum. Et conuerſio quoddam genus malachie habet ſuum intra durum:⁊ ſuum extra molle:⁊ illud qõ eſt duꝝ extra non frangitur: ſed eſt conuertibile.ſicut contingit in cancro.⁊ eſt quoddam genus illius quod habet ſuum intra molle. ⁊ ſuum extra teſteum:⁊ iſtud teſteum poteſt frangi ſicut cõche. Et animalia anuloſa quedam habent anulos in ventre. quedam in dorſo.⁊ quedam in circuitu:⁊ nullum anuloſum habet carnem vel os:ſed habent membra que aſſimilanꝛ carni ⁊ oſſi:⁊ ꝓportionanꝛ eis.⁊ quedaz animalia anuloſa habent anulos duplicatos in lõgitudine mẽbrozum ſuozum.ſicut illud qõ dicitur.zo.pedum. ⁊ quedam anuloſa aliquando volant.⁊ aliquando ambulant. ⁊ quedam in vno tempoze tantuz volant: vt formice. Et quoddam genus malachie eſt qõ hz caput ſub pedibus: ⁊ corpus conculcatum ſuper caput:⁊ habet octo pedes:⁊ quoddam genus malachie hz multos pedes: ſicut illud genus qõ fanage dicit̃. ⁊ eſt quoddã aliud genus mala-

ebile. qō assimilaꝫ fanage: ⁊ hꝫ duo additameta. cū gbus capit suum nutrimētū. ⁊ ponit in os suū. ⁊ sunt valde dura in extremitatibus suis. ⁊ qñ mare est infremitū: tūc illud aial venit ad lapides. ⁊ quiescit sup lapides. ⁊ tenet se sup illos ꝑ illa additameta. ⁊ iuuat se cū eis: cuꝫ stupescit ex aliqua occasione: ⁊ duo eius pedes anteriores ponunt suū nutrimentū vsq; ad oculos. ⁊ cū pedibus suis posterioribus iuuat se in coitu. ⁊ in superiori pte ad pedes suos. est in eo cāna. cū qua eycit suā humiditatē supfluaꝫ. ⁊ suū sperma eycit in mulierē suā: ⁊ natat cū pedibus suis. ⁊ oculi eius sunt sup caput. ⁊ os eius est in dorso: in ore eius est modica caro. ⁊ nō hꝫ linguā. ⁊ in capitibus eiꝰ apparēt. q̄si apostemata. ⁊ qō capit. pedibꝰ capit. ⁊ illud qō hꝫ nisi tot pedes in illo gñe est parui corpis: et longoꝝ pedu. ⁊ oēs aly malachie sunt magni corpis. ⁊ curtoꝝ pedū. ⁊ debilis incessus. ⁊ forte de isto genere est q̄dā spēs q̄ dicīt scedine. ⁊ hꝫ duos cubitos in lōgitudine. ⁊ de isto genere est sicut conidē. qō hꝫ qnq; cubitos in lōgitudine. ⁊ forte pes eius q dicīt multoꝝ pedū: est duoꝝ cubitoꝝ. ⁊ plus. Et piscis q dr̄ tomi habeat aiā qua ambit suuꝫ corpus. sed alas eius. qō dr̄ tonidem: hꝫ diuisionē in partibꝰ. ⁊ malachie hꝫ cozū. qō coopit sua corpa. ⁊ hꝫ ysophagū post oxificia. longū ⁊ gracile: cōtinuat se cū quodā membro. quod est simile pape. Sed ille ysophagus habet in se inuolutionem sui. ⁊ habet intestina gracilia: ⁊ illa intestina sunt magis spissa: q̄ ysophagus. ⁊ ꝓeter ista non sunt apparētia in ipsa malachie: nisi solū vas seminis. qō dr̄ mastinōs. Et qñ eycit illud qō est ex humiditate in illo vase seminis facit aquā turbidā. ⁊ hec opatio ē maxie fepie. ⁊ illud vas est ei sub ore suo. ⁊ suā supfluitatē. ⁊ suū sperma eycit ꝑ vnū exitū. ⁊ corpus eius hꝫ sup se pilos. ⁊ interiora corporꝝ istoꝝ predictoꝝ huius generis sunt dura media. inter os ⁊ spinā. Et in tonidē est res cartilaginosa sicut anulus intra corpus suū: sed ascheramenet nō hꝫ suo interiori aliquā rē durā. sed in circuitu capitis est res cartilaginosa. q̄ cū findiꝫ fit durior. ⁊ sub stomaco mariū est res exitualis que trāsit ad medullā in sursum. ⁊ alia q̄ ad inferius pcedit. Et in feminis sunt due res exituales ⁊ sub illis sunt duo vasa rubea: q̄ tenēt intra se oua. ⁊ tumescūt illa vasa aliqñ: qō fiunt maiora q̄ caput. Sꝫ aial qō dr̄ sepie hꝫ duo vasa: ⁊ implent se illa vasa ouis: ⁊ oua eius assimilanꝫ grandini. ⁊ in oibus istis spēbus sūt mares pulchriores feminis. Et sup masculos sunt femine. ⁊ anteriora istaꝝ sunt magis nigra. ⁊ ps illa q̄ dr̄ aschera-
nenet q̄ est maior corpe. semp natat sup aquā. ⁊ istud qō natat in medio inter supficiē aque ⁊ fundū sūt minores. Et q̄ sunt minime in ista spē ambulāt in fundo. ⁊ minimi iter istos sunt illi g nō hñt iūcturas in pedibus. Et ē qō-
dā⁹ gen⁹ illoꝝ aialiū: qō ꝑpe ripas maris. semp pascīt: ⁊ vnū aliqñ eycīt ab vndis. ⁊ nūq; redit: ⁊ mozīt tūc tādē. ⁊ est modicū valde. Et est quoddā genus aialiū: qō ē testeū. ⁊ nō exit de illa testa. aliqñ exeūt sui pedes ⁊ suū caput. ⁊ hoc qñ appetit comedere. Sed aial qō ē mollis testе hꝫ spēs multas. ⁊ de isto gñe sunt cācri. ⁊ illoꝝ cācrorum multe sunt spēs: q; qdā sunt maiores. ⁊ qdā minores sunt. ⁊ maiores sunt sicut ycali ⁊ alia gña. ⁊ dico q iam narratū fuit mihi ꝑ in mari trabazaceī ē vnū genus cācroꝝ qō sup cozū eius sunt macule q̄si essent picture ⁊ tincture subtiles mirabiles. ⁊ dixit Arī. q istoꝝ cancroꝝ parui ꝙ est quoddā genus. qō vocat̄ milites: q; curt multū. ⁊ iuenīt in vētribus eoꝝ caro aut humiditas supflua. ⁊ nō pascīt ex aliqua re: q̄ in se hꝫ soliditatez. ⁊ isti cācri hñt decē pedes. sicut vespe. sed alafarim hꝫ. iz. pedes. ⁊ pedes eius qui sunt ꝑpe caput sunt acutiores. ⁊ ampliores sunt posteriores. ⁊ cauisse hꝫ ex vtraq; pte anterius. io. pedes grossos: in posteriori ex vtraq; pte iter pedes graciles: ⁊ pedes suos. ⁊ iuncturas eoꝝ renoluit in se. Sed alafariꝫ ⁊ sua individua hꝫ caudā ⁊ corpus: ⁊ karabo hꝫ pedes subtiles: ⁊ sunt in posteriori parte. ⁊ pedes oīum istoꝝ sunt longi. ⁊ corpus cancri est rotūdum. ⁊ pedes anteriores in femina Karaba sunt fissi. ⁊ in eius mare nō: ⁊ ale femine sunt maiores q̄ masculi. ⁊ ista colla sūt maiora: ⁊ pedes posteriores masculi sunt magis acuti. ⁊ in illo gñe femine ⁊ masculi: ⁊ in isto gñe hñt q̄dā additamenta inter oculos ad modū venaꝝ. ⁊ habent quedā cornua parunla: ⁊ pōt mouere oculos suos ad oēm partē. ⁊ sunt eminentes. ⁊ ita faciunt oculi cancri. ⁊ accedūt ad albedinē: ⁊ sunt in eis macule nigre. ⁊ hñt dentes acutos ⁊ paruos: ⁊ sunt oppositi iferiores superioribus. ⁊ nō serrosi. ⁊ maxime in parte dextra: sed in parte sinistra est diuersitas inter eos qui sunt in fine ⁊ inter eos q sunt i medio: q; illi qui sunt in fine: sunt acuti. ⁊ distāt inter se: ⁊ q in medio carēt acumine: ⁊ numerus dentiū inferius sunt q̄ttuor. ⁊ supius tres. ⁊ mouenť supiores cōtra inferiores qñ volunt aliquid retinere. ⁊ capere: ⁊ super istam aciem dentium sunt duo dentes magni graciles acuti. ⁊ sub dētibus tenet auriculas. ⁊ mouet semper auriculas. ⁊ extremitates auricularum sunt spinose: ⁊ in ventribus cācrorum sunt quedā fozamina que se claudunt. ⁊ se aperiunt: ⁊ ouа feminaꝝ cancroꝝ sunt in suis intestinis. Sed karabus hꝫ intra os suū duos oētes molles ⁊ magnos. ⁊ inter illos est caro que assimilat̄ lingue. ⁊ hꝫ alios tres dētes in vna acie g sunt inferius: ⁊ post dentes est suus ysophagus. ⁊ est valde curtus. ⁊ est suus stomacus ad similitudinē cele. ⁊ post sunt intestina. ⁊ durat vsq; ad locū exitus stercoris. ⁊ hꝫ vnū locū ꝑpriū qui ꝓcedit a ventre ad eundem locum exitus ꝑ quā ꝓcedit sperma: ⁊ locus ille per quē ꝓcedit sperma est sub iteſtinis. Et cozna dextrum est maius: ⁊ inter cozna sua super q̄ fixi sunt oculi. ⁊ illa additamenta: in quibus sunt sui oculi aliqñ sunt remota in se. aliqñ ꝑpinqua: sicut hec maxime contingit in cancris q dr̄ vrcalie. Et omnes inspirant aquā ⁊ eycīunt ipsam. Sed animalia que habent testas duras ⁊ sunt marina sicut yricy marini: q̄dam habent inter testā carnem sicut calapagu. ⁊ caput istoꝝ q̄ habent testas duras vt in pluribus est longū. ⁊ non apparent: ⁊ q̄dam que habent testas: habet vnicam testam integram: ⁊ quedaꝫ habent ex vna parte vnam testam. ⁊ in alia aliam. ⁊ quedā sunt que aperiunt suam testam. ⁊ quedam non aperiunt. Et que aperiunt: quedam sunt que aperiunt ex vna parte: quedam ex duabus partibus: ⁊ quedam aperiunt ex omni parte. Et quedam habent testas planas: ⁊ quedam asperas: ⁊ quedam sunt que habent diuisione ꝫ in suis testis: ⁊ quedam sunt que habent testam totam vnius nature. Et quedam sunt habentes diuersitatem in suis testis: ita ꝙ in extremitate sunt tenuitates. ⁊ in medio spissitudo. Et habentium testas quedam sunt mobilia: ⁊ quedam immobilia: ⁊ mobilia quedam sunt que de facili fundunt aquam ⁊ cito mouentur: ⁊ quedam sunt que sunt fixa suis testis. ⁊ quedam sunt que exeunt a suis testis. Et omne istud qō egreditur a sua testa. ⁊ ingreditur illam habent carnez duram: ⁊ in medio sui habet caput. ⁊ duo cozna. ⁊ quedam cozum habent dentes. ⁊ quedaꝫ eozum habent calceos quibus pascuntur sicut lingue in animalibus. ⁊ forte ille calceus est sicut aculeus: ⁊ ita acutus: qō etiam potest perforare testas aliorum testeorum. ⁊ omnibus istis vniuersaliter est os. ⁊ post oxificiuꝫ sequitur in eius meatus qui dicitur similis pape. ⁊ subtus istum meatum sunt duo additamenta ad modum cornorum yberum. ⁊ cum stomaco continuatur quoddam

intestinū: qō ꝓcedit in eāli rectitudine ad anuꝫ: ꝛ inueni unꝫ ꝫm diuersitatē ſpeciꝫ in iſtis aialib⁹ diuersitas mē broꝫ poſt iteſtinū: velut additamēta nigra groſſa: ꝛ meatus cifacienſes: ꝛ cbabera ēt caput bꝫ: ꝛ cozina ꝛ os ꝛ linguā: ꝛ hic nō diſtinguunt niſi in magnis eoꝫ: ꝛ additamēta conoſa non diſtinguunt ꝓceptibiliter: niſi in magnis: ꝛ que mouent in eis bñt fozamen in teſta ſua: ꝑ qō eyciūt ſuā ſupfluitatē: ꝛ ex cancris eſt qōdā genus qō aſſimilat araneis. Et Ari. dixit in ꝑ⁹doctrina anothomiā ꝛ ſimilitudines baꝫ ſpēꝫ: ꝛ nos deſideraūm⁹ abbreuiationez ei⁹.

Iricius aūt marinus bꝫ in interioze parte ſui loco carnis ptes nigras. Et eſt ex eo qōdā genus qō bꝫ intra ſile ouo magno: ꝛ inueniť illud onū tā in magnis q̄ in paruulis ꝛ comedit: ꝛ ex eis yricys. Sunt duo genera carnea: vnuꝫ genus magni cozoris: ꝛ alīd genus paruū: ꝛ ſpacioſuꝫ: ꝛ totū dozſum eius eſt carneū. Et ex eo eſt genus: qō erit in regione tani: qō eſt albū in teſta ꝛ ſpinis: ꝛ erit maioris lōgitudinis q̄ aly ſui generis ꝛ ſue ſpine ſunt parue ꝛ tendētes ad mollicie ꝛ multiplicant in eo ptes magne que ſunt poſt os ſuū. Et oēs yricy marini bñt os iferius: ꝛ anū ſuperi⁹: ꝛ caput iferi⁹: ꝛ bñt gnaꝫ dentes in ꝓfundo iter q̄s eſt qdā caro que aſſimilat lingue: deinde yſophagus. deinde ſtomachus diuiſus in gnaꝫ ptes repletas humiditate: ꝛ q̄libet illaꝝ partiū ꝛtinuat cū ſifac tendētes ad anū ꝛ ipſe vtit ſpinis loco pedū: ꝛ mouetur inberēdo ſup ſuas ſpinas. Et de aialib⁹ teſteis ſunt qdā que duob⁹ pedibus ſuis adherent lapidibus: ꝛ appellant balica: ꝛ capit gcgd tranſit ꝑ ipſuꝫ de piſcib⁹ paruis ꝛ alys. Et ex iſtis ſpēb⁹ eſt qōdā genus qō comedit yricios marinos: aial aūt qō appellat maſtuc bꝫ carnē durā: ꝛ nō inueniť in cozpore ei⁹ humiditas: ac ſi eēt de nā arboꝫ: ꝛ eſt qōdā genus ei⁹ qō dr maſtuc qō eſt parui cozpoꝛis ꝛ comedit ab boibus: ꝛ alia ſpēs magni cozpoꝛis: cui⁹ caro indurat aliquātulū ꝛ comedit: ꝛ ꝑ oēm tactū diſſipat ꝛ marceſcit in mari. Aial aūt anuloſuꝫ cuius ale ſunt ſicut mēbrana: ſicut ſcolaſci. Alia que nō bñt in mēbrana: ſicut veſpa: bꝫ caput ꝛ ptinētia eius ꝛ ventrē: ꝛ poſtq̄ amputātur viuunt ꝑ bozā: niſi cōplerio eoꝝ fuerit multū frigida: aut tāgat illa in ea bora multū frigus: ꝛ apes amputant ꝑ mediū ꝛ viuūt ꝑ horā: ꝛ illud eſt qñ amputat cū capite pectus in medio: ſed qñ amputat caput ꝑ ſe: ſtatim moziunt ꝛ aial qō bꝫ corpus longū: ſicut aial qō bꝫ viginti pedes: qñ findit ꝑ mediū vtraq; pars mozieť ꝑ ſe: ꝛ huic aiali nō apparet in eo aliq̄ mēbrū: cū quo ſenriat niſi oculi ſolū: ꝛ q̄dā ſpēs buius eſt q̄ bꝫ linguā: ꝛ alia ſpēs eſt q̄ bꝫ mēbrū cū quo guſtat: ꝛ q̄dā bñt illud mēbꝝ duꝝ: ꝛ q̄dā bñt illud mēbꝝ molle: ꝛ illud cōtigit illis q̄ nō bñt aculeū ante neq; poſt: ſicut ſcozpio ꝛ muſce ferūt cures aialiū cū iſtis mēbris: ꝛ mozdēt cū iſto mēbꝛo muſciliones ꝛ ſugunt ſanguinē cū eo: ꝛ iſtoꝝ aialiū anuloſoꝝ q̄dā bñt iteriꝰ latēt aculeū vt apes: ꝛ q̄dā exapparēt vt ſcozpio. Et anuloſoꝝ volantiū q̄dā ſunt q̄ bñt duas alas: vt muſce: ꝛ q̄dā q̄tuoz vt veſpe: ꝛ illoꝝ q̄dā ſunt q̄ ſaltant: ꝛ q̄dā ſunt q̄ coeunt vt locuſte: ꝛ ſunt illa q̄ bñt pedes poſteriozes longiozes: ꝛ iſta ꝑs q̄ ita coit nō bꝫ teſtā: neq; ſpinas: neq; oſſa: niſi ſolū coziū duꝝ. Et q̄dā illoꝝ bñt illud coziū magis ſubtile: ꝛ q̄dā illoꝝ bñt illud coziū coziū pectoꝛe duꝝ: ita q̄ vī de genere: ꝛ bꝫ ꝑos vnū inteſtinū q̄ ꝓcedit recte: ꝛ modica ꝑs ei⁹ bꝫ inuolutionē ꝑ ſe: ꝛ ꝓcedit vſq; ad anū: ꝛ q̄dā iſtoꝝ bñt ſtomachū. Et illud aial qō clamat de nocte ad modū cicade: vel cicbat nō bꝫ os: iꝫ bꝫ linguā q̄dā q̄ naſcit ꝛ media ſui capitis: ꝛ nō findit iſta lingua: ꝛ in ſuis mēbris inferioꝛibus nō repit ſupfluitas: ꝛ in medio ſui cozpoꝛis eſt q̄dā tela que appet. Et in mari q̄dā ſunt aialia que aſſimilant aialibus alteri⁹ gñis: q; q̄dā ſunt que aſſimilant fruſto ligni: ꝛ alia q̄ aſſimilant virge virili: ꝛ in loco teſticuloꝝ bñt alas: ꝛ q̄dā que aſſimilant colubris rubris.

¶ Capitulū ſcōz de ſenſu ꝛ motu ꝛ vigilia ꝛ ſomno: ꝛ qualiter fit maſculus: ꝛ qualiter femina.

Dne aial ſanguineuꝫ: ꝛ qō generat aial bꝫ gnaꝫ ſenſus: niſi qōdā genus muris: cuius oculi ſunt cooperti ſub cozio: ꝛ bꝫ pupillā ꝛ cozonā ꝛ albedinē. Et piſces guſtāt: ꝛ iō appetunt q̄dā cibaria: ꝛ q̄dā renuūt. Et in piſcib⁹ nō apparent mēbra auditus neq; olfatus: ꝛ nares piſciuꝫ nō pueniūt ad medullā: iꝫ ꝓcedūt ad eoꝝ auriculas: iꝫ tñ niſi audirēt nō fugerēt ꝑ ſonitū: ꝛ niſi olfacerēt nō venirēt ad rete ꝑ lac: ꝛ alias res i rete olfatibiles. Et dico q; vidi illos veniētes ad ſonitū dei fuit lac: ꝛ cito capiebant: ꝛ vidi illos veniētes ad ſonitū de alabud: ꝛ applicant ad palatiū ad illū ſonitū: ꝛ fugiunt cū deficit ſonit⁹: ꝛ cū iteꝝ cantaſ iteꝝ reuertunt. Et dixit Aꝝ. q; delphin ꝛ vnū genus aliud piſciū ad tonitrua ꝛ motū aliū magnū cadunt ſubito ad fundū: q̄ſi eēt in eis epilenſia: ꝛ tūc capiūtur: ſicut capiunt ebzy: ꝛ delphin mēbrū auditus nō bꝫ ꝛ piſcatozes cū iungunt ad capiēdū piſces: loquunt tacite: ꝛ auferūt remos a nauib⁹ ne faciāt tumultū: ꝛ poſtq̄ circuerūt ipſos reti dāt voces: vt queniāt in medio: ꝛ cū vna ꝑs piſciū vadit ad paſcendū ſecrete recipiūt illos piſcatozes paulatiꝫ ꝛ nō fugiūt piſces q̄dā qui ſunt in riuo: ꝛ ꝛfricāt ſe ad lapides: ꝛ ex illo motu ꝛfricatione cadit q̄ſi ebzy: ꝛ vadūt q̄ſi mortificati: ꝛ tūc iſta ſunt ſigna ſui audit⁹. Et adhuc q; oēo expimentatozes teſtant: q; ēt multū audiunt: ꝛ ēt maxime piſces qui dicunt aſtacoz ꝛ cethi ꝛ arumim: ꝛ ſili: q; piſces olfaciūt: q; capiunt ꝑ olfationē: q; q̄dā capiunt ꝑ odozē acetoſuꝫ: ꝛ q̄dā ꝑ odozē rei ſalſe: ꝛ q̄dā ꝑ fimū. Et piſcatozes accipiūt afaſſē ꝛ aſſant ipſum: ꝛ ponūt ipſuꝫ in rete: ꝛ ſtatim intrāt piſces rete ꝑ odozem aſſi: ꝛ piſces q̄dā fugiūt a loco ablutionis alteri⁹ piſcis interfecti ꝛ fugiunt a ſanguine alteri⁹ piſcis: ꝛ q̄dā fugiunt a ſozdicie retiū: ꝛ q̄daꝫ fugiūt a ſozdicie bamoꝝ: ꝛ ſi fuerint limpida veniūt ad illa. Et q̄dā ō delphinis ꝛ alioꝝ piſciū ad quoꝝ medullas pueneriť ſonit⁹: ꝛ nō bñt inſtrumētū audit⁹: iꝫ audiūt quodā extraneo mō appropato eis ꝛ nō alys. Et aialia anuloſa bñt ſenſus mlt̄ū acutos: ꝛ olfaciūt ꝛ guſtant ꝛ audiunt a remotis: ꝛ ſunt q̄dā odozes qui eis placēt ꝛ iterficiunt a q̄buſdā odozib⁹: ſicāb odoze ſulfuris ꝛ arſe cutis: ꝛ ozigani agreſtis: ꝛ ſicāb formice q̄ñ ad foramen eaꝝ aliq̄d de ꝑdictis reb⁹ ponit⁹ moziunt ꝛ fugiūt a fumo ſtoracis. Et oīa anuloſa fugiūt a fumo cozni cerui: ꝛ cefenegi ita diligit ſtoracē durā: q; q̄ñ eſt in fumo ei⁹ ſi amputari deberet non fugere: ꝛ fugit de fumo ſpēi q̄ dr oboze: ꝛ apes nō veniūt ad locū malū odozis: ꝛ nō geſcūt niſi in loco boni odozis ꝛ vbi ē dulcedo. Et aialiū teſteoꝝ q̄dā diligūt odozē malū: ſicut q̄ dr cochera: ſed neſcimus vtrū habeāt viſuꝫ vel nō vel auditū. Sꝫ in ſeq̄ntē vocū aialiū debemus dicere: q: q̄dā ſunt vocū foꝛtiū ꝛ q̄dā debiliū: ꝛ q̄dā loquunt: iꝫ log ꝓpriū eſt bois: ꝛ ipſe fozmare vocabula ꝛ extrahere ſermonē a cannis pulmonis. Sꝫ vox repit in oī aiali qō bꝫ arteriā ꝛ pulmones: ꝛ non dat vocē niſi aial qō reſpirat: iꝫ qō nō reſpirat aliter facit ſonū. Et qō ſibilat: ſibilat ꝑ q̄dā tela q̄ eſt ſub diafragmate. Sꝫ muſce faciūt ſonū ꝑ motū alaꝝ. Et nullū aial marinū bñs teſtā mollē facit vocē vl̄ ſonitū. Et ſi obyciať de q̄dā gñe piſcis qō facit vocē: ſicut illō gen⁹ piſcis qō dr̄ura liarenim: ꝛ ſil̄r git: qō inbabitat terram de celeug. Et iſtoꝝ ꝑdictoꝝ ſunt q̄ dant vocē nō dico ſonū: de ſpina ſue caude auriculaꝝ: ꝛ q̄dā faciūt vocē ꝑ ꝛfricationē ſpūs q eſt in ſuo cozpe: ꝛ celeca audiť facere ſonū ozā catinū ꝛ pi

Auic. E

scis assimilatus pectini quādo findit aquā facit sonū ad modū celete:ꝛ irundines marine qñ ferunt cū alis suis aera faciūt strepitum sonoꝝ. Et delphin sibilat:ꝛ hꝫ pulmonē:ſz postq̄ fuerit sup terrā nō facit vocē. Et serpētes sibilāt:ꝛ carapagnā dicit. coꝛtuca hꝫ debilē vocē. Et rana hꝫ linguā coniunctā cū mandibula: sicut est in piscib⁹. nō dat vocē nisi in aqua. Et cū facit vocē intā mandibula est in aqua:ꝛ illa voꝛ dr̄ coaꝛ:ꝛ cū exit aquā facit vocē alteꝛius modi:ꝛ cū facit voces in aq̄ emittit suos oculos foꝛtiter. Et aialia facientia vocē faciunt diuersos tonos. Et aues que hñt linguā amplā imitant vocē hois. Et in quibusdā anib⁹ est diuersitas i sono maris ꝛ femine. Et auis maioris coꝛporis hꝫ maioꝛez vocē:ꝛ ꝓpie tpe coitus: qꝛ tūc dat plures voces. Et quedā aues sunt quaꝝ femine ꝛ mares cantant sicut genus qō dr̄ andō:ꝛ tales aues sunt quaꝝ aues masculе clamāt suas feminas ante coitum:ꝛ q̄dā faciunt voces post sicut gallus. Et q̄dā aues que nō cantāt neq; hñt vocē nisi valde remissaz nisi masculi qui cantāt sicut galli. Et q̄dā aues que assimilant pdicib⁹:ꝛ qñ hō nascit̄ nāliter surdus facit vocē:ꝛ non pōt log:sed ſtranli nō sibi silеs sunt. Sz pulli auiū cū sunt paruī differunt suis vocib⁹ a vocib⁹ patrū: quoulq; magnescunt: sic palumbi. Et iā dixerunt hoies q̄ vna auis coꝛ que appellaꝛ andon mōſtrauit tonū suū pullo vel alteri⁹ auis:ꝛ tunc significat sup hoc: q̄ aues quedā faciūt quosdā tonos per naturā:ꝛ q̄dā p doctrinā: sed elephas per calceū facit contractionē:ꝛ per os suū facit vocē.

¶ Capitulū .III. de somno animaliū.

ET de somno aialiū dicam⁹. Omne aial hīs sanguinē:ꝛ qō ambulat dormit ꝛ vigilat. Et oē hīs palpebꝛas claudit eas cū dormit. Et alia aialia q̄ hō somniant ꝛ signi/ficatio sup hoc est coꝛ mot⁹ in somno. Et aial faciēs ouа facit somnū tenuē. Et illō aial silr qō est teste mollis. Sz in aiali teste mollis nō p/cipit somnus: qz nō hꝫ palpebꝛas: ſz pcipit p hoc qō gescit:ꝛ pōt capi ꝛ nō fugit. Et sunt q̄dā spēs piscīū q̄ magis dormiunt de die q̄ de nocte. Et quedā marina dormiūt sup terrā:ꝛ q̄dā sup cautes:ꝛ q̄dā in barena:ꝛ significatio sup hoc est q̄ impꝛessio coꝛ inueniē pueri in barena: sed cellete mltū dormit ita ꝓfunde q̄ capiē manu. Sz delphin dormit ꝛ eycit a se cannā in aere p quā inspirat ꝛ auditur ſtertens. Et anuloſa dormiunt:ꝛ significatio ſuper hoc est q̄ aliqñ inueniunt̄ geicere. ꝛ pueri nō somniant recte ante .4. annū:ꝛ multi hoies nō somniāt anteq̄ ſint magni:ꝛ q̄dā nūq̄. Sed de causa maritatis ꝛ feminitatis dico q̄ in oibus aialib⁹ nō ſunt mares ꝛ femine sicut in aiali marino qō habet testā durā: sed in aialib⁹ mollis teste quedā habēt feminas quedā nō:ꝛ quedā ſunt que nō habent mares:ꝛ feminas in ſuo genere sicut encheli. Et aliqñ inueniuntur in barena quedā apparentia fila sicut gafanes:ꝛ putāt q̄ ſint fily de encheli:ꝛ non ſunt: quoniā encheli non habet ouа: qz ſunt in matrice ꝛ non in ſtomacho: qz ſi eēnt in ſtomacho digererentur p ipm ꝛ encheli/m nō habet ouа nisi in ſuo ſtomacho. Et opinoꝛ q̄ ille qui putauit q̄ illa enchelim eēt mas que hꝫ maius ꝛ lōgius caput: errauit: qz ista diuerſitas est ſcōm ſpēm. Et inuenimus in libꝛo Aristotelis multos piſces qui nō habēt in ſua ſpecie mares ꝛ feminas. Et quedā nō ſunt generatiua. Et quedā generāt per ſe ſine coitu sicut arboꝛes. Et que habent ſanguinē ꝛ generāt ſibi ſimile: ſemꝑ mas est maioꝛ femina ꝛ viuit plus. Sz ouantia habent feminas maioꝛes: sicut in ſerpētib⁹ ꝛ ranis ꝛ araneis. Et femine piſciuz viuūt pluſq̄ mares:ꝛ ſignificatio ſup hoc est: qz qñ caplunt̄ piſces ſemꝑ reperiunt̄ femine maioꝛis etatis q̄ mares. Et membꝛa anteꝛioꝛa in maribus ſunt foꝛtioꝛa:ꝛ poſteꝛioꝛa in feminis. Et tiuncture feminaꝝ ſunt debiliores. Et ſui capilli graciliꝛes:ꝛ ſue voces acutiꝛes:ꝛ aliqñ femine carēt armis: q̄ hñt mares vt cerua ꝛ gallina:ꝛ poꝛca nō hꝫ calmū:ꝛ aliqñ in femina arma ſunt foꝛtioꝛa ſic coꝛnu in vacca: eo q̄ eiꝰ vires ſūt debiliꝛes q̄ ī mare.

¶ Incipit liber quintus de membꝛis naturalibus.

¶ Capitulum ꝓmū de diuiſione coitus aialiū.

ET dicimus q̄ nullū bipes generat ſibi ſimile ni ſi hō. Et ſicut generat arboꝛ filiū ſibi ſimile: ita ꝛ aial generat filiū ſibi ſimilē. Et ſic arboꝛ vnius nāe generat arboꝛē alterius nāe: ſic aial vnius nāe generat aial alteri⁹ nāe ſicut gaſones:ꝛ ſicut quedā arboꝛes generant ſe p ſe ſic quedā aialia ſe generant p ſe. Omne aial qō generat ex aiali ſibi ſimili generat̄ per partū ꝛ luxuriā vt in pluribus. Et iā inuenit̄ genus piſciū. qō parit ꝛ nō reperitur mas in illo genere. Et quidā piſces faciunt ouа per ſe: ſed mutatio coꝛ in aialia nō pōt eē ſine mari ſicut diceī. Et quedā aialia generāt aialia mimoꝛa ſe ſicut pediculi qui generāt lendes ꝛ muſce ꝛ apicule que faciūt gaſones:ꝛ ille gaſones nō alteranī in apiculā: aut muſcaz. Dico ergo q̄ opus est vt cuſtodias illud: vtrū gaſones ille tandem fiūt muſce ꝛ apicule: qz qōlibet genus hꝫ ſuū modus ſue luxurie: ſicut modū luxurie leonis ꝛ lepoꝛis: q̄ꝛ ꝑmaſculi mingūt poſt. Et de ꝓpꝛietate lepoꝛ est qō ſua femina ſaltat ſuū marē aliqñ. Et q̄dā aialia ī ſuo coitu ita ſe hñt q̄ mas luxuriat cū femina ſupza eā:ꝛ tendat ſub. Et quedā que in ſuo coitu eleuant ſe ſicut ardeel. Sed yricy agreſtes coeūt ꝓiungēdo ſe fm doꝛſa ſtātes in pedib⁹. Et q̄dā femine exigunt luxuriā a marib⁹ ſicut femine capꝛoꝛū: qz illa femina clamat mares:ꝛ mulier cōpꝛimit ſe cū mare. Et q̄dā timēt de foꝛtitudie maris ſic̄ cerua ꝛ vacca: ꝛ cā eius est: qz accidit iſtis feminis doloꝛ a pcuſſione virge: qz illa virga est acuta dura nerualis cū erigitur. Et camela vadit flexa genib⁹ ad camelū: cū apetit coire. Et elephas femina deſcendit ad foueā: vt poſſit ſaltari a mare: ꝛ appetit coitū in aq̄: qz vterq; magis iuuaī ibi in coitu: ꝛ maxime mas: qz post coitū exaltaī p aquaz a terra: ꝛ aqua iuuat marē: qō exaltet sup feminā: qz iā contigit q̄ elephas aſcēdebat elephantē feminā in terra vngueni de kaureꝛniz:ꝛ iſtud erat mirū qñ coinit: qñ ꝓtetudo eius erat nō coire: niſi in terra ſua:ꝛ coinit qñ exiuit ad terraz coꝛaſcenoꝝ ꝛ eius ꝓfiniū. Et tūc elephas mas iuuit ſe ex ſuo culmo:ꝛ declinauit crupā femine:ꝛ aſcendit sup eā ꝛ coiuit:ꝛ tūc ex hoc accepimus q̄ culmus elephantis hꝫ iuuamentū in coitu:ꝛ iſtud fuit ante tps pdicationis mahometti annis q̄draginta trib⁹ minus. Et de alio mirabili fuit q̄ leo ſilueſtris buccaī ad pdictā ciuitatē:ꝛ coiuit cū lea:ꝛ genuit ex ea:ꝛ iſtud nunq̄ vidēbaī in alia ciuitate:ꝛ camelus multotiēs coit ꝛ diu. Et ſuū deſideriū ē feruens tpe coitus:ꝛ dico q̄ illo tpe coit⁹. ſ. nō accipit camelus niſi modicū de ammona ꝛ ſemꝑ appetit coire ꝓpe illū locū in quo coiuit ꝓmo. Et dico q̄ coit tpe deſiderꝝ ſui coitus coit: ſicut aialia mingentia poſt:ꝛ iter ea est differentia aliquātula: ſecūdū exceſſuz:ꝛ in cochis ſemꝑ est virga valde magna. Et coitus lupi est ſicut canis coitus. Et quadruped alia que ponunt ouа coeunt: ſic̄ quadruped alia que generant filios ſibi ſimiles:ꝛ illud ſicut coꝛtuca calapagni agreſtis ꝛ marina. Species aūt ſerpētiū:ꝛ eoꝝ que non habent pedes tpe coitus inuoluuntur mas ꝛ femina iter ſe quaſi poſſet extimari vnū de bis biceps. Celete aūt coeunt p applicationē doꝛſoꝝ. Et aialia

marina lati corpozis adiungit masculus eoꝝ dozsuꝫ suuꝫ ventri femine:ꝛ ea quoꝝ sunt caude magne coeunt p applicationē dorsoꝝ:ꝛ ꝟfricationē vehementem:ꝛ fortassis differunt spēs eoꝝ:sicut differunt canes:ꝛ narrauerūt ḃ experimētatozes ꝛ prudentes. Et notū est ꝙ aues:ꝛ que ouant velocioꝛa sunt tpe coitus. Delphin aūt ꝛ lupi marini coeunt vt quadrupedialia:ꝫ in duplo spatio tpis. Sꝫ masculus celere eius mēbꝝ virgale extēdit̄ versus anū: ꝛ extendit̄ versus post. Coitus aūt pisciū ouantiū est res occulta valde:ꝛ boies dicūt ꝙ femine suscipiūt semina masculoꝝ ozibus suis:ꝛ ita eyciūt ea in ventrem:ꝛ assert̄ qō femine sequūtur masculos trāsglutiētes sua semina. deinde tēpore exitus ouoꝝ mares sequūtur feminas trāsglutiētes eaꝝ ouaꝛ:ꝛ nō transit in aial aliquid de illis ouis:nisi illud qō recipit̄ intra os maris. Et cubala femina ꝑdicis impregnat̄ ex vento flante a parte sui mariti:ꝛ auditus sonitus ei⁹:ꝛ cubala ꝑdix extrahit linguas suas ad cōmiscendū se tpe coitus. Malacbie aūt iungunt̄ cū ozibus:deide amplexant̄ se se:ꝛ coeunt natantes. Et assumenem ꝑprie femina eius declinat in terra tpe coitus. q. supina ꝛ coniungunt̄ ozib⁹ suis:ꝛ clamat femina masculū:vt approximet sibi. Et de boib⁹ sunt qdā qui extimāt: ꝙ virga de assumenem est neruosa:ꝛ est versus pedes:ꝛ intrudit virgā suā in os femine sue. Et quedaꝫ aialia sunt mollis teste:ꝛ coeūt sicut quadrupedialia que minguntꝑ post:ꝛ generāt ꝛ coitus eoꝝ est tēpore veris:ꝛ luxuriant ꝑpe fundū maris:ꝛ fortassis erit coitus eoꝝ in quibusdā regionib⁹ in p̄ncipio tēporis ficuū. Et coitus cancroꝝ est quādo cancer masculus:qui est minoꝛ vocat feminā:ꝛ accedit femina subtus ipsuꝫ:ꝛ accessione aperit̄ porta q̄ est inter tunicas directe coniungit̄ porte siue orificio:qō est inter duas tunicas alterius. deinde coniunguntꝫ ille tunice donec cōpleaꝫ coitus:ꝛ longitudo:que est inter duas tunicas est maioꝛ in feminis:q̄ inter tunicas in maribꝰ: ꝛ eyciūt ouaꝝ p posteriozē partē. Aial aūt qō est anulosuꝫ: femina eycit mēbrū coitus ex se in directū instrm maris: vt in illo mēbro recipiat mēbꝝ maris:ita ꝙ ipsa femina nō multū moueāt ad virgāꝫ eycit suū additamētū in directo virge:qō additamentū ꝓminet a posteriozi parte:ꝛ qñ coniunguntꝫ de difficili separant̄ ꝑpter ꝟstrictionē suoꝝ membroꝝ per ligamenta. Et qñ aranea dederat coitū per tunicā sue tele trahit masculū:ꝛ non cessant alicere se per buiꝰ attractionē quousq; coniungunt̄ adinuicē:ꝛ ꝟcurrit venter masculi cū ventre femine. Et scias ꝙ maioꝛ appetit⁹ animalis est in fine hyemis:ꝛ inceptione veris. Domo autē ꝛ oīa domestica sicut canes ꝛ porci coeunt oī tempore. Et desideriū viroꝝ est magis hyemale:ꝛ desideriū mulierū in estate ꝓpter lesionē eaꝝ a frigore. Ruis aūt marina que applicaꝫ cherē latine alcione coit in vehemēti hyeme:media.ſ. Et dicit̄ ꝙ nidificat. 7. diebus ante introitū solis in capricozno:ꝛ coitu:ꝛ ouat.5. ouaꝛ:ꝛ extrahit pullos in.7. diebus post:ꝛ apparet in tempore semel.ſ. in occasu pleiadū:ꝛ apparet nauibus:ꝛ apparet in circuitu nauiū:deinde absentat se:sicut dicunt sapientes:quibus creditur de experimentatoribus. Et aial anulosum facit coitū suū in hyeme non expectās ver nisi quādo fuerint venti austrini:ꝛ maxime ea que non nidificant sicut muscе:ꝛ formicе. Et de animalib⁹ que ouāt quedā ouant semel:quedā bis:quedā ter. Scozpio autez marinus ouat semel in vere:semel in auctumno. Et nulla spēs celere ouat bis:nisi illa species que cognominaꝫ lete vel lemem:quoniā ouat in vere quādo occidūt pleiades. 7. aut. 8. sed non ouat ouа simul:imo in tempore discreto:ita ꝙ modo vnū modo aliud:ꝛ extimant boies ꝙ ouant in mense bis Et de aialibus marinis quedā ouant omni tempore:ꝛ crescunt oua eoꝝ:ꝛ magnificant̄ velocіter. Et quidā pisces sunt qui nō ouant nisi in mari:aut in littore eius sicut celemides:ꝛ nabza:isti quidē non ouant nisi in mari raccoꝛ. Et aly pisces nō ouāt nisi vbi effluūt flumina in mare:ꝛ quidā sunt ex eis qui nō ouant nisi ex elevatione maris. Et ex piscibus est quoddam genus qō appellaꝫ nuebedē ponit apud tropicon estiuū. q. vnū vas plenū ouis. Et ex piscib⁹ qdā generant̄ in ceno sicut ouat ille piscis qui vocatur castarem. Et de piscib⁹ quidā ouāt in parte maris non sicut abundātes in ouis in parte maris:dico in anno semel:ꝛ in alia parte abundātes in anno multotiēs. Et ille qui vocaꝫ chenumbie: de vniuersitate Malachie ouat omni tempore:ꝛ complebitur ouatio eius in terra in.iz. dies:ꝛ sequitur eā masculus:ꝛ sufflans semē suū super oua sua:ꝛ oua sua sunt dura valde:ꝛ nō natant nisi duo ꝛ duo. Et celegig coit hyeme:ꝛ ouat in vere: ꝛ inter illa tempoza nidificat:ꝛ oua eius sunt sicut fructꝰ nucis parue:ꝛ erunt oua eius plura numero:ꝛ caput masculoꝝ longius est capite feminaꝝ:ꝛ femine cubant sup oua:ꝛ abstringit in aluo oua sua anteq̄ comedat carnem suā quādo sedet ad comedendū. Et plures pisces marini ouant tempore hyemis:ꝛ veris:de babentib⁹ testā preter yricios marinos qui sunt comestibiles ab boib⁹:quoniaꝫ erunt pleni ouis omni tēpore:ꝛ ꝑcipue in plenilunio:ꝛ in temporib⁹ calidis in hyeme:ꝛ in estate:nisi qui fuerūt in parte terre que dicit̄ redinugio. Jn ea.n. parte nō ouāt nisi modicū:ꝛ sunt parui corpozis:ꝛ pleni ouis. Et plures aues agreſtes generant semel ꝛ irundines bis. Auis autē que appellatur chateozer ouat semel:ꝛ anteq̄ recedat hyems destruuntur oua eius:ꝛ itez ouat:ꝛ facit pullos. Alius qui domesticatur:ꝛ adheret domib⁹ generat multotiens nisi in medio hyemis sicut columbe ꝛ galline. Et dico etiā ꝙ columbe quando reperiunt calozē:ꝛ annonā ouant etiā in medio hyemis:ꝛ de columbis quedaꝫ sunt spēs columbaꝝ que nō domesticant̄ prozsus:ꝛ aues que assimilantur columbis in genere sunt tres spēs:maiozes eaꝝ sunt altata arabice:ꝛ post alphachbice:ꝛ minozes arcalgalle. Et meliozes sunt pulli qui nascunt̄ vere ꝛ autūno:ꝛ estate:ꝛ hyeme peiozes.

¶ Capitulū. II. de differentia spermatis.

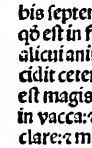

Anc de differētia dicamus sperma tis:ꝛ scias ꝙ primū semē adolescentis in aialibus diuersaſ:tunc si in isto tempore impregnauerit feminā erit creatura debilis:ꝛ hoc accidit in boib⁹:ꝛ peruenīunt ad diminutionē suaꝝ vocū: ꝛ suoꝝ caloꝝ:ꝛ hoc est cum fuerit ꝓpe bis septem annos. Et sperma qō melius est in eis est illō qō est in fine. zi. annoꝝ. Et somnium coitus non accidit alicui animali nisi soli homini:ꝫ forte mutatio vocis accidit ceteris aialibus:ꝛ vox eius qui iā processit in dieb⁹ est magis sonoꝛa:ꝛ maris magis sonoꝛa q̄ femine:ꝑterq̄ in vacca:ꝛ cerua ꝛ voces iumētoꝝ:ꝛ alfinoꝛa sunt magis clare:ꝛ magis acute. Et vacca duoꝝ dentiū:ꝛ equus duorum dentium luxuriant:ꝛ capraꝛ:ꝛ ouis vnius anni luxuriant. Et porcus. 4. mensium luxuriat:porca. 6. mensiuꝫ parit:ꝛ in quibusdā regionibus non coeunt ante finē. io. mensium. Et masculi sunt meliozes ad generādū postq̄ habuerint tres annos:ꝛ canes incipiunt luxuriare ab. 8. mensibus:ꝛ qui tarde luxuriant sunt vnius anni:ꝛ illa canis que diutius trabit per. 6i. diem:ꝛ quidam equi luxuriant post tres annos:ꝛ ab isto tertio vsq; ad. 20. annos melius generant:licꝫ luxurient vsq; ad. 33. annos:licꝫ masculi qui non stant cū equabus viuunt plusq̄. 40. annos ꝛ equa pōt viuere. 40. an. ꝛ iam visus fuit equus. 70. an.

nis:ꝛ aſinus luxuriat poſt annū tertium vſq; ad.30.an.ꝛ non pōt luxuriare citius q̄ poſt duos annos ꝛ dimidiū:ꝛ bomo maſculus nō bene luxuriat niſi ad.60.annos in regionibus calidis:ꝛ mulier vſq; ad.50.ſz qō accidit in pluribus eſt in boibus maſculis:ꝛ deficiūt in ſpmate poſt.l. annos:vel tardius ad.60.ꝛ mulier ad.49.annos vel citius.50.ꝛ ouis vſq; ad.8.āos:ꝛ ſi fuerit bona vſq; ad.xi. annos:ꝛ fetus cuiuſliber generis ex ſene natꝰ eſt malus:ꝛ proprie hoc accidit in porcis:ꝛ porcus generat bonos ad.7.annos:ꝛ tunc magis luxuriat:ꝛ porcus qui cito luxuriat facit filios paruos:ꝛ ſenes porci parū generāt:ꝛ p̄ cū ſunt.xi.annis:ꝛ meliores ſuꝰ filij ſunt qui naſcuntur in byeme:ꝛ qui in eſtate ſunt peiores ꝛ macri:ꝛ mali. Et canes generant vſq; ad.15.annos. Et elephas luxuriat vſq; ad ſex annos ꝛ per totū tp̄s vite ſue pōt luxuriare:ꝛ femina elephas poſt q̄ peperit nō impḡnat vſq; ad triēnium. Et cū impregnat nō tangitur poſt a ſuo mare: tenet fetū in ventre per biēnium:ꝛ nō parit niſi vnicū. Et equa:ꝛ camela:ꝛ aſina tenēt in ventre per.12.menſes. Et poſt q̄ dixit Az. iſta narrauit de piſcibus:ꝛ dixit q; quidaz piſces generant ex luto:ꝛ quidā ex barena:ꝛ qdaz ex barena in luto:ꝛ quidā generāt̄ur ex luto qō aſſimilat lane viridi:ꝛ dicit cendame. Et quidā ſunt de numero iſtoz qui dicuntur ab hominibꝰ defendere p̄dictos:ꝛ ſemp ſunt parui ſimiles paruis cancris. Et plura alia que ſūt teſtea naſcuntur in taliceno:ꝛ differentia illoz.ꝛ p̄m dr̄iam ceni ꝛ barene:ꝛ ſecundū hoc habēt diuerſa nomina in greco:ꝛ in fiſſuris lapidū generant̄ quedā aialia ex quolibet iſtorū:ꝛ ventre ſuo generaī aliud. Et quedā ſunt que nō recedunt a ſuis locis in quibꝰ generant̄:ꝛ ſi auferunt̄ a ſuis locis moziunt̄. Et illoz eſt quoddā genus qō eſt caliduz multū in ſua cōplexione:ꝛ quādo tranſglutiunt aliquod aial in momento illud in ſuo ſtomacho decoquit̄ quaſi ceēt bis decoctū. Et aumel:ꝛ quedā pars cancroz paruorum generaī a terra:ꝛ mutant teſtas ſecundū mutatiōnē tempozū. Et quedā aialia intrant conchas alioz:ꝛ comedūt carnes ibi repertas:ꝛ mozant̄ poſt in illis cōchis. Et quedā aialia habent teſtā.q.per totū:ꝛ generantur ex lapidibus:ꝛ dicunt̄ ſpongie:ꝛ mozantur in fixuris lapidū:ꝛ qō mozaī in fixuris lapidū ſtat imobile: ꝛ que ſunt in planitie lapidū mouentur ad palcendum:ꝛ in locis in quibus applicant̄ coſte ſunt quedā aialia que aſſimilantur araneis:ꝛ dicunt̄ creſcere quouſq; fiant animalia. Et ſpōgia habet tres ſpēs:ꝛ vna ſpēs rara:ꝛ alia ſpiſſa ꝛ alia parua ſpiſſa dura:ꝛ iſta tertia ſpēs inuenitur plena luto:ꝛ habet ſenſum tacrꝰ:ꝛ ideo ſe conſtringit contra:ꝛ cōſtringit ſe contra ventū:eriā aliqñ in corpore ſuo generantur gaſones:ꝛ ille gaſones inueniunt̄ comedere ſupfluitates corporis ſui cū ſcinditur illa ſpongia ab hominibꝰ. Et piſcis paruus quando ſcinditur aliqua portio a ſuo corpore iteꝝ creſcit. Et piſces qui mozant̄ in pelago habēt carnes magis molles:ꝛ illi qui mozant̄ in loco in qno tanguntur a frigore ꝛ vento habent carnes magis duras. Et frigus intenſum:ꝛ calor intēſus interficit paruos piſces:ꝛ molliores iſtoz ſunt illi qui mozant̄ ꝑpe fundū ſupra petras:ꝛ ſunt illi qui mozantur ſuper lapides fixi:ꝛ non amittūt nigredinē anteq̄ abluant̄. Et figiī ſuper lapidē per quedā ſua additamenta:ꝛ ſup̄ partē ſui inferiorē habet quoddā additamentū amplum.q.membrana ſpiſſa. Et illud quod natat prope ſolū eſt maius:ꝛ oia illa ſoramina carthilaginoſa ſūt clauſa p̄terq̄ ſex aut.8.que ſunt aperta:ꝛ purant boies qō per illa accipiaī nutrimentuz. Et in iſtis eſt quoddā genus qō vocatur nō ablutū:ꝛ eſt ſpiſſuz multū:ꝛ non habet ampla foramina carthilagino ſa:ꝛ inter iſta p̄dicta eſt differentia in nigredine intēſa:

ꝛ iſta ſunt nigra ꝑpter lutum. Et aial qō dicitur karabo impḡnatur per tres menſes:ꝛ poſtea ponit ova que aſſimilant̄ racemo:ꝛ illa ova ſunt inter ſuā caudā:ꝛ ſuū ventrem in vtroq; latere:ꝛ quādo ponit ova eleuat caudam:ꝛ quoddā additamentū ſuū carthilaginoſum:vt per cōpreſſionē exp̄imat ova:ꝛ illud additamentū creſcit multū tempore poſitionis ouoz. Et ſepia ponit vnum ouum in luto:ꝛ ſtat ſuper per.20.dies ꝛ noctes:ꝛ poſtea illō ouū conſtringit ſe:ꝛ ſuas partes:ꝛ poſt ex illo generaī karabo in termino.15.dieꝝ:ꝛ karabo aliqñ fit ex ouis aliozuz piſcium:ꝛ dico q; karabo aſſimilatur gaſone:qō aut fit ex alio aiali:aut aliud animal ex ipſo.

¶ Incipit liber ſextus. De ouis aialiū:ꝛ ſuis pullis:ꝛ anothomia eoz. Capitulū .I.

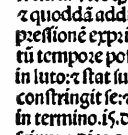

Alline maiores corpore faciūt plura ova vſq; ad.60. Et quidaz modus eſt gallinaz que ſunt regis adriani:ꝛ ſunt longe corpore:ꝛ ponūt quottidie:ꝛ eſt mali modi iterficit filios:ꝛ forte ſunt multe galline que ponūt quottidie bis. Et quedā ſunt que ꝑpter multitudiné ouoz habēt grauitatē in corpore ꝛ debilitant̄ in vita:ꝛ palumbi agreſtes:ꝛ alius modus eſt in eis que dicunt̄ truchais ꝛ que dicunt̄ farcauit. Et alius modus eſt ex eis qui dicitur attragaler:ꝛ q aſſimilant̄ iſtis ponūt in anno bis. Et palūbi domeſtici ponūt foztaſſe decies in anno. Et aues que bñt vngues curuos ponūt in anno ſemel:ꝛ aliquando plus:ꝛ maior numerus ouoz ſuoz eſt io. vel parum plus. Sz tubereig qō dicit̄ ganges:ꝛ cubcg:ꝛ coxibrace:ꝛ dactrabe:ꝛ cathuge:ꝛ tederuge:ponūt ova ſua iter herbas:ꝛ q̄dā aues inter petras:ꝛ aues vocate a grecis cauli ſimiles coloꝛi antimodi faciūt nidos ſuos in arboꝛibꝰ ex luto ſicut irūdines in ſupficie cathenarū ferri. Sz vpupa mozaī in fixuris lapidū:ꝛ parietū:ꝛ ibi ponit ova ſua ſine nido:ſz rochi aſſimilant̄ in hoc iſtis:ꝛ quedā ſp̄es auiū nō ponit ova niſi in arboꝛibꝰ certis:ꝛ oia ova auiū habēt teſtā:ꝛ membranā:ꝛ albumē ꝛ vitellū:piſcii in pelago:ꝛ ripis magis eſt in q̄ntitate q̄ albumē:ꝛ ova ſunt alba ſic cubeg:ꝛ columbaz:ꝛ q̄dā pallida ſicut auiū aquatica:ꝛ habitātiū in ripis maris:ꝛ q̄dā maculata ſicut ova merearidē ferenti:ꝛ q̄dā ova rubea ſicut coloꝛ lapidis alarici. Sicut ova de baiarim:ꝛ puto q illa auis eſt alcbaaq:ꝛ quedā ſunt acuta in vno capite:ꝛ lata in altero:ꝛ qō caput eius exit eſt latū:ꝛ ova feminina ſunt que ſunt longiora:ꝛ que ſunt brītia vtrūq; caput acutū:ꝛ maſcula ſunt q̄ bñt rotūditatē:ꝛ ova per ſe faciūt pullos cū fuerint in loco calido:ꝛ exeunt pulli per ſe:ꝛ boies egypti ponunt ſua ova ad hoc faciēdū in barena:ꝛ fuit quidā de benec ꝛ nō exiuit de domo ſua anteq̄ exiuerunt de ouis ſuis poſitis in culcitra calida pulli:ꝛ ſperma auiū eſt albū ſicut ſperma alioz:ꝛ ſperma recipiī a femina prope diafragma:ꝛ primo cū recipiī fit albū:ꝛ poſt vertitur in coloꝛe ſanguinis:ꝛ palee:ꝛ creſcit:ꝛ calefit:ꝛ poſt circuit totū ouū in oī parte:ꝛ ova venti nō ponunt̄ ſecundū modū luxurie:ꝛ pulli qui nūq̄ coiuerūt ponunt ova:vt anſeres:ꝛ galline ꝛ ova venti ſunt minoza:ꝛ minozis delectationis. Et cuz ponunt̄ ſub gallina nō mutant̄ a ſua albedine:ꝛ citrinitate: licz diu mozent̄ ſub gallina. Et que faciunt ova venti ſunt galline:ꝛ cubeg:ꝛ modi palumbaz:ꝛ pauones:ꝛ anſeres:ꝛ aues q̄ dicūt̄ cicelucbē ꝛ iſta cicciuchē cōponit̄ ex anſere:ꝛ vulpe:ꝛ ſtrutiōe:ꝛ citiꝰ exeūt pulli in eſtate q̄ in byeme:ꝛ q; pulli in eſtate veniūt in cōplemētū in.18.noctibus:ꝛ in byeme frigida in.75. Et femine magis cuſtodiunt ova q̄ maſculi. Et ova venti ſunt vt in plurib⁹ autumnalia meridionali exiſtente vento:ꝛ iſta ova venti:ꝛ

ſt vt in plurib⁹ ſint formata: ⁊ dura ꝑ coitū: tñ galli recipiunt virtutē generatiuā: ⁊ mutatio: ⁊ aſſimilatio accidit in ouis ꝓpter ſuperfluitates ſperma galli. Et oua ebenet ſunt ma iozis mēbrane. Et oua pulli ſunt minoza: ⁊ ſunt creſcētia ſm crementū matris: ⁊ qñ eſt diuiſio inter gallinas q̄ cubant oua ⁊ q̄ ponūt: ſanant vel infirmant: ⁊ galline ⁊ mlte alie aues tpe coitus hñt hozripillationē: ⁊ femina colūbe excutit caudā tpe luxurie: ⁊ curuat ipſaz verſus anū: ⁊ q̄dā aues ſunt q̄ accipiūt poſt tps luxurie ſue ligñ in oze ſuo qñ intrāt aquā ad natandū: ⁊ hoc plurimū galline: ⁊ anſeres: ⁊ oua galline ſunt cōpletia ſe in. io. dieb⁹: ⁊ oua palūbaz cōplent tpe minozi: niſi q: pñt retinere iterius ea in tpe maiozi co: ⁊ illō faciūt palūbe: retinēt. ſ. oua qñ damnificat nidus: ⁊ qñ auferunt penne ꝑ damnificationē. ita q̄ nō pōt ſe cooperire: aut qñ ſunt infirme: ⁊ palūbi oſculant ſe per ꝓfricationē picoz. Et dico ego q̄ non fit oſculū: ſed potius ꝓfricatio q̄dā dilectionis: licz nesciat illud vere: ⁊ dicit Ariſtoteles q̄ iſtud accidit ſemp ante luxuriā: vt in plurib⁹: ⁊ qñ deficiūt maſculi ꝓfricat ſe femina cū femina: ⁊ oua iuuenū faciūt citius filios: q: ſperma eius manifeſtat ſe. ſ. in tribus diebus: ⁊ nō facit ita in ouis ſenū: ⁊ qñ pullus debet creari ex ouo: vitellū ſtatiz applicat ſe ad acumen oui: ⁊ facit ſe id q̄ debet eē coz q̄dā gutta ſanguinea ventoſa: ⁊ ex illa gutta ꝓcedunt due vene: ⁊ in eis eſt ſanguis ꝓgelatus: ⁊ vna vadit ad telā que circūdat pullū: ⁊ cōterit de filis rubeis: ⁊ cooperit albumen: ⁊ alia tela cooperit vitellus: ⁊ poſt apparet corpus: ⁊ caput et oculi inflati: ⁊ poſt diminuunt: ⁊ q̄ ſe cōplet de membris ꝑmo eſt illud q̄ eſt ſpūale: ⁊ mēbza ſunt ex albumine: ⁊ nutriunt ex vitello: ⁊ poſt. io. dies apparet retificata creatura: ⁊ maius in eis eſt caput: ⁊ poſt oculi qui ſunt tā magni: vt due fabe nigre: ⁊ ſunt clari ⁊ puri ꝓpter humiditatē ſummā in eis ꝓtra ſolē: ⁊ inter coz ⁊ oculū eius vna de duab⁹ venis: ⁊ in rei veritate nō niſi ad medullā: ⁊ ꝑpe oculū ꝓcedunt due vene ad duas telas: vna. ſ. que eſt ſup vitellū: ⁊ altera ſup albumē: ⁊ de illis duab⁹ venis fiunt tres: qñ vna facit de ſe duos ramos: ⁊ alia vena ꝓcedit ad telā que cooperit pullū: ⁊ q̄ creſcit pullus inuenimus in eius vitello q̄ diuidit in duas partes oui: ⁊ albumen ad mediū: ⁊ illud vitellū vertit in colozē albū: ⁊ poſt. io. dies nō inuenit niſi color albus: ⁊ poſt fit color ei⁹ coloz palee: ⁊ iſta tela ꝓdicta eſt alia q̄ illa que ꝓtexta fuit ex venis: licz illa que eſt ex venis coopit illū pullū: ⁊ humiditatē: tñ alia eſt tela: que opit: ⁊ diſtinguit pullū ab illa humiditate: ⁊ ab vna vena: ⁊ de enumeratis ducit ad pullū de vitello: ⁊ poſt. zo. dies cōplent plume in pullo: ⁊ ꝑ modicū tactū in illo tpe cadent pene: ⁊ ſi cōterat teſta iuenit caput in pte dextra tele ſub ala: ⁊ videtur in eo exſufflatio: ⁊ poſt. io. dies apparet tela q̄ coopit humiditatē que eſt iter telā magnā apparitione manifeſta: ⁊ vitellus vnū duoz oculoz: ⁊ tela ſecūda: q̄ coopit vitellū eſt ꝑpe aliū oculū: ⁊ ꝑn⁹ duaz telaz eſt a corde a vena magna: ⁊ erit vmbilicus vel id q̄ eſt loco vmbilici diuerſus a pullo: ⁊ alia tela q̄ eſt ſup vitellū applicat ſup vitellū min⁹ gracile: ⁊ in ventre pulli adunat ſuperfluitas citrina ex vitello: ⁊ hꝫ multā q̄titatē: ⁊ aliqñ ꝓcedit ex eo ſuperfluitas q̄dā ad telā exteriozē: ⁊ fit alba: ⁊ poſt illud q̄ eſt in vētre mutat paulatim quouſq; nihil remanet. Et aliqñ faciūt galline oua mala que nō faciunt pullos. Et de mirabilib⁹ que ego vidi eſt q̄ ꝓtingit laucrine vie. ſ. q̄ ouum q̄ relucet q̄ numerat in libris antiqs q̄le eſt: ⁊ nō eſt remotū q̄ illa lux accidat a putrefactione. Et aliqñ oūt aues oua cū duplici gēma: ⁊ iter eas gēmas eſt aliqñ tela: ⁊ aliquando ſine tela. Et narrat Az. q̄ gallina fecit. iſ. oua: ⁊ q̄libet habebat duo vitella: ⁊ in quolibz eoz ouoz duo pulli inueniebantur ꝓter q̄s in vno. Et q̄dā ſunt galline q̄ hñt hec in virtute q̄ ſemp ponūt ouū duplicis vitelli: ⁊ duplicis pulli: ⁊ vnus pullus erit minoz: ⁊ palumbi: ⁊ que aſſimilant eis faciunt duos pullos: ⁊ tres ad plus: ⁊ non exeūt niſi duo pulli: ⁊ qñ duo oua p⁹ deꝑdita ſunt faciūt noua oua: vt recuperēt deꝑditū. Et dico q̄ multe ſunt qñ deſiderāt illos rapere pullos ſuos deſiderātillos tpe ⁊ volunt luxuriare: ⁊ palumba ponit ouū maſculū p⁹ die: ⁊ ſequēti femina: ⁊ maſculus palumbaz: ⁊ aliaz auiū ſibi ſimiliū cubat oī die media: ⁊ femina in ſequēti medietate: ⁊ p totā noctē: mater frangit ouū poſt. zo. dies: ⁊ calefacit pullū mater ꝑmo: ⁊ pater ſecūdū vices: ⁊ femina ſemp cuſtodit magis filios ſuos. Et aliqñ palumba ouat duodecies in anno: ⁊ palumbi circa hyemē luxuriant: ⁊ faciunt oua. Poſtq̄ fuerint triū menſiū in etate: ⁊ tenet ouū in ventre. i4. diebus: ⁊ cubat p. zz. dies: ⁊ poſtq̄ exit ab ouo. iſ. dieb⁹ incipit volare: ⁊ quidā dicunt q̄ femina viuit p. 60. annos: ⁊ pdices. i6. annos: aut modicū plus. Et auis que dicit Machame ouat in cauernis pinaz extra vſus hoūm: ita q̄ vix pōt inueniri eius nidus. Et dico q̄ aliqñ ſero inuenit eius nidus: ſꝫ eſt poſitus in loco inacceſſibili: ⁊ qz ſunt in loco inacceſſibili: putabaꝫ a quodaꝫ Sophiſta q̄ nō mozarent in terra grecoz: ſꝫ venit ſolum aliqñ ad illā: ⁊ iſte aues aliqñ ſequūtur exercitū: ⁊ in prelys: ⁊ ſignificāt malū exercitib⁹: ⁊ boies tenent iſtā auez fortunatā. Et aquila facit tria oua: ⁊ cubat duo: ⁊ eycit tertiū: ſicut dicunt boies: ſꝫ iā inueniebant in eius nido tres pulli: ⁊ qñ habet tres pullos pcutit alis tertiū: ⁊ eycit ipſz: qz nō bꝫ dare nutrimentū trib⁹: qz multū macreſcit in illo tpe: qz virtus eius ꝓſumit in cubatione: ⁊ creatione: ⁊ ita faciūt multe alie aues: ⁊ ꝑpter hoc hñt coz duaz ſuper ſuos filios: ⁊ ꝓpzie iſta ſpes que dr Barbarur. Et nigre aquilaz ſunt deteriozis volūtatis: qz magis odit filios: ⁊ filius tertius qui eycit ab aquila: accipit aū aue quadā q̄ dicit Labin: ⁊ cabin dat ei nutrimentuꝫ. Et cubatio magnaz auiū ſup ouа eſt. zo. diez: ⁊ mediaz ſicut accipitris ⁊ milui. zo. diez: ⁊ que faciūt duo vel tria oua aliqñ ſꝫ raro: ⁊ cozuus filī ꝑdictis: ⁊ yna ſpes de bis que dr Algoliz facit aliqñ. 4. oua. Et illa ſpes que ſūt ynguiū vncoz qñ pulli accipiūt vires eyciunt patres ſuos filios de nido. Et iā dixerunt boies fideles q̄ pulli ꝑdicti volant cum patribus ſuis duob⁹ annis: ⁊ venant cū eis in vnū: ⁊ patres fugiūt a filys: ⁊ fily ſequūtur pres quouſq; pres cadūt in terra. Sed cozuus ēt p tps: ⁊ poſtq̄ fily ſui inceperūt volare dimittit pater eos: ⁊ tādē ſtringet roſtrū eoz roſtro ſuo in aere volando. Et quoddā genus auū q̄ vocatur Banchem: ⁊ aſſimilant accipitri niſi in roſtro: ⁊ capite: q: bus aſſimilant palumbis: ⁊ aſſimilant accipitri in volatu ⁊ coloze: ⁊ in loco lineaz nigraruꝫ hñt guttas nigras: ⁊ putant boies: q̄ iſte aues ſunt aliqñ accipitres: aut accipitres iſte: ⁊ putāt boies q̄ hoc ſit: q: nūq̄ viderūt filios eius: ⁊ ß eſt remotū multū: ⁊ tā viderūt boies accipitres qui comedūt hāc auē: ⁊ ponit oua in nido alieno: ⁊ comedit oua reperta in illo nido: ⁊ facit aliqñ vnū ouū aliquādo duo: ⁊ ouat in nido auis que dr Paulene: ⁊ viſitat aliqñ ſuos pullos. Et dico q̄ in regionib⁹ que ſunt poſt nilū ⁊ coraſcenos eſt auis que dicit Labul: ⁊ vox aſſimilatur ſuo nomini: ⁊ ei⁹ vox cōponit ex duplici tono: acuto. ſ. ⁊ graui: ⁊ ꝑdicta auis facit ſonitū alchacha: ⁊ eſt mlto minoz accipitre: ⁊ eſt eqlis aui que dicit ſparaxōis: ⁊ eſt maioz in ſua ſpe: ⁊ aſſimilat ei in ſuo coloze: ⁊ q̄titate: ⁊ volatu niſi in capite: ⁊ ꝑ ica ſua: ⁊ vngues ſunt ſicut columbe: ⁊ caput magis palumbe capitis. Et ego vidiei⁹ pullū in nido cuiuſdā parue auis que mozat in limbo aque: ⁊ mirabar. Et deinde vidi in terra de iurgen: ⁊ de cauerꝫ in locū

vbi fuit vnus pullus hui⁹ auis in nido parui passeris ma
xīmo parui que facit nidū suū semp in arboze rose:ꝛ so
baz:ꝛ dat tonos diuersos:ꝛ cōpositos ex mltis tonis. Et
cū ego vidi hoc fuit nidus ei⁹ in arboze pauiginus. Et tūc
dixit qdā socius meus qꝺ in nido hui⁹ minimi passeris in
uenieb at pullus magnus q̄si palumbe:ꝛ iste paruus pas
ser cibabat eū:ꝛ tūc mirabar de hac re:ꝛ putabā qꝺ in il
lo loco eēnt duo nidi, ppe se. Et socius meus adduxit pul
lū illū mihi:ꝛ ꝓ colore illius pulli:ꝛ ei⁹ q̄titate sciui cuius
auis eēt pullus:qz color ei⁹ fuit q̄si color Lalāgi:ꝛ ꝓ picaz
suā cognoui illū in alia re:ꝛ tenui pullū illū in manibus
quousq; passer volauit ad eus: quo misso in terra passer
ille qui volabat semp in circuitu descēdit ad eū:ꝛ satura
uit ipm saturatione passeris qua pascunt pullos suos:ꝛ ꝓ
cepi qꝺ reducere ē ad nidū:ꝛ genuit cū pullo passer. Et tunc
nō est remotum: quin ista auis assimilaī accipitri: nisi qz
est minoris quātitatis:ꝛ forte in B genere: illa auis q̄ est
in terra nostra est minoris q̄titatis:ꝛ forte est alteri⁹ ge
neris q̄ꝫ pdicta. Oēs aūt aues cuz ista aue in terra nostra
pugnāt:qz ista auis comedit ouaaz auiuz:ꝛ facit ster
coza in nidis:ꝛ dimittit pullos suos: q̄si neglectos: tūc illi
pulli recipiūt a suis patrib⁹ denegatione ꝓceptione nālī:ꝛ
pullu accipitris impinguanī cito:ꝛ sunt delitiosi sapozis:ꝛ
vnū genus eius facit nidū sicut Racha:ꝛ aues mascule:
ꝛ femine recedunt seruictes a suis ouis tpe cubationis: ſz
gallina:ꝛ anser semp gescūt fere sup sua ouaſz aues aq̄
tice ouant in ripis lacuū sub herbis: vt herbe ille iuuent
ad cubationē:ꝛ vt reperiaī cibus ꝓpe: ſz cubes diuidunt
ouasua inter mares:ꝛ feminas:ꝛ q̄libet cubat ouasibi cō
ueniētia:ꝛ tunc cū aperiunī ouamasculus nutriet pullos
suos q̄s extraxit:ꝛ femina suos quos extraxit: sed mascu
lus itez luxuriat cū sua femina cū incipiunt volare filij
sui. Sed pauo viuit vigintiqnq; annos:ꝛ ponit ouapost
q̄ꝫ fuerit triū annoz qñ sui colores cōplenī:ꝛ sue penne:
ꝛ ponit vno anno. ix. ouasucceſſiue: ꝛ cubat ouasua. 30.
diebus:ꝛ forte aliqñ magis aliqñ minus:ꝛ pauo deponit
pennas suas in tpe casus foliozū:ꝛ renouanī pēne sue tpe
renouationis foliozuz:ꝛ galline cubant ouapauonum:ꝛ
anatū:ꝛ aliaz auiū: sed eligūt galline cubare iter alia ouа
pauonū:ꝛ ꝓpter B eligūt boies gallinas ad cubādū ouа
pauonū: licz habeant pauonā:qz pauo masculus vtīt fe
mina:ꝛ aufert cubationē:ꝛ frāgit ouа:ꝛ ꝓpter B pauones
femine remouēt in abscōdito ouasua in accessu mariū:ꝛ
gallina nō pōt cubare nisi duo ouapauonū:ꝛ gallina cre
at pullos illos tunc:ꝛ dat eis cibū.

¶ Caplm. II. De ouis piscīū:ꝛ eoz ouatione.

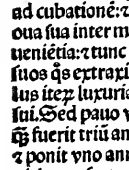

Ea piscīū nō distinguunī in co
loze:ꝛ pisces fiunt in
ouis suis ſm similitudinē creationis pul
loz:ꝛ secūdina nō:qz in ouis piscīū nō est
duplex vena q̄ꝫ numerauimus nisi vna
tm:ſz vena que pcedit ad vitellū est ibi:ꝛ
nō vena q̄, pcessit ad tela exteriozē circū
dantē totū:ꝛ nō erit in illo ouo fupfluitas: sicut i ouo pul
li: ſz erit ibi quedā humiditas ꝓportionata humiditati q̄
dicebaī hre colorē palee:ꝛ epar piscīū apparet in medio.
Et dixit Az. qꝺ canes marini ouāt in vētre ꝓpter diafra
gma:ꝛ postq̄ trāsmutāt ad inferius:ꝛ generāt ex eis aia
lia:ꝛ in matricib⁹ baledarici qñ iplent matrices ei⁹ sunt
duo dentes magni albi:ꝛ ſilr matrix ei⁹ piscis qui dr lege
main habet ſpinas:ꝛ ouа declināt in matrice ad ptē ilto
rū mēbroz:ꝛ fiūt ibi aialia:ꝛ videl qꝺ ista mēbra sunt q̄ꝫ
si māmille. Et dixit Az. qꝺ mares erunt in dextra:ꝛ femi
ne in sinistra:ꝛ aliqñ mares:ꝛ femine sunt in vna parte.
Sz barica que dr stupefactiua manus tacte ab ipſo, i. sui
retis diuersi: fortasse in ventre eius inuenienī. 60. pulli:ꝛ
celecte facit pullos suos in cōplemento ꝓ sex menses ꝛ in
tpe calido ꝓpe ripas maris. Sz piscis qui dr stella ouat
bis in mense:ꝛ canis marinus gīat semel: ſz barica gīat
semel in autūno: ſz vulpes marini:ꝛ canis marin⁹:ꝛ Acci
tia ꝑmo ouant:ꝛ post faciūt, pullos in ventre suo:ꝛ canis
iste est canis illius generis qui est ꝓpe nos:ꝛ forte est al
terius generis:ꝛ delphin trahit in ventre. io. mensib⁹:ꝛ fi
lius eius cōplet q̄titatē sui corpozis in. io. annis:ꝛ parit i
estate:ꝛ nō in alio tpe:ꝛ aliqñ absc̄ōdit se i pelago. 30. die
bus:ꝛ nō apparet:ꝛ stant cuz eo filij sui:ꝛ est pia sup illos
multū:ꝛ viuit. 30. ānos:ꝛ hoc pcipiebaī ꝓ quēdā magnū
qui cognoscebaī:ꝛ notabaī eius etas: sed collu ponit sup
terrā ab vno ad tria:ꝛ sua femia hz duas māmillas:ꝛ filij
ex illis: vt parit omni boza:ꝛ qñ filij sunt. xi. diez euocat
illos ad aquā omni die multotiēs: vt addiscant natare:ꝛ
sua ossa sunt de genere cartbilaginis:ꝛ io nō mozīunī ni
si pcussi in timpozibus:ꝛ sua vox est sicut vox vacce. Et
oēs pisces hītes cozdices faciunt ouа:ꝛ q̄cūq; hīt lenita
tē ꝑeter Enchelim. Et pisces qñ ouant in loco sibi vsita
to saluāt sibi ouasua bene ab occasionib⁹:ꝛ tot sunt ouа
in piscibus qꝺ si venirent ad vitā nimis, multiplicaretur
mare. Et pisces mollis teste faciūt ouа. Et pisces quidaz
sunt qui findunt ventrē:ꝛ exeūt ouа:ꝛ postea veniūt par
tes ventris ad cōtinuitatē:ꝛ maioz ps piscīū ouat semel:
ꝛ ita pisces fluminū: sed nō emittūt ouа simul nisi succes
siue:ꝛ mas nō eycit suū ſgma semel: ſz successiue. Et duo
modi piscīū marinoz: quoz vnus dr Eobatui ouat quin
quies aut sexies. Et aliꝰ modus dr Elchinem:ꝛ ouat ter:
ꝛ parui corpozis pisces ouāt circa radices Lannaz:ꝛ cir
ca radices yminū:ꝛ aliqñ que ouāt aut pariunt in, viridi
aqua. Et aliqñ piscis magnus stat cū paruo ad luxurian
dū:ꝛ aliqñ masculi stant sup ouа:ꝛ bec in modo illo qui
dicīt mozibibinim. Et alius modus custodit ouа que po
terit occupare galenem nomine:ꝛ femina nō curat de cu
stodia ouoz:ꝛ quedā ouа tarde complentur in gnatione
aialis:ꝛ aliquādo. 50. aliquādo 40. Et ꝓpie hoc accidit
piscibus paruis:ꝛ qui cito cōplet: cōplet in trib⁹ diebus:ꝛ
in ventre maris illius generis qō dr Enechelim nō inue
nitur semen neq; in femina ouа:ꝛ ouа sua nō inueniunī
nisi in collo tpe plume:ꝛ putant boies ꝙ ex guſanes qui
reperiunī in ventre suo fiant ipsi:ꝛ hoc nō est vez:ſz fa
ciunt se ex se. Et forte fit aliquando ex sanguisugis qui di
cuntur intestina terre:ꝛ hoc expertū est:qz in illa terra in
qua abundant sanguisuge cadūt aque:ꝛ fiunt lentigines:
ꝛ post generaī piscis qui dicīt cudē.

¶ Incipit liber. VII. De gnatiōe piscīū:ꝛ alioz Caplm. I.

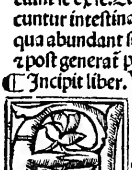

Liquando vnus piscium gīat
alia spēm:ꝛ creat il
lam: diuersanī scōm tps luxurie:ꝛ imꝑ
gnationis ꝛ partus:ꝛ qō posterius parit
est illud qō dr cenul:ꝛ Rana que est de
genere celete ouat multū:ꝛ cito morītur
ꝛ ponit ouasua in ripa maris. Et qdā pa
riunt:ꝛ diuersanī scōm tps cōplementi filioz:ꝛ ibi cre
scit cito:ꝛ hoc fuit verbū Az. in piscibus. Sed aialia que
hīt q̄tuoz pedes sunt que luxuriant in anno semel:ꝛ fiūt
maloz mozū mares sui sicut porcus agrestis:ꝛ ꝓpter B
pugnant:ꝛ parant se in luto:ꝛ ſgnificatio hui⁹:qz ambu
lant ad lutū:ꝛ post se deficcant:ꝛ intrāt lutū:ꝛ cū fecerint
lutū intrant aquā:ꝛ post cōfricant se ad terrā. Et thauri:
ꝛ camelli:ꝛ Arietes:ꝛ elepbas sunt mali mozis:ꝛ litigāt:ꝛ
lupi sic:ꝛ leones licz pugnant: tū nō excunt ab hoc. Et ca
nes sunt: nō hīt tū malos mozes:qz luxuriāt in anno plu
ries: ſz aliqñ pugnant inter se:ꝛ plures coniungunī supra

vnā canem aliquado vnus expectat alterꝰ aliquādo pugnant inter se ꝓpter hoc coitu. Et forte canes masculi dabunt saltū super boues in intincre in tali tpe coitꝰ: ꝛ ꝓpter hoc accidit metus. Et dixit Aꝛ. femine sunt maloꝝ morū: cū dant lac filys: ꝛ ꝑpe vrſe: ꝛ canes femine: ꝛ indi distinguunt inter Elephantē: ꝛ appetentē coitū: q; ſi ꝑmittitur luxuriare erit inobediēs: q; luxurie tēpore deſtruit domos. Et indi diſciplināt Elepbātes agreſtes cū domeſticis: poſtq; dederint eis cū quo i impinguantꝰ: ꝛ Gallus: ꝛ vacca bñt deſideriū multū: ꝛ equa qñ appetit: ventrez ſuū offert vento: ꝛ delectaꝛ in eo qō penetrat ipſaz ventꝰ: ꝛ ex eo ꝙ generaꝛ in ventre ſuo ventus. Et iccirco recalcitrat vento cū pede. Et audiui ſenē de boneſtis dicentez ꝙ femina equa arabica in terra de alchufa appetiuit ad coitū in die decolonis: ꝛ recalcitrauit: ꝛ inuolutus eſt vētus in ventre eius: ꝛ non ceſſauit ſudare: ꝛ currere donec puenit ad partes inſule: ꝛ in illo curſu ptrāſiuit. 8. leucas. Et memozauit Aꝛ. in doctrina prima ꝙ eius recalcitratio erat verſus auſtrū: ꝛ ſeptētrionē: ꝛ nō ad aliā partez: ꝛ pozcoꝝ hec eſt via: ꝛ fluit de matricibꝰ pozcaꝝ: ꝛ equaꝝ humiditas: ſed poſt ꝓtū: quā accipiūt qui ſcribunt nigromantiā: ꝛ eſt ſicut ſperma ſubtilius: ꝛ vocant illō aial ingeny: qō fluit paulatim: ꝛ ſignificat appetitū eaꝝ quādo commiſcunt capita ſua adinuicez: ꝛ eleuant caudas ſuas motu ſucceſſiuo: ꝛ forte ꝓyciunt vrinas ſuas ſubito ſiꝛ ſe habent vacce: in eleuatione caudaꝝ: ꝛ in repētina ꝓiectione vrine: ꝛ iuniozes ex eis ſunt magis appetentes: ꝛ maxime delicate. Et eque mínozant ſuū appetitū qñ ꝓzeciditur de crine eaꝝ quo motus criniū ſit faciens eas ludere: ꝛ luxuriare: ꝛ hoc eſt qō mouet vnū eius appetitus. Et maſculi equaꝝ non parcunt equabꝰ in paſcuis: quāuis ipſe eque non appetant: ꝛ tūc mares fugant feminas. Et ſiꝛ thauri qñ appetunt coitū aſſociantꝰ eis: ꝛ Camelli repellunt equos a paſcuis. Aialia aūt marina maſculi eozū non copulantur cū feminis in paſcuis vſq; ad tps coitus: vacce: ꝛ pozci: ꝛ canes deſiderant qñ appetunt: ꝛ conanꝰ, vt officia ſuaꝝ matricū apponantꝰ: ꝛ iā mēſtruanꝰ eque: modicus tñ: ꝛ tempore modico inter duos menſes. 4. ꝛ fortaſſis extendiꝰ eaꝝ menſtruatio vſq; ad ſex mēſes. Capre: ꝛ oues appetūt: ꝛ coeunt parū: ꝛ multū eſt inequabꝰ aſinabus vaccis tempore coitus appetitus quousq; exeat ab eis ſuꝑfluitas magna: ꝛ oēs iſte quas diximus bñt intenſioꝛe appetitū poſt mundificationez illius ſuꝑfluitatis: ꝛ partus vaccaꝝ eſt leuioꝛ q; alioꝝ: ꝛ nō eycit ſanguinē multū poſtq; parit: ꝛ non menſtruat multa aliquo modo: ſed inſpiſſaꝛ eius vrina vno tpe pluſq; in alio. Et vrina quadrupedū eſt ſpiſſioꝛ q; hominis. Et vrina capraꝝ: ꝛ arietū ꝛ vrine aſinoꝝ ſunt magis ſubtiles: ꝛ fecundaꝝ eſt vrina ſpiſſioꝛ. Et ꝑmū lac aſine q; ſi ſanioſum: ꝛ ſubtile quādo peperit recipit eq; litatez. Et oues: ꝛ capre poſt impꝛegnationē impinguantꝰ: ꝛ ſic animalia quadrupedalia poſtq; ponūt. Et catella: ꝛ pozca impꝛegnantꝰ ex vno coitu: ꝛ implentꝰ ambe partes matricis ex vno ſaltu. Et quādo maſculus in pozcis eycit cito ſperma in pozcaz: pozca petit iteꝛ: ſed hec oportet retardare ne feſtinet ad cōplementū coitꝰ: pozcus anteq; pozca ſit in appetitu complet: ꝛ appetitus pozce cōpletus ſignificaꝛ qñ cadit eiꝰ cauda dimiſſe: ꝛ ouis impꝛegnaꝛ ſuper impꝛegnationē vſq; ad vicē tertiā vel quartā: ꝛ in tpe pluuie ſempꝛ impgnatio eycit a matrice. Et vita armentoꝝ in terra Ethyopū eſt diuturnioꝛ: q; vita eoꝝ durat vſq; ad. 13. āños. Et alioꝝ in alia regione vſq; ad. 10. annos. Et capre in illa regione vinūt yndeciz annis. Et capre in alia regiōe vinūt .8. annos. Et fortaſſis qñ ſperma arietis fuit bonū: ꝛ ouis fuit i bonis paſcuis faciet ouis duos filios: ꝛ opus eſt qō facies armenti ſit verſus ſeptētrionē tpe luxurie: q; meliozabiꝰ: ꝛ aries qui habebit venas ſupza linguā albas faciet filios albos: ꝛ qñ ille vene ſunt nigre faciet filios nigros: ꝛ qñ ruffe ruffos: ꝛ qñ varie varios: ꝛ q potat aquaz ſalſaz recipit appetitū citius ad luxuriā: ꝛ in anno qñ arietes ſenes feſtinant ante iuuenes ad coitū: ſignificaꝛ ꝙ ille ānus erit fertilis. Et canis femina meſtruat in oib⁹. 7. diebus: ꝛ boc ſcīt ꝑ apoſtemationē ozificy ſue matricis: ꝛ nō recipit coitus iſta boza anteq; mundeꝰ: ꝛ catelle marceſcūt ꝑ māmationē filioꝝ: ꝛ frequēs ꝓtus: ꝛ lac canis ē ſpiſſius q; aliō lac ꝓterq; aialis ei filis: ꝛ ꝓter lac lepozis: ꝛ pozce. Et canis maſculus poſtq; fuit ſex mēſiū aut octo luxuriaꝛ: ꝛ aliqñ citiꝰ. Et canes venatoꝝes: ꝛ generoſi viuunt. 10. annos: ꝛ femine. 13. ꝛ mares ſunt minozis vite: q; laboꝛāt. Et canis nō eycit dētes niſi caninos: ꝛ poſt illos ſunt ſeroſi acuti nigri in ſenib⁹. Et equis ſenib⁹ dētes albi: ꝛ maſculi bouē bñt albos dentes. Et in tpe ꝑly magis luxuriāt: ꝛ trabūt ꝓ. 9. meles vel aliqñ. 10. Et qui ꝑus naſciꝰ erit debilioꝝ: ꝛ vtilioꝝ partꝰ erit duoꝝ: ꝛ melioꝝ maſculoꝝ erit. 5. annoꝝ: ꝛ vita vaccaꝝ: ꝛ ſuoꝝ maſculoꝝ vſq; ad 15. annos: ꝛ paſcua augmētabūt vitā: ꝛ ges forte: qñ vaca ponet erit vber eiꝰ plenū lacte: ꝛ cū filiꝰ eiꝰ fuerit natus ſtatiz lactabit matrē: ꝛ eque forte mꝛiꝝ non ꝑlebiꝰ forte coitu vno: ꝛ forte pariet equa equos duos vel duo mulos: ſz aſine feſtinant implementū ſuaꝝ matricū.

¶ Incipit liber. VIII. Caplm. I. De diuerſitate aialium ſm paſcua: ꝛ loca: ꝛ habitationē: ꝛ vitaꝝ variationē.

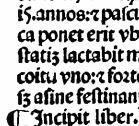

Aidam boies ſunt in gbuſdā locis aſſin i ati Brutis: ꝛ lupis aialiū irrōnabiliū ſic pueri donec diſcernāt: ꝛ ſic qdā ſunt aialia aſſimilata plātis nō qō bēant diffōnē plantaꝝ. Dia. n. q̄ cadunt in vnū ꝑdicamētū aſſimilantꝰ ſcōm gd: ꝛ domeſtica aſſimilantꝰ boibꝰ in māſionib⁹ domoꝝ: ꝛ malachie aſſimilantꝰ boib⁹ inq̄ntū bñt vnā māſionē. Et aialia marina teſtea: ꝛ ſiꝛ iſta ꝑdicta mouētur ꝛ reuertunt ad locū ſuū: ꝛ diuerſanꝰ aialia in fortitudine ꝛ debilitate. Deide poſt modū ordines aialiū variāt q̄uſq; ꝓueniāt ad ſpēz cōpletā q̄ eſt rōnalis: ꝛ dī bō: ꝛ iter iſta ſunt aialia q̄ naſcunt ꝑ coitū: ꝛ conanꝰ nutrire filios ſuos nec̄io: ꝛ conanꝰ offerre eis eſuz: ꝛ diuerſanꝰ in diuerſitione locoꝝ ſcōz qō notū eſt: ꝛ diuerſanꝰ ſcōz maritatē ꝛ feminitatē: ꝛ forte coꝝ muſculi erūt molles: ꝛ femine erūt declinātes ad frigiditatē: ꝛ fortaſſis acgrūt ſilitudinē feminaꝝ mēbris ſuis. Dico q̄ ꝙ corpus acgrit ab vno mēbro i q̄ eſt mā: aut q̄litas plurima quā trāſmittit ad totū corꝑ. cūq; illō mēbꝝ dederit alio mēbro nutriūtū añq; retinuerit ſibi qō eſt nec̄iū remanebit totū corꝑ deſtitutū tūc a nutrimēto: qūo nō diſtinguet iter ipſz cui diminuit mēbra: ꝛ iter ipſz q̄ bz cōpleta vel ſuꝑflua vl diuerſimode ſita: ſic eſt iter mare bñtē virgā: ꝛ feminā bñtē matricē: ꝛ cū ꝑdictis loquaꝛ de maſculinitate: ꝛ feminitate: ꝛ de miro illo qō accidit aialib⁹ in victoꝛia vni⁹ ſup alterꝰ. Et fortaſſis auis rapax: ꝛ venatoꝛia aialia rē determiatā venanꝰ: ſic aial marinū: qō dī reumanē: qō determinate venaꝛ aial marinū ꝙ dī karabo: ꝛ comedit ipz adeo ꝙ ſi ambo iuenirenꝰ i vno retbi: inuenicꝰ karabo mozuꝰ ex ti moze: ꝛ anſemenē dirūpit ipz: ꝛ comedit: ꝛ anſemenē cōdiꝰ ab aiali qō dī Anchara: ꝛ nō pōt ſe defendere ab anchara ꝓp leuitatem anchare. Et anchara fortiter adheret corꝑ karabo: ꝛ iter ipaz ꝛ oēs ſpēs Malachie comedūt carnes: ꝛ karabo venaꝛ minozes piſces donec accipit eos in ſuis bitatiōib⁹: ꝛ anima ſua ſunt ꝑdicta additamēta ſup oculos: ꝛ cū illis venaꝛ: ꝛ cū illis accipit cibū: ꝛ eſt aſſutū in ira ſua cū venaꝛ: cū illis additamēti bellāt adiuicē res

sue spēi: sīc arietes iter se: ꝛ aliqñ vna acies p̄liaſ cuz alia
acie de suo ꝓpo gñe: ꝛ ansemcnē pluris venationis est q̄z
ringilia: qñ trahit ipz qđ venaſ: ꝛ dilaniat: ꝛ comedit: ꝛ q
appetit ansemenē q̄rit ipz i bitatiõe kangilie: ꝛ milti come
dūt pisces: ꝛ bñt nutrimētū ab alys ouis pisciū: ꝛ qñ recef
serit tps ouoꝝ pibūt vel angustiabunt fame. Et aial ma
rinū qđ dr caigal nutritur ex se ex halcin: ꝛ alga: ꝛ ex sola
carne: ꝛ milti eoꝝ nutriunt ex istis herbis: ꝛ ceno: ꝛ sterco
rib⁹: ꝛ milti pisces comedūt res sue spēi p̄ter caſtꝝ: qñ nō
comedit carnē, prius: silr kiual: aut kinamerys nō cōedit
sue spēi pisces: ꝛ spēs ei⁹ qđ dr hartumal nutrit ex mucila
gine sui ipsi⁹: ꝛ iō vocaſ ieiun⁹ sp: ꝛ sua caro assimilaſ mu
cilagini. Et qz iuba sua est mucilaginosa. iō secū sp defert
mucilaginē: ꝛ sp ꝓ vacillat ī aqua: ꝛ ꝓ mucilaginē nō
cōedit ab alys piscib⁹: ꝛ iō multiplicaſ gen⁹ suū: ꝛ nō cōe
dit nisi post mortē: ꝛ añq̄ dissolueſ: ꝛ tūc post dissolutio
nē sui: ꝛ diuisionē cōedit ab alys: ꝛ de gñe malachie est q̄
dā spēs q̄ eycit stom suū ex: vt cito capiat. Et delphin nō
cōedit nisi carnes: ꝛ choa nō cōedit nisi carnes atonicū ꝛ
fortasse cōedit carnē gñis sui: ꝛ de eis sūt q cōedūt carnē:
ꝛ nō carnē sīc algā. Et spēs q̄ appellaſ salchirō trāsglutit
qcqđ trāsglutit trāsglutit subita. Et delphin ꝛ q̄dā spēs
pisciū bñt oza sua penes vētrē vt recipiant cito p̄dā: ꝛ qz
cū vult cōedere pisces oz ipz extēdere se i illa extēsiõe: ꝛz
sit aial fortē: tñ ab ei⁹ occupatõe euadūt pisces pui ab eo
ꝓp sui extēsionē: ꝛz sit voraz. Encbelim nutrit de ceno re
fidēte in aq̄ dulci: ꝛ si i illa nascaſ herbe encbelim strā
gulabit ab eis: ꝛ erūt ille herbe sīc oleander: silr turbidū
strāgulat ipz vel liāz turbidus: ꝛ ꝓ turbatiõe capiť nāl⁹
aut artificialr: neq̄ ascendūt: qñ mortē: ꝛ viuit infecto, ſ.
dieb⁹ aut. 6. neq̄ sustinet aq̄ frīdā vehemēter: nz pt viue
re, i aq̄ modica: ꝛ spaciū vite suc. 7. ānoꝝ aut. 8. ¶ Et oēs
aues bñtes vngues vncosas cōedūt carnē ꝛ transglutiūt
festināter: tā maiores aues q̄z minores. Et nō sūt noia ea
rū grece i p⁹ doctrina: ꝛ q̄dā aues cōedūt vermes ꝛ silia:
vt passeres: ꝛ iter passeres ē masculus bñs galeā magnā
vl galeaz: ꝛ ille passer ē modicū maior locusta pulchre vo
cis ꝛ modulatōis. Et aues q̄ cōedūt vermes q̄dā cōedūt
grana: ꝛ q̄dā nō. Et q̄dā aues nō cōedūt vel inadūt aliq̄
aīal: ſz ꝓtēte i suis pascuis: ꝛ q̄dā aues comedūt culices ꝛ
muscas: ꝛ due aues sūt silee sibi ꝓsorātes ligna: nisi i ma
gnitudie sui corꝑis: ꝛ ꝓsorāt vt exībāt vmes. Dixit Aꝛ. est
q̄dā auis ꝑter illas duas: ꝛ opaſ opatõe vtriusq̄: ꝛ ē cōlis
ad itagilā viridis: corꝑe toto: bñs voce magnā: ꝛ i q̄dā re
gióe ē viridis colorl: ꝛ i q̄dā regióe ē nigri coloris ꝛ modi
ce vocis. Et de gñe colūbaꝛ picātiū: gña sūt q̄ ñ appent:
ꝛ sūt dicte tragilla. Et auis ēt illū⁹ gñis dr aries: ꝛ volat ver
sus regionē greco ꝓ: ꝛ B nō faciūt alie aues: ꝛ ē maior co
lūbis: ꝛ capit qñ bibit: ꝛ sequunť eā pulli sui: ꝛ dcm ē in p⁹
doctria spēs auiū marinaꝛ ꝛ agrestiū. Spēs dico q̄ igno
rant: iter q̄s dicīť cozu⁹ aq̄: ꝛ ē macha: nec aliq̄ auis ō aui
bus aq̄ nidificat aut faċ pullos sup arboꝛē. Et aues q̄ ve
nanť cōedūt qcqđ supaſ ab eis ꝑterq̄ gen⁹ sui. ¶ Karo. n.
cōedit aliqđ de suo gñe intētiõe cōedēdi ipz scīz q̄ vide
mus aglā cōedere aglā nō ītētiõe cōedēdi ipam: ſz qz pu
tat euellere aliqđ nutrimñti a gutture ei⁹ quā cōedit aliq̄
p̄dā. Uenať q̄ agla aglā: vt auferat p̄dā aliq̄ ab ea quā te
net: q̄ si inuenit in ea aliq̄ p̄dā euellit p̄dā ꝛ recedit: ꝛ si
agla venať aglā ꝓp p̄dā: ꝛ nō inuenit i ptāte ci⁹ p̄dā come
dit ipaz ꝓp voracitatē. Et aues venatiles raro potant. Et
aialia q̄drupedalia sup q̄z cutes sūt ſq̄me sīc cemelim co
medūt carnē ꝛ herbā. Silr serpēs qñ est voraꝛ ꝛ paꝛ bi
bit ꝛ idiget ruta: ꝛ qñ olfacit eā ñ ꝑt se regere: ꝛ cōedit car
nē q̄rūdā aialiū: ꝛ sugit būiditatē q̄rūdā: ꝛ silr ſq̄mosa ce
tera cute: ꝛ aranea sic ēt sugit muscas. Et serpēs trāsglutit
ova ꝛ pullos viuos: ꝛ qñ trāsglutit ova reducit ipa ad po
steriora sui: ꝛ expellit ipa neq; ꝑmittit vt mozent ī vētre:
ſz statiz eycit ipa: ꝛ serpēs ꝛ reliq̄ serpētia viuūt milto tpe
absq; nutrimto. Et cognosciť hoc ex testimonio. ſ. sensuū.
Lupi aūt ꝛ canes: ꝛ bis silia abhorrēt alia ꝑter carnes ni
si ī necitate sīc cū lupus cōedit terrā qñ magnū hz appe
titū. Canis ēt cōedit q̄sdā herbas tpe famis: ꝛ lupus cer
ualis ē in q̄ntitate lupi: vez ē milti pilosus bñs crīnē: ꝛ sp
fodit terrā cū pedib⁹: ꝛ cōedit cadauera: vrsus vo come
dit carnē cuinsl; aialis ꝛ fruct⁹: ꝛ cōedit aialia pua sīc cā
cros ꝛ formicbas. Et cerual lz sit de nā lupi: assimilaſ tñ
bis q̄ vesciť ex alio q̄z carne: ꝛ milti cerual capiūt ceruos
magis ꝓ occultatōez q̄z ꝓ ifecutiōne: qñ velociter currūt
cerui respcū eoꝝ: ꝛ aliqñ isidiant bobus: ꝛ cū pcurit ipz
bos inuoluit t; ūc cerual barchia sua circa cornua ꝛ moz
det bouē i spatulis q̄usq; succūbit bos. Et aliqñ ambulat
sup duos pedes: ꝛ, pycit lapides: ꝛ accipit hastas ō manu
boīuz: ꝛ pcutit boies: ſz qñ exiltimat boiez mortuū dimit
tit ipm; ꝛ qñq; redit ad boiez videdū si inspiret adhuc: ꝛ
milti diligit vuas ꝛ ascēdit arbores cito: ꝛ frāgit nuces ci
to tenēdo illas i vna manu ꝛ pcutiēs alia manu: ꝛ postq̄z
q̄ssauit nuces sufflat cortices ꝛ cōedit nucleos. Et leo trāſ
glutit subito sine masticatōe: ꝛ iō euomit comesta ꝛ po
stea cōedit iteꝝ ꝛ cōedit milti: ꝛ fit pōderosus ex comestio
ne: ꝛ post stat ī vno loco comestiōis ꝓ duos dies ieiunus
ꝛ duas noctes: ꝛ ñ eycit a se stercus nisi semel i duob⁹ die
bus aut trib⁹: ꝛ illō ē siccū sine būdo ꝛ fetens: ꝛ sua vrina
silr: ꝛ fit rabidus sīc canis: ꝛ qñ findiť ei⁹ vēter exit malus
odor. ¶ Et aialiū marinoꝝ q̄dā pascūť ī ripis ō nocte sīc
chocbi: ꝛ aliō aial qō hz vētrē amplū ꝛ corꝑ⁹: ꝛ hz dentes
fortes adeo qō qñ dētes sui applicanť audiť stridor eoꝝ:
ꝛ hz pilos grossos. Et aialia bñtia dentes adunatos bñt
aliū modū q̄z q bñt acutos illos ꝛ distantes. Et aues bñt
modū viuēdi sībi ꝓpriū: qz bñs collū lōgū accipit aquā ꝓ
os: ꝛ postea erigit caput ꝛ descēdit aq̄ ꝓ collū: ꝛ cā ī B est:
qz ei⁹ collū lōgū ē: ꝛ strictū ꝛ nō ꝑt ꝓ picā positā in aq̄ sic
potare: lz nī diuersitas mīta sit i diuersis anib⁹ in suo mō
potādi. Et porcus mōtan⁹ milti diligit radices: ꝛ suus cul
mus bon⁹ ē ad B: qz fodit terrā: ꝛ scindit radices cū illo: ꝛ
impinguaſ sex dieb⁹ ꝛ ꝓpe cū nō potat ꝓ tres dies: ꝛ q̄dā
sunt q̄ dāt eis ad cōedēdū: ꝛ fozte nō ad potādū ꝓ. 7. dies.
Et oē aial ipinguaſ ꝓ moderatū ꝛ delicios; exercitiū p̄
ter porcū q ipinguaſ ꝓp stare in luto: ꝛ B fozte: qz pozi ei⁹
claudunť: ꝛ nō ꝑt de eo aliqđ euaporare. Et porcus p̄liaſ
cū lupo ꝛ odit ipm nāl⁹. Et vacce ipinguanť ex oī re vēto
sa sīc ozobo ꝛ fabis ꝛ ozdeo. Et qñ iunguńť cera molli coꝛ
nua iumenti reddunť mollia. Et qñ iunguńť cornua bo
uis aut vacce cū medulla aut oleo aut pice auferť ab eis
dolor q accidit ab itinere pedib⁹ suis: ꝛ qñ rescidiť ab eis
luxuria crescūt multū. Et eq ꝛ muli ipinguanť ex potu: ꝛ
asini ipinguanť ex multo potu aq̄. Et vacce appetūt potū
aq̄ clare: ꝛ camelli ꝛ equi aq̄ turbide: ꝛ equi ꝓp B turbāt
aquā pedib⁹: ꝛ post potant ipaz: ꝛ ego dico q istud ds hō
expimentari: ꝛ camelli ꝑt comede multū: tñ ꝑt viuere
cū pauco: ꝛ elephanti nō dať q̄tū pōt comedere. Et dicit
Aꝛ. q elephas in mane potat. ix. alkarū: plena aqua: ꝛ in
meridie. 8. Et iā videbanť camelli viuere cētū annos. Et
capri ꝛ arietes ꝛ oues: ꝛ capre stant cū iueniūt pascua bo
na: ꝛ comedūt folia: ꝛ extremitates ramoꝝ arboꝝ: ꝛ ipin
guanť cū abūdāt potu: ꝛ hac via sal impinguat eos quia
facit plus potare: qz inducit eis sitim: ꝛ in habētib⁹ lac cū
dať eis sal abūdabūt in lacte plus ꝛ detinent fame: ꝛ da
tur eis sufficiēter ad cōedēdū: ꝛ ipinguanť: ꝛ i autūno cū
dať eis aq̄: stans melioꝝ est q̄s currēs: ꝛ nix ꝛ frigus melio
ra sunt pinguib⁹ q̄z macilētis; qz nimiū stringūt macros.

Et q̄ paſcunt in mōtib⁹ bñt meliorē ſaporē in ſuis carnibus q̄ que paſcunt i plano. Et que bñt caudā magis am plā melius patiunt frigus q̄ que bñt lōgā: ⁊ vī mihi iſtō accidere: q᷑ q̄ bñt caudas latas ſunt de terra parbor: ⁊ ſeptētrionaliū partiū verſus orientē. Et qui bñt lanā criſpā magis timent frigus. Et qñ ꝓterit pānus ex lana ei⁹ q̄ comedebant a lupo gñantur in eo pediculi multi. Et oſa aialia anuloſa bñtia dētes mordēt: ⁊ non bñtia dētes ſugūt humiditates aliq̄ ⁊ rorē ſup herbas: ⁊ quedā ſugūt vt percipiant qualis ſapor ſit.

¶ Caplm. II. De infirmitatibus animalium.

A

TAialiū q̄dā recedūt a ſuis manſionib⁹ petentes alias: ⁊ aliq̄ poſt reuertunt. Et q̄dā nō petūt diuerſas regiōes: ⁊ q̄ dicunt duraces. Sūt q̄ in vno loco manēt in hyeme: ⁊ hor q̄dā in eſtate vt palūbi: ⁊ hor q̄dā mutāt nidos ſcōz diuerſa tpa ſic̄ cornix: ⁊ q̄ recedunt: recedūt a regiōib⁹ cauernoſis calidis: ⁊ nō mltū recedūt remote. Et q̄ ingrunt loca pētoſa frigida in eſtate: ⁊ alta: in hyeme mutant ſe ad plana. Et q̄dā ſunt q̄ recedūt multū remote: ſic̄ q̄dā ab oriēte auſtrali. Et recedūt ad occidēs ſeptētrionale: ſic̄ grues q̄ veniūt ad q̄ſdā partes in quib⁹ ſunt hoies pigmei paruī ad modū cubiti: ⁊ h̄ eſt verū: ⁊ nō tangēs aliq̄ mendaciū: ⁊ volāt vſq; ad ꝓncipiū nili. Et q̄dā in auſtro in eſtate ⁊ in hyeme i ſeptētrionali: ⁊ iſta volāt ſm latitudinē terre. Et dico q᷑ iā experimentarū eſt: q᷑ aues aq̄tice veniūt in vere ad mare mox multū ſalſū q᷑ dī hyemene ſemel: ⁊ ab inde recedūt ad lacū de more: ⁊ deide ptrāſeūt nilū: ⁊ vadūt ad lacū de cauriſine: ⁊ q̄dā vadunt ad lacū de trabaſtē: ⁊ q̄dā alias. Et dixit Arz. q᷑ grues vadūt. q. in acie ⁊ ꝑus antecedit eas rex: ⁊ aues que dicunt alate nō volant in acie: ſz in ſocietate gregatim. Et piſces quidā vadunt de vno mari ad aliud mare: ⁊ q̄dā a medio ad ripā: ⁊ q̄dā de ripa ad ripā: ⁊ q̄dā ſtant in ſuo loco: ⁊ oē genus magis ſpinguaſ cū pelago de calido ad frigidū q̄ de frigido ad calidū: ⁊ aues q̄ trāſeūt de regione ad regionē p̄ vociferant ne remaneat aliq̄ aut recedat ſine ſocietate: q̄dā aues fortiores efficiunt p vnū ventū q̄ aliū: ſic̄ dorache que efficit fortioz cū borea: ⁊ cū auſtro debiliorē q̄dā aues bñtes ſunt. q. aures i capite ſic̄ bubo: ⁊ q̄dā alie aues: ⁊ q̄dā ſūt q̄ dicunt golochim ⁊ ſunt imitatrices: ⁊ qñ videt hoies ſaltare ſaltāt ſilr: ⁊ alia auis q̄ dī aſtaſella q̄ hz lingua: ſic̄ lingua hois: ⁊ qñ potat aquā luxuriat ⁊ imitaſ loquentes: ⁊ non eſt remota iſta auis a pſitaco. Et piſces g ſunt in ripa bñt carnes ſapozoſiores ⁊ ſaniores: q᷑ ibi ſunt melioꝛa paſcua. Et poſt hoc narrauit Arz. ptē piſciū g ſunt ſemp i ripa: ⁊ alios g ſp ſunt i pelago Et q̄dā ſunt qui vadūt de mare ad mare: ⁊ illa numerauit: ⁊ ſuā gñationē. Et dixit Arz. q᷑ eoꝝ q̄ ſtant in loco ſuo ſunt ſicut q̄dā ps piſciuz anuloſoꝝ: ſz g ſunt ſquamoſi ſic̄ ſerpētes: ⁊ tencha q̄ ſtāt in ſuis locis q̄tuoꝛ meſib⁹ in hyeme ⁊ nihil comedūt. Et ſerpētes faciūt nidos ꝑter vipera q̄ ſtat iter lapides. Et q̄dā piſces faciūt nidos. Et q̄dā illoꝝ p aliq̄ tp̄s ſtāt in ſuo nido ⁊ poſt mutāt ipz. Et pluuie faciūt appere quoſdā piſces g nō ꝑus appuerūt: ⁊ ita de aliſ⁹. Et miluus abſcōdit ſe p aliās dies paucos i hyeme: ⁊ hoc ſcōm diuerſas regiōes plus vel minus: ⁊ nullū aīal q̄drupes abſcōdit ſe ꝑter vrſus ⁊ yricīū: q᷑ vrſus tūc nihil comedit: ⁊ eſt pinguis valde ⁊ piger: ⁊ ſue femie tūc pariūt. Et iō nō cognoſcī bene de partu eaz: ⁊ qñq; abſcōdūt ſe ad minus per. 40. dies: ⁊ aliq̄ per multos mēſes: ⁊ quādo incipit exire īcipit comedere alufe yaruſpes: vt faciat i ſtomacho appetitū comeſtiōis. Et dico q᷑ cauſa famis eſt diſſolutio: ⁊ cauſa diſſolutionis eſt paucitas materie: ⁊ eī⁹ ſubtilitas ⁊ raritas in cute: ⁊ calor nālis fortis ⁊ calor aeris ⁊ motus: ⁊ qñ aliquod iſtoꝝ defuerit eſſe erūt multe ſuperfluitates in corpore ꝑpter guloſitatē: ⁊ fit ſuperfluitas ſpiſſa: ⁊ cozit ſpiſſuz: ⁊ reddit corpus pigrū: ⁊ tunc q᷑ aer eſt frigidus ſe abſcondit: ⁊ tunc poſtq̄ fuerit in abſcondito nō remanet ei aliud diſſoluēs niſi ſolus calor: ⁊ fames non pōt diſſoluere: ſed ipſuz decoquit: ⁊ tunc corpa eius impinguant: ⁊ iſtō eſt tēpore fructus ⁊ ingreſſu hyemis ⁊ fine eſtatis: ⁊ iſta ipinguatio accidit ei: q᷑ eſt multū guloſus ⁊ parum luxuriaſ: ⁊ iſta duo raro reperiūtur in animalibus quadrupedalibus: q᷑ ſit guloſus: ⁊ parū luxurians: ⁊ lupi: ⁊ aialia rapacia viuunt ex ſola carne que raro inueniē ab eis: ⁊ ideo nō pinguescūt. Sed vrſus comedit fructus ⁊ aſcēdit arbores: ⁊ ideo ipinguaſ. Et ſtat aliquot dies ſine comeſtione: ⁊ ꝓpter qñ venit frigus vetans eū ambulare cū corpus ſuū ſit magnū ⁊ parui calozis: ⁊ hec quidā faciūt ſimile yrſi: ſicut vnū genus murum ⁊ yricioꝝ: q᷑ in eis creſcit humiditas que eſt flegma naturale: q᷑ eſt ſanguis non decoctus: ⁊ ſuū iuuamentuz eſt: vt quādo defecerit nutrimentū ipſum reſtauret: ⁊ tūc ſi multū fuerit de huiuſmodi adunatū in corpore poterit ad tēpus durare ſine cibo: ⁊ tale aliquādo contingit hominibus ſanis. Sed herpētes: q᷑ ſunt duri corporis: ⁊ habent calorē multū naturalē: ⁊ fit ille calor nō diſſoluens multum de mā: ⁊ oīa aialia maculoſa: ⁊ cutis lenis eycit ſquamas ſuas ſui corporis ad modū corticis: ⁊ ſerpentes ſunt maiorꝭ excoriationis: ⁊ ſua excoriatio frequēter eſt in ꝓncipio veris q᷑ ſerpentes ſunt ſani: ⁊ ſic in autūno: ⁊ non dixit vez qui dixit q᷑ quidā ſerpentes ſunt qui non eyciunt cutez veterem. Et dixit Ariſto. ⁊ primus ille qui ſe excoriat: ita ſe excoriat: q᷑ ſua excoriatio incipit a partibus oris: ⁊ procedit ad oculos ⁊ impedit viſum ⁊ procedit poſt ad caput: ⁊ completur iſta excoriatio in vna nocte ⁊ vna die: ⁊ ſic animalia anuloſa: ⁊ oīa volantia que habent ſuper ſuā alam coopertoꝝium ſicut gaſin: q᷑ ipſe in prima ſua generatione deſtruit ſuū cozium: ⁊ locuſta: ⁊ aſcerra quoddam animal faciens ſonum ad modū cozy duri: cū conſtringitur in prima ſui generatione exeunt a ſuis corticibus: ⁊ poſt manent multū humida: ⁊ deſiccāt poſt ad ſolem ⁊ amittunt illā humiditatem ſuperfluaz: ⁊ aſcendūt arbores poſt: ⁊ nutriunt: ⁊ poſtea volāt: ⁊ iſta poſt primā excoriationem excoriant ſe iterum: ⁊ poſtq̄ volauerint. Et animal marinum q᷑ dicitur karabo ⁊ vocitamu in vere ⁊ autūno excoriāt ſe: ⁊ poſtq̄ ouant: ⁊ hoies ſciunt hec experimento: ⁊ in iſtis tēpozib⁹ inuenimus ſuper illos cozium nouū: ⁊ cancri faciūt ſimile: ⁊ in iſta hora nō poſſunt ambulare niſi modicū. Et dixit Arz. q᷑ aer cū eſt ſiccus impinguat colūbas ⁊ ona eaz: ⁊ ꝓprie agreſtes: ⁊ piſces ſūt ꝓtrary huius: q᷑ ſunt ſicut olera que magis crescunt cum pluuia q̄ cū aq̄ quā attrahūt: ⁊ annus pluuioſus in hyeme ⁊ eſtate augmentat piſces: ⁊ aqua maris efficitur dulcis tempore pluuie: ⁊ piſces iuuantur a pluuia poſt illos qui dicuntur karfed qui exiccantur cuz habundat pluuia: ⁊ albeſcunt ſui oculi: ⁊ macreſcunt ⁊ parātur ad mortem. Et aues minus potant q̄ cetera animalia: ⁊ que habent vngues curuos potant raro valde: ⁊ quando aues infirmantur ſegregantur ſuas pennas: ⁊ plures piſcium morꝭ in aqua dulci ⁊ vadunt ad loca in quibus cadunt flumina in mare: ⁊ reuertuntur ad flumina a mari: ⁊ piſces qui morꝭ in ripis impinguantur cuz aqua dulci: ⁊ qui morꝭ in pelago impinguantur in pelago: ⁊ qui habent corpus longū impinguantur in eſtate: ⁊ ꝓprie cuz eſt ventus ſeptētrionalis: ⁊ qui habet corpus amplū eſt cōtrarius huic: ⁊ quidā piſciū luxuriant quādo aſcēdit in apparitione canis maioꝝ: ⁊ iſti piſces bñt ſu-

Rota

Primo ex none ſen p

Arz. ō hy ſtoria aīa liū lib. 9. ca. 12.

Lib. 9. de hy. aialiū cap. 12.

B

C

per suas alas duas gulsanes similes scorpiōib⁹ ⁊ araneis eq̄les: ⁊ nocent illis piscib⁹ illi gulsanes: ⁊ diuertit se piscis ⁊ deuoluit ꝓpter angustiā: ita ꝙ citius cadit in rete: ⁊ qñ est mult⁹ ca lor multi pisces qui moriunt: ⁊ pisces marini ⁊ riuatici nō vidēt de nocte nisi de die: ⁊ iō meli⁹ capiunt anteq̄ ascēdat sol: ⁊ nō inuenit in aq̄ pestis q̄ inducit generaliter pestilētiā sup pisces: sicut epidimia aeris facit sup oia aialia sup terrā: ⁊ pisces moriunt qñ ascendit stella a scheala bō: que est in cancro: qz illa stella nocet piscib⁹ ex se: ⁊ tonitruū nocet piscib⁹. Et dracho marinus iterficit pisces cū suis pcussionib⁹: ⁊ de egritudinib⁹ pisciū sunt q̄dā gulsanes ꝛpediculi q̄ nocēt eis multū: ⁊ sunt sicut olcbiā: ⁊ multa frigiditas iterficit pisces: ⁊ ꝓpter ☽ fugiūt ab aqs dulcib⁹ ⁊ aer siccus nō iuuat in aliquo pisces riuaticos: ⁊ aialia būt egritudines q̄sdā sue spēi ꝓprias: sicut porci q̄ būt squinātiā: ⁊ apostemata dura glandulosa nocēt eis in collo: ⁊ aliqñ in alys suis mēbris: ⁊ istud cogit eos mouere suos pedes multū: ⁊ inuenit dolor capitis in eis fortis ⁊ grauitas in interioribus: ⁊ tūc in tali casu moriunt die tertia: ⁊ diligūt multū glandes: ⁊ impinguant cū eis: ⁊ canibus accidit squinātia ⁊ podagra ⁊ rabies: ⁊ qñ mordet canis rabidus iterficit oē aial ꝓter boies qui pōt medicari. Et elephas nō infirmat nisi aliqñ ex infirmitate vētosa: ⁊ ꝓ ☽ nō pōt aliqñ mingere neq; egerere: ⁊ terra nocet illi nisi fuerit vsitatus comedere lutū: ⁊ lapides: ⁊ ☽ aliqñ fluxū ventris: ⁊ auferē cū aqua calida ⁊ paruis herbis que dīr assis: ⁊ vaccis accidit podagra: ⁊ dolor capitis: ⁊ nō est illa podagra foztis: qz eycit vngues: ⁊ qñ vngruntur sua cornua auferē illa egritudo ⁊ dolor capitū: ⁊ inducit eis vehementē inspirationē: ⁊ videnī febricitare: ⁊ cadunt sue auricule: ⁊ non possunt comedere ⁊ moriunt. Et equi aschebami nō būt infirmitatē nisi aliqñ in vngulis: ⁊ ante istā egritudinez accidit eis tremor dextri testiculi. Et equi almozchetici būt multas infirmitates: ⁊ būt scuriā: ⁊ scothomiā ⁊ apostemata pulmonis: ⁊ stultificanī: ⁊ dolor ozis stomaci qui inducit eis mortez: ⁊ dolor vesice. Et tā numerata sunt signa istaꝝ egritudinū: ꝙ illa ptinēt ad marescalcū. Et morsus ⁊ danule nocet eis ⁊ alys bestys: ⁊ ꝓprie impgnatis: ⁊ morsus serpētis dicti danule: ⁊ equa abbortit qñ olet fumus candele extincte: ⁊ ☽ aliqñ accidit mulierib⁹: ⁊ ouis interficit ab aq̄ in qua soluit sulfur rubeū. Et de ꝓprietatibus equaꝝ est ꝙ cognoscant binītū illoꝝ equoꝝ cū quib⁹ aliqñ pugnauerunt: ⁊ amāt balneū aque dulcis. Et asinis accidit catarr⁹: ⁊ qñ humiditas medulle descēdit moriunt: ⁊ fugiūt frigus: ⁊ iō non sunt asini in parte ⁊ in terra sinistra ad corazeuus. Et elephantes aliqñ portant oleū: ⁊ aliqñ nō: ⁊ qñ in vētre eius est ferrū euomit ipsus ꝓ potū olei. Et aialia annulosa impinguant tpe sui partus: ⁊ ꝓprie quādo pariunt in vere. Et faui dānificant per quoddaz aial qđ nascit ex terra: ⁊ est sile aranee: ⁊ texit semp domos exagonas: ⁊ destruit cerā ⁊ inuenit in ventre eius. q. puluis molendini aut fumus. Et aliqñ generant in sextilibus quedā aialia. l. gulsanes: ⁊ apes infirmant qñ flores quos comedunt inficiūtur aqua mala. Et omne aial annulosus: qñ inungit ⁊ ꝓprie eius caput moritī: ⁊ ꝓprie quādo opponit soli: ⁊ quedā aialia sunt que nō morant in quibuldā terris: sicut in terra capillan. non morat illud aial qđ dicit stridens dētibus de nocte: ⁊ qñ mus cecus fertur ad terrā que est ꝓpe anconiā: licz in anconia sint multi mures: moritī tñ: ⁊ qñ ferī lepus ad terrā aneti moritī: ⁊ in terra licia nō inueniuntur formice magne que dicunt milites: ⁊ nō inuenitur in terra cozomē rana cantās: neq; in leuia inuenit porcus montanus vel domesticus neq; caper mōtanus neq; ceruus neq; asinus montanus: ⁊ accedais putauit: licz esset homo mendax ꝙ nō esset porcus in india. Et est q̄dā terra in qua sunt capre in quib⁹ distantia inter auriculas est palma ⁊ mediū: ⁊ sunt ibi capri qui būt auriculas ferentes in terrā: ⁊ sunt quedā vacce que būt cornes: ⁊ q̄dā tondent sicut oues: ⁊ sunt in terra nigroꝝ que dicitur anubia. Et oues in terra anubie pariunt agnū cornutū ⁊ putauit homerus ꝙ siue sit mas. siue fe. semper parietur cornut⁹. Et aialia quadrupedalia in egypto sunt magna: ⁊ aues parue: ⁊ dicebaī causa in hoc: qz aues nō inueniūt quid venant: ⁊ sunt ibi pascua fertilia: ⁊ lepus est paruus in terra egypti: qñ non inuenit in ea extremitas armoꝝ nisi pauca: ⁊ qz cito rescindit fructus ibi ꝓpter aerē: ⁊ in terra aranie est ocinebras magna vni⁹ cubiti: ⁊ in ista terra sunt mures magni: ⁊ in terra linie sunt serpentes longi multū ⁊ graciles ⁊ leones i terra cozacenoꝝ sunt magni multū: ⁊ ꝓprie illi qui sunt iuxta riuū qui dicit iarchon: ⁊ illō qō dico verissimū est: ⁊ leopardi sunt magni in terra asie: ⁊ nō sunt in terra auri. Et aialia asie sunt maloꝝ morū: ⁊ ꝙ est in terra de auri est fortius ⁊ audacius: ⁊ in terra liuie sunt aialia multa: ⁊ inter illa est multa differētia scōm subam sui: qz sunt in terra pauce humiditatis: ⁊ oia aialia que diuersant in potu luxuriāt in fine hyemis magis q̄ in estate. Et animalia huius terre sunt assueta bibere parū de aq̄: ita ꝙ mus huius terre quando potat aquā morit⁹. Et quedaz animalia sunt que generant per cōmixtionē vnius speciei cū alia: sicut lepozarius ex cane ⁊ vulpe: ⁊ canes indie gnant ex coitu canū cū antagarim: ⁊ isti canes nō mansuescūt nisi tertie generationis. Et homines accipiūt canes: ⁊ ponūt eos in loco transitus luporū: ⁊ aliqñ comedūtur a lupis: ⁊ aliqñ impregnantur. Et mons ⁊ planities faciūt differentiā in foztitudine aialiū: ita ꝙ lupi masculi qui generant in terra plana illius qui dicit albū non possunt tantū quantū femine montane. Et ita differentia in animalib⁹ sunt loca quo ad intoxicationē: qz sunt quedā regiones in quib⁹ scorpiones non venenant: ⁊ quedā in quib⁹ venenant: ⁊ qñ scorpiones intoxicant porcū si porci vadant ad aquā moriunt. Et serpētes liuie interficiūt ita aialia ꝙ nō possunt medicari ꝓcussa ab eis: ⁊ in terra de ascalibū est serpens parvus: ⁊ interficit boies: ⁊ dicunt boies ꝙ infecti qñ potant vinū in quo abraditī de lapide inuento in tumulo regū iuuant: ⁊ in terra italie sunt serpentes interficientes. Et sunt q̄dā aialia que qñ comedūt alia augmentat in eis venenū sicut serpentes cū comedūt scorpiones citius interficiūt: ⁊ saliua boīs leiuni interficit aialia pugitiua. Et dixerunt de quodā boie qui est in terra denasacie: ⁊ pōt paralizare suum corpus qñ vult: ⁊ pungitiua nō pungunt suū corpus nisi quādo cogit ea: ⁊ cū pungunt statim post moriunt. Et dixerunt mihi ꝙ quidā serpens magnus mortzdit ipm: ⁊ mortuus est serpens: ⁊ induxit effimerā in illo homine: ⁊ quando ego fui in illa terra quesiui ꝓ homine illo: ⁊ erat mortu⁹: ⁊ inueni filiū eius qui fecit plura mirabilia: ⁊ vidi illa: ⁊ tradidi multa eoꝝ obliuioni. ⁊ de mirabilibus que vidi sunt ꝙ quando mortzdit eū serpens fere moriebaī: ⁊ suus banelitus nocunt serpēti. Et dixit Aristo. ꝙ quoddam genus serpentis: ⁊ est paruozus: ⁊ ab illis fugiunt maiores: ⁊ illi parui sunt pilosi: ⁊ efficitur palidus omnis ille locus super quo mordet. Et in india est paru⁹ serpens: ⁊ mordet: ⁊ suo morsui non contraualet aliqua tyriaca: ⁊ sunt quidam pisces qui impinguantur in principio ꝓgnationis ⁊ quidam post partum: ⁊ masculi impinguantur postq̄ seminauerint: ⁊ cozium mutat colozes suos. Dealbaī enim in estate: ⁊ nigrescit in vere: ⁊ pisces habentes nidos macrescunt tpe impregnationis: ⁊ pisces riuoꝝ ⁊ lacuū impinguanī postq̄ ouauerint.

parcis infirmitas

D Alz. de hyst. lib. 8. c. 24.

modo infirmantur apes: vide.

Alz. li. de hyst. aial ca. 29. Scdo no. c. 32

¶ Capl'z. III. De diuer^se masculinitat|: ⁊ femitat| i aialib⁹

Diuersatur vna spēs multiplici-ter: iz masculinū ⁊ femininū: ⁊ rōne villaz que sūt in diuersis regionib⁹: ⁊ mulieres icōm plurimū sunt obedientes: ⁊ maiozis domatiōis: ⁊ timoris ⁊ debilitatis p̄ter leopardas ⁊ lupas: extimaī q̄ femine quedā eaz sunt audaciozes ⁊ discretiozes. Dicimus g̃ de mozibus: ⁊ p̄ de boie. Est aūt subtilioz: ⁊ mulieres sunt magis pie q̃ viri: ⁊ magis ꝓuertibiles: ⁊ inuidiozes ⁊ timidiozes: ⁊ inuerecūdiores: ⁊ magis stulte: ⁊ medaciozes: ⁊ magis fraudulente ⁊ recipiūt fraudē plus: ⁊ magis recolentes viles res: ⁊ magis pigre: ⁊ magis molles: ⁊ magis parare ad ꝓfuetudinē: ⁊ istō appet in aiali marino q̄ dī malacbie: q: masculus q̄ piscatozes volūt instrumēto accipere suā femināde/fendit suā femināz: iz femina cū videt masculū pcussuz fugit ipm: ⁊ plura aialia interficiūt alia q̃ ꝓtradicūt eis in cibo. Et oia aialia bellant cū venatilib⁹ aialibus: ⁊ rapinā intendentib⁹ sui: ⁊ q̄ aialia satis bñt ad comedendū sunt sibi mālueta ablata necessitate pugne. ideoq; mozant sil: ⁊ multiplicant aialia diuersa spēi ꝓpter multitudinē pascuoz versus egyptū: ⁊ aialia debellant se: q: que sunt venatrices earūdē rerū: vel q: interficiūt se rōne habitationis sicut irundines ⁊ passeres q̄ cōueniūt in vna domo. Et aquila debellat draconē vt comedat ipsuz: ⁊ arcumū interficit nurē cecū: q̄ si vnū vincet aliū: comedet altrum. Et algadelsi dimicat cū bubone: q̄ bubo comedit eius ouа: ⁊ venatur ipsaz de nocte: ⁊ q̄ algadelsi comedit oua bubonis de die: ⁊ oēs aues accedunt ad bubonē: ⁊ pcutiunt eius plumas ⁊ paruipendent ipsuz q̄ solet nocere: ⁊ iā vidi picā que descedebat ad auē q̄ dī bassie vbi bassie ligabat|: ⁊ illa pica abscidit frustula carnis: ⁊ remouet se ⁊ respexit pica q̄ bassic eēt ligata: ⁊ cū bassie voluit comedere venit pica: ⁊ sua cauda remouit illa frusta: ⁊ cognouit tunc de pica q̄ erat auis deris|ua aliaz auiū in sui nā. Et dixit Azz. q̄ miluus ⁊ cozuus pugnāt adinuicē ꝓpter sua oua: ⁊ suos pullos: ⁊ silr cara ⁊ tragilla pugnant. Et aranee ⁊ serpentes pugnāt: ⁊ aues sunt que pugnāt cū q̃dā ispē perdicū attederuge: q: comedunt sua oua ⁊ suos pullos perdicis: ⁊ passeres pugnant cū asino: q: asini comedunt spinas in quib⁹ nidificāt illi passeres: ⁊ q: asinus cōfricat ad illas spinas: ⁊ cadunt eius oua ⁊ pulli ei⁹: ⁊ q̄ asinus rudit spine mouentur: ⁊ cadunt oua: ⁊ ꝓpter ista: passer sibilat sup facīē asini cū videt ipsuz: ⁊ cū asinus bz vulnus venit ille passer ⁊ pungit pica sua asinū in vulnere vt recedat a loco sui nidi: ⁊ vulpes pugnāt: q: comedūt nāliter idē: ⁊ iter cozuū: ⁊ bouē est nālis inimicitia: ⁊ post numerauit Azz. aues que bñt inimicitias cuz equo sicut qui dī grece bim: ⁊ comedūt berbā: ⁊ q: equus comedit suā berbā p̄eliaī cū illo: ⁊ ista auis mozaī in lacub⁹: ⁊ in ripis aquaz ⁊ sue voces assimilant binnitui equi: ⁊ q̄ vi det equū volat ante ipm ⁊ pungit ipsuz vt euciat ipsuz de loco: ⁊ ista bz inimicitias cū arcoluz: q: mozaī in suis pascuis. Et numerauit Azz. alias aues que inimicant cū p̄dicta: ⁊ quedā eaz est que luxuriat raro nisi vix: ⁊ q̄ luxuriat exit sanguis ab oculis. Et serpētes pugnāt cū pozcis: ⁊ cū būtegim: q: pozci comedūt serpētes: ⁊ iter cozuū ⁊ vulpē est amicitia: iz in terra nra dicaī q̄ sint inimici. Et ego vidi regez escendubo: ⁊ accepit ille rex cozuum ⁊ vulpē: ⁊ posuit eos sil: ⁊ pugnauerunt adinuicē fortiter ⁊ vulpes momordit caput cozui: ⁊ exiuit sanguis: ⁊ cozuus pedib⁹ suis strinxit labia vulpis: ⁊ nō potuit vulpes apere os: ⁊ pupugit ipsuz cū pica. Et Azz. dixit q̄ ami ⁊ agla pugnant inter se: ⁊ multotiēs vincit ami. Comedūt aūt ami se adinuicē: ⁊ plus p̄ñt oīb⁹ auib⁹. Et Azz. nūerauit alias aues q̄ bñt amicitias iter se: ⁊ iā vidi racchā q̄ bz amicitias cū galit: ⁊ seq̄baī ipm: ⁊ est amica vulturis: ⁊ vultures amicanī cū racchā. Dixit Azz. q̄ vulpes amicanī cū serpēte ⁊ mozanī ambo iter lapides: ⁊ leoni ⁊ leopardo est inimicitia magna. ⁊ elephātes pugnāt iter se: ⁊ q̄ vincit facit aliū seruū sibi: ⁊ aliq̄ accipiū agrestes a domesticis: q: domestici plus p̄ñt agrestibus: ⁊ q̄ capiunī agrestes: domanī: ⁊ eis frenū apponī ⁊ fiunt domestici: ⁊ iā dixit mihi gdā fidelis: q: fit fouea i terra vbi dz trāsīr elephas ⁊ coopirī: ⁊ cū venit elephas cadit i foueā: ⁊ post venit bō ⁊ pcurit eū fortissime ⁊ vberat diu ⁊ post venit ali⁹ bō ad illū boiez i ꝓspectu elephātis ⁊ vberat p̄dictū boiez: ⁊ deboneſtat ipz: ⁊ recedīr ⁊ reuertunī iterz silr facietes: post mlta ista facta sp vadit bō p̄r rigēs sibi berbas q̄s desiderat: ⁊ ita recipit illū boiem in amicitia: ⁊ obedit postea semper illi. Et dixit Azz. q̄ pisces q̄dā amicanī inter se: ⁊ quidā pugnant adinuicem.

¶ Caplm. IIII. De diuersis naturis animalium. A

Animal velox ad opa pp subtilitatē ⁊ aliq̄ⁱ: ⁊ capre: ⁊ oues: ⁊ arietes sunt stulti: ⁊ vadūt mīn vanū ⁊ in hyeme nō abscōdunī pp frigus: imo aliq̄n exeūt a loco calido ad locū fridū: ⁊ cū pluit nō fugiūt a pluuia q̃us: q: moziāt|ur. Et arietes nāl|r sequunī capras: ⁊ gescūt oēs q̃us: q: pasto: accipit vnū ex eis: ⁊ facit ipz ancede re: ⁊ seq̄ntur alij. Et capre sunt min⁹ pingues q̃ oia aialia: ⁊ applicāt se magl boib⁹: ⁊ oēs timēt tonitrua: ⁊ aues ⁊ capre impgnanī: ⁊ cū audiūt tonitrua abortiunī: ⁊ oues ⁊ capre ⁊ arietes: ⁊ capri iaī mediā noctē stāt sil|r ⁊ dormiūt post sparsim ⁊ vacce dormiūt ꝓiunctiz. Et eq̄ dāt māmillas pullis: ⁊ q̄dā sūt q̄ mīlū diligūt pullos: ⁊ q̄n aliq̄ eq̄ ē sterilis applicat se alicui pullo: ⁊ pullū sibi: ⁊ cū pullus nō ꝑueniat lac mozīr. Et cerui accipiūt filios ⁊ ducūt ad aq̄as ⁊ riuos: ⁊ docēt eos loca p̄ q̄ fugiāt ⁊ abscōdāt se ⁊ ponūt eos i foueis: ⁊ stāt aī portā antri ad defendēdū eos: ⁊ q̄n mutāt cozuua abscōdūt ea ne videaī. Et raro iuēniūr illa cozuua: ⁊ dī ꝙ bē facī: q: sit i eo eē iuuamēta: ⁊ q̄n i pn⁹ crescūt ei cozuua exeūt ei cozuua i z⁰ āno. q. duo pali: ⁊ in 3⁰ āno cū duob⁹ ramis i vtroq; palo: ⁊ i 4.⁰ cū sex: ⁊ p⁹ spna scūr i vna fi⁹: ⁊ mutat sua cozuua sp semel i āno: ⁊ cū iterz nascūr i p̄n⁹ nascūr .q. cozīū: ⁊ q̄n crescūt ei cozuua abscōdit se: q̄n nō bz arma: ⁊ cū crescūt aliq̄n exit. Et ꝙfricat illa cozuua cū arbor|ib⁹ q̃us: q: n̄ sētit dolorē ei|s: ⁊ tē pcipit se bñe arma ⁊ exit audaciter. Et Azz. dixit q̄ iā venati|ūt ceruū: ⁊ ei⁹ cozuu creuerūt due berbe crocū ⁊ cucurbita ⁊ erāt pue: ⁊ ceru⁹ postq̃ bz i se supfluitatē aut mozdet a serpēte medicaī se a cācris: ⁊ q̄n parit cōedit secūdina aī q̃ cadat: ⁊ dicūt boies ꝙ illa secūdina bz iuuamīta mīta: ⁊ n̄ p̄t iueniri: q̄n cōedīr: ⁊ cerui deludunī p cant⁹ boiuz: q: sequunī cantū ⁊ eo capiūr: ⁊ b̄ faciūt boies q̄n submittit aures: q: q̄n aures bz erectas nō p̄t capi: q̄n scit tūc ꝙ boies i|sequunī ipz. Et vrsa q̄n boies i|sequūr ipaz trahit secū filiū suū: ⁊ q̄n n̄ p̄t ipz ferre ascēdit arbores cū eo. Et cap mōtan⁹ q̄ ē in terra de creta medicaī suā plagā i q̄ remāsit ferrū cū comestiōe berbe q̄ dī pulegiū: ⁊ exit ferrū ⁊ canes medicāī se cū berba ꝙ cognoscīr ab eis: ⁊ leopardus q̄n cōedit berbā q̄ dī strāgulatrix leopardi: comedit sgbalū bois ⁊ sanaī: ⁊ ista herba interficit leones: ⁊ pp b venatores accipiūt vas ⁊ iplēt ipz sgbalis boiuz ⁊ ponūt sup arbores ⁊ abscōdūt se ⁊ veniūt leones ad ist|ōd ⁊ medicenī se: ⁊ interficiuntur ab absconditis: ⁊ leopardus desideratur a lupis: ⁊ cum olefit ab eis insequuntur ipsum ⁊ desiderant comedere ipsum: ⁊ dico adhuc ꝙ dicitur

l.9.ō by tozia aia ū.ca.p̄.

l.l.9.c.p̄.

l.l.9.c.p̄.

q̄ quidā modus lupoꝝ diligit ip̄m:ꝛ vnus lupus nō pōt
sup ipsuꝫ:ꝛ cū plures fuerint capiunt ipsum:licꝫ enim fu
giat velociter:tñ cito vincit in cursu:ꝛ ꝓpter hoc semper
ambulat in absc̄dito.Et in terra egypti est q̄dā aial q̄
dicit̄ thiomō:ꝛ pugnat cū colubꝛis:sꝫ pus clamat cū sua
voce multitudinē sui generis:ꝛ post q̄ꝫ fuerit congregati
ponunt se in luto:ꝛ post in terra:deinde sepelūnt se in aq̄
ꝛ inungunt se ceno aque:vt scit eis scutū ⁹tra serpentē:ꝛ
postea pugnāt cū serpente.Et cū tbucea aperit os suum
cadit in boza auis desc̄dēs supipsuꝫ:que est similis pice:
ꝛ cū cenchea stridebat dentib⁹ enasit auis portans.q.ipi
nas sup alas suas:ꝛ ꝓficātes suas pēnas:ꝛ tñ nō videba
tur ach̄ēchab se hr̄e ꝓp b̄ plenā vindictā sup aue:ꝛ aliq̄n
euadit auis:ꝛ aliq̄n non:ꝛ tortuca aliq̄n comedit post co
mestionē serpētis oziganū agreste.Et ita narrauit mihi se
nex:qui dilexit venationē:q̄ apposuit mentē:ꝛ vidit aue
tardā pugnantē cū vipera:ꝛ vincebaꝫ a vipera:ꝛ recessit:
ꝛ c̄edit de q̄dā herba ꝛ reuertebaꝫ ad pugnā:ꝛ ita fecit
multotiēs:ꝛ b̄ fecit nāl'r:ꝛ ille senex erat ꝓpe foueā:ꝛ post
q̄ꝫ recessit auis tarda iuit senex ad illā herbā ꝛ euulsit illā
ꝛ redyt postea auis tarda ꝛ nō iuenit illā ꝛ fecit strepitū
maximū:ꝛ cū ꝓcussus ñ iuenit herbā cecidit moꝛtua:ꝛ tē
sciuit ille senex q̄ illa herba erat ei medicamē:ꝛ quando
senex ille explanauit mibi figurā ꝛ colozē illius herbe cō
iecturauī:q̄ illa herba erat lactuca agrestis.Et dixit Aꝛ
q̄ enestres quādo pugnauit cū vipera comedebat rutaꝫ:
qñ etiā vipera fugit odozē rute:ꝛ caper medicaꝫ seipsuꝫ
tpe fructuū ex comestiōe herbaꝝ amararū.Et canes q̄
bñt malū in ventre comedūt ſpicas tritici:ꝛ qñ vulnerat
se alachalim medicaꝫ se ꝓ oziganū montanū.Dixit Aꝛ.ꝛ
boc est quiddā q̄ videbaꝫ multotiēs:ꝛ irrity sentiūt vē
tū septētrionalē ꝛ austrinū anteq̄ fleꝛ:ꝛ intrāt petras ne
ꝓcutiant̄ a vento.Erat quidā hō apud cōstātinopolin:ꝛ
habebat yriciū:ꝛ ꝓ ipsuꝫ ꝑdixit ventos:ꝛ ꝓ ipsuꝫ fact⁹ est
diues.Sꝫ cathim est scōm q̄titatē canis modicus pilo
sus coꝛpe:ꝛ facie subtus suū collū albedo.q.epineꝛ:ꝛ fa
ciunt in venatione auiū:ꝛ est domesticū multū:ꝛ diligit
multū mel:ꝛ ꝓ boc amāt multū loca deserta in gb⁹ sunt
apes ꝛ eius virga est magna:ꝛ ꝓp boc iuuat rasura illius
virge ⁹tra scurriā.Et irūdines sunt sagaces in faciendo ni
dū suū ex luto in ꝓtibus lutosis:ꝛ qñ nō inueniūt lutū in
uoluūt se ꝑino in aq̄:ꝛ post ponūt se in terrā vt extrahant
multū de luto ad nidū:ꝛ qñ faciūt pullos visitāt eos ꝑ ꝛ
mater addēdo cibaria ne deficiant:ꝛ etiā ita sollīciti sunt
ne aliqs filioꝝ careat cibo:ꝛ matres accipiūt stercus pica
pulloꝝ:ꝛ eyciūt a nido ꝛ docēt filios vt faciāt sib'r:ꝛ palū
bi stant cū feminis in nido quousq̄ femina posuerit ouaꝫ
ꝛ si femina fuerit postea pigra in cubatione ouoꝝ mascu
lus ꝓcutit eā vt sit sollicita circa ouaꝫ cubanda:ꝛ vidi ego
palūbos masculos pugnātes inter se ꝓ quadā palumba
femina:ꝛ statim victozi accessit palūba:ꝛ postea reuigora
tus victus accessit ad victozē:ꝛ deiecit eū.Et postea palū
ba illa accessit victozi illi ꝛ dimisit alteꝝ:ꝛ masculus pa
lumbus sup os filij sui sufflat ꝛ eycit in ipsuꝫ terrā salsaꝫ
vt aperiaꝫ papa:ꝛ qñ palūb⁹ masculus est magnus sup
uenit palūb⁹ masculus:ꝛ coit cuꝫ eo vt exeat de nido ꝛ fe
mina cū femina:ꝛ diligunt nāliter pugnare multū:ꝛ va
dunt ad nidū aliū accipe in suo nido:ꝛ boc accidit raro:ꝛ
qñ nidi palūboꝝ sunt ꝓpe est inter eos ꝓelij magnū to
ta die:ꝛ qz colla eī sunt recta ꝛ ampla:ideoq̄ nō oz ipam
aurire aq̄ nisi semel:vt potet:qz multum capit.Et dixit
Aꝛ.q̄ passer nō viuit duos an.ꝛ iō nō videt sup masculū
passere domesticū in vere macula in pica nigra:ꝛ boc:qz
nascit̄ in vere:ꝛ cū q̄enit ad finē anni crescūt ei macule
sup picā post finē anni:macula nigra:sed femine viuunt
in sc̄m annū:ꝛ qz inueniūt picas suas duras:ꝛ nō sicut
picas pulloꝝ:ꝛ ꝓp boc scit̄:qz sunt in anno sc̄o:qz sue pi
ce sunt durc.Et quedā aues sunt que nō volāt a remotis
ꝛ plus cōfidunt in ambulare q̄ in volatu:ꝛ talis auis q̄
lis ista nō est bona ad nidificādū in arboꝛib⁹ nisi solūmo
do facere nidū suū in terra crassa vbi adunantur palee ꝛ
stercus ꝛ nō ouat nisi in terra molli.Et aliq̄ ouat in ter
ra confecta ex terra molli ꝛ palea:vt sit ei.q.auxiliū ⁹tra
vētos ꝛ pluuias ille nidus:ꝛ iste aues sunt cubegi ꝛ vara
che.Et pigre sunt aues iste ad motū:ideo dedit nā pullis
virtutē vt statim post exituꝫ pulloꝝ a testis habiles sint
ad recipiendū nutrimentum ab omni parte.Et q̄n venit
masculus ad locū pulloꝝ adducit ante masculos suuꝫ ci
bū:ꝛ trabit secū masculū post:vt inuitet ipsuꝫ ad pullos.
Et cubeg aliq̄ findit testā ouoꝝ:ꝛ aliquādo reuoluit ea
sup terrā vt femina nō sit occupata sup oua:ꝛ ꝓpter boc
femina ponit in absc̄dito sua oua ne ꝓcipiat masculus:ꝛ
cubeges q̄n pugnāt ad ipsuꝫ masculus vincēs manducat se
quit̄ ip̄m vt luxuriet ip̄m:ꝛ doracha sil'r:ꝛ sil'r gallus sup
gallina:ꝛ boies venatoꝛes ponunt masculū cubeg in car
cerē.Et post veniat ad illū carcerē foꝛtissimus masculus
cubeg:ꝛ post illū veniunt multi masculi aly:ꝛ oēs deprę
hendūtur:ꝛ si ponaꝫ loco eius masculi femina:venit ma
sculus foꝛtissimus ꝛ impugnat supuenientes ꝓpter femi
nā vt cogat eos fugere:ꝛ emittit ex se sonū parū ad femi
nā ne clamet femina:sꝫ stet mitis ꝛ tacita:ꝛ ille cubeg est
potens mutare suos sonos modis:ꝛ femina cubeg quan
do cubat oua sua veniēte marito dimittit oua sua vt eat
ad masculū ꝛ luxuriet sup ipsaꝫ masculus:ꝛ nō sup extra
neam:ꝛ cubeg masculus:est ita luxuriosus ꝙ qñ femina
cubeg ponitur in carcerē:statim appꝛopinquat ad boiez
ponentē ipsam:ꝛ nō timet neq̄ stupefit.Et aues faciētes
nidos nō sup arboꝛes nō sunt solūmodo ille aues que vo
lant parū:imo etiā que volant multum:sicut duo genera
que nominat Aꝛ.quoꝝ vnū dicit̄ quozūdā ꝛ scaboiz.Et
ego puto q̄ vultures nō cadūt sup arboꝛes.Et illa auis q̄
est belsch̄iat sup arboꝛes nō cadit sup terrā:sꝫ mozaꝫ sup
arboꝛes vt accipiat ymes cū sua lingua ampla:ꝛ de suis
ꝓpꝛietatib⁹ est:vt ambulet sup ramos.Et sil'r facit alcba
ta serpēs gdā:ꝛ vngues huj⁹ auis sunt foꝛtiozes q̄ꝫ vnguis
de tricat:ꝛ illa auis diuidit in tres modos.yna auis ē ma
gna multū:ꝛ est minoꝛ gallina:ꝛ tāta est foꝛtitudo in pun
ctione sue pice sup ramos:qđ qñ pungitur ramus ab ei⁹
pica semel desiccaꝫ ramus ad vltimā siccitatē pucniēs:ꝛ
gdā fecit foꝛamē in arboꝛe:ꝛ posuit amigdalā in foꝛami
ne:vt videret gd faceret auis illa ī amigdala:ꝛ venit auis
illa:ꝛ pfoꝛauit testā amigdale:ꝛ cōedit nucleuꝫ.Et grues
qñ volāt ascēdūt multū sursum in aerē:ꝛ qñ aer vetat eis
aspectū ꝓpter nebulā:aut nubē ꝓcutiūt foꝛtissime aereꝫ:
vt queuis audiat aliā in volatu:ꝛ si non videat.Et grues
qñ dozmiūt ponūt suos vigiles qui custodiūt se:ꝛ stāt sup
pedē:ꝛ ponūt caput in alis coopciendo ipsuꝫ ꝓter reges
qui dozmiunt capite discooperto:ꝛ boc:vt citius audiant
tumultus:ꝛ ille rex qñ sentit tumultū expergefacit alias
ꝑ sonitū quē facit.Et est quedā pars auiū aquatica Aꝛ:qui
dā modus qui dicit̄ balathū:ꝛ trāsglutit alcum sanum:ꝛ
post q̄ꝫ putat qđ suū iccur digessit totū eycit alcum sanū:ꝛ
cōedit carnē:ꝛ dimittit testā:ꝛ accipiter magis diligit coz.
Et Aꝛ.bic narrat miltas aues q̄ diuersant̄ ꝓp loca:ꝛ mo
res:ꝛ dixit q̄ chain pugnat cū aquila:ꝛ vincet eā:ꝛ solet
cantare pulcherrimas cantilenas.Et quādo cātat.q.cā
tat cantus significantes dolozē:ꝛ maxime quādo debet
moꝛi:ꝛ est ille cantus dulcis:ꝛ desiderabilis audiri:ꝛ iam
viderūt boies volantē eū:ꝛ cantantē:ꝛ quādo desyt can
tare cecidit moꝛtuus:ꝛ nō incipit pugnare cū aquila:sed

21.9.c.12 de hystoria aialiū

aquila cū ipsa. Et de auib⁹ que raro apparēt est quedam auis montana que est nigra ⁊ equalis accipitri visuꝫ babens acutū: ⁊ venaī de die ⁊ nocte: ⁊ dicit karandoem: ⁊ pugnat cū aquila: ⁊ aliquādo vna tenet se in plio cū alia inseparabiliter: ⁊ veniunt boues: ⁊ accipiunt ambas ⁊ barādoem nidificat supra petras: ⁊ facit duo oua. Et grues pugnant inter se: ⁊ multotiēs capiunt cū pugnāt adinuicē. Et auis que dicit cacha hꝫ multas modulatiōes: ⁊ oī die cantat noua modulatione: ⁊ absc̄dit glandes quādo debent cadere multas: vt sufficiant per totū annū: ⁊ facit nidū super arbores ex lana: ⁊ capillis. Et dixit Aꝛ. ꝙ gru
2.9.c.13. es pulli dant patrib⁹ suis ad comedendū quando patres sui sunt senes: ⁊ illud est nobis res dubia. Et dicūt q² pulli merū aus statim quādo volant dant cibū patri ⁊ matri ne exeant a nido: ⁊ est illa auis cuius pēna est similis colori pallee: ⁊ extremitates pēnaꝝ sunt nigre: ⁊ extremitas ale est rubea: ⁊ ouat aliquando. 6. oua. aliquando. 7. ⁊ adducit ad locū suū terrā mollem a riuis: ⁊ habitat in cōcauitatib⁹ que sunt cōcaue secūdū q̄titatē triū cubitoꝝ. Et sunt quedā aues que faciūt nidū ad similitudinē spere ex lino: ⁊ est oriciū nidi strictū: ⁊ ponūt in suos nidos cynamomū expandēdo ipsum: ⁊ spargendo: ⁊ adducunt ipsuꝫ a loco in quo nascit: ⁊ est remotū multū: ⁊ nidificāt in sūmitatibus altaꝝ arboꝝ: ⁊ boies percutiunt illos nidos cū sagittis habentib⁹ in extremitate sui plumbū: ⁊ cadunt nidi. accipiunt boies cynamomū illius nidi. Sed auis que dicit grece fanciarach: ⁊ est marinus agrestis: ⁊ est maioꝛ passere: ⁊ ait color eius colorꝛ laqui cū virore: ⁊ pica eius est lōga. subtilis accedēs ad viroꝛē: ⁊ suus nidus hꝫ figurā ad modū pomi pinus: ⁊ suus nidus est ex materia que assimilatur ossis sepie: ⁊ suus nidus concauat ad modū cāne: ⁊ illa materia est dura: ⁊ nō scindit de facili: sed terribile est multū: ⁊ porta sui nidi est tā parua ꝙ aq̄ maris dū ascendit nō pōt intrare in ipsuꝫ. Et ad istā figuram nidi multū iuuat materia ex qua fit. Et putāt boies ꝙ suus nidus est ex quodā aiali q̄ dicitur aculeus: ⁊ vi uit ista auis ex piscibus: ⁊ aliquando vadit ad flumina: ⁊ luxuriat omni tēpore: ⁊ sua oua sunt. 5. numero: ⁊ incipit luxuriare ex quo habet quattuoꝛ mēses. Et vpupa moꝛatur in concauitatibus lapidū: ⁊ spargit stercus boium in loco in quo moꝛatur: ⁊ mutat colorē suū secundū estatē: ⁊ hyemē. Et est in liuye vnus passer qui ouat aliquando .17. oua: ⁊ aliquādo. 20. ⁊ aliquando plus sed raro: ⁊ facit nidos in arboꝛe: ⁊ comedit gusanes. Sed auis que dicit audon: ⁊ est auis imitatrix gestuū multū: ⁊ habet delicios res modulationes in cantu: ⁊ habet ꝓprietatē istā ꝙ nō habet acutā extremitatē in lingua: ⁊ in isto loco numerat Aꝛi. multas aues que comedūt resinā arboꝛ. Et quedā sunt albe: ⁊ quedā nigre: ⁊ quedā sunt in terra egypti: ⁊ dicitur nomē eius auschū: ⁊ auis illa alba de illa specie inuenitur in omni parte egypti ꝓterq̄ in loco qui dicit alchariem: ⁊ nigra auis de predicta specie non inuenitur in aliqua parte egyptiꝓterq̄ alchariem. Et Aꝛ. numerauit vnam auē que dicitur anuerim: ⁊ in nido isti⁹ ouat illa auis que dicitur euchem: ⁊ iā diximus de illa: ⁊ quādo exit pullus est comonim: ⁊ hic est res que nascitur vere: ⁊ homines dicunt: q² auis ista est debilis: ⁊ ponit oua in alienū nidū ne si remanerent in illo nido comederent ab alys auibus. Et Aꝛ. numerauit vnā auem que assimilatur irundinibus: ⁊ non habet pedes: ⁊ facit nidū longū ⁊ alias aues que dicuntur marmatrices capraruꝫ: ⁊ sunt aues montane: ⁊ sunt maioꝛes q̄ comonim: ⁊ sue femine aliquando ouant tria oua: ⁊ māmant capras: ⁊ dicunt homines ꝙ illa mamatio scindit lac: ⁊ efficit caper cecus: ⁊ visus huius auis de die est debilis. Et iam apparuerunt in ciuitatibus destrnendis quidā modi .ozonorum mirabiles: ⁊ dixerunt boies ꝙ habebant malū omē.

¶ Capitulum. V. De naturis volatilium: ⁊ maxime que rapina viuunt.

DICIMUS de aglie: ⁊ regno suo aquilaruꝫ est quidam modus qui accedit multū in volando hominibus: ⁊ sue voces sunt multum foꝛtes: ⁊ est aliud genus minus predicto: ⁊ abstinet se a frequentia boium: ⁊ dicitur dibuchi: ⁊ alius modus est niger: ⁊ parui coꝛporis: ⁊ audacioꝛ predictis: ⁊ moꝛatur in montibus: ⁊ interficit leporꝛes: ⁊ filios pꝛopꝛie: ⁊ volant festinā ter: ⁊ habet acutā vocē: ⁊ est alius modus colorꝛis albi: ⁊ pennarum albarū: ⁊ curtarū alarum: ⁊ caude longe: ⁊ sua cauda est similis caude derachame magni coꝛporis: ⁊ est montanus: ⁊ moꝛatur in humidis: ⁊ est vilis substantie: qm̄ vincunt ipsuꝫ cozni: ⁊ vinit ex cadaueribus: ⁊ semper dat voces signantes famem. Et est alius modus montanus: ⁊ est ille maximus: q² moꝛat in montibus in circuitu maris: ⁊ habet collum magnū: ⁊ pēne eius sunt incuruate: ⁊ eius cauda est ampla: ⁊ rapit predaꝝ aliq̄n vadit cū illa ad fundū maris: sicut que fugit ab infestationibus: ⁊ est aliud genus q̄ dicit alchilim: ⁊ est vilis nature ⁊ generationis: ⁊ est maioꝛis coꝛporis oibus predictis modis: ⁊ est foꝛtioꝛis ⁊ acutioꝛis: ⁊ audibilioꝛis vocis. Et est aliud genus colorꝛis fere subcitrini: ⁊ non facit aliquid in mane ⁊ vesꝑere: sed a meridie vsq; ad vesꝑerāve natur: ⁊ sua pica superioꝛ aquile recipit fissurā: ⁊ apostemationē: ⁊ incuruationē: ⁊ ista ꝓhibent ipsaꝝ a comestione: ⁊ tunc aquila moꝛitur. Et aquila de residuo sui cibi reponit ꝓpter tempus necessitatis: q² nō pōt venari omni boza: ⁊ sui pulli pugnant cū bis que veniunt ad suū nidū cū suis vnguib⁹ ⁊ suis alis. Et quando pullus aquile accedit ad bozā volandi aquila eycit bos a suo nido: ⁊ masculus aquila locū in quo moꝛatur tenet vetitū ab oibus alys auibus ne ꝓmittat alia auis venire vel aliquo modo accedere ad suā feminā: vnde ipsa posset dr̄e occasionem luxuriandi neq; venatur ꝓpe nidū suū: sed a remotis multū: ⁊ suā ꝓedam ducit ad nidum suum: ⁊ in trāsitu suo ponit suā ꝓdā ad terrā: vt videat si aliq̄ auis absc̄dita veniat ad illā ꝓdā capiendā: ⁊ si veniat agla iterficit ipsaꝝ: ⁊ qñ icipit in pueritia venari venaī lepoꝛes puos: ⁊ ita ꝓcedit gradatiꝫ quousq; accipiat magꝛos: ⁊ qñ vadit venatū exaltat se multū ad alta loca: ⁊ volat in venatu: ⁊ aspicit a remotis ꝓdā suā: ⁊ aues venatrices nō cadūt cū sua ꝓda sup lapides ne ledant vngues nisi foꝛte raro. Et agla viuit multū: ⁊ iō facit nidū foꝛte in vno loco: ⁊ durabile: ⁊ in gbusdā regiōib⁹ sunt aues minoꝛes agla: ⁊ faciūt duo oua: ⁊ ponūt ea in pelle lepoꝛis: ⁊ vulpis: ⁊ nō cubāt ea: ꝙ qñ magnificant pulli in ouo extrabūt eos. Sꝫ cabarū est q̄ frāgit ossa q̄ iuenit: ⁊ puto qō sit illa auis que dr̄ arabice belē, lingua ꝑsaꝝ barnoni: sed barnoni est quedā auis que sollicita est multū circa se: ⁊ circa pullos suos: ⁊ hꝫ visuꝫ debile: q² sue palpebre sunt ponderose: ⁊ cadunt sup̄ suos oculos: ⁊ qñ aquile eyciūt pullos a nidis suis: q² agle sunt male volūtatis: ⁊ iuide venit ista auis: ⁊ cogitat de illis: ⁊ qñ pulli agle creſcūt pugnāt inter se ꝓp cibū sup̄ quē iuidēt: ⁊ illo mō pugnāt agle cū alys auib⁹ in suo circuitu. Et quoddā gen⁹ aquile est acutioꝛis visus q̄ agle alie: ⁊ agla ponit suos pullos extra solē: ⁊ cui⁹ lachrymatur oculos aut claudit extra solē interficit ipsuꝫ: ⁊ illa agla est aquila marina noīe. Et cū volet rapere aliquam aue aquaticā aut alteri⁹ loci per acumen sui aspect⁹ in medio aere existēs videt mot⁹ illi⁹ auis in fundo aq̄: tūc qñ

illa auis ascēdit supficiē aque statim eripit ipaz: ⁊ ista agla nō intrat catcruā auiū: ne percutiat ab alys auiū alis: ⁊ pica: ⁊ est quoddā genus auium qđ dicit̄ cafa: ⁊ capit̄ illa auis: qm̄ qñ aqua despumat: illa itrat spumā desiderās morari in illa: ⁊ tūc capit̄ sic in spuma illa. Et numerauit Aꝛ. mltos modos i isto loco venatricū: q ñ bñ cognoscū ⁊ narrauit: qz accipitres nō sunt pauciꝰ modoꝰ q̄. ꝛ. qz est quidā modus eoꝝ qui appetunt columbas: que colūbe sunt in terra: ⁊ cū columbe volant nō querunt illas: ⁊ quidā appetūt columbas que colūbe nō colunt terrā: ꝫ arbozes ⁊ domos inuroꝝ: ⁊ sunt quidā qui appetūt colūbas venari que volāt in altū: ⁊ dicunt boies ꝙ columbe sciunt nāliter naturas diuersoꝝ accipitrū: qñ sunt quidā accipitres qui timent ictū vnguū aliaꝝ auiū: ⁊ sunt quidā qui timent picā: ⁊ palumbe percutiūt accipitrē instrumento illo qđ nāliter timet. Et in quibusdaz ciuitatibus sunt gdā lupi qui nāliter bñt appetitū comedendi pisces: ⁊ comedunt vilia que eyciunt piscatozes a suis retibus: ⁊ qñ nō inueniunt gd comedant de illis reliquys vadūt ad retia: ⁊ dilaniant ipsa. Et rane marine bñt ante suos oculos quedā additamenta pilosa ⁊ minuta: ⁊ applicant illa piscibus paruis: ⁊ iō abscōdūt se in barena: ⁊ eyciunt supra barenā illa duo additaméta: ⁊ capiūt gcgd transit super ipsa. Et piscis qui dicit̄ stupefactoꝝ manuū accipit illud qđ rapit per viā stupefactionis: ⁊ in mari sunt multa aialia que per astutiam abscondunt se in ceno: ⁊ post pisces superuenientes comedūt: ⁊ quādo aliqs lupus marinus acceperit aīal qđ dicit̄ chōcliui enomet ipsū ꝓpter euersionē stomchi: ⁊ illud aial appzopinquat ad siccuz: ⁊ mozdet ꝙ tactū totius cozpozis sicut aīal qđ dicit̄ cōche: sed piscis qui dicit̄ bacolae patit̄ bene rete: ⁊ trāsgl: trit rete fila quousq; poterit illa bene scindere: ⁊ ꝓpter hoc inueniunt̄ in ventribus eoꝝ qui capiunt̄ bami multi: ⁊ fila multa: ⁊ capiunt̄ semp in fundo. Et est aliū genus piscū qđ dr bonnee. Et adiungunt̄ multi adinuicē qñ videt lupi: ⁊ circūueniunt ipsuz: ⁊ maiozes ꝓpinquius defendentes debiliozes: ⁊ femina in istis est stulta: q; nō est sollicita sup oua sua: ⁊ dimittit oua sua masculo: ⁊ ipe custodit. l. dies. Et pisces quidā mutant suos colozes scām colozes loci habitationis quousq; assimilet̄ ei: ⁊ tunc putabit̄ esse q̄si lapis vel barena: ⁊ tūc parui pisces nō vitabūt ipsum. Et oēs species Malachie mozant̄ i aqua semp: ꝓpterq; quedā spēs que habet collū longū ⁊ debile: qđ collus qñ tangit̄ statiz mozit̄. Et est quoddā aīal marinus qđ texit circa se vestē in circuitu: ⁊ est illa vestis eque spissa: vt ipsa ⁊ dicit̄ illud animal kama: ⁊ intrat in illud indumētū ⁊ exit ab illo. Et animaliū marinoꝝ sunt que bñt mltos: ⁊ vocant̄ anchilē: ⁊ tale elleuat ventrē sursum qñ natat: ⁊ natat velociter: ⁊ stat in superficie aque aliqñ: ⁊ quādo vult mutare suuz situm aliqñ bene poterit natare super ventrē aliquādo: ⁊ inter suos pedes testura q̄si aranee tā subtilis ⁊ tam debilis: ⁊ ponit ipsaz cōtra ventuz: ⁊ tenet pedes suos quiete: ⁊ putamus ꝙ ista tela nō nascebaꝫ cū ipso ꝫ post. Et est quidā modus formicaꝝ que ducūt sua cibaria ad suā foueā omnes in vna linea recta ꝑm lōgitudinē vt vna custodiat alteraz: ⁊ est res mirabilis. Et aranee diuersoꝝ modoꝝ sunt: qz quedā sunt magni cozpis: ⁊ quedā paruī: ⁊ quedā pungunt: ⁊ quedā nō pungunt: ⁊ sunt pauce que texunt ꝓpe terrā: ⁊ illō est modicū in q̄titate: ⁊ boc: vt absc̄ondāt se quousq; aliq̄ bestiola moueat ipsaz: ⁊ texturā: ⁊ cū sentit motū rapit illā bestiolā: ⁊ capiuat ipsaz: ⁊ est vnū genus araneaꝝ qđ dicit̄ operatrix: ⁊ tendit fila sua ꝑm similitudinē pallozꝝ: ⁊ tunc qñ cadit sup illō qđ ibi tēdit̄ musca: aut alia bestiola iterficit ipa: ⁊ maxime si fuerit famelica sinet ipaz: ⁊ si non: ponet ipsam in mariolo suo: ⁊ post redit ad locū fractū illi⁹ vrde: ⁊ reparat qđ dilacerabat̄: ⁊ operatrix in boc est femina: ⁊ masculus disrūpit telā: ⁊ est stult⁹. Sz aranea q̄ bz pedes magnos facit telā ⁊ supponit q̄dā fila: ⁊ pendet ꝙ illa: sed minoꝝ facit ꝙ se casulā: ⁊ absc̄odit se in illa: ⁊ credo qđ mā illius tele est illud qđ est de manifesto sui cozpozis: ⁊ aranea parua est tāte audacie: ꝙ vadit ad bestiolā paruā q̄ dicit̄ adelai: ⁊ texit super os suū cū timoꝝ: ⁊ facta textura sup os postea texit audaciter in circuitu totius cozpis.

¶ Capitulum. VI. de naturis apum.

Tanimalia anuloſoꝝ: ⁊ discre toꝝ in operatione sunt apes: ⁊ sibi similes in annulo. Et sūt .7. modi anuloſoꝝ: quedā imiscent se cū apib⁹: ⁊ maxie cū suis masculis: ⁊ modus qui dr vespaꝝ vel formicaꝝ q̄ semp morant̄ in facie terre: ⁊ que sunt citrine: ⁊ q̄ sunt longe sunt de istis modis: sed residui modi diuidūt a predictis: ita ꝙ minozes de residuis babēt colozē ad similitudinē pulneris: ⁊ mediocres sunt nigre: ⁊ tertia spēs est maioz. Et apes cibant̄ ex melle: ⁊ tñ comedūt ide parū: ⁊ nō querūt comedere de melle alieno: qñ bñ ptātes sup illas: ⁊ vt ille habeāt suū repositū: ⁊ quando infirmātur nō exeunt a domibus: ⁊ comedūt tunc suū mel: ⁊ istō qđ generat̄ sup tybias apū est cera: ⁊ est fex mellis: ⁊ aliquādo cib⁹ ei⁹. Et qñ inuenient apes aluearia mūda operabunt̄ tunc in eis domos cereas sextiles: ⁊ capiūt illā ceram sup flozes: ⁊ sup extremitates arboꝝ: ⁊ ꝓprie sup albi let genus viminis ⁊ facū sextiles: ⁊ cum ozificia aluearis fuerint ampla diminuēt amplitudinē ꝙ viscositatē cere: ⁊ istud est res nigra: ⁊ bz acutū odoꝝ: ⁊ ꝑ incipiūt fundare domū regis: ⁊ illa domus apparet filiis fozamini: ⁊ deinde fundāt domos masculoꝝ maiozes domib⁹ apū quarū: deinde faciūt domos apū quaꝝ: ⁊ masculi nihil opantur: ⁊ iteꝝ faciūt aliāa domos in circuitu paruaꝝ illaꝝ q̄ continēt mel ⁊ pullos: domos dico vacuas ꝓpter mūdificationē. Et dicunt boies ꝙ etiā masculi bñt domos: ⁊ faciūt illas p⁹se: ⁊ post nō est opatio nisi ad comedendum mel: ⁊ mollificationē: ⁊ apes scōz plus tpis mozant̄ i suis fauis: ⁊ tunc si fuerint libere ad exitū exibunt oēs insil: ⁊ ascēdūt in aerē ꝑm figurā piramidis ⁊ postea redeunt: ⁊ comedunt mel: ⁊ rex non exit nisi cū omni exercitu: ⁊ qñ amittunt regē visū: sequuntur ipsuz olfatu: ⁊ quando nō pōt rex volare ferunt ipsum: ⁊ quando trabunt cerā trabunt sup pedes anteriozes: ⁊ extremitates eoꝝ quando posuerūt illā cerā in terrā: ⁊ mūdificāt illā cerā a pedib⁹ ꝙ medios que dicunt̄ brachia: ⁊ duos medios pedes: ⁊ ꝙ duos pedes posteriozes: ⁊ qñ adducit cerā grauiter: ⁊ nō mutant se de floze ad flozes ꝓpterq; adduxerint id quod extraxerunt ab ipso floze: totū portant ad domos: ⁊ post redeunt ad aliuz flozē. Et multotiens mutāt cerā vespa-ruz: ⁊ post hoc faciunt pullos: ⁊ hoc postq̄ liberate sunt a suo fundamento: ⁊ fortasse ponunt in vnū locū altū pullū ⁊ mel: ⁊ masculi nō habent acū: ⁊ appetunt pungere: ⁊ nō possunt. Et reges apū sunt duoꝝ modoꝝ: ⁊ melioz est rubeus: ⁊ alter est niger ad colozē carbonis: ⁊ est duplus in q̄titate ad apē que mellificat: ⁊ melioz est apis minoz: ⁊ erit rotunda: ⁊ erunt sup ipsam colozes: ⁊ fortasse erunt aliqñ longe assimilate masculis: ⁊ quedā habebunt ventres rubeos: ⁊ masculus est magis piger: ⁊ apes q̄ pascūtur in pratis: ⁊ in mōtib⁹ sunt minoꝝes: ⁊ bone apes faciūt mel ꝑfile in partib⁹ ⁊ leue: ⁊ q̄dā sextiliuz implent ab bis melle: ⁊ qdā pullis: ⁊ gdā istoꝝ locoꝝ sunt loca masculorū: ⁊ apes que nō sunt bone nō faciūt mel equale: ⁊ similes: ⁊ apis semp adberet fozamini mellis: ⁊ ideo efficit mel

melle melius. Et aliter corrumpetur mel: ꝛ statim genera buntur in eo aranee: ꝛ dico ꝙ non est remotus: quia aculeus apus sit eius arma: ꝛ iuuamenta ad mutandum bumiditates mellis: ꝛ facit ex eis mel: ꝛ hec audiui a sapientioribꝫ me. Et est alius modus qui dr̃ cboçedũ q nõ facit rẽ narratus: ꝛ fortasse generabũt in alueari gusanes paruos: ꝛ pfozabũt illi gusanes aas alioꝝ: ꝛ apes vetãt istũ modũ cadere sup domos cere: ꝛ apes mellificantes iterficiũt masculos nocẽtes eis. Et reges malos: ꝛ ꝓpter cuꝫ mel fuerit paucũ: ꝛ apes pue pugnãt cũ lõgioribꝫ vt eyciant ipsas ab aluearibꝫ: ꝛ si ꝫ cõplebiẽ meliozabit mel: ꝛ sunt sollicite facere bũc effectũ ad defensionẽ vespaꝝ: ꝛ est vnũ genus apũ qõ dr̃ labion: ꝛ interficit apes mellificantes: ꝛ destruit domos illaꝝ: ꝛ boc: qz sunt vigiles: ꝛ bone custodie: ꝛ qñ itrãt aluearia inuoluũt se in mel in tãtũ qõ nõ pñt euadere: ꝛ tũc paꝝ stant anteꝫ iterficiant ab alys: ꝛ racemus exit semp cũ alio racemo pulloꝝ: vt defendat ꝛ associet ipꝰs: ꝛ qñ rex exitur⁹ est rõnabit ꝓ duos dies añ qõ pulli sciãt qd rex fuerit factur⁹: vt sint parati obedire illi: ꝛ cũ reges gñanr̃ glibet illoꝝ hꝫ vnaꝫ caterũã: ꝛ illa caterua post nõ vult bñe aliũ regẽ nisi quẽ acceperit: ꝛ si alius rex voluerit eẽ rex illi⁹ comitat⁹: illũ iterficiũt: ꝛ postq̃ exierint pulli: ꝛ fuerint pauci expectabũt societatẽ alteri⁹ examinis. Et apes diuidunt opus suũ: qz q̃dã sunt que ducũt mãm a floze. ꝛ q̃dã sunt q̃ rectificãt illa mãs post: ꝛ faciũt cerã: ꝛ q̃dã sunt q̃ adducũt potũ pulli: ꝛ apes nõ cadũt sup aĩal neq; sup aliquẽ cibũ aliq̃ mõ ꝛ nõ est tps determinatũ ad opus suũ nisi illũ in q̃ potuerint sibi inuenire necessariũ. Et postq̃ inceperit volare pulli: ꝛ fuerint eq̃les: magis festinabũt opus suũ post. ꝫ. dies: ꝛ postq̃ fuerint eq̃les aperiẽt coopturas ꝛ exibũt: ꝛ apes pigre habebunt colozẽ pulueris: ꝛ est ꝓgrauis ad oẽ opus suũ: qz apes bone nãe eyciẽt ipsas foris: ꝛ interficiẽt ꝛ bñt apes inimicicias sicut vespe: ꝛ sicut irundines: ꝛ q̃dã gña auiũ paruaꝝ: ꝛ q̃dã genera ranaꝝ paruaꝝ lacuũ ꝛ riuoꝝ qñ sup illa cadũt apes trãsgluttiunt ab eis. Et locutus est ꝓphetas ꝙ stat in ozificio aluearis expectãs apes exeuntes: licꝫ apes nõ pugnent cũ aliq⁹ nisi cũ vespis: ꝛ postq̃ exierint ab alueo nolũt pugnare cũ aliquo nisi voluerint appꝛopinq̃re ad suũ alueare. Et apes cibãt se de reb⁹ oulcib⁹: ꝛ apes aliq̃n pũgũt aliq̃ aial: ꝛ dimittũt suũ aculeũ in illo aiali: ꝛ mozient r̃ tũc ille apes: ꝛ fortasse iterficiẽt illud qõ pungit aculeo: ꝛ iã iterficit equũ: ꝛ iã fuit in q̃daꝫ alcea de alceis vespitai: q̃ dr̃ affectbuc: ꝛ in ea fuerint aluearia apũ: ꝛ boies illi⁹ ville fuerũt in exercitu: ꝛ alie gentes de alde voluerũt depdari suã cerã: ꝛ ꝓtra posuerunt apes illi⁹ aldee: ꝛ ꝫ est: qz boies illi⁹ aldee voluerũt apes: ꝛ absc̃derũt se ꝛ exiuerũt apes ꝛ destruxerũt boies venictes ꝙ mozius illaꝝ ꝛ sup boies: ꝛ sup has bestias: ꝛ rex apũ ẽ sapiẽs multũ: ꝛ nõ mozdet quẽq̃: ꝛ qñ aliq̃ apis mozif̃ in illa alueari eycif̃ eẽ: ꝛ est rex illius aluearis iustissimus: ꝛ nõ eyciũt squibala sua: nisi qñ volãt ꝓpter boc ꝙ squibala sua fetent. Et dr̃ ꝙ ille abhominanr̃ fetozẽ: ꝛ ẽ abbominanr̃ vnctuosa boni odozis cuꝫ reducunr̃ in fauũ: ꝛ ꝓcutiũt aĩal cũ suis inũctũ aculeis: cũ fuerit ꝓpinquũ eis: ꝛ illud qõ iterficit apes est illũ qõ diuidit multis regib⁹: ſz virgines illaꝝ ꝛ sui pulli melius operant. Et faciũt mel ius mel: ꝛ tñ pcutiũt: ꝛ sua pcussio min⁹ ledet: ꝛ nõ tñ comedũt: ꝛ iã pugnauerũt apes ynⁱ⁹ aluearis cũ sibi extraneis: ꝛ fecerũt eis ꝓhibitionẽ in introitu: ꝛ fuit quidã bõ domesticus: ꝛ nõ mozdebaf̃: ꝛ de occasionib⁹ malis apus est: vt in fauo eaꝝ nascanr̃ aranee corrumpentes mel. Et forte ꝓpter boc putrefiet alueaf̃ ꝛ corrũpenr̃ apes: ꝛ apes appetunt oziganũ: ꝛ melius oziganũ est albũ: ꝛ qñ acceperit flozẽ infirmabif̃: ꝛ apes operiũt se a vento ꝛ potant aquã clarã, siue sit ꝓpe siue a remotis: ꝛ nõ potãt nisi cuꝫ eyciunt suũ squibalũ: ꝛ plus faciũt mel iu vere ꝛ autũno: ꝛ melius est veris: ꝛ mel albũ ponif̃ in cera virginea: ꝛ qñ illõ mel ponif̃ in cera antiq̃ erit citrinũ: ꝛ melius mel hꝫ colozẽ aureũ: ꝛ peius est illud qõ magis est ruffus: ꝛ ꝓp ꝫ opus est: vt cito auferaf̃. Et apib⁹ placet pcussio palmaꝝ ꝛ cantus: ꝛ cũ tali pcussiõe ꝛ cãtu reuertunt ad aluearia ꝛ alueare qõ est fertile est illud in quo audiť magnus strepitus apũ. Et qñ dimittiť mel apibus in abũdantia nihil opabunt: ꝛ iõ opz eis mel semp reduci ad mediocritatẽ: ꝛ silr̃ si habuerint de melle minus cõpetẽto: ꝛ pancitas masculoꝝ plus valet ad mellificationẽ q̃ multitudo: qñ apes mellificantes melius mellificabũt: ꝛ apes ꝓcipiunt frigus ꝛ pluuias: ꝛ signũ hui⁹ est sua ges in aluearibꝫ ꝓtra frigus ꝛ pluuias: ꝛ tũc apponiť eis cib⁹: ꝛ qñ vna apis pẽdet ab alia in alueari significaf̃ ꝓ boc desiderũ exit⁹ illarũ futurũ: ꝛ ꝓpter boc ſpargit custos alueariũ sup eas vinũ bonũ dulce. ꝛ opus est qõ sit ꝓpe illõ alueare ꝓ⁹ agrestis: ꝛ fabe: ꝛ melga: ꝛ balustia: ꝛ mirtus ꝛ papauer fiſimbriũ: ꝛ amigdale: ꝛ pluuia australis corrũpet apes. Et vespe sunt q̃dã cuiusdã: ita ꝙ citrine sunt parue ꝛ lõge ꝛ nigre: ꝛ q̃dã sunt muscales: ꝛ q̃dã rubee sunt multũ magne: ꝛ q̃dã mediocres: ꝛ iã vidi genus cũ capitib⁹ nigris: ꝛ sunt magne: ꝛ habent bonũ odozẽ: ꝛ babẽt oculos tres posteriꝰ aut. ſ. ꝛ sunt male.

¶ Capitulum ſeptimũ de moribus animaliũ.

LOmne aial habet suos mozes ꝛ operatiões nãles sicut leo qui est liberalis cũ est satur: ꝛ asper: ꝛ iracũdus ꝛpe famis: ꝛ in ꝓncipio sui cibi: ꝛ suus mos est: vt ludat cũ eo quẽ diligit: ſz ludus suus inducit malũ: ꝛ nõ dimittit suũ ludũ ante magnũ tps: ꝛ erit tũc eius incessus paulatiſ: ꝛ sua retro inꝑfectio pauca valde: ꝛ qñ nasciť fugiet multũ: ꝛ qñ fatigabiť ibit modicũ ꝛ modicũ: ꝛ post si opus erit ei fugere: augmẽtabit suũ gressũ ꝛ timet nãliter ignẽ: ꝛ si obuiet hoib⁹: ꝛ aliqs eoꝝ direxerit in ipm ꝛ defecerit: postea leo faciet isultũ in ipm: ꝛ ꝓciet ipm in terrã: ꝛ faciet illi minas: ꝛ nõ ledet ipm. Et nõ euadunt boies de leonib⁹ nisi illi qui sunt debiles ꝛ senes. Et dico ꝙ leo qui habitat coꝛã cozacenis: ꝛ ꝓpe apud ꝛconiã est fortioz oib⁹ leonib⁹ australib⁹: ꝛ qui sunt ꝓpe ꝛtũ clima sunt magis debiles: ꝛ erat cũ nostris regib⁹ q̃dã leo de iconia ꝛ ali⁹ de racea: ꝛ de creõ. Et distinguebanr̃ ꝓ loca: ꝛ leones de iconia fuerũt pauci numeru: qz raro capiũtur ab boibus: ꝛ leones de crcon erãt scõm ꝙ ꝓuenichat: ſz leones de iconia: licꝫ essent multi: nõ tñ nocebant boibus: ꝛ leo habet longã vitã: ꝛ iã inuenerunt leonẽ ita senẽ cui ꝓpter senectutẽ molebanr̃ sui dentes: ꝛ leonũ est quidã modus debilis qui fugit a porco quãdo pugnãt ad inuicem: ꝛ quãdo porcus facit vulnus ex suo grumo: ꝛ suis dentibus in quib⁹ est multa sanies ꝛ malus odoꝛ: illa sanies subtilis est: ꝛ sanatio illi⁹ vulneris est sicut canis rabidi: ꝛ lupi rabiosi qui noiaf̃ berio. ꝛ diligit boies: ꝛ non facit eis malũ: ꝛ pugnat vsq; ad mozteꝫ cũ leonibus ꝛ canibus: ꝛ minimus istoꝝ lupoꝝ est audacioꝛ: ꝛ sunt inter eos mlti modi: ꝛ forte tps mutat suos colozes: ꝛ est alius modus lupi qui dicif̃ mirconçuç: ꝛ erat in ciuitatibus nostris: ꝛ erunt ita magni: vt Thauri: ꝛ magis corpulenti: ꝛ sunt modi ipsoꝝ: qui sunt similes yaccis: ꝛ sunt pilosi in spatulis multũ: ꝛ sua virga est magis mollie q̃ virga de foioç ꝛ est magis curta: ꝛ magis turpis: ꝛ eius color fuscus a capite vsq; ad virgam ꝛ inguina: ꝛ totius corporis sui color est inter cinereuꝫ ꝛ rubeum: ꝛ habet cornua incuruata ad domesticum secundum mensuram pal-

me:ꝛ nō hꝫ dentes in supiozi mandibula:ꝛ hꝫ vngulam magnā ꝛ caudā magnā:ꝛ fodit terrā:ꝛ suū cozīū duꝝ mꝫ t̄:ꝛ eius venatio est bona in se:ꝛ electio illi⁹ stercozis est

Natura camelꝫ t̄ nō luxuriaꝫ sup̄ matrē suā.

secundū lōgitudinē.4.magnoꝝ passuū. Et camelus non luxuriat sup̄ matrē suā. Et igenta ī sunt boies: vt faceret camelū ascendere sup̄ camelā matrē suaꝫ:ꝛ cū ꝓcepit camelus: interfecit eū qui fecit eū ascēdere sup̄ matrē suaꝫ. Et equus liberalis qui coiuit cū matre sua per igeniatiōnē boium obedientiū regi afonefez:ꝛ cū ꝓcepit ille equ⁹ luxuriari cū matre sua, ꝓecit se in terrā:ꝛ mortuus est. Et iā audiui ego ab boib⁹ fidelib⁹ ꝑpe illud. Et delphini hñt boies in amoze:ꝛ diligunt stare cū boibus maxime cum pueris. Et ego vidi psitacū multū diligentē pueros sine barba:ꝛ multū diligunt stare cū eis:ꝛ diligunt psitaci loqꝫ ante pueros. Et dico qō iā narrauit mihi fidelis: dicta psitaci ꝛ suū amoze erga suū amicū:ꝛ suum recessum a se multū plangit:qꝫ scit recipiat aliū psitacum:ꝛ mirabaꝫ sup̄ B ꝛ dixit ārī. in doctrina sua ꝓsima:ꝙ vnus delphin venabatur ab boie vna ꝛ capiebat:ꝛ venerūt oēs alij ad litus maris q̄si rogantes venatoze ꝓ illo. Et qñ dimisit illū reuersi sunt:ꝛ delphini magni parui ambulāt custodientes paruos:ꝛ iā viderunt vnū delphinū ꝑtanē se:cū aliū delphinū mortuū:ꝛ subinergentes se in aq̄ cū illo ī ꝑfundo ne comederet ab alijs. Et dixerūt de festinatione delphini q̄si q̄dā incredibilia:ꝙ aliqñ erit ex vna pte maris:ꝛ nauis in medio:ꝛ trāsibit nauē vno saltu ad aliā partē. Et cā in hoc est:qꝫ sequit̄ ouꝝ piscium in ꝑfundo:ꝛ qñ vult inspirare aera subito salit sursuꝫ cū nimio feruore. Et aliqñ ita subito saltat ꝙ cadit sup̄ litus sicci maris. Et de mirabilib⁹ aialiū est:ꝙ gallina qñ vincit gallū in pugna: erigit q̄si esset gallus:ꝛ ꝓcutit suis alis in sua luxuria: q̄si eēt gallus:ꝛ eleuat caudā suā: sicut eēt gallus:ꝛ aliqñ nascit illi cozna in crure q̄si gallo:ꝛ in hoc ꝓcipi ꝑt obediētia nāe cogitationib⁹ aie qñ ꝑpter suā cogitationē post pugnā nascebat ei cozna ī crure:ꝛ gallus qñ mozit gallina:ꝛ dimittit pullos: efficit pius sup̄ ipsos sic̄ gallina esset:ꝛ non luxuriat illo tpe:ꝛ gerit se in mollicie sicut eēt gallina. Et castrant aues ꝑ vnā cōbustionē: aut binā: aut trinā in radice caude:ꝛ gallus castrat⁹ nō cantat nec luxuriat:ꝛ qñ castrant bestie cozoute anteq̄ incipiāt crescere cozna: nō crescit post cozna ꝑterq̄ ī cernio:ꝛ porcus:ꝛ porca ambo castrant:ꝛ hoc:qꝫ porca hꝫ testiculos ꝑpe vulnā. Et dixit Ax.ꝙ aial castratū plus viuit:ꝛ dixit ꝙ aial bñs tibias longas egerit multū:ꝛ est vomitor. Et numerat Ax.q̄sdā aues q̄ mutant suos colozes:ꝛ suas voces secundū tpa anni:ꝛ sunt q̄dā que dant voces siles vocib⁹ galli in estate:ꝛ in hyeme voces siles vocib⁹ galline. Et passer bñs vocē dulcissimaꝫ incipit cantare in p̄n⁹ veris p.iſ. dicꝫ cōtinue:ꝛ post cantat ꝑ horas:ꝛ post mutat colozē:ꝛ mutescit:ꝛ abscōdit se. Et q̄dā aues se ꝛficāt in terrā:ꝛ hec faciunt aues que nō multū possunt volare sicut galline:ꝛ chubeg:ꝛ quedā balneant se in aq̄ sicut columbe:ꝛ passeres:ꝛ aues hñtes vngues curuos.

Lib.9.c.48.

Incipit liber nonus.

Capitulum primum de generatione hominū.

Iecunt mus ḡsup̄ hoc:ꝛ dico:qꝫ homines cū nascunt sunt sicut flozes:ꝛ cum possunt luxuriare sunt q̄si fructꝰ:ꝛ signuꝫ inity iuuentutis cuius ps est adolescētia est mutatio vocis:ꝛ sua vox non est acuta neq; grauis: ſz q̄si ton⁹ duaꝝ chozdaꝝ: q̄rū vna est tensa mltū:ꝛ altera nō. Et hoc est:qꝫ cāne pulmonis ꝛ musculi in epyglotis sunt in p̄n⁹ maturationis:ꝛ nō in maturatione cōpleta. Et ꝑpter hoc sunt q̄dā partes sicce:ꝛ q̄dā humide:ꝛ q̄dā sunt lenes:ꝛ q̄daꝫ aspere:ꝛ ideo exit vox vniformis:ꝛ qñ in.i4.anno incipit hō cito luxuriare statim sua vox venit ad cōpletā mutationē in vocē viroꝝ. Et quidā sunt qui custodiūt valde diu vocē p̄mitiuā ꝛ crescūt māmille tunc:ꝛ fissure inguinū abscindunt:ꝛ ille fissure fiūt ꝑter siccitatē cartilaginis existētis ibi:ꝛ in isto tpe augmentaꝫ humiditas:ꝛ claudunt fissure:ꝛ spma gñaꝫ post̄.i4.annos:ꝛ efficit fozte post̄.zz. annos:ꝛ mulierib⁹ veniunt mēstrua:ꝛ incipiunt crescere māmille sue:ꝛ mas in.i4.anno multū vult spermaticare tunc auferē ab eo delectatio:ꝛ accidit ei debilitas:ꝛ pigricies. Et sanguis mēstruus est in p̄mis sicut sanguis strā gulatoꝝ vel iugulatoꝝ: qō accidit ante illud tp̄s: si quid exit q̄si albū:ꝛ voces mulierū mutant̄ cū accidit tp̄s mēstruoꝝ: licz sua vox est magis acuta:ꝛ qñ mulier fistulat in aliqua cāna acutioze facit sonū q̄ masculus in eadem cāna. Et qñ tp̄s mēstruoꝝ accidit mulieribus: mulieres multū appetunt:ꝛ tunc quāto magis coeunt tanto magis appetunt:qꝫ semp magis fluit spma quanto magis fit ꝛfricatio:ꝛ sunt quidā qui somniāt de nocte coitū:ꝛ sunt quidā nō hñtes spma ꝑter occasionē: que accidit cōplexioni:ꝛ sunt quedā mulieres que nō mēstruāt cū cozpus mutaꝫ de sanitate in egritudinē:ꝛ multotiēs auferē epilia cū peruenit ad.i4.annos. Et dicit Ax.ꝙ post illō tp̄s incipit hō pinguescere:ꝛ quidā macrescere:ꝛ hoc qꝫ in quibusdā ante istō tp̄s adunabanē multe supfluitates ꝛ impediebant virtutē crementalē. Et cū ꝓueniē ad tp̄s menstruoꝝ exit ista supfluitas:ꝛ crescit hō multū scōm omnē dimensionē:ꝛ aliqñ ante illud tp̄s adunabaē pauca superfluitas:ꝛ cū peruenit ad hoc tp̄s exit illa parua:ꝛ macrescit hō eque mulier:ꝛ vir ecōuerso. Et spma hñ coctū:ꝛ faciens masculos est illud qō est vir.xxi.annoꝝ: ꝛ mulier si impregneē ante.zi.annum debilitaē multū ꝛ palescit ꝑpter hꝫ: vir qñ multū coit cito senescit. Et mulier que multotiēs coit nō habet delectationē in coitu. Et sperma meliꝰ est qō est spissuꝫ ꝛ subtile ꝛ filosum est generans feminas. Et plus accidit de mēstruis in ꝓncipio mensis:ꝛ in medio:ꝛ forte hoc est:qꝫ luna qñ mutaē manifeste in suo lumine mutat humiditates in aialib⁹ sicut in mari ꝛ flumine:ꝛ fluxu ꝛ exfluxu. Et mulier qñ ī ea tardaē menstruū dolet. Et qñ venit menstruū grauescit cozpus:ꝛ qñ abscondit menstruuꝫ q̄si suffocaē mulier:ꝛ qñ menstruaē mulier cōplete post erit tp̄s nāle impgnationis:ꝛ aliquādo impregnaē mulier tpe menstruoꝝ: licz tū in quibusdā mulieribꝰ accidat ꝛstrictio orificy matricis post purgationē menstruoꝝ:ꝛ nō accidit impregnate mēstruū tpe impgnationis nisi raro:qꝫ istud est necesse creature:ꝛ exitus menstrui aliqñ inducit abozsuꝫ:ꝛ qñ est in matrice humiditas viscosa circa latera facit spma lene:ꝛ nō pōt mozari in matrice. Et alia aialia q̄dā hñt mēstrua minus muliere:ꝛ q̄dā nihil hñt.ꝛ forte hoc est:qꝫ illa superfluitas dissoluit̄ in pilos ꝛ squamas:ꝛ cozticez:ꝛ vrinam valde spissaꝫ in eis:ꝛ qꝫ multū laboraē:ꝛ plus abūdat spma in boie q̄ in aiali eq̄li sibi cozpoze. Et dicit Ax.ꝙ albi nō multū pingues nec macri plus abundāt in spmate q̄ nigri: vel fusci.ꝛ hoc.qꝫ in illis abūdat humiditas mulierata: que est mā spermatis:ꝛ non est multū remotū quin sit magis abundans in spermate niger ꝛ fuscus:qꝫ in eis est plus sanguis ꝛ color maior:qꝫ fortitudo plus pōt facere q̄ debilitas:ꝛ vbi est multa mā:ꝛ dicit ꝙ mulieres albe sugunt magis sperma viri q̄ alie:ꝛ iō magis deficcāt viros. Et vulua q̄ impgnata est mulier est magis sicca:qꝫ matrix fugit totā illā humiditatē:ꝛ claudit eius orificiū: ꝛ nihil exit. Si aūt apparet humida cognoscit:qꝫ iā exiuit sperma a matrice: aut exiturus est. Et dixit Ax.ꝙ ꝑ

Lira in suma lier barba[illegible] mebrum [illegible]

Alia exemꝑl quedā [illegible] qua mans [illegible] nihil habent

Humiditas materia [illegible] maris:

vulua q̄n [illegible] grata [illegible] magis [illegible] humiditate [illegible] claudit [illegible] orificiū, et [illegible]

pter hoc dz inungi vulua cuz liquida pice post principiū impregnationis:aut olibano.ꝛ ceruſa diſſolutis in oleo. Et ego dico ꝙ eſt hoc forte.qz nā picis ꝺria eſt matrici i ſuo odore.ꝛ cū venit eius virtus ad matricē fugit ipſam matrix in ſurſum:ꝛ claudit ſuum oſificiū. ꝛ non pōt tunc exire ſperma:ꝛ virtus alterius mediatoris eſt ex ſua ſiccitate claudere oſificiū matricis:ꝛ iſta debēt fieri aliquātulū poſt tps impregnationis:qz ſtatim ſi fierent dānifica/retur ſperma:ꝛ ſperma poſtq̄ nō exiuit p.5.dies bene retentū eſt.Et aliq̄n accidit menſtruū poſt.30. annos ꝓmo: ꝛ viro ſomniū coitus poſt.40.annos.ſed tps partus vſq; ad.40.Et menſtruū deſcendit i impregnatiōe nāli:ꝛ aſcēdit ad mamillas in impgnatiōe nāli:ꝛ mulieres impgnate ſentiūt ꝙ tenent in ventre.Et ſunt magis pōderoſe in circuitu pectinis:Et maſculi vt in pluribus ſunt in parte dextra:ꝛ mulieres in parte ſiniſtra:qz eſt magis frigida. ſed aliq̄n mas eſt in ſiniſtra q̄n ſperma eſt magnū.ꝛ multum.Et iā ꝙueniens eſt nobis numerare differentias ſpmatis:ꝛ dicemus ꝓpter ꝙuenit noſtro tēpori. ꝛ non ſicut Ari.determinauit.Et dico ego ꝙ Ari.dixit ꝙ ſperma viri dat formā.ꝛ menſtruus ſanguis dat mās ſolum:ꝛ hoc apparet:ꝛ q̄n in hoc ꝙenit ad,pfundū ꝺdicet hoc ſibi:ſi cut dicemus.Sed mō dico ꝙ oē illud qō eſt ſperma ſiue mulieꝛ ſiue viri eſt ſanguis mutatus.ꝛ dico ego ꝙ ſpma viri.ꝛ ſperma mulieꝛ equiuocanē in noie ſpermatis: ſicut hoc nomē oculus eſt equiuocū cum oꝛ oculus ſolis:ꝛ oculus boſis:qz non cognoſcit in ſpermate viri ꝛ mulieris participatio niſi in noie ſolo. ꝛ qō intēdit hō in emiſſione ſpmatis non eſt in muliere:ꝛ,ꝓpter hoc nō eſt remotum: quin ꝓeter ſanguinē mēſtruū in mulieꝛe ſit alius ſanguis dealbatus:ꝛ fit in mulieꝛe loco ſpermatis: ꝛ non eſt vetitum quinetiā omni humiditati matricis pōt imponi hoc nomen mēſtruū:ſicut albumini vitello ipo/nit:ꝛ nō eſt vetitus quin mulieres poſſint mouere ſperma de loco ad locū in matrice,ꝓpter delectationē. ꝛ hoc nō erit in eis ſpermatiſatio.Et putāt boies ꝙ Ari. putauerit ꝙ ſperma viri non eſſet pars pueri neq; imixta cū mā pueri:ſed hoc nō fuit eius ꝓpoſitū.ſed ſuū ꝓpoſitum fuit ꝙ inuoluaē cū mā ꝛ,pfundaē in mā.vt ſit opator membꝛoꝝ:ꝛ ducat idoneā mās ad mēbꝛa.ꝛ erit illud ſperma mā ſpūs in creatura.qz efficit multū ſubtile:ꝛ habile.vt tranſeat in ſpūm.Et Halienus.ꝛ ſui ſequaces obuiāt Ari. ꝛ dimittamus iſtā explanationē.lz ſit vera.Et dicamus etiā ꝙ ſpma ſine,pfundatione opatoꝛ ſit in mēſtruo ſanguine:ꝛ nō ſit ſperma mulieris operans.lz mā: ꝛ videamus quid dixit ille medicus ꝓtra Ari. putās ſe aliqd dicere cum nihil dixerit: lz ſciuerit multuz de ramis.ignorans radices ſcientie.

Lib:6.z. de gñatione aialiū cap.ꝓmo.

¶ Capitulū ſcōm de differētia in diſputatōe galieni ꝛ philoſophi de moza ſpermatis in mꝛice.ꝛ ꝺceptu embꝛoīs.

Dixit enim:phyſicus bonus ꝙ ille qui dixit ꝙ ſperma nō mozaē in matrice ſed exit de matrice nō bene dixit.qz non eſſet appetitus matricis circa ſperma:ſi poſtea deberet ipſum eycere.ſed retinet ipſum teſtante byp.ꝙ dixit de muliere q̄ noluit impgnari.ꝛ dedit ſaltū forte vt eyceret ſpma.ꝛ niſi fuiſſet fortitudo matricis in reſiſtēdo ſpmati exiuiſſet ſui pōderoſitatē.ꝛ hoc eſt q̄n poſtea exiuit illud ſperma circa creaturā quaſi tela:ꝓpter digeſtionē factā in matrice.ꝛ de intentiōe decoquētis.ꝛ digerētis ē: vt i humidu ꝙ decoquit ipz facit circa ipſum venire coꝛticē terreſtrē.ꝛ duꝛ:ſicut ꝓtigit panī q̄ deco quitur in pinguedine aliqua in furno.aut patella:ꝛ tūc ꝙ eſt ꝓpe furnū fiet coꝛtex:ꝛ qō eſt remotiꝰ erit molliꝰ.ꝛ humidius.dixit ꝛ,ꝓpter hoc facte ſunt mꝛices aſpere interius.vt nō veniat lenc ſup lene.tūc oꝛ ꝙ aſperitas ſit retentiua ſpermatis.Et dixit quomō creantur vene:ꝛ oſſa.ꝛ nerui q̄ ſunt alba a mā fluida:imo creanē a mā viſcoſa nō curreēt ſubtili ſcōm ſubtilitatē magnaz ſanguinis.ꝛ tunc ſi dicaē ꝙ ſanguis alteraē alteratiōe recta qd erit opus hic ſanguine nature:ꝛ ꝓcipue cū ſperma ſit cōmunicās mēbris radicalibus in qualitate. ꝛ ſanguis nō: eo ꝙ eſt mā poroſa habilis ad recipiēdū poroſitatē amplam:quatenus ex eo fiant vene ample:ꝛ arterie.ꝛ qz eſt ſperma viſcoſum habile vt ex eo fiat neruus:in ſanguine aūt non eſt illa qualitas.aut talis ſubſtātia:igit ſcōm rōnem nō erit iſto ꝛ mā ſanguinis.Et quomō eſt illud. ꝙ ſi ſpma pycit nālra matrice appetaē a mꝛice:ꝛ mēſtruus ſanguis q ſemp eycit a matrice retineaē a mꝛice: Et ꝓterea ad quid facti ſunt teſticuli in,muliere.ꝛ vaſa ſpermatis ſi nō ſint vtilia ad creaturā: Dixit.ꝛ nos iaz inuenimus vaſa ſpmatis in muliere plena humiditate ſpermētali:niſi q̄ illud ſperma eſt magis humidū q̄ ſpma maris. Dixit.ꝛ iam vidimus mulieꝛē patientē ſuffocationē matricis,ꝓpter abſtinētiā a viro.ꝛ eius coitu:deinde eua cuabaē a ſpmate multo:ꝛ babebat in iſta euacuatiōe delectationē quaſi eſſet delectatio in coitu.ꝛ tūc ſanabaē.ꝛ tunc retentio lōga illius ſpmatis in ſpiſſabat illud ſpma: ꝛ femina ſeminat ꝛ eycit ſpma. Dixit:ꝛ ſi eſſent membꝛa gñata ex ſanguine eſſent nerui:ꝛ yene.ꝛ oſſa de gñe carnis.ꝛ oſſa ſi eſſent fracta iteꝛ redirent ad ꝛtinuitatez ſicut caro:ſed nō renaſcit:qz gñaē ex ſpermate.igit ex ſpermate ſunt mēbꝛa radicalia.Et iam poſſibile eſt illud in gbuſdā venis.ꝛ in plagis magnis capitis:q̄ reuertunē ad ꝛtinuitatē,ꝓpter neruos.ꝛ oſſa q̄ nūquā pñt redire ad cōtinuitatē Et magiſter ꝓmus dixit ꝙ vene.ꝛ arterie que ſunt in vaſis ſpermatis q̄n mozabaē ptps in reuolutiōe venaꝛ q̄ſi ſanguis decoquit quouſq; fiat ſpma. ꝛ ſiſta reuolutio venaꝛ:ꝛ arteriaꝛ fuiſſet in oibus mēbris eēt gñatio ſpmatis in oibus mēbris.ꝛ ſi arterie ꝓter teſticulos ſunt gñatiue ſpmatis:tūc nō erūt gñatiue illiꝰ: niſi vt reducāt ſanguinē in eis ad ſui ſubaz.ꝛ ſilitudinē:fuerunt igit illa gñata ex cōſimili ſuba ſpmatica.aliter enī nō intēdebāt in gñatione ipſius. Dixit:ꝛ illud qō ſignificat.ꝙ in femina ſit ſperma eſt ſilitudo filii cū matre:q̄n ſi filitudo fit a ſpmate:tūc ſi mulier nō hz ſpma nō erit filius ſimilis mīi.ꝛ ſi reciperet filius ſilitudinē a ſanguine mēſtruali nō eſſet filius vnquā ſilis ſuo pīi.tūc q̄n erit filius ſimilis patri:ꝛ matri:determiata erit cā.ꝛ inuenta:lz ſanguis mēſtruus nō eſt in maſculo tūc nō cōicat in eis ſanguis mēſtruus:tunc remanſit res cōis inter eos ſit ſpma: erit ergo in eis ſpma.ꝛ in illo eſt virtus gñatiua:ſicut in ſpermate maſculi.deinde dixit ꝙ filius aſſimilaē pīi ꝛ matri.ſed nō aſſimilaē eis niſi ꝓpter cām cōem vtriq;. tūc illa cā cōis erit:aut ſperma.aut ſanguis.lz nō eſt ſanguis:qz ſic nō eſt ſilis patri:igit erit ſpma. Jteꝛ dixit. filꝰ aſſimilaē patri ꝛ matri:ꝛ qui aſſimilaē patri ꝛ matri ꝛ mīi hñt radicē facientē aſſimilationē.deinde dicit.nō ꝓp cāz ſanguinis mēſtrui:igit ꝓpter cām ſpmatis cōis.ꝛ putauit tūc galienus feciſſe illis ſyllogiſmis magnā ꝓbationem. deinde rōcinatus eſt in ſermōe:ꝛ dixit ꝙ opus eſt ꝙ ſemper filius declinet in ſilitudine ad pīez ſuū.qz ſpma maris eſt magis forte. tūc ergo rñdebat: qz ſpma mulieris materiat ſe ſemp a mēſtruo ſanguine.tūc igit ſemp eius vigoꝛ cōualeſcit:ſed ſpma viri nō hz adiutoziuz. Et dicit in alio loco ꝙ ſpma mulieris facit ſe cibuz ſpmati viri: ꝛ tūc ille ſunt rōnes quas rōcinatus eſt. L. ,ꝓpter ſe. ꝛ nos mirati ſumus ſupza illō qō olfacit medietatē cuiuſlz rei: ꝛ dixit ſe ſcire philoſophiā: quomō dixit iſtas rōnes ratas.ſuū enim dictū ꝓmū aſſeꝛit ꝙ mēbꝛz appetit res

multas appetitu nãli: ⁊ post violentat rem: ⁊ eycit ipsam
postq̃ caruerit necessitate illius rei sicut accidit in attra
ctione aque ab epate. ⁊ a venis. ⁊ post eycit illã aquã cuꝫ
nõ indiguerit ea: ⁊ sicut mẽbza attrahũt mãs que fũt eis
ꝺueniẽtes ad rectificãdũ suas cõplexiones: ⁊ ad dissoluẽ
dũ mãz malã que est in eis: deinde eycit illũ mãz medi
cinalẽ. ⁊ qñ fuerit in corpe alicuius hois aligd attracti
uuꝫ eius qõ non cibat ipsum: ⁊ post cũ cõpleta fuerit ne
cessitas illius rei: eycit ipsum. Et ꝓpter qd nõ dixit bonꝰ
vir: q: matrix nõ recipit sperma viri ꝓpter hoc vt det vi
res mẽstruo sanguine. ⁊ dissoluat in mãz ꝺueniẽtẽ fetui:
⁊ qñ matrix postea nõ ldigat ipso in vltimitate creature
eycit ipsum postea postq̃ fuerit dissolutũ: ⁊ iter mrícẽ. q:
forte ꝑma dissoluit itra mrícẽ. ⁊ reducit in aliẽa cõplo
nẽ q̃ illa fuerit: ꝓ quã mrix diligit ipm. ⁊ ꝓpter ꝟ eycit
ipsum. Et quomõ potuit dicere: ⁊ applicare ꝑma iter bu
miditates puras: ⁊ ꝓncipio mẽbꝛoꝛ radicalium: ⁊ tradet
postea obliuiõi mrix. vt ipm semꝑ retineret. ſ postea ipꝫ
eyceret: ſ mẽbzana q̃ coopit ꝑma: dicere qõ ipsa fit aspe
ritate facta q̃ sit coopiens mãz ex oi ꝓte i decoctiõe mrí
cis nõ est remotũ valde: qñ ſ in ꝑmate sit virtus matu
ratiua: ⁊ ifozmatiua. tũc illa vtus erit potẽs gñare mem
bzanã sicut est potẽs gñare ossa: ⁊ venas. ⁊ nervos. qñ ge
neratio est ipertinẽs ad mrícẽ venaꝛ. ſ. q̃ fũt in suba crea
ture. Et stultus est q̃ dicit q̃ eo mõ opaꝫ mrix quo furnꝰ
in torta ꝓdictã. q: mrix licet sit calidissima: eius trí supfi
cies iterioꝛ ẽ humida valde: ex sua suba: ⁊ nõ est de sui nã
assare aliquã subaz. ⁊ gñare in ea telã: ⁊ corticẽ. Et ſ ista
eẽt via in maturatiõe assa ⁊ mríce ambiẽtibus. tũc epar ⁊
stomatus semꝑ in mã quã iuoluerẽt: ꝓst facerẽt mẽbza
nã q̃ iuoluerẽt illã mãz: ⁊ ſ fuerit in ꝑmate virtus ifoz
matiua ossiũ: ⁊ in eo erit vtus ifozmatiua mẽbzane: qñ
qõ põt plus facere. ⁊ poterit facere minus. Et q̃ sunt cau
se ꝓpter q̃s ponamus ꝓncipia nãlia extrinseca cũ ꝺueni
mus ea itra in ꝑmate: ⁊ dicemus modũ opatiõis in ꝑ
mate q̃ ꝓdicebaꝫ in pasta furni. lz aliqñ ꝺcurrãt cause ex
trinsece. Sz ille q ꝺixit q ꝑma ꝓpter sui viscositatẽ fuit
gñans ossa: ⁊ neruos bonũ eẽt: q ꝺiceret. vt gñatio eẽt a
sanguie mẽstruo: ⁊ ꝑma viri nõ est ꝓuatiũ cõplone ꝺialis
recipiẽtis gñationẽ ab eo. lz ſcõz sui viscositatẽ sit inuãs
ad lineamẽta sui albedine ad colozes: ⁊ forme operatiue
sunt ille q̃ sunt determinate circa aliquã mãz receptibilẽ
suaꝫ ꝺisponũ: trñ. q̃ faciũt ꝺuricie ⁊ mollicie nimis: ⁊ visꝫ
cositatẽ: ⁊ alia sicut ꝺidem in opationib⁹: ⁊ receptibilib⁹
fozmaꝫ in artificialibus. Et sic in mã vacua ex vt recipi
at formã a mã ꝺiuerſaz. ⁊ hoc est in artificialib⁹. ſz in nã
libus est qõ recipiẽs nõ recipiat solã figurã ⁊ lineamẽta.
imo etiã cõplonẽ nãlẽ. ⁊ vtutes opatiuas ꝓprias: ⁊ ꝓpter
ꝟ appꝛopꝛiauerũt forme opatiue nãli mãz ꝓpriã q̃ facit
ad cremẽtũ. ⁊ attractionẽ. ⁊ expulsionẽ. ⁊ tũc ꝓpter albe
ꝺinẽ. ⁊ eius viscositatẽ ꝑma viri opaꝫ extẽsionẽ. ⁊ figu
rã. ⁊ colozẽ. ſz nõ ꝓpter ꝟ opabit in ipso ossa. ⁊ neruos. lz
forte qs posset ꝺicere qõ ꝓpter extẽsionẽ opari posset ner
uos nõ trí ossa. ⁊ ſi ꝺicereſ: q: hz extẽsionẽ. iõ eẽt mã ner
uoꝛ extẽsibiliũ: tũc hãc ꝓprietatẽ bret muscillago q̃ est
extẽsibilis: ⁊ flegma est viscosum: ſilr ⁊ oẽ ꝑma esset ꝺue
niẽs ad opationẽ aial. Et qõ addidit ꝺe vase fpmatis igno
rauit de eo nisi q: in eo erat viscositas: ⁊ albedo. ⁊ ꝓpter
illa nõ ꝺeberet facere ꝑma: lz ista sint ꝺcurrẽtia meliozа
ſz ista ꝺcurrẽtia put ipse ꝺetermiauit nõ erãt ſcõz ordinẽ
bonũ: ⁊ qõ ipse narrauit de arteryꝭ. ⁊ illud est q ꝟ si essent
gñatiue ſpmatis: eẽnt necesse vt cibarenť ſpmate. ⁊ tunc
exigeret q ꝟ arteria oparẽt in mãz ſpmatis scõm opatio
nẽ fortioꝛẽ in eis. ⁊ ſi ſcõz aliũ modũ oparẽt: oparẽt scõz
modũ quo epar opaꝫ meliaz. ⁊ colaz. ⁊ tũc vnũ istoꝝ nõ
erit nutrimẽtũ. ꝺeinde nisi i ꝓma gñatiõe eẽt ille sanguis
mẽstruꝰ mã creature: nõ eẽt postea ille sanguis cibꝰ eiusꝺ
postq̃ natus est. ⁊ est hec res ꝺueniẽs ꝺillũ. Et vide
mus: q: mẽbza ꝓmo agũt in sanguiné. ⁊ postea nutriunt
se ab ea: erit igit sanguis mã illoꝝ mẽbꝛoꝛ in ꝓma gña
tiõe. ſz illi syllogismi quos ꝺucit ꝓ se collecti sũt ex plu
ribus silibus bopotheticis. ⁊ ꝺiuisis quoꝝ flores colligit.
⁊ bñt suũ refellimẽtũ cũ resoluunť in istũ modũ. ⁊ illud ẽ
ꝙ natus assiműať vtricꝫ pareti: ⁊ tũc oꝫ ꝙ vna cã illi⁹ assi
milatiõis ꝺueniať in illis ꝺueniẽs: qm̃ qñ itẽtio ẽ vna nõ
ẽ opus. vt ei⁹ cã sit vna nisi ſcõz vnũ modũ. ⁊ hoc. vt po
nanť sue cause singulares. ⁊ segregate. ſz adunate. Et hec
ẽ res q̃ oz sciri ꝓ libzũ nostrũ i ꝓbationib⁹. videm⁹ enim
q: vna res plures hz cãs sicut calor: ⁊ ille cause nõ i vna:
eẽntia adunanť nisi in calitate. lz forma gñatiõis ita
se hẽat ꝙ cã sua ꝑcisa sit nõ motor. ⁊ q: alr omnis filius
eẽt silis suis parẽtib⁹ saltẽ scõz aliquã cõpõnẽ: saltẽ scõm
medici signa. ⁊ ꝺuenit multotiẽs forma. ⁊ nõ assilabitur
neq; pri neq; mri neq; forme cõpolite ex pre ⁊ mre. Si
n. gs voluerit extrabere cãs singulares rei gñate ꝺueniet
aliqñ: qñ vtus hẽbit dñiũ sup mãz. ⁊ tũc illa mã ꝺucet
sui silitudinẽ. ⁊ aliqñ erit mã rcsilẽs: ⁊ nõ inducet scõm
spẽz silitudinẽ nisi modicũ. ⁊ scõz habilitatẽ recipientis
opabit vtus ifozmatiua. vt si fuerit multũ dñans supra
mãz faciet silez: ⁊ si modicũ saltẽ ꝺucet spẽz: ⁊ si mã nõ
fuerit recipiẽs aliquo mõ vtutẽ ifozmatiuã nõ opabitur
aliquo mõ in eã vtus ifozmatiua: ⁊ qñ opať vtus ifozma
tiua: operabitur secundum qualitatem materie. Et qñ di
minutio fuerit in mẽbzis extẽfis. ꝺicemus illud ẽ in ꝑte
scõm ifozmatiuã: ⁊ si fuerit supfluitas in mẽbzis ꝓpter
suũ fluxũ materie. ꝺicem⁹ qñ vtus ẽt sic opabit: ⁊ tũc cũ
mã q̃ ẽ in mrice hẽbit fortitudinẽ in acgsitione forme. ⁊
tũc nõ ꝺabit ei fozma scõz itẽtionẽ vtutis ifozmatiue: foz
ma ꝺico lineamẽtalis. ſz scõz habilitatẽ ipsi⁹ materie ad
recipiẽdũ. ⁊ ita opabit illa vt⁹ in mã quouscꝫ poterit ea
dẽ mã eẽ mouẽs: Et fortasse in illo loco erit cã occulta: ꝓ
hibẽs mãs recipe scõz exigẽtiã motoꝛis nisi scõz habilitatẽ suã: tũc erit cã silitudinis. si erit ex ꝑte fortitudinis vtu
tis ifozmatiue assimilabit ꝑri. Et si mã fuerit dñans sup
opatoꝛẽ: ex toto erit assimilatio mri: ⁊ ẽ scõz speculatio
nẽ cãꝫ singularių. ⁊ si adunauerimus istas cãs erit assi
milatio in creaturasemꝑ scõz vicẽs in eis: vt si forma i
fozmatiua ptinẽs ad mãz vicẽs opabit mãz scõz suũ mo
dũ in lineamẽtis. Et si illũ qõ ptinet ad feminã mrez fue
rit vicẽs opatio fiet in ea scõz suũ modũ. Et aliqñ icipiet
opatoꝛ oparí in mã. ⁊ nõ poterit imutare sic ꝺigit i vtute
nutritiua qñ ipigit nutrimẽtũ in mẽbza: ⁊ nõ põt iducere
assimilatiõnẽ: sic in moꝛtea: ⁊ qm̃ ꝺicerim⁹ singularitatẽ
cãꝫ: nõ poterim⁹ ꝺicere q ꝟ vna sit cã cõis ad multa: ⁊ si
aggregauerim⁹ cãs erit ista ꝓparatio segregata a forma
tiõe: ⁊ tũc forma nõ accidit p istã habilitatẽ materie: nec
fuit ꝓpopationẽ solũ: ⁊ nõ erit vnũ eoꝝ cã solũ ꝓ se illi⁹
forme q̃ gñabiť: ſz illoꝝ adunatio ilimul: ⁊ mẽtiebať ille
q ꝺixit q ꝟ cã formẽ fuit aut ꝑma aut sanguis. Et syllogi
smi quos iducit nõ sũt recte resolubiles in figurã rectã ⁊
modũ: ⁊ imꝑfecte ꝺucit: qm̃ vn⁹ suoꝝ syllogismoꝝ colli
gebať a multis. Et illud ẽ qm̃ accepit i eo: q ſi filiꝰ ẽ silis
suo ꝑri: tũc nõ ẽ vacuũ qn assilẽť siue cã ſpmatis: siue san
guis mẽstrui: ꝺcluſit ide: q: cã silitudis fuit in ꝑre ⁊ mre
cõis ⁊ syllogism⁹ scõs: q: ꝓbam⁹ ẽnẽ isti⁹ anxioma illi⁹: ⁊
illõ qõ cã cõis ẽ i ꝑre ⁊ mre illi⁹ silitudis: ⁊ nõ fuit mẽstru
us sanguis. igit ꝑma fuit: ⁊ ex ꝓdictis ẽ manifestũ: qm̃ in
isto syllogismo ꝺiuisiuo ẽ fallitas i vno ꝓmiſſoꝝ: cũ. n. ꝺi
xit. q: cã cõis erat in ꝑre ⁊ mre: ꝺixit vez scõz qd: qm̃ cã
ꝺiucta vtriuscꝫ fecit ad formã vt ꝓdictũ ẽ: ſz cũ diuisit: il

sunt forma operatiue

operatur malencolium ac
ꝺam

Causa formæ fuit operata.

la cā cōis erit: aut mēstruus sanguis: aut spma: mēstruus ē scōs qō ꝑdeterminatū ē. g̃ formē cā fuit opator: ē nō solū ipe. ſz ꝓiūctū cū ꝓpriatiōe ⁊ habilitate mēstrui sanguis: ⁊ sup rōcinati sunt gdā iducētes suū sermonē ex uta vēti q̄ recipiūt post sui cōplementū a luxuriatione galli.

¶ Caplm 3m de diuersitate spmatū in mulieribꝫ ⁊ viris.

Materia mulieris q̄ dr spma nō bz in se vtutē g̃natiuā: sed potestatē trā vt in ea fiat g̃natio: dicemusq; q: cā ī masculinitate: aut feminitate erit dīuus ī cōplone materie masculini: aut feminini: aut in cōplone loci ⁊ inētis: ſz cā in masculinitate est cā sicca in spmate: ⁊ illud ē: vt ipſz sic calidū: ⁊ eiꝫ calor vicēs. ⁊ tūc cū spma fuerit calz masculus erit. ⁊ in ℔ iuuaī a calore loci: ⁊ q̄n fuerit spma a pte testiculi dextri erit et illō potiꝫ: q: spma illiꝫ ptis ē magis coctū ⁊ magis calz. Et ē ꝑncipiū ꝓpinguꝫ: q: ipſz venit p q̄dā venā q̄ ē sub rene in quo colatur vrina sic ꝓceptū ē ex anothomia. Et q: spma nō exit ꝓtinue nisi cū ipulsiōibꝫ diuersis: ⁊ diuisis nō ē mixt: ſi q̄nq; vna ps eiꝫ sit dextra ⁊ alia sinistra: ⁊ alia ps ꝓcedit trāſuersuꝫ ⁊ alia dīnificaī in itinere: ⁊ ꝓp illud pōt ee qō illō spma qō ē sinistrū faciet feminā semp: q: ille locus ē frigidus: ſz illud qō de muliere opaī ad ℔ scōs suū spma: ⁊ suū mēstruū sanguinez est ꝙ mulier q̄n fuerit cala in sua cōplone nō erit paratū suū spma ⁊ suus mēstruꝫ sanguis ad faciēdū marē: ſz q̄n mix fuerit cala ⁊ nō lesa scōs frigus a mā iterioꝛ. vel ex cā extrinseca: ⁊ ꝛ scōs quosdam operī spma scōs q̄litatē solū in mā: ⁊ nō scōs ī mixtionē: si fuerit frigidius in cōplone nō erit potes ī effectu ſz debile: ⁊ ꝓp ē vētriculus dexter habiliꝰ ad faciēdū masculū q̄ sinister: ⁊ ℔ est q: magis calꝫ ⁊ iste cāe aliq̄n sit cōcurrūt ⁊ signāt effectū aliquē: ⁊ tūc, q̄uldubio erit effect ille aut simplr ꝑfecte masculus: aut simplr ꝑfecte femia. Et q̄n ꝛcurrūt cāe ex vna pte cū cāis alteriꝰ ptis ꝛsequit ille effect illas ptes q̄ erūt fortioꝛes. ⁊ ꝓp ℔ erit aliq̄n in pte sinistra masculus ⁊ i pte dextra femina. Et significatio sup masculū ē morꝫ creature ī dextra pte. ⁊ femie motus in sinistra pte: ⁊ calor ⁊ frigꝫ sūt cāe q̄ sūt adiuuorie ⁊ ꝑparatorie nō cāe iformatiue. sic putauerūt gdā. Et dixit Ari. ꝙ postq̄ mulier fuerit impgnata post. 40. dies fundit spma: ⁊ recipit diuisionē: ⁊ añ istud tps ē. q. fruſtū carnis: ⁊ tūc ℔ significat q: ipſi nō ſciūt qd itelligat Ari. ꝓ ℔. ⁊ vtrū ꝓp ℔ voluerit denegare qō spma ꝓfundaī in mā ⁊ mīsceaī cū illa. Et ꝙ in mulieribꝫ sit quoddā assimilatū spmati. Sz mō nos dicamus ꝙ mā in muliere sit sanguis mēstruus: ⁊ sit in locis q̄ numerabimus post albū ⁊ viscosuꝫ: ⁊ ab alys locis decurrit qd ad mīcē: ex cuiꝰ cursu delectaī mīx. Et cursus illiꝰ materie nō est scōs viā in cursu spmatis: quia in cursu spmatis est scōs calorē ⁊ vētositꝫ: ⁊ aliq̄ erit ps illiꝰ vētositante exitū spmatis ꝓpter sui subtilitatē. ⁊ residua ps illiꝰ exit cū spmate: ⁊ q̄n bō comedit res in qbus abūdat vētositꝫ: exit spma fortiꝰ. ⁊ etiā in eo q luxuriat nō multū. ⁊ ille vētus est supfluitas spūs in corpe. Et ſi exitus spmatis nō eēt igenians a nā nisi ꝓpter ꝺlectationē nō deberet tūc fuisse igeniatū spma exire velociter. ſz paulatiz: ⁊ paulatiz cū tarditate: q̄n delectatio accidit ex cursu materie illius q̄ est cala ⁊ viscosa sup mēbꝝ: in quo facit q̄ſi titillatione acutā: ⁊ sequet cōglutinatio ⁊ vnctio in eodē ex eadē mā: ⁊ tūc erit illa delectatio sup repationē eius qō recessit a sui ꝓsistētia: ſz ille recessus nō idurit doloꝛē: ⁊ ista delectatio est sillis delectatiōi illi q̄ accidit ex raschatiōe aut ex vnctiōe sup aposthema: ſz ista delectatio est fortioꝛ pp fortitudinē suarum cāꝝ ⁊ opationū ⁊ eoꝝ q̄ patiunī ab eis. Et q̄n illa humiditas q̄ exit a muliere nō g̃nat: nō erit spma: q: nomē spmatis nō ꝛponiī humiditati: nisi illi q̄ exit a testiculis: ⁊ iducī ꝺlectationē: q: aliq̄n exit hūiditas q̄ etiā nō inducēt delectationez ⁊ hꝫ sil'itudinē cū spmate: ⁊ nō dicet spma: q: exit cū ꝺlectatiōe: nisi q: exit a testicul' ⁊ cū ipulsiōe scōti: ⁊ illud qō exit scōs hāc viā erit potes g̃nare aliud aial extra corpus a quo decidit: ⁊ tūc q̄n iste oēs dīe cadunt in diffōne spmatis: tūc illa humiditas q̄ est in mulieribꝫ nō dicet recte noīe spmatis: neq; dꝫ dici mēbꝝ aut spūs: ſz būiditas solū: ⁊ g̃na humiditatū sūt q̄ttuoꝛ humoꝛes: ⁊ post illa est humiditas q̄ in mulieribꝫ est: q̄ nō est aliqd istoꝝ: ſz est supfluitas illa sanguinis: aut est de nā sanguinis: aut est sanguis ꝑmutatꝰ. ⁊ est ꝓsuetudo ꝙ ois sanguis ꝑmutatus exīs in mīce vocaī mēstruū quocūq; modo sit mutatū in q̄litate. ⁊ illud qō dr spma mulieris scōm buc modū erit sanguis. ⁊ ſi dicaī spma illud erit eguocū in noie. Et ad significādū forte daī hoc nomē. vt distinguaī istud qō dr spma a residuo sanguine mēstruo. g nō venit ad tātā maturationē. ⁊ res est de reb' scitis. ꝙ iste humiditates magis merenī ūnare in creatura q̄ aliud de sanguine mēstruo. ⁊ tūc ſi nō eēt illud nō bret mulier delectationē in somno in eiꝰ cursu magis q̄ in cursu mēstrui sanguinis puri. Et cū fuerit in isto iuuamētū ad creatūrā: nō erit in eo iuuamētū: nisi scōs viā: vt sic opans: aut mā aut vteroꝫ: ⁊ tūc in eo erit vtus formatiua ⁊ mā sicut in seminibus: ſz q̄n in aliquo fuerit vtus actiua occurrēs virtuti passiue ex illo occursu dꝫ fieri aliqd: si vna virtus fuerit debilis erit operatio debilis. sed quando nihil operatur non est in ea aliquid vigoris. Et tunc quando vir ⁊ mulier coeunt ⁊ complet citius mulier suum sperma q̄ vir. tūc illud spma itrās in mīcē si eēt forte deberet opari foꝛiter. ſi debile debiliter. ⁊ q: nūq; iuētū fuit illud in muliere nō bz illud vtutē g̃natiuā qō rescindeī a muliere. Et ſi forte in spmate mulieꝛ eēt vtus g̃natiua illa virtus g̃natiua iuuareī a spmate viri: vt sit in effectu: ⁊ tunc ponamus qō vtus g̃natiua fit in spmate mulieꝛ ⁊ nō sit in effectu illa vtus: nisi ꝓ iuuamētū spmatis viri: ⁊ sic illa vtus pauca: ſz eēt forte istud sit valde remotū. Et qō in illo spmate spūs sit. ſz difficile sit istud dicere nisi forte dicaī: qō ille spūs sit in potentia: ⁊ ducaī in effectū ꝑ spma viri: ⁊ de istis est melius vt dicaī qō in illo spmate nō sit vtraq; vtus. ſz vtꝰ formās. ⁊ nō, ꝓpter ℔ vetaī dicere gn in spmate viri sit vtus extētiua ⁊ lineamētis vt lineamēteī in se ⁊ ꝓfundeī ītra mulieris māz iuuās ad lineamētationē ipsoꝛ. ⁊ nō eque cōponit mēbꝝ aliqō nec ē mā alicuius mēbꝝ: ⁊ postq̄ coagulatio creature ē ex isto duplici spmate necessariū ē vt decurrēs sanguis mēstruꝰ assimileī isti coagulatiōi. ⁊ ꝓpter ℔ ꝑmutaī ab eis in silitudine spmatis: vt aptū sit trāſire in nutrimētū. Sz ille sanguis tūc nō decurrit scōs viā decursus añ impgnationē: q: tūc decurrebat scōs tps iā determinatū: mō aūt cōtinue paulatiz. q: mīx attrahit ipſz: ⁊ sicut nutrimētuz in nobis ꝓmo fit sanguis. ⁊ postea dealbaī: ⁊ post ꝓparatur vt trāſeat ī mēbꝝ sic mēstruus sanguis cū decurrerit tēpoze impgnatiōis ad mīcē recipit decoctionez quousq; assimileī spmati muliebꝛ. ⁊ post trāſit in mēbꝝ. Et istud significat ꝙ spma sit supfluitas sanguinis q̄rto digesti: ⁊ ppe coagulandi in mēbza. Et masculinale comitaī virtus formās cū vtute eī nutritiua q̄ augiī cum ea ex mā femineꝛ scōs modū quo nutriī ex ea corpꝰ: ⁊ feminale ē eque distās illi. ⁊ ista adoptatio diuidit sc magis ꝓpe mēbꝛis. ⁊ non erit ex supfluitatibus q̄s nā antigtus ipulit ⁊ adaptauit in iuuamētū corpis: ⁊ aduētus ꝓp vtutē in ista est signū vtutis q̄ ꝓcessit: ſz vtus iformatiua ⁊ g̃natiua cōpleī in testiculis: ⁊ ibi trāſit ista supfluitas in spma masculinale iformās: ⁊ tūc erit vis iformatiua completa in

ipso a testiculis. Et vtus nutritiua in spmate masculi forte venit ex pte extremitatū in societate spūs nutritiui decurrētis in spmate: q fuit cā i mutatiōe sanguinis ad ipsuz qō diminuebaī a mēbro: z q: ille sanguis alterabatur ad cōplonē illi⁹ mēbri alterationē q̄cūq;: z accepit suas vtutes nāles. lz nōdū cōpletas. z nō est opus vt abnegemus istas ipulsiōes ad testiculū: ipulsiōes dico supfluitatū: z tūc nō est abnegatū: gn testiculus attrahat ab oī pte sui corpis ad seipz: sicut nō est negatū: q q̄dā mēbra attrahāt humiditates ab alijs. z q medicina attrahit a partibus corpis: z medicina: lz sit extranea a corpe: eius tñ attractio est attractio multaz supfluitatū. lz in semine mā ē debilioz q̄ possit cōcomitari ab aliq vi. lz magis comitaī adaptamētū z rectificationē quā pditit ei sua vis: z sī cōitareī aliq vis esset illud qō dixi ante. Sz qñ illa mā iplebaī a membris ad testiculis postq̄ fuerit digesta: ibi augmētabiī vis iformatiua ab illo. Et erit nutritiua obedies iformatiue. aut comitās ipsaz. z tūc vbicūq; fuerit cō comitabiī ipm sperma: z tūc erit ibi assimilatio cōpleta: z vtus iformatiua q̄ est in spmate: aut erit signū vtutis iformatiue: q̄ est in illo idiuiduo. z mutabit tūc ad operādū sīle illi. a quo venit. qō est ab illo remotū sicut esset sigillū vtutis nutritiue. z ab extremitatib⁹ ad hoc. z tūc b̄ est digni⁹: z adiūgunē in vnū: z gnaī ex eis natus. lz mora vni⁹ nō est cā in igrossatiōe tm̄ licet iuoluaī iter eius iformationē: z scōz sua mora nō ē in sui iformatiōe. z sua q̄titas est minor q̄ sufficiat in gnatiōe ei⁹ qō gnaī ex sanguine mēstruo: q alterabiī ad nāz pncipy illoz: z erit illa q̄titas minor portio: z nō ē remotū gn illō qō ē forti⁹ ex eis erit mā spūs z debili⁹ feminale mā mēbroz.

¶ Capitulum 4m de membris consimilibus.

DE duobus spmatibus postq̄ fuerint adunata spermata maris z femine rotūdabiī totū sup se cū vtute. ꝑpa circūdās suā essentiā z mrix monet se vt cooptat ipz. Et qdā dñt: q mrix ābulat ad cooperiendū paulatim: z fit textura ex mā spmatis femine q̄ tinuat ipm cū extremitatib⁹ mricis interioib⁹: lz vī q motio mricis ad cooperiendū supza sit festina. Sz cooperimētū illud cōpleī p expansionē ei⁹ qō ptineī ex lateribꝰ mricis. z hoc ꝑpter nutrimētū qō recipit. z tūc magis matrix opit spma: z coopit: z est via spmatis. vt ispisseī p calorē: z oz vt creeī iteꝝ spma: z ex mā q̄ ispissabiī p calorē z qō itēdit pipm z aiaī. Et ꝑstrictio suaꝝ ptiū: z illō coopimētū est cā retētiōis mēstruoꝝ: vt nutriaī ide creatura. z ꝑstringit se mrix in isto coopimēto z desiccaī z intēdit fugere. Et appetit ipegnata res ℈rias. z appetit stulta z ℈ria: z b̄ ꝑpter retētionē mēstruoꝝ: z illa retētio permutat colorē oculoꝝ mulieris. Et reducit colorē venaꝝ q̄ sunt in lingua ad viroꝝ. Et iducit dolorē pectinis ꝑp ꝑstrictionē orificy mricis: z ista ptingūt in pncipio impregnatiōis: z forasse retardabiī ista opatio p decem dies: z augmētabiī nausea cū iceperint capilli crescere. Et pmū qō gnaī est tela q̄ circūdat: sicut circūdat in ouo vt sit retinēs: z custodia ptiū spmatis ne spargaī z claudaī calor nāliś in ea: deinde mā tēdit ad augmētū z extēsionē. Sz pmū qō gnaī in ea est suba spūs q est fundamētū vtutū aialiū. Tūc ḡ est necessariū qō pmo gneī id in quo duo fuerint aggregata necessitas z leuitas z gnatio spūs est leuio: gnatiōe mēbri: z necessitas est vt crescat spūs scōz oēs pte. vt veniat vis z vigor. z ista necessitas ē maioꝝ necessitate gnatiōis mēbroꝝ. dico cōpletoꝝ. Et q: radix buius spūs est illud qō cecidit in mricē iuolutū cū spmate: tūc nō est remotū: gn spma scōz se totū sit locꝰ pm⁹ spūs vel q sit in eo locus pp spūz. in quo spūs ipse adunaī: z ab eo postea diuidaī. Et ipossibile est q nā nō fuerit sollicita circa istū spūz: z q ponat ipm vt crescat: z nō in loco certū: z vt habeat motū nō a loco certo. Sz opus ē vt in pmis cognoscaī singulare z diuisiuz p se: z adūneī per se: z q cognoscaī suba z determineī q̄dā penetratio ab ipso spū: z q ille spūs beat fundamētū a quo moueaī ad ptes diuersas: z illa ps spmatis q̄ sic erit fundamētū: erit ps diuisa bene z maturata. z erit coz: g̃ oz vt pmū qō gnatur sit vas spūs: z in pma creatura erit isensibile. dcide faciet spūs ille pforationē cordis oxificys venaꝝ. Et postq̄ fuerint ille pforatiōes sensibiles dicenī vene. z operatoz eaꝝ erit motus hꝰ spūs. z tūc pncipiū eaꝝ erit coz. Et erit clausura vtutis iformatiue: i eo i quo claudiī ille spūs. z assistaī spūs vētoꝝ: z accidit q in illa mā appebit inflatio ampullosa: z illa mā crescit p illud vētosuz: z deinde illa suba spūalis q̄ nutriī z corroborazī in illa mā faciet pforationē de illa mā: z nō scōm q putauerūt phy sici: q q mā erat res humida: z in humido oī ages ē calor: tunc g nō pōt eē. gn in illa mā ex illo calore fiat vētus: z ille vētus itēdit exitū: z vīus altū: versus igiī altū pforabitur in manifesto materie: z iunamētū illius pforatiōis est. vt iterēt vētus z attrahaī p ipm foramē: lz nō est ita res: neq; est ille spūs vētosus supfluitas materie: lz poti⁹ res cuius retētio itēdit a nā: z moueī ille spūs scōz ptē quā appetit aia: z nisi pecten eēt iūcti melius a supioꝝ ad mricē nō eēt motus illi⁹ spūs in mricē in ptē quā exigeret aia. sed ad aliā ptē. Et qñ gnaī ille vētus spiritalis extēdit mām scōm eiꝰ dimēsiōes: z iducit dimēsiōes in pellicula obuolutē foramē egdistās foraminibus venaꝝ q̄ sunt in mricē: q vene aperiūī tpe mēstruoꝝ. z oēs illi meat⁹ adunaī in vnū meatū penetrātē in pfundū materie formate: z iste meatus in pfundū itroducit sanguinē z aiaz: sanguinē in duabus venis: aut vna: z aiaz in duabus: z qñ creatur bꝰ meatus sugit mā formata subaz nutrimēti ab orificys illaꝝ venaꝝ z penetrat p sifac sanguis q alteraī cito in subaz filez spmatis z fiunt linee bñtes initia sanguinea: qm̄ sanguis trāsit i eis: z illaꝝ media q̄si sanios a: qm̄ imutanē in silitudinē materie spmatice: z pma mā ē coz: z nō studuit accipe illā māz postq̄ mā fuit alterata ibi: z istud nō fit in oibus scōz eq̄le tps. deinde in illa mā natat sanguineuz: z manifestaī in illa quousq; appareat, q̄si res coagulata. Et pncipiū cremēti illius frustuli erit in suo iterioꝛi: z pcedit ista natatio ptinue scōz imixtionē ptium ptis carnose: z coagulatōis quousq; pueniaī i mā illa ad cōplemētū. Et b̄ in tpibus diuersis: z postq̄ illud carnosuz coagulatū venit ad cōplemētū coagulationis: accipit post illa mā nutrimētū p obliquuz: z deinde grossius de sanguine diuidiī ad vnū pncipiū: z subtiliūs ad aliud pncipiū scōz eūdē modū. Et pncipiū ad qō ista duo pcedūt erit calm multū: z subtiliuz istoꝝ nutrit rē diuisam ad b̄ vt sit coz. Et est illud qō fuit arca ad aggregationē totius spūs in se in pncipiū vnū: z in grossioꝛi opaꝛ vtus informatiua que claudebaī in eo in quo claudebaī spūs. Et postq̄ fuerit spūs delatoz aie z aia est vna. z tūc erit epar q̄si ex supfluitate nutrimēti cordis: z tūc erit coz pncipiū gnationis epatis: lz actiuū erit coz cū sua vtute: sed mālis ps erit sanguis grossioz. imixtus cū mēstruo. Sz medulla est oīmoda res ad quā venit spūs: z adhuc claudiī in ea z creat ibi suā subaz: lz nō est opus in sua gnatione sanguine subtili z bono iquātū sanguine. sed iccoze q̄si esset flegma. z tūc gnabiī ad cōplemētuz. Et q: coz z medulla z epar sunt res idigētes certo sitm: tūc creatoz posuit illa in loco cōpetēti, put fuit necessariū: cuz motu spūs in eis: z q exitus spūs eēt a vase cōpetēti sibi. Et spūs vitalis z aialis z nālis; nō sunt segregati in spmate: q: spma fuerit

ommeron ⁊ ſimile in ſuis partibus:⁊ nō eſt motus diuidēdi ſpūs in corpe ꝓſimili magis ad vnū punctū q̄ ad aliū: vſquequo ſit poſſibile q̄ dicaſ: q̄ ſpūs p ſe moueant ſe: ſpūales ad vnā ptē: nāles ad aliā: ⁊ aiales ad aliā: ⁊ virtus ifoꝛmatiua nō mouef ad ptes niſi certas: q̄n virtus opaſ opatiōe ꝑma in ſpū: vt diuidatur poſtq̄ fuerit in ſe adunatus. Et opaſ opatiōe ſcda in mēbꝛis: cū iumaméto ſpūs q̄ſi medio. eo q̄ mouet ſpūs ad illa mēbꝛa. Et iſta cognitio nō bꝫ de hac vtute niſi ꝑ effectū: ⁊ tūc iſta cognitio nō erit añ motū ſpūs a ꝓncipio. ſz poſt: ⁊ nꝝ ſermo eſt mō erit ante motū ſpūs a ꝓncipio: ſz poſt. Et nꝝ ſermo eſt in eo: q̄ eſt de cognitiōe eius: q̄ eſt ante motū ſpūs ad ipſ: ⁊ tūc neceſſariū eſt: vt ſit ꝑmo totius ſpūs ad vnū locus a quo cognoſcaſ ſuus motus ad oēs ptē: vt ſit motus aie ꝑmo ad circūferentia ad cētrū: ⁊ poſt de cētro ad oēs partē: dextroꝛſuz ſiniſtroꝛſuz ante retro ſurſuz deoꝛſuz: ⁊ virtus ſenſitiua mouef in ſurſum: ⁊ virtus nutritiua in aliā ptē: ⁊ foꝛti⁹ latus eſt dextrū. ⁊ tūc ꝓp hoc pōiſ in co mēbꝛuz in quo nō fuit vtus: vt neq; aſcēderet faceret ipſuz neq; deſcendere: ſicut dicemus poſt. Et ꝓpter hoc ꝓtigit q̄ poſtq̄ fuerit mā in medio habebit motū ad oēs partē: ſicut ꝓtingit in megacaſmo: ⁊ tūc cognoſcunt ſpūs ſuos motus: ⁊ opanf vaſa cū ꝓbus nutriūt: ⁊ in ꝓbus differūt. Et inueniunt in tus oia mēbꝛa ꝓiuncta coꝛ ⁊ epar: ⁊ medulla. Et epar eſt maius oibus mēbꝛis: q; illa boꝛe ue ceſſariū eſt multuz mēbꝛo diſcretiuo ſanguinis: ⁊ medulla eſt tunc minus oibus mēbꝛis: q; tunc nō idiget multū ſenſu ⁊ motu: ⁊ tunc fit caput incremēto magnuz: q̄n neceſſariuz eſt vt ex eo poſt naſcanf multa. Et ſtultū eſt dicere q̄ res eſt: q; hoc exiuit ab illo: vel illud ab iſto: quia iſta loca in ꝓbus ꝓtineſ ſpūs ꝑmo creabanf ꝓtinētia ſe: ⁊ erāt poſtea q̄ſi foꝛamina: ⁊ illa foꝛamina facta ſunt ꝑ mo tū ſpūs. Et locus in quo adunaf ſpūs eſt vnus: ⁊ poſt vadit ad diuerſa loca q̄ ſunt ꝓncipalia. ⁊ ad aliq̄ ꝓncipium vadit vnus ſpūs. ⁊ ad aliq̄ vadunt duo. Et duo ſpūs iſti inueniunf in ſpmate: q; nō ſolū venit ad ipm vnus ſpūs. ſimo a coꝛde vnus ⁊ ab epate vnus: ⁊ a medulla vn⁹. ⁊ nō eſt opus: vt tunc veniat a coꝛde ſpūs aialis q̄ epar: ⁊ poſtea fiat ibi ſpūs nālis: ⁊ iteꝝ reuertaf ad coꝛ. ſed a coꝛde vadit ſpūs q̄ eſt nālis: ⁊ infoꝛmatiuus ⁊ nutritiuus: ⁊ i coꝛ de remanet de iſto ſpū ſibi ſufficiēs: q; niſi ab iſto ꝓncipio nominato ꝓcederet foꝛmatiuū ad epar nāl⁹ foꝛmef epar: ⁊ poſtq̄ res eſt ita: tūc virtus ifoꝛmatiua cognoſcit ſibi ſpūs de illo ſpū q̄ fundaf in coꝛde: ⁊ illos ſpūs tranſmittit coꝛ ad foꝛamina poſtq̄ venerint ad cōplementū: fiāt vene q̄dā pulſatiles ⁊ q̄dā nō pulſatiles: ita fuerit paria neruoꝝ ꝓcedētia a medulla: ⁊ poſtq̄ iſta vaſa fuerint pua ⁊ ppīqua videnf quaſi foꝛamina: ⁊ poſtq̄ fuerit elōgata vñr q̄ſi cāne: ⁊ poſtq̄ iſte cāne fuerint diuiſe nō eſt remotū: q; vna accipiat nutrimētū iſtū a coꝛde ⁊ reliquū ab alio mēbꝛo: ſicut locus ꝑ quē trāſit ſpūs aialis a coꝛde ad medullā q̄ diuidiſ vnū ab altero. ⁊ aliud foꝛamē in quo trāſit ſpūs ſenſus a coꝛde ad medullā: niſi poſtq̄ coꝛ ⁊ medulla diſcreta fuerint: ⁊ anteq̄ facta eēnt iſta duo foꝛamina: pōt dici q; vtrūlibet coꝛ eſſet factum ab altero: ⁊ nō vitabiſ. ſed oīno primuz foꝛamen bꝫ oꝛtū a coꝛde. ⁊ nō eſt remotum ſicut diximus iam q; veniat virtus ab vno membꝛo. ⁊ recipiens ipſum veniat ab illo mēbꝛo: ⁊ illud tñ non bꝫ firmitatem. Et q̄ ſupꝛa hoc dixerunt in anothomia non eſt firmū ſicut diximus. Et poſtq̄ facta fuerint iſta membꝛa ea ſequuntur alia: ſicut ſperma ⁊ nuca medullam. ⁊ in ea texuntur neruj ⁊ diſcernunt oſſa ſuam materiam. ⁊ quodlibet ceterozum membꝛozum ſuaz materiam.

¶ Capitulus 5m de tranſmutatione ſpermatis.

¶ Et primus modus q̄ ſperma fit in A
ꝓncipio. q. butiꝝ: ⁊ eſt illud ex intentiōe infoꝛmātis: ⁊ ſcōs modus eſt q aſſimilaf interius q̄ſi gutta ſanguinis: ⁊ tertius modus q imitaf ſpma q̄ſi ſanguis coagulatus: ⁊ tūc ſpma fit q̄ſi coꝛ ⁊ ꝓncipalia membꝛa. ⁊ ſua vaſa. Et poſt fiunt extremitates. ſ. pedes ⁊ manus: ⁊ in oī mutatiōe eſt res q̄dam hypoſtaſis. ⁊ poſt hoc totū eſt differētia iter mares ⁊ feminas: q; femina completur tardius. Et experimētatoꝛes etiā in hoc diuerſanf. ⁊ illud q̄ magis erit poſt. 6. dies apparet ibi ſpumoſum. ⁊ poſt becin termino trium dieꝝ. ſ. poſt nouē dies fiunt gutte rubee ⁊ fila rubea: ⁊ aliq̄n anteriozanf. ⁊ aliq̄n poſteriozanf ꝑ 9 dieꝝ: ⁊ poſt. 6. dies alios ab iſtis. ſ. poſt. 9n decim dies alios ab iſtis apparet totū q̄ſi ſanguis coagulatus. ſz aliq̄n anteriozaf ꝑ duos dies. ⁊ aliq̄n tardaf. Et poſt duodecim dies poſt illos apparet caro ⁊ cognoſcunf tria mēbꝛa. Et extēdiſ q̄dā poꝛtio a q̄. ꝓcedit nucha: ⁊ ꝫ aliq̄n anteriozaf poſt duos dies ⁊ tardatur. ⁊ adhuc poſt nouē dies diuidiſ caput a ſpatulis: ⁊ extremitas lateꝝ. ⁊ vēter cognoſciſ ꝑ ſenſum: in aliqbus abſcondiſ quouſq; ſentiſ poſt in termino q̄ttuoꝛ dieꝝ hoc eſt cōplemētum 40. dieꝝ. Et aliq̄n poſteriozaf iſta res vſq; ad q̄draginta dies. ⁊ minus in hoc ſunt. 30. vel. 35. Et dixit Arꝫ. in ꝑma doctrina: q̄ aboꝛtus poſt. 40. dies q̄n fundebaf ſup ipm tela ⁊ poſuerunt ipm in aqua frigida apparebat creatura parua: ⁊ extremitates eius cognite. Et maſculus eſt magis feſtinus ad hoc q̄ femina: ⁊ vꝝ minimū tꝑs in foꝛmatione maſculi. 30. dies ſed terminatio maꝛis ⁊ femine ſecundū hunc moduz iudicaſ a gbuſdā medicis: ⁊ ꝑima opatio in foꝛmatiōe eſt ꝑ calozē nālē ⁊ eius aggregatiōnē. ⁊ fiunt poſt foꝛamina ⁊ exiture. ⁊ poſt incipit nutritiua opari: ⁊ q̄dā putāt q̄ fetus tūc inſpiret ꝑ os. ſz inſpiꝛat inſpiratione: vt multū poſtq̄ fuerit cōpletus in mēꝛce: ⁊ ſup ꝫ nō eſt ſignificatio aliqua. ⁊ dīt q̄dā q̄ poſtq̄ natus fuerit duplus ad ſe iā ifoꝛmaf: q; tunc mouef: duplus dico ſcōm tꝑs: ⁊ poſtq̄ cōpleuit triplū tꝑs ad ſuum motuz pariet: ⁊ lac incipit a tꝑe motus creature. Et iam dixerunt q̄ tꝑs rectuz eſt. 32. vel. 35. dieꝝ. ⁊ tunc mouebiſ poſt. 70. dies. ⁊ poſt. 200. ⁊ 10. dies pariet. ſ. poſt ſepte meſes. ⁊ tunc q̄ſi fuerit maius quā. 45. dies erit mot⁹ poſt nonaginta dies. ⁊ pariet poſt ducētos ⁊. 70. dies. ſ. nomē meſes. ⁊ illud eſt res que nō eſt firma ex toto. Et ſcias q̄ ſanguis meſtruus diuidet ſe in ꝑgnata ſcōz tres ptes: ſcilicet in cibū potū. ⁊ in lac: ⁊ illa ꝑs aſcendit ad mamillas: ⁊ tertia eſt ſuꝑfluitas q̄ gefcit intus vſq; ad tꝑs partus ⁊ eyciſ. Et natus circundaf a tribus mēbꝛanis. ſ. ſecūdina. ⁊ eſt mēbꝛana q̄ circuit totuz: ⁊ texunf in ea vene: quaꝝ vene pulſatiles veniūt ad locuz nō ramificatuz: ⁊ nō pulſatiles terminanf ad vnā venā circūuoluta⁊: ⁊ ad illā deſcēdit vrina creature: ⁊ ē mēbꝛana alia q̄ dꝫ aſchā. ⁊ illud eſt in quo adunaf ſudoꝛ. ⁊ tunc ꝓpinquius creature eſt mēbꝛana tertia: ⁊ eſt ſubtilioꝛ. ⁊ hoc q; in ea adunatur humiditas ſubtilis q̄ fluit a creatura. ⁊ in tota illa humiditate eſt iumamē. ⁊ hoc vt melius exalteret puer ſup illā humiditatē ⁊ facilius. ⁊ nō grauef ſup matricē. ⁊ eſt in eo iumamentuz. vt ꝓ ipſum elōget a ſupficie matricis: q̄n mēbꝛana dura iducit doloꝛē cū ſuo tactu: ſicut ledit cicatrix vulneris cuz res eſt recēs. Sed mēbꝛana q̄ ē extra iſtā ⁊ eſt circunuoluta nominata. ⁊ tertia ad iſtaz ꝑ meatū quēdā vrine creature ab eius vmbilico: ⁊ nō exueret: ⁊ hoc q; meatus verri eſt anguſtus: ⁊ circundaf ille p muſculum q̄ iuuat ad eiectionē voluntariā: ⁊ iſte p quē exit vrina eſt directus ⁊ amplus: ⁊ poſuerunt vrine receptaculuz ꝓpriuz: q; ſi ꝓiungereſ cū coꝛpe nō poſſet ipſaz B

Auic. ¶ 3

pati cozpus ꝑpter eius acumẽ:ꝛ hoc eſt manifeſtũ ꝛ diffe
rẽtia iter vrinã ꝛ humiditatẽ q̃ ẽ ſudoꝛ ẽ in odoꝛe ꝛ in
tinẽſione coloꝛis.Et ſi obuiareſ ei cũ ſecundina cozrũpe
reſ.forte illud qõ cõprehendunſ venis.hec ſecũdina cõ
poniſ ex duabus telis ſubtilibus:ꝛ iter illas ꝓtexunſ ve
ne:ꝛ vtriq; genus eaꝝ terminaſ ad duas venas ab exterio
do.ſ.arterias ꝛ nõ pulſatiles.ſz due vene q̃ nõ ſunt arterie
poſtq̃ intrauerint adunabunſ iter ſe anteq̃ veniant ad
epar:ꝛ fient vna vena vt ſit magis ſaluũ ꝓtentũ in ea:ꝛ
ꝑtãſit vſq; ad gibũ epatis:vt nõ faciat anguſtiã vie exi
tus colere.Et certũ eſt q̃ iſta vena naſcit ab epate ꝛ va
dit ꝑ vmbilicũ:ꝛ deinde ad ſecũdinã:ꝛ ſpargit ſe ꝛ facit ſe
duas venas:ꝛ ille due vene ſpargũt ſe a ſecũdina ad ozifi
cia venaꝝ q̃ ſunt in mrice.Et iſtis venis ꝓtingũt due res:
ſcilicet qõ in locis in gbus ꝓiũgunſ cũ ozificijs gracilian
tur q̃ſi eſſent extremitates ramoꝝ.ꝛ adhuc efficiunſ ru
bee ꝑmo inde:ꝛ tũc opinaſ qõ inde naſcanſ.ſz rubedo q̃
eſt in eis:eſt ꝑpter ſanguinẽ que accipiũt ab eo loco:ꝛ tũc
ſi tu iſpicies applicationẽ fozaminis putabis:qz radix il
laꝝ erit ab epate:ꝛ ſi tu reſpicias ruboꝛẽ illaꝝ venaꝝ:di
ces illas naſci a ſecũdina:ſz inſpectio ꝑma eſt fozamina ꝛ
meatus.Sz alteratiões ſunt cõplete ſupficiebus q̃ circũ
dant fozamina.Et ita: ꝑ ille arterie due ꝓiũgunſ cũ duo
bus arteryis:ꝛ ſi acceperis ꝓncipiũ a ſecũdina iuenies eas
ꝑtrãſeuntes ab vmblico vſq; ad arteriã magnã:q̃ eſt ſup
coſtas ꝛ ſup veſicã poſitas:qñ veſica eſt mẽbꝛiz magis
ꝓpinquũ cui ambe poterũt ſe appꝛoximare.ꝛ ſunt ligate
cũ veſica ꝑ mẽbꝛanas ꝑpter ſaluamẽtũ:ꝛ ꝑpter hoc trã
ſeunt in arteriã durabilẽ q̃ nõ diuidiſ in aiali oibus die
bus vite ſue:ꝛ hoc eſt qõ apparet in rõnibus medicoꝝ.
Sz certitudo eſt qõ duo rami naſcunſ certe ab arteria:
ꝛ dñt phyſici ꝑ nõ eſt bonuz: ꝑ iſte due vene adunenſ:
ꝛ ꝑ tẽdãt ſe ad coꝛ:ꝑpter lõgitudinẽ itineris ꝛ ꝑpter ob
uiationẽ diuidentiũ:ꝛ qz eſt ꝓpe ſuũ iter:ꝛ ꝓtinuatio cum
eis non fuerit opus ꝑ adunarenſ.Et dñt adhuc ꝑ arte
ria ꝛ vena nõ pulſatilis q̃ trãſeunt a corde ad pulmonez.
qz nõ bñt ꝑfectũ magnũ in illa boꝛa ad iſpiratiõnẽ: mu
tauerũt ſuũ ꝑfectũ ad ꝑfectũ cibale ꝛ nutrimẽtale:ꝛ tũc
poſuerũt in ambobus vnũ meatũ vt trãſeat nutrimentũ
ꝑ eũ.Et pulmo in ꝑmis eſt rubeus qñ nõ reſpirat.ſed ci
bat ſe cuz ſanguine rubeo ſubtili:ꝛ dealbaſ cũ imixtiõe
aeris dealbãtis: ꝛ dñt phyſici ꝑ mẽbꝛana iuoluta in ſe
gñaſ ex ſpmate muliez.ꝛ eſt iſtud res parua ꝛ multomi
nus ſpmate maſculi:ꝛ tũc nõ eſt ꝓueniẽs vt eẽt amplũ.ꝛ
tunc facta eſt lõga vt ꝓtinuaret creaturã in iferiozi mẽ
cis.ꝛ eſt an guſta ad capiẽdũ humiditates.ꝛ tũc fuit neceſ
ſariũ vt eſſet paratus locus amplus ad capiẽdũ ſudoꝛes.
Et ꝑ creatura qñ magis feſtinat in ſuo coꝛde cõplo ma
ſculina:ſpargeſ illa cõplo in oibus mẽbꝛis:ꝛ tunc in ma
ſculino fiet aſſimilatio ad pfez:ꝛ fortaſſe cã maſculinita
tis nõ erit cõplo pris.ſed ex aliquo mõ ex mrice vel cõ
plexione mris vel aliquo accidẽte ſpmati extraneo.ꝛ tũc
ꝑpter hoc nõ eſt opus ꝑ qñ eſt maſculus:ꝛ in hoc aſſi
milaſ pri:qõ ꝑpter hoc in oi aſſimileſ pri:ꝛ fortaſſe aſſi
milabiſ mri.ꝛ aſſimilatio indiuidualis ſegſ figurã ꝛ aſſi
milatio:in maſculinitate nõ ſequiſ figurã.ſz cõplonez ꝛ
fortaſſe accidit ſoli cozdi cõplo ſilis comploni pris:ꝛ illa
fluit ad mẽbꝛa.Sz adaptatio mẽbꝛoꝝ extremoꝝ ad fi
gurã erit fortaſſe magis declinans ad ꝑtẽ mris.ꝛ forte
poterit vis ifozmatiua mutare ſpmaꝛ ſuã figurationem
trãſmutare ad ꝑtẽ pris:ſed reddiſ ſegnis ex ꝑte com
pleriõis:vt faciat ſile illi in cõplone.Et cã geminoꝝ: eſt
multitudo ſpmatis:quouſq; fundaſ in aliã ꝑtẽ vſq; ad
iterius ozificiuz mricis:quouſq; ipleat in circuitu.Et foꝛ
taſſe illud accidit in diuerſo ipulſu ſpmatis a vẽto ꝛ ſcõz
remiſſionẽ ſecundi ipulſus:ꝛ hoc qñ ꝓiungeſ cũ eis di
uerſius motus mricis in attractiõe:qz mrici in ſuctione
accidũt motus ꝓſequẽtes ſe adinuicẽ.ſicut in trãſgluticõe
bucellaꝝ:ꝛ ſicut accidit ꝑis iſpiratio piſcibus.qñ cũ ma
ſculus ipellit ſpma ſcõm ipulſiones:icõz oẽz ipulſionem
erit attractio ſpmatis ab exteriozi:ꝛ hoc qz ex igit matriꝛ
ꝓtinuationẽ iter ſpmata:ꝛ illud eſt qõ põt ꝓcipere ille co
gitãs ſup hoc q̃ coit:ꝛ illi etiã hoc dñt ꝛ affirmãt:ꝛ ille i
pulſiones ꝛ attractiões ſingulares nõ eſſent pure.ſz im
mixte cũ motibus diuerſis:ꝛ cõpoſitis. q.ois ille motus
cõpoſitus eẽt ex motibus.ſz ẽt nõ cõpleꝛ vnus impulſus
niſi cũ multis motibꝰ ꝛ diuerſis.ꝛ ſcõm oẽs illos motꝰ
diuerſos ſentit diuerſam geteꝛ ille q̃ expulit ſpma.ꝛ poſt
geteꝛ illaꝝ partiũ intẽdunſ alie electões:ꝛ ſemꝑ diminue
tur virtus eyciẽs:ꝛ ex pauciozibus modis numero diuer
ſis.Et foꝛtaſſe vices iſte erunt plus q̃s tres vel quattuoꝛ:
ꝛ ꝑpter hoc duplicabiſ delectatio feminaꝝ. qz ille delec
tanſ in motu ſui ſpmatis:ꝛ in motu ozificij mricis in ſu
gendo.ſz etiã delectanſ adhuc in diuerſitate motus ma
tricis:ꝛ foꝛtaſſe exibit a femina rudens ſilr ciectiõi ma
ris:ꝛ inuoluent ſe:ꝛ ita ꝓ veniẽt alie ciões ſcõz eãdẽ uiã ſibi re
ſpõdentes:ꝓcipiet q̃ tũc femina in vẽtriculis multis:mul
tos fetus:qz oẽ iuoluti cũ altero diuiſo:diuidit ſe ab alte
ro:ꝛ foꝛtaſſe iuoluenſ ſpmata:ꝛ poſt diuidenſ:ꝛ hoc ꝓ
pter diuerſitatẽ duoꝝ ipulſiũ iter oẽs ipulſus:ꝛ hoc ꝑ
ꝑter vẽtoſitatẽ iterclauſaz ab eis:aut ab aliquo alio diuer
ſo motu:vel aliqua alia cãꝝ diuidẽtiũ:ꝛ foꝛte erit illud ꝑ
pter diuiſionẽ ventriculoꝝ:ꝛ illud eſt qõ ipedit cõplemẽ
tũ vite:ꝛ foꝛte gñabiſ iſtud:ſed vſ qz erit debile.ſed illud
erit vtile qõ diſcrete cadit in radicẽ.Sed partus erit tũc
qñ ſufficiet puero: qõ ei adducit a ſecũdina: ꝛ illud qõ ei
accidit ab iſpiratiõe.ꝛ tunc iam erũt mẽbꝛa eius cõpleta:
ꝛ tunc mouebiſ cã ꝓꝛa ſeptimũ ad exituz.ꝛ tunc cũ tar
dabiſ erit debile ex ſuo motu.ꝛ nõ poterit illã virtutem
acquirere vſq; ad vnũ mẽſem:ꝛ ſi exierit in octauo erit
fetus debilis.ꝛ non feſtinabit ad exitũ ꝑpter virtutẽ in
natam:ꝛ potius ꝑpter occaſionẽ:ꝛ exitus nati erit cũ fiſ
ſura ſecũdine mẽbꝛanaꝝ humidaꝝ.ꝛ cuz lenificatiõe fiſ
ſure ab humiditatibus ꝓtẽtis:ꝛ mouebiſ fetus ſup ſuum
caput in gñũ nãli.vt ſit leniozad exitũ ſua diuiſio ꝛ facili
oꝛ:ſed exitus ſupꝛa pedes eſt ꝑpter debilitatez creature:
qñ nõ põt ſe vertere:ꝛ eſt ille timoꝛoſus:ꝛ vt in plurib⁹
erit nõ ꝑficiẽs.Et creatura ante ſuũ exitũ vertet ſuã fa
ciem ſup ſuos pedes ꝛ ſuas palmas ſup volumina gennũ
vel ante motũ ad exitũ:ꝛ ſuas nares ĩtra ſua genua:ꝛ ocu
los ſurſuz:ꝛ colligit ſua genua ante ſe.ꝛ ẽ cgtãs ſup ſolas
plãtas:ꝛ ſua facies eſt verſus doꝛſum matris ſue: ꝛ facit
iſtud totũ ad defenſaculũ coꝛdis:ꝛ iſte modus eſt magis
ꝓueniẽs ad euitandũ ſe.Et adiuuat ad reuerſionẽ põde
roſitatis ſuperioꝝ ꝓtiũ.ꝛ maxime magnitudo capitis.ꝛ
eius põderoſitas.ꝛ qñ inde diuidiſ aperieſ matriꝛ aper
tione qua nõ põt eſſe maioꝛ.tunc ꝓtingit diuiſio ꝓtinuã
nũ maioꝝ.ꝛ tẽſio in adiutoꝛio dei q̃ paraſ ad hoc:vt faci
at illã diſcõtinuationẽ itez reuerti ad ꝓtinuationẽ nãle:
ꝛ erit illud opus de opibus virtutis ifozmatiue:ꝛ ꝑpie
eſt res ꝓiuncta cuz deo q̃ vadit cum puero in ſuo cremẽ
to:ꝛ ignoꝛat puer:benedictus deus: femine veniũt ad cõ
plemẽtũ diuturnioꝛi tpe.ꝛ hoc ꝑpter debilitatẽ virtutis
infozmãtis:ꝛ ſi foꝛtis eſſet maſculinareſ:qñ q̃ foꝛmatur
mulieres:debilis in eis ẽ vtus: caneſcit ſ teneſcit citius
ꝑpter ſuã humiditatẽ:ſicut aꝛboꝛes humide: vt albel
la:ꝛ vimina: augmentanſ enim velociter.qñ nã nõ i
tendit in ꝑfectionẽ eaꝝ vſq; quo ad oẽ cõplemẽtuz.ꝛ qñ
nõ intẽdit ſollicite circa oꝛdinationẽ.ꝛ fuerit mã multa
ſit velociter. retardatio etiaz aliqñ eſt ab agente.ꝛ ſi non

fuerit impeditus: ⁊ hoc est etiã vt ipse veniat ad pfectus cõplemẽtum: aut q; diminutio est in mã: ⁊ mulieres. ly diminuanť viris ſm virtutem: tm nũq; diminuenť ꝓpter hoc: vel impedienť ꝓpter hoc virtutes nãles in corporibus: ⁊ ſi diminute fuerint nature eaꝝ reſpectu nature viroꝝ. qm̃ ꝓportio obedientie materie femine ⁊ ſue multitudinis ⁊ ſue ſubtilitatis ad ſolicitatem corpis viri est maior q̃ preparationis, ꝓportio: ⁊ cõplementum viri ad complementum mulieris: ⁊ est maior q̃ ꝓportio virtutis maſculi ſupra virtutem femine. Et illa que est impregnata a maſculo: est in oibus melioris modi q̃ impregnata a femina: ⁊ parit citius: q; femina hz pauciores vires ad maturandũ: qõ accidit ſibi ex matrice: ⁊ aliqñ impregnanť q̃dã mulieres: ⁊ tũc ipregnanť: ⁊ cã buius melioris est ꝓpter retentionẽ maioꝛ in ſuis mẽbris: ⁊ ꝓpꝛie est via in hoc: qm̃ via ſanguinis: mẽſtrui est vt ſit multus: ⁊ virtus eyciens ipſum est fortis. Et poſi corporis ſunt ampli: ⁊ erit in ſuis humoꝛibus acumen modicũ. ⁊ cum hoc aperienť magis fozamina. ⁊ ꝓpter hoc citius poterunt exire humiditates: ⁊ ille exeuntes attrahũt ſecum alias. Sed tunc cuꝫ est retentio menſtruoꝝ poterit nã obuiare predictis vt faciat tranſire in nutrimẽtũ partem illius qõ ſolebat exire: ⁊ reſiduum ſuperfluuꝫ expellere per ſudoꝛes: ⁊ alias euaporationes. Et dixit Ariſ. q; oĩuꝫ aialium partus est determinatus: ſed hominis nõ: q; aliquando parit in fine. 9. menſiũ: aliqñ in fine. 8. ⁊ paꝝ vivit ille qui naſciť in fine. 8. menſium: ⁊ fortaſſe nõ naſciť in. 8. menſe: ſed mulieres dñt hoc q; eis accidit ſanguis menſtruatio a principio impgnationis: ⁊ hoc nõ computant. Et fortaſſe illi qui putanť q; matres impregnantur ab eis ꝑ decẽ mẽſes paꝝ viuunt: ⁊ fortaſſe non trahebať per tiñ. ſed putabať a matribus ꝓpter aliqua accidentia ſimilia impregnatoꝝ: ⁊ maxime cum eis reſcindiť menſtruus ſanguis. Et iam dixit vna fidelis. q; vna mulier peperit poſt. 14. menſem vnũ puerꝝ ⁊ inceperunt naſci dentes. ⁊ bene vixit: ⁊ alius qui vidit puerꝝ naſci poſt. 6. menſes ⁊ bene vixit. Et dixit Ariſt. q; aliqñ naſcunť. 5. proles in vno ventre: ⁊ dixerunt antiqui q; mulier peperit q̃tuoꝛ in illis quattuoꝛ vicibus. 20. filios: ⁊ quedaꝫ mulier aboꝛtit. 33. figuratos: ⁊ audiui a fidelibus qõ vna mulier aboꝛtit ſeptuagita figuratos vno aboꝛtu: ⁊ qñ vna mulier parit maſculũ ſimul ⁊ feminã raro euadũt mẽ ⁊ due creature. ſi qñ duo mares vel due femine exeũt ab vtero multotiens euadũt oẽs. ⁊ ecõtra. ⁊ mulier impgnať ſupra p̃mã impregnationẽ. ⁊ aboꝛtiunt: vt in pluribus: ⁊ iam aboꝛtit quedã mulier. lz. qui gñabanť ſcõs ſucceſſiuꝫ impregnationẽ. ⁊ aliqñ quãdo impregnatio ſequiť ſtatim impgnation ẽ ꝛtingit eis poſt partũ vita ſicut ꝛtigit mulieri que babebat duos filios: ⁊ vnus aſſimilabať marito ⁊ alius amaſio: ⁊ alia que impgnabať primo a duob⁹: ⁊ ſup impregnabať a tertio: ⁊ cum peperit euaſerunt duo primi. ⁊ aliqñ cum ſuper impregnať parit primo ꝛceptũ ⁊ abboꝛtit ſcõdo ꝛceptũ: ⁊ aliqñ parit mulier in fine. 8. mẽſium: ⁊ tunc ſuper caput nati apparent ſuperfluitates ſpermatice vel aliqñ ſiles luto: vel ſimiles cõmeſtioni mulieris. ⁊ qñ mulier comedit multum ſal non naſcuntur filio eius yngues ꝓpter acumen ſalis: ⁊ lac nãle in ſui principio fit aliquantulũ ſalſum: q; multum morať in mamilla. ⁊ ipſum agit calor nãlis. Et mulieribus vt frequẽtius abſcindiť menſtruus poſt. 48. annos: ⁊ aliqñ durat vſq; ad. 50. annos. ⁊ cum mulier abundat multũ in menſtruis impregnaťur: ⁊ non inueniebať mulier que peperit poſt. 50. annos. Et ſpma viri est generatiuũ vſq; ad. 78. annos: ⁊ aliqñ vſq; ad nonaginta: ⁊ hoc raro. Et aliqñ mulier ẽ ſterilis cum vno viro ⁊ fecunda cum alio: ⁊ ecõuerſo: ⁊ hoc ſimile contingit in viro. ⁊ aliqñ homo in ſui iuuentute facit feminas: ⁊ cum pervenit ad complementuꝫ facit maſculos. ⁊ aliquando maſculus non põt generare anteq; compleat ſua complexio. ⁊ mulieres quedã cito pariunt ⁊ de facili: ⁊ male retinent fetũ in ventre: ⁊ q̃dam retinẽt fetum in ventre ⁊ difficile pariunt. ⁊ q̃dam ſemper faciunt maſculos: ⁊ quedaꝫ ſemper feminas. ⁊ iam dixerunt de quodaꝫ qui habuerat. 75. filios ⁊ nõ habebat niſi vnicam filiam: ⁊ illa que non impregnať niſi per iuuamentum medicinaꝝ facit frequentius filias. ⁊ q̃daꝫ homines ſunt qui generant cuꝫ ſunt parui: ⁊ non generãt poſt vſq; ſint. 40. annoꝝ. ⁊ cã in hoc est complexio calida ⁊ ſicca: ⁊ tunc tempus adoleſcentie temperat ſiccitatem: ⁊ tẽpus ſenectutis calorem. Aliquãdo filius aſſimilať patri: ⁊ in infirmitatibus ⁊ lentiginibus faciei: ⁊ cauſa in hoc est iaꝫ ſcita: ⁊ plures maſculoꝝ aſſimilanť patribus: ⁊ plures feminaꝝ matribus: ⁊ aliquando accidit contrariuꝫ. ⁊ quidam mares generant ſemper ſimiles: ⁊ quedam femine ſimiliter: ⁊ quedam animalia inter ſuam matricem continuãtur cum ſecundina: ⁊ quedaꝫ cum ſuba matricis: ⁊ aliquando cum naſcitur fetus: ⁊ ꝓpꝛie quadrupedaliuꝫ adunata ſunt intra ipſum vrina: ⁊ ſtercus. Et aliquando intrat vmbilicuꝫ vna vena ſicut in aialibus paruis. ⁊ aliquando due: ⁊ quãdo mulier doꝛ parere quanto inferius incipit dolor: tanto ſignificatur: q; citius doꝛ parere: ⁊ humiditas que precedit maſculum in partu erit quaſi aqua ſaniosa: ⁊ aqua que precedit feminas in partu erit quaſi ſanguinolenta. Et partus muliebꝝ erit grauioꝛ q̃ alioꝛuꝫ animaliuꝫ: ⁊ retentio anbelitus iuuat ſupra partuꝫ ⁊ anbelitus ipedit: ⁊ in partu doꝛ nodificari vmbilicus: vt nõ exeat ſanguis ⁊ aia: ſed poſtq̃ coagulatur ſanguis ſuper ſecundinam quaſi in ſpecie vermis non nocet ſolutio illius nodi. Et aliquandoq; tẽpoꝛe partus diuidit ſe ſperma: ⁊ aliquando citius: ⁊ tunc putatur quod fiat aboꝛſus Et aliquando exeunt manus coniuncte cum coſtis ⁊ aliquando ꝺiuncte ſuper caput. Et quandoq; vna illaruꝫ in exitu cooperit os a frigoꝛe: ⁊ hoc cũ diuidunť: ⁊ quãdoq; due ſtatim egredientur: ⁊ quandoq; retardantur ⁊ colo manuum aliquando in rubeum: aliquando in nigrum. ⁊ quando ante partuꝫ exigit humiditas multa: aut ſanguis difficultatur partus: q; aufertur lenificatio exitus. ⁊ ridet puer poſt. 40. dies: ⁊ hec est prima actio quã operať anima rationalis in ſuo corpoꝛe: ⁊ ſomniat poſt duos mẽſes: ⁊ vt putatur tradit oblitioni: ⁊ dico ego q; est: quia diſcernuntur in illo tempoꝛe res ſenſibiles: ⁊ remanẽt impreſſiones in virtute memoratiua. ⁊ anteriꝛ pars capitis est molliꝛ: ⁊ non est ita in alijs aialibus: ⁊ licet gbuſdã ſit illa pars mollis: tñ manducãs est ita mollis vt in homine. ⁊ omne animal naſcitur cuꝫ dentibus ꝓpter hominẽ. ⁊ aliquando naſcitur homo cuꝫ dentibus quando tardatur ſuus partus: ⁊ poſt ſeptem menſes incipiunt naſci inferioꝛes: ſed primo ſemper ſui duo ſuperioꝛes: ⁊ raro naſcuntur citius. ⁊ abundabat lac poſt partum: ⁊ ſunt quedam mulieres que emittunt lac poſt partuꝫ non ſoluꝫ a collo mamille: ſed etiam a poꝛis in circuitu: ⁊ aliquando exit lac ſub aſcellis: ⁊ aliquando exit piluꝫ cũ lacte: ⁊ aliquando remanet intus: ⁊ facit doloꝛeꝫ: ⁊ ego credo quod ille generatur in mamilla. ⁊ durat lac in mulere ꝑ duos annos: ⁊ adhuc aliquando amplius quouſq; impregnať ⁊ abſcinditur eius lac: aut minoꝛatur: ⁊ quãdiu durat lac in abũdantia non venit menſtruũ: ⁊ aliquando tñ venit. Et qñ puer lediť i cõplone: multũ nõ viuit vltra. 7. dies. imo aliqñ moriť ante. ⁊ qñ egritudo accidit pueris ſcõm materiã augmentaťr illa egritudo in augmẽto lune: qm̃ tunc augmentantur omnes humiditates.

Auic. ℈ 4

¶ Incipit liber. X. De ipegnatione 7 eius ipedimento.

ET mulier que non potest impe gnari aut aborti cum impregnatur. hoc accidit ꝓpter annos: aut ꝓpter aliquas occasiones siue cõplexionem: aut occasionẽ membri principalis: 7 aliquando erit hoc ꝓpter matricem 7 hoc quia calefaciet sperma. 7 deficcabit ipsum: aut infrigidabit ipsus: 7 faciet ipsus congelari. Aut erit sicca 7 deficcabit. Aut erit humida 7 vetabit coagulationem: 7 inducit leuificationes. Aut forte complexio vasoꝝ spermatis dãnificabitur: aut orificia venaꝝ matricis erunt oppilata. Aut qꝫ matrix erit multus profunda. Aut qꝫ erit tortuosa 7 posita in loco non naturali. 7 non sugit sperma secundus rectus. Aut sanguis menstruus dãnificabitur in sua complexione. Aut flet error in prouẽtu menstruoꝝ: 7 significatur ꝓpter hoc ꝙ complexio matricis est mala: 7 tunc si prouenit menstruũ secundũ moduꝫ nãlem: 7 in eius virtute 7 substantia 7 in hora prouentus veniat secundũ terminos rectos: 7 nõ fit in orificio matricis duricies: cum post in fines menstruoꝝ in vnum constringi matricẽ nõ contingat. Aut orificius matricis nõ fit multum molle: tunc huiꝰ mulier de facili impregnat. 7 sunt quedaꝫ matrices que de facili tumescunt: 7 tunc hoc erit vna causaꝝ que impediunt impregnationem. Et ds matrix in tẽpore coitus esse humida temperate: 7 eius humiditas est de genere humiditatis sudoris: aut lachrymaꝝ oculi quando inspiciunt soleꝫ. Aut sicut saliua hominis quando delectatur in cibo: 7 illa humiditas ds esse tempore coitus: 7 non post: quia impregnatio iuuatur per siccitatẽ. Et qñ tẽpore coitus vadit semen mulieris ad matricem 7 non rectificatur per sperma viri: resoluitur in ventositatẽ 7 facit ventrem tumescere. 7 sperma viri similiter quando intrat matricẽ non secundũ modũ naturaleꝫ. Et quando mulier habet plagas in vulua nõ põt impregnari. Et de infirmitatibus est qñ adunatur in ea aqua in similitudine ydropis: egritudo difficilis. Et impregnatio est quando duo semina concurrunt simul. sed quando vnum anteriozatur vel posteriozatur non accidit impregnatio: 7 quando mulier tarde eycit semen: tũc masculus qui tarde eycit citius impregnat. Et si sperma fuerit multus superfluus in mare aut femina: iuuat 7 delectat multus eycientes. Et quãdo mulier somniat coitũ tunc claudit eius matrix: 7 apparent in ea sint homata impregnatiõis. Et qñ clauditur matrix super illud sperma: 7 accidit mola matricis: 7 dico ego ꝙ hec mola accidit secundus istam viaꝫ in spermate mulieris: aut quando coit mas: 7 intrat sperma femine in matricẽ. 7 non intrat sperma maris: 7 quando complexio matricis est bona. 7 est temperata in caliditate 7 siccitate: coagulaẽ illa materia. 7 non leuificatur ad exitum: 7 nutritur ex menstruo sanguine sicut aliqñ nutriunt glandule: 7 aliquando causa illius est frigus coagulans ꝓductum sperma. Et generantur quedam orificia quibus eis venit nutrimentum: 7 ideo rescinditur menstruositas sanguinis: 7 aliquando adunantur humiditates in matrice: 7 rescinditur menstruus sanguis: 7 putant homines ꝙ ista infirmitas sit mala. sed non est: quia in ista magis alleuiatur matrix. Et dico ego quia qui audit sermonem super spermatis mulieris accidentibus. Et dixit Aristo. velle intelexisse mulierẽ non spermatizare nõ habebit quid respõdeat. Et non omnis eiectio spermatis inducit debilitatẽ: qñ illa eiectio que spermatis est cum est superfluum cõfortat. Et femine auius appetunt masculos: 7 cuꝫ nõ habent masculos ouant ouaꝫ venti: 7 aliqñ faciunt ouaꝫ vẽti: 7 supueniens luxuria masculi iducit eis vtilitẽ gñatiuaꝫ.

¶ Liber vndecimus.

ET dicemus radices iam positas. 7 tu iam scis: quia omnes res naturales. licet sint ꝓpter finem tamen intrat eas quedam necessitas: 7 iam scis quot modis dicit necessitas. Et eoruꝫ que sunt ꝓ necessitate. quedã sunt ad finẽ. 7 q̃dã nõ: 7 scis quõ ds distinguaiai: 7 quõ iueniunt eius ꝑme dñe 7 scbe. 7 quõ cadũt in earũ actiõe 7 passiõe. 7 quõ applicãt actiones 7 passiones animalibus. Et dico ꝙ prima compositio corꝑis: est secũdum complexionem originalem: 7 complexio prima secundum quattuor primas qualitates: sed secunda cõpositio est secundum humoꝛes quousq; fiant membra consimilia. 7 tertius modus secundum compositionem mẽbꝛorum secundum quam sunt membra instrumentalia. Et iam scitum est ꝙ ille est antiquior omnibus aliis: sed tamen posterior 7 secundum instrumentalia accidit animali quod fit animal 7 habeat effectus secundũ quos dicatur animal. vt sensus 7 motus. 7 res pertinentes sibi. Et si membra consimilia essent potentia compleretur substantia animalis ex se 7 non esset necessarium tunc facere instrumentalia quibus haberet suum motum: quoniam hoc non fit vt multipliceẽ numerus. sꝫ neq; fit magis pulchrum vel vt vnũ suppleat defectũ alterius: aut qõ faceret suus opus ꝓpriũ: sed vt quodlibet cuꝫ alio esset coniunctus ad faciendus opus: 7 in cõsimilibus vincens est natura vnius originis. 7 tunc dicũt ꝙ os est terrestre: 7 caro est anima: sed instrumentalia in eis nõ attẽditur complexio. Et aliquis potest dicere ꝙ sensus põt compleri vnico membꝛo consimili: quoniaꝫ tactus secũduꝫ quosdaꝫ perficitur carne: secunduꝫ quosdam nerꝛo: sed olfatus per mamillaꝫ venientes a cerebꝛo: 7 auditus per nerꝛuꝫ qui expanditur super fozamen auditus: 7 gustus per nerꝛuꝫ qui expanditur super linguaꝫ. 7 tunc dico ꝙ licet quodlibet istoꝝ fiat cum membꝛo simplo. non tamen poterit se cõplere per vnuꝫ simpluꝫ nisi solus tactus. 7 tamen ꝓeter hec creata sunt ꝓpter tactum mẽbꝛa instrumentalia. 7 cũ his sentitur ꝑ extremitates digitoruꝫ. sed visus non cõplet se per cristallinuꝫ solum. sed etiaꝫ per ipsos panniculos 7 figuraꝫ que determinata est oculo: 7 de hoc dicemus post. Et inspiratio fit ꝑ nares cum iuuamento diafragmatis 7 pulmonis: 7 defert aerem ad mamillas olfatus: 7 auditus completur ꝑ auriculaꝫ 7 eius fozamen: 7 gustus per linguã: 7 quodlibet illoꝝ est instrumentale dixit: sed cetere operationes animales sunt cum partibus consimilibus. Et membrũ qõ est principiuꝫ sensus 7 motus: est etiaꝫ sentiens 7 de numero membꝛoꝝ consimiluꝫ: 7 quia est principium motus 7 appetitus 7 ire: 7 est instrumentale: 7 hoc est cor in animalibus sanguinosis. 7 in alys animalibus res similis cordi. Et omne membꝛum habet suas virtutes naturales sitas in membꝛo consimili: 7 suas virtutes animales. 7 animatas conclatas in instrumentalibus: 7 tunc particule corꝑis: ampliori vocabulo possunt dici membra. 7 humiditates dicentur cibi aut superfluus: 7 fundamentum humiditatum fuit sanguis. 7 illius spissum magis cibat. 7 animal sanguineum est magis obtusuꝫ. qõ aũt ds subtilitatẽ in sanguine est magi itelligẽs.

¶ Liber. XII. De cõplone 7 humiditatibus. Laplm. I.

ET dicamus ꝓmo de complexione in vniuersali. 7 deide de humiditatibus. Et dico ꝙ plexio est res accidẽs ex q̃litatũ ꝓriarũ opatiõe in priculis minimis:

ꝯdiuidentibꝰ ⁊ alterãtibꝰ se adiuicẽ:⁊ tũc in eis accidit vna qualitas q̃ dr cõplo ꝺria ſm oẽs cõplones equales ſm oẽm ſpeciẽ:⁊ opus eſt vt ſcias:q2 equale qõ ſpeculãtur medici in ſuis inquiſitionibus nõ dicẽt equale in ſui natura:ſed quaſi ocriuatũ ab equatione q̃ habꝫ eẽ in ſua ſpecie:ſed forte temperantia in hoie eſt ꝓpinqua ſimplici tẽperantie:⁊ nõ eſt ita in ceteris.Et modo dicamus de tẽperantia in hoie:⁊ eſt.8.modoꝝ:q2 aut erit ſm ſpẽm ſic dr:q2 hõ eſt tẽpatus reᵘ eo:aut q2 erit tẽpatus ſm pzo pziã ſpẽz.Et vno mõ dicẽt tẽpatꝰ ſm ꝓpꝛ ſpẽm:⁊ alio dicẽt tẽperatus nõ in collatione ſui modi:ſed ad alterũz modũ in illa ſpecie:vt femina reſpectu maris. Iuſt ſcõm collationẽ ad ſuũ modũ:vt femia reᵘ feminaz:aut dicĩ temperatũ in vno modo reſpectu alterius in eodẽ modo ⁊ in eadẽ ſpecie:⁊ dicĩ temperatũ in aliquo reſpectu ſui: ſm diuerſum tempus:aut membrũ dicĩ eſſe temperatũ ſcõm diuerſũz tempus reſpectu ſui:⁊ modus ꝓim⁹ eſt q reperitur in homine in cõparatiõe ad alia aialia.⁊ alias res:⁊ illud habet latitudiné.⁊ ſi fuerit magnus receſſus in iſta latitudine non poterit eſſe homo:⁊ ſecundus modus eſt i medietate huiꝰ latitudinis:⁊ eſt ille modus homo temperatus in ſuo modo:⁊ eſt illa tẽperantia poſt cõplementũ cremẽti:⁊ iſta temperãtia in veritate:licꝫ nõ ſit tẽperantia:tñ raro reperiẽ:⁊ homo iſte nõ poteſt eſſe temperatus:niſi omne membrũ in ipſo ſit in diſpõne q̃ reducit aliud membrũ ad eq̃litatẽ:ſed ſi qõlibet mẽbrũ ſpeculeẽ in ipſo p ſe nõ reperieẽ in ſe temperatũ:niſi cutis.vt dicetur poſt:qñ coz eſt multũ caliduꝫ:⁊ ita debet eſſe:quia in eo ſpiritus ⁊ caloz ſunt ꝓncipia vite:⁊ humiditas que eſt ꝓncipiũ crementi:⁊ membra ꝓncipalia ſunt tria.licꝫ vnũ eozũ ſit magis ꝓncipale:⁊ inter ea eſt membrũ frigidũ:qõ eſt medulla que non poteſt temperare calozẽ cozdis ⁊ epatis:⁊ ſiccitas cozdis nõ põt tẽperare humiditatẽ medulle ⁊ epatis.Et medulla non multum eſt frigida:neq; coz eſt multũ ſiccũ:ſed coz ſm duo ꝓncipalia alia eſt ſiccũ:⁊ medulla ſcõm alia eſt frigida: ſed modus iſte eſt ſtrictioz q̃ modus ꝓimus:⁊ tamẽ habet latitudiné. Et hec eſt complexio que eſt ſcõm regiones:quoniam indi habent complexionem ſuam quã viuunt:⁊ franci aliam:⁊ vnus non poſſet viuere in regione alterius:⁊ tunc quelibet pars in regione cuꝫ ſua complexione habet latitudinem in duos terminos. Et modus quartus eſt membrũ inter duos terminos predictos : ⁊ eſt magis tẽperatum illa parte hominum. Sed modus quintus eſt magis anguſtus ꝓmo modo ⁊ tertio:⁊ eſt cõplexio determinata homini:ſm quaꝫ põt viuere:⁊ bꝫ latitudiné ꝛ duos terminos:⁊ debes ſcire q̃ omnis homo habet cõplexionẽ ſibi ꝓpꝛ. Sed ſexta pars eſt mediuz inter ipſos duros terminos:⁊ eſt in quẽ habẽdo erit homo ſm ſtatũ determinatũ optime cõplexionatus. Et ſeptimus modus eſt in membris ſcõm quẽ omne membꝛ ſcõm ſuam ſpeciem habet qualitatem ſibi determinatã: ſcõm q̃ dicitur q̃ os debet eſſe magis ſiccuꝫ ꝛc̃. Et.8ꝰ. modus eſt temperantia mẽbꝛi in optimo mõ illiuꝰ hois cuius eſt.Et quando ſpeculabuntur ſpecies erit maioz temperantia in ſpecie hominum:⁊ illi qui ſtant recte ſub equinoctiali debent eẽ in maioꝛi temperantia niſi forte mare impediat:⁊ qui ſunt in quarto climate poſt ſunt in maioꝛi temperantia:⁊ illa ſpeculatio eſt ſcõm latitudiné regionis:⁊ aliquando accidit ex montibꝰ ⁊ aquis res mutantes hec. Sed ꝓncipalia membra non ſunt propinqua temperantie:⁊ caro inter omnia membra eſt magis temperata:⁊ poſt illa cutis excedit:qñ non ſentit res tẽperatas:⁊ hoc quia nerioſitas in ipſa tẽperaꝛ per ſanguinem in extremitatibus venarũ:⁊ homines dñt hic:quia ſimile non ſentit ſimile.Et maioꝛ tẽperãtia cutis eſt manus:⁊ illius palme.Et palme indeꝛ:⁊ indicis eius extremitas.⁊ ille debet eſſe indeꝛ in tactu:⁊ debes ſcire q̃ cuꝫ dicitur:q̃ aliqua ſpecies eſt temperata nõ in veritate eſt temperata vel intemperata:vt hõ:quia tunc eſſet de neceſſitate illa cõplexio cozporis humani:ſed dicamus cõplexionẽ temperatã quãdo nõ declinat a cõplexione humana in aliqua qualitate:⁊ tunc dicitur temperatũ ſcõz eius effectum in cozpe humano.Et nunc dicemus de diſtemperato.⁊ ſcis q2 ſunt octo modi.Et eſt vnus modus qui non eſt ſcõm mãm:ſicut caloꝛ qui eſt in ipſo cuꝫ acq ſiuit ipſum per ignem:aut ſcõm materiã que dicitur humoꝛ.Et debes ſcire q̃ cõplexio que eſt ſcõz materias:eſt duobus modis:aut q2 illa materia penetrat mẽbꝛa : aut quia continetur in venis ⁊ neruis.

¶ Capꝫ.II.De cõplone cozdis ⁊ ſpũz:⁊ a q̃ ſpũs naſcãt.

Elidius cozpis eſt ſpũs ⁊ cozꝛa quo nascitur ⁊ poſt ſanguis:q2 licꝫ dicatur ſanguis q̃ generaẽ in epate:tñ neceſſario accidit ei caloꝛ a cozde:⁊ poſt ſanguiné caro epatis:que eſt quaſi ſanguis coagulatus:⁊ eſt frigidioꝛ:qm ĩmiſceẽ in illa carne fila nerioſa:⁊ poſt hanc vene pulſatiles nõ ꝓpter earũ neruoſitatẽ : ſed gã recipiunt caloꝛẽ ex ſanguine ⁊ ſpiritu:⁊ poſt vene non pulſatiles:⁊ poſt cutis palme q̃ẽ tẽpata.Et frigidi⁹ i cozpoze ẽ flegma:⁊ poſt ſepũ:⁊ piguedo poſt : ⁊ capilli⁹ poſt: ⁊ poſt oſſa:⁊ poſt cartilago:⁊ poſt ligamẽtũ:⁊ poſt chozda: ⁊ mẽbꝛana poſt:⁊ poſt neruꝰ:⁊ poſt nucha:⁊ poſt medulla:⁊ poſt cutis:⁊ bũidi⁹ i cozpe ẽ flegma:⁊ poſt ſanguis:⁊ poſt piguedo:⁊ poſt ſepũ:⁊ poſtea medulla:⁊ poſt nucha ⁊ poſt caro mamille ⁊ teſticuli:⁊ pulmonis ⁊ epatꝭ ⁊ ſplenis ⁊ renũ ⁊ muſculi ⁊ cutꝭ:⁊ iſte modus quẽ poſuit Bal. ſꝫ dꝫ ſciri q̃ pulmo i ſui ꝓne nõ ẽ mltũ bũidꝰ:q2 oẽ mẽbꝛũ in ſua ꝓne nãli aſſimilaẽ ſuo nutrimẽto i ſua ꝓne accidẽtali ſibi ꝓpiquo:⁊ pmo nutrit ex ſanguie calidioꝛi: ⁊ cũ q̃ miſceẽ mltũ de colera:ſꝫ adunate ſũt in eo multe ſuperfluitates ex vapoze nutrimẽtoꝝ ⁊ cataro capitis:⁊ tc̃ ſm hãc viã ẽ ficcioꝛ epate.q2 ſua mollicies nõ ẽ niſi accidẽtaliꝛ:⁊ bũiditas mẽbꝛi ſanguinei ẽ:q2 ſanguis ꝓ fundaẽ in alio mẽbꝛo mltũ ad cremẽtũ. Et licꝫ ſtã ſit magꝭ bũidũ q̃ ſanguis:opꝫ q̃ amittat mltũ de ſua bũiditate añ q̃ fiat ſanguis:q2 ſtã nãle ẽ mã ſanguis.Et magꝭ ſiccũ i cõpe eſt capillus:q2 ẽ ex vapoze ſicco:cꝰ bũiditas cum vapoꝛauerit ⁊ coagulabaẽ ſiccꝰ:⁊ poſt hec os qdẽ bũidꝰ ẽ:q2 nutrit ex ſanguie.⁊ q̃dã aialia ſũt q̃ ſõ nutriũt ab oſſibꝰ ⁊ nõ capillis:⁊ poſt os in ſiccitate ẽ cartilago:⁊ poſt ligamẽtũ:⁊ poſt mẽbꝛa:⁊ poſt vene nõ pulſatiles:⁊ poſt pulſatiles:⁊ poſt nerui faciẽtes ad motum:⁊ poſt cozꝛ:⁊ poſt nerui ſenſuum:q2 aerui motuũ ſunt magis frigidi ⁊ ſiccꝭ ⁊ nerui ſenſuum ſunt frigidi ⁊ ſiccꝭ:⁊ non ſunt multũ ſiccꝭ.ĩmo accedunt ad temperantiã fere:deinde cutis.

¶ Capl'm.III.De etatibus ⁊ accidentibus etatũ.

Etates ſunt quattuoꝛ vlꝫ ter : etas crementalis:⁊ vocaẽ anni puerorum:⁊ durat fere vſq; ad.25.annos. Et poſt etas ſtatus vſq; ad.35.ãos:aut.40.Et poſt etas diminutionis:⁊ eſt cũ remanſione vigoris:⁊ dicitur etas virilis vſq; ad.50.vel ꝓpe.Et etas diminutõis cũ diminutiõe vigoꝛis a.60.vſq; in finem.Sed puerilis etas diuiditur in nouiter genitaꝫ ⁊ etatẽ motiuã;⁊ etatẽ ante foꝛtitudiné.Et eſt illa que eſt dentiũ plãtatiuã.Et eſt etas que eſt ante luxuriã : ⁊ etas nouiter genita:⁊ habens caloꝛem quaſi temperatum : ⁊ abundat in humiditate : ⁊ eſt diuerſitas inter medicos de caloꝛe iuuentutis ⁊ puericie:q2 dicunt quidã q̃ caloꝛ

pueritie est itensio:quia tunc magis crescit ⁊ cōplent se tunc in eis appetitus ⁊ digestio:⁊ hoc quia calor naturalis quē acquisiuit ex spermate est maior ⁊ fortior:⁊ dicunt alij q calor iuuentutis est acutior:quia sanguis est spissior:⁊ iō tūc fluit eis sanguis a narib⁹ multū ⁊ qr p̄ ē tūc multū colerica:⁊ cōplexio pueror est magis declinans ad flegma:⁊ qr motus iuuenū sunt fortiores:⁊ motus nō est nisi pp calorez:⁊ sunt fortioris digestionis:⁊ hoc non est nisi:sed appetitus q crescit in pueris:nō est pp calorē sed pp frigus:⁊ pp hoc accidit eis appetitus caninus.Et significatio qr in iuuenibus est fortior appetit⁹ ⁊ melior decoctio est:qr nō eu̇omunt ⁊ būt delectationē in eo qō comedunt:⁊ dixerūt q significatio eius q sua cōplexio declinet ad colerā:est qr eis accidunt semp egritudines calide:vt frequētius:vt tertiane ⁊ vomitus eor est colericus.Et egritudo pueror est frigida ⁊ humida:⁊ febres eor flegmatice:⁊ maior vomitus eor est flegma:⁊ dixerunt q crementū in pueris nō est de fortitudine calorīs in eis:sed pp multā in eis humiditatē:⁊ adhuc multitudo sui appetitus est ꝓpter diminutionez sui calorīs:⁊ hec sunt ꝓbationes in suis sentētys.Sed sūmus medicus diuersar ab istis:⁊ videt qr calor in istis ambob⁹ est equalis ꝑm radicē:sed calor in pueris est maior ꝑm quātitatē ⁊ in iuuenibus ꝑm qualitatē:⁊ significatio super hoc est: vt si acciperemus penetrare vnū calidū in aquā:⁊ tūn in lapidē ficcū:⁊ iueniem⁹ qr calor in aqua est maior ⁊ humidior:⁊ calor in lapide est minor:⁊ magis acutus.⁊ sīgr q in pueris est calor qñ pueri generant ex spermate in quo est multus calor:⁊ ille calor nō obtinuit accidēti cū quo infrigidabar:qñ puer est semper in augmento:⁊ secundus gradus non bz ꝓpter qō diminuar calor:quo g̃ reuertar:sed illi qui sunt supra pueritiā nō būt cām augmentandē calorē nāturalem:nec habēt cām remittētē:sed ille calor qui est i eis custodit in eis humiditatē radicalē: ꝑm minorē titatē:in q̃titate ⁊ q̃litate q̃uscq; ꝓcuriar ad etatē diminutionis.Et cū isperimur banc humiditatē nō erit pauca respectu caliditatis:sed erit pauca cū cōparuerimus eā ad crementū:⁊ tūc bz est qñ in būiditate pueri exigit:vt cōseruet calorē:⁊ vt ꝓstet augmētū.Et vna duarū qualitatū nō sufficit:tūc ergo necessariū est vt sit in medio:vt sufficiat vni duoꝫ post alterū.Et factuꝫ est q humiditas sufficiat creātō:⁊ nō calori nāli:quo ergo poterit fundari sup aliquā rē creātū:que res nō poterit saluare radicē:⁊ tē remāsit vt illa res humida sit postea sufficiēs cremēto:⁊ est res scita:qr illud tēpus etatis est etas maior pueritia.Sed sermo alioꝫ qō augmentuꝫ in pueris est causa humiditatis ꝓter calorē:est res falsa: q illud est qr humiditas est mā augmenti:⁊ mā nō est aliqd agens per se:nisi p virutē operantē in ipsaꝫ:⁊ res agēs in hoc est nā vt anima nutu dei:⁊ nō ꝓpatur illa vis nisi per calorē.Et qui dixerunt q in pueris est frigus:sed ꝓpter illud in eis accidit appetitus:est falsuꝫ:qrō ille appetitus est appetitus corruptus:⁊ est ex frigiditate complexionis.Et nō erit cū hoc digestio nutrimenti.Et digestio in pueris aliqn est ꝑm optimū modū:⁊ nisi hoc esset non redderet corpi plus de nutrimēto q̃ ipsum amittat per dissolutionē:⁊ in tpe crementi.Sed accidit pueris mala digestio ꝓpter magnā gulositatē ⁊ inordinatū modū comestionis:⁊ qr comedūt multa humida:⁊ istius motus inducit corruptionē bac via in pueris:⁊ tūc est hec via i cōplexione pueri:⁊ in etate ꝓpinqua versus supra:⁊ tunc opus est vt scias:qr calor post tēpus status receperit diminutionē:⁊ hoc qr calor acris circunstantis aufert humiditatē interiorē.⁊ adiutoriū etiā calori extriseco in cōsumēdo humidū est calor nālis itrisecus:⁊ pp hoc iuuat ad hoc motus aialis:⁊ aly qui faciunt ad cōseruationem vite:⁊ post hoc etiā pgrescit nā pati semp istud:⁊ defendere occasiones accidētes ex istis:qr oēs vtutes corporales habēt terminū.Et hoc iam scitū est:⁊ tūc nō erit eaꝝ operatio semper:⁊ tunc si ista virtus esset infinita:⁊ semper esset restaurās istud qō dissoluit equaliter remaneret tūc semp res:sed dissolutio augmentat:⁊ humiditas tūc necessariū est q̃ semp diminuat quousq; ꝓstringat: qr corpus patitur dissolutionē:⁊ dissolutio terminat per humiditatē.Et quelibet istarū rerū iuuat ad diminutionē corporis ⁊ ꝓtradicit sue dissolutioni:⁊ tūc qñ res ē ita finita humiditate extinguit calor:⁊ ꝓprie:qr sua extictio est ꝓpter diminutionē materie:⁊ ꝓprie:⁊ etiā qr accidit adhuc humiditas extranea que semp ꝓpter diminutionē digestionis cibi aggregat:⁊ tunc iuuat ad extinctionē caloris duplex modus.Et vnus eorū ꝓpter strāgulationē ⁊ submersionē.Et alius ꝓpter cōtrarietatē in quātitate:⁊ illa būiditas erit flegmatica frida:⁊ ista est mors nālis terminata in omni individuo ꝑm suā cōplexionez primā:⁊ quilibet habz terminū determinatū diuisuz individuis ꝑm diuersitatez in complexionibus:⁊ sunt isti termini naturales vite.Et adhuc sunt alij termini mortis qui sunt per accidens vt interfectio:⁊ tunc ex b̄ q̃q notū est:quia corpora iuuenū ⁊ pueror sunt calida equaliter:⁊ corpora viror ⁊ senū frigida: cd corpora pueror excedunt equalitatē in humiditate:⁊ hoc ꝓpter crementum in eis:⁊ super hoc fundatur ꝓbatio.Et est mollicies suorum ossium ⁊ membrorum:⁊ significat hoc syllis adhuc:⁊ est ꝓpinquitas sui ad sperma ⁊ spiritū fumosum ex quibus generabar:sed viri maxime illi qui sunt senes:q cuz hoc q sunt frigidi sunt etiā sicci:⁊ scitur hoc per duricié suorū ossiū ⁊ siccitatē sue cutis.Et argumētū ad hoc est:qr sunt remoti i hoc tēpore a spermate ⁊ spiritu fumoso.Et ignitas aut est equalis ipsius ⁊ aliquātulum eos extēdentibus ⁊ aeritas ⁊ aqueitas magis:⁊ terrestreitas in viris est:⁊ in senibus magis q̃ iuuenibus:⁊ iuuenes magis retificant q̃ senes:⁊ q̃ pueri in cōplexione:qr respectu pueror sunt ficce complexionis:⁊ respectu senuz ⁊ virorū humide cōplexionis:⁊ senes sunt ficciores iuuenibus ⁊ pueris in complexione mēbror radicaliuz:⁊ humidiores humiditate accītali q̃ remollit.

¶ Caplm. IIII. De alteratione nutrimenti in aiali.

Edicam quia cibus suscipit quādaz digestionē in masticatiōe: ⁊ hoc quia membrana in lingua ⁊ palato est eadem cum interiori stomaci tunica: quare cōmunicat cum ea in operatione aliqua:cū cibus fuerit aliquantulū masticatus:⁊ coadiuuat super hoc saliua in qua est calor iuuans ad eius decoctionem:⁊ ꝓpter banc digestionē triticū masticatuz magis maturat apostema q̃ decoctū in aqua vel pistatum:⁊ significatio super hoc est quia per masticationem admittitur sapor ⁊ odor qui fuerūt ꝓius.Et cum puenit illud stōm decoquet decoctiōe cōpleta.Et nō solū calore stōi:sed iuuamēto circūstantiuz:sicut epatis a dextra ⁊ splenis a sinistra.Qñ splē nō calefacit p se:iz p venas multas pulsatiles q̃ veniūt ei a corde ⁊ nō pulsatiles ab epate ⁊ anteriori cū cirbo.⁊ hoc qr cirb⁹ de facili calefit ꝓpter supositatē in eo.Et deide calefacit stomacū ab anteriori ⁊ a supiori cor:qō appropinquat stomaco:⁊ b̄ mediāte calore diafragmatis.Et fit digestio in stomaco cuz imiscet cum illa materia aquositas potus:generatur ex vniuersō succositas que de facili trāseat ad venas epat. Et post hāc digōnē ex illa būiditate attrahit stōs:⁊ post mittit illā ad intestina:⁊ post epar sugit humiditatē illam

ab iteſtinis per venas meſaraycas:⁊ ſunt vene graciles dure cōtinuate plurib⁹ iteſtinis:⁊ per illas ꝓcedit illa humiditas graciliando quousq; perueniat ad tantā graciliatione vt diuidaſ in venas capillares:⁊ ille vene aduanſ in vnā magnā venā in gibbo epatis. Et de illo loquemur poſt:⁊ non fieret trāſitus nutrimenti p illas venas graciles niſi per inuametū aquoſitatis potate:que aquoſitas nō eſt alia via neceſſaria cozpi:vt eſt diuiſio venarū capillariū inter tot partes quousq; diuidanſ per totā ſubam epatis:⁊ epar tūc poterit ſuper mām diuiſam per ramos indigeſtione:⁊ iō citius fit digeſtio:⁊ accidit in illa mā res ſimilis oī decoctioni.ſ.res ſpumoſa:que eſt colera:⁊ fex melācolia ⁊ ſanguis:⁊ ſi iſta decoctio fuerit ſuperabundās fiet inde res aduſta:⁊ ſi nō fuerit res cōplcta erit multū flegma:⁊ ſpuma cōbuſta eſt colera aduſta:⁊ fex aduſta eſt melācolia aduſta:⁊ ambe ſunt nō nāles:⁊ melius eſt in iſtis ſanguis:⁊ ille ſanguis adhuc in epate erit ꝯcoꝛoſus:⁊ boc ꝓpter imixtione eius cū aqua:q̄ idigebat ad eius circuitū intra venas capillares:ſed cū itra uerit ille ſanguis venas colarſe ab aquoſo illo tēdēte ad renes p vnā venā magnā rectā:cū q̄ etiā venit ad renes ſanguis dans eis nutrimentū ⁊ reſiduū tenditad veſicā:⁊ ſanguis qui remāſit in gibbo mūdificatus ſtans ibi in vena magna que diuidit in duas:quarū vna tēdit deoꝛſum:⁊ reliqua tendit ſurſuꝫ:⁊ poſt per multos ramos diuidiſ quousq; perueniaſ ad venas minutiſſimas aquaꝫ ozificys exiens paulatiꝫ imbibit mēbra:⁊ reſiduū buius capituli querat aliquis ex doctrina mea in canone.

¶ Caplm. V. De humoꝛibus.

Et humoꝛ eſt coꝛpus humidū ꝯcurrēs ⁊ alteraſ ad bonū:⁊ ē vna pars que accidit ex ſuba cibi:⁊ iſtud q̄ō eſt ſupfluitas poterit aliq̄n cōuerti in humorē bonū. ⁊ tū neceſſariū eēt auferri a coꝛpore ꝓius q̄ boc ꝓtingat. Et dico q; humiditatū coꝛporis: quedā ſunt ꝓime:⁊ quedā ſcōe:⁊ ꝓme ſunt humoꝛes q̄tuoꝛ:⁊ ſcōe ſunt quedā ſupfluitates:⁊ humiditates q̄ nō ſunt ſupfluitates ſunt q̄ ſunt diuiſe a ꝑncipio vt elōgate ſunt a ſuo ꝑncipio.in tm̄ q; potētes ſunt trāſire in mēbra ſed nō trāſiuerūt cū effectu cōpleto:⁊ ſunt triū modoꝫ: ⁊ vna illarū eſt humiditas que diſpergiſ per mēbra ſic ros. Et eſt habilitata vt trāſeat in nutrimētū cū mēbruꝫ habuerit diſſolutione:⁊ eſt ad humectandū mēbra cum fuerit deſiccata ꝑ aliquē motū fortē. Et ſc̄a humiditas eſt būiditas q̄ ꝑa eſt coagulatiōi:⁊ eſt cibus alterat⁹ ad mēbra ꝑm ſpēm cōplexionis:⁊ nō ꝓuenit ad cōplemētū: ⁊ tertia humiditas eſt intrās mēbra a ꝑncipio crementi: ⁊ ſuū initiū fuit ex a mā embꝛionis:⁊ ꝑncipiū embꝛionis fuit ab humoꝛib⁹. Et dico adhuc q̄ō humiditates humoroſe que ſunt bone:⁊ ſupfluitates ſunt q̄tuoꝛ modoꝛuꝫ: ſanguis ⁊ colera:⁊ melia ⁊ flegma:⁊ ſanguis eſt calidus ⁊ humidus:⁊ eſt duoꝝ modoꝝ nālis:⁊ eſt rubeus boni odoꝛis ⁊ dulcis:⁊ eſt inaturalis duoꝝ modoꝝ:⁊ eſt vn⁹ modus quo fit inaturalis:q̄n fit boc mō:nō per imixtionē alicui⁹ alteri⁹ rei extranee cū ipſo:ſ3 poti⁹ ꝑ mutatōez in ipſo ꝑm caloꝛē aut frigus:⁊ aliq̄n fit ꝓmutatio ꝑ mixtione:⁊ eſt duob⁹ modis:aut ꝑ būoꝛē extrīſecū veniētē intra ipſuꝫ:⁊ coꝛrūpentē illā ſubam:ſicut cuꝫ generaſ in ſanguine ſpumoſuꝫ.i.colera:⁊ fex.i.melācolia:⁊ aliqua illarū remāſit in ſanguine:⁊ iſte modus ꝑm diuerſas mixtiones variaſ:ita q; aliq̄n fit ſicut fex alba vel nigra vel rubea:⁊ ſic mutaſ aliq̄n in odoꝛe ⁊ ſapoꝛe:⁊ flegma nāle eſt mā ſanguinis:⁊ flegma dulce in cōpatione ad coꝛpus parū eſt frigidū:⁊ in cōparatione ad ſanguīne multū frigidū. Et Hal. dicit q; nā nō fecit mēbruꝫ determinatū ad flegma:q; eſt ꝓpinquū ſanguini:⁊ neceſſariuꝫ eſt oībus mēbris:⁊ iō eius curſus eſt ſimilis curſui ſanguinis:⁊ tē dico q; hoc eſt aut neceſſitate aut vtilitate:ſic determinauimus in canone:⁊ vtilitas eſt vt remolliat iuncturas ꝓpter cōſtrictionē ⁊ caloꝛē mouentē:⁊ eſt poꝛtio ei⁹ gipſea que inſpiſſabaſ in iuncturis ꝑ cōſumptionē ſuaꝫ priuꝫ ſubtilū:⁊ cauſa ſalſedinis eſt imixtio particulariū terreſtriū amaraꝫ cū humiditate aquoſa:⁊ b̄ ꝑm equalitatē: q; ſi ꝓticule aduſte eēnt mlte facerēt amaꝫ:⁊ ꝑz hācvia faciūt ſalē:cū q̄bus operanſ:vt melioꝛ phyſicus dixit q; illud flegma poteritfieri ſalſum ꝑ putrefactionē in ipſo. Et in trāſmiſſione colere ad iteſtina aliq̄n accidit opilatio:⁊ diceſ colica:⁊ erit cgeſtio tūc alba:⁊ coloꝛ citrinus. ⁊ aliq̄n citrinaſ colera ſi ſe.⁊ accidit cinis in ea.⁊ ſua citrinitas adunaſ cū aquoſitate ſua.⁊ eſt res peſſima:⁊ colera inālis q̄nq; generaſ in epate:aliq̄n in ſtomaco:⁊ q̄ō in epate eſt ſubtili⁹ ⁊ cinerāſ:ſed peſſima generaſ in ſtomaco ex aduſtione vitelline:⁊ tūc nigreſcit combuſtū ⁊ imiſceſ nāle cū illo:⁊ efficiſ viride ⁊ peſſimū cōburiſ multū: efficiſ tū viridiſſimū:⁊ iſtud eſt q̄ſi venenū.

¶ Caplm. VI. De caloꝛe habentiū ſanguinez.

Drit magiſter ꝓmus q̄ oē aial q̄ō cibaſ:aut bz ſanguinē:aut rez loco ſanguis:⁊ oē aial ſanguineū eſt calidiuꝫ:⁊ maxie maſ.⁊ iā dixit mihi marinion q; mlieres ſunt magi calide:⁊ ꝑ ꝑ patiūr meſtruū. Sed abocaliz dixit ꝙd:⁊ fuerūt antiq qui putauerūt q; ſanguis ⁊ colera fuerint frigidi:⁊ dixit q; calidū dr̄ multis modis:q; calidū dicīr: eo q; calefacit tactu ſicut ignis:⁊ dr̄ calidū: q; cū fuerit itra receptū calefacit.⁊ aliꝫ modis quos nu meraui⁹:⁊ dr̄ calidū:q; multū de ſua ſpē pōt calcfacere ⁊ modicū nō:ſicut apiū:⁊ dr̄ calidū:q; tarde deponit caloꝛē qué recipit:ſicut plūbū ⁊ coꝛpa cineroſis cū calefiūt ꝑfundāt ignē in ſe:⁊ cū ablunūr redeunt frigida ⁊ ſicca: aut eſt ꝑm eſſentiā:vt in lapide:⁊ ꝑ accīs:vt in glacie. Sed aialia aquoſa que bñt ſanguīné ſubtilez aquoſum ſunt rimoꝛoſa:⁊ q̄ bñt ſanguiné ſpiſſuꝫ ſunt magis audacia:q; caloꝛ magis retineſ i lapide q̄ in aq̄.⁊ iō retinent caloꝛē ire diu:vt poꝛci ⁊ camelli:vt boues ⁊ leones.⁊ ita in boīe groſſi ſanguis.⁊ iō aial nō babēs ſanguīné nō bz ſepū:neq; cirbuꝫ:q; in cirbo ⁊ ſepo eſt terreſtreitas frigida.⁊ ꝓp b̄ de facili cōungunſ.⁊ boc q; in aialī non bñte dētes in mādibula ſuperioꝛi:citi⁹.⁊ cōgelaſ ſepū cū fuerit liquefactū:q; iſta aialia ſunt multū terreſtria.⁊ iō babēt coꝛnua ⁊ vngues:⁊ nō ita cōgelaſ ſepū ceteroꝝ aialium: ⁊ q̄n multiplicaſ pinguedo in coꝛpoꝛe iterfic:q; cōgelat caloꝛē nāle.⁊ oſſa ⁊ ſepū nō bñt ſenſuꝫ:q; ſunt adhuc q̄ſi ſanguis cōgelatus. Et ſua digō nō eſt ſilis digōni carnis. ⁊ poſtq̄ frigus fuerit potēs ſupra coꝛp⁹ iducetur moꝛs. ⁊ poſtq̄ fuerit multiplicata pinguedo in coꝛpe reſcidiſ ge neratio.⁊ ifridabiſ ſanguis ⁊ medulla oſſiū eſt ex diſſolutiōe ſubtil ſanguis q nō venit ad ꝑfectā digōnem.q̄n via ei⁹ q̄ō ꝓuenit ad ꝑfectā digōnē:eſt via ad carnem. Et medulla aſſimilaſ ſpermati ꝑm vnū modum.⁊ medulla pueri eſt ſanguinea.⁊ medulla iuuenū eſt ex acutioꝛi ſanguine q̄ medulla ſenū. Et medulla eſt ſuſtentamentum oſſis.⁊ eſt ſuperfluitas cibi oſſis que conuertitur itra in expreſſione.⁊ eſt etiā cibus ad os:⁊ inter iſtos ſermones non eſt diuerſitas:⁊ non eſt mirum boc.q; medulla cuꝫ eſt multa poterit e ex ea conuerti quid ad cibum.⁊ tūc nō eſt opus i boc medico diſputare.⁊ vſr medulla é ſanguis alteratus ad oſſis naturā. Et animal q̄ō bz ſtricturaz in oſſe:⁊ multū oſſeitatis ⁊ nō indiget ſuſtentamento medulle:nō habet medullā ſicut leo:⁊ iuuat adhoc caloꝛ:⁊ aial nō babēs os nō habet medullā niſi nuchā:⁊ nucha

que circundaſ ſpinis. Et medulla licꝫ ſit fundamentuꝫ neruoꝝ: valꝫ tamē ad aliud. ſ. qđ eſt quaſi cōtinuatiuuꝫ: ⁊ ligamētū ſpondiliozū: ⁊ utilitas ſpōdiliū: nō eſt ſolum ſicut cooperimentū nuche: ſed etiā vt ſint ozigo oſſiuꝫ ſuper que fundaſ corpus: ⁊ putant quidā cū cōtinuet nucha cū cerebro: q̄ ideo natura eozū ſit vna: ſed errāt in hoc: qz medulla cerebri eſt frida: ⁊ ſpinalis medulla eſt calida: ⁊ ſignificat ſup hoc ſua pinguedo: ſed nucha acquiuit hanc cōplexionez a corde ⁊ licet ſit medulla calida iſta nuchalis: nō tamē deficcaſ: qz recipit humiditatem cōtinue a cerebro. Et qđ dixit magiſter p̄mus: qz putant q̄ ſubſtātia cerebri ſit ſentiēs: ⁊ habeat virtutē ſentiēdi: ſed nō eſt ita: qm̄ eſt talis qualis medulla eſt: que eſt itra oſſa: dico q̄ nō dolet cerebrū, ꝑpter apoſtema in ſui ſubſtantia: ſed ꝑpter apoſtema in ſuis pelliculis: ⁊ nō eſt ve titū quin in cerebro ſit aliqd repoſitiuū ſenſuuꝫ: ⁊ ſpūs vitalis: ⁊ tñ illud nō erit ſentiens: ⁊ illud eſt qm̄ cerebrū eſt p̄n̄ vſus: ⁊ tñ nō videt: ⁊ eſt p̄n̄ vtutis motiue volūtarie: nec tñ mouet volūtarie. Sz certe p̄n̄ iſtarū vtutū ē ſpūs g ē in eo vt in archa vtutis que defluit ad mēbra continuata cū medulla: ſicut eſt teſta capitis que eſt archa medulle. Et nō ops qđ aliquid cū fuit archa aut trā ſitus alicuius virtutis qđ ipſuꝫ ſit participās eandē vtutē: ſicut duo nerui obtici qui ſunt vacui: ⁊ nō ſunt vtutes cōtingentes in illis neruis: ſed in cerebro eſt vnū qđ non habꝫ vaſa: ⁊ illud eſt etiā qm̄ ipſuꝫ equat calorē ſpūtiuus calidi: ⁊ ꝑpter hoc ſpūs magis equabit ſenſuꝫ ⁊ motum: aut ſicut ſpiritus qui eſt in corde ⁊ cōis virtutibus: ⁊ cuꝫ tūc peruenerit ad medullā erūt opationes in quibuſdā eoꝝ ⁊ magis tunc apparebunt. Et erit ille ſpūs operans vlr. ⁊ tūc cū fuerit in epate erit eius vtus magis operās. Tunc igit archa cā medulle erit ſm itentionē ſpūs ſenſibilis ꝓp: ie: ⁊ ſue equationis nō: vt ſentiat per ſe in ſui ſubo. Et iā dixit pbyſicus q̄ tactus eſt cum equalitate: ⁊ oē aial magis equalis cōplexionis ſunt ſua mēbra magl tangibilia. oeīde teſtatus eſt per ſe: q̄ medulla nō eſt cū equalitate: ⁊ nō eſt ſuus exitus a pte cōplexionis ad calorē: ſed ad frigiditatē: ⁊ tūc nō dꝫ ſibi medicus accipe verba iſta ꝓp ratiocinationē: ſed coꝫ eſt equatū ſm vnū modū in ſui ſuba: qz eſt carnale: ⁊ ſi declinauerit declinabit ad cōplexionē calidā: que etiā nō aufert virtutes: ſed etiā augmētat. Et q̄ magis impedit coꝫ eſt cū nō obedierint illi ſpūs ⁊ virtutes cordi: ⁊ hoc qđ illi erūt frigidi: ſed nō eſt tamē neceſſariuꝫ q̄ illud qđ eſt magis calidū magis ſentiat. Sed cōſilia qđ videt mihi optime eſt qđ primū ſenſibile eſt ſpiritus. Et nō eſt opus: vt ideo ſit archa ſue generationis: vt archa ſue equatiōis: aut ſuę cuſtodie ſenſibilis ꝓter q̄ eſt opus vt participet cōplexionē qua recipiat a ſpū virtutē ſenſibilē ⁊ ſenſuꝫ. Et ſuba carnalis eſt magis digna cū hac q̄ ſubſtātia frigida ⁊ humida aquatica: ⁊ iſtud nō eſt iudiciū meū certum: neq; credibile. Et notū eſt q̄ ſpūs eſt aptus recipere iſtas virtutes bacvia. vt ſit calidus: nō q̄ ſit equalis. Sed inſpiratio nō equat illū ſpūm: eo q̄ infrigidat ipſum tantū: ſed qz vetat caliditſſimū qđ intēdit in diſſolutione ſpūs: ⁊ qđ intendit diminuere ab illo ſpiritu euaporationes ſuperfluas: ſz mē bzū cū quo erit ſenſus ⁊ diminutio: ſed membzū iter mēbza ſenſibilia vr̄ q̄ ſit magl ſenſibile qđ ē magl equale: ⁊ qđ eſt magis cāle eſt magis ſenſibile: ⁊ cerebrū factū eſt frigidū eqditans cordi: vt refrenet calorē ⁊ ſui ebulitionē: ⁊ qđ iuuet ſpiritū ſibi veniente aliqua equalitate: que equalitas ſit cōueniēs ad ſuū motū: ſed virtus intrat ad cerebrū a corde ⁊ cū ſpiritu: ſed ſpiritus procedēs in ipz rectificat eius ſubam multis modis: ſicut in nutriri: ⁊ increſcere ⁊ in aliis: ⁊ tūc cū fuerit equalis nō inuabit ad illā equationē: neq; erit equatio: ⁊ tūc ſingulabiſ ad vnuꝫ opus: ⁊ nō veniēt ſup ipſuꝫ operationes multe: quarum vna impediat alterā: ⁊ ꝑpter hoc cū ille ſpūs aptat⁹ fuerit ad ſenſuꝫ: ⁊ trāſmerit ad epar: ⁊ cēplexionē epatis faciet ſtare cū fuerit aptatū ad ſenſuꝫ: ⁊ motū: ⁊ dimittet ipſuꝫ trā ad operationē nutrimētalē: ⁊ tūc iſta mēbza que ſunt poſt coꝫ mutant cōplexionē: ⁊ tūc faciūt ſpūm carere vigore. ⁊ illud eſt eſſentiale. Et dicamus etiaꝫ q̄ ſpūs eſt maioris virtutis in operatione ſm accidens: ⁊ hoc qz euacuat. ⁊ euacuat qz declinat ad opationes alias: ⁊ eſt iſtud verū: qz aīa eſt vna: ⁊ eſt ꝑ coniuncta cū p̄ mēbzo: ⁊ p̄m iſtrz anime i medio eoꝝ eſt calor nālis. Et anhelitus inſtrumētū p̄mū eſt calor naturalis: ⁊ cū illo inſtrumēto cōplet oēs opatiōes ſuas: ⁊ iā poſitū eſt inſtrm in medio eoꝝ. Et multiplicauerūt ſanguinē ei: ⁊ calor ſue cōplexionis iuit ad exercitationez ſui coꝫpis: licꝫ calor non ſit prima cauſa eēntialis ad boc: ſed virtus informatiua nō fecit ſuturā capitis ⁊ ſuperioꝝ eius partez eque dura ſibi ſimilib⁹: ſed fecit illā ptē multū mollē. ⁊ boc in paruulis: ⁊ ideo ille puer quaſi erit debilis qui hz mēbza debilia: ⁊ maxime ille qui hz cerebrū oebile: qđ creatuꝫ eſt in ſublimitate boꝝ: ⁊ nō creatū ſuit in multa humiditate. Nūc tranſeamus ad membza interiozum.

¶ Capim. VII. De animalibus ſanguinē habētibus.

DIxit oē aial bñs ſanguinē hz cerebrū: ſed aialia marina ⁊ malachie bñt cerebrū. ⁊ hō hz medullā maiorē reſpectu ſui coꝫpozis q̄ cetera aialia: ⁊ boc eſt: qz eius magnitudo eſt neceſſaria multū virtutibus aialib⁹ ⁊ ſpūalibus ⁊ cogitationib⁹ rōnalis q̄ non bñt cetera aialia. Sed anothomia in cerebro bois eſt: qz ps eius tēdit ad medullā: ⁊ reliqua ad pelliculas. ⁊ tertia ad quoſdaꝫ ventriculos plenos ſpuma: ſed nerui ſunt q̄ſi rami emanātes ab illa: ſed illi nerui nō ſunt ꝓpie de ſua ſuba: ⁊ totū caput hz mediatione ſm ſui longitudinē in ſu a vētriculis ⁊ ſuis mēbranis: vt in illa vacuitate ſit iuuamentū: licꝫ etiā in vētriculis anteriozibus magis manifeſtatur ſpūs ſenſibilis: ⁊ iā creabaſ ſuba cerebri quaſi leuis vnctuoſa: ſed illa vnctuoſitas eſt ꝓp hꝫ: vt qđ naſciſ ex illa. ſ. res neruoſa ſit viſcoſa. Sed dixit medicus q̄ mollicies erat vt recipiat aptā figurā. ⁊ de facili exerceret p talem mām imaginatio. qm̄ res būida de facili recipit impſſiones. ⁊ nō vr̄ mihi iſtud: qz res humida de facili recipit alterationē ſed nō oēm: ſed illā que eſt cū diuiſione ⁊ receptione figuraꝫ: ſed imaginatio ⁊ extimatio nō fit cū motu corꝫpis vel diuiſione aliqua in corꝫe: ſed nō fuit leuis niſi eēt molliens neruos duros: ⁊ eſſet eis nutrimentum bonū: ſm gradū: qm̄ ſuba dura non ita dat mām rei. ſed mollis ſuba: ⁊ vt illud qđ naſciſ ab ea eēt ꝑmo leue ⁊ molle: ⁊ in ſuis extremitatib⁹ eēt durū ſm q̄ dicemus poſt in neruis: ⁊ qz neciū fuit q̄d qđ naſciſ ex ea eēt duꝫ. g dati: ⁊ ſua duricia cēt duricia cum mollificatōe: tūc neꝯe fuit. vt ſuba a qua naſciſ eēt humida. mollis. leuis. vnctuoſa. ⁊ hac de cā: vt ſpūs qui eſt durus. ⁊ quo indiget ad motū feſtinū iuueſ ꝑ hūiditatē. ad boc. ⁊ fuit ſpōgioſa vt eēt facilioz ad motū. qz duricies in mēbris eſt ponderoſioz q̄ humiditas. ⁊ mollicies rara. ⁊ ſuba medulle eſt diuerſa in partibus. qz anterioz eſt humidioz. ⁊ poſterioz eſt durioz. Et diuiſio facta eſt ſm ptes ſm diſtinctiōes in mēbrana dura, put dicem⁹ inferius. ⁊ mollificauerit ptem anteriozem medulle: quoniā plures nerui ſenſibiles naſcunt inde ⁊ ꝑ audit⁹ ⁊ viſus. qz viſus eſt cuſtodia q̄ſi ſpeculatoris. ⁊ fuit dignus vt eſſet cuſtodia anterius. Et nerui motiui magis habent oztum a poſterioꝝ. ⁊ naſcuntur a poſterioꝝ nucha que eſt nuncius cerebꝝ. ⁊ ſupplet

eius vices in dorsi via: ⁊ est via vt nascant nerui: ⁊ nerui motꝰ idiget magl duricie q̄ nerui sensibiles: ꝫ distincta fuit mēbrana vt esset ꝺria inter nucbā ⁊ ꝑodilia. Et accidit inde dubitatio sup hoc: vtrū mollicies cerebri tangit duricie mēbrane gradate: ⁊ fortasse in eo loco in quo tangit mēbrana medullā: illa mēbrana fit mollior. Et in duplicamēto pānicul oꝝ fuit iuuamentū: gbus ecti in eis sustentamētū venis nō pulsatilibus veniētibus ad medullā. Et extremitas huius est ibi vbi cadit sanguis. q. q̄daꝫ plana: ⁊ est illud. q. lacuna: ⁊ est a posteriori vbi est situs q. torcularis: ⁊ deinde ex eis accidit ramificatio: ⁊ assimilat sue subē medulle: ⁊ sugunt per orificia sua sanguinē: ⁊ post adunat ad duas vias: sicut dicem⁹ in anothomia serre: ista etiā duplicatio hꝫ iuuamentū vt nascant ex ea ligamēta medulle cū mēbrana spissa in eqdistātia serre cozone: ⁊ in anteriori pte nascunt additamēta que sunt similia mamillis per que fit olfatus: ⁊ ꝺcidūt a mollicie cerebri modicū: ⁊ nō sunt ita duri vt nerui: ⁊ iā cooperiūt medullā cū duplici mēbrana dura versus testaꝫ: ⁊ molli versus medullā: ⁊ facte sunt ne medulla testā tangeret ⁊ ledereť ab osse: ⁊ iō ista superficies iterior ossis est mollior. Et ista mēbrana licꝫ sit custodia medulle: tñ est ligamētū ⁊ cōtinuatiū venarū pulsatiliū que sunt spā medullā: ⁊ est q̄si secūdina que est subm texture venarū: ⁊ pp hꝫ intrat adhuc suba medulle in multis locis ⁊ vadit ad eꝰ vētriculos: ⁊ terminat a posteriori: q. ei nō ē opus plus pp eius duriciē: ⁊ mēbrana dura non applicat medulle: nec alie mēbrane oi loco: sed eleuat sursuꝫ: ⁊ cōtinuatio inter illas est p vena que trāsit ⁊ dura mēbrana ad subtile. Et spissa mēbrana cōiungit cū osse p quedā mēbranalia ligamēta que nascunt a spissa: ⁊ coniungunt illa cum serra: ne cadat sup medullā: ⁊ ista ligamenta trāseūt substantiā vsq̄ ad superficiē extrisecā teste: ⁊ stāt ibi quousq̄ texť ex eis mēbrana que cooperit testā: ⁊ in hoc ligatur bñ dura mr cū osse. Et medulla hꝫ in sui lōgitudine tres dimensiones in vētriculos: ⁊ ois vētriculus hꝫ in sui latitudine duas ptes: ⁊ tūc pars anterior manifeste diuidit in duo: dextrū ⁊ sinistrū: ⁊ sunt vnius q̄titatis: ⁊ illa pars anterior iuuat olfatū: ⁊ super electionē supfluꝝ sternutationē: ⁊ adiuuat ad diuisionē spūs visibilis: ⁊ iuuat super opa vtatis formatiue: ⁊ in cōpzehēsionibꝰ extrisecis: ⁊ vētriculus posterior est magis vt ipleat vacuitatē membri magni: ⁊ illud est nucha: ⁊ in illo est distinctio scōm post spiritus visibilis: ⁊ viget ibi virtus memoratiua: ⁊ tñ est minor pte anteriori: ⁊ cū hec diminuunť gradatiꝫ q̄usq̄ creet ex se nuchā ⁊ ꝓcedat inspissando ſm ꝓportionem qua durescit. Sed vētriculo medialis est quasi trāsitus ⁊ via ab anteriori: ⁊ inter anteriorē ⁊ posteriorē: ⁊ iō magnificabať ⁊ elongabať a dextro de magno ad magnuꝫ: ⁊ mediāte ipso cōtinuat spūs anteriorꝭ cū virtute posteriori ⁊ declinat ad virtutē memoratiuā: ⁊ tegit se tegmento sperico ⁊ iterius ꝯcauo: ⁊ hoc vt nō incurrat occasiones extrinsecas: ⁊ vt sit fortis ad patiendū cōtactū membrane gradate: ⁊ ad ipsuꝫ cōiungunť ventriculi anteriores: ⁊ ista via est vnus vētriculus p se. Et est via deferēs a formatiua ad memoriā: ⁊ tunc bene cōplebiť cognitio fit tu scis: ⁊ signū situs vtutū in istis est pp egritudines earū que destruūt opationes. Et mēbrana subtilis itrat in vētriculos cerebri ⁊ coopit illos quousq̄ ꝓueniat ad partē posteriorē: cui sufficit sua durities loco coopimēti mēbrane: ⁊ anterius cerebri sunt vie serrose in gbus transit spūs aialis: sicut in suis ventriculis: q. nō in oi tpe apiūť illi vētriculi neq̄ ampliant aut spūs paucus est: vt per hunc vētriculi aperiant tñ. Et q. spūs cōplet sua opatione alteratione ex cōplone cardiaca ad cōplexionē medulle: ⁊ hoc est p ꝺecoctionē qua ibi decogť: decoctio vo istius erit per motū ⁊ diuisionē māe in locis decoctionis ſm modū decoctionis in epate: sed serra est magis aperta q̄ posterior est: quia est proporcio serre ad serram que est mēbri ad membriū: ⁊ causa q̄re posterior pars fuit minor anterioꝛe est ibi: ⁊ inter ventrē: ⁊ vētriculū inferiorē posteremū diuidunť due vene maiores que transeunt ad medullā quas noīabimus: a gbus ꝓcedunt rami cōtexti quasi in secūdina g sunt sub medulla: ⁊ facta sunt istis ramis sustentamēta quasi glādule que implēt vacuitates que est iter illas: sicut ⁊ in alys venis ramificatis: q̄m ca ro glāduloſa implet vacuitates aliarū: ⁊ iste glandule cō iunguntť cū figura ramoꝝ ſm modū ꝓdictū texture venarū vt supra: ⁊ dilatant ſm dilatationē ramoꝝ. q̄usq̄ cōpleat ramificatio: ⁊ stet textura ſm similitudinē secūdine: ⁊ ibi gescunt: ⁊ particule medulle que cōprehendūt ptē mediā sue particule que sunt supra sunt q̄si in figura vermiculi: ⁊ ille particule sunt serrose: quasi ſm longitudinē: ⁊ cōiuncte vna cū altera: vt habeat quo amplietur ⁊ quo cōstringat ad modū vermis: ⁊ pars interior q̄ est super mēbrana ⁊ mēbrana que ꝓtinet medullā: ⁊ est illa mēbrana cōposita sup duo additamēta que sunt q̄si crura: ⁊ sunt quasi ꝓpinqua: neq̄ sunt multū remota: neq̄ multū ꝓpinqua: ⁊ sunt appolita duobus ligamētis que dñr chorde: ⁊ hoc ne auferant aliqñ vermiculi: ⁊ qñ angustata fuerit sua latitudo colligit illa: ⁊ ꝑdicta mēbrana natat supra duo additamēta predicta: ⁊ capita illarum cū eleuant habēt modicā distantiā: ⁊ ligamenta sua sunt quasi capilli: ⁊ illa portio que est sīlis vermiculo cū ipulit additamēta cōiungit ea: ⁊ claudit distātiā que media est iter illas: ⁊ cū cōstringit ad locū amplū: ⁊ dilatat eorū latitudo: ⁊ recipiūt distantiā modicā: ⁊ hoc cū cōstringit vermiculus: ⁊ vermiculus qui vadit posterius ē gracilior alys: ⁊ aliquātulū tumescit: ⁊ ista duo additamēta assimilant duabus vuis: ⁊ ille due vie nō habēt in se aspe ritatē: sed potius planicie: vt melius possint ꝓplicari: vñ etiā simul poterūt mouere cū mouent q̄si eēnt res vna. ⁊ in cerebro sunt duo fozamina ad expellēdū supfluitatē ⁊ vnū anterius: ⁊ reliquū a medio basis: ⁊ in ventriculo posteriori nō fuit fozamē: q̄m ipse est in vltimo: ⁊ parvus respectu alioꝝ: ⁊ pp hoc non patiť fozamen. Et ventriculus intermedius cōmunicat cū extremis: ⁊ iam positus est: ⁊ etiam locus per quem exit supfluitas a nucha: ⁊ est ille ei ꝓpzius: ⁊ posterior pars communicat: ⁊ in via medy: q̄m due vie ex trāsuerso ꝓcedētes cōueniūt in vnuꝫ fozamen: cuius initiū vie est in mēbrana subtili: ⁊ trāsit in mēbranā dictā: ⁊ cū pertrāsierit aliquātulū in mēbranā: obuiat cuidā vie que assimilat glādule: ⁊ ē quasi spera depzessa in vtraq̄ parte: ⁊ est illa substātia inter membza dura: ⁊ fozamē basis: ⁊ in alia via reperiť os colere. Et iā dixit Arist. q. nō est in suba medulle sanguis: ⁊ debes intelligere q. nō est in suba eius sanguis ſm q. iam mutatus est in aliā humiditatē: ⁊ dixit q. nō sunt vene in sui substātia. Et voluit itelligere: q̄m ille veniūt: ⁊ discurrunt ad mēbza: ⁊ orificia venarū transeūt in illā quousq̄ pñt sugere ab eis necessariū nutrimētū. Et i suba sua nō est textura venarū sicut in carne vel corde vl epate: ⁊ te sta superior est spissior: vt melius defendat ab occasionibus: ⁊ est vt sit lenior: ⁊ medulla est frigidior inter membza ꝓncipalia: ⁊ hoc percipitur tactu. Et dico: quia quādo erit medulla remota ab extremitatibꝰ cozporis: ⁊ est ꝓncipium neruorum motiuorum ⁊ sensuum: ⁊ nerui motiui: cū remoti fuerint a suo ꝓncipio debilitāť: vt nō possint mouere extrema cozporis: tunc creata fuit nucha. vt esset principiū illorum neruorū a propinquo: licꝫ etiā

in ea sit iuuamentum ad retentionem spondilium. Et si caput esset principium neruoꝝ oium. eius quātitas deberet esse maioꝛ. et tunc ponderaret supra corꝑ nimiuꝫ.

¶ Capitulum. VIII. De anothomia neruoꝝ.

Sed iuuamentū neruoꝝ quoddā est per se quoddā p accīs: ꝛ p se est illud qō dat mediāte sensu medullā: ꝛ motū ad oīa membꝛa. Et iuuamentū p accīs est qō neruꝰ oziūt a cerebꝛo: ꝛ faciūt carnē nimis fortē: ꝛ faciunt membꝛa īsensibilia sentire: vt epar pulmonē: ꝛ splenē renes: ꝛ hoc cū fuerit apostema in eis vel ventus. ꝛ principiū neruoꝝ est scōm modū ꝓdictū medulle: ꝛ eius extremū est cutis a qua fila quedā sunt venientia ad cutē que īmiscentᵉ neruis in cute. Et medulla est ꝑnᵐ duplr neruoꝝ: qꝛ quedā est principiū medulle mediate. ꝛ q̄dā est ꝑncipiū sine medio: ꝛ pōt sciri hoc per neruos descendētes a capite ad membꝛa īterioꝛa vt epar ꝛ pulmonē: qm̄ illiner ui qui elongati sunt a ꝑncipio suo firmanᵗ musculis: ꝛ apposuit eis quoddā cozᵖ qō est mediū iter neruū: ꝛ cartilaginē: ꝛ est ꝓueniēs ī sui ſuba nernis qn̄ īclinanᵗ: vt epiglotis: ꝛ aliud qō est in radicibus costarū: ꝛ tertiū est in loco ad qđ finiᵗ pectus: ꝛ aly neruꝰ qui dāt sensuꝫ ꝛ motū ſm viā rectā: qꝛ sunt ꝓpinquioꝛes suo ꝑncipio: ꝛ non fuit eis necesse fortuositas: vt eēnt duriozes: ꝛ fortiozes: ꝛ ideo faciens sensum nascitur ab anteriozi: qō est magis humidum. Et motiuus a posteriozi: qō est magis siccū: ꝛ a medulla nascunᵗ. 7. paria neruoꝝ. Et primū par habꝫ oziginē a duabꝰ medullis ꝑmis anteriozibꝰ: vbi. ſ. nascunᵗ due mamille olfatus: ꝛ est paruū ꝓfozatū: ꝛ ille qui venit a dextra vadit ad sinistraꝫ: ꝛ ẽ̄: ꝛ supponuntᵗ sibi in modū crucis: ꝛ ita ꝓcedit illud par ad oculos: ꝛ aperiuntur illi nerui quousqꝫ poterūt recipe in suis oziciys humozē vitreū: ꝛ qñ trāseunt suā fixionē ꝓcedunt ſm viā rectā: ꝛ iā dixerunt isti fixioni tria iuuamēta: ꝛ est vnuꝫ: vt sit ſpūs extensꝰ ex vno oculo ad aliū: cum peruenit ad ꝑmū aliqua occasio: ꝛ ꝓp hoc cū claudiᵗ vnus oculus vigozat aliusꝫ: ꝛ scōꝫ iuuamentū: vt ſpūs redeant in eadez distantia: ꝛ hoc ne oē visum videat duo: ꝛ iuuamētū tertiū ẽ: vt iter se in sui ꝓiunctiōe ꝓfortēᵗ ꝛ nō ꝓfortāᵗ in tuꝫ a sui cōiunctōe: ꝙ vī ꝙ ibi sit eoꝝ oziꝺo: ꝛ scōꝫ par nascitᵗ post oziginē ꝑmi paris. ꝛ exit post ꝛcauitatē ossis oculi: ꝛ diuidiᵗ in musculos oculi. Et istud par est grossuꝫ multū: ꝛ hoc est ꝓpinquū medulle humide. ſ. sue oziginī: ꝛ ita nimis esset debile ꝓp sui mollicie nisi eēt grossuꝫ multū. Et ꝓpter qꝛ nō iuuaᵗ istō par ab alio: qꝛ par tertiū moneᵗur ad mouēdū membꝛū magnū ſm medullā inferioꝛes: ꝛ tūc nō pōt iuuare scōꝫ par. imo est opus vt iuuaᵗ ab alio sicut dicemᵘ post. Sed par tertiū nascitᵗ a medio eiᵘ medulle q̄ est anteriᵘ: ꝛ ei qō est posteriᵘ sub basi cerebꝛi. Et misceᵗ modicū cū q̄rto pariꝫ: ꝛ post diuidiᵗ ab illo p. 4. ramos: ꝛ est vnᵘ ramᵘ exiēs ꝓ foramē qō ītrat venā apopleticā quā numerabimᵘ postꝫ: ꝛ descēdit ꝓ collū q̄usq; pueniat ad diafragma: ꝛ post ꝺescēdit ad membꝛa nutritiua. Et alius ramus descēdit ꝓ foramē qō est in osse timpoꝝ post q̄ receſſit ab illo loco cōiungitᵗ cū neruis qui veniūt a pari gnto. Et alius ramᵘ qui eleuaᵗ per foramē per qō exit ramᵘ scōi paris: qꝛ hꝫ ꝓcedere ad membꝛa q̄ sunt anteriᵘ in facie ꝛ nō eēt bonū: vt trāsiret ꝓ foramē ꝑmi paris: qꝛ supiduceret ei angustiā: ꝛ ipediretᵉ eiᵘ effectᵘ nobilissimᵘ: qꝛ est nobiliꝛ aliꝰ sensibᵘ: ꝛ cōstringeretᵉ illi: ꝛ impediretᵉ suᵘ effectᵘ: ꝛ iste ramᵘ postq̄ exierit modicuꝫ diuidiᵗ ꝙ multos ramos. scꝫ ꝙ tres: ꝛ vna ꝑs vadit ad lachrymalia: ꝛ ad maxillas: ꝛ timpoꝛa ꝛ frontē: ꝛ ad palpebꝛasꝫ: ꝛ ꝑs scōa per foramē trāsit: qō est in osse nasi: ꝛ penetrat ad nares in suis pāniculis: ꝛ 3ª. ꝑs q̄ nō est qua descēdit ꝙ vacuitates: ꝛ postq̄ exit ab alia vacuitate ramificaᵗ in duo: ꝛ vnᵘ ramᵘ itrat ꝙ os: ꝛ diuidiᵗ ad dētes sicᵗ distinguiᵗ manifeste ꝙ anothomiā: sꝫ alia pars non ita bene: ꝛ pars hui⁹ rami diuidiᵗ ad mandibulā superioꝛē: ꝛ aliᵘ ramᵘ diuidiᵗ in cutē fanciū: ꝛ in extremitatibᵘ nariū: ꝛ in labꝛo supioꝛi: ꝛ iste sunt ꝓtes paris tertij. Sꝫ ramᵘ q̄rtᵘ huiᵘ paris tertij trāsit ꝙ vnū foramē qō est in mādibula superioꝛi: ꝛ vadit ad linguā: ꝛ diuidiᵗ in ramos in duplo ligue supioꝛi: ꝛ dat ei sensuꝫ ꝓpriū ꝛ gustū: ꝛ qō residuū est de illa ramificatione diuidiᵗ ad dētes inferioꝛes: ꝛ mādibulā inferioꝛē: ꝛ labiū inferi⁹: ꝛ ꝑs q̄ venit ad linguaꝫ est subtilioꝛ q̄ que vadit ad oculū. Et hoc qꝛ equiparatur ei in fortitudine: qꝛ ista ꝑs est remota ab humiditate medulle: ꝛ efficiᵗ ꝓp hoc fortioꝛ: ꝛ reliq̄ ꝑs q̄ vadit ad oculū opꝰ ꝙ sit grossioꝛ: qꝛ est debilioꝛ eo qō est ꝓpe humide. Sed par q̄rtū nascitᵗ post tertiū: ꝛ est ꝓpinquius medulle basis. Et misceᵗ cū. 3. ꝛ post diuidiᵗ ab illo sic ꝺiximuꝫ ꝛ venit ad palatū: ꝛ dat sensum: ꝛ est par modicū: ꝛ est durus. 3. ꝛ hoc qꝛ palatū: ꝛ eiᵘ ꝑnaculus ꝺꝛ esse durius q̄ pāniculus ligue. Sed par quintū glibꝫ ramus illiᵘ findiᵗ tur ꝙ duo: ꝛ aliqs ꝙ. 4. q̄tas: ꝛ nascitᵗ a duabꝰ ꝓtibus medulle: ꝛ ꝑs ꝑma vtriusq; ramoꝝ istiᵘ paris vadit ad telā auricularū diſpgitᵗ ꝑ illā: ꝛ ista pars nascitᵗ in veritate ab anteriozi medulle: ꝛ cū ea fit sensus audit⁹. Et ꝑs scōa est mino: ꝑma ꝓte: ꝛ exit ꝙ foramē ossis petrosi: ꝛ ducitᵗ per foramē cecū: qꝛ est multū tortuosum: ꝛ fuit tale: vt eius iter esset lōgius q̄tenus neruus in via longa esset durioꝛ: ꝛ postq̄ ita ꝓcesſit cū neruis paris tertij: ꝛ vadit plus, ad ꝓtes manifestas maxillarū: ꝛ qō remāsit de istis iuit ad musculos timpoꝝ. Et neruᵘ gustus nascebaᵗ a pari q̄rto ꝛ neruus audit⁹ a pari gnto: ꝛ hoc qꝛ neruus audit⁹ est di scoopertᵘ ad recipiēdū aerē sonoꝝ. ꝛ iō fuit durū ad resistendū occasionibᵘ. ꝛ iō nascebāᵗ a posteriozi. ꝛ sunt multi musculoꝝ timpoꝝ nerui. ꝛ icuruanᵗ esse. ꝛ posuerunt musculū ocnli sup vnū neruū. qꝛ foramina oculoꝝ indigent aptitudine per neruū magnū ꝛcauū deferēteᵉ visuꝫ: ꝛ tūc ꝛcauitates oculoꝝ nō patiebāᵗ occupatōe oculoꝝ a se: aut foramina multa: sed nerui timpoꝝ idigebāt duricie: ꝛ nō idigebāt grossitudie: qꝛ grossitudie: q̄ iduceret eis pōdus: ꝛ q̄uitatē ad motū: ꝛ adhuc exitᵉ eoꝝ est eis petrosuꝫ durū: ꝛ patiᵗ: vt in eo sint foramia multa. Et par sextū neruoꝝ nascitᵗ a posteriozi cerebꝛi: ꝛ est ꝓpiguū cū gnto: bis cōiunctū cū gnto: ligamētis: ꝛ mēbzana. ita ꝙ vt esse vnicus nerus totū: ꝛ post diuidiᵗ ab illo: ꝛ exit a foramine. qō est ꝓpinquū facere laude littere: ꝛ ante suū exitū ramificabatur in partes tres: ꝛ omnes illi rami exiuerunt per illud foramen in vnum: ꝛ vna pars illoꝝ vadit ad nodū gutturis: ꝛ radices ligue: vt iuuet par septimū ī suo motu: ꝛ alia ꝑs descēdit ad musculū spatulaꝫ: ꝛ ad illud qō ei ꝓpiquū est: ꝛ plus illius ſpargitᵗ super musculum amplum in spatula: ꝛ est ista pars bone q̄uitatis. Sed pars tertia est maioꝛ istis duabus partibus: ꝛ vadit ad omnia interioꝛa vbi ascendit vena apopletica: ꝛ ꝙiungitur cum illa vena. ꝛ cū fuerit ꝓpe epiglotū ramificabitur per multos ramos. ꝛ illi rami intrabunt musculos epiglotis. quoꝝ capita sunt versus surſum. ꝛ cooperiūt epiglotū. et suas cartilagines. et cū ptrāsiᵉrint epiglotū exeūt ab illo gd. rami. ꝛ itrāt musculos quoꝝ capita sūt vsus vnū. et sunt illi q̄ iuuāt ad cooperimētū cimbalaris supra nodū gutturis. et ad eiᵘ agtionē postq̄ neciuꝫ fuit. vt traberent versus vnū. et ideo vocabitur neruus trāsiens sus. Sed fecerūt istuꝫ trāsiuersuꝫ descēdere a medulla. qꝛ nuchati nerui si eleuareᵗ: eleuareᵗ oblique nō recte a suo ꝑnᵒ: ꝛ nō traberēt ad vnū cōueniēter: iꝫ sūt creati a pari sexto ꝓpter hꝫ: ꝙ illō qō est in illis de neruis le-

nibus: ⁊ lentificatione illud qō erat de mollicie in pari quinto. Et tunc iam ſparſi ſunt in muſculis faciei: ⁊ ſibi pertinentibus. Et ſeptimū par non deſcendit recte ſicut ſextū: ſed obliquū: ⁊ q⁹ omne aſcendēs ⁊ poſt deſcēdens: op⁹ q⁹ firmeť ſuper fundamentū ad modū rotule: hac de cā poſuerūt nernos iſtos ſeptimi paris foztes: ſicut eſt vi dere in ſitula putei aſcendente ⁊ deſcendente: ⁊ duros ⁊ lenes: ⁊ tunc nō fuit tale iſtud par ſicut arteria magna: ⁊ aſcendētes iſtius paris rami in ſiniſtra ꝑte obuiant huic arterie: ⁊ iſta arteria eſt recta: ⁊ ampla: ⁊ inoluiť aſcēdēs cū iſta arteria: ſed nō eſt in eis poſita firma cōſolidatiōe: ſed aſcendens a ꝑte dextra nō habet vicinitaté cū iſta ar teria ſm narrationé ꝓmā: ſed accidit ei vicinitas ꝑ quā dā ramificationé exeuntē ab illo: ⁊ etiā: q⁹ amiſit rectitu dinē in ſitu cū obliquabať ad aſcellas: ⁊ tūc nō pōt defi cere a bonis ligamētis cū eo ſupza qō eſt firmatū: ⁊ hoc quia recuperauit in ligamētis qō accidit ei ex gracilita te. Et ſapientia in faciendo iſtos ramos a ſuo ꝓncipio elō gari: fuit: vt quatenus in elōgatione neruī recedētes eēnt foztiozes: ⁊ magis duri: ⁊ foztioz de neruis recedentibus eſt ille qui ſpargiť inter cimbalaré: ⁊ cōcauitaté pe. talis: ⁊ nomē nō habētis cū ramis quozundā neruoꝝ ad iuua mentū. deinde iſti neruī deſcendūt ⁊ faciunt ſe ramos in mēbranis diafragmatis: ⁊ in eoꝝ muſculis: ⁊ in cozde ⁊ pulmone: ⁊ in ſuis arterys: ⁊ venis: ⁊ qō reſiduū eſt tran ſit in diafragma: ⁊ cōmunicat cū eo qō deſcendit a parte tertia. Et ſpargunť in mēbranis ſplenis: ⁊ epatis: ⁊ alioꝝ nutritiuoꝝ: ⁊ finiť ad os planū. Sz ēt par ſeptimū ſuū ini tiū eſt a termino cōmunicāte termino medulle: ⁊ nuche: ⁊ vadit plus de eo: ⁊ ſpargit ſe ad muſculos mouētes lin guā: ⁊ totū reſiduū de hoc eſt foztaſſe ſparſuꝫ ī alios mu ſculos vicinos iſtis: ſed nō ſemꝑ: ſed q⁹ aly nerui fuerūt ad alia opera: ⁊ nō fuit bonū: vt facerent foramina in ꝑta in anteriozi: neq; verſus vnū fuit magis dignū: vt veni rent motozes ligue ab iſto loco: poſtq; venit ſuus ſenſus ab alio loco: ſed ſunt nerui ſpondiliuꝫ. Sed nerui qui na ſcuntur a nucha: ⁊ ſunt nerui qui ꝓcedūt a nucha per col lū. s. paria. Et eſt vnū par cuius exitus eſt a ſpōdili ꝓio: ⁊ ſpargiť in muſculos capitis: ⁊ eſt par modicū: ⁊ fuit me lius: vt ſuus exitus eſſet gracilis: ſicut tu ſcis in caplo de oſſibus: ⁊ ſcōm par ſuus exitus eſt inter ſpōdilia. ſ. ꝓmuꝫ: ⁊ ſcōm. Et intelligo foramen nominatū in caplo oſſium: ⁊ plus de eo ducit ſenſuꝫ tactū ad caput cū ſubit oblique aſcendit ſuper ſpondilia: ⁊ reuertiť tozmoſe ad anteriuſ: ⁊ ſpargiť ſup ꝑtē ſilueſtré auricularū. ſ. tozmoſuꝫ: ⁊ tūc recuperat incurtatiōné ꝓmi paris nō potentis de ſui pui tate ramificare per illas ꝑtes ad quas ramificať ſcōm par: ⁊ qō reſpectu ſecūdi eſt de iſto pari ītra muſculum qui eſt a poſteriozi colli: ⁊ etiā muſculū planū: ⁊ adducit ei motū. Et par tertiū eius ozigo eſt: ⁊ ſuus exitus a foza mine qō eſt inter ſpōdile ſcōm ⁊ tertiū: ⁊ tūc ramificať: ⁊ vnus ramus ſpargiť ītra muſculū: ⁊ in eo. ſpargunť ra muli eius qui cōſtringunt caput ad collū: qui diuertūt ca put dextra ⁊ ſiniſtra: ⁊ deinde eleuāt ſe ad ſpinas ſpondi liū: ⁊ qñ applicabiť cū eis cōiunget ſe cū radicib⁹ ſpina rū. deinde aſcendēt ad earū capita: ⁊ miſcebunť cuꝫ liga mētis: ⁊ mēbranalibus que naſcunť ab illis ſpinis. deinde perfozāt tendētes ad ꝑtes auricularū: ⁊ in alys alia libus ab boie vadunt vſq; ad auricalas: ⁊ mouēt muſcu los auricularū: ⁊ alius ramus aripit: anterius vſquequo intret muſculū. Et initio ſui aſcenſus ímiſcenť cū eo ve ne: ⁊ muſculi circūueniētes ipſuꝫ ex omni ꝑte: ⁊ hoc vt erit foztius in ſe: ⁊ iā etiā miſcet ſe cū tꝫpozib⁹: ⁊ etiā cū muſculis auricularū bzutozū: ⁊ maioz eius ſparſio eſt in muſculis fauciū. Et par quartū ſuus exitus eſt a foramie qō eſt inter tertiū ſpōdile ⁊ q̄rtū: ⁊ diuidiť ab anterius: ⁊ poſterius: ⁊ ſuū anterius eſt paruū: ⁊ iō iuoluit ſe cū quin to: ⁊ iā dixerūt q⁹ ab illo trāſit ramiculus ad moduꝫ tex ture aranee: ⁊ tēdit ſupza venā apopleticā quouſq; pene trat ad diafragma: ſup ambas partes diafragmatis: que diuidit pectus: ⁊ maioz eius tēdit ſurſuꝫ: ⁊ tūc intrat fun damenta muſculoꝝ quouſq; perueniat ad ſpinas: ⁊ tunc tranſmittit ramiculos ad muſculū colli ſilueſtris: qō eſt inter collū ſilueſtre: ⁊ caput. Deinde diuertit ſe ad ante rius: ⁊ cōtinuat ſe in muſculis maxillarū: ⁊ auricularū in brutis: ⁊ antequā deſcendat ad dozſum. Et par quintum eius exitus eſt a foramine q⁹ eſt iter quartū ⁊ q̄ntū: ⁊ ra mificat ſe in duo: ⁊ vn⁹ illoꝝ eſt anteriozi: ⁊ eſt minoz eo qō itrat muſculū maxillaꝝ: ⁊ muſculū faciente declina re: ⁊ oēs alios muſculos cōmunicantes cū capite: ⁊ collo Et ſecūdus ramus diuidiť: ⁊ vn⁹ illoꝝ eſt medius inter primū ⁊ ſcōz: ⁊ ramus ſecūdus itrat ſupiozē ꝑtē ſpatu le: ⁊ miſcet ſe cū partibus ſexti ⁊ ſeptimi. ⁊ ille etiā ramu lus ſcōs miſcet ſe cū ramis q̄nti ⁊ ſexti ⁊ ſeptimi: ⁊ trāſit ad mediū diafragmatis. Et par ſextū ſeptimū ⁊ octauuꝫ exeūt ab aly⁹ foraminibuſ ſcōz ordiné. Et par octauū bz exitū ꝓ foramē cōicans iter poſtremū cernicalis: ⁊ ꝓnci piū dozſi: ⁊ imiſceť ſui rami mixtiōe fozti. Sed plus ſex ti itrāt ſupficiē ſpatule: ⁊ vna ꝑs illiuſ: qō eſt ꝑs q̄rti: mi nus ꝑte q̄nti intrat diafragma: ⁊ ſeptimi plus itrāt adiu toziū: licz qdā ſui ramuli itrēt in muſculos capitis cerui cal⁹ ⁊ dozſi: ꝭcomitātes ramulū q̄nti itrāt ēt diafragma. Sed. s. poſt imixtionē itrat aſeyd cutē: ⁊ brachy: ⁊ illius intrat nihil diafragma: ſed qō ꝓcedit de q̄nto ad ꝓtem minus nō trāſit ſpatulā: ⁊ ēt de ſeptimo nihil tranſit ad iutoziū: ſz qō venit de ſpatula ad aſeyd exit de. s. innolu tū cū ꝑmo g naſciť de ſpōdilibus. ⁊ ad dozſuꝫ vadit. ſed de iſtis etiā dederunt diafragmati parté: ꝑter neruos nu che: vt ſit illud qō deſcendit ad illos veniēs ab altero: ⁊ ſic meliozabiť ibi partitio ⁊ ꝓpzie cū eſt itentio ad ipſuꝫ mēbranā: que mediat pectus: ⁊ nō fuit poſſibile q⁹ veni rēt ad iꝑm nerui a nuca recte: ſine fractiōe ad angulū re ctū: ⁊ ſi oēs nerui deſcēdētes ad diafragma deſcenderēt a cerebzo eſſet iter minus lōgū: ſed poſuerūt cōtinuatio né neruoꝝ cū diafragmate mediocriter: q⁹ nō eēt ꝓtinua tio eoꝝ cū diafragmate bona: ſz cōtinuarenť cū extremi tib⁹: ⁊ ꝓp ꝑ ꝓtinuáť in medio: aut ſi eēnt ꝓtinuate cū eo ſm pariferiā: ⁊ nō eēt ꝓtinuatio ſm viā rectā: q⁹ muſcu li faciūt motū cū extremitatib⁹: ⁊ circūferētia eſt illō qō mouet de diafragmate: ⁊ tūc opus eſt: vt nerui finiáť ad ipſuꝫ: ⁊ nō ꝑn⁹ eoꝝ in ipſa. Et tūc q⁹ necīū fuit: vt intret diafragma neru⁹ ꝓtinuabať cū eo: ⁊ ei⁹ ꝓtinuatio cuſto diť ꝑ mēbranā deſcēdēte in medio pectoris: ⁊ q⁹ opatio bui⁹ mot⁹ eſt nobilis: ponebāť ꝓpria ꝑn⁹ ſuis neruis: ne ſi vnū eēt cito ledereť. Sz nō nerui nucbales g ſunt ī ſpō dilib⁹ pectozis: ſz bñt ꝓmū par exiēs iter ꝓmū ſpōdile: ⁊ ſcōs pectozis: ⁊ diuidit ſe ꝑ duos ramos: ⁊ maius ramifi cať ſup latera ⁊ ī muſculos dozſi: ⁊ aliud itrat ex tēſe ſup latera ꝓma: ⁊ cū neruis deſcēdētib⁹ a collo aſſociať: ner uis dico veniētibus ad alia ꝑtē quouſq; tēdāt ad manū: ⁊ vadūt quouſq; veniant ad aſeyd: ⁊ palmā. Et ſcōs par exit a foramie: qō ſegť ꝑdictū foramē: ⁊ vna ꝑs illiuſ vā dit ad manifeſtū ad iutoziū: ⁊ ituat ipm ad ſenſuꝫ: ⁊ qō re manet de ipſo cū pariſ⁹ reſiduis ꝓungiť: ⁊ oēs vadūt v ſus muſculos ſpatule q ſūt ſupza: ⁊ mouēt ſuos muſculos ⁊ muſculos dozſi: ⁊ tc qō fuerit de iſtis neruis naſcēs: ⁊ ñ itrās muſclos ſpatule itrat muſclos dozſi. ⁊ muſculos q ſunt inter metafrena: ⁊ inter latera ſilueſtria: latera dico poſita extra pectus: ⁊ illi quozum exitus eſt a ſpondili bus laterū ad ſoz intrat muſculos qui ſunt iter latera: ⁊

musculos ventris:⁊ currunt cum ramulis istorū neruo-
rū vene non pulsatiles:⁊ pulsatiles:⁊ intrant ad nuchaz
cum exituris predictorū neruorū:⁊ musculi qui nascunt
a pectine dorsi cōmunicāt:⁊ qz vna pars illarum intrat
musculos dorsi:⁊ alia pars intrat musculos vētris:⁊ ad-
huc musculos qui sunt dorsi in parte domestica dorsi:⁊
alia pars intrat musculos ventris:sed tria superiora tuol
uunt se cū neruis descendētibus a cerebro in cāna.in ali
quibus. Et duo paria iferiora mittūt ramulos magnos
ad partes coxarū:⁊ miscent se cū ramis paris tertij:⁊ cū
illo ramulo primoz neruozuz:⁊ aliud similr:nisi qz ista
duo non pertrāseunt iunctura pixidū anche:⁊ rotule co-
xe:sed aly transeunt ad crura.Et dria est iter ,puentum
neruozū ad manus:⁊ ad pedes:qm nō similr coniungit
aduntozū cuz pixide spatule:⁊ coxe:⁊ cum pixide anche:
neqz similr se habēt hinc inde nerui ad suā oziginē quā-
tum ad propinquitatē in situ.Et neruozū descendentiū
ad pedes quidā descendunt a parte domestica:⁊ quidaz
a parte siluestri.⁊ quidā a parte occulta duoz ossiuz cru
ris:⁊ quia nerui quidā appropriati pedibus non potue-
runt recte venire ad pedes pp musculos igeniata est nā
in eis:vt trāsirent per locū testiculoz vsqz ad pectinē:⁊
a pectine transeunt vsqz ad musculos pedis vsqz ad iun
cturā genuū.Sed nerui qui exeunt a pectine dorsi quos
determinauimus imiscēt se cū predictis neruis:sed resi-
duū pariū:⁊ vnuz exiens a pectine dorsi imiscent se in
musculos manuū:⁊ vge:⁊ vesice:⁊ mīcis mēbz anevētri.
⁊ supficiei interiozis pectinis venter:⁊ musculi qui veni
unt a pectine dorsi.

¶ Caplm.IX. De anothomia ossium:⁊ cartilaginum.

Lib. 1cdo de pn. aialium. capi. nono.

ET dixit Ari.q ossa ⁊ cartilago sūt fa-
cta:vt sint scutū ⁊ fundamē-
tū corporis:⁊ sunt quedā aialia que non bīt
iunctura5 mouētes ossa sua:aut suas testas:⁊
habēt corū durū circundans ipsuz: sicut ca-
lapagil:⁊ quedā bīt suū duruz ad interius:⁊
suū molle extra sup durum:vt malachie:⁊ talibus fecit
natura carnē mediā iter verā carnē:⁊ neruū:⁊ non findi
tur sua caro ꝑm longū nisi ꝑm latuz per infiale:⁊ hoc:vt
suū neruosiuz sit magis sustentnas ipsuz.Et aialia anulo
sa bīt suū exterius mediū inter neruū.Et positi sunt sui
anuli ligati:ita tū qz pōt elongari:⁊ constringi:⁊ non inue-
nimr in bꝰ aialibus diuersa principia venarū ⁊ arteria-
rū:⁊ hoc vt melius custodiar.Et ossa leonum sunt dura
mlt̄ū:⁊ nō bīt fozamē:⁊ cū collidīt vnū cū altero emit-
tunt ignē.Et multa aialia bīt cartilaginem loco ossis:⁊
sunt indigentia talia multa circūuolutione:⁊ erit multa
humiditas in sui suba:⁊ erit aquosa ⁊ pauca terrestritas:
⁊ illa trans bit in cozium:⁊ talia aialia nō babēt cōpara-
tionē in obtundo rebus duris:⁊ aliqñ adiuuatur nā in
istis cū spinis.Et cartilago que similis est medulle repit
in piscibus:⁊ spine:⁊ vngues:⁊ cornua ossea sunt oia que
sunt dura ad sustentandū vt vngule in brutis:⁊ quedā foz
tia:vt sint arma sicut cornua:⁊ qñqz vngule sunt arma:
vt in equis:⁊ quedā sunt in aiali sic cemētū sic spodilia
super que componr corpus.vt spodilia que fiunt:vt fun
damētū nauis:⁊ sicut quedā que sunt sicut scutū:vt ossa
capitis:⁊ quedā arma sunt sicut spine:⁊ quedā ad implē
dū loca:vt parua ossa in iuncturis:⁊ quedā vt alia cōpo-
nantur super ipsa:vt os in radice lingue:qđ assimilar lau
da litterc. ⁊ oia ossa rectificant corpus:⁊ ossa que sunt
ad defendendū vel ad sustentandū nō sunt cōcaua:quia
nō bīt opus ad motū.que sunt babilia ad motū habent
concauationē:vt retineant suū nutrimentū ne indigerēt
nutrimento ab alio:⁊ ideo ad cōseruationē nutrimēti fa
cta sunt dura:⁊ vacuitas iuuat ad lenitatē ⁊ iuuamenta
sue duricie est:vt nō frāgar in motibus foztibus:⁊ iuua
mētū medulle.vt nutriat:⁊ remolliat ne siccet a motu:⁊
os qñ factū est ad solū motū:tunc cōcauitas est parua:⁊
qñ ad motū:⁊ lenitatē sunt cōcaua multū.Et os colatu
re factū est:vt per ipsum exeat superfluitas:vt in cōposi
to retineat de nutrimento:⁊ per sua foramina intret su
mus odozosus:⁊ oia ossa sunt sibi coniuncta:nisi q inter
quedā est cartilago:aut sibi sile:⁊ quedā nō indigebāt in
medio sicut mandibula inferior:⁊ quedā ossa sunt cōiun
cta ꝑm iuncturas habiles ad motū:⁊ quedā ꝑm iunctu-
ras difficiles ad motus:⁊ quedā consolidātur foztiter:⁊
babiliter ad motū est cū vnū pōt moueri sine altero:est
autē difficilis motus cū vnū nō pōt moueri sine altero:
sicut in rasceta:⁊ cōsolidatio est:vt in costis anteriozibus
cozdi:foztissime autē cōsolidari dicunr:sicut cū vnu est
perfozatū:⁊ additamentū alterius intret ipsuz:vt dentes
in mādibula:⁊ serrosa sunt sicut in cellula capitis:⁊ que-
dam sunt coniuncta ꝑm superficiem in latuz sicut in fe-
riora spondilia:⁊ quedam in longū:vt duo focilia.

¶ Caplm.X. De distinctione membrozū principalium.

ET arbozes non indigebant expulsi
uis mēbris: quia aialia
non fugunt suū nutrimentū puruz ex terra:
sed recipiunt vnā masaz intra cuius vna pa
est superfluitas:⁊ alia cibus cū fuerit altera-
tū:⁊ qō recipiūt intra transit in diuersas naturas:qz mē
bra cōsimilia sunt diuersarū naturarū:⁊ non arbozes si-
militer:sed arbozes fugunt cibū in quo nō est superfluī-
tas:⁊ si fuerit superfluitas in eis:erit illa ꝑm modū sup-
fluitatis tertie digestiōis in aiali:⁊ tūc membrū recipies
illud qō est in potētia cibus cibar in eo qꝰ est in ipso pu
rus cibus z opus est:vt de illo transeat ad locū superio-
rē:qm si transiret multū in vnū debilitare attractio rei
pōderose in sursuz:⁊ mēbrū eyciēs positū fuit subtuz ea
dē cā:⁊ posuerūt membrū in quo situs est primus caloz in
medio:qz fundamētū dz ee in medio:⁊ operator agēs dz
esse propiquus quieti:qz quies dz esse ꝑpe mediū:⁊ ope
rator prope quietē.Caput autē cū sit specula eleuar supra:
⁊ posuerunt in eo transitū nutrimenti:⁊ diminuerūt ab
eo carnē:ne multitudo carnis opilationē faceret in eua
porationibus medulle:⁊ caro poneret medulle opilatio-
nē supra tantū sui in caloze:qm vis est:vt sit multū frigi
da.Et propzie iā creatū est in capite os durū:⁊ tunc non
fuit necessariū alio additamēto:sed vtilitas totius teste
capitis est:vt defendat medullā:⁊ diuisio fuit in suis ossi
bus:vt si aduenerit occasio vni ossi illud non accideret
alys ossibus:⁊ hoc etiā:qz non fuit cōueniens: vt in vno
osse esset diuersitas in duricie:⁊ mollicie:⁊ dēsitate ⁊ ra-
ritate:⁊ vtilitas in hoc quatenus esset exitus cuaporatio
nis a cerebro:⁊ posset esse cerebrū potens dissoluere illa
superflua.Et alia vtilitas:vt nerui exeuntes baberēt viā
⁊ alia vtilitas fuit:vt vene nō pulsatiles:⁊ arterie habe-
rent viā ad nutriēdū.Et etiā vt dura mater haberet exi-
turā in serra:⁊ nō caderet super medullā:sed ligarer per
serrā.Et figura naturalis buius teste est:vt sit rotunda
duplici vtilitate:⁊ vna est quonīā figura rotunda est ma
gis capax inter bysoperimetras ⁊ alia:qz rotunda min⁹
recipit occasiones:⁊ creabir cū aliqñtula lōgitudine:vt
nerui exirent nō innimia angustia:z impediměto vnius
ab altero:⁊ procedit aliqñtulū in acutū ante:⁊ retro cū
rotunditate:⁊ ista figura bz duas serras fallaces:⁊ duas
veras:⁊ prima serra cōmunicat cū fronte:⁊ ad modum
arcus:⁊ dr cozonalis.Et alia que est in medio ꝑm lōgū.
⁊ dr sagittalis:⁊ cū cōparauerimus ista ad primā dicetur

tiganalis:ꝛ figura totius est quasi figura arcus a cuius medio eleuaꝫ perpendicularis:ꝛ est talis. ☾∧ Et serra tertia cōmunicans iter occipitiū:ꝛ suam basim:ꝛ est ſm figuā anguli cui⁹ acutus cōiungit cū sagitta:ꝛ dicit serra laude:sed cū cōparauerimus vniuersum ad ꝑdictas suturas erit talis. ☾∧. Sed due serre mēdaces sunt ſm lōgitudinē capitis eā distātes suture que dr sagitta ex vtraq; parte auricule:ꝛ nō ꝓfundant ad iteritus:ꝛ iō dr fallaces serre. Sed tres sunt figure capitis nō nāles: ꝛ vnus illoꝝ est cui diminuit anterior:ꝛ ꝓp hoc amittunt serraꝫ cozonalē:ꝛ serra qñ amittit posterior serrā.ſ. ∧ lre:ꝛ tertius modus qñ amittit vtraq; sutura:ꝛ erit totū rotūdū. Dixit medicus maximus.qñ in isto sperico declinabat ad lōgitudinē:oportet de necessitate:vt i ea fierēt suture adequate futuris ꝓximis:ꝛ ꝓp hoc cōtingit ꝙ essent eā/les ei partes serre:ꝛ iam fuerunt ptes serre in ꝓmo in lō gitudine vna serra:ꝛ in latitudine due serre:ꝛ tūc in lōgi tudine vna erit serra:ꝛ in latitudine vna serra:ꝛ serra latudinis ibit ab vna auricula ad aliā:sicut serra lōgitudinis est in medio longitudinis. Dixit Ari.nō pōt eē in capite figura quarta innālis:qñ si lōgitudo esset eālis latitudini eēt vita abscissa ꝙ figura nālis iducit vitam: ꝛ iō dicit bene maximus medicus cū ipse distīxit tres figuras capitis tñ:ꝛ caput post hoc bꝫ.ſ.ossa.ꝛ q̄ttuor sūt vt parietes:ꝛ.ſ. vt basis:ꝛ sunt duriores q̄ illō supra: qꝛ calus supra latera sunt plures: ꝛ quia necessitas in superioꝛi exegit ꝙ in superioꝛi esset raritas: eo ꝙ in illo loco dꝫ esse carētia pōderositatis:ꝛ dꝫ esse receptaculū vaporū:vt latera posteriora sint duriora:qꝛ remotioza sūt ossibus:ꝛ etiā paries ꝓmus est in fronte:ꝛ terminat ad cozonā surſum:ꝛ versus imū serra transiens per lineā oculoꝝ in supercilys ꝛ cōtinuat se sua extremitas cū capitib⁹ corone. Et parietes qui sunt a dextra:ꝛ sinistra sunt parietes auricularū:ꝛ dr petrales ꝓp sui duriciā terminabimus quēlibꝫ istoꝝ:ꝛ vn⁹ termin⁹ erit serra corticalis. Et alius terminus erit laude littere:ꝛ tertius qui ꝓcedit in vno ad cozonalem:ꝛ anterius vna pars cozonalis:ꝛ a posterioꝛi vna portio laude:sed paries quartus terminatur ad serrā laude:ꝛ in vnū ad cōcantē inter caput:ꝛ dētē scōi spōdilis:ꝛ continuat se inter duo capita laude. Sed basis medulle est sustētamētū totius:ꝛ oiuꝫ ossiuꝫ: ꝛ dicē basis:ꝛ est durū puplici cā:ꝛ est vna qñ duricies melius sustinet pōdus:ꝛ serra:vt essēt minus recipiēs putrefactionē:qm illud os est subm supfluitatib⁹ semp descendēribꝫ:ꝛ vtraq; ossa tympoꝝ sunt dura dupla coperientia.musculos ꝙ vadunt sub tympozibus:ꝛ suus situs est obliquus: ꝛ vocaꝫ par. Et dixit ꝑhs ꝙ sensus tactus bꝫ ꝓncipiū a cozde nō a capite:ꝛ sic gust⁹ qui quodāmō est tact⁹:sed visus:ꝛ auditus:ꝛ olfatus:licꝫ hēant ꝓncipiū a cozde:tñ neq; coꝛ audit:neq; odoꝛat:sed instrm illaruꝫ operationū est cerebrū:sed instrm tactus est caro:ꝛ neruus:ꝛ ambo iueniunt in cozde:sicut ipse dicit ꝙ quedaꝫ istarū virtutū cōplent in radice:ꝛ quedā nō:sicut dicunt medici:ꝙ cerebrū palpat per se:ꝛ nō videt per se.

¶ Caplm. XI. De naturis visus.

Dico igit ꝙ visus exigit hūiditatē aquosam clarā que recipiat impressiones ꝛ tūc opꝫ est vt sit suū instrꝫ suba medullina: sicut cristallina:sed olfatus:ꝛ auditus idigēt duobus fozaminibus per que intret aer:ꝛ vt operet in eis nō operationē que sit frigida:aut calida:aut humida:sed spiritus visibilis:ꝛ virtus illius peruenit ad oculū per nernos opticos:ꝛ isti duo nerui mēbranāt tribus mēbranis:ꝛ due mēbrane cōtinuant cū duab⁹ membranis medulle:ꝛ interior est subtilioꝝ:ꝛ exterioꝝ est duroꝝ. Et tertius ꝙ descēdit ad oculū est descēdēs ad mēbranā teste:sed sunt obtici:vt cito transeat in eo spūs visibilis:ꝛ est qdā qui opilat spūm ne exeat per pupillam:ꝛ isti nerui cōtinuant se cū oculo:vt melioꝛet sua tensio:ꝛ non sint laxi sicut determinauimus ꝓius. Et cū expanditur medulla:ꝛ membrane capitis ampliabunt tunice oculi in sua occupatiōe:quarū medius est cristallinus:cuius anterioꝛ superficies est depressa respectu umoris sphere:ꝛ fuit depressa:vt reciperet impressiones melius:ꝛ iō melius circūuenit oculus in aspectu res parvas:ꝛ iō suū posterius graciliaꝫ:vt melius cōprehendat res ꝙbus occurrit. Et posuerunt istā humiditatē in medio:vt melius custodiret:ꝛ post hanc humiditatē posuerunt aliā que cibat istā:qm iter istā:ꝛ sanguinē sunt gradus:ꝛ est vitreū solutū:qm coloꝛ eius est vitri clari fluentis parū ad rubrē:sed sua claritudo est:qꝛ cibat clarus;ꝛ ruboꝛ est in eo: qm eius modus fuit sanguis:ꝛ nō est adhuc cōplete simlis sube cibande:sed positus fuit posterius:qm descendit a medulla mediāte reti:ꝛ tūc opus est:vt sit ꝙ posterioꝛ. ꝛ iste humoꝛ leuaꝫ super gelidiā vsq; ad maximā perifériā illius.ꝛ ante est albugineus:ꝛ est sicut supfluitas gelidine:qm superfluitas clari est clarū.ꝛ positū fuit añ:qm superfluitas dꝫ opponi cibo ſm situꝫ. Et posita fuit alia: vt gradatim veniat visus ad gelediā:ꝛ sit illi quasi scutū. deide caput nerui ꝓximus ei illō supra ꝙ gelidiaꝫ vsq; ad itermediū albuginei.ꝛ gelidie. Et qō de illo occupat interius vitreū est rotūdū sic rete cōpbēdit suū cōprehēsuꝫ. ꝛ a suo capite nascit textura aranea que est tela subtilis. vt sit distinctio iter supfluū.ꝛ subtile.ꝛ veniat nutrimētū ad ipsum ꝑ rete:ꝛ fuit subtilis ne si eēt dura ꝓp modicaꝫ occasionē impediret visuꝫ:sed caput mēbrane subtilis ipletur:ꝛ texit venis ad modū secūdine:qm est trāsitus certus cibi:ꝛ nō est opus vt eī⁹ oēs ptes sint deputate ad cibū:sed sua ꝓs posterioꝛ:ꝛ dr rete:sed ꝙ est post boc est ali quātulū spissius:ꝛ dr bre coloꝛe ad modū flozis lily iter albū.ꝛ nigrū.ꝛ boc:vt colligat visuꝫ:ꝛ adequet lumē:sic claudim⁹ oculos cū adequamus visum post nimiū defectū visus a luciditate:ꝛ boc vt adequem⁹ visuꝫ:ꝛ iste diuidit iter cozneā ꝛ hūoꝛes.ꝛ iste cibabit cozneā ab eo qō ei venit a retiali.ꝛ nō cōplet sua spera:ne obstet ipzesionib⁹.sicut in vna cū euacuaꝫ.ꝛ cū claudit yetat visum.ꝛ interius vbi occurrit gelidie cooperit gelidia quasi textura quedā que assimilat rei rare.ꝛ leui.ꝛ ꝑ vt abscidat ab occasionibus venientibus ab occursu rei dure.ꝛ duriꝛ pars vitree est anterius vbi ꝓiungit cuꝫ duriozi ptē cozneē.ꝛ vbi ꝓfozat.vt in circuitu fozaminis sit magꝫ durū:ꝛ fozamē est plenū humiditate ꝓp vtilitatē nominatā et spū:ꝛ significatio sup boc est ꝓstrictio fozaminis.ꝛ humiditatis illi⁹ eīo circa mōtē. Sed tunica scōa e spissa multū:vt sit bñ retinēs.ꝛ vocaꝫ portio dura. Et añrioꝛ ps circūdat pupillā:ꝛ est diafanū.ꝛ erit in coloꝛe cozne subtilis:ꝛ vocaꝫ ꝓp ꝑ cozneā:ꝛ spissioꝛ suaꝫ partiū é anterioꝛ.ꝛ qꝛ ꝓposita ex.4. tunicis subtilibus corticalib⁹.ꝛ sic excoriaret ab vna nō ꝓp ꝑ erit egritudo cōis oibus.ꝛ aliqō boꝝ est ꝓpe cozneā.qm idiget custodia.sed tertia imiscet se cū musculis motꝫ pupille.ꝛ iplet se carne alba pingui que remolliat oculū:ꝛ palpebraꝫ.ꝛ ꝓhibet in eis siccitatē.ꝛ vocaꝫ istud cōiunctiua.sed musculus mouēs diuidit in sex musculos.q̄ttuoꝛ mouent surſum.ꝛ vnuꝫ.ꝛ duo la:hꝛymalia.ita ꝙ qlibꝫ ad suā ptē.ꝛ duo sunt siti i obliquo qui mouēt in circuitu.ꝛ in posterioꝛi oculi é musculus ꝙ est sustentamētū nerui vacui.ꝛ ꝓhibet ipsum a laxatione.ꝛ ꝓhibꝫ oculū a ꝓfundatione ad iteritus.ꝛ tenet oculos aptos in acuta ispectione.ꝛ iste musculus ꝓp multitudinē ramificatiōis dubitabat qūo eēt apō ano-

thomicos:qñ qdã dicũt q̃ est duo musculi:qdã q̃ vn⁹ qdã q̃ tres:ꝛ oĩ nõ terminat ad vnũ caput:sed palpebze: q̃ suũ inferiꝰ nõ indiget motu:qõ querimus ex ipsa est motus superiozis:ꝛ tũc cõpleꝫ per ipsaꝫ apertio oculoꝝ: ꝛ clausura:ꝛ hoc est admiratio creatoris: q̃ fiunt p vnũ modicũ instrm multe operationes. Et multa nõ multũ iuuat:q̃ adhuc si palpebza inferioꝛ moueret quiescente superioꝛi esset aliquãtulũ bene cõueniẽs:sed nõ ita bene sicut si supioꝛ moueret: qñ supioꝛ est ꝓpingoꝛ musculis motiuis:ꝛ radicib⁹ motus. Et nerui veniẽtes ad palpebrã supioꝛe nõ opꝫ:vt icurnent in suo motu vel obliquent:ꝛ q̃ mouet palpebza supioꝛ in claudẽdo:ꝛ in apperiendo indigebat neruis descendẽtibus:ꝛ post reuertẽtibus:ꝛ tũc si illi nerui essent vn⁹ trm:aut ille veniret ad me diũ:aut ad vnũ extremoꝝ:ꝛ si ad mediũ nisi vn⁹ foꝛtiter clauderet:ꝛ si vnum lachrymale nõ clauderet:g̃ oꝑ tebat vt essent duo:vnus ad vnuꝫ lachrimale:ꝛ alius ad aliud:sed in apertione:tũc sufficiebat vn⁹:ꝛ iõ ponebaf il le in medio:ꝛ ille musculus venit recte inter duas tunicas:ꝛ venit ad vnũ coꝛpus quasi cartilaginosum:sup qõ fixe sunt palpebrarũ spine. Et spine palpebraꝝ facte sũt ꝑ defensionẽ occasionũ venientiũ ad caput:ꝛ fuerũt nigre:vt tẽperarẽt lucẽ venientẽ ad oculũ:ꝛ fundauerunt illas spinas sup locũ cartilaginosuꝫ:vt semp essent stantes:ꝛ nõ caderent dimisse:ꝛ ipedirẽt visum:ꝛ adhuc: vt ille musculus q̃ aperit oculũ fundeꝫ melius sup tale fundamẽtũ ad motũ. Et aial hñs durũ coziũ cuius cozy nõ fuit habilitas ad tendẽdũ nõ hẽbat palpebzas:ſz oculos foꝛtes. Sed aialia ouãtia hñt iferioꝛẽ palpebrã. Et quadrupedia claudũt oculũ palpebza inferioꝛi:ꝛ aues pistumant cũ quadã tela que currit sup oculũ. Et hoc q̃ suũ coziũ est graue ꝛ spissuꝫ ꝑ pilos in ipso:ꝛ cã illius pistumationis est:vt si aliqua humiditas currat sup oculum q̃ ipsaꝫ abscidat:aut malus aer. Et aialia quadrupedalia que ouant nõ pistumãt sicut aues:licꝫ claudãt oculos: q̃ nõ hñt opus hr̃e subtilẽ humiditatẽ in oculis cũ qua videãt a remotis sicut idiget aues:q̃ locus sui nutrimẽti acgrendi est ꝓpinquus:ꝛ ꝓpinqua istis quadrupedalib⁹ ouãtib⁹ sunt aues ambulãtes sup terrã. Et pisces nõ idiget palpebris:q̃ nõ idiget pistumatione:ꝛ solus bõ bz pilos i sua palpebza supioꝛi. Et aialia quadrupedalia quedã hñt:sed nõ hñt in superioꝛi:ꝛ hoc q̃ nã intendebat plus in custodiã illius q̃ ceteroꝝ aialium:ꝛ nullum aial pilosuꝫ est sub ascellis nisi hõ:nec hñs capillos multos in capite ꝑter ipsuꝫ:ꝛ causa in hoc est:q̃ bz medullã multam:ꝛ status eius est multũ rectus:ꝛ supcilia nõ habẽtur a ceteris aialibus nisi a solo homine.

¶ Caplm. XII. De generatione auditus.

Et auditus fit in vtraq; parte capitis:qñ iterioꝛ pars capitis occupat visuꝫ:ꝛ olfatum:ꝛ visus bz esse ante ꝓp hoc q̃ olxim⁹ pus.ꝛ auricule in medio capitis:vt magis custodiant:ꝛ in capite superioꝛi in q̃drupedalib⁹:q̃ capita eorum erant demissa. Et quadrupedalis aures mobiles sunt in oẽm ptẽ vt melius audiant:ꝛ particule auricularũ sunt cartilaginose:ꝛ sunt pulpe:ꝛ foꝛamẽ toꝛtuosuꝫ in auricula fuit factũ:vt augmentaret in eo sonitus:ꝛ factum fuit iter toꝛtuosum:vt iter in toꝛtuositate esset lõgũ ne veniret subito frigus ad medullã:ꝛ illi sentitiui sunt duri ꝓp cãm ꝓdictã. Et est via inter aurẽ ꝛ palatũ nõ manifesta: sed instrm olfatus in aiali nõ faciẽte aial ponebaf bene inter duo mamillaria additamẽta. Et triplũ est iuuamẽtũ auriũ:ꝛ est vnũ in aere q̃ in cis recipit ꝓp ispirationes:ꝛ hoc qñ licꝫ multũ de aere inspirato eat ad pulmonez: mltũ tñ vadit ad mamillas nariũ:qñ olfat⁹ idiget aere:ꝛ vt aer receptus tẽperet cerebriũ:ꝛ coꝛ. Et zm iuuamentũ est:vt pars aeris in oꝛe emittaf per nares vt sile videt in cãna ꝓ quã emittit sonus. Et tertiũ iuuamẽtũ: vt superfluitates descẽdẽtes abscõdant a visu:ꝛ descẽdãt ꝓ illas. Et ossa nasi cõpsita sunt ex duobuꝫ ossibus terminatis ad duos angulos in sursuꝫ:ꝛ ad duas bases sub:q̃si essent duo trianguli:ꝛ ista ossa cõiuncta sunt cũ ossib⁹ faciei fm serrã:ꝛ sup extremitates istoꝝ ossiuꝫ sunt cartilagines:ꝛ in medio est duꝛioꝛ:ꝛ illa in fine molliozꝫ iuuamẽtũ cartilaginis medie est:vt si superfluitas descẽdat per vnã ptẽ recipiaf aer interius per aliã ad refrigeriũ medulle:ꝛ iuuamenta cartilaginũ duarũ aliarũ sunt tria:ꝛ vnũ est q̃ cõe est oib⁹ cartilaginib⁹. Et iuuamẽtũ scõm:vt possit fieri aptio maioꝛ:ꝛ minoꝛ fm maioꝛẽ inspiratiõẽ:ꝛ minoꝛẽ. Et tertiũ iuuamẽtũ qñ cũ mouent sequẽt eas fumi:ꝛ ossa ista fuerũt tenuia nasi:qñ i hoc loco magꝫ fuit necessaria leuitas q̃ põderositas. Et nõ est neꝯia hoc loco spissitudo illoꝝ:ꝛ hoc q̃ nõ sunt ibi ad defensionẽ alicuius mẽbri nobilis:ꝛ sunt ꝓpe custodiã.i.sensũ olfatũ. Et Et dixit Ari.q̃ q̃ collũ elephantis nõ erat lõgũ:neq; potuit moueri eius caput:ꝛ collũ:ꝛ est suũ coꝛp⁹ magnuꝫ:ꝛ est aial cõpletũ:ꝛ ispirat:ꝛ stat fm plus in ags.ꝛ stat sup tres pedes aliq̃ꝫ:ꝛ iuuat se quarto:sic̃ vsus:ꝛ ideo factuꝫ est ei additamẽtũ calcei cuꝫ quo odoꝛat:ꝛ quo abscindit q̃ est ei necessariũ:ꝛ accipit cũ eo:ꝛ fuit iter durũ ꝛ molle:molle vt eẽt mobile multis modis:ꝛ durũ ꝓp occasiones:ꝛ dicũt q̃ sunt quedã vacce talis modi:ꝛ eyciunt illa additamẽta a posteriozi:ꝛ capiunt cipũ per illud:ꝛ aues hñt nares ſtrictas sup picas:q̃ pica est loco nasi. Et lingua fuit ꝓp gustũ:ꝛ vt sit q̃si manus molẽdinary iducẽdo cibũ:ꝛ quedã aialia sunt q̃ hñt liguã q̃ accipiũt cibuꝫ a terra:ꝛ ꝓprie dentes in supioꝛi mandibula nõ hñb⁹. Et ligua bois est ꝓp log. Et mouet cũ musculis in illa.ꝛ musculi mouẽtes linguã sunt nouẽ:ꝛ duo musculi nascũtur a duob⁹ additamẽtis sagittalib⁹:ꝛ tenẽt se cũ duab⁹ partib⁹ ligue:ꝛ aly duo nascunt sup os file laude littere q̃ est in lingua:ꝛ veniũt ꝑ mediũ ligue. Et aly duo mouent liguã i obliquũ:ꝛ nascunt ab yna ꝑte illius ossis laterali:ꝛ trãseũt ꝑ linguã ex trãuerso:ꝛ duo aly faciẽtes liguã uolui in se:ꝛ suus locus est sup locũ ꝓdictoꝝ:ꝛ una fila expãdunt sup linguã:ꝛ cõiungũt cũ mãdibulis:ꝛ iã nominauerũt vnũ musculũ lingue qui est inter linguaꝫ ꝛ os laude:ꝛ cõiungit vnũ cũ altero. Et aues habẽtes linguã rotũdã magis pñt imitari sermonẽ ꝓp leuitatẽ ligue ꝛ boies mouẽtes multũ linguã in sermone sunt q̃ hñt liguã latã:ꝛ nõ multũ ligatã:ꝛ eꝰ cõtrarietati isti. Et ligue quadrupedaliũ facientiũ ouа hñt fissas:ꝛ iõ nõ pñt fozmare litteras:ꝛ pisces ꝛ tenche hñt liguã multũ latã ꝓp hoc q̃ sua oza sunt spinosa:ꝛ q̃ nõ hñt opus ad mastiçãdũ vel gustandũ:sed stati trãsglutiendũ:ꝛ lingua de tenche cõiungit cũ mãdibula superioꝛi:q̃ mouet illa:ꝛ oẽ aial bz appetitũ ad illud cui cõuenit sua cõplexio.

¶ Caplm. XIII. De anothomia capitis:ꝛ spõdiliũ colli.

Quoniam caput bz motus ꝓprios cõmunicãtes cũ .5. spõdilibus colli:ꝛ erit iste motꝰ ordinat⁹ in declinatione capitis ꝛ colli in vnũ:ꝛ cũ illis erit motus suꝰ: ꝛ (quilibꝫ motus capitis itelligo ꝓprios ꝛ cõmunicantes) erit vel a posteriꝰ vel anteriꝰ: vel dextra vel sinistra:ꝛ iter istos sunt motꝰ oblig. Sed musculi facientes caput declinare fm rectũ ad vnũ sunt duo musculi descẽdẽtes a duabus ptib⁹ pp b̃ q̃ auricule a supioꝛi vestiũt a suis texturis:ꝛ furcula pectoꝛis sub:ꝛ postea cõtinuant ista duo:ꝛ eleuant in sursuꝫ ꝛ fortasse putabiꝫ

ꝙ ſunt tres muſculi: qz ſua capita ramificanť: ꝛ fiůt q̃ſt duplata: ꝛ tůc qñ moueť vnus: declinat caput ad vnum ad ſuã partẽ: ꝛ ſi ambo ſimul mouenť declinabiť caput equalr: ſed muſculi qui declinãt ſimul caput: ꝛ collu3 ad anterius eſt vnů par poſitů ſub iſofago: ꝛ vadit ad partes ſtipiozes p̃mi ſpõdilis. ꝛ ſcõi: ꝛ icarnať cũ eis: ꝛ cũ cõſtringiť pars que vadit ad iſofagů cõuertit caput ſoluz: ꝛ ſi operenť cũ parte incarnata cũ ſpõdilibus declinabit collů. Sed muſculi declinãtes caput ad poſteri⁹ ſunt q̃tuoꝛ paria poſita ſub paribus noiatis: ſed ozigo iſtoꝝ pariů eſt ſup cõiuncturã: ꝛ tůc quedã ſunt que itrant cethanetum: ꝛ ſua ozigo eſt remotioꝛ q̃ ozigo ſui medy: ꝛ q̃dã ſunt intrantia alas: ꝛ ſui ozigo eſt ad mediuz. Et tůc de iſtis vnů par facit ſe ala ꝛ ſpõdile primů: ꝛ iſtud par ẽ ſupꝛa par intrãs ſuů cethanetů binů. Et eſt illud per qõ naſciť per ſe ab alla prima ad ſuů ſenecim ſcõm: ꝛ ſuů ꝓ priů eſt ꝙ erigat caput cũ declinatů fuerit caput ad ante. Et vnů par quartů incipiẽs a ſurſuz: ꝛ träſit ſub tertio obliq; ad partẽ ſilueſtrẽ: ꝛ occupat aliã ſpõdilis primi: ꝛ duo paria prima declinãt caput ad poſt recte ſine declinatione obliqua: ant modica. ꝛ tertiů erigit a declinatione obliqua. Et quartů pariů declinat ad poſterius cum obliq̃tiõe manifeſta: ꝛ tertiů cũ quarto qõ illoꝝ ꝓſtrixerůt declinabůt caput ad ſuã partẽ: ꝛ ambo cũ ſtrinxerůt mouebiť caput poſt recte ſine aliqua declinatiõe. Sed muſculi qui declinãt caput: ꝛ collů ſunt tria paria: ꝛ ſunt in pfundů: ꝛ vnů par qõ cooperit: ꝛ qõlibz illoꝝ eſt q̃ſi triãgulare: ꝛ ſua baſis eſt maioꝛ q̃ poſtremů cerebꝛi. Et vnů ſtipiozes pariů deſcẽdit ad duas ptes ſpõdiliů: ꝛ capita alarů ſunt muſculi faciẽtes caput declĩare dextra ꝛ ſiniſtra ſunt duo paria: ꝛ occupant iuncturas capitis: ꝛ vnuz par illoꝝ ponit anterius: ꝛ eſt illõ qõ ꝛtinuat ſe caput ꝛ ſpõdile: ꝛ ſcõi paris ꝓcedit vnů ſingulare ad dextras: ꝛ aliõ ſingulare ad ſiniſtrã. Et paris ſcõi eſt locus poſteri⁹: ꝛ cõiungit iter ſpõdile primů: ꝛ caput vnů ſingulare dextra ꝛ alterů ſiniſtra: ergo qõ illoꝝ q̃tuoꝛ ſe cõſtrinxerit declinabiť caput ad ſuã ptẽ ꝑm obligtatẽ. Et que duo ſe ꝓſtrinxerint declinabũt caput ad ſuã ptẽ ſine obliqua tione: ꝛ ſi mouerit anteriozes iuuabůt ad ſubmerſionẽ: ꝛ ſi poſteriozes vertẽt caput ad oppoſitů: ꝛ qñ oẽs ſtabůt ſimł in vna erectione ſtabit caput erectum. Et illi q̃tuoꝛ muſculi ſunt minimi: ſed lucranť per bonitatez ſui loci: ꝛ modů ſui deſcenſus illud ſub alys muſculis: illõ qõ hñt aly ꝑm ſuã magnã quãtitatẽ. etiã fuit iũctura capitis vtilis pp duo q̃ ſunt neciа pp duas itẽtiones ỹrias. Et vna illaꝝ ẽ firmitudo ꝛ illa firmitudo ꝓcurcata ẽ cũ firmitudine iũcture ꝛ cũ puitate ſuoꝝ motuů: ꝛ z⁹ mł tudo ꝑm nũez motuů: ꝛ illõ ẽ: qz iũctura ẽ facile mobilis: ꝛ laxa: ꝛ iũctura eſt laxa qñ in circuitu ſunt multe ligatiões. Sz frõs mouer ꝙ muſculů latů ſubtilẽ expãſuz in frõte ſub cute: ꝛ imiťtů cuz cute quouſq; fere rectificer in ſubam cutis: ꝛ tůc erit pp boc ipoſis diuiſio vni⁹ ab altero: ꝛ obuiabit mẽbro moto ab ipſo ſine chorda poſtq̃ fuerit ſuů motů cutiſ mota: leuis: lata ꝛ iõ ñ idiget chorda: ꝛ cũ motu eius eleuãtur ſupercilia: ꝛ iã iuuat oculus in ſui clauſura cũ ſui laxatione. Sed maxilla bz duos muſculos: ꝛ vn⁹ illoꝝ ſequiť motů mãdibule iferiozis: ꝛ ſcõs cõicat cũ labro: ꝛ mot⁹ mãdibule ſeqť motů alteri⁹ mẽbri: ꝛ tůc cã ſua eſt muſculus illi⁹ mẽbri: ꝛ mot⁹ in quo cõicat cuz alio mẽbro: tůc cã illi⁹ eſt muſculus ad illů determinatů ꝛ ad aliõ mẽbrů cũ cõicatione: ꝛ iſte muſculus eſt vn⁹ in oi maxilla: ꝛ ẽ latus: ꝛ cũ boc noſe latitudinis ſciť: ꝛ qõlibet iſtoꝝ ſingulariů ſingulariter cõponiť ex cõparibus: qñ fila texta veniẽtia ad ipſa veniũt a q̃tuoꝛ locis: ꝛ tůc vna ſuaꝝ ptiů eſt illud qõ naſciť a ligamento pectozis: ꝛ cõtinuat ſecũ illo: ꝛ cũ extremitate laby amplioꝛis: ꝛ trabit ipſuz ad vnů. Et os etiã ꝙ accidẽs attractione obliq̃. ꝛ ozigo ſecũdi eſt a furcula pectozis: ꝛ ab vtraq; parte ligameti pectozis: ꝛ ſua fila ꝓcedũt ſm obliquitů: ꝛ illud qõ naſciť a dextra abſcindit illud qõ naſciť a ſiniſtra. ꝛ qõ naſciť a dextra cõtinuat ſe cuz ſiniſtra inferioꝛis laby: ꝛ qõ naſciť a ſiniſtra ꝛtinuat ſe cũ pectore: ꝛ iſta poſtq̃ ſe cõſtrinxerint ꝓſtringent os ad anterius. Et tertiů naſciť a ſpatula: ꝛ cõtinuat ſe cũ cõtimationib⁹ predictoꝝ muſculoꝝ. Et quartů par naſciť a ſenecio additametis coniunctionalibus: ꝛ ꝓcedũt a rectitudine auricularů: ꝛ cuz poſtremo maxille ꝛtinuat ſe: ꝛ mouet maxillã motu manifeſto: ꝛ ſegť ipſuz labiů in illo motu: ꝛ foꝛtaſſe in tantů cõiungeť cũ auricula ꝙ in aliq̃bus boſib⁹ mouebit auriculã: ꝛ labiů bz quoſdã muſculos ꝛmunicãtes cũ maxilla: ꝛ quoſdã ꝓꝛios: ꝛ illi ſunt q̃tuoꝛ ꝛ gdã ſunt venientes a ſuperioꝛi vtriuſq; gene. ꝛ gdã ab inferioꝛi: ꝛ in iſtis q̃tuoꝛ pficiť motus vtriuſq; laby: ꝛ ſui termini: ꝛ qñ vnus iſtoꝝ mouebiť trabet ſecũ labiů ad illã ptez. Et ſi ex diuerſis ptibus trabenť labiť ad diuerſas partes: ꝛ tůc cõ plebiť ſuns motus in oẽm partẽ: ꝛ nõ bz aliů motů ꝑter ꝓdictos: ꝛ iſti q̃tuoꝛ: ꝛ extremitates muſculoꝝ cõicantiů miſcuerůt ſe in laby pte mixtione: q̃ nõ põt ſenſus diſcernere: qñ labiů eſt mẽbrů bumidů nõ incarnatů in q̃ nõ eſt os: ꝛ eſt molle multů: ſed extremitates narium in ſuo acumine cõtinuanť cũ duob⁹ muſculis foꝛtib⁹: ꝛ partis ꝛ ſunt parui ne anguſtẽt vias muſculoꝝ quibus magis indigeť: qz maioꝛis narrationis ſunt motus maxillarů: ꝛ labioꝛum: ꝛ ſunt maioꝛis motus: ꝛ diutius morãtes: ꝛ plus eſt opus illis motib⁹ q̃ motib⁹ ꝓdictoꝝ muſculoꝝ mouẽtiů extremitatẽ naſi. Et creabanť foꝛtes: vt reſtaurarent bumiditatẽ: ꝛ foꝛtitudinẽ diminutaz cartilaginis ab oſſe: ꝛ ſui deſcenſus ſunt ex pte faciei: ꝛ imiſcẽt ſe pus cũ filis vni⁹ faciei: qz motus ei⁹ eſt ad aliã faciẽ.

¶ Laplm. XIIII. De dentibus aĩalium.

Sed dentes ſunt. 3z. ꝛ foꝛtaſſe deficiũt in gubuſdã boibus q̃tuoꝛ dentes: qz naſcũť zntes: ꝛ ſunt in extremitatibus: ꝛ tunc oẽs ſunt as. ꝛ in ſuperioꝛi ſunt duo dẽtes amplꝛi: ꝛ duo ỹry: ꝛ tot iferiozes: ꝛ iſti ad incidendus: ꝛ duo canini ad frãgẽdũ ſurſuz. ꝛ in imũ: ꝛ oẽs aly ad molendũ ſunt. 4. ſiue. 5. ſurſũ ꝛ in imũ: ꝛ ꝑter iſtos. illi. 4. q naſcũť: naſcũtur ꝑpe. 30. annos: ꝛ dñr dẽtes ītellectus a tẽpoze quouſq; icipit ſpermatiçare vſq; eq̃ finiť ſuů cremẽtů. ꝛ dentes hñt radices acutas: ꝛ impiguñť in mandibula ſuperioꝛi. ꝛ iferioꝛi: ꝛ ſup qõlibet foꝛamẽ naſciť qõdã addi tamẽtů qõ iuuat ad retẽtionẽ: ꝛ in illo loco ſunt ligamẽta foꝛtia: ꝛ ꝑter molares oẽs aly hñt vnã radicẽ. Sz molares quos noiauimus in iferioꝛi mãdibula ad min⁹ habebũt duas radices: ꝛ ꝑpe in iferioꝛibus dentib⁹ ītellis: ſunt tres radices: ſed mole fixe in ſupioꝛi ad min⁹ habebunt tres radices: ꝛ foꝛtaſſe. 4. ꝛ ꝑpie duos dẽtes ītellis: ꝛ radices molaꝝ erũt multe: ſi mole fuerit magne ꝛ maxime ſuperioꝛũ molarũ pp ſui põderoſitatẽ: ꝛ pp⁹ dentes ſupioꝛes exeũt a rectitudine radicũ: vt vitent caſus: ſed iferioꝛes: qz ſũt magis fixi nõ ita: ꝛ ſm rectũ ꝓcedũt a ſuis radicib⁹. Et nõ ſũt oſſa ſentiẽtia niſi dẽtes. Et dixit maximus phyſicus qñ ꝙ batio ſup boc eſt: vt veniat ei vtus a medulla diuidẽs iter caliditatẽ: ꝛ frigiditatẽ: ꝛ facti ſunt dentes pp arma ꝛ mole ample ad molendum. Et ego vidi caſtoꝛeuz qui venabať a ripa que eſt prope baſiã: ꝛ dentes ei⁹ anterioꝛes erãt lõgi q̃ſi curui nõ lati: ꝛ rubei. ꝛ acuti. ꝛ boc qꝛ idiget plus rape q̃ ſcidere: qñ niſi veneť nõ habebit gd comedat: ſed habebit gd comedat: licz nõ icidat. ꝛ ſui dẽtes ſunt ſicut ami. ꝛ ſi illi eſſent

interiores g sunt curui nō posset p illos venari. Et dētes hois iunāt ad informationē litterarū sicut alis diximus: ⁊ in aialibus sunt dētes ad arma: ⁊ nō ad rectificationez comestionū sic in porco: ⁊ elefante. Et duo culmi elefantis iuuant ipm in quo diximus. Et sunt q̄dā aialia q̄ non iuuant dentibus: nisi in comestione: nō ad plūs: ⁊ ego credo q̄ oē aial hās dētes cū fuerit opportunū pliaī cū eis: ⁊ q̄dā aialia sunt q̄ hnt dētes acutos: ⁊ sepatos: vt ē aial qō hz cōparationē ad extrahēdū de pda sicut leo. Et aialia que hnt opus ad incisionē sui cibi a terra herbā: ⁊ hz hnt dētes adeq̄tos in vna superficie: ⁊ nō hz cumulos longos. ſ. caninos: qm̄ per ipsos incisio ipediret: ⁊ q⁊ mares sunt iracūdiores in quibusdā spēbus q̄ femine: dantur eis culmi ad defendēdū feminas: q⁊ femine sunt debiliores in se: ⁊ peiozis cōplexionis: ⁊ hoc etiaz fit in aialibus quibusdā: licz nō comedāt carnes: ⁊ nō idigēt istis culmis ad comedēdū: sed solū ad defendendū: sicut pozci masculi: ⁊ hac de cā hnt vires sicut modo diximus: q̄ istud est simile ei qō accidit in camelis: ⁊ sic dicemus in omnib⁹ alys armis. Et pp hoc factū est cornu in ceruo: ⁊ non in cerua: ⁊ in ariete: ⁊ in capro: ⁊ pisces q nō sunt comedentes carnes nō idigēt dētibus acutis: ⁊ q comedūt idigēt dentibus acutis. Et q⁊ nō hnt collū qō declinat ad pdaz ideo hnt dētes vncos: ⁊ supiores intrāt iferiores ad modū serre sm ordinales acies: ⁊ hoc factū est: vt cito transglutiāt diuisuz: in masticatione aūt itrarent aquā: ⁊ iste acies facte sunt pp velocē icisionez: ⁊ ista diuisio est loco masticatiōis. Et in ore aialis sunt mlta iuuamēta: ⁊ aialia nō habētia alia iuuamēta do ore suo nisi comedere: ⁊ log: nō bñt opus: vt eēnt multe acies: sed oia officia q̄ idigebāt icisione cibi in minima hnt multos dētes: ⁊ hz sunt pisces. Et vngues auiū venantiū sunt vncī: sicut ipe pice: ⁊ hoc vt capiat in volādo: qm̄ non deprehendant in ambulando. Et pice auiū colligētiū grana sunt recte: qm̄ poterūt melius p hz picas colligere grana: ⁊ aues q̄ hnt picas amplas sunt ille q̄ comedūt lutū: ⁊ assimilāt ille pice ligonib⁹ latis. Et aues q̄dā hnt picas parū rectas: ⁊ parū curuas: sicut auce que dñr comedētes in veritate carnes: ⁊ colligētes grana: ⁊ dico ego: qm̄ est q̄dā auis q̄ nascit in aq̄: ⁊ est alba: ⁊ pedes hās nigros: ⁊ pica eius ē lata in extremitate: ⁊ fere rotunda. Et dicit Arist. q⁊ cornu fuit sup caput: qm̄ q̄dā mēbza sunt posteriora: cū quibus nō pōt aial videre qd pcutiat: aut sunt deputati alys membꝫ⁹ sicut man⁹: aut sunt alia mēbza poza impedientia motū illoz mēbroꝝ: vt sunt mēbza ipedientia motū spatule: qm̄ cornu nō fit nisi in recuperatiōe vtutis amisse in fissura pedū: qm̄ oē aial hās fissum pedē hz cornu fere: sed nō cōuertit pter in asino idico q hz vngulā nō fissaz: q dr bechedē. ⁊ hz cornu: ⁊ fortasse asinus ille hz magnū cornu: qm̄ nō hz iuuamētū ⁊ vngula. Et dixit Ari. q⁊ oē aial hās cornu hz duo cornua pter asinū indicū: ⁊ aliud aial qō dicit acharç. ⁊ illud hz vngulā fissaz: ⁊ qm̄z ista duo aialia hnt vnū cornu iō posuerūt ipm in medio: ⁊ nā iuuat aial cū armis in mēbris cū magnitudine corporis p defensionē: cū velocitate fugiendi: ⁊ aliqn nā qn nō pōt cōuertere mām in vnius generis arma cōuertit se ad faciendū alterius generis arma: sicut dixit Ari. q⁊ in aialibus nō habētib⁹ dētes in mādibula superiori: vel vngulas integras hnt cornua: ⁊ aliqn ponit mām vnius forme sub forma maioris inuamēti: sicut cū fecit ex mā dentiū cornua: ſ. qn expādit mā in vngulas nō hnt cornua: qm̄ tūc vngule ille facte sūt ad ambulādū: ⁊ ad arma. Et aialibus nō hnt dentibus dentes dedit inuamētū nā in ruminatiōe: vt sit loco masticatiōis: ⁊ vr mihi q⁊ cornua cerui nō sunt ꝓpꝫ arma: qm̄ illa aliquādo inducunt pōdus illi ꝓpter hoc vult illa eycere: ⁊ minuta aialia habentia cornua sunt capricoli montani habentes oculos rubeos.

¶ Incipit liber. XIII. De interioribus animaliuz ⁊ anathomia trachee artherie. Caplm. I.

ET sub mādibula ē ysophagus: ⁊ trachea arteria: ⁊ ysophagus ducit nutrimētū ad stomacū. Et trachea ducit aerē ad cor: ⁊ pulmonē: ⁊ caput illius cāne est epiglotis. Et loq̄mur nūc de ysophago: ⁊ stō bonis: ⁊ dicam⁹ q⁊ aial indigebat duobus extrisecis. ſ. aere: ⁊ nutrimēto: ⁊ iō nā fecit ytriq; uiā. ſ. tracheā aeri: ⁊ loco illius in q⁊ busdā aialibus aliud: ⁊ ysophagū ad nutrimētū vl q̄ddā loco illi⁹: ⁊ q⁊ aer est res subtilis: ⁊ si trachee arterie eēnt cōiuncta latera sm planū nō posset p hz aerez dilatari: neq; via posset ampliari: sed forame eēt strictū. Sed ysophagus hz sufficies sibi: vt sit ex mēbrana: ⁊ carne: ⁊ claudant cū cōiunctione sua latera: vt teneat minorē locuz: qm̄ min⁹ nutrimētū cū sua pōderositate aperit ipsuz: ⁊ B cū voluerit trāsire ad stomacū. Et q⁊ membra nutritiua emittunt ex se odorē malū ⁊ fetidū: fecerūt pp hoc inter spūalia: ⁊ nutritiua pmū diafragma quatenus per ipsuz veniret aer purus: ⁊ nō imixtus cum illo vapore malo: ⁊ fuit stomachus subtus: q⁊ nutrimētū ē pōderosius q̄ aer. ⁊ q⁊ de nutrimēto hz exire stercus: ⁊ tūc ga exigebat: vt pulmo cēt supza: necessariū fuit diafragma: ⁊ trachea arteria: ⁊ epiglotis sunt istra ispiratiōis. Et epiglotis ꝓponitur ex ghusdā ptib⁹: q̄rū q̄dā circulares sunt: ⁊ q̄dā circuloꝝ portiones: ⁊ vna obuiat alq. Et illa pars q̄ est ppinquior ysopho que dr nō bñs nomē est fere medius circulus. Et qō de eo tāgit ysophagū nō est cartilago: sed mēbrana: ſz cartilago est anterius: ⁊ fuerūt iste cartilagines cū ghusdā ligamētis cooptis mēbrana plana: ⁊ est sicca dura: ⁊ diuidit in multas ptes cū ptenit ad cānā pulmonis: ⁊ factū est ex cartilaginib⁹: q⁊ si cēnt ex ptib⁹ mollibus clauderet aliqn: ⁊ etiā vt magis sit custoditū qm̄ est anterius: ⁊ ina duricies inuat in emissione vocis: ⁊ cōponit ex multis laxe: vt possit extēdi in hora ispirationis: ⁊ cōiunctū laxe cū mēbranis ne doleret homo in emissiōe subita aeris: ⁊ ex multis partib⁹: vt si lesio accidat vni: nō ꝓpter hoc trāsfundat in vniuersitz: ⁊ diminuebant a pte ysophagi: ne ipediret trāsitū nutrimēti. Et comestio non cōiungit cū ispiratione: qm̄ claudit ysophagus cū pertrā sit ad unū bolus: ⁊ claudit via p cimbalare quā narrabimus post. Et mēbrana iterior fuit dura pp hoc q⁊ nō ledat a catarro acuto: ⁊ ab acumine aeris exeūtis. ⁊ diuidebat in partes duas: q⁊ pulmo fuit duarū partiū: ⁊ sui rami pcedūt cū venis nō pulsatilibus hac de cā: vt recipiat suū nutrimētū ab illis: ⁊ officia ista p cānarū sunt stricta vt sint potētes dare spūz arteryz: ⁊ i illa nō itrat sanguis alr ne semp spueret aial sanguinē: ⁊ epiglotis cōplet vocē: ⁊ sustētat respirationē. Et intra ipsam est ligua sillis ligue cāne: ⁊ epiglotis bñ cōiungit cuz trachea arteria: ⁊ ysophago: ⁊ qn̄ ynū cōstringit ad nutrimētū recipiendū exaltat epiglotis ⁊ ꝓstringunt sue cartilagines: ⁊ extēdūt mēbrane: ⁊ musculi. vt cooperiat cimbalari. ⁊ qn̄ cibus est ꝓpinquus ysophago ītat in superficie palati inferioris. ⁊ claudit epiglotis q̄ cōponit ex ptib⁹: q̄ruz anterior est sillis scuto. ⁊ interior est que dr nomē nō bñs. ⁊ sup ipsaz ponit iunctura cimbalaris. ⁊ nō cōiungit cibalaris cū scuto. ⁊ liganť ista laxe. ⁊ iter cimbalare ⁊ nomē nō bñtem est cōiunctū duplex. Et in cimbalari sunt due ꝓcauitates qs itrāt duo additamēta nomē nō bñtia. ⁊ qn̄ cōiungit nomē nō bñs cū peltali cōstringit epiglotis. ⁊ qn̄ dilatāt: dilatať. ⁊ qn̄ leuať cimbalaris emittit aer ⁊ qn̄ non

nō:ꝛ ꝑpe epiglotim est triāgulus ſimilis lauꝺc. A. litte-re:ꝛ inuamētū iſtius oſſis est: vt naſcaꝫ ſuper ipſum fi-la muſculozum epiglotis: ꝛ epiglotis indiget muſculis quatenus peltalis ꝯiungaꝫ cū nomē nō habēte:ꝛ muſcu-lis cōiungentibus cimbalaré cū duobus:ꝛ aliys diuiden-tibus illa a ſe inicē:ꝛ muſculoꝝ aperientiū epiglotim est vnū par qō naſcit ab oſſe laudali expāſum cozā peltali. ꝛ aliud par:qō numeraꝫ iter muſculos faciētes ad ſtran-glutionē:ꝛ fortaſſe iuuat ad vtrūqꝫ:ꝛ naſcit a furcula pe-ctoꝛis:ꝛ ꝓcedit ad peltalē:ꝛ milta aialia hñ ꝑter iſta. vnū par muſculoꝝ:aut duo:ꝛ naſcunt a radice cimbalaris:ꝛ incuruant cū illa: ꝛ qñ conſtringunt eleuant cimbala-ris ad poſteriꝰ:ꝛ aperit epiglotis:ꝛ aliud par cuius ter-mini veniunt ad auriculas cimbalaris:ꝛ iuuant ipſaꝫ ad extenſionē in cooperiendo epiglotim:ꝛ muſculi q cōſtri-gunt epiglotiꝫ illoꝝ est vnū par qō venit a ꝓte oſſis lau-dalis:ꝛ ꝯiungit peltali:ꝛ volunt ſe poſt cū nomē nō hñte: ꝛ qñ cōſtringit cōſtringit epiglotim. Et ꝑter iſta ſunt q̄-tuoꝛ muſculi:ꝛ putāt boies qō ſint duo muſculi duplati: ꝛ applicant cū extremitatibꝫ peltalis:ꝛ nomē nō hñtis. ꝛ iſti muſculi cū cōiungunt cōſtringunt epiglotim ſubt᷒. Et dicūt boies q vnū par iſtoꝝ muſculoꝝ est iteriꝰ: ꝛ aliud exteriꝰ:ꝛ muſculi claudētes epiglotiꝫ erāt melioꝛ-res cū fuerint iteriꝰ:ꝛ qñ cōſtringunt faciāt cōſtringi peltalē:ꝛ nomē nō habentē:ꝛ cimbalaré coopire illas:ꝛ ꝑpter boc factū est vnū par naſcēs a radice peltalis:ꝛ in-teriꝰ aſcēdere ad extremitates cimbalarl:ꝛ radices no-mē nō hñtis ſunt a dextra:ꝛ ſiniſtra:ꝛ qñ claudunt claꝰ-dūt bene epiglotim:ꝛ ita fortiter: vt poſſit reſiſtere mu-ſculis pectoꝛis:ꝛ diafragmatis in retinēdo anhelitꝰ. Et fuerunt paruí: vt nō clauderēt epiglotiꝫ interius opilan-do ipſuꝫ:ꝛ fuerunt fortes: vt ſua diminutio recuperet ꝑ fortitudinē:ꝛ vadūt recte aſcēdētes: niſi quia modicū ob liquatur illud qō aſcendit iter peltalē:ꝛ nomē non habē tem:ꝛ iam inueniuntur duo muſculi qui ſunt ſub cimba lari:ꝛ iuuuant per nominatum.

¶ Caꝑm. II. De anothomia pulmonis.

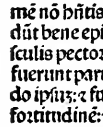

Ed pulmo cōpoſitus est ex ptibuꝰ. ſ. venis:ꝛ arteryis:arterys dico nō tunicatis:ꝛ tertia pars ramuli vena-rū nō pulſatiliū:ꝛ in eo toto est ꝑles caro ra-ra mollis parū alba:ꝛ hñt pulmonem aialia cōpleta:ꝛ est rarus:vt ſugat aerē:ꝛ vt ille di-rigaꝫ in eo:ꝛ expellaꝫ ab eo ſuū ſuꝑfluuꝫ ſicut epar crea-bat in cōparatione ad nutrimētū:ꝛ est duarū ptiuꝫ. vniꝰ a dextra:ꝛ alteriꝰ a ſiniſtra:ꝛ pars ſiniſtra duaꝫ ptiuꝫ: ꝛ dextra triū ptiū. Et vſr vtilitas pulmonis est iſpiratio: ꝛ inſpirationis ꝛ reſpirationis vtilitas quatenus attraba-tur qō est neceſſariū ad ſpūm:ꝛ expellaꝫ qō est ſuꝑfluuꝫ. Et inuamētū retētionis aeris est: vt retineaꝫ aer ad opꝰ cordis cū aial emittit fortē vocē: aut ambulat in aq̄: aut in loco fetido:ꝛ vt ꝓfundeꝫ aer in ſpū: ſicut res que maxi-me est ſimilis in cōplexione: ſicut putabāt qdā q̄ etiā ſo-lus aer poſſet alterari in ſpūꝫ: ſed aer est ante cibuꝫ ſpūs: ois eni cibus ſpūs ꝛ cozpis est ſuba cōpoſita: ꝛ qz vapoꝛ ſpūſus q exalat de cozde in pulmoné nō pōt de cetero re-ctificare ſpūm: neceſſe est eius expulſio:ꝛ arterie ramifi-care in pulmoné:ꝛ rami cāne cōicant in cōplemēto ſpi-rationis:ꝛ vene nō pulſatiles:ꝛ pulſatiles ſunt cōicantes in cibatione pulmonis ex ſanguine claro ſubtili venienti a cozde. Sed inuamentū huius carnis est ꝓp cōplemen-tū vacui:ꝛ vt aduncti ramos cāne:ꝛ rarus est: vt recipiat aeꝛa:qz nō ſolū itrat aer ramos cāne: ſed etiā ſubias pul-monis.ꝛ hoc est vt ſit multus aer q recipiaꝫ:ꝛ cū ſtringi-tur eius ſuba iuuat ad expulſionē vapoꝛis fumoſi:ꝛ tūc talis ſuba est ꝙueniēs duobꝰ motibus:ꝛ est aer albus:qz aer multū trāſit in eius nutrimentū:ꝛ qz aer ſemp est in eo:ꝛ diuidit in duo:ꝓp qō ſcis. Et tertius ramus dextere est: vt ſit culcitra vene veniēns ab epate:ꝛ nō est eius iu uamentū multū i ſpiratione:ꝛ qz coz aliquātulū declina-bat ad ſiniſtrā ꝓp boc qō ſcis: tūc neceſſarium fuit: vt in dextra ad repletionē vacui eſſet additamētū pulmone: ꝛ pulmo cooperiē membrana qua ſentit ꝛ pulmo est q̄ſi culcitra cordis.

¶ Caꝑm. III. De anothomia cordis.

T coꝛ fit ex carne fortiꝰ: vt ſit magi re-motū ab occaſionibus:ꝛ est cō-poſitū ex filis lōgis que iuuāt ad attractio-nē:ꝛ circūdatis que iuuāt ad expulſiones: ꝛ trāſuerſis iuuantibus ad retētionē:ꝛ ꝑ est qz bz multos motus:ꝛ ſua quantitas est ſm cōueniēs:ꝛ boc ne ſit ponderoſuꝫ: qñ ex ipſo naſcūt ve-ne pulſatiles:ꝛ ozigo illaꝫ est pars ſupioꝛis:ꝛ ꝓp hꝰ vene cōiungent cū ſpōdilibus:ꝛ coꝛ actionibꝰ:ꝛ ei⁹ extremuꝫ acutū ſicut ſcis:ꝛ est in tela dura loco ſcuti:ꝛ remota ē te-la ab eius ſuba: vt multū poſſit expandi:ꝛ in eo ſunt tres vētres: duo magni:ꝛ vn⁹ mediocris: vt in eo ſit locus in quo adunaꝫ nutrimētū: qō est ſpiſſum forte: Et alius lo-cus in quo generaꝫ ſpūs ex ſanguine multū ſubtili:ꝛ est via media iter illos.ꝛ illa via ampliaꝫ in dilatatiōe coꝛ-dis:ꝛ cōſtringit in cōſtrictione:ꝛ vene ſunt ex duabus tu nicis ꝑter illa que vadit ad pulmoné:ꝛ durioꝛ est iteriuꝰ: qñ obuiat pcuſſioni ſpūs. Et gñatio arterie est a ꝓte ſini ſtra:qz dextra ꝓpingoꝛ est epati:ꝛ trabēs ide nutrimētū. Et a ꝓte ſiniſtra naſcunt due vene:vna vadit ad pulmo né:ꝛ ramificaꝫ in eo ad recipiēdū aerē:ꝛ ad ducēduꝫ ſan guinē quo nutriꝰ:ꝛ ozigo iſti⁹ est a ꝓte ſtrictiſſima cordis ꝛ a ꝓte a qua veniunt cordi nō pulſatiles:ꝛ est vniꝰ tele. vt ſit magi obediēs motui:ꝛ vt plus ō ea ex ꝓte plmonis de ſanguie q̄ſi vapoꝛe rubeo fere ōcocto a cōde. Et ñ idi get iſte: vt ſit ita bñ decoctus ſic ille q vadit in bali venā: qz est ꝓpiqua cordi:ꝛ minimū caloꝛis facit in eo mu-tationē:ꝛ fuit vnius tele:qñ ēt fit ſup coꝛpus molle:ꝛ il-la vena que est duarū tunicaruꝫ nō pulſatilis appꝛopin-quat pulmoni:tñ nō tāgit pulmoné niſi poſt a ꝓte ſpō-dilis:ꝛ vena q̄ pulſat:ꝛ e vniꝰ tele diuidit in iteriozi pul-monis:ꝛ ramificaꝫ in illo. Et alia vena quā diꝛit Ariſt. adozti ſtati in ſua ozigie a cozde diuidit in duo:ꝛ vnū iteꝝ diuidit:ꝛ itrat ꝓtes cordis.ꝛ ramificaꝫ i circuitu cordis: ꝛ alia iſtius vltimi ꝑs circūdat coꝛ.ꝛ itrat ꝓte dextraꝫ. ꝛ qō reſidū est de iſtis ramis cū recedit a cozde diuidi tur in duos ramos:ꝛ maioꝛ aſcēdit.ꝛ minoꝛ deſcendit.ꝛ maioꝛ ad vnū: qñ in illa ꝓte ſunt plura mēbra.ꝛ maioꝛa. ꝛ in adozti ſunt tres pāniculi aperiētes ſe a dextra. qñ fi eēnt duo vl tres nō eēt cōpletū in eis inuamētū niſi eēt magis in q̄ntate.ꝛ ſi boc acciderct pondus in motu.ꝛ ſi eēnt q̄nꝰ eēnt valde parui. Sed vena q̄ est duoꝝ pāni culoꝝ.ꝛ aſſimilaꝫ pulſantibꝰ nō pulſans hñt duos pāni culos apientes ad itus. qñ nō fuit ita neꝯia figura: fiē in prioꝛi. ſed boc est opus ad expellēdū vapoꝛē.ꝛ ſanguineꝫ veniēte ad pulmoné. Sed ꝑs que aſcēdit ab adozti diui-dit in duo.ꝛ vna ꝑs aſcēdit ad poſteriꝰ.ꝛ vergit ad ꝓtē dextrā quouſq; applicet carni mamille. ꝛ diuidit ibi in tres ptes.ꝛ duo aſcendūt.ꝛ dñr apopletice.ꝛ ꝑs tertia di uidit in anteriozi pectoꝛis.ꝛ coſtis.ꝛ in ſex ſpōdilibꝰ ſupe rioꝛibꝰ.ꝛ vadit ab eis quouſq; ꝙeniat ad piſſidē ſpatu-le.ꝛ trāſit ad mēbra manus:ꝛ minoꝛ pars adozti q̄ aſcen dit vadit ſub aſcellis.ꝛ diuidit ſm q̄ diuidit pars tertia ptis magne.ꝛ vtraq; apopleticarū diuidit i duo cū appli caꝫ ac colluꝫ.ꝛ vna ꝑs vadit ad anteriꝰ.ꝛ alia ad poſt.

Et anterior ī duo diuidiť. vna ps venit ad liguā: ⁊ muſcu los iferiorl mādibule: ⁊ alia ps aſcēdit ad auriculas: ⁊ ea rū muſcl̄a: ⁊ dimittit ibi quoſdā ramos: ⁊ aſcēdit ſcq; ad ſuperius capitis: ⁊ pars poſterius diuidiť in duo: ⁊ plus minozis ptis ad poſterius aſcēdit: ⁊ diuidiť in muſculos q circūdant iunctura capitis: ⁊ ſunt eius: q̄daꝫ ps aſcēdit ad duas medulle: ⁊ träſit p illō foramē magnū qō eſt p pe ſuture ſilis laude ⅄ littere: ⁊ alia ps maioꝛ itrat p foramē ppe iſtud in oſſe petroſo: ⁊ träſit ad rete. ⁊ texiť mi nute in illo: vt vn⁹ ram⁹ nō poſſit accipi ſine alio. Et poſt ex illis ramis fit iterū vnū par: ⁊ itrat in mēbranā ſubtilē: ⁊ ſubam medulle: ⁊ vētriculos medulle: ⁊ telas vētriculoꝝ: ⁊ ozificia ramoꝝ iſtius obuiāt ozificys venaꝝ pulſatiliū: ⁊ deſcēdēriū: ⁊ iſti aſcēſus ⁊ deſcēſus facti ſūt: qm̄ ducēs ſanguiné ducit pōderoſuꝫ q nāliter deſcēdit: ⁊ aſcēſus eſt ſp̄ūs q eſt leuis: ⁊ nāl̄r aſcēdit: ⁊ illud recte factuꝫ eſt quatenꝰ ifrigideť ſanguis q̄ſq; alterēť ille ſanguis in ſuba medulle. ⁊ ps q̄ deſcēdit vadit recte q̄ſq; deſcēdat ſup ſpōdilē qntū: ⁊ eſt ibi motuꝫ iuꝑ qō fundať illud deſcēdēs: ⁊ hoc ne cōiungať ſup ſpōdile: ⁊ iſophagus cuꝫ venit ad illā ptē obliquať vſus dexterā: ⁊ cōiungiť cum gbuſdā mēbranis ꝑpe diafragma: ⁊ hoc ne faciāt angu ſtiā ibi. Et iſta vena pulſatilis cū deſcēdit ad ſpōdile qntū: ⁊ extēdit ſuꝑficiē iteriozē: ⁊ vadit ad iferi⁹: ⁊ qñ eſt in eqdiſtātia pectozis dimittit ex ſe ramos: ⁊ illoꝝ gdā ſparguntť in pulmoné: ⁊ extremitates illoꝝ veniūt ad cānas plmonis: ⁊ ſup qōcūq; ſpōdile träſit dimittit vnū ramū. Et cū ptäſit pect⁹ veniūt ex eo duo rami ad diafragma: ⁊ diuidiť in ea dextra ⁊ ſiniſtra: ⁊ poſt hoc dimittit vnū ramū q poſt ramificať in ſtō: epate: ⁊ ſplene. Et ab epate deſcēdit vn⁹ ram⁹ ad veſicā: ⁊ naſciť ibi due vene pulſatiles q̄ circūdāt iteſtina gracilia: ⁊ colon: ⁊ poſt ℔ ex eis fiūt tres: ⁊ mino: vadit ad ſiniſtrū renez: ⁊ ramificať in cellis illis. ⁊ dat vitā. Et alij rami veniūt ad duos renes q̄ſq; renes capiāt aquā ſanguinis: ⁊ diuidunť due vene pulſatiles que vadunt ad teſticulos: ⁊ q venit ad ſiniſtra cōcomitať vnaꝫ ptē illiꝰ q venit ad renez ſiniſtrū; ita q̄ fortaſſe eēt illa que venit ad teſticulū ſiniſtrū naſcať a re ne ſiniſtro: ⁊ q venit ad dextrū naſciť a vena pulſatili maioꝛi: ⁊ raro cōcomitať iliā que venit a rene dextro. Et ab iſta vena diuidunť due vene que ramificanť in vȳs venarū q̄ ſunt in circuitu iteſtini recti: ⁊ in alios ramos qui diuidūť in nucha: ⁊ itrāt oſſa ſpōdiliū: ⁊ alie vene de iſtis itrāt hipocūdria iferiora teneraꝫ: ⁊ q̄ ruſticis dīr ilia: ⁊ de iſtis venis eſt vnū par ad ozificiū mr̄icis: ⁊ miſcēt ſe cuꝫ venis nō pulſatilib⁹. Et iſta vena magna pulſatilis cum venit ad vltimū ſpōdile diuidiť in duo cū vena non pulſatiliū ſiliſtudine laude ⅄ lre: ⁊ vna ps vadit in dextra: ⁊ alia in ſiniſtra: ⁊ vtraq; illarū vadit ad crura: ⁊ anteq̄ deſcēdat ad crura mittūt ex ſe venā vnā pulſatilēad veſicā: ⁊ iſte vene apparēt ⁊ occurrunt ſibi ꝑpe pectinem: ⁊ iſte due vene bene appent in creatura: ⁊ poſtq̄ cōpleta ē creatura deſiccanť capita ſua: ⁊ remanēt ſue radices: ⁊ a ſuis radicib⁹ exeūt rami q diuidūť in muſculos q ſūt ſuꝑa pectinē dorſi: ⁊ qō venit ad veſicā diuidiť: ⁊ itrat ei⁹ extremitatē in ventē: ⁊ qō remanet reſiduū itrat mr̄icez in mullerib⁹: ⁊ eſt vnū par ꝓpriū: ſed q̄ deſcēdūt ad pedes ramificanť in vtroq; crurū ꝓ duos ramos magnos in ꝑte domeſtica ⁊ ſilueſtri. Et ſilueſtris magꝭ ꝺclinat ad domeſticaz: ⁊ dimittit ramos ibi i muſculos poſitos: ⁊ poſt deſcēdit: ⁊ declinat ex eo vnus ramus inter polic̄: ⁊ aliū ſequēte digitū pedis: ⁊ p̄fundať: ⁊ vadit ad plures parteꝫ pedis extēſus ſub ramulis venarū nō pulſatiliū q̄s noiabimus poſt: ⁊ ita q̄dā arteria etiā ſunt que nō cōcomitať nō pulſatiles: ſiť q̄ pcedūt ad epate: vſq; ad pecten anterius ipſi⁹. Et ramuli arteriarū q̄ träſeūt ad ſpōdile. q. ⁊ q aſcēdūt ad pect⁹: ⁊ q deſcēdūt ad ſubaſcellas: ⁊ due apopletice vbi ille diūdť ī rete: ⁊ illi q itrāt ī diafragma: ⁊ q träſeūt ad ſpatulā cū ſuis ramul̄: ⁊ q veniūt ad ſtōz: epar. ⁊ ſplene: ⁊ ad iteriora: ⁊ q̄ ō̄cēdūt ad vtraq; hypocūdria: ⁊ vene pulſatiles q ſūt ī oſſe adiuuet. ſpectine ſpōdiliū: ⁊ oēs iſte nūerate ſut. Et qñ pulſatil: ⁊ ñ pulſatil⁹ ꝯcomitāť ſeſe: ſupza dozſuꝫ ibit arteria ſupza nō pulſatilē: q; idign⁹ dz eē baſis nobilioꝛis: ſed in mēbris manifeſtis arteria ſub vena: vt cooperiať ab illa: ⁊ vt ſit vena nō pulſatilis q̄ſi ſcutum: ⁊ arterie cōcomitanť nō arterias duplici de cā: ⁊ ē vna illarū: vt cōfirmēť nō pulſatiles ꝑ mēbranas arteriarū: quatenus gelcāt fixe in mēbris: ⁊ nō vacillent: ⁊ alia cā: vt vtraq; imbibať ab illa: ⁊ vt ſit vena nō pulſatilis q̄ſi ſcutum: ⁊ arterie cōcomitanť nō arterias duplici de cā: ⁊ ē vna illarū: vt cōfirmēť nō pulſatiles ꝑ mēbranas arteriarū: quatenus gelcāt fixe in mēbris: ⁊ nō vacillent: ⁊ alia cā: vt vtraq; imbibať ab arteria: ⁊ qz epar eſt ſcōm mēbrū in gnōne poſt coz cū vtute informatiua q̄ venit a cozde: ⁊ nobilioꝛe ptē cozdis. ſcz dextra. iō epar cecidit in ſiniſtra: ⁊ declinat coz parū ad ſiniſtrā: qz melioꝛ duarū ptiū cozdis eſt a dextra: ⁊ ab illa multū emanat de ſuavi: ſicut foꝛtis qō capit manu dextra cōplet cū ſiniſtra: ⁊ nō eſt in ea ratio de duab⁹ mēbranis: ⁊ duob⁹ vētriculis vna ⁊ qz venter dexter cozdis cōꝓhēdit rē groſſaz. ⁊ pōderoſaz: ⁊ ſiniſtra ps rē groſſaz: ⁊ leue: adequauerūt ille ptes: vt ꝓtinēs ſanguiné groſſuꝫ eēt tenuioꝛ q̄ alia pars: ⁊ poſt cū fuerit ſecuritas de diſſolutione cōtinētis: ⁊ ℔ ꝓp ſpiſſitudiné cōtēti: ⁊ poſuerūt vas cōtinēs ſubtilius magis anguſtū: ⁊ adequauerūt ſanguiné ſuū in medio: ⁊ ℔ duo additamēta: ſiť auriculas nerualcs: ⁊ ille due erunt laxe cū cōſtringiť coz: ⁊ in dilatatione cozdis extēdenť: ⁊ iuuant in retētione eiꝰ q̄ eſt in cozde: ⁊ ſunt q̄ſi due arche recipiētes a vaſis: ⁊ dātes cozdi ſm q eſt oportunū: ⁊ facte ſunt tenues vt ſint melioꝛis occupationis ⁊ ꝓpꝛehenſionis: ⁊ ſunt facte dure: vt ſint remotioꝛes ab occaſionibus. Et coz cibat ſe cū ſuis vtutib⁹ nālib⁹: ⁊ cū eius dilatatione: qñ tūc itrat ſanguis ꝑfude: ſiť etiā attrahit aeré: ⁊ poſitus eſt coz in medio pectozis: qz eſt ille locus magis eq̄lis: ⁊ declinabat parū vſus ſiniſtrā. vt elongareť ab epate. ⁊ tūc bēbit locū amplū: ſed ſplen deſcendit ſub illo remote: ⁊ in ſuo deſcēſu evtilitas quā noiabim⁹. ⁊ amplificare locū epatis fuit melⁱ⁹ q̄ locū ſplenis: quia epar eſt nobilⁱ⁹. ⁊ poſuerūt coz vſus ſiniſtrā ne tot⁹ calor adunareť in vna ꝑte. ⁊ ꝓp adequationē ptis ſiniſtre: qm̄ ſplē nō eſt multū calidū. Et ne fieret anguſtia vene magne. Et aial maioꝛis cozdis erit maioꝛis timoꝛis: ſiť lep⁹: ⁊ ceru⁹ cui⁹ cām aſſignaui in canone: qz in eis calor pauc⁹ ⁊ multū exꝑdiť: eō̄rio eſt in paruo cozde: ſz dico q tūc audaꝛ quāto eſt plus audaꝛ tāto eſt minoꝛis cozdis. ⁊ dixit: qz coz nō pōt apa patiaut ifirmitatē: ⁊ ꝓp ℔ nūq; in ſtrāgulatione aialis inuenīť in eius cozde infirmitas ſimilis infirmitatibus aliozū membrozū.

¶ Caplm. IIII. De anothomia iſophagi.

Iſophagus cōponiť ex carne. ⁊ nerui mēbranali⁹ q̄ ſunt interi⁹: ⁊ in mēbranis ſunt fila lōga gb⁹ leuioꝛ fiat attractio in träſglutiendo: qz tu ſcis ꝙ attractio fit ꝑ fila lōga cū cōſtrīgunť: ⁊ ſup iſtā mēbranā ē alia mēbrana cōtexta ex multis filis in circuitu q̄ iuuāt ad expulſionē: ſiť tu ſcis. ⁊ cū opatione duarū iſtarū tunicaꝝ cōpleť träſglutio. ⁊ eſt grauis träſglutio i illo: cui⁹ iſophagus ſcidiť in lōgū: qz auferť attractio illius qō iuuat ad vomitū. ⁊ vomitus cōplet ſe cū tunica exteriozi ſolū. ⁊ iō eſt difficilioꝛ träſglutio. ⁊ ei⁹ locus eſt directe ſup ſpōdilia colli in rectitudine ꝑp cuſtodiā. ⁊ decurrit cū eo ꝑ nerū ꝓꝛ deſcēdētiū a medulla. Et qñ fuerit i directo ſpōdili q̄rti. ex ſpōdilibus dozſi. qō eſt in directo pectozis. ⁊ ptäſiuerit

ſpm:parū declinat ad dexterā.vt det viā veniēti vene in aſcēſu ad caput vene:dico arteriali:⁊ poſt decurrit ſup q̄ttuor ſpōdilia reſidua q̄uſq; veniat ad diafragma:⁊ liget cū eo ligamēto facili:⁊ laxo:⁊ ℔ vt pſtetur via vene magne:ne ei⁹ trāſitus anguſtet. Et vt ſit deſcēſus neruorū cū eo ligamēto hīs tortuoſitatē:ne cū ſtōus eēt pōdero ſus grauaret ex nimia deſcēſione ſm rectū.deide dilatat ſm diafragma:⁊ diſtendit ampliando oſficiū ſtōi.

¶ Caplm. V. De anothomia ſtomaci.

ET poſt iſophagū eſt coꝛp⁹ ſtōi:⁊ creatū eſt oſficiū ſtōi ampli⁹:⁊ duri⁹ in mēbrana q̄ iferi⁹ oſficiū ſtōi:⁊ ſtōus iter illas eſt mediū in nā q̄ ad mēbranas iterioꝛes:⁊ mollioꝛ mēbrana penes fundū ſtōi:⁊ inteſtinis eſt magis mollis:⁊ eſt vn⁹ pānicul⁹ ꝓcau⁹ coopiēs liguā:⁊ os iteri⁹ iſophagi:⁊ iuuet attractionē in ſui ꝓcauitate:⁊ maxie i eleuādo epigloti cuꝫ bꝫ trāſire bolus:⁊ i trāſitu plano cū iſophag⁹ retrahat ꝑ deſideriū. Et iſophag⁹ é de ſuba ſtōi.ſz nō cū inteſtina ſit:ſed reꝛ ꝓtinuata cū illa:⁊ cōp⁹ ſtōi qō ſit pyramidale i aſcēſu ei⁹ ſurſuꝫ vſus iſophagū i occurſu ad diafragma:⁊ ſtōus ampliat in pylleron:qm recipiēs bꝫ eē magis amplusꝫ:⁊ ſtōus rotūdus eſt q̄uſq; ſm ſupficiē exterioꝛē melꝰ applicet doꝛſo:⁊ eſt duarū tunicaꝝ:q̄rū iterioꝛ tunica eſt floꝛ lōgoꝛ pp attractionē:ſic ſcis:⁊ exterioꝛis fila ſunt in circuitu pp expulſionē:⁊ facta ſūt fila illa exteri⁹:qm pꝛius eſt attrahere q̄ expellere:⁊ expellere cōpleꝛ ꝑ cōſtrictionē:⁊ cū tunica exteriozi imiſcēt q̄dā fila q̄ iuuant ad retētionē. Et fundus ſtōi eſt carnoſus:vt ſit magis caꝛ. igit eſt magꝭ decoquēs:⁊ ei⁹ oſficiū eſt magis neruoſuꝫ: vt ſit magis ſentiēs:⁊ veniūt ei a medulla magni neruꝰ: vt ꝓcipiat famē:⁊ inanitionē:⁊ nō eſt op⁹ ℔ oi ei qō ſer. tūc oſficiū:⁊ ſtōus nō bꝫ op⁹ ſenſu niſi vt cū auferꝝ ab eo nutrimētū exꝑgefaciat aiaꝫ:⁊ tē cū oſficiū ſentit iſtō nō eſt op⁹ ſenſu i iferioꝛi ꝓte oſficij. Et ſtōus decoqꝫ caloꝛe nāli:⁊ caloꝛe extrſecoꝝ:vt epate ⁊ ſplene:⁊ bñ ſunt iſta ſub ſtō:qm ſi iſta eēnt ſupra nimiū pōderarēt ſupra ſtōm:⁊ epar cū ſuis ramis ambit ſtōm:⁊ ſplen cū ſua amplimdine. Et epar fuit magnū reſpectu ſplenis:qm ſplen nō eſt niſi receptaculū vni⁹ qō fit in epate:⁊ pp ℔ cōuenit:vt ei⁹ oſficiū declinet ad ſiniſtrā:vt epar bēat amplitudinē:⁊ pp ℔ fundus ꝯiungit cū epate: ⁊ vt ſplen bēat amplitudinē declinauit ei⁹ oſficiū vſus ſiniſtrā iferius: ⁊ qꝛ melioꝛ eſt ꝑs dextra:⁊ altioꝛ.iō epar eſt in dextro:⁊ in alto:⁊ qꝛ ſiniſtra:⁊ imū ſunt peioꝛa:iō ſplē in imo: ⁊ ſiniſtro erat. Et iā ꝑter hoc additus eſt ċirbus:⁊ ꝓpie ſup inteſtina hoīs;qꝛ magꝭ idiget decoctione: qm ſunt plus debilia in cōparatione alioꝝ aialiū:⁊ factꝰ eſt ſubtilis:vt ſit leuis ſupra vētrē:⁊ eſt ſeposiꝰ:vt cuſtodiat caloꝛē ab iterioꝛi:qm ſepū recipit caloꝛē:⁊ retinet ꝓp ſuā viſcoſitatē groſſaꝫ:⁊ ſup ċirbū eſt ꝑpe mēbrana q̄dā. Et poſt mirach.⁊ poſt muſculi vētris:⁊ ligamēta:⁊ ſepus:⁊ a pueriozi eſt doꝛſuꝫ:⁊ ſub eo vena magna arterialis calida:ſz mēbrana q̄ coopit oīa iterioꝛa nutritiua cōſtringit:⁊ cōſtringit ea ad iteri⁹ vſus ꝑtes doꝛſi ad q̄s tēdit:⁊ ꝓtinuat ſuū ſuperi⁹ cū diafragmate:⁊ iferi⁹ ſuū cū anchis.ſ.in fine hipocūdrioꝝ que oñr a vulgo ylia:⁊ huius mēbrane fuit iuuamētū quouſq; diſtigueret iter mirach.⁊ inteſtina ⁊ ℔ ne muſculi mirach ipedirēt opationes vētris:⁊ iuuamētū eſt in mirach:vt cōſtringat ſtōm ad eyciēdū ſtercus. Et ſiſ veſicā ad eyciēdū vrinā:⁊ ad eyciēdas vētoſitates inteſtinoꝝ.⁊ iuuat ſup mſicē in creatura eyciendā ⁊ mēbrana ꝑdicta ligat inteſtina oīa ītra ſe:⁊ ligat ea cuꝫ doꝛſo:⁊ erunt ēt cū doꝛſo:q̄ſi vnū:⁊ qñ ei⁹ capita ꝓtinuāt cū capitib⁹ diafragmatis:⁊ ipm ꝓtinuat cū diafragmate anteriꝰ:tūc de diafragmate coꝛā doꝛſo naſcit q̄dā reſiduū mēbrane:⁊ diuidit in duas ꝑtes:⁊ vna ꝑs ꝓcedit ad oſficiū ſtōi manifeſtū:⁊ alia ꝑs ſub:iſte due ꝑtes cōiungunt in vnū ſifac. Et illud cooperit ſtōm:⁊ inuoluit ipſ⁹ tutela carnaliſifac ſtōi:⁊ in ℔ eſt ei⁹ iuuam̄tū:⁊ ligat ſtōꝫ cū interioꝛib⁹ q̄ ſūt iteri⁹i facie doꝛſi:⁊ a reſiduo duarū ꝑdictarū ꝑtiū ⁊ ab imo ramo venaꝝ pſtarilio:⁊ a lio ei pul ſatiliū q̄ extēdit ſupra ſtōꝫ:⁊ eſt oꝛigo ċirbi:ċirbi dico cōpoſiti ex duab⁹ telis ſubtilib⁹:⁊ ſeposis: ⁊ ċirb⁹ cooperit ſtōm:⁊ inteſtina:⁊ ſplen:⁊ venas meſaraicas:⁊ inuoluit ſtōꝫ inuolutiōe q̄ ꝓuenit ad illud qō cōiungit de eo cū doꝛſo.

¶ Caplm. VI. De anothomia inteſtinoꝝ.

INteſtina aūt ſunt multa:⁊ ſūt circūuoluta:q̄dā q̄ten⁹ faceret mozā nutrimētū in eis q̄uſq; epar ſumat ſibi neċia. alr eni ſemper appeteret hō comedere ſi bñ et vnicū inteſtinū:⁊ hoc qꝛ exiret continue nutrimētū:⁊ ꝓtinuo egereret:⁊ eēt ꝑpedit⁹ i opationib⁹ ſibi neceſſarys:⁊ in alys ꝓueniēt ib⁹ ad vitā:⁊ eēt hō ſilis brutis:qm vene meſeraycę ſugūt de ſtō:⁊ nō ſugūt ad cōpletū:igeniat⁹ eſt creato⁹ gracilia inteſtina:⁊ inuoluta in ſe q̄te nus in ipſis diuidereꝝ nutrimētū in tā puas ꝓticulas:qꝫ nō eēt venis meſeraicis graue qō eēt eis cōueniēs:ita qꝫ illud ꝑma meſeraica dimittāt de ſubtilioꝛi illius ſugerēt ſubſequaces vene:⁊ nūerus inteſtinoꝝ eſt ſex. Et ꝑmū eſt duodenū qō eſt inteſtinū rectū.deide ipſius ſubſequēs é ileū:poſtea ſequūt gracilia inteſtina iuoluta i ſe:poſt ipſa ſequit ſaccus ⁊ poſt ſaccū ſeq̄t colon:⁊ poſtea longaon:⁊ oīa iſta cōiūcta ſunt cuꝫ doꝛſo:⁊ ligamētis bñ cōſtringētib⁹ ea ſm qꝫ ꝓuenit ſitui eoꝝ:⁊ ſupioꝛa eoꝝ ſunt facta tenuioꝛa:qm ꝓtēū in eis é būidius:⁊ nō bñ vtutē ſcindēdi:⁊ neċiuꝫ eſt qō ꝓtinet ipſiuꝫ ſit tenue:vt melius ad ipſuꝫ veniat vtus epatis:⁊ iferioꝛa inteſtina q̄ ſunt pānicul⁹ ſpiſſi:⁊ dura icipiūt ab oꝛto:⁊ ſunt ſeposa iteri⁹ q̄tenus re ꝓmāt ſiccitatē ſtercoꝛis:⁊ adequēt ipſ⁹ quouſq; poſſint exire ne ex ſui ſiccitate poſſit ibi remanere. Et ꝓp ſtercus nō putreſcit niſi ex putrefactione in ipſo:ſupioꝛa aūt nō ſunt ſeposa:tñ nō ſunt ſine vnctuoſitate leui cū bumiditate viſcoſa:⁊ illud é locoſepi in alys. Et inteſtinū duodenū cōtinuat cū fundo ſtōi:⁊ ei⁹ oſficiū eſt oſficiū ſtōi: ⁊ eſt in directo ſyppagi:⁊ ſic iſophagus eſt ad attrahendū aligd ſtō:ita ⁊ iſtud inteſtinū eſt ad attrahendū a ſtō:⁊ ſtricti⁹ eſt iſophago:qm nō fuit neċia ei⁹ amplitudo:amplitudo enī iſophagi:⁊ ſic iſophagus eſt ꝑp duo:⁊ vnū ē. qm illud qō decurrit ītra ipm eſt duri⁹:⁊ aſperius.⁊ maioꝛis coꝛpis.⁊ qō currit ītra iſtud inteſtinū eſt leui⁹:⁊ molliuſ:⁊ minoꝛis coꝛpulētie:qm decoctū eſt in ſtō. Et ſcda cā eſt:qm id qō decurrit p iſophagū nō decurrit niſi per vnā vtutē.ſ.p vtutē attractiuā.⁊ iō factū fuit ampli⁹.ſed duodenū opaꝝ p duas vtutes:⁊ vna illarū eſt vtus expulſiua in ſtō.⁊ altera attractiua in inteſtino duodeno.⁊ iuuatur iſta ꝑ maſſaꝫ q̄ exit a ſtō.⁊ hoc in itinere mediocri.⁊ creabaꝝ iſtud inteſtinū rectū deſcēdēs a ſtō in rectitudie ad iferi⁹.vt ſit ꝑpe ipulſio facilis.qm ſi ꝑmū eēt toꝛtuoſuꝫ ipediret expulſionē.⁊ talis figura ꝑſtabat in alio.⁊ illud eſt:qm cū ꝑceditin rectitudine bis que circūdāt ſtōꝫ ſicut ſplē.⁊ epar:poſt illud aūt ſequeꝝ ileūnū:⁊ in iſto inteſtino icipit inuolutio:⁊ inuenīt ileunū vacuū duplicī ō causa.vnū eſt:qꝛ maſſa ptiſanaria cū venit ad ipſuꝫ ſtatiꝫ ſe ſtinabat ad exitū.⁊ pars illi⁹ feſtinat ꝑ attractionem ad epar.qm plus de meſeraicis venis cōiungit cū ipſo epate.qm illud inteſtinū ꝓpiquius cōiūgit cū epate.⁊ qō reſiduū eſt deſcēdit ad alia inteſtina.⁊ ℔ ꝑp colerā q̄ vadit ad ciſtiꝫ fellis ad iſtud inteſtinuꝫ.Et eſt illa colera pura clara nō mixta cū alio humoꝛe.⁊ tūc erit illa fortis ablu-

tionis:ꝛ abſterſionis.ꝛ excitat vtutē expulſiuā ꝑ punctu
ras ꝛ iuuat vtutē expulſiuā duplici mō:tum vt expellat
ad epar:tū vt expellat ad iferius:ꝑp iſtā expulſionē acci
dit ꝙ illud iteſtinū remanet vacuū.Et poſt illud iteſti
nū ſequit iteſtinū iuolutū:qđ vocat gracilia inteſtina:ꝛ
ia expoſuimus iuuamētū ſue iuolutionis. Et digeſtio ma
gis cōpleꝯ in iſto q̄ꝫ in iferioꝛib⁹:ꝛ iferius iteſtinū habꝫ
ſuā ꝓncipalē operationē:vt cōpleaꝯ in ea ſtercus:ꝛ tamē
nō deficit gn in ea ſit aliq̄ digeſtio:ſicut nec deficit a ve
nis meſeraicis venientib⁹ad ipm ab epate:ꝛ illud ē vni⁹
oꝛificy:ꝛ vocaꝯ cecū:ꝛ ſitus ei⁹ eſt verſus poſt:ꝛ declinat
vſus dexterā:ꝛ vnū ſuoꝛ iuuamentoꝛ eſt:vt vnū illoꝝ
eſt q̄uſq̄ claudaꝯ in eo ſtercus:ne cōtinuo egeraꝯ boc:
cū modicū de ſtercoꝛe deſcēdat ad iteſtina:ꝛ illud iteſti
nū ꝛſtringet ſuū oꝛificiū claudēdo ſtercus q̄uſq̄ cōpleaꝯ
in ipſo:ꝛ tūc eycit ipſuꝫ de faucibus:ꝛ etiā iuuamētū
eſt:qm̄ ꝑma alteratio eſt ad ſtercus in iſto ꝑ cōpletā ſuc
tionē epatis ab ipſo:ꝛ nō pōt fieri diuiſio cibi a ſtercoꝛe
q̄ꝫ in iſto:ꝛ tūc ſua cōpatio erit ad iteſtina iferioꝛa:q̄ eſt
cōpatio ſtomaci ad iteſtina ſupioꝛa. Et qm̄ fuit neceſſa
riū q̄ cōplete ſugeret epar ſubtilitatē fecis ab ipſo iteſti
no:tūc erat ſufficiēs vnū oꝛificiū huic inteſtino:qm̄ ſuus
ſitus nō ſm lōgitudinē eſt in coꝛpe ſicut ſitus ſtōi:ſꝫ fuit
ſitus in ꝓte angulari verſus dexterā ꝛ iuuamētū eius eſt
ꝙ quieſcāt in eo ſuꝑfluitates:que ſi deambularēt i alys
iteſtinis:dū ibi ꝙſcerent timereꝯ de nimia vētoſitate.ꝛ
etiā cū ibi aduuaꝯ ſtercus facilius expelliꝯ cū eſt aduna
tū:q̄ꝫ ſi eēt ꝑ plura loca diuiſuꝫ:ꝛ iuuamētū etiā illius eſt
q̄uſq̄ in eo mozenꝯ lūbzici ꝛaſcarides:qm̄ raro vl nūq̄ꝫ
inueniꝯ coꝛp⁹ ſine eis:ꝛ iuuamētū etiā eſt in gnōne iſtoꝝ
lūbzicoꝛ in coꝛpe cū fuerint pauci ꝛ modici coꝛporis. Et
Et cū iſto cōtinuaꝯ colon:ꝛ eſt inteſtinū ſeposituꝫ ꝛ angu
ſtū ꝛ ſpiſſuꝫ:ꝛ cū fuerit elōgatū ab oꝛbo declinat verſus
ptē dexterā vt appꝛopiquet epati. Et poſtea declinat ver
ſus ſiniſtrā:ꝛ cū fuerit in ſiniſtra declinabit vſus dextrā:
ꝛ in poſterioꝛi ſemp deſcēdēdo quouſq̄ cōtinuaꝯ cū lon
gaone:ꝛ iuuamētū in hoc inteſtino fuit:vt in eo ꝙgregare
tur ſtercus:ꝛ deſcēderet ꝑ ipſuꝫ gradatī poſtq̄ꝫ fuerit cō
pleta iſta ſuꝑfluitas:ꝛ ſi aliqđ būiditaſ fuerit in ipſo ci
babit illud inteſtinū:ꝛ in iſto accidit colica paſſio vt fre
q̄ētius:ꝛ inde deriuabaꝯ ſuū nomē.Sequeꝯ lōgaon in
rectitudine:ꝛ eſt virtmū iteſtinoꝝ ꝛ cōtinuaꝯ iferioꝛi co
lonis:ꝛ cōiūgit cū ano. Et iuuaꝯ tū b⁹ iteſtini ēvt eyciat
ſtercus:ꝛ creati ſunt ei q̄tuoꝛ muſculi:ꝛ vnus illoꝝ mu
ſculoꝝ eſt cōiunctus inferioꝛi oꝛificio ſtōi. Et ꝓfundaꝯ
in eo ꝓfundatione vehemēti:ꝛ eius iuuamentū eſt con
ſtringere anū:ꝛ iuuat ad eyciendū illud qđ remanſit de
ſtercoꝛe ꝑ oſtrictionē:ꝛ eſt alter interius:ꝛ eſt eq̄lis pre
dicto in retētione ex oī pte:ꝛ iuuat ꝑdictū muſculū in re
tentione:ꝛ in fecis expulſione ꝑ cōſtrictionē:ꝛ extremi
tates muſculoꝝ iſtoꝝ cōiunguꝫ cū radice virge:ꝛ illō
par ponit ꝓdictoꝝ muſculoꝝ:q̄tuoꝛ veniūt ad lōgaonē
cōiuncti cū eo ex trāſuerſo:ꝛ eoꝝ iuuamētū eſt vt cleuēt
nates:ꝛ cū cōtrahunt extēdunt anū:ꝛ creatus fuit illud
iteſtinū rectū quouſq̄ eēt habilius ad eyciendū ſtercus.
Et muſculi iuuātes ad expulſionē in ipſo nō ſunt:ſꝫ ſunt
in miracb vētris:ꝛ ſunt.ꝛ.Et iſte ſermo ſufficiat de iuua
mēto in iteſtinis. Et nullū iteſtinū ꝙiungit cū muſculo:
nec in aliq̄ via nutrimēti:niſi due extremitates viarum
ſ.epiglotis ꝛ extremitas lōgaonis.Et dictū ē de muſcu
lis. Et nūc dicamus de muſculis ani:ꝛ ſūt q̄tuoꝛ:ꝛ ē vn⁹
qui tenet eius oꝛificiuꝫ ꝛ ꝓfundaꝯ in ipſo ꝓfundatione
vehemēti:ꝛ iſta ꝓfundatio buiꝰ muſculi aſſimilaꝯ ꝓfun
dationi muſculi laby oꝛis:ꝛ iſte muſculus cōſtringit oꝛi
ficiū ani:ꝛ mūdificat ipſuꝫ de reſiduo fecis:ꝛ muſculi iſti
ponunt iterius:ꝛ iterius eſt plus vſus ſurſuꝫ in rectitudi
ne ad caput boſ:ꝛ putaꝯ ꝙ hꝫ duas extremitates:ꝛ pu
taꝯ ꝙ ſua extremitas ꝛtinuaꝯ cū radice virge:ꝛ eſt verū.
ꝛ eſt aliq̄ par obliquatū ſup totū.Et iuuamentū eius ē
ꝙ eleuat anū in ſurſuꝫ:ꝛ qn̄ exit anus:boc eſt ꝓpter laxa
tionem iſtoꝝ muſculoꝝ.

¶ Capl̄s. VII. De anothomia epatꝛ venaꝝ ꝛ pulſatiliū.

Epar aūt eſt mēbrū in q̄ gn̄aſ ſanguis:
licꝫ ēt meſaraica hēat vtutē alte
rādi aliq̄ mō ſanguinē:qm̄ in ea eſt vtus de
currēs ab epate:ꝛ epar eſt caro rubea quaſi
ſanguis coagulat⁹:ꝛ illa ē vacua a neruoſita
te:ꝛ in ea ſpargunt vene:q̄rū q̄dā q̄ ſunt groſſioꝛes:ſunt
radices gracilioꝝ que ſpargunt in eo. Et iſte vene ſunt a
ſtōi:ꝛ iteſtinis mediātib⁹ ramis venientib⁹ a cūua epatl:
ꝛ id qđ eſt de eo vſus diafragma declinabat ab eo ne ipe
direꝯ mor⁹ diafragmatis:ꝛ erit cōtractus illoꝝ gracilioꝝ
q̄ſi in pūcto:quouſq̄ occupatio epatis a coſtis ſcurnatis
ſup ipſum:ꝛ eſt ſup ipm mēbzana neruoſa q̄ pbet ei iuua
mētū in ſenſu ꝛ cōfirmat ipm cū alys iteꝛioꝛib⁹:ꝛ ad ipꝫ
venit vena ꝓlſatilis q̄ ſpargiꝫ in eo ꝑſtans ſibi calozeꝫ:
ꝛ reducēs ipm ad tēperantiā:ꝛ ponit ad ptez ſyme: qm̄
gibbus ex ꝓte diafragmatis euētat ſe ꝛ calefit. Et in epa
te nō creaꝫ locus amplus ad gnōneꝫ ſanguinis a maſſa.
Sed plura loca ſtō q̄uſq̄ diuiſa mā magis feſtinet eius
alteratio. Et vene q̄ ſūt ꝓpinqoꝛes epati ſunt ſubtiliꝛes
tele q̄ten⁹ magis feſtinat in eis alteratio māe ad carno
ſitatē. Sꝫ mēbzana q̄ cōpbēdit epar ligat ipſuꝫ cū mem
bzana que cooperit ſtōm ꝛ inteſtina. Et ligat ēt ipm cum
diafragmate ligaīto foꝛti:ꝛ cū laterib⁹ poſterioꝛib⁹ ligat
ipꝫ cū ligaīto foꝛti puo ꝛ gracili.ꝛ ꝛtinuaꝯ cuꝫ coꝛde ꝑ
venā magnā:ꝛ illa vena firmaꝯ cū epate ligaīto foꝛti:
qđ ē mēbzana dura ꝛ ſpiſſa:q̄ aſcēdēs ex ſurſuꝫ ab epate
dimittit ſe:id qđ ſubtili⁹ eo ē iſuba epatl. Et ꝑ qm̄ eſt
in epate in loco ſecurioꝛi. Et ab epate naſcunꝫ due vene.
Una apō ſyntā:c⁹ iuuamētū eſt attrahere nutrimentū ꝛ
deferre. A gibbo naſcit vena ꝓcana:c⁹ iuuaīntū ē defer
re nutrimētū ad mēbza. Et anothomia ſyme ē q̄ diuidit
in.ſ.ramos ꝓcedētes ad.ſ.pilas epatl gibbosas:ꝛ ab eis
ꝓcedit q̄dā vena ñ pulſatil⁹ vſq̄ ad ciſtiꝫ fell:ꝛ iſti rami
ſūt.q.radices arborl:ſꝫ extremitas diuidit i.ſ.ꝓtes:ꝛ due il
laꝝ ſūt graciles:ꝛ alie ſex ſūt maioꝛes:ꝛ vna ꝑs minoꝝ ꝛiū
gitꝯ cū duodeno vt ſugat ex eo:ꝛ ab illo ramificaꝯ qđaꝫ
qđ vadit ad cōp⁹:qđ dꝫ archacaeꝫ.ꝛ zª ꝑs nersoꝝ vſq̄ ad
ad fūdus ſtōi.ſ.ad poꝛtonariū:vt ēt ſugat. Sꝫ ſex q̄ ſūt re
ſidua:vna ꝑs illoꝝ ē ad ptē ſupficialē ſtōi:vt det ei nu
triñtū:qm̄ iteꝛioꝛ ꝑs obuiat nutriñto ꝑꝛ ſugit ex eo. Et
zª ꝑs vadit ad ſplenē vt det ei nutrimētū:ꝛ aliq̄ꝫ veniat
ad ſplenē ramificaꝯ ꝑ ramos ꝑ q̄s defert nutrimētuꝫ ad
cōp⁹:ꝛ qđ dꝫ anchari ō ſubtiliꝛi qđ vadit ad ſplenē nūc.
Et poſtq̄ꝫ iſta ꝑs venit ad ſplenē ramificat vnū ramū bo
ne q̄ꝫtitatī q vadit ad ſiniſtrū lat⁹ ſtōi defcrena ei nutri
mētū:ꝛ poſtq̄ꝫ ꝓfūdata fuerit iſta vena in ſplene vſq̄ ad
ei⁹ mediū diuidꝫ ꝑ ramos:q̄ꝫ vn⁹ ram⁹ diſcēdit:ꝛ alter ra
mus aſcēdit:ꝛ aſcēdēs diuidꝫ i ramos i ſupioꝛi medietate
ſtōi dās ei nutriñtū. Et aª ꝑs vadit ad ipꝫ ſplenē dās ei
nutriñm. Et aª ꝑs vadit ad gibboſitatē ſtōi:ꝛ diuidꝫ i duo
ꝛ vnū illoꝝ diuidꝫ i duo:ꝛ vnū illoꝝ nutrit ſiniſtrū lat⁹:ꝛ
aliꝰ oꝛtrū meliꝰ as ad oꝛificiū ſtōi dās ei appetitū. Sꝫ ꝑdi
cta ꝑs q̄ dicebaꝯ deſcēdeꝯ ramificaꝯ i duas ꝓtes. Et vna
ꝑs ramificaꝯ i medietatē iferioꝛē dans ei nutrimētū. Et
alia ꝑs vadit ad ꝛirbū:ꝛ ramificaꝯ in ipſo dans ei nutri
mētū. Et zª ꝑs ꝓdicta ꝛ.6. vadit ad ſiniſtrū lat⁹ ꝛ diuidꝫ
in vas venaꝝ q̄ ſūt i circuitu inteſtini recti:ꝓp hoc etiā ſi
aliq̄d remāſerit in nutriñto. Et q̄rta pars diuidꝫ quaſi

in ramos capillares q̄ veniunt ad partē stomaci appositā illi ptī cui aduenit ramificatio a splene.ꝛ pars illoꝝ vadit ad dextrā ptē zirbi:ꝛ diuidit in eo ex opposito diuisioni q̄ venit a splene. Et gnta ps p̄dictoꝝ .6. diuidit in ptes q̄ circūstāt collū vt sugat nutrimētū in eis. Et .6ª pars de eo vadit in circuitu ieiuni:ꝛ residuū vadit ad ileū tina glacilia q̄ sunt ꝓiūcta orbo:ꝛ vena eius ꝓcaua:ꝛ ei⁹ radix diuidit in ptes in ipsa suba epatis qua ptes sunt capillares ꝛ hoc vt sugāt nutrimētū:ꝛ ramificaꝛ ista ꝓcaua in gibbo in duas ptes: vna ascēdit ꝛ altera descēdit. Et q̄ ascēdit penetrat diafragma ꝛ dimittit in ipso duas venas: q̄ due ve ne ramificant in ipso:ꝛ residuū ab eo descēdit in directo mēbrane cordis:ꝛ mittit ex se multos ramos q̄si capillares in ipso ōtes nutrimētū.ꝛ postea ramificaꝛ in duas ptes. Et vna ps illaꝝ magna venit ad cor.ꝛ trālit in ip̄m in dextra auricula ei⁹:ꝛ ista vena ē maior oibus alijs venis tibus ad cor:q; alie vene ducūt aerē. Et ista vena ducit nutrimētū q̄ est spissius: ió necessariū fuit vt deferreꝛ in vase ampliori. Et in ista vena cū itrat cor sūt ei tres pāniculi ad suū itroitū. q. aperiant iterius ꝛ claudūt viam ne in extētiōe a corde reuertat nutrimētū:ꝛ sunt isti pāniculi duriores alijs:ꝛ ista vena pulsatilis q̄n est i directo cordis ramificaꝛ p tres venas:ꝛ vna illaꝝ venaꝝ vadit ad pulmonē:ꝛ nascit ab eo loco i quo nascunt pulsatiles ꝑpe sinistrū:ꝛ obligat vius dextrā:ꝛ bz duos pāniculos. ꝛ ió vocaꝛ vena arterialis nō pulsatilis:ꝛ iuuamētū pi mū isti⁹ duplex est ne sudet ab ipso sanguis subtilis ꝛ acutus ꝑp subaz pulmonis:ꝛ qz est ꝓpinqor cordi:ꝛ iste sanguis nō est bñ coctus. sicut sanguis ille q̄ est in vena:ꝛ arteria est:ꝛ nō appet arteria:ꝛ iuuamētū isti⁹ duplicatiōis est. vt in ea bñ decoquat sanguis. Et ps scōa p̄dictaꝝ trius circūdat cor ꝛ pfundaꝛ in ipso dās ei nutrimētū ꝓpe auriculā dextrā ꝛ ꝑpe locū ꝛ vene duplicis in eo. Et pars tertia ꝑpie in boibus declinat ad ptē sinistrā:ꝛ descēdit vsq; ad spōdile. ſm ꝛ sustētat sup ipz:ꝛ ramificaꝛ sup octo costas iferiores:ꝛ sup musculos ꝛ alias carnositates que sunt in ꝓpinquo illaꝝ:ꝛ q̄ de vena ꝓcaua ꝑter p̄dictas ptes in directo cordis fuerit residuū ascēdit ꝛ ramificaꝛ in diafragmate q̄ diuidit pectus in duo.ꝛ mittit quosdā ramos ad ptē carnosaz q̄ dr̄ maꝝ. Et cū puenit ꝑpe ligamētū pectoris obliquant:ꝛ q̄to magis recedūt: magis se parant in se:ꝛ ytraq; illaꝝ ramificaꝛ in duo.ꝛ vnū illoꝝ duoꝝ vadit ad vnā ptē hois:ꝛ aliud ad aliam:ꝛ vadit de istis ramis p dextrā ꝛ sinistrā ptē pectoris quousq; ꝓueniat ad os q̄ dr̄ augen. Et vna ps istoꝝ vadit ad musculos q̄ mouet musculos:ꝛ ramificaꝛ in eis. Et alia ps descēdit ad musculū rectū:ꝛ ramificaꝛ in eo:ꝛ ꝓiūgūtur extremitates ei⁹ cū vena pectoris dorsi. Et q̄ remansit ex quolz illoꝝ est vnū par.ꝛ q̄lz illoꝝ ramificaꝛ p. ſ.ꝛ vn⁹ ramus diuidit in pectore ꝛ dat nutrimētū q̄tuor spondilibus supioribus.ꝛ alius ramus dat nutrimētū spatulari loco. Et alius ramus dat nutrimētū musculis q̄ sūt i collo. Et alius ex eis penetrat p foramē ser spōdiliū supioꝝ q̄ sunt in collo. q̄ penetrāt vsq; ad caput. Et alius ramus magn⁹ q̄ ē maior alijs diuidit ad subascellas:ꝛ fiūt ex eo q̄tuor rami. Et ꝑmus ramus diuidit in musculos q̄ sūt i iteriori pectoris:ꝛ sūt q̄ mouēt spatulā. Et scōs diuidit in carnē rarā ꝛ telas q̄ sunt in subascellis. Et terti⁹ descēdit p pectus vsq; ad miracb vētris. Et q̄rtus q̄ est maior ramificaꝛ p musculos q̄ sunt in spatula. Et alia ps ramifica turin musculū magnū q̄ est in subascella. Et terti⁹ ramus est maior ꝛ venit ad brachiū ꝛ manū.ꝛ ē ille q̄ dr̄ subascellaris. Et q̄ residuū est de ramusculis ꝑmis: cui⁹ residui vn⁹ ramus ramificaꝛ ad istas ptes multas ascēdit ad collū:ꝛ ꝑmus antecē, pfindeꝛ in ipsa ramificaꝛ p duo:ꝛ vna illaꝝ est albudegh.ꝛ est in manifesto colli:ꝛ hic est albadegh. q̄ est iterius.ꝛ q̄ est in manifesto ramificaꝛ cū ascēdit supra ligamētū pectoris ꝛ ramificaꝛ in duo. Et vnus illoꝝ cū diuidit ascēdit anterius.ꝛ oblique ad ptē:ꝛ scōm vadit ad anterius ꝑus:ꝛ postea descēdit: ꝛ postea ascēdit vsq; ad ligamētū pectoris ꝛ circūuoluit ipz:ꝛ ascēdit ꝛ ele uat scōs manifestū in collo quousq; adiūgat cū ꝓma parte:ꝛ cōmisceat cū eo:ꝛ ex ambobus erit albudegh manifestū:ꝛ dr̄ q̄ imisceant cū eo due ptes.ꝛ postea diuidunt in duas.ꝛ vna illaꝝ tēdit in latū: deide obuiāt sibi in loco directo ꝓiūctiōe ligamētoꝝ pectoris in loco iteriori:ꝛ scōa obliquat manifeste in collo:ꝛ sūt singulares pares nō obuiāt sibi. Et ab istis duobus paribus ramificāt rami qui ad modū telaꝝ araneaꝝ.ꝛ sunt q̄si isensibiles ꝛ ét ab isto pari scōo ramificant tres vene mānifeste ꝛ būt q̄titatē quātulācūq;:ꝛ oēs alie sūt isensibiles. ꝛ vna istaꝝ venaꝝ q̄ sunt manifeste tēdit sup spatulā:ꝛ est q̄ dr̄ spatularis:ꝛ ab ipsa descēdit cephalica.ꝛ alie due ex ytraq; pte istius spatularis ꝓiūgunt quousq; ꝓueniāt ad pixidē spatule. ſz vna illaꝝ finit in illo loco.ꝛ nō ꝓcedit vltra:ꝛ ramificaꝛ in illo loco: ſz scōa quā ꝑnominauimus ꝓceditad caput adiutoꝝ ꝛ spargit ibi: ſz spatularis ꝓcedit plusq; alie vsq; ad extremitatē manus. ſz albudech manifestū: postq̄ admiscent sue singulares iā diuidit ꝑ duo: vna ps itrat iteriꝰ:ꝛ fiūt ex illa multi rami puuli:ꝛ spargunt in mādibula supioꝛi:ꝛ alij rami maiores istis q̄ spargunt in mādibula iferioꝛi:ꝛ ptīcule amboꝝ minoꝝ diuidunt ex circuitu lingue. Et in manifesto musculoꝝ positoꝝ in loco illo.ꝛ alia ps q̄ appet ramificaꝛ p loca q̄ sunt post caput ꝛ auriculas. ſz albudegh q̄ ē iterius ꝓiūgit cum ysophago.ꝛ ascēdit cū ipso scōz rectitudinē:ꝛ dimittit in suo ꝓcessu quosdā ramulos:ꝛ iuoluunt cū musculis venietibus ad albudegh manifestū. Et oēs diuidunt in ysophagū ꝛ epiglotiz:ꝛ in oēs ptes musculoꝝ q̄ vadūt interius.ꝛ sua extremitas penetrat vsq; ad finē Λ laude lre.ꝛ ramificaꝛ ipse in ramos q̄ ꝓcedūt ad mēbza q̄ sūt iter spondile ꝑmū ꝛ secūdū:ꝛ ét ꝓcedit inde vena capillaris vsq; ad iūcturā capitis ꝛ colli:ꝛ ramificant inde rami q̄ mittūt mēbzanā cooperientē testā capitis ꝛ obuiant. Et illi rami itrant vbi cōcurrunt duo ossa capitis: ibi in illis ossibus.ꝛ qō residuum est de istis ramis penetrat inter vacuitatez ossiuz in fine suture laude littere:ꝛ ramificant inde ex eo plures rami in mēbzana meduller: quas cibat ꝛ ligat mēbzanam duram q̄ cuz ista fuit in circuitu ꝛ in surſuz. Deinde exit extra membzanaz que cooperit caput. ꝛ postea descendit a mēbzana subtili a cerebro:ꝛ spargit se scōm dispersionē arteriaꝝ:ꝛ constringit omnes mēbzana ipsa.ꝛ reddit eos ad locum ampliꝰ:ꝛ est locus ad quez descendit sanguis:ꝛ in quo adunatur.ꝛ post spargitur inter duas tunicas:ꝛ vocatur torcular.ꝛ tunc cuz admixti fuerint isti rami in ventriculo medio cerebri necessariū erit vt magnificent in eo ꝛ sugant in eo ex torculari:ꝛ sugant etiam de eo q̄ decurrit ab ipso ꝑ ramificationez:ꝛ a medio ventriculo tendunt ad duos ventriculos anteriores. ꝛ obuiant arterys que eleuantur ad vnum locum:ꝛ isti continuanf in membzana que vocatur rete. Sed vena spatularis que dicitur cephalica quando fuerit ꝓpe auditorium ꝓimo ramificabitur in ramulos qui spargunt in cute ꝛ in partibus manifestis musculoꝝ illius. Deinde ꝓpe iuncturam assem cum aditoroꝝ:ꝛ q̄ndo est ꝓpe istam iuncturam diuiditur in tres partes. Et vna istaꝝ est que dicitur chorda brachy:ꝛ est illud q̄ tendit sup manifestū focilis supioris. ꝛ declinat ad ptē silueſtrē. ꝺclinās ét ad tumorē focilis iferioris. ꝛ spargit i ptes iferioris silueſtres rasche taꝝ:ꝛ scōs vadit ad ptes declina-

tionis in manifesto asseid. ꝛ ꝯiũgit cũ eo vnus ramulus veniẽs a ſubaſcella: ꝛ ex iſtis ambabus fiet vena q̃ dicit cardiaca. Et tertius ramus pfundat ꝛ ſuoluit in ꝓ fundo quouſq; imiſceat adhuc cũ ramulo ſubaſcellari. Sꝫ ſubaſcellaris in ꝑna ſui ramificatiõe ramificat in ꝓfũdo ſui aditoꝝ ꝛ ſpargit ſup muſculos ipſius: ꝛ remanebũt ramuli q applicabant ad aſſeid. ꝛ ſubaſcellaris cũ applicat ad iũctura toꝛcularẽ diuidit in duo: ꝛ vnũ illoꝝ pfundatur ꝛ ꝯtinuat ſe cũ quodã ramulo pfundate vene cardiace: ꝛ currit cũ eo modicũ: ꝛ poſtea diuidit ꝛ aſcẽdit vnus illoꝝ quoniſq; applicet ad auricularẽ ꝓ domeſticũ. ꝛ mediũ ꝛ medicũ: ꝛ pars aſſeid. Et ramificat in ptes manus ſilueſtris. ꝛ par ſcõz ptiũ ſubaſcellaꝝ ramificatur verſus aſſetũ ꝓ.4. ꝛ vnus illoꝝ diuidit in foꝛtioꝛi aſſeti vſq; ad raſetã: ꝛ ſcõs diuidit ſupius ꝓ diuiſionẽ ſicut diuidebat ꝓimus ꝛ tertius: eodẽ mõ diuidit in media aſſeti: ꝛ quartus eſt maioꝛ alys. ꝛ eſt magis manifeſtus ꝛ altioꝛ inter alios: ꝛ ramificat emittẽs ex ſe ramũ. ꝛ ꝯiũgit cũ cephalica: ꝛ ex illis duabus fit cardiaca: ꝛ qõ eſt reſiduũ eſt baſilica: ꝛ ille etiã deſcẽdit ꝛ pfundat itẽꝝ. ꝛ cardiaca icipit a domeſtico ꝛ eleuat a focili ſuperius: deinde declinat ad partẽ ſiniſtrã: ꝛ ramificat ꝓ duos ramos ſcõm figuram laude littere: ꝛ tũc eius altioꝛ ꝑs venit ad extremitatẽ focilis ſupioꝛis ꝛ ibit ad ptẽ raſcete. Et ramificat iter polliceꝫ ꝛ indicẽ in ſilueſtrẽ indicis: ꝛ pars eius inferioꝛ ibit ad extremitatẽ focilis inferioꝛis ꝛ diuidit per tres ramos: ꝛ vnus illoꝝ vadit ad locũ mediũ iter indicẽ ꝛ medium: ꝛ ꝯtinuat cũ ramulo q venit a venã veniente ad indicez a ꝑte ſupioꝛi: ꝛ facit cũ ea vnã venã. ꝛ ſcõs ramus vadit ad ea. ſ. indicis ꝛ alluchalẽ q eſt iter medicũ ꝛ auriculares: ꝛ ſpargit inter mediũ medicũ ꝛ indicẽ: ꝛ tertius tendit ad auricularẽ ꝛ medicũ: ꝛ iſti rami diuidunt poſt in digitos: Et iã ſigillabimus de venis ſupioꝛibus ſermonẽ noſtruꝫ.

¶ Caplm 4m. De anothomia vẽtris iferioris ꝛ maioris.

ET pars que deſcẽdit ꝓximi rami q ramificat ab ea ſunt q̃ſi capillares: ꝛ vadũt ad duos renes eleuãtes eis aquoſitatem ſanguinis. ꝛ aliquãtulũ ſanguis quem ſugũt renes. ꝛ ex vno aſcẽdẽtiũ ſiniſtro: vnus ramus q̃ intrat in teſticulũ ſiniſtrũ ſcõz modũ quẽ ꝑdixim̃us in arteryis. Et etiã ꝓeter iſtũ ramificant due vene ꝛ vadũt ad teſticulos: ꝛ q̃ itrãt in ſiniſtrũ accipit ſemp ramũ ex ſiniſtro duoꝝ aſcẽdẽtiũ: ꝛ foꝛtaſſe erit in aligbus tota oꝛigo illi⁹ a ꝑte aſcẽdẽtis: ꝛ ramus itrãs dextrã aliq̃n accipit ramũ a ſiniſtra. ſed plures modi ſunt ꝛ teſticuloꝝ vene nõ ĩuoluunt cũ venis veniẽtibus a renibus. ꝛ in illis eſt curſus digeſtiõis ſpermatis: ꝛ fit albũ poſtq̃ fuerit rubeũ: ꝛ hoc ꝓpter multitudinẽ ĩuolutiõis ipſi⁹: ꝛ plus de iſta vena abſcõdit ſe in matricẽ: ꝛ ſicut vena arterialis deſcẽdẽs ſub ſp̃odilibus ramificat ſup coſtas: ita ab epate deſcẽdit ſup ſp̃odilia vena q̃dã q̃ ramificat ſup ſp̃odilia: ꝛ ſup muſculos a directo oppoſitas illis ſp̃odilibus quouſq; veniant ad extremitates muſculoꝝ vẽtris m̃icis. Deinde veniũt ab illa vene q̃ penetrãt ſp̃odilia vſq; ad nuchã. ꝛ tũc qñ applicabitur ad vltimũ ſp̃odile ramificabiť in duo: ꝛ declinabunt ad vnã ptẽ vnũ: ꝛ aliud ad aliã. ſ. ad coꝛas ꝛ crura. Et anteq̃ veniãt ad crura diuidunť in decẽ ramos. ꝛ vn⁹ vadit ad duo doꝛſa: ꝛ ſcõs ramus eſt q̃ſi capillaris. ꝛ vadit ad inferioꝛes ptes ſi fac. ꝛ tertius ſpargit ſup os pectinis doꝛſi: ꝛ q̃rtus ſpargit ſe in muſculos ani: ꝛ in manifeſto pect inis doꝛſi: ꝛ q̃ntus vadit ad itroitũ matricũ mulieꝝ: ꝛ ſpargit ſe in fundo illaꝝ ꝛ in eo q⁹ ꝯtinuat cũ ea ad veſicã: ꝛ illõ qõ vadit ad veſicã poſt diuidit in duas ptes: ꝛ vna pars ſpargit in veſica: ꝛ alia ps ſpargit in ſuo collo. Et iſta ps in viris eſt maioꝛ ꝓ virgã: ꝛ in mulieribus eſt minoꝛ: ꝛ vene q̃ itrãt mr̃icẽ ex ptibus ramificant ꝛ aſcẽdũt ad mamillas: ꝛ cũ illis cõicant mamille ꝛ matrix. Et octau⁹ venit ad ozificiũ vulue. ꝛ in mulieribus ꝛ viris. Et nonus ĩtrat muſculũ ĩterius pectinis doꝛſi. ꝛ ſpargit in illo. Et decimus diuidit in ĩguinibus mãifeſte vſq; ad duo alia: ꝛ ꝯtinuat cũ capitibus venaꝝ deſcẽdentiũ: ꝛ maxime cũ eis: q̃ deſcẽdũt a ptibus mamillaꝝ ꝛ adunant adinuicez ꝛ faciũt vnã ptẽ magnã q̃ vadit ad muſculos natium. ꝛ qõ reſiduũ eſt de iſtis itrat coxas ꝛ ramificant ab eo rami. ꝛ vnus ramus illoꝝ diuidit in muſculos anteriozes coxe. ꝛ alius in muſculos ſubteriozes coxe. ꝛ ꝑfundat in ſuo domeſtico: ꝛ alij ramuli multi ſpargunt ĩtra coxã: ꝛ qõ reſiduũ ẽ ab iſto toto diuidit in tres ramos ꝛ hoc cuꝫ cooperit lumen ĩ tũcturã genu modicũ. ꝛ tunc ꝑs agreſtis illoꝝ tendit ſup minus os cruris vſq; ad chaab. ꝛ medius illoꝝ tendit vſq; ad duplicationẽ genu deſcẽdendo ab illo. Et dimittit ramulos in muſculos q̃ ſũt in interioꝛi cruris: ꝛ ramificat in duos ramos. ꝛ latet vnus illoꝝ in interioꝛib⁹ ptib⁹ cruris: ꝛ ſcõs iter duos neruos: ꝛ tẽdit ad anterius pedis ꝛ volvit ſe cũ vno ramulo agreſtis ꝓnominato. Et tertiꝰ eſt domeſticus decliat ad locũ venoſũ cruris: ꝛ tẽdit ad chabab: ꝛ chabab gibboſitas arũdinis magne. ꝛ deſcẽdit ad domeſticũ anterius: ꝛ doſ ſcoꝛſi: ꝛ iſti tres ſũt ꝙruoꝛ: ꝛ duo ſilueſtres illoꝝ ad anteriꝰ pr̃ũ dinis minoꝛis: ꝛ duoꝝ domeſticoꝝ: vnus vadit ſup ſuperioꝛẽ ptẽ pedis: ꝛ diuidit in partem ſuperioꝛẽ ptis digiti pedis: ꝛ ſcõs iſtoꝝ domeſticoꝝ cũ ramo ſilueſtri partis domeſtici: quã nominauimus: ꝛ diuidit in partes ſtrictiores. Et eſt iſte ſermo cõpletus venaꝝ nõ pulſatiliuꝫ.

¶ Caplm 5m. De anothomia ciſtis fellis ꝛ veſice.

ET fel ꝛ veſica aſſimilant in hoc q⁹ eis nõ venit ſuũ nutrimẽtũ a ſuperfluitate q̃ decurrit de ea: q; coꝛpus vtriuſq; illoꝝ eſt neruoſuꝫ. Et felli aduenit q̃dã ſuba ſubtilis q̃ eſt multuꝫ remota a ſuba ciſtis: ꝛ ſiꝛ accidit veſice: ꝛ anteq̃ illa ſupfluitas veniret ad veſicã acceperant de illa mã renes ſuũ nutrimẽtũ: ꝛ etiã iſte ſupfluitates ſunt eis valde clare: qñ trãſeũt ꝓ vias valde ſtrictas: ꝛ ꝓp hoc vtriq; illoꝝ aduenit vena dãs ei nutrimẽtũ. Et ad collũ ciſtis venit vena nõ pulſatilis ꝓpꝓ̃tã. ꝛ vn⁹ neruus q̃ ẽ ramus neruoſi epatis: ꝛ iſta vena ꝛ iſte neru⁹ nõ apparẽt: ꝛ vna vena pulſatilis q̃ ẽ bñ manifeſta: ꝛ ẽ ramus pulſatilũ epatis: ꝛ iſta ſiꝛ ꝯiũgit cũ collo ciſtis: ꝛ attrahit: ꝛ poſt ramificat ꝓ ciſtiꝫ. Sꝫ ad veſicam venit vn⁹ neru⁹ a loco ꝓpinquoꝛi ſibi oſſis: qõ ẽ ſupra ptẽ doꝛſi: ꝛ due vene pulſatiles. ꝛ due nõ pulſatiles q̃ veniũt illi a doꝛſo cũ neruo: ꝛ ſuũ collũ eſt ꝛcluſuꝫ cũ mẽbrana q̃ coopit ip̃ſ: ꝛ qꝛ ſupfluitas aquoſa fuit maioꝛ q̃ colica. iõ fuit veſica maioꝛ ciſti. ꝛ iõ idigebat maioꝛi neruo ꝛ pluribus venis: ꝛ vtriq; iſtoꝝ hꝫ trinuꝫ ſitũ filoꝝ ꝓter illõ qõ ẽ iter duo colla: quoꝝ vnũ eycit ꝛ reliquũ recipit: ꝛ ſunt duaꝝ tunicaꝝ: ꝛ ſupfluitas currit iter duas tunicas: ꝛ petrat vſq; ad ꝛcauitatẽ: ꝛ qñ claudit ipſe ꝛ via nepoſſit reuerti: ꝛ exit ꝓ ſcõz collũ: ꝛ in ciſti ozificiũ eycies collũ intrat cũ iteſtinis ꝛ in veſica recipies ꝯiungit cũ illis: ꝛ ſup ozificiũ veſice ẽ iſert⁹ muſculus. ꝛ ſua fila vadũt ſcõs ãpli tudinẽ ĩ ozificio: ꝛ ſuũ iuuamiñtũ ẽ retinere collũ ꝛ vrinaꝫ quouſq; intendat in eius exitũ: ꝛ cum intendit: ampliat iſte muſculus ꝛ expellit vrina per muſculos mirach adiutoꝛio virtutis expulſiue. Et ſplen nõ eſt mẽbrũ eſſentiale. qñ multa aialia ſũt q̃ carent ſplene. aut bñt minimũ

splenē. Et omne aial hñs pulmonē hz sitim plus: qñ pulmo cum calefit delectat frigido ⁊ humido: ⁊ hoc cū moueſ. ⁊ silr pp vaporē fumositz venientē ad ipsitz. ⁊ iō necessariū est ei hre vesicā: ⁊ iō hñs pulmonē est hñs vesicā. Et dico ego q̄ pulmoni nō sufficit resudatio: sz etiā vapor aque ascēdit ad ipsum: ⁊ de aqua resudat ad ipm per venas. Sz aues: ⁊ q̄ hñt cozii testeū: ⁊ q̄ hñt squamas. qz sui pulmones nō sunt sanguinei: iō nō hñt calorē mukū: ⁊ iō nō hñt vesicā. Et aues nō potāt multā aquā: qz aer est plus in sua cōplone: ⁊ nō est in eis magna pz aque. Et dixit Aristo. q̄ superfluitas aquosa in auibus trāsit in pēnas: ⁊ iō nō idigēt vesica: ⁊ silr hñs squamas ⁊ hñs costas p̄ter carnecā: q̄ hz pulmonē carnositz ⁊ sanguineum. ⁊ dico ego suū cozii nō nutrif ex sua superfluitate hūida ⁊ sicca. ⁊ iō adunaſ in suo cozpe: ⁊ dixit q̄ sua humiditas nō dissoluit ad tp̄s. qñ suū cozii ē durū. Et vesica marinozum semp ē maioz: qz sunt magis humida: ⁊ potāt aquā plus. ⁊ aial qō dr amū hz vesicā ⁊ nō hz renes: qz sua cutis est mollis ⁊ sua caro. Et dixit hoc verbū Ari. q̄ mēbra eius sunt multū humida: ⁊ idigēt multū attractiōe aque ⁊ nō idigēt renibus: ⁊ pp mollē carnē dissoluit humidū i eis. Et p̄ter illud oē aial hñs pulmonē hz renes: ⁊ dixit q̄ cā q̄re ren dexter est altioz est silis cāe. q̄re supciliū dextrū magis eleuaſ. Et post B locutus est Ari. in diafragmate: ⁊ dixit q̄ aial hñs mēbza ad ispirādū hñs nutritiuā hz diafragma. ⁊ ppter hoc cū calefit diafragma ledit sensus ⁊ captatio: ⁊ qñ moueſ multū accidit hoi risus ⁊ ledit ali qñ multū ille risus. ⁊ iā dixerūt q̄ gdā pueriebaſ in diafragmate ⁊ stetit post xtinue ridēs ⁊ mouēs caput. Et dixit Ari. q̄ istud nō dz magis credi q̄ qō dixit Homer⁹ q̄ cuidā amputabaſ caput in tēplo Jouis. ⁊ post locutū est caput: ⁊ hoc nō pōt eē q̄ nō ē sermo nisi p ispiratiōnē: cū aūt abscindit pulmo nō loqueſ. Et tūc locutus est Ari. in motu mēbroz nutritinoz: ⁊ dixit q̄ cuius nutrimētū est ex rebus ligneis aut spinosis hz multos vētres: sicut camelus ⁊ elefas: ⁊ non hñt dētes in mādibula supiozi: ⁊ licet eius lingua sit carnosa cū involuit pāniculo aipero q̄ si frōdoso ⁊ limoso: silr ēt suū palatū ⁊ sunt loca dētiū ⁊ vī q̄ mā suoz dētiū trāsiuit in suū culmū: ⁊ oia aialia ruminant. ⁊ papa in auibus est p̄mus vētriculus: ⁊ su⁹ motus est loco masticationis: ⁊ q̄si scōs os: ⁊ aliq̄n est gddā qō nascit ⁊ vī papa ⁊ nō est papa. ⁊ post hz stomacuz vel stomacos multos in posteriozi itestinoz. Et est q̄dā pars piscii nō hñs dētes. ⁊ hz corpus magnū: ⁊ suū nutrimentū est grossiz: ⁊ iō ruminat. ⁊ pisces sunt gulosi multū: ⁊ sui motus sunt debiles: ⁊ iō est suū stercus durz ⁊ iuuat su p hoc: qñ sua intestina sunt curta ⁊ recta ⁊ huiz sunt aialia q̄ hñt itestina curta ⁊ recta. Et itestina aialiū diuersantur. qz q̄dā in gbusdā sunt ampla p̄pe stomacū. ⁊ stricta post. ⁊ iō nō pōt canis eycere sterc⁹ nisi cū pena magna. Et aial cuius intestina sunt recta silr. Et q̄ hñt cornu ⁊ q̄ hñt itestina involuta sunt ɔria istis in motu. Et hūtia sex ptes itestinoz. ⁊ aialia gulosa multū fecit eis nā itestina recta ⁊ curta vt cito exeat stercus. ⁊ positū fuit amplⁱ⁹ in eis p̄pe stomacū: ne ēt illud qō est crudū detineaſ. sz totū exeat: ⁊ aial qō nō ē tale nō est multū gulosus: ⁊ trāsgluntit magnas bucellas. ⁊ mozaſ diu in vētre. Et aialia sūt habētia coagulū in vētre. ⁊ p̄pe in bis q̄ hñt multos vētres. ⁊ nō inuenīt nisi in vētre tertio ⁊ oē aial hñs vnicū vētrē caret coagulo: ⁊ ɔriaſ iste sermo in marinis. s. vrso ⁊ lepore: ⁊ oē aial hñs vnicū vētrē hz lac subtile. ⁊ suū coagulū non coagulat: ⁊ non inspissatur lac aialiū carētiū cozui. Et aial hñs multos pilos in pedibus hz multos vētres: ⁊ nō hz coagulū: qz suū nutrimētū est humidū multū.

¶ Liber. XIIII. De anothomia renū. Cap. I.

Jcemus verbū magistri primi i cisti fellis: ⁊ dicem⁹ anothomiā renū. deide dicemus in musculo anulosoz ⁊ sui oz mēbroz: ⁊ cā in B ē: qm qō nō hz vesicā sua vrina trāsit in suum stercus. ⁊ erit suū stercus salsius currens. Et q̄dā aialia nō hñt fel: qñ sua cola ipar gif cū suo sanguine ad negociū sui cozpis: ⁊ tūc nō remanebit ō illa q̄si ad necessariū: ⁊ vt illi deſ vas. Et aial hñs cistiz bēbit supza epar: ⁊ qñq̄ supza itestina. ⁊ qñq̄ texiſ supza epar ⁊ itestina: ⁊ in oīb⁹ piscib⁹ est cistis. Et equ⁹ ⁊ asinus ⁊ mulus ⁊ elefas nō hñt cistis: ⁊ camelus hz loco cistis venas graciles: ⁊ torchi: ⁊ delfin hñt cistiz. ⁊ q̄dam boies forte hñt cistiz mirabilē sup ḡtitatē nālē. sicut i ciuitate quā noiauit. Et errauit q̄ vtilitas cistis est qō pūgit epar qz suauitus sensibilis sit fortis. sz cistis sngit colaz ex epate ⁊ expellit vsq̄ ad itestina: ⁊ errauerūt socy Antigozit. qñ dixerūt q̄ cistis ē cā in firmitatib⁹ acutis: qz nō ē ita. sz est cā ad auferēdū eā: qz attrahit colam. ⁊ accidit extractiōe cistis cū trahit colaz. vt sic sit p̄s sibi ppinqua magl dulcis: qñ cistis ex vicinitate magis attrahit. ⁊ tūc qñ inueniūt quosdā boies inueniūt illos esse. q. camelos. ⁊ aialia q̄dā buna q̄ nō hñt cistiz: ⁊ tūc elōganē sue vite ad silitudinē illoz aialiū: ⁊ tūc aialia sicut torchi ⁊ delfin in aialia marina hñt B sicut dixi. Et iudicauerūt q̄ aial qō caret cisti ē lōge vite. ⁊ nō ispexerūt modū hois ⁊ nō scierūt q̄ nō fuerit puatio cistis cā lōge vite. tūc aial qō hz epar ⁊ cistim erit lōgius vite. qñ habebit cistiz mūdificante epar: ⁊ tūc qñ fuerit aial pauce cole opaſ cū eo in cibañto tui cozpis: cū caloze sui cozpis radicali. tūc g̃ nō idiget cistim. qñ cistis est ad mūdificādū sanguineū: ⁊ dico q̄ possibile est vt hūtia lōgā vitā hēantillā: ⁊ nō ppter hoc: qñ vī q̄ illa cōplo sit cala. ⁊ suus sanguis colericus ⁊ tūc nō est residuū de cola quā necessariū ē deponere cū tota alia superfluitate: ⁊ qñ fuerit cōplo multū cala erit B cā lōge vitē in multis aialibus: sz superfluitas aquosa q̄ descēdit ad renes p venā q̄ trāsit ab epate cū sanguine quo dā superfluo. Et facti sunt duo renes vt equēt duas partes aialis: ⁊ situs illoz nō est vnus. ⁊ tūc fuit attrahēs aquaz cozpis silez scōs totū. ⁊ illud est qō iuuat ad retētionē aq̄ in eis: ⁊ si fuerit inde attractū ad duas ptes aliqñ: trī erit retētio laboziosa in eo: ⁊ tūc ren dexter erat altioz: qñ est ppinquioz epati: qñ opⁿ est vt oē attrahēs ab aliquo sit magis ppinquū illi. ⁊ pp̄ie. qñ tūc epar est altius: ⁊ splē iserius: tūc situs eius qō ē sub epate erit altioz. ⁊ ci⁹ qō ē sub splene depssioz. Sz magister dixit q̄ cecidit dexter i altū: qz ē foztioz: qñ foztioz iter ptes ē dexter. ⁊ vt sit p̄ portio renū in duab⁹ ptib⁹ scōs, pportionē splenis ⁊ epatis. Et dexter ē maioz sinistro. ⁊ minozis sepi: qñ propinquus est epati: ⁊ ren bois assimilaſ reni tauri: ⁊ creabaſ sua caro spissa ɔrio creatiōi carnis splenis. qñ caro splenis fuit rara: ⁊ istud est qñ superfluitas venies ad ips fuit grossa. Et cibaſ ab eo qō dissoluiſ ab aquositate. ⁊ retinetur sanguineū retinētē q̄si sediminis. Tūc si ecē rar⁹: dissolueret raz illud qō venit ad ips ⁊ nō brēt cibū. sicut cō tingit renib⁹ gbusdā: q̄ gto caro caz fuerit rara nō erit attractio eius bona in eis: ⁊ debilitaſ eius suba: sed splen qō venit ad ipm est grossiz: ⁊ iō idiget suba rara: ⁊ splen ⁊ ren sunt cōicantes in superfluitate ad ea expulsa. qñ superfluitas veniens ab illa venit per viā amplā: nō sic in cisti: ⁊ venit adhuc eis cibus p arterias sparsas in eis: qñ magister primus dat causam in genere animaliū: ⁊ anulosozum ⁊ non habentium sanguinem in corpore: q̄ cum non habent sanguinem. non fuit eis necessarium ex multis vasis viscum. ⁊ tunc non fuit eis necessariū membrū

generatiuū sanguinis ⁊ altez colatiuū: ⁊ ppter hoc bñt vnicū mẽbrū loco cordis: ⁊ aliud recipiens cibus. ⁊ post ipz ⁊ eycies. ⁊ vat cāz: qñ in gbusdā aialib⁹ aquosis erit virtus euomẽdi supfluitatez melie. Et istud est cā ppter quā poterit facere sup se domū. ⁊ dixit q squamatio illius qđ multos pedes bz in aqua é cā ei⁹ vt sit potẽs in venatiõe: ⁊ irretiens altez. ⁊ fortasse mutabit color eius cū minuit. ⁊ emittet tūc a se spūa. ⁊ sic cõtingit alys in timore qđ ea arripit fluxus vẽtris ⁊ eiectio vrine. Et Arī. nominauit vnū genus aialium marinoz: ⁊ fortasse habebit duos culmos ⁊ fortasse vnū: ⁊ q bz vnū creabaſ fortioris cozy vl' corticis: qñ nõ bz arma cõpleta. Et bñs duos culmos bz debiliorẽ corticem: deinde denominabimus yricum marinū ⁊ peccẽ: qñ numerus suoz ouoz ẽ singularis: qñ sunt rotũda. Et situs suoz ouoz nõ est ex directo neq; ex oppposito si eẽnt tria. q. elõgareſ situs eius: ⁊ si eẽnt plura. q. esset opus ꝓtinuatione: ⁊ hec rõ est vlis. Et dẽtes yricy marini sunt tot quot sua oua. Et dixit qñ coz ⁊ sibi ille est iter nutritiuoz introitū ⁊ suū exitus. Et exit⁹ spmatis in aīali ambulabili in medio ptis q̃ est iter dextrū ⁊ sinistrū. Et in aīali anuloso in medio eius: qđ est iter caput ⁊ ꝓtinuat se cū illo. ⁊ fortasse inueniſ istud mẽbrū in aīali multe numeratiõis. ⁊ ppter hoc inueniſ istud mẽbrū in aligbus aīalibus multe numerationis. ⁊ ppter hoc viuũt eius partes cuz fuerint abscisse. ⁊ ego credo q nõ erit multe numerationis: qñ aīa est vna in cognitiõe. sed erit lõgũ ꝑfundãs corpus ꝑfundatiõe q̃si in strictione arboris in arbore: ⁊ tũc qñ abscindeſ vna pars erit residuũ sufficiens in vita. Et oẽ aīal carens sanguine ꝑtẽ est cibo modico. ⁊ sua paruitas iuuat super hoc. Et anuloſa q̃ fuerint cũ pedib⁹ erũt maioris frigiditatis: ⁊ ꝟ vt motus suus sit leuior in eis: ⁊ ppzie cũ fuerit lõgũ suum corpus ⁊ magnũ. Et multa anuloſa q̃ bñt alas bñt q̃ttuor. ⁊ paruũ bz duas. Et fortasse q̃dã bñt alas q̃si inclusas in mẽbrana. Et ale oiuz istoz sunt membranales. Et sua corpa creata sunt ex ꝓtibus multis distinctis ⁊ anuloſis: vt cũ acciderit eis motus possint secũ ferre: ⁊ crescunt in duricie sicut nichaal: ⁊ scilicet loca. Et sũt q̃dã aīalia anuloſa bñtia aculeuz vt sit eis arma: ⁊ forte erit aculeus ille mẽbz in accipiẽdo cibũ ⁊ i pugnãdo sicut in gbusdã mẽbz is: ⁊ fortasse erit in gbusdã vnũ mẽbrũ deputatũ ad ſolã punctura: vt in scorpiõe ⁊ vespa. Et qñ nõ habebit aculeũ anterius habebit mẽbrana q̃si dentes anterius: ⁊ qñ aculeus erit posterius occultabiſ in eis: fortasse erit i eis iterius qñ ẽ puus. ⁊ est exposit⁹ occasiõibus: sicut in vespis: aliqñ erit manifestus sicut in scorpiõe: ⁊ aliud est qñ est fortis. ſz gen⁹ anuloſoz volãtiũ bz aculeũ gracilem vt sit leuioz sup illas in suo volatu. ſz scorpio magis põt pati istud: qñ ambulat. Et q̃ bñt duas alas ⁊ volãt non bñt aculeũ in posteriori. qñ iducereſ nimiũ põdus. ſz posit⁹ est in eis aculeus anterius: ⁊ est mẽbrũ cuz quo comedit vt sit leuioz in volatu. ⁊ duo pedes anteriozes aīalis babẽtis collũ duz vel oculos debiles bñt anteriozes fortiores. qñ citius rapit ꝑ illos: ⁊ pedes posteriozes sunt magis magni vt volet cũ illis: ⁊ vt figaſ sup illos cum itẽderit volare: ⁊ qđ luxuriat ex illis babz. 6 pedes. 4. iuuãtes ad ambulationez: ⁊ duos al saltum.

¶ Caplm scõz de anotomia organoz membroz.

ET quia iaz diximus de anotomia simplicitũ: nunc dicemus de anotomia organicoz. ⁊ dicemus de ligamẽto pectoris ⁊ spatula. Dico ergo q ligans pectus est vnuz os ex vtraq; parte in supioꝛi pectoris: ⁊ bz quãdã gibbositatẽ ⁊ ꝯcauitatez per quã trãseũt vene ascẽdẽtes ad cerebrũ: ⁊ nerui descẽdentes ad corpus: ⁊ declinãt ad partẽ silueſtrẽ ⁊ ꝺtinuantur cũ spondilibus spatule: ⁊ rotulis adiutoꝛioꝝ. Et tũc creãtur ꝓpter duo iuuamẽta: vnũ est vt figaſ ab eo manus ⁊ adiutoꝛiũ ipsi⁹: ⁊ ne adiutoꝛiũ sit ligatũ cũ pectore: etenis aliter difficulter mouereſ vna manus ad aliã: ⁊ etiã fieret iter illas angustia. ſz creabaſ extrema latera vt ampliareſ locus motuũ: ⁊ ſcõz vt sit custodia mẽbroꝝ anteriozꝝ pectoris sicut spine ⁊ ale spõdiliũ a posterioꝛi: ⁊ hoc vbi nõ sunt spõdilia vel sensus ⁊ spatula in ꝑte agresti vadit semp graciliãdo: ⁊ ad domestica ampliando quousq; pueniaſ ad forame in ꝑte eius agresti vnũ foramẽ pixidale qđ intrat rotulã adiutoꝛy. Et iuxta illã pixidẽ sũt duo additamẽta. vnũ versus surſuz: altez versus posteriꝰ: ⁊ dñr rostrũ cozinũ: ⁊ cũ eis cõpleſ ligamẽto spatule cuz ligamẽto pectoris. ⁊ vetãt seperatiõẽ roule a pixide ꝑ motũ adiutoꝛy ad surſuz: ⁊ aliud ad motum eius versus imũ: ⁊ deinde semp magis ampliaſ. vt sit sua cõplo ⁊ custodia maioꝛ. Et sup doꝛsuz suũ est quoddã additamentũ triãgulare. ⁊ sua basis est versus ꝑtẽ silueſtrẽ. ⁊ suũ caput versus domesticũ: quousq; nõ euadat ab ipso superficies doꝛsi: qñ si basis eẽt versus ꝑtẽ domesticã eleuaret cutẽ: ⁊ pp modicas occasiones accideret doloꝛ in ipsum: ⁊ ista additamẽta q̃si ad senetiti spõdilibus: ⁊ hoc factũ ppter custodiã: ⁊ vocaſ iuuamẽtũ spatule: ⁊ terminus ampliationis spatule est cũ cartilagine q̃ ꝓtinuaſ cũ ea. ⁊ est ei⁹ extremũ rotũdũ ppter cãm quã nominauimus in oibus alys cartilaginibus. Sed os adiutoꝛy creabaſ teres ſvt esset magis remotũ ab occasionibus: ⁊ sua extremitas superioꝛ intra pixidẽ cũ ligamẽto leui ⁊ nõ fozti: ⁊ iõ ꝓtigit multotiẽs suus exitus: ⁊ iuuamẽtũ in ista debilitate dupliciter est. necessitas ⁊ securitas: necessitas vt sit motus leuis in oẽs ptẽ. ſz securitas est ꝓpter hoc q̃ licet adiutoꝛiũ indigeat multis motibus diuersis: tñ isti motus non multiplicanſ: sed durãt in ipso in tñ q̃ timeaſ in dissolutiõe sui ligamẽti. S̃z adiutoꝛiũ ppter boc plurib⁹ modis stat quietũ. ⁊ totũ residuũ moueſ: ⁊ tũc ꝓpter ꝟ oia ligamenta iuncturaꝝ manuũ sunt fortioꝛa ligamẽto adiutoꝛy cũ spatula. Et iunctura adiutoꝛy iuuaſ. 4. ligamẽtis: ⁊ vnũ illoꝝ est dilatatũ mẽbranale. ⁊ circũdat iuncturam sicut accidit in alys iuncturis: ⁊ duo ligamenta q̃ descẽdũt ex additamẽto spatule qđ dñ auron. Extremitas vnius est lata: ⁊ coopit ⁊ cõprehẽdit caput adiutoꝛy: ⁊ secundũ est maius ⁊ durius. ⁊ descẽdit cũ q̃rto: ⁊ descendit etiã cũ additamẽto qđ dñ rostrũ cozinũ in ꝑte accõmodãdã illi in illo descẽsu: ⁊ sua figura est tẽdens ad latitudinẽ quãtulãcũq; ⁊ ppzie vbi tangit adiutoꝛiũ. ⁊ sua via ẽ vt ascendat per ventrem adiutoꝛy: ⁊ tunc cõtinuabiſ cuz musculo in illo: ⁊ adiutoꝛium ꝓtinuatur versus domesticus: ⁊ gibbositz versus agreſte: vt bene firmeẽ in eo qđ positum est super ipsum de musculis ⁊ neruis ⁊ venis: ⁊ vt bene cõprehendaſ qđ cõprehendiſ ab eo in suba ascelari ⁊ vt melioꝛetur aduentus vnius manus super aliam manũ. Sed inferioꝛ extremitas adiutoꝛy habet duo additamenta sibi conuncta: ⁊ qđ est ex parte interioꝛi ẽ lõgius ⁊ gracilius: ⁊ non habet iuncturam cu aliquo: ⁊ est ꝓpter custodiam neruoꝝ: sed qđ est versus exteriꝰ est confossatum: ⁊ intrat illam concauitatem os cubiti sicut dicemus. Et inter illa est vna pars: ⁊ in duabus extremitatibus illius partis sunt due fouee superius ⁊ inferius: ⁊ ante ⁊ retro. ⁊ fouea domestica ⁊ superioꝛ est leuis: ⁊ quasi plana: ⁊ non est in ea distinctio: ⁊ fouea agrestis est maioꝛ inter illas: ⁊ qđ est ad partem domestice fouee non est planum neq; sua concauitas est rotunda. sed descendit ↄlinealiter. ⁊ tali modo: vt quando ex se cõmouetur ad partẽ silueſtrem applicaſ assetum ⁊ stat. Et as-

ſerum cõponit ex duobus oſſibus: que iũgunt ſcõs longitudiné. & dñr focilia: & qõ eſt in directo policis eſt graciliꝰ. & qõ é in directo auricularis eſt groſſius qñ eſt ſine damẽtũ in eleuatiõe brachy. Et ſupioris iuuamẽtũ eſt vt p ipſum mouea aſſetum in circuitu: & iuuamẽtũ inferioris eſt vt ſit p ipſum motus in extenſiõe & curuatiõe. Et medũ in iſtis eſt gracile: qñ nõ eſt opus vbi groſſiuſ ſit. qñ coopitur muſculis magnis: & ſi eẽt groſſiuſ iduceret nimiũ põdus: & extremitates erũt groſſe: qñ naſcunt ex eis multa ligamenta: qñ ẽt ꝓſricant & ꝓtundunt multũ in motu iũctura ꝑ. Et q; ſuper illas caro vel muſculus: & fouea ſupioꝛ eſt. q. extens a rectitudine. & incipita domeſtico & vergit verſus ſiluestrẽ ſupra focile iferiorẽ. Et bꝫ iuuamentũ eſt vt faciat aſſetũ mouerii in giꝛ. Et inferius focile eſt rectũ: qñ rectitudo eius iuuat ad extẽſionẽ brachy. Et iunctura cubiti ꝓiungit cũ vtriuſq; iunctura focilis & adiutoꝛij. Et in extremitate focilis ſupioris eſt q̃dam fouea & itrat ipſaꝫ caput ſiluestre adiutoꝛij: & ligatur illa: & motus illius in illa fouea iuuat ad extenſionem brachy: & ad motũ brachy in giꝛ. Sed focile inferius bꝫ duo additamẽta: & inter iſta eſt q̃dã pars q̃ aſſimilat gree & ſuperficies huius partis eſt bibboſa. & fouea in adiutoꝛio quã intrat pdictũ additamentũ aſſimilat ꝓcuitas in ipſo gibboſitati circuli. & qñ mouet iſtud additamẽtũ ad ſuperius tendit brachiũ: & qñ vna duaꝝ partiũ mouetur vna ſupra aliaꝫ incuruatur brachiũ quouſq; aſſetum ꝓiungat cũ adiutoꝛio in parte domeſtica & parte anteriori. & extremitates iferioꝝ duoꝝ fociliũ ꝓiunguntur. q. in vnũ & fit in eis. q. fouea magna & plus de illa fouea eſt in fouea alia iferioꝛi: & qõ ſupereſt ex illo oſſe in circuitu ẽ gibboſum: vt minus recipiat actiones: & a focilꝫ inferioꝛi naſcit quoddã additamentũ iuxta foueã. Sed raſceta componit ex multis oſſibus: vt ꝑpter occaſionẽ in vno nõ ledant alia & vt ꝓcueat in ipſa palma quũ ei occurrerit aliqua res rotũd: & q̃ debeat teneri ab illa & cũ debeat tenere aliquã rẽ liquidã vt poſſit palma ꝓcuari. Et iſte iuncture ſunt firme bene vna cũ altera: & ne debiliteꝫ raſceta cũ cõprehendit manus aligd fortiter. & ſi ꝓiunguntur in raſceta qõ q̃ſi eſſent vnũ: ſed eſt in eis. q. q̃dã obedientia ad ꝓcuitatẽ palme: & ſunt q̃ſi vnum. Et ſi ſunt in duplici acie. & vna acies eſt ex parte aſſeti. & ſunt ſua oſſa tria: & alia acies verſus pecten: & eſt ex q̃ttuoꝛ amplioꝛ. qñ ẽ ꝑpinquioꝛ pectini & digitis: & iſta tria oſſa ſunt gradatiꝫ: qñ ſue extremitates q̃ ſunt verſus aſſectam ſunt graciliores: & extremitates ſue q̃ ſunt verſus aliã aciẽ ſunt magis ample. & os vni nõ fuit iuuamentũ iſtoꝝ: ſed ꝑpter cuſtodiã vnius nerui palme. Et acies ſcõa cuiꝫ iunguntur extremitates eius. q. in vnũ & intrãt ꝓcuitatẽ aſſeti: & additamentũ foclis inferius intrat ꝓcuitatẽ raſcete. & p iſtam iuncturã fit motus ſcõm giꝛ: & oſſa pectinis ſunt q̃ttuoꝛ. qñ ꝓiunguntur cũ. 4. digitis. & ſunt adunate ex ꝑte raſcete vt melius retineaꝫ cũ oſſibus aliis bene firmatis: & ſeparent verſus digitos vt melius ꝓiunganꝫ cũ digitoꝝ oſſibus a ſe ſeparatis. Et erũt ꝓcaua iterius: qñ ſunt ſeparata iter ſe. & iunctura raſcete cũ pectine eſt cõpoſita: ex q; buſdã foueis q̃ ſunt in extremitatibus raſcete: & intrãt in illas extremitates oſſiũ pectinis: & inueſtiunt cartilaginibus. Et digiti ſunt inſtrumẽta q̃ iuuãt ad retẽtionẽ rei: & nõ fuerũt facti carnoſi ſiue oſſelli. & licet ſic poſſet exercere i multiplr motus. ſicut in vermibus & piſcibus: & hoc vt ſue opationes nõ ſint debiles: & nõ erũt ex vno oſſe: vt nõ ſint eoꝝ motus difficiles: & fuerũt tria: qñ ſi eſſent plura eſſent debilia: & ſi eſſent duo eſſent fortioꝛa. ſed non illa mobilia ad cõprehendẽdũ: & ſunt facti ex oſſibus quoꝝ baſes ſunt ample. & alie extremitates ſunt magis acute: & ſunt gradatim in gracilitate. & hoc vt oẽ eleuãs ſit fortius eleuato ab ipſo. Et ſũt oſſa ſua in tereti forma. vt melius vitẽt occaſiones. Et ſunt dura: & nõ eſt in eis medulla vt ſint fortioꝛa & ſine medulla: & gibboſa extra. & ꝓcaua itra vt melius teneãt: & nõ ſuit ꝓcuitas iter oſſa vnius digiti: & oſſa alterius digiti. vt melius ꝓiungant q̃ſi in vnũ. Sꝫ pollex & auricularis hñt modicũ ꝓcuitatis in parte que eſt ꝓiuncta verſus aliũ digitũ. & hoc vt oẽs adunati. q. beãt ſpericã figurã. vt melius ſit ꝓtra occaſiões. & ſũt extra ſine carne: vt põderet nimis. & vt dolet qõ deprimiꝫ ꝑ ipſum. Et fuerũt extremitates digitoꝝ carnoſe vt poſſent melius adunari in ꝓdiliũ: & digiti in q̃titate ſunt gradati quatenus melius reducant in equalitatem in fouea palme: & pollex rectificatoꝛ oẽs digitos: & ſi eſſet in medio foueę palme noceret: & ſi eſſet ꝓfixus in tenuitate manus dãnificaret ꝓiunctionẽ manuũ cũ adunat ad aligd frangendũ: & nõ fuit adunatus cũ pectine ne faceret anguſtiam: & qñ q̃ttuoꝛ digitꝰ occupant rẽ aliquã. & pollex ſupinatur ſup eandẽ rẽ: tunc poterit magis res deprehẽdia manu. Et auricularis & medicus ſunt. q. coopientia iferius: & ſemp oſſa digitoꝝ ita ſe bñt: qꝫ in vno eſt ꝓcuitas: & in alio eſt additamentũ: & itra additamẽtũ ꝓcuitate. Et ingenia eſt nã humiditatẽ in illa ꝓcuitate q̃rinus ne deſiccarent iuncture in motu: & ſup iuncturas iſtas eſt mẽbrana cartilaginoſa. & in illis iuncturis ſunt q̃dã oſſa parua vt ſint fortioꝛa. Et vngues facti ſunt p q̃ttuoꝛ iuuamẽta: vt ꝓfirment extremitates digitoꝝ ne ledant & debilitent in cõprehẽſiõe: & vt digitꝰ poſſet p illas colligere res minutas. & iuuãt ad ſcalpationem. & vt ſint arma. Et tria prima ſunt magis ꝓuenientia boꝝ: & q̃rtũ magis brutis: & fuerũt p iferiales ꝑpter bꝫ qõ dicemꝰ. & fuerũt oſſis mollis ne in occaſu ad res duras frangerentur: ſꝫ vt cedant & crescant ſemper. qñ neceſſariũ eſt eis ſemp raſcare.

¶ Capitulũ tertiũ. De anothomia dorſi.

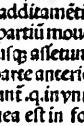

Et dorſum creabaꝫ ꝑpter q̃ttuoꝛ iuuamẽta: & vnũ illoꝝ eſt vt ſit via nuche ſicut prediximus de iuuamẽto nuche q̃ facta eſt ſicut riuus veniens a fonte: & dorſum poſitũ eſt in cuſtodia illius: & ſcõs iuuamẽtũ qñ dorſus eſt cuſtodia mẽbroꝝ nobiliuꝫ anterioꝝ. & iõ creauit deus in dorſo ſpinas & ſceneti. & tertiũ qõ oſſiũ oſſiũ cozpis ſint iſta ſpõdilia ſic baſis nauis ptibꝰ illiꝰ. & oia illa oſſa baſificant in illis: & pp bꝫ creatũ fuit duꝝ dorſuſ. & q̃rtũ iuuamẽtũ fuit vt in eleuatõe bois & ꝺõſſiõe: & ipſi ꝓicuratõe & ad oẽs ptẽ motꝰ: & pp bꝫ creabit dorſuſ nõ ex vno ſpõdili. ſꝫ ex ſpõdilibus ordinatis. & nõ ex oſſibus multe q̃titatis. & poſuerũt iuncturas inter ſpõdilia nõ multũ molles: qñ nimia accideret debilitatio. & ſi eſſent nimis dure qñ vetaret incurvationẽ: & ſpõdile eſt os. p cuius mediũ tranſit nucha. & ſpõdile bꝫ. 4. additamẽta dextroꝛſuꝫ & ſiniſtroꝛſuꝫ. ſurſuꝫ: deoꝛſuꝫ: & q̃ in ſurſuꝫ: dñr aſpiciẽtia ſurſuꝫ: & q̃ iferius dñr iferi aſpici entia. & dñr oſſa iuerſa. Et forſitaſſe erũt in aliꝫ iſta additamẽta. 8. & aligbus. Et iuuamẽtũ in iſtis additamentis vt ordineꝫ in eis ꝓinuatio: dico ꝓiũctiõalis q̃ trãſit p q̃dã illoꝝ. & i gbuſdã p extremitate illoꝝ. & ſpõdilibꝰ ẽt ad bꝫ & inuamẽtũ i ſuis additamẽtis nõ pp iſtũ iuuamẽtũ. ſꝫ pp cuſtodiã & coopimẽtũ. & reſiſtẽtiã occaſionũ extrinſecaꝝ: & vt ſup illa ligamẽta ꝓtexeñ ligamẽta: & illa additamẽta ſũt oſſa lata & dura & ſupioꝛa. & ſũt poſita ſup latitudines ſpõdiliũ. & illõ qõ erit poſt dñr ſpine & aſceneti. Et q̃ dextroꝛſuꝫ & ſiniſtroꝛſuꝫ dñr ale. ſꝫ ſua cuſtodia eſt vt cuſtodiãt illõ qõ ẽ poſitũ iter illa. ſ. venas neruos. muſculos: q̃ ſũt iteriꝰ. & ale q̃ ſũt ꝑpe coſtas hñt vnã ꝑpetatẽ iuuamẽtale. & ẽ qñ ille fuerũt ꝓfozate. & aptãt illꝫ extremitatibꝰ

costaꝝ gibbosę:ꝛ componunt cū eis serrosę:ꝛ hꝫ vna ala duas extremitates ꝛ ois costa hꝫ additamēta gibosa. ꝛ sine alc q̄dꝫ hñt duas extremitates:ꝛ tūc videbiť duplex ala.ꝛ istud est in spōdilibus dorsi:ꝛ nominabim⁹ adhuc suū innuamētū:ꝛ spōdilia que sunt:q̄dꝫ hñt ꝓpe suū magnū fozamē alia fozamina:ꝛ hoc vt exeat inde exterius: ꝛ intret inde ex venis. Et tūc q̄dā illoꝝ fozaminū est cōpletū in vno spōdili:ꝛ quoddā inter duo spōdilia equalr: ꝛ erit aliqñ istud:ꝛ in pte supiozi.ꝛ in parte inferiozi:ꝛ fortasse erit hoc in vna pte:ꝛ fortasse erit in vtroq; spōdiliū medius circulus.ꝛ fortasse nō posuerunt ista duo fozamina posteriozi:qñ in illo loco nō est custodia ad aliquā rē exeūtē ꝛ intrantē.qñ ille locus expositus est occasioīb⁹. Et nō posita sunt anterius ne caderet ſuper illa pōderositas cozpis:ꝛ debilitarct ea. ꝛ nō erat possībile ꝙ eēnt bñ ligata.ꝛ hoc ne debilitaren t in declinatiōe cozpis: ꝛ ista additamēta q̄ sunt ꝓpter custodiā cooperiunt ligamētis ꝛ neruis glutinosis ꝛ facit illa leuia ꝛ mollia:ꝛ hoc ne cōtūdant carnē cū suo tactu. Et additamēta ꝛiunctionalia hñt hanc viā ꝙ hñt habilitatē:vt vnū ligetur cū alio benc:ꝛ in fozamine:ꝛ ligamē est ex ptibus.sed glutinositas est firmioz anterius:ꝛ posterius debilioz: q: necessitas ē ad anterius ad icuruationē firmioz:q̄ ad suppinationē. ꝛ q: ꝛuertebanť ligamēta posuerūt in loco q̄ cadit ibi:ꝛ sit puus ligamēta glutinosa:ꝛ spōdilia dorsi: q: sunt ligatu bñ glutinose ligamēto fozti.ꝛ sic̄ spōdilia pectozis sunt vicina spōdilibus colli.ꝛ nō posuerūt fozamina sua inter spōdile.ſ.cōia ꝛ eq̄lia.sed gradatim:vt in supiozi augmēti sit.ꝛ in iferiozi diminutio quousq; finiant in spondili .io.sed sequētia post decimū in pectore.ꝛ q̄ sunt in renib⁹ nō hñt fozamina:sed ꝛtinua:qñ hoc eis fuit ꝛueniēs. Et a spōdilibus renū exeūt duo neruī a fozaminibus: vn⁹ a dextra:ꝛ alter a sinistra:ꝛ sup spōdilia renū sunt scenetiz: ꝛ ale ample ꝛ sua additamēta ꝛiūctionalia sunt ampla q̄ tendūt ad vnū.ꝛ videnť.4.ale:ꝛ sunt.5.Et spōdilia renū cū pectine sunt.q.basis totius dorsi.ꝛ est illud totū sustentāti pectinis vētris:ꝛ ab illis nascunť nerui pedis: ꝛ ossa pectinis dorsi sunt tria:ꝛ sue iūcture sunt fortiozes iūcturis aliozꝝ spōdiliū:ꝛ sunt sue ale magis ample. ꝛ nerui exeūt ꝓ fozamina in illis:ꝛ nō sunt illa fozamina in rectitudine latū ne iūctura anche eos exprimeret: ꝛ exiuerūt multū a rectitudine ad anteriozꝛ posteriozꝛ.Et ossa pectinis dorsi assimilanť spōdilibus renū.ꝛ ala boꝝ.ſ.ossa q̄ sunt supra pectinis ossa cōponiť ex tribus ossibus cartilaginosis:ꝛ nō hñt additamēta fozamina cōia: intra illa pñt nasci nerui sicut in collo accidit:qz sunt pua ꝛ ꝓ fozamē tertꝫ exyt vn⁹ nerius.Et iā de dorso dicamus:qñ ē in figura rotūda q̄ est magis remota ab occasionibus: ꝛ hoc qz totūdū nō tāgit aliud cozp⁹ nisi in pūcto.ꝛ spōdilia ꝛuertebanť iter se:qñ extremitates supioꝝ icurtabātur vsus imū:ꝛ iferioza tēdebāt vsus surſuz: ꝛ ꝛiūgebanť in medio.ſ.spōdilio.ꝛ istud nō icuruabať ad aliquā ptē. vt alie icuruatiōes figanť in isto.ꝛ io⁹.ē in medio senetiz: nō numero.ſz lōgitudine:ꝛ qz idigebat dorsuz aliqñ com positiōe:aliqñ iclinatiōe ad ptes:ꝛ nō pōt eē nisi cū exeat mediū a pte iclinatiōis.ꝛ faciat ad suā ptē declinare illō qō est sibi ꝓpinquū in surſuz ꝛ deorsum.ꝛ hoc qñ capita dorsi voluerūt sibi ꝛcurrere:ꝛ tūc i medio nō ponebanť bucelle.ſ. bucelle solū.ꝛ bucelle iferiozes ꝛ supiozes tendūt ad ptē medy in ista iclinatiōe.ꝛ supiozes tūc descendūt.ꝛ iferiozes ascēdūt.ꝛ illud est vt leuius exirēt in pte opposita ad ptē iclinatiōis:ꝛ bocyt pars eius supioꝛ posť iclinari ad imuz.ꝛ inferioꝛ ad surſuz. Sed dico ꝙ coste hñt custodiā sup spiracula:ꝛ nō fuerūt vnū os.ſz multa ꝓp hoc qō scis.ꝛ vt possint dilatari cū implent multū nutritiua aut qñ indigent multo aere:aut ꝓp musculos q̄ iuuāt ad banelitū qz sunt in pectoze:ꝛ indigēt spatio:ārc bona fuit diuersitas in costis:ꝛ indigebāt vt bene custodirent.notabile.ꝛ iō gnq; coste supiozes sunt ꝛiūcte:ꝛ anteriozꝛ ꝓ ossa cartilaginosa.ꝛ iferiozes nō:nisi a posteriozi ad quā parte nō cadit visus:ꝛ gradatim ꝓcedūt in diuisiōe.ꝛ ita quidē ꝙ supiozes minus separanť q̄ iferiozes: ꝛ hoc factū est vt possint custodire epar ꝛ splenem:ꝛ dare locū stomaco in medio cū implet aliquo vētoso nutrimēto:ꝛ coste supiozes dñr coste pectozis:ꝛ sunt ex vtraq; ſ. ꝛ medie sunt maiozes ꝛ sunt magis capaces: ꝛ extreme minozes.qñ ista figura meli⁹ ambit hoc qō ambire hꝫ: ꝛ iste coste declināt suā gibbositatē:primo versus imuz: ꝛ post tēdunt versus surſuz:ꝛ ꝛiūgunť cū cartilaginibus pectoris sicut dicemus.ꝛ hoc vt locus sit ampliꝰ. Duo quoq; additamēta ꝓdicta vniuscuiusq; spōdilis intrant duas vacuitates in alis spōdiliū: ꝛ accidit ei iūctura duplex:ꝛ eodē mō superiozes gnq; coste ꝛiungunť cū ossibus pectoris cartilaginosis:ꝛ quinq; residue q̄ sunt false coste hñt sua capita ꝛtinuata cū cartilaginibus.vt sint secura a fractura.ꝛ ꝛcussione ꝛ ꝓcussionibus cū affuerint: ꝛ ne occurrāt mēbris lenibus:ꝛ diafragmati cuꝫ duritie sua.Et ossa pectoris sunt septē.ꝛ nō sunt vnū os ꝓpter dictū iuuamētū.ꝛ vt sint magis obedientia expansioni:ꝛ ꝓpter hoc sunt rara ꝛ coniuncta cum cartilaginibus ꝛ iuuant ad motum non manifestum:licet etiam sue iuncture sint bene firme.ꝛ sunt.7.secundum vnam costaꝝ ꝛ sub istis est quoddam os in furcula pectoris cartilaginosum:cuius est extremitas ampla ꝛ rotunda:ꝛ est scutū ozificy stomaci:ꝛ est medius inter ossa pectoris ꝛ membra nobilia.

¶ Caplm. IIII. De anothomia pectinis dorsi.

DIco ꝙ pecten dorsi circūstant duo ossa: dextra ꝛ sinistra:ꝛ coniunguntur cū medio iunctura forti. ꝛ sunt quasi fundamentum omnium ossium superiozum elevatuꝫ ad superioza.Et quodlibet istozum diuiditur in quattuoꝛ.ꝛ qō est apud partez silnestrem dicitur testeuz ꝛ os iliozuz:ꝛ qō est versus anterius: dicitur os pectinis ventris:ꝛ qō est versus posterius dicitur ancha.ꝛ qō est versus domesticum dicitur pixis coxe.quoniam in ipsa intrat rotula core:ꝛ posuerunt super hoc os membra nobilia.sicut vesicam ꝛ matricem.ꝛ vasa spermatis masculozum ꝛ anum:ꝛ musculi dorsi quidam nascuntur a posteriozi:quidam ab anteriozi:ꝛ ab istis generātur omnes alij motus:ꝛ qō declinat ad posterius dicitur ꝓprie musculus dorsi:ꝛ sunt duo musculi: ꝛ opinatur ꝙ vterq; illozum componatur ex.23.musculis:quoniam ad vtrūq; horum venit a quolibet spondili.aut venit ab omnibus filis obliquatis ꝓter spondile ꝓximum.Et isti musculi cum extenduntur equaliter exeunt cleuare dorsuz:ꝛ tūc si illa erectio fuerit superflua declinabunt dorsum ad posterius:ꝛ si intraverint ynam partem declinabitur dorsum ad illam partē.Sed musculi incuruantes sunt vnū par.ꝛ positum superius est de musculis mouentibus caput ꝛ collum.ꝛ penetrant vsq; ad duas partes ysophagi: ꝛ tunc eoruꝫ extremitas inferioꝛ continuatur cū quinq; superiozibus spondilibus pectoris:ꝛ cum quattuoꝛ superiozibus:vt in pluribus hominibus:ꝛ sua capita superiora intrant caput ꝛ collum:ꝛ par positum sub isto.ꝛ vocatur inuersum. incipit autem a decimo aut ab vndecimo: ꝛ descendit ab inferius. ꝛ tunc incuruabitur humiliatione ad imum:ꝛ media sufficit istozum musculozum acquisitio: quoniam sequitur incuruatione ꝛ declinatione motus duozum capitum. Sed musculi mouentes

pectus gdā sunt qui dilatant tñ ipsiꝰ.ꝛ non ꝯstringunt. ꝛ tūc isti musculi sunt de musculis diafragmatis qō diuidit inter nutritiua:ꝛ spiritualia que nominabimus post. Et positus sub ligamento suū principiū diuidit: ꝛ tendit ad caput spatule ꝛ ꝯtinuaꝫ cū costa prima dextra ꝛ sinistra vnū par:ꝛ vtrūq; eius singula est duplex:ꝛ bꝫ postea duas partes:ꝛ altior illaꝝ ꝯtinuaꝫ cū collo:ꝛ magis depressa mouet pectus.ꝛ ſuoluit se cū quodā musculo quez nominabimus post:ꝛ ꝯtinuaꝫ cū qnta ꝛ sexta costa: ꝛ pars est posita in loco gibboso spatule:ꝛ ꝯtinuaꝫ cū ea p vnū qō descēdit a spōdilibus ad spatulā:ꝛ fiunt oia q̄ſi vnus musculus q ꝯtinuat se cuꝫ costis posterius. Et pars tertiꝰ sua ozigo est ex spondili septimo ex spōdilibus colli. ꝛ ex spōdilibus ꝑmo ꝛ scō ex spōdilibus pectoris: ꝛ ꝯtinuat se cū lateribus ossis furcelle pectoris:ꝛ tūc isti sunt musculi q faciūt ad dilatationē:sed musculi q ꝯstringunt pectus sunt qđā qui ꝯstringūt cū accidētalitate:sic diafragma cū gesčit. Et qđā ꝯstringūt essentialiter:ꝛ tunc vnū par illius extensibilis sub radice costaꝝ superiorꝫ:ꝛ sua opatio est in ꝯstrictione:ꝛ illius vnū par applicaꝫ cū osse furcule pectoris:scilicet anchā ꝑpe extremitates costaꝝ inter ligamentū pectoris ꝛ scutū ozis stomaci.ꝛ applicant musculo recto ex musculis vētris:ꝛ alia duo paria iuuantia ad id. Sꝫ musculi qui ꝯstringūt ꝛ expādūt simul:sunt musculi q sunt iter costas. Sed cū inspexerimus ꝑdius opus.est vt illi q expandunt:nō sint illi q ꝯstringūt. ꝛ hoc est qm̄ inter oēs duas costas certe sunt q̄ttuor musculi.lꝫ putent q̄ sit vnus musculus:ꝛ idē est qm̄ putatū est ꝓextū ex filis obliquatis.ꝛ q̄dā sunt intrātia:ꝛ q̄dam sunt coopientia. Et coopientia q̄dā sunt que intrant extremitatē q̄ſi costaꝝ que vr̄ cartilaginosa:ꝛ q̄dā illoꝝ vadit ad aliud caput forte:ꝛ intrās oi mō diuersaꝫ a situ coperientis qō est sup caput coste:q̄ſi sup pectine eēt totū vnū os getū:ꝛ qz leuia sunt alio mō posita q̄ eēnt plura. Et collū est quasi caput dorſi.aut pars illius:ꝛ fuit creatū ꝑpter trachēā.ꝛ trachea creatur ꝑpter vtilitates quas scis:ꝛ qz sunt spōdilia colli magis eleuata sup alia:iō sunt leuiora ſuppositis:ꝛ hoc cū motus in eis deberet eē scōm ordinē. Et qz nucha fuit ozigo alioꝝ.opus fuit vt eēt ampliꝰ ꝛ fortiꝰ sicut fons.qz qō est appropziatum ozigini neruoꝝ in sursum est amplius nāl'r q̄ illud quod est appropziatū neruis inferioribus:ꝛ tūc opus fuit vt fozamina in spōdilibus colli essent magis ampla. Et qz fozamina erāt ampla:ꝛ pfozata erāt parua:necessariū fuit vt iuuarent intentione aliqua:qua essent saluata circa boc.iō facta sunt dura:ꝛ qz illa spōdilia erant dura ꝛ parua.ideo sua scenetim sunt parua:qz si essent magna essent habilia actionibus:ꝛ qz scenetim facta fuerunt parua:facte sunt eis ale magne:ꝛ duarum extremitatum:ꝛ quia maioꝛ necessitas fuit in eo ad motum. q̄ ad quietem:ꝛ quia etiaꝫ sua sustentatio non est tot ossium:quot est sustentatio inferiorum:ideo etiam iuncture bozum spondilium facte sunt leuiores in comparatione iuncturarum inferiorum ꝛ quia amittunt in firmitudine predicta recuperantur in constantibus.sed in musculis ꝛ neruis ꝛ ligamentis:ꝛ quia diminuebatur necessitas in ligamento iuncturarū: ꝛ sufficit quantitas necessaria quā ꝑdiximus. non creata fuerunt sua ligamenta coniunctionalia que tendunt in sursuꝫ ꝛ imuꝫ magne latitudinis.sicut illoꝝ spondilium que sunt sub collo:ꝛ posite sunt due bases longiozes. ꝛ sua ligamenta mollioza. Et posuerunt exitus illoꝝ neruoꝝ cōmunicantes sicut ꝑdiximus:ex quo illa spondilia erant parua.ꝛ non potuerunt ꝑpter boc pati quodlibet vnum fozamen:nisi illud qō nominabimus.

¶ Caplm. V. De anotbomia spondilium colli.

ET dico tunc q̄ spōdilia colli in boie sūt septē numero:ꝛ ista quātitas erit equalis in numero ꝛ lōgitudine:ꝛ quodlibet istoꝝ ꝑter ꝑimū bꝫ nouē addi tamēta ꝓnominata scenetim.ꝛ alas: ꝛ q̄tuoꝛ additamēta ꝯiunctionalia in sursum:ꝛ quattuoꝛ in imū aspiciētia:ꝛ omnis ala bꝫ q̄ttuoꝛ ramulos. ꝛ circulū exitus neruoꝝ:ꝛ diuidit ille circulus iter q̄libet duo spōdilia p mediū.sed spondile ꝑimū ꝛ scōm hūt ꝓprietates quas nō habent ale:ꝛ est opus vt scias q̄ motus capitis dextrosum ꝛ sinistrosum cōpleꝫ p iunctura que est inter caput ꝛ spondile ꝑimū:ꝛ suus motus anterius ꝛ posterius cōpletur iunctura:que est inter ipsiꝰ ꝛ spōdile secundū:ꝛ tunc est opus vt loquamur in iuncturā ꝑima. Et ego dico q̄ creata fuerunt sup duo additamēta aspicientia ex vtraq; parte sursuꝫ duas extremitates quas intrant additamēta aspiciētia ex vtraq; parte capitis. Et tunc cū exaltabit vnū ꝛ descēdet alter.ꝛ declinauit caput ad descēdens.ꝛ qz nō erat possibile vt esset iunctura secūda in isto spōdilī addebaꝫ ei aliud spōdile ꝛ fecerūt ipm scōm.ꝛ fecerūt in ipso anterius ꝛ iterius vnū additamen tū lōgū duꝫ ꝓtāfiens in fozamine ꝑimi spōdilis cozam nucha. Et illud fozamen cōicat inter illa:ꝛ istud fozamē ad post:ꝛ ad ante bꝫ maioꝛē amplitudinē.ꝛ istud additamētū vocaꝫ assim ꝛ diuidebaꝫ a nucha ligamētis fortibus.ſ.6 ne dēs ꝓtondat nuchā motu suo.ꝛ ne faciat angustiā:deide illud additamētū ascēdit a spōdili ꝑmo. ꝛ submergiꝫ in ꝯcauitate ossis capitis.ꝛ circūdat ipꝫ ꝯcauitas capitis anterius ꝛ posterius. Sꝫ fecerūt nasci dētē anterius duplici vtilitate: ꝛ vna ē illaꝝ vt melꝰ custodiant: ꝛ scōa vt ps spōdilis minoꝛ sit anterius: non posterius: ꝛ ꝑpe spōdilis ꝑmi.qm̄ ipꝫ nō bꝫ scenetiꝫ. ꝛ ꝫ ne sit pōderosuꝫ. Et rōne illius scenetim exponaꝫ exteriozib⁹ occasiōib⁹:qm̄ additamētū replēs fortiꝰ est inducēs occasiōes fracturā rei debiliozi:ꝛ adhuc ne frāgat ꝛ ꝓtūdat musculos multos in circuitu eius positos:ꝛ etiā modica est necessitas:ꝛ est illud spōdile q̄ſi submersum ꝛ sepultum in custodys scōe:ne ledaꝫ a nocumētis carebat alis.ꝛ ꝓpter qm̄ nerui ꝛ musculi positi sunt sup latera sua positiōe ipsa sup latera istius spōdilis ꝛ de ꝑpetate isti⁹ spōdilis est q̄ neruus exiēs ab illo nō egrediꝫ ex suis partibus:neq; a fozamine qō est cōicās:ſ; p duo fozamina q̄ſi in duabus ꝑtibus posteri⁹ in ꝑte supiozi ei⁹. Si.n. neruoꝝ egressiōe eēnt vbi duo capitis additamēta ozificys ꝯiūgūtur suis.vbi eoꝝ motꝰ lūt vehemētes: ipedireꝫ caput vehemēti ipedimēto. Silr si eēnt in ozificys scōi cozā duob⁹ additamētis q̄ ītrāt ꝯcauitatē ꝑme:ꝛ eēnt cū iūctura laxa moueāt ad posterius.ꝛ anterius nō eēt bonū: vt ꝑ illā cō iūcturā eēt motꝰ:ꝛ rectus ꝑp cās quā ꝑdiximus in declatiōe boꝝ spōdiliū:neq; a duob⁹ lateribꝰ ꝑp subtilitatē:tūc opꝰ fuit q̄ sint sub iūctura capitis paꝝ in medio iter añ ꝛ posteriꝰ.ꝛ vnā ꝑte.ꝛ tūc fuit opꝰ necessario: vt eēnt illa forāmina ꝑua.ꝛ q̄ nerui sint subtiles. Sꝫ in spōdili scōo nō potuit illiꝺ eē in loco ꝑmo:qm̄ ſi ita eēt: timereꝫ ne rūpeꝫ motu spōdilis ꝑmo cū caput moueꝫ añ ꝛ retro:nō potuerūt ante ꝛ retro:ꝑ istud ꝑmū.neq; a duab⁹ ꝑtibus. q̄n ſi ita eēt:eēt bꝫ cū ꝑmo:ꝛ illud qō ide nasceꝫ multū subtile.ꝛ nō posset cozrigere qō diminuebaꝫ in ꝑmo. Et essent paria debilia multa simul iūcta.ꝛ eēt cōicās in ꝑimo: ꝛ eēt excusatio ꝑmi manifesta in cozruptiōe sui medi:ſi nascerent a duab⁹ ꝑtib⁹.ꝛ tūc necessariū fuit vt essent fozamina scōi in ꝑte scenetiꝫ vbi ē ꝺ fozamina duo ꝑmi:ꝛ pōpati cozꝰ ꝑmi cōicātiꝫ in illis.ꝛ dēs scōi bñ ꝯiūgit cum p ligañto fortiꝫ:ꝛ iūctura capitl cū iūctura scōa ē magla q̄ alie ꝯiūcture spōdiliū qm̄ idigebāt mltū istis moti-

bus: ⁊ qñ mouet caput cũ vno duoꝝ ſpondiliũ: ſtat reliquũ fixũ in alia ſui ſũctura: ſic ut nõ ꝯiũgeret cũ alio. ita q̃ qñ mouet caput ante ⁊ retro vertit caput cũ ſpõdili primo q̃ſi eſſent vnũ os: ⁊ qñ mouet caput ad duas ptes ſine obliquitate: tũc pmũ ⁊ ſcõz fuerũt q̃ſi vnũ os. Et ſpõdilia pectoris ſunt q̃ ꝯiungunt cũ coſtis: ⁊ cooptant mẽbra inſpirationis: ⁊ ſunt nouẽ. ⁊ bñt oia ſcenetim ⁊ alas. Et eſt vnum non hñs alas: tũc oia ſimul ſumpta erunt ix. ⁊ ſua ſcenetim nõ ſunt equalia. qz q̃ ſunt ex eis coram mẽbris nobilioribus ſunt maiora ⁊ fortiora. ⁊ ale ſpõdiliũ pectoris ſunt magis dure: qz coſte ꝯiungunt cũ eis. Et ſpõdiliũ ſeptem ſuperior ſua ſcenetim ſunt maiora: ⁊ ale groſſiores vt melius cuſtodiãt ea: ⁊ tympori poſita ſunt additamenta ꝯiunctionalia lata ⁊ curta. vt ſi debilitarẽtur p̃dicta coꝛrigerent ipſoꝝ debilitationem. ⁊ q̃ ſunt ſub decimo ſpõdili ſua additamenta ꝯiunctionalia q̃ aſpiciũt ſurſuz bñt q̃ſi vacuitatẽ quã intrant q̃ſi bucelle. ⁊ q̃ aſpiciunt verſus imuz ſunt ex q̃bus egrediunt gibboſitates q̃ intrant vacuitates: ⁊ ſue aſcenetiz ĩcuruant ad iferius. ſed ſcenetim ſunt erecta: ⁊ cũ quo q̃ſi ꝯcauata ad modum inferioris ſupficiei alicuius portionis ſpere. ⁊ ſua additamẽta ꝯiunctionalia bñt ꝯcauitates quas intrãt bucelle ſuperius ⁊ iferius. ⁊ q̃ ſunt ſub ſpõdili decimo bñt bucellas in ſurſum. ⁊ ſuas vacuitates verſus imuz: ⁊ ſua aſcenetim ĩcuruant in ſurſum. ⁊ poſt numerabimus ĩuamenta oĩa iſtoꝝ. Et ſpõdile ỏcimũ nõ bz alas: qm̃ auferret ab eo neceſſitas coſtaꝝ. ſed ingeniata eſt nã aliud ĩuamẽtũ cũ ſua cuſtodia: ⁊ hoc eſt ſile ei q̃ ex ſpõdilibus ex renibus dor: ſi q̃ indigebãt q̃ eſſent magna ⁊ fortia multũ. vt poſſent ſuſtentare id q̃ ſuperius eſt. ⁊ tũc indigebãt bucellis ⁊ vacuitatib⁹ plus: ⁊ ꝓpter hoc duplicabant in eis vacuitates ⁊ bucelle: ⁊ additamẽta ꝯiunctionalia. ⁊ eſt factũ duodecimuz ſimile iſti: ⁊ duplicarũt ſua additamẽta ꝯiunctionalia: tunc mã alaꝝ tranſiuit in additamẽta cõ iunctionalia. Et facta ſunt ampla multũ: vt etiã videant ale. ⁊ tũc adunata ſunt duo ĩuamẽta in vnũ: ⁊ iſtud duodecimũ eſt cũ quo ꝯiungit extremitas diafragmatis. ſed ſuperiora ſpondilia indigebãt in ſua fortitudine bñe iſta additamenta coniunctionalia duplata: qm̃ ſunt parua: ⁊ qm̃ bñt alas ⁊ ſcenetiz. Et muſculi digitos mouentes: q̃ dã ſunt in palma. ⁊ quidã in raſceta. ⁊ ſi oẽs eſſent aduna ti in palma ĩducerent oẽ põdus ſup palmã ꝓpter groſſities illoꝝ. Et ideo qz elongabant raſcete a digitis neceſſe fuit vt chordæ digitoꝝ eẽnt lõge: ⁊ iõ mẽbranauit eas nã ex oi parte. ⁊ etiã fecit nã illas chordas rotũdas ⁊ fortes: ⁊ nõ ampliauit eas nã anteq̃ pueniant ad albuchi. ⁊ eſt adiutoriũ: ⁊ ꝓpter hoc ampliant. vt melius cooperiant mẽbrum mouẽs. Et oẽs muſculi expandẽtes digitos vel extẽdentes ponunt ſup aſſetũ: ⁊ ſiſt qui ſtringunt: ⁊ extẽdẽtiũ vnus eſt qui poſitus eſt in medio in pte manifeſta aſſeti: ⁊ naſcitur a pte capitis inferioris adiutoriũ: ⁊ mittit q̃tuor digitis. 4. chordas extẽdẽtes illos. Sed q eos declinãt ad iferius ſunt tres. ⁊ ſunt ꝯtinui in iſta parte: ⁊ vnus naſcit a parte media capitis adiutoriũ iter duo ſui additamẽta ⁊ mittit a ſe duas chordas coraz medico ⁊ auriculari. Et vnus muſculoꝝ qui eſt vnus duoꝝ muſculoꝝ duploꝝ: g ſunt duo ex iſtis tribus quos diximus ⁊ naſcit inferius ex additamẽtis adiutoriũ iterius ab auriculari focilis inferioris q̃ eſt eius margo: ⁊ mittit duas chordas indici: ⁊ medio: ⁊ tertius ille g remãſit oziz a ſupremo focilis ſuperioris ⁊ mittit chordaz pollici. Et ꝓpe iſtos muſculos muſculus g eſt vnus duoꝝ muſculoruz. quos numerabimus iter muſculos mouẽtes raſcetam: ⁊ naſcit a loco medio focilis inferioris: cuius chorda plõgat inter pollicẽ ⁊ indicẽ: ſed adunãtes ſiue ſtringentes

gdã ſunt ſup aſſetũ: ⁊ gdã ſunt intra palmã. ⁊ qui ſunt ſupra aſſetũ ſunt tres muſculi ſcõz acie ſtituti poſita i medio. ⁊ nobiliores oĩbus eſt inferior g eſt ſepultus ſub: ⁊ ꝯtinuat cuz focili: qm̃ ſua opatio eſt nobilior. Et tũc opus ẽ vt ſuus locus ſit magis cuſtoditus: ⁊ ſuũ initiuz eſt a medio capitis adiutoriũ interius: deinde penetrat ⁊ dilatat ſua chorda: ⁊ diuidit ĩ gnaz: ⁊ vnaqueq; illaz chordaꝝ vadit interius ad vnũ digitoꝝ. ⁊ que vadũt ad q̃tuor digitos: vadunt ad iunctura primã ⁊ tertiã: ⁊ poterit moure ꝓpter iunctura: q̃ ꝯiungit illo loco cũ gbuſdã ligamentis q̃ ſuoluta ſunt ſuper illã: ⁊ tertiã. qm̃ eius extremitas venit ad illã ⁊ ꝯiungit cũ illa. ſed que trãſit ad pollicẽ cõ ſtringit iunctura eius ſcõz ⁊ tertiã: qm̃ applicat cũ illis: ⁊ muſculus ſupior eſt gracilior ⁊ minor: ⁊ incipit a capite interiori. duoꝝ capitũ adiutoriũ: ⁊ applicat modicũ cum focili inferiori: ⁊ vadit p terminũ cõez parti agreſti. ⁊ domeſtice: ⁊ eſt ſupficies ſupior focili ſuperioris. ⁊ cũ applicat verſus pollicẽ mittit q̃tuor chordas medys iuncturis q̃tuor digitoꝝ ad ſtringẽdũ. ⁊ ad pollicẽ non venit niſi vnus ramus: ⁊ a ſua chorda nõ eſt iſte ramus: ſed ab alio loco. Et oziginis poſt ꝑncipiũ qõ noiauimus: ẽ a capite focilis ſupioris ⁊ inferioris. ⁊ initiuz tertij eſt a capite focilis inferioris. Et iã poſuerũt pollicẽ q̃ſi ꝛtentũ vna chorda: ⁊ alij q̃tuor ſtringunt duplici chorda vel cũ muſculo in alio. ⁊ hoc qm̃ nobilior opatio q̃tuor: ſtrictio eſt. ⁊ nobilior opatio pollicis eſt dilatatio: ſed muſculus tertius nõ eſt ꝓpter ſtrigẽdũ: ſed cũ extẽdit ſe cũ ſua chorda itra palmã: extendit ſe ſup illã late: vt iuuet ipſam ad ſenſuz: ⁊ vetet creationẽ capilloꝝ ſup ipſaz: ⁊ vt ſit fortitudo palme ad opatiões ſuas. Sz muſculi g ſunt in palma ſunt decẽ ⁊ octo. ⁊ in duplici acie: ⁊ vna acies interius ſub: ⁊ alia acies ſupius q̃ſi cũ cute ꝯinuẽt. Et g ſunt inferius bñt numeꝝ. vij. ⁊ gnaz illoꝝ declinãt digitos ad ſurſuz: ⁊ illoꝝ g vadit ad pollicẽ naſcit a primo oſſe raſcete: ⁊. 6⁹. eſt curtus ⁊ latus: ⁊ ſui villi ſunt obliquati: ⁊ ſuũ caput pẽdet a pectine manus in directo medy: ⁊ ſua chorda ꝯinuat cũ pollice. ⁊ declinat ipſaz verſus imum. Et ſextus eſt ꝓpe auriculare: ⁊ incipit ab oſſe pectinis: qui eſt in eius rectitudine: ⁊ declinat auriculare ad anterius: ⁊ non eſt aliquis illoꝝ. 7. ad ſtringẽdũ: ſed. 5. ſunt ad eleuãdũ: ⁊ duo ad declinãdũ. Sed qui ſunt in acie ſupioꝛi ſub muſculo expaſo ſup palmã ſunt. Et cogniti ſunt ꝑmo a medico optimo ꝑus: ⁊ ſunt. xi. ⁊. 8. illoꝝ q̃libet ꝯinuat cũ iunctura prima. 4. vnus ſupra alteꝝ. qm̃ ſtringit iſtã ſũcturã: ſed inferiores ſtringũt cũ depreſſiõe. ⁊ inclinatiõe ad imuz. ſed ſuperiores ſtringũt cũ modica eleuatiõe ⁊ quaſi q̃dã reflexiõe: ⁊ cũ fuerint ꝯiuncti extẽdũt directe: ⁊ tres iſtoꝝ ſunt ꝓprie pollicis: ⁊ vnus ad ſtringẽdũ iunctura primã. ⁊ duo ad ſcõz. ſicut ſcis: ⁊ tũc dilatantes ſunt. 5. ⁊ de faciẽtibus deſcẽdere eſt vnus extremitatis auricularis ⁊ pollicis. Sz illi duo. ⁊ de ſtringẽtibus vnicuiq; digito ſũt q̃tuor declinãtib⁹ ad ſupiora vnicuiq; ẽ q̃tuor.

¶ Capitulus ſextus de anothomia pedis.

Tiuamentum pedis ẽ vt iuuet ad ſuſtentationẽ: ⁊ eſt p pedẽ iferiorẽ. ⁊ aliud eſt ꝓpter equale motũ: ⁊ eſt p ſupiorẽ. ſ. coxã ⁊ crures. Et cũ pes inferior incurrerit aliquaz leſionem difficile ſtatur ſup vnũ. ſed aliquãtulũ poterit mouere: ſz diminuit a virtute ſuſtentatiua coxis: q̃tuz ſufficit vni pedi. Et qñ in crure aut in coxa accidit leſio poterit ſtare ⁊ nõ moueri. Et primũ os pedis eſt coxa: ⁊ eſt magnũ os coxis: qm̃ defert gcgd eſt ſupra: ⁊ mouet id qõ eſt ſub illo. ⁊ ſua extremitas ſupior eſt rotulare: vt melius ꝯiungat cũ pixide anche: ⁊ eſt gibboſuz a parte ſilueſtre: ⁊ curuuz

ex parte domestica. Aliter enim accideret ei spés alfabagit: sicut accidit illis quibus est talis creatio: cū crus fuerit eque distans piscidi: ⁊ nō bene cooperirent ⁊ custodirent vene nerui ⁊ musculi. Et ex oibus nō posset accidere rectitudo nec sessio esset bona: deinde secūdo si non incurvarent in parte domestica accideret alia spés alfabagit: ⁊ nō esset declinatio ad protensionē ⁊ directiones: ab illa ⁊ ad illā: ⁊ non esset in illa equalitas. Et in extremitate inferiori sunt duo additamēta: que sunt necessaria ad iunctura genu: ⁊ tunc primo loquamur in crure: ⁊ post in iunctura. Et crus componit ex duplici osse: sicut assetū: ⁊ vnus illoz est maior: ⁊ longior est domesticū: ⁊ vocatur arundo maior: ⁊ secūdus est minor ⁊ magis curtū: ⁊ non concurrit coxe: sed in parte inferiori terminat ad terminū maiorem: ⁊ vocat cāna maior. Et crus habz gibbositatē ad partē agrestez: deinde ad partē inferiorē habet gibbositatem: vt fixio meliozetur: ⁊ maior arundo: ⁊ in veritate crus creatur minor coxa: ⁊ hoc: qz in coxa fuit necessitas vt sustentet superius ⁊ moueat inferius: ⁊ qz crus necessariuz est ad motū: ideo necessariū fuit vt esset leuius ⁊ imius: ⁊ fuit quātitas cruris mediocris: qm̄ si fuisset maius esset motus tardus sicut accidit elephanticiis aut viticis: ⁊ si diminuerē accideret ex debilitatione qō accidit illis qui habent naturaliter crura gracilia: ⁊ cum toto hoc iuuabatur per cannā minorē: ⁊ canna minor habebat aliud iuuamentū: sicut cooperimentum neruoz ⁊ venaz ⁊ musculoz: ⁊ fuit coniunctio maioris canne cuz iunctura pedis ad hoc vt iuuaret eo extensionē ⁊ recurvationez. Et iunctura in genu fit per duo coxe capitis additamenta bene ligata ligamentis circūductis ⁊ intrantibus: ⁊ duobus foztibus ligamentis: ⁊ duabus partibus. Et suū anterius est compositū cū rotula: ⁊ est lumen genu: ⁊ est eius iuuamentū defendere ab eo qō continetur de iunctura. Et sustentat abtur iunctura que est anterius: ⁊ mouet corpus ad anterius per illud os: quoniaz istius iuncture declinatio fuit maior ad anterius q̄ posterius: sed declinatio ad partes fuit pauca: sed pars inferior est ad ambulandum: ⁊ fit propter sustentationem. Et posita fuit figura eius oblonga anterius vt iuuet ad sustentationem: ⁊ pars domestica fuit concaua: vt sit declinatio pedis cum stat homo erectus: ⁊ propzie in ambulationē ad partem que est contraria pedi eleuato vt equet illud qō necessarium est in illa parte ad sustentandū secundū motum pedis eleuati: ⁊ tunc secundū istam reducet ad equalitatem ad hoc: vt melius comprehendat res super quas vadit sine doloze: ⁊ vt melius comprehendat gradus scalares. Et creatur pes compositus ex ossibus multis propter multa iuuamenta. Et de illis est retentio ⁊ comprehensio bona partium terre super quas in cartilagine diuersatur totaliter in situ alterius qō est super aliō caput: ⁊ quādo diuersitas filoz est quaterna numero: opus est vt sint musculi quatuoz numero: ⁊ tunc qui illoz sunt p̄positi superius dilatant: ⁊ qui inferius constringunt: ⁊ tūc necessario sequitur q̄ omnes musculi sunt octuagintavnū: ⁊ iam iuuant musculos pectozis duo musculi qui veniunt a ligamento pectozis ad caput spatule: ⁊ tunc cōtinuatur ille cum prima costa ⁊ eleuat pectus sursum: ⁊ tunc iuuat dilatationē pectozis. Sed musculi adiutoz sunt qui mouent coniunctura spatule: ⁊ sunt tres musculi qui veniunt a pectoze ⁊ trahunt spatulam ad imum: ⁊ tunc illoz est vnus musculus qui nascitur sub māmilla: ⁊ continuatur cū anteriozi adiutoz: ⁊ est ille qui appzopinquare facit adiutozium cum pectoze cum declinauerit adiutozium ad imum: ⁊ descenderit. Et musculus nascitur sup anchā: scilicet clipeuz ozis stomaci: ⁊ coopezit domesticum caput adiutoz: ⁊ tunc ille musculus appzopinquat pectozi cum modica eleuatione: ⁊ alius musculus magnus duplex nascitur a toto anchā. ſ. clippeo ozis stomaci: ⁊ continuatur cū inferiozi anteriozis adiutoz: ⁊ quando operabitur cum suis filiis superiozibus trahet adiutozium ad pectus extollens ipsum versus metū. Sed cum alia parte operatus fuerit trahet ipsum inferius: aut cū ambobus extendetur secundū rectū: ⁊ duo alij adhuc musculi ex parte illoz. ſ. hypocondriozum inferiozum: ⁊ continuat se magis interius continuatione musculi magni qui ascendit ad anchas. Et vnus illoz est maior ⁊ venit ex parte yliz: ⁊ partibus posteriozibus: ⁊ trahunt adiutozium ad posteriozes costas recte. Et secūdus est paruus: ⁊ venit a cute yly: sed magis declinat ad medium q̄ primus: ⁊ continuat se cum chozda māmille ascendente ⁊ intrante interius: ⁊ operatio istius est operatio primi: secundū iuuamentum: nisi qz coste iste declinant parum posteriuz. Et quinti musculi sua ozigo est ab osse spatule: ⁊ comprehendit id quod est inter separans ⁊ costam superiozem spatule vilis: ⁊ penetrat ad partē superiozem capitis adiutoz silvestrem declinans parum per domesticam: ⁊ ipse etiaz cū declinatione penetrat ad domesticam. Et duoz musculoz ex istis quinqz ozigo est a latere superiozis spatule: quoz vnus est maior: ⁊ vadunt ipsius villi ad inferiozis separantis partes: ⁊ implent id quod est inter separans ⁊ latus inferius: ⁊ continuatur valde cum capite adiutoz a parte silvestri: ⁊ penetrat cum declinatione ad silvestrez: ⁊ alter est cuz hoc primo continuus adeo q̄ est quasi pars eius: ⁊ penetrat cum eo: ⁊ ipsius efficit operationem. Iste vero non multum impedit a supremo vel superiozi spatule: ⁊ eius continuitas est sine transversione in manifesto adiutoz: ⁊ declinat ipse ad silvestrē. Et vnus est musculus qui locū concauum ossis spatule comprehendit: ⁊ mittit sua fila ad partes inferiozis separantis partes: ⁊ comprehendit id quod est inter separans ⁊ latus: cuius chozda cuz partibus interiozibus lateris domestici capitis adiutoz cōtinuatur: ⁊ eius operatio est efficere: vt adiutozium posterius circūveniat. Et alter musculus est qui ab iferiozi extremitate lateris spatule iferiozis nascitur: cuius chozda superius continuatur secundus continuationem magni ab ylio ascendentis: ⁊ eius operatio est trahere suprem̄ capitis adiutoz ad superioza. ¶ Preterea adiutozium alium habet musculum duo habentem capita: qui duas efficit operationes: ⁊ operationē cōmunē: ⁊ ipse quidem sub furcula venit faciens ex capite adiutoz bucellam: ⁊ peruenit vsq; iuxta locum cōtinuationis chozde musculi magni a pectoze ascendentis. Quidam autez dixerunt q̄ vnum capitum interius declinat cum transversione pauca ad interioza: ⁊ aliud caput ipsius exterius est super manifestum spatule caput eius infimus: ⁊ declinat ad exterioza cum transversione pauca: ⁊ cū operatur cuz duabus partibus eleuabat secundū rectitudinem. Sunt preterea hominum quidam qui duos addiderunt musculos ⁊ musculum parvum qui a māmilla venit: ⁊ alium qui in spatule iunctura est sepultus: ⁊ fortasse ponūt cubiti musculos cum eis habere cōmunitatez. Sed musculi mouētes adiutozium: quidam sunt constringentes ipsum: quidam dilatantes: ⁊ isti sunt positi super brachium: ⁊ quidam sunt qui constringūt: ⁊ quidam sunt qui suppinant brachium: ⁊ illi non sunt super brachiū: ⁊ qui expandunt sunt vnum par: ⁊ vnum eoz expanditur cum declinat ad anterius: quoniā nascuntur ab anteriozi adiutoz ab inferiozi latere spatule. Et cōtinuantur cū cubito: ⁊ alius similiter extendit cum declinauerit ad extremū: quoniā

venit a spondilibus adiutory:ꝛ tenet se cuꝫ partibus exteriozibus cubiti:ꝛ quādo ambo isti fuerint adiuncti extendunt ipsum secundū rectitudinē:ꝛ que colligunt ipsuꝫ est vnum par. Et vnum illoꝝ est magis colligens cū declinauerit ad interius:ꝛ istud est:quoniā nascitur sub spatula ꝛ a rastro:qō est propius hic omnibus illis quibus est caput vnū:ꝛ declinant ad partem interiozem adiutory: ꝛ eis continuatur vna chorda nerualis cū anteriozi focilis superiozis ꝛ singulare:sed colligitur cū declinatione ad exterius:quoniā nascitur a parte exteriozi adiutory:ꝛ hec duo carnosa:ꝛ vnum est a posteriozi adiutory:ꝛ alterum anterius:ꝛ intrant parumper in profundū in itinere vie suę quousqꝫ perueniant ad directum focilis inferiozis:ꝛ fuerit continuatus ille cū declinate exterius cū inferiozi:ꝛ qui declinat ad interius cuꝫ superiozi vt melior sit attractio. Et cum isti duo musculi simul operantur extendunt brachium secundū rectitudinē:ꝛ musculus qui extendit:est vnus musculus qui cooperit os adiutoꝝ:ꝛ magis idoneuꝫ est:vt ipse sit minoꝝ pars musculi vltimo constringentis. Sed musculi facientes brachium supinum sunt vnū par:ꝛ vnum illoꝝ positum in exteriozi vtriusqꝫ focilis inter ipsum:ꝛ obuiat focili superiozi sine chorda. Et alius singularis qui nascitur est lōgus:ꝛ nascitur a parte superiozi capitis adiutoꝝ ex parte manifesta:ꝛ plus de illo vadit in assetum:ꝛ penetrat quousqꝫ sit ꝓpinquuꝫ iuncture rascete:ꝛ pars eius anteriozi venit a capite focilis inferiozis;ꝛ continuatur cū illo per chordam quasi meinbranalē:ꝛ sunt vnū par posituꝫ extra:ꝛ vnus suoꝝ singulariuꝫ incipit superius a domestico capitis adiutoꝝ:ꝛ coniungitur cuꝫ focili superiozi sub inferiozi iuncture rascete. Et alius est magis certus illo:ꝛ sua fila sunt ampla:ꝛ suum caput est magis neruosum:ꝛ incipit a focili inferiozi ꝛ continuaꝫ cum capite focilis superiozis ꝓpe iuncturā rascete:sed musculi mouentes iuncturā rascete quidā sunt constringentes;quidā dilatantes:quidā resupinantes super collum:quidam ipsum girantes:ꝛ musculi dilatantes continuantur sibiinuicem quasi essent vnū:ꝛ iste nascitur a medio focilis inferiozis:ꝛ sua chorda cōtinuatur cū pollice per quaꝫ elongatur pollex ab indice. Et alius nascitur a focili superiozi:ꝛ cōtinuatur sua chorda cum primo osse ossium rascete:qō est positum in directo pollicis:ꝛ quando ambo isti musculi mouentur:parū girant rasceta cū dilatatione. Et quando secundus solus mouetur facit ipsam iacere supinā:ꝛ quando primus mouetur solus prolongat inter pollicē ꝛ indicē:ꝛ eius musculi quidā cōcurrit a parte focilis superiozis ex parte silueſtri:ꝛ nascitur ab inferiozi capitis adiutoꝝ:ꝛ mittit vnā chordā habentē duo capita:ꝛ cōtinuatur in medio pectinis cozam indice ꝛ medio. Et caput suę chordę sustentat super focile superius prope rascetam:ꝛ dilatat rascetam expansione cuꝫ giratione:ꝛ musculi constringentes sunt vnū par supra partem silueſtrē asseti:ꝛ illozum inferioꝛ incipit ab vno interioꝛi capitis duoꝝ capitus adiutoꝝ:ꝛ peruenit ad pecten in directo auricularis:ꝛ superioꝛ incipit altius:ꝛ venit ad illum eundem locū. Et est vnus musculus cū eis qui incipit ab inferioribus adiutoꝝ partibus medians loca ꝓcozdioꝝ:ꝛ habet duo capita transuerso fixa in modū crucis:ꝛ cōtinuatur in loco qui est inter indicez ꝛ medium:ꝛ quando isti duo mouentur constringunt:ꝛ isti constringentes ꝛ dilatantes ipsumet sunt girationez efficientes:ꝛ quando duo oppoſita ex eis mouent secundū tranſitionem hoc idem faciunt. Et musculus qui cōtinuatur cū pectine cozam auriculari:cū solus mouetur palmā girat:ꝛ cū iuuat ipsum musculus quem nominabimus post:facit palmā iacere supinam. Et cū ille qui cum rasceta continuatur cozam pollice solus mouet girat modice palmā:ꝛ cū iuuabitur ab co qui est auricularis faciet girationē completaz. Ex ambulat animal: quoniā pes figitur super illud quod comprehenditur:sicut palma:ꝛ quādo hoc est melius erit ex multis:quoniā poterit adaptare se ad plures figuras:ꝛ plurimū compręhensiones ad quas non posset si esset ex vno. Et aliud iuuamentum cōmunicans cū iuuamento multiplicationis ossium. Ossa pedis alikandā sunt. 6. cabab. ſ. cū quo completur coniunctura pedis cruris. Et alfacib est os in quo magis est de sustentamento. Et qaiumlum est simile naui cule:ꝛ est in eo domestica ꝓcauitas pedis:quā ꝑximus:ꝛ quatuoꝛ ossa rascete:ꝛ cū eis cōtinuatur pecten:ꝛ vnus illoꝝ est os simile decio:ꝛ est quasi sextile;ꝛ est positum quasi ad partem silueſtrem:ꝛ cum illo osse iuuat partem illam ad fixionē super terram:ꝛ ſ. ossa pectinis:sed alkab qō est in homine est fortius q̄ in omnibus alijs animalibus:ꝛ tunc sicut est nobilius inter ossa pedū iuuantia ad motū sicut alkaim. ſ. calcaneus est nobilius inter omnia ossa pedis ad sustentandum. Et alkabab est positū inter duo capita que nascuntur a duabus cannis:ꝛ comprehēdunt ipsuꝫ in vtraq; parte:ꝛ intelligo sursuꝫ:ꝛ posteriuꝫ:ꝛ in parte silueſtri:ꝛ domestica. Et sua capita intrāt malchim posteriuꝫ. ſ. in duabus concauitatibus abalakaim cū introitu quasi fixo:ꝛ tunc alkabab est medium inter crus ꝛ alchaim:ꝛ cū iuuatur sua continuatio:ꝛ firmatur inter ipsam iuncturā:ꝛ securatur a dissolutionc:ꝛ posituꝫ est in medio cruris:liꝫ puteſ ꝓpter pedis concauitatem qō declinet ad partez domesticā:ꝛ alkabab coniungitur ad ipsum os nauiculare ligamento coniunctuali:ꝛ nauicular continuatur cū alcbakim ante:ꝛ post cū trib⁹ ossibus rascete que sunt a parte silueſtri. Et os sextile decia-le: q̄ si tu volueris poteris computare singulare vel si tu volueris poteris cōputare partez quartam rascete. Sed alkim positū est super alkabab:ꝛ est durum rotundū ad posteriuꝫ ꝓpter extrinsecas occasiones:ꝛ lenificatus est melius:vt iuuet adequationē positionis pedis super terrā:ꝛ vt melius cooperiat illud super qō quiescit. Et creata fuit sua quantitas aliquantulū magna:vt sustentet corpus:ꝛ creabatur triangulare aliquantulum graciliando quasi quousqꝫ procedit diminuendo quousqꝫ anibiletur in concauitate pedis ex parte silueſtri: vt sit concauitas ordinata gradatim posteriuꝫ vsqꝫ ad suum mediū. Sed rasceta pedis diuersatur a rasceta palme:ꝛ istud est: qñ in rasceta pedis est vna acies in manu duplex:ꝛ in pede eius sunt ossa pancioza:ꝛ hoc est qō necessitas est maioꝛ in palma ad motū:ꝛ cōprehensionez q̄ in pede: cuius est necessitas ad figendū:ꝛ propter hoc iunctura ꝛ multitudo facit malū ad comprehendendum rē super quā quis elcuaſ:cū hoc etiā q̄ acquirit p illā laxationē:ꝛ q̄si quādā dissolutionē:malū vtiq; eēt:sicut etiā malū esset si nulla oino ibi laxitas foret:ꝛ iā scitū est:qz cōprehēsio:ꝛ receptio eiꝰ est magis cōueniēs cū eo qō est multi neruꝛ:ꝛ minoris q̄titatis:ꝛ deferre:ꝛ bene stare melius exercet p rē modici neruꝛ:ꝛ magne q̄titatis. Sed pecten pedis creatū est iā ex ossib⁹. ſ.ꝛ cū quolibet illoꝝ ꝓiungeſ vnus digitus pedis:ꝛ hoc:qz necessitas est in his magis firmitudine q̄ cōprehensione que duo concurrūt in palma:ꝛ qz alius digitus ꝓeter pollicem habet duo ossa.

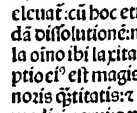

Capl̄m. VII. De diuersitate extremitatū aialiū:ꝛ anothomia mādibule.

Tplura animalium habentium corticē i cozio sunt pauciozum membroꝝ:quoniaz non indigent multo motu:ꝛ cancri ꝛ qui vocant kara-

bo videnꝫ ſimiles:tñ cum toto hoc diuerſanꝫ:qz karabo habet caudā:z cancer nō:z cancer ambulat in margine: z karabo natat in pelago:z hꝫ iuuamen in cauda:z ꝓpter hoc ſunt fortes pedes cancroꝝ ambulantiū in margine: z debiles illoꝝ qui profundanꝫ in mari:z ſunt pauciores numero:qz ſunt minoris neceſſitatis ad ambulandū feſtine. Et que hūt aqumené magnaꝫ:z ſunt additamenta ad modū cornuū:tunc illa que ſunt aialiū habitantiū in aqua ſunt fortioza:z dextrū eſt fortius. Et loquamur de mēbris motiuis piſciū z anuloſoꝝ:z teſtcoꝝ:z dicemus ꝙ habens multos hꝫ magnos pedes:z ꝓpzie quatuoz mediales:z facti ſunt pedes aialis qō dicit ſanceramidē: z ſunt curti:qm̄ ſuū corpus eſt paruum:z corpus ꝑui eſt magnū:z tunc tēperauerunt paruitatē corpozis:z ſui debilitatē cū multitudine pedu:deinde caput:z in quibuſdā aialibus cognoſcitur collū:z quedā ſunt que non hūt collū. Dixit.omne aial habēs pulmonē hꝫ collū:qm̄ collum eſt ꝓpter tracheā arteriā:z non habens medullam: nō habet caput:qm̄ medulle ꝓpriū eſt:vt nō habeat pondus ſuper ſe:qz eſt membꝝ cognitionis:z eſt inſtrumentuꝫ corpozale eſtimationis operationis que eſt in oibus aialibus loco cognitōis in homine. Dixit.z omne aial habet membza ſua anterioza fortioza:qm̄ illa ſunt membza que mouēt de loco ad locū. Et in homine in ſua pueritia infantili mēbza poſteriora ſunt leuioza:z ſuū caput:z corona capitis pōderoſioza:z hoc ne ſi ambe extremitates eſſent ponderoſe non poſſet infans ambulare niſi ſuper manus:z quando inualeſcit infans corroborātur pedes eius multū:qm̄ habet ſuſtinere magnū pondus:z caput leueſcit. Et equus:z quedā aialia habēt maiozē eleuatiōnē anterius in partibus anterioribus:z hoc fuit:vt maioz ſit leuitas in poſteriozib⁹:z ſua longitudo i ifantia eſt minoꝝ ꝓpter iſtā eandē cauſaꝫ:z in equulo ſunt ſue iuncture laxiozes:z ꝓpter hoc pōt equulus in infantia confricare ſuū caput cū pede poſteriozi:z quādo creſcit equulus creſcit multū in longitudine:z iuncture ſui colli ſunt duriores:z nō poterit facere iſtud. Et ponderoſitas ſuperiozis capitis ſignificat debilē directionem:z hoc eſt:qz erit corpulentia in membzis cogitatiuis. Et dixit:qm̄ itellectus exigit:ꝙ etiā non ſit in corpoze. Et narrauit Aꝛ.cauſam quare homo diminuebaꝫ in armis manifeſtis:z hoc eſt: qm̄ habebat quiddā loco omniū armoꝝ:z illud eſt qō diximus in predictis. Et dixit ꝙ aialia habentia digitos in pedibus ꝓpter hominē operanꝫ pedibus qō facit homo manibus:z hoc ſimia:z vrſus:z quedā ſunt habentia digitos.5.in pedibus poſteriozibus:vt melius poſſint pati fixionē illoꝝ ſuper res ſuper quas ſtat:qm̄ habet operatiōnē ad erectione:z ſtare ſuper pedibus poſteriozibus:z operaꝫ cū ſuis membzis:ſiue iaceat ſuper coſtā:ſiue ſtet: ſiue iaceat ſupinus. Et in quibuſdā aialibus diminuunꝫ digiti pedū poſterioꝝ vno digito reſpectu anteriozum:z erunt digiti pedū tunc.4.z hoc:qm̄ non intendit cōprehendere aliquid per pedes poſteriozes:z operari per pedes anteriozes:ſed eleuare:z dilatare:z cū pugnat erigit ſe:z rapit manibus:z opus eſt:vt figatur ſuper pedes poſteriozes:z operari per pedes anteriozes:z illud ſuper qō cadit ſuus viſus ante:z non ita facit pedib⁹ poſteriozib⁹:z eſt ſicut leopardus:z etiaꝫ adhuc:qm̄ ille digitus induceret grauitatē in ambulatione. Et dixit Aꝛ.ꝙ homo inter oia animalia habet pectus amplū:qm̄ in quadrupedalibus ſpatule:z brachia faciunt ſtrictūrā pectozis. Et auces habent in pectoze.q.tenuitatez:vt rumpant aerē ad modū nauis:z dico ꝙ aues ſunt meliozis modi in hꝫ ꝙ quadrupedalia:qm̄ acuties pectozis non in oſſe cooperit coz: ſed in oſſe qō exit ab illa. Dixit.z aptioz locus māmillaꝝ in animalibus ſedentibus eſt pectus:cū ſit amplū:z hoc cum dant māmare ſedentes. Sed animalia ambulantia que habent ſoleas z habent volā fiſſam:z que habēt vngulam integrā:vt camellus:z equus:z que habent duas māmillas tantū:z ſi haberēt māmillas ſuper pectus fozte eſſent ibi ſecundū modū quo ſunt inter inguina:ſed nō ita ꝓpe matricē:z etiā ꝓeter iſtud:qz impedirent motū: z animalia que habent digitos fiſſos:z que multū generant habent māmillas in longitudine ventris in duplici ocie:vt lactētes melius māment:z in pluribus numerus māmillaꝝ erit ſecundū numerū filioꝝ ꝓterq̄ in leone: qm̄ habꝫ duas māmillas:z raro generat:z ad plus duos filios:z filij ſui ſunt pauci:quoniā complexio calida multum conſumit nutrimentū:quoniā caloz in ipſo multum diſſoluit:z ideo non multum generat:z non comedit:niſi quando venatur:z nō venatur niſi ſemel in die:z in duabus diebus. Et non eſt ſicut aial qō inuenit nutrimentū ſuū paratū:z comedit tota die. Et māmille icene ſunt in medio ventris:z non in inguinibus:quoniaꝫ habet digitos fiſſos. Sꝫ elephas:quoniā habet amplitudinē pectoris:z digitos fiſſos:z parū generat:z eſt ſuum lac multuꝫ ſpiſſum:z tunc neceſſariū fuit ꝙ māmille eſſent in pectore:qua poſſit decoqui per calozem cozdis. Et in maſculis non inueniunꝫ māmille niſi in homine:z camello ſimiliter qui aſſimilaꝫ patri nō matri:z numerauit Aꝛ.in hoc caplo:z dixit ꝙ omne animal habens ſanguinem habet ſperma. Et mulieres habent ſperma:z menſtruuꝫ:z exeunt ambo a matrice:z vtruq; illoꝝ eſt ſuperfluitas ſanguinis:z de hoc poſt dicemus. Dixit.quoniā femine qua drupedum emittunt vrinā poſt quando ibi eſt locus matricis:z erat ille locus magis conueniens ad luxuriādū. Et maſculi quoꝝdam animaliuꝫ poſt vrinant ſicut elephas camellus:vel leo:z aial qō vocatur allerab:z nullū animal habens ſoleā in pedibus mingit poſt:z omne animal completū ꝓeter homines habet caudā ſiue ouet ſiue pariat:z aliquando erit illa cauda parua:z iuuamentū quidē caude eſt:vt ſit arma:z defenſoꝝ:z de oibus cooperit anuz. Et homo inter oia aialia ꝓpie habet anchas:qm̄ eleuant:z coxas:z crura:z que incuruanꝫ multū in comparatione ſui corpozis. Sed quadrupedalia nō habent anchas:qm̄ ſue extremitates ſunt leues:z cōiunguntur cū neruis:z non eſt eis opus cū erigenꝫ ſuper pedes:vt ſtent diu erecti ſuper illos:z materia anche tranſiuit in caudā:ſed aues:qm̄ ſunt in ſua erectione inter vere erectum:z illum quieſt.q.inflexus ſuper gentia:z ſunt ſue coxe multum carnoſe:z nō in crure aſſimilanꝫ homini ſecundū quid:z ꝙ alys aialibus ſecundū quid:z ideo habuerūt anchas. Sꝫ paruas:ſed ſolea ſicut in equis generatur ex terreſtritate in ipſo:z non habebit cozna niſi fuerit animal multe terreſtritatis:z magni corpozis:z nō habebit ſoleaꝫ in pedibus ꝓpter arma:ſꝫ ꝓpter ſuſtētationem magni corpozis:z tunc fuit factū vnus cornu ſicut in carchadan:quoniam vngula illa ſolearis eſt.q. eſſent multe vngule adunate:z qō habet ſoleā vngulareꝫ nō habet cabab:qm̄ indiget multimoda declinatione pedis. Et pauca declinatio erit ꝓpter paucos angulos:z tūc feſtinabit in ponendo pedes ſubito in terrā:qm̄ declinabunt ad partes:qm̄ bene ligatū eſt fortiozis gibbationis q̄ non bene ligatū:lꝫ etiā habens iuncturā laxā habeat facilē declinationē:z ꝓpter hoc in habentibus oia cabab nō creabatur cabab in manibus:qm̄ indigebat:vt cēnt fortiozes in operationibus:qm̄ ſunt mouentes. Sed cabab in aialibus habentibus vngulā fixam eſt ꝓpter hoc:vt iuuent ad fiſſurā. Sed aial habens pedē fiſſuꝫ in digitos: ſed modificauerunt partes modificatione quadā:z ſuaꝫ

expansionē intelligo partes cabab. Sed babēs vngulas fixas in duo babet illas partes magnas: ꝛ non cōponitur super crus nisi cū vno coniungente: ꝛ duas cōiuncturas: ꝛ in hoc erit gradatio a crure ad vngulas pedis: sed ꝙ hꝫ multos digitos si haberet cabab idigeret vt cabab ꝓportionarē cuilibet digito: ꝛ nō diuideret in digitos diuisione cōsimili qū modus extremoꝝ est diuersus cū modo medioꝝ. Sed qñ loco multaꝝ partiū fuerunt ptes due sue cōiunctiones cū cabab assimilanē: ꝛ iā multiplicabātur digiti pedū in bominib⁹: vt per illos meliorarē fixio pedū super terrā: ꝛ creabanē curti ne exponanē occasionibus cū tenditur figi super illos. Et oē aial agreste hūs sanguinē: hꝫ linguā nō ligatā: sed tencba hꝫ linguam que assimilat lingue piscīū: qñ ligat qō est aial in parte aquosum. Et lingue agrestiuꝫ assimilanē inter se: qñ sunt carnose: ꝛ sunt agrestia. Et iā numeraūimus causas incurtationis linguaꝝ in piscibus; ꝛ suoꝝ ligamentoꝝ: ꝛ quedaꝫ aialia marina hñt linguā fixā sicut cochi. Dixit ꝙ mot⁹ vtriusq; mandibule: fm rectitudinē est similis incisioni: ꝛ motus eoꝝ ad partes est similis masticationi. Et omne aial nō indigens masticatione sicut aues nō hꝫ in inferiori mādibula dentes nisi vnū motū. Et omne aial mouet mandibulā inferiorē: qñ superior fatigarē: eo ꝙ membra multa continuanē in illa: sed inferior nō hꝫ operationē nisi in inuamento comestionis: ꝛ ꝓpter boc appꝛoꝓriauerunt masticationē ei. Sed tenchea: qñ opus fuit ei: vt in ipsa euulsione haberet sustentamentū: ꝛ habebat curtos pedes: nō tales quales leo: ꝛ aly lupi qui mozdere poterunt: sed ad sustentare per pedes anteriozes: ꝛ motus sui colli. Et tencba fuit aial indigēs cibatione carnis fortis: qñ acquirit per mozsuꝫ. Positū ergo fuit ei membꝝ fortius: ꝛ fortius est illud qō est superpositū cū acciderit ei suppositio a volūtate ꝛ nā. Et nāliter membra omniū aialiū mouenē versus imum. Et illud est: qñ opus est: vt ille motus sit velocioꝝ: ꝛ fortioꝝ cū erit simul a volūtate: ꝛ natura: ꝛ cognitū est: qñ percussio a posteriozi magis ledit: ꝛ tunc bene ozdinabit in tencba motus mādibule superioris: ꝛ sicut tencba mouet mandibulam superiozē: ita coluber hꝫ ꝓpziuꝫ erigere caput solū ad posteriꝰs: ꝛ boc est: vt babeat possibile aspicere oēm sui partē diu: qñ nō videt ab anteriozi aliquid de suis membris: qñ sūt oculi sunt positi. q. extra sua membra. Et aialiū agrestium que oua pariunt est quoddā qō dicit leo terre: ꝛ credo ꝙ assimiletur Malachie: ꝛ alche que sunt quedā spēs lacertorū: ꝛ est multi motus: ꝛ eleuat suā caudā: ꝛ est multū macer: qꝛ babet modicū sanguinis: ꝛ ideo est multū timoroꝰus: ita ꝙ timet qōlibet: ꝛ ꝓpter boc timoꝛ ille vetat ipm a comestione sua: ꝛ mutat suū colozē cuꝫ timet: qñ timoꝛ imꝓimit foztiter signū in sua complexione. Sꝫ ossa mādibule: ꝛ tympoꝝ suus neruus est secundū serras in mandibula: ꝛ tunc dico ꝙ mādibula superioꝛ terminat supius ad serrā cōmune sibi ꝛ frōti: ꝛ vadit sub supercilys ad tympora de vno ad alteꝝ: ꝛ contrarius tenuinus inferioꝛ est vbi nascūtur dentes: ꝛ a duabus partibus est secunda serra ex parte auriculaꝝ cōmunicans inter ipsuꝫ ꝛ os: qō est ftmile. q. ale: ꝛ illud est post molares: deinde alius terminus: ꝛ est ille cuius terminus declinat modicum ad partē domesticā: ꝛ tunc erit serra diuidēs inter istū ꝛ serram quā nominabamus: ꝛ que diuidit superius palatum secundū longitudinē: ꝛ tunc isti sunt eius termini. Sꝫ serre intrātes terminos de illis est vna serra que diuidit superius palatū secundū longitudinē: ꝛ serra que vadit iter duo supercilia in directo duaꝝ māmillaꝝ: ꝛ serra que incipit ꝓpe initiū secundū huius serre: ꝛ declinabit ab illa descendendo in rectitudinem eius que est a dextra inter quadruplos ꝛ caninos: ꝛ alia serra cozonalis in parte sinistra: tūc inter istas tres serras. q. medią: ꝛ duas extremas: ꝛ inter directū oziginis dentiū nominatoꝝ: creabunt vt terminabunē duo ossa triangularia. Sed bases duozum triangulozꝝ non sunt vbi nascunē dentes: sed cadit ante boc vna serra diuidens ꝓpe bases: qñ tres serre pertrāseunt bunc diuisoꝛē in locis nominatis: ꝛ sub duob⁹ triāgulis erunt duo ossa que circuerunt bases triangulozꝝ: ꝛ erigit duos angulos rectos duaꝝ serraꝝ extremaꝝ: ꝛ diuidit inter duo ossa id quod descendit de serra mediana: ꝛ vtriq; ossi erunt duo additamēta ꝓpe serrā que est diuisoꝛ: ꝛ vnus acutus ꝓpe duos caninos: ꝛ angulū expansiuꝫ in directo narium: ꝛ de serris mādibule superioris est serra que descendit cū serra cōmunicāte in sursum: ꝛ vadit ad partes oculi. Et quando applicaē ad mandibulā diuiditur in tres ramulos: ꝛ vnus illoꝝ vadit super serrā cōmunicantē cū fronte: ꝛ super concauitatē oculi quousq; continuetur cū supercilio: ꝛ alia serra sub ista: ꝛ continuatur eodē modo: ꝛ non intrat in cōcauitatē. Et serra tertia que eodē modo continuatur postq; intrauit in cōcauitatē: ꝛ quartū est de illis inferius ī cōparatiōe serre que est sub supercilio: ꝛ remotius est a loco qui tāgitur a superiori. Sed os in quo distinguitur serra prima est maius: deinde illud in quo distinguiē serra secunda.

¶ Capitulū. VIII. De anothomia maxillaꝝ: ꝛ labiozum.

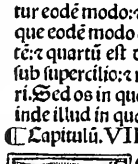

Tgena habet duos motus: ꝛ vn⁹ illoꝝ sequiē motū mandibule inferioris. Et secundus motus cōis est labio: ꝛ motus eius sequitur motū alterius mēbri: ergo musculus illius mot⁹ est alterius mēbri: ꝛ tūc qñ motus est cōmunis illi: ꝛ aly mēbro est per musculū cōem illi: ꝛ aly mēbro: ꝛ iste musculus est vnus in vtraq; gena latus: ꝛ amplū est suū nomen. Et vterq; illoꝝ est cōpositus ex quatuoꝛ partibus: qꝛ fila veniunt ei a quatuoꝛ partibus. Et quedā illoꝝ nascūtur a iuncturis spatulaꝝ cū ligamento pectozis: ꝛ continuanē sue extremitates cū extremitatibus labioꝝ: ꝛ trabunt os inferius obliquū: ꝛ secunda nascunē a casse pectozis: ꝛ ligamētis pectozis ex vtraq; parte. Et vadunt illa fila, in obliquū: qꝛ nascentia a dextra secant nascētia a sinistra ex transuerso: ꝛ nascentia a dextra coniunguntē cū extremitate labioꝝ sinistra: ꝛ econtra nascentia a sinistra: ꝛ quāto ista fila fuerint contexta ꝛ contrahentur simul extendunt labia ad exterius. Et tertius nascit a parte spatule: ꝛ applicatur ad locū superiozē locoꝝ istoꝝ musculoꝝ: ꝛ mouent labia ad duas partes: vno modo. Et q̄rtus nascit a scenetim colli: ꝛ trāsit per auriculas: ꝛ transit ad genas: ꝛ mouet genas vno motu: ꝛ labia sequunē genas in illo motu: ꝛ cū isto motu sunt quidā qui fere possunt ducere angularia labioꝝ vsq; ad auriculas: ꝛ tunc mouet auriculas isto motu: ꝛ labia que babent quosdā musculos cōmunes sibi ꝛ maxille sinistre: ꝛ babent musculos ꝓpios sibi: ꝛ sunt quatuoꝛ: ꝛ vnū par illoꝝ venit a superiori idirecto duaꝝ gibbositatū faciei: ꝛ applicātur ꝓpe terminos labioꝝ: ꝛ duo inferius: ꝛ in istis quatuoꝛ est sufficietia motus labioꝝ solum: qñ quilibet illoꝝ cū mouetur solū mouet labia ad suam partē: ꝛ quando mouenē duo ad duas partes expādūt labia ad suas partes: ꝛ tūc si compleꝛtur motus ad quatuoꝛ partes: ꝛ labya non sunt aly motus ab istis. 4. extremitates cōmuniū musculoꝝ imiscebant se cū subtātia labiorū mixtione quā nō pōt discernere sensus in subtantiaꝫ labioꝝ: qꝛ labiū est membꝝ carnosum sine osse. Sed extremitas nasi cū ea continuantur duo musculi parui fortes: ꝛ sunt parui ne faciant angustiam aliquam musculis

quibus magis indigeꝫ:qñ nobiliores habent motus genaz:ꝛ labioz:ꝛ magis neceſſariū:vt plus ſemper in motu:ſed ſunt fortes:vt recuperent ſuā paruitatē:ꝛ veniunt illi muſculi a parte gibboſitatis genaz:ꝛ imiſcent ſe primo cū filis genaz:ꝛ veniūt ab illa parte:qz motus nariū eſt ad iſtā partē:ꝛ mandibula inferioꝛ mouebatur:ꝛ non ſuperioꝛ ꝓpter iuuamenta:ꝛ eſt vnū qō motus leuioris eſt melioꝛ:ꝛ aliud eſt:qō eſt magis ꝓpinquū membris nobilibus debet eſſe quietū;ꝓpter id quod timeꝫ ex motu:ꝛ ꝓpterea ſi moueretur ſuperioꝛ mandibula non eēt iunctura illius ꝛ capitis tā bene firmata:ꝛ non fuit opus mandibule inferioꝛi plus tribus motibus. Et hꝫ motus eſt in apertione oris:ꝛ alius ad claudēdū ipſuꝫ:ꝛ tertius maſticationis:ꝛ aperiens os facit mandibulā inferioꝛem deſcendere:ꝛ claudens eleuat ſurſuꝫ:ꝛ motus maſticationis facit declinationē ad duas partes:ꝛ manifeſtū debet eſſe:qñ motus mādibule inferioris debet eē per muſculos deſcendētes ad ipſaꝫ:ꝛ tunc conſtringetur:ꝛ eleuabit mandibulā inferioꝛē:ꝛ facientes illaꝫ deſcendere ſunt in contrario modo:ꝛ maſticationis in obliquo:ꝛ fecit natura duos muſculos in homine claudentes os:ꝛ deſcendētes ad inferioꝛē mandibulā:ꝛ fecit illos paruos:quoniaꝫ membrū paruū ꝛ leue. Sed alia animalia habent mandibulā inferioꝛē fortioꝛē ꝓpter hoc q indigent iſta mandibula ad euellendū ꝛ mordendū:ꝛ ſcindendū:ꝛ iſti duo muſculi ſunt molles:qñ ſunt ꝓpinqui medulle valde humide:ita q inter illos:ꝛ medullā non eſt niſi vnū os:ꝛ tunc ꝓpter hoc:qñ timebatur qō ſi eſſent cōmunicātes cū medulla:ꝛ accideret aliq occaſio muſculis: q illa veniret ad medullā:ꝛ ꝓpter hoc ſuffodiebat natura oziginē illoꝝ ſub eē capitis:qō os eſt compoſitū ex duobus oſſib⁹ pariū ex ſeparationibus foraminū meatuū:qui tranſeūt viſq ad exterius ꝓſpere:ꝛ procedunt ordinatim durescendo quouſq perueniāt a dextra:vt ſua ſubſtātia paulatim indureſcat:ꝛ recedat paulatim a ſuo ꝑncipio:ꝛ quiliberiſtoꝝ muſculoꝝ habet naſcēres chordas magnas:ꝛ comprehendunt magnitudinē mandibule ſupioris:ꝛ cōſtringuntur:ꝛ eleuant mandibulā ſupius: ꝛ iſti duo muſculi iuuantur ꝑ iſtos duos muſculos. Et veniūt iſti duo muſculi interius in oꝛe:ꝛ deſcendunt in mandibulā inferioꝛē.q.in foueā:qñ erectio ponderoſi indiget virtute interēa. Et chorda tertia iſtoꝝ duoꝝ muſculoꝝ nascitur a medio iſtoꝝ duoꝝ muſculoꝝ non ab extremitate:vt ſit fortioꝛ:ſed muſculi aperiētes os cū quibus deſcendit mādibula inferioꝛ naſcitur ab additamētis ſimilibus acub⁹ que ſunt poſt aures:ꝛ deſcēdunt:ꝛ faciunt ex ſe muſculū:ꝛ facit ex ſe chordā:vt ſit fortioꝛ: ꝛ a chorda ipgunt itez fila:ꝛ illa fila faciunt itez muſculū ex implecione carnis:ꝛ illud eſt:qñ ſi eſſet vnus exponeretur magis occaſioni bus:ꝛ obuiat incurnationi mandibule inferioris:ꝛ cū trahitur ille muſculus:trahit retro:ꝛ habent deſcēdere proculdubio:ꝛ qñ ponderoſitas iuuat ad deſcenſuꝫ:tunc nō indigebat iſta mandibula niſi duobus muſculis.Sꝫ muſculi maſticationis ſunt extraqꝫ parte ſimiles triangulo:ꝛ cū eius caput fuerit poſitū in angulo: qui eſt ex ſuis angulis in facie:protēduntur ex illo duo rami:ꝛ vnus deſcendit ad mandibulā inferioꝛē:ꝛ alter aſcēdit ad partes paris:ꝛ inter ea continuatur vna baſis recta:ꝛ miſcetur quiſq angulus ei qō ante ipſe exiſtit:ꝓpterea:vt iſte muſculus habeat partes diuerſas in cōtrabēdo:qñ nō oporꝛet vt habeat motū equalē:ꝛ indiget multiplicidiuiſione ad hoc:vt perfecte compleatur molitio:ꝛ maſticatio. Et aues diuerſantur in ſuis membris ꝓpter diuerſitatē in ſuis iuuamentis ſicut diuerſantur in collo:quoniā q̄daꝫ habent colla longa:ꝛ quedā habent colla curta: quoniaꝫ que habent recipere nutrimentū a ceno:aut ab aqua habent collū longū.Sed que non indigent huiuſmodi:ſed viuunt rapina colla curta habent. Et que habent pedes longos non poſſunt natare neq; ſe ſubmergere:ꝛ ſuū nutrimentū eſt in luto:ꝛ lacubus:ꝛ habent pedē longum:vt poſſint ſtare ſuper pede:ꝛ accipere roſtro vel pica qō eſt ei neceſſariū:ſed qō pōt natare:ꝛ habet picas nō fuerunt illi pedes longi:ꝛ hoc vt ſint fortioꝛes ad natandum:qñ non timet de ſubmerſione. Et animalia que habent colligere vermes:ꝛ piſces paruos a ceno fecerunt ei picā acutam multū:vt poſſint per illā perfoꝛare:ꝛ capere:ꝛ qō habet operationē ad recipiendū ſuū nutrimentū a fundo luti:facta eſt ei pica longa acuta ne oporꝛeat ipſam ponere in lutū:ꝛ oculos:ꝛ caput:ꝛ alius:licꝫ habeat duos pedes: angulus tamē ſuoꝝ genuum ponit ad poſterius:ꝛ incurnatur ſecundū illum angulum ad anterius:ꝛ dico ego:ꝙ hoc eſt:qz homo erectus eſt in ſuo ſtatu:ꝛ poſſibile eſt:vt diuertatur ad omnē partē:ꝛ habet homo nares:ꝛ tybias magnas:ꝛ inclinatur ad poſterius ꝓpter iuuamēta que diximus:ꝛ tunc ſi angulus genuum hominis eſſet ad poſterius eſſet illi graue ſurgere poſtq̄ ſedit:ſed aues:qñ ſunt leues poſt:ꝛ pōderoſiores ante:facta eſt eis declinatio ad partē magis ponderoſam. Et dicimus ꝙ omnes aues venatrices ciro volant vt ꝑcedant:ꝛ alie vt fugiant ꝓeter aues que ſunt magne coꝛpulētie:ꝛ q eſt in eis terreſtritas multa:non potuit ingeniari natura eas facere le ues.Et omnis auis habēs vngues curuos non habet poſterius coꝛnu:quoniam habet curuos vngues ꝓeliaꝫ anterius.Si aut ꝓeliaretur per id quod eſt poſterius impediretur ꝓelium anterius:ꝛ cognituꝫ eſt ꝙ melius exerceatur anterius q̄ poſterius:ꝛ non pōt bellari cum coꝛnu niſi cū eleuerit ſe a terra.Et ꝓpter hoc factū eſt coꝛnu in tybys poſteriꝰ in auibus terreſtribus:qñ ſi haberēt vngues anterius non eſſent idonee ad ambulandū:ꝛ oē animal habens collum longū:ꝛ fortē expandit ipſum cū volat:ſed habens collum longū ꝛ debile contrahit collū in volatu ſicut auis que dicitur meſthelgenu. Sꝫ de anchis auiū iā locuti ſumus. ¶ Et dixit Ar̄.ꝙ vna pars piſcium natat cū alis:ꝛ vna non natat cū eis:ſed tamen habet alas:imo natat faciēdo plicas de coꝛpore:vt coluber:ꝛ credo qō marme ſit huiuſmodi'. Et ordo alarum in piſcibus eſt diuerſus:ꝛ ſit ſuus numer⁹:ꝛ qui piſcis habuit papas multas magis viuit in ſicco:qz concluſio ſuoꝝ poꝛum retardatur:ꝛ delphin:quoniā eſt magni coꝛporis ꝛ reſpirat iuuat ipſum natura per cannā vnā magnaꝫ.Et ſi veſpertilio haberet caudam nō bene poſſet volare. Et ſtrutio aſſimilatur auibus in quibuſdam:ꝛ alys animalibus in quibuſdam:ꝛ qz non habet.4.pedes habet alas:ꝛ qz nō eſt auis vere non habet plumas:ſed ſimile pilis:ꝛ qz aſſimilabatur animalibus quadrupedalibus hꝫ ſoleam ſicut camellus:ꝛ qz auibus habet illā curuam.

¶ Incipit liber.XV.De generatiōe aialiū:ꝛ de anothomia virge:ꝛ matricis.Caplm.I.

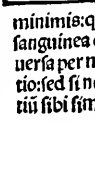

Animal generans in alio aliud eſt maſculinū:ꝛ animal generans in ſe per aliud ad complementū vel partes complementi eſt femininum:ꝛ ſi aliquod animal eſſet qō generaret ſe ꝑ ſe non haberet maſculinum vel femininū: ꝛ iam in hoc diximus de vegetabilibus minimis:qō poteſt ſciri in hoc capitulo. Et oia animalia ſanguinea que ambulant:aut volant:aut ſaltant erūt diuerſa per maſculinū ꝛ femininū:ꝛ erit inter illa luxuriatio:ſed ſi non pariunt ſibi ſimile eſſet de numero generatiū ſibi ſimile:ſed anuloſa iā generant ſe per putrefactio-

nem:ꝛ iā erit masculinū:ꝛ femininum:ꝛ erit inter illa luxuriatio:sed non pariunt sibi simile gusanes:ꝛ si pareret sibi simile:essent de numero generantiū sibi simile:ꝛ qñ generant ré non sui generis:ista generatio non vadit ad non terminū:vt fiat mutatio:ꝛ non saluatio in genere:qz non ponit terminum in vnoquoqꝫ:ꝛ tunc erunt quedam animalia que generant generatione completa:ꝛ quedaꝫ in completa:ꝛ istud est in quantibus:ꝛ generantibus gusanes. Et quantiū quedam generant ouа completa sicut aues:ꝛ quedā non completa sicut pisces:quoniā piscium ouа crescunt postꝫ exeunt. Et eodē modo credo ꝙ enulosum animal:qō generatur per putrefactionem in terra non generat gusanes generationes:sed ouа que post mutantur in gusanes:ꝛ non est remotū:quin etiam ille gusanes reuertanť ad naturā illius a quo generate sunt:ꝛ generant ipsuꝫ:ꝛ volo dicere ꝙ nō stat sua generatio in gusanes secundū modū quo potest facere ré sue speciei:ꝛ illud indiget speculatione in marinis:quoniā in vna ciuitate saracenoꝝ:que dicitur scealikam post pluuiā magnā que fuit ibi:videbanť bombices cooperientes terrā per miliaria multa:ꝛ quilibet illoꝝ texuit super se sericum:ꝛ exiuerunt post volantes alate:ꝛ fecerunt semē:sed istud sericum non erat continuatū nec poterat reduci ad continuitatē per aliquod genus calamistri:ꝛ tunc non curauerunt boies de illo semine. Et credo ꝙ si illi boies dedissent pullis illoꝝ ouoꝝm folia bona mozi venissent ad complerā speciem:ꝛ generassent bonū sericū. Sed determinare:ꝛ ꝙ statutū est ꝙ animalia que generanť per se faciunt ex se gusanes non placet mihi:quoniā nemo pōt videre quando generant:ꝛ gusanes sūt ꝙ apiculas volātes in circuitu candele:ꝛ per bombices:ꝛ per locustas:ꝛ post conuertunť in suā speciē.ſ.per ouа predictoꝝ ad speciem ipsuꝫ dico generantis:ꝛ tunc non est mirū ſſ animalia anulosa similiter generant:ꝛ forꝛasse predictā dicētes opinionē non intellexerunt opinionē nisi mediā:scilicet ꝙ cū bombax ꝓmo faciat ouа:ꝛ post gusanes:ꝛ post bōbicem:non cogitauerunt nisi ꝙ tantū facerent gusanes:ꝛ sic de alys anulosis:ꝛ ias habui amicū qui fecit scorpiones:ꝛ illi scorpiones post generauerunt alios scorpiōes. Et non debet hoc esse aliquo modo qꝛ res que generanť per virtutē generatiuā:quin ēt possint alio modo generari:quoniam bene potest esse ꝙ generatio sit ad generādum speciem:sed factio est circa indiuiduum:qō post incipit generare:ꝛ sicut homines possunt se relcindere a generatione:aut ex volūtate:aut ex peste aeris:ꝛ mozi oēs:ꝛ tunc si fieret homo:ille ctiā generaret:ꝛ reuertereť species:ꝛ factio:ꝛ generatio erunt inuantes adinuicez in saluando speciem:ꝛ iam inuenimus in vno riuo qui dicitur iactam castorem:ꝛ scitum est ꝙ ille riuus est pauci temporis:ꝛ credimus ꝙ illud animal fecit se ibi:quoniā non possumus dicere ꝙ illō animal|venit a mari in illū riuū ꝓpter nimiam distantiaꝫ illius riui a mari:ꝛ multotiēs cōcauant terrā:ꝛ descendit aqua:ꝛ decurrit illa aqua ad aliquam fossam in qua nunꝗ fuit piscis:ꝛ post generantur in ea pisces:ꝛ dixit ꝙ mas.differt a femina in situ testiculorum:ꝛ matricis:ꝛ quando abscinditur virga:mutat complexionē corꝛoris:ꝛ non est remotum cum sit complexio masculina manans in alia membra ꝓeter coꝛ ab vno membro postꝗ completus fuerit suus effectus erit complementum effectus postꝗ intenderit in melioꝛem coitum:ꝛ tunc cū amputabitur illud membruꝫ imutabitur complexio:ꝛ hoc quidez non est remotū postꝗ illud mēbꝝ amputatū abstulit a coꝛpe cōplexionē masculinā:ꝛ tūc non nascentur pili in consimili situ cum maribus:ꝛ non assimilabitur vox istius vocibus mariū:sed si fuerit abscisio istius post hoc:ꝛ postꝗ pili fuerint quieti in suo situ nō auferentur pili vel vox masculina. Et aliqui masculoꝝm non habent testiculū:ꝛ ꝓpter hoc cito descendit suum sperma sicut in quibusdā piscibus non habentibus testiculos:sed illis erunt due vie recte. Dixit.ꝛ testiculi in quibusdam habentibus testiculos non sunt pars viarum spermatis:sed diuisi a vys:sed veretrū suum initium est a ligamentis nascentibus ab osse pectinis:ꝛ sue carnis:ꝛ est creationis rare:ꝛ hoc:vt extēdatur per spiritum subintrantem cum opus fuerit:ꝛ cadit cū opus fuerit:ꝛ tunc cum fuerit aliquando erectum non conducet:ꝛ in sua erectione,sunt duo iuuamenta:ꝛ vnum illoꝝ est meliozatio introitus ad vuluam:ꝛ ꝙ in vulua sit potentia melius recipiendi ipsum. Et secundus:vt sit via recta quatenus emissio spermatis sit equalis:ꝛ due extremitates sui capitis habent declinationez ad imū:qñ certa est illa chorda:ꝛ creabatur illa chorda ꝓpter pulchritudinē:ꝛ creabatur etiam:vt sit sustentamentū virge ne cōtinue erigatur:ꝛ melius est sustentamentū nodi virge:ꝛ melioꝛ est incisio in medio:ꝛ virga quando est longa non multū generat ꝓpter longitudinē vie:ꝛ est res que cito alteratur:quādo diuidiť a loco sue generationis sed matrix est posita posterius vesica anterius intestinis:vt sit culcitra inter illa:ꝛ custodiatur ab illis ꝓpter creaturā. Et musculi mouentes virgaꝫ sunt duo paria:ꝛ vnius paris musculi sunt ex duabus partibus virge:ꝛ cum extenduntur amplificatur via:ꝛ rectificať:vt velociter exeat sperma:ꝛ alys nascitur ex osse pectinis:ꝛ continuať cū radice veretri ex transuersō:ꝛ tunc cum fuerit sua extensio equalis erit tensio virge recta:ꝛ tunc semꝑ tensio virge sequitur motus musculoꝝ. Dixit.ꝛ creati fuerunt testiculi pendētes:vt meliozareť ozdo vasoꝝm spermatis:quoniā illa vasa creata fuerunt toꝛtuose:vt materia spermatis retardaretur ꝓpter digestionem:ꝛ compleať in eis eius generatio:ꝛ etiam iuuant ad equalitatē ejectionis ne nimium festinet sicut in bzutis:ꝛ hoc:qz inducit eis quandaꝫ gravitatem:qz retardanť ab ejectione:ꝛ istud non est abiolute iuuamentum:sed completur iuuamentum:ꝛ est nomi natuꝫ:ꝛ illud est:quoniā in eo completur generatio spermatis:ꝛ non est inconueniens eiusdem rei esse plura iuuamenta. Et cum dixit magister primus ꝙ testiculi exeunt a vys spermatis voluit intelligere ꝙ nihil facerent ad generationem spermatis:sed ꝙ sua substantia est diuersa a substantia viaꝝ que continuātur cum illis:quoniā nō est via:sed sustentamentū viaꝝ:ꝛ non est mendaciū qō dixit medicus:ꝛ dixit ꝙ quando spadonanť aialia contrahunť nerui:ꝛ vene in sursum:ꝛ separabunť a ventre:ꝛ non curret in eis ad virgam materia spermatis:ꝛ dixit ꝙ thaurus emutilatus est:ꝛ voluit coire:ꝛ videbať materia descēdere ad didimos:ꝛ exiuit a virga:ꝛ generauit. Et dixit ꝙ semen aliquando coꝛrūpi vult:sed cū ascēdit:ꝛ adunatur in vno loco digeritur. Et omne carēs crure caret virga:ꝛ testiculis:ꝛ qꝛ pisces non habēt veretrū: ideo complenť sua ouа extra sicut semina arboꝝ extra. Et dico ꝙ instrumentum qō habēt femine est matrix in principio creature:ꝛ ꝙ illi respondet est virga in masculo:ꝛ coniunctum cū illa:sed in vno illoꝝm est completa materia:ꝛ erit extra:ꝛ in alio erit diminuta:ꝛ retenta interius quasi virga in muliere.ꝛ.q.osseum testiculoꝝ maris esset matrix:ꝛ.q.virga esset collum eius:ꝛ vulua:ꝛ duo testiculi mulieris:sicut testiculi viroꝝs:ꝛ in viris sunt maiozis quantitatis:ꝛ longiozis cum rotunditate:ꝛ in mulieribus interius:ꝛ sicut mares habent vasa spermatis inter testiculos:ꝛ locum exitus in radicē ventris:ita mulieres habent inter testiculos:ꝛ ozificium matricis.q.vasa

didímalia. Sed in maribus incipit sperma a testiculis:ꝛ eleuaꝛ surſuz:ꝛ figit se in quandã concauitatẽ a qua pendent testiculi:ꝛ post descendit toztuose inferius:ꝛ cõpleꝛ ſm digestionẽ ſpermaticã:qõ reuertitur quouſqꝫ exeat ꝓ uiã que est in radice virge a duabꝰ partibꝰ:ꝛ ille locus est ꝓpe collũ uesice:ꝛ illud est longũ in maribus:ꝛ curtũ in mulieribus:ſed in mulieribus tendit a duobꝰ ouis ſicut duo cornua in duo maria:ꝛ expanſe:ꝛ vaduntin aſpectũ vtidum:ꝛ continuanꝛ ſua capita cũ teſticulis:ꝛ cõſtringuntur in hoza luxurie:ꝛ procedunt ad oꝛificiũ matricis equaliter:qñ contrahũt a duabus partibus:ꝛ tunc aperitur:ꝛ ampliaꝛ:ꝛ ſugit ſperma:ꝛ ſunt curtioza ſibi conſimilibus in maribus:ꝛ diuerſanꝛ:qñ vaſa ſpermatis in mulieribus continuanꝛ cũ teſticulo:ꝛ tranſit ad additamenta cornualia quiddã qõ naſcitur ab vtroqꝫ teſticulo:ꝛ vomitat ſperma intra vas:ꝛ vocantur vomitãtia ſpermatis:ſed vaſa ſpermatis in mulieribus continuaꝛ cũ teſticulis:qñ vaſa ſpermatis in mulieribus accedunt ad mollicieꝫ:ꝛ lenitatem teſticuloꝝ in eis:ꝛ non fuit opus: vt eſſent dura:nec etiã mẽbzana illoꝝ:qꝛ bene cooperiunꝛ:ꝛ nõ indigent ꝓiectione lõga:ſed in maribus nõ fuit bonũ continuare illa cũ teſticulis:qñ illa inducerent leſionez eis in hoza conſtrictionis:ſed poſtierunt inter illa medũ qõ dicitur anendoz:ꝛ venit res vomitata ad digeſtionẽ illius ſecundũ medicos. Et ſecundũ magiſtrũ pꝛimũ in mulieribus euomitant aliud:qõ eyciunt ꝓpe foza men vrine:ꝛ iaz certificatur boc inſpectione mulierũ. Et opus est in boc:qñ oꝛificiũ matricis feſtinat ad ſugendũ cũ ſenſerit ꝓpꝛiũ ſperma:ꝛ tunc ſuget ſperma maris cuz ambo ceciderint in vnũ:ꝛ ſi eẽt matrix attractiua ſolius ſpermatis maris per ſe ſine alteriꝰ coitione:ꝛ attraheret naturaliter ſperma viri: accideret ꝙ ſemper matrix eã̃liter intenderet in attractione ſpermatis viri:ꝛ tunc ſcitũ eſt ꝙ in attractione ꝓpꝛiũ ſpermatis reperiꝛ ſperma maris extra qõ excitet ſperma mulieris:ꝛ tunc operabiꝛ in vna hoza duplex opus. ſ. eiectionẽ ꝓpꝛiũ ſpermatis:ꝛ requiſitionẽ alteriꝰ:Sed ꝑmũ eſt magis dignũ:vt creda tur cũ teſtimonio mulieꝛ diſcretaꝝ:ꝛ eſt teſtimoniuꝫ ſapientis ꝓximi:ꝙ via ſeminuꝫ exitus illoꝝ eſt ſtricta valde:ꝛ ſunt cooperientes illã in cirtuitu carnes glanduloſe ꝛ collũ veſice:ꝛ ille carnes glanguloſe emittũt a ſe quaſdã humiditates calidas que venientes ad oꝛificiũ matricis ſtimulãt ad luxuriã. Et ſperma in maribus eſt magis digeſtuz:ꝛ venit ad teſticulos per venas toztuoſas multas.q.ramiſutũ ſiles que ducunt eis ſanguinẽin quo fit digeſtio:ꝛ alterabiꝛ quãtulacũqꝫ alteratione in eis quouſcꝫ aſſimileꝫ teſticulis:ꝛ humiditati teſticuloꝝ in eis:ꝛ ꝓpꝛie.ei qõ ibi appꝛopaꝛ de ſpũ aereo:ꝛ creabaꝛ matrix ex venis multis:ꝛ ramificaꝛ ex venis ꝓnoiatis:vt ſint ibi ad ſuſtẽtamentũ creature:ꝛ vt ſit ſupfluitas menſtruoſa deſcẽdẽs ꝑ illos. Et ligabaꝛ matrix cũ dozſo ligamentis foztibus:ꝛ facta eſt ex ſubſtãtia neruoſa:qñ indiget multa extenſione in augmẽto creature:ꝛ per ꝓpagationẽ cũ inculcaꝛ ſuper fetũ in oza partus:ꝛ nõ cõpletur ſua cõcauitas niſi cũ cõplemento cozpoꝛis:ſicut ꝛ duaꝝ mãmillaꝝ rũ in ſua quantitate:qꝛ ante boc nõ indigeꝫ matrice:aut mãmillis:ꝛ in hominibꝰ habet matrix duas tuntcas:ꝛ in aialibus alys ſm numeꝝ mãmillaꝝ.

Capim. II. De cõplexiõibꝰ moꝝ iaialibꝰ

Tanimalium faciẽtiũ oua: quedam ſunt que complent intra:ꝛ quedã ſunt que ponunt intra:ꝛ emittũt foras:ꝛ quedã complent ex toto foras:vt piſces. Et q̃ pariũt: quedã pariũt intra:ꝛ ouãt in inferioza ſui vẽtris ne cõpꝛimat diafragma creatura:ꝛ hac cõparatõe creature ne fiat graue totũ qõ aſcendit ſuꝑius ſ.t:ꝛ etiã ſi aſcẽderet ſuperius fieret grauis partus:ꝛ boc ꝓpter ſtercutationẽ:ꝛ quãcũqꝫ aliã rẽ que facit ad aſcenſionem. Et aialia mollis cutis faciẽtia oua ſua extra:ꝛ qõ eſt dure cutis non bꝫ oua foris:ſed habebunt circũ teſtas poſitas in circuitu ꝛcauitates ad tegẽdũ oua:ꝛ aial ouãs ſuper ſuũ ſtercus eſt vnius modicum ſua vrina Et toztuca via ſui ſtercoꝛis eſt vna:ꝛ habet aliã viã ad ſuã vrinã. Et aliqua pars aialiũ luxuriat ſecundũ manifeſta:ꝛ alia pars ſecũdũ contactus extremitatũ:ꝛ alia pars ſm circũuolutionẽ. Et ſunt quedã aialia anuloſa que nõ luxuriant tm:ſed generant ſemper ſe:ꝛ quedã ſunt que luxuriant:ꝛ mas eſt melioꝝ femina:ſicut in quibuſdã aliꝭ ꝓpter maius cõueniens. Et femina emittit maſculo caudã ſecũdũ:ꝙ ſugat membꝝ a quo concipit:ꝛ poſt bec maioꝝ ratio doctrine ꝓxime eſt in ſpermate:ꝛ femine. Et in iſto ꝛoco putãt ꝙ mulieres nõ habẽt ſperma:ꝛ ꝙ ſignificat ſuꝑ deſtructionẽ ſue rationis eſt qõ ipſe dicit in vna differentia: ꝙ creatura erit quando mas eycit ſperma ſine muliere:ꝛ non erit quando eyciẽt ambo:ꝛ illud ſignificat ꝙ ambo eyciunt ſm aliquẽ modũ. Deinde dicit in alio loco ꝙ ſeme eſt materia:ꝛ ſanguis menſtruus eſt cibꝰ:aut nõ eſt poſſibile ſecũdũ qõ dicit ꝙ ſit iſtud:ꝛ dixit:ꝛ opus eſt:vt ſcias ſi ſperma exit a cozpoꝛe vtꝫ exeat a carne partim:aut ab oſſibus partim:ꝛ boc qõ dicit ad boc eſt delectatio que cõꝓzebendit totũ:ꝛ aſſimilatio filꝫ ad patrẽ vel in aliquo mẽbzo:aut diminutionẽ:aut aliquo mẽbzo ſignificato:ꝛ adhuc in parte vniuerſali aſſimilationis. Et tũc opus eſt: vt aſſimilationis ſit cõiter cã aſſimilatio cozpoꝛis:ergo ſi fuerit cozpus totũ trãſmutãs ſperma oẽ mẽbꝝ erit tranſmutans ſperma:ꝛ ſi nõ:tunc aſſimilatio erit ſm vnũ mẽbzũ. Sed iſte rõnes nõ ſunt ſufficiẽtes:qñ figura põt cadere bene in vngues:ꝛ capillos:ꝛ nibil exibit ſecundũ illos:ꝛ etiã:qñ natus aſſimilaꝛ auo qui eſt remotus:ꝛ nõ remanebit ſemẽ illiauo. Et iã dixerunt ꝙ vna mulier ex vno nigro peperit filiã albã:deinde illa filia peperit filiũ nigrũ ꝓ coitũ cũ illo qui fuit niger ſicut ſuus pater. Et ſemen nõ emittũt mẽbza inſtꝛalia:qꝛ ſunt inſtꝛalia:ꝛ cadũt in illa ſua aſſimilatiõe. Dixit.ꝛ adhuc ſi ſꝑma eẽt ſm modũ quẽ narrauimus:eẽt ſꝑma aial partũ:qñ in illo eſſet de quolibet mẽbzo pars:deinde qũo viueret iſtud aial ſi ſua mẽbza nõ eẽnt poſita ſcõm ꝓueniẽs:qꝛ ſi mẽbza eẽnt poſita ſcõm ꝓueniẽs:tũc ſꝑma bois erit bõ partus. Et dico cũ toto iſto ſi femina bꝛet ſꝑma cõicans in nois rõne ꝛ ſpmatis viri eẽntia:eẽnt tũc duo boies:aut duo aialia cũ deſcendũt ſꝑma vir ꝛ mulieris ſil:ꝛ adhuc qd vetabit ꝙ mulier nõ parit ex ſe: cũ ipſa bꝫ mẽbza parata ex ſe in ſuo ſꝑmate:ꝛ in loco deputato ſꝑmati:ꝛ qd dicent in mẽbzo gñatiõis:aut qũo ſunt:ꝛ nos ſcimus ꝙ gdã ꝑmo generãt feminas:ꝛ poſt gñant filios:ꝛ hec dicimus:qꝛ eſt cã alterationis cõpleꝛionis quouſqꝫ vnũ duoꝝ ſpmatuꝫ cũ vna cõpleꝛione ad alterã cũ cõpleꝛione diuerſa:q̃uſqꝫ gñeꝛ ꝑ ipſuꝫ mẽbꝝ:ꝛ nõ qõ mẽbꝝ aliqñ exita maſculo:ꝛ in illo ꝑs mẽbzoꝝ maſculinoꝝ:ꝛ aliqñ exiuit cũ illo ꝑs mẽbzoꝝ feminoꝝ:tũc g̃ accideret ꝙ eius ſile accideret in alys mẽbzis ꝑ cãm alterationis:nõ ꝑ cãm mutatiõis: Dixit.ꝛ adhuc multa aialiũ pariũt:ꝛ nõ ſuã ſpẽm:ſz guſanes que foꝛmanꝛ alia foꝛma:vt muſce:ꝛ apicule:ꝛ tũc nõ eſt poſſe:vt iſtud aſcribaꝛ mẽbzis aſſimilib⁹ in ſua vtute:ꝛ iõ luxuriat aial vna luxuria qua in eo gñanꝛ aialia plura vno:ꝛ foztaſſe erũt inter eas mas ꝛ femina:ꝛ nõ eſt poſſe: vt dicaꝛ ꝙ ſꝑma in illo ſit diſſimile. Et adhuc ramus arboꝛis quin õ eſt deciſus a femina totũ plantaꝛ in terrã:ꝛ dat fructũ:ꝛ adhuc:ſz ramus non ſit ex fructu:ſz ex alio

ramo tiñ:ꝛ hoc ꝓpter sui filitudinē ad ipm:ꝛ non sit fructus cui assimilat. Et tunc si dixit ꝙ ramus habuit in se ꝓtes fructus:ꝛ posuerūt illū ramū in suā radicē imitꝰ cū ꝯtibus alioꝝ ramoꝝ:tunc nō erit remotū:quin in aiali erit silr:ꝛ non est opus:vt veniat ab omni parte:ꝙñ in ꝑna parte sunt oēs partes. Et vlr partus nō est causa mā:ꝛ ꝙ sit influxū ab omni membro:sed sui cā est virtus informatiua sicut est scamnū in carpentarya:sed qō nominauerūt de delectatiōe luxurie:tūc res luxurie est multe luxuriationis postq̄ fluxerit sperma in vasa sua:ꝛ est de nouo motus ꝟfricationis:ꝛ iuuat ad delectationē punctura:ꝛ titilatio ſpermatis ſup membꝝ sicut ꝟfricatio in pustulis:ꝛ post ꝟfricationē sequit̄ separatio ſpermatis:ꝛ iste modus non reperit̄ in oibus mēbris equaliter:ſz solū in vasis ſpermatis. Dixit. tūc dico ꝙ ſperma est res cui⁹ partes sunt sibi ꝟsimiles sui diuisa a cozore non dissoluta a cozore:qz dissolutio eēt innālis. Sperma aūt est res nālis. Et iuuamentū est in spermate:sed nō est iuuamentuz in eo qō dissoluit̄ a cozore:ꝛ erit dissolutio a cozore in illis que nō hñt ſperma. Sed ſperma est quedā ſupfluitas cibi:ꝛ nō est per corruptionē:aut liquefactionē:ꝛ non est ſupfluitas digestionis ꝓme:neq; ſcē: quī flegma:ꝛ colera sunt illius modi:ꝛ ꝓpter hoc inuenit̄ vomit⁹ istorū post digestionē secundā:ꝛ ias erunt silia ista superflua multa:sed ſperma est ſupfluitas digestionis vltime:ꝛ ei⁹ abundantia est cū fuerit cibus multus:ꝛ tūc opus est:vt sit ex illo esse membrū:qñ est aptū ad hoc:ꝛ nō est res diuisa ab omni membro:ꝛ tunc nō est ſupfluitas ſm viā liquefactionis:etenim si ita esset:aial ergo magni cozoris cū erit multe dissolutionis erit multi ſpermatis. Sed nō est multi ſpmatis:ꝛ idco est paucoꝝ filioꝝ:qñ cib⁹ suus clarificaꝛ a ſupfluitate ſcōa:diuisus est in magnitudines sui cozoris:ꝛ sunt boies magni cozoris:ꝛ arbores silr. Et ꝓpter aial multe pinguedinis:qñ sua bona ſupfluitas transit in sepū:aut pinguedinē:ꝛ ad hoc qō liquescit non indiget melius ꝙ compleatur ipsius ſperma: aut hz vasa deputata ad recipiēdū ipsius:ꝛ lac silr in mulierib⁹ quoꝙ mō assimilat̄ ſpermati. Et ſperma diminuitur in cozoris liquefactiōe:ꝛ augmentaꝛ liquefactio:ꝛ cā in hoc est: qz ſperma est ſuper via digestionis nō via liquefactionis:ꝛ ideo diminuit̄ in infirmis ſperma:ꝛ nō inuenit̄ in pueris:qñ sua digestio tertia est fortis:ꝛ sua necessitas ad cibū est multa:ꝛ non erit in eis superfluitas:ꝛ ois mēbroꝝ liquefactio facit̄ in firmitatē. Et multa ſpermatis eiectio nō inducit in firmitatē:sed etiā iuuat:nisi fortasse altereꝛ per viā corruptionis. Eius exitus erit secundū viā liquefactionis:ꝛ iste rationes in hac speculatione sufficiūt.

¶ Capm. III. De ſpermate:ꝛ sanguine menstruo.

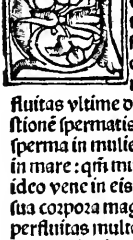

Est res certa ꝙ ſperma est ſupfluitas digestionis vltime:ꝛ est superfluitas bene digesta:ꝛ est positū in creatura ꝓpter inmanentū:ꝛ albescit ꝓpter fortitudinē digestionis:ꝛ quādo fit cū nimio conamine exibit sanguino:entū:ꝛ ita sanguis menstruus est ſupfluitas vltime digestionis:sed nō pertinet vsq; ad digestionē ſpermatis:cū nec etiā superfluitas illa que dicitur ſperma in muliere nō pertinet ad digestionē ſpermatis in mare: qñ mulier est vniuersaliter mare debilioꝛ. Et ideo vene in eis sunt strictioꝛes:ꝛ caro magis humida:ꝛ sua cozpora magis parua:ꝛ ꝓpter hoc contingit in eis superfluitas multa:ꝛ nō digesta:ꝛ licꝫ etiam tps motus siue superfluitatis equale tps in viris etiaꝫ aliqñ magis festinans:qñ sua virtus est debilis ad cōsumendū totū cibū in crementū in illo tempore in quo nō est debilis virtus in maribus:sed multiplicatio superfluitatis in eis aduncta est causa egritudinis in eis cū fuerit rerēta. Et diminutio mēstruoꝝ causaꝛ aliqñ ab exitu sanguinis ab alio mēbro:ꝛ si eēt ſpma adunatū in mulierib⁹ eēt ſpma generās tale quale ipsius ſperma qō eēt in illo virtus generās:ꝛ digestio videt̄ non indigere menstruo:qñ causa ſpermatis est contraria cause menstrui:qñ menstruū generaꝛ quādo digestio abscindit̄ a cōplemento:ꝛ ſperma generans generaꝛ per cōplementū digestionis:ꝛ ideo mares quoꝝ cōplexio assimilaꝛ cōplexioni feminaꝝ:erūt pingues; ꝛ illoꝝ ſperma non erit generatiuū:ꝛ tunc manifestū est ꝙ a muliere nō descendit sperma secundū similitudinē ſpermatis viri generantis:ꝛ tunc tu ,custodias:qñ nō dico ꝙ nō emittat ſperma aliquo modo: sicut putat homo malī itellectus:ꝛ qñ fuerit sic:non erit creatura generata per adunationē duoꝝ ſpermatū in vnū scōm ꝙ via illoꝝ fit ad vnū:ꝛ ideo cōtingit ꝙ mulier pōt inprægnari sine emissione ſpermatis:ꝛ fortasse ambo descendunt simul:ꝛ mulieres dicūt hoc. Et fortasse licꝫ mulier nō percipiat emissionē a se in vno tempore coitus:ſz tñ in alio tempore exiuit vel aperte coitū vl per expulsionē nature:ꝛ intrauit matrices:ꝛ custodiebaꝛ a matrice quouisq; potuit ponere ipsius iuuamentū:ꝛ hoc cū post aduenerit ſpma maris directe ad ipsius sine aliqua attractione:sed per velocē impulsionē:deinde attractio matricis cū descensu ſpmatis mulieꝝ. Et ias certificati sumus in hoc per inſpectiones:ꝛ inquisitiōes:ꝛ tūc hoc iudiciū in ſpermatib⁹ est iudiciū in ouis venti:qñ gallus eycit suū ſperma:ꝛ est intimētū ouū citrinū sine albumine:tūc fient illa oua generantia. Dixit.ꝛ ſperma mulieris nō exit extra: tūc qō exit ab illa cū delectatione ꝛ appetitu in occursu ſpermatis viri nō erit ſperma:sed quedā humiditas:ꝛ hoc est veꝝ:ꝛ illa humiditas venit a glandulis sicut ꝑdximus:ꝛ est multa in albis:ꝛ pauca in fuscis:ꝛ no nest opus ꝙ putes ꝙ delectatio in luxuria totaliter sita ſpermate:ꝛ a suo descensu: ſz est ꝑ motū spūs:ꝛ spūs exit in descensu ſpmatis mulieris:ꝛ maris. Et ſperma mulieris est ſm viā ſpmatis illoꝝ pueroꝝ qui emittunt ſpma anteq̄ cōpleaꝛ tps ſpmatis in eis:neq; festinant festinatione tecta:qz illud nō erit digestū:ſz illud ſpermatis qō est in mulierib⁹ pōt ſtare materiā creature:qñ est ꝓpinquius ad maturādū: q̄ etiam menstruus sanguis:qñ menstruus sanguis:o3 ꝙ opereꝛ aliqd in ipsius anteq̄ cōpleaꝛ ad hoc ꝙ possit eē cib⁹. Et assimilaꝛ semē in mulierib⁹ ſeminib⁹ in arboribꝰ:que arbores indigent studio alicuius iuuamēti:vt faciāt bonuz semē:deinde dicit cām que indiget speculatione:ꝛ dicit:ꝛ ꝓpter hanc cām qñ imiscebit̄ semen qō est cib⁹ mūdus cū isto sanguine:qui nō est mundus erit gñatio a semine: ꝛ cib⁹ a sanguine mēstruo:ꝛ opus est qō scias qd intendit ꝑ nomē ſeminis:semen in mulierib⁹. Et hoc est qō posuit sanguinē cibū creature:ꝛ cib⁹ erit ,ꝓpter necessitatē ei⁹ qō oz cibari ab illo:ꝛ tūc opus est ꝙ cibatū sit a semīe:ꝛ erit semē femine semē. Et ſpma viri nō hz in se virtutē a qua sit passiuū:neq; est ꝓncipiū crementi:ſz est res q̄ est imixta opationi:ꝛ ex hoc ramificanꝛ errores illoꝝ qui putāt qō in muliere nō sit ſpma. Et ſpma mulieris ita ꝓportionabiꝫ ad creaturā:sicut cibus qui mutaꝛ ꝓpinque ad cōplexionē qō nō indigeꝫ aliquo modo alterare illō:ſz statim dare ei figurā:ꝛ illud qō noſabimus mūdū. Sed sanguis menstruus erit cib⁹ nō mūdus:ſz indiget alteratiōe quousq; assimileꝫ cibo mundo:deinde erit positum ꝓpe subm creature:ꝛ diceꝫ mā cibi mundi qui est in sanguine sicut panis est mā cibi immūdi:ꝛ panis est cib⁹ remotus:ꝛ sanguis est cib⁹ ꝓpinquus:ꝛ tūc hoc erit ꝟra illud: q.ſ. gñatio filij est a ſpermate mulieris imediata:ꝛ sanguine

menstruo mediate: ꝛ erit cibus. Et deinde dixit ꝙ signus sup hoc ꝙ in muliere nō exit ꝑma: qñ illa humiditas que putat ꝙ sit ſpma mulieris non currit a mulicre ſm viā luxurie: neq; ſm viā descensus ſpmatis: ſz qñ granat nām: ꝛ offendit ipsuz: sicut etiā qñ facit grauitatē in mari bus: ꝛ in mulieribꝫ diminuīt ſperma ꝓpter multitudinē sui seminis: ꝛ signū in mulieribꝫ ꝙ suū semen est de gene re sui sanguinis mēstrui est: qñ ambo gñant: aut erūt in vno tpe. Et qñ in maribus generat ſperma tandē fit ide opator. Et tūc est manifestū ꝙ ſpma mulieris sit bonuz ad mām: ꝛ nō ad ꝑncipiū motus: ꝛ fructū in viris opans: qñ dubiū nō est: qn ſpma mulieris sit de gñe sanguis mē ſtrui: ꝛ sāguis mēſtru bonificat: vt sit passiuū motꝫ: ꝛ pp B oua vētꝰ: ꝛ oua piſciū cōplent cū tāgūt a ſpmate maria.

¶ Incipit liber. XVI. De differētia in q̄litate gñationis aialiū a ſpermate: ꝛ quō recipiat matrix guttā descendē tē: ꝛ virtutes aiales. Capitulū. I.

ET animal cōpletus est qō cōplet in caliditate ꝛ humidi tate: ꝛ est cuius corpus gñatus est cōplete in q̄litate: ꝛ non cōpleat in magnitudine: qm ipm nō bz sufficiens ad boc ad includ: ꝛ tale est aial sanguineū ex sanguie cōpleto: ꝛ tūc ꝙ nō diminuīt ab vno duoꝫ dr eē causa rei: ꝛ vna est: qñ est idoneus sinus fetus exire cōple tus ab vtero: ſz cōplet exī sicut in volatilibꝫ. q. sua māa eēt nō recipiēs formā in tpe quo pōt pati cōꝓhēsionē ipi: imo illa mā antecz firmet cōplete grauat ventrē: ꝛ pp B facta est illi mēbrana ſpissa que ꝓseruet illā mām ab oc casionibꝫ q̄ulcz generet exī: ꝛ istud ēt est in aialibꝫ sangui neis: ſz qō nō bz sanguinē gñat oua nō cōpleta. Sz oua q̄ cōplent exī: ꝛ gñant gusanes albos: ꝛ oua q̄ nō faciūt pul los nisi interius: quēadmodū oua sua sunt mollia: ꝛ si exi rent eēnt exposita occasionibꝫ: cuz boc ēt ꝙ terrestritas est ꝓria cōplexioni sanguinee. Et qñ fuerit aial multū hu midū: ꝛ modicioris terrestritatis: ꝛ cuz boc toto maioris caloris ouabūt: ꝛ pulificabūt iterꝫ: ꝛ si cū fuerit maioris terrestritatis: ꝛ minoris humiditatis: ꝛ maioris calidita tis sicut vipera: tūc suū ſpma erit sic cū siccitate: ꝛ non di uidit nisi in ꝑncipio: ꝛ est in calore qui nō accidit vltimo sicut in alijs ouis. Sz frigidū multuz: ꝛ siccū pigritat ad cōplendū oua. Et dico ꝙ boc aial: qñ ablata fuerūt mēbra ad cubandū habilia: ꝛ sua oua fuerūt in timore occa ſionū extrinseca ꝛ multiplicant oua in cis: ꝛ granabant multimdie illoꝫ. Et nūc loq̄mur i ſpmate vtrū in illo fit vtus aialis: ꝛ qñ ſpma mouet ad gñandū creaturā nō p cās extrisecās: ſz sua nā ꝓpa q̄ē cala nutu dei: ꝛ tūc i illo ē ꝑnm vtus nutritiue: ꝛ gñatio mēbroꝫ ab illo nō ē sil: qñ ꝓpatio signat ꝙ cor ꝑ gñat oi mō: ꝛ nō ē remotū gn illō ꝙ nō bēt cor bēt aliqd loco illi: ꝛ cor est vlti in emissiōe vite: ꝛ qñ creabat pulmo ꝓp ilspiratōes: ꝛ ñ ē qō dicūt de latētia creature: ꝛ de manifestatōe cordis: qñ ipſ vr ma gis latēs res pua: qñ pulmo ē maioꝛ corde: ꝛ nō appet sil cū corde: ſz gñat pⁿ. Et si latētia eēt ꝓp modicitatē: eēt tūc cor magl latēs q̄ pulmo: ꝛ pulmo magl manifestus: ꝛ pp B excessus semis pris supza semē mris ſm mo gñatōis: ꝛ opatōis nālis: q̄ magis sūt ſm mo obuiatōis motoris: ꝛ moti: ſz opator sanguis a q̄ gñat ſpma: ꝑ qō gñat creatu ra ē epar: aut cor. Sz cōplētia ſpma i gñatōe sua sūt vasa ſpmat: deiri ſpma mouet alia rē i gutta mulier: ꝛ mouet ꝑ: vt gñet ꝑnm mēbroꝫ: ꝛ a mēbro ꝑ vadit vtus q̄ est ꝑnm gñatōis alioꝫ mēbroꝫ ordinarie: ꝛ tūc erit illa exmitas ꝓcaua: qñ vtus masculina ꝑfundat i illa: qñ ſpus vr ꝙ fuerit gñatꝰ a ſpmate maris: ꝛ corꝰ a gutta femie. Et post q̄ illō coagulatū fuerit aiatū mouebit aia i illo ad cōplē dū mēbra: ꝛ erit ista aia tūc cibalis: ꝛ ñ bēbit aliū effectū nisi istū: ſz bēat vtutē ad aliqd. Et eriti ſpmate albedo ꝓp mlt itudinē ſpus gñati: ꝛ extis in illo: ꝛ ꝓp B efficit maxie subtile: ꝛ amittēs albedinē cū exierit: qñ ſpissitudo ei fit ab acre: ꝛ tūc cū diuidit a suo loco auferet ab eo sua albe do: ꝛ fiet ſic aq̄ sic scilꝫ ex alio loco. Et mētic ille q̄ putat ꝙ semē elephātis sit nigrū: ꝛ illō est in cōparatōe femie. Et magis mentic q̄ putat ꝙ ſpma ethyopū sit nigrū vlr: quū ſpma bēat subaz. q. butirosaz: ꝛ iō vocat venus butirosa: qñ ponebat ꝑnm appetit: ꝛ ꝑnm gñationis ſpmatis: ꝛ iō nō ꝓgelat ꝑ frigus cū fuerit ſpma. Et gutta cū geuerit in ipaz appetit ad recipiēdū opationes q̄ sunt determinate aiesensibili dabil ei vtus sensitiua: ꝛ qñ ē vtus sensitiua in illis q̄ ptcipāt rōni: ꝛ vtus rōnatiua sūt idē subo cōplē tur sil mēbra ptinentia ad sensuz: ꝛ rōnē: qñ simdant in vno mēbro: ꝛ nō sūt mēbra nutritiua: ꝛ adhuc: qñ mēbra aialiū nō cōicāt i sensu: ſz cōicāt i receptōe cibi: ꝛ tūc nō ē vetitū gn sit illa gutta buiꝰ: ꝛ tūc illa vtus nutritiua acqsi ta erit a ꝑse: ꝛ aliq̄ vtus venit post: ꝛ tunc scit ꝙ illa vtus nutritiua q̄ venit a ꝑse sit veterascēs q̄lcz mutet cōple xio mutatōe aliq̄: ꝛ cū illa ꝓplexiōe q̄ iā dat ex nouo post veterascētē ꝛtinuat vtus nutritiua: q̄ est ꝑpa ei: ita ꝙ illō qō acgrit a ꝑse nō pōt sufficere illiin regēdo ad vltimuz: ꝛ remanet ex eo qō acgsinit a ꝑse: ꝛ non pōt sufficere nisi succurrat a vtute fortī: ita ꝙ illud qō accipit a ꝑse muta bat: ꝛ nō est de ſpē nutrimenti q̄ pus fuit in ꝑse: neq; q̄ dz ee in filio: ꝛ licz mutet illa vtus nō fuit mutatio tanta ꝙ ꝓhiberet oponē q̄ est filis opationi: a q̄ opatōe mutabat illa vtus pus: ꝛ qñ cor ꝛ cerebꝝ inueniuntur: ꝛiungit cū eis aia rōnalis. Et superat ex ipo aia sensibilis. Nālis aūt interdū erit mālis: ꝛ interdū nō mālis. Uerūtn nōdū erit adhuc discreta: imo erit sicut in ebrio ꝛ epilētico: ſz cōple tur ab extrinseco ſtellectū ꝓferēte. Letere aūt vtutes cōplent corꝑe ꝛ rebꝰ corꝑoralibꝫ: ꝛ si puer eēt sensibilis: deide feret rōnalitate bō ꝑmutaret ſe de cōplemento de spē ad spēz. Et res q̄ parata ē in corꝑe ad recipiēdū depē dentiā aie nō est de gñe caloris elemētalis igneiznisi a ca loze quē opant corꝑa supcelestia. Et leuat ꝓplexio i rebꝰ cōplexionat ex būido ꝛ ficco: qñ B ē ꝓportōale subē ce li: qñ ꝓcedit ab eo: ꝛ bñ dixit magister ꝑmꝰ B: ꝛ si volue rit experiri caloꝛē ignis: ꝛ caloꝛē solis in oculis debilin: ꝛ vr ꝙ ille calor veniēs a supcelestibꝫ bz effectū in vtute qō nō posset bre calor ignis: ꝛ illa vtus est que dat vitā: ꝛ est ꝓportionale vtuti supcelestiū: ꝛ illa vtus facit corꝑa filia scōz gd corꝑoribꝫ celestibꝫ: quouisq; fit pole illā recipe vi tā: ꝛ est dispersa vita ꝙ vniuersaz subaz corꝑis: siue sit bu midū: siue sit siccū: ꝛ cū boc vnū est corꝑus aialis: ꝛ plāta rū. Et in ſpmate est suba ꝑma potēs recipe banc vtutē: ꝛ est ſpus ꝑmus deferēs hunc calorē: ꝛ ipse est cā oiuz ptiū ſpmatis: qñ facit ſpma ꝑ ꝛ occoquitipſz: ꝛ adaptat opatio nē: ꝛ est ista virtus abstracta a corꝑore: licz scōm totū non recedat ab ipso: qñ si scōz oēm recessum recederet in in finitū distraberetur: ꝛ ista virtus est corꝑus diuinū: ꝛ sua ꝓportio ad ſpma est que intellectus ad alias vtutes aie: ꝛ tūc intellectus est maioꝛ virtus rei que non sunt corꝑa: ꝛ ſpus ille est melioꝛ oi suba corꝑoralī: ꝛ ista suba non rece dit a ſpmate q̄diu durat ſperma in matrice sanū: licz iste ſpus imutat ſpma nō i sua substātia: ꝛ subtiliat ipſz vsq; q̄ altereꝛ in spū: ꝛ implet cooptura gutte vētositate spūali: nō vētositate inflatiua: sic dixit medicus: ꝛ crit iste vent ſpus qui tranſit: ꝛ facit membra cū virtutibus que sunt in eis: ꝛ cōplet ea sicut coagulū factū in lacte: ꝛ operatur in partibus que sunt in illis: ꝛ pfundatur in partil us la ctis non exiens pars casei: ꝛ caseus fit per illud: ꝛ sic istud ſperma nō est pars membroꝫ: sed est principiū spiritus

transeuntis ad membra:ꝛ operatur illa:ꝛ non putes qđ dicit Aristoteles ꝙ sperma dissoluit:ꝛ perit:ꝛ mutat ad nihilū:imo ratio est qđ ego nūc inui tibi. Et dixit:quoniā cū sperma ceciderit in matricē:tunc dirigit guttā femine:ꝛ mouet eā:ꝛ mouet ipsum cū ea:qñ mouetur:qz mouet:ꝛ imisceтur fm tactum:ꝛ hoc significat per id quod ꝙ suimus de eius sentētia. Corpus ergo est ex femina:ꝛ spiritus aialis ex masculo:ꝛ natus ex mare:ꝛ femina in calore:ꝛ alys ꝓprietatibus diuersis postq̄ tempus fuerit ꝓ longatū declinabit genitura ad simili:itudinē femine:tandē ita ꝙ materia vincet formā sicuti semina quando seminantur multotiens declinant ad naturā terre:sicut semen quorundaz cauliū prolixorum multū:ꝛ illa semina in primo anno apud coracenos faciūt fumiles caules altos. Sed in alio anno faciunt caules ad simlitudinē caulium illius terre. Et simiſiter genus melonū:qđ quando transplātatur efficit simile melonibus terre. Et semē masculi aliquando non operatur totuz nisi pars illius:ꝛ aliquando tantū pars illius vadit ad matricem:ꝛ illa pars parua operatur cū vrute:ꝛ qualitate sua. Et si forte pars illa fuerit multū parua non operabitur multum ꝓpter sui paruitatē:ꝛ dixit:quoniam qđ non habet matricē:sed impregnatur sub diafragmate non est sua receptio spermatis cū attractione:sed a maris ꝓiectione:ꝛ matrix:ls habeat multā virtutē attractiuā:tamē calor multū iuuat eā in hoc. Et scias ꝙ sperma:licz in eo sit virtus motiua: non tamen operari potest sine extrinseco sicut semen arboꝛ:ꝛ ad hoc iuuans est duplex materia conueniens:ꝛ circunstans. conueniens sicut semē indiget materia conuenienti a terra:ꝛ aere continenti. Et scias:quoniam oīs res que fit habet nutrimentum primū:ꝛ nutrimentū secundum:ꝛ nutrimentū primum est inuentum in seminibus nascentibus:quoniā in eis adiungitur virtus maris:ꝛ virtus femine:ꝛ tunc quando mouctur virtus generatiua in illo dat nutrimentū a se:ꝛ potest hoc sciri a fabis:ꝛ a cepis. Sed aliter inuenitur hoc primo in gutta matricis:qz conuertitur ad materiā sanguinis primi:ꝛ illud est ꝓpter hoc opus virtutis site in spermate maris. Et sanguis primus est sanguis:a quo fit corpus diu fit in corde:ꝛ post hoc est opus adiutorio extrinseco:ꝛ creature prime fuum nutrimentum est ꝓpinquus:ꝛ post hoc nutrit se a corporibus extrinsecis:ꝛ non est remotum:quin vna species piscium habeat illas virtutes sibi coniunctas: sicut in vna specie piscium que dicitur canomones:ꝛ non inuenitur in eis masculus. Et in feminis quibusdam inuenitur virtus masculorum:ꝛ est in quantibus:ꝛ fit ex illo creatura:ꝛ filius fit ꝛ nutrimentum qđ est vitellum: sed principium generationis in ouis non est nisi ad rectificandum materias quousqz habeat formā que compleat istam in absentia materie:ꝛ non finitur hec operatio. s. in in ꝓparatione materie:imo etiaz in habilitatione materie:ꝛ datione forme perfectiue:ꝛ illud est de intentione virtutis nutritiue:ꝛ virtutis informatiue:ꝛ tunc si cōtingit ꝙ virtus operatiua est intra ouum: primo illa operabitur:postq̄ completa fuerit virtus generatiua gutte si non damnificetur materia:ꝛ nos non yetamus quin in mulieribus hominum:ꝛ bruторū sit virtus que complet sperma inquantum est materia:sed complet ꝓparationem materie inquantum eycit sperma:ꝛ nō est opus cōplemento secundo in matrice:sed erit illud qđ eycitur ab illa de spermate statim cuz inuenitur illius modi: ꝙ statim possit operari in illa materia operator si obuiaret illi. Sed gutta auium complet se cum complemento substantiali in matrice in tempore:ꝛ cognoscitur in illo:ꝛ res quā narrauimus:ꝛ post hoc mouet virtus masculina:ꝛ ad formandum speciale:ꝛ ad mutandū materiam ouale si esset virtus operatiua in illis inuenta:ꝛ est ista virtus: virtus que acquiritur ex ouis:ꝛ quando mouetur illud generatur sperma super ventrez matricis:ꝛ indigerēt cū hoc adiutorio extrinseco. Et primum generatū est corꝛ post mēbra ventris:ꝛ erit superius ponderosiuz:ꝛ post inferioza sunt ponderosioza:ꝛ aialia quadrupedalia:ꝛ habentia multos digitos nascunt oculis clausis.

¶ Capitulū.11. De differentia in membris consimilibus in parte substantie:ꝛ in causis sterilitatis:ꝛ in masculinitate:ꝛ feminitate.

Et primum membruz generatuz in creatura est caro. Et adeps coagulatur per frigus:ꝛ tunc dissoluitur per calorem. Sed vene ꝛ vngues fiūt materie terrenales:ꝛ in eis est humiditas aliquantulum vnctuosa:ꝛ non liquescunt:sed mollescunt:deinde.q. rimantur:quoniā humiditas dissoluitur ab eis:ꝛ non est multum qđ liquescit ab illis. Et cutis cum sit caro magis sicca:silr ꝛ mēbra multa primo creanť magna: ꝛ postea paruescūt sicut oculi:qñ primo sunt magni multū in creatura:ꝛ causa in hoc est:qz necesseriū est huic mēbro ꝙ sit humidū aquosum:ꝛ os qđ operet in illud calor multus: quousqz rectificet cōplexionē ipsius:ꝛ os ꝙ illud os qđ est superius in testa capitis sit leue multū in puericia:qñ suū cerebꝛ participat multā superfluitatez:ꝛ tunc os ꝙ illud os qđ est supra sit raꝛ:qñ eleuātur vapores in altū: ꝛ os:ꝛ illud os mollificet. Bz dentes iā diximus de eis ante. Et creabanť dentes inter oia alia ossa crescētia cremento latenti:ꝛ sit illud crementū in eis ꝓpter cōsumptionē suā ꝓtinuā:ꝛ vmblicus in qbusdā aialibus cōprehendit duas venas:ꝛ in quibusdā vnā venā:ꝛ hoc fm magnitudinez corꝓris:ꝛ multa aialia luxuriant inter se qñ mas:ꝛ femina fuerint vnius spēi:aut diuersaꝛ sibi ꝓpinquaꝛ:postq̄ fuerit moza:ꝛ tps impregnationis in eis cadē vel ꝓpinqua sibi:ꝛ yt canes:ꝛ lupi: equi:ꝛ asini:ꝛ sterilitas erit ꝓpter duo spermata:ꝛ iā erit et ꝓpter matricē in mulieribus:qñ mulier qñ masculinitas:ꝛ sua matrix nō est ꝙueniens ad recipiendū:ꝛ et ꝓpter hoc ꝙ virga virilis nō emittit sperma recte:aut qz instrm est arctū:ꝛ nō pōt cōplere electionē:aut est magnū:ꝛ inuoluit in mēbrana. Et qdā sunt viri effeminati:ꝛ emittūt sperma aquosum:ꝛ si poneret suū spma sup aquā nataret:ꝛ nō descēderet inferius. Et qdā mulieres sunt masculinate:ꝛ nō curant luxuriare. Et vlr causa sterilitatis:aut est ex duab⁹ spmatū cōplexionib⁹:aut est ꝓpter instrumēta:ꝛ illa que erit ex parte spmatū erit absoluta cū spma fuerit aquosuz multū:ꝛ magis ex spmate mulieris. Et hoc cū sperma mulieris obuiat spmati maris:ꝛ nō recipit opationē ab illo:ls corꝛūpereť ab illo:qñ recedet ab eq̄litate:ꝛ adhuc spma viri silr:ꝛ hoc est:qñ aut erit nimis abundās in q̄litate: aut minuet in equalitate:ꝛ forte cōplexio matricis est mala:aut erit eius ozificiū opilatū:aut forte instrumēta spermatis erūt lesa:aut via cōplexionis:aut via instralis egritudinis. Et iā accipiť signū qđ sperma ipsius:aut aliqđ ipsiꝰ venit a medulla pillō qđ accidit oculis in coitu qñ illi ꝓfundanť:ꝛ sentit euacuari cerebꝛ:ꝛ tūc qñ euacuat ab aliquo mēbro aliqđ apparet signū necessariuz in eo a quo capiť:adhuc et aliqđ in corde:ꝛ signū sup hoc est:qz in hora coitus festinat attractio anhelitus quasi corꝛ intēderet in aliquius expulsionē a se. Et Democritus dixit ꝙ causa sterilitatis in mulabus est corꝓus in compositione matricū:quoniam non generantur a suo genere:ꝛ si ita esset:tunc non generaret illud quod generatur ex lupo:

ꝛ cane:ꝛ vulpe. Et dixit Empedocles causa in illo est minima ſenificatio duorum ſpermatum in eis:ꝛ non rectificatur ita: vt ex eis possent fieri membra radicalia: ꝛ accidit ex compositione illorum qꝫ accidit ex compositione cupri: ꝛ plumbi:ꝛ erit qꝫ generabitur ex eis mozbidum multum:quoniam continuatio bona non reperitur in illis:ꝛ illud assimilat ſpermati asini:ꝛ equi:ꝛ cā in hoc est alia:qꝫ etiam nominabimus:licz non sit res vniuersalis:sed vt in pluribus:quoniā quedā mule pepererūt:sed non venit fetus ad complementū:ꝛ quidam muli generant:sed debilē fetum multū. Sed homines qui sunt curti:ꝛ parui multū:ꝛ sicut porci qui sunt infirmi. Et dixit qꝫ maior causa:ꝛ hoc est qꝫ equus est pauci ſpermatis multū:ꝛ pauce superfluitatis sanguinee:ꝛ quantitas ſpermatis in eis est multū calida:ꝛ propter hoc matrix eque nō multū appetit attrahere ſperma maris:ꝛ multotiens vomitat ſperma:ꝛ mingit ipsius:ꝛ ideo custodes equaꝝ solliciantur ingeniari ne eque ſperma receptū eyciāt:sed studeant qūo faciāt retinere cū suis artibus in hoc. Sed asine sunt maioris seminis:ꝛ superfluitatis qꝫ maiores:ꝛ illud est multū frigidū:ꝛ propter hoc nō stimulanť ad coitum nisi tempore calozis:ꝛ nō generant in regionibus frigidis:ꝛ sua impꝛegnatio indiget altero duoꝝ:siue assimilatione ſpeciei:siue ab equatione ꝛ rectificatione sui ſpermatis:ꝛ tunc impꝛegnantur asine ab asinis ꝓpter assimilationē in ſpecie:aut propter rectificationē compensionis ſpermatis:ꝛ equa ab equo ꝓpter assimilationē in ſpecie:ꝛ eque ab asinis ꝓpter hoc qꝫ ſperma vtriusqꝫ adequatur per ſperma alterius:ꝛ ſperma asini:ꝛ equi proyciūt in bonificatione generatiōis:ꝛ qꝫ generatur ab eis erit magni coꝛpozis:quoniā ꝛcursus materie est ibi bone ex ſperma/te asine:ꝛ virtus passiua bona:ꝛ operans bonuꝫ ex parte equi:ꝛ ideo muli non cōplent bene generationē. Deinde ſpecies mulozꝝ non est naturalis:quoniā si esset naturalis custodiretur a natura illud qō exit ab eis secundū coitum neqꝫ proportio guttaꝝ exeuntiū ab eis est proportio secundū rectificationē:sed in suis naturis inuolutio quedam erit innaturalis:quoniaꝫ complexio erit in coniunctione ſpermatū:ꝛ in creatione declinat ad inequalitatē:ꝛ hoc deinde postqꝫ sicut multotiens diximus declinat ad matricē:ꝛ tunc due gutte non erant vnius ponderis: sicut prius fuerunt in equalitate:quoniā si adequarētur ab equatione bona generaretur ex eis mulus:sed est vna duarū guttaꝝ:ꝛ est que sequit matricez magis vincens: quoniā materia magis assimilat matri sicut prediximus: ꝛ tunc erit proportio que erit stabilis:vt sit ex toto operatio salua postqꝫ fuerit cōplexio secundū modū qué nomi nauimus. Et exponemus modo qō dixim⁹:ꝛ est: quoniā est ſimile ſpermati asini:quoniā si esset reciperet ab illa per assimilationē:neqꝫ est secundū complexionē agentez vel patientē in comparatione ad equā. Sed alia animalia luxuriant:ꝛ sue complexiones sunt ꝓpinque inter ſpmata sua non est distinctio que est ſpermatis asini ꝛ mu/li:ꝛ tunc non exibit suū ſperma secundū nozmā primam: quoniā illud accidit inter duas res contrarias in suo pondere:ꝛ compositione:sed eoꝝ ſpermata que sunt propinqua sunt quando componitur medium ex eis qō propinquū extremitatibus est. Et propter hoc equa que impꝛegnatur ab equo si post coit cū asino coꝛrumpetur qō est in eius vtero propter frigus:ꝛ si coit cū equo non coꝛrūpetur:quoniaꝫ additur in calore:ꝛ calor magis saluat cū proycit super aliquem tenellū qꝫ frigus. Et tunc declinatio ad frigus est peioꝝ qꝫ declinatio ad calorem:ꝛ illud est qō diximus:ꝛ est coniecturalis:ꝛ fortasse erit alia causa valde occulta.

CIncipit liber. XVII. Et istius est vna differētia:ꝛ est in causis quantū in multitudine ꝛ paucitate ouozum:ꝛ modozū generationis animaliū in eis.

TAnimalia quedā faciūt multa ouꝝ:ꝛ quedam pauca. Et multitudine ouoꝝ secundū vicentem:ꝛ extimauit si canimal sollicitus ad generationē filiozum multoꝝ:ꝛ aues habentes vngues vncos:ꝛ que volant multum:opus est:vt habeant motū fortez:ꝛ tunc eycient bene superfluitates suas:ꝛ ibunt ille superfluitates in pēnas:ꝛ plumas ꝛ dissolutiones:ꝛ in cibum suozuꝫ cruriū fortiū:ꝛ tunc sequitur ex hoc qꝫ radix sue creationis sit sicca:ꝛ superfluitas que adunabitur in illis dissoluetur:ꝛ spargetur in membris motiuis:ꝛ ita diminuetur superfluitas in illis:ꝛ tunc diminuetur suū semen. Et tūc diminuentur sua ouꝝ:ꝛ adhuc sunt gulosi:ꝛ suus cibꝰ est in venatione:ꝛ illa venatio est per industriam:ꝛ venatio non est nisi per laborē:ꝛ oportet:vt regant filios ex venatione sua:ꝛ tunc magis dignum est secundū hoc:vt essent pauci filij in eis:ꝛ propter hoc venatrices sunt paucozuꝫ ouozum. Sed aues que sunt grauis volatus sunt multorum ouozum sicut galline:quoniam sunt de numero animalium que a principio sue creationis sunt tenella:ꝛ cuz toto hoc nō indigent regere suos pullos sicut venatrices aues:ꝛ que venantur a volatu:quoniam sui pulli indiget nutrimento qꝫplurimum:qō facit calor in prima creatione:sed pulli perdicum:ꝛ gallinarum statim colligunt grana postqꝫ exierint de testa:ꝛ propter hoc fuerunt de numero auium plus abundantium in ouis:ꝛ iam magnificabatur sapientia in creatione pullozum picantiū super terram:ꝛ raspantiū:vt querant cibum suum:quoniā que non querunt cibum suum volatu:sed ambulatione sicut galline non volant nisi vt fugiant:ꝛ mutentur de loco ad locum sibi magis idoneum:sine conamine volatus:ꝛ ita etiā qꝫ sui patres non laborant pro vita illozum: sed que indigent volatu ad acquisitionē cibi indigent prouidentia a remotis:ꝛ tunc erit eis opus:vt acquirant qō eis est necessarium:ꝛ filyꝫ:ꝛ femine:ꝛ opus est eis volatu velociꝛ cum tali causa inuenimus lupos facientes filios parꝝos ꝛ debiles pecudes facientes filios cito mouentes. Et aly sunt modi mediales iter ista duo. Et palumbarū ouꝝ veniunt successiue:ꝛ non simul:ꝛ qui est parum coꝛpore est plurū ouozuꝫ sicut quedam pars gallinarū que sunt de audarimin:ꝛ que sunt magis graciles habent pauca ouꝝ:quoniam sua complexio est magis ficca. Et quedam aues sunt que venantur:ꝛ est vna pars que dicitur boariem:ꝛ facit ouꝝ multa:quoniā est nature humide:ꝛ pinguis:ꝛ multum porat. Et aues que non habent vngues curuos illarum est vna ſpecies:que dicitur cochs:ꝛ habet pauca ouꝝ:ꝛ facit vt frequentius vnū:ꝛ ouat in alieno nido sicut dicitur:ꝛ hoc est ꝓpter frigiditatez complexionis:ꝛ siccitatem. Et ſpecies illarum que multum ouant: siue etiam omnis illa que multum ouat parum viuit. Et similiter arboꝛes que multum faciunt fructum:aut multum semen parum durant. Et galline ouantes bis in die parum viuunt. Et similiter lea plusqꝫ poterit primo. §. filios in omni anno ei diminuitur vnus:quia desiccať sua complexio ꝓpter etatem. Sed oua venti nō sunt nisi in auibus faciētib⁹ multa oua ꝓpter multā materiā:ꝛ multā superfluitatem in eis:ꝛ quando etiā iste olent masculū: aut audiunt ipsius appetunt luxuriari:sicut etiā iuuenib⁹ hominib⁹ accidit qui possunt ſpermaticare ꝓpter solum tactū:vel visuꝫ pulchre mulieris:ꝛ aues faciētes ouaꝝ vētri būt multā māz:ꝛ ideo opus est:vt possit masculū in ea lu-

ꝓriare multotiens postꝯ fuerint impꝛegnate: ⁊ si nō luxuriauerit mascu. multoticns ſuper illā postꝯ fuerit impꝛegnata reuertentur illa oua in vtero ad ſuam materiā ⁊ erunt oua venti. Licꝫ in ꝓncipio: ⁊ in ſui radice fuerint a maſculo. Et piſces qui habent multa oua non poteſt natura complere iſta intus: ſed dedit eis virtutem cū qua poſſunt exire extra: ⁊ caput acutum ouí pendet a matrice: ⁊ eſt loco capſtis in animali. Et dixit Ariſto. quoniā ab illa parte incipit motus: ⁊ ꝓpter hoc illa ꝑs eſt fortior vt melius cuſtodiaꝛ: ⁊ exit poſtremo: qñ ꝯiungiꝫ cū matrice. Et oua diuerſantur in creatura: qñ oua exeunt ſup ſuos pedes: ⁊ poſuerunt ꝓncipiū motus in acuto: qñ ꝓncipiū motus debet eſſe ꝓpinquū partibus ꝓncipalibus: ⁊ ideo factū fuit acutū ibi: vt melius pōderet a matrice. Et hꝫ vnū membrū qđ aſſimilaꝛ vmbilico: ⁊ illud dat nutrimentū ouo: ⁊ recedit ab illo cū ouū fuerit cōpletū: etiam eſt vna pars albuminis ouí. Et albumen ouí eſt aquoſiꝫ multū: ⁊ eſt in eo multū de aere: ⁊ operabaꝛ in eo caloꝛ ⁊ diſtinxit illū a vitello: qñ vitellū ouí eſt terreſtre ⁊ ſiccū. Et caloꝛ vitelli eſt ſicut caloꝛ coꝛpoꝛ terreſtrium: ⁊ caloꝛ albuminis eſt caloꝛ coꝛpoꝛ aereoꝛ aliquantulū aquoſorū: ⁊ ideo albumē eſt magis ꝓueniēs vt ſint ex eo coꝛporis radicalia: ⁊ ꝙ vitellū ſit quaſi nutrimentū: qñ eſt q̄ſi ſanguis qui mutabaꝛ ad ſubſtantiā ſpermatis mutatiōe nō cōpleta. Et ſignū ſup hoc eſt: qñ vitelluꝫ eſt primus: vt caloꝛ agens in ipſiuꝫ ſublimat qđ eſt leuius in ipſo in circuitu: ⁊ facit albumē: ⁊ ſtat vitellū in medio: ſicut ſtat terra in medio aque ⁊ aeris: ita etiā ꝙ ſi ſmiſcereť vitelluꝫ cū albumine multū: ⁊ poneret in veſica ⁊ decoqueretur vertereť vitellū ad mediū: ⁊ hoc eſt qđ dixit Aꝛ. in ꝑbatione ſignificāte ꝙ vitellū ſit leuius nutrimentū: qñ natat ſup albumē: ⁊ ideo calidius in cōplexione: ⁊ tunc forte videť ꝙ vitellū ſit nutrimentū ſeparatum: ⁊ parať ad attractionē: ⁊ vt vitellū ſit in albumine ꝓncipiū ad tēperandū ꝓncipiū motus: ⁊ tunc qñ attrahiť intra albumen pars vitelli fit pullus ex parte vitelli: qđ eſt in albuminis ſubſtantia: ⁊ ideo inuenit creatura inter albumē ⁊ vitellū. Et dixit Aꝛ. qñ oua illoꝛ que habent quatuoꝛ pedes nō indigent cubatione: imo ſufficit eis caloꝛ aeris: ſz auiū oua indiget etiā alio coloꝛe. Et oēs piſces ouāt oua q̄ſi citrina: ⁊ ſilr oia que aſſimilanť piſcibus ꝓeter duos modos: que nō cognoſcunť qñ luxuriant. Et piſces ouāt oua citrina: qñ ſunt oua nō cōpleta: ⁊ nō cōplenť niſi extra: ⁊ maſculus rigat ea quadā humiditate: ⁊ cū illa cōpleť generatio in eis: ⁊ oēs piſces habēt oua multa: ꝓeter qđā genus qđ dicit rana: que ouat vnū ouū: ⁊ qđ generať per ouū in ventre eius ouum nō habet teſtā durā: quia illud ouū eſt quaſi matrix: ⁊ qđ oua ipſa piſciū nō habent teſtā nō inuenitur in eis membrū loco vmbilici: ⁊ in hoc diuerſantur oua auiū ⁊ guſanes. Et guſanes que faciūt oua generant per ſe ſecundū modum generationis quē ꝓdiximus quouſq; fiant dura: ⁊ impleanť de guſanes. Et quedā guſanes viuūt de oleribus: ⁊ quādo implenť abſtinēt ſe: ⁊ poſt excoziabiť ſua cutis: ⁊ exibunt apicule: aut alia aialia que habent alas: ⁊ oua illaꝛ que faciūt pullos itrabant ꝓncipiū motus in parte groſſioꝛa: vt ſua mutatio in pullū ſit facilioꝛ: ⁊ nō indigeat reuerſione cū debet exire: ſed in ouantib⁹ ⁊ nō faciētib⁹ pullū in ventre fuit melius: vt haberēt acutū iuxta matricē: ⁊ nullū malū ex hoc. Et qui putauit ꝙ piſces ⁊ cozui luxuriāt per os: ⁊ ꝙ femine piſciū tranſglutiunt oua neſciunt ꝙ res tranſgluſita coꝛrumpitur in ſtomacho. Et decipiebať per oſcula coꝛuoꝛ: qñ putauit ꝙ eſſet coitus: ⁊ iā vidi duos coꝛuos qui crāt palam ⁊ exercebant coitū recte. Et dicit Aꝛ. ꝙ illud fuit ſimile illi qđ putabatur ꝙ ad babeſſet ſimul maſculus ⁊ femina: qñ inueniebatur ſub cauda fiſſura quaſi eſſet vulua. Et dico ego: qñ ſecundū annos augmentantur ille fiſſure: ita ꝙ homines putauerūt ꝙ haberet octo vuluas. Et oua venti cōpleńtur: quādo maſculus multotiēs coit: ⁊ fit in eis pullus qui ſecundū modū quo creſcunt arbores creſcit: non ſecundū ꝙ aialia creſcunt: ⁊ tunc completur: ſz non cōplemento aiali. Et dixit Aꝛ. ꝙ adhuc neſcio vtrū apes generenť per ſe vel per accidēs: qñ in eis adunatur maſculinitas: ⁊ femínitas ad qđ generanť per reges: aut per genus qđ dicit amkimem: ⁊ eſt vnū genus extraneū in apibus: ⁊ iſtud eſt res que debz ſciri ab alys: ⁊ eſt quaſi teſtimoniū: qñ illud genus ſemp ſtat q̄ſi ociōſum. Et maſculi in apibus quādo creant ſuos filios: ⁊ dāt eis nutrimentū: qñ ꝓncipiū maſculinum in eis ſunt. Et cenebit. ſ. veſpe coēūt: ⁊ debet ſciri ꝙ animalia ⁊ vegetabilia ſunt ex ma terreſtri ⁊ materia aerea: ⁊ miſcetur cuz eis caloꝛ: ⁊ tunc vna pars illoꝛ generať imediate: quedā generantur per multas mutationes naturales mediās: ⁊ luna multū ímpꝛimit in hoc: qñ ſua operatio in rebus ponderoſis eſt foꝛtis Et anima largitur ouū: ſz defectus eſt ꝓpter ineptitudinē recipientis: ⁊ tunc illud ꝓparatū recipit: ⁊ ꝙ fit per cōmixtionē elementoꝛ aliquando fit per mixtionē in mari: aliquando in terra. Sed opoꝛtet vt ſit in illa mā que ſit ventoſa: ⁊ ſpiritualis in qua funcitur anima: ⁊ ꝓpter hoc nulla res cū generatur compleť: ſed poſt completur paulatim. Et tunc quando non fuerit ſua generatio in animali erit ſua ꝓma generatio ſecundū modū quo generatur: quoniā completur ex mixtione que ꝓimo miſcebatur: ⁊ in qua eſt: deinde recipit extra cibū qui rectificat ipſum intus: ⁊ facit ipſum creſcere: ⁊ tūc ꝓncipiū ſue generationis erit ex parte capitis: ⁊ ſuū complemētū in medio: ⁊ ex parte inferioꝛi: quoniā caput eſt via cibi: ⁊ inferioꝛa ſunt in quibus quieſcit cibus. Et ſecundū hunc modū generantur oēs guſanes: aut ſecūdū modū: quo generatio fit ex ouis: ⁊ eſt vt ſit mixtio nō ferens vitā: ſed vans ꝓncipiū: ⁊ adaptabitur illud ꝓncipiū ad cibū: ⁊ tunc erit cibus ante vitā: ⁊ compleburtur membratim ex cibatione quouſq; habiliter coꝛpus ad recipiendū animā. Et. o. etiā ſi fuerit pater ꝓimus hominū ⁊ quadrupedaliū generatus in terra: erit etiā ſicut diximus: ſz affirmatione huius determinabimus alibi.

¶ Incipit liber. XVIII. De modo generationis aialiū ⁊ differentia in maſculinitate ⁊ feminitate: ⁊ aſſimilatiōis: ⁊ cauſaꝛ diuerſitatū natiuitatū ⁊ crementi.

Illud eſt: quoniā ſi pars dextra iuuat ſuper maſculinitate: ⁊ etiā caloꝛ matricis circa hoc non eſt res vniuerſalis: etenim ſecundū hoc in eadē matrice eiusdē complexionis nō generatur ſimul maſculus ⁊ femina. Et cū dicimus ꝙ ſperma frigidū facit feminam: nō eſt opus vt dicamus ꝙ ſperma cū fuerit calidū nō facit feminā. Et rō eoꝛ qui dixerunt ꝙ ſperma decurrens in dextrā vel a dextra facit mareſ: eſt ratio ꝓpinqua: qñ dextra eſt magis calida: ſed illi querunt hoc conuincere per remotum. Sed cauſa ꝓpinqua eſt in hoc in paſſiuo creature: in actiuo ſua operatio: ⁊ tūc quando illud quod generatur fuerit digeſtū calidū ⁊ generant ſecundū complementū fortę poterit eſſe ex hoc generatus maſcu. cōpletus: ⁊ ſi non fuerit materia obediens: aut fuerit virtus debilis que venit ex parte ſpermatis maris non erit materia ſine operatione: ſed etiam mouebitur ſecunduz ſui habilitatem: ⁊ tunc faciet illam ſaluare ſpeciez inquātuz recipit generationē: ⁊ adaptabit ei inſtrumēta ad hoc: ⁊ tunc qñ reuoluetur mā: ⁊ non fuerit obediēs vni iſtoꝛ

duoꝝ modoꝝ:aut diuersabit intētio sua:ꝛ generata fuerit creatura:tunc primū qđ apparebit est membꝝ primū:ꝛ est cor. Deinde ipsius sequunt alia membra:qñ vnū principiū significat alia membra significatione fortis: secūdū diuersitatē in suis modis:ꝛ speculeris hoc in numero impressionis testiculoꝝ qui sunt inferiores corde in principalitate. Cor aūt generat per aliquā complexionē:ꝛ tunc si illa complexio fuerit debilis tarda frigida:aut venit super ipsa per renouationē in sui teneritate aliquid qđ debilitet ipsius:fiet tunc cōplexio feminina:ꝛ si supueniēs secundū viā renouationis fuerit ꝯfortans inducetur cōplexio masculina. Et fortasse erit mā ex parte complexionis digeste non recipiens complexionē masculinā: que est in corde cuius qua assimilat creatura in principiū sui motus: ꝛ erit ex parte cōplexionis humide ꝛ mollis recipiens lineamenta ꝛ extensiones:secundus quas assimilat patri:ꝛ fortasse erit reuersus:ꝛ fortasse inobediens in ambobus: ꝛ tunc assimilabit matri qñ vicerit virtus passiua:ꝛ secūdū qꝫ processit in nostro sermone fiet masculus per virtutē spermatis maris:licꝫ nō assimilet patri:ꝛ hoc erit ꝓpter hoc qđ diximus. Et femina vt in pluribus eycit de virtute:ꝛ si non assimilat matri ꝓpter hoc qđ diximus:ꝛ sic ꝓcedit causa assimilationis in quolibet membro recessus ab assimilatione est ꝓpter inobedientiā mās ad figurā que intendebat:ꝛ dimissione obedientie. Que fuit primo in corpore matris:ꝛ fuit tunc mā obediens motui alterius cōpositionis. Et significatio qꝫ masculinitas sequitur calorē cōplexionis spermatis:qñ puer nō babēs adhuc calorē repletū:ꝛ senex a quo diminuit calor facit filias: vt in pluribꝰ:ꝛ medy inter istos faciunt masculos:vt in pluribus:ꝛ semen femininū est aquosius subtile:ꝛ maris spissus forte:ꝛ sic:cui caro lapsa est. Et sic qđ luxuriat qñ fuerit ventus meridionalis:ꝛ qñ aliqđ accidens inducit frigus matrici ꝛ memores sup hoc testimoniū sumptū a pastoribꝰ. Quādo enim fuerit aspect in luxuria vrsus polū septētrionalē:aut australē fiet mutatio in modum masculinitatis ꝛ femininitatis. Et currit modo intentio nostra super hoc vt affirmemus qꝫ fortis calor proficiat in masculinitate:ſz est opus vt sit temperatus ad hoc vt generet:ꝛ magis vt faciat masculū:ꝛ ꝓpter hoc cōtingit qꝫ aliquis cū aliqua muliere nō facit ꝓle ꝓpter excessum caloris in spermate:ꝛ cū acceperit alia vꝝ adequabit forte per sperma mulieris:qđ reducet ipsius ad temperātiā:ꝛ causa vtutis quo ad figuras in hoc aere ꝛ aqua ꝛ cibis:neꝫ debet ascribi totaliter calori:aut frigori. Et dixerunt in causis assimilationis:aut ꝓpter istas:ꝛ tunc dixerunt:qñ si sperma patris fuerit vincens assimilabit patri:ꝛ si matris sperma fuerit vincens assimilabit matri:ꝛ si ambo fuerint equaliter in posse:neꝫ assimilatur patri: neꝫ matri:ꝛ istud corrumpit generationē maris cū similitudine ad feminā:ꝛ generationē femine cū similitudie ad marē:ꝛ corrūpit similitudiné filij ad aliquem eorum secundū partē vtrālibet. Et scias qꝫ assimilatio debet esse in generatione vnū qđ sit simile generanti:ſz assimilatio est cōmunis ꝛ ꝓpria:ꝛ cōmunis est scōm speciē:vt in partibus:aut ethiopib⁹. Et ꝓpria est scōm ordines:qñ filij habent ꝓprietates a suis patribus. Cū ergo similatio fuerit obediens scōm oēm partē erit operatum simile patri:ꝛ si fuerit obediēs māe assimilabitur matri:ꝛ si nō fuerit ita assimilabit aut:ꝑm alterationē terminoꝝ aliāliqz ꝛ si nō fuerit in seculo aut erit assimilatio ꝑm humanitatē aut nigredinē:ꝛ nō cadit assimilatio in ꝓprietates individuales:ꝛ si nō recipiet humanitatē accipiet aialitatē: sicut in rebus mōstruosis:vt qñ filius boꝭ habuit caput arietis: ꝛ agnus bōis caput thauri:qñ virtus in ipo induxit in eo formā secundū figuras celestes que accidunt ꝛ vincunt. Et illud est:qñ si fuerit qđ nominauimus ꝑm veritatē:ꝛ primus magister declarat ad frequentiꝰ ꝛ dignius: ꝛ boc est:vt sit assimilatio in aliquo:sed nō determinate in figura:sed additamēta extremitatū ꝛ sue diminutionis:ꝛ figurationes scōm figuras monstruosas iaꝫ cognita sunt ꝑm inuentionē. Et Democritus putauit qđ causa in hoc fuit successiuus coitus sibi forte ꝓpinquus:ſz hoc nō est semper pōt hoc cē in vno coitu. Et vī qđ cā in hoc est:qꝫ motus innālis qui accidit spmati:aut multitudo mās. Accipiet eni vtus operās a mēbro qđ sufficit in ẽtitate:ꝛ nō cessabit adhuc virtus opatiua operari in superfluitate:ꝛ magis dignū in hoc est:vt fit sua cā ex pte mās:ꝛ bene ẽt collaudabile est vt cā quā assignat Democritꝰ eēt vera i eis que luxuriant super luxurias:qñ appropinquat vnus coitus alius:ꝛ hoc est in ouatibꝰ plus:qñ spma plus diuidit scōm ptes in eis ꝙ in alys:ꝛ qñ successus ꝛ supueniēs coitꝰ in eis est magis appens:eteni ouat gallina vnū ouū cū duobus vitelliis:ꝛ faciet vnū pullū cū duobꝰ capitibus in mēbris ꝯinuis:ꝛ cuius ẽtuoꝝ pedibꝰ. Et fortasse faceret duos filios:qñ fuerit ouās diuidés iter illa duo:ꝛ iā apparuit vnū corꝑ cū duobꝰ capitibꝰ ꝑm istā cās. Et ista accidit in capris plusq̃ in alys aialibꝰ:qñ multū pariūt:ꝛ in porcis: ꝛ accidūt multa mōstra in vegetabilibꝰ:ꝛ forte erit monstrū cū mēbꝝ nō babeat locū nālē:sicut ꝯtingit de capra que habebat cornu in pedibꝰ:sicut ẽt fuit bō bōis splen in dextra ꝛ epar in sinistra. Et fortasse erit monstrū cū quis amiserit aliqđ membꝝ ꝑncipale:ſz nūq̃ inueniē aial sine corde:inuenimus tū sine epate:ꝛ qđ recedit multū a nā sicundū būc modū nō durat in vita. Et scias qꝫ oē aial habens vngulā integrā:est bōis paucos filios. Et babēs pedē nō multū fissum:ꝛ multos filios bōis sunt equidistantes:ꝛ qđ babet fissaꝫ vngulā:vt aries medio modo:ꝛ causa in generatione paucoꝝ est magnitudo cordis gñantis: qñ indiget multo cibo:ꝛ vt digerat ipius ꝛ operet cū illo: ꝛ modicū faciet superfluū:ꝛ si non hoc: ꝛ videamus contrariū in elephāte qui bꝫ fissurā multā:ꝛ est paucoꝝ filioꝝ ꝛ significatio sup ẽ est in arboribꝰ:qñ que est maioꝝ est minoris fructus:ꝛ maioꝝ in piscibꝰ est minoris gñationis. Et qui voluerit ꝙnctari q̃re canis ꝛ sibi silē in multo fetu nō faciat ex toto spmate vnū filiū magnū:sicut ꝯtingit in coagulo ꝛ lacte:qñ coagulus coagulat totū sil. Et dixerūt qđā in hoc:qñ hoc fuit ꝓpter plures cellulas in matrice:ꝛ si hoc eēt:in vna cellula nō gñarent duo: ꝛ credo qđ illud nō destruit ꝑmā rōnē. Sꝫ dicēdū est melius qđ generatio duoꝝ in vna cellula est res monstruosa q̃ diuidit spma:sic diuidit spma in matrice mulieris humane i multos filios partuos:ꝛ erit ẽtitas illoꝝ sic ẽtitas illoꝝ qui modicū pōt viuere:ſz res bꝫ in oi nō dz trahi in ꝓna. Sed dico qꝫ pōt esse vna causaꝝ qđ iuuat supra multitudinē filioꝝ:ſz causa que dicebat in doctrina ꝑma:fuit illa qꝫ istud aial fuit ꝙciens spma plusq̃ sufficiat vni indiuiduo:ꝛ est cā bona:ꝛ est radix:ꝛ tūc cū fuerit ita:tūc virtus motiua est motiua mās:ꝛ diuidit ipsaꝫ in eo quo indiget vnicū indiuiduū:vt ꝯordent cū oibus ꝯordys:cū quibus diuidi possunt mēbra ꝛ cognosci. Sꝫ illud est in vno termino terminato:ꝛ nō pōt transire:sed coagulū nō habet opꝰ nisi in rectificatione:ꝛ nō habet rectificationē aliquā in diuisione. Eteniꝫ si esset in eo ꝑdicta ꝓprietas abscinderet a latere figuraret ipsius figuris diuersis:ſz virtus coagulatiua in spmate cū ẽ qꝫ est coagulatiua est discretiua ꝛ ifo:matiua:ꝛ inde ꝯtingit adhuc in matrice casus mali:ꝛ ꝑpter alia mēbra ꝓpꝑ qđā res innumerabiles:ꝛ sunt qđā aialia q̃ ꝯcipiūt sup ꝯceptionē:ꝛ nō sup ꝯcipient:sic bōtes vngulā integrā:bō tū ꝛ equus faciūt sup

cōceptione: sed raro: sed in pluribus aboꝛtitur: ⁊ iſtud eſt ꝓpter foꝛtitudiné cōplexionis in habentib⁹ vagulā cōca uatā: ⁊ in boibus: ⁊ ꝓpter amplitudinē matricis: ſed qō vincit in hoc: qñ eſt os matricis ſe ꝛſtringens: ⁊ nihil recipit ante hoꝛā partus: ⁊ appetitus femine ax in auib⁹ eſt minoꝛ cū appetitus maſculinoꝛum: qñ ſua matrix eſt ſub diafragmate: ⁊ femine que appetūt multū de ſpē cuiuſlibet aialis aboꝛtiunt: qñ pariunt rē magnā: qñ ſuperfluitas tendit nimiū in diminutione: ⁊ multitudo nō inferioribus pilox ſecundū ſpeciē. Et indiuiduū ſignificat: qñ iſtud eſt de multa ſuperfluitate: ⁊ qñ virtus informatiua ⁊ nutritiua eſt foꝛtis: ⁊ foꝛtaſſe erit aliquod membox occaſionatū in illis que habent multos qō itex recuperāt ſicut in filys irundinū cū extrahūtur oculi. Et multe ſunt que habent filios multos: ⁊ ſua medietas non erit cōplenta: ſed qui naſcitur qui non habet oculos apertos: aut vngues non fixos: etiā in principio ſtatim creatur in matrice ꝓpter humiditatē. Et qꝛ calox qui eſt in eis de facili deſtruitur in poſtremo ꝓpter frigus: qñ frigus feſtinat ad illā: qꝛ pauci ſunt caloꝛis: ⁊ cum hoc ſua humiditas ⁊ ſua molities faciūt ad velocē inſpiratiōnē. Et ꝓpter hoc qō eſt habens pozos raros ſiccatur citius in coꝛpoꝛe: q̄ hīs pozos ſtrictos. Et qñ feſtinat materia vt foꝛmeť foꝛma maſculina citius: ⁊ hoc ꝓpter virtutē agentē in ipſa. q. nō ꝓpter inobedientiaꝫ materie: qñ materia non eſt in illa opportunitate inobedientes ex parte rectificationis ⁊ quantitatis: ſed ex parte caliditatis ⁊ ſue ſtrictis. Et vīr qō magis fuerit debile magis erit feſtinuꝫ: qñ ſua materia erit magis feſtina: ⁊ virtus eſt vincens: ⁊ eſt preſens ⁊ incipiens operari: ⁊ potens ſupra materiā: ⁊ mulieres que pauce ſunt ſuperfluitatis bonificant ſuū modū in conceptu: qñ ponit ſuperfluitatē in creatura: ⁊ non remanet ibi aliquid qō noceat puero. Et cauſa in molla matricis eſt coꝛruptio digeſtionis ⁊ diſſolutio caloꝛis: ⁊ ꝓprie cū nō fuerit ibi aliquod retinens naturale: quedā operantur in ipſum cū informatione. Sꝛ lac: ⁊ eius generatio iā eſt ſcitū. Et apparet error empedoclis: qñ credit q̄ lac generaba tur in. 8. ⁊ nono. Et ꝑmo eſt ſanies i exitu: ⁊ poſtea fit lac: ⁊ tunc ſanies vel virus innaturale ⁊ lac naturale. Et ſcias q̄ multuꝫ longe vite eſt aial ſanguineum: ⁊ in ſanguineis poſt ciephanē homo eſt lōgioris vite. Et opus eſt vt termini eēnt poſiti in ſpecie: nō gratia materie ſolius: ſꝛ cauſa ſue receptionis eſt impreſſio a ſtellis: donec ſit vita cōzdans cū reuolutione alicuius ſtelle: aut multax ſtellarū: ⁊ quedā ſunt maioris vite: ⁊ quedā minoris: ⁊ tūc primus terminus eſt dies cū ſua nocte: deinde q̄ nō cito feſtinet: ⁊ eſt vnus termin⁹ qué ꝑtranſit luna in quarta ſui circuli: deinde meſis: ⁊ eſt vnus circulus qui cōpleť in lunā ⁊ ſolē: deinde annus planetax diuiſi annus ſuax mediax coniunctionū ⁊ reuerſionū ad eas figuras: in quib⁹ fuerunt: ⁊ iſte coniunctiones faciunt ad augmentū in natualiū: ⁊ ad diminutionē innaturaliū.

¶ Incipit liber. XIX. De habitudinibus hominū.

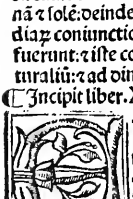

Huius eſt vna determinatio pueri: vtrū iufflet ⁊ ſentiat vigiler: aut eſt ſicut vegetabile. Et dico q̄ non vigilat: qñ non operantur ſui ſenſus: ⁊ neq; motū habet voluntariū: ⁊ qui eſt vigilans accidit qō operatur cum iuſis ſenſibus: ⁊ quidam ſunt dormientes quibus accidit q̄ vident aliquē ⁊ ſurgunt ⁊ ambulāt: niſi qꝛ non eſt niſi cū complemento operationis anime: ſed aly ſenſus tunc ſunt operantes: ſed in eo eſt vnus ſenſus ⁊ vnus motus. q. confuſus. Et cū hoc etiam nō erit vigilans: licz dicatur eſſe ambulans. Sed habilis ad maiorē expergefactionē: ⁊ tūc qō erit q̄ vetabunť in ea ſenſus radicales: ⁊ non eſt adhuc ſicut arboꝛes: qñ in eis nō eſt principium ſenſus radicalis: tunc remanſit vt inquiram⁹ vtrum eſſet dormiens: ⁊ foꝛtaſſe nō debet dici q̄ ſit dormiens: niſi iſtud q̄ habet viā vt ſit vigilans. Et tunc videtur q̄ iſta dormitio ſit ſicut in letargicis: ⁊ erit natura pueri: vt exigat ſomnū ſicut cū parit ipſum mater ſtatim fiet: ⁊ erit operatio virtutis operans in ipſo ſuū opus poſtq̄ puer plus primo rider in ſomno: ⁊ in hoc accidit cā glaucoꝛum oculoꝝ ⁊ nigroꝝ oculoꝝ: ⁊ tunc dico q̄ glaucedo accidit: aut ꝓpter naturā tunicax: aut ꝓpter naturā humiditatū. Et cauſa in humiditatib⁹ eſt: qñ ſi fuerint clare ⁊ fuerint poſite ꝑpe extra: ⁊ erit criſtallinus multe ꝗtatis: ⁊ albugineus modicū: inquantū autē erit modicū erit oculus glaucus: niſi aliquod acciderit contrariū a tunica: ⁊ ſi fuerint humiditates obſcure ⁊ criſtallinus pauc⁹ ⁊ albugineus multus: ita q̄ facit obſcuritatē: ſicut facit aqua que eſt multū profunda que ſumergit ⁊ cooperit res: aut ſi fuerit criſtallinus profundus erit oculus niger: ⁊ cū in tunicis eſt in vuea: ⁊ tūc illa ſi fuerit nigra erit oculus niger: ⁊ ſi fuerit varia vel glauca erit oculus varius vel glaucus: ⁊ vnea glauceſcit vel variať: qñ in ipſa non eſt digeſtio: ſicut eſt in vegetabilibus: qō ſtatim cū naſcitur non habebit rectū coloꝛem. Sed tendet coloꝛ eius ad albedinē. Deinde ꝓpter digeſtionē vireſcit: ⁊ ꝓpter iſtas cām erūt oculi pueroꝝ glauci: ⁊ iſta glaucitas erit ꝓpter humiditatē cōpletā: aut erit ꝓpter diſſolutionē humiditatis quā ſequiť iūctura ſi fuerit bene digeſta: ſicut in vegetabili: qñ cū intēdit diſſoluere ſuā humiditatē incipit albeſcere: ⁊ ita glaucitas eſt ꝓpter ſiccitatē vincentes. Et infirmi hīt oculos q̄ſi glaucos: ⁊ ſilr ſenes hac eadez cā: qñ in ſenſib⁹ multiplicať humiditas extranea: ⁊ diſſoluti tur nālis: ⁊ glaucitas ſiue varietas q̄dā eſt nālis: ⁊ q̄dam accītalis. Et eſechel cōtingit ex cauſis nigredinis ⁊ fere glauca: ⁊ apponiť q̄ſi res media iter ea: ⁊ ſi cēt cichel igne us ſicut putat Empedocles cēt oculus glaucus ifirmus: ipeditus: qñ amiſiſſet aquā que eſt ꝑn⁹ viſus. Et vna ꝑs nigredinis in oculis diminuit viſuꝫ in oculis reſpū glaucoꝝ quoꝛūdā qñ glaucitas nō accidit ꝓp aliquā occaſionē. Et cā in hoc: qñ nigredo q̄ erit ꝓp cām albugineī bumoꝛis vetat tranſitū coloꝝ: qñ vetat trāſlucentiā ⁊ impreſſiones: ⁊ ſilr ille qui erit ꝓp obſcuritatez humiditatis abundātis: tūc ille humiditates ſi fuerint multe nō erūt obedietes mutationib⁹ in viſu: neq; in exitu viſus in anterioꝛib⁹ exitu ſenſibili. Et qñ fuerit oculus glauc⁹ ꝓp pauciratē humiditatis albugineę videbit plus de nocte ⁊ in tenebꝛis q̄ in die: ꝓp ꝫ ꝙ ꝛtingit lumē moueri ſup māz paucā cū foꝛtitudine magna: ⁊ tūc vehemēter videre res manifeſte: ſicut eſt pigrities ad videndū qō eſt in tenebꝛis poſt lumē: ſicut nigrū ꝓpter multitudinē hūiditatis erit ſuū videre de nocte minus: qñ indiget illud diligēti inſpectione: ⁊ motu māe adextra: ⁊ mā milta erit min⁹ obediēs q̄ pauca: ſꝛ nigredo que erit ꝓpter tunicā adunat vi ſuꝫ foꝛtius. Et hō eſt foꝛtioꝛ oibus aialib⁹ in coloꝛib⁹ oculoꝝ: ⁊ in equis etiā erit coloꝛ glaucus oculoꝝ: ⁊ etiā alius coloꝛ in alio oculo. Et ſcias q̄ acumē viſus eſt ſcōz duos modos. Et vnus illoꝝ eſt ſecundū aſſertionē rei a remotis. Et ſecūdus ſcōm foꝛtitudinē diſcretionis rei viſe ⁊ foꝛte diuerſabunť iſte virtutes: ⁊ acutioꝛ ꝑ⁹ ſua cā eſt q̄ nō hꝫ humiditatē: vt ſit magis anguſtū: ⁊ nō facit ei cotrarietatē luminis obuiātis ſup ſuas oēs partes: ſꝛ venit ad res viſas cū ẽgtiate tenoꝛis ⁊ rectitudinis circūdantis: ⁊ tunc oēs nāe oculi erunt nō paſſiue: neq; cōfuſe: ⁊ qñ fuerit motus viſus ad parte rei ſenſate mouebitur a ſuo loco ad fixionē ſuper rem. Deinde reuertitur ab illo motu

glaucedo in puer accidit aut ꝓpter naturam tunicar aut ꝓpter naturā humiditatum.

ꝑpter laborē ⁊ inquietationē luminis: ⁊ scias ꝙ cū oculus figitur sup aliqd mouet motu ad exteriūs cū magno desiderio circūdanti rem appositā sibi vt compleat suus visus operatione ꝑpria. Et tunc si exierit ꝑpe rē visa3 in aere: ⁊ via fuerit parua cadet. q. in debilitationē ⁊ timorē debelsech: ⁊ oculi ꝑfundi sunt parue speculationis illius qō remotū est ab illo: sed causa discretiōis est claritas buiditatis: ⁊ sua subtilitas: ⁊ sic auditus ⁊ olfatus: qm̄ cōprehensio rei remote est per discretionē ⁊ distinctionē: ⁊ simile illud qō fuerit habens vias olfatus magis lōgas melius olfaciet: ⁊ melius venabit sicut canes generosi. Et etiā inter ista occurrit questio de lenitate ⁊ asperitate capillo3 ⁊ grossitie ⁊ subtilitate ⁊ albedine ⁊ nigredine: ⁊ causa in hoc est sicut scis: qm̄ capilli generant ex vapore qui est sicut fumus: ⁊ est. q. piramis in poris: ⁊ tunc coagulatur: ⁊ tūc erit sua mā nālis eis fumosa: ⁊ erit instrumentū pozus: ⁊ sunt sicut fozamina: ⁊ ista supfluitas fumosa si fuerit spissa erunt spissi pili: ⁊ si fuerit subtilis erūt pili subtiles: ⁊ qñ fuerit cutis spissa supfluitas spissa: ⁊ erit vnus pilus ꝑpinquus alij: ⁊ erunt fozamina nō incarnata: ⁊ cō stricta: ⁊ nō cū altero: sed ampliata erit ampliatione fozaminū cutis sicce: ⁊ erit hoc etiā ꝑpter spissitudinis causa3. Sed crispitudo erit nō ꝑpter mām: sed qm̄ pozi sui erūt tortuosi quouq3 accidit fozaminib⁹ capillo3 id qō accidit ex eis a caloze: qm̄ si calor operaret i capillos faceret illos crispos: ⁊ iā erit ꝑpter diuersionē motū fumi ꝑpter quā coagulant capilli: ⁊ iā erunt ꝑpter tortuositatē fozaminū: ⁊ tunc fozmabit eis figura secundū figurā fozaminū: ⁊ incrispabit. Et planities capillo3 est ꝑpter ꝓtraria huic: ⁊ nigredo capillo3 est ꝑpter calozis acritatē: ⁊ canties ꝑpter cruditatē: ⁊ qui est ruffus ꝑpter equalitatez: ⁊ fortasse erit nigredo ⁊ crispitudo cā impressionis aeris extrinseci: ⁊ tunc incrispabunt capilli: ⁊ fient vt piper: ⁊ inde mutat totū hoc in regionibus ⁊ ciuitatib⁹: ⁊ cā in hoc erit ꝑpter cām humidā: ⁊ nō calidaz neq3 viscosam vnctuosaz: ⁊ tunc mittent ⁊ generabunt capilli ex illa nāliter: ⁊ iā erit etiā illud ꝑpter siccitatē: ⁊ que accipiet capillos ⁊ auferet ab eis suā humiditatē, ⁊ pinguedinez ꝑpter quas facti sunt nigri capilli: ⁊ fiūt tūc. q. calx: ⁊ hoc est sic̄ contingit infirmitatib⁹: ⁊ tūc qñ meditabunt conualescēti reuertent in suū colorē: qm̄ trahunt tunc ex mā bona. Sed senex nō h3 fiduciā alicuius māe: qm̄ iā h3 calorez confractū: sed caluus h3 caluitiez: qm̄ desiccat medulla. Et incipit ante: qm̄ illud vas est magis amplū: ⁊ sua mā est magis humida: ⁊ citi⁹ recipit desiccationē: qm̄ est magis raz: ⁊ tunc ꝑpter calorē nālē fortē in illo diminuit ⁊ constringit in se: ⁊ contrahit ab osse: ⁊ tunc nō accipit ab illo osse materiā fumosaz que indigeat rememoratione: ⁊ adhuc: qm̄ sunt pozi rari: ⁊ dissoluit ab eis ꝯtitas fumosa. Sed mulierib⁹ est mā magis humida: ⁊ sue cutes magis humide: ⁊ sui pozi sunt pozi magis anguisti: ⁊ castrati assimilant eis: ⁊ nō fiunt calui: ⁊ plures capilli ꝓnus sunt ruffi: ⁊ post albi cani: ⁊ qui est ruffus citius fit canus: qm̄ est ꝑpinquior albedini: ⁊ caro indiuidui nigra est saporosior oibus alys carnibus eiusdē speciei cū fuerit albe: qm̄ est magis digesta: ⁊ caro etiā que tēdit ad varietatē saporosior est: ⁊ magis digesta carne que tendit ad albedinē: ⁊ capilli in alys ab hoie sequunt cutim illius aīalis: ⁊ tūc sunt nigri supra cutim nigrā: ⁊ albi supra cutim albā. Et in causa gratitatis vocis ⁊ sui acuminis: ⁊ fortitudinis: ⁊ altē: ⁊ remisse vocis scias ꝙ grauitas vocis accidit ꝑpter fortitudinē emittentis: ⁊ iā etiā contingit ꝑpter debilitatē: ⁊ illud est: qm̄ pigrescit instrumētū vocis aīalis ad diuidendū aera: ⁊ ad mouendum ipsum: ⁊ monerit ipsum qō mouet cum tarditate erit grauis aliquantulum cum debilitate: sicut sunt voces vitulorum. Et voces vaccaz sunt graviores ꝯ voces thaurorum: ⁊ sic quādo trachea fuerit impleta cum catarris humidis: tunc si partem dimiserit ⁊ portauerit aera: ⁊ acceperit ex ea modicuz: aut si in operta fuerit in ea operatione fortis erit vox acuta, ꝑpter debilitatem: ⁊ ꝓpter hoc acuuntur voces senum ⁊ conualescentium. Sed quādo fuerit instrumentū vigorosum in mouendo aerē multū erit vox grauis ꝑpter fortitudinem. Sed de dentiū vtilitatibus iā scis ex alio loco.

Explicit liber de aīalib⁹ Aristo. decimusnonus ⁊ vltim⁹.

¶ Liber Auicenne. In primis ⁊ secundis subst̃atijs: ⁊ de influxu entis. Capitulum. I.

Quid ē de⁹

Principiū ꝓncipiozgloziosus deus cui⁹ entitas est ineffabilis: vn⁹ tas indiuisibilis: vt sil⁹ manens ostēdat apō ꝓtiz infinitas: ⁊ intelligamus cognoscētes ꝺ q nō est in ipso pluralitas aliq̃ modo: ꝫ ipse est ꝓnceps ⁊ principiū pluralitatis oīs. ¶ Et significatio ꝑmi est: q cām ꝑmā sequit̄ intellectus quē sequit̄ loquela: ⁊ ois vnitas diuisibilis non excusabitur q̃n ipsa desinat in terminos. ¶ Est igiturꝑma vnitas pura simplicitas ⁊ simplex puritas: ⁊ est id in quo est ⁊ id qō est: qm̃ inuenit̄ liber ab omni adiacentia ⁊ multitudine: ꝑ quā: ⁊ in qua est omne eē. Et ois vnitas bn̄s fixionē: ⁊ qō est ⁊ si est hz fixionē in ea ⁊ nihil ita est qō fuit vel erit a pn̄tia istius. ¶ Propter qō nō elōgatur a nobis intentio: in qua cōicamus: in qua gcgd est iō est: q: est vl̄i designatū. Si. n. est ꝑmo oē esse inferi⁹ bn̄s fixionē: vt qō est: ideo sit: q: a ꝑmo est: tūc ois vnitas non pura in ꝑma pura vnitate est fixa: vt qō vnū est: iō sit: q: ab vno ꝑmo est: ⁊ si intrinseca: qm̃ denominatione ⁊ vnitate sui ꝓncipy vnūqōq; vnū dicet̄: ꝫ eē ꝑmū ⁊ cius vnitas est cā vna ⁊ eadē. ¶ Liqt itaq; q hec vnitas ē cā eē ois entis: ⁊ hec est illa vnitas quā ꝑmo accepimus extrisecus denotantes ens inferius ab ea in reditōe eē vniuersi entis. Redeamus aūt ad id qō ꝓcessit: vt cōtinuemus ei id qō intēdimus: ⁊ est q in ꝑmo oīa sunt p eē in sapiētia: ⁊ oīa sunt p ordinē: ⁊ in amore vtrozūq; oīa sunt p esse ꝑm vocationē: vt qm̃ ex deo facta sunt ad nihilū oīno redire nō pn̄t: sic q maneat eē in causis q cozrūpit̄ in effectibus. Hoc aūt planū erit p hoc qō post dicem⁹. ¶ Sapientia ꝑ neq; diminuta est neq; cōpleta est: ꝫ sup cōpleta: ⁊ disponēs oīa in ipsa: tūc non fiet: qm̃ ꝓncipalia oīum rez exēpla apud illā sunt quā greci appellant ideā: vt cū ipsa nō varieē modo aliq; ꝫ stent exempla apud illa: neq; ptrāseat aligd ordinatū: qō est: qm̃ exemplaria rez non sunt ipse res. Dicente Dionysio q cognitio eoꝝ que sunt ea que sunt nō est. ¶ Et hoc est qō apparet in verbo autētico abbreuiato: ⁊ est attendendū archa in arte ⁊ archa in opere. Archa in opere nō est vita: archa in arte est vita. Silr̄ solē ⁊ lunā quos vides sunt in arte ꝑma. Foris aūt cozpora: in arte aūt vita ⁊ artifice: qm̃ quecūq; facta sunt in ipso vita sunt: ⁊ hec est radix intētiōis nr̄e que est q nō ptransit in scīa diuina aligd qō si rez exēpla stent: ⁊ sciantur particularia in illis scīa digniore. Tūc qm̃ scia hec est exquisita: ⁊ hoc non est nisi ꝑ cām: sicut sciunt̄ res in ꝑmis exemplis sicut cāta in causis ꝑmis: sunt igit̄ exēpla ꝑma esse rez ꝑmaria: ⁊ stant exempla: stant ⁊ cause stante que nō fuit initiabilis neq; aliq̃ mō terminabili.

Quot mo⁹ oīa sunt in deo. Principalia oīum rez ex⁹ (q̃ ydee dic̄) in deo sunt.

¶ Caplm̃. II. qualiter que in sapientia sunt: sunt cāe oīuz: ⁊ be sunt coeterne ex ꝓcessione illaꝝ in causas.

Aliud est eē archę in arte vl̄ artifice: ⁊ aliud ē eē eiusdē in opē.

Et sequitur q in istis causis sciatur causatū i ꝑtī qō i ꝑmanet. Scia aūt hec co q superexcedit scias superexcellētis veritatis: est cognitio vt sciaī naturaliter scia iā tacta nō ꝑ modu cāti: sed per modū cause. Sunt. n. cāta in causis ꝑ modū nobilioꝝ ꝑ quē nō sunt apud illa ꝓncipiū essendi. Dicemus q̃ q illa que facta sunt deo coeterna sunt: nō oīno: deo tm̃ coeterna q: dē: q: nūq̃ fuit sapiētia sine ꝑmo: dialib⁹ rez causis in se factis. Q: aūt nō oīno coeterna: certificant̄ in hoc cāe he: q: cause rez ꝓme ꝓpter infinitā sui diffusionē ⁊ incōprehensibilē altitudinē: ⁊ ineffabilis puritatis excellētia nullo ꝓcipiunt̄ intellectu: excepto co qui eas in ꝓncipio formauit. Ex effectib⁹ aūt illaꝝ hoc est ex ꝓcessionib⁹ in formas intelligibiles cognosciī solū mō: q: sunt: nō aūt quid sunt. Et sic ꝓncipales tunc in ea quoꝝ sunt cāe ꝓueniūt: ⁊ ꝓncipiū. i. sapiētiā (in qua condita sunt) nō relinquit: ⁊ (vt ita dicam) in seipsis manēt tenebris excellentie sue abscōdite: in effectib⁹ suis veluti in quādā lucē prolate cognitioni nō cessant apparere. ¶ Uides igit̄ qualr̄ intellectus nr̄ ꝓtiusq̃ ⁊ in memoriā ⁊ in cognitionē veniat non irrōnabiliter dr̄ nō esse. Est enim ꝑ se inuisibilis. Dū aūt in cognitiones venerit: ⁊ ex quibusdā fantasiꝫ formā acceperit: nō immerito dr̄ eē: hac silitudie (Quānis a diuina nā remota sit) dici posse arbitror: qño ipsa nā diuina ouz oīa causat: ⁊ a nullo causare sciatur in oibus (que ab illa sunt) causaī quodā modo mirabili: in formar. n. fantasia intellectū qui per se informis est: ⁊ sic diuina nā (que per se exꝑs superat oēm intellectū) in bis que per eaꝫ: ⁊ in ea facta iunt: recte dr̄ causari: vt sit in eis sine intellectu: vt solūmodo sint intelligibilia: siue solūmodo sensibilia ab bis qui eā recto studio ingrant cognoscaī. Redeam⁹ igit̄ ad id in quo fuimus: dicentes q ea que facta sunt ꝓncipio coeterna nō oīno sunt. In hoc aūt coeterna: q ꝓncipiū nūq̃ fuit sine causis ꝑmis. In hoc aūt non coeterna: q factoꝛi suo coeterna non intelligimus: ⁊ ꝑcedit factoꝛ ea que sunt facta per eum: ꝫ que coeterna sūt oīno: coēntialia sunt vt nullū sine altero manere possit. Factoꝛ aūt ⁊ factū coeterna nō sunt: q: coēntialia nō sunt. Loguntur aūt semp eē relatiua ⁊ simul eē: factoꝛ sine facto esse non pōt. ⁊ factū sine factoꝛe nō est factuz: qō est: si factoꝛ ⁊ factū coeterna nō sunt per rōnē: tm̃ cause ⁊ causati coeterna oīno eē nō desinunt. ¶ Et ite ꝝ ois creatura incipit esse: qm̃ erat qm̃ nō erat. Nō est aūt vere eternitatis mō quodā incipere eē: nō igit̄ vere eternitati ois creatura coeterna est: ⁊ hoc est in cuius opatione anbelauimus. ¶ Sed quid est qō erat quādo nō erat creatura? Dicimus q intentio huius sermonis est: q ipsa erat in cā qñ non erat in effectu. ¶ Et nō latet te: q in ītentione sermonis ꝓpītis conueniāt accidentia cū aliys. Sunt. n. ⁊ ipsa in causis ꝑmis: qō si fuerit recepta intentio iā designata cum ampliatiōe quā inuimus: tunc verificabit̄ apud recipientes intentio que fuit qm̃ nō fuit tps: vt ipsa recipiat lumen in eo qui iā recipit illum.

Que facta sunt aliq̃ mō sunt deo coeterna.

¶ Caplm̃. III. de perfectione causaꝝ ⁊ scia: ⁊ q̃liter ꝑmordiales cāe ꝑficiunt̄ in sapientia in qua sunt: ⁊ q: oēs foꝛ sunt informes ⁊ imꝑfecte: nisi cuz ꝑficiunt̄: ⁊ q̃liter cause sciunt sua cāta ⁊ causant̄ ea in illa.

Nunciemus aūt iterato qō ꝓcessit: vt adyciam⁹ ei aligd: ⁊ est. Primordiales cause rez in sapiētia ꝑma facte sunt: ⁊ nullo modo ꝑfectū appetūt excepto illo immutabili in quo ꝑfecta est forma: in qua cause formate iunt. Conuerse. n. ad hanc cōuersione stabili formant̄: vt formatoꝛes suā deserant nulliq̃: ⁊ hec ē formatio forme vl̄is: ad quā nisi cōuertant̄ singula sunt informia. Nō enīz sufficeret ex genere ēntiali qō in exēplū diffiniuit ꝓsistere: nisi ad hanc formā sapientialē forma itellectualis ꝓuersa ꝑficiaī. ¶ Et q: accepisti q que facta sunt in ipsa sapientia facta sunt. tunc nō licet tibi dubitare an que facta sunt in ipsa sapientia sint. Sz sciaꝫ q̃ facta sunt in ipsa nō solū sapientia esse. Sz rez q̃rū sunt

Cause ꝑme ex effectib⁹ suis cognoscunt̄: q: sunt. Nō aūt qd sūt

principia noticiam nō causare. Incōueniēs. n. est in diuina sapiētia aligd incipiens eē: hec est intētio: qm excidat oīs ratio pbata. Et iō in tenebris sue felicitatis abscondita non apparebit. ¶ Non aūt elōgeť a te itentio q̄ fixa est in his quo pcesserūt: z est q̄ pmas causas nō tm cāri sed pp sui excellētiā causare dicimus. ea⁹ aūt excellētia non est h̄. vt a nulla cā superio⁹ re sint: est. n. vna z eadem causa oīum: per quā z in qua z ex qua rez oīa cāe occasionales facte sunt pmitus. Jō pferenť oīb⁹ superaltans z superexcellens singula. ¶ Necessariū est z tibi in his q̄ diximus qm subiciť res sermoni: z qm subiciť sermo rei: vt itelligas qō est qō exigiť qm̄ intentio supra prioza pse: z qm̄ supra illa per modū per quem licet supius inferioze esse: z modis alys quos subintelligimus.

¶ Capīm. IIII. Oz pmū creatuz est intelligētia: z quo ipa intelligat causas in suis theophanys: z qualiter exeūt ab ea: quibus illa dat suum regnum.

Accedamus ad pronūciandū pnunciationez ampliozez q̄ id qō precessit de pcessione cārum pmaz intelligibilium. ¶ Dicamus ergo q⁹ ordine incōprehensibili omni itellectui diuina puidētia oia ex nō exiťib⁹ in esse^m pduxit. vnde q̄daz cēntiali dignitate alia alys pferunť. Jta q⁹ ea que circa vltez cāz oīum. pxime (. i. nulla supioze creatura interposita) creduntť z itelligiť esse: pncipalissime vltitatis ordite. vl⁹ ordiōe. creditur z predicanť. Deide alia ex alys a sūmo vsq; ad ocsum: hoc ē ab initio itellectualis creature vsq; ad infimū oīuz: qō est corp⁹. ¶ Prima igiť creaturaz ē intellectualis: z est itelligētia de qua est sermo apō pbm in libro meta^ce. z est oīb⁹ creaturis melioz z sapiētioz: qm̄ ipsa oiuz (q̄ post se sunt) causas videt. ¶ Uerūtamē modus p quē nos verificabimus: est vt cū cā pma ab oibus que post se sūt remota sit: tūc rōnes oīum q̄ in ea imutabiliť sunt: ab oīb⁹ (quoz rōnes sunt) remote sunt: in angelicis vero itelligib⁹ ea⁹ rationū quasdaz theophanias esse (hoc est intellectualis nāe q̄sdā diuinas apparitiones) nō ipsa principalia rez epēpla: nō lōge a veritate eē credimus: z be theophanie sunt creature q̄dā cognitio añ generationē oīum inferioz: sed non in se: sed cause pmarie sunt cāe in seipsis: apparitiōes aūt be nō sunt cāe i seipsis. sed in alys. Nos ergo nosc̄ pmo in deo: deinde in seipsis iferiozis creature causas videnť: ita q⁹ vnaqueq; intelligētia inferioz se: rōnes sue diffōnes contineat: q⁹ bus desiderat z cogiť prebere ministeriū. ¶ Et seq̄ť hoc aliud. s. q⁹ oīs intelligentia est locus rōnis: siue diffōnis quā ptinet: z si est locus diffinitionis quā ptinet: tūc non aduersabiť illi q̄n fit locus diffiniti: z hic est modus quo peruenit ad hoc q⁹ nō depressus phantasys itellectus ē locus spēz: z tūc cuz est locus spēz est locus generis per modum per quez genus est in spē: z non per modū aliū: qz non per modū generis absoluti z sepatiab illa. ¶ Oz si quesieris an aius būanus adhuc depressus phantasys possit inferioz se causas cātas pprehendere. ¶ Si pure vixerit non elongabiť a veritate fm iudicium nostrum. ¶ Redeamus ad id in quo fuimus: dicētes q⁹ eoz que creata sunt: q̄dam descēdūt a gbusdam: est enī inferiorū (quib⁹ debeť regnū veniens a supioz⁹): z descendūt ex illis) vt sic icipiāt ee ex tēpore: quoz oztū precessit tps: z specificamus hoc per illud: z est q⁹ intelligētia pma creaturaz est locus cārū pmi celi: qm̄ oz regnum suū illi: z propter hoc descēdūt ex illa cāe illi⁹. ¶ Uez opz itentionē hanc certificari apud te. ¶ Igiť scias q⁹ oē cātū pmum pmo est in deo: deide in seipso: deinde in effectib⁹ suis videt cās: visio aūt ibi intellis cārū itelligibilia: sunt ipse intelligētie: hoc aūt est qō ipz vbi ex pcedentib⁹ vbis auctēticis. Intelligit itaq; intelligētia seipsam vt cās intelligat in effectib⁹. z appareant ei in illis: sed nō appent cāe in effectib⁹ suis: nisi posťq̄ pcesserūt ex intelligētia itelligente eas in seipsa. Igiť intelligentia itelligit seipsa vt exirent ab illa ea: sup que tradit iuū regimē: z h̄ est regimen post pmū nobilius. ¶ Et posťq̄ ab intellia descēdūt cāe multe. tūc sciendū q⁹ duo inuenimus in illa duz intellit. vnū est q⁹ ipsa est possibilis in seipsa: aliud est q⁹ hz nām intellectualē in seipsa: ex quo fit vt ex ea cāe descendant fm diuersos modos: pp varias rōnes quas inuenimus in illa: licz nō descendāt ex ea descensu ꝓsiderato per rōnes z modos hos: nisi per h̄ qō itelligit eas in seipa: z hoc est qō diximus. ¶ Prima aūt duaz cārū que exit ab illa ē forma celi vltimi: z hec est aia ei⁹ a qua est motus aialis proximo: z si nō primo. q̄ nō intelligit bonitatem: tūc ipa non exit a cāto pmo per modū hūc: nisi per nām itelligibilem que inest illi. Cā aūt scōa duaz exiens ab eodē pmo est corporeitas. q̄ est inuēta in totalitate celi vltimi: z hec ꝓstituit cū appēdicys ei⁹ māz p⁹³. vñ ipa mā p⁹ i seipsa ē resolubil: z i seipa ē polis: z qz corporeitas segť itelligentiam per modū hūc: tūc hoc nō est nisi pp nām itelligentie essendi possibile. Jaz aūt habes q⁹ ex pmo creato descendūt multa per hoc q⁹ itelligit se: sed non descendunt ab illo per modos diuersos (vt accepisti) nisi per duo: p rōnē. s. possibilitatis z nāe itellectualis q̄ reperim⁹ i illo: z ex eo q⁹ descendūt ex intellia ꝓuctis hec duo. via quā declarauim⁹. ¶ Tūc implicite precessit apō te itellectio quā nō licz tibi occultari: z est q⁹ ex itellia pma per hoc qō itelligit: z per h̄ qō est possibile in seipsa: pcedit sphera pma cū suis partib⁹: mā. s. forma. Jā non latet te hoc qō enūciaui ō pcessu duplicis cause pmi celi a cāto pmo. Et nosti itez q⁹ si itellia videt pmū: tūc videt in eo intelligentiā q̄ est regens post illā in ordie: z vltra eaz post se: ꝓpter intellm ordinis q̄ est in illa: z iō segťur eā esse alteriūs intelligentie inferioris illa. ¶ Signāt autez hoc nobis sermo breuioz in meta^ca. Ubi sub omni itelligētia signanť tria in esse: vsq; quo perueniat ad intelliaz agentem que est agens in animas nostras.

Sequitur vt aperiamus id in quo pertrāsiuim⁹: qō est q⁹ ī materia specialitatū quarūdam sit ꝓpositio: vtimur ergo in pncipio sermone auctētico quē inuenimus in libro de imagine: z est q⁹ omnem materiaz z gbusdaz qualitatibus cōsistere inuenimus: quib⁹ si nudata fuerit cū nulla rōne per scipsam comprehendeť: vnaqueq; auté spēs qualitatis rōne a subiecto separatur: vides igiť qualiter sermo iste ostēdit mām eē resolubilem. ¶ P. si intelligibilis color: itelligibilis z soliditas z ptinuitas: z q̄cūq; specialitatū corporaliū. Toz aūt vnūqōq; si sublatuz fuerit subito oīs ratio corporis simul soluiť: ꝓsequens erit quoz absentiā solutiōis corporis cām inuenimus: hoz ocursum mālem mām cāre: vt in mā visibili: ea que per se sunt abscōdita (euacuatis sue excellentie tenebris) nobis apparēat. ¶ Magnificus vero boz. alr phoz. nō aliud rez variabilē itellexit nisi corpus māle: qō ex ocursu ea⁹ rez que vere sūt (vt ipse ait) ꝓstituiť: z dū in ipso cōsiderať mutabilitatē q̄daz pati necesse est. ¶ Et hec est intētio de mā quaz approbabat Diony. qui in libro de diuinis sermonib⁹ sue nomib⁹: nō aliud variabilē rez intellexit q̄ spēi z forme participationē. sine qb⁹ ipsa informis est mā z in nullo itelligi poteſt. ¶ Postulamus vt tu non turberis in illo qō sequiť: qz per illō patebit euidētius qō diximus: z est: si ex qualitatib⁹ q̄titatib⁹ ceteris q̄ accidētib⁹ sibi copulatis mā cōpositā est: tūc z ipsa imutabilis est: naz sicut de

Quo oīa ex nichilo diuina puidētia fcā sūt. z quo ordie,

In intellectib⁹ angelicis nō si pncipalia rerum exēplaria q̄dā theophanie.

Intellia ē locus rōnis z spēz.

Dubō

Solutio.

Quō ab itellia p⁹ creaturā rū: discendunt cāe pmi celi.

Que sūt ille cāe pmi celi q̄ exeūt ab intellia p⁹ creaturaz p hoc q⁹ itelligunt se.

Oīs mā ex q⁹ busdā qlitatē b⁹ ꝓsistit: qb⁹ si nudet nō cōprehēdit.

Que si mā sit ꝓposita ex accidētib⁹ sibi copulatis z ipa imutabil fit.

causis intelligim⁹:ita ⁊ de effectib⁹:q̄litatē vero ⁊ q̄titatem videm⁹ solo intellectu. Quo ergo mām ab illis longe distantem ostituūt. ¶ Dec est via quā dimittes:qm̄ finis suus ī qđ ducit est vanitas. ¶ Et aduerte sinc his qō itelligis post ꝓliationē forme ⁊ formaꝝ.vel iforme. dicas mām:siue informitatē:quā fm Dionȳ.nō negabis (vt arbitroꝛ) nisi solo itellectu capi posse. ¶ Formaꝝ āt ⁊ spēm ⁊ ornatū (quoꝝ participatio hac in mā cōnectit) putasne ꝙ mētis ītuitu cōsiderari:nō. ¶ Nōne itaq; vides ꝙ ex incozporeis:mutabili.ſ.iformitate: formaꝝ q̄dez capaci:⁊ ipsa cū forma incozporea:eqdem vnū cozpus cōpositū creari:vel iā si ponas ꝙ nudo itellectui relingtur formis spoliatis mām eē:segtur idem tuā institutionē: ꝙ.ſ.ex informi mā ⁊ forma cozp⁹ sensibile efficit ⁊ subs creatur. ¶ Fateberis itaq; cozpora in icozporea posse resoluti:q̄ mirabili armonia cozp⁹ cōstitutūt:ita vt nālem sui statū in ipso nō amittant itrinsecū. Jn luce ⁊ cozpore vmbra nascit. Neq;.n.cozp⁹ in vmbraꝫ mutat. vmbra vo duꝫ dissoluit in cās has redire intellr. ¶ Et itez si cozpore solubili imutabilis eēt:nullaq; rone solubilis subesset:nulla quoq; rone penit⁹ dissoluereť. Jam vero soluit:igit qō subest solubile est. Doc aūt nō ē aliō q̄ mā. Non igr ipa dissolubilis. ¶ Et hoc est qō fac nos debere dicere particularia cozporalia eē. Genera aūt et spēs nō soluunt. Sed poti⁹ subsunt ⁊ pmanēt:qō oibus eis nō est vnū idiuiduū:⁊ subest superexcellēs yle qō solui nequeat ⁊ destrui. ¶ Jpsa quoq; accītia in mā sua imutabili pmanent:qm̄ subest illis indiuiduū in quo nāliter oia vnū subsistūt. ¶ Nec iā latebit vos a quo trāslatione ꝙueniente necessitas ⁊ pmanentia venerūt super ea q̄ nobis insolubilia significauimus:qm̄ per hoc petit⁹ difficultas ꝓpositionū vlīuꝫ in eo ꝙ sunt necessarie:ꝫ é difficultas necessitatis eaꝝ:q̄ pōnes accepte in demonstratione sunt. ¶ Placuit nobis vt adycerem⁹ pñtib⁹ intentiōib⁹ demōstrationē illā quā repim⁹.vel repetim⁹.in libro metaphyce.⁊ est ꝙ forma non ḃz esse nisi in yle. Cā aūt hui⁹ est:ꝙ ipsa dat eē yle:vel ꝙ ipsa est in yle: sicut ḃ ꝙ cā nō est nisi cū cāto:nō ꝙ cā sit illi cā essendi cāto. sed ꝙ cū fuit cā in effectu.segtur ex ea esse cātū:⁊ est cū ea. similr cū forma habuerit eē.segtur ex hoc vt cōstituat aliquid qō adiūgit sue essentie:⁊ id qō constituit est res i effectu:⁊ dat illi esse. ¶ Ecce q̄ aperte vbis his ⁊ priozib⁹ verbis auctēticis absoluimus nos ab eo qō supi⁹ dixim⁹: vt sciať per hoc in logycis mām cū est i effectu subyci ꝑdicamēti vt ꝓponant eī. Eandez aūt cōsideraꝝ cū causis predicari cū illis:eo ꝙ est in illis per modum eaꝝ:non p modū māleꝝ:⁊ tūc ōtinget ipsaꝝ ꝑdicari in genere p modū generis ⁊ in spē per modū spālem. vt fm esse suum in causis sit ꝑdica⁹ ꝙ fm eē māle subyciť ei. ¶ Jn his certificaberis ꝙ mā est per formaꝝ ⁊ qualr hoc est:⁊ ꝙ forma non est per materiam nisi foztassis fm accidens. qm̄ forma non est in effectu:nisi cum ea.

Forª ñ ḥz eē nisi in yle.

Mā vt ī effectu subiicit alijs:ſz ꝓdicata cu cāto ꝑtur cū illis.

Forꝺa est per mās ꝙ accīo. mā aūt ē per formā aīr.

Sicut artificialia cānt ab itellu artificis: ita oia entia cānt a scia dei.

¶ Postq̄ aute boc precessit redibimus ad cām pmā: vt ex radicib⁹ datis ⁊ vandis faciamus te latius cognoscere cātū primū. ¶ Scias igr ꝙ int⁹ aliquando sumitur de re que est:sicut ꝓtingit ꝙ nos aliquando sumimus de celo per ꝓsideratiōē ei⁹: ⁊ fm formā ei⁹ intellectiuam:⁊ quandoq; forma intellecta nō sumit de bis que sunt:sicut oīno itelligim⁹ formā artificialem quā adinuenimus. ¶ Et deide forma itellectiua monet membra ad hoc vt sint in opere. nō quia fuerit ipsa deinde nos intelligam⁹:sed qz intelligim⁹ fuit ipsa. ¶ Talis aūt est cōparatio ois qō est ad pmū:qui intelligit suā essentiā:⁊ id qō facit:debet esse cū sua cētia: ⁊ ipse scit qđ bonitas est i omni qō est Segtur ergo formam suā forma eoꝝ que sunt intellecta apud eū fz ordinem qđ intelligit. Ucrūtamē nō segtur eaꝝ: qđ eadmoduꝫ lux segtur luciduꝫ ⁊ calefactio caliduꝫ. ¶ Et hec est cōparatio quā inuenies inter omne qō est ex cāto pmo ⁊ ipm. vnde inter cāta est suo causanti magis simile. sua. n. operatio ⁊ scia que est de iferioꝛib⁹ accedit sup essentiam suā:ita ꝙ intelligentia ei⁹ non perficit in aliquo ꝙ sit ex eo:⁊ ꝓpter hoc cātū pmū est vle scīm:⁊ nō recipit ei⁹ sciētia diminutionē. qm̄ scit illud qō est ex eo per modum sui:⁊ non per modū rei scite. ¶ Studeas aūt scire q̄liter intellectiua forma apud eam non est nisi ipsa intellia:et scies ꝙ cū cātū pmū sit intelligens primā formā:⁊ formā que segtur ipsaꝝ:tūc due forme itellectiue sunt due intelligentie intelligētes in ea:quaꝝ vna ē sup̄ior alia:⁊ reliqua inferioꝛ illa. ꝓpter superius ⁊ inferius intellecta:⁊ tūc intelligentia supioꝛ perfectius intellectū erit:⁊ influet virtutez quā recipit a suo intellecto glorioso super itelligentiā inferioꝛez que est sub ea:intelligentia cāta pmo: ⁊ tūc be due intelligentie cōponūt cātū primū ī quo existūt.⁊ altera istaꝝ est finita:qz ꝙpinq̄ est illi qō est terminus ois entis:reliqua aūt est infinita:eo ꝙ id qō pole ⁊ factus est in seipso.non habet in seipso subam.⁊ ꝓpter hoc non est finis alicui enti:⁊ tunc fit intelligētia cātum:⁊ cōponit ex finito ⁊ infinito:ita finita:cū tamen inter causata non sit simplicius. ¶ Et nō lateat te ꝙ itelligentia superioꝛ (que est in ea) imprimit formas q̄s recipit ab vlī pmo:intelligētie inferioꝛi que cum ea est.⁊ iferioꝛ intelligētia recipit eas nō per modum receptoꝛ.sed recipientis: quoniā in ea sunt minoris vnitatis ⁊ maioris multiplicitatis:vt verificetur illud.⁊ est ꝙ intelligētia supioꝛ imprimit forꝛas fortes stātes:⁊ itelligētia iferioꝛ debiles ⁊ ōclues. Et nō sis perturbatus in bis. ¶ Sed si ꝑsideres rōnes fm sensuꝫ ex quo fiunt:⁊ est ꝙ omnis intelligētia ꝓmo in vlī forma pma:deinde in seipsa:inferioꝛes cas videt:ita vt per duplicē visionē (que est in ea) fit duplex intelligētia in ea. Dicimus itez ꝙ forme intelligētie sūt intelligentie seiūcte:multitudo in vnitate.⁊ sciūctio cū idiuisibilitate:⁊ hoc nō fit:qm̄ hec seiūctio nō certificať nisi in duab⁹ extremitatib⁹ adinuicē seiūctis:sciunctiōe vera:quaꝝ vna extremitatū est dignioꝛ:⁊ hoc est pmū glorioſum ⁊ excelsum in quo perficit intelligentia supioꝛ ex illis duab⁹ quas inuenimus esse in cāto pmo. Secunda haꝝ extremitatū que exit ab itelligentia que est inferioꝛ cā duabus fm ordinem suū in ea:⁊ spēm pre itellectiua est fm hoc extremitas decliuis ⁊ cāta per primā:⁊ ꝓp ḃ remota est a superioꝛe extremitate:⁊ diuidit ab illa:⁊ hȝ est seiūctio ⁊ multitudo omnis quā repis intra cātum p̄mus:⁊ ꝓpter hoc vnitas eius non est incisa. ¶ Qđ ergo intelligentia componitur ex multis intelligētys hoc nō fit nisi ꝓpter multa intellecta que sunt apud illaz:⁊ hoc est qđ approbamus. ¶ Et scias ꝙ intelligentia est causa rerum que exeunt ab illa:tamē non est causa illarum nisi per modū suum per qđ intelligit eas.⁊ nutrit eas:⁊ similr hec causata non causantur nisi per modum cūdem: quoniam per modum per quem sunt apud illam. ¶ Qz si sit tunc causata intelligētie sunt causata sempiterna:⁊ causa hec cognoscit cāta sua sempiterna:que nō sunt causata illius:nisi per modum per qđ non cōicatur mutabilitas. ¶ Igit si res sunt destructibiles: hoc ē ex cā ipossibili:non autem ex causa que per se est causa essendi eis intelligibilis ⁊ eterna:⁊ ꝓpter hoc ytentes hoc nomine cāta cum respectu ad cāz digniozem:⁊ statuentes viz in ꝓnunciatione nominis dicimus causata sempiterna esse: quoniā hec sempiternitas est sempiternitas causē cāntis ea. nihilomin⁹ tū res sunt destructibiles sic ostēdimus.

Quo itelligē⁹ q̄ est cātū pmū ꝓpter ex mlţ itelligētijs.

Quo itelligē⁹ superioꝛ imprimit forꝛas iferioꝛi intelligēte

Quo itelligēta est cā rez ēnarum

Quō vnitas ītellie ē aliq̄ mō sicut vnitas spēi.

Volumus autē vt per hoc ꝙ diximus de vnitate intelligētie (ꝙ.s. in ipsa est multitudo) credas vnitatē intelligētie eē sicut vnitatē spēi: quoniaz sicut ait Diony. Nihil aliud est spēs q̄ꝫ nūeroꝝ vnitas: ⁊ nihil aliud nūerus q̄ꝫ spēi pluralitas: ꝓpter qḋ spēs cū tota indiuidua sit in nūeris: ⁊ nūeri vnū indiuiduum sint in spē: tunc q̄ꝫtū ad nūerum differunt particulare qḋ est sub specie ⁊ vl'e qḋ de illo p̄dicatur: vera eni ratio suadet: vt aliud sit qḋ dicit̄ de subiecto ⁊ subiectū. ¶ Intelligentia aūt non est vl'e per modum vniuersalis ꝙ p̄cessit: ⁊ sufficiat tibi de hoc ꝙ dixi: quoniā difficultas ḋ vnitate quā format cogitatio absoluit̄ in via qua nō incedimus. Intelligentia aūt non est multitudo. nisi queādmoduz diximus: sed ipsa est vnū retinens ea que consequūtur ex ea per virtutez diuinaz que est in ea: vt non ptranseat ex eis aliqd oīno: quoniā in ipsa est virtus que non cessat perfici in forma: apud quā stant singl'a. sicut ostendimus. ¶ Et per eandē virtutem est regens aīam celi ⁊ nām: que est obediens illi. ¶ Natura aūt hic aliud non est q̄ꝫ primoꝝ corporuz qualitates yleales in materijs illorum ylealibus: qḋ est q̄m ipsa est disponens que sunt in materijs celoꝝ: s̄m quarum dispōnes quasdam sunt celi adinuicem: ita. s. ꝙ ex hac cōuenientia ⁊ dr̄ia: ⁊ ex eo ꝙ celi volūtatem habēt formandi particularia: seqtur nūerum spheraꝝ celestium: ⁊ celoruz diuersitatem ⁊ ꝯueniētiam esse s̄m diuersitatē. s. que est per formā: ⁊ conueniētiaz que est in mā: vt sic non sit intelligētia tota causa eē eorum sola. ¶ Oportet igit̄ vt id in quo conueniunt celi sit adiuuans esse materie: ⁊ diuersitas illoꝝ sit approprians mām hanc ad formas diuersas: ⁊ quoniā id ī quo est ꝯuenientia ibi est motus circularis vilior dispositio inter alias quas reperis illic ꝓpter impfectionem q̄ comitatur eam: sil'r materia vilior est essentia hic: ⁊ est subiectuz viuus ceteris subiectis. Et sicut est cōmixtio compositione celoꝝ ibi: sic est cōmixtio cōpositione elementorum hic: ⁊ superior cōmixtio causa est huic sic adiuuās eaz: ⁊ descendunt a corporib⁹ p̄mis p qualitates eis ꝓprias: impssiones in corpora hui⁹ mundi: ⁊ ab animab⁹ ī animas huius mūdi: ⁊ ꝓpter hoc natura est regens corpora inferiora: ⁊ est sicut perfectio illis: quoniaz forme eorum debent̄ ei: quoniā veniūt in effectū per eam: ⁊ iuuamēto illius: ⁊ hoc est positum in his que diximus. ⁊ ostensuz ē. Diximus eni ꝙ intelligētia pura nō est inferiorib⁹ ad naturaz cā sola. ¶ Scias autē ꝙ elemēta perceptibilia sūt gnātionis ⁊ corruptionis ⁊ multiplicātur nūero ⁊ spē simul: ⁊ non est hoc nisi ꝓpter volūtatem que est in vnoquoqꝫ celoꝝ ꝓpter corpus: ⁊ hoc est rōne corporaliū dispositionū que sunt in suis materijs. Ipse igit̄ forme continuant generationē ⁊ corruptionez. q̄re natura continet eas: ⁊ simil'r cōtinet res que sunt per gnātionem ⁊ corruptionem. Aīa. n. continet mām: preparat eniz eam p virtutē diuinā que est in ea: vt ipsa sit cā multitudis cātorū particulariū. Intelligētia aūt continet aīam: ⁊ eadē anīa intelligit bonitatē per v̄tutē quā hꝫ ex illa: ⁊ per eādē est illi opatio ītelligibilis ⁊ voluntas formādi q̄ est in ea: ⁊ p intelligētie (que est ei⁹) v̄tutē seqtur opatio aīalis: ipā. n. est forma corporalis. i. adherēs corpori: ⁊ est ꝓxim⁹ motor corporis illius: ⁊ si non sit primus: ⁊ q: aliam p̄parat mām: tūc recipit virtutez diuinaz per intelligētiā p quā est illi diuina opatio. ¶ Ergo liquet ꝙ intelligētia cōtinet ⁊ aīam ⁊ nām: ⁊ nā ꝯtinet gnātionem: ⁊ tūc non ē ꝙ prohibeat̄ a continētia ītelligētie ex his que sunt sub ea: ⁊ hoc est: q: qḋ est. ⁊ qual'r est. a te scire desidero.

Intelligētia regit aīam celi ⁊ nāz q̄ ē obediens illi.

Quid p nāz h̄ itelligēdū.

Sequitur vt intelligas ꝙ ab ītelligentia est mūdus intelligibilis īmēsus. ⁊ ꝙ ipsa ē status singulorum que sunt post eam: quoniaz in ipsa ⁊ per ipsam stant illa: verūtamē in intelligentia non est status illoꝝ primus: sed secūdus. ⁊ ipsa mēsurat singula que sūt apud illaz: mensura cōuenīeti omni rei. hoc est. vt sit mēsura mēsuratuz nō excedens: ⁊ si hoc est: est tunc ipsa status mēsurans omnia que sunt in ea ⁊ sub ea: non tamē sicut mensura motus celi est tēpus adiacens singulis que sunt ī motu ⁊ in mutabilitate: ⁊ ꝓpter hoc sunt in illa ita mensura status qui precessit. sicut eternitas comprehendens singula: sed modū (per quē stant intelligētie ⁊ statuz non habent) relinqt. ¶ Et q: hec est mēsura q̄ cum mensuratis est simul: ⁊ de quo nō pertrāsit aliqd est iter vitas creatas vita p̄ma: sicut scies post: ⁊ tūc appropinq̄t intentio celebrata apud illos ī parte huius ph̄ie dignto re ⁊ est eternitas ⁊ vite possessio tota simul. ¶ Et nō occultabitur tibi qd intendimus per eternitatē esse extēsaz cum intelligentia: sed hec eternitas est creans ⁊ nō creata: quoniaz non mēsurantur hac mēsura aliqua: nisi per virtutez diuinam que est in ea. ¶ Eternitas aūt p̄ma est eternitas vere: q: est mensura mēsurans per se Et ꝓpter hoc ipsa est creans ex tēpore que mēsurauit ante tēpus. ¶ Et vita apud ipsuz ⁊ voluntas nō est s̄m vitam ⁊ volūtatem nostram ⁊ moduz nostruz: quoniā est volēs s̄m modū intelligibilis pure: ⁊ vita apud primū est hec eadē voluntas: ⁊ ideo volitum p̄mi non est s̄m volitū nostrū. Quoniam in eo non est int^io in id qḋ est in eo: quoniam sit potētia in eo per quā moueat̄ ḋsiderio alicuius. Et h̄ est quoniā singula sunt presentia illi: ⁊ nō sunt nec appetenda sunt per modū suuz: ⁊ ipsum p̄mū singula creat in seipso: sicut ostēdimus supius: ꝓpter qḋ nihil ei deest: cuius desiderio moueat̄. ¶ Uita autem que est apud nos perficit̄ apprehēsione ⁊ actione que est motio veniēs ex duab⁹ diuersis virib⁹: ⁊ est q: anima celi estimat se habere volūtatem essendi ipsas res particulares: id autem qḋ ipsa intelligit de p̄mo ⁊ de p̄ncipio qḋ est sibi amatuz ꝓpinquuz est p̄ncipiū desiderij sue motionis: q: ex diuturnitate sui motus seque̅t̄ illaz assimilari quantū ad fluxū eoꝝ que sunt ab ipsa post ipsaz: simil'r celuz (cuius perfectio est anima) virtute illius inte^it bonitatē sui mot⁹ p̄ncipiuz existēs desiderij: vt per dispōnes ⁊ diuturnitates sui cursus assimilet̄ p̄mo inq̄ꝫtū ab illo fluunt bonitates. ¶ Et iaz patet tibi ꝙ in anima p̄ma due sunt vires: aperiant̄ autem a nobis ne lateant te aliqua circa ipsum.

Quō vita p̄mi ⁊ volūtas nō est s̄m vitaz ⁊ volūtatez nostram.

¶ Dicimus igit̄ iteꝝ ꝙ due sunt vires aīe p̄me. p̄ma ē apprehēsiua. scḋa est motiua: ⁊ hec est vis desideratiua in illa. Aīa igitur apprehēdit ⁊ per hoc desiderat rem quaz apprehēdit: ⁊ vt cōsequatur ꝙ apprehēdit mouet corp⁹ cui adheret: ⁊ per hoc viuificatur corp⁹ illud. ¶ Est igit̄ vita corporis p̄mi ex duabus virib⁹ apprehensiua ⁊ desideratiua: ⁊ ex motiua. Desiderium primū est id qḋ diximus: que autez sunt sequētia ad hoc sunt fluxus. ¶ Simile autez illi qḋ inuenis in corporibus primis inuenies in corporibus nostris: que tamē non comparantur oīno illis. Cum. n. in nobis fuīt desideriū vehemens ad q̄rendu aliqd: sequentur tunc desiderium in nobis imaginationes quas seqtur motus: non solum ad ipsuz desideratum: sed motus ad aliud qḋ est in via desiderati ⁊ cursu eius. Est itaqꝫ in nobis virtus desideratiua ⁊ cū illa virtus apprehensiua propter quam simul mouetur virtus motiua. Motiuam dico non que imperat motui hoc est vis desideratiua. sicut diximus: ⁊ sicut audisti in naturalibus ⁊ didicisti. sed motiuā que facit motuz: ⁊ hec motiua mouet neruos ⁊ mēbra instrumētalia: vnde ⁊ motio hec est ꝓueniens ex duabus diuersis viribus: ⁊ iste modus est quo declaratur tibi: q: vita est ī nobis: ⁊ qualiter

Due sunt vires aīe p̄me ⁊ vita primi corp̄is est ex duab⁹ virib⁹

Cōpat corpa p̄ma ad corpora nr̄a.

Quid p vim motiuā itelligat.

est hoc. ¶ Et q3 ſm Dionȳ. circa primũ creatum est eẽntialis motus primus circa deuz ⁊ reruz causas: qui gdez motus nõ ẽ absq; volũtate ⁊ apphẽsione voliti: imo segr eas: ⁊ tunc dicimus q; intellectiua est motio q̃dam q̃ mouetur: pueniens ex duabus diuersis viribus: ⁊ nõ fit ita: nisi quoniã ipsa fluxus formaꝝ ab ea causat. ⁊ ipsa nõ est imunis ab imperfectione oĩno: eo q; ipsa in seipsa est informitas egens cõuersione ad formaꝝ ꝑmaz purã: vt formeť per illam. ¶ Et postq̃ hoc nosti: tũc nõ lateat te gn scias q; vita creata ꝑma est motio ꝑueniens ex duabus diuersis viribꝫ: ⁊ est ꝑueniens ex apprehensiõe ⁊ motione actiue virtutis desideratiue. Ita q; actio ꝺ̃sideratiua ⁊ passio redeant supra eẽntiam eandẽ: q3 est: q3 cũ apprehensiones intelligẽtie comitet voluntas. tunc ipsa intelligeret deũ ⁊ rerum causas: ⁊ mouet circa ipsas: ⁊ mouet seipsam: vt incipiat esse in tempore bonitas quã int. ¶ Nosti autẽ q; in apprehẽsiõe ⁊ volũtate causati ꝑmi est multitudo theophaniaꝝ magna. ⁊ qõ hec multitudo processit sine modo ex causis ꝑmis. quãdoq; ergo est ꝓcessio ꝓcedens ex causa cãruz ⁊ causis per modũ ꝓ quez saluant ⁊ in sua cã. Et nosti iam q; apprehẽsio cũ est apprehensa ⁊ volita ab intellia mouet eam: ⁊ sic perficitur vita creata: ⁊ tunc aperiť tibi modus quez audisti: ⁊ est vita ꝑma creata. ꝓcessio ꝓcedens ex ꝑmo quieto sempiterno: ⁊ ꝑmus motus. ¶ Ecce qualr pncipiũ huius oĩonis intelligiť vite pncipiũ: ⁊ est multitudo quã prediximus: ⁊ modus per quẽ sigñamus eã: per finez vero itelligis ꝓfectionẽ eius. ⁊ hoc est id per qõ hec tota oratio signat intentionez vite cõpositam ⁊ cõpletaz. ¶ Uides qm̃ apte est ostẽsum tibi quid est vita creata ꝑma. inclines te igiť ad illud qõ ꝑmo finit ab intelligẽtia: ⁊ fluentes i illo multitudinez descẽdentez in ipsuz ex intelligẽtia: ⁊ hec accepta per modũ priozis est ꝓcessio prozedens ab ente scdo. Dãc autem ꝓcessionez sumptã per hũc modũ nosti. propter qõ vita secũda creata est ꝓcedẽs ab ente scdo: ⁊ motus secũdus. ¶ Debes aũt nosce q; vita aie celi: etiam si sit compositaꝫ simplicius tamẽ esse ꝑ respectu vite totiꝰ celi: quoniã in vita celi inuenimus pncipiũ eius. ⁊ in vita anime eius similr. ⁊ ꝑueniunt fortassis in pncipio. qm̃. ꝓcessio apud illã est intellecta ⁊ volita eadẽ. sed motio q̃ ẽ perfectio aie ꝑme est rediens supra excellẽtiaz illiꝰ. que vero est ꝓfectio vite celi est motio qua mouet ꝑmuz: licz celũ ⁊ anima eius nõ sint multa: sed ipm est quicqd ania eius est: ⁊ nõ cõuertiť: ⁊ sic vita anie eius non erit aliud a vita sua: ⁊ sic erit sicut ⁊ illi. ¶ Et in hoc nõ est ꝑpter qõ terrearis. si consideres qualr in corpore vno manus aliõ a corpore non est: sed sit pars illius: cum autem expeditus fueris circa vitam istam: descendes ſm ordinem: vsq; quo peruentuz fuerit ad corpus naturale non habens animaz: semper inuenies q; vita procedit ex duabus viribus sicut diximus.

Cõparat vitã aie celi ad vitã totiꝰ celi.

Tria iuenitur i itellia. s. q; est q; fulget. ⁊ q; illuminat.

Primum ens dat oibus esse: ⁊ ꝑma vita singulis (que sub ea viuunt) dat vitã. Intelligentia autem ẽt eis (que sunt sub ipsa intelligẽtia) dat sciaz. qm̃ ipsa nõ illuminanť nisi iuuamẽto ipsius intelligẽtie ⁊ luminis ꝑmo filis. ¶ Et ꝑpter hoc tria iuenimus in ipsa. q; est. q; fulget. ⁊ q; illuminat inde illa disciplinabilia que sunt in disciplinis tradita (que verissima eẽ nulla dubitatiõe cõcedis) nõ possunt intelligi: nisi ab alio (hoc est ab intelligentia ⁊ suo sole) illustrenť. ¶ Redeamus ⁊ dicamus: qõ est q; datio vite eẽ ⁊ sciẽtie nõ est per modum eũdez: qõ est: q3 si diuina essentia que est per se existẽs omnẽ superat intellectũ: in his que in se ⁊ ad se. ⁊ per se facta. recte dicit creari. vt in eis cognoscať. Creatur aũt q; nihil est essentialr ꝓter ipsam: tunc ens ꝑmũ dat oĩbus eẽ ꝑ modum creationis: ⁊ hoc est verbũ qõ non aperitur per modũ aliũ. ¶ Et q3 ostendimus q; apprehensio est ꝑn̄ vite. ¶ Forma enĩ apprehensa est motẽs sicut diximꝰ. apprehensio autẽ non est nisi forme apprehense: tũc vita ꝑma nõ dat vitam eis que viuũt sub ea nisi ꝑ modũ forme: quoniã ꝓcessio formaꝝ ẽ: cũ id quod fuerit apprehensum ⁊ desideratum. segtur motus actionez virtutis desideratiue: ⁊ perficiť vita. ¶ Intelligentia aũt non dat scientiam. silr eis que sunt sub ea: nisi ꝑ modũ forme: qõ est: quoniã forme descendũt ab ea sup illas que sunt post eam: ⁊ ipsa apprehendũt eas. ⁊ intelligunt bonitatem magnam: ita vt aia que recipit impressiões ab aia ꝑma: ab ea sine medio mereat intelligibilis dici: qm̃ ipsa est pendens per eaz. Anima aũt inferior quoniã ipsa recipit impressiones ab aia ꝑma: ⁊ pendet per eã merebiť dici ania animalis: ⁊ ois aia dependens ab aliquo: siue res quecũq; fit: denoiationez recipiet iuxta nomẽ eius a quo ẽ dependens per ꝑn̄. ⁊ hoc per aliud. Reliquę aũt intelligẽtie que sequũtur: habẽt dici intelligẽtie tm̃: quoniã intelligẽtia post ꝑmã non dicit pendẽs nisi per intelligẽtiaz. Oõ. n. dependet ab aliquo baz quo attingat ita. non interueniente alio medio. ¶ Et hoc est in quo declarať tibi q; ꝑma itelligẽtia ꝓpter suaz dependentiã mereť dici diuina: quoniaz non dependet a ꝑma itelligẽtia. nisi que mereť dici cõpleta in ꝑmo pncipio. ¶ Et postq̃ puenimus ad hoc repetamus tria que ꝓcesserunt. s. esse vitam ⁊ sciam: vt ostẽdamus qualr quedã habent eẽ in quibusdam per modũ quẽdam nõ ꝓpzium: sed adiunctum. et non solum in alijs: sed etiaz circa illa que precesserũt: cõtinget illud: quoniã esse ⁊ intellia in vita: sunt vite due. ⁊ vita cũ intellia in esse sunt esse duo. ⁊ vita ⁊ esse in intellia sunt due intelligentie. ¶ Et nos explanabimus intẽtiones has verbis compendiosis dicentes q; in causa non est causatum nisi ꝑ modũ qui est esse eius: ⁊ hoc est qõ precessit. qõ ergo est (consideratio ipso per modũ per quẽ est in esse ꝑmo) est vnum qõ non diuidiť nõ vt sint oia vnuz ⁊ in vno vnitate illius: quoniã in ipso sunt bene ordinata: modo aliquo multa in illo: verũtamen per modũ illum non sunt extra: vt sit aliqua multitudo in illo. i. velut in ꝑmo: sicut in effectu: sed post ꝑmũ. ¶ Sũt ergo intelligentie ⁊ vita due essentie ⁊ vna essentia: vez per modos diuersos. Et iã nosti per hec qualr esse ⁊ vita in itelligentia sunt due intelligẽtie: ⁊ hoc est qõ ꝓcessit: ⁊ scis vbi reperies certitudinẽ huius dualitatis per ea que precesserunt. ¶ Debes ctiã scire q; vita creans ⁊ nõ creata ipa est ratio spũalis ꝑma sapientia ingenita: singula ordinans ea faciendo in ipso: ⁊ est ratio ipermixta motui: sicut ostẽdimus in illo qõ precessit: ⁊ est q; vita ꝑma non eget duab⁹ viribus: ⁊ ꝓterea si vera cõiunctio eoꝝ que sunt ea que sunt: est. ⁊ stant alie intentiões auctẽtice que precesserunt cũ hac: tunc qõ factuz est in sapientia ꝑma: vita est: vt sol ⁊ luna er ẽ. (que fozis corpora sũt) i arte ⁊ artifice vita sunt: ecce quoniã aperte ostẽsa est tibi ⁊ expsa difficultas illius auctẽtice intentiõis: ⁊ est q; est in ipa sapientia spiritualiter ratio quedã qua cetera facta sunt: ⁊ hec est vita. ¶ Sicut ante diximus intelligentiam et vitam: in esse: multa esse. Ita dicamus q; intelligẽtia ⁊ eẽ in ꝑma vita sunt due vite: ⁊ nihilominus sunt vna quoniaz in prima vita non sunt due: nisi ꝑ modum qui nõ multiplicat eam: sed multiplicat extrema in quibus certificať dualitas: vita autem prima causať: qz est cõposita respectu precedentis: ⁊ est ꝑ rationem ⁊ motum qui est citra deum ⁊ rerum causas. ¶ Et quoniaz hoc est: tũc vita creata ꝑmo inter omnes vitas est ꝑme vite similiter;

z ipsa quodāmodo multiplicabīt per apphensa: z fit ipa: verūtamen in se per modus superiorem. ¶ Et si hoc est: tunc restat vt scias ea que sunt in vita fm vnum eē in illa: z qō intelligentia z esse in vita sunt due vite. quemadmodum diximus. ¶ Et iaz aperitur tibi difficultas que consistit in hoc: qualiter. s. intelligétia z esse sint in vita: z qualiter in illa sint due: z nos non exēplificauimus hoc qō diximus esse vnius in alio per intelligentiam esse et vitam: nisi vt nō lateat te difficultas precedentium.

Sequitur vt ostēdamus verbis cōpendiosis qualiter cā prima est super oēm intellectuz z rationem: nec illuminatur intellectus anime humane aliquis nisi a lumine cause pme: vt sciamus q lumē primū est supra intellectuz: z q perfectio intellectus non ē nisi a lumine isto: hoc est qō facilius pertransitur in his que sequūtur postea. ¶ Nosti autem intellectuz differentias auctēticas approbatas. Et aperta est tibi difficultas eaz in libris multis. ¶ Igit nō inquiramus circa h nisi id qō fortasse maiori indiget declaratiōe: vt expediamus id qō premissimus. ¶ Et quoniā liquet q intellcūs mālis: z intellectus formalis: z intellectus in habitu: sūt respectu illius: sequenter abbreuiemus numerum eox cōprehendentes hanc triplicitatem rōnum sub vnitate rōnis vnius dicentes: quoniaz sunt duo intellectus: quos non separabimus ab anima humana: intellectus in potētia: z intellectus in effectu. ¶ Intellectus in potētia est vis anime apta cōprehendere: z gditates rerū z formas singulas: que sunt in sensibilib⁹ a materia coz̄ptis: sicut nosti: vt cum acquisita fuerit ei forma: perficiatur in illa: et sit intellectus ille in effectu: qui prius fuit in potētia: et h est qō ostenditur. q precedens differentia (sicut dictum est) multiplicat intellectum rōne nō numero. ¶ Est autem intellectus in effectu ad modū visionis in effectu: vt sicut occurrunt tria ad visionem in effectu intellectus intellectuz z lux. Illuminat vero deo: susz: versus quem p̄cepit formas sensibiliū: sed quoniā intellectus non est locus his: nec oportuēs his qui relinquūtur in imaginaria: illuminat intellectus sursuz versus: sicut forma que acquiritur apud intellectuz qui est in potentia: cum illuminat lumine hoc nō est forma corruptioni dedita: nisi fortassis per modū qui est fm accidēs. Impassibilez enī intellectum opz esse: z locū speciez. sicut ostēditur a pho in li⁹ de anima. ¶ Passibili. n. exīte ipo: accident illi qō circa sensuz est. Dolet enī sensus in sentiēdo valde sensibile. Quīn quidē non potest sentire ex valde sensibili sensu: quare intellectus in potētia cum fiat vt intelligat valde intel. non leditur neq; patitur: delectatur. n. z confortat in apprehensione puri intelligibilis magis. ¶ Dicamus q q intellectus in potētia est ipse tenebre. Lui cū apprōpinat intellia agens: z iungit ei modo siue cōtūctionis: illuminat ipm. vt fm quātitatem sui luminis recipiat formam ab intellia agente in qua est forma: multitudo: z per receptionē eius incipiat esse in effectu: qui prius fuit in potentia: qui intellectus effectu ex itelligente gdem est qō est suba ei z coniūgit lumē nobile z formā. Intelliam. s. que quidem si recipiat ab intellectu mālis per modū minus ylem: non tamē per modū destructibilem: eo q recipit ab eo: qui cū sit locus incoꝛruptibiliū imixtus est. s. absq; mixtione quā repimus in destructibilibus. ¶ Uide ne qualiꝛ intellectus in effectu est supra intellcm in potentia: qm enacuatur ab eo qō emanat ab intelligentia. ¶ Similiꝛ dico qō intellectus in effectu superior ē rōne: quoniam perfectio rationis in illo est intellectualis: nec nobilitatur ratio: nisi dono illius. Ipsa. n. est aspectus inferior in quo non est rectitudo: neq; perfectio: nisi sequatur ratio eius: comparatio enī ad rationem est comparatio termini extra sumpti ad lineam. ¶ Hoc enim ē de proprietate intellectus in effectu: vt sit non ratiōis pars: sed terminus z perfectio quemadmodum in sequentib⁹. ¶ Non lateat autez nos qō est lux que coniūgitur intellectūda vt patet: sed lux fm se est causa prima: que vero in se est tenebre. sed lux veritate lucis superiozis est itellia. ¶ Dinc est qō expositionez partis dignioꝛis primi phi facientes sermonem ad lucem: de lumine intellectus trāstulerunt se ad lucem dignioꝛem: qui autem laborauerunt in parte indignioꝛe vocarunt lucem eam que est lux per accidens: in cuius diuersitatis ratione assignanda nō est difficultas ex premissis colligens q visio que est in anima non solum cōponitur ex intelligente z intellecto: vel aliquo qō enunciauit de plenitudine qō solum sequitur quies z beatitudo. qm hec lux superaltata est in secula. ¶ Pronunciemus ea que diximus superius de comparatione intellectus z preeminētia eius aduersus rationez: z etiam que de luce pma enunciamus verbis auctenticis dicentes: aspectus anime ratio est: sed qz non sequit vt omnis qui aspicit videat: aspectus rectus atq; pfectus (scz quem visio sequitur) virtus vocatur. virtus est recta z perfecta visio: hec autem est vere perfecta virtus perueniens ad finem sum: quem beata vita consequit. Ipsa autem visio est intellectus ille qui est in anima: qui cum sit ex intelligēte: z eo qō intellꝛ vt (oculis videre qō dicitur) ex ipso sensu constat atq; sensibili: quibus ōstructis nihil videri potest. Hec sunt yba Augustini. ¶ Absolutimus nos breuiter ab eo in quo detenti fuimus. Ad huc autem restat vt aperiatur tibi verbis auctenticis q restat aperiendum. Nunc ergo accipe quantum presens tempus exposcit ex illa similitudine sensibiliū z de deo. Intelligibilis est nempe deus. Intelligibiliuz autē illarum disciplinaruz. intelligibilia in anima tantū: plurimū differunt. Nam z terra visibilis z lux: sed terra nisi luce illustrata videri non potest. ergo z illa que in disciplinis traduntur que quisquis verissima nulla dubitare cōcedet: dicendus ab alio non posse intelligi nisi a suo sole in anima illustrentur ¶ Scōm Augustinuz ergo quoniā in hoc sole tria licet animaduertere qō est: qō fulget: qō illuminat: ita in illo secreti simo deo tria. sunt qō est: qō fulget: qō alia facit intelligere. Ecce quoniaz aperte sunt int⁹ nostre que precesserunt auctoꝛitate August. qua vsi sumus. ¶ Et quia ostendimus q rationi finis est visio int⁹ intelli: nunc neq; ratio: neq; intellectus in effectu est in seipso. Igitur causa prima superest: que est infi⁹ primum purum: reliqua autez terminantur. Intellectus autem in potentia: precedit intellectum in effectu: igit obedit cause prime: z tūc fit q omnis intellectus anime humane exceditur a causa prima: z non sufficit ad apprehēdendum eam nisi fm qō ofertur ei de lumine cause prime: z ppterea que abundantius recipiunt excellentius apprehendunt. ¶ Scias iterum q intelligentia agens non coniungitur intellectui qui est in potētia: modo aliquo coniunctionis: nisi vt in intellectuz imprimatur aliqua forma: forme autem cum acquiruntur extrinsecus acquiruntur. Descendunt enim ab intelligentia que est forma separata in intellectum materialez: ita q tota ratio impressionis z acquisitionis hec est: vt visio in potentia incipiat esse visio in effectu: nec forma acquisita dicatur: nisi quoniam necessarium est vt que prius imperfecta fuerat per ipsam visio compleatur. ¶ Habebis aūt ex his quare z quādo z quomodo forme que sunt itellia sunt adepte: si autem formam in intellectu (qui semper actu est) adeptam: dicamus intellectum: quoniā qui lo-

Duo sūt itellus in aia hūana.

Intellus in po⁹ qd

Intellus in effectu quid.

3.d aīa.t. cō.3.z. 6.

eus est illius adeptas pronunciamus:eo ꝙ forma ītellīa ⁊ intellectus in illa sunt diuisa:⁊ in indiuisibilitate diuisio:⁊ multitudo in vnitate.¶ Et hoc est ꝓpter qđ nonnulli attendentes acquisitionem harum formarum(que sunt in int[a])scientes quoniam distrahūtur absq; distractione:⁊ descendunt absq; permutatione:aiunt de illa.s. ꝙ eam illuminat materiale ⁊ tenebrosum:⁊ imprimit ei qđ fluit ab ea:ipsa est int[a].natura quid adeptum intellia adepta.¶ Adeptum tamen per se: ⁊ ꝑmo dicitur qđ fluxu rationali rationabiliter ab int[a] deriuatur: ostensum est autem ꝙ non est intellectus adeptus ꝓeter illū quē separauimus ab anima humana.Eius enim non est intellectus tāq; pars vel virtus a qua fluant forme super intelligentias vrutū aie.Quoniā intellectus virtus(qui est pars anime)est virtus tenebrosa:sicut ostendimus.¶ Preterea certū est tibi: ꝙ suus intellectus est finitus ⁊ non infinitus:eo ꝙ aliūde est ei lux:⁊ tamen causa hec est creans lucem:vnde singula que; obediūt illi:⁊ sunt sub illa:⁊ ipsa ifluit super ea de lumine suo virtute multa ſm ordinem ⁊ modum quem assignauimus in precedentibus.¶ Est ergo causa causarum supra omnes virtutem ⁊ intellectus:eo ꝙ non est intellectus ꝓeter illos quos significauimus ⁊ declarauimus:nec ratio que nō finiatur in intellectu ꝑmo ꝑ modū quē declarauimus.

Et his que precesserunt sunt aliqua que faciūt te scire ꝙ causa ꝑma est supra oēs vires sensibiles:⁊ supra virtutes anime singulas.Igitur nosti ꝙ ipsa est supra coniunctionem ⁊ supra intelligentiam:⁊ hoc est qđ forte fortius imprimetur tibi adhuc: si attendas sequentia.¶ Ab omni igitur specie corporis q̄ cernitur:exoritur illa que fit in sensu cernentis:⁊ ab hac ea que fit in acie animi.¶ Voluntas ergo primum sibi copulat speciem corporis cum ea quam ipsa cognouit in corporis sensu:⁊ illam rursus cum illa que fit in memoria ex illa:atq; illam tertio cum illa que nascitur in acie animi ex ista:sed medy copula que secūda est(cuꝰ fit intimior prime q̄ tertia)non tamen est taꝰ similis prime: visiones enim due sunt altera sentientis altera animi:vt autem possit esse hec visio animi.fit in memoria de sentiente visione simile aliquid:quo se ita cōuertat acies animi:sicut cernendo se conuertit ad corpus acies oculorū.¶ Propterea duas visiones volumus cōmēdare: vnā cum visio sentientis formatur ex corpore:aliam cum visio animi formatꝫ ex memoria:aliaꝫ vero nolumus: qm̄ soleꝫ dici visio quando forma memorie cōmēdatur que fit in sensu cernentis.¶ De altera autem specie corporis (que sentiebatur)remanet in memoria similitudo eius: quo rursus voluntas conuertat aciem:vt ex inde formentur sensus intrinsecus:sicut in corpore sensibili obo formaꝫ sensus extrinsecus:sicq; fit trinitas illa ex memoria intellia visione:⁊(que vtraq; copulat)voluntate:q̄ tria cum cogantur in vnum ab ipso coactu cogitatio dicitur.¶ Scias autem ꝙ in vnum coguntur cum in vnū sint coeuntia:hoc est in vnam visionem.Memoria volūtas ⁊ acies formandi:ex iam dictis planum est quid sit cogitatio:⁊ certus es per hec qđ nō est i cogitatiōe nisi id cuius est receptibilis memoria:⁊ memoria non recipit aliquid:nisi a virtute sensibili.Igitur cum vires sensibiles non apprehendant:nisi int[co] que non transcendunt sensus:neq; formas:nisi quas apprehendunt sensus:tūc certus es ꝙ causa ꝑma est supra cognitionem.¶ Is autē modus quo te certificaui est modus auctenticus:cui nephas est contradicere:quoniā veritas est in ipso.¶ Verūtamen etsi ostendimus memoriam esse radicem acieꝫ cogitantis:scias tamen aciem animi posse conuerti ad cogitatiuam hoc est ad imaginatiuam que est vis sequens imaginariam:⁊ ipsa est cōponens aliquid de his que sūt in imaginaria cum alio:⁊ diuidens similiter ſm voluntatem.Si autem conuertatur ad eam per voluntatem. sequitur visio intrinseca:⁊ ꝓpter hoc credimus cogitatiōis radices esse duas:sed non simul.¶ Nosti etiam ꝙ vnūquodq; cogitur per modum qui esse eius est.Et propter hoc primum scit omnia:quoniam non scit omnia nisi per modum qui est esse illorum.Qđ autez est sciens alio mō non est sciens:nisi per modum quem comitatur ⁊ opinio ⁊ sensus.Et hec scientia non est attingens nisi ſm dispositiones ⁊ effectus ipsius.¶ Accepisti etiam ex superioribus ꝙ intellia non int[ia] aliqua ſm modū:quo facit scire diuina essentia:nisi sit apud eam ratio intellecti. Igit patet ꝙ intelligētia nō est ratio ꝑmo puri:ita vt sit locus illius.imo hec ratio separata est ab omni per moduꝫ supra signatum:⁊ non est in aliquo eo modo idea hominis est intellia superioꝛi posita:⁊ tunc ipsa non intellīt:sed superat omneꝫ intellectum ⁊ maxime humanum: quoniā ipse est depressus phantasys:superat ergo intellectum ⁊ omnes vires que sunt in dignitate post ipsum:⁊ est deus gloriosus.A quo in quo sermoneꝫ nostrū statuentes:nec forte alicui esse preter ipsum:in eūdem auxilio eius deueniemus:vt perficiatur intentio nostra per ipsum:⁊ p cōuersionem huius ad illum:ad quem forma(si non ꝓuertatur)est informis.Et hoc est qđ ostendimus ⁊ declarauimus.

¶ Explicit liber Auicē.de primis ⁊ secūdis substantys: ⁊ de fluxu earum. Deo gratias.

¶ Incipit liber Alpharaby de intellectu.

Omen intellectus dicit multis modis. Unus eoꝝ est quo vulgus appellat hoiem intelligentez: scz discretum. ¶ Secūdus est quez loquutores sepe incultcant dicentes. Intellectus refugit .b.: vel exigit hoc. ¶ Tertius e intellectus quem Arist. ponit in libro demōstrationum. ¶ Quartus est de quo loquitur Arist. in tractatu 6°. qui est in libro de moribꝫ. ¶ Quintus est intellectus de quo loquit Arist. in libro de aia. ¶ Sextus est intelligētia quā ponit in libro de metaphyca. ¶ Per intellectum quo vulgus appellat hoiem intelligentem: intelligunt hominez ostentatorez discretionis: z aliquādo appellant intelligentem eum qui bene seruat suaz fidem. Fides autem apud eos putatur esse probitas. Ipsi vero non intelligunt per intelligentez: nisi illum qui est boni ingenij qui adinuenit maliciaz: sed dicunt illuz callidum z versutuz z .b.. Bonitas vero ingenij (in adinueniendo qō est bonum vt agatur: z qō est maluz vt fugiatur) est prudentia. Isti ergo vniuersal' non intelligunt per intellectum: nisi qō Aristo. intelligit per prudentiaz. ¶ Sed vulgus diuisum est in duas sectas: circa intellectum huius nominis. Quidā enim dixerunt q intelligēs non dicitur intelligens: nisi qui habet fidem. Malignuz vero (licz sit boni ingenij ad inueniendum maluz) nolebant vocare prudentez. Alij vero eū qui est boni ingenij in adinueniendo qō debet fieri (siue sit bonū: siue maluz sit) vocabant intelligentez: z omnino non intelligebant per intelligentez nisi prudentez. Prudēs enī apud Arist. est qui est boni ingenij in adinueniendo qō oportet fieri de operibus virtutis: quando opus est fieri illud: z scōm q congruit vnicuiq; tēpori: z preter hoc etiaz habet scientiam moralez. ¶ Secūdus vero intellectus quem locutores sepe replicant: dicentes .b. exigit intellectus vel .p. bibet: vel hoc recipit intellectus: vel non recipit: non intelligit nisi illud qō est probabile apud omnes: scientiaz. n. cōmunez apud omnes vel plures ipsi vocant intellectū. Tu autem animaduertes hoc ex bis que scribūtur: z loquuntur in libellis suis: in quibus sepe ponunt nomē intellectus. ¶ Intellectus vero quez ponit Arist. in libro demonstrationū intelligitur esse virtus anime: qua acgrit homini certitudo .ppōnuz vniuersaliū veraz nēciaz: non argumentatione omnino nec meditatiōe sed natura z proprietate a puericia suaz: ita vt non percipiat vnde acquirat: vel quomō acquirat. ¶ Hec autem virtus est vna de partibus anime cui acquiritur cognitio primaz: et certitudo propositionū: quas prediximus absq; premeditatione z consideratione omnino. ¶ Sed be propositiones sunt principia scientiaz speculatiuaruz. ¶ Quartus vero intellectus quem cōmendat Arist. in tractatu 6°. in libro de moribus. Intelligitur eē pars anime: cui .p. pter experientiam circa vnamquāq; rem vniuscuiusq; generis in prolixitate temporis acquiritur certitudo .p. positionum z iudiciozum in rebus voluntarijs: quarum natura est vt eligantur vel fugiantur (ad faciendum vel fugiendum) propositiones affirmatiue. ¶ Judicia vero que acquiritur homini hoc mō ab illa parte anime: sunt principia prudentie in adinueniendo de rebus voluntarijs: quid debeat eligi ad faciendū vel fugiendū. ¶ Cōparatio autem harum propositionuz indicantium ad id qō adinuenitur per hunc intellectum: est sicut comparatio propositionū primaruz: que dicte sunt in libro demōstrationū: ad id qō elicitur ex eis. Sicut enim ille sunt .p. cipia auctozibus scientiaruz speculatiuarum ad eliciendum per eas de scientijs speculatiuis id cuius natura est vt sciatur tantuz: z non agatur. Sic z hec sunt principia prudenti ingenioso: vt per ea eliciat de rebus volūtarijs id cuius natura est vt agatur: z hic intellectus augetur in homine .fm longitudinem suevite: z qz infiguntur in homine sua iudicia: z adduntur ei in vnoquoq; tempore iudicia que prius non erant apud eum. ¶ Sed in hac parte anime que vocatur intellectus differūt homines multa differentia. In quocūq; autem homine perficiuntur ista iudicia in aliquo toto genere rerum fiet peritus in illo genere. Sensus autem de hoc q dicitur peritus est cū dixerit sententiam aliquam: vel cum considerauerit: alicui recipietur sententia eius z consilium: ita vt non regratur ab eo vlla probare super hoc: ne contradicatur ei: nec sit ei opus probatio: z ideo raro potest esse homo .b.: nisi cum senuerit: eo q hec res anime eget multis experimentis que non possunt esse nisi in longo tempore.

¶ Locutores autem de intellectu (quem sepe inculcat loquendo) putant q hic est intellectus quez posuit Ar. in libro demonstrationum: z illum intendunt. Tu autē cum feceris inductionem de primis propositionibus qs frequētant: inuenies omnes apud eos sine dubitatione: cum tamen sint apud te propositiones .pbabiles: sed ipsi intendunt vnuz z frequentant aliud. ¶ Intellectus .o. de quo loquitur Aristo. in libro de anima: proponit cum quatuor modis. Unus enim est intellectus in potentia. Alius intellectus in effectu. Alius intellectus adeptus. Alius est intelligentia agens. ¶ Intellectus enim qui est in potētia: vel est ipsa anima: vel est pars anime: vel virtus aliqua ex virtutibus anime: vel aliquid cuius scientia apta est abstrabere quiditates omnium que sunt: et formas eorum a suis materijs: z ponere omnes formas in scipso. Illa autem forma abstracta a suis materijs: in quibus est esse eius est nisi vt forma huic essentie: sed illa forma abstracta a suis materijs que sic est forma in hac essentia: est intellecta: z hoc nomen derivatum est a nomine huius essentie que abstrabit formas eorū que sunt z fiunt sibi forme. ¶ Dec vero essentia est similis materie in qua imprimuntur forme: scz quemadmoduz si extimaueris aliquam materiam corpozalem: veluti ceram aliquam: in qua cum imprimis aliquam celaturam: totū pene transit illa celatura z illa forma in sua superficie et in suis interiozibus: z infunditur: z illa forma manet i totam: sic accedat tua estimatio ad intelligendum acquisitionem formaruz rerū in illa essentia: que est filis mātē: z est filis illi forme. ¶ Sz discernas hāc ab alijs materijs corpozalibus: in hoc q materie corpozales artificiales non recipiunt formas: nisi in sua superficie tantū: non in profundo. In corpozibus vero naturalibus fit ecōuerso: huiusmodi autem essentie non remanet sua essentia abstracta a formis intellectozum: ita vt sit eis quiditas discreta. Imo hec essentia fit ipsa eadem forma: quemadmodum si celaturam z canationem (que est in cera: aliqua cubica vel sperica) putares infundi in eam: z ptransire per longitudinem z latitudinem eius: z profunditatem eius z per totum. Si contingeret tūc q illa cera esset celatura ipsa: fm hoc exemplum: oportet vt intelligas acquisitionem formaruz eoruz que sunt in illa essentia: quā vocauit Aristo. in libro de anima intellectum in po-

Mīi plr figñatum b°nois ītellis.

p^m figñatū .b^s nomis itellectus.

2^m figñatum.

3^m figñatum.

4.^m figñatum.

5^m figñatū ītellect⁹ z hoc ucruz q̄tuor modis dr.

tentia. Quãdiu enim in ipsa non fuerit aliqua ex formis eorum que sunt ipsa: est intellectus in potentia. Cum vero habeantur in ea forme eorum que sunt ſm exemplum qđ prediximus: fit ipsa essentia intellectus in effectu. Et hic est sensus de intellectu in effectu. Cum enim acquirũt ab ea intellecta (que ipsa abstrahit a materys) tunc illa sunt intellecta in effectu que (priusq̃ abstraberentur a suis materys) erant intellecta in potentia: sed cũ abstrahuntur sunt intellecta in effectu: & fiunt forme illi essentie. Ipsa essentia enim non fit intellectus in effectu nisi propter ea que sunt intellecta in effectu. ¶ Sed hoc q̃ ipsa sunt intellecta in effectu: & q̃ ipsa est itellectus in effectu: unum & idem est. Sensus enim huius nostre dictionis qua dicimus q̃ ipsa est intelligẽs: non est aliud. nisi q̃ forme fiunt intellecta illi: ita vt ipsa sint eadem forma. ¶ Igit intẽtio de ℞ q̃ ipsa est intelligẽs in effectu & itells in effectu & itellꝫ in effectu una & eadẽ intentio est & ad vnã eandemq̃ intentionem est. Intellectus enim qui erat intellecta in potentia anteq̃ essent intellecta in effectu: erant forme in materys extra animam. Quꝫ vero fuerint in effectu intellecta: tunc esse eorum (quit sunt intellecta in effectu) non est esse eorum prout sunt forme in materys. Suum enim esse in seipsis vel in materys: non est suum esse: prout sunt intellecta in effectu. Nam eorum esse in ipsis comitantur cetera que adiunguntur eis: que aliq̃ sunt vbi: & aliquando quãdo: & aliquãdo situs: & aliquãdo quantum: & aliquando sunt qualia cum qualitatibus corporalibus: & aliquando agunt: & aliquando patiũtur. ¶ Cum autem sunt intellecta in effectu: remouentur multa ex his p̃dicamẽtis: esse igit eorum fit aliud esse: nõ illud esse. Et tunc intellecta vel plura ex eis fiunt sic q̃ intelliguntur intentiones eorum alys modis. Verbi gratia. vbi qđ intelligitur in eis cum tu consideraueris intentionẽ eius: vel non inuenies in eis aliquid de itentione eius ono: vel pones nomen (vt in eis fit) q̃ faciet te acquirere aliam intentionem ſm alium modum. ¶ Cum igitur intellecta in effectu fiũt: tũc vnũ de bis q̃ bñt eẽ i mũdo ꝑꝫ q̃ sũt itellecta i effectu: & q̃ sũt itella i effectu nũeranť eẽ de vniuersitate eorum que sunt. Natura enim omnium que sunt: est vt intelligãtur: & vt fiant forme ille essentie: & postq̃ hoc ita est: tunc non est prohibitus quin hec sint intellecta inquantum sunt intellecta in effectu: & ipsa essentia sit intellectus in effectu: & intelligat etiam. ¶ Igit id qđ intelligitur nõ est aliud ab eo qđ est intellectus vel intelligens in effectu. Qđ enim est in effectu intellectus: ob hoc est qđ intellectum aliquid sit forma ei: & fit ipsa intellectus in effectu respectu sui ad illam formam tãtũ: sed est intellectus in potentia respectu sui ad aliud intellectum: qđ adhuc non est sibi acquisitum: profecto fiet intellectus in effectu ꝓpter intellectum primum: & intellectum scõm. Cum autem fuerit factus intellectus in effectu respectu omnium intellectorum (sed ipsa est vnum de his que sunt) tunc ipsa anima fit ipsa omnia in effectu intellecta in effectu. Cum autem ipsa intelligit id qđ est intellectus in effectu: tunc non intelligit aliqd qđ sit extra suã essentiam. imo intelligit suam essentiam. ¶ Palam igit est q̃ dum ipsa intelligit suam essentiam non acquiritur sibi aliquid: qđ est cuius esse sit extra esse suum: cum ipsa sit intellecta in effectu: sed intelligit de sua intelligentia quiddam. s. q̃ eius esse est ipsius intellectum qđ est in sua essentia: fit igitur hec essentia sibi intellecta in effectu.

¶ Non fuit autem in nobis anima anteq̃ intelligeretur: nisi in intellectu in potentia: modo autem est intellecta in effectu: eo q̃ intelligitur in effectu: & suum esse in seipsa est intellectus in effectu & intellectum in effectu: diuerso modo q̃ cum intellexerit hec eadem primo. Hec enim primo fuerũt intellecta: sic q̃ fuerũt abstracta a suis materys in quibus erat suum esse cum erant in potentia intellecta: & postea sunt intellecta secũdo: & tunc suus eẽ nõ est illud esse qđ prius fuit: sed est esse separata a suis materys: ita q̃ sunt forme non in suis materys: & sic sunt intellecta in effectu. ¶ Igitur intellectus in effectu cũ intelligit intellecta que sunt sibi forme. sc̃z ſm q̃ itellecta in effectu: sunt intellectus quem nos prius diximus esse intellectus in effectu: tunc fit modo intellectus adeptus. Cum enim fuerint ℞ aliqua que sunt forme non in materys: nec fuerũt vnq̃ forme in materys: profecto hec cũ intelligũtur fiunt aliqua intellecta: sed talia qualia erãt anteq̃ intelligerentur. Sensus autem de hoc (q̃ ipsa intelligit aliquid) hic est: sc̃z q̃ ipsas formas que sunt i materys abstrahit a suis materys: & fit esse eius aliud a suo esse qđ erat prius. ¶ Postq̃ igitur sunt hic res que non sunt in materys: tunc illi essentie non est opus abstrahere eas a suis materys omnino: sed sicut inuenit eas abstractas: sic intelligit eas admodum quo ipsa inuenit suã essentiam cuius est intellectus in effectu per intellecta que iã non sunt in suis materys. ¶ Sit igitur esse earum (ſm q̃ sunt intellecte) intellectum z̃: & hoc esse eorum tale est: quale erat anteq̃ intelligerentur in intelligentia: & hoc est qđ oportet intelligi de bis que sunt forme non in suis materys. Cum enim ℞ intelliguntur esse eorum in seipsis est ipsum esse eorum: cum ipse dicuntur intelligi tale quale est de nobis intellectum in effectu. hoc autem qđ in nobis est intellectum in effectu tale est: quale dicit de ipsis formis que non sunt in materia: nec fuerunt in eis vnq̃: sed ſm modum quo de eo qđ est de nobis intellectum dicimus q̃ est in nobis quo oportet vt dicatur de illis q̃ sunt in mundo. ¶ Et ille forme nõ possunt intelligi perfecte: nisi postq̃ acquisite fuerint ab intellectu omnia intellecta in effectu: aut plura ex eis: & vt intellectus adeptus acquiratur: & tunc fient ille forme intellecte: & fient quasi forme in intellectu ſm q̃ est intellectus adeptus: sed intellectus adeptus est quasi subiectum illis. ¶ Et intellectus adeptus est quasi forma itellectui in effectu. Intellectus vero in effectu est quasi materia & subiectus intellectui adepto: & intellectus in effectu: quasi forma illi essentie: illa vero essentia est similis materie: & hinc icipiũt descendere forme vsq; ad formas corporales. Ylealem: & hinc incipiunt eleuari quousq; separent a materys paulatiz cũ modis separationis separãtis se. ¶ Si aũt sũt q̃ nullo mõ sunt in materys: nec fuerũt: nec erũt vnq̃ i materys excedẽtes se in pfectiõe & separatiõe: & dubitent aliquẽ ordine in eẽ: tũc cũ ꝓsideratus fuerit stat eas: profecto perfectior ex illis ſm hanc viam erit forma minor quousq; veniatur ad minimum qđ est intellis adeptus. & deinde non cessabit descendere quousq; perueniatur ad materiam essentie: & eam vel id qđ est infra eas: de veris animalibus: & postea ad naturam: & deinde non cessabit descensus quousq; perueniatur ad formas elementorum que sunt viliores ex formis in esse: & ideo subiectus earum est vilius ceteris subiectis: & ℞ est materia prima. Cum autem ereperis te a materia prima: gradatim perueniens ad naturam que est forme corporalis in materys ylealibus: a quibus iterum ascendendo gradatim perueniens ad illam essentiam: & ascendendo superius perueniens ad intellectum adeptum: & tunc peruenies ad id qđ est simile stellis ſm comparationem tue erectionis a materys ylealibus: a quo iterum cum ereperis te peruenies ad primum ordinem eorum que sunt separata. ¶ Ex quorum ordinibus primus est ordo intelligentie agẽtis

vnde intelligentia agens quã nominat Aristo. in tertio tractatu libri de anima cst forma separata: que non fuit in materia: nec erit vnq̃: ex hoc q̃ est anima intellectus in effectu: tota eius virtus est ad assimilandum se intelligentie intellecte adepte: que essentiam istam: (cum esset intellectus in potentia.) fecit esse intellectum in effectu: ⁊ ea que erant intellecta in potẽtia: fecit esse intellecta in effectu: cuius comparatio ad effectum qui est in potentia est sicut comparatio solis ad oculum qui est visio in potentia quãdiu est in tenebris. Intentio autez de tenebra est illuminatio in potentia: vel p̃inatio illuminatiõis in effectu. Intentio veroillurninationis est irradiatio ex apositione lucidi. ¶ Cum igitur acquiritur lumen in visu ⁊ in aere: ⁊ in simili: tunc aer cum lumine: quod fit in eo: fit visus in effectu: ⁊ colozes fiunt visi in effectu. ¶ Sed dico q̃ visus non fit visus in effectu ob hoc solum q̃ fit in eo lumen ⁊ irradiatio in effectu: sed quia cum fit in illo illa irradiatio. (fit enim irradiatio in effectu: ⁊ fiunt eozum forme visozuz in lumine: ⁊ fit visus in effectu.) tunc imaginatur formas visozum: sed ante hoc necesse est p̃parari radios solis vel alterius rei: ad hoc vt stet irradiatum in effectu: ⁊ tunc qõ erat visus in potẽtia: fit visus in effectu. ¶ p̃incipiuz autem per qõ fit visus in effectu: postq̃ fuerit visus in potẽtia: ⁊ ea que erant visa in potentia sunt visa in effectu: est irradiatio que fit a sole in visu. ¶ Secundum hoc igitur exemplum in illa essentia que intellectus in potentia: acquiritur quiddaz: cuius comparatio est: sicut comparatio irradiationis in effectu ad visum: ⁊ hoc tribuit ei intelligentia agens. Ergo ipsa est p̃incipiuz: eo q̃ ea: que sunt intellecta in potẽtia: facit esse intellecta in effectu. Et sicut sol est: qui facit oculum visum in effectu: ⁊ visa in potentia facit visa in effectu: cũ lumine qõ confert eis. Sic ⁊ intelligentia agẽs est: que trahit ad effectum intellectum qui est in potentia. ⁊ facit esse intellectum in effectu cuz eo: qõ tribuitur ei ab illo p̃incipio: ⁊ per illam intellecta in potentia fiũt intellecta in effectu. ¶ Intelligentia vero agens illius speciei est: cuius est intellectus adeptus. Formе vero eorum separatozum que sunt supza eam: sunt in ea incessabiliter sine initio ⁊ sine fine: sed esse earum in ea est ꝑm ordinem multo altius ab ordine: quo sunt in intellectu: que sunt in effectu: sed p̃ior quãtum ad nos: cum exercuerimus ad ea: que sunt perfectioza in esse ab his: que sunt minozis esse excellentioz est: sicut dixit Aristo. in libzo demonstrationum: eo q̃ nos non eriginur ad ignotum: nisi ab eo quod notius est apud nos. ¶ Qõ autem est perfectionis esse in se: illud est magis ignotum apud nos: ⁊ ignorantia nostra maioz est de illo. vnde necessarium est: vt ordinatio illozum: que sunt sit in intellectu qui est in effectu econuerso: q̃ est in intelligentia agente. ¶ Intelligentia enim agens p̃mum intelligit de his: que sunt id qõ perfectius post perfectius: ⁊ forme q̃ sunt bodie in materys: sunt etiam in intelligentia agente: forma abstracta: non q̃ prius fuerint in materys: ⁊ deinde sint abstracte: sed quia nunq̃ cessauerunt esse in ea in effectu. ¶ Cum autem ipsa penetrat intelligendo materiaz ⁊ ceteras naturas dat eis formas in effectu que erãt in scipsa: ℞ autem quod nos p̃in' in hoc: sunt ille forme: sed ℞ non est possibile hic: nisi per esse generationis harum materierum. ¶ Nec autez forma in intelligẽtia agente est indiuisibilis: nec est mirum: si postq̃ intelligẽtia est non diuisibilis: ⁊ debet mꝰ simile ei quod est in sua substantia: q̃uis non recipiat illõ nisi diuisibiliter. Et hoc est qõ iã ostendit Aristo. in libzo suo, de anima ⁊ metaphysica.

¶ Sed hic est questio. scilicz si possibile est hanc formã inuenire non in materys: an q̃ opus fuerit ponere eam in materys: vel quomodo de nõ esse perfectiozi venit ad esse imperfectius. ¶ Sed forte dicet aliquis q̃ non fuit hoc: nisi ob hoc: vt materie fierent perfectionis esse. ¶ Sed tunc sequitur ex hoc q̃ he forme non fuerint genite nisi ꝓpter materiam: qõ est cõtrarium ei qõ videt Aristo. Uel forte dicet aliquis q̃ hec omnia sunt in intelligentia agente in potentia. ¶ Sed per hoc q̃ hic dicimus in potentia: non oportet q̃ intelligentia agens habeat in potentia recipere hanc formam: ⁊ postmodum fiat in ea: sed quia habet potentiam ponendi eas in materys: ⁊ ℞ est potentia: vt agat in aliud a se. Ipsa enim est que ponit eas formas in materys: ⁊ deide studet appzoximare eas separationi paulatim quousq̃ acquiratur intellectus: ⁊ fit substantia anime hominis vel homo: cuz eo per qõ substantiatur ꝓpinquius ad intelligẽtiaz agẽtez: ⁊ hic est finis vltimus: ⁊ vita alia qua acquiritur qdam per qõ substantiatur: ⁊ acquiritur perfectio eius vltima: qõ est vt agat in alium aliam actionez per qõ substantietur. ¶ Et hec est intentio de vita alia: q̃uis eius actio non fiat in alio: qõ sit extra suam essentiam. Igitur sua essentia ⁊ sua actio: ⁊ suum egere est vnum ⁊ idem: ⁊ tunc ad suam existentiaz non indigebit: vt corpus sit sibi aliqua materia: nec ad aliquam suarum actionum indigebit adiuuari virtute animali: que est in eius corpore: nec indigebit in ea instrumento corporali omnino. Diminus enim ex gradibus suis est. vt ad existentiaz sui ne cessarium sit corpus esse sibi materiam: vt ipsa forma in corpore: supza hunc gradum existens ad sui existentiam non fit necesse corpus esse sibi materiaz: q̃uis ad plures ex suis actionibus egeat vti instrumento corporali: ⁊ adiuuari virtute eius: scilicet sensu ⁊ imaginatione: per qõ autem perfectius est suum esse ℞ est: vt fiat ꝑm dispositionem quã prediximus: sed q̃ intelligentia agens beat esse: iam ostensum est in libzo de anima. ¶ Uidetur autez q̃ intelligentia agens nõ semper agit: sed aliquando agit aliquando non: vnde sequeretur necessario q̃ ad id quod ageret: ⁊ ad id quod non ageret est diuersarum cõparationuz: ⁊ sic variaretur de comparatione ad comparationem. Si autem nõ esset semper ꝑm suaz perfectionem vltimam: tunc non variaretur tantum de operatione ad operationem: sed variarentur tantum etiam in sua essentia eo q̃ perfectio eius vltima esset in sua substãtia aliquando in potentia: aliquando in effectu: ⁊ tunc qõ eẽt in potentia: esset materia ei: quod esset in effectu. Sed nos iaz posuimus eam separatam esse ab omni materia. Posito igitur hoc ita est. tũc semper est in sua perfectione vltima. ¶ Ipsa vero necessario permutatur de comparatione ad comparationem: ⁊ tamen imperfectio nõ est in sua essentia: sed cõtingit ei ob hoc q̃ nõ inuenit semper comparationes ꝑm quas agit. scilicet vel quia materiam ⁊ subiectum in que agit ꝓparata non inuenit: vel quia est impediens aliquid extra se: quod aliquando remouebitur. Ex hoc manifestatur q̃ in illa non est subsistentia ad ℞ vt sit ipsa p̃imum p̃incipium omnium eorum que sunt: vel eo q̃ eget. vt detur ei materia apta in quã agat: ⁊ vt moueatur suum impediens: vnde non est in sua essentia: ⁊ sua substantia sufficiẽtia ad dandũ omnibus rebus suas perfectiones. Igitur in sua substantia est defectus ad dandum rebus que non habent suas ꝓfectiones. Id autem in cuius substantia est defectus nõ habet in se sufficientiam ad hoc vt non sit suum esse aliõ p̃incipium: ⁊ vt sit res cuius eẽ sit per se ipsum: ita vt eẽ eius non sit ab alio a se. Sequitur ergo necessario: vt sit

alia causa que adiuuet in dando sibi materiam in quam agat. ¶ Palam autem q̄ subiecta in que agit intelligentia agens sunt vel corpora vel vires in corporibus generatis corruptibilibus. Jam autem ostensum est: in libro de corruptione: q̄ cause que sunt partes corporum celestium ipse sunt principia prima agentia hec corpora. Jpse igit̄ dant intelligentie agenti materias ⁊ subiecta in que agat. ¶ Omne enim corpus celeste mouetur a motore qui non est corpus: nec in corpore omnino qui est causa esse illius: ⁊ eius per q̄ substātiatur: cuius ordo in eē q̄ est substantia sua est: ſm ordinem illius corporis. Motor igitur eius q̄ est perfect⁹ inter illa est perfectior inter motores: perfectius autem in esse est celum primus. ¶ Igitur perfectior inter motores: est motor primi celi: sed quia motor primi celi fuit principius per q̄ fuit esse duarum rerum discretarum: quarum vita est per quam substantiatur primum celum: ⁊ est substantia corporea celestis. Altera est motor spere celestis stellarum fixarū: ⁊ hec est essentia: que non est corpus: nec in corpore: ideo non fuit possibile: vt daret vtrumq̄ illorum ſm vnum modum: ⁊ vnum aliquid in sua essentia: ſm q̄ per illud substantiatur: sed ſm duas naturas: quarū vna est perfectior altera: eo q̄ illa per quā dat id esse q̄ est perfectius: q̄ non est corpus: est perfectior ea per quā dat id quod est corporeum. ¶ Igitur ipsa non substātiatur: nisi per duas naturas: quoniam ex illis vtrisq̄ est ſuus eē. igitur esse eius habetur in vnum: eo q̄ id in q̄ diuiditur causa est per quā substantiatur: igitur non potest esse: vt motor primi celi sit primum principium omnium que sunt: sed habet aliud principium necessario: ⁊ illud initiū est perfectionis esse q̄ istud. Postq̄ autem motor primi celi non est in materia. Sequitur necessario: vt sit in sua natura. ¶ Jntelligentia igitur ipsa intelligit suam essentiam: ⁊ essentiam eius q̄ est principium sui esse: igitur manifestum est: q̄ id quod intelligit: de principio sui esse perfectius est q̄ sit sua natura: ⁊ id per quod intelligit suam essentiam: que est enim prima est minus: non est autem opus diuidi eius essentiam in duas naturas nisi in base: sed principium q̄ est principium per q̄ substantiatur motor primi celi est vnum ex omnibus partibus necessario: nec potest aliquid esse perfectius eo: nec est ei principium. Jpsum igitur est principium omnium principiorum: quia principium primi omnium eorum que sunt. ¶ Et hec est intelligentia quā ponit Aristo. in litera: in libro de metaphysica. ¶ Unumquodq̄ etiam illorum etiam est intelligentia: sed ille est intelligentia prima: ⁊ etiam primum q̄ est: ⁊ verum primum ⁊ vnus primum: ⁊ omnes alie non sunt intelligentie: nisi per illum ſm ordinem. Considerare autem de his supra hoc q̄ diuinus: est preter intentionem nostram.

¶ Explicit liber Alpharabij de intellectu ⁊ intellecto.

¶ Incipit liber Auicēne. de phīa p⁹. siue sciētia diuina.
¶ Capl'm. I. De igfitiõe subiecti pme phīe ad hoc: vt ostẽ datur ipsa e esse de numero scientiaꝝ.

A Ostq̃ auxilio dei expleuim⁹ tractatũ de intẽtionib⁹ sciaꝝ logicaliũ ⁊ nãliũ: ⁊ doctrinaliũ. ꝓuenientius est accedere ad cognitionem intentionuꝫ sapientialiũ. Incipiam⁹ ergo auxiliãte deo ⁊ dicam⁹ q̃ scie philosophice: sicut iam in umus in alys libris: diuidunt in speculatiuas ⁊ actiuas: ⁊ iam inuimus differentias inter eas: ⁊ diximus q̃ speculatiue sunt ille in q̃bus q̃rit pfici vtus aie speculatiua: per acgsitionẽ intelligẽtie in effectu. ſ. per adeptionẽ scie imagiatiue ⁊ creditiue: de rebus que nõ sunt nr̃a opa: nec nr̃e dispões. In his g̃ finis est certitudo scie ⁊ opinionis. Scia enim ⁊ opio non sunt ex qualitate nostri opis: nec ex q̃litate inity nr̃i operis: ꝑm q̃ est initium nostri operis. ¶ Practice vo sunt ille in quibus primũ q̃rit pfici virtus aie speculatiua per adeptionez scie imaginatiue ⁊ creditiue de rebus q̃ sunt nr̃a opa: ad ꝫ vt scõario ꝓueniat pfectio vtutis practice in mozib⁹. Et diximus q̃ speculatiue cõprehendunt in tres ptes. in nãles. ſ. ⁊ doctrinales ⁊ diuias. ⁊ q̃ suũ subiectũ nãliuꝫ est cozpa ꝑm q̃ mouent: ⁊ quiescunt ⁊ de eis iquirit sunt accidẽtalia que accidũt eis ꝓprie ꝑz hũc modũ. Et qõ ẽ subm doctrinaliũ est vel qõ est q̃titas pure vel qõ est hñs q̃titatẽ. Et dispositões eius que inquiruntur in eis: sunt ea que accidũt q̃titati ex ꝫ q̃ est q̃titas in diffinitione: quaꝫ nõ inuenit spes mãe nec vt⁹ motus: ⁊ qõ diuine scie nõ ingrũt nisi res sepatas a mã ꝑm
B existẽtiam ⁊ diffinitionẽ. ¶ Jam ẽt audisti q̃ scia diuia est in q̃ querit de ꝑmis causis naturalis esse ⁊ doctrinalis eẽ: ⁊ de eo qõ pẽdet ex eis: ⁊ de cã causaꝫ. ⁊ de ꝑn⁹ ꝓncipioꝫ: qõ est deus excelsus: ⁊ ꝫ est: qõ potuisti attigere ex libris trãslatis: ex qb⁹ tũ nõ plene patuit tibi qd certũ sime sit subm dine scie nisi aliquãtula inuitiõe: quã trãscurri in libro logice de analeticis posteriozibus si memi nisti. Et q̃ in ceteris scientys est aligd: qõ est subm: ⁊ q̃ aliq̃ sunt que ingrunt in eis: ⁊ q̃ pncipia aliq̃ concedũ tur in eis: ex qbus cõponit demõstratio. Sed tñ p ꝫ nõ vẽ certificatius es: qõ sit subz huius scie. ſ. an sit eẽtia ꝑmi pncipy ad ꝫ vt id qõ q̃rimus in ea sit cognitio ꝓprietatũ ⁊ actionũ eius: vel an sit alia intẽtio: ⁊ ẽt iaz audisti: q̃ ꝫ est phīa certissima. ⁊ phīa p⁹: ⁊ q̃ ipa facit acgrere verificatiõe p̃ncipioꝫ ceteraꝫ sciaꝫ: ⁊ q̃ ipsa est sapiẽtia certissime. tã ẽt audisti sepe: q̃ sapia ẽ excellẽtioz scia oibus sciẽtys ad sciẽdũ id qõ ẽ excellẽtius scitũ: ⁊ iteruꝫ q̃ sapia est cognitio que est certioz ⁊ ꝓueniẽtioz: ⁊ itez q̃ ipa est scia ꝑmaꝫ causaꝫ totiꝰ: ⁊ tñ nõ itellexisti qd est ꝫ phīa vel ꝫ sapia: neq; si he tres diffões vel ꝓprietates sint vnius artis vl diuersaꝫ: q̃ꝫ vnaq̃q; dicaꝫ sapientia. Nũc ãt nos mãifestabimus q̃ ꝫ scia in cuius via sum⁹ est phīa ꝑma: ⁊ q̃ ipsa est sapia absolute: ⁊ q̃ tres ꝓpietates per q̃s describit sapia. sunt ꝓpietates vnius magisteriy: ⁊ q̃ ipsa est ipsiꝰ magisteriũ. ¶ Cõstat ãt q̃ ois scia hz subm suũ ꝓpriũ. Ingramus g̃ qd sit subm huius scie: ⁊ ꝓsideremus an subm huius scie sit ipse de⁹ excelsus: sed non est: imo ipse est vnum de bis: que queruntur in hac scientia. ¶ Dico ergo impossibile esse: vt ipse de⁹ sit subiectum huius scie. qñ subm ois scie est res. que ꝓceditur esse: ⁊ ipsa scia non inquirit: nisi dispositiones illius subi: ⁊ ꝫ notum est ex alys locis. Sed nõ põt cõcedi q̃ deus C
sit in hac scia vt subz. imo q̃situ est in ea. Qñ si ita nõ ẽ. tũc nõ põt eẽ quin sit: vt cõcessum in hac scia. ⁊ q̃situz in alia vel ꝓcessum in ista: ⁊ nõ q̃situ in alia. Sed vtrũq; falsum est: qñ ipole ẽ: vt sit q̃situ in alia eo q̃ alie scie sũt vl morales vel ciuiles vel nãles vel doctrinales vt logice: ⁊ nulla scia sapie est extra hãc diuisionẽ. Jn nulla ãt eaꝫ q̃rit an sit deus: q; nõ põt eẽ ꝫ. vt in eis q̃rat: ⁊ tu scies ꝫ parua inspectione ex bis que multotiens inculcam⁹. nec etiam potest esse: vt nõ sit q̃situ in alia ab eis sciẽtia. tunc enim eẽt nõ q̃situ in scia vllo modo. Jgit aut est manifestum p se: aut dispatũ p se. q̃ nõ possit mãifestari vlla speculatione. Non est ãt manifestũ per se: nec est dispatũ posse mãifestari: q; signa hẽn⁹ de eo. ¶ Amplius⁹ zº rõ: oẽ id cuius manifestatio dispaꝫ: qũo põt ꝫ cedi esse ei⁹? Restat ergo: vt ipsum inquirere nõ sit: nisi huius scie. de eo ãt inquisitio sit duobus modis. vnus est quo inquiritur an sit. alius est quo inquirunt eius ꝓprietates. Postquã autem ingritur in hac scia an sit. tunc nõ põt esse subiectum huius scie. nulla. n. sciaꝫ debet stabilire eẽ suũ subiectũ. Jn primo etiã ostẽdã q̃ an sit nõ põt q̃ri: niſi i hac scia. Manifestũ est enim ex dispositiõe huius scie q̃ ipa ingrit res sepatas oino a mã. Jã ẽt significaui tibi in naturalibus: q̃ deus est nõ cozpus: nec virtus cozpozis: sed est vnum sepatũ a materia: ⁊ ab oi cõmixtione omnis motus. Jgitur ingsitio de eo debet fieri in hac scientia: ⁊ q̃ de ꝫ apprehẽdisti in nãlibus erat extraneũ a nãlib⁹: q; q̃ de ꝫ tractabatur in eis nõ erat deus. sed volumus per ꝫ accelerare hoiem ad tenẽduz eẽ primũ pncipiũ: vt per ꝫ augereẽ desideriũ addiscẽdi sciaꝫ: ⁊ pueniendi ad locũ in quo certius possit cognosci.

Postq̃ autẽ necesse est: vt ꝫ scia subz ha beat: ⁊ mõstratũ est illud qõ pu D
tabatur esse subm eius nõ esse suũ subiectuz: tunc queramus an subm eius sint vltie cause eoꝝ que ſt: an oẽs quatuoz simul: an vna tñ. Sed ꝫ nõ debet dici quãuis iam ꝫ qdam putauerunt. Nam ꝓsideratio de oibus q̃tuoz causis nõ põt esse quin sit de illis iquãtũ hũt esse: vel iquãtuz sunt cause absolute: vel inquãtũ vnaq̃q; eaꝫ quatuoz est illius modi q̃ ꝓprius est sibi. ſ. vt ꝓsideratio de illis sit ꝑz q̃ vna ẽ agẽs ⁊ alia patiẽs: ⁊ illa alia est aliud: vel ꝑm q̃ sit ex cõuictõe illaꝫ. dico autem q̃ si bene considceretur nõ possunt eẽ subiectũ huius scie inquãtũ sunt cãe absolute: ita vt intẽtio huius scie sit ꝓsiderare ea: que accidunt causis inquãtum sunt cause absolute: ⁊ ꝫ patet multis modis: quoz vnus est. ſ. q; hec scia inquirit intẽtiones que nõ sunt ex accidẽtibus ꝓpryis ipsaꝫ causaꝫ inquãtuz sunt cause. Jnquirit enim vle ⁊ particulare potentiam q̃ntum possibile ⁊ necesse ꝛc̃. Manifestissimum est autez q̃ ꝫ talia sunt in se q̃ ingsitio per se debet fieri de illis: nec sunt ex accidẽtibus que sunt ꝓpria rebus naturalibus: nec doctrinalibus: nec cadũt inter accidẽtia: que sunt ꝓpa scia rum practicaꝫ. Restat igit: vt ingsitio sit de illis in scia: que est extra ꝓdictã diuisionẽ: ⁊ illa est ꝫ scia: ⁊ ẽt: q; scia de causis absolute acgrit post sciam qua stabiliunt cause rez causis hũtiũ. dũ. n. nos nõ stabilierimus esse causaꝫ causataꝫ a rebus alys sic vt esse causaꝫ pendeat ex eo: qõ ꝓcedit in esse non sequetur apud intellectũ eẽ causse absolute. Sed ꝫ est causa vna: quãuis sensus inducat. E
vt due cause concurrant. Sed licz cõcurrant: non min⁹ tamẽ vna debet eẽ causa alterius: persuasio. n. que adueniit aie ex assiduitate sensus: ⁊ experientie non est cogens

sicut scisti: nisi per cognitionem: qō in pluribus ex rebus que sunt naturales ⁊ electionis contingit ħ. ⁊ ħ certe est appositū ad stabiliendū causas. Concedere. n. eē causas ⁊ occasiones non est manifestū primū sed ꝑbabile. iam aūt scisti dicam inter ħ duo. Nam si nō plene fuerit manifestū per se apud intelligētia: q gcqd cepit hz ꝓncipiū aliqō. ideo debet esse manifestū per se: sicut mlta ex geometricis: per q̄ ꝑbant cetera in lib⁹. Euclidis. Deide demonstratio vel demōstratiua manifestatio non est ita i ceteris scientys. vnde debet cē in hac scia. qūo igit̄ ꝑt eē. vt illud sit subiectū scie: inter cuius ingsitiones q̄rantur dispositiōes eius cuius cē est q̄situ i ea: Qō cū ita sit manifestū est: q nō est ingsitio de illis iquātū vnaquecq; earum hz eē. ꝓpriū: vt ħ sit q̄situ in hac scia. Nec est etiā in quātū sunt ꝟiunctio aliq̄: ⁊ oio non dico cōiunctum: nec vle: eo q ꝟsideratio de ꝓtibus coniunctionis ꝓz est: q̄ ꝟsideratio de ꝟiunctione: quātis non sit ita in ꝓticularibus vlis ſm respectū qué in logica nosti: vñ oz bri ꝟsideratiōē de ꝓtibus. Sed vel in hac scia: ⁊ tūc ꝟueniēs ect eas esse subm eius: vel in alia. sed in alia scia esse non ꝑt. Nulla. n. alia ingrit de causis vltimis nisi ista scia: si aūt cōsideratio de causis fuerit inquātū hñt esse. ⁊ de oi eo: qō accidit eis ſm hunc modū: oportebit tunc vt ens inquātum est ens sit subiectū: qō est conueniens. tius. Non strata est igitur destructio illius opinionis qua dicit q̄ subiectū huius scie: sunt cause vltime. sed tñ debes scire: q hę sunt cōpletio ⁊ quesitū eius.

¶ Capm. II. De stabiliēdo subm huius scie.

A Subz nālis.

Subz doctri nalis.

Sbm logice.

B

¶ Portet igitur: vt monstremus qd sit subm huiꝰ scie sine dubio: ad ħ: vt pateat nobis que sit intētio huius scie. ¶ Dico aūt q̄ subiectū scie naturalis est corpus non inquātū est ens: nec inquātū est substantia: nec inquātū est compositū ex suis duobus prīcipys: que sunt yle ⁊ forma: sed iquātū est subiectū motui ⁊ quieti. Scie vero que sūt sub scia naturali remotiores sunt ab ħ: silr ⁊ mozales. ¶ Subiectū vo scientie doctrinalis est mensura siue intellecta absq; materia siue intellecta in materia: ⁊ numerus siue intellectus absq; materia siue intellectus in materia. Non. n. inquirit stabilire an mensura vel numerus intelligatur absq; materia vel in materia. Sed ꝟsideratio de his est de dispositionibus eoz que accidunt eis post positionem eorum hȝ. Scientie vero que sunt sub disciplinabilibus cōuenientiꝰ é. vt non considerent nisi de accidentalibus ꝟitibus posita: que sunt minus cōia q̄ ipsa posita. ¶ Subiectū vo logice: sicut scisti sunt intentiōes intellecte scō: que apponuntur intentionibus ꝓmo intellectis ſm q ꝓ per eas pueniē de cognito ad incognitū: non inquātū ipe sunt intellecte ⁊ habet esse intelligibile: qō esse nullo mō pendet ex materia: vel pendet ex materia: sed non corpea. Non fuerūt aūt alie scie ꝑter has. ¶ Deinde ꝟsideratio de substātia iquātū est ens vel est suba. vel de corpore inquātū é substantia: ⁊ de mensura ⁊ nūero inquātū habent eē: ⁊ quomodo habent esse: ⁊ de rebus formalibus: que non sunt in materia vel si sunt in materia: nō tñ corpea: ⁊ quomodo sunt ille: ⁊ quis modus est magis ꝓprius illis sepatim per se debet haberi. non. n. potest esse subm alicuius sciarum de sensibilibus: nec alicuius scientiaꝝ de eo q̄ habz esse in sensibilibus. Nam estimatio est expoliatio a sensibilibus: ħ aūt sunt de vniuersalitate eoz: que hñt esse separatum a materia: manifestū est. n. q eē substātie iquātum est suba tñ: non pendet ex materia: aliōquin nō eēt substātia nisi sensibilis: numꝝ etiam accidit esse in sensibilibus: ⁊ in non sensibilibus: vnde numerus iquātum numerus est: non pēdet ex sensibilibus: nec ex insensibilibus: mensura etiā cōe nomen est. quia mensura vel intelligitur dimensio: que ꝟstituit corpus naturale vel intelligitur quātitas ꝟtinua: que dr̄ linea ⁊ superficie ⁊ corpore terminato. Tu aūt iā scisti dr̄iā iter ħ duo. Nulla aūt eaꝝ est separata a materia: mensura vo ſm ꝑmā acceptionem q̄uis nō sit separata a materia est tñ principiū essendi corpa naturalia. Nec tñ ob ħ pōt esse. vt cōstitutio eorum pendeat ex ea: quasi ipsa det eis cōstitutionez ipaz: tunc. n. precederet in esse ipsa sensibilia: sed nō est ita. Sī gura ēt accidentale ⁊ ꝟcomitans esse mꝰ postq̄ subāt corpus finitū cuius spaciū est superficies finita: extremitates ēt sunt sub mensura: iquātū materia pficī p illas: ⁊ postea comitanꝰ. Postq̄ aūt ita est. tūc figura non habet eē nisi in materia: nec est ꝑma cā in esse veniendi ad effectū: mensura vo ſm acceptionē scōam ꝟsideraꝰ ſm eē suum: ⁊ ſm sua accidentalia. Sed ꝟsideratio de ea ſm eē suuꝫ: ⁊ de quo mō eēndi: ⁊ de qua diuisione eēndi sit: non é ēt vt ꝟsideratio de eo: qō pendet ex materia. Subm autes logice ſm se manifestū est eē ꝑter sensibilia: manifestuꝫ est igit̄ q̄ hoc cadunt in scientia: que ꝑfitē id cuius cō stitutio non pendet ex sensibilibus. ¶ Sed nō pōt poni eis subm cōe: vt illoꝝ oiuꝫ sint dispositiones ⁊ accidētalia cōia nisi eē. Quedā. n. eoꝝ sunt subē: ⁊ q̄dam q̄tates ⁊ quedam alia p̄dicamenta: que nō pūt hr̄e cōz itēt̄ez: qua certificenꝰ nisi intentionē essendi. Silr ēt sunt res: q̄ debent diffiniri ⁊ verificari in alia: que sunt cōes in scientys: nulla tñ eaꝝ tractat de eis: sicut é vnū iquātū é vnū: ⁊ multū iquātū est multū. ꝟueniēs ⁊ icōueniēs. ꝟiii ⁊ c̄. De his. n. mentionē tñ faciūt ⁊ inducūt diffinitōes eoz: nec tñ loquunꝰ de mō eēndi eoz: q; ħ non sunt accidentalia ꝓpria alicui subꝝ aliaꝝ scia ꝑticulariū: nec sunt de rebus que hñt esse nisi ꝓprietates esse essentialr. Nec sunt ēt de ꝓprietatibus: que sūt cōes omnibꝰ rei sic: vt vnuꝫ q̄ eoꝝ sit cōe oi rei: nec pūt eē propria alicuius predicamenti: nec pūt esse accidētalia alicui nisi ei: q̄ est esse iquātū est eē. Igit̄ oñsum est tibi ex his omnibus q ens inquātū est ens cōe est oibus bis: ⁊ q̄ ipsum debet poni subm huius magistery: ⁊ q; non eget inquiri an sit: ⁊ qd sit quasi alia scia ꝓter hanc debeat assignare dispōnes eius ob ħ q̄ incōueniens est: vt stabiliat suum subiectū an sit ⁊ certificet quid sit scia cuius ipsum est subiectuꝫ: sed potius oportet ꝓcedere tñ: q; est ⁊ quid é. Jō ꝑᵐ subiectū bᵒ scie est ens inquātū est ens: ⁊ ea que inquirit sunt ꝟsequentia ens inquātū est ens sine ꝺdītione aliq̄: quoꝝ quedā sunt q̄si spēs: vt suba quātitas ⁊ q̄litas. quoniā eē non eget diuidi in alia ꝑiuſq̄ in ista. sicut suba eget diuidi in alia anteq̄ perueniat ad diuidi in boiem ⁊ non hominem: ⁊ ex his q̄dā sunt ei quasi accidētalia ꝓpria. sic vnū ⁊ multū potētia: ⁊ effectus: vle ⁊ particulare: possibile ⁊ necesse: per ħ autem q̄ ens recipit hꝰ accidentia ⁊ coaptatur illis: non est necesse illud ꝓprie fieri vl naturale vel disciplinale vel morale vel aliquid aliozꝝ. ¶ Pōt autez quis dicere q̄ postq̄ ens ponitur subiectū huius scientie: tunc nō potest esse: vt ipsa stabiliat esse principia essendi. Inquisitio. n. omnis scientie non est de ꝓncipys: sed de cōsequentibus principioꝝ. ¶ Ad qō respondem⁹ qō speculatio de principys non est nisi inquisitio de consequentibus huius subiecti: quia ens ħ: vel illud iquātum est principiuꝫ non constituitur ab eo: nec prohibeē: sed comparatione nature entis absolute est quoddā accidentale ei: ⁊ est de ꝟsequentibus: que sunt ei, ꝓpria; ꝓncipium. n. non est cōius q̄ ens q̄si ꝟsequaē cetera ꝟsequtione ꝓma. Nec etiam necesse est: vt sit naturale vel disciplinale vel aliquod aliud ad hoc: vt accidat ei esse ꝑn-

C Subiectū metaphy.

D Quolta.

Solō.

Illa solu

ciplum. Deide principium nō est principium oium entiuz. si.n. oium entium eēt principium. tūc eēt principium suyp fius: ens aūt in se absolute nō habet principiuz, sed habet principium vnūqōq; eē qō scitur: principium igitur est principium aliquibus entibus. quapp̄ scia nō erit inquirēs principia entis absolute, sed principia alicuius entiū. sic̄ p̄n cipia cetera scia particulariū. ḡuis. n. cetere scientie: nō pbēt eē principio suoz cōiū. (bñt. n. pnc̄a in quib⁹cō municāt oēs: de quib⁹ vnaquaq; eaz tractat.) ipse tū p bant eē pncipioz eaz rez que sunt in eis. ¶ Sequit er go necessario: vt b̄ scia diuidat in partes quaz q̄dā ing rit causas vltimas iḡtum sunt cause oia eē causati iquā tum est eē: z alie inquirūt cāz p̄mam ex qua fluit oē esse cārum iquātū est eē causatū: nō inquātū est eē mobile vl q̄titatiuū: z q̄dā alie inquirūt dispositiōes que accīt eē: z q̄dā inquirūt principia singularia. principia scia particulariū. principia enī vniuscuiusq; scia minus cōiū qōnes sunt in scia cōiori: sicut pncipia medicine in naturali: z principia mēsuratio nis in geometria. Cōtingit enim. vt in hac scientia mon strentur pncipia singulariū scia: que inquirunt dispoſi tiones vniuscuiusq; esse. Igitur b̄ scia ingrit dispositio nes eē: z ea que sunt ei q̄si ptes z spēs quousq; ꝓueniāt ad appropriationē: ex qua ꝓuenit subiectū naturalis: igit̄ p mittimus illā appropriationē ei. Et appropriationē ex q̄ ꝓuenit subiectū disciplinale p̄mittam⁹ ei. z sic̄ ceteri: id aūt qō precedit illud subiectū. z est ei: sicut principiū nos i quiremus z stabiliemus eius dispositiones: igitur qōes huius scie quedā sunt cause esse: iquātū est esse causatū: z quedā sunt accidētalia eē. z quedā sunt pn⁹ scia singu larū. z scia hoz q̄ritur in b̄ magisterio. z b̄ ē pb̄a pzia. qz ipsa est scia de ꝓma cā eē. z b̄ est ꝓma cā. sed ꝓma cau sa vniuersitatis est eē z vnitas: z est etiā sapia que ē nobi lioz scia qua apprehendit nobilius scitū. Nobilioz vero scia. qz est certitudo veritatis z nobilius scitū. qz est de⁹ z cause que sunt post eū: z ēt cognitio causaz vltimaruz ois eē. z cognitio dei. z propterea diffinitur sciētia diuina sic. ḡ est scia de rebus separatis a materia diffinitione z diffinitionibus. qz ens iquātū est ens. z ꝓncipia eius z ac cidentalia eius iquātū sunt: sicut iam patuit nullum eo rum est. nisi precedens materiaz. nec pendet esse eius ex esse illius. Luz aūt inquiritur in hac scia de eo qō nō ꝑce dit materiā: non inquiritur in ea nisi fm b̄ q̄ eius eē nō eget materia. (Eoz aūt que inquirunt in ea quatuor sunt: quoz quedā sunt separata a materia: z ab appendi tys materie oīno. z quedam sunt cōmixta materie. sz ad modum quo ꝓmiscetur causa constituens z precedens. materia. n. non est cōstituens illa: z quedā sunt que inue niuntur in materia: z nō in materia: sicut causalitas z vni tas: q̄propter ea que bñt cōiter iquātū sūt talia: sūt q̄ ad certificationē sui non est opus esse materia: oia aūt com municāt in b̄ q̄ eē eoz non eē materiale. s. vt eē eoz sit ex materia. z quedā sūt res materiales: sicut mot⁹ z ges: sed de eis non inquiritur in hac scia fm q̄ sunt in mate ria: sed fm esse qō habēt. Lū igitur b̄ pars diuisionis ac cepta fuerit cū alys ptibus diuisionis. tunc omnes com municāt in b̄ q̄ inquisitio de bis non est. nisi fz modus quo eē eoz non est existēs per materiā: z sicut in sciētys disciplinalibus ponunt id qō est interminatū per māz: z inquisitio z ꝯsideratio de eo est illi⁹ modi: fz q̄ id qō q̄ritur de eo pendet ex materia. z b̄ inquisitio nō est disci plinalis. sicut est dispositio b̄: monstratum est ergo que sit intentio in hac scientia. (Dec autem scientia cōicat cū topica z sophistica: simul i aliquibus. z differt ab eis simul in aligbus: z differt ab vnaquaq; eaz in aliquib⁹. cōicat. n. cū eis in b̄ q̄ de eo qō b̄ iquiritur: nullus actoz

Diuisio.

.4. meta. tex. 5.

singulaz scia tractat: nisi topicus z sophisticus. differt vero ab eis: simul in b̄ q̄ pb̄s primus inquātuz est pb̄s primus nō loquitur de questionibus singulaz sciētiaz: isti vero loquuntur. differt etiā a topico per se in fortitu dine vel potētia: eo q̄ verbis topici acgrit opionē nō cer titudinem. sicut nosti ex magisterio logice. Differt ēt a so phistico in volūtate eo: q̄ b̄ querit ipsam veritatem: ille vero querit putari sapiens in dictione veritatis quāuis non sit sapiens.

¶ Capitulum. III. De vtilitate huius scientie: z ordine z eius nomine.

DEbes meminisse q̄ in scientys que ꝑce dunt hāc iā cognouisti: que sit dif ferentia inter vtile z bonū z nociuū z malū: qm̄ vtile in se est occasio ꝓiuncta: que p se du cit ad bonū: vtilitas vero est intentio que per ducit de malo ad bonū. Nocium vo in se est occasio: q̄ per se ducit ad malū. Nocumentum vo est intentio que perducit de bono ad malū: post q̄ aūt b̄ ita est tūc iā scis q̄ oēs scie cōicāt in vna vtilitate. s. que est acgsitio perfe ctionis humane aie in effectu ꝑpatis eā ad futurā feli citatem. Lū aūt de vtilitate inquirit̄ in pncipys scia eā rum nō est intētio eaz pducēdi ad b̄. s. vt adiuuāt se adi uicem: qd b̄ vt vtilitas prouenīat per quā certificet sciē tia alia ab ea: vtilitas igitur fm hāc intentionē dr absolu te: z dr ꝑpzie absolute. s. vt sit adducēs ad certificationez alterius sciētie quocūq; modo. ꝓpzie vero: vt sit addu cens ad excellētiorem: que est ei. sicut finis: qz est ꝑ eaz: sed non conuertitur. Si igitur acceperimus vtilitatē ab solute: profecto b̄ scia vtilitatē habet. Sed si ꝑpzie: certe b̄ scia adeo alta est: q̄ ipsa non dignatur esse vtilis alys scientys. Letere vero scie ꝓficiunt in ea. Lū aūt vtilitas absoluta diuidatur in duas diuisiōes: necessario diuidit in tria: quoz vnum est id ex quo prouenit aliud melī⁹ eo: aliud ex quo prouenit aliquid sibi equale: aliud vero ex quo prouenit aliquid inferius eo. Et b̄ tertiū pdest pro fectui eius qō est infra se. Lum vero iquisierimus nomē proprium huius terty: ꝓuenientius est vt dicatur effluxio vel profectus vel dominatio vel procuratio vel alia bis similia cū fecerimus inductionē de dictionibus con uenientioribus huic capitulo excepta causalitate: vtilitas autez propria pene seruitus est: sed vtilitas que prouenit ex nobiliore in ignobilius: nō est similis seruituti. Tu. n. scis q̄ seruiens vtilis est ei: cui seruit: z ille cui seruit vtil est seruienti. si vtilitas accipiatur absolute. ꝓpria. n. ma neries cuiusq; vtilitatis: z propius modus eius est alia maneries. (Utilitas igitur huius scientie cuius modū iam demonstrauimus est profectus certitudinis pnci piorum sciētiarum particularium: z certitudo eoz: que sunt eis cōmunia quid sint: quātus illa non sint pncipia lia causalia. Est igitur sicut vtilitas regentis ad id qō re gitur: z sicut eius cui seruitur ad seruiente: qm̄ compara tio huius scientie ad alias sciētias particulares est. sicut comparatio eius: cuius cognitio inquiritur in hac scien tia: ad id cuius cognitio inquiritur in alys scientys. Si cut enim b̄ scientia est principium essendi illas: sic scien tia huius est principium certitudinis sciēdi illas. (Or do vero huius scientie est: vt discatur post scientias natu rales z disciplinales. Sed post naturales. ideo quia mlta de bis: que conceduntur in ista sunt de illis: que iaz p bata sunt in naturali: sicut generatio z corruptio z alte ritas: z locus z tempus: z q̄ omne: quod mouetur ab alio mouetur: z que sunt ea que mouentur ad primum motorem z̄c. Post disciplinales vero. Ideo quia inten tio vltima in hac scientia est cognitio gubernatoris

Vtilitas ꝑ. s.

Ordo

Vtilitas ꝑpzie absolutaz ꝑpria.

Quō hui⁹ scie.

Quid sciencia diuina.

dei altissimi: ⁊ cognitio angelorum spiritualium: ⁊ ordinum suoꝝ: ⁊ cognitio ordinationis in cõparatione circuloꝝ: ad quã sciaꝫ impossibile est peruenire: nisi per cognitionẽ Astrologie. ad sciam vo astrologie nemo põt puenire: nisi per sciam Arithmetice: ⁊ Geometrie. Musica vo ⁊ pticulares disciplinaliuꝫ: ⁊ morales: ⁊ ciuiles, vtiles sunt non necessarie ad banc sciam. ¶ Potest autẽ aligs opponere dicens: ꝙ si pncᵃ scie naturalis ⁊ disciplinalium nõ ꝓbantur nisi in hac scia: ⁊ qõnes vtrarũq; sciaꝝ ꝓbant̃ per pn̄ᵃ eaꝝ: qõnes vo eaꝝ fiunt pn̄ᵃ huius: tũc ℔ argumẽtatio est circularis: ⁊ per vltimum eius fit manifestatio suppositi. ¶ Contra ℔ aũt verisile debet rideri id qõ iam dictũ est: ⁊ ostensuꝫ est in libro demõstratiõis: de quo tñ nos presentabimꝰ ℔ qõ sufficiet. Dico igitꝰ ꝙ pncipium scie non est pncipiũ sic: vt omnes qõnes pẽdeãt ex eo ad demõstrãdũ eas in actu vel in potentia. sed forte accipietur pn̄ᵐ in demõstratione aliquaꝝ: possibile est. n. eẽ questiões in scietys in q̃ꝫ demonstratõibus nõ admittũtur ea que posita sunt pn̄ᵃ vllo modo: qz nõ admittũtur nisi ꝓpositões que nõ ꝓbãtur ad ℔ vt pn̄ᵐ icie sit pncipiũ verissimũ: per qõ ad vltimũ acquiratur certissima veritas: sicut est illa que acgrif̃ ex cã. Si aũt nõ acgrit cãm: non dicet pn̄ᵐ sciẽtie sic. sed aliter: qz forte dicetur pn̄ᵐ. sicut sensus solet dici pncipiũ eo modo: q̃ sensus iquãtum est sensus nõ acquirit nisi esse tãtũ. Soluta est igitur questio: qm̃ pncipiuꝫ naturalis, potest eẽ mãifestum per se. ⁊ potest eẽ. vt manifestet̃ in ꝑbia ꝓma ꝓ id ꝙ nõ fuerat ꝓbatum antea: sed per ℔ in illa ꝓbãtur alie questiões: ita ꝙ est ꝓpositio in sciẽtia altioꝛi ad iferẽdus in cõclusiõe illud pncipiũ. nec in ℔ assumatur pncipium ad cõcludẽdum illud. sed assumat̃ alia ꝓpositio. ¶ Possibile est etiam: vt sciẽtia naturalis ⁊ disciplinalis acquirant nobis demõstrationem de an est. ⁊ nõ acquirãt nobis demõstratõez de quare est. Sed ℔ scia acquirit nobis demõstrationem de quare est. ⁊ precipue in causis finalibus remotis.

¶ Caplm. IIII. De questiõibus scie naturalis.

Manifestum est igitur. qz id qõ ẽ ꝓpi cipium huius scie aliq modo vel nõ mãifestabitur ex pricipys que mãifestãtur i hac sciẽtia: sed ex pricipys que sunt per se nota: vel mãifestabit̃ ex principys que sunt questiões i hac sciẽtia: sed nõ ꝓuertũtur. vt fiãt pricipia illaꝝ earũdẽ questiõuꝫ. sed aliaꝝ: vel illa pricᵒ: erũt pricipia aliquaꝝ huius sciẽtie: que significarũt illõ eẽ: de quo queritur mãifestari i hac sciẽtia q̃re est. Constat igitur ꝙ cũ ita sit: nõ erit predicta ꝓbatio circularis vllo modo. ita vt ipsa sit ꝓbatio i qua aliquid idẽ accipiatur i ꝓbatiõe ſuppſius. ¶ Debes etiã scire ꝙ in ipsis rebus est via: qua ostẽditur ꝙ itẽtio huius sciẽtie nõ ẽ põere aliquid esse pricipium: nisi postq̃ ꝓbatum fuerit in alia sciẽtia: postea vero mãifestabitur tibi inuẽdo ꝙ nos habemus viam ab stabilitẽdum primum pricipium non ex via testificatoꝛ sensibiliuꝫ. Sed ex via propositionũ vniuersaliũ: ⁊ elligibilium per se notaꝝ: que facit necessariuꝫ ꝙ ens habet pricipiũ: qõ est necesse eẽ. ⁊ prohibet illud eẽ variabile: ⁊ multiplex vllo modo. ⁊ facit debere illud eẽ pricipium totius: ⁊ ꝙ totum debet eẽ per illõ ꝛ ordinem totius: sed nos propter ifirmitatem nostrarũ aiaꝝ nõ possumus icedere per ipsam viam demõstratiuaꝝ que est ꝓgressus ex pricipys ad sequẽtia. ⁊ ex causa ad causatũ: nisi in aliquibus ordibus vniuersitatis eoꝝ que sunt sine discretiõe. Igitur ex merito huius sciẽtie i se est: vt ipsa sit altioꝛ oibus sciẽtys: q̃tum vo ad nos posteriozatur post oẽs sciẽtias. Jam igitur loquuti sumꝰ de ordie huius sciẽtie iter oẽs sciẽtias. ¶ Nomẽ vero huiꝰ sciẽtie est: ꝙ ipsa est de eo qõ est post naturam. Intelligitur autẽ natura virtus que est pricipium motus ⁊ getis: imo vniersitatis eoꝝ accidẽtium que peniũt ex materia cozpozali. Jam autẽ dictuꝫ est ꝙ natura est cozpoꝛis naturalis. qõ habet naturam. Cozpus vero naturale: est cozpus sensibile: cũ eo qõ habet de ꝓpzietatibus ⁊ accidentibus: ꝙ vero dicitur post naturam ℔ posteritas est in respectu q̃tũ ad nos: primum. n. qõ percipimus de eo qõ est: ⁊ scimus eius diſpoſitões est ℔: qõ presentatur nobis de ℔ eẽ naturali. vñ qõ merẽt vocari ℔ sciẽtia cõsiderata in se ℔ est. vt dicaꝫ ꝙ est scia de eo qõ est añ nãm. Ea. n. de qbus inquirit̃ in hac scia per eãdẽ sunt añ nãz. ¶ Põt autẽ aliquis dicere ꝙ res disciplinales pure: q̃s speculatur arithmetrica ⁊ geometria: sunt etiaz añ nãz: ⁊ precipue numerᵒ cuius eẽ nõ pẽdet ex natura vllo modo. Jnuenitur enim in nõ natura. Igitur sciẽtia de nũero debet eẽ sciẽtia post naturam. Qõ igitur debemus dicere cõtra hãc questionẽ ℔ est: qz in Geometria. si gcgd speculamur de illa nõ fuerit nisi in lineis superficieb⁹ ⁊ cozporibus: ꝓstat tũc ꝙ subiectũ eius nõ erit separatũ a natura i exĩstẽtia. Igitur accidẽtia que cõmitanꝫ illõ minus remota erũt ab ea. Sed si fuerit subiectũ eius mensura absoluta vel id in quo iuenitur mẽsura absoluta sic vt sit adaptabile cuilibet propositioni ℔ certe nõ est mẽsure iquãtũ est pricipium naturaliũ foꝛmaꝝ. sed iquãtũ est accidẽs. Jam autẽ cognita est ex his que diximus in logicis ⁊ naturalibus dñia iter mẽsuram absolutaꝫ: que est post yle: ⁊ iter mẽsuram que est q̃ta. ⁊ ꝙ nomẽ mẽsure ꝓuenit eis cõiter. Luꝫ igitur ℔ ita sit: tũc nõ erit subiectum geometrie verissimuꝫ mẽsura que ꝓstituit cozpus naturale. Sed mẽsura q̃ dr̃ de linea ſupficie ⁊ cozpe: ⁊ ℔ ẽ qõ adaptari potest ꝓpzotiõibus diuersis. ¶ De numero aũt maioꝛ est qõ: qm̃ videt superficietenus ꝙ scia de numero sit de scia post naturã: nisi scia post naturam intelligatur aliud. s. qõ est scia de eo ꝙ oĩmodo separatuꝫ est a natura: ⁊ tũc nomiabitur ℔ scientia ab eo: qõ est digni⁹ in ea. s. vocabitur ℔ scia: scia diuina. Cognitio enim dei: finis est huius scie: multe. n. res appellãtur ab eo qõ est in eis dignitus: vel a parte dignioze: vl a parte que est eiꝭ. q. finis: erit igitur ℔ sciẽtia: cuius quasi perfectio ⁊ cui⁹ ps aliqua nobilioꝛ: ⁊ cuiꝰ prima itẽtio est cognitio eius: qõ separatum est a natura omni modo. Cum igitur appellata fuerit ſm hãc itẽtiõez: tũc sciẽtia de numero nõ communicabit itẽtiõez huius nominis hoc modo. Sed manifestatio verissima qua ꝓbatur sciẽtia de numero nõ eẽ de sciẽtia post nãm ℔ est. Cõstat enim ꝙ subiectum eius nõ est nũerus omni modo. Numerus. n. iaz inuenitur. i rebus separatis: ⁊ iaz iuenitur in rebus naturalibus: ⁊ iã cõtingit ipsum poni in estimatione expoliatũ ab omni: qõ sibi accidit: q̃uis nõ sit possibile numeruꝫ eẽ: nisi accidat alicui eaꝝ que sunt. Jd autez qõ de numero fuerit tale cuius esse sit in rebus separatis illud ꝓhibebitur eẽ subiectũ ꝓpoztionis cuiuslibet in augmento ⁊ diminutione: sed erit ſm ꝙ erit tãtum. Non enim potest concedi ipsum sic poni receptibile cuiuslibet augmẽti ⁊ cuiuslibet, ꝓpoztiõis: nisi cũ fuerit in materia cozpoꝛ: que in potentia est oĩs materie numeratoꝛ: ⁊ tunc cuiꝫ fuerit in existimatiõe vel in vtriſq; diſpõnibus non est separatus a natura: igit̃ scia de numero iq̃tũ ꝓsiderat nũez nõ speculaꝰ in eo: nisi ſm respectũ quo accidit ei esse in nã: qz vñ ꝙ pncipiũ sue ꝓsiderationis: ꝛ ꝙ ipse est in estimatiõe: fit huiusmodi: ꝙ estimatio sit accepta ex diſpoſitõibus naturalibus que bñt aggregari ⁊ diſgregari vniri ⁊ diuidi: vñ scia de nũero non est speculo de ẽntia nũeri

Nomen. B

ꝑ suffi. ca. 5.

Dub. D

Sol.

C

nec de accidentibus numeri inquātū numerus est absolute: sed de accidentalibus eius inquātū sit receptibilis eius qō assignauimus: 7 tunc est materialis vel estimabilis innixus materie. Speculatio vero de essentia nūeri: 7 de eo qō accidit ei ꝑ qō non pendet ex materia: nec est innixus in ea est in hac scientia.

¶ Capitulum. V. De vniuersitate eorum de quibus tractat hec scientia.

A Oportet nos in ꝟ magisterio scire dispositionē comparationis rei 7 entis ad predicamenta: 7 dispositionē ꝑtionis: 7 dispositionē necessitatis in eē necessario: 7 eius conditiones 7 dispositiones possibilitatis 7 eius certitudiné: 7 qz ipsamet est speculatio ō potentia 7 effectu: vt consideremus dispositionē eī9: qō est per essentiaz: 7 eius qō est per accidens: 7 dispositōes ſubſtātie quot modis diuiditur. Sed qz ad ꝟ: vt ens sit ſubſtantia non eget esse naturale vel disciplinale. ꝟ enīz sunt ſubſtantie alie ꝓter illas: ideo ōbemus scire dispositionez ſubſtantie que est. ſicut yle: 7 an est. 7 quomodo est: 7 si est ſeparata: an nō ē ſeparata: vel ꝟueniēs in specie cū alijs vel non: 7 quā habet cōparationē ad formā: 7 quomodo est ſubſtātia formalis: 7 an sit ſepata an nō: 7 que est dispositio cōposite ſubſtantie: 7 qūo est, dispositio vtriuſqz ꝑm duas diffinitiones: 7 quā cōparationē habent inter ſe diffinitiones 7 diffinita. ¶ Sed qz accidēs oppositus est ſubſtantie aliquo'modo: ideo oportet: vt in hac scientia faciamus ſciri naturam accidētis: 7 eius species: 7 qualiter ex accidentibus fiunt deſcriptiones: 7 faciamus cognosci dispositionē cuiuſqz ꝓdicamento: uz de accidentibus: 7 monſtrabimus accidentalitatē eius: qō potest putari eē ſubſtantia: 7 non est ſubſtātia: 7 faciemus ſciri ordines oium ſubſtantiaꝝ aliaꝝ poſt alias in eē ꝑ ꝓius 7 posterius. Et faciemus ſciri ſimiliter dispositiones accidentiū. Cōgruit ctiam huic loco. vt ſcias dispositionem vniuerſalis 7 particularis: 7 totius 7 partis: 7 qūo est eē naturarum vniuerſaliū: 7 ſi habent eē in ꝑticularibus 7 ſingularibus: 7 qūo est eſſe eoꝝ in anima: 7 ſi bñt eſſe ſeparatuz a ſingularib9 7 ab anima: 7 tūc ſcies dispositionē generis 7 ſpeciei 7 ſimiliuz. Sz qz esse ad ꝟ vt ſit cā vel causatū non eget naturale vt disciplinale vt aliqō aliorꝝ. ideo conueniens est: vt exequamur ꝟ loquēdo de cauſis 7 generibus 7 dispositōibus earū: 7 quomodo debet eē dispositio inter illas 7 causata: 7 faciam9 cognoſci differentiā inter principiū agens 7 cetera ab eo: 7 loquamur de actione 7 paſſione: 7 de differentia iter formam 7 finem: 7 de occaſionibus cuiuſqz earum: 7 ꝙ ipſe in omni ordine peruenit ad primā cām: 7 de differentia inter initiū 7 inceptionē. 7 deinde de ꝓius 7 posteri9: 7 de eo qō incipit: 7 modos 7 ſpecies eius: 7 ꝓpꝛietatē cuiuſqz ſpeciꝝ: 7 quid ꝓius natura. 7 quid posterius apud intelligentiam: 7 qualiter conuenit reſponderi negāti ꝟ: vnde ꝙ ex his fuerit ſnia ꝑbabilis: diuerſa tamē a vita: te cōtradicemus ei: ꝟ igitur 7 ſimile est ꝟnīs ad eē inq̄ tū est eē. Sed qz vnū parificat ad eē: ſequitur ēt: vt con-

B ſideremus de vno. Cū aūt ꝰsideraueri̇mus de vno oportebit ēt: vt ꝰsideremus de multo ad ꝟ vt ſciamus oppoſitionē que est inter vtrūqz: 7 tunc oportebit ēt: vt cōſideremus de nūero: 7 quā cōparationē habet ad ea q̄ ſunt: 7 quā cōpationē habet cōtinua q̄titas que est ei oppoſita aliq̄ mō ad ea que ſunt: 7 inducemus oēs ſuas falſas de ꝟ: 7 faciemus ſciri ꝙ nihil boꝝ est ſepatū: nec est ꝓm9 eoꝝ que ſunt: 7 ſtabiliemus accītale qō accidit numeri: 7 q̄titatibus continuis. ſicut figura ꝛc. ab his. Sz qz de ꝟnītibus vnum ſunt ſile 7 equale 7 conueniens 7 homogeneū ꝓfiguratio 7 cālitas 7 ldētitas. ideo oportet. vt loquamur de vnoquoqz iſtoꝝ: 7 de oppoſitis eorum: eo ꝙ compañ multitudini: ſicut diſſile non eiuſdē generis i equale diffiguratio 7 alietas oīno 7 diuerſitas: 7 oppoſitio cū ſuis ſpeciebus: 7 quid est vera cōtrarietas: 7 poſt ꝟ ꝓcedemus ad loquendū de inityꝝ eoꝝ que ſunt 7 ſtabiliemus ꝓmū ꝓincipiū: 7 qz est vna veritas in ynlimita te glozie: 7 notificabim9 quot modis est vnū: 7 quot modis est veritas: 7 qualiter ipſa ſcit oia: 7 qō ipſum est potens ſuper oia: 7 qs est ſenſus de ꝟ qō dicitur ſcire 7 poſſe: 7 ꝙ est dapſilis: 7 ꝙ ipſum est pax. ſ. bonitas pura diligenda, ꝓpter ſe: 7 ꝙ ipſum est vera ſuauitas: 7 apud ipſuz est vera pulchritudo: 7 deſtruem9 ſententias eoꝝ qui de eo dixerunt: 7 putauerunt ꝛria veritati. deinde monſtrabimus quomodo est comparatio eius ad ea que ab ipſo ſunt: 7 ꝙ primū est ex his que per ipſuz habēt: 7 quomodo ordinata ſunt per ipſum ea que ſunt primū. ſ. ſubſtantie angelice intelligibiles: 7 deide ſubſtātie angelice animales: deinde ſubſtātie circulares celeſtes. deide elemēta: poſtea generata ex eis: poſtea hō: 7 qūo ꝟ oia redeunt ad ipſum: 7 qūo est eis ꝓncipiū agens 7 ꝓncipiū ꝑficiēs: 7 que erit dispoſitio anime humane: poſtq̄ ſoluta fuerit ligatio que est inter ipſam 7 naturā: 7 quis ordo erit ſui eē: 7 inter ꝟ ſignificabimus magnitudinē gr̄e, ꝓbetice: 7 ōbitum noſtrū obediendi ei: 7 ꝙ ipſa debet eſſe a deo. deide de moꝛibus: 7 de operibus gbus egent aīe bñane cuz ſapientia ad ꝓmerendā futurā felicitatē: 7 faciemus ſciri qui ſunt digni felicitate. Et cū ꝓuenerim9 ad hūc locū ꝑficietur liber noſter auxiliante deo.

¶ Capz. VI. De aſſignatione rei 7 entis: 7 de eoꝝ ꝓmis diuiſionibus ad ꝟ vt exciteris ad intelligentiā eoꝝ.

A Dicemus igitur ꝙ ens 7 res 7 neceſſe talia ſunt ꝙ ſtatim ipz̄mtur in anima ꝓima impreſſione: que non acq̄ritur ex aliꝭ notioꝛibus ſe: ſicut credulitas q̄ habet ꝓima principia: ex quibus ipſa ꝓuenit per ſe: 7 est alia ab eis: ſed ꝓpter ea. Niſi. n. ꝓius ſubintrauerit animum. vel niſi fuerit itellectū: qō ſignificaꝭ ꝑ verbum. ſ. partem credulitatis: ad acquiſitionē non poterit cogniſci id qō ſignificatur per illā: q̄uis cognitio q̄ tranſit per animum: vel que intelligitur ex ſignificatiōe verbi: non ſit adducens. ſ. partem credulitatis ad acquiſitionem ſcientie que in natura boīs non est: ſcientie dico intelligēdi qō vult ſignificare loquēs: 7 qō itēdit. Qō aliquādo fit, ꝓpter res minus notas in ſe q̄ fit id qō vult fieri notum: ſed per aliquid aliud vel per interpretatōes aliq̄ fiunt notioꝛes. ſimilr in imaginatiōibus ſunt multa: que ſunt ꝓpr̄a imaginandi: que imaginātur per ſe. Sz cū voluerimus ea ſignare nō faciemus per ea certiſſime cogniſci ignotū: ſed fiet aſſignatio aliq̄ tranſitus ꝑ aliaz notꝛ vel ſigno: qō aliq̄n erit in ſe minus notuz q̄ illud: ſz per aliq̄ rem vel aliq̄ diſpōnem fiet notius in ſignificatione. Cum igitur frequentauerit illud nomē vel ſignuz: faciet animā percipere ꝙ illi intellectus tranſiēs p animam est illud qō vult intelligi 7 non aliud: q̄uis illō ſignum non faciat ſciri illud certiſſime. Si aūt eis imaginatio egeret alia precedenti imaginatione: procederet ꝟ in infinitum vel circulariter. ¶ Que aūt ꝓmptioza ſunt B ad imaginandū per ſeipſa ſunt ea: que cōmunia ſunt oībus rebus: ſicut res 7 ens 7 vnū 7c. Et ideo nullo mō potest manifeſtari aliqō boꝝ ꝑbatione: que non ſit circularis: vel per aliquid qō ſit notius illis. vnde quiſqz voluerit diſcutere de illis: incidet in volucrum. ſicut ille qui dixit ꝙ certitudo entis est hoc qō yl'est agēs yl' patiēs: q̄uis ꝟ diſio ſit entis: ſz tñ ens notius est q̄ agēs yl' patiēs.

Omnes enim homines imaginant̃ certitudinem entis: sed ignorãt an debeat esse agẽs vel patiẽs: qõ ꝛ mihi q̃q vsq; nũc nõ patuit: nisi argumentatione tm̃: q̃lis est ergo iste qui id qõ est mãifestũ laborat facere notũ per ꝓpria tatẽ; quã adhuc opꝰ est ꝓbari. vt ꝓtet esse illius. Similiter est ét ℔ qõ oꝛ ꝙ res est id de quo ꝑt aliquid ỹe enũciari: certe potest aliqd minus notũ esse q̃ res: ꝛ ỹe enũciari: minus notũ est q̃ res. Igitur qũo potest ℔ esse declaratio. Non.n.põt cognosci quid sit ꝑter aliqd vel vere enunciari nisi in agendo de vnoquoq; eaꝝ dicatur ꝙ est res vel aliqd vel qõ vel illud. ꝛ ℔ oĩa multiuoca sunt nomini rei. Qũo g̃ vere põt sciri res ꝓ aliqd: qõ non põt sciri nisi ꝓ eã: sed fortasse ℔ ꝛ ꝺsimile erit inuitio aliqua: nã cũ dicis ꝙ res est id de quo vere põt aliqd enunciari idẽ est q̃si diceres: ꝙ res est res. ℔ qua ỹe põt aliqd enunciari. naꝫ id ꝛ illud: ꝛ res eiusdẽ sensus sunt. Jaꝫ igitur posui sti res in diffinitione rei: q̃uis nos ꝺnon negamus ꝙ ℔ ꝛ ꝺsilia cũ sint viciosa: tñ aliqua designatio rei sunt. Dico g̃ ꝙ intentio entis: ꝛ intentio rei imaginãtur in animab⁹ due intentiones: ens vero ꝛ aliquid sunt nomina multiuoca vnius intentionis. Nec dubitabis: quoniam intentio istoꝝ non sit iam ipressa in aia legentis hunc libꝝ. Sed res ꝛ gcqd equipollet ei. significat etiã aliqd aliõ ĩ oĩbus liguis. vnaq̃q; n. res habet certitudinẽ qua est id qõ est. sicut triangulus habet certitudinẽ qua est triãgulus: ꝛ albedo habet certitudinẽ qua est albedo: ꝛ ℔ ẽ qõ fortasse appellamus esse ꝓpꝛiꝫ. nec intendimus per illõ nisi intẽtionẽ esse affirmatiui: qꝛ vbũ ens signat ẽt mltas intẽtiones: ex qbus est certitudo qua est vnaquęq; res: ꝛ est sicut esse ꝓpꝛiũ rei. ¶ Redeamus igitur ꝛ dicamus ꝙ de his que mãifesta sunt est ℔ ꝙ vnaquaq; res bꝫ certitudiné ꝓpꝛiã q̃ est eius quiditas. ꝛ notꝫ; ẽ ꝙ certitudo cuiusq; rei que est ꝓpꝛia ei est ꝓter eẽ qõ multiuocũ ẽ cũ aliquid. Qm̃ cũ dixerꝛ ꝙ certitudo talis rei est in singularibus vel ĩ aĩa vel absolute. ita vt cõicet vtriq;: erit tunc ℔ intentio apprehensa ꝛ intellecta. Sed vũ dixeris ꝙ certitudo huius vel certitudo illius est certudo: erit superflua enunciatio ꝛ inutilis. Si autẽ diceres ꝙ certitudo huius est res: erit etiaꝫ ℔ enunciatio inutilis ad id qõ ignorabamus. Qõ igitur vtilius est dicere ℔ est. scilicꝫ vt dicas ꝙ certitudo est res. sed ℔ res intelligitur ens. sicut si diceres ꝙ certitudo huius est certitudo que est. Cũ.n. dixeris ꝙ certitudo de.a. est aliqua res: ꝛ certitudo de.b. est aliqua res. non erit verũ. nec acquiret aliquid nisi ꝑ posteris in aĩa tua: ꝙ vna eaꝝ ẽ res ꝓpꝛie diuersa ab alia re. ſic̃ si diceres ꝙ certitudo de.a. est certitudo. ꝛ certitudo de.b. est alia certitudo. si autẽ non fuerit ℔ ꝑpositus: ꝛ ℔ coniunctio vtriusq;: non scietur quid sit res eiꝰ: cuius querimus intentionẽ: nec separabitur a cõcomitãtia intelligendi ens cũ illa vllo modo: quoniã intellectus de essente semper comitabitur illã: qꝛ illa. ſ. res habet eẽ vel in singularibus vel in estimatione vel intellectu. Si aũt non est ita: tunc non esset res: qꝛ non dicitur res nisi id de quo aliquid dicitur vere. ¶ Deinde qõ oꝛ cũ ℔ qõ res potest eẽ id qõ nõ est absolute. debemꝰ log de ℔. ſi.n. intelligitur nõ esse id qõ nõ est in singularibus ℔ ꝑt concedi ꝙ sit ita. põt.n. res bꝛe eẽ in intellectu: ꝛ nõ esse i exteriozibus. Si autẽ aliud itelligitur ꝑter ℔ erit falsuꝫ. nec erit enunciatio vllo modo: nec erit scita: nisi qꝛ ẽ imaginata in aĩa tantũ. Sed vt imagietur in anima tali forma que designat aliq̃ rem exterioꝝ non: nec potest enũciari: eo ꝙ enunciatio semper est de eo qõ certificatũ ẽ in intellectu. vnde de non esse absolute non enunciatur aliquid affirmatiue. Sed si enunciatur aliqd negatiue etiã certe iam posuerunt ei esse aliquo modo in intellcũ. Nra autẽ; dictio. ſ. est. continet in se designationẽ. Designari vero non cẽ: qõ nullo modo habet formã in itellectu. im possibile est. qũo enim de non esse potest enunciari res: Sensus.n. nostre dictionis ꝙ non est tale est ꝙ talis dispositio aduenit in non esse: nec est differentia inter aduenire ꝛ eẽ. ꝛ ideo idẽ est quasi diceremus ꝙ ℔ proprietas habet eẽ in non eẽ. Dicemus igitur: qꝛ id qõ dicit de non eẽ: ꝛ predicaꝛ de eo necesse est. vt vel sit ꝛ habeatur ante eẽ: vel non sit. nec habeatur ante non eẽ. Si autẽ fuerit: ꝛ habeaꝛ añ nõ eẽ: tunc non põt eẽ: quin vl sit in se aliqd vel nihil. Si vero fuerit in se aliqd. tunc non eẽ habebit ꝓpꝛietatẽ que est. Si vero ꝓpꝛietas fuerit aliqd. tunc id de quo illa dicitur erit aliquid sine dubio. ergo nõ eẽ erit aliquid. ꝛ ℔ est impossibile. Si aũt proprietas illa fuerit nihil. tunc id qõ nihil est in se quomodo erit in aliq̃: qm̃ qõ nihil est in se impossibile est eẽ in aliquo. potest autẽ eẽ. vt id qõ est aliquid in se nõ sit in alio. Si vero forma non fuerit in non eẽ: tunc remota est forma a non eẽ. Cũ autẽ; remouerimus formam a non esse erit oppositum huic. Jam igitur forma erat in eo. ꝛ ℔ est fallsum. Nec dicemus nos habere scientiaꝫ de non esse nisi ꝙ intentio habetur in anima tantuꝫ. Credulitas vero que cõtingit est de ℔ ꝙ imaginamur ipsiꝫ eẽ in aĩa tantũ. Sed ꝙ in nã huius sciri est posse habere cõparationẽ ad itellectũ ad exteriora in illa hora certe ℔ non est. Igitur qõ nõ ẽ absolute non erit scitũ post illã. Sed apud homines qui tenent banc ſniam ſm qõ scitur ꝛ annunciatur de illo. ſ. non eẽ: sunt res que non bñt ſmilitudinẽ cũ eo qõ ꝺbẽt loqui de nõ esse. Qõ qui scire voluerit legat in anima ỹba eoꝝ que non merentur inſpici. Jlli aũt nõ inciderũt in errozẽ illũ nisi ꝓpter ignorantiã suaꝫ de ℔ ꝙ enũciationes non sunt nisi ex intentionibus que habent esse in anima: q̃uis sint de non esse: ita tamen vt enũciatio fiat de illis ſm ℔ ꝙ habent comparationeꝫ aliquã ad singularia. ỹ. g. Si dixeris ꝙ resurrectio erit: intellexisti resurrectionem ꝛ intellexisti erit. ꝛ predicasti erit: qõ est in anima de resurrectione. Sed ℔ intentio non potest esse vera: nisi de alia intentiõe intellecta etiaꝫ que intelligatur: vt in hora futura de ea dicatur intentio tertia intellecta que est intentio. ſcꝫ est. ꝛ ſm banc considerationeꝫ ſimiliter est in ꝓterito: manifestuꝫ est igitur: quia id qõ enunciatur de eo. ſ. nõ esse. necesse est: vt aliquo modo habeat esse in anima. enunciationes enim re vera non sunt: nisi per id qõ habeat esse in anima: ꝛ ſm accidens sunt per id qõ est in exteriozibus. Jam igitur intellexisti nunc q̃liter differant: ꝛ id qõ intelligitur de esse: ꝛ qõ intelligit̃ de aliquid: q̃uis ℔ duo sint comitantia. ¶ Significatũ est tamen mihi esse homines qui dicunt ꝙ aliquid est aliquid: q̃uis nõ habeat esse: ꝛ ꝙ aliquid est forma rei que non est res: nec que est: nec que non est: ꝛ ꝙ quevl qõ nõ significant res. Jsti aũt non sunt de vniuersitate eoꝝ qui cognoscunt. Quos cũ coegerimus discernere inter ℔ verba ſm intellectũ suũ detegent̃. ¶ Dicemus igit̃ nũc qõ q̃uis ens. sicut scisti non sit genus: nec predicatũ eq̃liter de his que sub eo sunt. tamen est intentio in qua cõueniunt ſm ꝓrius ꝛ posteriꝰ: ꝓrimũ autẽ; est quiditati: que est in substãtia. deinde ei que est post ipsum: post q̃; autem vna intentio est ens ꝑ ℔: qõ assignauimus: seq̃t illud accidẽtalia: que ei sunt ꝓpria. sicut supra docuim⁹. ꝛ ideo eget aliqua scientia in qua tractet de eo: sicut omni sanatiuo necessaria est aliqua scientia. ¶ Difficile est autem declarare dispositionem necessary ꝛ possibilis ꝛ impossibilis certissima cognitione nisi per signa. Quicquid enim dictum est ab antiquis de ostensione istorum in pleriſq; reducitur ad circularem: eo ꝙ ipsi sicut

nosti in logicis cū volunt diffinire possibile assumunt in eius diffinitione necessariuz vel impossibile:nec hīt aliū modum nisi hūc.Cū aūt volunt diffinire necessariū assumunt in eius diffinitione possibile vel impossibile. ⁊ cuz volunt diffinire impossibile assumunt in eius diffinitiōe necessariū vel impossibile.verbi gratia. Cum diffiniunt possibile dicunt aliqū q̄ est non necessarium:vel q̄ ipm est.qō non est in presenti:cuius tñ esse in quacunq; posteris hora futura non est impossibile. ¶ Deinde cū volūt diffinire necessariuz:dicūt q̄ necessariū est.qō nō ē possibile poni nō esse: vel q̄ id est qō si aliter pōitur q̄ est: est impossibile.sic igitur accipiunt in diffinitiōe eius aliquando possibile aliqū impossibile.⁊ in diffinitiōe possibilis accipiunt impossibile vel necessariū.Deinde cū volunt diffinire impossibile accipiunt in eius diffinitiōe necessarium dicentes q̄ impossibile est id qō est necessariū non esse:vel ponunt possibile dicentes. q̄ nō est possibile esse.⁊ aliqui doctores legis sequunt B.Similiter etiā dicunt q̄ impossibile est id qō non est possibile esse vel id qō necesse est non esse:⁊ q̄ possibile est qō nō est impossibile esse vel non esse.vel q̄ non est necesse esse vel nō esse. B aūt totum sicut cum vides.manifeste circulare est.Sz detectio huius manifeste in B qō iam nosti in analeticis q̄ ex his tribus id qō dignius est intelligi est necesse:qm̄ necesse significat vehementiam essendi.esse vero notius est q̄ non esse.esse enim cognoscitur per se. Non esse vero cognoscitur per esse aliquo modo. Cum aūt nota fecerimus tibi B omnia tunc erit tibi certa destructio sententie illius qui dicit q̄ non esse reducīt:qz ipsum est de quo primū annunciat esse. Non esse aūt cuz reducitur dz esse differentia inter ipsum ⁊ id qō est tale.si inueniret aliud vice eius ⁊ si fuerit tale quale illud tunc non est ipsum. Non est enim illud qō priuatū erat ⁊ in dispositione priuationis erat B aliud ab eo.Igitur non esse iam fit eē ex modum quē ante assignauimus.Cum aūt non esse reductum fuerit oportebit vt omnes ppietates quibus erat id qō erat reducan tur.Sed de ppietatibus eius est hora eius.Cum aūt reduxeris horam eius tunc non eē erit non reductum:qz reductum est id qō inuenīt in secunda hora.Si enim non esse fuerit tale. vtin eius reductione reducant omnia priuata que fuerunt cum eo ⁊ hora tūc ipsum vel est aliquid qō habet certitudinem esse quo iaz priuatuz est:vel conueniētia essendi aliquod accidentiū sicut notum est ex intentione eoruz.Igitur potelt esse vt reducat hora ⁊ dispositiones ⁊ tunc non erit hora ⁊ hora ergo nec erit reductio.quamuis intellectus effugiat B ne inquirat eius probationem.quicquid enim dicitur de B est extra viam doctrine.

¶ Caplm. VII. De initio loquēdi de necesse esse ⁊ de possibile esse:⁊ q̄ necesse esse non habet causam:⁊ q̄ possibile esse est causatum:⁊ q̄ necesse esse nulli est coequale in esse:nec pendet ab alio in esse.

REdeamus ad id in quo eramus ⁊ dicimus q̄ necesse esse ⁊ possibile esse vnūquodq; habet ppietates. Dicemus igitur q̄ ea que cadunt sub eē possunt in intellectu diuidi in duo. Quoz vnum est q̄ cum cōsideratum fuerit per se eius esse non est necessarium:⁊ palam est etiam q̄ eius esse non est impossibile.alioqain nō cadet sub esse.⁊ B est in termino possibilitatis.alterum est.q̄ cuz consideratuz fuerit per se eius esse erit necesse.Dicemus igitur q̄ necesse esse per se non habet causam:⁊ q̄ possibile esse per se habet causam:⁊ q̄ necesse esse p se est necesse omnibus suis modis: ⁊ q̄ impossibile est vt esse eius qō est necesse etiam sit coequale ad esse alterius.ita vt vnūquodq; eorum sit equale alteri in necessitate essendi vel comitet.⁊ impossibile est etiā vt esse eius quod est necesse eē cōiungat ex multitudine: ⁊ impossibile est etiam vt in certitudine quā habet necesse est cōmunicet ei aliquid aliud. Cō cum certificaueri mus sequetur q̄ necesse eē non est rel;.nec mutabile nec multiplex nec cōmnnicat ei aliquid aliud in suo esse qō est ei proprium. ¶ Oz autez necesse esse non habet cām manifestuz est.Si enim necesse eē haberet causam sui eē profecto eius esse esset per illam. Quicquid aūt est cuius eē est p aliquid cuz consideratuz fuerit per se non habebit eē necessarium.quicquid aūt consideratum p se sine alio nō habet eē necessariū non est necesse eē p se.vñ constat q̄ si necesse eē p se haberet cāz pfecto non eēt necesse eē p se.manifestū est igit q̄ necesse eē nō habet causaz. ¶ Et pater etiā ex B q̄ impossibile est vt aliquid idem sit necesse eē p se ⁊ necesse eē p aliud.si eniz eius eē eēt p aliud tunc ipossibile eēt illud inueniri sine illo alio. Impossibile igitur eēt inuentri necesse eē p se. Si enim esset necessarium per seiam haberet eē:⁊ illud aliud nihil ageret ad illud eē necessarium.quicquid eniz est:ad cuius eē agit aliud:eius eē nō est necessariū in se. ¶ Quicqd aūt possibile est consideratū in se eius eē ⁊ eius nō eē vtrūq; est per causam.Cum eniz habuerit eē tunc iaz acquisitū est sibi eē discretuz a non esse. Cum vero defierit eē iā acquisitum est sibi nō eē discretuz ab eē.Igitur non potest eē quin vtrūlibet istorum duoz acquiratur sibi ab alio a se vel nō ab alio a se.Si aūt acquiratur ab alio a se tūc illud aliud est cā.Si vero etiā acquirat ab alio a se:manifestū est aūt q̄ quicqd post non eē habet eē iaz appropriatum est per aliquid qō sibi aduenit ab alio a se. Silr ⁊ in nō eē:tunc ad appropriandum sibi vtrūlibet id qō ipsum est.vel est sufficiens vel non sufficiens.Si autem id qō est sufficiens est ad appropriandum sibi vtrūlibet illorum duum.ita vt sit aliquod illorum duuz.tunc illud est necessariū sibypsi p se. Jam aute posituz erat non eē necesse.Igitur B est inconueniens ⁊ impossibile.Si aūt id qō est non est sufficiens ad acquirendū sibi vtrūlibet. sed per aliquod aliud adiunctuz est sibi est id qō est tūc eē illius est ex eē alterius a se.quo eget ad eē ⁊ sic illud ē. Igitur habet causam ⁊ oīno non habebit aliquod duum acquisitoz per seipsum.sed p cām. Intentio eniz essendi est ex cā q̄ est cā eēndi ⁊ intentio nō eēndi est ex cā q̄ est priuatio cause intentionis eēndi sicut scisti.Dicemus igitur q̄ oportet illud fieri necessarium eē p cāz:⁊ respectu eius.Si.n.non fuerit necessarium eē existēte eēntia cause ⁊ cōparatione eius erit etiam possibile.vnde bene pōt concedi illud eē ⁊ nō eē non appropriatū aliquo illorum duoz:⁊ B ite; eget vt sit aliquid tertiū p qō assignetur ei eē post nō eē.vel post eē nō eē.cum causa habuerit eē.est ergo illud alia causa:⁊ sic itur in infinitū: ⁊ cū B nō erit ei appropriatū eē nec acquiret ei eē:⁊ B est absurdus. Non ob B tm̄ q̄ cause erunt in infinitū B aūt dubium est B ad remouēdum sed ob B qō nōduz habet p qō appropriet. Jā aūt positū est illud hīc eē. Igit manifestū est q̄ quicquid possibile est eē nō hz eē nisi cū necessariuz est respectu sue cause. Dicemus etiā eē possibile vt ei qō est necesse eē sit cōpar aliud necesse esse:ita vt B simul habeat eē cum illo:⁊ illud simul habeat eē cū isto.nec vnū eoz; sit cā alterius.sz sicut coequalia in comitātia cēndi.Cū eniz cōsiderata fuerit eēntia vniuscuiusq; eoz; p se sine alio nō pōt eē quin sit necessarium p se.vel nō necessariuz p se.si aūt fuerit necessariuz p se non pōt esse quin vel habeat etiā necessitatē respectu sui cum scdo ⁊ tūc erit illud necesse eē p se ⁊ necesse eē propter aliud a se:⁊ B est friuolū

ſicut ſupra oſtendimus vel nō hꝫ neceſſitatē ꝑpter aliud ita vt eius eē nō debeat ſequi ex eē alterius nec comitet illud. nec eē eius pendeat ex eſſe alterius. ita vt boc non habeat cē niſi ꝛ alterꝫ habuerit eſſe. Si aūt nō fuerit neceſſarium ꝑ ſe oportebit: tunc vt reſpectu ſui ſit poſſibile eē ꝛ reſpectu alterius ſit neceſſe cē: ꝛ impoſſibile eſt etiaꝫ quin illud aliud vel ſit ſil'r vel non ſit ſil'r. Sed ſi illud aliud fuerit ſil'r: tunc non poteſt eē quin neceſſitas eē bius ſit ex illo: cum illud ſit in termino poſſibiliter eēndi: vel in termino neceſſario eēndi. Si autez neceſſitas eēndi huius fuerit ex illo cum illud fuerit in termino neceſſario eēndi: ꝛ non ex ſe nec ex termino contingente ſicut ſupradiximus. ſed ex illo qō eſt ex ipſo ꝛ neceſſitas eē bius fuerit conditione neceſſitatis eēndi illius cum illo qō acquirit poſtea ex neceſſitate eēndi poſteritate eēntiali. tūc nō acquireē neceſſitas eēndi illo mō. ſi aūt neceſſitas eēndi huius fuerit ex illo cum illud fuerit in termino poſſibilitatis. tūc neceſſitas eēndi huius erit ex eēntia illius: ꝛ illo exiſte in termino poſſibilitatis acgrēte huic neceſſitatē eēndi nec acgrere ab iſto terminū poſſibilitatis. ſz neceſſitatē. Igit cā huius erit poſſibilitas eēndi illius: cū hꝫ nō ſit cā illius. erunt igit nō coeq̄lia cū vnūqdqꝫ eoꝝ ſit cā ꝑ ſe. ꝛ cātū ꝑ ſe. Deinde ꝓtinget etiā aliud q̄ cū poſſibilitas eēndi illius fuerit cā neceſſitatis eēndi. tunc eē illius non pendebit ex eē illius. ſed ex poſſibilitate eiꝰ. Igitur oportebit vt eē huius ſit ſimul cum nō eſſe illius. Jam aūt poſuimus illa coequalia. tūc hꝫ eſt impoſſibile. Igitur nō eſt poſſibile: vt ſicut coequalia in eſſe. ita vt nō pēdeat ex cā extrinſeca. ſed oportet vt vnū eoꝝ ſit ꝑmuꝫ per ſeipſum. ꝛ ſit ibi cā extrinſeca q̄ faciat vtrūqꝫ neceſſario eē neceſſitate pendenti inter ſe: vel faciat neceſſarium pēdere neceſſitas vtriuſqꝫ. Reliquoꝫ aūt non ē neceſſe: vnum eē ex altero: ſed cum altero. Oꝛ aūt facit illa duo eē neceſſario eſt cā que ꝓiūgit illa vel ét due materie vt duo ſubiecta de qbus illa predicanꝫ. Non autem eē duarum materiaꝝ vel duoꝝ ſuboꝝ tm ſufficit ad hꝫ: ſed eē triū qō ꝓiungit illa: ꝛ hꝫ eſt qm non pōt eſſe quin eſſe ꝛ certitudo vniuſcuiuſq; duoꝝ vel ſit eē cū alio: ꝛ tunc eē eius per ſe erit non neceſſarium. igit erit poſſibile. Jtaq; erit cātuꝫ: ꝛ etiā ſicut diximus q̄ cā eius nō eſt comitās illud ineē: ꝛ ita cā eius erit aliud: ꝛ tūc illud ꝛ aliud nō erūt cā habitudinis q̄ eſt iter illa: ſed illud aliud vel non ſit eē cū alio. igit hꝫ eē cū alio. erit aliquid nouiter aduenies ſup ſuuz eē ꝓprium ꝑs illud: ꝛ etiā eē qō eſt ex parte eius nō erit ex comitantia inquātum ſunt comitantia. ſed ex cā ꝓpiece dēte ſi ipſum fuerit cauſatū. Tunc g̃ ipſuz eē eius aut erit ex ſuo comite non inquātū eſt coines: ſed inquātū eſt eſſe ſui comitis qō eſt ei ꝓpriū: ꝛ ita non erunt comitantia. ſed cā ꝛ cauſatum. ꝛ comes eius erit etiā cā habitudinis eſtimatiue inter ea. ſicut pater ꝛ filius aut erit comitanter. ſz hꝫ q̄ nullum eorum eſt cā alterius: ꝛ habitudo erit neceſſaria ad eē eoꝝ. Igit̄ ꝓma cā habitudinis erit res extriſeca facies eē duas eēntias eorum ſicut ſciſti ꝛ habitudo erit accidentalis. vnde non erit ibi comitanter niſi ꝑ accidens ſeparabile vel inſeparabile. Sz hꝫ eſt aliud ab eo in quo ſumus. habitudo autem que eſt per accidens erit cauſa ſine dubio. vnde ſm comitantiā erunt vtraq; cauſata: ꝛ ita nullum eoꝝ eſt neceſſarium eſſe per ſe.

¶ Caplm. VIII. Oꝛ neceſſe eſſe vnum eſt.

Jcemus etiam q̄ neceſſe eē debet eē vna eēntia. ſinaūt ſint multe. Igitur vnaqueq; caꝝ erit neceſſe eē. Neceſſe eſt aūt vt vnūquodq; coꝝ in certitudie ſue eſſentie vel non differat ab altero aliquo modo vel differat. Si aūt non differt vnū ab alio in itellectu ſue ꝓprie eſſentie. Differt tn̄ ab eo ꝑ hꝫ q̄ hꝫ non eſt illud. hꝫ enim differētia eſt ſine dubio. ꝓfecto vnū differt ab alio in eo qō eſt ꝑter intellectuꝫ eēntie. Intellectus. n. eēntie que eſt in eis non eſt diuerſus. Sed eſt adiunctuꝫ ei aliquid per qō factū eſt hꝫ vel in hꝫ: vel eſt adiunctum ei aliquid per qō eſt hꝫ vel in hꝫ. Nec illud eſt adiunctū alteri. ſed eſt ei adiunctum per qō factuz eſt hꝫ vel q̄ hꝫ eſt hꝫ ipſum: ꝛ hꝫ eſt appropriatio aliqua. ſ. ipſa intentio ꝑ quaꝫ eſt inter ea diuerſitas. Igitur vnūquodq; eoꝝ differt ab altero per eam. nec differt ab altero in intentione ipſius eēntie. ſed ꝑ vires earum que ſunt ipſamet intentio. Sz coniunctio intentionis ſunt accidentia: ꝛ cōſequentia nō eēntialia: ꝛ hꝫ ꝑtia vel accidūt ex certitudine eſſe rei. inquātū eſt ipſa certitudo: ꝛ tunc oportet vt aīa ꝓueniāt in ea. Jam autem poſuimus ea differre in illa. igitur conueniunt ꝛ differunt in eiſdem: qō eſt inconueniens. vel accidunt ex cauſis extrinſecis nō ex ipſa ſua quidditate: ꝛ tūc ſi non eēt cā illa non differrent. Igitur ſi nō eēt cā illa eſſentie eēnt vna vel non eēnt vna. Igitur ſi nō eēt cā illa. tūc nec hꝫ ꝑ ſe ſolum eēt neceſſe eē: nec illud ꝑ ſe ſolū eēr neceſſe eē. g̃ neceſſitas eēndi vniuſcuiuſq; eoꝝ ꝓpria ꝛ ſolitaria eſt acquiſita ab alio a ſe. Jam autem dictum eſt q̄ quicquid eſt neceſſarium eē per aliud a ſe non eſt neceſſarium eē per ſe. imo in diffinitione ſue eēntie eſt poſſibile eē. vnde vnūquodq; eoꝝ non eſt neceſſarium eē per ſe. ꝛ poſſibile eē per ſe: qō eſt inconueniens.

Ponamus autem illa differre in aliquo inherente poſtq̄ conueniunt in intentione eēntie. igitur impoſſibile eſt quin illud in quo differūt vel ſit eis neceſſariū ad neceſſitatē eēndi vel nō ſit. Si aūt fuerit neceſſariū ad neceſſitatē eēndi. manifeſtū eſt tunc oportere vt cōueniant in eo quicquid eſt neceſſe eſſe. Si autem non eſt neceſſarium neceſſitate eēndi. tunc neceſſitas eēndi ab eo ſine illo eſt ſolitaria neceſſitas ſui eſſe. Illud vero eſt aduenies ei accidentaliter ꝛ adiunḡt ei poſt plenitudinem neceſſitatis ſui cē. Jam autez oſtendimus boc eſſe abſurdum. igitur impoſſibile eſt vt differāt in aliquo. ¶ Oportet autē vt adhuc addamus ſuper hꝫ manifeſtationē alio mō: hꝫ eſt: q; impoſſibile eſt neceſſitatē eēndi diuidi in multitudinē niſi vno duoꝝ modoꝝ. ſ. aut diuidi ꝑ differētias aut ꝑ accidentalia. Jaz aūt notū eſt q̄ differētie non recipiunt in diffinitione eius q̄ ponitur vt genus. igitur ipſe non acquirunt generi certitudinē: ſed acquirūt ei eſſe in actu ſicut rōnale. rōnale autē nō acquirit aīali itētionē alitatis. ſz acquirit ei eē in effectu per ſucceſſionē eēndi ꝓprie. oportet igitur vt differētie neceſſitatis eēndi: ſi forte ſunt alique nō acgrāt neceſſitati eēndi certitudinē neceſſitatis eēndi ſed acgrant ei eē in effectu: ꝛ hꝫ eſt abſurdum duobus modis. vno q̄ certitudo neceſſitatis eēndi non eſt niſi ipſiſſimilis non eēndi. non ſicut certitudo alitatis que eſt intētio ꝑter neceſſitatē eēndi: ꝛ eſt eē comitans illam ꝛ ſupueniens illi ſicut ſciſti. vnde acquiſitio neceſſitatis neceſſitati eēndi eſt acquiſitio conditionis de certitudine ſue neceſſitatis Jam autem prohibuimus hꝫ concedi inter differētiam ꝛ genus: alioquin ſequereē q̄ certitudo neceſſitatis eēndi ad boc: vt eēt in effectu penderet ex alio donec ei neceſſitatem. Igitur ſumm eſſe illius intentionis qua res eſt neceſſe eē eſſet ex alio. Nos autem loquebamur de neceſſe eē per ſe. g̃ res eēt neceſſarium eē per ſe: ꝛ neceſſarium eē per aliud: qō iam deſtruximus. manifeſtuz eſt igit q̄ neceſſitatē eēndi diuidi ꝑ illa non eſt ſic diuidi genus per dīas. manifeſtū eſt etiā q̄ intētio qua itelligitur neceſſitas eēndi nō pōt eē intentio generalis que diuidatur per

differentias vel per accidentia. restat igitur vt sit intētio specialis. Dicimus autem esse impossibile vt eius specialitas predicetur de multis. Singularia enim cuiuslibet speciei postq̄ non sunt diuersa in intellectu essentie sicut supra docuimus. tunc vnum sunt in eo. sed debent eē diuersa accidentibus. Jam autem ostendimus hoc nō posse esse in necessitate essendi. ¶ Possumus etiam ꝑ idem ostendere alio modo breuiter. sed reducetur ad id qđ iam diximus. Dicemus igitur q̄ necessitas essendi si fuerit ꝓprietas alicui in quo est vel ex necessitate ipsa erit in illo ꝓpriato: & tunc necessario alterum eoꝝ erit ꝓprietas: & sic impossibile erit illam esse in alio ꝓter illud. vnde oportebit vt sit in illo solo aut erit in illo possibiliter non ex necessitate: & tunc oportebit vt ꝑ res sit non necesse eē per se. Jam autez ipsa erat necesse esse per se. Igitur hoc est inconueniens. igitur necessitas essendi nō est nisi vnitantum. ¶ Siquis autem dixerit q̄ eam esse ꝓprietatem huius non prohibet illam esse ꝓprietatem alterius eam. n esse ꝓprietatem alterius non remouet eam debere esse ꝓprietatem huius. dicemus quia per hoc: q̄ dicens q̄ necessitas eēndi cum assignatur ꝓprie illi rei inquantum est illius non considerat esse alterius. intelligitur q̄ nō est ꝓprietas alterius ipsamet: sed cōsimilis eius. quoniam ipsa nō debetur nisi illi soli. Uel dicemus aliter q̄ postq̄ vnuꝫ eoꝝ est necesse eē. tunc vel illud ipsum erit vnū tantū. & tunc quicquid est necesse est erit idem ipsum & nō aliud ꝓter ipsum: vel ipsum esse necesse esse. erit aliud q̄ ipsum esse ipsum: & tunc coniūctio eius quod est ipsum est ipsum cuꝫ necesse eē. vel erit ꝑ seipsaꝫ vel per causam aliam ꝓter se & occasionem facientes illud necesse esse. Si autem fuerit per seipsum q̄ ipsum est necesse eē. Tunc quicquid est necesse eē erit idipsum. Si vero fuerit per causam & occasionem facientem illud eē: tunc de hoc q̄ ipsum est idipsum: erit occasio. & ꝓprietas sui esse solitary erit causa. Igitur erit causatum. qđ est inconueniens. Sed quia necesse est vnum eē in nomine. non sicut species sub genere: & vnum est numero. nō sicut indiuidua sub specie. sed est intētio que designat illud tātum suo nomine. in cuius eē nihil aliud sibi communicat. Super hoc autem alꝫ adhuc addemus explanationez. ideo non est multiplex. he igitur sunt ꝓprietates quibus appropriatur necesse eē. ¶ Eius autem qđ est possibile eē iam manifesta est ex hoc ꝓprietas. s. quia ipsum necessario eget alio qđ faciat illud eē in effectu. quicquid enim est possibile eē respectu sui semper est possibile eē. sed fortassis accidet ei necessario eē per aliud a se. Istud autem vel accidet ei semper vel aliquando. Jd autez cui aliquando accidit. debet habere materiam cuius eē precedat illud tempoze: sicut iam ostendemus. Sed id cui semper accidit eius quidditas non est simplex. Qđ eniz respectu suipsius habet aliud est ab eo qđ habet ab alio a se. & ex his duobus acquiritur ei eē id qđ est: & ideo nihil est qđ omnino sit expoliatū ab omni eo qđ est in potētia & possibilitate respectu suipsius nisi necesse esse.

¶ Capitulū. IX. In quo ostenditur quid sit veritas & certitudo: & defenduntur prime premissozum in propositionibus verissimis.

VEritas autem intelligitur: & eē absolute in singularibus: & intelligitur eē eternum: & intelligitur dispositio dictionis vel intellectus qui signat dispositionem in re exteriori cum est ei equalis. Dicens eniz hoc dictio est vera: & ꝫ sententia est vera. igitur necesse est id qđ per seipsum est veritas semper. possibile vero est veritas ꝑ aliud a se: & est falsum in seipso. quicqd igit est ꝓter necesse eē qđ est vnum. falsum est in se: veritas autē que adequaꝫ rei illa est certa: sed ē certa vt puto respectu sue cōparationis ad rem: & est veritas respectu comparationis rei ad ipsam. ex dictionibus autez veris illa est digni oz dici vera: cuius certitudo est semper. Sed que dignioz est ad ꝑ est illa: cuius certitudo est prima: & nō per cām. prima vero omnium dictionuz certaꝫ ad quā pducitur. quicquid est ꝑ resolutionē: ita vt dicatur potētia vel effectu de omni qđ ꝓbatur cuiꝫ per ipsam ꝓbatur sicut iam ostēdimus & libro demōstrationū est cū iter affirmationē & negationē nō est mediū. & ꝑ ꝓprietas nō est de accidētalibus alicuius rei nisi de accītalibus eē inquātū hꝫ cē cōiter in oi qđ est. & sophīcus cū negauerit ꝑ nō negabit nisi vt lingua ꝺicēdo: vl qz accidit ei simulatio ꝑ quā nō intellexit extremū ꝺictionaꝫ: vt ꝑ errozē aliquē qui sibi ꝓtingit: qm̄ nō intellexit dispōnes & ꝺitiones earum. Deinde opilare os sophici: & īstruere erroneū nō est vllo mō nisi ꝓhī ꝼm modū demōstratiōis: q̄ tū demōstratio aliquis modus est argumētatiōis: cuius iudiciuꝫ ꝓcedit. Ipsa vero argumētatio nō est in se argumētatio cuiꝰ iudiciū debeat ꝓcedi: ſz est argumētatio in cōparatiōe: qm̄ argumētatio cuius iudiciū ꝓcedit duobus modis est. s. aut argumētatio in se: & ꝑ est cuius ꝓpōnes sunt certissime in seipsis: & apud sapiētes sunt notiozes ipsa ꝓclone & cuius ordinatio est ordinatio ꝓcludēs aut est argumētatio talis. s. ex cōparationē. vz. qz dispō ꝓpōnū talis ē apud aduersariū q̄ ea ꝓcedet: q̄uie id certū nō sit vel est certū. ſz ꝓpō nō est notior ꝓclone qua nondū ꝓcessit. fit igit ei ordinatiōe vel absolute nō vel verisilis. & ꝺo iam est ei argumentatio: qm̄ cū ꝓpōnes ab eo ꝓcedunt. sequit ide aliquid. ꝑ est igitur argumentatio inquātū est sic. sed cum nō sequit ex ꝑ vt ois argumētatio sit argumētatio cuius iudiciū ꝓsequaꝫ ꝓpter ꝑ q̄ ipse iudiciū eius ꝓcessit. Cum vero iudiciū eius nō ꝓcedit: est tū argumētatio: eo q̄ iudicaꝫ in eā tale qđ: qđ si ponerē & ꝓcederē sequeretur. Sed qz nondum est ꝓcessum nō est secutū eius iudiciuꝫ. Et isti sunt duo modi sicut nosti. Igit argumētatio in qua sequit iudiciū eius ꝑ seipsam est illa cuius ꝓpōnes per se ꝓcedunt & ante ꝓclonē. argumētatio vo q̄ est ſz cōparationē est illa cuiꝰ ꝓpōnes ꝓcedit aduersarius. & ideo sequet illi ꝓclo: & qđ mirabile est sophīcus etiā eius intētio ē vt sibi satisfaciat necessario iducit ad vnum ex his duobus. s. vt vel cesset & gesçat vel agnoscat sine dubio ex istis rebus sibi eē ꝓclusum. ¶ Remediū vero erronei est vt soluatur sibi simulatio. Qm̄ erroneus ille nō incidit in hoc nisi vel qz videt ꝺrietatē eē iter ꝑcipuos & plures: & videt qz sententia vnius opposita est sententie alterius. qđ reputat illi equalē. & ideo dictio vnius nō est potioz apud euz ad credēdum q̄ dictio alterius. vel qz audit verba precipuoꝝ quoꝝ auctozitas magna est que non recipit sensus eius statim cum dicunt. sicut sunt verba illius qui dicit. Oē non est possibile aliquid bis videri. sed nec etiā semel: eo q̄ nulla res hꝫ esse in se nisi in relone. que tūc non est longe q̄n turbet ille qui nouiter audit hanc dictionē. vel quia iam multe sunt apud eum argumentationes oppositaꝝ conclusionum: quaꝝ vnam non potest ipse eligere & aliam respuere: ei autem cui tale quid accidit ꝓhī subuenit duobus modis. vno. s. soluendo ambiguitatem in q̄ incidit. & alio excitando eum ad perfecte intelligēduz q̄ inter duas cōtradictozias non potest esse medium. Solunt autem id in quo incidit cum ostēdit ei q̄ phyloſophi homines fuerunt non ꝺy. & ideo non fuerunt equales in cognitione. vnde quia vnus eoꝝ fuit certioz alio in aliquo: non ideo debet vt alter non sit eo certioz in aliquo alio. & etiam cum ostendit q̄ plures ex ꝑhīs quāuis no-

nerunt logicam:non tamē sequunt eam.sed in fine redeunt ad ingenium ⁊ regunt eo nō refrenantes illud.⁊ etiā q; ex precipuis quidam vtunt trāsumptionibus ⁊ dicūt verba vsitata:sed abhominabilia vel erronea:cū ipsi habeāt in eis aliā intentionē occultā.pluribus vero ex sapientibus ꝑis gbus nō accidit aligd erroris.nec volūtas de ceptiōis est iste vsus.Cum ℔ igitur ꝑbs remouet turbationē ab aīa illius quā habet ex ambiguitate vbi ꝑborū. Deinde facia eū scire dicēs.Cū tu loqueris necesse est vt tu vel itēdas ſm itellectū tuū aligd vel nō. Si aūt dixerit:q; cū ego loquor nihil itelligo.iste ia; est extra vniuersitatē erroneo⁹ ⁊ ibecillīū ⁊ est ꝛrius sibi ipsi.vñ cui; hoīe nō ē diu loquēdū.Si vero dixerit:q; cū ego loquor itelligo ex locutione mea quicgd est:silr ⁊ iste stultus est. Si aūt dixerit: q; quū ego loquor intelligo ex locutione aligd vel aliqua multa terminata.oino aūt attribuit vbo significationē aliquā rez terminatā:in qua significatiōe nō ptinent alie res ꝓter illas. Si aūt ille multe res ꝓuenerint in vna itētione:tunc iam significauit ex sua locutiōe vnā itētionē.Si vero nō ꝓuenerint:tunc nomen est cōe:⁊ sine dubio pōt vnaquegz illarū deſignari ꝓprio nomine:⁊ hec oia cōcederēt erronei ⁊ imbecilles. Cum autē nomen fuerit significatiuum vnius rei sicut homo: tunc homo non q̄ est oppositum ei:nullo modo significauit ℔ q̄ homo: q̄ enī; significat homo.non est id q̄ significat nō hō.Si.n.homo significat hominē: tūc sine dubio nō hō significat aliam rez:que est lapis vel nauis vel album vel pōderosum vel leue:⁊ quicgd est ꝓter id q̄ significat hoc nomē homo.Similiter est etiam dispō de itellectis illoꝝ pluriū nominū:aut si nō: sequeret ex ℔ q; vnaquegz res esset vnaquegz alia res:⁊ nulla ex rebus eēt ipsamet:⁊ sic illa locutio itelligeretur.Deinde necesse esset vt ℔ esset iudiciū vel de omni verbo ⁊ iudiciu; de omni eo q̄ significat ꝑ vbū: velut aliquid istaꝝ rez eēt huiusmodi:⁊ aliquid eaꝝ nō esset huiusmodi.Si aūt ℔ esset in omni re:cōtingeret tunc q; nulla esset locutio nulla narratio.nulla etiā simulatio nulla ratio.Si vo eēt in aliquo eorum.tunc in aliquo eēt discreta affirmatio a negatione ⁊ in aliquibus non esset discreta. Jn gbus aūt eēt discreta id q̄ significat homo.sine dubio esset aliud ab eo q̄ significat nō hō. Jn gbus vero discreta nō eēt sicut in album ⁊ nō album significata eoꝝ eēnt vnū. igitur quicquid eēt album eēt non albus:⁊ quicquid eēt nō album eēt album.postq̄ aūt ℔ nomē homo ſm eum est intellectum ⁊ discretum.tunc cum eēt albus.eēt etiam ⁊ non albus:eo q; album ⁊ nō album ſm eum sunt vnus: similiter etiam nō homo:quia ptingeret iterus q; homo: ⁊ nō homo essent discreta. Hoc igitur ⁊ cōsimile iam remouet ambiguitatē erronei ⁊ imbecillis: vt sciat q; affirmatio ⁊ negatio non cōiungūtur in aliquo nec sunt simul vere.Similiter etiam mōstrabitur ei q; ipse vtreq; nec simul remouetur: nec simul sunt false. Luz aūt ambe fuerint simul false de aliquo.erit illud nō homo ⁊ erit etiam non homo.cōuenit igitur affirmatiua que est homo cum negatiua sua que est nō homo.℔ autem ia; ostēdimus falsam esse.vtētes autē his ⁊ cōsimilibus non habebunt opus cōferre sermonē cum illo:per dissolutionē vero simulatiōis que est inter cōtradictorias augmētationis erroneus possumus reuocare.Sed oportet vt stolidū mittamus in ignem:quoniam tenet ignē ⁊ nō ignez eē vnus; ⁊ verberibus faciamus cum dolere: quoniā tenet q; dolere ⁊ non dolere sunt vnus; ⁊ subtrahamus ei cibū ⁊ potum:qm̄ comedere ⁊ nō comedere.bibere ⁊ nō bibere apud eum idē est. Hoc igitur principiū q̄ defendimus cōtra hos qui illud falsificant.est primus ex principijs demōstrationū.ꝑbs vero debet primus ista tueri.

¶ Principia vero demōstrationū prosunt demōstrationibus ⁊ demōstrationes ꝓsunt cognitiōi accidētium essentialiū suis subiectis.¶ Sed cognitionē subē subiectorum:que ꝑ diffinitionē trā sciebant in eis que trāsacta sūt: oꝝ ꝑbm vt inquirat ℔ ⁊ stabiliat.vnde oportet vt in hac vna sciētia loquaē de vtrisq; rebus.Ez dubius est mihi quare ipse loquit de eis diffinitēdo ⁊ imaginādo: cuius hoc sit doctoris sciētie particularis.Si aūt loquitur de eis fz credulitatē fit in eis locutio demōstratiua. Dicemus igit q; ℔ posita de quibus tractabatur in alijs sciētijs fiūt accidētalia in hac sciētia.quoniam sunt dispositiones q̄ accidunt ad eē ⁊ diuisiones eius.⁊ ideo qō non probatur in alia sciētia probatur in ista. ⁊ etiam q; ℔ nō cōsiderātur in alia sciētia.sed q; diuiditur ℔ sciētia in substantiam ⁊ accidētia.ideo accidētia fiunt ei ꝓpria.Igitur subā erit illa que erat subz in aliqua sciētia.⁊ subā absolute: ⁊ nō est subz huius sciētie. Jz pars aliqua subi eius. igitur aliquo modo subā illa fit accidētalis nature sui subiecti qō ē eē ⁊ fit adiuncta nature entis sine alio: vel ē etiaz ipsum eē. ens.n.talis nature est: qō potest ꝑdicari de omni.sine illud fit subā siue aliud. Jpsa.n.subāstātia ex hoc q; est ens nec est subā nec subā aliqua.s.subz aliqō sicut itellexisti ex ꝑdictis: ⁊ cuius omni hoc inquisitio de principijs imaginationis ⁊ diffinitiōis:nō est diffinitio: nec imaginatio nec inquisitio de principijs demonstrationis est demonstratio:ita vt vtraq; inquisitio que est diuersa sit vna inquisitio.

¶ Completus est tractatus primus terciedecime partis.

¶ Jncipit tractatus secundus eiusdem partis. De notificatione subē ⁊ suaꝝ partiū ꝑ verba gñalia. Cap. .I.

Jcemus igitur q; esse vel est rei ꝑ essentiā sicut homini eē hominē: vl̄ est ei ꝑ accidēs sicut petro eē album.ea vero que sunt ꝑ accidēs infinita sunt. Accingamur ergo nūc ⁊ tractemus de eē ſm qō est eē ꝑ eentiaz. qō aūt ꝓius est ex omnibus diuisionibus eorum que sunt per eentiam subātia est. Quoniam eē duobus modis est. vnus; est id qō cum sit in aliquo eius existētia ⁊ spēs acquisita est in seipsa:nō est sicut pars ei⁹: nec potest eē sine eo.⁊ hoc est qō est in subiecto.aliud est qō est:sed non est in aliquo hoc modo: quoniaz nullatenus est in subo:⁊ hoc est suba:Postq̄ autē primus membrum diuisionis:qō iam assignauimus est id qō non est in subo.tunc non pōt eē quin conueniat subo vna ex his duabus assignationibus.Si autē subiectus fuerit subsātia ⁊ existētia accidentis erit in suba.Si vero non fuerit suba:tunc illud ctiaz erit in subiecto.⁊ inquisitio redibit ad principium.fz inconueniēs est vt hoc eat in infinitus; sicut specialiter monstrabitur ℔:vltimus.n.eius sine dubio erit id qō non est in subiecto.vnde suba est constituens eē accidētis:nec est constituta ab accidēte.igitur substantia est ꝓcedēs in eē.Or autem accidēs possit eē in accidēte:hoc nō negatur.velocitas enī; in motu est ⁊ rectitudo in linea.⁊ figura in superficie:⁊ etiam accidentia dicuntur multa ⁊ vnum. hec autē omnia sicut ostendemus accidētia sunt.quāuis autē accidēs sit in accidente vtraq; cū simul in subiecto sunt. Subiectus enī; certissimum est id qō constituit vtrūq; ⁊ est existēs ꝑ se.¶ Deinde iam estimauerunt multi qui se reputabant sapientes q; aliqua res est substantia ⁊ accidēs simul ſm respectus ad duo. Dixerunt enim q; calor accidēs est corpori ignito.sed igni generaliter nō est accidēs:eo q; est in eo sicut pars eius:⁊ etiam quia non potest remoueri ab igne: ita

A

7. metha. tracta. 4.

B

vt remaneat ignis. Igitur esse eius in igne non est vt eē accidentis in co. si enim esse eius in eo fuerit vt esse accidentis in eo: tunc esse eius in eo non erit vt eē subſtantie. ⁊ hoc est magnus error. de hoc autem iam satis diximus in principio logice: quamuis ibi non eēt locus eius: ſz qz ipſi errauerunt ibi. dicemus etiam notaꝫ eē ex preteritis ꝙ iter id in quo aliquid eſt ⁊ ſubiectuꝫ differēria ē. Subiectum enim intelligitur id qō iam eſt in ſua ſpecialitate exiſtēs per ſe: ⁊ deinde fit occaſio exiſtēdi aliud in ſe non
B ſicut pars eius. Id vero in quo aliquid eſt: eſt id in quo cuꝫ aliquid aduenit fit per illud alicuius diſpoſitiōis: cuius non erat. ⁊ hoc poteſt vocari materia ſubiecta: igitur non eſt procul vt aliquid ſit in alio ꝙ aliud non ſit ꝑ ſe ſpēs exiſtēs pfecta in effectu. ſed acquiritur ſibi ſua exiſtētia: ex eo ꝙ aduenit in illud: vel ſolum cum alio vel cum aliꝫs: que conuenientia faciunt illud eſſe in effectu vel faciunt illud ſpeciem aliquam. Illud igitur qō ſic venit in aliquid ſine dubio eſt in eo nō vt aliquid eſt in ſubiecto: quoniam non conuenit dicere ꝙ ſit in aliquo niſi in vniuerſitate vel in materia ſubiecta: ⁊ eſt in vniuerſitate vt in materia ſubiecta ſicut pars. Subiectuꝫ igitur eſt id in quo eſt aliud non ſicut pars eius. In materia vero ſubiecta eſt non ſicut id qō conuenit in alium qō iam exiſtit ſpēs in effectu: ⁊ nō cōſtituit ipſum. hanc enim materiaꝫ ſubiectā: non poſuimus cōſtitui in effectu niſi ꝑ conſtitutionem eius qō venit in illaꝫ: vel poſuimus id qō nō pſiꝫcitur nec acquiritur nec fit eius ſpecialitas niſi ex cōiunctione rerum: quarum collectio eſt ipſa ſpēs. manifeſtum eſt igitur ex hoc: quia id qō eſt in materia ſubiecta nō eſt in ſubiecto. ſtabilire autem quid ſit id qō eſt in mā ſubta ⁊ nō in ſubiecto in proximo ſtudebimus. Oō cū oſtēderimus erit illud qō in hoc loco appropriamus nomē forme: quāuis etiam aliuꝫ ꝑter ipſuꝫ vocemus formā cōmunione nominis. Poſtq̄ aūt id qō eſt nō in ſubiecto eſt id qō vocatur ſuba: tunc forma etiaꝫ ſuba eſt. Iꝫ materia ſubiecta que nō eſt in alia ſubiecta materia nō eſt in ſubiecto ſine dubio. Omne aūt qō ē in ſubiecto eſt in ſubiecta materia ſed non cōuertitur. Tūc materia ſubiecta vera ſuba eſt. Iaꝫ aūt noſti ex ꝓprietatibus quas habet neceſſe eſſe ꝙ neceſſe eē non eſt niſi vnū. ⁊ qz id qō bꝫ partes ⁊ id qō eſt coequale ad eē eius qō eſt neceſſe eē nō eſt neceſſe eē: ex hoc igitur ſcies ꝙ hoc compoſitū. ⁊ he omnes partes in ſe tunt poſſibile eē: ⁊ ſine dubio habēt cauſam q̄ facit debere illa eſſe. ¶ Primū igitur dicimus ꝙ omnis ſuba vel eſt corpus vel nō corpus: ſi aūt fuerit nō corpus vel erit pars corpis vel nō erit pars corporis. Iꝫ eſt ſeparatum omnino a corpe. Si aūt fuerit pars corporis. tūc vel erit formalis vel materialis. Si aūt fuerit ſeparatuꝫ qō nō ſit pars corporis: vel habebit ligationē aliquo modo cum corporibus ꝓpter motum quo mouet illa ⁊ vocatur anima: vel erit ſeparatuꝫ a materijs omnimodo ⁊ vocatur intelligentia. Nos autem ſtabiliemus vnāquāq; iſtarum diuiſionum.

Tractatu ꝑ. cap. ꝑ.

¶ Capim. II. De certitudine ſube corporee ⁊ de eo qō cōponitur ex ea.

A PRimum autem in hoc eſt cognitio corporis ⁊ certitudo ſue quiddi-
tatis. manifeſtatio aūt ꝙ corpus eſt ſuba ynā ꝓtinua nō compoſita ex partibus indiuiſibilibus iam aſſignata eſt: cognitio vero eius ⁊ verificatio eius erit hec. ¶ Jam autē fuit vſus dicere ꝙ corpus eſt ſuba longa lata ⁊ profunda: ⁊ oportet vt nos conſideremus hoc quomodo ſit. Ex vnoquoq; enīz verbozum iſtoꝝ. ſ. latum ⁊ longuꝫ ⁊ profunduꝫ intelligūtur diuerſa: aliquādo. n. dicitur longitudo linea quocūq; modo fuerit. aliquando dicīt longitudo maioꝝ duarū linearum cōtinentium ſuperficiem. aliquando dicīt lōgitudo maiores dimēſiones extēſe interſecātes ſe quocūq; modo fiunt ſiue ſint linee ſiue aliud. aliquando dicīt lōgitudo ſpacium poſitum inter caput ⁊ pedē bominis: vel inter caput ⁊ caudam animalis. latitudo etiam dicīt ipſa ſuperficies: ⁊ dicitur latitudo menſura maioꝝ duarum dimenſionum. ⁊ dicitur latitudo ſpacium qō eſt inter dextruꝫ ⁊ ſiniſtruꝫ. profunditas etiaꝫ dicitur ſpacium qō cōiungit duas ſuperficies. Sed hoc dicitur ſi accipitur a capite ſuperioꝛi. Si vero accipitur incipiens a parte inferioꝛi dicitur altitudo. hc ſunt igitur manerie famoſe quibus iſta dicuntur. Non oportet autem hoc eſſe in vnoquoq; corpore in effectu. In ſpera enim non eſt linea in effectu vllo modo. nec aſſignatur axis in ea niſi cum mouetur. Non eſt autem ex cōditione ſpere. ſ. ad hoc vt ipſa ſit corpus ipſam moueri ſic vt appareat axis in ea vel alia linea. Jam enim certificatum eſt ipſam eſſe corpus per id quo certificatur corporeitas: ⁊ poſtea accidit ſibi motus vel comitatur: nec etiam oportet vt in corpore ex hoc ꝙ eſt corpus ſit ſuperficies: quia non oportet vt in eo ſit ſuperficies niſi ex hoc qō eſt finitum: ad certitudineꝫ vero ipſiuz eſſendi corpus: ⁊ ad ſciendum nos illud eē corpus non eget vt ſit finitum. finitio enim accidentale eſt ei ⁊ cō comitans. ⁊ ideo ad imaginandum corpus non eſt neceſſe imaginari corpus finitum. Qui autem imaginatur corpus infinitum non imaginatur corpus non corpus. nec imaginatur priuationem finitionis: niſi quia imaginatur corpus. ſed errat ſicut ille qui dixit ꝙ corpus eſt inſtrumentum. errauit in credulitate. ſed non errauit in imaginatione ſuarum partiuz: que ſunt ſubiectum ⁊ predicatuꝫ. Deinde ſi ad eſſendum certiſſime corpus neceſſariuz eſſet corpoꝛi habere ſuperficies: iaꝫ eſt corpus qō circūdat vna ſuperficies. Non eſt etiam de conditione corporis ad hoc vt ſit corpus habere dimenſiones excedentes ſe. Lubum enim etiam corpus eſt quamuis circundetur ſex terminis. ⁊ tamen non ſunt in eo dimenſiones ſuperātes ſe: licet habeat longitudinem ⁊ latitudinem ⁊ ſpiſſitudinem ſm vnam ex acceptionibus. Nec etiam ipſuꝫ eē corpus pendet ex poſitione eius ſub celo. ad hoc vt accidant ei partes ꝓpter partes mundi. ⁊ ad hoc vt longitudo ⁊ latitudo ⁊ profunditas ſint ei ſm aliam intentionē. Si enim neceſſe eēt illud eē vel celum vel in celo. manifeſtum eſt tamen ex hoc ꝙ ad hoc vt ipſum ſit corpus in effectu: non eſt neceſſe eē in corpore tres dimenſiones in effectu ſm predictos modos trium dimenſionuz. Si igitur hoc fuerit ita: tunc quis coget nos ponere tres dimēſiones neceſſario eſſe in effectu in corpore ad hoc vt ſit corpus. Quapropter vera deſcriptio corporis hec erit. Corpus eſt ſubſtantia in qua poteſt poni dimenſio quocunq; modo volueris incipere ⁊ illa a qua primuz incepeꝛis erit longitudo. Deinde poteſt poni alia dimēſio ſecans illaꝫ ſm rectos angulos ⁊ illa erit latitudo. ⁊ iteruz poteſt poni tertia dimenſio interſecans illas oꝛtogonaliter in eodem loco ſectionis. ⁊ deinceps non poteſt poni vlla alia linea perpendicularis hoc modo ꝑter has tres: ⁊ quia corpus eſt huiuſmodi. idcirco dixerunt ꝙ corpus eſt id qō eſt longum latum ⁊ profundum: ſicut dicunt ꝙ corpus eſt diuiſibile in omnes dimenſiones. nec intelligunt ipſum omnino diuidi: in effectu: ſed quia huiuſmodi eſt ꝙ poteſt in eo poni ꝑ diuiſio. Sic igitur oportet intelligi corpus qō ipſuz eſt ſubſtātia cuius hec eſt forma qua eſt id qō eſt: deinde cetere dimenſiones que ponunt in eo inter extremitates eius ⁊ extremitates eius ⁊ figure etiam ⁊ ſitus eius. non ſunt conſtituentes ipſuz. Iꝫ ſunt

Z. cel. t. 14.

Priſc. phy. textu. 13.

consequentes subiz eius.aliquando eniz differentias coꝛ pozuz comitatur aliquod ex his vel omnia simul.aliquã do nõ comitatur in aliquo coꝛpore aliquod ex his dimẽ sionibus.Si eniz acceperis aliquam ceram ⁊ figuraueris eam taliter ꝙ sint in ea dimensiones in effectu inter has extremitates numeratas mensuratas terminatas: postea si cõmutaueris ipsam figuram nulla earuz remanebit in effectu:ita vt sit eadem in effectu ⁊ eadem singulariter cum eodez termino ⁊ eadem mensura: sed pro eis succedunt alie dimensiones diuerse ab aliis numero. Igitur sunt dimensiones de capitulo quantitatis. ¶ Si autez euenerit vt coꝛpus sit sicut celum. verbi gratia ꝙ inseparabiliter comitantur dimensiones vno modo non est hoc illi ex hoc qõ est coꝛpus:sed ex alia natura conseruante eius perfectiones secundas.Coꝛporeitas igitur vera est forma cõtinuitatis recipiens id qõ diximus de positione triuz dimensionuz:⁊ ℔ intentio est extra mensurã ⁊ extra coꝛporeitatez disciplinalez. hoc eniz coꝛpus ℉m hanc formã non differt ab alio coꝛpore siue sit maius: siue sit minus:nec comparatur ei siue sit equale siue sit numeratum per illud siue cõmunicans ei siue incõmunicans.hoc eniz non est ei nisi inquantuz est mensuratuz:⁊ inquantuz aliqua pars eius numerat illud. ⁊ hec omnia considerantur in eo. absq; consideratione coꝛporeitatis quã assignauimus. Que omnia iaz plenius tibi alis ostẽdimus:⁊ si opus fuerit inde recolas.propter hoc etiaz est possibile:vt cuz ynuz coꝛpus rarificatur ⁊ densatur calefactione ⁊ infrigidatione permutetur eius quantitas.Sz coꝛporeitas eius quã diximus:non permutet nec alteretur. Igitur coꝛpus naturale est substãtia ℉z hunc moduz.

℔ ¶ Per coꝛpus aũt disciplinale vel intelligimus formaz aliquaz inquantuz est terminatuz ⁊ mensuratũ acceptuz in anima non in esse.vel intelligimus per illud mensurã aliquaz habentez continuitatez ℉z hunc moduz:inquantuz habet continuitatez terminatã:siue sit in sculptione: siue in materia plana. Igitur coꝛpus disciplinale in se est sicut accidẽtale huic coꝛpori:qõ designauimus:cuius terminus est superficies.linea vero est terminus termini ei⁹ De his etiaz adhuc postea amplius tractabimus cũ considerauerimus quomõ est eis cõtinuatio: ⁊ quomodo est ipsa coꝛpori naturali.primuz igitur dicaz ꝙ de natura coꝛpoꝛ est diuidi.Sed ad ꝓbationez huius non sufficit ipsa sensibilitas.potest eniz aliquis dicere:ꝙ de coꝛporibus sensibilibus istis nullus est pure ynuz:eo ꝙ sunt composita ex coꝛporibus ynitis: que nec sunt sensibilia nec possunt diuidi vllo modo. Jaz autez locuti sumus de destructione huius,ꝓbationibus naturalibus.Sed ex sentẽtijs facilioꝛ ad destruendus est sententia illius qui dixit ea eẽ diuersa figuris.Sed si aliquis dixerit ꝙ nature eoruz ⁊ figure consimiles sunt: oꝛtebit tunc vt eius sentẽtiam ⁊ id qõ sentit destruamus per ea que dicemus. Dico igitur ꝙ si ponerit minimus ex coꝛporibus esse indiuisibile in potentia ⁊ effectu:ita vt omnino sit quasi punctuz.tũc iudiciuz de ipso coꝛpore erit sicut iudiciuz de puncto in ꝓsibilitate cõponendi coꝛpus sensibile ex illo. Si vero non fuerit ita:sed fuerit in se tale vt possit vna ps eius absciꝺi ab alia parte:tamen sectio que separat duas partes quas potuit ponere in eo non est illius nature vt in effectu possit intelligi. Dico enim ꝙ diꝑsitio inter diuisionez ⁊ diuisionez que est diuersitas qualis est diꝑsitio inter partez ⁊ partez ℉z ꝙ due partes non coniunguntur:⁊ ℉m ꝙ due diuisiones nõ separantur in effectu: non potest esse quin sit vel ex natura rei ⁊ ex substantia eius:vel ex causa extrinseca ꝓter naturaz ⁊ substantiaz eius.Si autez fuerit ex causa extrinseca ꝓter naturam ⁊ substantiaz.tunc vel erit causa per quã constituitur natura ⁊ substantia in effectu:sicut est forma materie ⁊ sicut est subiecta materia accidenti vel erit causa per quã non constituitur.Si autez fuerit ex causa per quã nõ cõstituitur: tunc potest concedi ꝙ ℉z naturaz ⁊ ℉z substantiaz est inter illas duas coniunctio separationis ⁊ separatio coniunctionis. ℔ igitur natura coꝛporalis comparatione sui receptibilis est diuisionis;sed tamen non diuiditur nisi per causaz extrinsecam:⁊ tantum sufficit ad id in quo sumus vel erit illa causa:per quaz constituitur vnaquęq; partiuz habens partez in constitutione sue quidditatis ⁊ nature vt constituens illas esse in effectu non habens partez in constitutione quidditatis earuz : quia diuersitas est in hoc.primuz vero qõ accidit ex hoc est ꝙ hec coꝛpoꝛa differunt substãtijs. Jsti autez nõ tenent ℔. Secunduz est ꝙ nature coꝛporeitatis quam habent nõ est hoc inconueniens.Sed est ei incõueniens hoc inquantuz est forma sue specialitatis.nos autez nõ negamus ℔. possibile est eniz adiũgi coꝛporeitati aliquid qõ facit coꝛpus esse speciez;que non recipit diuisionez nec continuationez cuz alio a se:sicut fit in celo. Oꝛ autez nobis necessarium est hic hoc est.ſ.vt natura coꝛporeitatis non ꝓhibeat hoc iquantuz est natura coꝛporeitatis. primo igitur dicam nos certificasse ꝙ coꝛporeitas inquantum est coꝛporeitas non est nisi receptibilis diuisionis. Igitur in natura coꝛporeitatis est recipere diuisionem: igitur manifestuz est ex hoc ꝙ forma coꝛporis ⁊ dimẽsiones sunt existentes in aliquo.⁊ be dimensiones vel sunt ipsa continuatio vel sunt aliqd cui accidit ꝯinuatio: sicut adhuc certificaberis ꝙ ille sunt res quibus accidit continuatio. verbum eniz dimensionuz est nomen ipsaruz quantitatum continuaruz non reruz quibus accidit continuatio. Jd autez qõ est ipsa continuatio vel continuuz in se impossibile est vt remaneat ipsuz continuatione destructa. Omnis eniz continuatio est dimensio que cum separatur destruitur illa dimensio ⁊ acquiruntur alie due dimẽsiones.similiter etiam cuz restauratur continuatio.ſ. cõtinuatio ℉m qõ est differentia non accidens.iaz eniz ostẽdimus hoc alis. restauratur etiam alia dimensio ⁊ destruitur quicquid erat ꝓpꝛium ynicuiq; illaruz. igitur in coꝛporibus est aliquid qõ est subiectuz continuationi ⁊ discontinuationi ꝓpter id continuationis qõ accidit mensuris terminis. coꝛpus eniz inquantuz est coꝛpus habens formaz coꝛporeaz:est quodam in effectu. Inquãtuz vero aptum est ad quamlibet mensuram est in potẽtia. Res autez ℉m ꝙ est in potentia est aliqua res ⁊ ipsa est alia res. ℉m qõ est in effectu. est igitur potentia coꝛpori.sed non inquantuz est sibi effectus.igitur forma coꝛporis coniuncta est alij inquantuz est ⁊ forma. Coꝛpus igitur est substantia composita ex quodaz per qõ habet potentiam.⁊ ex quodam per qõ habet effectum. Jd autem per qõ habet effectuz est forma eius:per qõ vero habet potentiaz est materia eius:⁊ hoc est yle. ¶ Potest autez aliquis opponere:dicens ꝙ yle etiaz composita est: quia ipsa in se est yle ⁊ substantia in effectu: ⁊ est etiaz adaptata. Dico igitur ꝙ substantia yle ⁊ suum esse yle in effectu non sunt aliud ꝙ substantia adaptata. Substantialitas enim quã habet non facit eam esse in effectu aliquarum rerum.sed adaptat eam ad essendum aliquid in effectu per formam. Substantialitas eniz eius non intelligitur aliud: nisi quia est aliqd qõ non est in subiecto.per hoc autem ꝙ non intelligitur aliquid:nisi quia est aliquid.ſz qõ non est in subiecto negatio est. ex hoc autez ꝙ ipsa dicitur aliquid non sequitur ipsum esse aliud designatum in effectu.nam hoc cõmune est.res vero nõ fit in effectu

Opinio democriti.

Dubi.

Rñsio

per aliquid cōmune nisi habuerit differentiam per quā appropriat. Differētia vero eius est q̄ est apta ad quodlibet. Igitur forma quam putant esse eius est q̄ est apta receptibilis. igitur non est hec certitudo yle vna p quaz sit in effectu z alia certitudo per quam sit in potentia nisi forte sibi adenerit certitudo extrinsecus per quaz fit in effectu. Igitur ipsa in se z respectu sui esse est in potentia. Sed h̄ certitudo extrinsecus adueniēs est forma. comparatio autem yle ad has duas intentiones similioz est comparationi simplicis ad id qō est genus z differentia q̄ comparationi compositi ad id qō est yle z forma. manifestum est igitur ex hoc q̄ forma corporeitatis inquantuz est forma corporeitatis: ipsa in se non diuersificatur: quia est vna natura simplex: que non potest specificari differentijs superuenientibus sibi inquantum est corporea. Sed si superuenerint differentie que sunt res sibi extrinsecus adiuncte erunt alique ex formis separabilibus a materia: z iudiciuz de eis non erit quale est iudicium de veris differentijs. manifestatio autē huius h̄ est: q̄ vna corporeitas non diuersificatur ab alia corporeitate: nisi quia h̄ est calida z illa frigida: vl̄ quia ista est natura celestis: z illa habet naturam terrestrez. Non est autem hoc sicut mensura que nō est in se res terminata terminus interim dum non specificatur in lineam vel in perficiem vel corpoream. Nec sicut numerus qui non est res terminata interim dū non specificatur in duo vel tria vel quatuor. Qui cum terminatur non terminatur per aliquod sibi extrinsecus adiunctuz quasi natura generalitatis sicut quantitas z numeralitas non fit sine illa natura existens z potens signari nisi adiungatur sibi natura que specificetur. imo dualitas ipsa est numeralitas que dicitur de dualitate: z appropriatur per eaz: z longitudo ipsa est ipsa quantitas que dicitur de ea z appropriatur per eam. hic autem non est sic. quia cum corporeitati adiuncta fuerit alia forma que non est differentia quā putant: eius cōiunctio cuz corporeitate nō faciet corporeitatem: quia corporeitas que est vna ex illis est terminata in se z certificata: nisi intellexerimus hic corporeitatem eam que est sicut forma. nō que est sicut genus:

D Jam autez nostri differentiā inter illa in libro demōstrationuz. ¶ Dec autem adhuc z amplius monstrabimus quamuis ex predictis iam certificatus sis de differentia inter illa. Qz enim fuerit sicut mensura species eius poterit differre per aliqua que sunt in eis. Mensura vero absoluta non habet in se aliquid horuz. Quoniam mensure absolute nō acquiritur essentia in se nisi fuerit linea vel superficies. Cuz autez fuerit linea vel superficies poterit. tunc linea differre a superficie per differentiaz que facit naturam quantitatiuaz esse lineaz vel superficiem. Corporeitas vero quā designauimus est ipsa in se natura acquisita. Non enim acquirit sibi specialitatē suaz p aliquid qō adiungatur ei. ita vt si putaremus nō esse adiūctum corporeitati aliquid: ipsa non esset corporeitas. sed est coepporeitas tantum: que non potest esse acquisita in nostra anima nisi materia z continuatio. Similiter etiaz fit si posuerimus cuz continuatione aliquid aliud. Non q̄ continuatio non acquiritur nobis nisi per adiunctionem eius cuz illa. alys etiaz rationibus manifestabiē q̄ cōtinuatio nō est in effectu sola. nō enim quia res nō est in effectu. ideo nō est acquisita eius natura. albedo enim z nigredo vnaquaq; est acquisita natura z intētio propria. ta proprietate quā habet in seipsa. z tamē nō habet eē in effectu nisi in materia. mensura vero absoluta impossibile est vt sit natura aliqua. nisi ponatur necessario linea vel superficies: z sic potest habere esse. nō q̄ mēsura possit esse mēsura: z deinde sequantur vt sit linea vel superficies. Ipsa enim esse res que non h̄z esse in effectu sine illa: quāuis sit acquisita essentia eius. hoc autem nō est sic. corporeitas enim imaginatur esse per causas per quas z in quibus habet esse: z est mensura tātum sine additiōe. vnde mēsura in se eget differētijs quibus fiet res acquisita: z ipse differētie essentialis sunt ei: sed tamē nō faciūt debere ipsam esse aliquid aliud a mēsura. ergo potest eē vt mēsura differat a mēsura in aliquo qō est ei per essentiā. forma vero corporeitatis inquantum est corporeitas est vna natura simplex acquisita nō habēs in se diuersitatē. z ideo forma corporeitatis simpliciter nō differt a forma corporeitatis simpliciter per differētiam intrātem incorporeitatem. Nō enim sequitur eam nō sequitur: nisi quia est extra naturam eius. igitur impossibile est vt sit corporeitas egēs materia z corporeitas non egēs materia. Cōsequētia enim que sunt extra naturam eius nō sunt sufficiētia ad hoc vt ipsa nō egeat materia. Non est enim opus materia nisi corporeitati inquātum est corporeitas cum cōsequēti z omni habēti materiam propter se. Jam igitur manifestum est q̄ corpora composita sunt ex materia z forma.

¶ Caplm. III. Qz materia corporalis nō spoliaē a forma.

A Contra hoc dicit Scotus in. 2°. sentē.

Jcemus nūc q̄ h̄ materia corporalis nō potest esse in effectu spoliata a forma sicut ostēdemus in proximo. Jā enim ostēdimus q̄ quicquid est in quo iaz est aliquid existēs acquisituz in effectu. z est etiā in eo preparatio ad recipiēdum aliud illud est compositum ex materia z forma. materia vero vltima nō est cōposita ex materia z forma: nec potest esse sine forma. Ipsa enim itellecta absq; forma corporali necessario vel haberet situm z locum fm esse qō haberet. tūc vel nō. Si autem haberet situm: tūc vel posset diuidi. z tūc sine dubio esset habēs mēsuram. Si autem posita est nō habēs mēsuram nec poterit diuidi. Si vero nō potest diuidi z habet situz. tūc sine dubio punctus esset: z esset possibile lineam pertrahi vsq; ad eam. Nō enim posset esse per se solum z terminata sicut nostri alȝ. Si autem hec substātia nō haberet situm. ita vt nō posset designari. sed esset sicut substātie itelligibiles. tūc necesse esset vt spaciū qō haberet vel adueniret ei totum subito vel ipsa moueret ad perfectionē mēsure sue motu cōtinuo. Si autem adueniret totum subito. tunc ipsa iam existeret cum tota mēsuratione in loco proprio z mēsura inueniret eam appropriatam loco proprio alioquin vnus locus nō esset ei potius q̄ alius. Sed mēsura iaz inuenit eam ibi vbi cōiungitur ei. igitur sine dubio iueniret eaz in loco in quo eēt. Igitur substātia illa esset habēs locum. ponamus autem illam nō esse sensibilem. iam enim posita est nō habens locum vllo modo: z hoc est cōtrarium. Nō potest autem esse vt locuz habeat subito cuz reciperet mēsuram. mensura enim si iueniret eam existētem nō in loco. tunc mēsura que cōiungitur ei esset etiam non in loco nec esset ei occurrēs in aliquo proprio ex locis diuersis quos habere potest. tūc igitur esset nō habēs locum. z h̄ est incōueniēs. vel esset in quolibet loco quem possibile esset habere: nec appropriaretur vni potius q̄ alij. Sed h̄ similiter est incōueniēs. hoc autem manifestius fiet si estimauerimus yle alicuius glebe expoliatam: z deinde aduenire in eam formaz illius glebe: tūc nō potest concedi q̄ forma veniat in eam nō existētem in suo loco. Nec potest eē vt gleba sit in quolibet loco qui est glebe locus naturalis in potētia. forma enim glebe nō facit eam occupare oēz locum sue speciei nec ponit eam aptiorem vni plage sui

termini ꝯ aly. Nec potest esse vt sit nisi in plaga que est sibi propria de vniuersitate omniu locoꝝ. Nec potest esse in plaga propria nō habēs dispositionem aliquaꝫ appropriatam eam illi. Nō enim est cōiunctio forme cum materia ad hoc vt habeat se cōmuniter ad essendum in qualibet plagarum que sunt naturales partibus terre. Jaꝫ enim nosti ꝙ huiusmodi aduēnus in plagam loci nō est in eo in quo est nisi vel ob hoc qđ accidit ei esse circa eū propter violētiaꝫ cogētis qui appropriauit ei ipsuꝫ fieri circa illā plagaꝫ veniēdo ad ipsuꝫ locū motu recto. vel quia iceperit esse ibi p̄ illā propinquitate: vel quia ceciderit ibi propter appropriationē aliquo trāsmutāte eam. Jaꝫ autē satis dictuꝫ est de hoc. yle autez que est in gleba nō appropriatur substātia expoliata: forma etiaꝫ gleibeitatis nō est debita plage nisi cuꝫ motiōe habuerit cōparationē cū illa plaga. imo propter ipsaꝫ cōparationem tātuꝫ nō propter suuꝫ esse yle prius: ⁊ propter suā acquisitionē forme posterius: quia appropriatur: quasi illa comparatio sit situs aliquis. Similiter etiam si yle receperit mēsurā plenarie nō subito: sed p̄ cōfusionē. omne enim qđ ifunditur partes habet: ⁊ omne qđ habet partes: habz situꝫ. tūc suba illa est habēs situꝫ ⁊ locū. prius vero non habebat sitū nec locū. igitur hoc est icōueniēs. Dz autez facit debere sequi ђ omnia fuit nostra positio. de separatiōe yle a forma corporali. igitur impossibile est vt sit in effectu nisi cōstituta a forma corporali. quomodo enim essentia que nō habet locuꝫ in potētia nec in effectu erit receptiua quātitatis. manifestū est igitur ꝙ materia non remanet separata. Jtez nō potest esse quin vel ipsuꝫ esse eius sit esse semꝑ receptiuū alicuius nō expoliatū a recepto vel sit ibi esse propriū prius: ⁊ deinde sequatur vt recipiat. Tūc igitur in suo esse proprio: qđ̄ haberet prius est nō habēs quātitatez. Jaꝫ igitur cōstituta esset: nōduꝫ tamē habēs ꝗtitatē nec terminū. Tūc ergo mēsura corporalis que accideret ei ⁊ faceret eius essentiaꝫ eiuimodi: qđ posset habere in potētia partes alicuius dimēsiōis: esset postꝫ essentia eius iā cōstituta fuisset subsātia in seipsa. nō habēs terminū nec quātitatē nec receptionē diuisionis. Sed esse eius proprū per qđ̄ ipsa in se precederet nō esset manēs. oio cuꝫ multiplicarerit. igitur boc qđ precederet nō habēs terminū: ⁊ ꝙ nō diuiditur in estimatiōe: propter accidētale cōtingeret remoueri ab ea. ſ. propter aduētū accidētis in eā: per qđ̄ ꝟstitueretur effectus. Si autē illa vnitas fuerit: nō qua cōstituitur yle. sed aliquid aliud est. ⁊ ꝙ nos posuimus esse proprū. fuerit non proprū esse eius quo cōstituitur. tūc materia erit habēs formā accidētez sibi existēs nō vna in potētia. Igitur inter bas duas res erit aliquid cōmune qđ̄ est receptibile illaruꝫ duaruꝫ rerū: ꝙ eiusmodi est ꝙ aliquādo est in sua existētia nō diuisibile: ⁊ aliquādo est in sua potētia diuisibile. ſ. potētia propinqua que nō habet medium. Ponamus igitur ꝙ hec substātia iaꝫ fiat in effectu due: quaruꝫ vnaqueꝫ sit alia numero ab alia: ⁊ iudiciū vtriusqꝫ sit ꝙ separata sit a forma corporali. Separetur ergo vnaqueꝫ eaꝝ a forma corporali. ⁊ remanebit tūc vnaqueꝫ earuꝫ substātia vna in potētia ⁊ effectu. ⁊ ponamus etiaꝫ ipsaꝝ ꝙ nō diuidatur ꝙ separata sit ab ea forma corporalis. ita vt remaneat ipsa substātia vna in potētia ⁊ effectu. igitur nō potest esse quin vel illud qđ̄ remāsit substātia: ⁊ illud nō corpus sit ipsuꝫ tale qualis est pars eius que remāsit sic expoliata: vel sit diuersuꝫ ab eo. Si autē diuersuꝫ fuerit ab eo necesse est tūc: vt vel sit boc: eo ꝙ remansit boc ⁊ anichilatus est illud vel ecōuerso. vel vtrūqꝫ remāsit. Sz appropriatur huic qualitas eius vt forma que nō inuenitur illi: vel differunt in superabūdantia in mēsura. Si autez remanserit vnum eoruꝫ ⁊ anichilatur alterum. ⁊ fuerit natura eoruꝫ consimilis. non autem fecit anichilari vnum eorum nisi remotio forme corporalis. tunc oportet ꝙ alteruꝫ anichiletur per seipsuꝫ. Si vo appropriētur huic qualitas sua: ⁊ natura fuerit vna: nec accidit ei aliqua dispositio nisi separatio tantuꝫ forme corporalis: ⁊ cuꝫ hac dispositione non aduenit nisi qđ̄ sequitur ex ipsa dispositiōe. tūc oportebit vt dispositio alteriꝰ sit similiter. Si autez dixerunt ꝙ prima duo quāuis duo sunt: vnuntur tamē ⁊ fiūt vnuꝫ: dicemus absurduꝫ esse duas substātias vniri. Si enim vniūtur ⁊ vnaqueꝫ earum habet esse. tūc sunt duo nō vnuꝫ. Si autem vniūtur ita vt vnum eorum desinat esse ⁊ alterum habeat esse. tūc quomodo potest esse vt id qđ̄ nō est vniatur cum eo qđ̄ est. Si vero vtraqꝫ desinit esse in vnione ⁊ proueniat aliquid tertium ex eis. tūc sunt nō vnita: sed anichilata. Inter que ⁊ tertium est materia cōmunis. Noster autem sermo est de ipsamet materia nō de eo qđ̄ habet materia. Si autem differūt in superabūdātiam mēsure. tūc oportet vt sint nō habētia formaꝫ corporalez: ⁊ sint habētia formam mensuralez: qđ̄ est cōtrarium. Si autem nō differūt vllo modo. tūc iudicium de re scilicet qđ̄ nō separetur ab ea id quod est p̄ter eam. ⁊ iudicium qđ̄ separetur ab ea id qđ̄ est p̄ter eam est omnino vnum iudicium: qđ̄ est icōueniēs: scilicet quia iudicium de parte subiecti ⁊ de toto subiecto esset vnum omnimodo: scilicet esset ꝙ res nō minueretur cum aliquid ab ea acciperetur sicut cum nō acciperetur ab ea aliquid: ⁊ esset de eo iudicium vnum cum nō adderetur ei aliquid: sicut cum adderetur ei aliquid: ⁊ omnino quicquid potest concedi in aliqua boza esse duo in natura sue essentie est aptitudo diuisiōis: ⁊ impossibile est boc separari ab eo: sed fostasse prohibebit ab boc accidētale qđ̄ nō est aptitudinis. Alia autem aptitudo diuisiōis nihil est nisi per cōiunctionem mēsure cum essentia. Restat ergo vt materia nō spolietur a forma corporali: ⁊ quia hec substātia nō fuit facta quāta nisi propter mēsuram que requiruit in ea. tūc non est quāta ex seipsa. Nō oportet igitur vt sit proprius sue essentie recipere vnam dimēsionem tātum: ⁊ nullam aliam dimēsionem nec vnam tātum mēsuram ⁊ nō aliam. Si igitur forma corporalis esset vna. tūc cōparatio eius qđ̄ nō est diuisibile nec quātitatiuum in sua essentia: quia nō partitur nec quātitatur nisi per aliud a se ad aliquaꝫ mēsuram que potest esse: esset vna comparatio: alioquin mēsura esset in seipsa ⁊ adequaretur ei: qđ̄ esset sibi equale: quamuis nō separetur ab eo vlla pars. manifestuꝫ est igitur ex boc ꝙ materia potest minorari cūstrictione ⁊ potest augeri dilatatiōe: ⁊ boc sensibile est. oportet autez vt mēsura alternetur in ea propter causam quam cōuenit esse. Necesse est enim vt ipsa causa vel sit forme vel accidētia que sunt in materia vel alia res extrinseca. Si aūt cā de boc esset res extrinseca. vel eēt acgrens illā mēsuram terminatam mediāte alia impressiōe: vel causa ꝓprie aptitudinis. tunc iudicium de boc ⁊ iudicium de diuisiōe prima esset vnum: ⁊ cōtingeret ꝙ quātitates corporum variarentur propter diuersitatem suarum dispositionum vel nō esset acquisitio propter causam illius ⁊ sue mediationis. ⁊ tūc corpora essent equalia ad promerēdum quātitatem ⁊ equalia ad spacium promerēduꝫ: ⁊ boc est falsum. Cum boc etiam non oporteret vt ex ea causa adueniret spacium vnum tātum ⁊ nō aliud nisi propter aliquid. Intelligo autem per boc ꝙ dico aliqd conditionem que adiungitur materie per quaꝫ meretur mensuram designatam nō ob ђ ꝙ ipsa est materia que imaginetur habere quātitatem: sed qz aliquid est mate-

rie ꝓpter qō meretur imaginari illius spacy:ꝛ illius quā-
titatis. Et potest concedi ꝙ diuersificetur specie absolu-
te:ꝛ potest concedi ꝙ diuersificatur ſm fortius ꝛ debili⁹
non ſcōs speciem absolute:quāuis id qō est fortius ꝛ de-
bilius proxima sint diuersitati que fit specie. Sed iter bi
uersitatem que est specie absolute ꝛ inter diuersitatem
que est inter fortius ꝛ debilius est manifesta differentia
apud inquisitores. Jam autem notum erat ꝙ in ipsa yle
aduenient mensure diuerſe:ꝛ hoc etiam est principium
naturalium:ꝛ etiam:ꝙ omne corpus appropriatur sine
dubio aliqua vna tantum partium:ꝛ ꝙ illa pars non est
sibiꝓpria inquantū est corpus:alioquin omne corpus
haberet illā:igitur sine dubio appropriata est ei ſn ſe for
ma aliqua:ꝛ hoc manifestum est:ipsum enim vel est non
recipiens figurationes ꝛ diuisiones: sed est ei ℔ propter
aliquā formam qua adaptatum est ad hoc. Ipsum enim
inquantum est corpus receptiuus est eius vel est recepti
bile earum ſm facilitatem ꝛ difficultatē: quomodocūq;
autem fiat est ſm aliquā formarū prenominatarū in na-
turalibus: materia enim corporea non ḃz esse separata
a forma. Igitur materia non constituitur in effectu nisi
per formam. igitur materia cuꝫ spoliatur in intellectu iā
accipitur sic ꝓout nullo modo habet esse sic.

¶ Capitulum. IIII. De ꝓximitate forme super materiam
in ordine essendi.

A Secō phi
sicoꝝ. 20.

IEm certificatum est ꝙ materia corpora-
lis non habet esse in effectu nisi p eēn
tiam forme:ꝛ etiam ꝙ forma materialis non
habet esse separata a materia. Igitur neceſſe
est vt inter illa sit habitudo relationis: ita vt
non intelligatur quidditas cuiuſq; earum nisi prędicata
respectu alterius: sed non est ita. Nos enim intelligimus
multas ex formis corporalibus:ꝛ indigemus multa con
sideratione ad hoc: vt stabiliamus ꝙ materiam habēt.
Similiter hanc materiam intelligimus substantiā ada-
ptatam:ꝛ tamen ex hoc nescimus ꝙ de eo ad qō est ada-
ptata debeat etiam esse in ea aliquid in effectu: nisi cuꝫ
inquisitione ꝛ consideratione. Verum est autem ꝙ in-
quantum est adaptata relata est ad id qō est adaptatum
ad eam:ꝛ est inter ea habitudo relationis. Nostra autez
locutio est de respectu suarum essentiarum absq; eo qō
accidit eis de relatione vel comitatur eas. Jam autem
scisti quomodo est hoc:ꝛ etiam: quia nostra locutio est de
dispositione inter materiam ꝛ formam inquantuꝫ sunt.
Sed adaptatio non facit esse habitudinem rei que habz
esse sine dubio. Si autem hoc possibile est esse: tunc neꝯ
est: vt sit inter illas habitudo: vel qualis est inter causaꝫ
ꝛ causatum: vel qualis est duarū rerū: que sunt simul in
esse. Nullum autem eorum est causa vel causatū alteri⁹:
non enim facit vnum eorum esse alterum: omnia autem
quorum vnum non est causa: nec causatum alterius: est
tamen inter ea habitudo: non potest esse: vt remotio vni⁹
eorum sit causa remotionis alterius: inquantum est eēn
tia: sed erit cum eo remotio que non potest esse nisi cum
remotione: nō remotio que facit debere esse remotionē:
si forte hoc cōcedendum sit. Jam autem nosti differen
tiam inter vtrūq; modum. Nosti etiam quia id cuius re
motio est causa remotionis alterius: causa est eius. hoc
enim manifestum est tibi ex multis locis: adhuc etiaz in-
ducemus ꝓ qō facilius intelligas. Nūc enī dico iaz olim
te didicisse ꝙ multum interest inter dicere de aliquo ꝙ
remotio eius sit causa remotiōis alterius: ꝛ dicere ꝙ cū
remotione eius: necesse sit remoueri alterū. Si autez re-
motio vnius istorū prenominatorū nō est cā remotionis
alterius: sed est necesse: vt sit cuꝫ remotione alterius: tūc
non potest esse quin remotio vnius eorū: qō remouetur
aut faciat debere esse remotionē alicuius terty. preter il
las aut vt debeat remoueri ad remotionē alicuius terty.
ita vt si non fuerit remotio que accidit illi tertio non sit
remotio vnius istorum: aut vt nihil istorum sit. Si autē
nihil horum fuerit: sed fuerit: vt ℔ non remoueatur nisi
cum remotione illius:ꝛ illud cuꝫ remotione istius absq;
causa tertia: sed ex natura sua q̄ est preter naturā cuiuſq;
earum pendebit in esse in effectu ab alio. Sed si fuerit ℔
ex qdditate sua erunt relate. Jam autē patuit eas nō esse
relatas: vel erit ℔ ex esse earū. Manifestū est autē ꝙ hu-
iusmodi esse nō est necessariū esse: est igit̄ possibile in sua
quidditate: sed per aliud preter se fit necessarium eē: igit̄
necesse est vt illud fiat necessariū esse:ꝛ suū compar cum
eo. Ad vltimū autē cū elenauerimus nos in causis ad ali
quid tertium: ꝓfecto illud tertiū inquantū est causa in
effectu debendi eē illoꝝ erit sic ꝙ nō poterit remoueri
vnum eorū nisi ꝓpter remotionē essendi tertiuꝫ cām in
effectu: igitur ℔ duo non remouebunt nisi ꝓpter remo-
tionē tertie rei. Jam aūt diximus nō ita esse:ꝛ hoc est ꝟ
riū. Jā aūt ℔ destructū est:ꝛ remānsit vt verttas sit i vna
duarū aliarū diuisionū. Si enī fuerit remotio earū ꝓpo
pter causaꝫ remotionis rei tertie. ita vt ipse sint causata
eius: tunc cōsideremus qūo pōt esse vt essentia cuiuſq; il
larū sit pēdens ex cōiunctione eēntie alterius. Tunc enī
neꝯe eēt vt debitū eēndi vnūqōq; eorū ex cā eēt median
te suo cōpare:ꝛ tūc vnūqōq; eoꝝ eēt causa ꝓpinqua de-
bendi eē suuꝫ cōpar:ꝛ hoc est inconueniens: ex predictis
enī verbis nostris iā claruit ℔ esse inc̄ueniens. ſ. vt vnū
eorū sit ꝓpinqui⁹ huic tertio ad hoc vt fiat illō cā media
ꝛ scōm fiat causatuꝫ. Restat g̃ vera diuisio quā predixi-
mus. ſ. ꝙ habitudo que est inter illas est talis habitudo
ꝙ ꝓpter eam vnū eorū est causa ꝛ alterū causatum. Si
aūt remotio vnius eorū facit debere remoueri tertiū: ad
cuius tertij remotionē facit debere remoueri scōm eorū
tunc vnū eoꝝ sit causa cause. Causa autē cause causa est:
Ad vltimū autē deprehendet ꝙ vnum eorū est causa ꝛ
alterum causatum. ¶ Speculemur igitur ꝙ eorū opor-
tet esse causam. materia aūt nō pōt esse causa essendi for-
mā. primo ꝙ materia non est materia: nisi qz est ei vtus
receptionis ꝛ adaptationis. adaptatū autem inquantuꝫ
est adaptatum non est causa essendi id ad qō est aptatū.
Si enim esset causa deberet tunc: vtillud semper habe-
ret esse in isto sine adaptatione. scōo: qz impossibile est vt
essentia rei que adhuc est in potentia sit causa rei que est
in effectu: quia oporteret vt essentia eius prius esset. ꝛ de-
inde fieret causa alterius: sine hoc prioritas sit tempore
sine essentia. Si enīz nullo modo haberet esse nisi in hoc
ꝙ est causa secundi: tunc ſm haberet esse per essentiam.
ꝛ ob hoc esset prius per essentiaz. Sive illud qō est causa
eius sit coniunctum essentie eius sive diſiunctuꝫ ab eēn
tia eius. possibile est enīz esse etiam aliqua causaruꝫ eēn
di rem ita vt non sit per illam: nisi esse rei que est diſiun
cta ab eius eēntia. Intellectus enim non refugit hoc. Et
deinde inquisitio facit debere esse vtrāq; diuisionez. Si
igitur materia fuerit causa forme oportebit: tunc vt ha-
beat essentiam in effectu ante formas. Jam autez prohi-
buimus ℔ sic: non ꝙ dicamus eius essentiam non posse
esse nisi comitans coniunctionem forme: sed ꝙ inconue-
niens est: vt eius essentia habeat esse in effectu nisi per
formam. Inter hec enim differentia est tertio. ꝙ si mate
ria est causa ꝓpinqua forme in essentia: tunc materie
non esset diuersitas: quia in eo qō ꝓuenit ex re in qua
non est diuersitas non est diuersitas vllo modo: vnde

B

oportet vt in forma materiali nō esset diuersitas. ḡ si hec diuersitas eēt ꝓpter res: que diuersificañ ex disponib⁹. que sunt in materia: tunc ipse res eēnt ꝑme forme in mā ⁊ termo noster redirct ad principiū. Si aūt esset cā essendi bas formas diuersas: materia: ⁊ aliud cuꝫ mā: qō non est in materia: sicut materia sola nō esset eis causa ꝓpinqua: sed materia ⁊ aliud: tunc ex ꝺiunctione illius alius: ⁊ materie ꝓueniret aliqua forma signata in materia. Et si aliquid aliud ꝓter illud aliud adiungeret materie: ⁊ ꝓueniret alia forma ꝓter illā signatam: tunc materia esset certe receptibilis forme: ꝓprietas autez cuiusꝫ forme non est nisi ex illis causis: que adiunguñt materie. ḡ vnaquaqꝫ forma nō esset id qō est nisi ꝓpter ꝓprietatem suam. Causa igitur essendi vnāquāqꝫ formā ex proprietate sua id qō est esset aliud a materia: ⁊ materia nihil ageret in ꝓprietatē illā: qꝛ forma nō haberet esse nisi ꝓpter ꝓprietatē illā: igit mā nihil ageret in faciēdo habere ꝓpriū esse vnāquāqꝫ formā. Sed eēt necesse vt forma quereret esse in ea: ⁊ ℔ esset ꝓprietas cause recipientis. igitur remaneret materie receptibilitas tantuꝫ. Jam aūt poteris adiuenire ꝙ materia est causa forme aliquo modo ꝓ: remansit igit ꝙ ipa forma est per quā mā habz esse. ℭ Cōsideremus ergo si sit possibile: an per solā formā materia habeat esse. Dico ergo ꝙ in forma a qua nō separatur a sua materia: pōt hoc concedi. Sed in forma ma que separat a sua materia: ⁊ remanet materia habēs esse cum alia forma: ℔ non conceditur. Si enim hec forma sola per se esset causa destrueret materia ad remotionē illius: ⁊ ꝓpter formā succedentē haberet esse alia mā que inciperet esse: ⁊ illa forma egeret alia materia. Oportet igit vt aliqua alia res sit causa essendi materiā cū forma: ita vt esse materie nō fluat nisi ab illa re: sed impossibile sit perfici fluxum eius ab illa sine forma vllo modo: perficitur enim res ex vtraqꝫ eaꝝ. Esse igitur materie pēdebit ex illa re ex forma: quocūqꝫ modo veniat ab illa in illam: quapropter nō destruit ꝓximatione forme: eo ꝙ forma nō separatur ab illa: nisi ꝓpter aliā formā: que est causa: ꝓpter quā cepit esse materia: agit id qō agebat ꝓxima forma in illaꝫ inquātū ℔ scba cōmunicat cum ꝓxima in ℔ ꝙ est forma. scz inquantū adiuuat ad cōstituendū banc materiam. Sed in hoc ꝙ differt ab ea facit materiam in effectu substantiā aliam ꝓter eam substantiaꝫ quā agebat ꝓxima. Multa enim ex bis que sunt nō perficiuntur nisi ꝓpter esse duarū causarū. Illuminatio enī ⁊ luꝛ non prouenīūt nisi ex causa lucida: ⁊ qualitate que facit corpus illuminatū receptibile lucis: qō nō penetret radius: sed reuertat. Deide illa qualitas formabit radiū alia ꝓprietate colozuꝫ q̄ sit illa proprietas qua formauit eū: non alia qualitas. Oportet autē nunc vt non contendas mecuꝫ de bis que dixi de penetratione radij: ⁊ de reuersione eius: qm ⁊ per teipsum poteris cōsiderare ℔: nec est longe: si bene consideraueris: te posse iuenire exēpla de bis cōuenientioza. Nec nocet etiam si exēpla non inueneris: non enī oportet esse exemplum ois rei. ℭ Potest autē quis dicere ꝙ si materia fuerit pendens ab illa: ⁊ a forma: tunc cōiunctio earū erit ei sicut causa. Si autē destructa fuerit forma: destrueꝛ cōiunctū: qō erat causa: oportebit igit vt destruat causatū. ℭ Ad qō dico ꝙ materia non est pendens a re illa: ⁊ a forma inquantum forma est forma designata specie: sed iquantū est forma. ℔ aūt coniunctum non destruit vllo modo. Semp enī habet esse ab illa: ⁊ a forma inquātum est forma. Euenit igitur ꝙ si non fuerit illa res non erit materia: ⁊ si non fuerit forma inquantū est forma non erit materia. Si autez destrueret ꝓxima forma nō ob causam successionis scde. tunc res illa separata esset per se faciens hoc. Nec eēt id qō est forma inquantū est forma: esset igitur impossibile fluere ab illa re esse materie: ob ℔ ꝙ est sola absq; communicatione vel cōditione. ℭ Potest autē aliquis dicere ꝙ cōiunctio illius cause ⁊ forme nō est vnū numero: sed est vnū intētione cōmuni: vnū aūt ꝑm intētionez cōmunē nō est causa eius qō est vnū numero: ⁊ eius qō est: qualis est nā māe. Ipsa enī est vnū nūero. ℭ Contra qō dico ꝙ vnū ꝑm intentionē cōem qō est cōseruata vnitas sine cōitatis nō ꝓbibeꝛ esse causa eius: qō est vnū nume ergo est res que facit debere esse materiā. Nō enī perfiro. Nō enim causa est vnius numero vel vnuz specie qō conseruatur per vnum numero illud est separatuz: illud citur suum debitum essendi nisi per aliquā rez que adiūgitur ei qualiscūq; fuerit: ℔ qd sit illa res: tu scies postea. Sed qꝛille qui formas succedentes que adiunguñt materie facit succedere in illā: ipe facit eā remanere ꝓsuccessionē illarū formarū: tūc illa forma est aliquo modo inter materiā cōseruatā ⁊ conseruantē eā. Jd autem qō est medium in cōstitutione cōuenientius est esse ꝓius constitutū. vt deinde per illud constituatur aliud a se: ꝓximitate essentie. Et illud est causa propinqua conseruati in permanentia. Si enim constituiꝫ a causa que facit remanere materiaz mediatione eius: tunc constitutio eius est ꝓius ex ꝓximis: ⁊ deinde fit cōstitutio materie. Si autez fuerit existens non per causam illam: sed per seipsam. ⁊ deinde constituitur materia per ipsam: tunc est hoc manifestius in illa. igitur forma ꝓxiz est yle. Non pōt autez hoc cōcedi ꝙ forma per seipsaz habeat esse in potentia: ℔ fit in effectu per materiā: qz subst̄tia forme est effectus. Natura vo eius qō est esse in potentia est ꝓprietas materie: igit materia est id de quo conuenit dici ꝙ in se habet esse in potentia: sed in effectu est per formam: forma aūt quamuis non separetur ab yle. tamen non cōstituitur ab yle: sed a causa que acquirit sibi ylem. quomodo autē cōstitueret forma per ylem: cū iam nos ostenderimus eam esse cām yle. Causa item nō ꝓstituitur a causato. Impossibile est eni aliqua duo esse quoꝝ vnū cōstituat ab altero sic vt vnūqōq; eoruz acgrat alteri suū esse. ℭ Ostensum est igitur illud esse impossibile: ⁊ oia etiā ꝺria iter id per qō res cōstituitur: ⁊ iter id qō ab eo nō separatur: forma igit non habet esse nisi in yle: boc autem ꝙ yle causa est sui esse: ⁊ ꝙ ipsa est in yle: est sicut boc ꝙ causa non est nisi cū causato. Non ꝙ causarum sit causa essendi causaz vel essendi cum causato: sed cū causa fuerit causa in effectu: sequetur ex ea esse causatum ⁊ esse cuz ea. Süiliter cum forma habuerit esse forma: sequetur ex boc ꝙ constituat aliquid: ꝙ aliquid coniungitur sue eēntie: ⁊ id qō constituit est res in effectu: ⁊ dat ei esse. Sed de boc qdam est cui dat esse: ⁊ est non coniunctū ei: ⁊ quidda; est cui dat esse: ⁊ est coniunctum ei: quāuis non sit pars eius sicut substantia est accidentibus ⁊ complexionibus: que sequuntur ⁊ comitantur eam: ex bis igitur manifestum est ꝙ que. ūqꝫ forma habet esse in materia cozporali per causam aliquā est in ea. Sed in illis formis que incipiūt boc manifestuz est. Jn comitantibus vero materiā simiter est: eoꝝ materia cozporalis non appꝛopꝛiatur eis: nisi ꝙ cām: adbuc aūt ℔ amplius monstrabimus als.

Dubi.

Respō.

Questio.

Responsio.

D

L

ℭ Completus est tractatus secūdus huius partis.
ℭ Incipit tertius tractatus auxilio dei.
ℭ Capitulum primuz de assignatione eius qō oportet inquirī de dispositione nouem predicamentorum: ⁊ accidentalitate eoꝝ.

A Dicam igitur q ia3 ostendimus qd sit substantia: ⁊ ostendimus q ipa predicatur de separato: ⁊ de corpore: ⁊ de materia: ⁊ de forma. Sed certificare q corpus sit: ⁊ q sit substantia non est opus: materiam vero ⁊ formam iam ostendimus esse substantiam. Separatū vero iam ostendimus per potentiam propinquaȝ: quasi iam plene intellexeris: ⁊ adhuc plenius ostendimus. Si autem memineris id qđ diximus de anima certificabit tibi esse substantiam separatam: non corpus: necesse est igitur: vt procedamus ad certificandum accidentia ⁊ stabiliendum ea. dico igitur q in principio logice iam cognouisti quidditatem decem predicamentorum: ⁊ ideo non dubitas: quia id qđ ex eis est ad aliquid inquantum est ad aliquid est res accidens alicui necessario. Similiter comparationes que sunt in vbi: ⁊ quādo: ⁊ in situ: ⁊ in agere: ⁊ pati: ⁊ in habere: sunt enim dispositiones accidentes aliquibus in quibus sunt: sicut id qđ est in subiecto. ¶ Si quis autem dixerit q agere non est sic: eo q esse actionis non est in agente sed in patiēte: ⁊ si hoc dixerit ⁊ concesserimus: illi tamen nō nocebit ad hoc qđ modo intendimus. scz q actio habet esse in aliquo: sicut in subiecto: quāuis non sit in agente. ¶ De predicamentis igitur de quibus est questio: an sint accidentia: an non: duo remanent. scz predicamentum quantitatis ⁊ predicamentum qualitatis: sed de predicamento quantitatis multis visum fuit lineam superficiem ⁊ mensuras corporalem ponere esse in predicamento substantie: nec sufficit eis ħ: sed etiam posuerunt ħ esse principia substantie. Quibusdaȝ vero ex eis visum fuit ħ sentire de quantitatibus discretis. scz numeris: ⁊ posuerunt eas ꝑncipia substantiarū. De qualitate autem quibusdā ex naturalibus visum fuit q non subsistunt in aliquo vllo modo: sed q color per se est substantia: ⁊ odor: alia substantia: ⁊ q tūc sunt constituentia substantias sensibiles: ⁊ plures ex his qui tenent sententiā de occulto intendunt hoc. Sed sententiam eorum qui dicunt qualitatem esse substantiam: cōuenientius est ponere in scia naturali ⁊ fortasse: nos iā fecimus hoc. Sed ex his qui tenēt substātialitatē quātitatis illi qui dicūt q cōtinue quātitates sunt substātie ⁊ ꝑncipia substātiarū: illi iaȝ dixerūt q ħ sunt dimēsiones cōstituētes substātiam corporeā. Quicquid eni cōstituit rem: prius est ea: qđ autez prius est substātia dignius est substantialitate: ⁊ posuerunt punctum ex tribus dignius substātialitate. ¶ Qui vero tenēt sentētiam de numero posuerūt hūc ꝑncipium substātie: ipsius vero posuerunt compositum ex vnitatibus: ita q fecerūt vnitates ꝑncipia ꝑncipiorū. ¶ Deide dixerunt q vnitas est natura nō pēdens in sua essentia ex aliqua rerum. scz quia vnitas est in omni re: ⁊ q vnitas in ipsa re: est ipsa quidditas ipsius rei. Nam vnitas in aqua est ipsamet aqua: ⁊ in hominibus est ipsi homines: ⁊ q ipsa inquātum est vnitas nō eget vt sit aliqua ex rebus. Quicqd autē est nō est id qđ est nisi q: est vnum designatum: igitur vnitas est principium linee: ⁊ superficiei: ⁊ ois rei. Superficies eni nō est superficies nisi vnitate siue ꝓprie cōtinuationis: similiter linea ⁊ ꝑctum etiam est vnitas cui factus est situs. igitur vnitas est causa ois rei: ⁊ primū qđ ex vnitate fit ⁊ generat numerus est. Numerus igit est causa media inter vnitatem ⁊ oēm rem: ꝑctus vero est vnitas situalis: ⁊ linea dualitas situalis: ⁊ superficies ternarietas situalis: ⁊ corpus quaternarietas situalis. Illi etiam nō sunt cōtenti tātum ħ: sed processerunt dicētes q nihil fit nisi ꝑ numerum. Cōuenit igitur nobis vt prius ostendamus q mēsure ⁊ numeri accidētia sunt. ⁊ deide studebimus soluere questiōes que fiunt in his: añ hoc autem oportet vt notificemus certitudinem specierum quātitatis. ⁊ q dignius est nobis est ħ: vt ostēdemus naturā vnitatis: cōgruit enim nobis: vt in hoc loco assignemus naturā vnitatis ꝑpter duas res: quarum vna est q vnitas multam habet cōueniētiam cū esse qđ est subiectum istius scientie: alia qz vnitas intrinsecum est alicuo modo quātitatis. Qz autem sit principium numeri bene cōsideranti facile est intelligere: cōtinui etiam similiter est: quia cōtinuatiōi: similiter aliqua vnitas est que est cā formalis cōtinui: mēsura enim nō est mēsura: nisi iquātū mēsurat. Sed esse eius fm q mēsuratur nō est nisi inquātum numerat: ⁊ esse eius fm q numerat est eē eius iquātum habet vnitatem.

¶ Capitulum. II. De vno.

A Dicam igitur q vnum dicitur ambigue de intentionibus que sic occurrunt: q in eis nō est diuisio in effectu: iquātū vnū quodq eoꝝ est id qđ est: hec aūt intentio est in eis fm prius ⁊ posterius: ⁊ ħ dicitur vnum fm accidens: vnum autē fm accidēs est cum de aliquo cui adiunctum est aliud dicitur q ipsum est alterum: ⁊ dicitur q vtraq sunt vnum: ⁊ hoc est vel subiectū ⁊ predicatū accidētale: sicut cum dicimus: petrus ⁊ plħicus sunt vnū: vel q petrus ⁊ filius ioħis sunt vnus: vel sunt duo predicata de vno subiecto: sicut cū dicim⁹ q plħicus ⁊ filius ioħis sūt vnū: eo qđ accidit: vt plħyficus ⁊ filius ioānis sint vnum aliquid. vel sunt duo subiecta vnius predicati: sicut cū dicimus q nix ⁊ gipsum sunt vnū. s. in albedine: eo q accidit predicari de vtrisq vnum accidens. ¶ Sed vnus qđ est scōm essentiā aliud est vnū genere aliud vnum specie: ⁊ hoc idem est vnū differētia: ⁊ aliud est vnū comparatiōe: ⁊ aliud est vnū subiecto: ⁊ aliud est vnum numero: vnū autē numero aliquādo est cōtinuatione: aliquādo perfectione: aliquādo ꝑpter speciem suā: aliquādo ꝓpter suam essentiam. Unū autem genere: aliquādo est vnum ꝓpiquo genere: aliquādo remoto: ⁊ vnum specie similiter aliquādo est vnus ꝓpiqua specie: que nō diuiditur in species: aliquādo remota: ⁊ cōuenit cuz aliq diuisionū capti ꝑmi: quāuis ħ sit diuersitas fm respectum. Cum autem fuerit vnū specie sine dubio erit vnum differētia: cōstat autem q quicquid est vnus genere: multa est specie: vnum vero specie: aliquādo est multa numero: aliquādo nō est multa numero. scz cum natura totius speciei fuerit in vno individuo: ⁊ hoc vno modo erit species: ⁊ alio modo nō erit species: eo q vno modo est vniuersale: ⁊ alio modo nō est vniuersale: hoc autem perpēdes ex loco in quo tractabimus de vniuersali: ⁊ si recordatus fueris eorum que dicta sunt tibi. vnū autem continuatione est id qđ est vnum in effectu alio quo modo: ⁊ est in eo multitudo alio modo. Sed verum vnum est id in quo est multitudo in potentia tantum: vt in lineis: illa scz in qua non est anguli: ⁊ in superficiebꝰ illa que est planissima: ⁊ in corporibus illud qđ circundat superficies: in qua non est curuatura fm angulum: post hoc autez sequit aliud vnū in quo est multitudo in effectu: sed duo eius extrema copulant apud terminum cōmunem: sicut totalitas duarum linearū cōtinentium angulum: ⁊ sequitur etiam aliud: cuius extrema continguntur se sic vt videatur esse continuum in comitātia motus vnius ad aliud: cuius vnitas est quasi sequens vnitionem motus: hoc enim est coherentia: ⁊ hoc est sicut membra que sunt composita ex aliys membris: ⁊ principialiter id cuius coherentia est naturalis nō artificialis. Sed vnitas in isto oio debilior est: egreditur eni ab vni-

tate continuitatis ad vnitatez aggregationis: vnitas autem continualis dignioz est aggregali intellectu vnitatl. In vnitate enim continuali non est multitudo in effectu: sed in vnitate aggregali est multitudo in effectu: vnitas enim que sibi attribuitur: non aufert ab ea multitudinē: vnitas vero continuitatis vel cōsideratur respectu quātitatis vel alterius nature: sicut si fuerit aqua vel aer q̄ bus accidit esse vnum continuitate: vt sunt vnuz in subiecto. Subiectum enim continui verum est corpus planum conueniens nature: z iam nosti ℔ in naturalibus: igitur subiectum vnitatis continuatione est etiam vnuz in natura: inquantum eius natura non diuiditur in formas diuersas: dico autem q̄ vnum numero sine dubio nō est diuisibile numero ſm q̄ est per seipsuz. Sz qcqd est vnum preter hoc est diuisibile inquantum est vnum: oportet autem considerare ℔ scōm naturam ex qua accidit ei vnitas: vnum igitur numero aliud est qō ex natura sua ex qua accidit sibi vnitas non potest multiplicari sicut vnus homo: z aliud est qō ex natura sua non est ℔: sicut aqua vna z linea vna: aqua enim vna potest fieri aq̄ plures: z linea vna potest fieri multe: q̄ auté ex natura sua non est ℔: illud multiplicatur vno modo: z non multiplicatur alio modo: exemplum primi est de hominib⁹ sicut homo vnus numero: nō multiplicatur ſm naturaz suam scōm q̄ homo est cum diuiditur in corpus z animam: igitur homo est anima z corpus: z neutrum per se est homo: q̄ autem non est sic: est duobus modis: vno quia vel est ei alia natura preter hoc q̄ ipsuz est res non diuisibilis: vl non est. Si autem preter hoc fuerit ei alia natura: tunc illa natura vel est situs: z qō conuenit situi: z hoc est punctum: punctum enim non est diuisibile inquantū est punctum: nec alio modo: z hoc est natura alia preter vnitatē predictam: vel illa natura erit situs: nec qō conuenit ei. Igitur hoc est sicut intelligentia z anima. Intelligentia enim habet esse preter id qō intelligitur de ea qō non diuiditur. Illud autē esse non est, situs nec diuiditur in sua natura: nec alio modo. Cz autez adhuc est in quo non est natura alia est sicut ipsamet vnitas que est principiū numeri. Cum enim sibi adiungitur vnitas alia ab ea: earuz coniunctio fit numerus: z ex bis modis vnitatis vn⁹ est: de quo id qō intelligitur non diuiditur in intellectu: nedum diuidatur in naturam localem vel temporalē. Redeamus igitur ad diuisiones que multiplicatur: et iquātum habet naturam vnitate vnā z continuitate: eius enī quiddam est multiplicabile per multitudinez que est in natura: que ex seipsa adaptata est multitudini ſm q̄ est vnum: z hec est mensura: z quiddam est: in cuius natura est multitudo: que natura non habet vnitatez aptā multitudini: nisi propter causam aliam preter se: z hoc est corpus simpler: sicut aqua: hec enim aqua est aqua vna nuō non propter aqueitatem: sed propter adiunctionem cause que est mensura: igitur ille aque multe numero erunt vna in specie: z vna etiam in subiecto: ex natura enīz subiecti sui est vt fiant in effectu vna numero. Non est autē sic in individuis hominum. Non est enim modus nūerorum subiectorum suorum sic vniri: vt fiant subiectum vnius hominis: vnusquisq; enim eorum est vnus vnitate sui subiecti. Sed aggregatio multitudinis eorum non est vnum subiecto: nec est modus eius qualis est modus vniuscuiusq; partiuz aque: vnaquecq; enim aqua vna est in se proprter suum subiectum: z totuz dicit esse vnum in subiecto: eo q̄ modus suoruz subiectorum est: vt possint vniri z fieri vnum subiectum: z tunc oēs ille aque erunt vna aqua: vnaquecq; autem harum duaruz partium vel habet quicquid possibile est ei habere: vel non. Si autē habuerit est perfecta: z est vna integritate. Si vō nō habuerit est fractio: vius autem hominum est fractionem ponere non vnum. Isti vero modi perfectionis vel sunt per accidens: z per situz: vt numerus perfectus: vel sunt certissime. sz vel artificio: vt dicitur domus perfecta: qz domus imperfecta non dicitur vna domus vel natura: vt individuum vnius hominis dicitur perfectum suis membris: linea vero recta iam etiam recipit augmentū indirectum qō non habebat: z tunc nō est vna scōm modum perfectionis: linea vero circuli non recipit augmentum: sed naturaliter recipit circulationē vndiq; circa cētrum: z ideo est perfecta: igitur est vna ſm perfectionez: videtur etiam q̄ vnūqōq; individuū hominum sit vnū hoc modo: ex omnibus igit̄ que sunt vnuz: quedam sunt que comitatur perfectio: z quedā sunt que nō comitatur perfectio: vnū aūt equalitate est comparatio aliqua. Sicut ℔ q̄ comparatio nauis ad rectoz ez: z ciuitatis ad regem vna est. he enim due comparationes cōsimiles sūt. Nec est earū vnitio per accidens: sed est vnitas quedaz: in qua vniuntur per accidens vnitas nauis z ciuitatis: z per illas est vnitas per accidens: vnitas enim duarū dispositionum nō est vnitas quā posuimus vnitatē per accidens. ¶ Dicam iterum q̄ postq̄ vnitas dicit de reb⁹ que sunt multe numero: z dicit de re vna numero. Jam autem ostendimus diuisiones eius. qō est vnum numero: procedemus nunc ad aliam partem: dicam igitur q̄ ea que sunt multa numero: nō dicūtur vna. alio mō nisi ,ppter cōuenientiā quā habent in intentione aliqua. Conuenientia enī eorū vel est comparatiōis vel est predicati preter comparationem: vel est in subiecto: predicatuz vero vel est genus vel species vel differentia vel accīs: ex hoc igitur loco facilius erit tibi cognoscere: nos certificasse diuisiones vnitatis: z ex predictis cognosces que earū est dignioz vnitate: z que prius merē eam: z scies q̄ vnum genere dignius est vnitate q̄z vnū comparatione: z vnum spē dignius est eo qō est vnū genere: z vnum numero dignius est vno specie. Simplex etiaz: qō nullo modo diuidit: dignius est composito: perfectuz vero qō diuiditur dignius est imperfecto. ¶ Unum autem pārificatur ad esse: qz vnum dicitur de vnoquoq; predicamento z: sicut ens. Sed intellectus eoz: sicut nosti: diuersus est. Conueniunt autem in hoc q̄ nullum eorū signat substantiam alicuius rei: z iam nosti ℔.

¶ Capl'm. III. De certificatione vnius z multitudinis: z ostensione q̄ numerus est accidens.

Difficile est nobis nūc ostēdere quid ditatem vnius. Si enim dixerimus q̄ vnum est id qō non diuiditur: iam diximus q̄ vnum est id qō non multiplicat necessario. Jam igitur accepimus multitudinem in ostensione vnius. Necesse est autem multitudinem diffiniri per vnum: vnum enim est principiū motus multitudinis: z ex ipso est esse eius: z quiddītas eius. Deinde quacunq; diffinitione diffinierimus multitudinem: ponemus in ea vnum necessario. Dicimus enīz q̄ multitudo est aggregatum ex vnitatibus. Jam igitur accepimus vnitatem in diffinitione multitudinis: z etiam fecimus aliud: quia cum posuimus aggregatum in diffinitione eius: videtur q̄ aggregatum sit ipsa multitudo. Cuz autē diximus ex vnitatibus: vel ex vnis: vel ex vnitis: iam induximus verbum aggregationis: cuius verbi intentio non intelligitur: nisi per multitudinē. ¶ Item cū dicimus q̄ multitudo est id qō nūerat per vnū iā accepimus vnitatem in diffinitione multitudinis: z acce-

primus in diffinitione eius numerationē ⁊ mensurationē per que nō itelligīt nisi multitudo: vnde difficile est nobis ponere hic aliquid qō possit sufficere: videtur autez ꝙ multitudo notior sit apud nostraz imaginationem q̄z vnum: ⁊ videtur ꝙ vnitas ⁊ multitudo sint de his que prius formamus: prius autē imaginamur multitudinē: ⁊ prius intelligimus vnitatē: sed vnitatē intelligimus absq; principio intelligibili. i. per se noto ad imaginandū ea: sed saltiz imaginamur: ⁊ deide facimus cognosci multitudinem per vnitatez cognitione intelligibili: ⁊ hoc accipimus vnitatem imaginatam in seipsam: ⁊ ex principys imaginationis: facimus autem vnitatem cognosci per multitudinē inuendo in hoc intentionem imaginatam ad hoc vt inducat nos ad id qō tūnc poterat nobis esse per se notum: sed non formabatur presens in intellectu. ¶ Item cum dicunt ꝙ vnitas est res in qua non est multitudo: significat ꝙ intentio huius verbi est res prius intellecta apud nos: que est oppolita huic aly. non est autem ħ designatio eius ob hoc ꝙ multitudo remouet ab ea: miror autez de eo qui diffinit nūeruz dicēs: ꝙ nūerus est multitudo aggregata ex vnitatibus vel ex vnis: vel ex vnitis. Ipsa enim multitudo est ipse numerus: nō sicut genus numeri. Certitudo vero multitudinis est ꝙ composita est ex vnitatibus. Dicere igitur ꝙ multitudo est composita ex vnitatibus idem est qō dicere multitudo est multitudo: multitudo enim non est nisi composita ex vnitatibus. Si quis autē dixerit ꝙ multitudo cōponitur ex rebus que nō sunt vnitates: sicut ex hominibus ⁊ bestys. Dicemus ꝙ sicut be res non sunt vnitates: sed res subiecte vnitatibus: sic etiaz non sunt multitudo sed res subiecte multitudini: ⁊ sicut res ille sunt vne non vnitates: sic ħ sunt multa nō multitudo: ꝙ autem dicūt ꝙ numerus est quātitas discreta habens ordines purāt se iam euasisse ħ incōuenientia: sed certe non euaserunt: qm̄ q̄titas ad hoc: vt formet in anima eget: vt sciaī habere partez ⁊ diuisionē ⁊ equalitatē: pars vero ⁊ diuisio non formaī nisi per multitudinē: equalitateaū quantitas notior est apud intellectū purū: equalitas eniz est de accidentibus proprys quātitatis: qm̄ ops accipi in diffinitione equalitatis: dicīt eni ꝙ eq̄litas est vnitio in quātitate: ordo vero quez ponunt in diffinitione numeri est etiā de eo qō non pōt intelligi nisi post intellectū numeri: oportet igīt vt scias ꝙ ħ omnia sunt designatio qualis solet fieri per exēpla: ⁊ per nomina multiloca: ⁊ ꝙ be intentiones formanī per seipsas vel omnes vel alique ex eis. Nec significaī de eis per ea aliquid nisi vt inuantur ⁊ cognoscanī tantū. ¶ Dico igīt ꝙ vnitas vel dicitur de accidentibus vel dicitur de subsłantia. Luz autē dicitur de accidentibus non est substantia: ⁊ hoc non est dubiū. Luz vero dicīt de subys nō dicīt de eis: sicut genus: nec sicut differētia vllo modo: nō eni recipīt in certificatiōe quidditatis alicuius substantiarū: sed est quidda; communitans substantiā: sicut iam nosti. nō ergo dicīt de eis: sicut genus: vel sicut differentia: sed sicut accidens: vnde vnū est subā: vnitas vero est intētio que est accidens: accidēs aūt qō est vnū de quinq; yltbus quātis sit accidens fm hanc intentionē: pōt tamē cōcedi esse subā: sed ħ nō, pōt cōcedi nisi cū accipīt compositū sicut albū. Natura eni intentionis simplicius de eo sine dubio est accidens fm aliā intentionē: eo ꝙ est in subłātia: nō sicut pars eius. ⁊ impossibile est esse sine eo. ¶ Consideremus igīt nūc an vnitas que est in omni subłātia: ⁊ nō est pars eius cōstitutiua: possit esse separata a subā: dico aūt hoc esse impossibile. Si enim vnitas esset esse spoliatum a subłātia: necessario spoliatū esset sic ꝙ nō diuidereī vel non esset ibi natura predicta de ea que nō diuidīt: vel esset ibi alia natura. pars autem prima est frūtola: qz ad minus non pōt esse quin sit ibi esse qō nō diuidīt. Si autem illud esse qō non diuidīt sine dubio est intentio preter vnitatez: tunc illud esse qō non diuidīt: vel est substantia vel accidens. Si vero fuerit accidens: tunc vnitas est in accidente sine dubio: ⁊ deinde in subā. Si autē fuerit illud substantia ⁊ vnitas nō est separata ab eo: tunc ipsa est in eo quēadmodū est aliquid in subiecto. Si vero separaī ab eo: tūc vnitas cum separata ponitur ab illa subłātia: habebit ēt alias proprietates que aduenient ei: ⁊ adiungūtur ei: sed postq̄ posita fuerit ipsa adiūcta alicui aly sube: ⁊ ħ subłātia erit sic ꝙ si nō aduenireī ei illa vnitas nō haberet vnitatē: qō est absurdū: vel haberet eaz que sibi inerat: ⁊ vnitatē que aduenireī: ⁊ tunc eēnt ei due vnitates: qō similiter est absurdū. Si autē vtraq; vnitas esset etiaz in alia vna subā: tunc ad aliquā duarū subarum non aduenireī vnitas ⁊ ratio rediret iterū ad principiū: sicut id ad quā veniret vnitas: ⁊ fieret etiā due sube. Si autez vnaquaq; vnitas esset in ambabus subłantys: tunc vnitas eēt dualitas: qō simile est absurdū. Manifestū est igitur ꝙ vnitas non est illius nature: vt separeī a subłantia in qua est. ¶ Incipiā igīt ⁊ dicam ꝙ vnitas non sic expoliatur: vt non diuidaī: sed est esse qō nō diuidīt: ita ꝙ est eē de essentia vnitatis non subiectū ei. Si enim poneremus ꝙ ħ vnitas separatur a subłantia: vel ꝙ pōt habere esse separatum sic vt nō diuidaī: vel tale esse qō nō diuidaī tantum: sed vnitas subłantialiter est ipsum esse qō non diuidīt: eo ꝙ illud esse constituīt esse nō in subiecto: tūc accītibus non erit vnitas vllo mō. Si autē accītib⁹ fuerit vnitas: profecto eoruz vnitas erit preter vnitatez subłantie: ⁊ illa vnitas dicetur de eis cōmunione nominis: igitur cōtinget etiam ꝙ ex numeris aly ordinabunī ex vnitate accidentiū: ⁊ aly ordinabunī ex vnitate subłātiarū. Cōsideremus igitur an cōmunicent in intentione esse qō non diuiditur: an non. Si autem non cōmunicāt tunc vnitas que est in vno eoz est esse qō non diuiditur: ⁊ in alio nō est sic: per vnitatē vero accidētiū vel subłātiarū non intelligimus illud ita vt per vnitatem vnius eoz intelligamus aliquid preter esse qō nō diuidīt. Si aūt cōmunicauerint in ħ tunc illa intentio. scz esse qō nō diuiditur est id qō intelligimus per vnitatem: ⁊ ħ intentio est cōmunioz intētione quā paulo añ nominauimus: ad hoc enim sequereī illud: dum ipsa esset esse subłātiale: postq̄ possibile est poni expoliatam: igīt illa intentio sine dubio si fuerit subłantia non accidet accidenti. Nō autem sequitur: vt dicas ꝙ si fuerit accidens nō accidet subłantie. Subłātie eni accidit accidens: ⁊ constituīt per eam accidenti vero nō accidit subłantia: sic vt ipsa constituaī in illo: igīt vnitas collectiua cōmunioz est illa intentione: ⁊ de illa est noster sermo inquātū est esse: qō nō diuidīt tantū sine additiōe alia: ⁊ ħ nō separaī a suis subiectis: alioquin fieret intentio minus cōmunis: postq̄ igīt fuit absurdū vt vnitas sit esse nō diuisibile in accidētibus: ⁊ in subys: ⁊ vt cū ħ possīt separari: ⁊ esse subłātia que accidit accidēti: ⁊ vt vnitas sit diuersa in subys ⁊ accidentibus: manifestū est tūc ꝙ certitudo vnitatis est intentio accidentis: ⁊ est de vniuersitate eoz que comitātur res. Nō debetaūt aliquis dicere ꝙ ħ vnitas nō separaī nisi ad modū quo non separanī iteriores cōmunes existentes absq; suis differētys: ⁊ ꝙ phibitio huius separationis nō facit debere accidentalitatez eius: qz non facit debere accidentalitatem eius nisi prohibitio separationis ab intentione: cuius esse acquisitum est singulariter. ¶ Dico autem non ita rem esse: quia comparatio

B

Arist. to. meta. t. 4

Numerꝰ est multitudo cū ħ est Euclidis lib. 7. i pncipio. ⁊ aliq̄ mō Boetij in principio Arithmetice.

C

D

E

F

eius qđ nos posuimus cõmunius ad id qđ posuimus minus cõmune:nõ est qualis est eius cõparatio ad id qđ diuiditur per differentiã constituiuam. Jam enim ostendimus ꝙ vnitas non est intrans in diffinitione substãtie nec accidentis:sed forasse est comitans eam. Cũ enĩ inuerimus aliquid de vnis simpliciter:tunc ipsius erit discretum per se a ꝓprietate que adiungitur sibi:non sicut color qui est in albedine. Cum igitur certũ fuerit ꝙ non est separata certificabitur:qz id qđ predicatur de intentione cõmuni cõmuni nomine deriuato a nomine simplicis intentionis:ipsum est intẽtio que est vnitatis. Jps vero simplex est accidens. Postq̃ igitur vnitas est accidens:tũc numer⁹ q accidẽs est nec̃io ꝓuenit ex vnitate.

¶ Capl'm. IIII. De mensure sunt accidẽs.

A Quantitates cõtinue sunt mẽsure cõtinuoꝝ:sed corpus qđ ẽ quãtũ est mẽsura cõtinui,qđ est corpus ex intẽtione forme:sic tu iam nosti ex multis alys locis:corpus vo ſm aliã intentionez qđ est de ꝓdicamẽto subẽ iam sufficienter ostendimus. Sed hanc mensurã iam manifestũ est esse in materia:z ꝙ ipa augmentaꝛ z minuiꝛ suba permanente eadẽ:igit est accidẽs sine dubio:sed est de accidentibus que pendent ex materia:z ex re que est in materia:hec enim mensura nõ sep̃atur a materia nisi in estimatione:nec separaꝛ a forma que est materie:eo ꝙ ipsa est mensura rei que recipit dimensiones huiusmodi. Nec est possibile vt ipsa sit sine hac re:sicut tempus non pot esse nisi per cõtinuũ:qđ est spaciũ:qz mensura est continuũ inquantũ mensurat totiens vel totiens p ℔:z non cessat mensuratio in estimatione in infinitum. Sed ℔ est cõrariũ ad ℔ ꝙ res est sic qđ recipit in se positionẽ triũ dimẽsionũ supra nominatarũ in quo non differt vnũ corpus ab alio. Sed in mensurari totiens vel totiens:z non finiri eius mensurationem in totiens vllo modo vnũ corpus differt ab alio corpore:℔ autẽ intentio est quantitas corpis:illa vero forma eius. Sed hec quantitas non separatur ab alia forma in estimatiõe vllo modo. Jpsa vero z forma separãtur a materia in estimatione. ¶ De superficie autem z linea possumus dicere ꝙ vno respectu sunt finis:z alio respectu sunt mensura:z etiã ꝙ superficies habet respectũ quo recipit in se positionem duaꝝ dimensionũ ſm modũ dimensionũ ꝓnominatarũ.ſ.duarũ dimẽsionũ trĩ: sic vt intersecent ſm rectum angulum:z ꝙ pot mensurari z metiri:z qđ est minor z maior:z ꝙ accidunt ei dimẽsiones ſm diuersitatẽ figurarũ. Cõsiderabo igit has dispositiones in illa z dicã ꝙ sua receptio positionis duarũ dimensionũ non est ei nisi ob hoc qđ est finis corporis: qđ est receptibile trium. De hoc autez ꝙ res est finis ei? qđ est receptibile triuz: iquantũ est finis huiusmodi:nõ finis absolute: indiciũ est ꝙ receptibile est positiõis duarũ dimensionum:℔ igit modo non est mensura:sed hoc modo est relata:sed quãuis sit relata:tamen non est nisi mensura. Jam enim nosti differentiã z inter relatũ absolute z inter relatũ qđ ẽ predicamentũ:qđ non pot ꝓcedi: sicut ostendimus esse mensurã vel equale. Oꝛ aũt superficies sit mẽsura fit ſm aliũ modũ:per qnẽ.ſ.pot differre ab alys superficiebus in mensuratione z dimẽsione. Sz ſm primũ modũ nõ pot differre ab alys vllo mõ:vtroq tamẽ modo accidens est. Sed ipsa inquantũ est finis accidens est finito:eo ꝙ est in eo nõ sicut pars eius:nec potest esse sine eo. Jam autem dixeramus in naturalib⁹:ꝙ conditio eius qđ est in aliquo non est vt parificetur ei in ẽntia. Jbi ergo cõsideretur ℔:qz si de hoc dubitatio modo contigerit non erit nisi ſm ꝙ ipsa est mensura q̃ est accidens:quãuis enĩ hoc ꝙ in superficie ponũtur due dimensiones esset ei inquãtũ est ipsa:tamẽ ℔ non esset cõparatio quantitationis ad formationẽ corporalẽ:sed eẽt comparatio accidentalis ad formã:z tu scies ℔ per cõsiderationẽ principiorũ. Scias autẽ ꝙ propter accidentalitatem que aduenit superficiei z recedit ab ea in corpore ꝓpter cõtinuationẽ z disgregationẽ z diuersitatẽ figurarũ z intersecationẽ earũ aliquãdo superficies corporis plani cũ destruitur inquantuz est plana fit sperica. Jam autem nosti ex his que dicta sunt ꝙ vna certissime superficies nõ est subiectũ sperice z plane in eẽ z aly in effectu sicut vnũ corpus pot esse subiectum in effectu diuersarũ dimensionũ que superueniũt ei. Similiter z superficies: vt enĩ remoueaꝛ ab ea figura eius:ita vt destruãꝛ dimẽsiones eius:℔ nõ pot in ea fieri nisi per scisionẽ eius. Jn scisione enim eius fit destructio forme superficiei vnius q̃ erat in effectu. Jam autẽ nosti ℔ ex alys verbis:z etiam nosti:qz ℔ non sequiꝛ in ꝓleita vt ei qđ est ꝓle sit ꝓtinuatio aliunde q̃ disgregatio:z etiã nosti ꝙ cũ quis ꝺiunxerit superficies alias cũ alys:ita vt destruant termini cõmunes fict ex eis superficies alia numero:z deinde si iterũ cõuerterit eam ad suã ꝑmã dispositionẽ non erit iam illa ꝓima superficies vna numero:sed cõsimiles alie numero. Quoniaz qđ adnihilatũ est nõ reducĩ:posteaq̃ aũt scieris formã dispositiõis in superficie scies etiã in linea. vnde considera de ea ſm illam. ¶ Constat igit ꝙ ℔ accidentia sunt:quia esse eorũ non separaꝛ a materia. Nosti etiam ꝙ illa non separatur a forma que in natura sua materialis esse estimatur:z ꝙ linea separaꝛ a superficie in estimatione. Dico aũt ꝙ ℔ separatio in hoc loco duobus modis intelligitur:vno cũ ponimus in estimatione superficiem z nõ corpus:z lineã:z nõ superficiem:altero cũ attendimus superficiez tantũ:z nõ attendimus oino an sit cũ corpore:an nõ sit cũ corpore:tu enĩ nosti ꝙ differentia inter hoc manifesta est:gm̃ differt inter cõsiderare rez solũmodo q̃uis itelligaꝛ esse cũ alio:a quo nõ separatur:z iter cõsiderare re solũmodo cũ cõditione separationis sue ab eo qđ cuz ipsa est:vt sic indicet de ea q̃si sit cõsiderata p se sola:q̃uis enĩ in tua estimatõe sit exister p se sola:tñ cũ hac discretõe iter eã z aliã re iudicatas ꝙ ipsa nõ est cũ ea:igitur gs̃ putauerit ꝙ superficies:z linea:z punctũ possunt putari linea superficies z punctuz tali positiõe vt corpus nõ sit cũ supficie nec cũ linea:nec cum puncto. Jste iam putauit errorem. Nõ enĩ est possibile in estimatione poni superficiem per se sic vt non sit finis rei:sed sic vt estimet cũ ꝓpozio stat:z eximentur el due plane partes quibus duabus partibus simul nõ obviabit veniens ad eã:sicut tu nosti:igit qđ tu estimasti superficiem nõ est superficies. Superficies enĩ nõ est nisi ipsemet terminus nõ qđ est habẽs duos terminos. Sed si superficies estimatur ipsemet finis qui sequit ad vnaz partẽ inquantũ est sic:vel estimet ipsamet pars z termi nus:sic vt incisio fiat ei alio modo:tunc ipsa erit finis ei? estimata cũ eo aliquo modo:z similiter est in linea z puncto. Oꝛ autem dicunt ꝙ punctus designat lineaz suo motu:est quiddam qđ dicit ad imaginandũ:sed nõ est possibile ℔ esse. ꝙ enĩ punctus nõ pot poni tangens z motes iam ostendimus hoc nullo modo posse esse:posteaq̃ enim tactus non permanet:nec remanet punctus post tactum nisi sicut erat ꝓius ante tactum:tunc non erat ibi punctum remanens principium linee post tactuz:nec remanet distensio inter illud z partes tactus partes linee que fit post tactum. Jllud enim punctum non est factũ punctuz:z termin⁹ nisi ꝓpter tactũ sicut audisti in nãlibus. Cum enim tactuz consecutus fuerit motus:quomõ ipm

remanebit punctū: ⁊ ita ꝑm q̄ fuerit ꝓncipium linee erit puncti ſcōa deſcriptio: hoc aūt nō eſt niſi in imaginatione tantū. ¶ Item neceſſe eſt ſine dubio vt cum motus fuerit ℔ ſit aliqd habens eſſe ſup qō vel in quo fiat motus: ⁊ qō ſit receptibile motus: vt moueaī in eo. igitur illud vel eſt ſpaciū qō eſt corpus vel ſuperficies: vel ſpacium in ſuperficie vel ſpacium qō eſt linea: ℔ igiī habebunt eſſe ante motuꝫ puncti: motus igiī puncti non erit illis cauſa eſſendi. ¶ Eſſe etiā mēſure corpoꝛalis: manifeſtum eſt: eſſe vero ſuperficiei eſt ex ℔ q̄ neceſſe eſt finitam eſſe menſurā corpoꝛalē: eſſe vero linee eſt ꝓpter ici ſionē ſuperficieruꝫ: ⁊ ꝓpter poſitionem terminoꝝ illis.

§ ¶ Jam aūt quidā putauerunt de angulo q̄ ipſe ſit quātitas cōtinua alia a ſuperficie ⁊ corpoꝛe: vnde oportet cō ſiderare ℔ circa illū. Dico igiī q̄ mēſura ſiue ſit corpus ſiue ſit ſuperficies: iam accidit ei cōtineri intra fines qui copulant in vno puncto: vnde inquantū eſt inter hos fines eſt res habens angulū: ⁊ ſi volueris qualitatez q̄ eſt ei inquantū eſt huiuſ appellabis angulū: primuꝫ igiī eſt: ſicut quadratū: ⁊ 2ᵐ ſicut quadratura. Si aūt poſueris nomē angulī intentioni ꝑme: dices. angulus eſt equalis minoꝝ ⁊ maioꝝ ꝑm q̄ eſt: qꝛ eius eſſe menſura eſt. Si vero impoſueris intentioni ſecūde: tūc ꝓpter menſurā que eſt in illo dices de illo veluti quadraturā. Jn hoc autem qō eſt angulus ꝑm intentionem primā poſſunt poni tria ſpacia vel duo: ⁊ eſt tunc menſura corpoꝛalis vel ſuperficialis. ¶ Qui aūt putat dicēs q̄ non cēt ſuperficies niſi moueret linea in eſtimatione cum duobus ſuis p̄ctis: quoniaꝫ facit eam longitudo que vere mota eſt in latum ⁊ inde ꝓuenit latitudo poſt longitudinē: ⁊ ob ℔ eſt longitudo ⁊ latitudo. Si aūt moueaī linea ad faciendum angulum: ſed nec in longū ſolū ſicut eſt: nec in latū: ſicut cū facit ſuperficiem: ſed moueaī ex vno ſuoꝝ capituꝫ: ⁊ fit

6 angulus: ℔ angulū ponit genᵉ quātī in mēſuris. ¶ Cauſa aūt huius rei eſt ignorantia intentionis de ℔ qō diximus. ſ. q̄ rei opus eſt tribus vel duabus dimenſionibus ad ℔ vt angulus ſit corpalis vel ſuperficialis: poſtq̄ igiī noſti: quia qō dixit nō ſequiī: tūc non debet audiri ab intelligentibus eo q̄ homo ille preſumpſit loqui de eo qō nō ꝓueniebat ei qui obliuioſus ⁊ turbatus tenuit q̄ ſuperficies renera eſt quadratus: vel parte altera longioꝝ ⁊ nihil aliud. Sed ℔ verbum eius nō eſt tale de quo curare debeamus. Jam igitur noſti eſſe mēſuraꝝ: ⁊ q̄ ſunt accidentia: ⁊ q̄ nō ſunt ꝓncipia corpoꝛū: ⁊ q̄ erroꝛ nō cōtingit in ℔ niſi ex eo qō tu noſti. Jam etiā patuit ex ꝓmiſſis q̄ tēpus accidens eſt: ⁊ q̄ pendet ex motu. Remanſit igitur vt ſcias q̄ nō eſt mēſura ꝑter has. ¶ Et dico q̄ quantū cōtinuū neceſſario vel eſt ſtabile habens eſſe ſiī cum omnibus ſuis partibus vel non eſt ſtabile. Si aūt non fuerit ſtabile: ſed renouaī eſſe eius per ſucceſſionez vnius poſt aliud ipſum eſt tēpus. Si vero fuerit ſtabile ⁊ ipſum eſt menſura: tūc vel erit illa que eſt perfectio ex menſuris: ⁊ hec eſt in q̄ poſſunt poni tres dimenſiones: nam plures in ea poni non poſſunt: ⁊ hec eſt mēſura corpoalis: vel in qua poſſunt poni due tm̄ dimenſiones vl q̄ eſt habēs vnā tm̄ dimēſionē: eo q̄ eē continuū habet aliquā dimenſionē in effectu vel in potēcia. Sz qꝛ dimēſiones nō fuerūt pluſq̄ tres nec minus q̄ vna: ideo mēſure ſunt tres: ⁊ he ſunt quātitates cōtinue ꝑ ſe. Jā autez appellanī quedā alie quātitates cōtinue: ſed non eſt ita.

¶ Locus vo eſt ipſa ſupficies: grauitas vo ⁊ leuitas ſuis motibus faciunt debere eſſe mēſuras diuerſas in tēpoꝛibus ⁊ locis: ⁊ nō eſt illis vt ſeparenī in ptes: q̄rū vna numeret aliquā earū. ſ. grauitatē vel leuitatē: neq; vt opponāī ſibi ꝑm eq̄litatē vel ineq̄litatē ſic: vt ponaī eis aliqs terminus q̄ pariſiceī aly termino eiuſdez generis: neq; vt boc q̄ ſequiī ex iſto pariſiceī ei q̄ ſequiī ex illo q̄ eſt eiuſdē generis: neq; qꝛ alius terminus pariſiceī ei ſic: vt ſit ei equalis vel inequalis. nō eni adequabiī: ſed ieq̄bitur. Nos aūtē nō itelligimus per equalitatē ⁊ inequalitatē: quas notū eſt eſſe menſuras: niſi hanc intentionez. ¶ Diuiſio autez que accidit grauitati ⁊ leuitati: qꝛ vna grauitas eſt dimidiū alterius grauitatis. hoc nō cōtingit niſi vel qꝛ motū eſt in vno tēpoꝛe dimidio ſpacio: vel in vno ſpacio tēpoꝛe duplo: vel qꝛ maioꝛ mouet deoꝛſum ꝑ inſtrumētū tali motu: ex quo ſequiī minoꝛē moueri ſuſſum vel aliquid aliud huiuſmodi. Et eſt ℔ ſicut caloꝛ qui eſt duplus alterius caloꝛis: eo q̄ agit duplū illius: vl eſt in corpoꝛe duplo ꝑſimili in caloꝛe. Similr eſt diſpoſitio magni ⁊ parui multi ⁊ pauci ℔ eni accidentia ſunt etiaz que accidunt quātitatibus de predicamento relationis. Tu autē iam cognouiſti ℔ oia ex aliis locis: igiī quantitas oīno eſt illa in qua poſſibile eſt eſſealiquid de illa qō per ſeipſum poteſt eſſe vnum numerans: ſiue hoc poſſit eſſe in ſe ſiue ſit ex poſitione.

¶ Capitulum. V. De certificāda quidditate numeri ⁊ de diffōne ſuarū ſpecierū ⁊ manifeſtatione ꝓncipioꝝ eius. A

Oportet vt hic certificemur de natura ⁊ ꝓpꝛietatibus numeroꝝ: ⁊ quomodo debent itelligi diſpoſitiones ⁊ eſſe eoꝝ. Jam autez tranſieramus ad hoc incidenter ad loquendū de quantitatibᵘ cōtinuis. Noſtra eniz intentio fecit debere hoc fieri. Dicemus igitur qō numerᵘ habet eē in rebus: ⁊ habet eſſe in anima: ⁊ illud q̄ dixerunt quidā q̄ numerus non habz eſſe in aia nō eſt attendēdū. Sed qō dixerunt q̄ numerus expoliatus a numeratis ſignatis non habz eſſe niſi in aia: ℔ verū eſt: poſtq̄ antem iam oſtendimus q̄ vnuz non expoliatur a ſignatis: ita vt exiſtat per ſe niſi in itellectu: ſimiliter in telligendū eſt de vnoquoq; qō ſequitur in ordine poſt eſſe vnius: q̄ aūtē in eis ſunt que numeri ſunt: ſine dubio verum eſt: eo q̄ in eis que ſunt: ſunt vnitates pluſq̄ vna: vnuſquiſq; aūt numeroꝝ ſpecies eſt per ſe: ⁊ eſt vnus in ſe: inquantū ipſe eſt ipſa ſpecies: ⁊ inquantū ipſa eſt ſpecies habet ꝓpꝛietates. Jd eni qō non habet certitudinem in ſe impoſſibile eſt: vt habeat ꝓpꝛietatē ꝑimarietatis vel cōpoſitionis vel perfectionis vel ſuperfluitatis vel diminutiōis vel quadrationis: vel cubitionis: vel ſurditatis: vel aliarū figurarū quas habent numeri. igitur vnicuiq; numeroꝝ eſt certido ꝓꝑia ⁊ forma ꝓpꝛia que de ipſo concipiī in aia: ⁊ ipſa certitudo eſt vnitas eius: qua eſt id qō eſt. Numerᵘ autem non eſt multitudo que non conueniat in vnitate: ita q̄ non eſt neceſſe dicere eſſe aggregatum ex vnitatibus. ipſe enim numerus inquantum eſt aggregatus vnᵘ eſt: ⁊ poſſunt ei attribui ꝓpꝛietates que non ſunt alteriᵘ numeri: nec eſt mirum ſi res ſit vna inquantū habet aliquam vnā formā ſicut eſt denarietas ⁊ ternarietas ⁊ habeat multitudinem in ſe: igitur inquantū eſt denarietas eſt cū ꝓpꝛietatibus que conueniunt omnibus decem: ſed inquantum habet multitudinem nō habet ꝓpꝛietates: niſi ꝓꝑietates multitudinis que eſt oppoſita vnitati: ⁊ ꝓpter hoc decem non diuiduntī ꝑm denarietatē in decem decimas: quarū vnaquaq; habet ꝓpꝛietatē denarietatis. ¶ Nec debet dici q̄ decem ſint nouem ⁊ B vnum: vel quinq; ⁊ quinq;: ſed vnum ⁊ vnuz ⁊ vnū quouſq; ꝓuenias ad illū. Dictio eni tua q̄ dicis q̄ decez ſunt nouē ⁊ vnū: eſt dictio qua ꝑdicaſti nouē de decē: ⁊ inſup addidiſti vnū: eſt igiī q̄ſi ſic dixeris q̄ decē ſunt nigruz ⁊ dulce. Oporteret igiī vt ille due ꝓpꝛietates eēnt vere

de decē q̄ addunt vna sup alia. igit decē cent nouē t etiā vnū. Si aūt p hāc additionē nō intendisti notificare: ſz intēdisti sicut ille qui dicit q̄ hō est aīal t rōnale. ſcz aīal qō est rōnale erit sil' q̄ſi diceres q̄ decē sunt nouē3 qui nouē sunt vnū: qō ēt est incōueniens. Si vo intelligis q̄ decē sunt nouē cū vno: t intēdis q̄ b̄ q̄ decē sunt nouem qui sunt cū vno: ita vt cū nouē fuerint sola nō sint decē. Cū vero fuerint cū vno: tunc illa nouē sunt decē3: similr etiā erraſt: siue eni nouē sint sola: siue aliquid sit cuz eis ipſa semp erūt nouē: t nullo mō erunt decē. Si aūt non itellixisti per vnū ꝓprietatē quā hāt nouē: sed decē: erit tunc quaſi dixeris q̄ decem sunt nouē: t exinde nouem sunt etiā vnū. H etiā error est: H aūt totū solemus dicere: sed iducit errorem. Sed denarius est aggregatio ex nouē t vno cū accepta fuerint vtraq; simul: t, puenit ex eis
c ꝓiunctis aliqd aliud ab eis: qō est decē. ¶ Cū aūt volueris scire certitudinē diffinitiōis vniuſcuiuſq; numeri erit vt dicas q̄ numerus est ,pueniēs ex aggregatione vni' t vnius: t vnius: ita vt numerent' oēs vnitates. Necesse est enim vt numerus diffiniat' per aliquā' ex ſuis ,ꝓprietatibus ſine cōsideratione cōpoſitionis eoꝝ ex q̄bus cōpoſitus est: t tunc H erit deſcriptio illius numeri non ſua diffinitio ſubſtātialis: vel p conſideratione cōpoſitionis eoꝝ ex q̄bus cōpoſitus est. Si aūt cōſiderat' cōpoſitio eius ex duobus numeris tm̄ abſq; alys. vbi gra. q̄ denarius cōpoſitus est ex quinq; t quinq: non erit H digni' quātū ad cōpoſitionē eius q̄ ex ſex: t quatuor. Naz eēntia eius nō pendet potius ex vna cōpoſitione q̄ ex alia: inquantū eni ipſe est decem est vna quidditas: t impoſſibile est vt eius quidditas ſit nili vna: t qō ſignāt ei' qd̄ditatem inquantū est vna ſit diffinitiones diuerſe. Cum aūt H ſit tunc eius diffinitio nō est digni': esse ex vna illarū cōpoſitionū potius q̄ ex alia: ſed ex H qō diximus: poſtq̄ aūt ita est ei: tūc qñ compoſitio ex q̄nq; t q̄nq; t ex ſex; t quatuor t ex tribus: t ex ſeptē ias est comitās: t ꝓſequēs illū: tunc H ſunt deſcriptiones eius quāuis cū diffinieris illū per quinq; t quinq; oportebit te tūc diffinire quinq; t ſic reducis ad vnitates: t tūc itelligit'. Idē eni intelligitur cuz dicis q̄ decez ſunt ex quinq; t q̄nq; ſicut cum dicis qō est ex tribus t ſeptē vel ex octo t duobus. ſcz ſi conſideraueris illas vnitates aggregatas. Si vero cōſideraueris formā de quinq; t de tribus t ſeptē: erit vnaquęq; iſtarū cōſiderationū diuerſa ab alia: eſſentia eni vnitatis nō habz diuerſos itellectus certitudinis ſue: ſed multiplicant' eius accidētia t comitant': t ,ppter hoc dixit egregius pha. Nō putetis q̄ ſex ſūt tres t tres: ſed ſunt ſex ſemel: cōſideratio aūt numeri ſm vnitates ſuas est difficilis ad imaginādū: t ad proferendū: t iō necessario recurrunt ad deſcriptiones predictas. ſ. ex q̄nq; t quinq; vel ex alys. ¶ Qō aūt debet inquiri de diſpoſi
d tione numeri. H est. ſcz diſpoſitio dualitatis: quidam eni illoꝝ dixerunt dualitatē non esse aliquā de numeris: eo qō dualitas est primū par: vnitas vero est primū impar: t nō est numerus: ſimiliter t dualitas que est primū par nō est numerus: t dixerūt q̄ qz numerus est multitudo compoſita ex vnitatibus: ex omnibus aūt vnitatib' cōſtituentibus numerus pauciores ſunt tres: ideo dualitas ſi est numerus: tūc neceſſe est: vt ſit vel compoſitus vel primus: t ſi est compoſitus: tunc numerat eum aliud q̄ vnitas. Si autem est numerus primus: tūc nō habz medietatē. Qui aūt inquirunt certitudinem nō occupātur circa huiuſmodi vllo modo: quoniā vnitas non fuit non numerus ob H qō ſit par vel impar. Sed qz non separatur ipſa in vnitates. Cum aūt dicunt numerum esse cōpoſitum ex vnitatibus non intelligunt id qō intelligunt apud arabes grāmatici de verbo aggregatiōis: t qō minoꝝ aggregatio est tres: quāuis diuerſitas ſit in hoc. Intelligunt enim per H maiorez vel plurem vno: qz ſic conſueuerunt: nec curant ſi inuenitur par qui non ſit numerus vel inuenerit impar qui non ſit numerus. Si autem poſtulerimus eos dicere poſſe inueniri parem qui non ſit numerus: vel imparem qui nō ſit numerus: non tamen concedent de numero primo q̄ non habet medietatem abſolute. Sed cōditionaliter qz nō habet medietatem q̄ ſit numerus inquātū est primus. Intelligunt eni de primo q̄ non est cōpoſitus ex numero: t non intelligūt de numero: niſi id in quo est diſcretio: t in qua ſuenitur vnitas: igitur dualitas est ꝑmus numeroꝝ: t est vltima pauE citas in numero. ¶ Multitudo aūt in numero nō peruenit ad finem: paucitas vero dualitas nō dicitur per ſe ſed reſpectu alterius numeri. Nec qz dualitas nō est maior aliquo ſequitur inde q̄ non ſit eius paucitas comparatione alterius a ſe: vnde nō oportet vt ſi ponat' dualitas referri ad aliquid ſequi inde ipſa nō referri ad aliud relatione que ſit diuerſa ab alia: non eni debet vt cū alicui rei accidunt due relationes ſimul. ſcz relatio paucitatis t relatio multitudinis: ita vt cum fuerit paucuz reſpectu alicuius ſit multuz reſpectu alterius: ſequi ex hoc: vt cum omni paucitate que accidit alicui accidat etiā eidē multitudo. Sicut ſi aliquis idem fuerit dominus t ſeruus non debet ſequi ex hoc q̄ aliquis alius non ſit dñs tantū: nec ſi aliquid est genus t ſpecies: ſequitur ex hoc: vt aliquid aliud non ſit genus tantum. Non eni paucuz fit paucū ,ppter aliquid aliud reſpectu cuius est paucū: ſed ,ppter aliquid aliud qō cōparatione eius est multuz. Dualitas igit' est paucitas paruiſſima: ſed paucitas eius est reſpectu oīs numeri: eo q̄ minor est omni numero: t est paruiſſima: quia nō est talis multitudo in qua ſit numerus. Cum aūt nō cōſideraueris dualitatē reſpectu alicuius alterius: ſed p ſe: tūc nō erit pauca. ¶ De multitudine vero itelligunt due itentiōes: vna est vtiq; re ſit ex vnitatib' plurez vna: t H nō fit reſpectu alicuius vllo modo. Alia est vt ſit in ea q̄ſi est in aliq̄ alio t inſup aliud: t H est in reſpectu. Similr etiā est de magnitudine lōgitudine latitudine: multitudo igit' abſoluta est oppoſita vnitati oppoſitione qua aliqd oppoſitum est ſuis principijs: ex q̄bus perficit': alia vero multitudo opponit' paucitati oppoſitione relationis: nec est cōtrarietas iter multitudinē t vnitatē vllo modo cū vnitas cōſtituat multitudinem: t debemus certificare hoc.

¶ Capitulum. VI. De oppoſitione que est inter vnum t multum.

Oportet conſiderare oppoſitionē que A
currit inter multum t vnum oppoſitio vero fit quatuor modis: t hoc iam certuz est: ſed adhuc certificabitur q̄ forma oppoſitionis facit debere tot eſſe modos ei' ex quibus vna est oppoſitio cōtrariozꝝ: oppoſitio vo que est inter vnū t multū nō est huiuſmodi: vnitas eni cōſtituit multitudinē: nullū vero cōtrariozꝝ conſtituit ſuum cōtrariū: ſed remouet t deſtruit: potest aūt aliquis mihi obycere dicens. q̄ vnū t multū talia ſunt: non eni oportet dicere q̄ cōtrariū deſtruit cōtrariū: quocunq; modo euenerit: ſed vt dicaꝝ q̄ cōtrariū deſtruit cōtrariū cū venit in ſubm ei': t hoc mō vnū cōſtituit deſtruere multū: cum opponitur in ſubiecto qō erat multitudinis: ſicut tā conceſſiſti q̄ eidem ſubiecto accidit vnitas t multitudo. Cōtra quā ſic reſpondeo q̄ multitudo ſicut non acquirit nisi per vnitatem: ſic nec deſtruitur: niſi propter deſtructionem ſuarū vnitatū: multitudo aūt nō deſtruit

per se destructione prima: sed primo accidit suis vnitatibus destructio: & deinde accidit ei simul destrui propter destructionē suarū vnitatum: igitur cum vnitas destruit multitudinem nō fit ℔ pncipaliter: sed q3 vnitates que sunt multitudinis: primo destruunt a sua dispone in effectu: ita q3 fiunt in potētia: & ex hoc sequit vt nō sit multitudo. Sgit vnitas nō ōstruit multitudinē sic: vt nō destruatur vnitas: sic calor destruit frigiditatē: vnitas itaq3 non est ȝria multitudini: nisi sic q3 vnitatibus illis accidit cā destruens ex q̄. puenunt isti modi: ℔ fit ꝑpter destructionē superficierū. Si autem ꝑpter aduentū cuiuslibet eoz in subm opz vnitatē esse ȝriā vnitati: quāuis vnitas nō destruat vnitatē: sicut calor destruit frigiditatē: tamē vnitas aduenies cū destruit vnitatē prīmā: destruit eam a re que non erat subm vnitatis alterius: & qō magis debz putari hoc est. q. d. est pars sui subi: sed multitudo nō destruit ꝓp hanc vnitatē destructione prīma. ad cōditionem vero ↄtrarioz non sufficit tm̄: vt sit vnū subm: in qō ipa sibi succedant: sed oportet vt cum hac successione sint ēt nature refugientes a se & multū distantes: & ina distantia sit prima. Non enim sunt talia cōtraria: vt vnū eoz ꝓcedat alterū in diuersitate que est inter illa. ℭ Pōt etiaz aliqs dicere q3 subm vnitatis & multitudinis nō est vnū. Cōditio vero ȝrioz est vt duobus ex illis sit subm vnū numero: vnitas vero p se: & multitudo p se nō hñt subm vnū numero: sed vnū specie. Subm enim multitudinis qō erit vnū nuō: ex predictis aūt poteris scire certitudinem huius: & qd est in illo: & qd de illo: & qd ad illū. igitur iaz manifestū est q3 oppositio q̄ est iter vnū & multū nō est oppositio ȝrioz. ℭ Cōsideremus g̃an sit inter ea oppositio forme & ꝑuationis. Sed primum oportet scire q3 ꝑuatio que est vna ex his duobus est ꝑuatio rei: cui⁹ natura erat essendi in subo eius vel in specie eius vel in genere eius: sicut iaz manifestū est tibi de intentione ꝑuationis. Tu aūt potes sustinere q3 vnitas aliquo modo est ꝑuatio multitudinis: cuius nā est fm spēz sua multiplicari: & potes sustinere: vt aliquo mō multitudo ponat ꝑuatio vnitatis in rebus: quarū nā nata est vniri. Verum est aūt impossibile esse duo: quoz vnūqōq3 sit ꝑuatio & habitus respectu alterius: sed ex his illud qō est habit⁹ est id qō p se intelligit: & est stabile per seipsum. ꝑuatio vo est vt illud qō intelligit p se: & est stabile per se nō sit in re: cuius nā erat vt esset in illa: euenit igitur q3 ꝑuatio non intelligitur: nec diffinit nisi p habitū. Quidā g̃ ex antigs posuerūt oppositionē q̄ est habitus & ꝑuationis oppositionē q̄ est iter vnū & multū: & qdaz oppositionē que est ꝓne ȝdictionis: & illi posuerunt sub habitu formā vt bonitatē & impar: & vnū: & finitū: & lumē: & dextrū: & quietū: & rectū: & qdratū: & sciam: & memoriā: & masculū: & sub ꝑuatione ponunt opposita istoz: sicut est malicia & par: & multū: & infinitū: & sinistrū: & tenebra: & mobile: & curuum: & ꝓte altera lōgioz: & opinio: & oblitio: & femina. ℭ Nobis aūt graue est ponere vnitatē habitū: & multitudinez ꝑuationē. ꝓmo q3 nos inuenimus vnitatē primari diuisione & ꝓte in effectu: & accipimus diuisionē & partitionez in diffinitione multitudinis: & iam diximus quid cōtingat in his: scō q3 vnitas est in multitudine: & cōstituēs eaz. Sed qūo qdditas habitus est in ꝑuatiōe: ita vt ꝑuatio sit composita ex habitibus qui cōiungant. Similr si habitus fuerit multitudo: tūc qūo erit cōpositio habitus ex suis ꝑuationibus: vñ nō pōt esse iter ea oppositio ꝑuationis & habitus: & postq̄ ℔ nō pt esse: tūc nō potest dici ēt q3 oppositio sit inter ea: que est ȝdictoziarū: q3 eni ex his est in verbis est ꝑter intentionē nostrā. Qz vero ex his est in rebus est de genere oppositionis que est ꝑuationis & habitus: imo est genus huius oppositionis: q3 affirmatiua est stabilitio: & negatiua est ꝑuatio: & si huiꝰ oppositio esset inter vnuz & multū: accideret absurdum qō accidit in predictis. ℭ Consideremus igitur si sit inter ea oppositio relationis. Sed dico non posse dici iter vnitatem & multitudinē fm eōntias eoz esse oppositiones relationis. Nō q3 qdditas multitudinis itelligit respectu vnitatis: ita vt multitudo nō sit nisi: q3 hec est vnitas: quāuis multitudo nō sit nisi cā vnitatis: & tu iam nosti ex libris logice dr̄iam iter id qō non est nisi ꝓpter aliud: & inter id cuius qdditas nō dicit nisi respectu alterius. Sed multitudo non eget ad hoc vt intelligat nisi q3 ex vnitate: qm̄ causatum est vnitatis in seipsa: & hoc ꝓ intelligit esse causata aliud est abeo: q3 intelligit esse multitudo: & relatio nō est illi inquantū est causata: causalitas vo comitans multitudinem nō est ipa multitudo. ℭ Jtē si multitudo esset de relatione eueniret q3 sicut quidditas multitudinis dr̄ respectu vnitatis sit qdditas vnitatis inquātum est vnitas dicere respectu multitudinis fm ↄditionē ꝙuersionis relatiōz: & essent coequa in esse: inquātū ℔ est. vnitas: & illa est multitudo. Nō ē aūt ita in re. ℭ Postq̄ igit manifestū est totū ℔. tūc claret nō eē oppositionem iter ea fm seipsa: sed cōsequit ea oppositio. & q. vnitas inquātū est mēsura opponit multitudini inquantū est mensurata: rē aūt esse vnitatē & ea esse mēsurā nō est idē: q3 distinctio est iter ea: vnitati eni accidit vt sit mēsura: sic accidit ei: vt sit cā. deide ꝓptervnitatē q̄ inueniunt in reb⁹ accidit eis: vt sint mēsure: vnū aūt cuiuslq3 rei: & mensura mēsura ei⁹ sunt gñis rei: qm̄ vnū in lōgitudinib⁹ est lōgitudo: & in latitudinib⁹ est latitudo: & i corporis corporatuz: & in tēporib⁹ tpe: & in motib⁹ motus: & in locib⁹ pōdus: & in noib⁹ & vbis: sylaba. ℭ Jā aūt conati sunt quidā ponere in oi re vnū id qō pōt esse minus in ea: eo q3 ad vltimum peruenit ad id qō est paruissimū in illa: ex reb⁹ autē q̄dā posita est vna per naturā: sicut nux & cucumer: & quedaz est in qua ponit vnū ad placitū. Si igit sup illud vnū aliquid fuerit additum erit plus in eo: & si subtractū fuerit aligd de eo nō inuenietur vnū: q3 nō erit hoc vnū: nisi positū fuerit cū sua itegritate: ponūt etiā ℔ vnū esse de reb⁹ euidentioribus in suo genere: vnū eni. vbi gra. in longitudinib⁹ est palmus. Et in latitudinibus est palmus in palmū: & in corporatis palmis in palmū: & in motib⁹ motus mēsuratus cognitus. Nō inuenit aūt motus huiꝰ qui sit cōtinuus oībus nisi motus mēsurati naturali: & ꝓprie q3 nō variant: sed extendunt cōuenienter sic q3 ꝙueniunt in oi mēsuratione: & adhuc magis ꝓprie sunt illi qui sūt minoris mēsure fm motū: qua aūt mēsura fm motū est illa cuius tps est magis puū: & ℔ est motus celestis velocissimus valde cōtentus in sua mēsura. Circularis eni⁹ nec augef: nec minuit vnq̄: paruitas mensure: cuius cognita est per velocitatē sui recursus: non q3 expectemus aliā eius reuolutionē in posterum: vt in vnaquaq3 die: & nocte sequentibus compleatur eius vna reuolutio propinqua ad esse adinuentioni & terminationi: nec etiaz termi nationē q̄ fit motib⁹ boraz: ad hoc vt motus vnius boze. vbi gra. fit mensura motuū: vt ideo tps illius sit mēsura tēpoz. Jaz aūt accidit motibus: vt ex eis aliquis dicatur motus vnus fm mēsurā cursus. Sed ℔ nō est hic recipiendū: qz nō est de his que ꝓmo posuimus. ℭ In pōderosis aūt ponūt q3 eius pōderositas est veluti vni⁹ dragme: aut vnius denarij vna: & in eternallis musice ponunt a: ba: qō interpretatur ārta toni: vel aliquid aliud qō est minoris eternallis: & in vocibus lr̄a vocalis breuis. vel littera muta: vel sylaba breuis: vnumqōq3 autē istoruz positoz nō euenit necessario: sed ponit ad placitū. possibile

est enim poni vnū in vnoquoq; ꝓdictorū siue in maiore siue in minore quā ponerent. Et cum ℬ cōpositū fuerit vnum in huiꝰ rebus: non oportebit tū vt cū eo mēsurentur quecūq; sunt eiusdē generis: pōt enim esse vt alteruꝫ sit icōmunicans ei qō per ipsum primū mensuramus. Est enī linea incōmunicās linee: ⁊ est superficies icōmunicans supficiei: ⁊ est corpus incōmunicās corpi. Sicut aūt linea ⁊ supficies ⁊ corpus sunt icōmunicantia linee superficiei ⁊ corpori: sic ⁊ motus incōmunicat motui. Et postq̄ ita est: tūc tēpus ⁊ gratuitas etiā icōmunicāt tēpori ⁊ grauitati: ⁊ pōt esse vt qcqd nō cōmunicat isti cōicet alij. Et ℬ totū nosti ex disciplinalibus. Cū aūt hoc ita sit: tūc vnitates que ponunt in vnoquoq; istoꝝ genez: sunt multe ⁊ vsq; in infinitū. Cū igit fuerit ℬ vnū aptū ad mēsurandū eo aliqd: tamē pōt esse multa sine numero que nō mensurabunt per illud: postq̄ aūt per mēsurā cognoscit mēsuratū apud sciam ⁊ sensuꝫ: tūc ꝑ ptes mēsuras cognoscunt res ipse. ℭ Quidā aūt dixerūt ꝙ hō mēsurat vnāquāq; rē ꝑ ℬ ꝙ ipse hz sensuꝫ ⁊ sciam: ⁊ ꝑ eas apprehendit quicquid est: ⁊ iō fortasse sensus ⁊ scia sunt mensure scitī ⁊ mēsuratī apud sciam ⁊ sensuꝫ: tūc ꝑ ptes mēsuras cognoscunt res ipse. ℭ Quidā aūt dixerūt ꝙ hō mēsurat vnāquāq; rē ꝑ ℬ ꝙ ipse hz sensuꝫ ⁊ sciam: ⁊ ꝑ eas apprehendit quicquid est: ⁊ iō fortasse sensus ⁊ scia sunt mensure scitī ⁊ mēsuratī: ⁊ hec sunt radīes illi. Et ꝓtingit etiā ꝙ mē sura pōt mensurari per mensuratū: ⁊ ℬ debes imaginari in dispōne oppōnis que est inter vnitatē ⁊ multitudinez.

Dubit. ℭ Dubitaf aūt de dispōne magni ⁊ parui qūo sibi opponit: ⁊ qūo oponaf eis eq̄litas: eq̄le enī oppositū est vnicuiq; eoꝝ. Quia equale ⁊ magnū nō pñt esse nisi ine q̄lia: ⁊ sīr cq̄le ⁊ paruū. Si aūt ℬ qō magnū ⁊ paruū opponunt sibi de relatione est: tunc ℬ etiā erit magnū in cōparatione illius qō est paruuꝫ: ⁊ equale non referet ad aliqō illoꝝ: sed ad id qō est sibi equale: ⁊ ideo putaf per ℬ ꝙ inquantū est magnū ⁊ paruum non opz vt sit inter ea

Solutio. equale: ℬ enī nosti ex alijs locis. ℭ Postq̄ aūt res ita est: tūc potest dici ꝙ oppositio equalis ꝑma nō ē ad magnū ⁊ paruū: sed ad inequale: qō est eius ꝓpriatio in re: in cuius natura est esse equalitatē. Non enī est eius ꝓpriatio in pūcto vel vnitate vel intelligentia vel colore vel in alijs rebus: ⁊ in quibus nō est mensura: sed in rebus in quibus est mensurabilitas ⁊ quātitas: igit equale nō est oppositus nisi siue ꝓriationi que est inequalitas. Sed inequalitas comitaf illa duo, ſ. magnū ⁊ paruū: sicut genus. Nō aūt intelligo ꝙ sit genus: sed est intētio que comitaf vnumqōq; illoꝝ duū: vnū aūt illoꝝ est magnū: sed magnitudo est intētio quā comitaf hec ꝓpriatio: alterū vero est paruū ⁊ paruitas est illius modī ad hoc.

ℭ Capitulum. VII. Qz qualitates sunt accidentes.

A Sequamur igitur nunc de qualitatibus. Sz qualitates sensibiles ⁊ corporales non est dubiū esse. Jam enim locuti sumus de esse earū in alijs locis ⁊ destruximus opiones eoꝝ qui tenuerunt eas nō esse. Nunc autem non dubitaf de eis nisi an sint accidentes an non. Quibusdā enim visuꝫ fuit ꝙ ipse sint subē que cōmiscent corporibus ⁊ diffundunt ꝑ eas. Color itaq; ꝑ se suba est ⁊ calor: ⁊ similr vnūqq; aliozꝫ: igit apud eos q̄litates sunt huius dignitatis: nec sufficit eis ꝙ ℬ habent esse vicissim ⁊ remouent designata existēte in suo esse. Ipsi enim dicunt ꝙ nō anichilant iste res: sed paulatim separant: sicut aqua qua humectatur pānus: ⁊ paulo post nō inuenif aqua in panno ipo habēte esse ſm modū sui: ⁊ tamē ob hoc non fit aqua accidens: qz aqua suba est que separaf ab alia suba cui cōiuncta fuit: fortasse enim separaf separatione tali q̄ nō sentif in ea pp partes q̄ separant ab ea adeo minime ꝙ non pōt eas sensus apprehendere separatione separante. ℭ Dicūt aūté alij ꝙ occultant: ⁊ opz vt ostēdamus esse falsuꝫ: qō dixerūt.

ℭ Dico igit ꝙ si hec sunt substantie necessario vel sunt substātie que sunt corpora: vel sunt substātie que nō sunt corpa. Si aūt sunt subē nō corporee: tūc vel sunt huiꝰ: ꝙ pōt ex eis cōponi corpus: ⁊ hoc est absurdū: qm ex eo qō nō partif in spacia corporea non pōt corpus cōponi: vel non pōt ex eis corpus cōponi: sed carū ē nō est nisi propter cōiunctionē sui cū corporibus: ⁊ ꝓpter infusionem sui in illa: primū autez de hoc est ꝙ he subē habebunt situm. Sed ois substātia habēs situ diuisibilis est: ⁊ ℬ iaz notum est tibi. Scōm est ꝙ vnaquez barū substantiaz necessario ex natura sua vl pōt separari a corpore in quo est vel nō pōt. Si aūt fuerit sic vt nō possit separari: sed habuerit suū esse in corporibus: sic vt ipsa subiecta sint ei: eo ꝙ non est in eis: sicut pars eius: nec est separata: corporis autē qō designatū est per illā perfecta est substantialitas per se: tūc nō est nisi accidēs: nec habet ipsa de substātialitate nisi nomē tantū. Si aūt possunt separi a suis corporibus: tūc separatio vel talis erit ꝙ per eaz monentur de hoc corpore ad aliud corpus: eo ꝙ nō pñt bre existentiā ꝑ se vel separatio talis erit ꝙ poterunt existere per se. Si aūté sic fuerint ꝙ ℬ ꝙ non sunt in hoc corpe. ideo cōtingit ꝙ mote sunt ad aliud corpus: sequeī ex hoc ꝙ a quocunq; corpore remouef sua albedo vel mouebif ad aliud corpus cōtingēs illud: vel remanebit per se expoliata quousq; perueniat ad corpus remotus: interim ipsa manens nō ꝓiuncta alicui corpori in mora peragēdi spaciuz: ⁊ sequeī etiā ex hoc ꝙ cū vnū corpus calefacit aliū corpus trāsferat calorē a se in illud: vnde infrigidabitur qō calefaciebat aliud. ℭ Deide hec spēs translationis. nō auferret ei accidentalitatē suā eo ꝙ multi ex hominibus cōcesserunt hanc trāslationē fieri in ipsis accidentibus. ſ. trāslationē in partes subi: ⁊ trāslationē de subo ad subz: qz nō est nō accidēs nisi habeat existere nō in subo. Si aūt id qō est existens in subo cōsideraf posse trāsferri ad aliud subm: sic vt nō expolief ab illo: profecto ℬ cōsideratio nō est nisi post existētiā in subo. Sz hoc nō pōt esse vllo mō: nec pōt eē qn id qō existit in aliquo subo pēdeat eēntia eius singulariter ab illo subo: vñ cōstat ꝙ nō pōt remanere eius singularitas nisi in illo subo singulari. Si aūt nō fuerit suū esse in illo subo: tunc nō egebit eo nisi ob aliquā cām q̄ nō est ꝓstituēs ipm esse inquantum est ipsuz idiuidū: ⁊ iō polē est ipsaz cām remoueri ab eo: ⁊ ceteras cās sic: vt ad exñtiā suā nō egeat subo illo: remotio enī illius cāe nō est cā sibi egendi illo subo. Qm cā q̄ in aliquo nō eget subo: est ꝓpriatio cāe inquantū egebat eo: ⁊ ipm in se nō egebat: vñ remotio illius cāe nō est eē aliā cām nisi fuerit icōueniēs non remoueri cām illā nisi pp eē illi⁹ alterius cāe tm: ⁊ nō pp aliqd aliud. Cū igit euenerit cā ista remouebif illa cā: igit res sic erit ꝙ paruz egebit subo primo. Sed egebit alio subo duabus de causis. Quarū ꝑma est pp remotionez ꝑme cāe. Scōa est pp eē scōe cause: vniuerse aūt iste cause sunt res extra nās illi⁹ accidentis: qō nō eget illis ad ℬ vt sit certitudo sue eēntie. ſ. vt sit color ille: qz nō eget illis nisi in appropriando se cū subo ad ipsuz eēndū colorē. Si aūt ad essendū būc colorē fuerit ipsum idē subm: tūc nō egebit aliquo qō facit illū egere subo. Cuius enī esse ꝑ se sufficies est existere: vt nō egeat subo: nō accidet ei aliqd pp qō egeat subo nisi pp cōuersionē sui. Si aūt nō fuerit idē ipm subm: ſz pēdet ex subo: tūc ipm subm appropriatū est ei: eo ꝙ deductū est ad id qō est appropriatū ꝑ se: appropriatū enīz nō aptaf ad qōlibet ifinitoꝝ in potētia: qō nō ꝓtingit qa differat ab altero i suo iudicio. ℭ Siqs aūt dixerit qūo aptabif vni tm assignato: dicef ei ꝙ adaptaf ei a quo pēdet ꝑz certitudinē sui eē ꝑncipalr: igit appropriaf ei ꝑ ℬ.

D Color igit iste inquātū est color iste vel nō est egēs subo: vel est egens aliquo ꝓprio subo. Cōuersione aūt sue idētitatis si tenere voluerimus incidemus in laqueū: a quo vix expediri poterimus. De cōuersione enī idētitatis nō intelligimus vt B annichileť: z illud fit sine introitu alicuius de ꝑmo in scōm. Si enī B esset: eueniret tūc ꝙ primū ānichilareť: z alterū bret esse: z nō eēt primū qō mutatū est ad z^m: qz nō intelligimus de cōuersione: nisi qz id qō fuerat subm ꝑmo: iā assignat scdo. De ꝑmo enī remanet aligd in scdo. igit cōpositū est ex mā: z ex alio qō est in ea: vñ si hoc assignareť color atī: profecto in colorita te esset aliquid qō destrueret: z aligd qō remaneret: z qō destrueret esset illud ꝙ qō aligd fit color. imo est ipsa color itas que est forma mālis vel accidens: z nosterermo est de ipsis. Redeam° igit z dicamus ꝙ si pole est separari ab his subys: ita vt albedo vel aligd hȝ existat per seipm: nec tūc fiet ei assignatio z albedo: cui° nā est vt apprehendať erit sic ꝙ nō refugiet apprehendi ꝑ vltimā quitatē sui: z oīno id qō intelligit erit albedo tm̄. Si aūt fuerit sic: sequeť tūc ex hoc ꝙ inanitas erit: ita ꝙ erit in ea designata: z nō est in corporibus: z sequeť et ꝙ habebit aliquē situ z mēsurationē aliquā. igit habebit in se mēsurā sensibilē: nisi id qō est minimū esse. Nos enīz nō imaginamur albedinē sine situ: igit nō hz mēsurā: nedū possit videri. Si enī bret mēsurā z situ: z insup dispōnes albedinis: eēt tūc corpus albū: nō albedo tm̄. Nos enim nō intelligim° de albedine nisi bēat dispōnē que est insup ꝓeter mēsurā z spaciū. Si enī nō remanet albedo cum mēsura que notat de ea: fz trāsmutať ab hac forma: z fit res spālis: tunc euenit ꝙ albedo. v. g. egebit subo in quo subsistat ꝑm ꝓdictū modū z accidet ei iterū: vt iterum fiat alia forma spiritalis. Erit igit qz id qō primū vocauimus albedinē destrueť z remouebiť eius forma: de separato aūt itelligibili iā inuimus in ꝓdictis ꝙ nō pōt moueri res huiꝰ: vt iterū habeat situ z cōmisceat corporibus. ¶ Siqs aūt posuerit ꝙ albedo est vere in se aligd hīs mēsurā: tūc habebit duo esse. s. ꝙ est albedo: z eē qō est hīs mēsurā. Si aūt albedo eius fuerit alia nūō a mēsura corpis in quo est: tūc cū fuerit in corporibus: z in alys que sunt in eis: spaciū itrabit in spacium. ¶ Sed si ipsa fuerit ipsum corpus per se: tūc rō redibit ad id qō albedo est corpⁿ: z hȝ albedinē: z ita albedo est in albo corpore isepabiliť. Nec albedo est cōiunctio illius corpis z qlitatis: sed aligd in illo corpe: eo ꝙ diffinitio albedinis z gdditas ei°: nō gdditas logi z lati z pfundi: fz gdditas logi z lati z pfundi erit ēt dulcedinis ꝑm hāc sniaz: igit albedo erit etiā cōiuncta dulcedini: z dicet de ea. z hȝ est itētio nře dictōis. De assignatōe q̄ fit assignatū: z cū hȝ ēt erit isepabilis ab ea: nec erit ps illius qō erit logū z latū. igit albedo z calor sunt accīs: sed nō comitans. Restat g dre ꝙ de nā ei° est: vt sepeť etiā: igit iā manifestū ē ꝙ qlitates sensibiles accītia sunt: z hȝ est vnus de ꝑnpijs nāliū. ¶ Sed de aptitudinibus hȝ manifestius est. Oste sum est enī in nālibus ꝙ ea que pēdēt de aia: z de hītib⁹ aias accidentia sunt que ꝓstituunť in corporibus: z hoc fuit ostensuz cum loquebamur de dispositionibus aie.

¶ Lapīm. VIII. De scia: z qd est accidēs.

B Questio. DE scia qō est: pōt enī aliqs dre ꝙ scia est acq sita ex formis eoꝝ q̄ sunt ex spāliate a suis materys q̄ sunt forme subax z accidētiū. Si forme accītiū sūt accītia: tūc forme subax quo erūt accītia. Suba enī subsistūt suba ē. igitur gdditas eius suba ē. Itaqꝫ gdditas ei° nō est in subto vllo mō: sed ei° gdditas stabilis est: siue accipiať ꝑm ꝙ apprehendiť ab intellectu: siue accipiať ꝑm esse exterīseū.

(¶ Ad qō dico ꝙ gdditas sube suba est: sic qō i signatis est nō vt in subo. Et B assignatio est gdditas subax: et elle ctax. Quū gdditas est cuius nā est eē i signatis nō vt in subo. s. quū B gdditas itelligiť res: cuius eē est in signatis nō vt in subo eē vo ei° in intellectu ꝑm hāc assignationez nō est in diffone ei° ꝑm ꝙ ipsa est suba: gdditas enī motus est qō est pfectio ei°: qō est i potētia. Jn itellectu aūt nō est motus ꝑm hāc designationez sic vt in itelllectu sit pfectio aliq̄ in potētia hȝ: ita vt gdditas mot° sit mouēs itellectū. Sed itētio sue gdditatis ꝑm hāc formaz est ꝙ ipsa est gdditas q̄ in singularib° est pfectio in potētia. Cū igit itelligiť ꝙ B gdditas est ēt ꝑm hāc assignationē: tūc est in itellectu gdditas q̄ in singularibus est pfectio eius qō est in potētia: eē igit ei° in singularibus nō differet a suo esse in itellectu. Jn vtroqꝫ enī esset. ꝑm idē iudicium: qz in vtroqꝫ esset gdditas que in singularib° eēt pfectio ei°: qō est in po°. Si enī dixerimus ꝙ gdditas motus est que est pfectio ei° qō est in po°. v. g. in vbi: vt oē qō est in vbi: postea cū fuerit in aia ꝙ certitudo ei° variet: B erit sic si aliqs diceret certitudinē magnetis esse qō est lapis attrahes ferrū: tūc cū fuerit cōiunctus corpi palme hominis: z nō attraxerit ferrū fueritqꝫ cōiunct° corpi alicui ius ferri z attraxerit illū: nō tn̄ dicetur ob B ꝙ certitudo ei° variet cū palma: z ferro: qm̄ in vnoquoqꝫ illoꝝ est cū eadē assignatione: q̄ est ꝙ est lapis: cui° nā est attrahere ferrū. Cū eni fuerit cū palma erit etiā illius assignatiōis: z cū fuerit cū ferro erit etiā nō diuerse assignationis: silr etiā de gdditatib° rerū in itellectu: qz nō cū fuerint in intellectu in subo destrueť in itellectu eas eē nō gdditates aliquā in singularib°: nō vt in subo. (¶ Si qs aūt dixerit nobis iā dixistis ꝙ suba est id cui° gdditas nō est in subo oīno: z posuistis gdditatem eoꝝ q̄ sciunť in subo: rīdebo nos iā dixisse ꝙ nō est vt in subo in singularibus oio. Si aūt dixerint: igit iā posuistis gdditatē sube aliqm esse accidēs: aliqm esse subaz: qō iam ꝓdibuerat is. (¶ Dicam nos sigdē ꝓbibuisse gdditatē aliquā in singularib°a' iqm esse accidens: aliqm esse subam: ita vt sit in singularibus aliquo egens subo: z in eisdē nō egens subiecto vllo mō. Sed nō ꝓbibuim° ꝙ itellm de illa gdditate intelligať fieri accīs. s. cū est in aia nō siē ps. (¶ Vñ pōt aligs dre igit gdditatis itelligētie agētis z subarū separatarū. silr est dispositio. vz. ꝙ id qō itelligiť de eis sit accīs: qō aiūt itelligiť de eis nī e diuersuz ab eis: qz ipe ꝑ se itelligūť. Ad qm̄ rūdeo dicēs: nō eē ita in re. Sensus enī nre dictionis ꝙ ipse ꝑ se itelligunť ꝑ est. s. ꝙ ipse itelligūt se: quis alia nō itelligāt eas: z ēt qz ꝑ se sunt spoliate a mā z ab ei° apprēdicys nō ꝙ ad itelligendū eas neēe sit aie eas expoliare. Si aūt dixerim°: qz B vel cōsiliee est itellm de eis oīno vel dixerim°: qz ad esse id qō itelligiť de eis nō est opus nisi vt essentie eaꝝ sint in aia: tūc iā destruxim° eēntias eaꝝ esse sepatas: nec erūt ipsemet forma aie hois: nam si essent: ꝓfecto eueniret ꝙ in vna aia acgsita eēt forma totius: z sciret oē qō est in effectu: z eēt B vni tn̄ aie. Letere vo aie remaneret nō bītes ꝙ itelligeret: eo ꝙ aliquis vna aia suscipet eas. (¶ Qz aūt dr qz res vna nūō est fot[a] multis materys in qs ipsimit: ita vt ipsamet sit ipsesa in hac mā: z in alia: B esse ipolc tu scies qua ispectione. Jaz tn̄ inuimus dispōnē eius: cū loqrem ur de aia: sed adhuc etiā amplius opoz rebit ingrī B: igit de illis rebus nō ingrīť in intellectib° humanis nisi intētiones gdditatū suarū nō ipse: z est iudiciū de eis: sic iudiciū de alys itellect subys corpalibus: excepto vno. s. ꝙ ille alie egent abstractione quouscq; abstrahať ab eis intentio que possit intelligi. Jste vero non egent aliquo nisi vt intelligantur esse vt sunt z sigillet ur aia per eas. (¶ Hoc aūt qō dicimus

Soluto.

B Questio.

Responsio.

Instantia.

L

Sexto nālis pte. 5. capi. 5. & Ibidem. c. 5.

nō est nisi destructio rōnis aduersary: nec tñ adhuc est in eo firmamentū eius qō itelligimus. Dicā igit̄ q hoꝛ itellectoꝛ deinceps mōstrabimus disponē. Si enī fuerint de formis nālibus vel desciplinalibꝫ tūc nō est pole ea existere separata p se: sed opꝫ vt sint in intelligētia vl̄ in aīa. Oꝛ aūt itelligimus de rebꝫ separatis ipsiꝫ esse illoꝛ separatoꝛ discrepans a nobis nō est ex ꝟ q nos scimus illa: ſz qz nos imꝓximur ab eis: q enī nos ꝓximur ab eis ꝟ est ex forme nāles eēnt sepate z disciplinales separate: q enī tūc sciremus de eis nō eēt nisi qō acquireremus de eis. Nec essent nobis nostre aie q̄si mutate ad illas. Jā enī oñdimus destructiones huius alꝫs. Sed qz qō iuenīt in nobis de illis est impꝛessiones que assimilanť eis sine dubio: z ꝟ est nr̄a scia de illis: ꝟ aūt vel acquirīť nobis in nr̄is coꝛpibus vel in nr̄is aīabus. Sed iā oñdimus ipole esse ꝟ agri in nr̄is coꝛpibꝫ: restat igit̄ vt acgrať ꝟ in nr̄is aīabus: vñ qz sunt impꝛessiones aie: z nō essentie illaꝝ rerū: nec exēplū q̄si ille res nō remaneant existentes: nec in materys coꝛporalibus nec in aīabus: tunc id qō subm nō hz eritid cuiꝰ multiplicať species sine causa ex qua pendeat vllo modo: igitur sunt accidentes in anima.

¶ Capitulum. IX. Aid loquendum de qualitatibus que sunt in quātitate z stabilire eas.

A Emansit vnū genus q̄litatū: z oꝛ stabilire suū eē: z assignare qd est q̄litas: z be sunt q̄litates que sunt in quātitatibus: ſz q̄ sunt in nuō: sunt vt paritas z ꝓportas: z cetera hꝫ. Jam aūt notuꝫ est esse quorundā ex eis z in arithmetica stabilitū est esse remanentiū. Sunt enim accidentes ex eo q pendēt ex nuō: z sunt ꝓpꝛietates eius: sed numerus de quātitate est: eoꝝ autez que accidūt mēsuris i esse nō est a deo notū: circulus enī z linea curua z spera z piramis z colūna talia sunt q nullus eoꝝ eē manifestū est: z impole est geometre ꝓbare esse eoꝝ. Nulla aūt de alys ꝓbanť ei nisi ꝓus cōsiterit eiēē circuli. Triāguli enī esse nō certificať nisi ꝓius certificēť circulus: silr quadratū z cetere figure: spere enim esse nō certificať fm viam geometre: nisi cū reuoluīť circulus in circulū fm q nosti. Colūna etiā est cuz circulus moueť a ꝑmo situ in directū fm rectā lineā: cētro nō discedēte ab ea. Piramis est cū triāgulus recti anguli mouet sup latus ptinēs rectū angulū extremitate: cuius lateris seruāte cētrū circuli: z extremitate scḋi lateris designāte circūferētiā circuli. ¶ Qui aūt tenēt coꝛpa cōponi ex athomis: negāt esse circulū: vñ oꝛ vt ostēdamus eē circuli: q aūt accīs sit manifestū est nobis: eo q pendet ex mēsuris q̄ sunt accītia. Dico igit̄ q ex ꝓncipys eoꝝ q tenēt mēsuras cōponi ex athomis possum⁹ stabilire aduersus eos eē circuli. Deinde p esse circuli destruenť sui athomi. Si enim positus fuerit circulus sensibilr: fm q ipsi dīt: nō erit vere circulus: qz circūferentia est anfractuosa: z silr si posita fuerit in eo ps vt sit centrū: q̄tus illa nō sit vere cētrī: tñ erit apud eos cētrū quantū ad sensuz: ponamus igit̄ positū cētrū quātū ad sensuz extremitatē linee recte cōpositeex athomis: ꝟ. n. certū est ex pōne athomoꝝ. Si aūt cū alia extremitate linee parificaneritad aliquā ptē circūferētie eius: qō dz esse circūferētie qz nōdū est: z deinde moueritea a situ suo ad aliā partez circūferentie sequentē z parificauerint cū ea: ficut ꝓius parificatione tangendi z equidistandi a plaga centri: tūc si parificauerit cētro ꝟ est qō intēdimus. Si aūt addiderit vel minuerit: poterit adeq̄ri cū athomis: ita vt nō sint ibi due ptes que impediunt illud. Si enīz addiderit minuet: z si minuerit addet. Si āt creuerit ꝓpter additionē vel decreuerit pp diminutionē: tūc athomus est diuisibilis sine dubio. Jam aūt ꝓlita erat nō diuisibilis. Cū igit̄ fecerint sic. s. mouendo lineā de parte ad partē circū ferētie: cōplebiť circulus. deinde si fuerit in eius superficie anfractus etiā partiū: tūc si fuerit subz eius in vrceo: supplebūt oēs ptes diminutas vrcei: ad supplēdā diminutionē totius superficiei. Si aūt nō poterūt capi in vrceo: tūc vrceus est minoꝛ eis in mēsura: igiť sunt diuisibiles: eo q id qō implet vrceum: est minoꝛis spacy q̄ ille: z q ita fuerit est diuisibile in se: q̄uis nō sint superabunda̅tes. Si vero nō fuerit subm eius in vrceo: remouebūť a pte superficiei ptes excedētes. ¶ Si qs aūt dixerit q C
postq̄ adequauerint inter ptez que est ad centrū z ptez que est ad circūferētiā semel: si postea mouerint lineam: nō poterūt amplius adeq̄re cū pte cētri: z cū pte circumferētie sequēti. nec p cōtingentiā: nec p eqdistātiā: rīdebo ei. vides q si annichilarent oēs he ptes: z remaneret ps illa q̄ erat in cētro: z q̄ erat in circūferētia: eēt ne tunc iter eas duas directio super quā posset adequari ꝟ linea. Si aūt nō cōcesserint ꝟ: tūc iam sunt extra id qō est notū per se: z inciderunt in aliud difficile. s. q possibile ē poni loca ꝓpria in gbus cōpleatur ꝟ directio in inanitatez que est apud eos: ita vt inter duas ptes inanitatis sit dire ctio: z inter alias duas nō sit. Sed ꝟ est stulta arrogātia eius q plumpsit loqui de hoc: nec curo q vendiderit suū intellectū vili ꝓtio: arbitriū enī rectū testať inter q̄libet duas ptes: necessario cōtingere distantiā sine dubio quā iplet aliquid qō est bz euius de pleno: vel aliqd qō ē minus spaciū in pleno. Si aūt dixerint ꝟ esse: sed interiz dū fuerint be due partes: non erit inter eas duas hec distantia: quia non pōt ꝺcedi q eque distent extremitates linee ſz directionē: certe boc etiā est illius stulti: eueniret igit̄ q ille ptes non haberent esse sine iudicio distantie; non tamē essent talis iudicy: qualis si ꝓuate essent: z vo arbitrio nō est dubiū ꝟ totū destrui. nec est in estimatione que est regula in rebus sensibilibus: z eis que pendēt ex eis: sicut tu nosti: dubiū nō posse imaginari ex partibꝫ que non diuidunť z cōponi certe vel circulus vel aliqō aliud: ꝟ eni non est nisi fm regulā eoꝝ qui dixerunt ꝟ. postq̄ autem certificatū est esse circulum: tunc certificabuntur figure geometrice z destruetur pars que non diuiditur: z ꝟ scies p ꝟ q ois linea diuidit i duo equalia: z q dyametr⁹ nō cōmunicat chorde: z cōsimilia: z q linea impar vltima nō diuiditur in duo: z q ois linea que est cōpositaex partibus que non diuidunť: cōmunicat omni linee: sed ꝟ cōtrariū est ei qō ꝓbať post positionē circuli: z contingent alia hꝫ. ¶ Oportet igitur loqui de cir- D
culo fm stabilimentū vere sententie: q: q rectitudo linee z distantia sit iter duo extrema suoꝝ punctoꝝ si fixa fuerit extremitas linee que moueri debet ad faciēdū circulum nō erit discedens a sto situ. Sed si seruaretur ab eo erit discedens z remota: z hoc est qō nemo pōt refugere: dico q̄ iaz manifestū eē ex nālibus aliquo modo esse circuli: qm̄ manifestū est ibi coꝛpus simplex esse: z q coꝛp⁹ simplex habet figuram naturalē: z q eius figura naturalis nō est diuersa vllo modo in partibus suis: z silr nulla figurarū circulariū. Jam igit̄ verificatum est esse spere. Incisio enī eius in directuz est circulus. Jaz enī igit̄ certificatū est eē circuli. Sed adhuc posūmus ꝟ amplius certificare. dicā igit̄ de manifestis eē q cum fuerit aliq̄ superficies vel aliq̄ linea fm aliquē situz: nō est ipole accidere aliu lineevel aliu superficiei eē talis situs: vt cōiungať ei q aliquā sua extremitatuz fm rectuz angulū. ¶ Jtē de manifestis est nos posse mouere aliqō coꝛp⁹ qūlibz quouscp occurrat aly coꝛpi bñti situ ꝺsilem illi: z q̄si di-

B

ſtet ab eo oīb⁹ ſuis dimēſionibus: ⁊ ſic ℨ poſitū el ſitus in ſuo loco vel eg diſtans: ⁊ pole eſt aliqđ corpus poni ℨ aliquē ſitum. ⁊ deinde ipſum idē poni ℈m aliuꝫ ſitum ſecans primū. Idē aūt eſt ℣ dicere de duobus corporibus qđ de vno. Si aūt fuerit rectitudo: ⁊ nō circulatio nō erit poſſibile vllo modo. Si aūt moueaī punctus ad parificandū ſe aly ℈m rectitudinē ꝓcedens in longitudinē: ⁊ deinde reuertaī q̄liber reuerſione ſiue ſurſum ſiue deorſum ſiue in latū in qualibet partiū ſuarū: ſiue quocūq; mō poſueris: tūc ſi punctus quē poſueris in medio linee vel ſuperficiei cuſtodierit in ſua motione lineā rectā ꝓfecto ipſe nō obuiabit illi corpi vllo mō: ſed iterſecabit illud quocūq; modo euenerit. Tu aūt poteſ ponere vnā quāq; iſtarū diuiſionū in intellectu: ⁊ cōſiderare eas. Ad vltimū aūt oportet fieri motū ℈m aliuꝫ modū quē dicaꝫ tibi. ſ. vt vnuꝫ extremoꝝ linee vel ſuperficiei in motu ſit fixum in ſuo loco: ⁊ alterū moueaī circulariter: vl vtrūq; moueaī puncto fixo in medio linee vel circa finem linee puncto fixo velut vnū ſit tardius: ⁊ alterū velocius: erit igitur ꝙ ſi duoꝝ extremoꝝ vnū moueaī tm̄ faciet oīno arcū circuli: ⁊ poſtq̄ certū fuerit eſſe arcū circuli: conſtabit aliū poſſe ſilr fieri: ⁊ tādiu ſic quouſq; circulus perficiatur: ⁊ ℣ eſt ℈m p̄ncipia vera. ¶ Sīgs aūt irriſerit hec via ꝓma ꝺdicet ei: ⁊ nos etiā ponemus corpus graue: cuius vna extremitas ſit pōderoſior alia: ⁊ ponē ſtans ſup ſuperficiē planā tangēs eā cū vno ſuoꝝ extremoꝝ leuioꝛe. ſ. ita vt ſit ſtans ſup eaꝫ. Tu ſcis aūt ꝙ ſi ſtatio eius iclinetur ad partes equaliter ſtabit. Sed ſi inclineī ad vnaꝫ partē tm̄: tūc remoto retentoꝛe cadet: ⁊ faciet arcum ſine dubio vel curuaturā: ſed qđ erit: ponamus p̄ctū in capite quo tangit ſuperficiem ⁊ tangat eam in puncto. igiī neceſſe eſt vt punctuꝫ vel ſit fixum in ſuo loco: ⁊ tunc oē punctum qđ poſueris in capite ſuperioꝛi illius corporis faciet circulum. Eritigiī ꝙ vnumqđq; punctoꝝ qđ poſueris in capite illius corporis faciet circuluꝫ: vel erit vt cum monī vnius extremitatis deorſum moueaī alia extremitas ſurſuꝫ: itaq; eueniet ꝙ vnaquęq; extremitas faciet circulū: cuius centrū erit punctū poſitum inter punctum aſcendens: ⁊ inter punctum deſcendens: vel mouebitur punctū currens ſuper longitudinem ſuperficiei: ⁊ tunc alia extremitas faciet coſtam ⁊ lineam curuaꝫ. Sꝫ quia inclinatio ad centrū nō eſt niſi ℈m equidiſtantiaꝫ: tunc abſurdum eſt vt punctum moueaī ſup ſuperficiem ad faciendum circulum: motus eni ille vel erit violētus vel naturalis. Non eſt autem violentus: nec naturalis. Nam violentia illa nō imaginatur niſi apud partes grauioꝛes: que non impellit eas ad partes illam: ſed ſi impulerit illas ſeruata cōtinuitate impellet eas ad cōtrariū ſui motus ⁊ reuerſabit eas. potes igitur ponere ꝙ ipſum eſt altius eis: eo ꝙ eſt pōderoſius querens motuꝫ velocioꝛē. Medīū aūt eis tardius eſt ſi fuerit ibi ꝓtinuatio q̄ prohibeat. vbi gra. inflecti: igiī neceſſe erit alto vrgere iferius vt deſcendat: igiī neceſſe erit tunc vt corpus ſit diuiſibile ad duas partes: vnam ad quā inclinaī iurſuꝫ violenter: ⁊ ad aliā ad quā inclinaī deorſum naturaliī: inter quas eſt terminus qui eſt centrū duoꝝ motuū: ⁊ ſi poſuerimus: vt ab eo exeat linea recta: ꝓfecto faciet circulū. Manifeſtū eſt igiī ꝙ ſi ex deſcenſu corꝑis ſequiī receſſio alia pars eſt ſurſum. Sed ſi nō recedit ab eo. ſ. ſi vna extremitas fuerit fixa: tunc eſſe circuli eſt certius. Cum igitur certificatur circulus certificabitur curuū: qz cum certificatur circulus: certificabitur triangulus ⁊ rectus angulus etiā: ⁊ oſtendiī eſſe verum: ꝙ aliqđ laterū cōtinentū rectū angulū: reuoluiī circa angulū: ſi aūt diuiſa fuerit piramis ſuperficie ſecāte certificabiī curuum.

¶ Capitulum. X. De ad aliquid.

Oportet loquī de ad aliqđ: ⁊ oīdere quō ꝺbeat certificari qđdtas relati ⁊ relationis: ⁊ eoꝝ diſſimitio: ℈ qđ ꝓmuſimus in logica poſſet ſufficere intelligēti. Si aūt poſuerī relationē eē: ꝓfecto erit accidēs: ⁊ ℣ nō eſt dubiū: qz eſt res que nō itelligiī p ſe: ſed itelligiī ſemp alicui ad aliud. Nō eſt eni relatio que nō ſit accīs: cui ꝑ ꝓma accītalitas eſt ſube: ſicut pr̄ ⁊ filī vel quātitati. De q̄ qđā eſt cuius duo extrema ſunt diuerſa: ⁊ qđā cuius duo extrema ſunt ꝓueniētia: diuerſa ſunt ſicut duplū ⁊ dimidiū. Cōueniēcia vo ſicut eq̄le ⁊ equale ⁊ egdiſtans ⁊ equidiſtās: ⁊ cōpar ⁊ cōpar: ⁊ tangens ⁊ tāgens. Diuerſa aūt ſunt q̄dā quoꝝ diuerſitas eſt termīata certificata ſicut dimidiū ⁊ duplus: ⁊ q̄dā quoꝝ nō eſt certificata: ſed initiī certificate: ſicut multiplex ⁊ totus ⁊ pars: ⁊ quedā quoꝝ nullo modo eſt certificata: ſicut magnū ⁊ puū: ⁊ ꝙ eſt de aliquo ⁊ totū. Similr cū acciderit relatio in relone: ſicut maius ⁊ minus: maius eni non eſt maius niſi in cōpatione magni: ⁊ minus nō niſi cōpatione parui. Et relo accidit etiā in q̄litate: cuius q̄dā ſit ꝓuiens: ſicut aſſimilatio: ⁊ q̄dā eſt diuerſa: ſicut velox ⁊ tardū: graue ⁊ leue in pōderibus: acutū: ⁊ graue in vocibus: ⁊ adhuc etiā accidit i his oibus relo in relone vt acutius ⁊ grauius: ⁊ in vbi ſicut ſupra ⁊ infra: ⁊ ſupius ⁊ iferius: ⁊ in quādo ſicut ꝓus ⁊ poſterius: ⁊ ℈m hūc modū pōt dici in alys: pene eni oia relatiua pñt cōtineri in ſpēbus equalitatis: ⁊ in his que fiunt ꝑaugmentū ⁊ diminutionē: ⁊ que fiunt ꝑ actionē ⁊ paſſionē: ⁊ que ꝓueniūt ex potentia: ⁊ q̄ ꝓueniūt ex aſſimilatione. Que aūt ſunt ꝑ augmētū ⁊ diminutionē ſunt de quātitate: ſicut noſti. Que vo ſunt per potentiā ſunt: vt victor: ⁊ expulſor: ablator: ⁊ ſilia. Que aūt ſunt per actionē ⁊ paſſionē: ſunt vt pater ⁊ filius: ⁊ icīſor ⁊ incīſum: ⁊ ſilia. Sed que ſunt per aſſimilationē ſunt ſcientia ⁊ ſcitum: ⁊ ſenſus ⁊ ſenſatū. Inter hoc eni eſt aſſimilatio. Scientia enim aſſimilatur diſpoſitioni ſciti: ⁊ ſenſus aſſimilatī diſpoſitioni ſenſati: quāuis ℣ oīno non pñt terminari. ¶ Relatiua vero non poſſunt comprehendi vno modo: alia enim ſunt relatiua que non egent aliquo ex his que ſolent ſtabilire relationē: ſicut dextruꝫ ⁊ ſiniſtrum. Jn dextro eni nō eſt qualitas nec aliqđ aliud certum per qđ fiat relatū cōparatione niſi ipa dextrarietas. ⁊ alia ſunt relatiua: quoꝝ vnūquodq; opus habꝫ aliquo per qđ referatur ad aliud: ſicut amator ⁊ amatū. Jn amatore eni eſt diſpoſitio apprehendens que eſt principium diſpoſitionis ⁊ relationis: ⁊ in amato eſt diſpoſitio apprehenſa que fecit illud eſſe amatū a ſuo amatore: ⁊ alia ſūt in quib⁹ ℣ diſpoſitio eſt in vna tantū partium: ⁊ non in alia: ſicut eſt ſcitor ⁊ ſcitum. Jn ſcitore eniꝫ acquiritur q̄litas que eſt ſcientia: per quā fit relatuꝫ ad aliud. Jn ſcito vero nihil aliud acquiritur ꝙ qđ fiat relatū: niſi q: acquiſitum eſt in alio aliquid: qđ eſt ſcientia. ¶ Qđ aūt remāſit ℣ de relatiōe ℣ eſt. ſ. vt ſciamus: an relatio vna numero ⁊ ſubiecto ſit inter duo habens duos reſpectus: ſicut quidā ⁊ plures ex hominibus putauerunt ꝙ in relatione vnūqđq; relatiuoꝝ habeat ꝓꝓietatē. Dicam igitur ꝙ vnumqđq; relatiuoꝝ in ſe habet intentionē reſpectu alterius que nō eſt illa itentio quaꝫ hꝫ in ſe aliud reſpectu illius: ⁊ hoc eſt manifeſtum in rebus diuerſis ℈m ꝙ patet per diuerſitatem nominū relatione: ſicut in pr̄e ꝙ habet relationē. ſ. paternitatē que eſt ꝓꝓietas: cui eſſe eſt in ſolo pr̄e: ſed nō eſt pater niſi reſpectu alterius reī q eſt in alio: pr̄nitas. n. nō eſt in filio. tūc eni eēt ꝓꝓietas illius: ⁊ nomē eius deriuareī ab ea. paternitas aūt in pr̄e eſt: ſilr ēt eſt diſpō filij reſpectu pr̄is. Nō eſt enim ℣ res

vna que sit in ambobus:vñ nō est ℔ nisi pñitas vl filiatio. Sed dispōnē appositā pñitati vel filiationi nos nescimus:nec bz nomē. Si autē fuerit ℔ vt in niue ⁊ cigno: quoꝝ vnūqōqꝫ:cuius sit albū:nō tñ oꝫvt sint vnū aliqd: nō ꝙ essendo vnūqōqꝫ pp respectū alteriꝰ ponat vnūqōqꝫ eoꝝ vnū comitās respectu alteriꝰ q̄si ℔ sit illi vni ⁊ nō alteri:sed est in respectu alteriꝰ. Cū aūt ītellexeris ℔ in eis que exēplificauimus tibi:silr scias dispōnē ceteroꝝ relōꝝ:in qbus nō est diuersitas. Nō aūt aduenit ou bitatio pene in ℔ loco:nisi qz vni ex fratrib⁹ est dispō reⁿ alteri⁹:⁊ alter ēt bz dispōnē reⁿ pmi:⁊ vtreq; dispōnes sūt einsdē spēi sensibilis:⁊ putauerūt eas eē vnuz singulare. Nō est aūt sic:qñ pmo ē fraternitas reⁿ scōi q̄ est dispō qō est frater scōi:⁊ iō illa dispō est illi:sed reⁿ scōi:nec est dispō scōi illa nuō:sed spē:sic̄ si scōus eēt albus:⁊ primus albus. Scōa eni est ēt ꝙ est frater buⁱ pmi:qñ bz dispōnē in se pdicatā reⁿ pmi. Silr est ȝtactus in ȝtactis:vnūqōqꝫ eni eoꝝ est tāgēs alteriū:qñ cōtactū nō bz nisi reⁿ alteriꝰ cū fuerit sibi cōsile:⁊ coeq̄le: igit nullo mō putes ꝙ vnū accñs sit in ouob⁹ subis:ita vt excurseris ob ℔ ꝙ ponas accñti nomē ambiguū:sicut fecerūt hoies debilis cognis. ¶ Qō aūt diligenter cōsiderādū est de ℔: ℔ est.ſ. vt cognoscam⁹ si relō in se bz eēin singularib⁹:vl est aliqd qō nō fozmal nisi in intellectu:⁊ erit tunc sicut multe dispōnes que comitant̄ res cū intelligunt̄:nō būt eē nisi posq̄ būtur in ītellectu. Cū eni res intelliguntur aduenit eis in ītellectibus aliqd qō nō erat eis ex̄:fiūt.n. vle ⁊ cēntiale ⁊ accñtale:⁊ fiunt genus:⁊ dfia:⁊ fiunt pdicatū ⁊ subs ⁊ alia bō. ¶ Ex boib⁹ āt gdā fuerūt q tenuerunt ꝙ certitudo relatiuoꝝ nō est nisi in aīa cū itelligūt res. Et alij dixerūt nō.imo relatio est gddā qō est in singularibus:⁊ rōcinati sunt ℔ mō dñtes. Nos scimus ꝙ ℔ res in esse est pr̄ illius:⁊ ille in esse est filius eius siue ītelligat̄ siue nō ītelligat̄:⁊ scimus ēt ꝙ plāte inquirūt nutrimentū. Jngstio vo est cū relone aliq̄. Sz herbe nō bnt ītellectū vllo mō nec appzebēsionē. Et scimus etiā ꝙ ipsum celū est sup terrā:⁊ terra est iferius eo:siue appzebēdat siue nō:⁊ relo nō est nisi fm hoc ad silitudinē ei⁹ qō assignauimus de istis:⁊ ℔ est rebus:quātus nō appzehendat. ¶ Dixit etiā pma secta:ꝙ sit pma relo eēt in rebus: oꝫ tūc ex ℔ nō finiri relones:relo eni q eēt iter pñs ⁊ filiū:vel esset in ambobus illis:vel in altero tñ:vl in vnoquoqꝫ eoꝝ. Jnquātū vo pñitas est pri:⁊ est accñtalis ei: qz eē pñs accidit ei relo:silr ⁊ filiatio:℔ igit est ligatio q̄ est pñitatis cū pñe:⁊ filiatiōis cū filio:⁊ est alia a ligatione q̄ est iter pñs ⁊ filiū:oportet igit vt relatiōi eēt alia relo:⁊ pcederet ℔ in ifinitū:⁊ ꝙ de relone eēt ligatio q̄ ē iter eē ⁊ nō eē:sic nos pozes sumus cōpatione eoꝝ:q nos sequunt̄:⁊ scimus resurrectionē. Jd aūt p qō solui̇t iste due vie:℔ est.ſ. vt redeam⁹ ad diffinitēdū ad aliqd absolute. Dico igit ꝙ ad aliqd est cui⁹ gdditas oꝛ respectu alteriꝰ ⁊ gdgd fuerit in signatis ℔ mō:vt fm gddītatē suaz non dicat nisi reⁿ alteriꝰ:illud est ad aliqd. Jn signatis aūt multa sunt bō:qz in signatis est ad aliqd. Si aūt ad aliqd habuerit aliā gdditatē:tūc restat vt determinem⁹ qd bēat de ītētione ītellecta respectu alteriꝰ. Jlla enim ītētio certissime est de ītētione ītellecta respectu alteri⁹. qlte:z eni nō ītelligit nisi respectu alterius causa huius ītentionis:℔ aūt ītētio nō ītelligit respectu alteriꝰ.ſ. cā rei q̄ sit alia a se:sed inquantū in se est relo:sicut tu nosti.nō eni est ibi eēntia rei q̄ sit aliqd:ſz est ibi relo per se nō per aliā relationez. Sic igit terminabunt relationes fm hāc viam. Sed suū esse huius ītentionis que est relatio p se in ℔ subo est:inquātū gddītas ei⁹ est in ℔ subo dicta respectu huius subi:⁊ bz aliud esse.ſ.q̄ esse pñitatis: ⁊ ℔ esse est etiā relo. Sed illud nō est ℔. Sit igit accñtale ad aliqd qō comitat̄ ad aliqd:quoꝝ vnūqōqꝫ quantū est in se relatū est ad id qō est relatū ad ipm absq; alia relatione:qz boc qō dr relatiuū est p se:qō igit est dictū est relatū p se:⁊ inquātū est pñitas est relata p se:⁊ in boc ꝙ est relata p se nō eget relone q̄ fiat relata:qz in se bz gddītatē ītellectā respectu subi.ſ.qz ipsa est cuius cū ītellecta fuerit gddītas egebit repzesentari ītellectui aliquid aliud respectu cuius boc ītelligat. Si aūt ℔ relatū accipiat̄ in signatis habebit eē cū alia re p se non egens alio cū:qō sequat̄ ipius:sed ipsa est ipiuz cū:vel cū approxia tū spē illius relonis:ad boc vt ītelligat̄ eget ītelligi cuz pñtatione alterius rei:sicut gddītas pñitatis inquantū pñitas est relata per se nō per aliā relonē liganteˉ. Jntellectus eni bz adinuenire aliqd iter ea duo.q.cum sit ex̄ ea duo ꝙ aliqd adinuenire formatio nō fecit nēcium:sed alius ex respectibus sequētibus:quos facit ītellect⁹. Jntellectus eni cōiungit res cū rebus pp diuersitatē respectuū nō pp necessitatē. Sed in seipsa est relatio:nō p talē relationē:cuius gddītas p se ītelligat̄ respectu alteriꝰ. ℔ eni sunt relones multe que comitant̄ aliquas eēntias p se nō per aliā relationē accñtē:sicut cōtingit hāc relonē cōseq relonē pñitatis:⁊ sicut cōtigit relonē seq dispositionē scie:q nō sequit ipsas res per aliā relationē:sed se quit eā p se:q̄uis ītellectus fortasse adiueniat ℔ relonez. Cū igit notaueris ℔:tūc iā notasti ꝙ ad aliqd est in eē tali esse:qō est ītētio cuius ℔ est diffinitio.⁊ ℔ diffinitio nō facit ad aliqd esse nisi accñs. Cū eni ītellectus fuerit erit fm pdictū modū:⁊ nō faciet debere esse rē existentē per se vnā cōiungentē iter duo. Dici eni fm respectū nō ptingit nisi ītellectu. Jllud igitur est relo ītelligibilis:relatio aūt adinuēta est id qō iam ostendimus.ſ.cuius eē inquātū ītelligit̄ est ītellecta gddītas in respectu:ei⁹ vo eē in ītellectu inquantū ītelligit̄ respectu alteriꝰ bz in esse iudiciū:⁊ in ītellectu iudiciū fm qō est in ītellectu:non inquantū est relatio:pit aūt esse in ītellectu relatōes adinuēte:qs nō ītellectus ītelligit nisi pp pprietatē quā bz ītellectus ex illis:igit ad aliqd bz esse in singularibus:⁊ ostensuz est ꝙ eius eē nō facit debere esse ℔ relonē relonī sine fine. Nec sequit ex boc vt oē qō ītelligit relatuz habeat in esse relationē. ¶ Dozū aūt que sunt pzius ⁊ posterius in tēpoze:⁊ qō est bō vnū est puatū. Sed iter aliqua que sunt pzius ⁊ posterius sunt due relones:sicut inter esse qñ ītelligit:⁊ iter ītellectū qō nō accipitur ex esse. ꝓpo. Scias aūt ꝙ res in se non est pzius nisi eo qō est simul cū ea:⁊ ℔ spēs pzioꝛis ⁊ posterioꝛis ē:cū vtraq; sūt simul in ītellectu. Cū eni pñtat in ītellectu forma pozis ⁊ forma posterioꝛis:ītelliget aīa hāc cōparationē icidere iter duo q̄ sunt in ītellectu:qñ ℔ cōparatio est iter duo q̄ sunt i ītellectu. Sz añ ℔ res in se nō est poz:quo enis erit poz res que nō bz eē:igit que fuerit de relatiuis fm hūc modū nō erit eoꝝ relatio nisi in solo ītellectu:nec in ītelligenī exīstere in eē fm hāc pzioꝛitatez ⁊ posterioꝛitatē. ℔ eni pzius ⁊ posteri⁹ est certe de ītētionib⁹ ītelligibilib⁹ ex cōparationib⁹:q̄s ponit ītells ex respectib⁹ q acgrūt reb⁹ cū comparat inter eas ītellectus ⁊ designat eas.

¶ Cōpletus est tractatus tertius. Jncipit quartus.

¶ Capm. I. De poze ⁊ posterioꝛe:⁊ de iceptione.

Ostq̄ locuti sumus de his que sunt entis ⁊ vnitat quasi ꝑ specie: nūc opz log de his que sunt eoꝝ q̄si ꝓprietates ⁊ accidentia comitantia. pzius aūt icipiemus de his que sunt entis:⁊ ex his. pmo de pozitate ⁊ posterioꝛitate. Dico igit ꝙ q̄uis pozitas ⁊ posterioꝛitas di-

entur multis modis: tñ fortasse conueniunt in uno fm ambiguitatē. ſ. q2 ꝑor inquātū eſt ꝑus: aliquid eſt qđ nō eſt poſterior: ſed nihil eſt poſterior qđ nō habeat id qđ eſt ꝑus: ſed in uſu vulgari ꝑus eſt id qđ eſt ꝑus loco: ⁊ tpe ſic vt ꝑor ⁊ anterior ſint in rebus habētib⁹ ordinē: ſicut eſt ꝑius in loco qđ eſt ꝓpinquius ꝓncipio terminato: erit igit qđ ſequit illud ꝓncipiū ſic ꝙ illud ſequet id qđ eſt poſt illud: qđ aūt eſt poſt illud: ſequet illō ꝑm⁹. Jā aūt ſequutum fuerat illud. Similiter etiam fit in tēpore cōparatione pñtis inſtantis vel poſitione cuiuslibet principij: q̄uis varieť in ꝑterito ⁊ futuro: ſicut ſcilt. ¶ Jā aūt tranſmutauerunt nomē ꝓrioritatis ⁊ poſterioritatis ab his ꝓncipijs ad oē id qđ eſt ꝓpinquius ꝓncipio terminato: h aūt ꝑoritas inuenit ordinata in rebus p nām: ſic coꝛp⁹ ꝑus eſt aiali reſpectu ſube: ſi ſuba fuerit poſita ꝓncipiū: ſed ſi idtuiduū fuerit poſitū ꝓncipiū variabit. Silr eſt in eo: qđ eſt ꝓpiquius ꝑmo ꝓncipio: ſicut puer eſt ꝑor viro: ⁊ inuenit in rebus ꝑus nō nā: ſed magiſterio: ſicut neupmata muſice cū accipiunť ex pte graui vel caſu: ⁊ cō tingentia quocūq; modo euenerint. ¶ Deide trāſmutauerūt illud ad alia. ſ. q2 vltimū ⁊ nobile ⁊ ꝑcedens etiaꝫ quānis in ignobilitate poſuerunt ꝑus: poſuerunt igit ipſaꝫ nobilitatē: ſic ꝓncipiū terminatū: de q̄ ſi vnū habuerit: qđ nō hz alterū: alterū vo nō habuerit niſi ꝙ hz primū illū poſuerūt ꝑus: q2 ꝑcedēs eſt eius modi ꝙ hz id qđ ſequēs nō hz: eſt igit precedēti modus ⁊ augmentuz: ⁊ de hac manerie poſuerunt ꝑus eū cui ſeruiť ⁊ guberna tor eſt: vel electio: volūtas eni accidit gubernatori: ⁊ non gubernato: nec accidit gubnato: niſi poſtq̄ acciderit gu bernatori: moueť igit volūtate gubernatoris. ¶ Deinde tranſmutauerunt illud ad id qđ hz bāc ꝛſideratiōnē re⁹ eēndi. Jd eni cuius eſſe eſt ꝑius: q̄uis nō ſit ſcōm: ſcōm vero non hz illud eē: niſi q2 primū habuit eſſe ꝑus eo: po ſuerūt ꝑus alio: ſicut eſt vnū: ad hoc eni vt ſit vnū nō eſt neceſſe eſſe multitudinē: iz ad h vt ſit multitudo: neceſſe eſt eē vnū: ⁊ h nō eſt iō ꝙ vnū det eē multitudini vl̄ non det: ſed q2 eget eo ad h vt multitudo hēat eſſe per cōpa rationē eius. ¶ Deinde trāſtulerunt illud ad habendum eſſe alio modo. Lū eni fuerint duo: quoꝝ vnū nō habue rit eſſe ex alterō: ſed ex ſeipſo: vel ex alio tertio: ſcōz vero habuerit eſſe ex hoc ꝑmo: tūc habebit duobus modis de bitū eēndi: qđ nō eſt ſibi ex ſeipſo: ſed hz ex ſe poſſibilita tem: vno vt primū ſit tale vt cū habuerit eſſe ſequať ne ceſſario ipſum eſſe cauſaꝫ neceſſario eſſendi ipſiuſ ſcōz: ⁊ tūc primū ꝑius eſt in eſſe h ſcōo: ⁊ ob hoc nō refugit in tellectus vllo mō dꝛe ꝙ cū petrus mouit manū ſuā mota eſt clauis: aut dꝛe ꝙ petrus mouerit manū ſuā. ⁊ deinde mota eſt clauis refugit aūt dꝛe ꝙ cū mota eſt clauis: pe trus mouit manū ſuā: q̄uis dicamus ꝙ cū mota eſt cla uis ſcimus petrū iaꝫ mouiſſe manū ſuā: q̄uis igit vteraq; motus ſimul habeat eē in tpe: tū intellꝰ attribuit vni eo rū ꝓpriť ⁊ alteri poſterioritatē: eo ꝙ motus ſcōi eſt cā eſſendi motū ꝓrioris. Immo motus ꝓris cā eſt eēndi motū ſcōi. Nō eſt eni lōge aliqua rē eſſe que cū habuerit eſſe nēcio debeat eſſe vna cā alicui⁹: ⁊ impoſſe ē aligd eē ex: vt ſit vna cā alteri⁹: ⁊ illud nō hēat eē cū eo. Si aūt ipſa eēntia eius fuerit cōditio ipſius eēndi cām: tūc q̄diu eēntia eius habuerit eē erit cā ⁊ occaſio eēndi ſcōm. Sz ſi ipſa ſua eēntia nō fuerit cōditio ipſius eēndi cām: tunc ipſum ꝑ ſe eſt ſic ꝙ poſſe eſt rem eſſe ex eo: ⁊ poſſibile eſt nō eſſe: ⁊ neutrū eoꝝ dignius eſt altero ad h. Silr etiam qđ generať poſſe eſt eſſe: ⁊ poſſibile eſt nō eſſe. Non enim inquantū eſt poſſibile nō eē hz eſſe: nec inquātū poſſibile eſt: vt illud generet illud attribuit eē huic: q̄n res quaꝫ poſſibile eſt eſſe: nō eſt ob hoc qđ poſſibile eſt illaꝫ gnari ab illa. B eni qđ poſſibile eſt ſeipſuꝫ fieri aliō: nō eſt ſufficiens ad h vt res ſit per illud. Lū aūt ipſum ſuū eē fuerit poſſibile ⁊ nō ſufficiēs: aliq̄n tunc res erit cū eo: ⁊ aliquādo nō: ⁊ tunc eius cōparatio ad id qđ erit vel nō erit in vtraq; diſpōne vna erit. Sed in diſpōne q̄ diſcernitur eſſe a nō eē nō erit ſibi ex ſe. Jdcirco: q̄lis eſt diſcretio cōparationis q̄ eſt cāti cū poſſibilitate ſua eſſendi per cām. ſ. p quā variať diſpō nō eſſendi cātuꝫ p cām: q̄uis poſſibile ſit ipſum eſſe per cām: igit poſſibilitas rem eſſendi p cāz quātū ad ipſaꝫ eſſendū per illaꝫ: ⁊ nō eſſenduꝫ per illam vna eſt: ⁊ cuius cōparatio fuerit ad eſſendū rē per illam: ⁊ nō eſſendū rē p illā vna ipſaꝫ eē cām nō eſt dignius q̄ nō eē cām. Sed certus itellꝰ facit debere B eſſe diſpōnē qua diſcernať ſuū eē p illā a ſuo nō eē p illā. Si aūt fue rit illa diſpoſitio etiā q̄ faciat debere eē hāc diſcretionez. ⁊ h diſpō fuerit attributa cāe ⁊ habuerit eē: tūc totalitas eēntie: ⁊ eius qđ adiungit ei erit ipſa cā: ante hoc aūt eēn tia erat ſubm cālitatis: ⁊ erat talis ꝙ poſſet vere fieri cā: ⁊ iō B eē nō erat tūc eē cāe: ſed cū adiūgit ei aliud eſſe ex eius cōiunctione fit cā: ⁊ tūc cātū dꝛ eſſe p illā: ſiue illud adiunctū ſit voluntas: ſiue voluptas: ſiue nā cōtingens: ⁊ ſiliā: ſiue aligd extrinſecū parās eſſe cālitatis: ⁊ cū fuerit eiuſmodi ꝓuenier ex ea cātuꝫ ſine diminutione cōditio nis ⁊ debebit eſſe cātū: igit eſſe ois cāti neceſſario eſt cuꝫ eſſe ſue cauſe: ⁊ ꝓp eſſe ſue cauſe neceſſario eſt eſſe ſui cau ſati: ⁊ ſunt ſimul in tēpore vel intellectu vel in aliꝫs vl̄ nō ſunt ſimul in reſpectu habendi eē: eſſe eni illius nō ꝓue nit ex iſto: quia illud hz acquiſitionē eſſendi que non eſt ex eſſe iſtius: ⁊ hinc eſt acgſitio eſſendi que eſt ex eē illi⁹. Illud igit eſt ꝑus cōpatione acgſitionis eēndi. ¶ Sigs aūt dixerit ꝙ poſtq̄ vnūq̄dq; eoꝝ ſic eſt ꝙ cū vnū eoꝛū fuerit erit ⁊ alterū: ⁊ cū remotū fuerit vnū: remouebiť al ter: tūc nō eſt vnū eoꝝ cā ⁊ alterū cātū: eo ꝙ vnū eoꝝ nō eſt dignius eſſe cām in eſſe q̄ alterum. Reſpondebimus ad hoc. ſed poſtq̄ conſideraūimus quid cōtineat ſenſus huius qōnis. ſ. qm̄ nō eſt verus: vt ꝙ vnum quodlibz eo rum habuerit eſſe habeat eē: ⁊ alterū ſine dꝛia ⁊ diuerſi tate. Senſus eni de cuꝫ itelligiť: aut cuꝫ eē vniuſcuiuſlꝫ eoꝝ acquiſituꝫ fuerit debeat ex hoc ineē: vt iā ſit acgſitū eē alterius: aut cuꝫ eē vniuſcuiuſlꝫ eoꝝ acgſitū fuerit in tellectu: debeat alterū acgri in itellectu: aut cū eē vniuſ cuiuſlibet eoꝝ acgſitū fuerit in intellectu debeat ex hoc vt alterū iā acgſitū ſit in eē: aut vt cū vnū fuerit in eſſe al terū acgſitū ſit in itellectu. B eni verbū cū vel qñ in hō locis eſt cōe ⁊ decepto rōi: dico igit ꝙ primū eſt falſuꝫ: ⁊ nō cōceſſuꝫ: vnū eni eoꝝ tantū eſt qđ cū acquiſitū fuerit dꝛ ex eo acgri alterū. Immo cā eſt q̄ acgriť cū acgſitū fue rit cātū. Scōm vo nō eſt certū ex pte cāe: q̄n nō cū fue rit cā: dꝛ in eſſe cauſatū acgri ex ſeipſo vel ſine cauſa: q̄n ſi ipſum iam acquiſitū eſt: tunc nō debuit in eſſe acquiri cauſa vt habeat eſſe cauſa. Sed erit ꝙ illud iaꝫ acquiſitū eſt: ⁊ ſufficiens eſt ſibi ad ſuū eſſe: ꝙ h aūt ꝙ dicimus iaꝫ acquiſitū eſt: nō intelligimus ꝙ ꝓteruit. ¶ Coniunctio aūt. ſ. cū eſt B eſt illud certificat ex parte cauſati duobus modis. ꝑmo ꝙ cū cāe fuerit acquiſita eſſentia nō eſt hoc debitū ex acquiſitione cauſati. Scōo ꝙ rei que iam acg ſita eſt: impoſſibile eſt debere eſſe ſuuz eſſe acquiſitione reiq̄ ponēda eſt acgſita. Nos. n. nō itelligimus per h ꝙ dicimus acgſita eſt ſenſum eius: ſed aliaꝫ duarū ptiū di uiſionis ꝑma eſt: a. potes eni dicere ꝙ cū cā fuerit in itel lectu dꝛ acgri cātū eius in eſſe: cui⁹ ipſa eſt cā ꝑ eēntiam in itellectu: ⁊ etiā cū catū fuerit in intellectu dꝛ ēt acquiri in intellu eē cāe: ꝑ ſcōam vo q̄ eſt q̄rtū mēbrū diuiſio nis certificať tua dictio. ſ. ꝙ cū habuerit eē cauſatum te ſtificabitur itellectus ꝙ cāe iaꝫ oīno acquiſitum eſt eſſe

sine dubio:q̄ aliq̄n erit in itellectu post cātū nō tn̄ in tē/
pore:nec sequit certificari mēbrū vltimū istarū duaruz
diuisionū que cōtinenť in q̄rta p id qō tu iā notasti. Si/
milr in mēbro q̄rto:q; cū remota fuerit cā remouet cau
satū:sed remoto cāto nō remouet cā. Scim⁹ aūt q; cā iā
remota est in se cū potuit remoueri cātū:q; cū nos poni/
mus causatū remotū:iā ponimus id qō necesse est poni
cū eo in potētia. s. qn̄ ip̄s est:cuius si possibilis fuerit re/
motio nō est possibilis:nisi q; remouet cā. Sed nō remo
tio cāti vel positio eius:est cā remotionis cāe vl positio/
nis eius. Remotio vo cāti:est signū remotionis cāe:z po
sitio eius est signū pōnis el⁹. Redeam⁹ g̃ad id vñ discer/
nimus. Dico igit de solone qōnis:q; b̄ q; ego attribuo vni
eoz cālitatē:nō est q̄si vnū eoz sit dignius cālitate q̄ al
rū:eo q; sunt ifimul z eq̄lia:sed q; vnū eoz ponimus esse
illud:cuius ee nō dz e p aliud:sed cū alio:alterū vo po/
nimus esse illud:cuius ee:sicut nō variať nisi cū esse alte
rius:sic est z p aliud:sic debes certificari de hꝫ questiõe.

¶ Dubitať aūt b̄ de potētia z actu:qō eoꝝ sit pus z qō
posterius:cognitio eni istoz valde necessaria ē ad cogno
scēdū id qō est pus z posterius:q̄uis potētia z actus sint
de accidentib⁹ ee:z de cōsequētib⁹ eius:z de his q̄ debes
scire ibi vbi cognosces dispōnes esse absoluti.

¶ Caplm. II. De potentia z effectu:z fortitudine z debili/
tate:z stabiliter esse mā in oibus generatis.

Ad i

Quod itelligit de b̄ nole po⁹:pmū iposue
rūt itentioni q̄ est i aialib⁹ ex q̄ pt
puenire actiones valide q̄ sunt de genere mo
tuū:nec sunt sepissime in plerisq; hoibus i sua
quātitate z q̄litate:cuius ꝛriū vocať obilitaꝫ:
z est quasi augmentū z vehemētia intētionis que est for
titudo. vꝫ. cum aīal est eiꝰ q; puenit ex eo actio:qñ vult
z nō puenit:qñ nō vult:cuius ꝛriū est in potētia. ¶ De/ 2
inde trāstulerūt ab b̄ ad itētionē que est potētia difficile
patiendi z facile faciendi:alioquin ei q; ageret actiones z
motiones validas accideret pati etiā ab illis:z tūc passio
z dolor q; accideret sibi ab illis aduersareť ei ad cōplēdū
suā actionē. Inquantū eni patiť passione sensibili debet
vt agat debilioꝛ ē. Sed si nō patiť dr̄ bre potētia. Inquā/
tū igit nō patiť signū est itentionis quā pmū vocauim⁹
potentiā. ¶ Deinde imposuerunt eam nomen huius in/ 3
tentionis:ita vt inquātu nō patiť nisi paruū voceť potē/
tia:q̄uis nihil agat. ¶ Deinde rez que nō patiť vllo mo 4
do posuerunt dignioꝛē b̄ noie:z ideo dispositionem eius
inquantū est sic vocauerunt potentiā. ¶ Deinde fortitu 5
dinem ipsam que est dispositio ipsa a ialis:ex qua est ei vt
agat:sed nō agit vel ꝑpter appetitū vel ꝑpter ꝓuationez
appetitus z remotionē instrōz posuerūt potentias:eo q;
est ꝓncipium effectus. ¶ Deinde ꝑhi transtulerunt no 6
men huius potētie:z laxauerunt circa oēm dispositionez
que est in aliquo ꝓncipū variationis ab illo in aliud:in/
quantū illud est aliud:q̄uis nō sit ibi volūtas adeo q; ca
lorē vocauerunt potentiā:eo q; ipm est ꝓncipiū variatio/
nis ab vno in alterū:inquantū est alterū:ita vt cū hō mo
uerit seipsum vel medetur sibi ipsi:z ipse fuerit ꝓncipiuz
variationis a se in se nō sit b̄ inquātū ipse est recipiēs me
dicationē z motū:sed inquantū ipse est alter:quasi enim
ipse est duo:quoꝝ vnū hz potentiā agendi:z alterū habz
potentiā patiendi:z vr̄ q; duo ipsius sint discreta in duas
ptes. vbi gr̄a. q; res que mouet est in aīa:z res que mouē
tur est in suo corpore. Ipse est igitur mouens per suā for/
mā:z motū in sua mā. Inquātuz igit recipit medicinaz. 8
est aliud a se inquantū medeť. ¶ Deinde posteq̄ iuenerūt 7
rē q̄ hz potētiā fm cōem vsum:siue sit fortitudo siue ve/
hemētia potētie. Cū aūt nō est ꝓditio illius potētie vt ex

ea sit agens in effectu:sed inquātū est potētia:hz politatē
agendi z possibilitatē nō agēdi trāsumpserūt nomē potē
tie ad politatē. Rē igit q̄ est in termio politatis dixerūt
esse in potētia z possibilitatē recipiēdi z sue possibilitatl:
vocauerunt potētiā possibilitatis. ¶ Deinde pfectiones 8
huius potētie vocauerunt actū:q̄uis nō sit actus:hz pas/
sio:sic motio z figuratio:z alia hꝫ:z qz ibi fuit ꝓncipium
qō vocať potētia:z fuit radix ꝑma q̄ vocať b̄ nomine:q̄
certe nō est nisi actus:iō b̄ cuius cōparatio ad id qō vo
cať mō potētia:est sic cōpatio actus ad id qō vocauerūt
antiquitus potētiā:vocauerūt noie actus:z itelligūt per
actū acq̄sitionē eēndi:q̄uis ille sit passio vel aliud:qō nō
est act⁹ nec passio. hoc igit est potētia passiua. ¶ Aliquā/
do aūt vocať po⁹ bonitas z vehemētia istoz. ¶ Seome
tre vo posteq̄ iuenerūt q; aliq̄ linea est q̄ est lat⁹ cuiusdaz
q̄drati:z aliq̄ est q̄ nō pōt esse latus illius q̄drati:potue/
runt illud q̄dratū potentiā illius linee:q̄si illud sit aliqō
posse eius:z ꝑcipue qz imaginatus est aliquis eoꝝ:q; qua
dratus est ꝑueniens ex motu illius lateris in cōsile sibi.
Cū aūt scieris potētiā iam scies potēt:z scies q; ipotēs
est vel debilis vel ille q; est facilis vel necessarius ad pa
tiēdū vel mēsura linearis:cui nō est lat⁹ mēsure superficia/
lis posite:z ex his oībus dubitať de potētia que intelligi
tur fortitudo:putať eni q; ipsa nō hz ee nisi cū est eius mo
di q; agit:z eiꝰ q; nō agit. Cum aūt est eiꝰ q; agit tn̄ non £
vr̄ ee fortitudo:hoc aūt nō est certū:qz si b̄ res q̄ tn̄ agit:
agit nō volēs:z nō est alicuius appetēs:tūc illud nec est
potentia:nec fortitudo fm hāc itentionē. Si aūt agit vo
luntate:z est voluntas ꝓpetua:sic q; nō variať ee causali
nec pōt variari variatione eēntiali:tūc agit per fortitudi
nē:qz diffinitio fortitudinis:qua eligunt isti diffinire eaz
inueniť hic. b̄ eni posse est ei:vt agat cum voluerit:z non
agat cū non voluerit. Sed vtraq; istarū est cōditionalis.
sēz vt cū voluerit aget:z cū noluerit non aget:z hec non
recipiunť in diffōne fortitudinis nisi fm q; sūt hypothe/
tice. Non est aūt certitudo hypothetice vt sit b̄ repetitio
antecedētis vllo modo vel certitudo cathegorica:qz nō
si certa fuerit nra dictio que est cū voluerit non aget:seq̄
tur certū esse eū nō velle. Nec si falsium fuerit eaz nolle
vllo modo faciet debere falsaz esse nostrā dictionez que
est cū noluerit aget. hoc eni ꝺducit q; si noluerit nō aget:
sicut cū voluit aget:cuz autē certū fuerit q; cuz voluerit
aget:certū erit q; cū agit iā voluit. s. cū agit:agit inquan/
tū est potēs. Certū igit est:qz cū noluerit nō aget. z cum
nō egerit nō voluit:z in hoc nō est aliquid ex quo sequať
q; nolit z velit:qō satis notū est scīēti logicā. ¶ Nec aūt D
potētia que est ꝑnᵐ motuū z actionū:q̄dā ē comes rōna/
litatis z imaginationis:z quedā que nō est comes earuz.
Que aūt est comes rōnalitatis z imaginationis quasi fit Ari. 9. Me
eiusdē gñis cū illis:pene eni vna po⁹ pōt sciri hō:z nō bō taph. t. 19.
z q; delectat:z q; molestat est imare vnius virtutis est:z
oīno estimare rē:z eius ꝛriū:vnaquaq; eni baꝫ potētia/
rū est potētia sup rē:z sup eius ꝛriū. Sed certe nō est per
fecta potētia. s. ꝓncipiū pfecte apphendēdi in actu varia/
tionē ab vno in alterū:fm q; est alterꝫ nisi cuz adiuncta
fuerit ei volūtas ꝑueniēs ex ĩsia est imabili sequēte ima
ginationē cōcupiscibilē vel irascibilē vel ex ĩsia intelligi/
bili sequēte cogitationē intelligibilē vl formationē forme
intelligibilis. Cū eni comes eius fuerit illa voluntas:nec
fuerit volūtas ifirma:sed ꝓpta ꝓcurrētibus oibus que
faciūt debere mēbra moueri:fit sine dubio i effectu ꝑnᵐ
debite actiōis. Dicimus eni q; cā interiꝰ dū nō est cā de/
bēdi rē esse p illā cātū nō hz esse p illā:an hāc aūt dispō
nē nō est volūtas nisi debilis:qz nō cōcurrit oia:hc igit
potentie q̄ comitanť rationalitatē per se ex pītatione sui

patientis ⁊ ex pⁿcẽtu eius ab illis nõ debẽt esse in tali cõ/
parationeː vt cũ egerit in illud agat ꝑ illudːsic vt agat ꝑ
illud cũ ipse adhuc sint potẽtieː⁊ oino ex eo ꝙ obuiat po
tẽtie paciẽtiːnõ segtur vt agat. Si.n. ex ea sola deberet vt
ageret deberet ẽt ꝑ ꝟ vt pueniret ex ea due actiões ꝺrieː
⁊ ea q̃ sunt media iter eas: qõ est friuolũ. Cũ aũt fuerit si/
cut dixim⁹: tũc aget necessario. ¶ Sꝫ potẽtie q̃ sũt in eis
q̃ sũt ex rõnalitate ⁊ imaginatione cũ imaginati fuerintː
⁊ obuiauerint potẽtie patiẽti pfectio debebit eẽ actio ibi
eo ꝙ nõ est ibi volũtas nec electio q̃ expẽctet. Si ãt fue/
rit aliqd qõ ibi expectetːfortasse nã erit qõ expectaːsed
si egnerit nãːtũc nã illa erit vel ꝓncipiũ rei vl' ps ꝓncipi⁹
ꝓncipiũ aũt est cõpositũːex eo qõ ꝓteritː⁊ ex eo qõ estː⁊
tũc erit ꝺsile volũtati spectate. volũtas ãt ꝺifferit ab ꝟ in
quãtũ scit. Si ãt cũ po⁹ passiua obuiat actiue. ꝺz vt passio
ꝓueniat in bis reb⁹: tũc ipsa potẽtia passiua est perfecta.
¶ Po⁹.n. passi⁹ aliq̃ est ꝑfecta aliq̃ impfecta: ⁊ aliq̃
est ꝓpinq̃ aliq̃ remota. Jn spmate.n. po⁹ é vt fiat vir: ⁊
in puero ẽt po⁹ é vt fiat vír. Sꝫ po⁹ q̃ est in spmate. eget
vt obuiet sibi ẽt po⁹ꝑus mouẽs ad aliud q̃ꝫ mouẽs ad vi
rilitatẽ. opus est. n. vt ꝑus trahat ad effectũ aliqd qõ nõ
est vir: ⁊ sic deinde adaptabit ad trahẽdũ ad effectũ vi.
certissime: po⁹.n. viri passiua ꝟ est. Jn spmate ãt certissi/
me nõ é adhuc po⁹ passiua virilitatis. Jmpossibile est .n.
dũ nõ spma fuerit spma: patiaṫ ad eẽndũ viz. Sꝫ qz fuit
in eius po⁹ fieri aliud q̃ꝫ spma. ⁊ post ꝟ mutaṫ ad aliõː ꝙ
ẽt ipsiꝰ ꝑus erat in po⁹: ẽcirco mã ꝑma est oia in po⁹. Sꝫ
aliqd est qõ cũ venit in eam impedit eam ab alioː⁊ tunc
necesse est remoueri illud a quo impeditː⁊ aliquid est qõ
cũ venit in eaz. nõ impedit eã ab aliquo alio. sed eget alio
ꝙ adiungaṫ sibi ad hoc vt cõpleaṫ adaptatioː⁊ be poten
tie sunt potẽtie remote. ¶ Propinq̃ vero sunt q̃ nõ egẽt
sibi adiũgi vnã potẽtiã actiuã ante aliã potentiã actiuã:
ꝙ quã patiaṫ: arbor. n. nõ est clauis in po⁹ ꝓpinqua: quia
eget vt ꝑus sibi obuiet potẽtia actiua ꝑter potẽtiã actiuã
qua fit clauis q̃ est potẽtia icidẽdi. secãdi ⁊ doladi: ⁊ post
ꝟ adaptaṫ ad patiẽdũ ab obuiatõe potẽtie qua fit clauis.
¶ Potẽtiaꝫ aũt q̃dã sunt q̃ ꝓueniũt ex nã ⁊ q̃dã que ꝓ
ueniũt ex ꝺsuetudine: ⁊ quedã ex artificioː⁊ quedã ex ca/
su. Oft aũt id qõ ꝓuenit ex artificio ab eo qõ ꝓuenit ex cõ
suetudie. Jn.n. qõ ꝓuenit ex artificioːest id in quo ad agẽ
dũ ex materyꝭ. egemus instrꝭ ⁊ motibus ⁊ aiã acgrit ex
boc aptitudine q̃ est sibi q̃si sit forma illius artificy: que
aũt sunt ꝙ ꝺsuetudiné: sunt ea q̃ adueniũt ex actiõibus q̃
nõ egẽt illis: qz nõ ꝓueniũt nisi ex ꝺcupiscẽtia vel ira vel
ſtia: vel habeṫ in eis intẽtio nõ ad hũc finem. sed postea
ꝺsequi eas finis qui est ꝺsuetudo: g nõ fuit intẽtus: ꝫ nec
fuit ꝺsuetudo ipsamet ſtabilitio forme illaz actionum in
aĩa ⁊ fortasse: si ita nõ erit finiːnõ erunt ĩſtrumẽta. nec ma
terie deſignate eo ꝙ non est eã le boi exercere ambulatio/
nem ⁊ exercere carpentariã eo mõ quo diximus. Jnter
hec enim duo multũ interest. deinde cũ ꝟ ſi diligẽter at/
tẽderis acgſitio ꝺsuetudinis ⁊ artificy ꝓuertunt ad vnũ
modũ. ¶ Potẽtie vero q̃ sunt ꝑ nãm: quedã sunt in coꝛ
poribus aĩaliũ. Quidã aũt ex antiquis dixerũt potentia
est simul cum effectu: nec precedit eũː⁊ ẽm boc opinabant
aly posteriozes ꝙ ꝟ duo motus sunt. Qui ꝫ hoc dixit: vꝰ
dixisse ꝙ sedens nõ est potẽs surgere. ſ. qz nõ est possibile
in nã eius vt surgat interim dum nõ surgit. ꝫ quomõ sur
getː⁊ qõ nõ est in nã ligni vt doleaṫ ex eo ꝑta: quomodo
igiṫ dolabiṫ. ⁊ qui hoc dicit nõ est potẽs sine dubio vt vi
deat ⁊ ĩnſpiciat sepe i vna die. igitur certissime erit cecus.
Si igitur nulli rei que nõ est: est potẽtia essendi: tũc im/
possibile est eam esse. Jd aũt qõ possibile est esse. possibi/
le est nõ esseːalioquin necesse esset esseːꝙ aũt possibile est

esseːnecesse est vt vel sit aliquid vel nõ sit aliquid. Si ãt
fuerit aliquidːnecesse est tũc vt aut sit subm reiːcuius nã
est vt subſiſtat in eo sua forma: aut vt hoc sit silr respectu
sui: sicut albedo quã possibile est esseː⁊ possibile est nõ ee
quãtuz in se: necesse est igiṫ ꝟ esse ré que eũ est vel sit exi
ſtẽs ꝙ se: sic vt sit possibile sui esse exñs ꝙ se. vel sit sicut
cum esset in alio a se. Si aũt possibile huius intẽtiõis fue
rit vt possibile sit ipsum esse aliquid in alio a se. tũc possi/
bilitas sui esse erit etiam in alio. Oportebit igitur vt illõ
aliud habeat esse cuz possibilitate esse hui⁹ ⁊ illud sit sub/
iectum eius. Si aũt fuerit sic vt cum fuerit sit exñs per
se nõ in alio a se: nec de alio a se yllo mõː nec sit pẽdẽs ex
aliqua materiaꝫː ita vt ꝟstituaṫ in illa: vel egeat illa ĩ ali
quo: tunc possibilitas sui esse erit precedens ipsum non
pẽdẽs ex aliqua mãː neq; ex aliqua ſubaː eo ꝙ illa res nõ
pẽdet ex aliqua re: igiṫ possibilitas sui esse erit ſuba: quia
erit res hñs esse ꝙ se. Si aũt sui esse possibile nõ habue/
rit esseːerit tũc nõ possibile ⁊ ipossibileːpostq̃ igiṫ ẽ ex
ſtit ꝙ se si ut positũ est: tũc ſuba est. Sed postq̃ ſuba est:
tũc est illi quidditas q̃ nõ est ad aliquid ex eo ꝙ ſuba nõ
est ad aliquid ꝙ seipsam. sed accidit ei ad aliquid. huic igi
tur exñti ꝙ se: est etiã esse amplius ꝑeter suum esse possi/
bile: quo est relatiuum. Noster aũt sermo est de ipso suo
esse possibile: ⁊ de illo est nostrum iudicium: qõ non est in
ſubo. Sed ſm ꝙ nunc dr ponitur esse in subo: qõ est icõ
ueniens: igitur nõ põt esse vt ei ꝙ permanet existens per
se non in ſubo nec de ſubo yllo modo sit esse post nõ esse:
sed oz vt pẽdeat aliquo mõ ex ſubo ad boc vt sit. Cũ aũt
fuerit res que est existẽs ꝙ se: sed est ex aliquo vel cu esse
alterius a se: primũ vero est sicut corpus qõ est ex yle ⁊
forma. Secũdum est: sicut anime rationales cum gene/
ratione corꝓz: tũc possibilitas sui esse pendebit ab illo.
Non ꝙ illa res in potẽtia sit esse corpus albũ ꝙ potentiã.
nec ꝙ in illa sit impressa potẽtia essendi possibilitatẽ al/
bedinis in ſubo in quo imprimiṫ albedo. sed sic vt vel ba
beat esse cũ eo vel cum aduenerit ei aliqua ꝺiſpõ: igiṫ cũ
sit corpus. v. gra. sicut ignis cũ sit: nõ est possibilitas sui eẽ
nisi vt fiat ex mã ⁊ forma: igitur possibilitas sui eẽ habet
ſubm alicuius modi. ⁊ hoc est eius mã: igitur res ex qua
aliquid sit primuz est forma que sit in mã ⁊ fit corpus ex
cõiunctione earum: materie vno modo: ⁊ forme alio mõː
aĩa quoq; nõ ꝓuenit etiam nisi per esse subi corꝓzalis. ⁊
possibilitas sui esse est in illo existẽs per illud ꝓpter hoc
ꝙ illa mã appꝛopriatur sibi: ⁊ qz aĩa non habet esse post
non esse nisi cum fuerit eẽ corꝓz. Sm modũ, cõmixtiõis:
ꝙ quã adapꝛatur fieri instrumẽtum eius: ⁊ ꝙ quã ꝺiscer/
nitur certitudo sue noue inceptionis a primis: nõ ꝙ cer/
titudo eius sit in illa tũc cum fuerit in illis corꝓzib⁹ pos/
ſibilitas huius cõmixtionis: erit possibilitas essendi aĩaz.
¶ Omne aũt corpus a quo ꝓuenit actio nõ ꝑ accidens
neq; ꝑ violẽtiam alterius corꝓzis agit ꝑ aliquã potẽtiã
que est in eo. Oe aũt ꝓueniaṫ ꝙ voluntatẽ ⁊ ꝑ electionem
manifestum est. actio vero q̃ non est ꝙ voluntatem neq;
ꝑ electionem vel ꝓuenit a seipsaːvel ꝓuenit a re coꝛ
ꝓzali que ꝺiffert ab eo vel a re nõ corꝓzali ꝺifferẽte ab
eo. Si aũt ꝓuenit a seipso ipsum aũt ꝓuenit cum alijs
corꝓzib⁹ in corꝓzeitate: ⁊ ꝺiffert ab eis in boc ꝙ a se ꝓ/
uenit illa actioːtũc in sua essentia intelligitur esse aliquid
amplius supꝛa corꝓzeitatẽ: qõ est ꝓncipiũ illius actiõis
ab ipsoː⁊ boc est qõ vocaṫ potẽtia. Si vero fuerit ꝟ per
illud corꝓus: tũc ꝟ actio huius corꝓzis erit per violen/
tum vel ꝑ accidens. Jã aũt posita fuit nec ꝑ violentiam
alterius corꝓzis nec per accidens. Si aũt fuerit ꝑ rẽ nõ
corꝓzalez separatã: necesse est tũc vt ꝟ corꝓ⁹ sit aptũ ad
habẽdũ illud mediũ ab illo separato vel ex boc ꝙ est coꝛ

Arist. 7. meth. t. 24.

pus. vel ex potẽtia q̃ est in ipso vel ex potẽtia q̃ est in illo
sepato. Si vo fuerit ex hoc ꝙ est corpus: tũc oẽ corp⁹ cõ-
uenit in ℔. Sz si fuerit ex potẽtia q̃ est in ipso: tũc illa po-
tẽtia est ꝑncipiũ ꝓcuniẽdi illã actionẽ ab ipso: ꝯuis de-
scẽdat a sepato vel ꝑeius adiutoriũ: vel qz est ꝑmũ eius
ꝑncipiũ in ipso. Si aũt fuerit ex potẽtia q̃ est in illo sepa-
to: tũc vel ipsamet po⁹ faciet debere ℔: vel ꝑpa ei⁹ volun-
tas. Si aũt ipsamet po⁹ facit debere hoc: tunc necesse est
vt hoc debeat esse ab ipso eodẽ corꝑe ꝓpter aliquod ꝓ-
dictoꝝ: ⁊ redibit rõ ad ꝑncipiũ. Si vo fuerit ꝑ volũtatez,
necesse est tũc vt illa volũtas sit potius eligẽs ℔ corpus
ꝓpter ꝓprietatẽ qua appropriaꝝ sibi ex oibus corporib⁹
vel foꝛtuitu quocũq; mõ euenerit. Si aũt fuerit foꝛtuitu:
tũc nõ ꝓcedet ꝑm ordinẽ sempiternũ vel sepissimũ. Res
enim casuales sunt q̃ nõ sunt semꝑ nec sepe. res vo nãles
sunt ea q̃ sunt semꝑ vel sepe. igiꝛ nõ sũt casuales. Restat
igiꝛ vt sit ℔ ꝓpter ꝓprietatẽ qua appropriaꝝ ci ex oibus
corporibus. ⁊ vt illa ꝓprietas sit res a qua volũt eẽ aduẽ-
tum illius actionis: deinde necesse est vt etiã velint: qz
ob hoc vel illa ꝓprietas facit debere esse actionẽ illã sem
per vel est ex ea sepe: vel nõ facit debere vel nõ erit sepe.
Si aũt fecit debere semꝑ: tũc est ꝑncipiũ huius. Si aũt
fuerit sepe. sed qõ est sepe: sicut nosti in nãlibus ipsiꝰ est
qõ oꝛ esse semꝑ: nisi sit aliqõ ipediẽs: qz sua ꝓprietas qõ
ex ea est sepe est ꝓpter iclinationẽ que nature ad partem
eius qõ est ab illa. ꝙ si nõ fuerit erit ꝓpter impediẽs. Jd
igiꝛ qõ est sepe erit semꝑ si nõ fuerit qõ impediat: ⁊ ꝙ fa-
cit semꝑ esse est id cui ꝓcedit ℔ sine impediẽte. Si aũt
illa ꝓprietas nõ facit debere eẽ semꝑ nec sepe. tũc ipsam
esse ab ea ⁊ ab alia idẽ erit: ⁊ ℔ ꝙ appropriaꝝ sibi fit foꝛ-
tuitu. dictum est aũt nõ esse foꝛtuitu. Silr si dixerint ꝙ
dignius est ipsam esse a datoꝛe ipsius ꝓprietatis. hec sig-
dem intẽtio eoꝝ de aduẽtu eius ab illo ꝓuenientioꝛ erit.
igiꝛ vel ille facit eam debere esse semꝑ vel est ꝑparatoꝛ
debẽdi esse. ꝑparatoꝛ enim cã est. vel essentialr vel acci-
dẽtaliter. Si aũt nihil aliud fuerit cã essentialr nisi illud,
tũc nõ est ꝑ accñs: qõ. n. est ꝑ accñs est ꝑm aliquẽ duoꝝ
predictoꝝ modoꝝ. restat igiꝛ vt illa ꝓprietas sit que fa-
cit debere esse: igiꝛ ꝓprietas q̃ facit debere esse oꝛ poten-
tia: ⁊ ab hac potẽtia ꝓueniũt actiões coꝛporales: ꝯuis ꝓ
ueniũt ꝑ adintoriũ ꝑncipy remotioris. ¶ Certificemus
igiꝛ nũc ꝙ oẽ qõ incipit hz ꝑncipiũ mãle: ⁊ dico oino qz
oẽ qõ incipit esse post nõ esse sine dubio hz mãm: Omne
enim qõ icipit esse anteq̃ sit: necesse est vt sit possibile in
se. Si. n. fuerit nõ possibile in se: illud nõ erit vllo mõ. Nõ
est aũt possibilitas sui esse. eo ꝙ agẽs sit potẽs sup illud:
quia agẽs nõ est potẽs sup illud. cũ ipsum nõ fuerit in se
possibile. nõne. n. vides: qz possumus oꝛe ꝙ sup ipossibi-
le nõ est posse: sed posse est sup id qõ possibile est esse. Si
enim possibilitas eẽndi rẽ eẽt ipsum posse sup eam. tunc
℔ esset quasi diceremus ꝙ posse nõ est nisi sup id qõ est
posse: ⁊ quasi diceremus ꝙ sup impossibile non est posse
eo ꝙ nõ est posse super illud. ⁊ nescimus an res posset
eẽ vel nõ eẽ ꝑ cõsiderationẽ suypsius in se. ꝛz ꝑ cõsidera-
tionẽ dispõnis protẽtiam illius que potest sup eam si est po-
tẽtia sup eã vel nõ. Si aũt dubitaremus an eẽt potentia
sup illud an nõ. tũc nõ eẽt nobis possibile scire illud vllo
mõ. Si. n. sciremus illud: tũc vel ꝑm hoc ꝙ res est possi-
bilis vel nõ possibilis: ⁊ tũc nõ possibilis itẽtio eẽt qõ nõ
est posse sup illud: ⁊ itẽtio possibilis eẽt qõ est posse super
illud: ⁊ sic sciremus ignotũ ꝑ ignotũ. apte igiꝛ manifestũ
est ꝙ itẽtio eẽndi rẽ in se possibilẽ nõ est intẽtio ipsam es-
sendi sic vt sit posse sup eam: quãuis quãtũ ad subm sint
vnum Ipsam. n. eẽ sic vt sit posse sup eam comitãs ẽ ad
ipsam eẽ possibilem in se: qz ipsam eẽ possibilẽ in se est re

Ari. 2. phy. 7. 3. meth.

℔ Scõo libro sufficientie.

spectu suypsius: ⁊ ipsam eẽ sic vt sit posse sup eam est re-
spectu tue rõnis ad datoꝛe essendi. ¶ Postq̃ igitur hoc
cõstat. dicemus ꝙ omne qõ incipit anteq̃ icipiat vel est
in se possibile esse vel est impossibile esse. qz aũt est impos
sibile eẽ: nõ erit. qõ vero possibile est esse vel iam ꝑcessit
illud possibilitas sui eẽ vel ipsum est possibile esse. Im
possibile est aũt quin possibilitas sui esse vel sit intẽtio q̃
est. vel que nõ est. Impossibile est aũt vt sit intẽtio que
nõ est aliqd. aliquin nõ ꝓcederet illud possibilitas sui
eẽ. Est igiꝛ intẽtio que est. Omnis aũt itẽtio que est vel
est exñs nõ in subo: vel est exñs in subo. q. cqd aũt est exi-
stẽs nõ in subo. illud hz eẽ, ꝑpriũ ꝙ qõ nõ dz esse relatum,
possibilitas vero essendi nõ est nisi iquãtum est ꝑm rela-
tionẽ ad aliud cui est possibilitas eẽndi. igitur nõ est pos-
sibilitas essendi subã que nõ est in subo. est igiꝛ intẽtio q̃
est in subo ⁊ accidẽtale subo. Nos aũt possibilitatẽ essen-
di vocamus potẽtiam essendi: ⁊ id qõ est sustinẽs poten-
tiã essendi in quo est potẽtia essendi rem vocamus subz
⁊ yle ⁊ materiã ⁊ cetera ꝑm varios respectus. postq̃ aũt
omne qõ icipit iam ꝑcedit illud mã: tũc dico ꝙ ℔ capia
que induximus facit⁹ est imari ꝙ potẽtia absolute ꝑce-
dit effectuz: ⁊ est poꝛ eo nisi in solo tẽpoꝛe ⁊ hoc est ad qõ
multi ex antiquis accesserũt. ¶ Quidam. n. ex illis attri-
buerũt esse yle ante formã: ⁊ ꝙ postea agẽs inuestiuit eã
forma que fuit ei inceptio ꝙ seipsum. ¶ Uel sicut quidã
ex his q̃ ꝑsumpserunt loqui de ℔: putauerũt oñes fuisse
quiddã sicut aia cui foꝛte ꝓtingit occupari circa regẽdaz
yle ⁊ in formãdũ eã: sed qz nõ decoꝛauit regimen nec cõ-
pleuit decoꝛem foꝛmationis subuenit ei creatoꝛ ⁊ deco-
rauit eius ꝓstitutionẽ. ¶ Ally vero dixerũt ꝙ hec oia fue
rũt ab eterno ⁊ mouebanꝫ naturis suis motibus inoꝛdi-
natis: ꝛz creatoꝛ adiuuit nãs eoꝝ ⁊ oꝛdinauit ea. ¶ Ally
dixerũt ꝙ ꝑmũ fuit tenebꝛa ⁊ inanitas vel aligd qõ non
finiebaꝫ semꝑ manẽs getũ: ⁊ postea motũ est vel ꝓfusio
quã tenuit ille qui dict⁹ est cathegoꝛizmus. oẽs isti dixe-
rũt ꝙ potẽtia est ante effectũ sicut in seminibus ⁊ in ꝑ-
mate ⁊ in oibus q̃ fabꝛicanꝫ: oꝛ igiꝛ ꝓsiderare ℔ ⁊ log de
eis: dico igiꝛ ꝙ in rebus ꝑticularibus gñatis coꝛruptibi-
libus est sicut ipsi dixerũt. In his. n. potẽtia ꝓioꝛ est effe
ctu ꝓpter tpis. res aũt yles vel eterne q̃ nõ coꝛrũpun-
tur: ꝯuis sint ꝑticularia nõ ꝓcedũt ea q̃ sunt in potentia
vllo mõ. Immo potẽtia est posteriꝛ ꝑm istas ꝓditiones
oimõ: potẽtia eniꝫ postq̃ nõ hz esse ꝑ seipsam: tũc neces-
se est vt sit ꝑ subam ad hoc vt sit in effectu. Si vero non
fuerit in effectu: tũc nõ est apta ad recipiẽduz aliquid. ꝙ
enim nihil est absolute nõ põt recipe aligd. Jtẽ iam ali-
quid est in effectu qõ nõ eguit ꝑus esse in potẽtia aliquid.
sicut eterna q̃ sunt semꝑ in effectu. ℔ igitur mõ certitudo
eius qõ est in effectu est ante certitudinẽ potẽtie essentia-
liter: alr vero potẽtia opus hz exire ad effectũ ꝑ aligd qõ
est in effectu cũ illud est in potẽtia: nõ ꝑ illud incipiat cũ
effectu: sic enim illud egeret alio trahẽte ad effectũ: ⁊ ꝑ-
ueniret hoc vsqꝫ ad aligd qõ est in effectu qõ nõ incepit.
In pleriscꝫ aũt nõ trahit potẽtiã ad effectum nisi aligd
eiusdem generis cum illo effectu hñs esse in effectu an-
te effectum. Sicut cũ calidũ calefacit ⁊ frigidũ ifrigidat.
pleriũqꝫ aũt id qõ est in potẽtia inquãtũ est sustinens po-
tentiã est de eo qõ est in effectu: sic vt effectus tẽpoꝛe sit
ꝓioꝛ potẽtia nõ cum potentia: sperma. n. ex boꝛe fluit ⁊
semen ex arboꝛe sic ꝙ ex hoc fit homo ⁊ ex ℔ arboꝛ. Nõ
est enim in his dignius ponere effectum ante potentiam
q̃ potentiã ante effectuz. Jtẽ effectus in imaginatione ⁊
diffinitione ꝓioꝛ est q̃ potentia. Tu eniꝫ nõ potes diffi-
nire potẽtiam: nisi qz est huius effectus: effectus vero nõ
eget in sua imaginatione ⁊ diffinitione vt sit potentie.

Primo sufficientie sue. c. 2.

℔

Tritto. 9. meth. t. 18.

℔

J

Tu.n.diffinies q̃dratũ ⁊ itelliges illũ:ita vt nõ transeat p'animũ tuũ potẽtia essendi ipsum. Nec est tibi possibile diffinire potẽtiã quadrantre nisi noies q̃dratũ nisi noies nõe vel intellectu:⁊ ponas illũ partem siue diffõnis. Jteꝫ effectus pzio: ẽ potẽtia. pfectione ⁊ fine. potẽtia enĩz est iperfecto ⁊ effectus est pfecto:⁊ bonũ in oi re nõ est nisi ipsam eẽ in effectu: vbi aũt fuerit malũ ibi est aligd in potẽtia aliq̃ mõ:cũ.n.res fuerit mala vl'erit p seipsaꝫ mala ⁊ oi mõ qõ est iposs̃ibile:si.n.habuerit eẽ:pfecto iquãtũ est mala nõ est:q; nõ est mala:nisi iquãtũ ipsa ẽ puatio pfectiõis: sicut ignozãtia:vel erit sicut id qõ facit debere ℔ esse in alio sicut iniuria. Jniuria.n.nõ est mala:nisi q; diminuit nã bonitatis eius a quo fit iniuria:⁊ eĩ' cui' fit iniuria minuit salus ⁊ facultas:⁊ alia hꝫ.igit̃ inquãtũ aligd est malũ pmixtũ est cũ puatione:⁊ cũ aliquo qõ est in potentia. ¶Si aũt nõ esset cũ illo nec de illo id qõ est in potentia pfecto pfectiões que debent rebus essent p̃sentes: ⁊ ita nõ esset malũ vllo mõ.manifestũ est igit̃:q; id qõ est in effectu:bonũ est inquãtũ sic est:q; vero in potẽtia est malum. vel ab ipso est malũ. Scias aũt q; potẽtia mali melioꝫ est q̃ effectus:⁊ esse bonũ in effectu melius est q̃ potẽtia boni:⁊ malum non est malũ p potẽtiã mali:ſz p habitum malicie. Redeamus igit̃ ad id in quo eramus ⁊ dicamus:te iam nouisse dispositionẽ pzioꝛitatis potentie absolute. Sed potẽtia particularis precedit effectum cuius ipsa est potentia. aliquãdo aũt p̃cedit effectus sin: illius suo effectui ad hoc vt sit potẽtia ab ipso. aliq̃ nõ. sed est cum ea aligd aliud p qõ exit potẽtia ad effectũ. alioquin effectus nõ haberet esse vllo mõ. Sola.n.potẽtia nõ sufficit ad ℔ vt sit effectus:sed eget aliquo p qõ trahat potẽtia ad effectum. iam igitur nosti q; effectus fm veritateꝫ pzioꝛ est potentia:dignitate ⁊ perfectione.

¶Laplm.III. De pfecto ⁊ iperfecto ⁊ de eo qõ est vltra plusq̃pfectionẽ ⁊ de toto ⁊ de vniuerso.

A PRimum aũt assignauerũt pfectuꝫ in rebus hñtibus numeꝛ cum hoc qõ debet hr̃e res: iaꝫ hꝫ numero ⁊ nihil restat de eo qõ nõ habeat in se. ¶Deinde transtulerũt ℔ ad res habẽtes quãtitatẽ ꝓtinuam ⁊ dixerũt pfectũ in statura eo q; ipsa apud vulgũ est numerata: Jpsa.n.nõ cognoscit̃ a vulgo nisi inquãtũ mẽsuratur. Cũ vero mẽsurat̃ necesse est vt numeret̃. ¶Deinde trãstulerũt ℔ ad vires:⁊ qualitates. dixerũt.n.hoc ẽ pfectũ virtute ⁊ perfectũ albedine ⁊ pfectũ pulchritudine ⁊ pfectũ bonitate:quasi gcgd dꝫ habere bonitatis:iaꝫ habeat ⁊ nihil remaneat extra. ¶Deinde cũ alicui fuerit additus aligd eiusdem generis:quo nõ est opus ei ad necessitatẽ vel ad vtilitatẽ ⁊ sic̃ia: dixerũt supfluũ: q; viderũt rẽ esse pfectã sine eo. ¶Deinde si illud quo opus est reiːiaꝫ hꝫ res:⁊ cuꝫ eo hꝫ etiã aligd aliud sui generis quo nõ eget res quãtũ ptinet ad seipsam ſz q̃uis nõ egeat eo: in ea:tñ pdest pzo modulo suo. oẽ ℔ dr̃ vltra pfectionẽ ⁊ vltra finẽ:℔ igit̃ est pfectũ ⁊ pfectio. ⁊ est q̃si nomẽ finis ⁊ ℔ primũ est numero:⁊ deinde ceteris ab eo pordinẽ. q̃si nõ dixerãt q; ipsum pfectũ sit totũ ⁊ vniuersum:⁊ q; ternarius nõ sit pfectus nisi ob hoc q; hꝫ pncipiũ ⁊ medium ⁊ finẽ:q̃ faciũt eũ pfectũ:pncipiũ.n.pfectiõis in numero erat. deinde nõ est ℔ in nã alicui' numeroꝛ iquãtũ est numerus vt sit pfect'absolute. ois.n.numerus vni' gñis est ad addẽdũ ei aligd qõ nõ est in eo. g trĩ est pfect':⁊ in denarietate vel in senarietate. ſz iquãtũ est numerus nõ potelt ee pfect'. Ternari' vo iquãtũ hꝫ pncipiũ mediũ ⁊ finẽ pfectus est. Sed binarius iquãtũ hꝫ pncipiũ ⁊ finem tñ: est impfectus: iquãtũ. ſ. sunt duo iter q̃ nõ est aliquid siue nature q̃ sit mediũ: ⁊ fm ℔ ꝓsidera ceteras diuisiones. ſ. si sit mediũ ⁊ non finis vel medium ⁊ finis. Quia iam amisit q; debebat ei eẽ pncipiũ. Jteꝫ impossibile est esse duo pncipia in numeris quoꝛ nullũ sit medium vllo mõ nisi in binario numero. nec duo fines quorum vnus sit medius aliquo mõ nisi in binario numero. media vo in ceteris numeris cũ pñt esse multa. tñ vniuersitas eoꝛ inquãtũ sunt media sunt q̃si vna res. Jtẽ reĩ multe nõ est finis in quo quiescas. igit̃ acquisitio pncipy in illo ⁊ finis ⁊ medy est pfectio q̃ maioꝛ pot ꝓtingere in ordine cõsimili. Sed boc nõ est nisi in numero. nec est boc cõprehẽsus nisi in tribus post q̃ aũt venimus vsq; ad ℔: discedamus inde. nõ est. n. nr̃ vsus loqui de hꝫ rebus q̃ fabricant̃ supfluitẽtiões rethoricas. nec sunt de speculationibus demonstratiuis. dico aũt q; sapientes etiã trãstulerũt pfectuꝫ ad certitudinẽ essendi:⁊ ad verificãdũ illud dixerũt q; pfectũ est id qõ est hꝫ cũ hac ꝺditiõe. ſ. q; suũ esse p seipsum q̃tũ pfectius esse pot̃ acquisitũ est ei: nec inest de eo nisi qõ est ad eũ nec cõparat̃ ei aliquid de genere essendi superfluũ. super ℔ cõparatione q̃ fit primo ad eũ nisi p cãs q̃ sit aliud ab eo. ¶Plusq̃pfectũ aũt est id cui est eẽ qõ dꝫ hr̃e:⁊ ab eo exuberat eẽ ad ceteras res. veluti si habeat suũ esse quale oꝫ eum hr̃e:⁊ hꝫ esse superabũdãs quo nõ est ei opus:⁊ ab eo exuberet ad alia:⁊ hoc sit ab eo essentialiter ⁊ hũc ordinem attribuerũt primo pncipio: qõ est vltra pfectionẽ: ex cuius esse in seipso. nõ ex cã alia ab eo fluit esse exuberãs a suo esse ad ceteras res:⁊ ordinẽ pfectionis attribuerũt intelligẽtie ci q̃ ex intelligẽtys separatis in pncipio sui esse in effectu: cui nõ cõmiscet̃ aligd potẽtie nec expectat aliud esse. Si aũt fuerit aliquid aliud ab ea. hoc etiã est ab esse qõ fluit a primo. Jd aũt qõ est infra perfectũ posuerũt duo. ſ. sufficiens ⁊ insufficiẽs. Sufficiens est id cui attributum est aliquid p qõ acquisitum est ei cõplementum sui in seipso. Jnsufficiens vo absolute est id qõ eget alio qõ attribuat sibi cõpletionẽ post cõpletionẽ. expẽplũ aũt sufficiẽtis est aia rõnalis:que est vniuersitatis sicut celi. Ipsa.n.p seipsam agit actiones q̃ sunt ipsius:⁊ facit esse pfectiones q̃ debẽt esse ipsius vna post aliaꝫ:q̃ oẽs nõ ꝓuũgunt subito nec etiã. ſ. remanẽt semper, nisi qõ fuerit de suis pfectionibus q̃ sunt in suis subst̃tys ⁊ suis formis. vñ nũq̃ cessant a potẽtia: q̃uis in ipsis sit pncipiũ trahendi suã potentiã ad effectũ: sicut ℔ tu'posteà scies. Jnsufficiens aũt est q̃lia sunt ea: q̃ sunt in generatione ⁊ coꝛruptione. nomen vero pfectionis ⁊ nomen totius ⁊ nomẽ vniuersi pene cognata sunt in significatione. Nõ est aũt ꝺditio pfectõis vt ꝓtineat sub se multitudinẽ nec in potẽtia nec ⁊ effectu. totũ vo oꝫ vt sit multitudinis vel in potẽtia vel in effectu. vnitas. n. in pleriq; rebus ẽ esse qõ oportet hr̃e. pfectio vo in rebus habẽtibus mẽsuras vel numeros videt esse ipm totũ in subo. res igit̃ est pfecta. inquãtum nil remanet extra eã ⁊ est totum: eo q; quicquid necessariũ est ei est in ea. Ipsa igit̃ respectu multitudinis exitis in ea cõprehẽse in ea est totum. ⁊ fꝫ hoc q; nihil remãsit extra eam est perfecta. ¶Postea vero dissenserunt in acceptione nominis totius ⁊ vniuersi fm duos respectus. aliquãdo enim dicunt q; totum dicit̃ cõtinuum ⁊ dis̃gregatum. vniuersum vero dicit̃ nisi dis̃gregatum. aliquãdo dicũt q; vniuersum dicit̃ ppzie id in cuius situ non est diuersitas:⁊ totũ dr̃ id in cuius situ est diuersitas:⁊ dr̃ totum ⁊ vniuersum qõ nõ habet vtrãq; dispositionẽ. Et tu scies q; bec noĩa debẽt accipi fꝫ q; cõuenerimus. aliter etiã dr̃ totũ id in quo est distinctio: ita vt habeat terminũ. totũ etiã dicit̃ fm respectũ sui ad partẽ. vniuersum etiã dꝫ esse sil'r: vniuersuꝫ. n. ex vniuersitate est:⁊ vniuersitas nõ est nisi numeroꝛ in effectu vel vnitatũ in effectu: Sed vsus relaxauit etiã ad id qõ est pars

Perfectus.

℔

Plusquã perfectum.

Sufficiẽs

Insufficiens

Ari. 5. meth. t. 24

eius ⁊ vnū eius in potētia.igit fm q̄ est totū est oppositū parti:⁊ vniuersus est oppositū vni q̄si totū sit q̄ ꝺsideratur hꝫ aliqd a quo numeretur q̄uis non ꝺsideremus eius vnitatē ⁊ vniuersus sit id in quo ꝺsiderant vnitates q̄uis nō ꝺsideret i eo numeratio. ℔ ātem oīs dictio supflua est.Cōuenit⁹.n.fecit ea accipi eodē mō.ita vt dicat q̄ totū ⁊ vniuersus é in rebus nō hñtib⁹ q̄titatē.eo q̄ ptingit ea q̄titati accitalr sicut dr albedo tota ⁊ n igredo tota:eo q̄ aduenit eis intēdi ⁊ remitti sicut dr calor totus ⁊ vtus tota. ¶ Cōpositū etiā ex rebus differētibus sic aīal dr totū:eo q̄ est ex aīa ⁊ corpore: pars vo aliq̄n dr id q̄ numerat:⁊ aliq̄n dr id q̄ est aliquid alicuius:⁊ hꝫ secum aliud a se:q̄uis nō numeret illud:⁊ fortasse appropriabit ℔ noīe alicuius:q⁊ aliqd dr pars in q̄ nō diuidit res fm quantitatē:sed in esse sicut aīa ⁊ corpus aīali:⁊ yle ⁊ forma compositō:⁊ oīno id ex quo cōponit aliquid compositum ex diuersis principys.

¶ Cōpletus est tractatus quartus. ¶ Incipit quintus auxiliante deo.De rebus cōmunibus:⁊ quomodo est esse eorum. Capl'm. I.

A

Aet dr mb modis,

PORTET nunc vt loquamur de vli ⁊ de particulari. Cōueniēs enim est ei a quo iaꝫ expediti sumus ⁊ hoc est de accītibus ppriys eē. dico igit q̄ vle dr tribus modis.dr.n.vle fm ℔ q̄ pdicat in actu de multis sicut hō.⁊ dr vle itētio quā possibile é pdicari de multis:⁊ si nullū eo⁹ bēat esse in effectu.sicut itētio domus eptangule.q̄ vlis est:eo q̄ nā eius est posse pdicari de multis: ꝫ nō est necesse esse illa multa:imo nec etiā aliq̄ illoꝝ. dr étvle itētio quā nihil phibet opiari q̄n pdicet de multis.q̄ tñ si aliqd phibet, phibebit cā q̄ ℔ pbat sicut sol ⁊ terra.ℬ.n.ex ℔ q̄ itelligunt sol ⁊ terra:nō est phibitum. quātū ad intellectū posse intētione eoꝝ inueniri in multis:nisi iducat rō qua sciat hoc esse impossibile ex hoc. Et hoc erit impossibile ex cā extrinseca nō ex ipsoꝝ imaginatiōe.phs aūt ℔ oīa ꝫuenire in hoc q̄ vle est id q̄ in itellectu nō est impossibile pdicari de multis.⁊ oꝫ vt vle logicū ⁊ quicquid est silr illi sit hoc. Indiuiduū vo est hoc q̄ nō pōt intelligi posse pdicari de multis.sicut suba plonis huius designati. Impossibile est enim intelligi hanc esse nisi ipsi⁹ tñ.g̃ vle ex ℔ q̄ est vle é quoddā:⁊ ex hoc q̄ est quiddā cui accidit vlitas est quiddā aliud.g̃ de vli ex ℔ q̄ est vle ꝺstitutū signatur vnus pdictoꝝ terminoꝝ: q⁊ cū ipsum fuerit hō vel equus erit ℔ intētio alia preter itētionē vniuersalitatis.que est humanitas vel equinitas. Diffinitio.n.equinitatis est pter diffōnē vniuersalitatis. nec vniuersalitas ptinet in diffone equinitatis. Equinitas eteniꝫ hꝫ diffōnē que nō eget vniuersalitate. Sed est cui accidit vniuersalitas.vnde ipsa equinitas nō est aliquid nisi equinitas tñ. Ipsa.n.ex se nec est multa nec vnū nec est exīs in his sensibilibus nec in aīa.nec est aliquid hoꝝ potentia vel effectu:ita vt hoc cōtineatur intra essentiam equinitatis. Sed ex hoc q̄ est equinitas tñ. vnitas autē est ppietas q̄ cū adiūgit equinitati fit equinitas ꝑpter ipsaꝫ ꝑpetē vnū. Silr ēt egnitas hꝫ pter hanc. multas alias ꝑpetates accītes sibi. Egnitas g̃ ex ℔ q̄ in diffone eius ꝫueniūt multa est cōis. Sed ex ℔ q̄ accipit cum ꝓprietatibus ⁊ accītibus signatis est singularis:equinitas g̃ in se est equinitas tñ. ¶ Siquis aūt iterrogauerit nos de equinitate fm ꝺdictionē.s.an equinitas ex hoc q̄ est equinitas sit aliquid vel nō.nō erit respōsio nisi ꝫ negatione:quicquid illud fuerit:nō aūt fm negationē eius q̄ est:sed eius q̄ dr de ea:vꝫ.q̄n nō ꝺz dici q̄ equinitas ex ℔ q̄ est equinitas nō est: sed ex hoc q̄ est egnitas nō est equinitas aliqua nec aliqd aliorꝝ. Si aūt ptes q̄nis fuerint due affirmatiue imediate.tūc nō erit necesse rndere aliquā illaꝝ vllo mō.q̄n alteri⁹ eaꝝ.s. affirmatiue q̄ comitat negationē.itellṡ est q̄ cū res nō fuerit appropriata altera affir⁹ appropriabit hac altera affir⁹. Cū aūt fuerit appropriata hec ei⁹ eēntia nō erit ipsa ꝑpetas. hō.n.cum est vn⁹ vel alb⁹:tñ eēntia hūanitatis nō erit ipsa essentia vnitatis.vel albedis:nec eēntia bois erit eēntia vni⁹ vel albi.Cū g̃ subm q̄nis posita fuerit ipsa humanitas fm q̄ est humanitas:veluti aliqd vnū.⁊ iterrogauerint nos fm aliquod ꝺrioꝝ dicētes:q̄ aut est vnū aut multa: tūc nō erit necesse rndere aliq̄ illoꝝ. Ipsa.n. humanitas ex hoc q̄ est ipsa humanitas ē gddā pter aliq̄ illoꝝ in cui⁹ diffone nō accipit nisi humanitas tñ. Sꝫ si ꝑpetas eius est eē vnū vel multa.sicut ꝑpetas q̄ eā segr: tūc sine dubio appropriabit ℔ hꝫ tñ ipsa nō erit ipꝫ appropriatum ex ℔ q̄ é humanitas.g̃ ex hoc q̄ ipsa é humanitas nō est ipm vnū vel multū.ꝫ é aliud gddā cui illud accidit extrinsecus.Cū g̃ ipsa ꝺsideraī fm hoc q̄ é humanitas tñ: nō erit tūc necesse ꝺsiderari cū hoc id q̄ accidit ei extrinsecus. ¶ Ponamus g̃ in ℔ duas ꝺsideratōes.vnā ꝺsideratione de ipsa ꝫ q̄ é ipsa: ⁊ aliā ꝺsideratione de ꝺtibus ipsaꝫ. Scōm aūt pmā ꝺsideratione nō é nisi hūanitas tñ. vnde siquis iterrogauerit an hūanitas q̄ é ī plone ex hoc q̄ é hūanitas sit alia ab illa q̄ é in socrate:⁊ necessario dicerim⁹ nō:nō oportebit ꝺsentire ei:vt dicaī. g̃ h illa sūt vna numero:q̄n negatio illa absoluta fuit:⁊ itelleximus in ea q̄ illa humanitas ex hoc q̄ é hūanitas é hūanitas tñ. Sꝫ hoc q̄ ipa ē alia ab hūanitate q̄ é i socrate gddaꝫ extrinsecū est. Ipse vo nō iterrogauit de humanitate nisi ex hoc q̄ est humanitas. Cū aūt dixit. humanitas q̄ est ī platone ex hoc q̄ é hūanitas.tā posuit ei respectū ex hoc q̄ est humanitas:attribuit ergo ei respectū ex nea cū dixit q̄ é in plone aut q̄ é illa q̄ est in plone. Tā si non: tūc tā accepissemus hūanitatē ex hoc q̄ est in plone. Cū eni expoliauerim⁹ ꝺsiderātes il lā p se fm hoc q̄ est humanitas nō pōt ee gn ℔ dictio.s.q̄ est vel referat ad humanitatē q̄ est in platōe. ⁊ tūc ℔ erit absurdū:nō.n.coheret vt hūanitas sit in platone ex respectu quo ipsa est humanitas tñ. vel referat ad humanitatē:⁊ tūc nominatio platonis frustra fuit nisi itelligat. Quia hoc q̄ humanitati accidit ee in platone extrinsecū fuit. Tā aūt destruxim⁹ eā sic ee in platone. Sed si pōt ita ee:sic ēt hꝫ respectum pter humanitatē. ¶ Siqs aūt interrogauerit dicens.nōne rndistis dicētes:q̄ ipsa nō est ita cū ipsa: nō sit ita pter suū esse humanitatis q̄ ipsa est humanitas:Dicemus nos nō rndisse q̄ ipsa ex hoc q̄ est humanitas nō est ita.ꝫ rndisse q̄ ipsa nō ex hoc q̄ est humanitas:nō é ita ꝫ q̄ ipsa nō est ex hoc q̄ est humanitas ita. Tā aūt nota est in logica boꝝ dicta. ainꝑ subm huius q̄nis plerūq; vī ideffinite cū nō determinat signo:⁊ tūc nō fiet ad illā rnsio. nisi ponat ipsa humanitas q̄si aliqua designata absq; oi multitudine: ⁊ tunc nra dictio.s.ex hoc q̄ ipsa est humanitas nō est pars subi:eo q̄ ꝛgrue dr humanitas q̄ est ex hoc q̄ est humanitas: alioquin fieret indefinita. Si aūt dr ipsa humanitas: q̄ est ex hoc q̄ est ipsa humanitas:iaꝫ cecidit in eam designatio q̄ addita est supra humanitatē. Si aūt nos ꝺsenserimus in hoc vtreq; partes questionis remouebuntur ab ea.⁊ tunc nō oportebit esse vnuꝫ vel multa nec ipsa nec aliud nisi fm intentionem:quam necesse est esse ipsam vel aliā.⁊ tunc dicetur q̄ necesse est esse aliam ꝑpter accidētia q̄ sunt cū illa:q̄n nūq; inuenit sine accidentibus:⁊ tūc nō accipiet fm hoc q̄ est humanitas tantum.postq; aūt humanitas platonis nō est sua nisi ꝑpter accidētia.tūc ℔ accītia bñt actiones in indiuiduo plato-

B

Elle quid est, ꝫ indiuiduū.

Equinitas

nis eo ꝙ ipſum cõpoſitũ eſt ex hoīe vel humanitate ⁊ accidẽtibus q̃ comitanť illud tãq̃ ptes eius ⁊ hñt actionẽ in homine vel in humanitate: eo ꝙ referunť ad hominẽ.

L ¶ Repetemus aũt ea a capite ⁊ recolligemus ad declarandum ea alio modo tanq̃ rememorãtes que predicta ſunt. dicemus ḡ ꝙ hoc eſt quiddã ſenſibile qõ eſt aial vl homo cum materia ⁊ accidẽtibus: ⁊ h̃ eſt homo nãlis. ⁊ hoc eſt quiddã qõ eſt aial vel hõ ꝓſideratũ ab ſeipſo ſ̄z hoc ꝙ eſt ipm. nõ accepto cũ eo h̃ qõ ẽ ſibi admixtũ ſine ꝺditiõe cõis aut ppry aut vnius aut multi. nec in effectu nec in reſpectu ẽt potẽtie: ſm ꝙ eſt aligd in potentia: aial .n. ex h̃ ꝙ eſt aial: ⁊ hõ ex h̃ ꝙ eſt hõ. ſ. quãtũ ad diffõez ſuã ⁊ itellectũ ſnũ abſq̃ ꝓſideratiõe oĩum alioꝝ que comitanť illuꝫ. nõ eſt niſi aial vel hõ. ſed aial cõe ⁊ aial in diuiduũ: ⁊ aial ſm reſpectũ in quo potẽtia eſt cõe vel ꝑpriũ. ⁊ aial ſm reſpectũ quo eſt in bis ſenſibilibus vel itellectum in anima eſt animal ⁊ aliud non animial ꝓſideratũ in ſe tm̃. manifeſtũ eſt aũt ꝙ cũ fuerit aial ⁊ aliud qõ nõ eſt aial: aial tunc erit in hoc quaſi pars eius ſilr homo: poterit aũt aial p ſe ꝓſiderari: q̃uis ſit cũ alio a ſe: eſſentia enim eius eſt cũ alio a ſe. ḡ eſſentia eius eſt ipſi p ſe. Ipſum vero eẽ cũ alio a ſe eſt quiddã qõ accidit ei vel aliquid qõ comitatur nãm ſuã ſicut hec aialitas ⁊ buma ꝓſideratio. ḡ h̃ ꝓſideratio. ſ. ex h̃ ꝙ eſt aial ꝑcedit in eẽ: ⁊ aial qõ eſt indiuiduum ꝓpter accidẽtia ſua: ⁊ vle qõ eſt ex his ſenſibilibus: ⁊ itelligibile ſicut ſimplex ꝑcedit cõpoſitũ: ⁊ ſicut pars totũ. ex hoc. n. eſſe nec eſt genus nec ſpẽs nec idiuiduum nec vnũ nec multa. Sed ex hoc eſſe eſt tãtuz aial ⁊ tm̃ hõ. nec comitať illõ ſine dubio eẽ vnũ vel multa: cũ ipoſſibile ſit aligd eſſe: ⁊ nõ eſſe altez iſtoꝝ. quãuis ſit comitãs ipſ̄z extrinſecus. hoc aũt aial ſ̄z hãc ꝺditionẽ q̃uis hẽat cẽ in oĩ idiuiduo: nõ tm̃ ex hac ꝺditiõe eſt aial pfectũ: quãuis ſequať vt fiat aliqõ aial: nõ ꝙ in vitate ſue eſſentie ex hac cõditiõe ſit aliqõ aial: h̃. n. ꝙ ipſ̄z aial in idiuiduo ẽ aliqõ aial nõ phibet ipſ̄z eẽ aial ex h̃ ꝙ ẽ aial: ſed nõ hac ꝺditõe vt ſit aial ex h̃ ꝙ eſt in illo. Cũ. n. h̃ indiuiduũ fuerit aliqõ aial. tũc aliqõ aial hz eẽ. ḡ aial qõ ẽ ps alicuius aialis: hz eẽ: ſicut albedo q̃ q̃uis ſit iſeparabilis a mã: in ſe tm̃ hz eẽ albedo. ſic ⁊ mã aliud ẽ ꝓſiderata i ſe: ⁊ hz veritatẽ eẽndi p ſe: q̃uis veritati ſui eſſe accidat

Queſtio. adiungi aly in eſſe. ¶ Pot aũt aliquis dicere ꝙ aial ex hoc ꝙ eſt aial nõ hz eſſe in idiuiduis: qz qõ eſt in indiuiduis eſt aliqõ aial. nõ aial. ex hoc ꝙ eſt aial. Sed aial ex hoc ꝙ eſt aial hz eẽ. ḡ hz eẽ extra idiuidua. Nã ſi aial ex h̃ ꝙ eſt aial hz eſſe in h̃ indiuiduo. tũc neceſſe eſt vt aut ſit ꝑpriũ eius aut nõ ꝑpriũ. Si aũt eſt ꝑpriũ. tũc aial ex h̃ ꝙ eſt aial nõ eſt exñs in eo. nec eſt ipſum. ſed eſt aliqõ aial. Si vo nõ eſt ꝑpriũ: tũc aligd vnũ ⁊ idem numero hz eſſe in multitudine: qõ eſt ipoſſibile. ¶ Dãc aũt q̃ſtiones

Reſpõ quãuis ſit friuola. tñ iduximus: ideo ꝙ multos qui vide banť ſapientes duxit in errorẽ. Dicemus ergo ꝙ in hac q̃ſtione venit error multis modis. vnus fuit opinio ꝙ id qõ eſt aial cũ fuerit aliquod aial. tũc natura animalitatis ꝓſiderata in ſe nõ ſm aliud nõ habet eſſe cũ illo. decta ratio aũt huius erroꝛis. iam patuit ex predictis. alius fuit opinio de boc ꝙ aial ex hoc ꝙ eſt aial: hz eẽ ꝑpriũ vel ím proꝑiũ ſm remotionẽ. Sed nõ eſt ita. aial. n. ꝓſideratuz ſm ꝙ eſt aial ⁊ ſ̄z eius aialitatẽ nõ eſt ꝑpriũ nec ímproꝑiũ qõ eſt cõe. vtrũq̃. n. remoueť ab eo. Nã ipſuz ex aialitate ſua tm̃ eſt aial. Intẽtio vero aialis ex h̃ ꝙ eſt aial eſt ꝓter intẽtionem ꝓpry ⁊ cõis. nec ſunt intrãtia in ſuã gdditatẽ. Cũ ḡita ſit: tũc aial ex h̃ ꝙ ẽ aial nec eſt ꝑpriũ nec cõe ex ſua aialitate: ſed eſt aial. nõ aliud aligd a ſe de diſpoſitionibus: ſed ꝓſequiť ipſum eſſe ꝑpriũ vel cõe.

D ¶ Doc aũt ꝙ dicit ipoſſibile eſſe gn ſit aut ꝓpriuz aut cõe ſi intelligit ipm ex ſua aialitate neceſſario debere eſſe aligd illoꝝ duõ: ſ̄z e. Nã nihil eoꝝ ẽ ex ſua aialitate. Si vo itelligit ipole cẽ gn ſit aliqõ coꝝ i eis q̃ ſũt: qz non põt eẽ gn ſequať ipſ̄z eẽ aligd eoꝝ verax ẽ: eo ꝙ neceſſario ſequiť aial eẽ ꝑpriũ vel cõe. qõcũq; ãt hoꝝ acciderit nõ deſtrueť aialitaſ̄: ḡ ẽ ex h̃ ꝙ nec ẽ ꝑpriũ nec cõe: ſ̄z fit poſtea ꝑpriũ vl cõe p id qõ accidit ei de diſpõnib⁹. ¶ Dic ẽ aũt qddã qõ dz itelligi. ſ. qz vez ẽ dře: ꝙ de aiali ex h̃ ꝙ ẽ aial nõ dz ꝑdicari ꝑpetas nec cõitas. nec eſt vez dře ꝙ õ aiali ex h̃ ꝙ ẽ aial dz nõ ꝑdicari ꝑpetas vel cõitas. nã ſi aialitas faceret debere nõ ꝑdicari de eo ꝑpetaté vel cõitaté. tũc nec eẽt aial ꝑpriũ nec eẽt aial cõe ⁊ ſm h̃ debes itelligere magnã eẽ diſtãtiã iter illa: ⁊ ob h̃ ẽt iterelt an dicať: ꝙ aial ex hoc ꝙ eſt aial p ſe ſine ꝺditiõe alteri⁹: ⁊ an dicať aial ex h̃ ꝙ ẽ aial p ſe: cũ ꝺditiõe nõ rei alteri⁹. Si. n. ꝺcederek ꝙ aial ex h̃ ꝙ ẽ aial p ſe: eſſet cũ ꝺditiõe qõ nõ hret eẽ in ſenſibilibus iſtis. nõ tñ ꝺcederek ꝙ plonitas eẽt in ſenſibilibus iſtis. eſſe. n. aialis cũ ꝺditiõe non rei alterius in itellectu tñ ẽ: aialis vo p ſe: nõ cũ ꝺditiõe rei alterius bz eẽ in ſenſibilibus. Jꝑz vo in ſe in vitate ſua ẽ ſine ꝺditiõe alterius rei: q̃uis ſit cũ mille ꝺditionibus q̃ adiũgunť ei extriſecus. aial ḡ p ſe ex ſua aialitate bz eẽ in iſtis ſenſibilib⁹. B aũt nõ facit debere ipſ̄z eẽ ſepatũ p ſe. Jꝑm. n. h̃ ꝙ ẽ in ſe ſine oĩbus ꝺditiõibus q̃ ſequunť illõ bz eẽ in iſtis. Jã ãt circũdederũt illõ extrinſecus ꝺditiones ⁊ diſpõnes. Jꝑz ḡ in diffõne ſue vnitatis ꝓ quaz eſt vnũ illi⁹ collectiõis. ẽ aial p ſe ablq; ꝺditiõe alterius rei: q̃uis illa vnitas addita eſt ei ſup aialitatẽ ſuã ⁊ ẽ de alys vnitibus. ¶ Si aũt eẽt h̃ aial ſeparũ p ſe: queadmodum putauerũt illi. tũc nõ eẽt h̃ aial qõ iquirim⁹ ⁊ de quo logmur. Nos. n. iquirim⁹ aial. qõ ꝑdiceť de mltis quoz vnũ qõq; ſit ipſ̄z. Sepatũ vo nõ ꝑdicať de bis: qñ nullũ eoꝝ ẽ ipm. vñ nõ eſt opus eo ad id ad qõ itendimus. ¶ Aial ḡ acceptũ cũ accñtib⁹ ſuis ẽ res nãlis. acceptuz vo p ſe. eſt nã de qua dř ꝙ ẽ eius ꝑs eſt q̃ eſſe nãle ſicut ſimplex ꝑs ẽ cõpoſito: ⁊ h̃ ẽ cuius eẽ ꝑpe dř diuinũ eẽ. qñ cã ſui eẽ: ex h̃ ꝙ ẽ aial ẽ dei itẽtiõe. Jꝑm vo eẽ cũ mã ⁊ accñtibus ⁊ ipm eẽ h̃ idiuidnũ: q̃uis ſit diuina itẽtio. attribuiť tñ nature pticulari. vñ ſicut aial in eẽ bz plures modos: ſic ẽt ⁊ in itellectu. Jn itellectu etenĩs ẽ forma aialis abſtracta ſ̄z abſtractionẽ quã ꝑdixim⁹: ⁊ dř ipſ̄z hoc mõ forma itelligibilis. Jn itellectu ãt forma aialis taľ ẽ ꝙ in itellectu ꝓuenit ex vna ⁊ eadẽ diffõne mltis pticularib⁹. q̃pp vna forma apõ itellectũ erit relata ad multitudinẽ: ⁊ ſ̄z hũc reſpectũ ẽ vle. qz ipſ̄z ẽ vna itẽtio in itellectu: cuius ꝑparatio nõ variať ad qõcũq; accepis: aialiũ. vz. qñ cuiuſcũq; eoꝝ ꝑmũ repſentaueris formã in imaginatõe: ſi poſtea expoliauerit itellectus itẽtionez eius ab accñtibus. acgreť in itellectu h̃ ipſa forma. ḡ h̃ forma ẽ q̃ acgritur de expoliatiõe aialitatis a q̃z ſimaginatõe idiuiduali accepta de eẽ extrinſeco: q̃uis ipſa nõ habeat eẽ extrinſecus: ſ̄z imaginatio abſtrahit cã. ¶ Dec aũt forma q̃uis reſpectu idiuiduoꝝ ſit vlis: tñ reſpectu aie ſingularis: in q̃ ipſumiť eſt idiuidua. ipſa. n. eſt vna ex formis q̃ ſunt in itellectu. ⁊ qz ſingule aie ſunt multe numero. tũc eo mõ quo ſũt pticulares hẽbũt ipe aliũ itellectũ vle: qõ in tali cõparatiõe ẽ ad ipas. in q̃li ẽ ad eſ̄z: ⁊ diſcernik in aia ab hac forma q̃ ẽ vlis cõparatõe ſint ad eſ̄q̃ pdicať de illis ⁊ de alys. repetemus ãt h̃ vba i ꝓxio cũ alia expõne: ḡ res cões aliquo⁹ hñt eẽ extriſec⁹: ⁊ aliquo mõ nõ. ꝙ ãt vna ⁊ eadẽ res numero ſit pdicata de multis. ſ. pdicata de hoc idiuiduo: ita vt hoc indiuiduũ ſit ipſa: ⁊ de hoc idiuiduo ſimlr impoſſibile eſſe manifeſtũ eſt. boc ãt adhuc apti⁹ fiet. res aũt cões eo mõ quo ſunt cões in effectu hñt eſſe.

¶ Capl'z. II. Qualr nãs comitat vlitas ꝛ cõpleꝫ dictio in ℔: ꝛ deinde de oña vlis ꝛ particularis ad totũ ꝛ partẽ.

A

Tlle nõ hz eẽ ex se solũ.

Ñ. ꝓ opinõe scti thome de angelis.

B

C

Dña ũer totũ ꝛ vle

Im manifestũ est qd sit vle in eis q̃ sunt. ſ. ℔ nã cui accidit vnus de itellectibus que appellam⁹ vle. g itellect⁹ nõ hz eẽ ꝓ se solũ in sensibilibus vllo mõ vle. n. ex ℔ q̃ é vle nõ hz eẽ ꝓ se solũ. nõ est aũt dubitatio de eo. ar hẽat eẽ iquãtũ accidit aliqb⁹ reb⁹ ad ℔ vt ipz sit in sensibilib⁹. v. gña. aliqd qõ é hõ ipz hz eẽ in plone ꝛ socrate ꝛ hypocrate: dicem⁹ g̃ q̃ nature hois ex ℔ q̃ é hõ accidit vt hẽat eẽ. q̃uis ex ℔ q̃ hz eẽ nõ hz eẽ hõ. nec aliqd ei⁹. nec itrãs in illũ: ſz postea cũ eẽ segt eã ℔ vlitas nõ hz eẽ nisi in aia. vlitas vo ex ſz aliũ respectũ est sic iã oñdim⁹ in ꝑdictis. ¶ Ex his aũt naturis illa q̃ nõ eget mã ad pmanẽdũ vel icipiẽdũ si est: ipossibile est eã multiplicari: ꝛ spes hz est yna numero. hz enim nã non multiplicat dñtus nec materys nec accñtib⁹: dñtus nõ: ꝓpter suã ſpãlitatẽ: materys nõ: qñ abstracta é vel nuda: accidẽtibus nõ. qñ accñtia aut sunt in separabilr comitãtia nãz. ꝛ tũc nõ dñt in eis multitudo q̃ est sub spẽ: aut sunt accessibilia nõ comitãtia nãm quoꝫ accessio fit ꝓp ℔ q̃ pendẽt ex mã. Judicium g̃ de hz cum fuerit spes est vt esse eius sit vnũ numero. ¶ Que vero ex istis naturis eget mã nõ hz esse nisi cũ mã fuerit ꝓparata. vñ ad eius esse aduenit accidẽtia ꝛ dispõnes extrinsecus ꝑ q̃ indiuiduat. Impossibile est aũt vnã ꝛ eãdẽ nãm esse mãlẽ ꝛ nõ mãlẽ sicut ostẽsum est in ꝓmissis. Si aũt ℔ nã fuerit gñalis ostẽdã postea q̃ nã gñis nõ pot existere nisi in spẽbus ꝛ deinde cõstituit essentiã spẽz. ℔ g̃ est modus esse vllũ. ¶ Non est aũt possibile vnã ꝛ eãdẽ itẽtionẽ existere in multis. humanitas enim q̃ est in socrate si ipsa in se nõ secũdũ intẽtionẽ diffõnis fuerit in platone. tũc qõ accidit huic humanitati in plone sine dubio accidit ei in socrate: nisi q̃ fuerit de accñtibus: cuius gdditas ꝑdicat tiñ ꝟm respectuz plonis. q̃ aũt exister in essentia plonis: nõ ita est eius existẽtia in ipso vt opus habeat referri ad aliqd sicut cũ albet ꝛ nigrescit vel discit. Cũ. n. scierit ꝑ ℔ nõ referr nisi ad scitũ: sed sequit ex hoc q̃ in vna essentia ꝟiũgent ꝺria: ꝑsertim si duꝑ generis q̃tũ ad spes fuerit q̃lis est dispo spẽi q̃tũ ad idiuidua. esset g̃ tũc vna essentia de q̃ ꝓpie diceref: q̃ sit rõnalis ꝛ nõ rõnalis. Non est aũt possibile vt g est sane mẽtis itelligat q̃ vnã ꝛ eãdẽ humanitatem vestãt accñtia platonis ꝛ ipsa eadẽ sint accñtia socratis. Si. n. consideraueris humanitatẽ absq; vlla alia ꝺditione: tũc nõ cõsiderabis has relones vllo mõ sicut iaꝫ ꝓmõstrauimus: manifestũ est g̃ nõ esse possibile vt yna nã habeat esse in his sensibilibus: ita vt in actu sit vlis. i. ipa yna sit cõis oibus. vlitas enim nõ accidit nature alicui nisi cũ eciderit in formatiõe itelligibili. Qualr aũt fiat ℔ ꝛsiderabis ex ℔ q̃ dictũ est in libꝛo de aia: q̃ igit in aia itelligit de boie. est id qõ est vle. eius aũt vlitas nõ est ex hoc q̃ est in aia. sed ex hoc q̃ ꝛsideraf ad multa signata habẽtia esse vel opinata. Eoꝛ. n. iudiciũ q̃tũ ad ipsum idẽ est. ¶ Ex hoc aũt q̃ ℔ forma est dispõ in aia aliq̃ est vnũ de indiuiduis sciẽtiaꝛ vel formationũ: qꝛ sicut aliquid diuersis respectibus est genus ꝛ spes: sic ad diuersis respectibus est vle ꝛ singulare. hec igitur forma ꝟm ℔ q̃ est in aia: est aliqua formaꝛ aie. ꝛ est singularis. ꝛ ſz hoc q̃ in ea multa cõueniũt ꝟm aliquẽ trium predictoꝛ modoꝛ est vlis. Inter hec aũt duo nõ est ꝺrietas. Nõ. n. est impossibile ℔ simul esse. ſ. vt sit vna essentia ꝛ accidat ei cõio. relone multoꝛ. Cõio enim multitudinis nõ pot eẽ nisi relone tñ. Nisi enim relõ fieret ad multa. non esset cõio vel participatio. oꝫ g̃ multa referri ad essentiã vnaz numero. essentia aũt yna numero ex ℔ q̃ ita est idiuidua est sine dubio. Ipsa quoq; aia imaginat etiã aliud vle ꝛ ℔ forma ꝛ illa ꝟiũgunt in ipsa aia vel in alio ab ipsa: que oẽs ſz ℔ q̃ sunt in aia diffiniunt vna diffõne. silr et sunt alie cõitates. Illud g̃ aliud vle discretũ est ab hac forma suo ꝓprio iudicio. i. cõparatiõe ipsius ad alia in aia. quoꝫ cõparatio q̃ efficit ea vlia nõ fuit nisi ad extrinseca ꝟm ℔ q̃ ipsa extrinseca ꝓesserũt in itellectu. pot igit ꝺcedi q̃ ℔ ipsa forma aduenit ex illis. ¶ Cũ aũt pus imaginatũ fuerit aliquid eoꝫ: ꝛ aia ipressa fuerit ab eo ꝟm hũc modũ. nõ recipiet postea aliã ipressionẽ nouã ab alio nisi ſz iudiciũ pus ꝛsiderati. Eius enim ipressio talis est q̃lis foꝛma pozis cũ sit expoliata ab accidẽtibus ꝛ hoc est plena ꝛformitas. Si aũt vice hoꝛ ipimentũ aut vice ipressi ab eis fuerit aliqd aliud ꝓter illa pius posita ꝛ nõ eiusdez generis cũ illis. erit tũc ipressio alia ab hac ꝑma ꝛ nõ erit ꝛformitas. vle aũt qõ est in aia: est ꝟm respectum ad has formas in aia: quẽ respectus hz ipz ad quãlz haꝛ formarũ in aia: q̃ pus representata fuit aie. deinde ℔ forma erit etiã singularis ex hoc q̃ est sicut diximus. Sed qꝛ in virtute aie est vt itelligat: ꝛ vt itelligat se itelligere: ꝛ vt com ponat rlones cũ rlonibus: ꝛ vt vni rei attribuat diuersas dispõnes cõparationũ vſq; ad ifinitũ in potẽtia: oꝫ tũc vt ℔ forma itelligibilis. ꝛ q̃ succedũt sibi alie post alias. non cessent: ꝛ sequat ℔ ire in ifinitũ: ſz in potẽtia nõ in effectu Nõ. n. icũbit aie vt cũ aliquid intellexerit in actu debeat quoq; itelligere cũ eo cetera q̃ comitant illud. ꝓic: aut vt cogitet de illis nedũ illa q̃ remotioza sunt. ℔. n. sunt cõparatiões in radicibus surdis ꝛ in ꝓportionibus oĩus nume roꝫ. q̃ sũt ꝓpie aie ad agẽdũ de illis. Nec tũ est necesse vt aia insimul agat ℔ totũ vel pcueret in agẽdo ℔. ſz in sua ꝑpinq̃ potẽtia hz ℔ agere. v. gña: sicut ptrãsitio lateratoꝛ q̃ fine caret ꝓ cogitatiõe eius. Sz cõparatio numeri cuz silli numero sepe é ifinita ex multiplicatione. ℔ aũt cõparatio é id de quo agim⁹. ¶ Sz an sit pole p se existere itẽtiões cões multitudini denudatas a multitudie ꝛ a formatiõibus itelligibilib⁹ qddã est de quo postea loq̃mur. Cũ g̃ dicim⁹ q̃ nã vlis hz eẽ in his sensibilib⁹ nõ itelligimus q̃ ex ℔ q̃ est vlis. ſ. ex hũc modũ vlitatis. ſz itelligimus q̃ nã cui accidit vlitas hz eẽ in istis signatis. q̃ ex ℔ q̃ est nã é qddã. ꝛ ex ℔ ét q̃ ipsa é apta itelligi forma vlis é qddã. ꝛ ex ℔ ét q̃ itelligit sic actu est qddã. ꝛ ét ex ℔ q̃ vez est de illa q̃ si ꝟiũgeret nõ huic materie nec istis accidẽtibus. ſz illi materie ꝛ illis accñtib⁹: eẽt illud aliud i. diuiduũ é qddã. Sz ℔ nã hz eẽ in his sensibilib⁹ ex pmũ respectũ. ꝛ ꝓter hoc nõ hz eẽ vle nec ex respectu scõ nec ét ex q̃rto in signatis. Si ãt accipit ℔ respect⁹ ex itẽtiõe vlitatis. tũc ℔ nã cui vlitate erit in signatis. vlitas aũt de q̃ ℔ agim⁹ nõ é nisi in aia. ¶ His ãt cognitis facile é cognoscere dñã q̃ est totius ꝛ ptis ad vle ꝛ pticulare. Totũ. n. ex hoc qõ est totũ nõ est nisi in his reb⁹: vle vo ex hoc q̃ é vle. nõ é nisi i formatiõe. Jtẽ totũ numerat partibus suis ꝛ vnaquaq; ptiũ est de essentia eius. vle vo nõ numerat partibus suis nec ptes sunt de essentia eius. Jtẽ nã totius nõ ꝛstituit ptes q̃ sunt in illo: sed ipm ꝛstituit ex illis. nã vo vlis ꝛstituit ptes q̃ sunt illo: ꝛ ꝓpter hoc nã totius nõ fiet ps suaꝛ ptiũ vllo mõ. Natura vo vlis ps é nature pticulariũ. qñ he partes aut sunt spẽs q̃ ꝛstituuntur a nã duum vliuz. ſ. generis ꝛ dñtie. aut sunt idiuidua q̃ ꝛstituunt ex nã oĩum vliuz ꝛ ex nã accidentiũ que vestiũt ea cum mã. Jtẽ totum nõ est totũ vniuersaz partiper se. vle vero etiam si esset solũ: ꝑdicaret tñ de omni particulari. Jtẽ partes oẽs vlis finite sunt: partes vo oẽs totũ⁹ ifinite sunt. Jtẽ totũ eget vt oẽs partes eius sit presentes simul: possunt aũt inueniri alie dñe ꝓter has ex ꝗbus cognoscitur totum aliud esse ab vniuersali.

¶ Capl̄m. III. De assignāda dr̄ia inter genus ⁊ materiā.

A Quenit nunc oñdere nām generis ⁊ speciei. Genus aūt oliꝫ apud grecos multas significabat itētiões: de qbus nō agimus nūc. in B nr̄o tpe. Genus. n. in hac arte nō significat nisi itētionē logicā iā cogniā ⁊ subꝫ. aliqñ tñ agimus ꝙ B nomē genus dicētes B nō est illius gn̄is cui⁹ illud cū itelligamus. ſ. spēi illi⁹ aut collectiōis in q̄ quenit cū eo in diffone sua. Spēs etiā in hoc nr̄o tpe ⁊ nr̄o vsu nō significat apud nos in libris sciarum: nisi spēs logicā ⁊ formas rez. nr̄a aūt itentio est de eo de quo agūt logici. Dicem⁹ g̃ ꝙ itētio quā significat B nomē genus nō est gen⁹: nisi q̄tū ad iformationē. Si. n. nō fuerit iformatū aliquo itellectu nō erit genus. Similiter vnūquodq; vlium cognitoꝛ: assignemus aūt nūc dr̄iaꝫ iter genus ⁊ ex⁹ multitudinis suaꝫ figuraꝫ. ſm mediocres ī speculādo. ¶ Dicem⁹ g̃ ꝙ corpus dicīt genus hominis ⁊ dr̄ mā bois. Cū ät fuerit mā bois sine dubio erit pars esse eius. Impossibile est aūt ipsiꝫ partē p̄dicari de toto. ꝯsideremus g̃ quomō est dr̄ia iter corpus ꝯsideratū vt genus ⁊ ipsum ꝯsideratū vt mā: ⁊ hinc erit nobis via ad cognoscēdū qō volumus patefacere. ¶ Cū g̃ accipimus corpus subam habērem longitudinē ⁊ latitudinem ⁊ spissitudinē ex hoc qō habet B: ⁊ ex B ꝙ accidit ei intētio alia ꝓeter corporeitatē. sed sustētata in corporeitate ⁊ addicta illi: sic corpus est mā. Cum vero acceperimus corpus subaꝫ habērē lōgitudinem latitudinē ⁊ pfunditatē tali ꝯditione vt nihil aliud accidat ei vllo modo: q: oꝫ vt eius corporeitas sit subalitas formata his dimēsionibus tñ. ſ. vt subalitas quocūq; modo fuerit lꝫ sit cū mille intētionibus: sit tñ ꝯstituta tñ. ꝓprietatibus ipsi⁹ subalitatis ⁊ forma eius. ita vt collectioni sint tres dimēsiões eoꝝ sicut corporis: ⁊ oīno qualicūq; mō ꝯiuncta fuerint tñ mō eoꝝ collectio fit suba hīs tres dimēsiões: sed ipsa cōiunctā q̄ ibi fuerint nō sint de essentia ipsius subē. sed vt ipsa subalitas sit ꝯstituta ex dimensionibus: ⁊ deinde cōsequant eā ipse intētiões q̄ sunt extra rē iaꝫ ꝯstitutā. tūc ipm corpus sic acceptū est genus. corpus g̃ ſm itētiones primā: q: est collectio subē cōposite ex corpore ⁊ ex formis q̄ sunt post corporeitatē q̄ sunt ſm itentionē materie nō p̄dicatur: qñ ipsa collectio nō est abstractio subē habēris lōgitudinē ⁊ latitudinē ⁊ pfunditatē tñ. B vo z^m p̄dicat de oī cōposito ex mā ⁊ forma: siue sit yna siue multe: in quo tñ sint tres dimēsiões. g̃ p̄dicat de cōposito ex pozeitate q̄ est sicut mā ⁊ ex aīa. collectio. n. hoꝝ suba ē. quāuis sit ꝯiūctio ex multis itētionibus. Ipsa. n. collectio hꝫ eē nō in subo: ⁊ ipsa collectio corpus est. qñ suba est q̄ B est hīs lōgitudinē latitudinē ⁊ pfunditatē. ¶ Similiter de aīali si accipiat aīal tali ꝯditōe vt nō sit in sua aialitate nisi corporeitas ⁊ vegetabilitas ⁊ sensibilitas: ⁊ vt id qō est post h̄ sit preter ipsiꝫ. tūc nō erit lōge quin sit mā homini ⁊ subm: cuius forma est aīa rōnalis. Si vero acciat aīal tali conditione vt sit corpus ex intētiōe qua corpus est genus in itētione cuius corporis fꝫ positionē sensibilitas sit ⁊ cetere forme: quamuis sit de illis rōnalitas vel dr̄ia opposita rōnalitati nō apta remouere aliqd ab eo: nec ꝓprietatē eius. sed sit possibile esse quodlibet eoꝝ per se ⁊ sit necesse esse cū illis potentiā recipiendi nutrimentum ⁊ sensum ⁊ motū necessario ⁊ nō sit necessariuꝫ nō esse preter illa vel eē. tūc aial erit ex intētione generis. ¶ Similr itellige dispositionez sensibilis ⁊ rōnalis. Si enim sensibile accipit corpus vel aliquid hīs sensibilitatē tali ꝯditione vt nihil addatur. tūc nō erit dr̄ia q̄uis sit pars bois. ⁊ ideo aial non p̄dicatur de illo. Si vero illud accipiē corpus aut aliquid cui ⁊ in quo ⁊ cū quo possibili sit q̄libet formaꝝ aut q̄libet ꝯditionū. ita vt sit in ea sensibilitas sic erit dr̄ia ⁊ aial p̄dicabiē de illo. g̃ q̄lēcūq; illaꝝ itētionū acceperis de cuius generalitate ⁊ materialitate dubitaē: ⁊ fuerit talis vt possit ei adiungi quelibet dr̄iaꝝ: ita vt sit in illa ⁊ de illa sic erit genus. Si vero acceperis intētionē ſm B: ꝙ iā bꝫ aliquā dr̄iaꝝ quā ꝯstituta ⁊ pfecta est itētio: ita vt si aliqd supuenirct: iā nō sit de ipsa collectiōe aliqd. sꝫ adiūctū extrinsecus. sic nō erit genus sed mā. Si aūt habuerit pfectionē itētiōis: ita vt iaꝫ habeat qcqd fuerit possibile hr̄e fict spēs. Si vero ꝯsideraueris ipsam itētionē ꝙ se tñ nō itelligēs: illud erit genus. igit ex hac ꝯditione vt nō sit aliqd additū: erit etiaꝫ mā: ex hac vero ꝯditione qō est aliqd additū erit species. Cū aūt nō est dedita ad hoc. sed ē possibile hr̄e ynāquāq; additionū: ita vt sint ītrātia in collectionē sue intētionis erit genus. Sed hoc nō est dubiū nisi in re cuius essentia est cōposita. In eo aūt cuius essentia est simplex: fortassis intellectus ponit in seipso hos respectus ſm q̄ p̄dixim⁹. Jn esse aūt nihil est eius qō discernaē eē genus. ¶ Dicemus g̃ q̄ in hoc nō inuenit corporeitas ante animalitatē nisi quodā mō priozitatis. ſ. cū accipit corporeitas ex itētione materie nō generis. Similr nō iuenit in eo corpus ante aialitatē nisi cū corpus fuerit ex itētione qua nō p̄dicat de eo: nō ex intētione qua p̄dicat de eo. Sed corporeitas que ponit cū aiali ponit apta oī intentioni q̄ adiungit ei debito tres dimēsiões sibi ꝯgēdi. nihil. n. qō sit spēs aialis hꝫ eē nisi habeat in se aialitatē in effectu quā possibile erat ei ī se hr̄e. Jntētio g̃ aialitatis ē ps eē hui⁹ corporis ꝙ uersionē dispositōis corpis postq̄ iā fuerit sicut corpus ex itētione materie pars est eē aialis. ¶ Deinde corporis absoluti ex intētione materie esse ⁊ ꝯiūctio nō est nisi ex eē suaꝫ spēz: ⁊ eius qō sub ipso est: q: sunt cause eē ipsius. sꝫ ipꝫ nō est cā eē eoꝝ. Si vo corporeitas ex itellectu generis hr̄et eē p se aū eē spālitatiſ: tūc ipꝫ eēt cā spālitatis sicut corpus ex itellectu materie: ⁊ si eius positas nō eēt tpe. ſ. eē ipsi⁹ corporeitatis in hac spē eēt eē illius spēi nō ceteraꝫ. silr eēt iudiciū in eo. Jntellectui cteriz nō ē pole attribuere corporeitati ex itellectu generis eē terminatū i aliquā rē nisi adiūgat ei aliqd aliud: quousq; aial fiat ipa spēs i itellectu. Si. n. ḥ ageret pcō ipa itētio q̄ ē gn̄is in itellu nō p̄dicaret de nā spēi. sꝫ eēt ei⁹ ps. ēt in itellu. ei. n qō ē spēs nō attribuit nā gn̄alitatis in cē ⁊ in itellu sit. nisi cū iā accepis spēz in sua pfectiōe: ⁊ dr̄ia nō erit eē itētionē hui⁹ gn̄is nec adiūcta ei. sꝫ pter̄a in eo ⁊ ps sic p̄dixim⁹. B ät iudiciū nō est gn̄is soli⁹ sꝫ ois vlis ex B qō ē vle. ¶ Manifestū ē igit ex B ꝙ genus cū accipit fꝫ B qō ē gen⁹ ē adhuc q̄si ignotū. Nōdū. n. scit de q̄ forma p̄dicet: ⁊ quot formas ꝓtineat. vñ aia ꝓtēdit B acgrere. Nōdū. n. stabilitū est i effectu aliqd determinatū qō sit gen⁹. vñ cū accepim⁹ colorē ⁊ ꝯsideraueris eū in itellu aīe. aīa nō erit ꝓtēta q̄si iā aliqd bēat i effectu. sꝫ q̄ret itētioni coloris addi aliqd quousq; remaneat in effectu coloꝛ. De natura vo spēi nō q̄rit acgsitio itētiōis sue. sꝫ acgsitio ōsignatōis. de nā vo gn̄is q̄uis aia q̄rat acgsitionē designatiōis: iā fecit qō dꝫ. ⁊ qō dꝫ sufficere: aīa tñ q̄rit pter hoc acgsitionē itētiōis ei⁹ añ hāc ingsitionē. ita vt nihil remaneat nisi vt adapteē ad hāc ingsitionē. ⁊ tūc aīa poterit pōere q̄lēcūq; signatū voluerit. q̄ nō erit pole aīe ponere illud esse aliqd. ita vt possit ꝛcdi eē qōcūq; sig̃tū fuerit nisi postq̄ adiūxerit ei alias intētiões post coloziatē. ⁊ añ designationē. Nō. n. est sibi pole ponere coloꝛē cū ipe sit coloꝛ sine additiōe alicuius ōsignati: qō sit coloꝛ i hac mā: ⁊ q̄ ipe coloꝛ nō sit nisi coloꝛ tñ. Jā. n. appropriat ē reb⁹ accntalibus q̄ accidūt extrinsecus. vñ ꝓt ꝛcedi ipꝫ in opione pmancre: cū remotio ⁊

vniuſcuiuſq; eoꝝ ſicut fit in ꝓpriatis nā ſpecialitatis ſicut in mēſura q̄litate ⁊ ceteris. Similr corpus de quo agimus nō eſt poſſibile poni in itellectu deſignatū. ita vt ſit ſuba retinēs gcgd cōtigerit poſtq̄ fuerit cōpoſitio lōga ⁊ lata ⁊ profunda ſupra cōpoſitionē eius: nec diffiniri an retineat ea an nō retineat. ad B vt fiat ſpēs. ¶ Siḡs aūt dixerit q̄ ſimilr poſſumus coniungere quelꝫ fm bꝫ ꝯiūctionē. dicemus q̄ noſter ſermo eſt de quodā modo cuiuſdā cōiunctionis: cuiuſmodi eſt ꝯiunctio aliquoꝝ in aliquo fm modū ꝯiūctionis que eſt in nā generis ex hoc q̄ eſt genus. Ipſe aūt modus eſt vt ea que ꝯiunguntᵉ ſint dīe aduenientes ei. Noſter aūt ſermo nō eſt B de ſignificādo qualr nā generis cōprehendat dīas ⁊ alia a dīys. que ſunt ea que ꝯiūguntᵉ in ea ad modū dīaꝝ. ſed de his que fm B ducūt ad cognoſcēdū dīaz inter genus ⁊ materiā. Nō. n. cū voluerimus diſtinguere iter aliq̄ duo debemus deuiare ab B ad oñēdū alias diſpōnes. Nā nra itētio eſt oñdere q̄ nā generis: q̄ eſt corpus: eſt ſuba in q̄ pōt ꝯcedi cōiūctio aliquoꝝ q̄ ſolēt in ea ꝯiūgi. fit g̃ collectio lōga lata ⁊ pfunda. ⁊ ſi aliqua fuerint icognita non erūt cognita niſi ex ꝑditiōib⁹. bucuſq; locuti ſumus de B.

¶ Cap'm. IIII. De itellectibus q̄ ſunt extra itētionē generis quomō recipiunt intra naturam generis.

A Sequamur nunc de his quoꝝ ꝯiunctio pōt cōcedi in gñe: ⁊ deinde geſcemus poſtq̄ ſtabilierimus q̄ nā eius ⁊ eſſe in actu nō ꝓuenit niſi ex illis. Dicemus g̃ q̄ B iquiſitio diuidit in duo: quoꝝ vnū eſt ſcire q̄ ſunt ea q̄ oꝫ retinere genⁿ in ſe ⁊ cōplecti ad B vt p illa ipm genus fiat ſpēs. Et aliud eſt ſcire q̄ ſunt ea ex ḡbus retētis nō fiat ita. Corpus. n. cū retinet in ſe albedinē fꝫ modū quo ꝑdiximus nō ex B fit ſpēs. aial quoq; cū diuidit in maſculū ⁊ feminā nō ſpecificat pp B cū ipꝫ ſpecificeᵗ ex alys. pōt aūt ꝯcedi q̄ cū aial cadit ſup indiuiduū in quo ſunt accītia multa. fit ex illa collectōe aial ſignatū. ꝓmo g̃ dicemus q̄ nō icūbit nobis vt ſtudeamᵘ ſtabilire ꝓprietatē dīe vniuſcuiuſq; gñis fm vnāquāq; ſpēm. nec ēt dīas ſpēꝝ vnius generis. B. n. nō eſt in nro poſſe. qō aūt eſt in nobis poſſibile. B eſt cognoſcere regulā in B ⁊ quomō res oꝫ eē in ſe. cū aūt conſideraverimus ō aliq̄ itētionū itellectꝰ ꝯueniētiū ad ſpecificādū genus an ſit genus fꝫ ꝯditionē illiᵘ regule. an nō. fortaſſis ignotū erit penes nos in pleriſq; rebus ⁊ fortaſſis cognitū in aligbus. Dicemus g̃ q̄ itētioni cōi cū ꝯiūgit nā eiᵘ ꝓmo neceſſe eſt vt ꝯiūctio eius ad illā fiat diuidendo quouſq; reſtringaᵗ in ſpālitatē ⁊ vt iposſibile ſit ꝓmutari diuiſione ipſo ſignato remanēte ſuba: ita vt vbi gr̃a. mobile ex eis fiat imobile cū ipꝫ ſit vnū p idiuidualitatē. ⁊ nō mobile fiat mobile quū ſit vnū idiuidualitate. Nec vt vnus mobile ⁊ aliud mobile ſint due partes diuiſionis ſubalis. Sed o vt diuiſio ſit fixa ad B vt itētio ꝓpria nō ſepareᵗ a ſua ꝓpria ꝑtīoe generis: ⁊ poſt B oꝫ ēt vt affirmatiuū ex vtroq; mēbroꝝ vel vtraq; nō ſint ei accītia: pp B q̄ eſt ꝑius illis. Cōtingit aūt q̄ ipſa itētio eſt nature generis ꝓma. ⁊ aliqñ ſecūdaria pōt eſſe. Cū aūt fuerit ſecūdaria poterit eſſe vt nō ſit dīa vllo mō. ſed ſit aligd comitans id qō eſt dīa. Sicut ſi aligs erraret diuidēdo ſubaꝫ nō i corpus ⁊ nō corpus. ſꝫ in receptibile motᵘ. ⁊ nō receptibile. receptibile eteniꝫ motus nō ſequiᵗ ſubaꝫ ꝓpinque. ſꝫ poſtq̄ fit locale ⁊ corpus. nā receptibile motus comitaᵗ corpus. ⁊ multa alia comitanᵗ corpus. ſꝫ vnūquodq; eorū poſt notiationē corpis q̄ nō ſunt dīe. ſꝫ q̄dā comitātia dīas. ſube eteniꝫ mediāte corpietate accidūt intētiones iſte. Diuiſio aūt eius q̄ fit p corporeā ⁊ icorporeā ē iquātū ē ſba nō mediāte alio. ¶ Pōt āt ꝯcedi q̄ aliq̄ eoꝝ q̄ nō accidūt ſube ꝓmū ſit dīa ſꝫ nō dīa, ꝓpinq̄ huic gñi. ſꝫ dīa poſt dīaꝫ: vbi gr̃a ſicut cū dr̃ q̄ corpᵘ aliud eſt rōnale: aliud eſt irrōnale. corpus. n. ex B q̄ ē corpus non eſt aptū eē rōnale vel irrōnale. ſꝫ pius neceſſe ē eſſe hñs aiaꝫ ad B vt fiat rōnale. Cū g̃ iueniāᵗ corpis dīa: oꝫ vt dīe q̄ ſunt poſt ipꝫ. ſint dīe faciētes notari apꝓpriatione ipſaꝝ. hñs. n. rōnalitatē ⁊ carēs rōnalitate faciūt notari diſpoſitiōe dīe eiᵘ ex B q̄ eſt hñs aiaꝫ. Ipſiuꝫ. n. eſt hñs rōnalitatē ⁊ carēs rōnalitate fꝫ B q̄ eſt hñs aiaꝫ. nō fm B q̄ eſt albū vel nigrū vel aligd aliud aliquo mō ⁊ effectu. Silr B q̄ corpus eſt hñs aiaꝫ aut nō hñs aiaꝫ nō hꝫ vllo mō ꝓpter aliq̄ genᵉ ꝓ medioꝝ. Cū igiᵗ nature gñis etiā acciderint accidētia q̄bus dr̃at. tūc nō pōt eē q̄ ipſa apti tudo differēdi ſit vel ex natura generis. vel ex nā cōiozi q̄ ipſa: ſicut ꝓius erat ex nā ꝓiozi q̄ ipſa. Si aūt fuerit ex nā cōiozi q̄ ipſa ſicut aial aliud albū aliud nigrū. ⁊ ſicut hō aliᵘ maſculus aliꝰ femina. nō ē B ex ſuis dr̃ntys. aial. n. nō fit albū vel nigrū: niſi q̄ eſt corpus nāle. Jā. n. ipſum eſt exñs corpus nāle in effectu. ⁊ deinde ſupponiᵗ his accītibus que recipit: quāuis nō ſit aial. hō quoq; nō eſt aptus ad maſculū ⁊ feminā: niſi q̄ ē aial. B g̃ non ſunt dīe generis. Sunt. n. aliq̄ ꝓpria generi q̄ diuidunt illud ſicut maſculus ⁊ femina aial. nec tñ ſunt dīe aliquo mō: videlz. qñ nō eēnt dīe aialis: niſi acciderēt aiali ex ſua forma: ita vt forma eius diuidaᵗ p illas diuiſione ꝓmitiua: ⁊ nō ſint comitātes aligd: qō ꝑſtituit dīaꝫ ꝓmā. Cū aūt nō fuerit ita. ſed nō acciderint aialī: niſi q̄ eius materie ex qua eſt: accidit aligd ꝓpter qō fit aliquius diſpōnis q̄ nō ꝓhibet acgſitionē forme generis ⁊ eē eiᵘ. nec ēt ꝓhibet gn accidat corꝑialis diuiſio ex ſua forma p dīas. tūc duo mēbra diuiſiōis nō ſunt de dr̃ntys. ſꝫ de accītibᵘ comitātibus illud. ſicut maſculus ⁊ femina. Spmati. n. qō eſt aptū forme aialis: ⁊ aſſignatū dīe, ꝑpe aialis vlis. accidit paſſibilitas calefactiua ⁊ fit maſculus. Jam etiaꝫ poſſet ꝯcedi q̄ eidē accideret paſſibilitas ifrigidatiua in cōplone ⁊ fieret femina. Ipſa aūt paſſibilitas tñ nō, ꝓhibet fꝫ B q̄ ipm idē eſt recipe dīaꝫ q̄ accidit aiali ex ſua forma. ſ. ex B. vñ eſt hūs aiaꝫ apꝑhēdēte mobilē volūtate. ⁊ iō nō ꝯcedaᵗ recipe rōnalitatē ⁊ irrōnalitatem. g̃ B actio nō eſt agēs aligd in ſua ſpecificatiōe: q̄uis putaremus ēt illud nec maſculū nec feminā nec attēderem⁹ ad B vllo mō. tñ ꝑſtituereᵗ ſpēs ab eo quo ſpecificaᵗ. Illud enim nec ꝓhibet ſpecificari nō conſideratū nec acgrit ſpecificationē conſideratū. nō eſt aūt ſic cū conſideraverimus illud. nec rōnale nec irrōnale. vel cū conſideraverimus colorē nec album nec nigrū vllo mō. ¶ Cū g̃ voluerimus diſtinguere iter dīas ⁊ ꝓpietates diuiſiuas nō ſufficiet dīe q̄ id qō accidit ex mā nō fit dīa. ꝛpm. n. eē nutribile vel inutribile nō accidit niſi ex mā. ſed oꝫ conſiderare ꝯditiones alias quas ꝑdiximus. ⁊ ob B nō iuenimus aliquam ſpeciem corꝑis cuius eſt paſſibile continent ſub vlitate eius cuius eſt ipaſſibile. Jnuenimus aūt hominē cui ſit ſpēs aialis ſine dubio ꝯineri ſub vlitate maſculi ⁊ femine vtriuſq; ſimul. Silr equus ⁊ cetera hꝫ. maſculus aūt ⁊ femina iam cōtinenᵗ ēt ſub homine: eo q̄ h intētio comitās eſt p quā eadit diuiſio in diuiſum q̄uis aūt ſit ex ꝯditionibus dīe: iā tñ ꝯtingit in nō differentiā. aliquando enim id qō eſt non differentia comitatur ſpēs aliquā inſeparabiliter. B aūt fit cum illud fuerit de comitātibus differentiā. ¶ Repetimus aūt dicēs te ſcire q̄ mā cū mouetur ad recipiendum vnitatem forme que facit ſpeciē accidūt ei accidētia ex cōplonibus ⁊ ceteris alys quibus variaᵗ eius diſpō in actiōes ꝓueniētes ex illa. nō ex B q̄ recipit formā gñis aut formā dīe: q̄ nō gcquid recipit de diſpōnibᵘ. ⁊ qō accidit ei eſt de vniuerſitate eius

Arī. 10. metha. tꝛ5.

23

L

qđ ꝓtineꝫ ſub fine ad quē moueꝫ in generādo. Noſti.n. ꝯflictus reꝝ nālīū.ſ.qūo b̄ vnitio ſit:⁊ qūo alie preueniunt alias ⁊ paſſiões q̄ ꝓtingūt in eas:aliq̄do.n.paſſiones precedūt remouētes a fine q̄ itēdīt:⁊ aliq̄ ſunt iferētes diuerſitates nō in ipſo fine q̄ itēdīt:ſz in aliḡb⁹ babētib⁹ ſe ad fīnē aliq̄ ꝓpriatiõe:⁊ aliq̄ ſunt i aliḡb⁹ lōge remotis a fine:⁊ q̄ accidit mãe ꝑm b̄ cuꝫ quo remanet mã occurrēs forme:eſt ꝓter intētionē finis:maſculinitas.n.⁊ feminitas nō agūt niſi ꝑm b̄ qđ eſt diſpō iſtroꝝ qb⁹ fit generatio. ¶ Hnātio aūt ſine dubio ē qddā qđ accidit poſt vitā:ſed poſtq̄ vita ſpecificata ē:res eſt termiata p ſe.g̃ b̄ ⁊ ſiłia ſunt de vniuerſitate diſpōnū ꝯtiū poſt ſpecificatiõē vite in ſpēm:q̄tius ſit ꝓpatiua fini.vñ gcgd fuerit ō paſſionib⁹ ⁊ comitātib⁹ ꝑm hūc modū ſcias nō eſſe ō differētys genez. ¶ Jam ergo tibi nām oſtēdimus vłis:⁊ qūo bz eſſe:⁊ qūo genus dr̄i a mā tali modo:q̄ poſſūt deriuari aliq modi:de gbus poſtea loq̄mur oſtēdēres ea que ſunt debita generi p q̄ ſpecificeꝫ. Sz remanēt due ingſitiões cōiūcte ei:de quo agimus. vna.ſ.de bis q̄ ſunt debita generi:nec ſpecificāt illud alia de bac ītētiõe qūo ſit:⁊ qūo ex genere ⁊ dr̄ia cū ſint duo fiat vnū qddā ꝯfinituꝫ in effectu. ¶ De ꝑ⁹ aūt ingſitione dicemus q̄ poſtq̄ illa nō ſunt dr̄ie ſine dubio ſunt accītia.accītia aūt aut ſunt comitātia:aut nō comitātia. Comitātia aūt aut comitāt genera generis ſi habuerint gnā:aut dr̄ias genez:aut ipz genus:aut dr̄iam ipſius:aut dr̄iaz ipſi⁹que ſub ipſo ē:aut mā alicuius eoꝝ. Sed qm̄ quecūq; comitantur id qđ ex aliqbus fuerit ſupius:comitāt etiā genera ſuptoza ⁊ differētias q̄s b̄t:⁊ ꝓtinuā q̄ eſt ipſi⁹ generis:⁊ comitanꝫ etiā mās iſtoꝝ ⁊ accītia eoꝝ:qm̄ accītia comitanꝫ accītia:tūc b̄ oia comitabūꝫ genus:⁊ gcgd eſt ſub ipſo. Nullū aūt eoꝝ que comitant dr̄ias tm̄ q̄ ſūt ſub genere comitāt gen⁹:eo q̄ ſeq̄reꝫ ex b̄ ipm fieri min⁹. poſſe eſt aūt vtrūq; cōtingere in illo. ¶ Ponamus g̃ aliḡd ſignatū qđ ſit cōpoſitū ⁊ terminatū ex differētys cozporū: ⁊ ex accītib⁹ multis:q̄ cū dixerim⁹ cozpus nō itelligim⁹ ex b̄ abſtractione a ꝓiūctione forme cozpoꝛee cū mā:cui b̄ oia ſint accītia:⁊ ſint ꝓter eſſentiā ei⁹. Sz itelligimus qddā qđ eſt nō i ſubo bñs lōgitudinē latitudinē ⁊ ꝓfunditatē:ſiue b̄ ꝑdicer ille ꝑncipalr:ſiue non ꝑncipalr. Ergo collectio ē cuiuſdā:qđ ē collectio ſignata ſup quā cadit collectio cozpis ꝑz hāc ītētionē:nō ꝓdicaꝫ aūt de ea cozp⁹ ꝑm aliā ītētionē q̄ eſt ei⁹ mā. cū g̃ illud dr̄ cozp⁹. ipz cozpus nō ē:niſi ipz nō ps ei⁹:nec aliḡd ꝓter ipm. ¶ Pōt aūt aliḡs dicere. g̃ iā poſuiſti nām generis:nō niſi nām idiuiduī. Sed ꝓbatū eſt iā:q̄ idiuiduū habz ꝓprietates ⁊ accītia q̄ ſunt ꝓter nāz generis. vz. qm̄ nō eſt opus:vt nā cozporis ꝑdicata de idiuiduo:habet nām generis ꝑm q̄ applicaꝫ ipſis accītib⁹ in effectu. Nā nā generis ſi nō ꝓdicareꝫ de collectione nō ꝓdicareꝫ de idiuiduo: ſed eſſet pars indiuiduī:licz.n.nō eſſent b̄ accītia:⁊ he ꝓprietates:tū b̄ nā quā dicimus b̄ret eē ꝑm intētiones ꝑdictā: b̄ ē qm̄ nā ſubē q̄cūq; mō fuerit ei⁹ ſubalitas ſtituta. eſt ex b̄ ⁊ ex b̄:qđ eſt nec̄iuz ad eſſe cozpus. b̄ g̃ accītia ⁊ he ꝓprietates ꝓter ea ſūt qb⁹ eget cozpus:qđ eſt vnū ex generib⁹ ad eēndū cozp⁹:ſic ꝑdictū eſt:niſi fuerit ꝓpriatū ⁊ nō in b̄. Sz cū fuerint b̄ nō ꝑdicabīt de illis cozpus. Intereſt igit an dicaꝫ q̄ nā ei⁹ nō eget ad ſuā ītētionē aliā: an dicaꝫ nō ꝑdicari de illo. Jā eni predicaꝫ de aliq̄:quo ñ eget ad ſuā ītētionē. Cū aūt ꝑdicaꝫ de aliq̄. tā ꝓpriatiaꝫ per illō in effectu poſtq̄ poſe erat ēt ꝓpriari alys ab b̄. Silr eſt ei⁹ diſpō cū dr̄ys. Niſi aūt eēt b̄ modus reſpectus in ꝑdicatiõe ſpēi. nā gñis eēt ps nō ꝑdicata. ¶ Species aūt ē nā terminata in eē ⁊ ī itellcū vtroq; ſil. vz. qm̄ cū terminatū fuerit eſſe generis per illa q̄ termināt ipz erit in effectu ⁊ nō erit opus:poſtea niſi poni ſignātū tm̄:nec regreꝫ aliḡd ad determinationez ei⁹:niſi deſignatio tm̄: poſtq̄ nā ōtermiata ē ſpēs ſpālīſſima:⁊ erit tūc nā ſic. q̄ accidēt ei comitātia ex ꝓpriatib⁹ ⁊ accītib⁹:ꝑ q̄ nā idiuiduaꝫ ⁊ fit deſignata. Ipſe vo ꝓpriates ⁊ accītia:aut erūt aduenīētia tm̄:ita vt nō ſint de eēntia vllo mō:⁊ b̄ ſūt accidētia q̄ accidūt idiuiduis rei ſimplicium ⁊ accītia:aut erūt diſpōnes ſupaddite ex gbus q̄dā ſunt quibus itellectis remotis ab b̄ ſignato ē:vt nō habeat eē b̄ ſignatum: qđ eſt ꝓter alia:q̄ ꝓtinget deſtrui veritatē ſue alietatī comitātis:⁊ q̄dā ſunt gbus itellectis remotis nō eſt neceſſe prouenire deſtructionē ſui eē:poſtq̄ habuerit eē vel corruptionē ſue eſſentie poſt eius appropriationez. Sed deſtruetur alietas ⁊ eius diuerſitas ad alia ꝑm q̄ diuerſiuz eſt ab alys abſq; deſtructiõe ſingularis. foztaſſis aūt obſcuꝫ ē b̄ penes nos ⁊ nō ōterminaꝫ. nr̄ vo ſermo nō ē de b̄ ꝑm qđ ſcitur:ſed ꝑm q̄ res eſt in ſe.

¶ Caplm. V. De aſſignanda comparatione diffinitionis ⁊ diffiniti.

A Queſtio.

PEteſt b̄ aliqs dicere q̄ diffinitio ꝑm b̄ qđ ꝑſentiūt auctores artis ꝓpoſita eſt ex genere ⁊ dr̄ia. vnūq̄q; quoꝝ diſcretuz eſt ab alio ⁊ vtreq; partes ſunt diffinitionis. Diffinitio autem nō eſt niſi gdditas diffiniti. ergo intētiones que ſignanꝫ per genus ⁊ dr̄iam talr ſe bñt ad nām ſpeciei:qualiter ipſa ad diffōnem. Sicut enī genus ⁊ dr̄ia ſunt partes diffinitionis:ſic etiā intētiones eoꝝ due ſunt partes diffiniti. vñ cum ita ſit:nō erit verū predicari naturam generis de natura ſpeciei:quonia ps eius eſt. ¶ Ad qđ dicimus. q̄ cuz nos diffinimus dicentes. Uerbi gratia. bō eſt aial rōnale:nō volumus in hoc q̄ bō ſit ꝓiūctio ex aiali ⁊ rōnali:ſed volum⁹ in b̄ q̄ ipe eſt aial:qđ ē rōnale:q̄ſi.n.aial in ſe qddā ē cuius eē nō eſt terminatū:ſicut ꝓdixim⁹:niſi cū ipm animal fuerit rōnale. Ita vt cū b̄ q̄ dicimus bñs aiam apprehēdētez ſimplr: qđ eſt nō termiatū fit babēs hāc aiam iā ſit terminatuz. Nā eiuſmodi eſt q̄ eius ania eſt ſenſibilis rōnalis. b̄ igit determinatio eſt eius qđ eſt bñs aiaz apprehēdēte. Corpus g̃ babēs aiam apprehēdēte nō eſt aliqd:ſed ipm eſſe bñs aiam rōnale:eſt aliqd qđ accidit ei extrīſece:⁊ hoc qđ eſt aial nō ē niſi id qđ ē bñs aiam apprehēdēte. eē vo cui⁹ eſt aīa apphēdēs ē qddā terminatū: quoꝝ nullū bz eſſe in actu vllo mō:ſic iā ſciſti. ſed fit p illud termiatū b̄ aūt dubitatio nō ē niſi in itellcū:eo q̄ dubiū ē ei de certitudie aīe apphēdētis quouſq; poſſit dſignari ⁊ dici q̄ ē apphēdēs ſenſu ⁊ imaginatiõe ⁊ rõne. ¶ Cū aūt accipit ſenſus in diffõne aialis nō eſt vere dr̄ia. ſed eſt cōſignans dr̄iaz:dr̄ia.n.aialis b̄ ē.ſ.q̄ eſt bñs aiam apphēdēte mobile volūtate. Nō eſt aūt eē aīe aialis b̄ qđ imaginat:et mouet volūtate:ſz eſt ꝑn̄ⁱ boꝝ oium nō bñs in ſe nomē q̄ ſequit b̄. vñ neceſſe eſt aduenire ei nomē q̄tū in ſe ⁊ quātū ad b̄ oia. ita vt ſenſus ⁊ motus ſimul fint in ei⁹ diffinitiõe. Sed ſenſus ponaꝫ vel quaſi in intellectu vtriuſq; ſenſus:interioris.ſ.⁊ exterioris. vel erit cōtentus ſenſu tm̄ ad b̄ vt ſignificet b̄ omnia:nō ſignīone continētie:ſed comitātie. Jaz aūt oſtēſus eſt intellectus boꝝ ⁊ ꝓſitum. Senſus igit nō ē vere dr̄ia aīalis:ſed eſt vna de ptibus dr̄ie:⁊ vnū de comitātib⁹ eā. eius aūt dr̄ia eſt eē aīe q̄ eſt principiū oium iſtoꝝ illi. Simil̄r rationale hoī. Sed defectus noiuz ⁊ paruitas ꝓcipiēdi dr̄ias:aut b̄:aut illud facit neceſſario ocuiare a vera dr̄ia ad comitās:aliq̄n aūt denoiaꝫ eius nomē a ſuo comitāti:ſic itelligim⁹ ſenſibile id qđ habet ꝓcipiū:ex quo emanat ſenſus ⁊ alia bz. aliquando vero dr̄ia eſt ignota penes nos ⁊ nō percipit:niſi ex ſuo comitāti. Noſter aūt ſermo nō eſt nūc de bis ꝑm

B Quo ſit dſignatū aialis.

q̄ intelligimus ꝛ agimus de illis: ſz ſm ꝟ q̄ eſt eē eorum in ſe: deide ſi aīal nō bret nīſi ſenſuz: tūc ſpz eēt corp⁹ bñs ſenſum: nō corpus ex intētione abſtractiōis nāe corporee ſenſibilis tali cōditione: q̄ eſſet illud tātum: ſed totum eo mō quo diximus: qz vnitio māe cuz forma aut partis cū alia ptē in cōpoſito nō eſt niſi ꝟiūctio alicuius cū aliquo preter illud comitās aut accns. ¶ Uñ ea in gb⁹ eſt vnitio ſunt multis modis. ¶ Uno vt ꝟiūctio māe ꝛ forme: ſed mā eſt quidda q̄ nō bz eſſe per ſe vllo modo: nec ē in effectu niſi per formā: forma vero eſt q̄ddam aliō ab ea: quoz vnū nō eſt aliud. Cōiunctum aūt eoz eſt neutrum. ¶ Alio aūt mō fit ꝟiūctio aliquoz quoz neutrum eget altero ad eēndū: ſed ex vnitiōe eoz prouenit q̄dā aliud. vel ꝓparatiōe vel permixtiōe vel pmutatiōe. ¶ Ex iſtis eſt q̄dā ꝟiūctio aliquoz quoz vnuz nō bz eſſe in effectu niſi p ꝟ q̄ adiūgit aly: ꝛ q̄dam bz eſſe in effectu: ꝛ tunc id q̄ nō bz eſſe in effectu exiſtit per id q̄ bz eſſe in effectu: ex quoz vnitiōe prouenit cōpoſitū: ſicut cōpoſitū ex corpore ꝛ albedine. In bis autē diuiſionibus neutrū vnitoz eſt aliud: nec ipſa vtraq̄ ſunt partes vniti: nec predicaī alterz de altero vllo mō vniuocе. ¶ Et ex bis ē vnitio alicuius cū aliquo cui⁹ vis nō ē ipſa eadē: niſi ex coniūctiōe ſuiipſius cū illo: itellectus. n. tā itelligit intētionez quā poſſibile eſt eē multa: quoz vnūq̄q̄ eſt ipſa intētio ineſſe. Nō q̄ intētioī adiūgaī alia q̄ deſignat ei⁹ eē: ſz q̄ ipſa itētio ꝟineſt in eo: nec ē aliud niſi ōſignatiōe vt igno rātia nō in eē. Sic̄ meſura q̄ eſt itētio quā poſſibile eſt eē lineā ꝛ ſupficiē ꝛ pfunditatē nō q̄ aliq̄d adiūgaī ei. ex cu ius adiūctione fiat linea ꝛ ſuperficies ꝛ pfunditas: ſed q̄ ipſa linea eſt ipſa: ꝛ ipſa ſupficies eſt ipſa. Jō q̄n intentio meſure eſt vt ſit q̄dā receptibile eq̄litatis nō tali cōdi tione vt ſit ꝟ itētio trīn. Nam bz non eſt genus: ſic̄ iaz no ſti. ſed abiq; vlla ꝟditiōe alia: ita: vt ꝟ itētio q̄ ē receptibil eq̄litatis ipſa in ſe q̄cd fuerit poſtq̄ fuerit eſſe eius in ſe qualecūq; fuerit illud eē ꝑdicē de a p ſe: q̄ ita eſt: ꝛ licz ſit in vna dimēſiōe v. l duab⁹ vel trib⁹: ꝟ intētio ineē nō erit niſi aliq̄ iſtaz. Intellcūs aūt ſm ꝟ q̄ ō itelligit eā at tribuit ei eē p ſe: ꝛ deide ſi itellectus addiderit ei aliq̄d i ſup illud ſupadditū nō erit q̄ſi intentio extrinſeca: q̄ con ſequat id q̄ eſt receptibile eq̄litatis: ita vt ipm ſit recep tibile eq̄litatis p ſe in diffone ſui: ꝛ ꝟ aliud adiunctū ei extrinſecus: ſed ꝟ erit determinatio ſue receptiōis eq̄litat ſm q̄ eſt in vna dimēſione trīn vel in pluribus: vñ rece ptibile equalitatis in vna dimēſione in hac re erit idem ipm receptibile eq̄litatis: ita vt poſſit dici q̄ ꝟ receptibi le equalitatis ē ꝟ q̄ ō bñs vnā dimēſionē ꝛ ẽ. ꝟ aūt nō fit in bis que ꝑceſcrūt: q̄uis n. ꝟ ſit aliqua multitudo ſi ne dubio: nō trīn eſt multitudo q̄ eſt partiū: ſed multitudo que eſt rei ſm q̄ ē termiata ꝛ nō terminata: res. n. termi nata in ſe pōt ꝟſiderari ſm ꝟ q̄ eſt nō terminata q̄tum ad intellectū noſtz. erit ꝟ alietas: cū aūt fit termiata ipa nō fit alia: niſi ſm reſpectū ꝑdictū q̄ eſt ſm intellectū tā tuz: determinatio. n. nō alterat: ſed certificat. Sic ḡ intel lige vnitionē que eſt ex genere ꝛ dria: q̄uis ſint diuerſa: ꝛ in nā alicuius ſpēi fit ꝓ: quaz dr̄ie fluāt ab eaz for mis ꝛ genera eaz a materys ſuaz formaz: q̄uis genera eaz ꝛ dr̄ie eaz nō ſint materie nec forme eaz ſm q̄ ſūt māe ꝛ forme: ex q̄bus ſunt q̄dā in quaz nā nulla eſt cōpo ſitio: ſed ſi fuerit ꝟpoſitio ē q̄eadmodū diximus. Nulla aūt eaz i vnaquaq; ſpeciez eſt alia ab alia: niſi q̄ aliq̄ accipiē: nō ſ̄ē termiata: ſz q̄ i po⁹ ē ſemel termiata ꝛ ac cipiē aliq̄ termiata in effectu. bāc aūt potēciaz nō bz ſz eſſe: ſed ſm itellectū. Ineſſe. n. nō ē terminatio nāe gene neralis preter potēciaz que faciat eam ſpēm: ſiue ipa ſpe cies habeat ꝟpoſitionē in nā: ſiue nō bēat. Ben⁹ ḡ ꝛ dr̄ia in diffinitione etiā ſm q̄ vnūq̄q̄z eoz eſt ps diffinitio nis: ex ꝟ q̄ eſt diffinitionō predicantur de diffinitione: nec diffinitio de ipſis. Nō. n. dr̄ diffinitio eē genus trīn: vl dr̄ia vel ecōuerſo. Non. n. dr̄ diffinitio aialis eſſe corpus vel babēs ſenſuz: nec ecōuerſo. Sz ſz ꝟ q̄ genera ꝛ dr̄ie ſunt nāe conſequentes nām: ſicut iā noſti ꝑdicanr̄ de dif finito. ¶ Dicimus aūt q̄ diffinitio vere ōterminat vnā nām. Uerbi gra. cū dr̄ aīal rōnale: ex ꝟ. n. iā determina ta eſt intentio vniꝰ alicuius: q̄ eſt aīal: q̄ animal ē ra tionale. Cū. n. ꝟſideraī ꝟ vna res nō eſt pluralitas in in tellectu. Cū aūt cōſideraī diffinitio ꝛ inueniī compoſita ex numero iſtaz intētionū ꝛ ꝟſideranē iſte intētiones ſz ꝟ q̄ vnaqueq; eaz conſiderata in ſe nō ē alia: inueniē ꝟ pluralitas in intellectu. Sz cū itētio q̄ exiſtit i ania itelli gīt diffinitio ſm pmū reſpectū. ſ. vnū q̄ddaz q̄ eſt aīal: q̄ eſt rōnale: tūc diffinitio ē ipm diffinituz in intellectu. Si aūt itelligīt diffinitio itentio exiſtit aia ſm reſpectū zm. ſ. diſcrete: tūc itētio ipſius diffinitionis nō eſt intētio diffiniti. Sed q̄dā deducēs ad ipm ꝛ demonſtrās ipm. ¶ Item reſpectus qui facit debere ipſam diffōnem eſſe diffinitū nō ponit animal ꝛ rationale duas partes diffō nis: ſed predicata de ipſo. ſ. q̄ ipſa ſunt ipſa diffinitio non q̄ ſint duo de veritate eius diuerſa a ſe ꝛ a toto: ſicut itel ligīt ex noſtro exēplo de eo q̄ eſt aīal: q̄ eius aialitas eſt q̄fecta ꝛ termiata p rōnalitatē: reſpectus vo q facit ō bere: q̄ diffinitio nō ſit diffinitū prohibet genus ꝛ dr̄ias predicari de diffōne: ſed ſunt due ptes eius: ꝛ pp ꝟ nullū boz q̄ eſt genus ꝛ differētia eſt diffinitio. Nec vniuerſi tas intētionū aialis cōpoſita cū rationalitate: eſt intētio aialis nō cōpoſiti. Nec intētio rōnalis nō ꝟiūcti itelligīt de intētiōe ꝟiūctionis ex aialī ꝛ rōnali: nec q̄ intelligīt ō vnoquoq; iſtoz: nec aliq̄d eoz predicaī de illa. Coniun ctū igit ex aiali ꝛ rōnali nō eſt aīal ꝛ rōnale. Cōpoſitū. n. ex aliq̄bus duob⁹. aliud eſt ab illis tertiuz: cuius vnūq̄ q̄z eoz pars eſt: pars aūt nō eſt totū: nec totū ē ipſa pars. ¶ Q̄ aūt dz oſtēdi ꝟ ē. ſ. q̄uo diffiniunr̄ res: ꝛ q̄ ꝓpara tionē bz diffinitio ad illas: ꝛ q̄ eſt dr̄ia iter gdditarē rei ꝛ formā. Dicem⁹ ergo q̄ ſic̄ ens ꝛ vnū ſunt de bis q̄ ſūt cō munia ꝑdicamētis: ſed ſm ꝓus ꝛ poſteri⁹: ſilr ēt ꝟ q̄ res bñt gdditaē ꝛ diffōnem nō ē in omnib⁹ eis eodē ordine. ¶ Suba. n. ē cui ꝓ daī ſua diffinitio ꝛ vere. Cetera vero q̄ñ gdditas coz pēdet ex ſuba: vel ex ſubali foz⁹: ſic̄ iam diffinimus: formaz aūt nāliū iaz noſti diſpōnem ꝛ figu raz ꝛ menſuraz: tūc quodāmodo nō diffiniunr̄: niſi per ſubam: ex quo ꝓtingit aut accītib⁹: vt in diffinitionibus eoz ſit aliq̄d ſupza id q̄ eſt in eēntys coz: q̄uis enim in eſſen ꝺs nō recipiaī ſuba: ita vt ſit ps eoz vllo modo: q̄ñ cui⁹ ps eſt ſuba: ipm ēt ſuba eſt: trī ſuba recipiē in diffone eoz: ita vt ſit pars: eo q̄ p ſubam diffiniunr̄ oīa: aut cōpo ſitis: ꝓtingit in eis idem bis repeti. Nā q̄ñ in eis ē ſuba: iō neceſſe eſt illā poni in diffōne coz: ꝛ q̄ñ in eis eſt acci dēs: q̄ diffinir̄ per ſubam: tūc neceſſe eſt eā iteꝛ poni in diffinitione accidētis: ita vt tota diffinitio ſit cōpoſita ex diffōne ſube ꝛ diffinitione accītis: vñ oporet ideꝛ repeti bis ꝛ multotiens: q̄ꝺ pz cū reſoluīr̄ diffinitio ipſius acci dentis ꝛ redigīr in ea q̄ ꝓtinet. ḡ in diffone huius cōpoſi ti bis inueniē ſuba: ſed in eēntia ꝓpoſita nō eſt niſi ſemel. ꝛ iō in hac diffone aliq̄d eſt additū ſupza itētioné diffiniti in ſcipſo. In veris autez diffinitionibus nō debz eē ali quid ſupadditū. Uerbi gra. cū diffinir̄ naſus ſimus. oino debz accipi in ea naſus ꝛ depſſio: ꝛ ſic ponir̄ naſus in ipſa diffone ſimi. Simus. n. eſt naſus depſſus: nec poteſt poni ꝟ depreſſus trīn. Si eniz depreſſus tātuz eſſet ſimus: tunc crus depſſuz eēt ēt ſimum. debz aūt oino naſus accipi in diffinitiōe ſimi. Cū ergo diffinir̄ naſus ſimus. iaz accipiē

Ariſt. 7. meta. 17.

in ea bis nasus: vñ necesse est vt aut huiꝰ nõ sint diffones ⁊ sic nõ habẽt diffinitiões nisi tantũ simplicia: aut be sint diffinitiones: sed ꝑm aliũ modũ. ¶ Non dz aũt sufficere sola expositio nois ad ℔: vt sit diffinitio: quasi diffinitiones huiꝰ ponanꝫ diffones vere: qñ diffinitio est demonstrãs gditatem rei: sicut iaz nosti. Si. n. ois oratio cui potest verificari nomẽ eẽt diffinitio: tunc omnes ofones libri cuiuscũq; auctoris essent diffinitiões: qñ quidez aũt ita est: tunc manifestũ est ꝙ hꝫ diffones cõpositoꝝ diffones
§ sunt ꝑm aliũ modum. ¶ Quiditas autẽ ois simplicis est ipsummet simplex. Nihil. n. est receptibile sue gdditatl. Si. n. ibi esset aligd receptibile sue gditatis illud nõ esset quiditas recepta: que habeẽ in eo: imo ipm receptũ esset forma eiꝰ: forma aũt eiꝰ nõ est id qõ adequaẽ diffõni: sed nec ꝯposita sunt ex forma tñ: id qõ sũt. Diffõ. n. ꝯpositorũ nõ est ex sola forma. Diffõ. n. rei signãt oẽ id ex quo cõstituĩ eius essentia: vñ cõtingit vt cõtineat mãm aliquo modo: ⁊ ꝑ hoc cognoscĩ ꝺria iter gditatẽ ⁊ formã: forma enĩ semp est ps gditatis in cõpositis: ois vo simplicis forª est ipm simplex: qm nõ est ibi ꝯplo. Cõpositoꝝ vo forma nõ est ipsa cõposita: nec est eoꝝ gditas. Ipsa cõposita nõ est forma: iõ qz ꝺstat ꝙ pars est eoꝝ: gditas vero ẽ id qõ est: gcgd est forma exũte ꝺiũcta mãe: ꝙ gdẽ amplꝰ ẽ cẽs intẽtio forme: ꝯposito ẽt nõ ẽ ℔ intẽtio: qz ꝯposita ẽ exꝰ forª ⁊ mã: ℔. n. ẽ gditas ꝯpositi: ⁊ gditas ẽ ℔ cõpõ. gꝫ forma est vnũ eoꝝ que ꝺuenĩũt in hac ꝯpõne: gditas vo est ipa cõpositio ꝯplectẽs formã ⁊ mãm: vnitas aũt que fit ex illis duob℈ ad ℔ vnũ: a generi gdẽ ex ℔ ꝙ est genꝰ ẽ gditas: ⁊ ꝑi ex ℔ ꝙ ẽ spẽs: est gditas: ⁊ singulari ⁊ ꝓticulari: ex ℔ qõ est singulare ⁊ ꝓticulare: est gditas cũ accẽtibus ⁊ comitãtibꝰ ex gb℈ cõstituĩ. Cũ igĩt gditas ꝑdicaẽ de eo qõ est genus: ⁊ dz eo ꝙ est spẽs: ⁊ de eo ꝙ est singulare ꝯ
ß diuidũ fit hac sola cõione nois: qm ℔ gditas nõ ẽ discreta ab eo qõ per ipaz est gcgd est. aliogn nõ eẽt eiꝰ gditas.
¶ Singulare aũt nõ hz diffõnẽ vllo mõ: qꝫ uis cõpositũ habeat aliquã diffõnem. Quoniã diffinitio est oino cõposita ex noibꝰ determinãtibꝰ: in qbus tñ nõ est determiatio alicuiꝰ rei designate. Si. n. ẽterminatio eẽt ẽsignatio certa: iã eẽt noiatio tñ: aut aliqõ signũ motus: aut silia. Non aũt fit in illis cognitio ignoti ꝑ determinationez: vñ postq̃ omne nomen qõ ꝺtineẽ in diffone singularis signat determiationẽ quã pole ẽ multis ꝺuenire. tũc ordo ꝑnis sue nõ excipit illud ab bac possibilitate. Lũ. n. fuerit intẽtio vlis: ⁊ ei adiũgit b. alia. ſ. silr intentio vlis poterit tũc bis esse restrictio aliq̃. Sz qz ẽ restrictio vniꝰ vlis per aliud vle: remanet postea ꝓpinquius vle in quo põt esse cõio. Verbi gra. cum diffinit ℔ socrates. ⁊ dr esse phs in ℔ ẽt cõio est: cũ vo dr phs castus: adhuc ẽt ℔ cõe ẽ. Si vo dr phs casl℈ occisus fuit iniuste: adhuc ẽt ℔ cõe ẽ. Si vo dr filꝰ illius adhuc ℔ põt eẽ cõe: qm noticia illiꝰ ẽ: sicut noticia isti℈. Si vo notaf ipm indiuidnũ illi℈ signatione vel cognomine fiet demõstratio illius designatione vel cognomie ⁊ nõ descriptiõe. Si vero addiꝫ quez occiderũt in ciuitate illa ⁊ in die illo. ℔ etiaz tota enumeratio cũ illa idiuiduitate oino vlis est: pole est. n. illã ꝑdicari ẽ multis: nisi restrinxeris circa indiuiduuz. Si vero illud circa qõ restrinxeris fuerit aliqõ indiuiduũ de vniuersitate indiuiduoꝝ alicuius spẽi: tunc nõ poterit hac õmõstratione cognosci: nec itellectu depẽdẽi nisi sensu. Si ãt id circa qõ restringĩ fuerit de indiuiduis: in quoꝝ vnoquoqꝫ ẽ pfecta veritas spẽi: ⁊ nõ supuenit ei aliud nouuz indiuiduũ itellcũs iã itellexit ipsaz spẽz ⁊ eius idiuiduũ. Sed cũ assignaẽ ei descriptio: intellectus poterit illõ apprehẽdere vel iudicare de eo certus illud posse permutaris sua disponẽ in destructionem: b℈. n. res destruĩt: de descripto vero nõ est certus: an semper sit vel descriptionem de eo semper predicari: aliquando aũt in intellectu sciĩ q̃diu durabit ℔: ℔ ergo ẽt nõ erit vera diffinitio: manifestũ est igĩt ꝙ singulare nõ hz verã diffõnem: nõ enĩz põt ostẽdi in se: nisi cognoia: aut designatione: aut ꝑõne ad aligd notũ ꝑ cognomẽ vel designationẽ: qm ois diffõ est imaginatio intelligibilis: quã vez est ꝑdicari de diffinito singulari: qõ cũ destruĩt sua diffinitionẽ. non diffinit: vñ diffinitio illius semper erit putatione: nisi fuerit ibi ꝑter diffinitionẽ in intellectu additio designationis ⁊ visiõis. fiet ergo ꝑter designationẽ diffinitũ sua diffinitione. Cũ aũt nõ fuerit ℔. putabiĩ bre. diffinitionẽ. vere aũt diffinitio est vera diffinitio: vñ gsgs vult diffinire cozruptibilia: iam presumit ponere ea esse permanentia.

¶ Caplm. VI. De differentia ⁊ eius certitudine.

NAnc debemus log de differentia: ⁊ ostẽdere eius dispositionem. Dicemus gꝫ ꝺria vere nõ est talis qualis est rõnalitas ⁊ sensibilitas: ℔. n. non predicanꝫ de aliquo: nisi de eo cuius nõ sunt differentie. ſ. de sua spẽ: sic sensus de tactu: sicut nosti als. aut de suo singulari: vt rationalitas de rõnalitate socratis: de indiuiduis. n. hoc modo nõ predicaẽ rõnalitas nec sensus. Nullũ. n. eoꝝ dr rõnalitas vel sensus: ised a noib℈ eoꝝ denoiaẽ nomẽ. Si aũt be sunt differentie: sunt ꝺrie: sed aliter: nec sunt ciusmodi: vt sint aliq̃ ex his q̃ ꝑdicanꝫ de pluribꝰ vniuoce. Cõueniẽtius est ergo vt ℔ sint ꝑnes ꝺriaz nõ ꝺrie: ℔. n. nõ ꝑdicanꝫ vniuoce: nisi de nõ indiuiduis spẽi que dicunꝫ eoꝝ ẽt: sc. rõnalitas ꝑdicaẽ de rõnalitate socrat℈ ⁊ platonis vniuoce: sensus quoq; ꝑdicaẽ de auditu ⁊ visu vniuoce. ꝺria ergo que est: sicut rõnalitas ⁊ sensus non est ciusmodi vt predicẽt de aliquo aiato. Sensus. n. ⁊ rõnalitas nõ ẽ animal vllo mõ. ¶ ꝺria aũt q̃ est rõnale ⁊ sensibile ẽ genus
ß in poꝰ. Cũ aũt fuerit in effectu fiet spẽs: quo aũt fiat ℔ iaz ostẽdimus: ⁊ ostẽdimus quo ipm genus est ꝺria ⁊ spẽs in esse in actu. ⁊ quo ℔ differũt iter se: ⁊ ꝙ spẽs vere est gddã qõ est genus: cũ fuerit ꝓpriata in effectu: ⁊ ꝙ ℔ discretio ⁊ ꝺria est penes intellectũ. Luz aũt diligentius discerniĩ inesse i ꝯpositis genus fiet mã ⁊ ꝺrie forma: ⁊ tũc nec genus: nec ꝺria ꝑdicaẽ de spẽ. ¶ Deinde obiectiões q̃ ß
fiunt cõtra ℔ verbuz de nã ꝺrie sunt be q̃s dicã. Cõstat. ſ. ꝙ ois spẽs discrepat ab alys secũ ꝺuenientibꝰ in genere per ꝺriaz. ⁊ ꝙ ipsa ꝺria est quedã intẽtio q̃ ẽ: aut cõioz ex predicatis: aut ꝓtẽta sub aliquo: qõ est cõiuz ex ꝑdicatis. Incõueniẽs est aũt dre oẽm ꝺriam cõiozem eẽ ex ꝑdicatis: rõnale. n. ⁊ alia ℔: nec sunt ꝑdicamẽta: nec sunt de iudicio predicamento ꝝ: restat ergo vt ꝺtineanꝫ sub cõioze ex predicatis. Omne autez qõ ꝺtineẽ sub intẽtioe cõioze se differt ab eo ꝙ secũ ꝺuenit in illa per ꝺriam sibi ꝓpriã: ergo vnicuiq; ꝺrie est ꝺria: ⁊ ℔ vsq; in infiᵐ. ¶ Que autẽ debes scire per que soluĩ ℔ qõ. ℔ sunt. ſ. quoniã ꝑdicabile aliud est ꝑdicabile ꝓstitues gditatẽ subi: ⁊ aliud ẽ predicabile comitãs gditatẽ eius non ꝓstitues illud: ⁊ qz nõ ẽ necesse: vt ois intẽtio minus cõis q̃ ꝺtineẽ sub intẽtione cõioze: differat a ꝺuenientibꝰ secũ in illa per ꝺriam q̃ intelligiĩ esse intentio diuersitatis sue essentie ⁊ sue gditatl℈ ops. n. vt id qõ predicaẽ de aliquo si fuerit ꝓstitutiuũ sue quiditatis in intellectu ⁊ cogitatiõe sit: sic ꝑs sue gditatl℈ vñ quicqd ꝺuenerit ci eo in ipsa intẽtione in intellectu ⁊ cogitatiõe ⁊ diffõne: conuenict cum illo in eo qõ est pars sue gditatis: ꝙ antẽ desiterit ab eo necessario differet ab eo ꝑd in quo nõ ꝺuenit cũ eo: ꝙ apud intellectũ ⁊ cogitationẽ ⁊ diffinitionẽ est alia pars sue quiditatis. ſ. apõ itellectũ ⁊ diffõnem pars vite tui℈. Dissert igĩt ab eo ꝑd qõ est aliud ab eo. ſ. per ꝺriaz. Cũ aũt ꝺuenerint i aliq̃ comi-

tanti:ita vt nō ꝓueniant in ꝑtib⁹ diffōnis quiditatis vllo mō:tūc per ipsas ḡditatē erūt differentes:nō ꝑ ꝑtē eī⁹:sic̄ color ꝺr̄t a nūero:q̄uis.n.ꝓueniāt in ens:ens ãt sic̄ ꝑs ex ꝓmissis:comitās ē nō aliqd de ḡditate:tūc ad ℔: vt color ꝺr̄at a nūero ℔ diffōnē ⁊ itellect̄ nō ē ci necesse aliqd: nisi sua ḡditas ⁊ sua nã:nec ꝓuenit cū eo nūerus in aliq̄ qō sit de ḡditate eius. Tota.n.ḡditas coloris eſt nō ꝓuenies vllo mō cū ḡditate nūeri:ꝓuenit aut̄ cū eo in eo qō ē exquiditatē eius.color igit̄ non eget ꝺr̄ia q̄ ꝺr̄at a numero.

¶ Dicemus ẽt ꝙ gen⁹ ꝑdicaī de spē:ita ꝙ eſt ꝑs ḡditatis ei⁹ ⁊ ꝑdicaī de ꝺr̄ia:ita ꝙ eſt comitās eā nō ꝑs ḡditatis eius. U.g.aīal ꝑdicaī de boīe:q̄n eſt ꝑs ḡditatis ei⁹:⁊ ꝓdicaī de rōnali:q̄n eſt comitās ipm. Nō.n.intelligimus rōnale:nisi qō eſt hñs rōnalitatē:⁊ qō eſt hñs aīam rōnalē:ita ꝙ ℔ nomē rōnale nō signãt:an illud sit ſuba. an nō. Sed comitat̄ ipm nō ē:nisi ſubaꝫ:⁊ nisi corpus:⁊ nisi ſenſibile:ℏ igit̄ ꝑdicaī de illo:ſicut ꝑdicaī comitās de ſuo comitato:nō.n.ꝓtineī in itellectū rōnalis.ſ.rei hñtis rōnalitatē. ¶ Dicem⁹ g̃ nūc ꝙ ꝺr̄ia nō ꝓuenit i ḡditate cū genere qō ꝺ ſe ꝑdicaī:ꝺr̄t igit̄ ab eo ꝑ ſpeciē:⁊ quenit ãt cū ipē in eo qō ē ꝑs ſue ḡditatis:ꝺr̄t igit̄ ab ea ꝑ nām generis:qō ē intra ḡditatē ſpēi:nō ītra ḡditatē ꝺr̄ie:q̄uo aut̄ ſe hẽat cū religꝫ:ℏ ē.ſ.qō ſi ꝺr̄ia ꝓuenerit cū illis in ḡditate:neceſſe erit vt diſcrepet ab eis per ꝺr̄iaꝫ. Si aut̄ nō conenerit cū eis i ḡditate:tūc nō erit neceſſe differre ab eis per ꝺr̄iaꝫ. Nō eſt.n.neᷠe vt oē qō ꝓuenit cū alio ꝓueniat cū eo in ḡditate:vñ nō ē neᷠe vllo mō:vt cum ꝺr̄ia fuerit cōtēta ſub aliquo cōioze q̃s ſit ipa ꝓtineaī ſub eo tãq̃ ſub gñe:pōr.n.ꝓtineī ſub aliq̃ cōioze ſe:ita vt illō cōi⁹ ſit ītra quiditatē ipſi⁹:⁊ pōt ꝓtineī ſub cōioze nō niſi ad moduꝫ ei⁹ qō ꝓtineᷠ ſub comitāti qō nō eſt ītra ḡditatē ei⁹: ſicut rōnale qō ꝓtineᷠ ſub apꝑhẽdẽte qō ē gen⁹ ei⁹ ⁊ apprehendẽs ꝓtineᷠ ſub ſuba:eo ꝙ ſuba ē ea:vt comitās illi⁹.nō vt gen⁹ queadmodū dixim⁹.⁊ ꝓtineᷠ ẽt ſub ad aliqd:non ꝙ relatio ſit el⁹ ſuba vl̄ ſit ītra ḡditatē ei⁹:ſꝫ qz eſt comitans illi⁹. ꝺr̄ia ergo ad ℔ vt ꝺr̄at a ſpē nō eget alia ꝺr̄ia:⁊ ad ℔ vt ꝺr̄at ab aliys ſecū ꝓuenientib⁹ in eē vel comitātib⁹ non eget alia intẽtione:niſi ipſa ſua ḡditate:vñ non ꝺꝫ ipa cōtineri ſub cōioze ſe.queadmodū ſpēs ſub generc:ſꝫ contineᷠ vt comitatū minus cōe ſub comitāti:qō non ē ītra ḡditatē ei⁹. ¶ Si aut̄ itellexeris ꝺr̄iaꝫ. U.g vt rōnalitatē non ĩueniem⁹ exẽplū ei⁹:niſi i ꝺr̄ys rex ꝓpoſitꝫ. Si vo intellexeris rōnalitatē ipſaꝫ eē hñtē aīam rōnalē:tūc ipa erit de intẽtionib⁹ ꝓpoſitis ex ad aliqd ⁊ ſuba:ſicī ĩa noſti alꝫ. Si aut̄ itellexeris ipſaꝫ aīam:tūc ipſa erit ſuba ⁊ erit pars ſube ꝓpoſite:a qua ꝺr̄t ꝙ ꝺr̄iaꝫ q̃ eſt inter ſimplicem ſubaꝫ ⁊ ꝓpoſitā:queadmodū ſepe oſtẽſum eſt. ¶ Repetamus aut̄ nūc ꝓpones in qb⁹ vī eē aliqd qōnis dicẽtes ꝙ ꝓpoſitio illa q̃ dicit ꝙ ꝺr̄ia eſt itẽtio q̃ ẽ:aut cōioz ex ꝑdicatis:aut ꝓtēta ſub cōioze ex ꝑdicatis:⁊ illa alia q̃ dic̄ ꝙ predicamẽtū eſt id qō eſt cōius ex ꝑdicatis ẽ dictio falſa: qz ꝑdicamẽtū eſt id qō ẽ cōius ꝑdicatis gnālib⁹ ꝓſtituentib⁹ ḡditatē. Nō ꝙ ſit cōius ꝑdicatis que nō ꝓſtituūt ḡditatez oium eoꝝ que ſunt ſub eis:ſꝫ comitanᷠ illa. Illa vero q̃ dicit ꝙ gcqd ꝓtineᷠ ſub itẽtione cōioze ſe.ꝺr̄t ab eo qō ſecū ꝓuenit in illa ꝑ ꝺr̄iaꝫ ſibi ꝓpꝛiã:falſa eſt:ea.n. que ꝓueniūt in comitāti nō itẽtiõe q̃ ẽ ītra ḡditatē rei nō differūt ꝑ ꝺr̄iaꝫ:ſed ſola ḡditate:manifeſtū ẽ ḡ ex ℔ qō ꝛ ops vt vniculiq⁹ ꝺr̄ie ſit ꝺr̄ia. ¶ Ops ẽt ſcire ꝙ itellectus de ℔ ꝙ ꝺr̄ ꝙ ꝺr̄ie ſube ſunt ſube:⁊ ꝺr̄ie q̃litatis ſunt q̃litates:ℏ ē.ſ.ꝙ ꝺr̄ias ſube comitaᷠ eē ſubas:⁊ ꝺr̄ias q̃litatis comitaᷠ eē q̃litates. Nō ꝙ in quiditate ꝺr̄iaꝫ ſube itelligatur diffinitio ſube:ita vt ſint ſube in ſe:⁊ ꝙ ī quiditate ꝺr̄iaꝫ q̃litatis itelligaᷠ diffinitio q̃litatis:ita vt ſint q̃litates:nec vt ꝺr̄iā ſube itelligam⁹. U.g.ꝺr̄iaꝫ q̃ ꝑdicaᷠ de ſuba vniuocc:ſꝫ ꝺr̄iaꝫ q̃ ꝑdicaᷠ de ea denoſatiue ſm non rōnale:ſꝫ rōnalitatē:eſt.n.ſic̄ iã noſti ꝺr̄ia q̃ ꝺnoſatiue nō vniuocc:ꝺa ãt ꝺr̄ia ē q̃ ꝑdicaᷠ vniuocc. Nō eſt ãt neᷠe vt cū ꝺr̄ia vniuocatiõis fuerit:ꝺr̄ia quoꝙ ꝺnoſatiõis ſemꝙ beat eē ſic. niſi i oi qō ē ſpēs ſubal'.non i ſpēb⁹ accñtalib⁹: nec in oi ſpē ſubali:ſed in ea que fuerit ꝓpoſita ⁊ nō fuerit ſuba ſimplex. ¶ Dr̄ie aũt que ꝓdicanᷠ vniuocc intellectus hic eſt:quē ſic ſūmatim oſtendimus:poſtea vo ſm diligentiozẽ conſiderationẽ ſcies.an ℔ res quā ſic oſtẽdimus debeat eſſe ſuba vel q̃litas. U.g.qm̃ rationale qō eſt res habens rationalitatem in ℔ qō eſt hñs rationalitatem:nec eſt ſuba:nec eſt accidens:ſed qz ſcitur extrinſecus impoſſibile eſt quin ſit ſuba vel cozpus.

¶ Capl'm. VII. De ꝓpōne diffōnis cū ꝑtib⁹ ſuis.

B

DIcemus ꝙ plerūq; in diffōne ſũt partes diffiniti. Cū aũt dicimus ꝙ gen⁹ ⁊ ꝺr̄ia nō ſunt due ꝑtes ſpēi i ḡditate nō ẽ ℔. q̃ſi dicam⁹ ꝙ ſpēs ñ hꝫ ꝑtes. Spēs.n. partes hꝫ cuꝫ fuerit ex aliquo modoꝫ rez.ſ. vel ex accñtib⁹ fꝫ q̃titates vel ex ſubſtãtys ſm ꝓpoſita: vñ fꝫ ꝙ vī ꝑtes diffōnis ſũt ꝑozes diffinito. Cōtigit aut̄ alicubi fieri eꝰ.cū.n. voluerim⁹ diffinire poꝛtionẽ circuli: diffiniemus eã per circulū:⁊ cū voluerim⁹ diffinire digituꝫ boīs diffiniemus per boīez:⁊ cuꝫ voluerim⁹ diffinire angulū acutuꝫ q ẽ ꝑs recti diffiniemus per rectuꝫ. Nūq̃ aũt diffiniemus rectū ꝑ acutū:nec circuluꝫ ꝑ poꝛtionem eius:nec boīez ꝑ digitū:opꝫ aũt aſſignare cãm b⁹. ¶ Dicimus ergo ꝙ nullū boꝛ eſt pars ſpēi ſm quidẽ eius:⁊ formã eius:nō.n.ẽ in ꝺditiõe circuli:vt poꝛtio in actu ſit i eo:ita vt ex eo ꝓponaᷠ foꝛ⁹ circuli:ſicī ẽt i itellu circuli habere circũferẽtiã:nec ẽ i itellu boīs ex ℔ qō ẽ hõ brẽ digitũ i actu:nec ẽ i itellu recti:vt ſit ibi acut⁹ ꝑs ei⁹:ℏ igit̄ oĩa nō ſũt ꝑtes rei ꝰ ḡditatē ei⁹:ſꝫ ſm mãꝫ ꝛ ſubꝫ ei⁹. Nō.n. accidit recto vt ſit ibi acutus:nec circulo vt ſit ibi poꝛtio: niſi ex paſſiõe q̃ accidit mãe eoꝝ. Nec ex ℔ pẽdet pfectio ſue mãe cū forma eoꝝ:nec pfectio forme eorum i ſeipſa. ¶ Scias aũt.qm̃ ſuꝑficies ẽ mã intelligibil' forme circuli:ꝑp quã accidit ei diſio:vñ ſi ex ℔ pẽderet pfcõ mãe ei⁹ eẽt ō comitãtib⁹ ſuꝑabilib⁹.ñ ō ꝓſtituẽtib⁹:ſic̄ iã expoſitū eſt i ꝑmiſſis. ℔ ãt ō qb⁹agim⁹ ñ ſũt ita nã ꝑt res ſepari ab eis:⁊ ab ℔ ẽt qō ẽ vt digit⁹:hõ.n.ad ℔ vt ſit aīal rōnale:ñ eget digito:ſed ẽ ℔ de ꝑtib⁹ ſue mãe qbus ꝺcoraᷠ diſpoſitio ſue mãe:vñ q̃cūq; fuerint de ꝑtib⁹ q̃ nō ſunt niſi cauſa mãe:⁊ qbus nō eget foꝛ⁹ ipſa non ſunt ꝑtes diffōnis vllo mō:cū ãt fuerint ꝑtes mãe:⁊ ñ fuerint ꝑtes mãe abſoluᷠ:ſꝫ ꝑtes mãe cã ipſi⁹ foꝛ⁹:tūc ī eoꝝ diffōne ꝺꝫ accipi ipa foꝛ⁹ ⁊ ipa ſpēs:erit g̃ ẽt cū mã:ſic̄ digit⁹ q nō ẽ ꝑs debita cozpori abſolute. ſed cozpori qō fit aīal vel hõ. Silr̄ acut⁹ ſemicirculi ⁊ poꝛtio nō ſunt ꝑtes ſuꝑficiei abſolute:ſed ſuꝑficiei q̃ fit rectus angulus vel circulus:⁊ iõ foꝛ⁹ ſuoꝛū totoꝝ accipiť in diffōne haꝫ partiū. ¶ Dr̄nt aũt ℏ tria exẽpla:nã digitus ẽ ꝑs boīs in actu:cuꝫ.n. hõ diffiniť aut deſcribiť ꝰ hꝫ ꝙ ẽ idiuiduū itegrū huanū ꝓuenit accipe digitū in eius deſcriptiõe:eo ꝙ ipſe ẽ ei ꝑs ſubalis q̃tum ad ℔ qō ẽ idiuiduū itegrū ex accñtib⁹. Nec tñ ẽ ꝓſtituẽs nãm ſpēi eius:eo ꝙ iã ſepe diximus:qz id quo ꝓſtituiť ⁊ diſcerniť idiuiduū in ſua idiuidualitate aliud eſt ab eo:q̃ ꝓſtituiť nã ſpeciei:⁊ ℔ pars eſt de numero eoꝝ:in qb⁹ ꝑs eſt pars in actu. In reliqs aũt duobus ꝑs non eſt pars in actu:manifeſte.n. vī ꝙ ſi circulus diuidaᷠ in partes deſtruᷠ vnitas ſue ſuꝑficiei:⁊ deſtruᷠ in eo eſſentia circuli eo ꝙ circũferentia:iã nō eſt vna linea in actu:niſi cum accipiũtur partes ei⁹ in eſtimatiõe aut poſitione nō inciſione. Silr̄ eſt iudicium de recto angulo. ¶ Itẽ circulus ⁊ angulus rectus differunt in hoc vno.ſ.ꝙ poꝛtio circuli

B

nō est nisi circuli in actu: acuto vo nō ē neće adesse vt sit pars alteri⁹ anguli. Nō. n. est acutus ꝑpōne ampli ⁊ recti: sed in se est acutus ex pōne. ſ. suoꝝ late ꝝ vnius ꝫ alterius. Sz qñ acuto ex modo ipsi⁹ positionis. ſ. ꝟz qō est positio ꝺtigit relo: qñ ex ſikitudie ⁊ ꝓpingtate ⁊ remotōe linearū iter se pēdet semp aliq relo: iō accidit vt cognitio acuti pēdeat ex relone. Sz q̄uis b relo ñ sigñet ī actu, ꝑpter suā difficultatē. Jā tñ signat ipa i po⁹ cū ponit ī actu. Itē angulus iuſpicial⁹ ſit nisi exīte linea sup lineā. Inclinatio vo q̄ fit est iclinatio ab aliq eq̄litate ⁊ ad ptē aliq̄. Cū aūt accipit ꝓpingtas alicui⁹ lineaꝝ ad aliā absolute: ⁊ accipit ei⁹ iclinatio ab ea absolute sine assignatione iclinatiōis ab ea: tūc nō ē nisi iclinatio absolute q̄ inuenit ī acuto ⁊ recto ⁊ āplo: i quoꝝ oiuz lineis iclinatio ē ab vna ad aliā. ¶ Cū vo ꝟsideraī ꝟiuctio duaꝝ lineaꝝ iter se nō ꝺrecte inuenit āplius: ⁊ in eo iclinatio vnius suaꝝ linearuz ab alia. b aūt iclinatio absoluta est q̄ puenit ex curuitate duaꝝ lineaꝝ cuiuslibz anguli: vñ neće ē vt b iclinatio ꝺtermineť p aliqd qō neće ē eē lōgitudinē lineaŕ. Impoſe est eni cogitari lineā a q̄ iclineť b linea: nisi a linea q̄ indi recte ꝺiūgiť cū scḋa. q̄ faċ āgulū vel rectū vel acutū: vel amplū: p lineā āt q̄ nō ꝺiūgiť cū bac nō ꝺtermiať aliqd. Cōſideratio vo iclinationis a linea recta absolute nō est certa ī b ca⁹, aliogn āplus ⁊ rectus eēnt acuti. ſilr ēt ꝺside ratio iclinationis a linea q̄ faċ āplu. Jncliatio. n. āplitudinis iā fuat āplitudinē suā: qñ vnus āplus mioꝝ ē alio. Silr est de acuto q̄uis sit ipole acutū notificari ꝑ acutū: b. n. eēt notificare ignotū ꝑ ignotū: restat g̃ vt ei⁹ notificatio neċio fiat per rectū g non remāet icoꝝ uptus fcā iclinatione aliq̄ ab eo: ⁊ ꝺiceť q̄ acutus est g est ex duab⁹ lineis: quaꝝ altera ꝺtigit alterā iclinata ad eā ampli⁹ q̄ᵉ linea recta: si erigaī sic q̄ fiat mioꝝ recto si rectus eēt. ex b aūt non itellr q̄ in actu sit rectus maioꝝ cui ꝓpaī: tūc eni eſſet diffinitio falſa: sed cóparaī recto g est bz: bz. n. rect⁹ ex b q̄ est in po⁹ q̄ est in effectu est po⁹ exūs in po⁹: po⁹. n. ex b q̄ est in po⁹: est in effectu: aliq̄ñ. n. po⁹ est ī po⁹. ſz po⁹ ꝓpinq̄ effectui: cū postea fit in effectu po⁹, ꝓpinq̄: po⁹. n. ꝓpinq̄ fetēdi cibaria est in po⁹: cuz āt tā fetent: ipa po⁹, ꝓpinq̄ fit in effectu: sed ei⁹ actio non est: acutus g̃ diffiniť ꝑ rectū: non g est in effectu absolute: sed in po⁹. Non āt diffiniť per aliū ꝺsile acutum: nec per aliqd qō nō est. Jd. n. per qō aliqd diffiniť bz eē in po⁹: ⁊ b est diffinitio. ſz b q̄ silr est in effectu: fortaſſis. n. sciet acutus ⁊ āplus ꝑ rectū: rectus. n. certificaī ꝑ eq̄litatē ⁊ filitudinē ⁊ vnitatē. Jlli vero duo certificanť ꝑ ꝺfeſſionē ab eq̄litate. Rect⁹ igr certificaī ꝑ seipm: pōt. n. ꝺici q̄ angulus mioꝝ ex duob⁹ angulis ineq̄lib⁹ g fiunt in vna linea stāte sup aliā ē acutus: ⁊ maioꝝ ex illis est āplus. Si vo diligenter ꝟsidereť ī b: tā ostēdiť rectus: maior. n. est g est tantus ⁊ aliqd plus. minoꝝ vo est cui de tāto aliqd deest: ꝑ tñ ergo certificaī cognitio maioritatis ⁊ minoritatis: igitur per vnuz consimile certificatur multiplex dissimile ⁊ diuersuz. Sic g̃ ꝺbes intelligere ꝺspositionem partiuz diffinitoruz: debes etiam reminiſci coꝝ que predicta sunt de ꝺspōne ptium māe: ⁊ pendentiuz ex materia.

¶ Cōpletus est tractatus qntus laudeť deus. segtur sexť ad laudem eius.

¶ Caplm. I. De diuiſiōib⁹ cārū ⁊ de eaꝝ ꝺspōnibus.

A Ostquā tractauimus de substantys ⁊ accñtib⁹: ⁊ ō respectu ꝑositatis ⁊ posteriozitatis iter se. ⁊ de ꝙenieńtia diffōnum cū diffinitl. ⁊ ō vtlib⁹ ⁊ particularib⁹: opz nūc vt loquamur de cā ⁊ cāto: b. n. sunt etiā de ꝑnūtib⁹ eē inq̄ntuz est eē. Cause aūt sicut tā nosti sūt fo: ma ⁊ mā: ⁊ agēs ⁊ finis. Dico igiť q̄ nos nō itelligimus: eē cām formalē: nisi cām q̄ é pars essentie rei in qua ē id per qō res ē in effectu. Mām vo itelligim⁹ eē cām q̄ est pars essentie rei in qua est id p qō res est in effectu ⁊ in q̄ regescit po⁹ eē ci⁹. Agens vo est cā q̄ acgrit rei esse discretū a seipso. ſ. vt essentie agētis fm pmam itētiones non sit subz illi⁹ eē qō acgriť ab eo: nec ifozmeť p illud: sed ita vt in seipso sit po⁹ illi⁹ eē nō accñtalr: ⁊ sic ēt oz vt illud eē ñ sit ab ipso inq̄ntū est ipse agēs. Sed si fuerit fit fm alium respectū. ſ. qñ diuini phi nō itelligūt per agēte p̄n⁹ motionis tñ: sic itelligunt nāles. Sed p̄n⁹ essendi ⁊ datoꝝ ei⁹: sicut creatoꝝ mūdi. Cā vo agēs nālis nō acgrit eē rei: nisi motionē aliq̄ ex modis motionū. igr agrēs eē nālib⁹ est p̄n⁹ motus: finē vo itelligim⁹ cām: pp quā acgriť esse rei discretuz ab ea: ⁊ pōt ostendi q̄ nō est cā alia b ꝑter has. Dico. n. q̄ cā rei necessario: vel ē ītra eēntiā rei: ⁊ pars eē eius vel nō. Si aūt fuerit ītra eēntiā rei: ⁊ ps esse eius: vel erit ps: cui⁹ eē solū nō facit rez ꝺbere eē in effectu: sed vt sit tñ in po⁹: ⁊ b vocaī yle: vel erit ps cui⁹ eē ē facere eā rei in effectu: ⁊ b est forma. Si aūt nō fuerit ps esse rei: tūc vel erit cā pp quā res est vel nō. Si aūt fuerit cā pp quā illa est finis. Si vo ñ fuerit cā pp quā: tūc neće est vt vel eē eius nō sit in ea: nisi p accñs: ⁊ est agēs eius: vel esse eius sit ab eo: ⁊ sit in ea: ⁊ b est ēt elim ei⁹: vl subz eius: igr p̄n⁹ vno modo sunt. 5. ⁊ alio mō q̄tuoꝝ. Si. n. elm qō est recipiens: ⁊ nō est pars rei acceperis ꝑter clemētū qō est pars erunt gnq̄. Si aūt acceperis vtrūq; ꝓ vno: eo ꝙ cōicant in intētione po⁹ ⁊ preparatiōis erūt q̄tuoꝝ. aūt vt nō accipias elm ex sensu agētis g ē ps p̄ncipy foz⁹ sed ꝓpositō: ⁊ tūc recipiēs erit p̄n⁹ itētioni. Jp̄m. n. p̄ non ꝓstituiť nisi per formā: ſz ei⁹ eēntia respectu suūpſi⁹ tñ ē in po⁹. ¶ Res aūt q̄ ē in po⁹ eo mō quo est in po⁹ nō est p̄n⁹: q̄ nō est nisi p̄n⁹ itētioni. Intētio vo eget vt acgraī sibi subm in effectu: ⁊ deide fit cā exītie rei: licz sit itētio insepabilis: igr ꝑmitiua erit vel eēntialiter vel remota: ſz ꝑimitiua erit essentia nō tpe: be igr sunt spēs cāꝝ. Cum aūt subz fuerit cā itētioni quā sustinet nō est b ꝟz modū quo subz ē cā ꝓpōsiti: ſz alio mō. Cū vo fuerit foz⁹ cā ipſi⁹ māe: nō erit eo mō quo foz⁹ ē cā ꝓpositi: q̄uis ꝙeniūt eo mō quo vnūq̄q; eoꝝ ē cā alic⁹: a q̄ neutꝝ eoꝝ ē discretū. Jpa. n. q̄uis ꝙeniāt ī b: tñ vno duoꝝ modoꝝ vnum eoꝝ ñ acgriť alteri suū eē inq̄ntū ē cā: ſz acgriť eē ali⁹ rei: ⁊ ē i ea alio q̄ cā ei⁹ ē p̄n⁹, ꝑpinquū ad acquirenduz cāto suū esse in effectu: ſz nō solū nisi cū pticipe ⁊ occasiōe que facit eē hāc formā. ſ. vel cāz. igr illud aliō ꝺstituiť p illō: ⁊ iō erit cū pticipe mediū ad acgrēdū illi suum eē i effectu: igr foz⁹ erit māe quasi p̄n⁹ actiuum si eē ei⁹ i effectu esset ex ea solūmō: vl' videreť q̄ foz⁹ eēt ps cāe actiue: sic vn⁹ ex duob⁹ monētib⁹ nauē: sic i sequētib⁹ ꝺclarabiť: forma aūt nō ē nisi cā formal' ꝓpōsito ex ea: ⁊ ex mā. igr foz⁹ nō est nisi foz⁹ māe: ⁊ ñ ē cā formal' māe. agēs vo acgrit aluz rei eē qō nō hēbat illa res i seipsa: aduētus cui⁹ eē ē ab b qui est agēs inq̄ntū essentie hui⁹ agentis nō est recipiens formā illi⁹ esse: nec ē adiūctū illi: ita vt sit ītra illud Sed vnaquaq; duaꝝ eēntiaꝝ ē eē alterā: ⁊ neutrū eoꝝ ēvirt⁹ recipiēdi altez i se. Nō ē aūt lōge gn sit agēs g attribuit eē actu actiōe q̄tū i se est. Nā. n. q̄ est in ligno abscisso est actiuū p̄n⁹ motus qui nō fit in mā: nisi ꝑ motū g ē in mā ꝑ quē debuit eē eēntia ei⁹. Coniunctio vo eoꝝ nō ē q̄ vnū eoꝝ sit ps eē alterius vel mā eius. ſz ꝙ due eēntie sūt certissime discrete ⁊ bñt cōe id in quo sūt. ¶ Ex agentib⁹ āt est qui aliq̄ nō est agens: nec eius patiēs est patiēs. Sz cū sitū patiens nō est patiens ꝺtingūt agenti occasiones ꝑpter q̄s fit agēs: ⁊ tunc ab eo est esse rei postq̄ non fuit. ergo illi rei est eē: ⁊ est qō ei fuit nō eē. Sz ab agente non

est ei ꝟ qō nō fuerat:nec ꝟ qō est postq̄ non fuerat:ꝛ ab agente ꝟ tm̄ qō est:postq̄ aūt res ex scipsa ꝟ non est:esse/quit tūc vt esse ci⁹ fit post nō esse:ꝛ fuat:postq̄ nō fuerat. igit̄ q illi est essentialr ab agente:ꝟ est.ſ.esse:ꝟ o cē nō ē ei:nisi q; illi aly rei ꝯcurrerent oia:ex quoꝝ ꝯcursu ꝺꝛ:vt ꝑter esse qō ꝟ essentialr bēat aliud esse:ꝛ ꝟ qō ñ habuerit esse nō est ci ex cā agente:ꝟ aūt qō nō habuerit esse ꝥ referunt quidā ad aliq̄ cām q̄ est ꝑuatio suc cāe. Suū.n. esse post nō esse est gdd; qō nō est fcm̄ q cām:nō est aūt pos'e vllo mō:vt sit ei esse:nisi post nō esse:qō ät nō.é pos'e nō ꝟ cāz:vez est ät q suū esse pōt cē ꝛ nō esse. igit̄ sui esse cā est:ꝛ suū nō esse:aliq̄ erit:aliq̄ ñ erit:igit̄ pōt esse:vt ꝛ sui nō esse sit cā:ꝛ sui esse postq̄ ñ fuit ei cē. ¶ Si gs aūt ꝺixerit q suū esse postq̄ nō fuit:potuit eē:ꝛ potuit ñ cē. ꝺicā si tu itelligis suū esse inq̄tū iā est ipz suū eē:tūc ꝑuatio nihil agit ꝟ. Ipz.n. suū eē est nō neciuz. Nō est ät non neciuz inq̄tū adhuc est ꝑuatio:ꝛ ex ꝟ q casu accidit mō qō erat ꝑuatū. Inq̄tū vo accepis suū esse post nō esse cō/siderabis suuz esse post nō esse nō suū cē tm̄:qō fuit post nō esse:ꝛ postea ꝺigit ei q̄si nō per cām:ꝺeide vt esset cā essendi suū esse post nō esse. Si ät fuerit cā sui esse q post post nō esse inq̄tū est suū esse:tūc certū est posse ꝺcedi q suū esse p̄ esse ꝛ nō esse post nō esse qō erat ei. Nec ꝺat ei certū suū esse post nō esse inq̄tū est cē post nō eē:vt possit esse:pp nō esse:vel posset nō esse:nisi nō fuisz eē vllo mō: ꝛ tūc esset in re⁹ ad esse. ¶ Et forte sse putabit aliquis q agente ꝛ cā nō est opus:nisi vt res bēat esse post non esse. Sꝛ postq̄ res habuerit esse si destruat cā.crit tm̄ res sufficiens in se:igit̄ putauit q res nō idiget cā nisi ad icipien/duz esse. Sꝛ postq̄ icepit ꝛ habuerit esse:iā non idigebit cā. Cāe igit̄ apud eū crūt cāe fiendi tm̄ ꝛ ꝑozes eo q sit fi/lij⁹ cuz eo. Iā igit̄ putauit falsuz sic tu nosti:esse.n.rei.post q̄ res facta est necesse est vt sit vel neᷠe esse vel non neᷠe esse. Si aūtez fuerit esse qō est necesse:tūc vel sua necessi/tas erit illi quiditati essentia ipsi⁹ qꝺitatis:ita vt iudiciū illi⁹ qꝺitatis sit necesse esse:ꝛ tūc ipossibile est vt incipiat esse:vel erit necesse ꝺitionalr:ꝛ tūc illa ꝺitio vel erit i/ceptio vel ꝑpetas aliq̄ ex ꝑpetatib⁹ illi⁹ quiditatis vl aliquid aliud ab ea. Sꝛ necessitas sui esse nō pōt esse pp in/ceptionem. Ipsi⁹.n. inceptiōis nō est suū necesse neᷠcum per se:quo igit̄ erit necesse per illā id quod est aliō ab ea: Inceptio aūt iā destructa est. Cū igit̄ ipsa non est quo crit cā necessitatis aly rei:nisi forte ꝺixerit q cā non est ipsa/met Inceptio:sed ipsa est res cui acquisita est inceptio. igit̄ esset ꝟ de ꝑpetatibus que sunt eius qō cepit. igit̄ iā ꝟ cō/tinereᷠ in scḋa parte diuisiōis. ꝺico igit̄ q neᷠcio tunc aut id qō comitareᷠ bas ꝑpetates comitareᷠ quiditatem: ꝛ tunc quiditatē comitareᷠ necessitas eēdi:aut q ꝟ ꝑ/petates incipent cū esse:igit̄ ꝺictio de necessitate sui esse esset:sicut ꝺictio de p̄. Si aūt fuerint ꝑpetates infinite: ꝛ oēs ꝟ:tunc oēs erunt poles esse nō necessarie ꝑ se vel proueniāt ad ꝑpetates que necessario est pp aliud a se: diuisionis aūtē ps ꝑma ponit omnes ꝑpetates esse pos/sibiles in seipsas. Iā autem ꝺstitit q sua necessitas possi/bilis est per aliud a se. igit̄ omnes ꝑpetates erunt ꝺbite ex necessitate pp aliquid aliud extra se. diuisionis vo ps scḋa facit ꝺebere q eē inceptū nō facit ꝑmanere:nisi esse necessitatis extrisece:ꝛ ꝟ est cā. Tu autez iā nosti q intē/tio inceptionis nō est nisi esse postq̄ nō fuit. ꝟ igit̄ est eē:ꝛ ꝟ est esse postq̄ nō fuit. Iā ät q facit incipe non eget ali/quid in esse eius:ꝛ agit inq̄tū est ab ea esse:ꝛ postea acci/ꝺit vt sit ꝟ in illa hora esse postq̄ non fuit:accidens autē qō casu accidit non est intrās in ꝺstitutionem rei. igit̄ non esse qō ꝑcessit non est cā ei⁹ esse qō incepit. Sꝛ ꝟ mane/ria huius esse inq̄tum est illi manerie quiditatuz:ops vt habeat cām:q̄uis ꝺuret ꝛ ꝑmaneat:ꝛ ſō non erit possibi/le ꝺre q aliq̄ res ponat esse rei esse:postq̄ nō fuit:ꝟ.n. nō esset pos'e:aliqd.n. est qō non ꝺz nēcio esse post nō esse:ꝛ aliquid est qō necessario ꝺz esse post nō esse:esse ät inq̄tū est esse huī⁹ quiditatis pōt esse ex cā:sed ꝑpetas huius esse.ſ.q est eē post nō eē nō pōt eē q cām. igit̄ res inq̄tum est eē suū cepit.ſ.inq̄tuz eē qō ē appropriatū:ſz qō ē post nō esse nō ꝟ cām certissime. Sꝛ cā ē illi inquātū qditas ei⁹ ꝟ esse. igit̄ aliter ē res q̄ ipsi putāt. Lā.n. nō est nisi de esse tm̄. Si aūt euenerit qō ꝑcessit illud non esse:erit inci/pies:sed si nō euenerit incipiens nō erit. agens vo ſm qō vulgus appellat agentez non est certa cā inq̄tum ponūt eum agētez. Ipsi.n. ponunt eū agentem inquātum ꝯsideràt eū prius nō fuisse agentē. vñ nō ē agens inquātū est cā:sed iquātū est cā:ꝛ aliquid aliō est adiūctū cū ea. qm̄ ē agens vno respectu.ſ.q nō est adhuc ipressio in illo ꝛ alio respectu sui.ſ.q adhuc non est impssio ab eo in illo. sic ſ ꝯsiderares ipm ſm ꝟ qō puenit ab ipso ꝯiūctum cuz eo. q nō puenit ab ipso. ꝛ sic vocāt agentez:ꝛ ob ꝟ gcgd ipi vocāt agentez de ꝺditione ei⁹ est q aliq̄ fuit nō agens:ꝛ postea voluit ꝛ accidit ei aliq̄ ꝺispositio q̄ non erat. ꝛ po/stea adiūctionez essentia ei⁹ cū illo adiuncto fit cā in effe/ctu. Iā ät prius erat ablq̄ ꝟ igit̄ agens est apud eos iquā/tuz est cā in effectu post sui eē cām in po⁹:nō inquātuz ē cā tm̄ in effectu:ꝛ oē id qō vocāt agentez. comitaᷠ vt sit etiā id qō vocāt patiens. Ipi.n. nō faciūt cum alienum a ꝺispōne q̄ sibi adiūgiāᷠ pp quā cū sibi aduenit. puenit ab eo eē:postq̄ nō fuit:postq̄ aūt patuit q esse qditatis pē/ꝺet ab alio inq̄tuz ē eē illi qditati:nō inquātū ipm ē esse post nō eē:tūc illud eē ſm būc modū cātū esse:ꝛ interim ꝺū durauerit sic erit cātū pēdēs ab alio. Iā igit̄ manifestū est q cātū eget aliquo qō ꝺet sibi ipm esse p se tm̄:sed ice/ptio ꝛ alia ꝺ sunt res que accidūt ei:ꝛ q cātū eget ꝺato/re sui esse semper ꝛ icessanter q̄ diu habuerit esse.

¶ Caplin. II. De solutione qōnis. an oīs cā sit simul cum suo causato:ꝛ de certitudine causę agentis.

DE hoc q putatur fili⁹ remanere post patrem:ꝛ fabrica post fabrica/torem:ꝛ calefactio post ignē:occasio fuit igno/rantia que sit vera cā: fabricator.n.ꝛ pater ꝛ ignis nō sunt vere cāe exñtie ſm qō ꝺr oppo/sitionem ei:nec etiaz sunt cause sui esse. ¶ Fabricatoris nāq̄ motus causa est motus alicuius. Sed postea ges ꝛ eius cessatio a motu vel ꝓuatio sue motionis ꝛ sua pō/derositas post illam motionez causa est ꝓpletionis illi⁹ mo/tionis. Illa.n. ponderositas ꝛ aduētus illius motiōis sūt causa alicuius ꝯiūctionis: ꝛ illa coniunctio cā est alicuꝰ figure: vnaquęq; igitur causa est simul cum suo causato. ¶ Pater etiaz causa est motus ſpermatis:ꝛ motus ſper/matis postq̄ puenit ad modū predictuz causa est essendi sperma in loco suo:ꝛ deinde ipsum quiescere in loco suo causa est rei. Sed eius formatio in aīal ꝛ suum permane/re anial ꝟ aliam cām:postq̄ aūt ꝟ ita est:tunc oīs cā est cum suo causato. Silr ēt ignis est cā calefactiōis aq̄. La/lefactio vero cā est ꝺstruēdi aptitudinē in effectu pfectaz recipiēdi formā aqueitatis vel ꝑmanēdi:ꝛ illa vel alia cā est cā aduenièdi aptitudinē pfectaz ad huī⁹ ꝺispōnem vt recipiat ꝺrūm eius. ſ. formā igneitatis: cā ät forme igneita/tis sunt cāe q̄ inuestiūt elinta suis formis:ꝛ be cause sūt se/parate. igit̄ ve cāe sil sūt cū suis cātis. Sꝛ ꝑcedētes sūt cāe vel p accīs vel adiutrices:ꝛ ſō ꝺz vt teneam⁹ q cā fabri/ce est ꝯiūctio:ꝛ cā huius sunt nāe coniunctoꝝ ꝛ sua colle/ctio ſm qō ꝺd inauerunt ea:ꝛ cā huius est occasio separa efficiens naturas. Causa quoq; filij est ꝯiūctio sue forme cū sua materia ab occasiōe attribute forme. Causa vero

ignis est occasio donatrix formarum ⁊ remotio aptitudinis pfecte ad ꝛrium illi⁹ forme sil'. igit' iã iuenimus causas cũ suis cãtis. Cũ aũt ostẽderimus in his q̃ sequunt̃ q̃ cãe sunt finite nõ assignabimus nisi has cãs. Nec tñ negamus esse cãs adiutrices ⁊ pparatrices sine fine ante
B alias. imo oz ita esse necessario. ¶ Omne. n. qõ incipit iã debet esse tũc: posq̃ nõ debuit pp necessitatẽ sue cãe: sic ostendimus. Quia posq̃ ei⁹ causa dz esse: dz tũc ⁊ ipsum esse: vñ opz vt in reb⁹ particularibus res pcedentes: pp quas debẽt esse cause que sunt in effectu ad B vt sint cãe illaꝝ in effectu sint res sine fine: ⁊ ideo nõ cessat iterrogatio facta de illis: per q̃re vllo mõ. Sed qõ est B. an vnũqõq; eoꝝ que sunt sine fine necessario faciat esse instãs: ⁊ sequunt̃ tunc instantia multa cõtinua inter que non erit tẽpus: qõ est absurdũ: an remaneat tps. Oportebit igit' vt sua necessitas eẽndi sit in toto illo tpe: nõ in extremo ei⁹: ⁊ intentio eius qõ facit debere esse necessitatez eoꝝ: sit ẽt cum illis in illo tẽpore: ⁊ tũc verbũ de necessitate faciẽte necessitatem essendi illa erit: sicut verbũ de illis: ⁊ ꝓueniet q̃ cãe infinite erunt simul: ẽt B est qõ nos neggmus. Dico ergo q̃ si motus nõ esset deberet eẽ dubitatio. motus. n. facit nõ permanere rẽ vnã in vna dispõne. Et B q̃ nouã dispositio succedit post dispõnem nõ est instãs post instans: sic vt tãgat illud: sed B fit fm ꝓtinuationẽ: igit' cã non est faciens necessitatem essendi causatum fm essentiam: sed fm cõparationẽ aliquaꝝ: cuius cõparationis cã vel pticeps sue eẽntie motus est. Jd. n. per qõ cã ẽ cã i effectu motus ẽ. Cũ. n. res nõ bẽat stabile eẽ fm vnã dispositionez: nec tñ fraudat̃ ab esse cũ incipit in vno instanti: tunc nẽcium est vt cã custodiẽs: vel que est particeps in
C ordinatione illaꝝ cãꝝ: per q̃s solnit̃ dubitatio: fit mot⁹: ⁊ B ẽt amplius declarabit̃ als. Jaꝝ igit' ostẽsum est q̃ cãe essentiales rei: pp quas est esse rei in effectu: necesse ẽ vt sint cum ea: nec pcedant in esse fic vt possint remoueri remanente causato: B. n. non põt ꝓcedi. nisi in causis nõ essentialibus vel nõ ppinqs. Causas. n. nõ eẽntiales vl' nõ ppinquas: nõ nego ꝓcedere in infinitũ: imo facio debere h̃: posq̃ aũt B ita est tũc cũ aliqua ex reb⁹ per eẽntiaꝝ fuerit cã esse alterius rei semp: pfecto semp erit ei causa q̃diu illa habuerit illud esse: ⁊ si fuerit semp' esse huius: semp erit esse illius. Res igit' huius oib⁹ causis ẽ dignioꝝ in causalitate: eo q̃ absolute, phibet rẽ nõ eẽ: B igit' ẽ cã que dat rei esse per effectũ: ⁊ h̃ est intentio que apud sapientes vocat̃ creatio: qõ est dare rei esse post non eẽ absolute: causatũ. n. q̃tuz est in se est vt sit nõ: q̃tũ vo ad cãm suã est ei vt sit. Oꝝ autem est rei ex seipsa: apud itellectuz ꝓius est per essentiaz non tẽpore: eo q̃ est ei ex alio a se. igit' oẽ creatũ est ens post non ens posteritate eẽntie. Si autem laxauerint nomẽ inceptionis circa omne qõ hz eẽ post nõ esse: q̃uis nõ sit B posteritas tpe: tunc oẽ creatuz erit incipiens. Si vo non laxauerint: sed fuerit conditio incipiẽtis vt habeat eẽ quo tps sit ꝓius: tunc destruit illud ꝓius pp aduentum suum post illud: eo q̃ posteritas eius est talis posteritas q̃ nõ est simul cũ ꝓiozitate: imo est discreta ab ea in esse: qz tẽporalis est: ⁊ sic omne causatũ est incipiens. qz est cãtũ: cuius esse pcedit tps: ⁊ pcedit eius esse sine dubio motus: ⁊ permutatio sicut nosti.
D Nos aũt nõ curamus de noibus. ¶ Jtẽ incipiẽs fm intentionẽ q̃ non pcedẽt tẽpus nẽcio vel cẽ eius ẽ post nõ absolute: vel esse eius est post non: nõ absolute: sed fz p̃uationem p̃uationis oppositẽ ꝓprie in mã essente: fic iam nosti. Si aũt fuerit esse eius post non absolute: tunc aduentus eius a causa erit creatio ⁊ B est dignioꝝ oibus modis dandi esse: qz p̃uatio iam remota est oino: ⁊ indicitur esse. Sed si ponatur p̃uatio taliter q̃ esse pcedit eã: tunc gnãtio causati erit impossibilis nisi ex mã: ⁊ inductio eẽ. s. eẽ rei ex re. qõ est bene ⁊ debite ⁊ futuꝝ: aliqꝝ: i aũt boies sunt q oẽ qõ est hõ non ponunt esse creatũ. Dico igit' q̃ cũ nos estimauerimus rẽ q̃ ẽ ex ꝑma cã: mediãte alia cã agẽte: q̃uis illa res nõ sit ex mã: sed post nõ eẽ eius successerint esse ei⁹: imo cius esse fuerit ex ꝑma cã ꝑa: eẽ post eẽ alteri⁹ qõ adiũgit̃ ei: tũc nõ ẽ suũ si ex non absolute: sz ex si q̃uis ñ sit male. Allig ẽt sũt q attribuũt creationẽ oi eẽ formali q̃cuq; mõ fuerit. Sed esse male: q̃uis mãm nõ pcessit: appꝛopriat̃ tñ ꝓpõ ei⁹ ad cãs noie genitiue. Nos aũt nõ curam⁹ de noib⁹: posq̃ itẽtiões eorũ babemus discretas. Jnuenim⁹ igit' q̃ ex his ẽ qõdam eẽ qõ est ex cã semp sine mã: ⁊ qõdã qõ est ex mã: ⁊ qõdã qõ est ex aliquo mediãte: ⁊ qõdã sine medio: ꝓuenit aũt vt oẽ qõ nõ est ex mã placente vocemus nõ gnãtum. sed creatũ: ⁊ vt ex oib⁹ creatis id vocemus nobilius qõ ẽ ex sua ꝑma cã nulla mediãte: sine illud sit male: sine actiuũ: sine sit aliqd aliõ. ¶ Redeo aũt ad id in quo erã: ⁊ dico q̃ ois agẽs cui accidit eẽ agẽs idiget mã in quã agat. Oẽ eni qõ cepit: sic iã nosti idiget mã: ⁊ fortassis aget subito: ⁊ fortassis erit actio per motionẽ: erit igit' p̃n⁹ motus. Cũ aũt nãles vocãt agentẽ p̃n⁹ motus: itelligunt motus q̃tuoꝝ: ⁊ sustinẽt in B loco ponere gnãtionem ⁊ corruptionem eẽ motus. Jã aũt agẽs erit agẽs p seipsum: ⁊ iaꝝ erit agens p virtutẽ. Sed q est p seipm agens: est sic. calor si eẽt existẽs expoliatus ⁊ ageret: ⁊ tũc id qõ ꝓ⁹ueniret ex eo ꝓueniret ob B qõ est calor: tñ: agens vero per virtutẽ est: sicut ignis qui est agens p calorẽ suum. Nos autez iaꝝ enumerauimus alios modos virtutum.

¶ Ca⁹. III. De ꝑpõne q̃ ẽ iter cãs agẽtes ⁊ sua causata.

A Aꝛ. 4. metbauroꝝ. ter. 19.

NOn est agẽs tñ: ois q attribuit eẽ q̃le est suũ eẽ: sz fortasse ⁊ q attribuit eẽ nõ q̃le ẽ suũ: sic ignis q facit nigrescere: ⁊ sicut mot⁹ q calefacit. Agẽs ãt q attribuit eẽ q̃le est suũ: notũ ẽ q̃ ipse est dignioꝝ ⁊ fortioꝝ i natura: q̃ fit ille agens q attribuit esse non q̃le est suũ: sz B notũ non est manifestũ: nec vez ex oi pte: nisi forte id qõ attribuit fit ipmmet eẽ ⁊ certitudo: ⁊ tunc attributoꝝ dignioꝝ ẽ ad B q̃ id cui attribuit. Redeo igitur ad caput ⁊ dico q̃ cãe sunt cãe causatoꝝ necessario: vel ad instar sui eẽ vel alio mõ: exẽplũ ꝑmi ẽ calefactio ab igne: exẽplum scõi ẽ calefactio ex motu: ⁊ aduẽt⁹ raritatẽ ex motu ⁊ multa alia his sil'ia: loq̃mur igit' de causis ⁊ cãtis q̃ cõparãtur mõ ꝑmo: ⁊ iducam⁹ diuisiões q̃ putant̃ eẽ diuisiões eoꝝ. Dico igit' q̃ i mõ ꝑtã putat̃ q̃ i plerisq; cãtuz minus ẽ in eẽ q̃ cã in eadẽ itẽtiõe: si ipa itẽtio fuerit talis: vt recipiat magis ⁊ min⁹: sic aq̃ cuz calefit ab igne est q̃si sil'is ei cũ recepit h̃: ⁊ sic ignis de q̃ tenẽt visile q̃ uertit a se in sil'ez sibi ignẽ: ⁊ tũc illud fit sibi eq̃le i fozã ignitatis: q̃ nõ recipit magis ⁊ min⁹: ⁊ fit eq̃le in accẽte iseparabili. s. calefactiõe sensibili: cũ fuerit adnatus illi⁹ actiõis a forma eq̃li sue fozã: ⁊ fuerit ab illa: ẽt cũ mã fuerit eq̃lis i aptitudine. Sz q̃ cãtum sit magis i itẽtione q̃ cã B vt non eẽ pole vllo mõ: nec inueniẽ B in reb⁹ q̃ putant̃ cãe ⁊ cãta. Jllud. n. augmẽtũ nõ põt adnuere sibi ex seipso: nec põt eẽ vt augmẽtũ ei⁹, pueniat ex augmento aptitudis mãe: sic vt per se faciat necessario exire ad effectũ: aptitudẽ. n. nõ est cã essendi. Si aũt cãm ⁊ impssionẽ que venit ex causa vtraq; posuerint occasionẽ augmẽti: tũc illud augmẽtuz erit cãtuz a duab⁹ reb⁹ nõ ab vna tñ. Sz ille due res sil' iucte sunt mai⁹ ⁊ pluꝭ cãtũ: qõ ẽ augmẽtũ. Cum aũt nos ꝓcesserim⁹ oẽs istas opiniões: ⁊ qcqd adhuc apli⁹ opponere voluerit: poterim⁹ dꝛe q̃ q̃uis itẽtio fuerit in cãto ⁊ cã eq̃li magis ⁊ min⁹: tñ cãe in q̃tũ ẽ cã erit ꝑositas eẽntialis sine dubio i illa intẽtiõe: ⁊ ꝑositas eẽntialis que est

in illa intentiõe erit intentio diſpõnis illius intentiõis nõ inuenta ſcõo.igr illa ꝓma intentio cũ accepta fuerit ꝟ ſuũ eſſe:ꝛ ſm ſuas diſpões q̃s bꝫ q̃tũ ad ſuũ eſſe;ſequtur tũc ſuũ eſſe:vt aiterum ſit ꝓs eo:ꝛ tũc remouebit abſoluta cõlitas.S3 cõlitas remanebit in diffõne ꝛ illa vtraq; i quãtũ bñt illã diffõnez eſſent cõlia ꝛ neutꝛ eoꝝ erit cã alteriꝰ vel cãtũ.S3 ſm b̃ ꝙ vnũ eoꝝ ẽ cã ꝛ alterꝝ cãtũ manifeſtũ ẽ ꝙ attribuere vni eoꝝ diffõnem illã dignius eſt eo qõ eſt ei primũ non a ſcõo.nec fuit ſcõo niſi ab ipſa ꝓma.Cõſtat igit ex b̃ ꝙ h̃ intentio cũ fuerit ipm eſſe:i poſſibile erit illa equari in eo vllo mõ eo ꝙ nõ eſt poſſibile illa equari in eo:niſi in reſpectu diffõnis:ꝛ ẽ potior q̃tum ad meritũ ipſius eſſe:ꝛ tũc meritũ ipſi⁹ eſſe non ẽ de genere ipſi⁹ diffõnis:eo ꝙ h̃ intentio nõ accipitur ꝓ ipſo eſſe:manifeſtũ eſt igit nõ eſſe poſſibile vt adequeꝛ illi:cũ intentio nõ accipit ipſum eſſe:igit attribuens rei eſſe in quãtũ eſt eſſe digniꝰ eſt quãtum ad eſſe q̃ ipſa res. S3 bicet qddã aliud diſcernendũ ꝛ certificãdũ:qõ ñ debemus ꝓterire.ſ.ꝙ cauſe ꝛ cãta in ꝓma ſpeculatiõe diuidũtur apud intellectũ in duas partes:quaꝝ vna eſt ꝙ i nã cauſati ꝛ eius ſpecialitate ꝛ eius qditate eſſentiali eſt ꝙ facit debere eſſe cãtuꝫ in ſuo eſſe a nã vna ve: plurib⁹:ꝛ tũc cauſe erunt diuerſe a ſpãlitate eius ſine dubio cũ fuerint cauſe rei in ſua ſpẽ nõ in ſuo indiuiduo.Cũ autez ita fuerit:tũc due ſpẽs nõ erũt vna:qõ.n.b̃ ingrif eſt cã illi⁹ ſpẽi.Sed cauſata erunt ſic ꝙ debebunt eſſe ſpẽi alius a ſpẽ ipſoꝝ:ꝛ cauſaꝝ debebit eẽ ſpes alia ab earuꝫ ſpẽ:ꝛ erũt cauſe rei cauſate eẽntiales reſpectu ad ſpez cauſati abſolute:alia eſt ꝙ cãtum nõ erit cãtum a cã:nec cã erit cã cãti in ſua ſpẽ:ſed in ſuo indiuiduo.S3 accipiamus b̃ ꝟ ꝙ vr intellectui bꝰ diuiſio:ꝛ tu ſuſtineas quouſq; ꝓueniamus ad vitatẽ diſpõnis que dꝫ eſſe in ea .ſm nr̃am ſpeculationẽ de cã dante formã oi bñti formaz ex corꝓribꝰ.S3 exẽplũ primi eſt aia inquãtum eſt cã motus electriõis:exẽplum vo ſecũdi eſt iſte ignis inquãtuz ẽ cã illius ignis:dr̃ia autẽ inter hec duo nota eſt:b̃.n. ignis non eſt cã illius ignis ob b̃ ꝙ ſit cã ſpãlitatis ignis:ſz ob hoc ꝙ eſt cã alicui⁹ ignis.Luz aũt ꝑſiderauerimus b̃ ꝟ modum ſpãlitatis erit b̃ cã ſpãlitati per accñs.Silr pr̃ filio nõ inquantũ b̃ eſt pater:ꝛ ille filius quãtum ad eẽ humanitatis:ſed b̃ pars intelligaꝫ duob⁹ modis:vno vt cã ꝛ cauſa tũ ſint cõicantes in aptitudie materie:ſicut ignis ꝛ ignis.alio vt nõ ſint in ea cõicantes:ſicut lumẽ ſolis qõ ẽ in ſuba agentis lumẽ b̃ vel in luna.Cũ aũt aptitudo materiaꝫ nõ fuerit equalis in illis:nec mãe fuerint vni⁹ ſpeciei:tunc multo minus equabunt indiuidua in b̃.ſ.b̃ lumen qõ eſt in ſole:ꝛ b̃ lumẽ qõ ꝓunit ab ipſo: fortaſſis ob b̃ ꝙ duo lumina nõ ſunt vni⁹ ſpẽi apud cuz qui ponit ꝓditiones in eq̃litate ſpãlitatis q̃litatũ:ꝙ vna eaꝫ nõ ſit magis vel minus q̃ alia:ſicut tu noſti in ſuo loco.S3 ſit vna ſpecies apud eos qui tenent diuerſitatẽ inter eas ꝟ magis ꝛ minus eſſe diuerſitatẽ ꝓpter accñtia:ꝛ ꝓ indiuidua:pars autẽ ꝓma.ſ.ꝙ ſunt due res cõicantes i aptitudine materie:diuidit etiã in duo.¶ Nã illa aptitudo vel erit aptitudo perfecta in patiẽte vel ꝑfecta:aptitudo vero ꝓfecta eſt vt nõ ſit in nã ei ipediens id qõ eſt in po⁹ in ea:ſicut aptitudo aque calefacte ad infrigidãduz. Jn ipſa.n.eſt po⁹ nãlis:ſicut oſtendimus in nãlibus que vel adiuuat virtutem que eſt extrinſecus ad infrigidandum vel nõ adiuuat.Sed aptitudo ĩperfecta eſt:ſicut aptitudo aque ad calefaciendũ.Jn ea.n.eſt po⁹ adiuuãs calefactionẽ que fit in ea ab extrinſecus:ꝛ habz ee cũ calefactione remanens in ea nec deſtruitur.¶ Pars autẽ ꝓma diuiditur in tria:qz in adaptato vel erit ẏtus adiuuans que remanet ꝛ adiuuat:ſicut in aqua cũ infrigidaꝫ poſt calefactionẽ erit virtus impediens rem:ſed ꝺſtruit cum eẽ rei:ſicut cum albeſcunt capilli poſt nigredinẽ:vl erit in adaptato aliqua duaꝫ virtutũ.ſ.nec adiuuãs: nec impediens:ſed primus rei ꝛ adaptatio ad eã tantũ;ſicut diſpoſitio inſipidi ad recipiendũ ſapoꝛez:ꝛ ſicut ꝓuatum odoꝛe ad recipiendum odoꝛẽ.¶ Si qs aũt nos interrogauit de aptitudine aque ad eſſendũ ignẽ:ſub qua illarũ qnq; ptiũ ẽ:nõ erit dubiũ nobis illã ꝓtineri ſub cõicãte in aptitudine ꝑfecta mãe:ſz in qua mã eſt ꝛriũ eius:poteſt etiam aligs dicere nos iã ꝓtermiſiſſe ꝓſiderationẽ vni⁹ diuiſionis.ſ.cum non eſt cõicatio in mã oino eo ꝙ nõ eſt illi mãe.Contra qõ reſpõſio b̃ eſt.ſ.qz b̃ non põt eſſe conueniẽtia in ſpẽ vllo mõ. Jã.n.oſtẽſum eſt ꝙ eoꝝ que conueniunt in ſpẽ.ꝛ ſunt ſeparata a mã oino eſſe eſt vni⁹ modi oino:nec poteſt eẽ vt intentio vnius eoꝝ predicẽ de multis:poſtq̃ aũt aſſignauimus bas diuiſiões:que ſunt gnq;:tunc aſſignabimus iudiciũ vniuſcuiuſq; eaꝝ. Dico igit de hac parte diuiſiõis.ſ.in qua nõ eſt cõicatio i aptitudine mãe:nec in ꝓpinqua:nec in remota:qz id qõ facit agens de impſſionib⁹ que recipiunt magis ꝛ min⁹:nõ ꝺz eẽ equale ſibi:poſſibile eſt enim vt ſm ꝙ differũt in ſuba mãe:ꝺfant etiã in aptitudine recipiendi aligd:ꝛ tũc non recipiũt equaliter:nec ẽt debent eẽ nõ equalia:nã põt eẽ diſpoſitio hui⁹:ſicut eſt diſpõ ſupficiei etheris ꝓtis ſupficiẽ circuli lune in motu q eſt ꝑaccñs.ſ.qz vbi nõ põt eẽ aligd ꝓhibens receptionẽ impſſiõis ibi eſt eq̃le qõ impmit agens:ꝛ in b̃ loco id qõ fit:cõtingit eẽ cõſile ſibi:ſz in alia parte diuiſionis.ſ.in qua eſt aptitudo ꝑfecta: quocũq; mõ fuerit res:manifeſta eſt:qz patiẽs iã aſſimilaꝫ agẽti aſſi'latione perfecta:ſicut ignis qui ꝙertit aquã i ignẽ: ꝛ ſicut ſal qui ꝙertit mel in ſal ꝛ filia.¶ Jaz aũt ꝓt eſſe vt patiens addat ſup agens:ſicut vr̃:ſz nõ eſt certũ: ſicut aq̃:quã ꝓgelat aer:qz frigiditas aeris nõ infrigidauit illã ꝓgelationẽ.Sed cum tu bñ ꝓſideraueris nõ eſt agẽs ſolũmodo:frigiditas que eſt in aere:ſed ꝛ eius ẏtus infrigidans formalis que eſt in ſuba aq̃ quã tã aſſignauim⁹ i natural⁹:ſiue adiuuet eã:ſiue nõ adiuuet frigiditas aeris.

¶ In alia aũt parte diuiſionis.ſ.in qua eſt aptitudo patientis impfecta non põt patiens aſſilari agẽti ꝑfecto in virtute:nec equari ei. Nõ eſt.n.poſſibile vt id qõ eſt iam in ẏtute cui nõ eſt ꝛriũ:ꝛ id qõ eſt in alia ẏtute cui ẽ ꝛriũ: ꝙ ꝓhibeat:ſint cq̃lia vllo mõ:niſi remoueat ꝓhibens:ꝛ ob b̃ nõ eſt pole eſſe aligd ꝑter ignẽ a quo calefiat aligd: cuius calefactio ſit qualis eſt calefactio illius ignis. Nec vt ſit aligd.ꝓeter aquã: a qua ifrigideꝫ aligd:ꝛ ſit ei⁹ frigiditas maioꝛ frigiditate aque:aptitudo.n.ignis ad calefaciẽdũ:ꝛ aque ad infrigidandũ eſt diſpõ non ꝛria in ſua ſuba:ꝛ virtus agens eſt de ſuba ei⁹ non extranea ab ea:ſz in patiẽte ab illis duobus eſt ꝓhibens ꝛ aduerſans:qz id qõ agit ꝓncipaliꝰ paſſioni ẽ extra ſuba⁹ ei⁹:ꝛ agit i illud ꝑ tactũ ꝛ mediãte alio.ſicut calefactio ſenſibilis in igne calefaciente ꝛ frigiditas ſenſibilis in aqua infrigidãte. Nõ eſt igit illud poſſibile adequari ei.¶ Si qs aũt dixerit iã q̃ ignis liquefacit ſubas ꝛ facit eas caliꝺiozes ſe. Nos enim poſſumus mittere manus noſtras in ignez ꝛ ptrãſire per illũ ſubito:nec adurit tã grauiter ſic liq̃facta ſi fic, moueremus manus noſtras ꝑ illa:ꝛ ob b̃ certe cognoſcimus ꝙ liquefacta calidioꝛa ſunt ipſo igne.ꝺicim⁹ ꝙ q̃: uis b̃ ita ſit:nõ fit tñ b̃ iõ ꝙ liquefactũ ſit calidius igne ſed fit b̃ trib⁹ de cauſis:ex q̃bus tñ vna eſt euidentioꝛ:ſz illaꝫ triũ vna eſt in liq̃facto alia in igne.tertia in tãgẽte. Omnis aũt iſte ſunt adiuuantes ſe ꝛ ꝓpinque ſibi:liquefactũ enim eo ꝙ ipſſum ẽ:ꝛ eſt in eo coherentia ꝛ viſcoſitas ꝛ tarditas ſeparationis cũ tangitur:calefactio comitatur tangentẽ:ꝛ nõ poteſt ſeparari:niſi in tpe bñte meſurã in ſe.

L Aptitudo

cõpõne tpis q̃ separ calefactio ignis:q̃uis sensus nõ ppẽ dat illã diuersitatẽ:sed intellect⁹.z rõ faciũt debere eẽ diuersitatẽ. De nã aũt agẽtis nãlis ẽ. vt agat in suũ patiẽs tpe lõgioze actionẽ firmioze:z vt debilis tpe longo agat qõ nõ agit fortis tpe breui. Sed q̃ est in igne fit ob ℞:q̃ ignis sensibilis nõ ẽ nisi ptes vel ignis cũ ptibus terre. ele nãdo z mouẽdo se:q̃ꝫ ꝯiunctio est ꝑm vicinitatẽ siue tactum nõ ꝑm ꝓtinuationẽ:imo sunt iter se diuise:z rarificat eas aer qui subitrat.z iõ id qõ de eo itrat ĩ illas dimi nuit puritatẽ calozis eaꝝ:eo q̃ est frigidius illo.z qz non patiunt in tãta festinatiõe passionẽ p quã fiat pur⁹ ignis z cũ ℞:q̃ ipse est velocis motus in se nõ remanet ps eius tangẽs ptẽ corpis manus tpe quo ipzimat in ea ipzessio sensibilis:z qz ignis ñ est ꝓstrictus.ſz rar⁹:iõ facĩ ipsiões multas nõ sensibiles:nec iducẽtes mensurã sensibilem: nec cũ tpe brite mẽsurã:qz vo suba liq̃fci est ꝓstricta stabilis z ꝑs p ꝓtinuationẽ.iõ id qõ ẽ eo obuiat supficiei manus fit q̃si vna supficies coeq̃lis illi toti. Sed qz qõ de igne sensibili obuiat illi ẽ supficies pue cõmixte:respectu quaꝝ est ifrigidãs.iõ ipzessio ignis dr̃ ab illa:nisi du rauerit manus in ign e tãto tpe quo ꝑuigi possint tãgentia z multiplicari:z agat vnaquecꝫ superficies in tangentem se actionẽ:que postea dr̃eꝛ quẽadmodũ fit in cõuersionibus nãlibus in ifrigidãdo. ¶ Ignis vo qui includit i calamis fabꝛoꝝ est magis ipzimẽs ĩ id a q̃ tãgit q̃ liq̃factũ vel alia ℞.z est velociozis tpis pp suã ꝓstrictionez z suã puritatẽ. Sed de ℞ qõ fit in manu cã est ℞:qz man⁹ẽ potens ad secãdũ aerẽ z ignẽ in corpozibus subtilib⁹ velocĩ motu.sed non est potens sic ad secãdũ liquefactum insipissis velociz motu.vnde conatus ad secãdũ z irrupendum subtilia est puus.ad spissa vo est magnus.z ꝑt cẽvt nõ vocet illud raꝝ.z ℞ spissus nisi ob diuersitatẽ quã hñt in hac intẽtiõe.q̃uis.n.liq̃fcñ nõ esset viscosum:nec magis adherens ei qõ tãgit:nec eẽt maioris ꝓstrictõis z vnitionis.tñ si duret eius secatio tpe lõgioze in sustinẽdo illũ.z sit stabile z comꝑtãs nõ refugiẽs tactũ.pfcõ sufficiet ei ℞:vt in secãdo magis ipzimat q̃ subtile ſz ꝯõnẽ tempoꝝ.q̃re cũ ipzesserit i tãto tpe i q̃to ipzimit subtile aliquã ipzessionẽ.pfcõ cũ duplicatuꝫ fuerit tps poterit sibi adeq̃ri in aliq̃ duplicationũ.Cũ vo addiderint in duplicatiõibus.poterit z ℞ addere sup illud.z iõ tps ignis duplum nõ erit mẽsure sensibilis in actõe ꝯpõne magnitudinis adherẽtie illius liq̃fci:sic tu scies.quenit ãt.vt in ℞ loco declarem⁹ ℞ ampli⁹:q̃uis ℞ plus ꝺueniat magisterio nãli. Oꝛ.n.vt ℞ dicam⁹ q̃tũ sufficit ad soluẽdũ dubitationẽ:z pq̃ appeat vitas eius. Deide si aliqs volnerit ℞ pfectius ingrere iquirat illud ex his que dcã sunt in scia naturali:z ꝑcipue inueniet illud in his:que ex nr̃a pte sũt.

¶ Ex his oĩbus pdcis manifestũ est tã id in quo putant esse ꝺcedendũ q̃ agens põt eq̃ri cũ patiente:z id in q̃ putant q̃ patiens põt addere super agentẽ: z id in quo putãt ℞ nõ posse ꝺcedi:sed minus eẽ eo:z iteri patuit q̃ q̃uis res ita eẽt.tñ in itẽtiõe essendi inquãtũ est ipm eẽ nõ eq̃nt agẽs z patiẽs:eo q̃ nõ ẽ agẽs in itẽtionẽ iquãtuꝫ ẽ eẽ itẽtiõis p accñs vl̃ p positionez:sic tã oĩdimus. Deide in ꝑncꝑagẽte.cuius patiẽs nõ cõicat ei in spẽ nec i mã:sed cõicat ei aliq̃ mõ in itẽtiõe eẽndi:nõ põt ꝯsiderari dispõ intẽtiõis q̃ est eẽ:qz ipsa nõ cõicãt in ea itẽtione. Remanet igit dispõ ꝯsideradi in eo ipsum eẽ. In ceteris ãt ab ℞ iaꝝ erat patiẽs eq̃le vl̃ addẽs sup ꝑncipiũ agẽs. Sed cuꝫ ꝺuertimus nos ad ꝯsiderãdũ illa q̃tũ ad intentionẽ eẽndi:ꝑncipiũ agens crit nõ eq̃le patiẽti:eo q̃ illius eẽ est p se:z eẽ patientis q̃tũ ad illã passionẽ est acq̃situs ab illo. Deide eẽ iq̃tũ est eẽ nõ variaꝝ in fortitudie z debilitate nec recipit magis z minus.qz nõ variaꝝ nisi tribus modis.s.ꝑm ꝓximitatẽ z posteriozitatẽ: z ꝑm qõ est idigens z nõ idigens:z ꝑm q̃ est neẽe z pole. Si ãtẽ ꝯsideraꝛ ꝓximitatẽ z posteriozitatez ꝓfcõ.sicut tu nosti eẽ ꝓus erit cãe:z deide cãto deindigenti ãt z nõ idigẽti iã nosti q̃ cã ad esse nõ idiget cãto:qz bz eẽ p se vl̃ p aliã cãm. Sz ℞ intentio pene est q̃si p⁹q̃uis dr̃at ab ea aliquo respcũ. De necessitate quoq; z possibilitate iã nosti q̃ si fuerit cã q̃ est cã oĩ cãto.illa erit neẽe esse respectu vniuersitatis cãtoꝝ:z eẽ abs⁹. Si vo fuerit cã alicuius cãti ipsa erit necesse eẽ respectu illius cãti:z illud cãtũ q̃lecũq; fuerit est pole eẽ in se. Sũma ãt hoꝝ ℞ est q̃ cãtũ q̃tũ in se:est id cui nõ est neẽe eẽ:aliqn eẽt neciũ absq; sua cã:cũ positũ fuerit eẽ neẽe p se:z inq̃tũ nõ ꝓhibeꝛ ei eẽ. Si naũt hꝛet eẽ p cãm. Ipsius igit q̃ seipsius sine ꝺitiõe eẽndi sibi cãz vl̃ nõ eẽndi sibi cãm:ẽ pole eẽ:nec ẽ neẽe sine dubio:nisi pp cãm. Deide cã.sic oñsum est:non ꝺcedit necio eẽ propter illud. Sed erit vel neẽe eẽ p se vl̃ neẽe pp aliud a se:z cũ acgsitũ sibi fuerit eẽ p illud.tũc pt eẽ: vt ab ea sit eẽ aliud a se.igit cãtũ respectu sui est possibile:z cã respectu sui vel est neẽe vel possibile. Sed si fuerit neẽe eẽ.tc esse eius dignius ẽ q̃ eẽ possibile. Si vo fuerit possibile:nec fuerit neẽe pp cãtum.sed cãtũ est neẽe pp illam post necessitatẽ illius.tũc essentia cãe ꝺsideranda est inquãtũ ẽ neẽe pp illud nõ attẽdẽtes eẽntiã cãti: sed ℞ erit pp illũ neẽe. Nulla ꝺsideratiõe adhuc hĩta de cãto cum cẽntia cãti:cũ nõ sit nisi possibilis:nec curãtes ꝺsiderare illõ respectu cãe.igit cãe erit appzopziatio neciãtis:z cãto nõ erit nisi possibilitas tiñ apud illã appzopziationẽ. Sz cũ cãto fuerit neciãtas:cãe quoq; erit neciãtas. aliogn cã adhuc eẽt polis:nec eẽt neẽe suũ eẽ.z sic neẽe eẽ eẽt cãtum. eueniret igit q̃ eẽt neẽe:z nõ pp ipsam cãm:qõ est absurdũ.igit cãe erit neciãtas respectu sui inquãtuꝫ ipsa cõparatur causato:eo q̃ cã nõ est neẽe pp illõ:sed pp se:vl̃ pp respectũ sui ad aliõ nõ ad se. Inquãtũ ãt cã nõdũ referẽt ad cãtũ:cãtũ eẽ nõ est neẽe.qz nõ est neẽe suũ eẽ: nisi iq̃tuꝫ cã referẽt ad illud.z tũc fit pp has igit tres intẽtiões causa est dignioz eẽ cãti.igit cã dignioz est cãto. Sed qz eẽ absolute cũ positũ fuerit eẽ alicui⁹:fiet certitudo ei⁹. manifeⁿ est tũc q̃ p̃n̄ q̃ est attribuẽs certitudinẽ in q̃ ipsum cõicat.digni⁹ est hñ da ipsa certitudine. Cũ igit certum fuerit ℞ eẽ p̃n̄ p̃n̄:qõ est attribuẽs alys certitudinẽ pfcõ certũ erit q̃ ipsum est certitudo per seipsum: z etiã certũ erit q̃ scia de eo ẽ scia de vitate abs⁹ ſz q̃ scia dr̃ vitas.q̃ est in respectu sciti.

¶ Laⁿ. IIII. De alys cãis.s.mãlib⁹ formalib⁹ finalibus.

Sed post q̃z tractauim⁹ de ꝑncꝑ effi-
ciente:loq̃mur nunc de alys ꝑncipys. Sz p̃n̄ mãle est id in quo ẽ potẽtia eẽndi rẽ. Dico igit q̃ illi est ℞ dispõ cuiz alio multis modis.alicubi.n.ẽ sic tabula scripture:que apta est ad recipiẽdũ aligd qõ accit ei sine aliqua sui permutatiõe vel remotiõe alic⁹ ab eo qõ erat ei. alicubi vo est:sic cera imagini.z sic puer viro.quoꝝ vnũqõq; aptus est ad recipiẽdũ aligd sine pmutatiõe aliquaꝝ sua dispõnũ excepta motione ꝑm vbi: z ſz quando zc. hꝛ:alicubi vo est:sic lignũ lecto q̃ cũ dolaꝛ minuitur aliqd de suba eius. alicubi vo est sic albuꝫ nigro. ℞.n. alteraꝛ:z amittit q̃litatẽ quã hebat sine corruptiõe sue subẽ. alicubi vo ẽ:sic aq̃ aeri ex q̃ nõ fit aer:nisi q̃ ipsa corrũpitur. alicubi vo ẽ:sic ꝑma aĩali qõ eget ꝓpoliari a sua foꝛ⁹ sepe q̃uisq; adapteꝛ foꝛ⁹aĩal. Sic ir vine acres vino.z alicubi vero est:sic mã p⁹ foꝛ⁹:q̃ adaptata est ad recipiẽdũ eã: z per eã ꝓstituit in effectu:z aliud est. sic spes belliricie electuario ex gb⁹ solũ nõ ẽ electuariũ:sed ex eis z alia: añ ℞ aũt erãt yna ex suis ptib⁹ electuary in ꝑticulari ẽ sic

ligna ꝛ lateres domui. B ãt vr eẽ sile ꝓcedẽti: ꝫ dr q: ex ꝓcedẽti nõ fit electuariũ nisi ꝑz alteratõez. In B vo nõ ẽ nisi ꝓpõ: ꝛ b' manerie sunt ẽt vnitates nuõ. Jã aũt posue runt qdã ꝓpões silr mãm ꝓni ꝛ ẽ erroz. Jmmo ꝓpões sũt mã fi'silr. Loctio vo nõ ẽ foz' ꝓpõnũ: sed qddã qõ cõ sequr ex illis q̃ ꝓpões efficiãt eã i aia. Scõz dos g mo dos res iuenies q̃ sustinẽt põez. Jlle. n. res vel sustinent põez ꝑ seipsas vl ꝑ ozdinẽ alterius. Si aũt ꝑ seipsas. tũc ad B: vt sit ex eis aligd in effcũ vel ñ egebũt aliq̃ alio. sic tabula: ꝛ B est qõ dz vocari subz re" eius: qõ est in eo. ꝛ oz vt bz res bẽat ꝑ se in effcũ exñtiã. nisi. n. habuerit existẽ tiam nõ erit ad ꝓtata ad bñdũ id qõ fit in ea. Si vo non fuerit existẽs nisi ꝑ id qõ aduenit in eã. tũc iã fuit in ea aligd receptũ qõ requieuit in ea: cuius aduentu ostituitur: aut z" erit tale qõ nõ ostituit illud. sed adiũgit ei: vl erit q̃ aduentus eius destruet id qõ erat ostitutũ aũ ad uentũ eius. Eueniet igit vt alteret. Nos aũt posnim' illõ nõ alterari. ꝛ B ẽ ꝑ'ps diuisionis vel egebit. vt aligd sibi addat: ꝛ B erit vel motus localis tiñ. vel motus ſm q̃li tatẽ: vel motus ſm q̃titatẽ: vel motus ſm sitũ: vel mot' substãtialis: vl remotio alicuius de subã eius: siue sit q̃ titas siue q̃litas eius siue aligd aliud. Oz aũt fuerit ꝑ cõ sortiũ alterius rei sine dubio erit ei ꝓiũctio ꝛ cõpõ. vl cõ positio erit ex ꝓiũctione tiñ. vel cũ B erit alteratio ꝫ q̃li tatẽ. Sed in q̃cũq; fuerit alteratio vl ꝓuenit ad finẽ una alteratione vel multis alteratõibus. Jã aũt fuit vsus: vt id ex q̃ fit gñatio ꝑ ꝓpositionẽ: ꝛ est in re: voceꝫ clim: ꝛ B ẽ id ad qõ resoluitur res ad vltimũ. Si aũt fuerit cozpale: tũc ipsum est mimũ ad qõ ꝓuenit oidẽs: i oidẽdo in foz mas diuersas q̃ sũt in eo. ꝛ iã diffinierũt illõ eẽ id ex q̃: ꝛ ex alio a se ꝓoĩr res: ꝛ ẽ i ea ꝑ eẽntiã: ꝛ nõ oidiꝫ ꝑ formã: q̃ ãt tenẽt q̃ res nõ fiũt nisi ex gñib' ꝛ ofys: ponũt ea ꝑ' ela. ꝛ ꝓcipue vnũ ꝛ idẽitatẽ. B. n. ponũt digniora ꝓncipys q̃tũ ad dãdã icceptionẽ: eo q̃ sunt maiozis vlitatꝫ ꝛ gnãlitatis. Sz si ipsi velĩt recte iudicare scirẽt q̃ existẽ tia ꝑ eẽntiã nõ ẽ nisi i ididuis. q̃ g̃ sequũr ea. sunt digniora vt sint substãtie ꝛ exñtes p se: ꝛ sũt ẽt digniora vnitate. Redeam' igiꝫ nũc ad mãz: ꝛ dicam' q̃ iã fuit vsus: vt ali qñ dicaꝫ res ee ex mã ꝛ aliq̃ nõ. Dicũt. n. q̃ ꝓzta est ex ligno. ꝛ nõ dicunt q̃ ex hoie est scriptoz: ꝛ aliq̃ id qõ fit cõpaꝫ subo: ꝛ aliq̃ nõ. dicũt. n. q̃ ꝓzta est lignea: ꝛ nõ di cũt q̃ B ẽ scriptoz bũanus. ꝓmũ ãt cũ fuerit B q̃ subz nõ mouet vllo mõ: nec alteraꝫ in recipiẽdo aligd: tũc nõ dr q̃ fit ex illo. ꝫ sp. dr q̃ est ex ꝓuatiõe. sic dr ex ñ scriptoꝛ. Cũ vo alteraꝫ ꝛ ꝓcipue cũ nõ iueniꝫ ꝓnatio i noie. dr q̃ ex subo. Cõpõne vo q̃ ẽ i subo nõ vtimur plin: nisi cũ fue rit subm: sic vt aliud ꝑte: illud adapteꝫ foz'. Sed foz" nõ cõparaꝫ ci nec dr q̃ fit ex ea: sed deriuaꝫ ab ea nomen. Subm vo aliq̃ est cõicãs toti: ꝛ aliq̃ ẽ cõicans nõ toti: sic vne cõprẽdse sunt ozigo acceto ꝛ vino ꝛ arob. ꝛ alys bz. Dis aũt ozigo inq̃tũ est ozigo nõ bz nisi receptionẽ tñ. ꝫ acq̃sitio formę est sibi ab alio a se: ꝛ q̃cũq; ozigo vel re cipiẽs vel initiũ motus ad impssionẽ fuerit ens in se. pu tatur ee mobile ad eã ꝑ se ꝫ nõ est ita. Jã. n. mãifestuz ẽ nobis ex alys locis q̃ nõ ꝑt ee vna res agẽs ꝛ recipiens eãdẽ rẽ sine ptitione sue eẽntie. Cũ ãt i ozigine fuerit ꝓn cipiũ sui motus ꝑ seipsam: tc̃ erit mobilis q̃ nãm: ꝛ id qõ fit ex ea erit nãle. cũ vo fuerit ꝓncipiũ motus i illa aligd extrinsecus: ꝛ nõ fuerit ei moueri per se ad illã perfectio nez. tũc id qõ fit ex ea erit artificiale vel ꝓsile. ꝛ B est to tũ qõ dixim' de mã. ¶ Forma ãt aliq̃ dr ois itẽtio q̃ i effcũ est ad ꝓtata vt agat ita vt subẽ sepate ẽt sint foz'. ꝛ ſm hãc itẽtionẽ dr forma ois diſpõ: ꝛ actio q̃ est in reci piente vnito vel cõpositoꝛ ita q̃ motus ꝛ actio ea sunt foz mę: dr ẽt forma id̃ q̃ qõ ostituit mã in effectu: ꝛ tc̃ subẽ i

Arist. 2. phys. tex. 31.

B

Arist. 5. meta. tex. 4.

L

Forma.

telligibiles ꝛ acciõa nõ erũt forme: ꝛ dr foz" id̃ q̃ qõ pficit mã q̃uis nõ ostituaꝫ per illõ in effcñ: sic̃ sanitas: ꝛ qcqd ẽ ad qõ mouenr res nãlr: ꝛ dr foz" fi' quicquid aliud fit ꝑ materys per artificium: ꝛ dr foz', ꝑe spes rei ꝛ gen" ei' ꝛ dria eius ꝛ B totũ. Oz totalitas totius foz' est ẽt ptib'.

Arist. 2. phys. t. 70

¶ Forma ẽt aliq̃ est ipfecta. sicut motus. ꝛ aliq̃ perfe cta: sicut q̃dratura ꝛ rotũditas. Jã ãt nosti q̃ vna res ali quãdo est foz" ꝛ finis: ꝛ pn'" efficiens diuersis modis: qõ in artificio ꝓtigit: nã ipsum artificiũ forma est artificiati in aia: eo q̃ in aia fab' est forma mot' ad formã dom'. Jl la. n. ꝓncipiũ est per qõ venit acq̃sitio formę in mãz do mus. Silr sanitas forma est curatõis: ꝛ cognitio medẽdi forma est sanãdi. ¶ Agẽs vo ipfectus eget motu ꝛ istris ad B: vt id qõ est in aia eius bẽat eẽ in mã. pfcũs vo ẽ cũ ex forma que est in ei' eẽntia ꝓuenit eẽ formę i sũã mãz. vr ãt q̃ forme rez nãliũ sint apõ cãs ꝑcedẽtes nãz aliq̃ mõ. apõ nãz vo sũt ſm solitũ cursum suũ aliquo mõ: ꝛ tu scies B postea. ¶ Finis vo ẽ ille pp quẽ res ẽ: ꝛ B iã nosti in ꝑcedẽtib'. finis ãt aliq̃ est in aligb' reb' in ipso agen te cũ. sicut gaudiũ ex victoria: ꝛ aliq̃ ẽ in alio ab agẽte q̃ aliq̃ ẽ in subo: sic̃ pfectio motuũ q̃ ꝓueniũt ex cogita tione vel ex' nã. aliq̃ ẽ i aliq̃ tertio: sic̃ cũ gs facẽ aliq̃d: vt per illud placeat aly. igiꝫ placere aly finis est extra agen tem ꝛ extra recipiens: q̃uis gaudiũ placendi aly. bẽat ẽt aliũ finẽ. Ex finibus etiaz est assimilari aly rei: q̃ res in quãtum desideraꝫ finis est: ꝛ ipa ẽt assĩlatio finis est.

¶ Capl'z. V. De stabiliendo fine: ꝛ de solone qõnũ illoꝝ qui destruerũt finẽ: ꝛ ꝺ differẽtia iter finẽ ꝛ necessariũ: ꝛ de notificãdo mõ ſm quẽ finis est poz ceteris causis: ꝛ mõ ſm quẽ est posterioz ceteris causis.

A

Dico igitur iam patuisse ex ꝓdcis q̃ oẽ cãtũ bz ꝑn'": ꝛ q̃ oẽ ici piens bz mãm ꝛ ẽt formã. sed nõdũ patuit q̃ ois motio fiat ꝓp finẽ. B. n. est aliq̃d qõ ẽ in cu ria: ꝛ B est qõ est cãus: ꝛ B est. sicut mot' celi: q vr eẽ nõ ꝓp finẽ: ꝛ q̃ gnõ ꝛ corruptio nõ videnr fieri ꝓp aliquẽ finẽ ꝫ qõ putaꝫ: ꝑt ẽt aliqs dr̃e q̃ vnicuiq; fini sit finis. sicut vnicuiq; ꝑn' est ꝑn'": ꝛ ita nõ est ver' finis nec pfectio. finis. n. verus nõ est: nisi apud quẽ est ges. Jã ãt inuenimus res que sunt fines: ꝛ bñt fines vsq; in infini tum. B. n. sunt que putanr eẽ fines que sunt infinite. sic ꝓ nes: que ꝑ' veniunt ex syllis ꝓiter ꝛ nõ finiũt. ꝛ ꝑt ẽt ali quis dr̃e ponam' q̃ oi actioi sit finis: q̃re g̃ ꝓsuerũt illã cãm ꝓzẽ ceteris causis cũ ille sit certe cãtũ oiuz cãrum. Oz aũt oz q̃ri de fine post solonẽ b' q̃nis B est. ſan finis: ꝛ bonũ sint idẽ an diuersa: ꝛ ẽt q̃ dria sit iter largitatez ꝛ ꝑbitate. ꝓmã igiꝫ q̃nẽ que ẽ de casu ꝛ incuria. soluo sic. ꝛ dico de diſpõe casus. q̃ ꝑ ipse sit finis aliqs iã oñdim' i nãlibus. Sed de incuria oz vt sciaꝫ q̃ ois motus volun tarius bz ꝑn'", ꝓpiquũ ꝛ ꝑn'" lõgiquũ. ꝓncipiũ aũt ꝓpi quus est virtus mouens: que est in musculis mẽbr: ꝛ ꝓn cipium qõ B precedit est ꝛ cursus vtutis ỏsideratiue. ꝓn cipiũ vo lõgiquũ est imagiatio aut cogitatio. Cũ. n. i ima ginatione vel in cogitatione rõali fuerit ipressa foz' aliq̃: ꝛ mota fuerit ỏsideratiua vtus ad ꝛcurrẽdũ statim ꝛ ꝛ uiet ei vtus mouẽs que est in membris. aliq̃n vo ipa foz ma ipressa in imaginatiõe vl in cogitatiõe erit ipsemet fi nis ad quẽ ꝓuenit mot': ꝛ aliq̃n erit aliũ ad B: sed nõ pue nitur ad illũ: nisi per motũ apud q̃ vel cessabit mot' vel durabit motus: ex ꝑtũ ãt ꝑmi est B. ſ. q̃ hoiez aliquãdo redeꝫ eẽ in loco aliq̃: ꝛ imaginaꝫ in aia eius forma alteri' loci: ꝛ quia ỏsiderat esse ibi: mouetur tunc ad illum lo cum: ꝛ ꝑuenit motus eius ad illum. igitur ỏsideratiz eius erit id ad quod ꝑuenit motus virium mouentiuz musculos. exemplum vero secundi est B. ſcz q̃ aliquãdo

ꝑ sufficiẽ tie. c. 13.

imaginaꝝ in aia hois fozᵃ videdi aliquē amicū suū: ⁊ dsiderat videre illū. vñ mouet ad locū in q̄ putat se iuenire cū: ⁊ morᵗ eiᵒ puenit ad locū illū. Jd aūt ad qđ puenit motus ei⁹ nō est ipsum suū pmū desideratū qđ itēdebat: sed aliud. Suū. n. desideratū ꝓsequit illud: ⁊ acquirit pᵒ illō qđ est iuentio amici. Jā igit nolti has duas diſiões: ⁊ ex ꝟ clarescet ubi aliquātulū: q̄ finis ad quē puenit morᵗ i oi diſpone icḡtū est finis motus: est finis pm⁹ veꝝs vtuti efficiēti motū q̄ ē i mēbris: ⁊ vtute mouēti q̄ ē i mēbris nō ē aliᵘ finis pter būc. Sz aliq̄n vtuti q̄ ē poz hac ē finis aliᵘ pter būc. vñ nō oz sp: vt illa res sit finis pmus vtuti desideratiue siue vtus sit imagiatiua siue cogitatiua. nec oz sp nō esse: qz aliq̄n erit: ⁊ aliq̄n nō erit: sicut patuit ex duob⁹ exēplis. Jn q̄z ꝑ fuit finis vnus. Jn scōo vero fuerūt diuersi. vtus. n. mouens q̄ ē i mēbris ē pn̄ morᵗ siue dubio: sed vtus desideratiua est pᵐ pncipiū illius motus. Nō. n. pt ee: vt morᵗ aial sit nō per desideriū vllo modo. Nā id ad qđ tēdit vtus fm itētionē aialis: ep̄ ꝺsideriuz aialis sine dubᵒ: qđ fit postq̄ nō fuerat. igit ꝑpiquū pn̄ ois morᵗ aialis ē vt monēs musculos in mēbris: ⁊ ꝟ pn̄ qđ ꝑcedit eā est ꝺsideriū. Desideriū vo: sic tu nosti in liᵒ. de aia segt imaginationē vel cogitationē: sine dubᵒ. igit pmū pn̄ erit imaginatio vel cogitatio. ꝟ ät sint pncᵉ motus aialis: ex gbus quedā sunt ōbita p se necio: ⁊ q̄dā sūt nō ōbita p se necio. Debita vo necio sunt virtutes mouētes: q̄ sūt i mēbris ⁊ vtutes ōsideraᵘᵉ. Nō obita vo necio sū: imaginatio ⁊ cogitatio. Nō. n. ꝑt ee imagiatio: ⁊ nō memoria. nec cogitatio ⁊ ñ imagiatio. Sz oi pncᵉ morᵗ: finis ē sine dubio. pn̄ᵐ. n. qđ ē necīū motui volūtario hz finē necessario. Sz cū pn̄ᵐ ē necio: morᵗ erit vacuᵃ a suo fine: ⁊ si ꝺtigerit: vt ꝺrant. ſ. vt vtus mouēs nō sit finis eēntial vtuti ōsideratiue: optebit tūc necio: vt vtuti desideraᶜ sit finis aliūs ꝓter finē q̄ ē i vtute mouēte que ē in mēbro. Nos. n. iā oñdim⁹ q̄ motus volūtarius nō ē fine desiderio. oē aūt qđ est desideriū est desiderium alicuius rei. Qz si nō fuerit cā finalis ad finē motus. tcerit aq̄d aliūd aliō sine dubio. Sz cū iā fuerit illō ad aliō: pp qđ q̄ritur morᵗ: pfcō ꝺbebit eē post puentionē motus: ⁊ erit illud q̄si id ad qđ itēdit motus: vel qz acquirit post finē morᵗ. ⁊ erit q̄ desideriū imaginatiuū ⁊ cogitatiuū ꝺcurrerunt ad illud. māifestū ē igit qz illud est finis volūtariᵒ: ⁊ nō ē i curia vllo mō. Dis ät finis ad qđ puenit morᵗ si fuerit finis desideratus imagiatiōe nō cogitatiōe. ille ē q vocatur in curia. Cū aūt finis nō fuerit terminᵒ morᵗ: sz eiᵒ pn̄ᵐ fuerit desideriū imaginationis nō cogitatiōis. tc necesse est: vt vel imagiatio sola sit pncipiū motus ꝺsideryz: vl imagiatio cū nā vl cū ꝓpone: sic suspirō. ⁊ motus pul sus. vl imagiatio cū moze ⁊ bitu aiali q ꝺcurrūt ad illam actionē sine meditatiōe. Si aute sola imaginatio fuit pncipiū desidery. tūc illa actio vocabit fortuita: ⁊ nō erit in curia. Si vo imagiatio fuit cū nā: sic suspirō: vocabit illa actio ꝟsuetudo. mozes. n. nō roborant nisi frequētatiōe passiōis. Qō igit fuerit post mozes erit cōsuetudo sine dubio. Cū ät finis qui est vtuti mouētiq̄ est terminᵒ morᵗ iā fuerit: ⁊ nō fuerit finis alius q̄ est pᵒ illū qđ itēdit ꝺsideriū: ⁊ q̄ est finis ꝺsideryz: tc illa actio vocabit frustra: sic ille q puenit ad locū in q̄ putat iuenīr amicū: ⁊ cū nō iuenerit eū ibi: eius actio vocaꝫ frustra ꝓpone vtuti desideratiue. nō vtutis mouentis ⁊ cōpone finis pmi. ⁊ nō finis scōi. Postq̄ ät ꝺstät he oēs ꝓpones: tūc dictio illiᵍ q dixit ꝙ in curia ē actio sine finali cā, falsa ē, Qui. n. dixit ꝙ in curia ē actio sine finali cā fuit ꝑsumptuosus: ⁊ putat falsus q ē ꝑsumptuosus. ꝑ qz actio ñ fit sine finali cā. nisi cū nō būerit finalē cām: ꝙpone eius: qđ est pncipiū sui motus: nō ꝙpone eiᵒ: qđ nō est pn̄ᵐ sui motus. nec cuiuslibet rei q̄ ꝺtigerit: nec eiᵒ qđ iduxerūt ingsitione ꝙ exēᵒ de comēdo barbā. Nā pncipiū ppinquū morᵗ huius est virtᵒ q̄ ē i musclo. qđvo ꝑcedit bāc ē desideriū imagiabile sine cogitatiōe. pncipiū. n. eius nō ē cogitatio vllo⁹. q̄ nō est ei finis cogitatiuᵒ. Sz ē ei finis q ē ōsiderio imaginatiuus ⁊ virtuti mouēti. manifestū ē igit q ꝺ actio fm pncipius eiᵒ qđ ē vt monens puenit ad finē. ꝺ ät qđ nō mouet ad finē nō ē. nisi qz vī q ꝙ pncipiū ei⁹ ñ sit vtus mouēs. Non oz ät putari ꝺ puenire nō ex desiderio imaginabili vllo mō. Dis. n. actio aialis fit postq̄ nō fuit ꝺ. igit ē ōsideriū aliq̄ sine dubio ⁊ igitio aial. ꝺ ät ē cū imagiatōe aliq̄. Sz imagiatio aliq̄n nō erit stabilis. Sz facile ōstructibil. vt erit stabil: sz nō aiaduertit eā. Nō. n. ois q imagiat aliq̄d aiaduertit illud: nec iudicat se iā imaginasse aliquid. imaginare. n. aliud ē q̄ aiaduertere se imagiasse. ⁊ ꝺ manifestū ē. Si. n. oēs imaginationē comitaret aiaduersio illiᵘ imagiatiōis, pcederet ꝺ in infinitū. Scōo q ꝺ aduentu huiᵘ desidery aliq̄ cā ē sine dubio: vel q̄ ē ꝟsuetudo vel tediū diſpōnis ⁊ volūtatis mouendi se ad aliā diſpositiō nē vt ꝺcupiscētiā viriū mouētiū ⁊ sensibiliū renouandi i se actionē motiōis vel sensibilitatis. Cōsuetudo ät est ōlectabile: ⁊ moueri ab eo cui⁹ tedet est delectabile: ⁊ velle facere aliqd nouū delectat. ſ. fm virtutē aialē vel imagiatiuā. delectatio vo est vtilitas sensibilis ⁊ imagiabil: sz delectatio aialis que certe putat vtilitas est fm ꝑfē būnam. Cū ät fuerit pn̄ᵐ imagiatio aialis sine dubio eiᵒ vtilitas erit aial imagiabil. igit ꝺ actio nō est vacua ab vtilitate sui gñis. q̄tus eius vtilitas nō sit vera fm intellcī. Deide ꝓter bas sunt alie cāe q̄ appꝛopanť aliquibus tm diſpōibᵒ motuū ꝑticulariū: q̄ ñ cōphēdūť: dubitatio vo q̄ ꝙsequit illud manifestabit ꝑ ꝺ. ſ. vt sclas dīā iter finē p eēntiā ⁊ finē necīū. q est vn⁹ ex finibᵒ q sūt p accīs. Dīa ät iter ꝺ ē ꝙ finis p eēntiā: ē cā q̄ q̄rit pp seipsam. Necium vo ē vnūqdq; ex trib⁹. q: vel est aliqd qđ nec ē eē ad ꝺ vt sit finis. icḡtū ipsuz eē cā finis aliq̄ mō. sic durities ferri ad ꝺ: vt ꝑficiat icidere vl ē aliqd qđ nec ē eē ad ꝺ: vt sit finis nō ꝙ ipz sit cā: sz q. ē comitās cāz. sic ꝺ qđ nec ē eē co⁹pus fuscū. ad ꝺ vt sit icidere. nō fuit ät co⁹pus fuscū nec īū ad icidēdū cū eo pp suā obscuritatez: sed q. comitatur ferr: qđ nec īū est ad icidēdū cū eo. vl ē aliqđ cuius eē nec īū comitat ipsaz cām finalē. sic cā final ꝺiugy ē gnō filioz. deide gnōnē segt amoz filioz. ⁊ comitat eū. Nō ꝙ ꝺiugiū fuerit pq amoz filioz. hi oēs sunt fines p accīs nec īū nō per accīs casuale. Jā ät tu nosti alios fines accītales casuales. Scias aūt ꝙ ee pncipioz desidery nālis est diſsio scḋa ex bis diſsiōib⁹. v. g. Nā q. debuit i fine vino esse largitatē dātē oi: qđ pole est esse bonū i suo eē. idcirco vnū ex ꝺ fuit eē qđ ē in ꝙposit tm̄ō ex elis. Nec fuit pole elta eē i ill: nisi terrā ⁊ aquā ⁊ aerē ⁊ ignē. Sz qz nō fuit pole: vt ignis eēt eiusmōi ꝙ iduceret ad finē vtilē q itēdit pignē: nisi eēt adurens ⁊ diſsolnēs. iō comitat ꝺ necio: vt noceat iustis: ⁊ ōstruat mlta ex cōpositis. Sz qz iā sum⁹ q̄si ex ꝓpᵐ. tc redeam⁹ ad illō ⁊ rideam⁹ ad qōnē iductā dicēs. ꝙ ididua gñata q̄ sūt ifinitᵃ. ſ. sūt fines eēntiales nāe. Nā finis eēntiaľ nāe. v. g. ēvt sit ō sūba: q̄ ē bō vl equᵒ vl plāta: ⁊ vt illō eē sit stabile eē. ꝺ ät fuit pole i vno ididuo ōsignato. oē. n. qđ gnāt comitat necio cōnptio. ſ. gñatū ex yle coꝛpali. Postq̄ ät ꝺ, pbibitū fuit i ididuo remānt in ſpē. pᵒ igit itētio nāe ē: vt p maneat nā būana: ⁊ alia hoꝛ: vl ididuū ꝑpetuū non designatū: ⁊ illa itētio ē cā ꝑfectiua actōis nᵉ vlis. ad ꝺ ät vt

Art. 2. ꝺ aia tex. 34.

B vnū pmaneat i eē neēe ē: vt sint indidua post idiuidua sine fine: igit' ifinitas ididuoꝝ nūcro erit accūtalis ꝟ3 intētionē neēu in pte diſionis p⁹: ꝛ fm qō est accūs per se. Si. n. poſe eēt hoīes pmānere ſp. ſīc pmāet sol ꝛ celū, pſcō ñ eēt opⁿ gnōne ꝛ mltiplicatōe p gnōnē: q̄uis. n. ꝓcesseri⁹ m⁹ p itētio nāe ñ ē ifinitas ididuoꝝ. tū ifinitas ididuoꝝ ē itētio alia ab itētōe cuiuſl3 ididuī. B. n. q ididua vēlūt sine fi⁹ p ididua ñ fit ad B: vt sit ifinitas. Itē indiduū qō vnē ad aliō ididuū. ꝛ deīnde vt pr̄ad filiū ꝛ filī⁹ ad nepo⁹tē: ad 3ᵐ ꝛ 4ᵐ: ñ ē ip3 finis nāe vl'is: ꝟ3 nāe pticlari. Post q̄ āt B sūt finis nāe pticlari. tē p⁹ illū nihil aliō pter illū: erit itētio ꝛ finis illi nāe q̄ ſ'rei⁹ finis. Intelligo āt p nām pticulaꝛe vtutē, ppzīa regis vni⁹ ididui: ꝛ itelligo p nāz vl'e3 vtutē ifusaz i subas celoꝝ: q̄ſi vnā rē ꝛ gubnātē vni uersitatē gnōnū. tu āt poſtea ſcies B oīa: mor⁹ āt q tēdit i ifinitū ē vn⁹ p ōtiuationē. ſīc nosti i nālib⁹: ꝛ itētio nāe q̄ ē i illo motu ñ ē ipſemet mot⁹: iq̄tū ē iſte mot⁹: ꝟ3 itētio ē ibi durabilitas: ꝛ B durabilitas ē vna itētio cui⁹ eē pen⁹det ex reb⁹ q̄ꝝ nūer⁹ ꝺcedit eē sine fine. Sꝫ modus ppō⁹nuꝫ ꝛ ōnis ē B. o3. n. vt scias q ſensus nostre dictiōis quē dicim⁹ q cā finalis termiaī ꝛ ceſſat. B ē. ſ. q cā finalis: que est fm vnū agēt'. ꝛ vnā actionē termiaī. Nō pōt. n. eēre agēs nālis vt' volūtari⁹ agat actionē pmanētē pp finē p⁹ finē: ita vt nō ceſſet apō aliquē finē. Si. n. ex vno ꝓnc⁹ p⁹ueniret actio post actionē: pfecto ipse fm vnāquāq; ac⁹tionē esſet agēs ali⁹ ab agēte qui erat fm aliā actionem: q̄uis nec per eēntiā: nec p ſubz eēt alius a se. vñ possent multiplicari eius fines: ꝛ ꝟ3 vnūq̄q; q̄ fieret ab eo eēt agēs pp aliū finē. Si āt ꝺcedīt ipſuꝫ eē agētē ꝓsideratū post ſuū ē agētē: fit eē aliū a se: vſq; in ifi⁹: tē ei⁹ fines erūt vſq; i ifi⁹. Itē ꝟ ē cā finalis ſyll'o qui fit pp q̄ſitū termi⁹tum. oīs. n. cōpō ſyll'i fit pp B. aīa vo fm vnūq̄q; ſyll'z ſucedētē qui, pueniet ab eo mereē dici agēs ali⁹ ꝛ ali⁹: ꝛ in vnaq̄q; vice q̄ ē agēs est ei finis deſignatus q non pōt ire in ifinitum: eo ꝙ vnicuiq; ſyll'o est vna ꝟ ſine dubio.

£ ¶ Sed dubō q̄ ſequit' B: ſoluit' B mō. ſ. iam ſcis q finis ponit' res: ꝛ ponit' ens: ꝛ dr̄ia est iter rē ꝛ entē: q̄uis res ñ ſit niſi ens: ſīc dr̄ia q̄ ē iter aliq̄d ꝛ ei⁹ comitās. Sꝫ B tibi iam vīficati ē: oīs aūt cā iq̄tū est ipſa cā bz certitudinez ꝛ cālitatē: cā vo finalis inq̄tū ipſa est cā: cā est vt cetere cāe sint cāe i effcū. Igit' cālitas cāe finalis ē cā eē aliaꝝ: igr̄ eē aliaꝝ cātū ē a cālitate illi⁹. ei⁹ āt cālitas ñ ē cā esse eaꝝ pus: niſi ſit imagiata i aīa yl'i alio ꝓſil't. Nō ē cā cāe finali i ſua cālitate: niſi cā alia pter cāz q̄ mouet ad eā yl' ad quā ipſa p ſe mouet. ¶ Scias ēt q res aliq̄n ē cāta i ſua cālitate. ꝛ aliq̄n ē cāta i ſuo eē. Cāta āt i ſua cālitate ē, ſīc dualitas q̄ i ſuo eē dualitat' cāta ē ab vnitate. Qz vo ſit cāta i ſuo eē: māīfe⁹ ē: nec latet. Silr aliq̄n ē rei aligd acq̄ſitū ad B: vt ſit ſua cālitas. ſīc ad exp̄ndū q̄draturā in lig̃ vl' lapiō. cōpa. n. nālia ſīc cā cālitat' m'taꝝ ex fōmis ꝛ accūtib⁹ q̄ ñ terminanť: niſi p illa: ꝛ ſīc cāe eē aliaꝝ ex ill' ꝛ ñ ſue cālitat'. ſīc puta ꝛ iudiciū ſilr eē i diſcipliabilibus. Jā igr̄ facile ē itelligere q cā final' in cālitate p̄cedit cās agētes recipiētes. ſilr ꝛ fozmā fm modū quo cā fozmal' ꝟ3 cām q̄ duc' eā ad illā. Silr ēt cā finalis in suo eē in aīa ꝟoz ē ceteris cāis. Jn aīa. n. ꝟoz ē agente: q: aīa adinuenit eā p⁹: ꝛ pōstea imagiat apō ſe actionē ꝛ iġsitionē recipiē⁹tis ꝛ q̄litatē fozme. respcū igit' cālitatis. ꝛ respectu eēndi in itellcū. nō ē aliq̄ cā ꝟoz cā finali. Jmmo ipſa ē cā essen⁹di cās: ceteras cās: eē vo aliaꝝ cāꝝ i effcū cā ē eēndi illā i effcū. Sꝫ cā final' ñ ē cā iq̄tuꝫ ē iuēta. Sed iq̄tū est ad aligd. vñ fm modū quo ē cā: cā ē aliaꝝ cāꝝ. Sed ꝟ3 mo⁹ dū aliū ē cāta cāz. ſ. cū cā final' iā būit essc. Si. n. nō būe⁹rit esse in effcū: ꝟ3 ſuū eē fuerit p⁹ ſuo eē in effcū. ſīc postea ſuo loco mōſtrabit'. tē nlla aliaꝝ cāz: erit ſibi cā neq; ēt agēs: q fac' hꝫ esse. igit' cā final' nō est cāta ceteraꝝ cāruꝫ fm qō est cā final'. sed fm q iā est aligd i effcū. cū. n. ñ hꝫ esse in effcū: nō est cāta vllo mō. Sꝫ cū ꝓsideraī iq̄tū ē cā final': ē cā ceteraꝝ cāz. ſ. ad ipſas essendū cās. ita vt sit cā agēs: ꝛ cā recipiēs ꝛ cā formal'. nō vt sint i effcū ꝛ bēat esse i ſeipſis. q igr̄ p eēntiā est cāe finali iq̄tū est cā final' B est. ſ. vt sit cā ceteraꝝ cāz. Sꝫ ex mō quo ei⁹ itētio iaꝫ hꝫ esse in effcū accidit ei: vt sit cāta ex B. ſ. nō. Jā igit' no tum est p se qūo aligd est cā ꝛ cātū inq̄tū ipſum ē agens ꝛ finis. ꝛ B est vnū de p̄ncipys nāliū. ¶ Sed qō ingrit' post B declarabit' p B qō dicā. ſ. q finis q acgritur ex ac⁹tione agētis: diuidit' in duo. ſ. in finē q est fozma vel intē⁹tio in patiente receptibili actionis. ꝛ in finē qui nō ē foz⁹ nec intētio in patiēte receptibili vllo mō: est igit' in agen⁹te. Si. n. nō fuerit in agente nec in patiēte. tūc cū nō pos⁹sit esse in illa ſuba q̄ p se ſtat: q nō est ex mā nec in mā: p⁹fecto nō bēbit esse vllo mō. ex̄plum vo ſcōi est hitatio q̄ ē finis fabzicatoꝛi dom⁹: que ē p̄ncipiū motus ad essendū domū. ꝛ ipſa nullo modo est fozma dom⁹. vr̄ āt q finis agentis, ppiquus: ꝛ ꝓtingens motionē māe sit fozma i mā. ꝛ vt id cui⁹ nō ē finis: foz⁹ in mā nō sit p̄ncipiū, ppiquū motuī iq̄tū est sic. Sī āt acci⁹derit q illud cuius finis est foz⁹ i mā data: ꝛ q illud cui⁹ finis est ſuus itētiōis: q nō est ſua foz⁹ i illa mā: ſ'i vnū aligd. tunc ſi fuerit B erit p accīs. Sicut cum aliquis fa⁹bzicat domū: vt bitet i ea. Ipſa. n. iġsitio bitationis iduē eū ad fabzicādū. ꝛ ē i p⁹ cā fabzicādi inq̄tū ipſe est fabzi⁹catoꝛ. ꝛ est cātū iq̄tū ē bitatoꝛ. Cū āt ita euenerit: vt vn⁹ homo simul sit habitatoꝛ ꝛ fabzicatoꝛ. tunc suus finis i⁹q̄tū est habitatoꝛ alius: erit a suo fine iq̄tuꝫ est ipſe fabzi⁹catoꝛ. Postq̄ āt māifestū est B: dico q in pte diſiōis p⁹: finis hꝫ cōpationē ad multa q̄ p̄cedebant eū in acquisi⁹tione eius in effectu ꝛ ineſſe. Jpſe. n. hꝫ cōpationem ad agentē ꝛ cōpationez ad recipiēs cū ipſuꝫ est in potētia: ꝛ ad cōpationē ad recipien⁹ cū ipuꝫ in effectu est recipiēs: ꝛ ꝓpationē ad motū. Cōsideraī⁹. n. respectu agentis est fi⁹nis: ꝛ respectu motus est terminus ꝛ non finis. fine eniꝫ essentie pp quē est res: ꝛ quē intendit res non destruitur res: sed per eū pficit' res. motus vero destruitur peruen⁹tione eius. ꝓsideratus vo respectu recipientis q perficia⁹tur per illū: cū ipſuꝫ erat in potētia: est bonū qō adaptat ipſam: malū vo puatio ē sue pfectōis. Sꝫ bonū qō ē ei op⁹positū est esse: ꝛ acgsitio i effcū. ꝓsideraī⁹ vo respectu, re⁹cipientis cū ipſum iā est in effcū est foz⁹. ¶ Finis vo fm diſtōis ptē scōa: notū est q̄ nō est forma māe patientis nec est ipſemet terminus motus. Jā āt claruit q ipſa est fozma vel itētio in agēte: ꝛ q p illū sine dubio exit agēs de potētia ad effcū. q āt ē in potētia est pp puatōez cui ꝟiūctū est malū. q vo est i effectu est bonū illi opposituꝫ. Igit' B finis bonū est respectu nō eēntie agētis. sed agenti fm qō est p̄ncipiū motus. ꝛ agens est finis. respectu vero agētis fm q per illū exit de potētia ad effcū ꝛ pficit': est bonū. si ille exitus de potētia ad effcū fuerit itētio vtilis ad eē vl' ad q̄nēdū i eē: ꝛ vt mor⁹ sit nālis ꝛ volūtarius ꝛ electiōis itelligibilis. Sꝫ si fuerit maginabilis non ꝺz eē bonū. Sꝫ putaī. igit' ois finis est finis vno respectu ꝛ alio respectu est ꝟez bonū vl' putaī. B igit' ē diſpō bōita⁹tis ꝛ cāe pfectī'. ¶ Ad cōſcēdā āt diſpōnē boni ꝛ libali⁹tatis. o3 q scias q vna ꝛ eadē res hꝫ respcū ad recipiēs qō per ipſam pficit': ꝛ respcū ad agētez a q̄ puenit: cū āt fuerit respect⁹ ei⁹ ad agēte a quo puenit sic vt non faciat debere agentē esse patientē per illā vel p aligd aliud qō sequaī eā: tūc respectu ſui ad agētez erit liberalitas: ꝛ re⁹

p sue meta, ca. 7°.

ſpectu ſui ad patiẽs erit bonũ: vbũ ãt liberalitat' ⁊ cõſimilis ex ſua p̃ ipõne apõ oẽs ligtas ẽ donator tribuens aly extra ſe donũ ñ pp retributionẽ. Si.n. itẽdit pp illõ retributionẽ, dr̃ yẽditor vel accõmodator vl̃ fenerator, adulatio vo ⁊ collaudatio ⁊ fama ⁊ oẽs viſpões: q̃ appetunt nõ reputant' a vnlgo eẽ retributiones: niſi ſint ſube vl̃ retributiões: que itelliguntur in ſubiect'. putãt. n. q̃ is q̃ dat aly extraſe donũ p qõ acgrat' ſibi laus ſit libal' ⁊ ñ yẽditor vel accõmodator: cũ tñ ipſe ve ſit yẽditor: qz ex B̃ q̃ ipſe bñfac' aly ipſe lucrat' ſine retributionẽ ſubalem ſui gñis vl̃ alteri⁹ vel laudẽ vl̃ adulationẽ p quã gaudeat ſiue lucret' q̃ fiat nobilis ⁊ laudabilis. Si. n. non feciſſet id qõ digni⁹ ⁊ meli⁹ eſt facere q̃ nõ facere ipſe nõ eẽt taz pulchr̃e viſpõnis in ſua nobilitate: vulgus vo nõ computat bas itẽtiões iter retributiones. vñ cũ q̃ bñ fac' alicui pp aligd box bonox putatinox vel voz: q̃ p̃o veniunt ei per illud nõ ceſſat vocare libalẽ. Sz ſi bñ attẽderet bãc intẽtionẽ nõ vocaret eũ libalẽ. aliqs. n. ex vulgo bñficiũ recipiẽs ab aliq̃ pp retributionẽ: q̃uis illa ſit pp ſubſtãtiam cũ pcepit B̃: deſpicit illõ bñficiũ: ⁊ negat eſſe bonũ: nec vult illũ ſibi bñfaciẽtẽ vocar' libalẽ: eo qõ id qõ agit: agit pp cãm. Si ãt diligẽter igrar' q̃s ve ſit ſenſus libera lis ũenier' q̃ libalis eſt q̃ dat aly pfectionẽ in ſuba eius vel ĩ prib⁹ eius. ſic vt nõ fiat ſibi retributio vllo mõ. igr̃ oĩs q̃ agit aligd ex intẽtione tali vt pueniat ſibi ꝟſimilis retributio nõ eſt libalis. vñ oĩs dans recipiẽti foꝛmaz vl̃ aligd vtile: ⁊ hz finẽ pueniẽdi ſibi aligd ex bono: qõ fecit aly nõ eſt libalis. Sed dico q̃ retributio ⁊ volũtas in eo qõ itẽdit nõ aduenit niſi rei ipfecte in eẽntia. ⁊ retributio. n. vel ẽ fm ſe ĩ ſua eẽntia vel fm aligd aliõ ĩ ſua eſſentia: vel ĩ ſuis cõmoditatibus. Notũ eſt ãt q̃ ſi ſua itentio fuerit de retributiõe ſue eẽntie: vel õ cõmoditate ſue eẽntie: vel oĩno õ aliq̃ qõ afferat ſibi aliquã vtilitatẽ ei⁹ eſſentie ipfcã ẽ in ſuo eẽ. vel in ſuis pfectiõibus. Si ãt nõ fuerit pp aligd: tũc neẽe ẽ aduenire illã itẽtionẽ ab illo ĩ aliud a ſe: vel nõ aduenire: ſibi eq̃ie eſt. Itavidelz: vt ⁊ ſi nõ pueniret a ſe illõ qõ bonũ eſt aly. eiuz rñ diſpõ oĩno eſſet eadẽ q̃ ſi pueniret. igit̃ B̃ nõ eſt ei melius vel pulchrius vel laudabilibus: ſiue ſit aligd aliud de accũtib⁹ ꝑprijs ſue eẽntie q̃ ei ꝟũ: qõ ẽ ñ pulchr̃ nec laudabile: nec aliqd aliõ de accũtib⁹: q̃ tam amabilia vel vtilia. ita videlz q̃ ſi B̃ nõ faceret: nõ tñ õſiſteret eẽid qõ eſt ei dignius ⁊ pulchrius. Nõ eſt igit̃ adducẽs illũ ad B̃: qz nõ ẽ ei poti⁹ puenire illud a ſe in aliud q̃ eius oppoſitũ. B̃. n. modo ſi nõ fuerit res pueniẽs ex nã vel ex volũtate: q̃ non eſt fz viã iducẽdi neẽitatẽ: ſed alio mõ. ſic̃ tu ſcies poſtea. pfcõ non pueniet bonũ id aliq̃ rex ex aliq̃ cãz: niſi fm B̃ q̃ agẽtes fm itẽtionẽ ſuã potior ẽ itẽtio pdcã. ſ. vt ſtuat ab eo bonũ in aliõ a ſe: eo q̃ B̃ digni⁹ ẽ ei: ⁊ itẽtio ꝟũ indigni⁹: ⁊ tũc finis rei eſt itẽtio retributionis q̃ ꝟũ gir ſue eẽntie vel ſtpuenit ſue eẽntie vel reflectit' ad ſuã eẽntiam: ⁊ tũc eẽ illã itẽtionẽ ⁊ nõ ee: nõ eſt ei eq̃le reſpectu ſue eẽntie: ⁊ pfectionũ ſue eẽntie ⁊ ſuaz cõmoditatũ. Sz aduentus illi⁹ ab eẽntia illi⁹ ẽ: ſic aduẽ⁹ retributionũ: q̃ appropriant' ſue eẽntie: ⁊ reducũt' ad eẽntiã eius. gbus acgrat pfectionẽ ⁊ originatẽ. ppriã: ⁊ ob B̃ qõ ẽ gre nõ ceſſat itegrari q̃uſq; pueniat' ad B̃: vt reducat' ad eẽntiã. v. g. Si dicatur alicui agenti aligd q̃re feciſti B̃: rñdebit vt ꝑſit illi. ⁊ deinde ſi iterroget' q̃re voluiſti pr̃odeſſe illi: rñdebit qz bñfacẽ bonũ eſt: ⁊ ſic nõ ceſſabit qõ quouſq; dicat' ei q̃re q̃ris qõ ẽ bonũ: ⁊ rñdeat B̃ eẽ: aut vt bonũ eueniat ei aut vt malũ remoueat' ab eo: ⁊ tũc ceſſat qõ. acgſitio. n. boni in oi re: ⁊ remotio mali ab ea B̃ ẽ: qõ acgrit' ſibi abſolute. mĩa vo ⁊ largitas ⁊ clementia circa aliũ ⁊ gaudiũ de bono qõ fit aly ⁊ triſtitia: que peruenit ex defectu ãc, bz: ſunt accũtia ꝑpa agẽti pp q̃ vitupar': ſi ea non fecerit vel minuit' aligd de ei⁹ pfectione. igit̃ libalitas eſt largitio abſq; itẽtione alicuius modi. ita vt pp largitionẽ nõ ſit pfectio: igit̃ B̃ itentio reſpectu recipiẽtis eſt bonũ: ⁊ re ſpectu agentis eſt libalitas. oĩs. n. adeptio pfectionis reſpectu recipientis eſt bonũ: ſiue fiat pp retributionẽ: ſiue non. reſpectu vo agentis nõ eſt liberalitas: niſi cũ nõ fuerit pp retributionẽ. B̃ eſt igit̃ manifeſtatio certitudis beneficy ⁊ libalitatis: qz igit̃ iã loquunt fuimus de cauſis: ⁊ ea⁹ diſpõnib⁹. reſtat vt colligamus breuiter: q̃ dcã ſũt õ eis: dico igit̃ q̃ be q̃tuoz cãe putant': nõ ꝟũgi oẽs ĩ pleriſq; reb⁹: qñ res q̃ nõ mouent' ⁊ diſcipliales nõ putant' bñe agẽte. ſ. ꝑncipiũ motus: nec ẽt putant' bñe finẽ. putat' eni q̃ finis nõ eſt: niſi motus: nec ẽt mãm: qz nõ igit̃: ni ſi de foꝛmiſ ea⁹. vñ riſit ille q̃ dixit q̃ B̃ ñ ſigñat cãz pfe ctiuã: ⁊ q̃ ꝟſiderare B̃ ad hanc ſciam ſpectat. vna. n. ſcie tia tractat de eis. ſic̃ de oppoſitis. B̃ ãt nõ ſũt oppo⁹. vna vo ſcia eo mõ quo B̃ ſcia ẽ vna: manifeſtat diſpõnẽ earũ. Nos aũt licz nõ ꝺcedamus q̃ be cãe nõ ꝺiunguntr̃ in oĩbus rebus: de qb⁹ agit̃ in ſcientys. ita q̃ ſunt õ reb⁹ cõib⁹ q̃ icidũt ĩ ſuba ſcia⁹ diuerſa⁹. Ipſe tñ iã iueniunt' in ſcientys diſcretis diuerſis. ⁊ iõ auctor: alic⁹ vni⁹ lcie. v. g. nãlis, cuius magiſteriũ eſt oñder B̃ oĩa ꝑn⁹: nõ ſufficit oñdere qcqd accidit eis. Non aũt ita ſe hz res. Non. n. oĩs agẽs eſt ꝑncipiũ motus. ſicut dr̃. res etiam diſciplinales in naturis ſuis: nõ ſunt niſi per aliõ a ſe: q̃re n⁹ nõ ſpanr̃a mã q̃uis ſpolient' in eſtimatõe. Jã. n. comitat' eas ĩ eſtiatiõe dio ⁊ fig⁹: q̃ ſunt eis ex occaſiõe mãe: ⁊ qõ verius eſt: dico q̃ mẽſure ſunt yles ꝑpiñq figuris mẽſurabilibus ⁊ vnitates ẽt nuõ ⁊ nũer⁹ ꝑpetatib⁹ nũeri. ⁊ iõ iſtis ẽ ꝑn⁹ agẽs ⁊ ꝑn⁹ recipiẽs; ⁊ vbi B̃ duo fuerint eſt pfectio: ⁊ pfectio eſt itegritas: ſed terminatio ⁊ oꝛdiatio pp q̃s ſunt eis ꝛ prie tates: q̃s bñt nõ ſunt eis ob B̃: q̃ fz B̃ q̃ ſunt: ſunt illi⁹ oꝛ dinationis ⁊ integritatis ⁊ termiationis. Si ãt neganerit q̃ nõ eſt pfectio. ſ. finis motus. nõ tñ negabit eſſe bonuz: erit igit̃ cã eo q̃ eſt bonũ. Sz nec B̃ ẽt fuit illic cã: niſi qz fuit bonũ ⁊ poſtea accit illi bono. vt eẽt pfectio mot⁹. eo q̃ illa fuit ad illã ꝛ motũ. Sz ſi B̃ non eſſet q̃ ꝑpetates: q̃ ſequũt' ea eẽnt fines ad quos reducunt' diſpões eoz: ingſitoz itaq; nõ igrerct eas in materys illoz finiũ. artifex. n. mouet nãm ad B̃: vt ſit rotũda: nõ tñ ẽ finis ipa rotũditas: fz aligd aliõ de ꝑpetatib⁹ ei⁹. Jngrit. n. circulũ ꝛ eã. vñ be cãe iã fiũt cões: q̃ pp oz vt actoz b⁹ ſcie ſpeciẽ in eis. Jpſe. n. nõ tñ ꝺiderat cõia: fz ẽt id qõ ẽ ꝑpriũ vniq̃ ſcie. ſ. qõ eſt ꝑncipiũ illius ſcie nõ ꝺiderat cõia tñ: qñ B̃ ſcia iã ꝺiderat accũta⁹ appropriãtia ipa pticularia cũ fuerit eẽntialia: ⁊ p ⁊ nõdũ fuerit accña eẽntia⁹ ſubis ſcia⁹ pticulariũ. Si ãt ꝺnaq̃ ſtat' cãz eẽt ſcia per ſe vtiq; nobilioz iter eas eẽt ſcia õ finali: ⁊ ipa eẽt ſapia: ⁊ B̃ ẽt ipa nobilioz ẽ religs ptibus b⁹ ſcie: q̃ eſt ſcia ꝺideras finales cauſas rerum.

¶ Explicit tractatus. 6⁹. laudetur deus ſuper omnia.

¶ Jncipit tracta. 7⁹. cũ auxi⁹ dei. Lap⁹. I. De ꝑñtib⁹ vnitatẽ. ſ. idẽtitatẽ ⁊ ei⁹ diſtinõib⁹: ⁊ de ꝑñtib⁹ multitudinẽ. ſcz alietatẽ ⁊ diuerſitatẽ: ⁊ de modis oppõnis cognitis.

Liberalitas.

Jdetur aũt q̃ fm hanc noſtra ĩtẽ tionẽ: vt iã cõpleam⁹ vbuz de his: que ꝑpria ſunt idẽtitati fm q̃ eſt idẽtitas ⁊ de ꝑñtibus eã. Scias aũtez q̃ vnũ ẽns iã pficantur in ꝑdicatõe ſui õ reb⁹: ita q̃ de quocũq; dixeris: q̃ eſt ens vno re⁹ illud põt eſſe vnũ alio re⁹. nã quid eſt vnũ eſt: ⁊ iõ fortaſſe putatur: q̃ id qõ itelligit̃ õ vtroq; ſit vnũ ⁊ idẽ. fz nõ ẽ ita. Sũt ãt vnũ ſubo. ſ. q̃ ĩ q̃cũq; eſt B̃. eſt ⁊ illud. Si. n. q̃ intelligitur de vno ooio eẽt A

Arti ꝓpie. ca.5.

Arti.5. meta. tex.15.

Aliud.

Diuersus.

B

Priuatō dr milr modis.

Arti.5.meta. tex.27.

Arti.so. met. tex.13.14.

C

D

id qō itellr ꝑ ens:tūc multū ℔ q ẽ multū nō eēt ens.ſic nō ẽ vnū. ḡnus accidat ci cē vnū. dr.n.q mltitudo ẽ vna: ℔ nō iḡtū ẽ mltitudo. vñ oz vt loq̄mur nūc ō bis: q̄ appropanť vnitati.ꝛ dc ci⁹ opposito.ſ.mltitudie. q̄ autez ꝑ pria sunt vnitati.sunt idētitas ꝛ bōgenea ꝙeniētia ꝛ eq̄litas ꝛ ſilitudo:ꝑ̄a vo multitudis sunt oppo⁹ ill̄oz: tractare ād dc oppositis vnitatī:maī⁹ ẽ. vnitas.n. ꝓſilis ẽ:sed qō ẽ ei ℈:ū ẽ multis modis.(C Jdē āt ẽ cū mlta vno mō ponunť vno mō:ꝛ ℔ per accīs:ꝛ ℔ ẽ ℈m reſpectum vni⁹ꝑ accīs. Sīc.n.ilic dr vnū ſic.ꝛ ℔ dr idē. Sed q̄ dr idē in q̄litate sunt ꝓſilia: ꝛ q̄ in q̄titate dr̄ eq̄lia: ꝛ q̄ sūt idē in relone dr̄ ꝙpatiua. Sz vires ꝑ eētiā sūt in rcb⁹ q̄ ſtituūt eētiā. vñ q̄ fuerint idē gne dr̄ bōgenea: ꝛ que fuerit idē i ſpē dicenť talia: ꝛ q̄ fuerit idē ꝑ̄o dicenť ꝙueniētia: oppo⁹ vo ill̄oz noſcunť ex cognitōe ill̄oz. Nā oppoſitū ad idez ablo⁹ē aliū. aliū vo q̄dā ē gne: ꝛ q̄dā eſt ſpē.ꝛ ℔ ẽt eſt aliū dr̄ia: ꝛ q̄dā eſt aliud accīte. pōt āt eē: vt id qō eſt aliū accīte ſit vna res: q̄ eſt aliū a ſeipſa duobus modis. Quoz vnius nomē ꝓpriū ℈m alicuius placitū eſt. ſ.q ẽſt diuersum nūero. aliud vo dr̄t a diuerſo ī ℔ q diuersum ẽ id qō dr̄t a q̄ls. aliud vo ẽ id qō aliaſ essentialr. Diuerſū q̄ ẽ magl cōe q̄ aliō ſilr ꝛ alia. ea vo q̄ aliāť gne gnalíſſimo: ſi fuerit exña ī materya ipa ſua alietas ī gne gnalíſſi⁹: nō fac̄ ẽbere ea nō posſe ꝙugi in vna mā. Sz q̄ aliāť ſpē ſub ꝙpiḡs gnīb⁹: q̄ sunt ſub vno gnalíſſi⁹ ipoſe ẽ ea ꝙugi ī vno ſubo. q̄cūq; āt nō ꝙueniunt in vno ſubo eodē mō ī eodē tpe dr̄ oppo⁹. Tu āt ſta nosti ī logica nūe ꝛ ꝑpetates eoz. ex gb⁹ bīt⁹ ꝛ ꝓuatio vno⁹ ꝛtinenť ſub ꝺictoz. Sria vo vno mō ꝛtinenť ſub priuatiōe ꝛ bitu. modus vo q̄ ꝛtinenť ꝓuatio ſub negōe ali⁹ ẽ a. mō q̄ ꝛtinenť Sria ſub ꝓuatōe. (C Oz āt vt ſcias q̄ ꝑ̄uatio dr̄ multis modis. dr̄.n. ꝓuatio id qō ꝺz eē i aliq̄ nec ẽ in eo: nō q̄ nō ſit illius modi: vt ſit in eo: q̄uis ſit illius nāe: vt ſit i aliq̄. ꝛ dr̄ ꝓuatō id cui⁹ nā ẽ eē i gne alicui⁹ rei: nec ẽ i ipsa re: q̄ nō ẽ illi⁹ modi: vt ſit in ea: ſiue illō ſit genus ꝓrimū ſiue lōgiquū. ꝛ dr̄ ꝓuatio id cui⁹ nā ẽ eē rei ñ ablo⁹: ſz in ſua boza q̄ ꝑteryt: ſic̄ ſenex edētulus. Pōt vero mod⁹ nimiū ꝙuenit negac. aly mōi dr̄nt ab ea: ꝛ dr̄ ꝓuatio amiſſio per violētiā. ꝛ dr̄ ꝓuatio id ꝙ qō amiſſit res integritatē ſuā. monoculus.n. nō dr̄ cec⁹: nec ẽt videns ablo⁹. ℔ enī nō ẽ: nīſi re⁹ ſubtī lōgiq. ſ. bois nō oculi. Deide ō ꝓuatiōe ꝑdicať negᵒ. ſz nō ꝙuertiť. ꝓuatio vo nō ꝑdicať de Srio. amaritudo.n. ñ ẽ ꝓuatio dulcedis: ſz ẽ aliō cū ꝓuatōe dulcedis. (C Priuatio. n. aliq̄ n ẽ in mā. aliq̄ eſt comes eēntie: q̄ faċ debere eē ꝓuationē alterius eēntie in mā: ꝛ nō ẽ ſil cū ꝓuatōe. ꝛ ℔ sūt Sria. q̄ꝛ oppōnis cā ñ ẽ alietas gnēꝛ. iā. n. odiū⁹ ℔: ſz cā ℔ ẽ q̄ eēntie eoꝛ. ipa diſſone ſui: ꝛ diſſone ſuaꝛ dr̄iaꝛ repugnant cōiūgi ꝛ deſtruūt ſe. Poſtq̄ āt nulla gnēꝛ gnalíſſimoꝛ sunt Sria. oz tunc vt Sria sint diſtātia dr̄us: vñ inter oīa que sunt aliō. Sria sūt aliud ꝑ formas. ſic̄ nigredo ꝛ albedo sub coloꝛe. ꝛ dulcedo ꝛ amaritudo sub guſtu. bonitas vo ꝛ malī⁹ nō sūt certe gña ſupio⁹a: nec bōitas ſigñat itētiōēs vniuoce in illis nec mali⁹. ꝑter ℔ aūt mali⁹ ſigñat in oī re aliq̄ modo ꝓuationē ꝑfectōis q̄ ꝺz eē ei. bōitas vo ẽ eē ei⁹. Inter illa igiť est diuersitas: q̄ ẽ iter ꝓuationē ꝛ cē. ges vo ꝛ labor cōueniūt ī gne alio q̄ sit bōitas ꝛ mali⁹. Cōueniūt. n. ī sensato ꝛ imaginato ꝛ ī ſilib⁹. Nō sunt igiť spēs bōitatis ꝛ mali⁹. vť aūt ꝙ q nō bñ ꝓſideraueruť ℔. itellexeruť ꝙ eoꝛ. que sunt Sria: ꝛ bñt gña. ꝙiq̄ ſub gb⁹ ꝛtinenť vel q̄dā ꝙeūit in ſensu vl itellcu: ꝛ q̄dā dr̄nt: ꝛ collegeruť ex eis itētione ꝙenientie ꝛ itētione diuersitatis: ꝛ posuerunt vnā ex eis genus q̄rūdā: ꝛ alterā posuerunt genus alioꝛ. Sz nō oz ita eē. Nā ſensus ꝙenietic ꝛ diuersitatis est: vt cōpo⁹ fuerint: q̄ſi due nāe inuenientur eis aliqua que diuersis re ſpectibus apta ſint ponī q̄ſi gña eoꝛ. Jpsa enī ꝛtinētur ſub vniuersitate potētiaꝛ agēdi ꝛ patiendi quodāmō: ꝛ ſub q̄litatib⁹ alio⁹: ꝛ ſub relonib⁹ alio⁹. Jpsa. n. ℔ q ꝑ uenīuť ex reb⁹: q̄ sunt potētie agēdi: ꝛ ℈m ℔ q acgrūť in aliq̄ ex aliḡb⁹. q̄ sūt potētie patiēdi: ꝛ ℔ q ꝺ ill̄ geſcunt diſpōes ī suis ſubſiſtētib⁹ sūt ō q̄litatib⁹. Sz ℔ q ꝙueniēs ẽ: est ꝙueniēs suo ꝙueniēti sūt ō relatis. Cū āt nomē rei q̄ ẽ ō ꝙueniētia vel diuersitate fuerit reductuz ad aliquā ſitaꝛ itētionū. ꝛtinebiť ſub gne q̄ eſt ei ꝓpriū. Nō dico āt q̄ vna res ꝛtineatur ſub diuersis gnīb⁹. ℔. n. ẽ q̄ ego refugio. sed q: diuersis respectibus vna res ẽ aliō: ꝛ aliud ꝛ ꝛtinet in alia ꝑte. Nec sunt ℔ certa gña. ſz sūt q̄ſi gña: q: sunt res q̄sdā ꝑ ex intētiōe ꝛ actiōe vel passione vel relone ꝛ alys. ꝛ vť q̄ ī ſeipſis sunt q̄litates ꝛ ceteri respectus comitanť ea. Jtē q̄uis nos studeam⁹ ponere cōuenientia: ꝛ diuersitatē ꝛtineri sub gnibus altioribus: tñ nature Srie: que ponunť due nāe bñt certa gña ꝑter ꝙuenientiā ꝛ diuersitatē sub gbus ꝛtinenť: ꝛ iā nosti ℔ alṡ. Sed ℔ q Sria sint sub duobus gnibus Srie: sicut audacia ꝛ temeritas: longū eſt diſſerere. auda⁹. n. in ſe q̄litas ẽ ꝛ q̄dā respectu eſt ſtrenui. Sil⁹ ẽt temeritas in ſe qualitas est: ꝛ q̄dā respectu eſt ſtoliditas. Sed ſtrenuitaſ ꝛ ſtoliditas nō sūt de gnīb⁹ iſtaꝛ q̄litatū: quēadmo⁹ ſapidū ꝛ iſipidū nō sūt gña olfcōꝛ. ꝛ gustabiliū. imo comitāť ea diuersis respectib⁹ q̄ ſequunť ea. auda⁹. n. i ſe nō ẽ Sria temeritati nec fōmidoloſitati. imo ſtrenuitas ꝛ fōmidoloſitas sūt Sria ꝛtēta sub bitu: q̄ est vna spēs q̄litatis. auda⁹ vo est oppo⁹ nō audacie: q̄ ẽ genus temeritat ꝛ fōmidoloſitatis. Si. n. auda⁹ eēt Sria temeritati: nō tñ eēt Sria ex nā ſuppſi⁹: ſz ex aliq̄ qō accit ei. ſ. ex ℔ille ẽ laudabilis ꝛ ſtrenu⁹ ꝛ vtil: ℔ vo virtupabil⁹ ꝛ ſtolidus ꝛ nociu⁹. Cōtraria igiť ve sunt ea q̄ ꝙeūit ī gne ꝛ ī subo. q̄ꝛ q̄dā sūt talia ꝙ vnū subm recipit vtrūq; duoz Srioꝛ: tñ ſine ꝙuerſione ſui ī aliō ab illis duob⁹ ꝛ q̄dā sūt: q̄ꝛ subz p⁹ cōuertiť ī aliō ab eis q̄ſq; accidat ei vnū ex eis. aliq̄. n. eſt ꝓpio q̄ idulcorať aliq̄d. ſed ad amaricād eget aliq̄ cōplone. Nō ẽ āt ℔ diſpō ī ꝙuerſione calidi in frm. Cū. n. fuerit Sria ī gne: neċe erit tūc vt ꝓuatio cuiuſlibet eoꝛ ī sua nā q̄tū ad illud genus: comitet alt⁹ꝛ tñ: ꝛ tuc ñ erit me diū iter illa vl erit mediū: ſz vnū vl plura. ꝛ tūc neċe erit vt illa multū diſtēt ab vno q̄ꝛ illoꝛ vel eodē mō: ita vt ab vno nō diſtēt magl vl min⁹ q̄ ab alio vl nō eodē mō. Si āt fuerit ℔ nō eodē mō: tūc q̄dā eoꝛ: erit ꝓpiq̄ ſilitudini alic⁹ extremi eo q̄ ſe ẽ aliq̄d foꝛ illi⁹: ꝛ q̄dā erit in vltio diſtātie ab eo: ꝛ ℔ ẽ Sriū: q: Sria ẽ vltimuz diſtātie iter appo⁹: q̄ ꝙeūit ī gne ꝛ ī mā. vez est āt dicere vltimū diſtātie eē vbi ẽ mediū: q: vbi nō ẽ mediū: q: vnuz q̄ꝛ eoꝛ ẽ in vltio diſtā⁹ ab alio. igť Sria ẽ diſtā⁹ ꝑcā: q: diffinitio eaꝛ eadē ẽ. (C Qd āt q̄s ponat vltimā diuersitatē ꝛ diſtātiā iter vnū ꝛ duo alia diſtā⁹ ℔: polē est. Diſtātia. n. vni⁹a duob⁹ vel erit ℈m vnā intentionē vni⁹ modi: ꝛ tūc duo diſtātia ab vno eodē mō erūt ꝙcīētia ī foꝛ⁹ diſtātie: q̄ est vna spēs nō mlte: vel erit multi mōis: ꝛ tē illi erūt diuersi modi Sriētatis ñ vn⁹ mod⁹. q̄ nō erit ℔ ꝑ Sriā q̄ ſegť gen⁹: vt faciat illā spēz sine expectatōe alic⁹: ꝛ ꝑcipue in ſimplicib⁹. iā. n. nosti ℔: sed erit dc mō ſequētiū: ꝛ de diſpōne eoꝛ q comitanť ſpēm. Nť āt sermo ẽ de vno mō Sriētatis. ſ. q ẽ p eēntiā. maiſe⁹ ẽ igť q̄ Sriū vni⁹ nō ẽ niſi vnū: mediū vo ẽ ei⁹ q̄ Sriūs sit diuersuz ẽ nī ꝓſile. ꝛ iō oz vt ꝙuerſio ꝑmū fiat ad illud ōu aliqd moueatur ad Sriū. Nigrum enim ꝑus fit citrinū vel viride vel rubeum. ꝛ deinde fit album. Jam autez ponūt cōtrarys media: per negationem duoruz extremoꝛum. Sed boc aliquādo fit ex defectu nois medy. ſ. medy veri: ſic̄ ſi diceretur: nec calidū nec frigidū ſi tepiduz cartet noie ꝛ

hꝰ res vel erit in vno genere vel in diuersis. ſic ſi dixeris nec leue nec graue. Ih̄ ät nō erit vex mediū: ſz eſt mediū vbotenus. ¶ Habitus ät ꝛ puatio nō hñt mediū in ſubiecto. Ipſa. n. ſunt ipſa affirmatio ꝛ negatio reſtricta circa genꝰ vel ſubz. ꝛ i tpe ét ꝛ diſpōne. Cōpatio igit habitꝰ ꝛ puatiōis ad illā rē ꝛ diſpōnez. erit ſic ꝯpō ꝺictoziaꝫ ad oē qō é. ſic. n. nō é mediū iter ꝺictoziaſ: ſic nō é mediuz iter puationē ꝛ habitum.

¶ Laᵐ. II. De aſſignādis itētōibus antiqſſimoꝝ ō ideis: ꝛ ſcḋa methaſi: ꝛ de cā q̄ eos duxit ad Ih̄: ꝛ de oñḋēda ozi ne ignoꝛātie pp quā decepti ſunt.

Empus eſt nobis: vt accigamur ad refellēdū ſnias ocās de ideis. ꝛ diſciplialibus. ꝛ de ꝓncipys ſeparatis: ꝛ de vlibꝰ. q̄ dīnta nr̄is radicibꝰ q̄s iā ſtabilitimus. q̄ q̄uis iā ꝓbate ſint certis regulis: i q̄ eſt alīq̄ inuitio ſufficiés ſpeculatoꝛi ad diſſoluēdū ꝛ deſtruēdum oēs veriſimilſtudines eoꝝ: ꝛ ad opponēdū ſentētys eorum: tñ conabimur ad Ih̄ totis viribus noſtris. Cōfidimꝰ enim q̄ per ea que dicemus interim dum aduerſamur eis vtilia multa puenient: que preterminſſa ſunt in eis: q̄ diximus ꝛ oſidimus. Dico igit q̄ omnis ars in exordio ſuo eſt cruda ꝛ imatura: ſed maturaſ poſtea: ꝛ deide paulatim decoraſ ꝛ pficiſ. Talis fuit pbia antiquitus apud grecos. primū gdē perſuaſibilis. ſ. rethoꝛica. Deide quia incidit deceptio in eā fuit dialectica in vna ex ptibꝰ eius ſ. naturali: que apō plures eoꝝ prius fuit vſitata. poſtea vero cepūt aiaduertere diſciplinale. ꝛ deide diuinā. Sz in Ih̄ dum tranſirēt de alys ad alias nimiū fatigati ſunt. primū aūt in trāſeūdo de ſenſibili ad intelligibilē diuiſi ſunt. Nā quidam ex eis putauerūt q̄ diuiſio. facit ꝺbere eſſe duo aliqua in vnaquaq; re. ſicut duos boies in intētione humanitatis. ſ. boiem ſenſibilem coꝛruptibilem. ꝛ boiem itelligibilem ſepatū perpetnū inariabilem. ꝛ vniuſq; iſtoꝝ attribuerūt eſſe. Sed eē ſeparatū vocauerūt eſſe exemplare. ꝛ vnicuiq; reꝝ naturaliuꝫ attribuerunt formam ſeparatā: que eſt ipſum itellectū: ꝛ cui obuiat intellectus: eo q̄ intellectus eſt res que nō ōſtruiſ. Sz q̄ gd eſt ſenſibile ex bis eſt coꝛruptibile. Scias vo: ꝛ ōmōſtratiōes poſuerūt ſm huiuſmodi curſum: ꝛ ſz Ih̄ tractauerūt de eis. ¶ Ex quibus plo famoſiſſimus: ꝛ magiſter eius Socrates nimiū adheſerūt huic ſentētie ōſtes. q̄ būanitas eſt vna intētio ens in qua cōicāt idiuidua ꝛ remanet deſtructis illis. Nō eſt aūt Ih̄ illa intētio: que é ſenſibilis multiplex coꝛruptibilis. eſt igit illa q̄ eſt itētio itelligibilis ſeparata. Quidā vo aly nō ꝺederūt huic forme ſeparationē: ſed ꝓncipys eius: ꝛ res diſciplinales: que ſūt ſepate diffinitiōibus poſuerūt digniozes ſepatione ineē. Id vo de formis naturalibus q̄ nō ſint ſepate diffinitōe ꝺixerūt nō ſeparari per eſſentiam. ꝛ ꝺixerūt q̄ forme naturales nō generāt̄ur niſi ex ꝓuctiōe illaꝫ formaꝝ diſciplinaliū cū mā. ſicut planicies: que eſt intētio diſciplinalis cū adiūgitur mꝭ. ſ. naſo fit ſimus. ꝛ fit itētio nālis. planicies aūt ſm q̄ eſt diſciplialis eſt ſeparabilis. Sed ſm q̄ eſt nālis nō eſt ei: vt ſepeť. plo vo plus iclinabat ſe ad Ih̄ vt forme ſunt ſepate ꝛ diſciplinales: apud eū erāt medie iter formas: ꝛ iter māles. q̄uis. n. be ſint ſeparate diffinitiōe: nō tamē cōcedebat eas exiſtere non in materia.

¶ Forma. n. vel eſt finita vel ifinita. Si aūt fuerit ifinita: ſed Ih̄ bz ex Ih̄: q̄ eſt expoliata nā. tunc omne ſpaciū erit infinitū. Si vo Ih̄ acciderit ei ex Ih̄ q̄ eſt expoliata a mā: tūc mā eſt acquirēs reſtrictionē ꝛ formā. Sz vtruq; iſtoꝝ eſt abſurdū. Nā ſpaciū eſſe ifinitū impoſſibile eſt. Si ät fuerit finita: tūc reſtrictio eius eſt in termio terminato. ꝛ ſigna mēſurata. Oz Ih̄ nō eſt el niſi ex paſſiōe accidēte ſibi extriſecus. nō ex ipſa nā eius. Nō patimur autez forma: niſi a ſua mā. igit fit eēt ſepata: ꝛ nō ſepata. ꝛ Ih̄ eſt ipoc. oz igit: vt ſit mediū. ¶ Ally vo ꝓncꝰ rez nālium poſuerūt ideas: ꝛ poſuerūt eas certa intellecta: ꝛ certa ſeparata dñtes. Qō cuz ipſi expoluant diſpōnes coꝛporales a mā. ſ. nāles nō remāet niſi magnitudo ꝛ figura ꝛ numerus. Qñ ex. ix. ꝓdicamtis ea q̄ ſunt q̄litates paſſibiles ꝛ paſſiōes ꝛ habitus ꝛ potētia ꝛ ipotētia ſunt res bñtium paſſiōes ꝛ bit ꝰ ꝛ potētias. Relo vo é de bis: q̄ pēdent ad ſilitudinē iſtoꝝ: igit é māl. reſtat igit vbi: ꝛ eſt q̄ſtas: ꝛ qñ eſt q̄ſtas: ꝛ ſitus ꝛ eſt q̄ſtas. agere vo: ꝛ pati ſūt māles: acgrit igit ex Ih̄: vt gcgd nō eſt q̄ſtū: ſit ét pendes ex mā: pēdētis vo ex mā ꝓncipiū eſt id qō nō pēdet ex mā. igit diſciplinalia. ſ. idee ſunt ꝑn̄ nālū. ꝛ ipſa ſunt certa intellecta. alia vo ab eis. ſunt nō itellecta: ꝛ idcirco nullus pōt diffinire colorē vel ſapozem vel alia hꝺ. diffinitione que ſit recta: ſed que eſt cōpatio aliīq̄ ad vtutē apꝑzehendentē. qz itellectus nō itelligit eas apud eos: ſed imagiat eas imaginatio ſeq̄ns ſenſuꝫ. Dixerūt ét q̄ numeri ꝛ mēſure: ꝛ diſpōnes eaꝝ itelligunt per ſeipſa igit ipſa ſt ſepata. ¶ Quidā vo poſuerūt ea ꝑn̄. ꝛ nō poſuerūt ea ſepata. ꝛ Ih̄ fuit ſecta Pithagoze: ꝛ cōpoꝰ oia aſſimilauerunt vnitati ꝛ ꝺualitati: ꝛ poſuerūt vnitatē in termino bōitat ꝛ reſtrictiōis. ꝺualitatē vo poſuerunt in malitā: ꝛ in nō reſtrictiōe. ¶ Quidā vo aly poſuerūt ꝑn̄ augmētū ꝛ ꝺiminutionē ꝛ equale ponētes equale ipſam ylē: eo q̄ ab ipo fit ꝙerſio ad vtrūq; extremoꝝ. Quidā vo aly poſuerūt eq̄le formā: eo q̄ ipſa eſt reſtricta ꝛ terminata: augmūtuz vo ꝛ ꝺiminutio nō hñt terminū. poſtea vo diuiſi ſunt ī cōpoſitiōe vniuerſitatis ex diſciplinabilibus ideis. Quidā eni poſuerūt nūez ꝑn̄ mēſure. vñ linea apō eos ꝓponit ex ꝺuabꝰ vnitatibus ꝛ ſuꝑficies ex quatuoz vnitatibus.

¶ Quidā vo vnāquāq; iſtaꝝ ꝺuaꝝ poſuerūt ptē per ſe: ꝛ plures ex eis tenuerūt q̄ numerus eſt ipſum ꝓncm. ſed vnitas eſt ꝑmū ꝓncipiū: ꝛ q̄ vnitas ꝛ idētitas ſint comitātia vel ōñtia ꝛ pcreauerūt numerum ex vnitate ꝛ ozdinauerūt eū ſm tres modos. q̄z vnꝰ eſt modus nūeralis. alter eſt modus nūeri diſciplinalis. tertius ē modꝰ iteratiōis. modus vo nūeri nūeral ē: q̄ poſuerūt vnitatē i ꝓncꝰ ozdis. ꝛ deiñ ꝺualitatē. ꝛ deiñ ternarietatē. ꝛ ſic deiceps. Nūerus vo diſciplinalis eſt: q̄ poſuerūt vnū ꝑmū: deide zm. ꝛ deide tertiū: ꝛ ordinauerūt nūez per ſucceſſionem vnius poſt vnū. tertius vo modus eſt: q̄ poſuerūt nūerū pcreari per iteratione ipſius vnitatis. nō per additiōez alteriꝰ vnitatis ad ipſaꝫ. miroz ät ō ſnia Pithagoze q̄ tenuit nūez ꝓponi ex vnitate ꝛ ſuba: eo q̄ vnitas nō ſtat p ſe: qz vnitas é alicꝰ: ꝛ id i q̄ é: ſuba é. ꝛ ſō é ꝓpoſitio. ꝛ ſic é multitudo. ¶ Et ex bis fuit q̄ vnicuiq; ozdini diſciplialis nūeri attribuit q̄ſtētia alicui ꝰ forme. Ita vt cū é: expoliatus ſit ozdo nūeri. Cū vo cōmiſceť mꝭ ſit forma bo minis vl eq: ꝛ Ih̄ é ō ſnia quā aſſignauimꝰ i ꝑdcis. ¶ Quidā vo aly ꝺixerūt q̄ iter hāc formā nūeralē: ꝛ iter exēplare dña é: ex qb̄ fueŕt q̄ poſueŕt eā mediū ſz q̄ ꝑdcm. é. pſes vo ex pithagoꝛicis tenuerūt q̄ vnitas eſt diſciplialꝭ vl idealis eſt ipſum ꝑn̄: ꝛ ipſum eſt nō ſepatū: ex quibꝰ fuit ille q̄ ceſſit cōpoſitionē formaꝝ geometricaꝝ fieri ex vnitatibus. Ih̄ g̃ negauit menſuras ꝺimidiari: ꝛ ex bis fuit quē nō piguit ponere diſciplinales cōpoſitas eſſe ex nūeris: ꝛ poſt ꝓpōē accidere eis ꝺimidi in infinitus. ꝛ ex bis fuit q̄ formas numerales poſuit cōicātes formis geometricis. Tu aūt cū ꝺiligēter conſideraueris ꝰ inueníes q̄ radices occaſiōis oīs errorꝰ i quē icideŕt iſti viri ſť. v.

¶ Una eſt opinio eoꝝ: q̄ cuz res eſt expoliata ab aliquo: nec eſt adiunctus ei reſpectus alius: ꝓfecto expo-

liata est ieē ab eo quēadmodū si id cui aliqd adiūctum est ꝓsiderās per se sine ꝓsideratiōe eius q̄ sibi adiūctus. est. Jā.n.ꝓsiderasti illud nō adiūctū illi. ꝛ oino cū ꝓsideraueris illud sine ꝓditiōe ꝓiūctiōis:iā putabit te cōsiderasse illud cū ꝓditiōe nō ꝓiūctiōis. Jta vt nō oporteat cō siderare illud:nisi nō ꝓiūctū:q̄nis sit ꝓiūctū. Sed q̄ intellectus apprehendit intellecta: que sunt in mūdo sine cōsideratione eius cui adiūgitur. ideo putauerūt q̄ intellectus nō apprehendit nisi separata ab eis. Non est autē ita. imo omnis res �means q̄ in seipsa est habet vnum respectum:ꝛ ꝑm q̄ iūcta est alij bz aliū respectū. Nos.n.cum intelligimus. v.g. formam hois: iḡtū est forma hois: solūmodo iā itelligimus aliqd:qō solūmō est ꝑm q̄ est i se. Sed ex B̄ q̄ itelligimus. nō oz q̄ sit solū ꝛ separatū. Cōiūctum.n.ex B̄ q̄ est ipsum nō est separatū ꝑm modum negatiōis:nō ꝑm modū p̄uatiōis qua itelligit̄ sepatio exñtie. Nō est aūt nobis difficile itelligere ꝑm apprehēsionem vel per relias disp̄ōes vnū ex duobus:q̄z vnū ē.ſ. q̄ nō est de nā eius separi a sibi ꝓiūcto in exñtia:q̄uis sepetur ab eo in diffōne ꝛ itētione:ꝛ certitudie:cū fuerit ei certitudo nō ptēta itra certitudinē alteri⁹: qm̄ eē cū illo fac debereeē ꝓiūctionē nō otineri in itētiōibus. ¶ Scōa ē error oz de vno. q̄ B̄. n. q̄ dicimus q̄ hūanitas est itentio vna:nō itelligim⁹ intētionē q̄ sit vna nūero. ꝛ sit in multis ꝛ multiplicē respectibus. sic vn⁹ est p̄ multoz. imo sic vni p̄i sunt filij discreti. Jā aūt scripsimus de B̄ ais. Ipsi aūt nescierūt qō per B̄:qō dicimus multoz eē intētionē vnā:itelligam⁹ q̄ q̄cūq; ꝑus itellexerim⁹ veniē ad mām esādē bz disponēs quā alia:nec ꝓuenit ex ea:nisi B̄ vnū idiuiduū. ꝛ sic q̄lēcūq; ꝑus occurrerit intellectui:ꝛ ip̄e illuz fuerit in eo:acgreē ex eo B̄ eadē itētio vna:q̄uis cū vna aduenit:deleē alia:ꝛ nō agit aliqd. Nō sic calor:q cū venit in mām in qua est būiditas ip̄imit aliā itētionem:ꝛ cū pātatū fuerit itellectui q̄ venit ad eū itētio budiditatis agit alīā itētionē. Jsti vo si itelligerēt itēriōes de vno in B̄:remouerent ab erroze suo. ¶ Tertia ē ig̃rātia oz q̄ B̄ iquātū est B̄ aliqd aliō est incōicās ei in diffinitiōe q̄ est ocō ꝺictōis. sic si aliqs sophistice iterrogatus:an nō iḡtū est bō sit vn⁹ vel multi:rideat q̄ ēynus vel multi. Nā bō iḡtū est bō. est bō tm̄. ꝛ iḡtū est bō nō est aliqd aliō ab boie:ꝛ vnitas ꝛ multitudo:sunt aliō ab boie. Jā aūt discussimus de bis. ¶ Quarta est opio oz de B̄ q̄ cū nos dicim⁹ q̄ hūanitas ē sp manēs:est ḡsi dicere mus q̄ hūanitas est vna vel multe. B̄ āt nō eēt sic:ni si diceremus q̄ hūanitas vna vel multe esset vna intentio.ꝛ iō nō oz putare. vt cū cōcesserunt sibyplis q̄ humanitas est manens cōsequi:vt vna ꝛ eadē hūanitas sit manens:ita vt ponāt hūanitas eterna. ¶ Quinta est opio oz de B̄ q̄ si res māles fuerint cāte: opteat cās eaz eē res:q̄s possibile est separi. Non.n.si res māles fuerit intellecte ꝛ disciplinales separate:optebit iō: vt disciplīales oino sint cāe eaz:q; fortasse alie subē erūt cāe:que nō sūt subē que sustinēt.ix.p̄dicamēta. Nec certificaueriūt certissime:q; geometrice:que sunt de discipliabilib⁹.nō p̄t carere materys in suis diffōnibus absolute:q̄nis careāt spē māez.ꝛ be sunt res ad certitudinē: q̄z videreē sufficere radices q̄s p̄misim⁹. igiē accigamur ꝛ eos qui tenēt sniam de disciplinabilibus.

¶ Caplm. III. De destruendo sententiam de disciplinalibus:ꝛ de ideis.

A Jco igitur q̄ si i disciplialibus fuerit disciplinale separatus a disciplinali sensibili. tūc vel erit in sensibili disciplinale: vel non erit. Si aūt in sensibili non fuerit disciplinale:optebit tūc vt nec q̄dratū nec rotūdū nec mensuratū sit sensibile. Si autem nullū istoz fuerit sensibile. tūc quo erit via ad stabiliendū suū eē:ꝛ q̄to minus ad imaginandū ea: Jnitiū.n. nr̄e imaginationis de B̄ sumit ab esse sensibili. ita vt si estimarem⁹ aliquē boiez nullum eoz sensisse. p̄oculdubio: ꝛ iudicaremus eum nō posse imaginare aliq̄ eoz:nedum etiaz intelligere:q̄nis nos iam stabilierimus: sicut circulum plura ex eis esse in sensibilibus. Si vero fuerit natura di sciplinalis B̄. vt habeat esse in sensibilibus. tunc illis naturalibus:erit in sua essentia respectus:pp quē eēntie eorum vel erūt ꝓueniētes in diffinitiōe ꝛ itētiōe cū separato vel non ꝓueniētes. Si autē fuerit nō ꝓueniētes cuz illo. tūc disciplinalia intellecta erūt alia ab eis que imaginamus ꝛ intelligimus:ꝛ ad stabiliēdū illa erit opus ꝑbatione alia. ꝛ sic postea ꝓsiderabim⁹ de disp̄one separationis eoz. q̄. n. ipsi p̄term̄iserunt stabilire ea:ꝛ p̄ponerunt tractare de separatiōe eoz. nihil est. Si aūt fuerint cōuenientia ꝛ cōcantia illi in diffinitiōe: tunc B̄ que ō illē sunt in sensibilibus necesse est:vt vel fuerit in eis nisi naturis:ꝛ diffinitiōe eoz. Sed qūo separabunt ab eo: qō ē eoz diffinitio vel sit B̄ pp aliqd qō accidit eis ex aliqua occasiōe. ꝛ tūc illa est ꝑparata ad B̄. q; diffinitōes eoz non ꝓhibebūt B̄ sequi ad illā. igiē de modo illorum separatoz erit:vt fiāt males. vel modo istoz materialiū:erit vt separētur:ꝛ B̄ est ꝓiū ei qō tenent:ꝛ super qō ꝓstituūt radicē sue snie: B̄ aūt que fiūt pp aliqd qō accidit vel ege būt separis ad eē suū vel nō egebūt. Si āt generit separatis:sed nō egebūt alys separatis a se: nisi pp naturas suas. tunc separata egebūt alys separatis. Si āt B̄ nō eguerit separatis:nisi pp aliqd qō accidit eis: ita q̄ nisi illud accidisset illa nō egerēt separatis vllo modo. nec separata deberēt bre esse vllo mō:tūc accīs rei est qō facit debere esse rei:qō ē ꝑus ea:ꝛ ita nō eget ea:ꝛ ponit separata egētia illis ad B̄ vt possint bre eē. si aūt nō fuerit sic:sed fuerit q̄ eē separatoz:facit debere esse separatoz cū illo accīte: tē accīs nō facit debere ea esse in alys:nec in suis:sed natura separatorū est ꝓueniens:si aūt fuerint nō egētia separatis: tūc separata nō erūt cāe illoz vllo mō:nec p̄ncipia:ꝛ sequet̄ q̄ B̄ separata sunt insufficiētia. Cōiūctū.n. materie ꝓsequūtur vires ꝛ actiōes:que nō sunt in separato. Quāta.n. differentia est inter figurā humanā simplicē:ꝛ iter figurā hūanā vnā agētē. ¶ Miroz ēt de eis qui posuerūt lineā in sua exīstētia exꝑoliatā a supficie: ꝛ pūctū a linea: quid ē q̄ ꝛigit ea in coꝛpe naturali a natura vniuscuiusq; eoꝝ facit debere B̄:sed sīr deberet ea cōiungere si eēnt separata:an alia virtus aia:an intelligētia:an creator. Deide linea quo ꝑoz est coꝛpe ꝓfecto ꝓximate cāe:cū nō sit foꝛ eius. linea.n. nō est forma coꝛpeitatis:q; nec est agēs ei⁹: nec finis eius. Sed saltez coꝛpus ꝓfectū ꝛ integrū dimēsionibus fit finis linee ꝛ alioz. Nec ēt est yle eius. imo ē quiddā qō cōsequitur illud ꝑm B̄:qō finitur ꝛ incīditur. ¶ Jllū ēt qui ꝛz sniam de numeris comitatur: vt distinctiones rez ponat varietatē ꝑm augmentū ꝛ diminutionem eoz ēt:tunc diuersitas inter boiem ꝛ equum erit:q̄ vnus eoz est plus:ꝛ alter minus. Minus autez sp ē ī eo qō est plus. igitur vnus eoz erit in alio. ¶ Et ex bis est etiā qui ponit vnitates eḡles.ꝛ ita id in quo dr̄t pl⁹ ab eo: qō est minus:erit ps eius:qō est minus:ꝛ ex bis:ē ē q̄ ponit vnitates ineḡles:sed si ipse dr̄nt diffinitōe: tūc nō sūt vnitates:nisi cōione nois. Si vo nō dr̄nt diffinitione:sed postq̄ ꝓueniūt in diffinitiōe augentur ꝛ minuunt. tunc augmētū incremēti eaz est q̄ aliquid:qō ē in eis in esse etu:sic nūerus.ꝛ sicut vnitas est multitudo. ¶ Eos aūt qui tenēt sniam de nūero nūerali:ꝛ eos qui cōponūt ex eo foꝛmas naturaliū sequitur:vt faciant vnū de duobus

videlicet vt vel nūez q est sepat⁹ ponāt finitū: ⁊ tūc finitio eius erit apud vnū ex illis terminis designatū tātū ⁊ nō apud aliū: ⁊ hec adinuētio est stulta: vł ponāt ifi⁹: ⁊ tē formas nālīū ponēt infinitas: ⁊ isti ēt ponūt vnitatē p⁹am: p̄ter vnāq̄q; duaꝝ vnitatū q̄ sūt i ternario ⁊ p̄ozē illi: ⁊ silr̄ i his q sequunt ternariū: ſz B ē absurdū. Quū iter p⁹am duas litatē ⁊ dualitatē q̄ ē in ternario nō ē dr̄ia i eēn⁹: ſz accidit ei adiūgi sibi aliq̄d. Adiunctio vo alicui⁹ sibi nō destruit eēntiā ei⁹. Si. n. destrueret eēntiā ei⁹: nō eēt ꝓiūctū. Ꝯiūctū. n. ꝓiūctū est eēnti. Sz destruēs nō est ꝓiūctū. Unitas aūt q̄o erit destructriꝛ duaꝝ vnitatū: nisi p B q̄ dr̄uit vnāquāq; illaꝝ. ſz vnitas q̄o erit destructriꝛ vnitatis. Nā si destrueret illā nō eēt dualitas. Dualitas. n. que fit ex ꝓiūctione duaꝝ vnitatū iter se nō ē discreta in eēntia a dualitate exīte nō ꝓiuncta vnitati. Unitas. n. pp ꝓiunctionē nō variat diſpōnē: ſz facit maius totum: ⁊ dimittit parte ſm diſpōnē ſuā: ⁊ oīno cū fuerit vnitates ꝓuenientes: ⁊ cōpō fuerit vna: tūc erunt due nāe ꝓuenientes: nisi forte acciderit aligd q̄o variet ⁊ destruat: igr̄ nō pōt esse vt vnitates sint nisi ꝓuenientes. q; nūerus fit ex vnitatib⁹ ꝓuenientib⁹ nō alys: q̄uis q̄dā ex illis dicant q̄ dualitatē inq̄tū est dualitas seq̄t vnitas alia p̄ter vnitatē ternarij: igr̄ silr̄ vnitas dualitatis erit p̄ter vnitatē ternarij. Seq̄tur g̃ vt denarietas sit cōposita nō ex duab⁹ gnarietatib⁹ ſm q̄ duę gnarietates sunt due gnarietates. Denary. n. vnitates sunt p̄ter vnitates quinarioꝛ: igr̄ denarietas nō est cōposita ex duab⁹ gnarietatib⁹. Sequit̄ g̃ vt vnitates gnarietatis cū fuerint pars denary sint diuerse ab vnitatibus suis cū fuerint ptes gndenary. Sed foꝛtasse dicent q̄ gnarietas q̄ est in gndecim. ⁊. ſ. ꝑs quindenary est p̄ter gnarietatē q̄ est in denarietate simplici: q; est gnarietas denary. ℭ Seq̄tur g̃ q̄ denarietas cū adiūgit̄ ei gnarietas nō sit gndenarietas nisi ꝑus destruant vnitates eius: ⁊ B totū absurdū ē. Deide si gnarietas denary nō fuerit eq̄lis gnarietati absolute: tūc nō erit gnarietas nisi cōiōe nois: ⁊ sic oportebit vt itētionē gnarietatis itelligam⁹ in illa post cōionē nois. Si aūt fuerit eq̄lis: tūc vnitates in oīb⁹ illis erūt eq̄les ⁊ dualitates ⁊ ternarietates silr̄: foꝛ⁹ igr̄ ternarietatis critī q̄ternitate. Sz ternarietas est foꝛ⁹ spēi nālis ⁊ q̄ternarietas silr̄: igr̄ in spēb⁹ nālib⁹ erāt spēs aliaꝝ rer̄ diuersaꝝ ab illis. v. g. Cū aliqs numerus fuerit foꝛ⁹ boīs: ⁊ itē nūerus alius eq maioꝛ vel minoꝛ eo: tūc ſ fuerit maioꝛ eo: spēs boīs erit in equo. Si vo fuerit minoꝛ eo: spēs eq erit in boīe. Seq̄t̄ igr̄ vt ſit foꝛ⁹ spēi q̄ recipiat spēs cū fuerint maioris cōpōnis q̄ ille: ⁊ vt cōpō spēp̄ ex spēb⁹ fiat in infinitū. ℭ Deide q̄o p̄t aliqs nūerus hīs oīdinē eēntialē ex vnitate ⁊ dualitate ꝓuenire in infinitū in effectu: ſz iā patuit falsitas ei⁹. ℭ Qui aūt faciūt numeꝝ gnāri p iterationē vni⁹ eiusdē vnitatis nō itelligūt iterationē in illo nisi iuctionē rei alteri⁹ nūero p̄ter p̄m. Si aūt nūez facit iteratio: ſz in p ⁊ 2° nō est vnitas: tūc vnitas nō est p⁹m ordinatōis nūeri. Si vo p⁹mus inq̄tū est p⁹m⁹ fuerit vnitas: ⁊ scōs inq̄tū est scōs fuerit vnitas: tunc B sunt due vnitates. ſz vna vnitas nō iteraī nisi p vicē vnā post aliā: ⁊ B vices vel erit tpalis vel eēntialis. Si aūt fuerit tpalis nec defecerit iterim: tūc ipa est sic̄ erat. nā iterata ē ſz si defecerit: tūc vnitas erit aliō idiuiduū. Si aūt fuerit eēntialis: B ēt erit manifestius. ℭ Quidā vo posuerunt vnitatē nūero q̄si yle: ⁊ qdā posuerūt q̄si foꝛ⁹: q; dr̄ de oi. ℭ Miroꝛ aūt de pitagoꝛicis q̄ vnitates indiuisibiles ponūt p̄n⁹ mēsuraꝝ cū ipsi sciāt mēsuras diuidi i infinitū. ℭ Quidā ēt dixerūt q̄ cū vnitas adiūgit̄ māe fit p̄uct⁹ ſz ꝓsideratoꝛes illoꝝ: ⁊ q̄ dualitas adiūgit̄ ei facit lineā ⁊ ternarietas superficiē: ⁊ q̄ternarietas coꝛp⁹. vñ neče est vt aut mā fit eis cōis aut vnaq̄q; bēat suā māz p se. Si aūt fuerit illis vna mā: tūc mā aliq̄ fit p̄uct⁹: ⁊ aliq̄ coꝛp⁹: ⁊ aliq̄ reuertet̄ in p̄uctū: ⁊ q̄uis B icōueniēs sit: adhuc tñ B ēt facit debere vt p̄uctū non sit dignioꝛ ad essendū p⁹m coꝛporis q̄ coꝛp⁹ p⁹m⁹ p̄ucti. Sz erūt de his q̄ sūt vicissim in eodē subo. Si aūt māe eoꝝ fuerint diuerse: tunc in mā dualitatis nō erit nisi dualitas: ⁊ seq̄t̄ q; B nullo mō erit sil. Scōs aūt sniaz vitatis p̄uct⁹ nō ē nisi in linea q̄ ē i superficie q̄ ē in foꝛ⁹ coꝛporis q̄ ē i mā. Puct⁹ vo nō ē p⁹m⁹ nisi ex itellectu eī mitatis. Sz re vā coꝛp⁹ ē p⁹m⁹ ex itellectu q̄ accidit ei finiri p ipz. Miroꝛ aūt de illo q posuit p⁹m⁹ augmētū ⁊ diminutionē ⁊ eq̄le. vñ reliquę posuit p⁹m⁹. Relatio aūt ē q̄dā accīs alicui alt ex bis q̄ sūt: ⁊ ē posteri⁹ oibus reb⁹. Deinde qūo est eis pole ponere in esse multitudinē: vnitas. n. scōa q̄ ē i multitudine referr̄ ad p⁹am. si habuerit eē p seipaz. In q̄ igr̄ dr̄t vnitas ab vnitate: Sz neče eē p se nō multiplicaī nec dr̄t ab aliq̄ nisi p subaz nō p nūez. Si vo ꝓtigerit B pp diuisionē vnitatis: tunc vnitas non erit nisi mensura: ſz si ꝓtigerit pp aliā occasionē: tūc vnitas hz cām q̄ ē in nā sua: nec ē de his q̄ sunt p se nec de p̄n cipijs q̄ sunt: ſz nō bñt cām. ℭ Deide qūo posuerūt vnitatē ⁊ multitudinē eē de ȝrys assignātes vnaz bonitati ⁊ alterā malicie. Ex istis. n. fuit q tenuit q̄ nūerus ē ex pte bonitatis pp id ordinatōis ⁊ cōpōnis ⁊ diſpōnis qō est in eo. ℭ Quidā vo tenuit q̄ vnitas ē ex pte bonitatis. Sed si vnitas fuerit ex parte bonitatis: tunc qūo ex bonitate gnāt malicia: Uel qūo ex additōe bonitatis fit malicia: Si vero multitudo fucrit bonitas ⁊ vnitas malicia: tunc qūo ex additione malicie ꝓuenit bonitas: vel qūo p⁹m ⁊ initiū fiet malicia: ita vt maius sit cātū ⁊ min⁹ cā: ℭ Qui dā vo ex eis posuit nūez ⁊ vnitatē de manería bonitatis ⁊ posuit maliciā yle. Sz yle si fuerit cāta: tunc bēbit cām ex q̄ pendeat q̄ erit yle vel foꝛ⁹. Si aūt pēdet ab yle: tunc scies q̄ itelligimus ex B. Si vo ex foꝛ⁹ pēdet: tūc qūo bonitas gnābit malitiā: Si aūt nō fuerit cāta: tūc ē necesse eē p se: q; vel erit receptibilis diuisiōis vel erit expoliata. Si vo fuerit receptibilis diuisiōis in se: tūc est mēsura cōposita ex vnitatib⁹ ſm sniaz illoꝝ: ⁊ tūc ēt est de bonitate. Sed si nō fuerit diuisibilis in seipsa: tūc eēntia ei⁹ ē vnitas. Unitas aūt inq̄tū est vnitas bonitas est: q; apō eos nō itelligīt bonitas nisi ſm B q̄ est vnitas vel ordo nūeri. Unitas vo apō eos dignioꝛ est ad B. Si aūt posuerūt q̄ vnitatē eē vnitatē nō ē ipaz eē bonitatē: destruenē tūc oēs eoꝝ radices: ſz si posuerūt q̄ vnitatē eē vnitatez ipaz est eē bonitatē: seq̄t̄ tūc ex B ipaz eē yle: eo q̄ ipa est vnitas q̄ est bonitas. Itē si fuerit vnitas q̄ in ipa est bonitas ꝓis eā ⁊ exnea ab ea: tunc si remouerimus ab ea B ꝓis: sequet̄ eadē ingstitio. Itē qūo pōt gnāri ex nūeris ea lo: vel frigiditas leuitas vel gratuitas: ita vt nūeris faciet debere aligd moueri sursuz ⁊ deoꝛsuz. Sed ad destruendū B nō est nobis nimis laborādū: q̄uis q̄dā coꝛ posuerit res gnāri ex nūero qui comitaī q̄litatē: ⁊ babet esse cū illa. vnde p̄ncipia nō erunt nūeri: sed tñ nūeri ⁊ q̄litates aliaꝝ rer̄: ⁊ B est absurdum apud eos.

ℭ Explicit tractatus. VII. Incipit. VIII. Capitulum. I.

De cognoscendo p̄mo p̄ncipio vniuersi esse: ⁊ de cognoscendis proprietatibus eius.

POstq̄ aūt ꝓuenim⁹ ad id in B libro nro: oꝛ vt pficiamus eū p cognitionē p̄mi p̄ncipy vniuersi esse ingrentes an sit ⁊ an sit vnū nec bñs cōpar. nec silē: ⁊ vt oñdamus oꝛdinē eius in esse: ⁊ oꝛdinē eoꝝ que sunt p̄ter ipsum: ⁊ oꝛdinē eoꝝ ⁊ dispositionē reductionis eoꝝ ad ipsum adiutā auxilio eius. Primū vero q̄ de B inchoabit nobis est B. ſ. vt ostendamus q̄ cause omnib⁹ medijs finite sunt: ⁊ q̄ in vnoq̄q; oꝛdie eaꝝ est p̄ncipiū p⁹m: ⁊ q̄ p̄nci- A

piū oiuz illoꝫ est ynū:ꝛ ꝙ est discretū ab oib⁹q̄ sunt:ipm solū ens nec̄e cē:ꝛ ꝙ ab ipo est ꝑn̄ⁱᵐ sui ee ois qđ est. Dico igit ꝙ cū ee rei bēat ee cū ea:iā ℔ certissime oīsum est tibi. vñ dico ꝙ si ponerimus cātū ꝛ ponerimus ei⁹ cām ꝛ sue cāe cām:nō ti erit pole ynicuiq; cāe ee cām in infinitū. Causatuz.n.ꝛ eius cā ꝛ cā sue cāe si ꝓsiderent singula ꝑ:n cōpōnē sui adinuicē:pfecto cā cāe erit ꝑ⁹ cā absolute duoꝫ alioꝫ:ꝛ duo alia bēbūt cōpōnē cātionis ad illā:q̄ꝫ uis ōrant in ℔:qđ vnū eoꝫ est cātū mediāte aliq̄:ꝛ alterꝫ est cātū nullo mediāte:qđ nō fuit sic in ꝑ nec i me⁹. Me diū.n.qđ est cā,prīa cāti:est cā vnius rei tñ. Cātū vo vlti mū nullius rei est cā:vnūq̄q; igī ist oꝝ triū bz ꝓprietatē. Sed ꝑpetas vltimi cāti est ℔ ꝙ ipz nō est cā alicui rei ꝛ ꝑpetas alterius vltimi:est ℔ ꝙ ipm est cā oi alij a se.ꝓpriętas vo medy est ꝙ ipm est cā vni⁹ exīmi:ꝛ est cātū alterius exīmi:ꝛ idē est an sit vnū mediū an plura si fuerint plura:ꝛ idē é an ordinanꝫ finita aut ifinita. Si.n.ordinatur multitudo finita:tūc vniuersa nūerositas q̄ ẽ iter duo exīma erit q̄ſi vnū mediū:qz cōicat in ꝑpetate medy ſm cōpōnē iuī ad duo exīma:ynicuiq; aūt duoꝫ exīmoꝝ ẽ ꝓpriętas. Silr et fiet si ordineꝫ multitudo infinita:cui⁹ nō inueniatꝫ exīmū:qz totū illud ifinitū erit ſm ꝑpetaté medy:de q̄ si q̄ſtiōcūq; collectioné accepis:illa erit cā eé cāti alteri⁹:qđ segꝫ ꝛ erit cāta ꝑme:eo ꝙ gcgd dēt de illa collectione cātū:est ei⁹ a q̄ pēdet eē toti⁹ collectiōis. Cuius qūt eē pendet a cāto:cātū est. Illa igī collectio est ꝺditio eéndi cātū alterꝫ:ꝛ est cā ei:ꝛ q̄to maioꝛ collectioné accepis:tū iudicū ifinitiōis remanebit. vñ nō ꝑōt eē collectio cāꝫ aliq̄ꝫ:in q̄ nō sit cā nō cāta:ꝛ cā ꝑ⁹. Nā totū infinitū eēt medīū sine exīmo:qđ ẽ absurdū. ¶ Si gs aūt dixerit ꝙ cāe ꝑcedūt cās sine fine remouēdo vtrūq; exīmū: vel ita vt sint duo extrema:ſz iter ea sint infinita:℔ nō tollit nr̄am intētionē in q̄ſtumus.ſ.in stabilicādo ꝑ⁹ cām. q̄uis enīz dicat ℔ ee duo exīma:ꝛ inter ea me⁹ sinc fine. ℔ tñ dicit lingua tñ:nō ex ſnia quā teneat. Nā si exīmū bz:finitū est i ſe:q̄uis ꝓsideraꝫ nō ꝓueniat ad exīmū ei⁹. Doc.n. in ꝓsideratē ē:nō in re ipsa. Alterꝫ vo ee finitū i ſe ℔ vtiq; est ipz bñe exīmū.quo g̃ vniuersitas q̄ est iter duo exīma erit infinita exīte extremo. Illō igī exīmū erit ꝑtus eo:qđ est ifinitū:ꝛ erit cā nō cāta:ꝛ ℔ mō oñdi pōt ꝙ in oib⁹ ordinib⁹ cāꝫ finitio est:q̄uis p ℔ nō ingramus nisi cās agētes. Tu aūt iā nosti in nālib⁹:ꝙ gcgd bz ordiné in nā fininitū est:q̄uis ℔ nō ꝓtineat ad illos. Accedam⁹ g̃ nūc ad oñdēdā finitionē cāꝫ q̄ sunt ꝑtes ẽntie rei:ꝛ sunt ꝑozes ea in tpe:ꝛ be sunt cāe que ꝑpo noīe dicunt māles:ꝛ hec sunt de qb⁹ est res cui⁹ ipe sunt ꝑs ẽntialis. Per ℔ aūt q̄ dicim⁹ rē ee ꝺ re:oino itelligas itrasse in ee ſcđi aligd qđ erat rei ꝑ⁹.ſ.vel ſuba ꝛ essentia q̄ est rei ꝑ⁹:ſic̄ bō in puero: cū dr̄ ꝙ vir factus est ꝺ eo vel ꝑs ſube ꝛ ẽntie q̄ est rei ꝑ⁹ sicut aer in aq̄:cū dr̄ ꝙ de ea fit aer. Sed ꝙ dicitur illā q̄ dr̄ ℔ est ꝺ ℔ cū fuerit posterius eo:ita vt ℔ ẏbū dē. nō significet aligd ꝺ ẽntia ꝑmi:nō intelligas nisi posterioritatē tñ:vñ dico ꝙ rē ee ꝺ re nō ex intētione ẽcūdi post rē:ſz ex intētione.ſ.ꝙ in ſcđo est aligd ꝺ ꝑ:z itra ei⁹ ſubam ꝺ duob⁹ modis:q̄ꝫ vnus ſensus est vt ꝑmuz non sit id qđ est:nisi qz nā eius mouet ꝑficiꝑ ſcđm.ẏ.g.sicut puer nō est puer:nisi qz est in via pueniēdi ad virilitatē. Cū vo fit vir:nō cozrūpit̄:sed ꝑficit̄. Non enim remouet ab eo aligd ſubale:vel ẽt accñtale nisi ℔ ꝙ pendet de imperfectiōe:ꝛ de esse eius adhuc i po⁹:cū ꝓsideratus fuerit ſm aliā ꝑfectionē. Alteri⁹ vo sensus est vt ꝑmū sit tale cuius nā sit nō moueri ad ſcđm:q̄uis comitet illud ges ad recipiendū formā eius:nō ex mō sue gdditatis:ſz ex mō sustentātis suā gdditaté:ex quo cū fuerit ſcđm:nō erit de ſuba eius que est in effectu nisi ſm intentionē de post:sed est de ſuba eius.ſ.ꝑte que adūngit po⁹:sicut in aq̄ cuiz fit aer. Spoliat.n.a ſua ꝑle forma aqueitatis:ꝛ acquirit in ea forꝫ aereitatis.ꝑ⁹ igī ꝑs diuisionis:sicut notū est tibi: est vt acgrat ſcđo tota ſuba que est in ipso ꝑ. Scđa est vt pars eius:ꝛ destruat ſuba illa:qz igī ſcđa ꝑs diuisiōis est ꝙ ſuba ꝑozis fit in eo qđ est posteri⁹ q̄ſi ipsuz idē vel pars eius:ꝛ ꝑ⁹ est ꝙ totalitas ſube ꝑmi ꝛ ꝑfectio adūngat ei:ꝛ fuit ēt sicut iā nosti ex ꝓdictis:vt id qđ est finitū i effectū nō habeat ꝑtes infinitas in effectu sine sint ꝑtes mēsurabiles sine intelligibiles:ita vt bēant ordiné:tūc ℔ ſufficit nobis:ne opus ſit ostendere:an sit pole esse ſubm hui⁹ aut ſubm vſq; infinitū:an nō sit pole. Sz de ſcđa ꝑte diuisionis manifestuz est ꝙ in ea ēt oz esse finitio. Jn ꝑ.n. nō est nisi po⁹ ſcđi ꝑp oppositionē q̄ est iter formā ei⁹ ꝛ formaz ſcđi:ſz ꝛ ipsa oppositio seruat in ꝙersiōe vtrarūq; re.ſ. qđ vnaq̄q; eaꝫ fit ſubm alteri⁹:qz ℔ cozrūpit̄ in illā:ꝛ illa in ist̄a:ꝛ sic̄ erte nulla eaꝫ est ꝑ ẽntiā poz altera:ſz est ꝑozitas eius ꝑ accñs.ſ.respectu indiuiduatitatis nō ſpāli tatis. Sed ob ℔ nō est nā aque dignioz esse pn̄ⁱᵐ aeris q̄ aer a quo:ſz sunt q̄ſi vicissitudinaria in ee. Illa.n.singularis.aq̄ pōt esse poz illo singulari aere. Nō nego aūt ꝺtinguere illis singularib⁹ nō esse finē vel inūiū:ſz nō est nr̄ sermo ℔ ꝙ singularib⁹ ei⁹ sit initiū:ſz ſpāli tati ei⁹. Nec ꝙ per accñs sit initiū ſz ꝑ essentiā. Possunt.n. ℔ accidere cāe q̄ſi cās in ifinitū tā in ꝑterito q̄m in futuro. nec est opus nobis oñdere nisi finitionē in reb⁹ que ꝑ ẽntiā sunt cāe:ꝛ ℔ est diſpō ſcđi mēbri diuisionis:posq̄ꝫ adimuerimus nos ꝑ id qđ dictū est in nālib⁹. Primū.n. mēbꝝ est ꝙ ẽntiā suā est cā sui ſubi:ſz non ꝙertit̄:vt zᵐ fiat cā ꝑmi. Quia.n.zᵐ fit cā in ꝑfectione:ſz ꝑmū fit cā in motu ad perfectiones; ideo nō ꝑōt esse motus ad ꝑfectionē post acquisitionem ꝑfectionis:sicut ꝑōt esse ꝑfectio post motū ad ꝑfectionē; ꝑōt igitur esse vir de puero ꝛ nō puer de viro.

¶ Capitulum.II. De questionibus ꝺsequentibus id qđ ꝺ ctum est de solutione eoꝝ.

Aristo. ſcđo metha. te. z.

AM aūt inuim⁹ in manifestatōe hui⁹ nos sequi id qđ dcm̄ est de ℔ i hac doctrina ꝑ in tractatu de scripto ꝙ eliph iuniore. Sz in ℔ loco sunt qōnes:q̄s debemus inducere:ꝛ de ide accingemus nos ad solutēdū eas. Pōt.n. qs dr̄e ꝙ ꝑmus doctoꝛ nō cōpleuit diuisionē ei⁹ qđ est eē aligd de alio. Jpse.n. ℔ dixit duob⁹ modis factū. vno.ſ. vt aliquid vnū fit de alio sibi ↄtrario:ꝛ oino gcgd est de alio ſm viā cōuersionis alio:vt id qđ ꝑficitur fit de eo ad qđ. mouet ipm:ꝛ gcgd est in via fiendi aligd:ſz ℔ nō est integra diuisio. Oē.n. qđ est de aliq̄ ꝑmū est trib⁹ modis. Necesse est.n. vt aut ꝑmū de quo fit aliꝺ maneat ſm suā cēntiā:ita vt nihil ei⁹ destruat̄. vel cozrūpat̄ nisi intētio aptitudinis:ꝛ ꝙ pendeat ex ea:aut vt aligd sit de alio:qđ erat aptū tñ:ꝛ ſubito exiens ad effectū nō paulatim:aut vt sit aptū tñ:ꝛ exeat ad effectū motu ↄtinuo:in q̄ est itra aptitudiné purā:ꝛ ꝑfectioné purā. igī id qđ fit de alio ſm ꝑdictā diuisionē:aliq̄n dr̄ esse vni⁹ diſpositiōis:sicut cū dr̄ ꝙ de ignoraꝫ ℔ vel ℔ fit ſciens:ꝛ altq̄n est diſpōnis cuntis paulatim:sicut cū dr̄ ꝙ de puero fit vir:ꝛ aliq̄n est diſpōnis apte tñ:sicut cū dr̄ ꝙ de ſpmate fit vir. Nomē.n. puri notat aptitudiné ad ꝑficiendū viz paulatim. Nomen vo ſpmatis aptitudinē ad cēndū boiez:nō ꝺditione ꝑcedendi paulatim. igī magr ꝑmus de ꝑtib⁹ diuisionis vnaz ꝑtermisit:ea.ſ. que est ꝑfectio:ꝛ cē de aliq̄ nō cōpōne motionis ad ꝑfectionē. Tū qz ois exitus ab aptitudine pura ad effectū nō est ꝑfectio. Jta.n. ſentit qñq; falsum:ꝛ exit ad effectū in eo de po⁹. Nec fit ℔ ſm viaz ꝑfectionis:nec etiā ſm viā ꝙersionis. Tū qz ex elis generant generata ꝛ cōuertuntur in cōmixtione non cozrupta in suis foz-

mis essentialib⁹ sicut iã nosti. vñ in eo qõ fit complexio p remotionẽ ꝺry cõplonis: ꝛ p ꝓuationẽ cõplexionis. Ꝫ igr ps diuisionis nõ est de diuisione quã exẽplificauit p generationẽ aeris ex aq̃. elã. n. nõ cozrũpunt in suis ſpẽbus in cõplexione ꝛ ꝙuertunt. Nec est de diuisione quã exẽplificauit p eẽ viz. de puero. Doc. n. non ꝙuertit: q; puer nõ est pp destructionẽ viri. Sz illud ꝙuertit. igit ex bis que cõmiscẽrẽ est quidda qõ cõmiscet post destructionẽ cõplexionis: ꝛ q; cũ ipe loquit Ꝫ nõ loquit de ſubo inq̃tũ est ſubm nisi inq̃tũ signãt de Ꝫ vbũ eẽndi aliqd de ali quo. Notũ est. n. q Ꝫ nõ ꝺr de oi cõparatiõe generati ad ſuũ ſubm. Si. n. fuerit de aptatus: ex gb⁹ fit aliq̃ fm pfectionẽ: ꝛ nõ bz nomẽ fm modũ quo est aptatũ: ꝛ nõ sequitur illud ꝓmutatio diſpõnis sue que est ei ante exitum ad effectũ: tũc nõ ꝺicet aliqd esse de eo. Nõ. n. ꝺr de boie eẽ vir: sed de puero. ꝓuer. n. nomẽ est rei ex Ꝫ q est impfectus nec pficit nisi ꝙuersionib⁹: ꝛ ẽt fm viã ꝓcedẽdi pau latim: ꝛ est impositũ ei ad Ꝫ vt itẽtio quã signãt nomẽ de illo remoueat in exitu ei⁹ ad effectũ. Nisi. n. estimet in eo remotio alicuius rei que erat ci pp quã merebat nomen nõ ꝺicet aliqd esse de eo: accidit igr ex Ꝫ: vt cũ cõparatio fuerit generati ad ſubm in eo qõ nõ bz nomẽ nõ sit intra hanc diuisionẽ: ꝛ accidit etiaz ex Ꝫ vt cõparatio ad ſubm sit p accns. nẽ intã. ꝓuer. n. inq̃tũ est puer nõ pot eẽ vir: ita vt sit ille puer ꝛ vir: ꝛ ꝺestruit id qõ intelligit per nomẽ pueri ad Ꝫ vt fit vir. igr eẽ de puero ad vltimũ est intentio de post. Itẽ q; nõ loquit: nisi q; de ſubiectis que sunt p accns. Itẽ q; necesse est vt aq̃ ex qua fit aer vel sit elemẽtũ ei aliq̃ mõ vel nõ sit. Si autẽ nõ fuerit: tũc nihil valz tractare de eo. Sz si fuerit: tũc ñ oz vt cũ aer ꝙuertit a sua q̃litate actiua i aq̃citatẽ fiat elemẽtũ ei. ſ. q̃n ipe nõ ꝙuertit a sua alia q̃litate ad Ꝫ vt fiat elemẽtũ alteri⁹ rei. v. g. a sua humiditate vt fiat elemẽtũ ignis sine ꝙuersiõe sui in aquã. Deinde sil'ignis est in alia q̃litate nõ opposita ei in qua ꝙuertit aer. igr cause mãles nõ ibunt i infinitũ sine reuersione. Ex positione. n. eius nõ patuit ea ꝺebere reuerti oino: ſz pole esse ea reuerti. ex q̃ inuit possibilitas finitionis. Nõ est autẽ Ꝫ ingsitio eius: imo eius inquisitio est ex finitione: oñdamus igit solutionẽ ista: qõnũ ꝺicetes ꝙuenientius eẽ vt verbũ magistri primi non sit nisi de ꝓncipijs ſube: inq̃tũ est ſuba: nõ iq̃tũ est ſuba cui accidit q nõ ꝛstituit ei ſubaz nec pficit eã. vñ vbũ eius fuit de eẽ ſubaz de suo elo: vel de ſubo illi vl' de eẽ fm viã ſpẽi ſube absolute: vl' fm viã eẽndi pfectionẽ ſpẽi ſube: ꝛ ꝙuenientius est ẽt vt vbũ eius sit de eẽ nãli non artificiali. Oz cũ ita sit: tũc el'm est ps eẽntialis in eẽ gñati: ꝛ ẽt in esse eius, qõ generat ex eo. Non intelligo autẽ p essentiale vt sit necessariũ ad eẽ cõpositi ex se ꝛ ex alio. Quia Ꝫ ẽt inest elo in gñationibus nõ eẽntialib⁹: sicut elemẽto ad eẽ corpus albũ. Sz intelligo p eẽntiale. Ꝫ. ſ. vt el'm eẽ ptẽ sit aliquid eẽntiale ei: ꝛ tũc nõ ꝛstituet illud elemẽtũ in essentiũ nisi fuerit ps illi vel fuerit qꝺ est rei sua pfcõ nãlis: eo q illud iã põt eẽ ps ſube. Illius vo iudiciũ est: sic iudiciũ hui⁹: nisi fuerit el'm qõ ꝛstituit absq; illo: ꝛ ꝺeide accidat ei fieri partẽ cõpositi ab ipso: ꝛ accsite: qõ est in eo: qõ nõ est cõsti tuens ipm: nec pficies id qõ ꝛstituit. igr ipsius eẽ parte est eẽntiale respectu cõpositi: ꝛ nõ eẽntiale respectu suipi⁹: ſz opz non auferamus ei suũ eẽ partẽ. Cũ aũt fuerit sic: tunc ſubm non erit libex ab vno istox duox. ſ. q; vel erit constitutũ ab hac re vel ab alio equinalenti. erit igr q iã fuit in ea. igr ante acgsitionẽ forme habite iã erat in eo aliud qõ equiualet ei in ꝛstitutione eius: ſz nõ adiũgitur cũ Ꝫ. igr erit q iã acgsitio ex mã: ꝛ illa re erat ſuba q̃ ꝺestruit cuz aduenit scõm: ꝛ est vna ps diuisionis aut erit q el'm iã ꝛstituit nõ p banc rẽ q̃ puenit: sed p formã nõ pfectã q̃ est ei p nãm quã hẽbat: inq̃tũ ꝛstituit mãz tñ: ſz nõdum acgrit id qõ est cã finalis hui⁹ fox p nãz: erit igr q acgrit ſuba: ſz nõ acgrit pfecta nãlr. Cũ aũt illa pfectio fuerit p fectio ei⁹ p nãm: q̃uis vtus nãlis sit pn̄ⁱᵐ mot⁹ ad pfcõnẽ q̃ est p nãm: sequit tũc necessario q aliqꝺ tps crit in quo Ꝫ nõ erit fm suã itegritatẽ nãlẽ pp aliqd ipediẽs ipm: qꝺ est in ipso cũ illud moucr nãlr ad illã pfcõnẽ: sequit igit necessario in hac parte diuisionis: vt q est aptũ moueat ad pfectionẽ. Jã igr manifestum est q oẽs modi essendi subaz fm hãc ꝛsiderationẽ ꝛtinent sub aliq̃ istaz duaz partiuz diuisionis necessario. Sil'in oib⁹ modis essẽdi aliqd ex aliq̃ illud qõ est recꝑtibile in vtriſq; partib⁹ erit pars eẽntialis fm respectũ sui in se: ꝛ fm respectũ sui etiã ad cõpositũ. ¶ Pot aũt aliqs ꝺre posse eẽ vt vtus nãlis nõ moueat ad suã pfectionẽ pp defectũ alicui⁹ extrinseci: ꝛ pp ipediẽs ꝛ ꝓbibẽs: exẽplũ ꝓmi est defect⁹ lumis solis in granis ꝛ in seminib⁹. Scõi exemplũ est langozes exteruantes cozpa: sed rnsio ad Ꝫ. Ꝫ est q vbuz ꝓximi doctoris de Ꝫ nõ est: q oino moueat in effectu: ſz q si nõ fuerit aliqd ipediẽs nãm: ꝛ occasiões nãles fuerint nãlr adiuuãtes ei⁹ nãm moueat ad pfcõnẽ: ꝛ fm viã ꝓcedendi. Jã q̃ manifestũ est q cetere ptes diuisiõis nõ itẽdunt in hac ingsitione: ſz ps ꝑdicta. Ꝫ. n. iudiciũ nõ est certũ de reliqs ptib⁹ diuisiõis. ꝓ nõ. Ꝫ eẽ in nõ eẽndo subas. vs. cũ posuerimus ſubm qõ icipit ꝛ nõ cessat acgrere aptitudinẽ: post aptitudinẽ ad res accitales sine fine: sic lignuz qõ cũ figurat aliq̃ figura aptat p Ꝫ ad aliqd: ꝛ cũ ei⁹ aptitudo exit ad effectũ: itez aptat ad aliud: silr ꝛ aia in appbensione itelligibiliũ: ꝛ vr q in ꝙuersionib⁹ nãlib⁹ nõ ꝓbibeat Ꝫ itentio. Sed solo qõnis de Ꝫ q res fiunt ex elis ꝛ de Ꝫ q est fm vnã duaz partiuz diuisionis patebit ex bis q̃ ꝑdicta sunt: q̃n el'm ꝓ se soli nõ est aptũ recipe formã vegetationis ꝛ aialitatis: sed acgrit sibi aptitudo illa pp q̃litatẽ q̃ venit in illud ex cõmixtiõe: ꝛ cõploni ꝛtingit in eo sine dubio aliq̃ ꝙuersio in aliud sibi nãle: q̃uis nõ ꝛstituat illud: igr cõparatio ei⁹ ad formã cõplonis est de illa pte diuisiõis q̃ ẽ de ꝙuersiõe q̃ cũ agsita fuerit ꝛ cõplone: tũc receptio fox aiatiõis ab illo fiet pfcõ illius acgsiti in cõplone: ꝛ pp eã nã mouebit ad illaz. igr cõpatio ei⁹ ad formã aiatiõis est sic cõpatio pueri ad viz: ꝛ pp Ꝫ nõ corrũpet fox aiatiõis ad Ꝫ vt fiat cõplo tñ: sic puer nõ ẽ de viro: ſz cozrumpit cõplo ad Ꝫ vt fiat fox simplex: quéad modũ aq̃ ꝙuertit in aerẽ. aial. n. nõ est el'm sube elox: sed ꝙuertit in illa: eo q illa sunt simpli⁹. igr cõplo ꝛ simplicitas vicissitudinanꝫ in subo. Simplicitas vo non ꝛstituit subaz elox: ſz pficit nãz cuiuſq; cox: inq̃tũ est simplex: ꝛ ob Ꝫ ignis ẽ purus ignis pp q̃litatẽ q̃ est i eo comitãs q̃ fox em: ꝛ silr vnũqꝺq; elox. gñatio igr aialis pẽdet ex duabus gñationib⁹ vnius cuiuſq; q̃z est iudiciũ ꝛ priũ debito diffõnis: ꝛ iõ ꝛtinet in vnaq̃q; partiu diuisionis predictarũ. ¶ Sed ꝛtra qõnẽ q̃ accidit de Ꝫ q ipe nõ accepit de elis nisi fm Ꝫ q vtus erat ꝺre aliqd eẽ de aliquo non fm acceptionẽ q̃ nõ erat i vtu. rnsio est. Ꝫ. ſ. q iudiciũ rex nõ variat pp noia: ſz nos ꝺebemus attẽdere sensuz eox. igr itelligamus ꝛ sciam⁹ ꝛtentionẽ cox. Dico igr de intentione el'i q subm ex q̃ est res cũ fuerit ꝓmus tpe fm Ꝫ qõ est ꝑfus bz ꝓpetatẽ q̃ nõ est ei cũ iã acgsitum fuerit illud: ꝛ Ꝫ est aptitudo oimoda nec gñat suba ex eo nisi pp aptitudinẽ suã ad recipiendũ formã eius. Cũ vero remouet aptitudo pp exitũ ad effectuz est suba: ꝛ in Ꝫ potest ꝺici q sit gñata ex eo. Sed si nõ fuerit nomẽ ex modo aptitudis sed suũ nomẽ fuerit ꝓmptũ ex scipso fm qõ erat q̃n non ꝓcedebat ex eo gñari aliqd: tunc illud nomẽ non erit nomẽ ex q̃ ꝑdeat itentio gñationis. Cũ aũt nõ fuerit ei nomen fm aptitudinẽ: tũc nõ poterit verbo exprimi: q̃uis

intentio eius acgsita sit in eē:Si aūt intētio q̄ est noiatio fuerit acgsita nō noiato:tūc ſuū iudiciū in intētiones erit iudiciū illi⁹:cuius penuria nois ꝓhibeat iudicius de eo:ꝛ de noie eē ynū iudiciū.Si igī acceperimus descriptionē ꝓ illo noie si esset positū:tunc potcrimus loqui de oi re q̄ gñaī de eo qō est ei mā.v.g. ꝓssumus.n.dicere q⁹ aia sciens sit de aia inscia:apta tñ ad sciam nisi ꝓ obibeat q⁹ verbū accipiī in eo qō est ꝑter intentionē gñationis q̄ est in ſuba.vñ non possumus ꝓcedere dici q⁹ aia sciens gñeī de aia apta ad sciam.Sz ℔ sine dubio ꝓcedit i ſubstātys. Nā iudiciū videre locutionis de illis non variaī in ipsis ſubstātys:nec i ſubstātys cū ſuis diſpōnib⁹.Q̄aūt dicille bō:q⁹ aligd gñari ex aliq̄ est ſm intentionē de poſt:q̄ſuis sit q̄licūq; mō itentio de poſt:nō tñ erit ꝑter gñari q⁹ nos intelligimus. In oi.n.gñatione alicui⁹ de aliq̄:necesse est gñatū esse poſt illud ex quo gñaī. Nō aūt ob aliud ꝑtermisit ꝛ refugit log de poſt magī ꝓmus:nisi vt nō putaretur eē ibi itentio tñ posterioritatis sic in exēplo in qō induxit ꝛ exposuit.Cū.n.fit aligd de aliq̄ ex hac itētione q⁹ est poſt illō sic vt remaneat eī aligd de ſua ſuba q̄ erat ei ꝓus:ꝛ est ēt in ſuba ſcī:tūc nō erit tñ ex itētione de poſt: ſz erit id de quo erat nr̄ sermo.Ei aūt qui dicit magiſtruz p̄m dixisse de eīo qō est p accīs:nō de eīo qō est p essentiā iā accidit deceptio ob ℔ q⁹ eē elm gñationis: nō est id qō eē elm exītie vno respcū:q̄uis idē sit p eēntiā. Elm.n.p eēntiā:gñationi est eē ꝓiūcta po⁹:ꝛ elm p eēntiā exītie ē eēntia ꝓiūcta effectui:ꝛ ynūqō q; ilto⁹ est elm p accīs ei cui est elm p eēntiā. Sz ẏbū ei⁹ est de eīo q⁹ est gñationi: nō q⁹ est exītie:igī nō accepit elm nisi ſm q⁹ est p accīs vni eīo;z qō est gñatiōi initiū exītie:qm̄ puer nō est elm exītie viri nec fit eē eo exītia viri:ſz est elm ad fiēdū viz. ꝛ de eo fit vir. ¶Si gs aūt dixerit q⁹ cū ꝓmus magī nō fuit locutus de ꝑncipijs ſube absolute:tunc q̄re ꝑtermisit elm qō est ſube in exītia eius:fīc ſubm celi:ꝛ adhesit tñ eīo qō est ſube ſm q⁹ gñaī:nūdebimus ad ℔:q⁹ elm exītie celi est ps ei⁹q̄ est cū eo in effectu nec dubitamus finita eē in effectu ea q̄ sunt in eo q⁹ est finitū exīo in effectu. Sz ei q iā ad ℔ puenit vt nouerit hāc sciam ꝛ cognouerit cetera q̄ ꝑdcā sunt nō dubitabit an cāe sint finite vl infinite:ſz dubitabit an silr̄ sit in eīs q̄ sunt i po⁹ vnū poſt aliō: ꝛ sunt diuersa ꝓpingtate vl elōgatiōe. Sz ℑ qōnē vltimā de ℔ qō dr̄ de aq̄ ꝛ aere nūdere facilius erit ei q cognouit ea q̄ dixim⁹ de eīs in lib;o de gña. ꝛ co;rup. q̄uis sermo nr̄ ℔ est de gñatiōe rei ex re p eēntiā:ꝛ ois alteratio q̄ est p eēntiā est ſm vnā ℑrietatē tñ.igī id qō est de aliquo p eēntiā cozrūpīt in illud necessario:ꝛ illud aliud silr̄; vniuersitas igī alterationū cōprehensa est.q̄re ois ordo deditus est duobus extremis ab vno quoꝛ fit reuersio in alteꝛ.igī iā solute sunt oēs ꝑdicte qōnes.

¶Caplm. III. De oñdē⁹ finitas eē cās finales ꝛ formales ꝛ de ſtabiliēdo ꝓmū p̄m⁹ absolute:ꝛ cāis ꝓmis absō⁹:ꝛ de cā p⁹ .ppie:ꝛ de oñdē⁹qd sit cā p⁹absō⁹ q̄ est cā oiuz cāꝛ. ℭ

ℭOod finite sint cāe finales iaz patuit tibi ex eo loco in q̄ oñdimus eas eē ꝛ solumus qōnes factas de illis. Cā.n. finalis cum ſtabilit ſuū eē:ſtabilit ēt ipsaz finitā eē. Cā.n. pfectiua est pp quā cetere res sunt:ꝛ ipsa nō est pp aligd aliud. Si.n. poſt ynā cām pfectiuā ect alia cā pfectiua:tūc p⁹ eēt pp ſcḋaz:ꝛ ita p⁹ nō cēt cā pfectiua. Posita aūt fuerat cā pfectiua.cū igī fuerit sic:tūc qui ꝓcedit cās pfectiuas ſeq̄ſe ynā poſt aliā.Iā negat eas eē cās pfectiuas:ꝛ destruit nāz bonitatis:q̄ est cā pfectiua:eo q⁹ bonitas est q̄ pp ſeipaz q̄rit̄:ꝛ pp quā cetere cāe q̄runt. Cuz aūt fuerit res q̄ q̄rit̄ pp aliā:tūc illa erit vtile nō bonū ve rū.vñ manifeſtū est q⁹ ex ℔ q⁹ cāe pfectiue dñt esse nō finite:remoueī eē cās pfectiuas. Qui.n. ꝓcedit q⁹ poſt ynā quāq; pfectionē est pfectio:℔ iā destruit actionē itellect⁹ per ſe.n. notū est q⁹ discret⁹ gsq; nō facit id qō facit p intellectū:nisi q; intēdit aliquē finē adeo:q⁹ si aliqs ex nobis egerit aligd in q̄ nō bz aliquē finē ꝓpositū: diceī ſtultus:ꝛ diceī agere nō ſm q⁹ est hīs itellectū:ſz q̄ſi sit bz tū aīal. Poſtq̄ aūt ℔ ita est:neče est: tūc vt ea q̄ facit discretus ſm qō est discretus sint terminata acquirentia sibi per ſeipſa fines ꝓpositos. Qz autem actio intelligibilis nō est nisi terminata p finē ℔ nō ē actiōi itelligibili ex mō q̄ est actio itelligibilis:ſz ex mō q̄ ē actio in q̄ agēs itēdit finē:igī est sic ex ℔ q⁹ ipe ē itēdēs finē. Sz ℔ q⁹ ipe est itēdēs finē phibet ynicuiq; fini eē finē.igī manifeſtū est nō eē verꝝ dr̄e q⁹ poſt ynūquēq; finē sit finis. Actiones.n. nāles ꝛ aīales notū ē ex alys locis eē ꝓp fines. ¶Cā et q̄ est rei formalis facile sciri ꝑ⁹ ex his q̄ dcā sunt in log⁹:ꝛ fortassis scieī ex diffōne ptiū q̄ sunt rei in effectu ſm ordinē ei⁹ aliqué nāle:ꝛ ex ℔ q⁹ for⁹ rei itegra vna est ꝛ q⁹ multi⁹ cadit in eā ꝓp cōitatē ꝛ ꝑpetatē:ꝛ q⁹ cōitas:ꝛ ꝑpetas ꝛtinct ordinē nālē.qcgd aūt bz ordinē nālē iā scitur eē finitū. Considerare igī ℔ tñmō:sufficit ne sit opus ꝓlixitate. Incipiā g̃ ꝛ dicā q⁹ cū dr̄ p̄n⁹ p̄⁹ agens: vel p̄⁹ p̄n⁹ absolute:neče est eē ynū. Cū aūt dr̄ cā p⁹ mālis:ꝛ cā p⁹ formalis ꝛc. hō.no est neče esse ynū:qnēadmodū ℔ bz in neče eē. Nulla.n. eaꝛ est cā p⁹ absolute. Sz neče eē est p̄n⁹ ēt illaꝛ ꝑmaꝛ.eꝛ ℔ igī:ꝛ ex eo qō ꝑdximus manifeſtū est q⁹ necesse eē vnuz nūero est:ꝛ patuit q⁹ qcgd aliud est ab illo cū ꝓsideraī ꝑ le est pole in ſuo eē:ꝛ iō est cātū ꝛ pene inotuit q⁹ in cālitate sine dubio pucniī ad ip̄m. vñ qcgd est excepto vno:qō est sibiipi vnū:ꝛ ente q⁹ ē sibiipi ens est acgrēs eē ab alio a ſe p qō est sibi eē nō p ſe:ꝛ ℔ ē itētio de ℔ q⁹ res ē cāta. ſ.q⁹ ē recipiēs eē ab alio a ſe:ꝛ bz ꝑuatōez q̄ certificaī ei in ſua eēn⁹ absō⁹ nō q⁹ certificeī ei ꝑnō pp ſuā for⁹ am absq; ſua mā vel pp ſuā mām absq; ſua for⁹.ſz p ſuā totalitatē.igī ſi ſua totalitas nō fuerit ſil cuz debite eēndi datoꝛe eē:tūc ſi poſſuer] ip̄z remotū ab ea de bebit eē ꝑnō ei⁹cū ſua totalitate:qō ē oppositū ad ip̄az eē a datoꝛe eēndi ip̄az cū ſua totalitate:igī non erit aliq̄ ps ei⁹cui⁹ eē ꝑcedat alterā ſm ꝓsideratione huī⁹ ſnie. Sz qz nec mā ei⁹ nec for⁹ ei⁹ſi fuerit bñs mām ꝛ formā. Totuz igī respcū p̄ cāe creatū est. Sz dare eē ei qō est ab ipo nō est tale dare eē qō oino ꝓhibeat ꝑuatōez a ſubys rez:ſz ē tale eē qō ꝓhibeat ꝑuationez absō⁹:ꝛ ē i eo qō ꝑt ſuſſinere eternitatē:ꝛ ℔ ē creatio absō⁹:ꝛ eē absolutū nō esse aligd. Qē.n. qō cepit ab illo vno ē:ꝛ illō vnū ē dās ei iceptionē: eo q⁹ id qō icipit ē id qō ē poſt nō eē. Sz si illō poſt fuerit ꝑtale:tūc ꝑcedet illō añ:ſz remoueī ℔ añ illd:cū illō icipit eē:erit igī res appꝛopaꝛa:sic q⁹ eā ꝑcessit añ:ꝛ nō ē nūc igī nō ꝓueniet eē aligd nisi añ illō fuerit aligd aliud q⁹ destruaī ipa iā eēnte igī iceptio de nō absō⁹ q̄ ē creatio est cassa nō hñs itellectū:igī poſt qō ē ℔:ē poſt qō ē p eēntiā: qz id qō ē rei ex ſeipa ꝑus ē eo qō est ei ex alio a ſe. Poſtq̄ aūt est ei ex alio eē:ꝛ debitū eēndi:tūc bz ex se ꝑuatiōez ꝛ possibilitatē ꝛ fuit ei ꝓuatio añ esse ei ꝓuatio añ esse ꝓuationē eius ꝓximitate ꝛ posterioritate:p essentiā igī ois res excepto ꝓmo est poſtq̄ nō fuit ens q̄tū in ſe est.

¶Caplm. IIII. De ꝑpetatib⁹ ꝓmi ꝓncipy qō ē necesse eē. ℭ

ℭTam ſtabilitū est esse aligd qō necesse est esse:ſz ſtabilimētū ei⁹ fuit p ℔ q⁹ neče esse ynū est:igī ex qō est neče esse nō cōicat aliqd in ſuo ordine.igī nihil est ꝓeter ip̄m qō sit necesse esse. Poſtq̄ aūt nihil ꝑter ip̄m est necesse esse:tūc ip̄m est ꝓncipiū debēdi eē oē qō est qō facit debere ip̄m esse debito ꝓximario vel mediāte alio. Sed poſtq̄ esse ois qō est ꝑter eū est ab ei⁹ esse:tunc ip̄um est

primũ. Nõ itelligĩ aũt p primũ itẽtio q̃ addaꝫ ad debitũ sui eẽ: ita vt p B multiplicer debitũ sui eẽ: ſz itelligĩ p B reſpect⁹ rl'onis ſue ad id qõ eſt eẽ ſe. Sciasꝫ aũt q⁹ cum nos dixerim⁹ ⁊ pbauerim⁹ q⁹ neceſſe eẽ nullo⁹ multiplicaꝫ: ⁊ q⁹ eẽntia ei⁹ ẽ pure vna puriſſima vã: nõ itelligim⁹ p B q⁹ ab ipo remoueaꝫ oia q̃ ſũt: ⁊ q⁹ nõ bẽat rlones ad ea q̃ ſunt: B. n. ipoſe eſt: ab oi. n. qõ eſt negaꝫ multi ⁊ diuerſi modi eẽndi: qz q⁹ eſt ad alia q̃ ſũt bz aliquẽ modũ rl'onis ⁊ cõparatiõis: ⁊ ꝑcipue id a quo fluit oẽ ẽ: ſz p B q⁹ dicim⁹ ipz eẽ vni⁹ eẽntie q̃ nõ multiplicaꝫ itelligim⁹ q⁹ ipz ẽ: ſicut in ſua eẽntia: ⁊ deide ꝺſequunꝫ ipz vl'rlones affirmatiue ⁊ negatiue multe ⁊ ipe ſũt comitates eẽntiã ⁊ ſũt cãte eẽntie ⁊ ſũt poſt eẽ eẽntie: nec ſũt ꝺſtituẽtes eẽntiã nec ſũt ps ei⁹. ¶ Sigs aũt dixerit q⁹ ſi ille fuerit cãte: tũc ill'erit ẽt alia rel'o ⁊ ꝑceꝺet B vſq; i ifinitũ nos iniũgemus ei vt ꝺſideret id qõ certificauim⁹ de hõ in capite relationũ vbi voluim⁹ oñd ere q⁹ rel'o pucnit ad finẽ ⁊ ibi ſoluer ei⁹ qõ. redibo igr ⁊ dicã q⁹ primũ nõ bz gꝺditaté niſi vnitaté q̃ ſit diſcreta ab ipſa. Dico. n. q⁹ neceſſe eẽ nõ ꝑt bre gꝺditaté quã comitet neceſſitas eẽndi: ⁊ icipiẽs a capite: dico q⁹ neceſſe eẽ iã itelligit ipz neceſſe eẽ vt vnuz: ⁊ iã itelligit ipm vnũ: ⁊ iã itelligit p B q⁹ ei⁹ gꝺditas ẽ. v. g. bõ vel aliq̃ aliaz ſubaz q̃ſi ille bõ ſit neẽe eẽ: ſic iã itelligĩ vnũ q⁹ ẽ aq̃ vel aer vel bõ ⁊ ẽ vnũ. Jã aũt poteris ꝺſiderare ⁊ ſcire B ex eo loco in quo accidit diuerſitas ſnia in nãlib⁹. ſ. q⁹ ꝓncipiũ vel eſt vnũ vel multa. Quidã. n. ex eis poſuerũt ꝓncipiũ vnũ ⁊ gdã multa. Qui aũt poſuerũt vnũ: gdã poſuerũt primũ ꝓncipiũ nõ eẽntiã vni⁹: ſed id qõ eſt vnũ ſicut aqua vel aer vel ignis vel alia bz. ⁊ gdã poſuerũt ꝓncipiũ eẽntiã vniuſ inquãtũ ipſum eſt vnum: nõ aliquid cui accidit vnũ. vñ dria eſt iter quidditaté cui accidit vnũ vel ens: ⁊ iter ipm vnũ vel ens inquãtũ ẽ vnuz. Dico igr q⁹ neceſſe eẽ nõ pot eẽ eiuſmodi vt fit in eo cõparatio: ita vt ſit B gꝺditas aliq̃ que ſit neceſſe eſſe: ⁊ illi gꝺditati ſit itẽtio aliq̃ ꝑter certitudinẽ ei⁹: q̃ itẽtio ſit neceſſitas eẽndi. v. g. Si illa gꝺditas eẽt bõ: tũc boiez eẽ eẽt aliud eẽ q̃ ipz eẽ neceſſe eẽ: ⁊ tũc nõ poſſet eẽ gn B q⁹ dicimus neceſſitas eẽndi vel eẽt B certitudo vl'nõ eẽt: ab ſurdũ ẽ ãt vt huic itẽtioni nõ ſit certitudo q̃ ſit ꝑter ipaz gꝺditaté. Si aũt illi neceſſitati eẽndi fuerit B vt ꝑdeat ab illa gꝺditate: ⁊ nõ eſt neceſſe eẽ ſine illa: tũc itẽtio de neceſſe ee iquãtũ eſt neceſſe eẽ eſt neceſſe eẽ pp aliud qõ nõ eſt ipz: igiꝛ tũc erit neceſſe eẽ inquãtũ eſt neceſſe eẽ. Jꝑm enĩ in ſe iquãtũ eſt neceſſe eẽ ꝺſiderare eẽ neceſſe eẽ ꝑpter aligd qõ eſt ei pp qõ eſt neceſſe eẽ: ẽ abſurdũ. Si ãt fuerit vt diſcrepet ab illa re: tũc illa gꝺditas nõ erit neceſſe eſſe vllo mõ abſo⁹: nec accidit ei neceſſitas eſſendi abſolute. Jꝑa. n. nõ ſit neceſſe eẽ aliqñ. Sz neceſſe eẽ q⁹ abſo⁹ ſemp ẽ neceſſe eẽ. Nõ eſt ãt ſic diſpõ entis cũ accipiꝛ abſo⁹ ſeq̃ns gꝺditaté nõ ligatũ cũ neceſſitate pura. Nec obeſt ſigs dixerit q⁹ illud ens cãtũ eſt q̃ꝺditati B mõ vel aly rei: po⁹ ẽ. n. vt ens ſit cãtũ ⁊ neceſſitas abſo⁹ q̃ eſt q⁹ eẽntiã non ſit cãta. reſtat q̃ vt neẽe eẽ q⁹ eẽntiã abſo⁹ certificatũ iquãtũ ẽ neẽe p ſe: ſit neceſſe eẽ ſine illa gꝺditate. ad qõ rñdeo: q⁹ tũc illa gꝺditas eẽt accñtalis ad neceſſe eẽ: qõ eſt certificate exñtie p ſe: ſi illud eẽt pole: igiꝛ neceſſe eẽt deſignatũ in itellectu in B: ⁊ eẽt certificatũ neceſſe eẽ: q̃uis nõ eſſet gꝺditas illa accñtal. Jlla igr nõ ẽ gꝺditas rei deſignate i itellectu: q̃ ẽ neceſſe eẽ. ſz gꝺditas alteri⁹ rei ſeq̃ntis eam. Jã aũt poſita fuerat gꝺditas ſua nõ alteri⁹ rei: ⁊ B ẽ icon ueniẽs: igiꝛ neceſſe eẽ nõ bz gꝺditaté niſi qõ ẽ neceſſe eẽ ⁊ B ẽ vnitas. Jtẽ dico q⁹ gcqꝺ bz gꝺditatẽ ꝑter vnitatem cãtũ ẽ. Tu ãt iã noſti q⁹ ex vnitate ⁊ eẽ nõ ſtat gꝺditas q̃ ẽ ꝑter vnitatẽ ad modũ q̃ aligd ſtat ex ſtituẽte. erũt igiꝛ de comitãtibus: ⁊ tũc nõ pot eẽ gn vel comitenꝫ gꝺditaté ex B q⁹ ẽ ipſa gꝺditas vel comitenꝫ eam pp aligd aliud. Jntẽtio ãt de B q⁹ dicim⁹ comitanꝫ ẽ ſeq eẽ: ⁊ q⁹ ẽ ſequiꝛ nõ ẽ. Si aũt fuerit B q⁹ vnitas ſequaꝫ gꝺditaté ⁊ comiteꝫ eã p ſe: tũc erit B q⁹ vnitas in ſuo eẽ ſequeꝫ eẽ. gc, gꝺ ãt in ſuo eẽ ſequiꝛ eẽ: id poſt q⁹ ſequiꝛ bz eẽ p eẽntiam ꝑus eo: igiꝛ gꝺditas p eẽntiã erit ꝑor ſuo eẽ: qõ ẽ icõueniens. Reſtat igr vt eẽ ſit ei ex cã. igr oẽ bñs gꝺditaté cãtũ ẽ: ⁊ cetera alia excepto neceſſe eẽ bñt gꝺditates q̃ ſũt p ſe poſſibiles eẽ: gbus nõ accidit ei eẽ niſi extrinſecus: ꝑmus igiꝛ nõ bz gꝺditaté. Sz iſup bñtia gꝺditates fluit eẽ ab eo: igiꝛ ipſe eſt eẽ expoliatũ ꝺditiõe: negãdi ꝓuõnes ⁊ ceteras ꝑpetates ab eo. Deide cetera alia q̃ bñt gꝺditates ſunt poſſi⁹: q⁹ bñt eẽ p ipm. Jntẽtio aũt de B q⁹ dicim⁹ q⁹ ipſe eſt eẽ expoliatũ ꝺditiõe negãdi ceteras additiões ab eo nõ ẽ q⁹ ipſe ſit eẽ expoliatũ in quo cõicet aligd aliõ eẽ ſi fuerit eẽ cui⁹ B ſit ꝑpetas. Jpſe. n. nõ ẽ illud ens expoliatũ ꝺditione negãdi. ſz eſt ens nõ ꝺditiõe affirmãdi. ſ. de ꝑmo qõ ẽ ens cũ ꝺditiõe nõ addẽdi cõparatione. Sz boc aliud eſt ens nõ ꝺditiõe additiõis: ⁊ q⁹ illud fruit vtis qõ ꝑdicaꝫ de oi re. iſtud vo nõ ꝑdicaꝫ de eo in quo ẽ addendo: iõ in oi qõ ẽ ꝑter illud: ẽ additũ. ꝑmus ẽt nõ bz gen⁹. ꝑmus. n. nõ bz gꝺditaté. ſz qõ nõ bz gꝺditaté nõ bz gen⁹. gen⁹. n. rñdeꝛ ad iterrogationẽ p qꝺ eſt. genus ẽt aliquo⁹ ps ẽ rei. certificatũ ẽ ãt q⁹ ꝑm⁹ nõ ẽ cõpoſit⁹. Jtẽ itẽtio generis nõ põt eẽ gn vl'ſit neceſſe eẽ: ⁊ tũc nõ ceſſabit quouiſq; ſit ibi dria vel nõ ſit neceſſe eẽ: ſz ſit ꝺſtitues ipm neceſſe eẽ: ⁊ tũc neceſſe eẽ erit ꝺſtitutũ ab eo qõ nõ ẽ neceſſe eẽ: qõ eſt icõueniẽs. ꝑm⁹ igiꝛ nõ bz gen⁹. ⁊ iõ nõ bz diſſ: qz eniz nõ bz genus: nõ bz driaz: iõ nõ bz diſſõnẽ. Nec fit demõſtratio de eo: qz ipe nõ bz cãz. Silr nõ q̃riꝛ de eo q̃re. Tu. n. ſcies poſtea q⁹ ei⁹ actio nõ bz q̃re. ¶ Põt ãt aliqs dꝛe q⁹ lz reſugiam⁹ dꝛe de ꝑmo nomẽ ſube: nõ tñ poſſumus refugere q⁹ dicam⁹ de eo itẽtionẽ ſube: qm̃ ẽ ⁊ nõ in ſubo q̃ ẽ itẽtio ſube quã poſuim⁹ gen⁹. Lõtra qõ dico q⁹ B nõ ẽ itẽtio ſube quã poſuim⁹ gen⁹. imo itẽtio ei⁹ ẽ q⁹ ẽ res bñs gꝺditaté ſtabilẽ: cui⁹ eẽ ẽ eẽ qõ nõ ẽ i ſubo coz⁹ vl'aias, cui⁹ rei. pbõ B ẽ. qm̃ niſi B fuerit itell'z de ſuba ipa erit genus nullo⁹. qõ. n. ſigr̃ p B nomẽ ens nõ iudicaꝫ ẽ eẽ gen⁹. negõ vo q̃ ſeq̃r nõ addit ei aliqd ſupeẽ niſi occaſionẽ diſcretiõis: hac vo itẽtiõe nõ affirmaꝫ aligd: qõiã ſit acgſitũ i eẽ. Nec ẽ itẽtio alicui⁹ rei p ſe. ſz ẽ i reſpectu tñ. eẽ igr nõ i ſubo nõ ẽ itẽtio affirma⁹ niſi q⁹ eẽn⁹ ei⁹ B ꝑt eẽ vt ſit ens: ⁊ deide ipz ſit aligd negatie ⁊ rela⁹: qõ ẽ ex idẽptitaté q̃ ẽ rei. B igr itẽtio ſi accipiꝛ B mõ nõ erit gen⁹. Tu ãt iã plene noſti B i log⁹ ⁊ noſti ẽt in log⁹ q⁹ cũ dicim⁹ ois vnitas nõ ẽ: telligim⁹ eẽ appꝛopꝛiatũ: qz nõ bz certitudinẽ aliã niſi vnitatẽ: tũc õ B qõ dicim⁹ õ diſſõne ſube: q: ipſa ẽ ens nõ in ſubo. itẽtio ẽ q⁹ ẽ res de q̃ oꝛ q⁹ eſt nõ in ſubo: ita vt ens nõ in ſubo ꝑdicẽr de ea: ⁊ bẽat in ſeipſa gꝺditatez ſicẽ bõ lap. ⁊ arbor. Sic igr oz imaginare ſubaz ad B vt ſit genus. pbõ ãt q⁹ iter B duo ſit dria: ⁊ q⁹ vnũ eoꝛ ſit genus ⁊ nõ alter ẽ B. ſ. q⁹ de idiuiduo alicui⁹ boiſ cui⁹ eẽ ignoraꝫ põt dici q⁹ ipm ſine dubio mõ nõ eſt in ſubo: ſz vt ſufficere qõ aſſignauimus de B cũ loq̃bamur de logica.

¶ Caplm. V. Jn quo q̃ſi affirmaꝫ ⁊ repetit qõ ꝓtert ad oſtẽdẽdã vnitatẽ de neceſſe eẽ: ⁊ oẽs ꝓpietates eius negatiuas ſm viam concludendi.

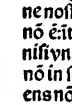

Pus eſt vt repetam⁹ vbũ de B q⁹ certitudo ꝑmi ẽ ipſi tñ ⁊ nulli aly. vn⁹. n. iquãtũ ẽ neceſſe eẽ ẽ id p qõ ẽ ipe: ⁊ ei⁹ eẽntia: ⁊ B itẽtio ẽ attributa illi vel ꝓ eẽntia illius itẽtiõis vel ꝓ aliã cãz: veluti ſi id qõ eſt neceſſe eẽ fit aligd. v. g. B bõ: tũc neceſſe ẽ vt B vel ille ſit B ꝓ hũanitatẽ: ⁊ q⁹ ẽ bõ vel nõ ſit. Si ãt ꝓ B q⁹ ẽ bõ eẽt B bõ. tũc hũanitas indicaret eẽ bũc tñ. Sz ſi hũani-

tas aliȝ p̄ter hũc:tũc nõ iudicat humanitas eẽ hũc. Ꝺ aũt nõ ē fact⁹ ꝟ:nisi pp aliã cãȝ p̄ter hũanitatẽ. Silr̃ ē dispõ certitudis de nec̃e eẽ. Si.n.ipsa p seipsaȝ fuerit ꝟ sig̃tũ: tũc ipoſſe ē vt illa certitudo sit aliȝ nisi illi:alioqn ipa certitudo nõ eẽt ꝟ. Si v̾o certitudo h⁹ itẽtionis fuerit huic sig̃to nõ ex seipo:ſȝ ex alio a se nec ipȝ ē ipȝ:nisi q2 ipȝ est ꝟ itẽtio:tũc ppriũ eẽ ei⁹ erit acq̃situ ab alio a se:ꝛ sic non erit nec̃e eẽ:qð ē ipoſſe.igr̃ certitudo de nec̃e eẽ: ē vni tñ ꝙ ē nec̃e eẽ:qũo.n.q̃dditas expoliata a mã erit duabus exñtys. Duo.n.nõ sũt duo nisi vel pp itẽtionẽ vel pp sustinẽs itẽtionẽ.vel pp id in quo sũt ꝛ locũ:vel pp horã ꝛ tps:ꝛ oio pp aliquã cãꝝ.q̃cũq3 ãt duo dr̃nt nõ p itẽtionẽ dr̃nt p aliqd qð accidit itẽtiõi ꝛ ē adiũctũ ei. q̃cqd ãt nõ hȝ eẽ nisi eẽ itẽtiõis:nec pẽdet ex cã extrĩseca nec ex dispõne extrĩseca in quo differet ab alio sibi ɔsili: Illð igit̃ nõ ē ei cõicãs i sua itẽtõe.igr̃ p̄ nihil ē eq̃le. Itẽ dico ꝙ necessitas eẽndi nõ põt eẽ itẽtio i q̃ cõicet aliqd aliõ a se vllo mõ:ita vt sint ɔueniẽtia i certitudinib⁹ ꝛ speb⁹ nec sint diuersa certitudinib⁹:p̄ᵐ ãt ē ꝙ necessitas eẽndi nõ habȝ q̃dditatẽ sibi adiũctã nisi ipaȝ necessitatẽ eẽndi.vñ i certitudine necessitatis eẽndi nõ põt eẽ diuersitas postq̃3 ē necessitas eẽndi. Itẽ necesse ē vt id in quo dr̃nt singula q̃ sũt necesse eẽ post ɔueniẽtiã in necessitate eẽndi sit aliqd qð ē vel vnicuiq3 ɔueniẽtũ in ea p qð dr̃at vnũqðq3 ab alio vel nõ sit alicui vel sit aliqb⁹ ex illis ꝛ nõ sit aliqbus nisi ei⁹ p̄uatio. Si ãt nõ fuerit alicui nec fuerit ꝟ aliquid pp̄ter qð accidit diuersitas post ɔueniẽtiã cũ in certitudinib⁹ nõ sit iter ea diuersitas:tũc sũt ɔueniẽtũ certitudinũ. Iã ãt dixim⁹ diuersas eẽ certitudies eaꝝ: postq̃3 cõicauerãt i eo. Si ãt fuerit aliqb⁹ ꝛ aliqb⁹ nõ.v.g.ita ꝙ vnũ eoꝝ discretũ sit ab alio:tũc hȝ certitudinẽ necessitatis essendi ꝛ isup aliqd aliõ qð ē ɔditio discretiõis:ꝛ silr̃ ē aliȝ certitudo necessitatis eẽndi:ſȝ cũ p̄uatiõe ɔditiõis q̃ ē illi qð ñ fit discretũ ab ꝟ nisi pp hȝ p̄uatõeȝ:q2 nõ ē ꝟ aliqd aliud nisi p̄uatio pp qð discernat̃ ab alio. igit̃ ex mõ necessitatis: eẽndi ꝛ certitudis quã hȝ ē ꝟ ꝙ stabilit̃ exñs cũ p̄uatiõe ɔdõnis q̃ seqt̃ illð.p̄uatio v̾o nõ hȝ itẽtionem acq̃sitã in reb⁹:alioqn eẽnt i aliq̃ itẽtiões ifinite: ea.n.q̃ ab aliquo remouent̃ ifinite sũt cõparatiõe ipoꝝ q̃ ð ipo

B affirmant̃:de qb⁹ fierẽt negõnes ifinite. Nõ põt ãt eẽ qn aut necessitas eẽndi sit certificata scðo sine additiõe q̃ ē ei aut nõ. Si ãt nõ fuerit tũc erit ꝙ sine illa nõ hẽbit necessitatẽ eẽndi ꝛ ɔdõ i necessitate eẽndi erit in altero. Si v̾o fuerit:tũc additio erit ẽt sup̄flua ꝛ nõ erit de necessitate eẽndi:ꝛ cũ ꝟ erit cõpositũ. Sȝ necesse eẽ est nõ cõpositũ. Si ãt fuerit vnicuiq3 eoꝝ.aliqd p qð discernat̃ ab altero:tũc ꝟ iudicat cõpositionẽ in vnoquoq3 eoꝝ. Itẽ nõ põt eẽ ẽt qn aut necessitas eẽndi sit p̄fecta ab vnaquaq3 duaꝝ additionũ:vel sit ꝟ ei ɔdõ p quã p̄ficiat̃. Si ãt fuerit p̄fecta absq3 additiõib⁹:tũc i necessitate eẽndi nõ ē diuersitas p eẽntiã:ſȝ p accñtalia q̃ ɔsequunt̃. Id ãt qð est necesse eẽ:iã extiterat nõ egẽs ad suã exñtiã ill⁹ ɔñtibus. Si ãt nõ p̄ficit̃ sine illis:tũc necessario aut nõ p̄ficiet̃ sine illis ad hñdã certitudinẽ necessitatis eẽndi:aut necessitas eẽndi erit itẽtio certificata in seipsa: ita vt nec illa duo nec alteꝝ sit iter idẽptitatẽ ei⁹ ſȝ ꝙ ē necesse eẽ.ſȝ est necessariũ vt sit ei acq̃situ eẽ cũ aliquo eoꝝ.v.g.sic yle:cuius subalitas:q̃uis sit i diffõne sue ylcitatis: tñ suũ eẽ in effectu nõ ē nisi p hãc formã vl̃ p aliã.colorẽ quoq3 q̃uis dr̃ia nigredis nõ ɔstituit iquãtũ ē color nec dr̃ia albedis tñ vnaq̃q3 eaꝝ ē ei q̃si cã ad eẽndũ i effectu ꝛ ad hñduȝ eẽ nec vna eaꝝ tñ ē cã ei⁹. Sȝ q̃cũq3 euenerit q̃uis illa sit in vna dispõne:ꝛ ꝟ i alia. Si ãt fuerit res ſȝ iudiciũ p̄mi modi.tũc vnũqðq3 eoꝝ erit itrãs i ɔstitutionẽ necessitatis eẽndi:ꝛ erit ɔdõ in illo.igr̃ vbi fuerit necessitas eẽndi oportebit vt illa sit cũ eo. Si ãt fuerit ſȝ iudiciũ itẽtionis scðe:tũc necessitas eẽndi egebit aliquo p qð hẽat eẽ. eẽt igr̃ necesse eẽ ꝙ postq̃3 affirmaret̃ ei itẽtio:ꝙ ipȝ ē necesse eẽ:egeret alio p qð hr̃et eẽ:qð ē icõueniẽs. Sȝ i colore ꝛ yle nõ euenit ſȝ hãc formã:yle.n.iquãtũ ē yle ꝛ color iquãtũ ē color ē aliqd:ꝛ iquãtũ ē ens ē aliqd.ponam⁹ igr̃ q̃si colorẽ ꝟ necesse eẽ ꝛ dr̃iã nigredis ꝛ albedis ibi. ponam⁹ ꝟ id quo appropriat̃ vnũqðq3 positoꝝ ꝟ:ꝛ sic vnaqueq3 dr̃iaꝝ albedis ꝛ nigredis nõ recipit̃ ad faciẽdũ colozitatẽ eẽ colozitatẽ:sic oȝ vt pp̄etas vniuscuiusq3 istoꝝ duoꝝ positoꝝ nõ sit aliqd ad stabiliẽdũ necessitatẽ eẽndi. Sȝ ibi due dr̃ie recipiũt̃ ad faciẽdũ colorẽ hr̃e eẽ.s.ad ꝟ vt color sit aliqd:ꝛ supra ꝟ ꝙ ē color.ꝛ isup aliqd aliõ: ꝟ ãt ꝟ nõ ē po⁹ qñ necesse eẽ:iã ē stabilitũ eẽ.imo ipȝ est stabilimẽtũ eẽndi. Sȝ eẽ est ɔdõ in stabilienda q̃dditate de necesse eẽ.vel ipȝ ē ipȝ cũ p̄uatiõe p̄uatiõis vel p̄hibitiõe destructiõis. In colore ãt eẽ ē ɔñs ꝙ seqt̃ q̃dditatẽ q̃ ē color.igr̃ q̃dditas q̃.p seipsaȝ ē color iuenit̃ sig̃ta in effectu iueta p eẽ. Si ãt eẽt pp̄etas nõ cã q̃tũ ad stabiliẽduȝ q̃dditatẽ necessitatis eẽndi.ſȝ iquãtũ acq̃rit̃ sibi eẽ ꝛ esse eẽt aliqd p̄ter illã q̃dditatẽ veluti id qð ē p̄ter q̃dditateȝ coloris.tũc p̄cederet ꝟ ſȝ ɔsiderationẽ cẽteraꝝ reꝝ communiuȝ discretaꝝ suis dr̃ntys:ꝛ oio diuersaꝝ itẽtionib⁹ diuersis:ſȝ oportuit vt eẽ esset acq̃situ ad ꝟ vt esset eius necessitas.igr̃ pp̄etas est sic ꝙ in aliquo idigeret ea i quo nõ idiget ea:qð ē absurdũ icõueniẽs:ꝛ ꝙ eẽ eẽt illi q̃ddã. Sȝ certitudo eẽ illi⁹ qð est necesse nõ eget aliquo.scðo eẽ qð sequat̃:sicut certitudo coloris eget esse qð sit ei cã essendi:ꝛ cũ ꝟ certitudo necessitatis eẽndi qũo pẽdebit ex aliquo dãte sibi necessitatẽ:tũc.n.necessitas essendi in se esset possibilitas eẽndi. Incipiã ğ a capite ꝛ dicã oio ꝙ p dr̃ias ꝛ alia silia nõ certificat̃ certitudo itẽtionis ḡnalis q̃tũ ad itentionẽ eius.ſȝ fortasse fuit cã ad ɔstituẽdũ certitudinẽ hñdi eẽ. Rõnale.n.nõ est ɔdõ vt ex ea pendeat aial q̃tũ ad itentioneȝ aialis ꝛ certitudinẽ ei⁹.ſȝ ad ꝟ vt habeat esse sig̃tũ. Si ãt ipȝ necesse esse eẽt itentio cõis.ꝛ eẽt dr̃ia q̃ egeret ad ꝟ vt necesse eẽ hr̃et esse:tũc id qð eẽt ei q̃si dr̃ia esset itra q̃dditatẽ ei⁹ qð est q̃si gen⁹. Dispõ ãt in qua cadit diuersitas nõ differẽtialis in oib⁹ his manifestior ē sc.p̄batũ ē igit̃ ꝙ in necessitate essendi non est cõicatio.igr̃ p̄mo nihil cõicat:postq̃3 ãt liberꝝ est a mã ꝛ ab ei⁹ appendityȝ ꝛ ab oi corruptione:sed vtraq3 ꝟ sunt ɔdõ ei⁹ qð cadit sub ɔ̃rietate:tũc p̄mus nõ hȝ ɔ̃riũ. Iaȝ igit̃ manifestũ est ꝙ p̄mus non hȝ genus nec q̃dditatem nec q̃litateȝ nec q̃titateȝ nec qñ nec vbi nec sile sibi nec ɔ̃riũ ꝙ est altissimus ꝛ gloriosus ꝛ ꝙ nõ hȝ diffõnẽ: ꝛ ꝙ nõ põt fieri demõstratio de eo:sed ipse est demonstratio de oi qð est:imo sunt de eo sig̃ᵃ manifesta. Cũ ãt designatur ei⁹ certitudo nõ designat̃ nisi post vnitatẽ p negationẽ ɔsiliuȝ ab ipso ꝛ p affirmationẽ relõnũ ad ip̄m:qñ oẽ qð est ab ipso est ꝛ nõ est cõicãs ei qð est ab ipso. Ipse v̾o est omne qð est:ꝛ tñ non est aliquod ex his.

¶ Caplm. VI. De ostẽdendo ꝙ ipsuȝ est p̄fectũ:ꝛ plusq̃3 p̄fectuȝ ꝛ bonitas attribuẽs q̃cqd est:ꝛ quomõ est hoc:ꝛ quomõ scit seipsum:ꝛ quomõ scit vl̃ia:ꝛ qũo scit p̄ticularia ꝛ q̃liter nõ ɔcedit̃ dici ꝙ ipse ea apprehendat.

IGitur necesse eẽ est p̄fectũ esse: nã nihil deest sibi de suo eẽ ꝛ de p̄fectionibus sui eẽ:nec aliqd ḡnis sui eẽ egredit̃ abesse eius ad aliud a se sicut egredit̃ ab alio a se.v.gra.ab hoie multa enim de p̄fectiõibus sui eẽ desunt vnicuiq3 hoi ꝛ etiã sua humanitas iuenit̃ in alio a se. Sȝ necesse esse est plusq̃3 p̄fectũ:q2 ipȝ esse qð est ei nõ est ei tñ:imo etiã oẽ eẽ est exuberãs ab ei⁹ eẽ:ꝛ est eius ꝛ fluit ab illo. Necesse eẽ p se est bonitas pura:ꝛ bonitateȝ A

Ari. prio nipi. ca. p.

deſiderat oio gegd ẽ. Jd aũt qõ deſiderat ois res eſt eẽ ꝛ pfcõ eẽ. Jnquãtũ eſt eſſe: ꝓuõ vo iquãtũ eſt ꝓuõ nõ deſiderar niſi iquãtũ eã ſegr eẽ ꝛ pfcõ. Jd ig r qõ ve deſiderar eſt eẽ: ꝛio eẽ eſt bõitas pura ꝛ pfcõ pura: ꝛ oio bõitas eſt id qõ deſiderat ois res iuxta modulũ ſuũ. qm̃ p eã pfi cit eĩ eẽ: malicia vo nõ bz eẽntia: ſz eſt vt ꝓuõ ſubẽ vel ꝓ uatio vtilitatis diſponis ſubẽ. igit eẽ eſt bõitas ꝛ pfcõ eſ ſendi eſt bonitas eẽndi. eſſe vo cui nõ ꝛiũgit ꝓuõ nec ꝓuõ ſubẽ nec ꝓuõ alicui ꝙ ſit ſubẽ: ſz ſemp ẽ in effectu ips eſt bonũ purũ. Jd vo qõ eſt poſſe eẽ p ſe nõ eſt bonũ purum. Jps. n. p ſeips nõ eſt neceſſariũ eẽ: qz ipm p ſe põt pati ꝓ uatiõe. gcgd vo põt pati ꝓuatione alĩquo mõ ips nõ ẽ oi bus ſuis modis exps malitie ꝛ impfectiõis. igit bonitas pura nõ eſt niſi neceſſe eẽ p ſe dr ẽt bonitas id qõ attribu it reb ſuas pfectiões ꝛ ſuas bõitates. Jã ãt claruit ꝙ ops vt neceſſe eẽ p ſe attribuat oẽ eẽ ꝛ oẽs ꝓfectione eẽndi. B igit mõ eſt ẽt bõitas cui nõ ſubitrat pfcõ nec mali. gcgd ãt eſt neceſſe eẽ eſt vitas. vitas. n. vniuſcuiuſq rei ẽ ꝑpe tas ſui eſſe qõ ſtabilitũ eſt ei: igit nihil eſt digni eſſe vita tẽ q̃ neceſſe eẽ. Jã ẽt or vitas id de cui eẽ eſt certa ſnia. nibil eſt digni bac certitudine q̃ id de cuius eſſe eſt ſnia certa: ꝛ cũ ſua certitudine eſt ſemp ꝛ cũ ſua ſempiternita te eſt p ſeipſũ: nõ p aliud a ſe. cetera ꝙ vo rer quãtes ſicut noſtr nõ merent eſſe: ſz put ſunt in ſeipſis: nõ ꝓſidera rata relone ea ꝙ ad neceſſe eẽ merent ꝓuõnẽ: ꝛ ob b ſunt oẽs put ſunt in ſeipſis falſe. ſz pp ipm eſt certitudo ea ꝙ: ꝛ reſpectu faciei ſeq̃ntis ſunt acgſita: ꝛ ob b ois res pit, niſi ꝼm id qõ eſt vſus faciẽ ei. ꝛ iõ digni eſt vt ipſe ſit neceſ ſe eſſe ꝛ vitas ꝛ itelligentia pura: qm̃ eſt eſſentia ſepata a mã oi mõ. ¶ Jã aũt noſti ꝙ cã de b ꝙ res iam itelligĩ mã eſt ꝛ appenditia ei nõ eſt eſſe rei. eſſe vo formale eſt eſſe itelligibile ꝛ b eſt eẽ qõ poſtq̃ geſcit in re fit p illud rei itelligentia: ſz ꝙ aptuꝫ eſt recipe illud eſt itelligentia in po q̃ cũ recipit illud poſt potentiã. fit intelligentia in effectu ꝼm viã pueniendi ad pfectionẽ. Jd vo cui eſſen tia eſt itelligẽtia: eſt itelligentia eſſentialr: ꝛ iõ eſt puꝫ in trellectũ. qõ. n., phibet ré itelligi eſt b ꝙ ipſa eſt in mã ꝛ i ei appenditys ꝛ b eſt phibẽs ne ſit itelligẽtia. ꝛ iã notũ eſt tibi b. ꝙ igit libe ex eſt a mã ꝛ ab ei appẽditys qõ cer tificatũ eſt bre eſſe ſepatũ: ideſt itellectũ p ſe. Sz qz eſt i telligentia p ſe: ꝛ eſt ẽt itellectũ p ſe: tũc ẽt eſt itellectus p ſe. igit ipſe eſt itelligentia apphẽſiõis ꝛ itelligens apphen ſor ꝛ itellect apphẽſus. Nõ ꝙ ibi ſint res multe. Jpſe eni iquãtũ eſt idẽptitas expoliata eſt itelligentia ꝛ iquãtum ꝓſiderar ipſe ꝙ ſua idẽptitas ſpoliata eſt ſibypſi eſt itel lectũ a ſeipſo: ꝛ iquãtũ ꝓſiderar ipſe ꝙ ipſe eſt ſibi idẽpti tas ſpoliata eſt apphẽſor ꝛ itelligens ſeipſũ. Jntellectus .n apphẽſus ꝛ ſcitũ itelligibile eſt id cui q̃ditas ſpolia ta eſt alicui: ꝛ itelligens apphẽſor ſcies eſt id cui eſt q̃di tas q̃ ſpoliata eſt alicui. Nõ eſt ãt de ꝺ̃one bui rei vt ſit ipſius vel aliud a ſe. ſz aligd abſo: aligd vo abſo cõiũs eſt q̃ ipſius vel aliud. ꝑm ígit ꝼz ꝓſiderationẽ tuã qõ eſt ei q̃ditas rei ſpoliate eſt apphenſor ꝛ intellector. Sz ꝼm cõ ſideratione tuã ꝙ ſua q̃ditas ſpoliata eſt alicui eſt itelle ctũ apphẽſus: ꝛ b eſt resipſemet. igit ipſe eſt intellector apphẽſor. eo ꝙ ſua q̃ditas ſpoliata eſt rei q̃ eſt ipſemet ꝛ eſt itellectũ eo ꝙ ſua q̃ditas ſpoliata eſt res q̃ eſt ipſe met. Qui ãt aliquãtulũ cogitanerit. ſciet ꝙ ĩtellector in nuit itellz. Sz h inuitio nõ dat itelligi ꝙ illõ ſit aliud vel illõ. Sicut id qõ mouet: cãuis inuat mouẽs. h ipſa tñ in nuitio nõ facit debere illud eẽ aliud vel ipz. ſz ali modus iquiſitiõis facit debere h. mãifeſtũ eſt ãt abſurdũ eẽ vt id qõ mouet ſit ꝓncipiũ ſui mot tali mãifeſtatõe q̃ ignoraꝛ nãr. Sz augrit augmẽtatõe. ꝛ idcirco nõ fuit ipoſſibilis multis imagiare ꝙ in reb eſſet aligd qõ moueret ſe vſq ad tps illi ꝙ mõſtrauit h eẽ ipole. Sz imaginatio de boc ꝙ aligd mouet ꝛ mouet nõ facit debere vt id qõ mouet facit motoꝛe eſſe abſq; ꝺ̃one eſſendi illud vel aliud. vel motoꝛ faciat debere vt id qõ mouet ab eo ſit abſq; ꝺ̃i tiõe eẽndi aliõ vel illõ. Sili reloꝛ cognoſcit vnitas p ali qd nõ ꝓp ipaz ꝺ̃ponẽ ꝛ rlonẽ in itellu poſitã. Scimus. n. certiſſime nos hre vtutẽ q̃ itelligim reꝝ ꝛ vtus q̃ itelligi mus hãc vtutẽ ꝛ eſt eadẽ vtus ꝛ ſic ipſa eadẽ itelliger ſe ipſaz: ꝛ alia vtus itelligit b. ꝛ ſic erũt in nobis due vires. vna q̃ itelligit res: ꝛ alia q̃ itelligim ipaz vtutẽ ꝛ ꝺcatena bit vbũ vſq; in ifinitũ: qz erũt in nobis vires ifinite i effec tu q̃ itelligũt res. Jã igit claruit ꝙ ipſaz rẽ eẽ itellectam nõ facit debere ipſaz itellectã eẽ ab aliquo: qõ ſit aliud a ſe: ꝛ p boc ẽt mõſtraꝛ ꝙ itellector nõ facit debere ie eẽ i tellectorẽ alteri rei. Oẽ ãta quo q̃ditas ſpoliata iueniꝛ eſt itelligẽs: ꝛ oia q̃ditas ſpoliata q̃ appẽdit a ſe vl ab alio ẽ itellecta. eo ꝙ h q̃ditas eſt itelligens ſeipſaz ꝛ ipa a ſeipſa eſt ẽt intellecta ꝛ ab oi q̃ditate ſpoliata q̃ dr ab ea. Jã igr itellexiſti ꝙ ipz eẽ itelligẽte ꝛ itellz nõ facit: ne ceſſario eẽ duo in eſſen nec in reſpcũ ẽt: qz nõ acgrit dis duob niſi reſpect: ꝙ q̃ditas ſua p ſeipſaz ſpoliata eſt ſi bypſi: ꝛ eo ꝙ ſua q̃ditas ꝛ ſua eſſen ſpoliata eſt ſibypſi: ſz bec eſt poztas ꝛ poſteriozitas in ordinatiõe itentionũ. Jntentio. n. q̃ qrit mãifeſta eſt: ꝛ vna ſine diuiſiõe. Jã igr patuit ꝙ ſuũ eſſe itelligentez ꝛ itellz nõ facit debere eſſe multitudinez in eo vllo mõ: nõ põt ãt eẽ vt neceſſe eſſe i telligat res p res. Si. n. fic eſſet: tũc eſſentie ei ꝓſtituer ex eo ꝙ itelligeret ꝛ ſic ei ꝓſti fieret ex reb ꝛ eſſet ꝙ ſi nõ eſſent res extrinſece nõ eſſet cũ hac diſpõne: ꝛ eẽt ei di ſpõ q̃ nõ ꝓueniret ſibi ex ſeipſo: ſz ex alio a ſe: ꝛ tũc ab alio a ſe fieret ipſe ſio ĩ ipſs. radices ãt q̃ ꝑmiſſe ſũt ꝺeſtruunt boc: ꝛ gcgd ẽ ſile buic. ¶ Sz qz ipe ẽ ꝓncipiũ ois eẽ: tũc itelligit ex ſeipſo id cui ipe eſt ꝑn: ꝛ ꝙ ipſe eſt ꝑn eoꝝ q̃ ſunt ꝓfecta in ſingularitate ſua: ꝛ eoꝝ q̃ ſunt gñata cozru ptibilia ꝼz ſuas ſpẽs vno mõ: ꝛ ꝼz ſuã idiuidua alio. Nõ põt ãt eẽ vt ipſe ſit itellector iſtoꝝ variorꝝ cũ ſua varia tiõe ꝼz qõ ſunt variabilia itellectu tẽporali idiuiduali. ſz alio mõ quez oñdimus. Nõ. n. põt eſſe vt ipſe aliqñ itelli gat itellectu tpali q̃dã ex eis eẽ: ꝛ aliqñ itelligat itellectu tpali q̃dã ex eis nõ eſſe: qz tũc vnicuiq; iſtoꝝ duoꝝ eſſet forma itelligibilis p ſe. Nulla. n. duaꝝ formaꝝ remanet cũ ẽ. Tũc igit neceſſe eſſe eſſet variabilis eẽntie. Jtez ſi cozruptibilia nõ itelligunt niſi ꝼz q̃ditate ſpoliata ꝼz ꝙ ſegr ea id p qõ nõ idiuiduant: tũc nõ itelligunt ꝼz ꝙ ſunt cozruptibilia. Cũ. n. apphendunt ꝼz ꝙ cõmiſcet ma terie ꝛ accñtib mãe ꝛ tpi ꝛ idiuidualitati: tũc nõ ſunt itel lecta ſz ſenſata vel imagiata. Nos ãt iã oñdimus in alys libris ꝙ ois forma ſenſibilis ꝛ imagiabilis nõ apphẽdit ꝼz ꝙ eſt ſenſibilis ꝛ imaginabilis niſi cũ iſto diuiſibili ꝛ ſic attribuere aliq̃ ex multis actiõib ei ꝙ eſt neceſſe eẽ eſt ei ipſo ſic ẽt attribuere ei multa ex modis itelligẽdi. Sz neceſſe eẽ nõ itelligit qcgd eſt: niſi vlr: ꝛ tũ cũ boc nõ deeſt ei aliq̃ ſingulare. ꝛ iõ nõ deeſt ei q̃ minimũ eſt in ce: is ꝛ terra: ꝛ h ẽ de mirabilib qõ nõ põt imagiare niſi q fuerit ſubtil igeny. Sz quo ſit b: rõ h ẽ: qz. n. ipe ſeipſuꝫ itelligit ꝛ ꝙ ipe ẽ ꝑn ois qõ eſt vtiq; itelligit ꝑn eoꝝ q̃ ſunt ab eo. ꝛ gcgd naſcĩ ab eis ꝛ ꝙ gcgd eſt ex rebus oio eſt neceſſarii eſſe pp eũ: ꝛ iã oñdim b. igit ille cãe redu cent ad ea q̃ pueniũt ex eis quoulq; pueniãt ex eis res pticulares. Quia. n. ꝑmus nouit cãs: ꝛ q̃ ꝺtinent ſub eis: tũc ẽt nouit neceſſarioid ad qõ reducunt ꝛ tpa q̃ ſũt iter ea: ꝛ quoties reducunt. Jmpo eſt. n. vt ſciat illa ꝛ neſciat iſta. eſt igit apphẽdẽs res pticulares iquãtũ ſunt vtces. ſ. iquãtũ bñt ꝑpetates. Si aũt appꝛopr eis idiuiduũ boc erit reſpectu tpis alicui vel diſponis alicui. Si vo acci

Aric. Tl 4

scimus nos habere vi. quia res intelligimus. lem qua hec intelligi tutem est eadez virtus sic ipsa eadez intelligi sam

omnis forma sensibilis ginabilis non apphẽdit. q̃ sensibilis et imagi bilis cum irbumbero sensibilis.

piaꝝ illa dispō cū ꝑpetatibus suis. erit ēt in ordine eoꝝ: ſz abſtrabeꝫ a ꝑncipus cuiuſcꝫ eoꝝ. ſ. ſua ſpēs a ſuis indiuiduis. vñ abſtrabeꝫ a reb⁹ idiuidualibus. Jā aūt dixim⁹ q̄ ſic abſtrahi. Jā ponit idiuiduis deſcriptionē ⁊ ꝑpetatē eoꝝ ꝑpriā. Si aūt fuerit illa ſpēs ſic: vt ēt apud ite ſz ſit idiuiduū erit tūc itellectui via ad illud deſcriptū: ⁊ B eſt idiuiduū q̄ eſt vnū in ſua ſpē cui nō eſt alte ꝛ: ſicut ſol. v. gra. vl iupiter. Si vo fuerit ſpēs dilatata in idiuiduis: tūc nō erit via itellectui ad deſcriptionē alicui⁹ ſui indiuidui
D nisi ꝑus deſignet ei: ſicut iā noſti. ¶ Reſidbo igit ⁊ dicā q̄ ſi tu ſcires motus oiuz celeſtiū: ſcires ēt oēm eclipſiz ⁊ oēz applicationē ⁊ diſſūctionē q̄ eſt ei ꝑz modū vlez. Jta dres de aliq̄ eclipſi q̄ poſt tps motus g eſt de tali ad tale: erit ſeptētrionalis dimidialis: ⁊ q̄ luna diſcedēs ab ea veniet ad oppoſitionē talē: ⁊ q̄ iter hanc ⁊ aliā eclipſim ꝑſitem ꝑteritā vel futurā erit tm̄ tpis: ⁊ ſilr ſcires q̄ eſt di ſpō iter alias duas eclipſes: ita q̄ nō erit aliqd de his que accidūt bis eclipſib⁹; qđ tu neſcias: ſed tu ſcires B vl iter B. n. itentio pōt dici de multis eclipſibus: q̄ vniuſcuiuſcꝫ eaꝝ dispō eſt B dispō: tu vo ſcies aliq̄ rōne q̄ illa eclipſis nō eſt niſi vna tm̄: ſed B nō remouet vſq; ad te memoꝛ es eoꝝ q̄ ꝑdixim⁹. Sz cū oi B fortaſſe nō poteris iudicare mō p B eē hāc eclipſim: vel nō eſſe niſi ſcieris ſingularia ſ. videdo motus ſenſibil⁹: ⁊ ſcieris q̄tū tpis eſt iter hāc eclipſim viſam ⁊ illā. ſed tm̄ nō eſt B te ſcire q̄ de motib⁹ eſt vnus motus: cuius dispō eſt talis q̄lē tu vidiſti: ⁊ q̄ iter illā ⁊ eclipſim talē eſt tm̄ tpis. B aūt tu potes ſcire hoc mō ſciēdi: ſz tm̄ tu nō ſcies illud ea boza qua dubit abis de eo: an ille ſint an nō: ſz oꝫ vt iā acquiſitū ſit tibi ꝑ viſus ali quid aſſignatū ei q̄ qđ ſcias dispōnē illius eclipſis. Si āt negauerit aligs B vocari cognitione ꝛ pticularis mō vli: nō ꝓtēdā cū eo: nr̄a. n. intētio nūc alia eſt ab B. ſ faciēdus cognoſcere qđ res pticulares ſciunt̄ ⁊ apprehendunt̄ ta li ſcia ⁊ apphēſione: q̄ p eas variaꝫ ſcies: ⁊ quomō ſciūtur ſcia ⁊ apphenſione: q̄ p eas nō varianꝫ ſciens. Tu. n. ſi ſcires de eclipſi quomō iuenīt: ⁊ tu eſſes ſemp; p fecto eſſet tibi ſcia nō de eclipſi abſoluta: ſed de oi eclipſi q̄ fit: ⁊ tū eē illā eclipſim ⁊ nō eſſe nō variaret in te aliqd. Tua enim ſcia in duabus diſpōnibus eſſet cadē. ſ. q̄ eclipſis q̄ eſt cū talibus ꝑpetatibus: eſſet poſt talem eclipſim: vel poſt eſſe ſolis raliter in ariete ⁊ tali numero: ⁊ q̄ eēt poſt talem eclipſim ⁊ qđ poſt eā eſſet talis: ⁊ B ſnia eſſet in te certa. ſ. q̄ eſſet ante illā eclipſim ⁊ cū illa ⁊ poſt illā. Si āt iterpoſito tpe i B cognoſceres q̄ in B iſtāti B eclipſis nō eſt ſed in alio: tūc nō remaneret illa tua ſcia q̄ tūc eſt: ſed fieret alia ſcia: ⁊ eſſet q̄ſi variatio quā p̄ſignauim⁹: q; nō pōt eſſe vt in boza qua remouet eclipſis ſis ꝑz boc q̄ fni ſti ante remotionē: ⁊ boc eſt q; es tpalis ⁊ mouēt ancius. p̄mus vo q̄ nō ſubeſt tpi nec eius iudicio multo remotioꝛ eſt ab boc vt ipſe iudicet in boc tpe vel in illo ꝑz q̄ eclipſis eſt in illo. ⁊ ꝑm q̄ iudiciū de ea eſt nouū vel cognitio noua. Scias ēt q̄ tu nō pueniſti ad ſciam eclipſium par ticularium niſi ꝑ boc q̄ cōprehendiſti oēs eaꝝ cās: ⁊ q̄ cōprehendiſti q̄cqd eſt in celo de motibus: poſtq̄ aūt cō prehendiſti omnes cās ⁊ eſſe eaꝝ mouiſti te ad oīa cāta.

¶ Nos aūt adhuc a capite reuoluimus B cū additione explanatiōis vt ſcias quomō deus ſcit abnītia: ⁊ ide ſcies quomō p̄mus ſcit p̄n⁹ oium rez: ⁊ q̄ vna eaꝝ eſt ꝑncipiū alterius rei: ⁊ illa altera ꝑncipium alterius vel alioꝝ: ⁊ q̄ eaꝝ dispō ⁊ motus ſunt tales. ⁊ q̄ ex eis naſcit tale vſq; ad nouiſſimū: poſt qđ nō ſequit aliud ꝑz ordinem qui co mitat illud nouiſſimum ꝑm poſterioꝛitatē ⁊ prioꝛitatē ⁊ bc res ſunt claues de abſentia.

¶ Caplm. VII. De cōparatione intellectoꝛ ad ipſum ⁊ de oſtēſiōe q̄ eius ꝑpetates affirmatiue ⁊ negatiue nō faci unt debere eſſe in ſua eſſentia multitudinē: ⁊ q̄ illi eſt pul chꝛitudo maꝛia: ⁊ gloꝛia altiſſima ⁊ collaudatio infinita: ⁊ de diſcernēda diſpōne delectatiōis intelligibilis.

A

POſt hec oꝫ te ſcire q̄ cū primus dr̄ intelligentia: dr̄ ꝑm itentionē ſimplicē quā noſti in libꝛo de aia. Ipſe. n. itelligit res ſimul ita: vt p eas nō multiplicet in ſua ſuba. nec vt imaginetur̄ certitudo ſue eēntie eſſe B q̄ ipſe imaginet eas: ſed q̄ fluunt forme eoꝝ ab eo intellecte. vnde ipſe aptioꝛ eſt ad hoc vt ſit intelligentia q̄ ipſe foꝛ me fluentes a ſua intelligibilitate ⁊ q̄ ipſe intelligit ſeip ſuz: ⁊ q̄ ipſe eſt ꝑncipiū oīs qđ eſt. Et ſcias q̄ itētio itelle cta aliq̄ſi ſumit de re q̄ eſt: ſicut ꝛtingit cū nos ſumimus de celo p̄ conſideratione ⁊ ſenſum formā eius itellectam ⁊ aliq̄ forma intellecta non ſumitur de his que ſunt: ſed ecōuerſo: ſicut cū nos itelligimus formā artificialē quā adinuenimus: ⁊ deinde forma illa intellecta mouet nr̄a mēbꝛa ad hoc vt ſit in ope: igit nō q; fuit ipſa: deide nos intelleximus eam; ſed q; itelleximus: fuit ipſa. Talis igit eſt cōparatio oīs qđ eſt ad p̄mū qui eſt neceſſe eſſe: q; in telligit ſuā eſſentia ⁊ q̄cqd facit debere eſſe ſua eſſentia: ⁊ ſcit quomō bonitas ſit in oī qđ eſt. Sequit̄ q̄ ſuā formaz itellectā forma eoꝝ q̄ ſunt ꝑz ordinē intellectū apud eū: non q̄ ſint ſequentes: quēadmodum lux ſequit̄ lucidum ⁊ calefactio calidū: ſed q; ſciens qualiter eſt ordo bo nitatis in eſſe: qm̄ ex eo eſt: ⁊ q̄ ab iſta ſcientia fluit eē ꝑm ordinem quē intelligit. ſ. ordinē rectum: ⁊ qm̄ ipſe diligit ſeipſum qui eſt ꝑncipium totius ordinis bonitatis inquā tum ipſe eſt ſic fit: ideo q̄ ordo bonitatis eſt dilectus ab eo accidentaliꝛ: ſz nō mouet̄ ad eū dilectione. Jpſe. n. non pa titur ab eo nec ꝛcupiſcit aliquid nec inquirit: h igit eſt vo luntas eius que eſt expa ipſectionis ⁊ imunis a deſiderio ⁊ ab angultia intelligendi aliqd. ¶ Nemo aūt putet q̄ B
q; intellecta apud eū bñt formas ⁊ multitudinē; iō mul titudo formaꝝ quas intelligit ſint pars ſue eſſentie. Nā quomō eſſet B cū ipſe ſint poſt ſuā eſſentiā: q̄. n. ipſe itel ligit ſuā eſſentiam p̄ ſuā eſſentiā itelligit: ⁊ p B itelligit q̄ quid eſt poſt ipſum. B igit qđ intelligit ſuā eēntiā cā eſt itelligēdi id qđ eſt poſt ſuā eēntiā. Suū igit itelligi eius: qđ eſt poſt ſuā eſſentiā cātū eſt eius q̄ ipſe intelligit ſuaz eſſentiā: q̄uis intellecta q̄ ſunt poſt ſuā eſſentiā nō ſunt i tellecta eius niſi ꝑm modū intellectoꝝ intelligibilē non ſialē ⁊ q̄ nō eſt eoꝝ ad ipſum niſi reſo ꝑncipy. ſ. ſecūdus q̄ ex eo eſt nō in eo. ſed relones ſunt ꝑm ordinē. Oīa alia ex eis ſunt ante alia: q̄uis ſint ſimul: q; nec p̄cedunt nec ſequunt̄ ſe in tpe: igit nō eſt in eo ꝑmutatio in ıtellectis: Nec putet aligs q̄ relatio intelligibilis ad ea ſit relatio ad ea: ꝑm q̄ inueniunt̄: alioquin oē ꝑncipiū egeret forma ⁊ mā. De mā. n. illius forme eſt vt itelligaꝫ ꝑm diſpōnes aliquā. ſ. expoliationis vel alterius modi: ad B vt ipſe in tellectus ſit in effectu. ſed B relatio eius ad illa eſt iquā tū ipſa ſunt in diſpōne itellecta. Si aūt B eēt inquātū eſt eſſe eoꝝ in ſingularibus: euenireꝛ tūc q̄ ipſe nō itelligeꝛ et niſi qđ inuenīt̄ in vnaquaq; boza. Nec intelligeret de eis qđ ꝓuatū eſſet de eis in ſingularibus niſi poſtq̄ eēt: ⁊ ita nō itelligeret de ſeipſo qđ eſt ꝑncipiū illius rei ꝑm oꝛ dinē ſuū niſi cū fieret ꝑncipiū. ⁊ ſic nō itelligeret ſuā eēn tiam: q; nā ſuc eſſentie eſt vt fluat ab eo q̄cquid eſt ⁊ ſua apprehēſio de ipſis eſt inquātū nā eoꝝ eſt q̄ ſunt ſic. vn de oꝫ vt ſit ēt apphendens alteꝛ: q̄tus nō ſit. igit ſcies di uinū erit cōprehendēs id qđ iā eſt: ⁊ qđ poſſibile eſt eſſe: cuius reſo ad ipſa erit inquātum ſunt intellecta nō iquā tum ſunt in ſingularibus. remanſit igit̄ conſiderare diſpo ſitionem eſſendi itellecta. ſ. an ſint in eſſentia ꝑmi: ſicut comitātia q̄ ſequunt̄ eū: an ſit eis ſuū eē ſeparatū ab eius

eẽntia:ꝛ ab eẽntia alterius ꝑter ſe,ſicut forma ſeparata ſm
ordiné poſita in ordiçõe deitatis:an ſint ĩtelligẽtia vl'in
alia:vt cũ ꝑm⁹ itelligit hãc formã deſcribaſ ĩ q̃libꝫ eaꝫ:
ꝛ tũc illa itelligẽtia vel alia eẽt q̃ſi ſubꝫ illi forᶜ itellecte:ꝛ
eẽt itellecta iquãtũ ẽ in aliq̃ illaꝫ:ꝛ eẽt itellecta a ꝑ iquã
tũ eſt ex eo. Et itelligeret ꝑm⁹ de ſeipſo:qõ eſt ꝑn̄ᵐ eius.
De vniuerſitate igit̃ itellectoꝫ qddã eſt itellectũ cuius
ꝑm⁹ eſt ꝑn̄ᵐ nullo mediãte:ſꝫ fluit eẽ eiꝰ ab eo ꝓncipalr:
ꝛ qddã eſt intellĩ:cuiꝰ ꝑm⁹ eſt ꝑn̄ᵐ aliquo mediãte:ꝛ eẽ
eiꝰ fluit ab eo ſcdario:ꝛ ſil'r eſt diſpõ de eẽ illoꝫ itellecto
rũ:q̃uis eni eoꝫ ipreſſio ſit in vna re eoꝫ:tñ qdã ſũt ꝑus:
ꝛ q̃dã poſteriꝰ ſm ordiné cãe ꝛ cãti. Cũ aũt illa ipreſſa in
illa re fuerit de itellectis ꝓncipalr:tũc illa erũt ꝛeuniuer
ſitate eoꝫ:q̃ꝫ ꝑm⁹ itellexit ſuã eẽntiã eẽ ꝑn̄ᵐ:ꝛ ita aduẽ
tus eoꝫ erit ab eo nõ ſm q̃ dicim⁹.ſ.cũ itelligit bonitatẽ
ſtati eſt:ita vt ſuũ itelligere bonitatẽ ſit cã eẽ:vt ipaꝫ eẽ
ſit ipſius itelligere bonitatẽ. B eni eẽt q̃ſi dicerem⁹ q̃ ga
itellexit ea itelligit ea:vl' qꝫ ſunt ab eo ſunt ab eo. Si aũt
poſuerit B itellect. eẽ ptẽ ſue eẽntie ꝓtiget ipſum multi
plicari. Si vo poſuerint ea ſequẽtia ſuã eẽntiã accidit ſue
eẽntie q̃ ex ꝑte eoꝫ:nõ fit nec eẽ ꝑ applicatione ſui ad
poſe eẽ. Si vo poſuerit ea ſeparata ab oi eẽntia icidẽt in
ideas ꝓnicas. Si vo poſuerit ea eẽ itelligẽtia aliq̃ acci
det ẽt icõueniẽs qõ dixim⁹añ. Oz igit̃ vt ſtudeas euade
re ab hac viſilitudie:ꝛ caueas ne multiplices eiꝰ eẽn⁹:nec
curres ſi eiꝰ eẽnª accipiaſ cũ aliq̃ relone ad poſe eẽ:ſꝫ ſi i
quãtũ eſt ſua eẽntia. Scias ẽt q̃ mũdus diuinꝰ eſt valde
imẽſus:ꝛ ſcias q̃ dria ẽ iter fluere ab aliq̃ forma:cuiꝰ nã
eſt vt itelligaſ:ꝛ iter fluer ab aliq̃ forma itellecta iquãtũ
ẽ itellecta tñ:abſq̃ additiõe aliq̃. Et ſcias q̃ ipe itelligit
ſuã eẽn⁹ eẽ ꝑn̄ᵐ fluxᵗ oĩs itellci iq̃ᵐ ẽ itellꝫ cãtũ:ſic itelle
xit ſuã eẽntiã eẽ ꝑn̄ᵐ fluxᵗ oĩs entis:iquãtũ ẽ ens cãtũ.ꝛ
ſtude ꝛſiderare radices datas ꝛ dãdas:ꝛ apiẽt tibi qõ oz
apiri. Pꝛim⁹ igit̃ itelligit ſuã eẽntiã ꝛ ordinatiõe boni
tatis q̃ eſt in oi:ꝛ qũo eſt:igit̃ illa ordinatio ob B q̃ ipſe
itelligit eã fluit:ꝛ fit:ꝛ eſt:ꝛ qõ ſcit fieri:ꝛ modus fiẽdi ex
ſuis duob⁹ ꝓncipys ẽ bonitas nõ refugiẽda ſequẽs boni
tatẽ eẽntie ꝓncipy:ꝛ eiꝰ ꝑfectionẽ:eo q̃ ſũt delectabilia
vtraq̃ꝫ ſeipſa:iõ ipꝫ ẽ volitũ:ſꝫ volitũ ꝑmi nõ eſt ſm vo
litũ nr̃ꝫ:ita vt in eo qõ ẽ ex eo fit ei itẽtio. Sꝫ tu iã noſti
deſtructionẽ bᵒ:ꝛ adhuc ſcies:qꝛ eſt volẽs ſꝫ modũ volũ
tat̃ itelligibil'pure:ꝛ vita eiꝰ ẽ B eadẽ ẽt:vita.n.q̃ ẽ apud
nos ꝑficiẽ apꝑhẽſiõe ꝛactiõe q̃ ẽ motio veniẽtib⁹ ex dua
bᵒ ꝓiunctis viribᵒ. Certũ ẽ aũt eẽ aiaꝫ apꝑhẽdentẽ:q̃ vo
ipe itelligit oẽ:cã ẽ oĩs:ꝛ ipe ẽ ꝑn̄ᵐ ſue actiõis:qõ eſt dare
eẽ oĩ. igit̃ vna itẽtio de illo ẽ apꝑhẽſio vie dãdi eã. vnde
vita eiꝰ nõ eſt egẽs duab⁹ viribᵒ ad B ꝑficiaſ duabᵒ viri
bus:nec vita eiꝰ ẽ alia a ſcia eiꝰ:qꝛ B totũ eſt ei ꝑ ſuã eẽn
tiã:ꝛ ẽt qꝛ foꝛª itellecta q̃ fit ĩ nob cã ẽ foꝛᶜ adiuẽte artifi
ciali'ſi ipꝫ eẽ ei'eẽt ſufficiẽs ad eẽndũ illã formã artificia
lẽ.ſi foꝛ eẽnt in effectu ꝑn̄ eoꝫ:q̃ꝫ ipſe ſit foꝛᶜ:tũc itel
lectũ apõ nos eẽt ipꝫ poſſe:ſꝫ nõ ẽ ita. Nã ſuũ eẽ nõ ẽ ſuf
ficiẽs ad B:ſꝫ eget volũtate nouiter ꝓueniente ex vtute
ỏſideratiua ꝑ q̃s duas ſil'mouet vtus motiua:q̃ mouet
neruos ꝛ mẽbra iſtralia:ꝛ deide monet inſtra extrinſeca
ꝛ ad vltimũ mouet mãs:vñ eẽ ipſi'foꝛᶜ itellecte nõ ẽ ipꝫ
poſſe nec volũtas. Sꝫ foꝛtaſſe in nob ẽ poſſe apõ ꝑn̄ᵐ mo
uẽs:ꝛ B foꝛª eſt mouens ꝑn̄ᵐ poᶜ:ꝛ iõ eſt motoꝛ motozis:
vñ volũtas eiꝰ q̃ eſt nec eẽ nõ eſt altera in eẽntia ab eiꝰ
ſcia:nec eſt altera ab eo qõ itell'r de eiꝰ ſcia. Jã igit̃ oñdi
mus q̃ ſcia q̃ ẽ ei ẽ ipſa eadẽ volũtas q̃ eſt ei:ꝛ ſil'r oñſuꝫ
ẽ qõ poſſe:qõ ẽ ei ẽ ipꝫ ſuã eẽn⁹ eẽ itelligẽtẽ oẽ tali itellu
g eſt ꝑn̄ᵐ oĩuꝫ nõ ſumptᵒ ex oi:ſꝫ ẽ ꝑn̄ᵐ ꝑ ſuã eẽntiã non
expectãs eẽ rei:ꝛ B volũtas ſm modũ q̃ certificauimus
eã:q̃ nõ certificaꝛ ꝓ itẽtionẽ fluẽdi eſſe ab ea:vt ipa ſit
aliud ab ipõ fluereeſſ ipſamet libalitas. Nos aũt iã oſtẽ
dim⁹ de libalitate q̃dã:q̃ꝫ ſi meminerisſcies q̃ B volũ
tas eſt ipa libalitas:ꝛ cũ certᵒ fueris q̃ ꝑª ꝑetas de neẽe
eẽ eſt:qꝛ ẽ:ꝛ qꝛ ẽ ens. Scies deide q̃ ỏ alys ꝓpetatibus:
q̃dã ſũt ĩ qbᵒ itẽtio ẽ eẽ cũ relone:ꝛ q̃dã ſũt B eẽ cũ negõ
ne. Nulla ãt haꝫ vnaꝫ facit in ſua eẽn⁹ debere eẽ multi
tudinẽ vllo mõ nec variationẽ. q̃ vo cõmixta ſũt negõi
ſũt B. Si gs dixerit de ꝑ q̃ ẽ ſuba nõ itelligat niſi B eſſe
nolẽs ipaꝫ eẽ ſubaꝫ:a q̃ negat eẽ i ſubo. Cũ vo dr̃ ꝑn̄ nõ
itell'r niſi ipꝫ eẽ negata ab eo diſione ꝑ q̃ſtitatẽ vel ꝑ di
ctionẽ:ꝛ negata ab eo comite. Cũ vo dr̃ itelligẽª ꝛ itell'r ꝛ
itelligẽs nõ itell'r certe:niſi qꝛ ipe ẽ ille q̃ ẽ ſpoliat⁹ ĩ ſe:ꝛ
negaſ ab eo ꝛmixtio mãe:ꝛ ei' appẽdicia cũ ỏſideratiõe
alicui⁹ relonis. Si aũt dr̃ de eo q̃ ẽ ꝑm⁹ nõ itell'r:niſi relo
bꝫ eẽ ad oẽ. Cũ vo dr̃ potẽs nõ itell'r ꝑ B:niſi qꝛ neẽe eſſe
relatũ ad B:vt id qõ dꝫ eẽ aliõ a ſe:nõ ſit ẽ niſi ꝑ ipꝫ ſm
modũ quẽ ꝓdixim⁹. Cũ ãt dr̃ vni⁹:nõ itell'r niſi B eſſe ex
B itellu.ſ.vt negeẽ mã ab illo:ꝛ q̃ ipe ẽ ꝑn̄ᵐ diſpõnis to
tius bonitatis:ꝛ q̃ ipe itelligit B:B igit̃ ꝓpᵒ ſũt ex relo
ne ꝛ negõne. Cũ vo dr̃ libal' itell'r q̃tũ ad hãc relonẽ cuꝫ
negne:cui ſimilis eſt alia negõ.ſ.qꝛ ipſe nõ itẽdit itẽtionẽ
ſibypſi. Cũ vo dr̃ bon⁹ nõ itell'r:niſi qꝛ B eſſe libeꝫ eſt a
cõmixtione eiꝰ qõ ẽ in poª ꝛ ꝑfectiõe:ꝛ B ẽ negõ:vl' ſi vo
xerit q̃ ſuũ eẽ eſt ꝑn̄ᵐ oĩs ꝑfectionis ꝛ ordinationis:ꝛ B
eſt relo. Cũ igit̃ itellexerint ꝓpetates ꝑmi ꝛ veri ſꝫ hũc
modũ:ꝑfcõ ñ iueniet de eis aliq̃ q̃ faciat debere eẽ in eiꝰ
eẽntia ꝓtes nec multitudinẽ aliq̃ mõ. (Nõ põt aũt eſſe
pulchritudo vl' decoꝛ oĩo:nili cuiꝰ qddit̃as eſt itelligibil'
pura bona ỉmunis ab oi mõ ipfectiõis:ꝛ vna oi mõ:igit̃
neẽe eẽ bꝫ pulchritudinẽ ꝛ decoꝛẽ purũ:ꝛ ipſum eſt ꝑn̄ᵐ
pulchritudinis oĩs rei:pulchritudo aũt oĩs rei: ꝛ ſuꝰ de
coꝛ eſt vt ſit quẽadmodũ ꝓuenit ei. Quãto maioꝛ:igitur
eſt pulchritudo eiꝰ:qõ eſt quẽadmodũ dꝫ eẽ q̃ eſt neẽe:
oĩs eni pulchritudo ꝛ ꝓueniẽtia cũ apprehẽdit diligitur
ꝛ delectat. Cuius ꝑn̄ᵐ eſt ſua apprehẽſio vel ſenſibilis vl'
imaginabil'.vl'eſtimabil':vel putatiua:vel intelligibilis.
Sꝫ q̃ ẽto apꝑhẽſoꝛ ẽ magꝛ apprehendẽs ꝛ certioꝛ ꝛ ap
prehẽſiuꝫ eſt pulchꝛius ꝛ nobilius in ſeipſo:ꝛ iõ q̃ dꝫ bre
virtᵒ apꝑhẽdẽs ſua deleetatio in illo ẽ maioꝛ:tũc neẽe eẽ
qõ ẽ in vltima ꝑfcõis ꝛ pulchꝛitudis ꝛ decoꝛis:eo q̃ itel
ligit ſeipꝫ ĩ tali vltio ꝑfcõis ꝛ pulchꝛitudis ꝛ decoꝛis. ꝛ
cũ ꝑfectiõe itelligẽdi:ꝛ cũ itelligẽtia itelligẽtis ꝛ itelligẽ
ti:ꝛ q̃ vnũ ſunt certiſſime:iõ ipe ſuꝑſi⁹ ẽ maꝛim⁹ ama
toꝛ ꝛ amatũ:ꝛ magl delectãs ꝛ delectatũ. Qm̃ delectatio
nõ eſt niſi apꝑhẽſio ꝓueniẽtis:ſm q̃ eſt ꝓueniẽs:vñ ſen
ſibilis delectatio eſt ſenſibilitas ꝓueniẽtis:ꝛ itelligibilis
eſt:vt itelligaꝛ ꝓueniẽs. Jã igit̃ ꝑm⁹ ẽ excellẽtioꝛ apꝑhẽ
ſoꝛ cũ excellẽtioꝛe apꝑhẽſiõe excellẽtioꝛis apprehenſi:ꝛ
iõ ẽ excellẽtioꝛ delectatoꝛ cũ excellẽtioꝛe delectatiõe in
excellẽtioꝛi delectato:ꝛ B ẽ i q̃ nihil ꝑaꝛ ei. hec ãt ĩtẽtões
nõ hñt alia noĩa niſi B. Sꝫ q̃s reſpuerit B:inducaꝛ alia
ſi ꝑt. Oz ãt vt ſcias q̃ apꝑhẽſio q̃ itelligẽs apꝑhẽdit itel
lectũ foꝛtioꝛ ẽ q̃ apꝑhẽſio q̃ ſentiẽs apꝑhẽdit ſenſatũ:qꝛ
eſt itell'r q̃ itelligit ꝛ apꝑhẽdit gcgd põt ſpoliari ab aliq̃
ꝛ mutari cũ eoꝛ:ꝛ fit idipſuꝫ:ꝛ apꝑhẽdit illud inquãtũ eſt
ipm:nõ id qõ appet de eo. Nõ eſt aute ſic ſenſus ſenſato:
igit̃ delectatio q̃ ẽ nob de B q̃ itelligim⁹ ꝓueniẽs maioꝛ
eſt q̃ ea q̃ ſentim⁹ ꝓueniẽs:ita q̃ nõ eſt ꝓpatio iter illas.
Cõtigit aũt q̃ vt⁹ apꝑhẽdẽs nõ delectaꝛ:in q̃ ỏpꝰ dele
ctari ꝑ aliq̃ accñtia:ſic ifirm⁹ nõ delectaꝛ i dulci reſpuit
illud ꝑ aligd qõ accidit. Si ſil'r oz vt ſcias nr̃am eẽ diſpõ
nẽ dũ ſum⁹ in corꝑe:nos eni q̃uis nr̃e vtutis itelligibilis
ſit acgſita ſua ꝑfectio in effectu:nõ tñ iuenim⁹ in ipſa re
tñ delectationis quãtũ cõuenit ipſi rei:ꝛ B fit ꝑ ipedi
mẽtũ corꝑis. Si vo exuerentur a corꝑe ad itelligẽdum

nfam eentias:ita vt ipsa fiat:itelligibile cogiscendo:z spe culādo ea que sunt certissime:z veras pulchritudines:z va delectabilia:z sic cōiuncta cū eis:quēadmodū cōiun gīt vnū itellm cū alio itellecto:pfcō eēm⁹ tūc sic q̄ iue niremus delectatione z decorez infinitū. Sed nos ostē dem⁹ adhuc oēs has itētiones plenius. Scias aūt q̄ de lectatio cuiusq; vtutis plena est acgsitio sue perfectiōis: z iō sensui sensata cōueniētia:z ire vindicta z spei cōsecu tio:z vnicuiq; rei id qō ē ppriū z rōnali aīe ipsaz fieri. se cutū itelligibile in effectu:igīt neēe eē est intellectuz siue itelligaz:siue nō:z dilectum:siue diligit:siue non.

¶ Explicit trac. VIII. cū auxilio dei ad laudē ei⁹. sec⁹. IX.

¶ Caplm. i. De pprietate actiua primi pncipy.

Am manifestū est nob q̄ vniuersitas bz p̄n⁹:qō est neēe eē nō ptentuz sub gñe:nec sub diffōne:nec subest demō strationi:expss q̄litatis z q̄titatis:z qddi tatis:vbi z q̄n z motus:nec est aliqd file. nec cōicans:nec diuīū:z qō est vnū qui itel ligīt multis modis:eo q̄ ipz ē nō diuisibi le:nec in ptes in effectu:nec in ptes pōne:nec estimatiōe: sicut ptinuū:nec itellectu q̄si eāntia ei⁹ sit ppo⁹ ex itētio nib⁹ in telligibilib⁹ diuersis ex qb⁹ puenit vnū cōiunctū: z qō est vnū inquātū nō est cōicās ei aliqd vllo mō in suo eē qō est ei:z iō pp hanc vnitatē est ipar:z est ēt vnū: ga ipz est pfectū eē:sic q̄ nihil deest ei:qō spectet ad pfectio nē sui. Jā āt erat b vn⁹ ex modis dicēdi vnū: vnus autez nō dr ipse:nisi mō negatiuo:qz nō sic vnuz qō est icōpib⁹ cōtinuatione z cōiunctione vel alio bō:q̄ est vnū vnita te q̄ est itētio iuenticia accis eāntie vel eāntys. Jā autez patuit tibi ex his q̄ dcā fuit in scientys nālib⁹ q̄ vtus est i finita nō cōpata q̄ est p̄n⁹ p̄mi mot⁹z claruit tibi q̄ mot⁹ circularis nō sit gnōne incōicante:z ide patuit tibi alio mō q̄ p̄n⁹ est eternū eē:z post b claruit tibi q̄ neēe esse p b est neēe eē oib⁹ suis modis:q̄ nō pōt eē ei aliq̄ diſpō futura:q̄ nō erat:z adhuc ēt patuit tibi q̄ cā q̄tū in se est facit neēio eē cātū:q̄ si fuerit sp facit cātū:neēio eē sp:sed si illa sufficerēt tibi, pfcō nō idigeres his q̄ adhuc oñsuri sum⁹. Nos tñ adhuc addem⁹ tibi aliqd ad declarationē hui⁹ dicētes:ia tibi notū eē q̄ oēq̄ cepit bz mās:q̄ si ita est:tūc eius q̄ pus nō fuit:z postea est neēio due cāe. scz actiua z receptibilis:vel nō erāt:vel erant:sed vel agens erat non mouens z receptibilis nō mouebatur:vel erat agēs:scz nō erat receptibilis:vel erat receptibil:scz nō erat agens. Dicem⁹ aūt vbū gnāle añq̄ icipiam⁹ discutere b. scz q̄ si diſpōnes fuerit in se sic fuerūt:z nō fuit factū ali qd aliquo mō q̄ nō erat:tūc debitū fiēdi aliqd ex eis:vt nō fiēdi erit:sic erat:z ita nō pōt eē:vt aliqd icepiscz fieri. Si aūt icepit eē q̄ nō fuit:tunc necessario vel cepit fieri ad modū ei⁹:cui⁹ cā fit subito nō ad modū eius:q̄ fit fz ppinquitatē vel elōgationē sue cāe:vel cepit fieri ad mo dū ei⁹:q̄ fit fm ppingtatē sue cāe vel elōgationē. Sed pars p̄ma neēio est de b cui⁹ iceptio est pp inceptionem cāe:z cū ea:nō post eā vllo mō. Si ḡ cā pus nō fuit:z po stea est vel pus fuit:z cātū ē post eam:sequet id q̄ dixi mus p̄ma. scz debere fieri aliqd aliud p̄eter cām: q̄ fit pus:z sit cā ppinq̄. Si āt durarēt res fz hūc modū:oporet eret tūc vt cāe:z ea q̄ fiunt eēnt subito z ifinita z oportet ret ea esse sīl: b aūt fm q̄ nos assignauim⁹ radicē indicā tē destructionē hō:est q̄ cāe q̄ incipiūt nō fiunt oēs subi to:nō pp ppinquitatē vel elongationē cāe p̄me. Restat ḡ vt iceptio ei⁹ q̄ō fit pueniat ad ppinquioze vel longin quioze ex eis:scz hoc fit p motū. Jaz igīt fuit motus ante motū:z ille motus perduxit causas ad hūc motū. Sunt igitur q̄si duo ptingentia:sinautē redibit q̄ iterū de te poze:qō est iter illa duo b est:qz si illud tps nō impleue rit motus:tūc ea que fiunt ab eis ifinita erūt in vno istā ti:eo q̄ nō pñt eē in istantib⁹ cōtingentib⁹ z ocurrentib⁹: sed opz vnū eē ppinque in ipsa re post elōgationē:vel lōgingus post ppinq̄tionē:z tūc illud instans vel erit finis p̄mi motus pducētis ad aliū motuz vel aliqd aliud. Si aūt fuerit pducēs ad aliū motū z fecerit debere esse:tūc ille motus q̄ est q̄si cā ppinq̄ hui⁹ mot⁹ erit cōtigēs illū. Intētio āt hui⁹ ptingētie satis itelligit pcipue cū non sit pole tps eē inter duos mot⁹:z mot⁹ nō est iteriz. Jaz eni patuit ex nālibus q̄ tps cōsegī motū:sz tractare de ostē sione hui⁹:facit nos scire q̄ mot⁹ pcedit motū:nec tñ fa cit scire:an ille mot⁹ est cā fiēdi hūc motū. Jā igīt aperte manifestū est q̄ mot⁹ nō fit postq̄ nō fuit nisi pq̄ aliqd qō erat:z illud qō erat nō cepit fieri nisi p motū cōtingē tē istū aliū motū. Nō curo āt qd fuerit illd qō erat añq̄ b fieret. scz an fuit itētio agētis:vel volūtas vel scia:vl in strumētū:vel nā vel acquisitio vnius tpis cōuenietioris actioni q̄ alterius:vel acgsitio preparationis vel aptitu dinis recipientis q̄ nō erat:vel applicatio impmētis:que nō erat:qūocuq; eni fuerit suū fieri pdebit ex motu:nec pōt aliter esse nisi sic. Redeamus ḡ ad discutiendū b z dicemus:q̄ si cā agēs z receptibilis fuerint in seipsis sic: vt non sit actio vel passio iter illas:tūc necessariū erit:vt ī terueniat cōparatio inter illas duas:q̄ facit debere esse actionē z passionē. Sed q̄tū ad agentē est sicut volūtas que facit debere eē actionē:vel nā faciēs debere actionē vel instrm vel tps:q̄tū vo ad receptibile est:sicut aptitu do:q̄ nō erat:sz q̄tū ad vtraq; est:sic applicatio vni⁹ ex⁹ ad alterū. Jā āt manifestū est totū b eē pp aliquē motū. Sed q̄ agēs fit z nō receptibile vllo mō b est ipole.prio q̄ receptibile:sic oñdim⁹:nō fit nisi p motū:q̄ bz ptinua tionē:z sic mot⁹ est ante motū. Scdo q: nō pōt eē vt fiat qō nō fuit qn pcedat illud eē receptibile qō est mā:eueni ret eni q̄ receptibile iā eēt:z deinde fieret aliud receptibile. Si aūt ponere ē q̄ receptibile est:sed agens nō est. tc fiet agens:z sequ illū fieri q̄ cām bñtē motū sicut predixi mus:z etiā q̄ p̄n⁹ oīuz est eāntia quā neēe est eē:z necesse eē est sic q̄ gcgd est ab eo:neēiuz est q̄tū adiūb: alio qn eēt ei diſpō q̄ nō erat:z sic nō eēt:necesse esse ex oibus suis ptibus. Si aūt diſpō q̄ fit po⁹ fuerit nō in ei⁹ eāntia: sed ex ei⁹ eāntiā:sicut qdā eoz ponūt volūtatē:tūc qō de b q̄ volūtas fit ab ipsa restabit adhuc. scz an fit p volūta tē:an p nām:an p aliqō aliud gcgd illud fit. Quōcuq; āt posuer is aliqd fieri:qō nō erat:vel pones illud fieri i sua eāntia:vel nō fieri in sua eāntia:sed erit aliqd discretū ab eāntia eius:z remanebit adhuc qō. Si eni fit in eius eān tia:tūc ipius est variabile. Manifestū aūt fuerat q̄ ne cesse eē p se est neēe eē ex oibus suis ptib⁹. ¶ Jtē si fue rint cuz ea q̄ sunt discreta ab eo:fuit ipse:sicut erat añq̄ fierent:z nihil accidit ei vllo mō qō nō erat:sz fuerit ipse sicut erat cū nihil erat ab eo:tūc nō est fuerit aliqd esse ab eo:sed erit diſpō z res sicut erat:vñ necessariū est cognoscere necessitatē eēndi ab eo:an eligēr eē ab eo fuerit potius pp aliqd qō eēt mediū:qō nō erat:cū erat pus nō eē:z cessatio ab actione ei⁹ diſpō:an boc nō fuerit aliqd qō eēt ex eū: Nos aūt logmur nūc de iceptione ei⁹ qō fit ab eo nullo mediāte:an sit aliqd qō cepit:z per illud cepit z^m sicut dñt de volūtate z volito. Intellectus autez purus z verus testat q̄ eāntia vna si sic erat ante cuz nō erat ab ea aliqd mō etiā esset sic ex oibus suis partibus: profecto mō ēt nō eēt ab eo aliqd. Si āt mō factū est vt sit ab ea aliqd:tūc iam ptingit i eāntia illa itētio vel vo lūtas vel nā vel posse:vel aptitudo vel aliqd aliud his si mile qō nō erat. Qui aūt negauerit b iā discessit a vero

intellectu lingua: sed redit ad illū ꝓpria intentione: qm̄ qō pole est esse vel nō e nō exit ad effectū: nec sit electio de eo: vt sit potius e vel nō e absq; iductore vel vtilitate vel alio bō. igit neᷓe est vt fiat aliqd in hac entia que facit debere e potiꝰ cū ipsa sit agens. Sin aut cōpatio eius ad illud pole erit: sicut erat añ: q2 si nō ꝛigerit ei aliqua cōpatio adhuc eet res ſm suā diſpōne ⁊ possibilitas eet pura possibilitas ſm suā diſpōne. Cū aut ꝛigit ei cō paratio: tūc ia cōtingit ei aliqd: ⁊ neᷓe est vt cōtingat sue entie ⁊ in sua entia. Si eni fuerit e suaꝫ entiam resta bit adhuc qō: ⁊ nō erit illa cōpatio q̄sita. Ingrem⁹ enim cōparationē que facit debere e qcqd est e suā entiam ꝓiusq; nō fuit totū simul q̄si sit vna collectio: ⁊ diſpōne q̄ erat ante: cū nō faceret e aliqd: aliogn excipemus de collectione aligd. ſ. voluntate: ⁊ oꝫ cōſiderare diſpōnem eius: qō est post illud: sed hoc est absurdū. igit q̄ fit a pri mo ſm hāc dictionē est in sua entia: ⁊ hoc est absurdū: quō eni pōt e: vt in entia eius fiat aliqd ⁊ a quo fiet. Jā aut manifestū fuerat q̄ neᷓe e p seynū e: vñ necesse est vt qcqd cepit: sit ab eo: erit igit qō nō erit cōparatio que sita. Nos autem non querimus nisi comparationē que facit necessario p̄mū pole exire ad effectū: nec facit debe re aliud e. Dictū est aut q̄ neᷓe e vnū est: q̄ si fuerit ab alio: tūc illud est cā p̄ma: ⁊ adhuc restabit qō. deide quo potest e: vt in nichō sit hora cessandi ⁊ hora inchoandi: ⁊ in quo erit hora diuersa ab hora. ¶ Jtē posq̄ ostēsus est q̄ q2 aliq̄ diſpō ꝛigit ꝓncipio: tūc nō pōt e quin id qō fit fiat a p̄mo vel per nāꝫ vel p intētionē in illo ex vo luntate vel p volūtatē: posq̄ nō est p violētiā: neq; con tingēs. Si aut fuerit p nām tūc variata est nā. Si vero fuerit p intentionē: tūc variata est intētio. Sed si fuerit per volūtatē ponamus illā fieri in illo vel e diſcretam ab illo. Sed dico q̄ aut voluntas est ipsum facere esse: aut ītētio: ⁊ vtilitas post e. Si aut ipsa volūtas fuerit ip sum facere e p seipsaꝫ: tūc q̄re nō fecit e ante: vides q̄ nō cōplacuit sibi id facere vel aduenit hora eius: aut q2 potuit sup illud: p bō aut qō nūc dico nō ītēdo qō dixit ali quis. ſ. q̄ bō interrogatio inanis é: eo q̄ bō in oī hora pōt re peti. Bō aut interrogatio recta est. ió q̄ in vnaq̄q; hora pōt repeti ⁊ seq. Si aut fuerit pp intētionē ⁊ vtilitatē: notum est aut: q2 id cuius eē: ⁊ nō e agētieq̄le est: nō est p inten tionē: q̄ aūt agenti potius est eē q̄ nō e: illud est sibi vti le: verus aut p̄mus: q2 pfectus est entia: ió nō est sibi ali qd vtile. ¶ Jtē p̄mus in quo p̄cedūt ea que icipiunt per suā entiā vel per tēpus. ¶ Si aut p suā entiā tm̄: sicut vnū p̄cedit duo: q̄uis sint simul: sed motus rei more est: vt moueat motu eius a quo mouet: q̄uis sint sil. Tunc neᷓe est vt vtraq; sint simul incipiētia. ſ. ꝑ p̄mus eternꝰ: ⁊ q̄cūq; facta sunt ab ipō. Si aut ipe p̄cedit nō p suā entiā tm̄: sz p entiā: ⁊ tp̄s. vꝫ. q̄ fuit solus ⁊ nō mūdus: nec motus: sine dubio aut bō verbum fuit sig id qō ꝓteruit: nō qō est modo ꝓpe: sequit tūc vt dicas post. igit ia fuit aliqua factura que ꝓteruit ante q̄ crearet creaturas: ⁊ il la factura est creata ab eo. Jā igit fuit tēpus ante motū ⁊ tp̄s: ꝓteritū eni aut est p suā entiā: ⁊ bō est tp̄s: aut est p tp̄s: ⁊ bō est motus: ⁊ q̄ est in eo: ⁊ cū eo: ⁊ ia; manifestum est tibi bō. Si aut nō p̄cedit p aliqd qō est ꝓteritū hore p̄me: in qua est factura creature. tūc ipse fit cū sua factura: quō aut erit vt ſm positionē illoꝝ nō p̄cedat p aliqd ho rā p̄mā creature. Sed ia eet ipse ⁊ nō creatura yl eet ipse ⁊ creatura. Sed nō fuit ipse: ⁊ nō creatura: puenit ex hoc q̄ fuit ipse ⁊ creatura: ⁊ nō suū esse ante creaturā puenit ex sui e cū creatura. Bō aut qō fuit ipse: ⁊ nō creatura non est ipm esse solū: q2 sua entia ia est cū creatura. Oꝫ antē fuit ipse: ⁊ nō creatura: nō est suū esse cū ꝓuatione crea

ture: nec est aliqd tertiū: esse eni sue entie ⁊ ꝓuatio crea ture: dictū est q̄ ia fuerat qō nō est mō. Bō eni verbū fuit: cōtinet in se intentionē itellectā ꝑter itellectū ex duabus ꝑdictis. Cū eni tu dixeris e entiā ⁊ ꝓuationē essentie nō intelligeᷓ: ex bō ꝓioritas. Sed pōt itelligi cū ea poste rioritas. Si eni ꝑuarent res: posset e suū esse cū ꝓuatio ne rerū. Nec posset dici bō fuit: sed itelligeᷓ ꝓioritas cuꝫ cōditione tertia. Nā e entie est aliqd: ⁊ ꝓuatio essen tie est aliquid: ⁊ q̄ itelligit q̄ fuit est esse aliud a duabus intentionibus. Jaꝫ aūt attribuerunt hanc intentionē crea tori ꝑtensaꝫ sine ꝓncipio: ⁊ cōcesserūt eum antea creasse qualēcūq; qō putauerūt e creaturā. Si aūt bō ita esset: tūc bō anterioritas eet quātitatiua mensurata: ⁊ bō est qō nos vocamus tēpus. scz ꝓximitate nō mēsuratione būtez situm nec stabilitatē: sed est ſm viā successionis. Deide si volueris ꝓsidera qō diximus in nālibus: vbi ostēdim⁹ q2 id qō significat fuit ⁊ erit: cōtingit diſpōni nō perma nenti. Diſpō vero non permanens est motus. Cū aūt cer tus fueris de bō: scies q̄ ꝓmus nō ꝑceſſit creaturaꝫ apud eos ꝓximitate absoluta trī: sed ꝓximitate tēporis in quo est motus ⁊ corꝓus vel corꝓora: ⁊ hi sunt heretici q̄ abstule runt de eo suā liberalitatē. Necesse est aūt vt concedant q̄ deus ante q̄ creasset hunc mundū: vel potēs fuit crea re aliq̄ corꝓus bñs motus: cuius hore ⁊ tēpora cēnt mē surata: q̄ duraret vsq; ad creationē huius mūdi: ⁊ cessa ret ibi: vel pmā fit vsq; ad creationem mūdi: ita vt mora vnius esset longioꝫ mora alterius: ⁊ vsq; ad creationem mundi fueruntill hore: ⁊ tēpora terminata: vel non fuit potens deus creare aliq̄ corꝓus: nisi q̄n incepit: sed hec pars scōa est absurda: q2 facit necessario deū permutari de potentia ad impotētiā ⁊ pmutari creaturas de possibi litate ad ipossibilitatē sine cā: p̄ma aūt pars diuiditur in duo. ¶ Dico eni neᷓe e q̄ vel deus potuit creare aliud corꝓus ꝑter illud corꝓus qō duraret vsq; ad creationeꝫ huius mūdi pluribus motibus: vel non potuit: absurdū est aūt dicere q̄ nō potuit pp boc qō iam p̄edixim⁹. Si aūt potuit creare aliud: tūc vel potuit creare illud cum creatione illius p̄mi corꝓis: qō supra noiaujmus ante bō corꝓus vel ante creationē eius: q̄ aūt potuerit creare il lud cū illo: hoc est absurdū: q2 nō est pole ipsius inchoare duas creaturas eq̄lis motus in velocitate perueniendi vsq; ad creationē huius mūdi. Si vero nō potuit creare cū illo. Sed potuit creare diuisim ab eo. ſ. vel prius yl̄ po sterius eo: tunc in diſpōne ꝓuationis pole fuit creari crea turā aliquius ꝓprietatis: ⁊ nō pole esse in alia diſpōne: ⁊ bō icideret ꝓximitas ⁊ posterioritas: ⁊ ita iret hoc in ifinitū. Jā igit ostēsa est certitudo eiꝰ qō ꝓedixim⁹. ſ. q̄ motus est q nō hz initiū i tpe: ⁊ q̄ nō é ei initiū: nisi ex pte creatoris: ⁊ q̄ bō est motꝰ celestis: oꝫ ātᷓ vt cā. ꝓpinq̄ ꝓmi motꝰ sit aia nō intelligentia: ⁊ q̄ celū é aīal obediens deo.

¶ Caplm. II. Oꝫ ꝓpinqⁿ motoꝝ celestiū nō est nā nec in telligētia: sed aia: ⁊ q̄ ꝑⁿ longinquū est intelligentia.

DIcemus nos ia ostendisse in nālibꝰ q̄ motꝰ non est nālis coꝓis abso lute. ſ. coꝓis existēti fm̄ suā diſpōne nāle: eo q̄ omis motꝰ q est p nāꝫ pōt separi ab eo cui est p nām: pp aliquā diſpōne q̄ accidit. Diſpō vero q̄ sepat id qō est p nāꝫ é diſpō nō nālis sine dubio. manifestū est igit q̄ omis motꝰ ꝓueniēs a nā remouet p diſpō né nō nāle: ⁊ manifestū é q̄ omis res: cui é motꝰ nāl: q̄diu est in eo sꝑ deest sibi aliq̄ ex cōpationibꝰ motuū ipsa ꝓma nēte in sua nā. Sz hic motꝰ q deest non aduenit nāe nisi ꝓpe diſpōnis nō nāl yl̄ q̄litate: sic aqua calefieri ꝓuio lētia: yl̄ in q̄titate sic debilitaꝫ sani p ifirmitatē yl̄ in lo co vt cū lapis iacit surſuꝫ: ⁊ silr motus é in alys predica-

mẽtis.Cũ aũt trãſmutationis motus in ꝫriũ eſt:trãſmutatio diſpõnis nõ nãlis:ꝛ poſitio ſue elongationis a fine. poſtq̃ aũt res ita eſt:tũc motꝰ circularis nõ eſt a nã. Si enī eẽt:tc eẽt a diſpõne ñ nãli ad diſpõnẽ nãlẽ.ad quã cũ pueniſſet geſceret:nec poſſ q̃tũ in ſe eſt redire ad diſpõnẽ illã nõ nãlẽ:nãlis enī nõ agit p electionẽ:ſz ad moduz ſeruientis:ꝛad modũ eius q̃ comitat p eſſentiã.Si aũt nãlis eẽt motꝰ circularis:tũc ipſa mouereť vel a loco nõ nãli:vł a ſitu nõ nãli fuga nãli ab ipſo.Dis aũt fuga nãlis ab aliquo nõ põt ipſa eadẽ eẽ redit9 nãlis ad ipz.Motus aũt circularis ſepaꝛ ab oi pũcto ꝛ relingt illud:ꝛ ſic facit i ſingulis pũctꝫ:ꝛ nõ fugit ab aliq̃:ad quẽ poſtea nõ redeat:igiť motꝰ circularis nõ eſt nãlis:ſz tñ eſt p nãz:id eſt ſuũ eẽ in ſuo coꝛpe nõ ẽ diuerſuz a iudicio alteriꝰ nãe in ſuo coꝛpe.Jd enī q̃ mouet cl'os:q̃uis nõ ſit vtus nãl: eſt tñ res nãl'illi coꝛpi ñ eẽnea ab eo:ꝛ ẽ eiq̃ſi nã. Jte nulla vtus mouet niſi mediãte icl'ione.Jncliatio aũt eſt itẽtio q̃ ſentiť in coꝛpe q̃ mouet. Siqs enī coegerit illꝰ geſcere p violẽtiã ſentieť illa icl'io in eo:ſic reſilitio vtris in aq̃ ℈ ſubmergentẽ pp icl'ionẽ motꝰ. Jlla igiť icl'io aliꝰ eſt q̃,motꝰ ſine dubio:ꝛ aliud eſt q̃ vẽ mouẽs:virtus.n. mouẽs eſt cũ pfectione motꝰ:ꝛ icliatio nõ eſt:ſic ẽt ẽ primus motus:cuiꝰ motoꝛ nõ ceſſat facere fieri in ſuo coꝛpe icl'ionẽ vnã poſt aliã:q̃ icl'io nõ pꝛobihet vocari nã. Jlla enī nõ eſt aia nec eſt ab extriſecꝰ:nec hz volũtatẽ:nec electionẽ:nec eſt poſſe eã mouerī niſi moueať ad ptẽ nõ terminatã:ꝛ cũ ℔:nõ eſt ei ꝫriũ q̃ ꝑueniat nãe illiꝰ coꝛporis ꝓping.Si aũt vocaueris hãc itẽtionẽ nãz poteris dꝛe q̃ clm mouet p nãz.Sz nã eiꝰ ẽ fluxꝰ ab aia q renouať fz imaginationẽ aie.Jã igiť manifeſtũ eſt tibi.q̃ p̄nm motꝰ clī nõ eſt nã.Sz iã oñuſz fuerat nõ eẽ p violẽtiã.igiť eſt p volũtatẽ. ℭ Dico ẽt q̃ p̄nm ſui motꝰ ꝓpinquũ nõ poteſt eẽ vtus itelligibilis:pura q̃ nõ variať:nec imaginat pticularia. Nos aũt iã aſſignauimꝰ i caplis p̄cedẽtibꝰ gñaliter id q̃ ptinet ad coglitẽ buiꝰ itẽtionis cũ loq̃bamur q̃ motus ẽ intẽtio renouata cõpationibꝰ:ꝛ q̃ vnaquecq̃ ps eiꝰ eſt appꝛopꝛiata cõgatione.nã nõ eſt ei ſtabilitas:nec põt eſſe ſtabilis itẽtõis vllo mõ.Si enī eẽt ſtabilis itẽtionis: opoꝛteret vt ſequereť illꝰ vnꝰ modus pmutatõis diſpõnũ.Si aũt a nã eẽt motꝰ eiꝰ opoꝛteret vt vnuſq̃ſq̃ motꝰ q renouať in eo eẽt pp renouationẽ ꝓpingtat ſiue elongatiõis a fine:ꝛ poſt finẽ q̃ſitũ:ꝛ oĩs ps eiꝰ hz cõpationez q̃ ꝑuať ab ea.ſ.id q̃ terminatũ ẽ ei de ꝓpingtate ꝛ ꝑuať finis.Si ãt nõ eẽt illa renouatio:nõ eẽt renouatio motꝰ. Dixit aũt magꝰ p̄mꝰ q̃ a ſtabili:inquãtũ ſtabile:nõ ẽ niſi ſtabile.Si aũt motꝰ eẽt p volũtatẽ oporteret tũc vt eẽt ex volũtate renouata pticulari:volũtať.n. vł is cõpatio ad vnãquãq̃ ptẽ motꝰ vna eſt:vñ nõ oz:vt ℔ motꝰ fiat ſingulaꝛ pp eã.Si ãt volũtas vł is eẽt cã buiꝰ motꝰ pp aliũ motũ poſt eo vł poſterioꝛẽ ꝑuatũ:tũc ꝑuatũ facit nẽcio eẽ ꝑuati:ꝑuatũ aũt nõ facit nẽcio eẽ aliq̃d:q̃uis ꝑuatões ſint cãe ꝑuationũ.De aũt ꝑuatũ faciat nẽcio eẽ aliq̃d ℔ ẽ ipoſle.Si vo cã motꝰ fuerit pp aliq̃ q̃ renouať:tũc q̃ de renouatiõe eoꝝ remanebit adhuc:q̃ ſi renouatio fuerit nãlis ſequeť icõueniẽs:q̃ ſupra diximus.Sed ſi fuerit volũtaria que pmutať p̄m imaginatiões renouatas:tũc ℔ eſt q̃ volumus.Jã igiť manifeſtũ eſt q̃ volũtas itelligibilis facies eẽ:nullo mõ faĉ debere eẽ motũ:põt aũt putarī q̃ illa volũtas eſt itelligibilis mobilis.Jaz enī intellectus põt moueri de itellecto ad itellectuz:cũ nõ fuerit itellectꝰ oĩno in effectu:põt enī itelligere pticulare cõtinerī ſub ſpẽ dilatatiũ:ꝛ appꝛopꝛiatũ accũtibus itellectu.ſcz ad modũ vlez p̄m q̃ nos iaz aſſignauimus.igiť põt eẽ vt eſtimem9 itellm eẽ q̃ itelligit motũ vł em ꝛ appetit eũ.ꝛ deinde itelligit pmutatiõe de termio ad terminũ;ꝛ appꝛehẽdit illos motꝰ:ꝛ coꝛ terminos mõ itelligibili:ſicut iã oñdim9:ꝛ ſic eſt nī vſus ꝓbabim9:q̃ q; metꝰ de ℔ ad illud aſſignat initiũ aliq̃ vle:ad extremũ aliud vle cuz mẽſura aliq̃ deſcripta vłi:ꝛ ſic q̃ſq̃ finiať circulus:tũc nõ eſt lõge gn eſtimem9 q̃ renouatio motꝰ:ſe' bũc itellz. Dicã igiť q̃ p̄m bũc modũ nõ põt cõpleri motꝰ circularis.℔ enī ipꝛeſſio p̄m bũc modũ eſt ꝑueniẽs ex volũtate vłi:q̃uis ſit p̄m modũ renuationis ꝛ trãſmutationis:volũtas aũt vłis quocũq̃ fuerit nõ ẽ niſi reſpectu nãe cõis in eis:q̃uis ſit volũtas cũ motu:quã ſeq̃t volũtas cũ motu.℔ aũt motꝰ:q eſt ab ℔ hinc ad illꝰ illinc nõ eſt potioꝛ ꝑueniꝛe ab illa volũtate buiꝰ motꝰ q eſt illinc ad tertiuz terminũ.igiť cõpatio oiuz ptiuz motꝰ eq̃liũ ſingularũ ad vnãquãq̃ illaꝝ volũtaté itelligibiliũ mobiliũ eadez eſt: vñ nõ eſt ibi ps q̃ dignioꝛ ſit cõpari ad vnã illaꝝ imaginationũ ad ℔ vt ſit eiꝰ cõpatio ad ſuũ initiũ in vna:quaſi elõgauerit ſe a ſuo initio pp poſſibilitatẽ. Nec cõſtat ſuũ eẽ ab eo potius eẽ q̃ ſuũ nõ eẽ p̄m q̃ oz eẽ ex ſua cã.℔.n. nõ põt eẽ ſic tu iã noſti:qũo enīz põt dici q̃ motus de.a. ad.b. ꝑueniaꝛa volũtate itelligibili:ꝛ motꝰ de.b.ad.c.,ꝑueniat ab alia volũtate itelligibili:ꝛ non ſeq̃t ex vna q̃q illaꝝ volũtatũ aliũ ꝑter id q̃ ſecutũ ẽ:ꝛ ez.Qm.a.ꝛ.b.ꝛ c.ſiles ſunt in ſono.Nulla aũt volũtatũ vłium eſt q̃ aſſignet potiꝰ.a.q̃.b.vel.b.potiꝰq̃.c.igiť.a.nõ eſt dignioꝛ aſſignarī q̃.b.ex illa relone ſi fuerit intellligibilis motoꝛ cli.nec.b.pluſq̃.c.niſi fuerit aiꝰ al ſingulare.poſtq̃ aũt illi termini nõ aſſignanť ſi itelligẽtia:ſz fiũt termini vłes tiñ: tũc nõ poterit eẽ potioꝛ motꝰ de.a.ad.b.q̃ de.b.ad.c.Deinde q̃o poterit poni in illa volũtas ꝛ imaginatio:ꝛ de alia voluntas ꝛ imaginatio:q̃ dꝛant in aliq̃:q̃ ꝓteryt ꝛ vt nõ adhereat vni ꝓ idiuiduo:pp q̃ ꝓſidereť:cũ oĩ ãt ℔ itellectui nr̃o nõ eſt poſſe ponere hãc trãſmutationẽ niſi cõez imaginationi ꝛ ſenſui.Cũ aũt ꝓterim9 nos ad itell'm puruz poterim9 itelligere vniuerſitatẽ motuuz ꝛ ptes trãſmutatiõis ſm q̃ itelligim9 circulus ſit.igitur ſm oes diſpõnes nẽcium eſt:vt vtus aialis ſit principiuz ꝓpinquũ motui:q̃uis nos nõ negam9 ibi ẽt eẽ vtutẽ itelligibilẽ q̃ moueať hac trãſmutatiõe itelligibili:ſz poſt q̃ initiť ſili'tudiniimaginationis.Sed potẽtie intelligibili ſpoliate oib9 modis variationis:intellectũ ſemp eſt pñs: ſiue intellectũ eius ſit vle de vłi ſiue ſit vłe de particulari:quẽadmodũ oſtẽdim9.Si aũt ita fuerit in re:tũc clm mouet p aiam:ꝛ aia eſt ꝓpinquus ꝓncipiuz ſui motꝰ:ꝛ in illa renouať imaginatio ꝛ voluntas:ꝛ ipſa eſtimat ſe hꝛe appꝛehẽſionẽ reꝛ variabiliuz pticulariũ.ꝛ voluntatem eſſendi ipſas res pticulares:ꝛ ipſa eſt pfectio cõpis celi:ꝛ eius forma.Si aũt nõ eẽt ſic:ſed eſſet exiſtes pſe oi mõ. tunc eſſet itelligẽtia pura que nõ variareť:nec pmutareť nec admiſcereť ei aliq̃d q̃ eſt in poꝰ.ꝓximus aũt motꝰ celi:q̃uis nõ ſit itelligẽtia:opz tñ vt ſit ꝑus eo intelligentia que eſt pꝛioꝛ cã motus celi. Jam aũt noſti q̃ hic motus idiget vtute infinita ſpoliata a mã que nõ moueť:nec p intẽtionẽ:aia vo que mouet celũ eſt ſicut iam notuz eſt tibi:coꝛpalis ꝛuertibilis variabilis nec eſt ſpoliata a mã cuius cõparatio ad celũ ẽ ſicut cõpatio nr̃e aie aialis ad nos:cui eſt vt itelligat aliq̃ mõ itelligibilitate.ſ.cõmixta mãe:ꝛ oĩno ſue eſtimationes vel q̃ videnť eſtimationes ſunt certe:ꝛ eiꝰ imaginationes:ꝛ q̃ vñ imaginatiões ſũ ſic eſt itellectꝰ actiuꝰ in nobis:q oĩno initiť coꝛpi.Sz primus motoꝛ eiꝰ ẽ vtus liba a mã oĩno:ꝛ oi mõ:ꝛ poſtq̃ nõ eſt poſſe eã moueri vllo mõ iquãtũ ipſa mouet:ꝛ faĉ varietates:ꝛ ẽ libera:ſic iã tibi inotuit ℔:tũc oz vt ꝛ ipſa moueat q̃ad modũ motoꝛ mouet mediãte motu alteriꝰ motoꝛis q eſt actoꝛ motꝰ ab initio ſuo q̃ variať pp eã:ꝛ hꝰ eſt motus q̃ mouet motoꝛ motoꝛis. Jd autem q̃ mouet

B

C

motoz ẽ ſine variatione ſui: nec ꝓ intentionẽ nec ꝓ deſide/
riũ idẽ finis ⁊ intentio quã intendit id qõ mouẽt: ⁊ ideſt
amatũ inq̃tũ eſt amatũ: ⁊ iꝑm eſt bonitas apud amãtẽ.
Sed dico ꝙ oẽ qõ mouẽt motu nõ violento ad aliqd ẽ:
⁊ deſiderũ aliquis eſt: adco ꝙ nãe ctiã eſt deſiderũ rei
nãlis: ⁊ ꝟ eſt pfectio eẽntialis cozpi vel in ſua foꝛ̃ ⁊ ſuo
vbi vel in ſuo ſitu. Deſiderũ vo volũtatis eſt aliqd volũ
tariũ: vel volũtas alicui⁹ rei q̃ſite ſenſibilis ſicut ſuauitas
vel eſtimabilis imaginabilis: ſicut victoꝛia: vel opinabi/
lis: ſicut bonitas putatiua. Ingſitoꝛ aũt ſuauitatis eſt vo/
luptas: ⁊ ingſitoꝛ victoꝛie eſt ira: ⁊ ingſitoꝛ bonitatis pu/
tatiue eſt opinio. Ingſitoꝛ vo bonitatis pure ⁊ ẽ eſt itel/
lectus: ⁊ ꝟ ingſitio vocaꝫ electio. Uoluptas vo ⁊ ira non
ſunt ꝓuenientia ſube coꝛpis: qõ nõ variaꝫ nec patiꝫ: qz nõ
cõuertiꝫ ad diſpõnẽ incõuenientez: vt ab ea iteꝛ rediens
ad diſpoſitionẽ cõuenientem delectet aut vt velit vlcisci
ꝓp id qõ imaginat: vñ iraſcitur: ꝑſertim cũ ois motus ad
ſuauitatẽ vel ad victoꝛiã finitus ſit: ⁊ etiã qz plura eaꝛ q̃
putanꝫ nõ ꝑmanent putata ſemp. Neceſſe eſt igr̃ vt ꝓnci
piũ huius motꝰ ſit electio vel voluntas bonitatis vere: ⁊
neceſſe eſt etiã vt illa bonitas ſit q̃ poſſit acgri ꝓ motuz ⁊
ꝓuenire ad eã: vel ſi bonitas cui⁹ ſubſtãtia nõ poſſit acgri
vllo mõ: ſz fit remota ab eo: ⁊ nec̃io illa bonitas ſit de pfe
ctionib⁹ ſube q̃ mouet vt acgrat eã ꝓ motũ. Sin aũt ceſſa
bit motꝰ nec poterit: tũc moueri ad agendũ aliqd quo ac/
grat pfectionẽ: quẽad modũ eſt nã ei⁹ qui vult eſſe largus
vt ꝓpea laudeꝫ vel boneſtet actiones ſuas: ad ꝟ vt fiat
babit⁹ boneſtatis: aut vt fiat nobilis. Id. n. qõ factũ ẽ acq/
rit ſuã pfectionẽ ab eo a q̃ factũ eſt. Incõueniẽs eſt igr̃ vt
eꝰ pficiat ſubaz ſui agentis. pfcõ. n. cãti: iferioꝛ eſt pfcõne
cãe agentis. Id aũt qõ iferi⁹ eſt nõ acgrit id qõ nobilius
⁊ dignius eſt: ſed foꝛtaſſe id qõ inferi⁹ eſt ꝓparat nobiliozi
ſuũ inſtr̃m ⁊ ſuã mãm q̃uſq; iꝑm nobilius habeat eẽ i ali
qua reꝛ ꝓp aliq̃ cãz. Laudatio aũt quã nos ingrimur ⁊
appetim⁹ eſt pfcõ nõ certa ſz putatiua. bitus vo boneſti
q̃ acgrim⁹ ꝓ actionẽ cã nõ eſt actio: ſz actio ꝑhibet ei⁹
ɔriũ: ⁊ adaptat ad illũ vel accidit ꝟ bitus a ſuba ꝑficiente
alias boũz: q̃ eſt itelligẽtia agens: vel ſuba alia ei ꝟſilis: ⁊
ꝑm ꝟ caloꝛ tpat⁹ eſt occaſio eẽndi vires aiales: ꝑm qõ eſt
ꝓparãs mãz nõ faciens eẽ. Nr̃ aũt ſermo nõ eſt niſi de eo
qõ facit eẽ: ⁊ oino cũ fuerit actio ꝓparãs ad ꝟſdã pfcõnẽ:
tũc cũ fuerit bita pfcõ finiet motꝰ. reſtat igr̃ vi bonitas i/
gſita ꝓ motu ſit exꝛis ꝑſe: cui⁹ nã nõ ẽ vt apꝓhẽdat. Oẽz
aũt bonitatẽ cui⁹ ꝟ eſt nã nõ ingrit itellect⁹: niſi vt aſſilẽt
ei ꝑm qõ ſibi poſſe eſt: aſſilari vo ei ẽ itelligere de ſe qõ nõ
eſt illi ſile: ⁊ iõ oz vt ꝓmancat ſp ꝑm qõ pfcõnis ẽ eẽ ſube
ct⁹ in ſuis diſpõnib⁹ ⁊ comitatib⁹ ad modũ illi⁹: cui potuit
acgri ſua pfcõ vltima initio ſuo: ⁊ deiꝰ aſſilaꝫ ei i ꝑſeuerã
tia. Cui aũt nõ potuit acgri ſua pfcõ i initio ſuo cõpleꝫ in
ei⁹ aſſilatõe ꝓ motũ. Certitudo aũt hui⁹ eſt ꝙ motoꝛ cele/
ſtis coꝛpis mouet a vtute ifinita. vtus aũt q̃ ẽ ſue aie coꝛ/
poꝛee finita eſt. Inq̃tũ aũt itelligit ꝑm: fluit de ei⁹ flumi/
ne ⁊ vtute ſup eã ſpr̃ ⁊ fit ipa q̃ſi bñs vtutẽ infinitã. Sz in/
tellectũ de cui⁹ lumine ⁊ vtute fluit ſup coꝛp⁹ celeſte eſt in
ſuba ſua ꝑm ſuã ꝑfectionẽ vltimã: eo ꝙ nõ remãſit in ſua
ſuba aliqd qõ ſit i po⁹. Silr̃ ẽ ꝟ inq̃titate ſua ⁊ q̃litate.
Sz in ſuo vbi ⁊ ſitu ꝑm qõ ꝑm ſecutũ eſt ſuũ eſſe de ſitib⁹:
ſtabile nõ eſt. Non qõ iꝑm eſſe in ſitu aliq̃: vel vbi ſit di/
gnius ſube ſue quã in ſitu alio vel vbi in ſuo termio. Nul
la. n. ps curſus celi vel ſtelle dignioꝛ eſt occurrere ſibi vl
alicui ſue pti: q̃ alia ps. Cũ. n. fuerit in vna ꝑte in effectu
erit in alia ꝑte i po⁹. Ja igr̃ accidit ſube celi qõ eſt i po⁹ ſui
ſitus ⁊ vbi: aſſilatio vo bonitati vltime facit debere ſp ꝑ/
manere in pfcõne q̃ plenioꝛ eẽ põt rei ſp̃. Et qz ꝟ nõ fuit
polẽ coꝛpoꝛi celeſti in vno tĩ retinuit in ſpẽ: ⁊ ꝓ ſucceſſio
nẽ: factus eſt igr̃ motꝰ retinẽs de hac pfectione id qõ fuit
polẽ: cui⁹ ꝓncipiũ eſt deſiderũ aſſilandi bonitati vltime
in ꝓmanẽdo in pfcõne vltima ꝑm poſſibilitatẽ ſuã. ⁊ ꝓn
cipiũ aũt hui⁹ deſidery eſt id qõ itelligiꝫ de eo. Cũ aũt tu
conſideraueris diſpõnẽ coꝛpoꝛ nãliũ in ſuo deſiderio nãli
ad eẽndũ in effectu: ⁊ in ſuo vbi nec miraberis eſſe coꝛp⁹
deſiderãs tali deſiderio: vt ſit in aliq̃ ſuoꝛ ſituũ: i q̃ po⁹ ẽ
ipm eẽ: ⁊ vt ſit vtutis q̃ pfectioꝛ eẽ põt: ⁊ vt ſit motũ ⁊ ꝓ/
prie. Et exꝛ diſpõnib⁹ ⁊ diuturnitate ſui curſus ſequiꝫ ipm
aſſilari ꝓ ꝑm qõ ab alio fluũt bonitates: nõ ꝙ ille ſint itẽ/
tio ei⁹: ita vt motꝰ ſit ꝓp illas: ſz qz intentio ei⁹ eſt aſſilari
ꝑ: ꝑm qõ poſſe eſt vt ſit ꝑm qõ ꝑfecti⁹ eẽ põt in ſeipo: q̃tũ
ad ꝟ ꝙ ſequiꝫ illũ: ⁊ q̃tũ ad ꝟ aſſilaꝫ ꝑ: ⁊ q̃tũ ad ea q̃ ꝓ/
ueniunt ab illo poſt illũ. igr̃ motꝰ erit ꝓp illõ ꝓncipali iten
tione: ⁊ dico ꝙ ex ipo deſiderio aſſimilãdi ꝑ ꝑm qõ eſt in
effectu ꝓuenit motꝰ celeſtis ad modũ quo res ꝓuenit ab
imaginatiõe q̃ facit illã debere eẽ: q̃nis illud nõ itendaꝫ
ab ipo ꝓncipali itẽtiõe. ꝟ. n. eſt imagi⁹ ei⁹ qõ eſt in effectu:
igr̃ ingriꝫ ab eo id qõ i effectu ẽ pfecti⁹. Sz qz ꝟ nõ eſt ei
poſſe in vno idiuiduo: iõ eſt ꝑ ſucceſſionẽ: ⁊ ꝟ eſt motꝰ. Cũ
eniz vnũ idiuiduũ duraꝫ nõ acgreꝫ ei aliud ꝟſile: ſz ꝟ ꝑ/
manet ſp in poꝰ. Motꝰ igr̃ ſequꝫ illã imaginationẽ ꝑm hũc
modũ nõ ꝙ ꝟ ſit ei⁹ itentio ꝓncipalis: q̃uis illã imagina/
tionẽ vnã ſequant imaginatiões ꝑticulares q̃s dicimus
⁊ diſtinguimus ꝑm qõ ꝓueniũt nõ ꝑm intentionez ꝓnci
palẽ: ⁊ illas imaginationes ꝑticulares ſequenꝫ motus q̃
bus ꝓmutanꝫ ſitus. Motꝰ aũt eſt ꝑfectio q̃ maioꝛ ꝟ eſſe
põt. igr̃ deſiderii ꝑmũ eſt id qõ dixim⁹. Letera vo que ſe/
quunꝫ illud: ſunt fluxꝰ. Dis aũt reb⁹ inuenũnt ſiꝫ: ſz a
lõge in nr̃is coꝛpib⁹ q̃ nõ oino cõpanꝫ eis: q̃uis aliq̃tulũ
ꝙformenꝫ eis. v. g. cũ deſiderii fuerit vehemens ad acq/
rendũ qõ amat vel aliud: ſequenꝫ illud. tũc in nobis ima
ginationes ꝑm qõ acciderit q̃s ſequunꝫ motꝰ: nõ motꝰ q̃
ſunt apud iꝑm deſideratũ. Sz motꝰ apud aliqd aliud in
via ⁊ curſu ei⁹: ⁊ in eo qõ ꝓpinque fuerit de illo: igr̃ motꝰ
celeſtis ſit volũtate ⁊ deſiderio ꝑm hũc modũ. Dui⁹ aũt
motus ꝓncipiũ: eſt deſideriũ ⁊ electio. Nõ aũt vt motus
ſit id qõ intẽdit ꝓncipaliꝫ. ꝟ. n motus eſt q̃ſi ſeruitiũ aliq̃
angelicũ vel celeſte. Nõ ẽ aũt de ꝑditõe motꝰ volũtary:
vt ſit intent⁹ in ſe. Sz cũ vtus deſideratus fuerit vt deſi/
deret aliqd ꝓueniet ei ex ea impſſio ꝙ quaz mouenꝫ mẽ/
bza: ⁊ aliq̃ mouet ſic qõ põt ꝓuenire ad id qõ itẽdit: ali
q̃ alio mõ ꝟſili vel pene codẽ cũ fuerit ꝟ ꝓ imaginatio/
nẽ ſiue intẽtio ſit aliqd qõ aſſequaꝫ ſiue ſit aſſilari ei i fa/
ciẽdo qõ facit vl in eẽ. Cũ igr̃ delectatio ꝓuenerit ad itel/
ligendũ ꝑmũ ꝓncipiũ: ⁊ ad id qõ intelligit de eo vel apꝓ/
hendit de eo ꝑm modũ itelligibile vel aialẽ: tũc occupa/
ta circa ꝟ retrahet ab oi alia re: ⁊ ab oi alio mõ: ſz tĩ ꝓue
niet exꝛ ꝟ id qõ ẽ iferi⁹ eo in ordiẽ: ⁊ ꝟ ẽ deſiderii aſſilari
ei ꝑm poſſibilitatẽ: ſeq̃ igr̃ ingſitio motꝰ nõ inq̃tũ ipe eſt
motꝰ: ſz inq̃tũ ẽ id qõ dixerim⁹: ⁊ ſeq̃ ꝟ deſiderii amoꝛ
⁊ delectatio q̃ fluũt ab eo: ⁊ ꝟ ꝑfcõ fluit a deſiderio: igr̃ ſz
hũc modũ ꝑmũ ꝓncipiũ mouet coꝛpus celi. exꝛ his igr̃ oi/
bus iã manifeſtũ eſt tibi ẽt ꝙ magr̃ ꝑm⁹ cũ dixit celũ mo
ueri ꝑ ſuã nãm ꝙd volnit intelligi: ⁊ cũ dixit ẽt moueri ꝑ
aiam: ꝙd ẽt voluit itelligi: ⁊ cũ dixit ẽt moueri illõ ꝑ vtu/
tẽ infinitã vel moueri ſicut amans mouet ab amato: ꝙd
voluit intelligi: nec eſt in verbis eius ɔtictas. Itẽ tu ſcies
ꝙ ſuba hui⁹ bonitatis amate ꝑme vna eſt: nec põt eſſe vt
motoꝛ ꝑmus vniuerſitatis celoꝛ ſit pluſq̃ vn⁹: qz igitur
vnaq̃ ſperaꝛ celoꝛ beat motoꝛẽ ꝓpriũ ꝓpinquũ ⁊ de/
ſideratũ amatũ ꝓpriũ ꝑm qõ vidit magr̃ ꝑm⁹: idco qz ſe
cuti ſunt eũ ex ſapientiſſimis ꝓpatꝛicis nõ remouerunt
mltitudinẽ niſi a motoꝛe vniuerſitatis: ⁊ attribuerũt mlti/
tudinẽ motoꝛib⁹ ſeparatis: ⁊ nõ ſeparatis q̃ ſunt ꝓpꝛy vniuſ/

cuiuſcq̃ eoꝝ:poſuerunt igit̃ ꝑmũ ex ſepatis ꝓprijs id qđ mouet ſperã ꝑmã que ꝑm eos qui ꝑceſſerunt tholomeũ eſt ſpera fixaꝝ ſtellaꝝ:ſed ꝑm eũ q̃ pitus eſt in ſcięt̃ys:q̃s docuit tholomeus eſt ſpera ꝑter eã ⁊ circũdãs eã nõ ſtellata:⁊ poſt hãc eſt motor ſpere ſequẽtis ꝑmã ꝑm diuerſitatẽ duaꝝ ſniaꝝ:⁊ ſiſt in oĩb⁹ inferi⁹. Iſti igit̃ viderũt q̃ motor vniuerſitatis eſt quidđ:⁊ q̃ poſt eũ vnaq̃q; ſpera habet aliũ motorẽ ꝓprijũ. Magiſter vo primus poſuit numeꝝ ſpaꝝ q̃ mouent:⁊ ꝑm qđ appuit ei i ſuo tpe:⁊ numeꝝ eaꝝ ſequit nũer⁹ ꝑncipioꝝ ſepatoꝝ. Qđ aũt firmi⁹ eſt in dictis ſuoꝝ ſocioꝝ manifeſtat:⁊ dicit in ſua epla q̃ eſt de ꝑncipijs oĩus:q̃ motor vniuerſitatꝫ celoꝝ vn⁹ eſt: nec ꝑt̃ eſſe plures:q̃uis vnaq̃q; ſpera habat motorẽ ꝓprijũ ⁊ amatũ ꝓprium. Qui aũt expoſuit libros primi magiſtri ꝑm breuitatẽ:q̃uis nõ profunde intelligeret; tamẽ apte dixit cuius ℔ eſt itentio q̃ melius ⁊ digniꝰ eſt eſſe vnũ ꝑn̄ motus vniuſcuiuſq; celi qui eſt in eo:⁊ eſſe ꝑncipiũ motus ꝓprijũ illi inq̃tũ eſt amatũ ſeperatũ:⁊ iſti duo ex antiquiorib⁹ diſcipulis magiſtri ꝑmi ſunt magis circa eq̃litatẽ vie:⁊ argumẽto ℔ facit etiã eſſe neĉariũ. Certificatũ eſt.n.nobis ex doctrina almageſti q̃ motus ⁊ ſpere celeſtes ſunt multi ⁊ diuerſi in plaga ⁊ velocitate ⁊ tarditate.opz igit̃ vt vnicuiq; motui ſit motor aliꝰ ab eo qui eſt alterius ⁊ deſideratũ ſit aliud vnius q̃ alteri⁹;aliogn qño eſſent diuerſe plage ⁊ velocitas ⁊ tarditas. Jam aũt oñdimus q̃ ℔ deſiderata ſunt bonitates pure ⁊ ſepate a mã:⁊ q̃ motus ⁊ ſpere oẽs cõicãt in deſiderio ꝑmi ꝓncipy:⁊ iõ ꝙueniũt oẽs in diuturnitate ⁊ renolutione motus.

¶ Capitulũ.III. q̃liter ꝙueniunt actiones a principys altioribus:vt ꝓ ℔ ſciat q̃ oporteat ſciri de motoribus ſepatis intellectis ꝓpter ſe:⁊ deſideratis.

A Certificemus ℔ ⁊ aperiamus illud ꝑm aliud exordiũ di cẽtes quoſdã boies fuiſſe:qui qz audierũt verbũ iuſtiorꝭ ex ꝓcipuis antiq̃s dr̃tes q̃ diuerſitas horꝝ motuũ ⁊ haꝝ plagaꝝ:vr̃ eẽ ꝓp intẽtionẽ gr̃andi res cozruptibiles q̃ ſunt ſ̃ut ſpera lune:⁊ nõ ſolis:qz audierũt illũ:ſz ét:qz cognouerũt argumentatiõe q̃ mot⁹ celoꝝ nõ ꝓt eẽ ꝓp aliqđ niſi ꝓp ſeipſum:⁊ q̃ nõ ꝓt eſſe ꝓp ſua cãta:voluerũt ꝙordare vtrãq; ſniam dicentes:vt ipſe mot⁹ nõ ſit ꝓp id qđ eſt ſub luna:ſed vt aſſi mileſ bonitati pure deſiderãdo eã. Diuerſitas vo motuũ eſt ob ℔:vt id qđ fit ex vnaq̃q; eaꝝ in mũdo g̃nationis ⁊ cozruptionis:dr̃at tali diuerſitate ꝑ quaꝫ diſponaꝫ ꝑmanentia ſpecięꝝ. Sicut ſi aliqs vir bonus velit ire ꝓp negociũ ſuũ ad aliq̃đ locũ:⁊ offendat in duas vias:quaꝝ vna eſt ꝓpria ⁊ cõpendioſior ad locuꝫ ſui negocy:⁊ in alia eſt bõ qui mereſ ſibi bñ fieri. Jꝑe vo ꝑm iudiciũ ſue bonitatis eligit ire bac ſcda via:q̃uis nõ fuerit motus eius ad ℔ vt ꝑdeſſet alȳ:ſz vt ſibũꝑſi:⁊ dixerunt q̃ ſiſt eſt motus vniuſcuiuſq; celi. Nõ.n.eſt niſi vt duret ſemp ꝑm ſuã pfectionẽ vltimã. Motus vo ad hãc ꝑt̃ vel ad hãc:⁊ buius velocitatis vel illius eſt vt ꝑſit alȳ a ſe.ꝑmũ igit̃ qđ dicemus bis ℔ eſt.ſ.q̃ ſi coꝛpib⁹ celeſtib⁹ ꝓt eſſe intẽtio aliꝰ in ſuis motib⁹ ꝓp res creatas:tũc eſt illa intẽtio in eligenda parte:⁊ eſt poſſe fieri ℔:⁊ accidet ℔ ꝓp ipm motũ. ꝓt aũt aliqs dr̃e q̃ ꝓp getẽ ſiſt ꝓficeret eis bonitas q̃ eẽt ei ꝓpria nec motus obeſſet ei in eſſe ⁊ ꝑdeſſet alȳ ꝑter ſe:⁊ neutrũ eoꝝ eſſet ei facilius vel difficilius q̃ alterꝝ: ſed de eis eligit id qđ eſt vtilius. Si aũt fuerit cã ꝓhibens q̃ motus eoꝝ eſt ad ℔ vt ꝑſit alys remouendo intentionẽ eoꝝ in agendo ꝓp aliud qđ eſt cãtũ:tũc ℔ cã eſt in ipa intentione eligendi plagã. Si aute ℔ cã nõ ꝓhibuerit intentionẽ eligendi plagã:ita etiã nec ꝓhibet intentionem motus. Siſt eſt diſpõ in intentione velocitatis ⁊ tarditatis. Nõ eſt aũt ℔ ꝓp ordinẽ fortitudinis ⁊ debilitatis ſcõꝫ motũ in circulis ex ordine eoꝝ.ſ.alioꝝ ſup alia ꝑ ſupius ⁊ inferius:ita vt ꝓp ea ℔ aſcribaſ eis:ſz ℔ eſt diuerſus. Dicã aũt q̃ nullus eoꝝ ꝓt eſſe ꝓp generata nec ꝓp itentionẽ motus:nec ꝓp intẽtionẽ plage motus:nec ꝓp mẽſuratiõnẽ velocitatis ⁊ tarditatis:nec ꝓp intẽtionẽ agẽdi aliqd ꝓp illa. Dis.n.intẽtio eſt ꝓp id qđ intendit:⁊ eſt minoris eſſe q̃ id qđ intendit. Dẽ aũt ꝓp qđ eſt aliud eſt ꝓfectioris eſſe q̃ illud aliud inq̃tũ ipm:⁊ illud aliud ſunt ſcõm q̃ ſunt:qm̃ ꝑ ipm ꝑficit aliud eẽ mõ eſſendi qui ducit ad intentionẽ. Jmpoſſe eſt aũt vt ꝓfectius eſſe acgraſ ab eo qđ eſt vilius. igr̃ nullo mõ eſt ei certa intẽtio cãti ſz putata. Sin aũt intẽtio eſſet acgrens:⁊ tribuens eſſe qđ eſt ꝓfectius eo in eſſe. Per ℔ aũt qđ neceſſariũ eſt nõ intelligitur niſi id cui⁹ intentio eſt ꝓparata ei ⁊ attribues ſibi ſuũ eẽ qđ eſt alio:ſicut medicus eſt ſanitati. Medicus.n.nõ dat ſanitatẽ:ſz ꝓparat ad eã mãz ⁊ iſtrm. Nõ.n.attribuit ſanitatẽ niſi ꝓncipiuz qđ eſt excellentius ſanitate:⁊ ℔ eſt qđ dat mãe oẽs ſuas formas:cuius eẽntia eſt nobilioꝝ q̃ mã. Aliq̃n aũt intendẽs fallitur in ſua intẽtione.ſ.cũ non intendit id qđ nobilius eſt intẽdere:⁊ tũc intẽtio ꝓp ℔ nõ eſt recta ſed erronea. Sed qz ℔ oñſio eget ꝓlixitate ⁊ certificatione:qz ſunt in ea qõnes q̃ nõ ſoluunt niſi vbis ſufficientibus:ideo redibimus ad viã cuidẽtioꝛes:⁊ dicem⁹ q̃ ois intẽtio aliqd intẽdit:ſed que eſt intelligibilis eſt illa cũ id qđ intendit ab intendẽte: digniꝰ eſt intendenti eſſe q̃ nõ eſſe ab eo:aliogn eẽt vana. ¶ Jd aũt qđ digniꝰ eſt rei acgrit aliq̃ ꝑfectionẽ.ſ.ſi fuerit ꝑ certitudinez erit certa. Si vo fuerit ꝑ putationẽ vt putatiua:ſicut meritũ laudis ⁊ oſtentatio poteſtatis:⁊ diuturnitas facit:qz ℔ ⁊ his ſiliis ſunt perfectiones putatiue. Sed lucrũ vel ſalus vel gratie diuine adeptio:vel futuri mundi bonũ meritũ ℔:⁊ his ſiliis:ſunt ꝑfectiones ve que nõ cõplent ꝑ ſolũ intendentẽ.igit̃ ois intẽtio nõ eſt ꝓp illã ꝑfectionez. Jlla.n. que vana eſt:vr̃ eſſe ꝓp ℔. Jn illa.n.eſt delectatio vel refrigeratio vel aliqđ hȳ. Abſurdũ eſt aũt vt cãtũ cuius eẽ ꝑficiꝫ p cãm:acquirat cãe ꝑfectionẽ quã nõ habebat. Ea aũt in ꝙbus putaſ q̃ cãtũ acgrit ſue cãe perfectionẽ:falſa ſunt vel fallentia. Qui aũt cõprehenderit ea que ꝓdicta ſunt nõ impeditur ꝑſiderare ℔ ⁊ ſolnere. Si gs aũt dixerit q̃ bonitates faciũt debere ℔. Bonus.n.facit acgri bonitatẽ:dicemus q̃ bonus acgrit bonitatẽ nõ ꝑm viã intẽtionis ⁊ ingſitionis vt ſit ℔. Doc.n.faceret debere eẽ imꝑfectionẽ. Dis.n.ingſitio ⁊ intẽtio de aliq̃ eſt ingſitio de eo qđ nõ hz intendẽs:ſz q̃diu nõ eſt ⁊ nõ intendit nõ eſt id qđ ꝙuenientius eſt intẽdenti:⁊ ℔ eſt impfectio. Bonitas.n.nõ ꝓt eſſe:q̃n vel ſit circa ens abſq; hac intẽtione: ⁊ tũc ℔ intẽtio nõ faciet eã eẽ:vel ſit ſic q̃ ſuũ eẽ bui⁹ intentionis ⁊ ſuũ nõ eẽ a bono erit eadẽ.igr̃ bonitas nõ facit debere eẽ hãc intentionẽ:⁊ diſpõ alioꝝ comitãtiũ bonitatẽ que comitant eã:vel nõ erit ꝑ ſeipaz nec ꝑ intẽtionẽ que ſit intentio hui⁹ diſpõnis:vel erit q̃ ꝑ hãc intentionẽ ꝑficiet bonitas ⁊ oſtituet ℔ igit̃ intentio erit cã ꝑfectionis bonitatis ⁊ ſue eẽntie nõ cãta illi⁹. ¶ Sigs aũt dixerit q̃ ℔ eſt aſſilari cãe ꝑ⁹ in ℔ q̃ bonitas ei⁹ daſ alys:⁊ vt ſit bonũ ꝑm qđ ſequit poſt eã vel ꝑunit ab eo. Dicã q̃ ꝑm qđ vr̃ ℔ ꝙcedi ꝓt:ſz ꝑm vitatẽ nõ eſt ita:aſſilari.n.illi eſt nõ intendere aliqd:ſed facere ꝓp ſeipm:⁊ qz ipe eſt ꝑm hunc modũ fuit cõuenientia oĩus ſapientũ. Acgſitio.n.ꝑfectionis ꝑ intentionẽ:diſcreta eſt ab aſſilari illi niſi interim dixerint q̃ ꝑ⁹ intentio eſt qddã:⁊ ℔ eſt ꝑ intentionez ſcõam ad modũ ꝙſecutionis. vñ neceſſe eẽt in electione plage eẽt id qđ intendit intentione ꝑ⁹ eẽt qddã:⁊ vtilitas ꝑdicta eẽt ꝑſis illo qđ intendit:igit̃ plaga eẽt nõ intenta ꝑ⁹ intẽtione q̃tũ ad ipz qđ ſequit. Sz oporteret ibi eẽ ꝑfcõne in eẽ⁹

rei:q̄ ꝺsequereť illā vtilitatē quouscꝙ possit assimilari p̄.
Nos aūt nō ꝓbibem⁹motū esse id qō intendiť p̄ncipalr
ad assimilādū se eēntie p̄mi fm modū quē diximus:ſz nō
assimilari eēntie p̄mi sit itētio ꝛ⁹ ꝑz qō fluit ab eo eē:post/
q̄z intentio p̄⁹ aliud est.ſ.vt speculeť surſum:sed speculari
dcozſuz est respectus vt intentio sit ad plagā ad ꝫ vt sua
assimilatio cū p̄ sit assilatio i ꝓueniēdo res ab ipo:ꝫ pos/
set ꝺcedi in ipa electiõe mot⁹:igr̄ mot⁹ eēt pp id qō est in/
ferī⁹ vt fluat ab eo eē nō assilari ei inq̄tū est ꝓfectus esse:ꝛ
amatū ei⁹. Doc aūt nō est sue eēn̄ᵗ:nisi inq̄tū est sua eēn̄ᵗ:
ꝛ sic res esse ab eo nihil ageret q̄tū ad nobilitatē sue eēn/
tie ꝛ ꝓfectionē:ſz ageret q̄tū ad ꝫ vt ipe fm suā ꝓfectõez
sit id qō nobili⁹est:ꝛ inq̄tū fluit ab eo esse vniuerſitatis:
nō ingrēdo nec intēdēdo:oz igr̄ vt sit ei desideriū ad illū
pp assimilandū iuxta hāc foꝛᵃᵐ:nō q̄ ꝓfectio p̄mi pēdeat
ex eo. ¶ Si qs aūt dixerit q̄ fic p̄t eē vt cozp⁹ celeste ac/
grat bonitatē ꝛ ꝓfectionē ꝙ motū ꝛ mot⁹ est ei actio quā
intendit:silr est in oib⁹ suis actionib⁹:rñdebimus ad ꝫ q̄
mot⁹nō acgrit ꝓfectõez nec bonitatē:aliogn cessaret apō
eū:ſz est ipamet ꝓfectio quā assignauim⁹:ꝛ est certa ꝓna/
nentia sue ſpēi:q̄ est posse esse cozpi celesti in effectu:co q̄
nō est possibilis ꝓmanētia idiuiduī:ꝫ igr̄ mot⁹nō est ſilis
ceteris motib⁹:q̄ ingrunt ꝓfcōnes eꝛ se:ſz ꝫ mot⁹ꝓficit id
qō moueť ꝙ ipm. Ipe.n. est ꝓmanētia situū ꝛ locoꝝ fm
ſuccessionē. Oz aūt vt redeam⁹ ad id qō dimiſimus ātea:
cū oñdim⁹ quō ꝫ mot⁹ fegť imaginatiõez desideratā:ꝛ q̄
ꝫ mot⁹ ſilis est ꝓmanētie: ¶ Sigs aūt dixerit q̄ ꝫ dictō
ꝓbibet eē itentionē:ꝛ curam gñatoꝝ ꝛ dispōnē sapientis
ſimā:q̄ est in nobis.nos dicem⁹ postea q̄ remouebit hāc
qōnē:ꝛ faciem⁹ ſciri curā ꝛ intentionez creatozis circa oē
qō est:qūo est:ꝛ cura oīs cāe ei⁹ qō est post ipm q̄r est:ꝛ
gñatoꝝ q̄ sunt apud nos:qūo est cū p̄ p̄n⁰:ꝛ cāꝝ q̄ sunt in
medio. Jā.n. oñſuz est tibi ex his q̄ ꝓdiximus nō posse ali
quā cāꝝ ꝓficī p̄ cātū eēntialr nisi accitaliter:ꝛ q̄ ille non
ītendunt aligd agere pp cātū q̄uis cōplaceat eis:ꝛ sciāt
illud:ꝫ sicut aq̄ ifrigidať p seipaz in effectu ad ꝺseruādā
suā ſpēm:nō vt frigidet aligd aliud eꝛ se:ſz ꝺseqūtur vt in/
frigidat aliō eꝛ se:ꝛ sicut ignis calefacit p seipm in effectu
ad ꝺseruādā suā ſpēm nō vt calefaciat aligd aliud eꝛ se:
ſz ꝺsequiť vt calefaciat aliō eꝛ se:vtus quoꝙ appetitiua
desiderat delectari coitu ad repellendū ſuperfluū:ꝛ cōpleť
ei⁹ delectationō vt p illū fiat filius. Sanitas etiā est sani
tas p seipaz nō vt p̄sit infirmo:ſz ꝺsequiť eā ꝓdesse infir/
mo:ſic etiā est in cāis ꝓcedentib⁹. Oz ibi est ei⁹ cōprehen/
sio qō fit:ꝛ cognitio q̄r est cū eis ordiatio ꝛ bonitas:ꝛ q̄
est ſic oz:ſz i iſtis nō. ¶ Postq̄ aūt ita est i re:tūc cozª ce/
lestia nō cōicauerunt in motu circulari nisi pp desideriū
amati cōis. Nec fuit diuersa:nisi q̄ eoꝝ p̄n⁹ amata de/
siderabilia postillō p̄ⁿ sunt diuersa. Nō q̄ si dubitaueri/
mus:qūoeꝛ vnoq̄ desiderio debeat eē vtus fm hāc di
ſpōnē:iō debeamus ipediri ad cognoſcendū q̄ mot⁹ sunt
diuersi pp diuersitatē desideratoꝝ. Remāsit aūt nobis
gddā ad estimādū.ſ.an desiderata diuersa sint cozª:nō i/
telligētie sepate:ita.vȝ.vt cozp⁹ q̄ est vilius velit assilari
cozpi:q̄ est ꝑfs ꝛ nobilius:sicut putauit vnus ex ꝑcipuis
modernoꝝ ꝓphāt̄ sarraceno ꝝ:qui deturpauit phīā:
qñ nō intellexit itentionez antiquoꝝ. Dico igr̄ ꝫ esse ab/
surdū:qñ assilari ei facit debere bñc motū illi ꝺsilez ꝛ pla
gā ꝛ finē q̄a itēdit. Si aūt aligd ipedierit ne possit assēq
oꝛdinem illius nō faciet debere ꝫ nisi debilitas actionis:
nō diuersitas actionis. vȝ. vt sit ꝫ ad vnā plagā ꝛ illō ad
aliā. Non pōt.n. dici q̄ cā huius diuersitatis sit nā illius
cozpoꝛis q̄si nā cozpis repugnet moueri de.a.ad b.ꝛ non
repugnet moueri de b.ad a. Doc.n.est impoſe. Cozpus.n.
ex ꝫ q̄ est cozpus nō facit debere ꝫ. Nā etiā ex ꝫ q̄ est
nā cozporis petit vbi nāle absq̄ situ ꝓprio. Si.n.q̄reret
situ ꝓpriū:tūc moueri ab eo fieret per violentiaz:ꝛ sic in
motu celi eēt violentia. Jtē cū vnaq̄q partiū celi sit fm
oēm cōparationē q̄ pōt esse in nā celi:tunc nō oꝛ vt si re/
mota fuerit vna pars a plaga ptrāseat:ꝛ si remota fuerit
ab alia plaga nō ptrāseat fm nām:nisi ꝫ fuerit ꝫ alia nā
q̄ faciat moueri ad plagā vnā potius q̄ ad aliā:ꝛ sic erit
magis appetens illā plagā cū remoueť a sua plaga. Jam
aūt ꝺsiruimus ꝙ p̄ⁿ buius mot⁹nō est nāle. Nec est etiā
ibi nā q̄ faciat debere ipm situ nec plagas diuersas. Jtez
nō est in suba celi nā que ꝓhibeat aiam mouere ipz celū
ad qualibet plagā. Jtē nō pōt eē ꝫ ex parte aie:ita vt nā
eius sit velle illā plagā tm̄ nisi itentio mot⁹fuerit ꝓpriata
ad illā plagā. Uolūtas.n.sequiť intentionē:nō itentio vo
luntatē. Si aūt ꝫ ita fuerit:tūc cā erit diuersitas itentio/
nū. non est igr̄ ꝓbibens ex pte cozpeitatis nec ex pte nāe
nec ex pte aie nisi diuersitas itentionis. Uiolētia aūt ibi
esse ē ipossibili⁹. igr̄ si itentio eēt assimilari post p̄ᵐ alicui
cozpi celestiū:tūc motus esset ad modū illi⁹cozpis nō di/
uersus ab eo nec velociꝛ eo in multis locis. Silr esset si
itentio motoꝛis buius celi esset assimilari motoꝛi illi⁹celi.
Jā.n.manifestū erat ꝙ itentio in illis motib⁹nō est aligd
ad qō pueniāt p motū:ꝛ ibi gesceant:ſz qddā aliō:ꝛ oñſuz
est nūc ꝙ nō est cozpus:remāsit igr̄ ꝙ intentio vniuſcu/
iuſq̄ celi est assimilari rei q̄ est aliud a suba el⁹oꝛ.ſ.a ma
teryꝛ ꝛ aiab⁹eoꝝ. Inconueniens est aūt assilari el⁹aribꝰ:ꝛ
ei qō gñať ex eis. Nō sunt aūt cozª nec aīe ꝑter ꝫ. ¶ Re
stat igr̄ vt sit vnicuiq̄ celoꝝ desideriū assilandi subē itel/
ligibili sepate q̄ est ei ꝓpa. Dūersitas aūt motuuꝝ ꝛ suaꝝ
dispōnū qua būt celi est pp ꝫ:q̄uis nos nesciamus q̄liter
ꝫ debeat eē:ꝛ q̄diu. Sz cā p⁹ est desideratū vniuersita/
tis cōiter:ꝛ ꝫ est itētio de ꝙ dixerūt antiq ꝙ vniuersi/
tas bz motoꝛē vnū amabilē. Sz vnaq̄q ſpa bz motoꝛē
suū q est ei ꝓpius:ꝛ amatū qō est ei ꝓpriū. igr̄ vnicuiq̄ ce/
lo est aīa mouēs q̄ itelligit bonitatē:ꝛ pp cozpus bz una
ginationē.ſ.formare ptticularia:ꝛ bz volūtatē ꝓticulariū.
Sz idē qō intelligit de p̄:ꝛ qō intelligit de p̄ⁿ qō est sibi
ꝓpriū ꝛ ꝓpinquū est ꝓncipiū sui desideriy motiōis. Uni/
cuiq̄ aūt celo est itelligentia que est p̄ⁿ sibi ꝓpriū ꝛ ꝓ/
pinquū.ſ.p̄ⁿ sepatū:cuius cōparatio ad eiꝰ aiaz est sicut
cōparatio itelligētie agētis ad nr̄as aias:ꝛ ꝫ est exemplū
vt̄e itelligētie ſpēi iue actiōis:ꝛ buic assilať ipm:ꝛ oīno in
oi qō moueť ab illis neće est vt sit itentio intelligibilis a
p̄ⁿ itelligibili:ꝛ qō intelligit bonitatē ꝓmā:ꝛ ei⁹ eēntia est
sepata. Jā aūt nosti q̄ oēq̄ intelligit est sepate essentie.
Principiū vo mot⁹est cozpale. ſadherēs cozpi. Jam aūt
nosti q̄ motus celestis est aialis ꝓueniēs ab aīa eligente
renouata electionib⁹ ꝓtiᶜ suaꝝ ptiū. vñ nūcrus itelligen/
tiaꝝ separataꝝ post p̄ⁿ p̄ⁿ erit fm nūeꝝ motuū. Si aūt
circuli planetaꝝ fuerint sic q̄ ꝓncipiū motus circulo:uz
vniuſcuiuſq̄ planetaꝝ sit vtus fluens a planeta: tunc nō
erit longe gn sepata sint fm nūerū planetaꝝ nō fm nu/
meꝝ circuloꝝ:ꝛ tūc eoꝝ nūer⁹ erit decē post p̄ⁿ. Primū
aūt eoꝝ est itelligētia:que nō moueť:cui⁹ est mouere spe/
rā cozpis vltimi. Deindeid qō sequiť est:qō mouet sperā
fixaꝝ. Deinde sequiť qō mouet sperā saturni. Silr est q̄
uisq̄ pueniť ad intelligētiā:a q̄ fluit sup nr̄as aias:ꝛ ꝫ est
intelligētia mūdi terreni:ꝛ vocamus eā intelligētiā agē
tē. Si autez nō fuerit sic:ſz fuerit q̄ vnusquisq̄ circulus
moueť ad illas iudicio motus suiꝑpitus:ꝛ silr est vnusq̄sq
planetaꝝ:tunc ꝫ sepata erit plura numero:ꝛ sequeť fm
sniam magistri primi q̄ sunt circiter quinquaginta ꝛ am/
plius. Sed vltima ex eis est intelligentia agens. Jā autē
nosti ex his que diximus in disciplinalibus quātū appre/
hendimus de numero eoꝝ.

¶ Capl'm.IIII. De ordinatione esse intelligētie ⁊ animarū celestiū ⁊ corporū superiorū a primo.

A TAm certū est nobis ex supradictis q̄ necesse eē p se: vnū ē: ⁊ q̄ nō ē corp⁹ nec in corᵉ nec diuidit̄ aliq̄ mō: ⁊ q̄ eē oius q̄ sunt: ē ab eo ⁊ q̄ nō pt̄ bre p̄ᵐ vllo mō nec cāz: nec a q̄ est res: nec in q̄ ē res: nec p quā est, res: nec pp quā est res: ita vt ipe sit pp aliqd. vñ nō pōt eē vt esse oiuz ab illo sit fm viā itēctionis ab illo: quēadmodū ē nobis itētio in his oibᵘ q̄ fiūt a nobis. ¶ Tūc. n. ipe eēt itēdēs pp aliqd aliō pter se. Jā aūt expediti sum⁹ ab B in alys q̄ sūt eē cū. s. q̄ nulla res intēdit aliqd q̄ sit inferiᵒ se. Jn eo aūt B euidēti⁹ est. S3 q̄ pp: iū sit ei nō bre intentionē vt eē oiuz sit ab eo: rō B est. s. q: B induceret multitudinē in sua eēntia. ¶ Tūc. n. eēt in eo aliqd pp q̄ intēderet. s. q: vel cognitio eiᵒ vel scia eiᵒ faceret debere itēdi: q: idigeret ea vel bonitas q̄ eēt in ea faceret debere B: dēnīq; intentio alicuiᵘ vtilitat̄ q̄ ꝓdesset ei: sic iā ꝓdximus. Hoc aūt absurdū est. Oē. n. esse q̄ est ab eo nō est fm viā nāe ad B vt eē oiuz sit ab eo: nō ꝑ cognitionē nec ꝑ bñplacitū eius: q̄uo B. n. eē posset cū ipe sit itelligēᶻ pura q̄ itelligit scipz: ⁊ iō neᵓe est vt itelligat seq̄ ipm vt eē oiuz sit ab eo inq̄tū ipe est p̄ᵐ eiᵒ: ⁊ in sua eēntia nō sit, pbibens B: eo q̄ eue̅tus oiuz sit ab eo sic q̄ sua eēntia est sciens q̄ sua ꝓfectio ⁊ sua excellētia est vt fluat ab eo bonitas: ⁊ B est de comitātibᵘ suā gliā quā ipse diligit ꝑ scipz. Dis aūt scia q̄ scit q̄ ꝑuenit ex ea nec admiscet eī impedimētū aliq̄. fz est quēadmodū iā oñdimus: placet ei id q̄ ꝑuenit ex ea: igr̄ p̄ᵃ placuit ex sua eēn⁹ vt fluere⁹: ⁊ oē q̄ est. Vltat̄ aūt pᵉ nō est sua p̄ actio nisi p eēntiā. Jpe. n. itelligit suā eēntiā: ⁊ q̄ sua eēn⁹ est p̄ᵐ ordinis bonitatis in eē: quēadmodū oz eē nō itellectu ꝓcedēte de poᵗ ad effectū: nec itellectu qui mouet̄ de vno itellectu ad aliō. Eī⁹. n. eēntia immnis est ab oi q̄ est in poᵗ oīo: sic iā supra oñdim⁹: fz ipe est itelligēs oia vt vnū sūl: ⁊ ex B q̄ itelligit seq̄t ordinatio bonitatis in eē: ⁊ intelligit vnū q̄r est pole elegāti⁹, ꝑuenire eē tori⁹ fz iudiciū sui itellecti. Certitudo aūt itellecta apō eū est ipa sic nosti: scia poᵗ ⁊ volūtas. Nos. n. ad exequēdū q̄ imaginamus idigemus itēnōe motu ⁊ volūtate ad B vt sit. Jn ipso aūt boc nō est ꝑueniēs: nec pōt eē ꝓp suā imunitatē a dualitate: in cuiᵒ, pbone iā multus desidanimus: igr̄ ipe itelligit se eē cām fm q̄ intelligit illud. Esse aūt q̄ est ab eo est fm viā oñdi ⁊ comitādi eius eē: nō q̄ eiᵒ eē sit pp esse aliqd aliud a se: q̄m ipe est agēs oē q̄ est bac itētione: q: ipe est ens a q̄ fluit q̄cqd est fluxu discreto ab eiᵒ eēntia: fz q̄ esse oīs eiᵒ q̄ sit a p̄ nō est nisi fz viā comitādi ⁊ si certū fuerit q̄ necesse eē p se est necesse eē oibus suis modis. Jā expediti sumus ab B in ꝑcedētibus: igr̄ ea q̄ p̄ sunt ab eo: ⁊ B sunt creata nō pōt eē multa nec nūero nec diuisiōe in mām ⁊ formā: q̄m id q̄ seq̄t ex eo est ab eiᵒ eēntia nō ab aliq̄ alio. Modus aūt ⁊ rationē de B q̄ est in eiᵒ eēntia: fm quē seq̄t ab eo B: nō est modus ⁊ iudiciū fm q̄ seq̄ret ex eo nō B: fz aliō ab B. Si. n., ꝑueniret ab eo due res discrete ꝓxītiā vel due res discrete ex gbus fit vnū sic mā ⁊ formᵃ comitātia sit̄ille nō ꝑuenirent nisi ex duobᵘ modis diuersis i eiᵒ eēn⁹. Si ät illi duo modi eēnt nō in eiᵒ eēntia fz comitātes eiᵒ essentiā: tūc remaneret q̄ de comitātia ist̄ duoꝝ: q̄uis q̄ eēnt ō sua eēn⁹: ⁊ sic ipa eēt diuisibilis i ītellectu. Jā aūt ꝑhibuim⁹ B antea: ⁊ oñdim⁹ destructionē eiᵒ: manifestū ē igr̄ q̄ p̄ᵐ eoꝝ q̄ sūt a cā pᵒ vnū nūero ē: ⁊ ciᵒ eēn⁹ ⁊ eiᵒ qdditas ē vnitas: nī i mā: vñ nihil corporᵘ vel formaꝝ q̄ sūt ꝑfectiões corporᵘ est cātū eiᵒ, ppinquū: q: p̄ᵐ cātū est itelligētia pura: q: est forᵃ nō in mā: ⁊ ipa est pᵒ itelligētiaꝝ ꝛ separataꝝ q̄s nūerauimus. Videt̄ aūt ipa eē p̄ᵐ mouēs corpᵒ vltimū fm viaz desidery. ¶ Pōt aūt aliqs dre: q: id q̄ fit a p̄ nō, ꝑhibet esse forᵃ mālis: fz ex ea segt̄ esse sue māe. Ad q̄ dico q̄ B faceret: debere: vt ea q̄ sunt post hāc formaz ⁊ banc mām eēt tertia in ordine cātoꝝ: ⁊ eēt eoꝝ eē mediante mā: ⁊ sic mā eēt cā eēndi formas corporᵘ q̄ sunt multa in mūdo: ⁊ suaꝝ virtū. Doc aūt est icōueniēs: eo q̄ suū eē māe ē eē receptibile tīs: nec est cā eēndi aliqd nisi fm viā receptōis. Si aūt aliq̄ ex māys nō est sic: tūc non est mā nisi cōione nois. Si aūt fuerit res posita stabilis non ad modū māe nisi cōione nois: tūc ꝑmi cāti cōpatio ad eū: nō erit inq̄tū est forᵃ in mā nisi cōione nois. Si vo fuerit B zᵐ sic: vt eo mō quo ab eo est mā sit gddā: ⁊ eo mō q̄ ab eo est forᵃ sit gddā aliud: ita vt alia forᵃ nō bēat eē mediāte mā: tūc forᵃ mālis erit sic q̄ aget actōe in q̄ nō idiget mā. qcqd aūt agit suā actionē nō idigēs mā ipm ꝑ scipm est nō idigēs mā: igr̄ forᵃ mālis nō idiget mā: ⁊ oīno q̄uis forᵃ mālis sit cā māe ē bēs ea ad effectū: ⁊ ꝓficies cā: tñ mā bret impssionē i eē illiᵒ: ⁊ B est ipa apprōpari ⁊ signari. Si aūt p̄ᵐ essendi fuerit de nō mā: sic iā nosti: tunc sine duᵒ erit vnūqd⁹q; eoꝝ cā alteriᵒ fm q̄d aliqd: ⁊ nō vno mō. Si vo nō fuerit ita: tūc destruet̄ forma mālē pedere de mā vllo mō: silr̄ ēt supradiximus q̄ ad suū eē māe nō sufficit forᵃ tīs: fz forᵃ est vt ptialis cā. Post q̄ aūt ita est: tūc sola forᵃ nō pōt poni cā māe oīno sufficiēs p se. Pala igit̄ est non posse eē: vt p̄ᵐ cātū sit forᵃ mālis: fz q̄ nō sit mā manifestius est. Necessariū est igit̄ vt cātū p̄ᵐ sit forᵃ nō mālis oīno. s. itelligētia. ¶ Tu scis aūt q̄ B sunt itelligēte ⁊ aie separate multe. vñ esse coꝝ nō pōt esse acq̄situ ab aliq̄ mediante: q̄ nō sit separatū. Jté nosti q̄ in vniuersitate coꝝ q̄ sunt a p̄: sunt corᵃ. ⁊ nosti q̄ oē corpᵒ est polē eē q̄tū est in se: ⁊ q̄ necessariū est p aliud eē: ⁊ nosti nō eē illis viā cēndi a p̄ absq; mediāte aliq̄. Sunt igr̄ ex ipo: fz mediāte aliquo. Et nosti q̄ mediū nō est vnitas pura. Nosti ēt q̄ ex vno fm q̄ est vnū nō est nisi vnū. Necesse est igit̄ vt ex p̄ cātis pp eē coꝝ sint alia in gbus oz eē necessitatē ⁊ multitudinē q̄ocūq; eueniret. Jntelligēs tys. n. segatis nō pt esse aliq̄ multitudo nisi quēadmodū dicaz: q̄m cātū p se est polē eē in seipo. Propter p̄ᵐ aūt est necessariū esse: sed necessitas sui, ee est fm q̄d est itelligētia ⁊ intelligit scipz ⁊ intelligit p̄ᵐ necessario: vñ oz vt sit in eo multitudo ex B q̄ intelligit se: q̄ est polē esse q̄tū in se: ⁊ ex B q̄ intelligit necessitatē sui esse a p̄ q̄d est intellectū per se. Nō est aūt ei multitudo ex p̄. Nā possibilitas sui esse est ei qddā, ppter se nō, ppter p̄ᵐ: sed est ei a p̄ necessitas sui esse: ⁊ deinde multiplicaᵗ ꝑ B q̄ intelligit seipm tali multiplicatione que est comitās eē sue ynitatis ex p̄. Nos aūt nō, phibemus ex vno esse eēntiā vnā quā: postea sequaᵗ multitudo relatiua: que nō est ei in pn̄ᵒ sui esse: nec est intrās in pn̄ᵒ sue ꝓstitutionis: ⁊ pōt ꝓcedi esse vnū ex quo, ꝑueniat vnū: ⁊ deinde B vnū comitet iudiciū ⁊ dispō vel, ppetiat vel cātū. Et illud etiā fit vnū: fz, ppter cōicationē illiᵘ comitātis seq̄t ex eo aliqd: pp q̄ ꝑueniat multitudo oīs variās eius essentiā: oz igit̄ vt bꝫ multitudo sit cā possibilitatis essendi aliā multitudinem filia cāto p̄mo. Si. n. nō esset B multitudo: ꝑfecto nō eēt polē esse ab eo nisi vnū: nec esset polē esse ab eo corpus: ⁊ oīno nō esset ibi possibilitas multitudinis nisi B mō tīs. Jā aūt manifestū est nobis ex ꝑdictis q̄ intelligentie, separate sunt plures nūero: igr̄ nō bñt esse sil ex p̄: fz necesse est vt excellentioz oibus illis sit esse q̄ p̄mū est ex eo: post q̄ sequit̄ intelligētia. Sub vnaquaq; aūt itelligētia est celū cū sua mā ⁊ sua forᵃ: que est aia ⁊ itelligētia inferiō ea: igr̄ sub oi intelligentia sunt tria in esse. vñ oz vt possibilitas essendi B tria sit ab illa intelligentia ꝑmain creatione, ppter ternitatē q̄ est nobilata in cā: ⁊ nobile sequit̄ ex B

nobilioꝛe multis modis:igit̄ ex ꝑma intelligẽtia iquãtũ itelligit ꝑmũ segt̄ eẽ alteriꝰ itelligẽtie iferioꝛis ea:ꝛ in quãtũ itelligit seipsaꝫ:segt̄ ex ea foꝛª celi vltimi:ꝛ ciꝰ pfectioꝛ:ꝛ h̄ est aiaꝫ:ꝛ ꝓp nãꝫ eẽndi poles q̃ est ei⁹:q̃ est retẽta iquãtũ itelligit seipsaꝫ:est etiã corꝑaꝰ celi vltimi que est ꝓtenta in totalitate celi vltimi:vñ ipsaꝫ:ꝛ id qđ est cõe vtuti fuit sic ꝙ ex ipsa segt̄ itelligentia:ꝛ ex eo:qđ est cõe vtuti iquãtũ appꝛopꝛiat sibi ꝑpsi ꝑm modũ suũ:segt̄ spa ꝑma cũ suis partib⁹ ouab⁹.ſ.mã ꝛ foꝛª:mã ait est mediãte foꝛª:ꝛ cõſoꝛtio eiꝰ:sic politas eẽndi trahit ad effectũ id qđ est apud eã.ſ.formã celi. Sili⁹ est diſpõ itelligenª ꝛ intelligẽtia:ꝛ in celo ꝛ celo:q̃uſq; ꝓuenit̄ ad itelligẽtiã agẽte q̃ gubernat nr̃as aiaꝫ. Nõ opꝫ ait vt h̄ ꝓcedat i ifinitũ ita vt sub vnoq̃q; sepato fit sepatũ. Dico enī ꝙ si ex itelligẽtia ꝓuenit eẽ multitudinis:tũc erit h̄ ꝓp itentiones multitudinis q̃ sunt in ea:ſz nõ cõuertit̄:ita vt in vnaq̃q; itelligẽtia fit h̄ multitudo:ꝛ ꝙ eiꝰ multitudinẽ sequãt̄ h̄ cãta. Nec be itelligẽtie sunt ꝓueniẽtes in spẽ.ita vt iudiª suarũ itentionũ sint ꝓueniẽtia:igit̄ icipiam⁹ oñdere hãc itẽtionẽ alio mõ. ¶ Dico igit̄ ꝙ celi sunt multi supra nũerũ q̃ sit cãto q̃m ad multitudinẽ eiꝰ ꝑdictã ꝛ ꝓpiuꝫ cũ vnũqõq; celũ didit̄ i suã mãꝫ ꝛ i sua foꝛ⁹:igr̃ nõ ꝑt eẽ ꝑnᵐ eoꝛ vnũ qđ sit cãtũ in ꝑᵐ:nec ẽt põt eẽ vt vnũqõq; coꝛpoꝛ sit cã eiꝰ:qđ ẽ ꝑus:coꝛpus enī ex h̄ qđ est coꝛpus nõ põt eẽ ꝑnᵐ coꝛpis:nec ex h̄ ꝙ hꝫ vtutes aiale põt esse ꝑnᵐ aie in alio coꝛpe. Nos enī iã oñdimus ꝙ aia cuiuſq; celi est eiꝰ pfectio ꝛ eiꝰ foꝛª:nec est suba sepata.aliogn eẽt intelligẽtia nõ aia nec moueret vllo mõ nisi ad modum desideriꝫ:nec contingeret in eo variatio ex motu coꝛpis nec ex cõſoꝛtio coꝛpis ꝛtingeret imaginatio ꝛ estimatio: cõsideratio aũt iã ꝑduxit nos ad ſtabiliẽndũ has diſpõnes in aiaꝫ celoꝛ sic nosti. Si aũt res ita fuerit:tũc non poterit eẽ vt ex aiaꝫ celoꝛ ꝓueniãt actiões in alys coꝛpoꝛibꝫ nisi mediãtibꝫ suis coꝛpibꝫ:forme enīs coꝛpoꝛ ꝛ eoꝛ ꝓfectiões sunt duobꝫ modis:aut enī sunt foꝛᶜ:q̃rum exẽtie sunt ꝓp mãs coꝛpoꝛ:ꝛ iõ exẽtia earũ est in materys coꝛpoꝛ illoꝛ:ꝛ ob h̄ calor ignis nõ calefacit qđlꝫ:ſz qđ fuerit obuiãs suo coꝛpi vl̃ ꝑm cõpationem sui coꝛpis. Sili⁹ sol nõ illuminat qđlꝫ:ſz qđ fuerit oppoᵐ suo coꝛpi: aut sunt foꝛᶜ:q̃rũ exẽtie est ꝓ seipas nõ ꝓp mãs coꝛpoꝛũ fic aie:q; vnaq̃q aia ñ appꝛopꝛiat coꝛpi:nisi qꝛ eiꝰ actio est ꝓp illud coꝛpꝰ ꝛ in illo. Si aũt aia eẽt sepate eẽntie ꝛ actiõis vtriuſq; ab illo coꝛpe:tũc eẽt aia oĩs rei nõ aia illius tñ coꝛpis. Jã igr̃ manifeᵐ ẽ ꝑm oẽs modos ꝙ vires celestes q̃ sũt ipſemet i suis coꝛpibꝫ ñ agũt nisi mediãtibꝫ suis coꝛpibꝫ:absurdũ ẽ ãt vt agãt aiaꝫ mediãte coꝛpoꝛe: coꝛpꝰ.n.nõ põt eẽ mediũ inter aiaꝫ ꝛ aiaꝫ. Si ãt ille agũt aias absq; mediãtibꝫ coꝛpibꝫ:tũc bñt solitariã existentiã absq; coꝛpe:ꝛ appꝛopꝛiatione ꝛ actione sepatã a sua eẽnª ꝛ ab eẽnª coꝛpis. h̄ aũt est ꝑter ꝓpositũ. Si aũt nõ agit illud aia:tũc multo minꝰ aget coꝛpus illud celeste:aia enīs añcellit coꝛpꝰ i oꝛdie ꝛ ꝓfectiõe:ꝙ aũt in vnoq̃q celo ponaᵗ aliqd ex q̃ in suo celo ꝓueniat aliqd ꝛ ipſius fine infusione sue eẽntie cũ occupaᵗ circa illud coꝛpus: ſz eius eẽnª sit diſcreta in exẽtia ꝛ actiõe ab illo coꝛpe:nos non ꝓhibemꝰ h̄:qꝛ h̄ est qđ nos vocamꝰ itelligẽtiã ſpoliataꝫ: ex q̃ ponimꝰ aducentire id qđ est ꝓst eaꝫ:ſz ꝑter patiẽs a coꝛpe:ꝛ ꝑter cõicãs eiꝫ ꝑter foꝛaꝫ eiꝰ ꝓpriaꝫ:ꝛ ꝑter oẽ id qđ dixim⁹ cũ ſtabiliuim⁹ aiaꝫ. Jã igr̃ certificatũ est ꝙ celi h̄ ꝑnª:q̃ sit nec coꝛpaª:nec foꝛᶜ coꝛpoꝛ:ꝛ ꝙ vnũqõq; celoꝛ appꝛopꝛiat alicui illoꝛ ꝑnᵒᵃ:vniuersitas aũt eoꝛ cõicat in vno ꝑnᵒ. Nõ ẽ ãt dubiũ h̄ eẽ itelligẽtias simplices sepatas q̃ fiũt cũ factura coꝛpoꝛ humanoꝛ q̃ nõ coꝛrũpit̄:ſz ꝑmanẽt. Jã ãt h̄ manifestũ ẽ i sciẽtys nãlib⁹.q̃ nec ꝓueniũt a ꝑ ꝑnª:eo ꝙ multe sint:q̃tuis sint vna i spẽ. Sz qꝛ sunt:sunt cãte ꝑmi mediãte aliq̃:cãe aũt agentes medie iter ꝑᵐ:ꝛ illas nõ ꝑnt eẽ iferioꝛes eis in oꝛdine:qa nõ sunt itelligẽtie simplices sepate:cãe vo patrices eẽ sũt pfectiones in eẽ:recipiẽtes vo eẽ sunt iferioꝛes in eẽ:opꝫ igit̄ vt cãtũ ꝑᵐ sit itelligẽtia vna peẽntiã ex q̃ nõ põt esse multitudo ꝓueniẽs i spẽ. Intẽtiões enī q̃ multiplicant̄ in ea ꝑm ꝙ multitudo põt eẽ in ea:si fuerint diuerse certitudinibꝰ:tũc id qđ ꝓuenit ex vnaq̃q; eaꝫ aliđ est in spẽ ab eo qđ ꝓuenit ab alia. Sed sic nõ cõmitabit̄ vnũqõq; eorũ qđ comitaᵗ alterũ:sed alia nã. Si vo fuerit ꝓueniẽtes in certitudine:tũc in q̃ erũt diuerse ꝛ multe cuꝫ nõ sit ibi diuisio mãe:igit̄ ex cãto ꝑ nõ põt esse multitudo nisi diuersa i spẽ. igit̄ be aie terrene nõ fiunt a cãto ꝑ absq; mediãte alia cã ia eẽnte. Sili⁹ fit ab oi cãto ꝑ sublimioꝛe q̃uſq; ꝓueniẽt ad cãtũ qđ fit cũ factura eloꝛ receptibiliuꝫ gnõnis ꝛ coꝛruptionis:q̃ multiplicant̄ nũõ ꝛ spẽ sil̃. igit̄ multitudo recipientis:cã est multitudinis actionis ꝓnci ꝑy qđ est vnũ in eẽntia:ꝛ h̄ est ꝓst cõpletionẽ eẽ oĩum celestiũ:ꝛ segtur semp itelligẽtia ꝓst itelligẽtiã:quouſq; fiat ꝑa lune:ꝛ deinde fiãt ela ꝛ aptant̄ recipe impꝛssionẽ vnã in spẽ multã nuõ ab itelligẽtia vltia. Si enī cã multitudis nõ fuerit in agẽte debebit eẽ neꝯio in patiẽte:opꝫ igit̄ vt ex vnaq̃q; intelligẽtia fiat itelligẽtia inferioꝛ ea:ꝛ cesset tũc q̃uſq; possint fieri sube itelligibiles diuisibiles multe nuõ ꝑ multitudinẽ cãrũ:ꝛ vſq; huc ꝓueniũt. Jã igit̄ ẽ manifestũ est ꝙ ex oi itelligẽtia supioꝛe in oꝛdine ꝑm h̄ qđ itelligit ꝑᵐ:ꝓuenit eẽ alteriꝰ intelligẽtie inferioris ea. Sed ꝑm h̄ ꝙ intelligit seipsaꝫ ꝓueniẽt circuli per se tñ:coꝛpus:coꝛpus vo celi fit ab ea ꝛ ꝑmanet mediãte aia celesti:ois enī forma causa est vt sua materia sit i effectu:ipsa enī mã nõ habet existentiam.

¶ Capitulum. V. De diſpositione generationis elementoꝛũ a causis ꝓximis.

POst assignatũ nũerũ sperarũ celestiũz secutũ est nẽcio eẽ elnto:ũ:coꝛpa aũt elementaria sunt gñata coꝛruptibilia:vnde opoꝛtet vt ꝓncipia eoꝛ ꝓpinqua sint res recipientes maneriã varietatis ꝛ motus:ꝛ vt id qđ est itelligẽtia pura nõ sit causa esse eoꝛ sola:oportet aũt vt iam certus sis de h̄ ꝙ ea que iam sepe replicauimus a gbus iam expediti sumus:h̄ aũt elnta bñt mãꝫ in qua cõueniũt ꝛ formas gbus differunt:vñ oportet ꝙ vt ad esse diuersitatẽ suarũ formarũ cooperet̄ diuersitas diſpõnũ celoꝛ:ꝛ vt ad esse cõueniẽtiã eoꝛ in mã cooperet̄ cõueniẽtia diſpõnis celoꝛ:celi enī cõueniũt in nã ĩudicy motus circularis:opꝫ igit̄ vt iudiciũ illius nãe sit adiuuans esse mãe. Et vt id in quo differũt sit ꝓncipiũ ꝓparationis mãe ad formas diuersas:ea aũt que sunt multa cõueniẽtia in specie ꝛ genere non sunt sola absq; ſoꝛtio alterius adiuuantis:qđ est causa essentie:ꝙ in seipsa est cõueniẽs vnũ:nec facit diuersa:nisi ꝙ est aliud ab ipsa:hoc igitur vnũ nõ est ab ea nisi ꝑ ligationẽ alterius vnius:qđ reducit eã ad vnũ aliquid:opꝫ igit̄ vt illud sit vna de intelligentys separatis:sed vltima caꝫ que sequit̄ nos:ꝛ ipsa est a q̃ ꝑ cõſoꝛtiũ motuũ celestiũ fluit aliqd in quo est descriptio formarũ mũdi inferioris ꝑm modũ patiendi: qñadmodũ i illa itelligẽ:ꝛ i alys itelligẽtys est descriptio formarũ ꝑm modũ agendi a qua postea fluunt forme in hoc appꝛopꝛiantes ea non per seipsa solũmõ:vnũ enī vnũ agit in vnũ sicut nosti:sed ꝑpter cõſoꝛtiũ coꝛporũ celestiũ:enenit igit̄ ꝙ cũ h̄ res appꝛopꝛiauerit aliquã de impꝛessionibus celestibꝰ absq; mediãte coꝛpe elntari vel mediãte:ita vt ponat illud ꝑm aptitudinẽ ꝓpriã.post cõmunionẽ que erit in sua suba:tũc ab h̄ separato fluet forma ꝓpria ꝛ describet̄ in illa materia. Tu sis aũt ꝙ vnũ

nō appropriat vnū iquātū vnūqōq; eox est vnū p aligd qō sit ei absq; alio:sed idiget vt sint ei appropriatores diuersi:appropriatores vo māe sunt ei⁹ ppatores:preparator vo est ille a quo fit pparato qddā:cui⁹ ppatio pueniēt̄io:ē ad illud q̄ ad aligd aliud:erit aūt ℔ ppato:eligens eē id qō est sibi digni⁹a pmis datoribꝰ formarū.Si aūt mā eēt fm aptitudinē pmas posset vtiq; aptari duobꝰ ɔrys:q̄re eni magis eligeret vnū q̄ aliud:nisi pp diſponē q̄ dſnt ipsimētes in ea:z huiꝰ ēt diuersitat⁹ ppatio ad oēs mās vna est:vñ nō oz vt q̄m ad illō appropriet vna mā poti⁹ q̄ alia nisi pp aligd ēt qō ē in illa mā:qō nō est nisi aptitudo pfecta:nec est ppatio:nisi ppatio pfcā ad ipsiz: ad qō est ppata:z ℔ est sic aq̄ q̄ cū nimiū caluerit iūgūt sil' calefactio eīnea z forma aq̄itatis q̄ cōiūcta sil' remota sunt ab cōpatione forme aqueitatis:ſz sunt multe cōparationis ad formā igneā:quo plus eni ℔ itēdit:itēdit etiā ppatio z auget aptitudo:z fit ō iure forme ignee:vt fluat sup eā:ſz vis illi⁹ destruit.Sz qz mā non remanet sine forma:tūc nō est ei⁹ exūtia ex ℔ solo q cōpar eidem pmis pncipus solūmō:ſz ex ℔ q est ex ipsa z ex forma. Sz qz foz q̄ ɔstituit hāc mās mō iam erat mā exīs sine ea:tūc nō est ei⁹ exūtia p formā solūmō:ſz p eā z mediātib⁹ pncipus scōarys vl mediātib⁹ alys vel cōsilib⁹.Si eni eēt ex pncipus pmis solūmō:tūc nō egeret foꝛa alia: eo q forma iā pcessit.Sz qz cōuenit ibi in motu circulari:z dſnt comitātia nāe quā ɔstituit nāe ppe cuiusq; celi:tūc mās cōstituit ℔ cuius nā cōuenit aliq̄ nārū,pparū q̄ sunt foꝛ:z sic mot⁹ ē vilioꝛ diſponē:q̄ ē ibi:sic z mā est vilioꝛ eēn ℔:z sic ibi mot⁹ est sequēs nām eius qō est in po⁹ sic:z mā ℔ cōuenit cū eo:qō est in po⁹:z sic ibi nāe ppe z cōes sūt pn⁹ z adiūnātia nām ppria vel cōes:vt ℔ sic:z id qō comitat nās ppas z cōes ibi de ppationibus cōstellationū diuersis mutabilibus pueniēt̄ib⁹ ī eas pp motū est pn⁹ varietatis diſpōnū z permutationis earuꝫ ℔ z silr cōmixtionū suarū cōpationū ibi est cā cōmixtionis cōpationis istoꝝ eloꝝ vl adiunās z a coꝛpib⁹ celestibus fiūt ipsesſ ones ī coꝛpa huiꝰ mūdi pp q̄litates q̄ sūt ei ppie:z ab illis fluit in hāc mūdū z ab aiab⁹ ēt illoꝝ fiunt ipressiones in aias huiꝰ mūdi:z ex his itētioib⁹ scim⁹ q̄ nā q̄ est gubernatrix istoꝝ coꝛpoꝝ ē q̄s pfectio:z forme fiunt ab aia diffusa vl adiutorio eiꝰ. ¶ Dixerūt ārt gdaz ex pḣophātib⁹ q̄ celus:eo q̄ ē volubile:z oz revolui sup aligd:qō sit stabile in eiꝰ plenitudie:vñ ɔfricationē eiꝰ cū eo segr calefactio in tiñ:qō ɔuertī i ignē q̄ aūt remotiſsimū est ab eo remanet getū:z q̄ magis accedet ad fridita tē z spissitudinē est terra:q̄ vo de illo se ignē est calz:sed min⁹ calm q̄ ignis:ſz qō de eo qō se terra est spissuz:sed min⁹ spissuz q̄ terra:puitas ārt caloris:z puitas spissitudinis faciūt debere eē humiditatē.Siccitas vo ꝓuenit vl ex calitate vl ex friditate vltis:hūiditas aūt q̄ se terrā ē frigidioꝝ:q̄ vo se ignē ē calidioꝝ ℔ ē cā eēndi ela:z ℔ ē qō dixerūt:nō ē aūt ℔ qō possit ꝑbare vbis syllogisticis:nec est firmū:cū diligēter ɔsideratū fuerit.vī.n.℔ eē alr.Nā a coꝛpib⁹ celestib⁹.s.vl a q̄ttuoꝛ coꝛpib⁹ ex illis vl a nuō ɔtēto in q̄ttuoꝛ collectionib⁹ ex vno q̄q; eox fluit in hāc mām:q̄ fit pp cōicationē aptitudo ad formā coꝛpis simplicis:q̄ cū sit apta recipit illas formas a datore formaꝝ vel vt ℔ totū fluat ab vno coꝛpe:ſz sint ibi cōpationes:q̄ faciūt debere eē diuersitates a cāis occultis in eā. ¶ Ln.n. cū scire voluerīs ifirmū ēt qō dixerūt cōsidera q̄ ipsi fecerūt debere pmū eē coꝛpus qō nō bēat aliquā ex foꝛmis cōstitutib⁹ nisi formā coꝛpalē:nec aegrit aliquā p̄ter foꝛm⁹ nisi getē scōario.Nos aūt iā oñdim⁹ destructionē huiꝰ:z oñdim⁹ q̄ eē coꝛpis nō pficit ex sola foꝛ coꝛporeitatis:nisi cū ea itellexeris ēt aliā formā.Nō formam eiꝰ tñ est:q̄ pma cōstituit dimēsionē.Suū eni eē dimensionū segr alias formas:q̄ pparāt ipsas.Sinaūt ɔsidera diſ,nōē raritatis ex caloꝛe vl ipsius indinis ex frigiditate. coꝛpoꝝ eni nō fit coꝛpoꝝ calm:nisi iquātū ipsuz segr aliō in motu ad ℔ vt calefaciat illud:ꝑtia illius motus ꝑtis. quē iā oñdimus nō eē violētū:sed nālē.Sinaūt:iā completa erat eiꝰ nā:pōt aūt cōcedi vt cū cōpleta fuerit eius nā seruet in loco q est aptioꝝ sibi ad cōseruādū illud:calidū eni cōseruat vbi est motus:z frigidū vbi est ges,dein de nō cogitauerūt qualr ps illius māe debuit descēdere ad centrū:z alia ps eius vicinari sursuz:z accidit ei caloꝝ. Sed de cā huius:cā reddi pōt.Jn vniuersitate enim est lenitas z grauitas.Sz de gte cuiusq; eli sic est:q̄ postq̄ certū est gtes eloꝝ gnatas eē:cōstat q̄ cuꝫ gnāt aliq̄ ps ei⁹ in loco nēcio:segr vt vna supficies ei⁹ sit supioꝝ cum mouet sursuz:z illa supficies est cōuenictioꝝ superioꝝitati q̄ alia.Ex pn⁹ vo sue gnōnis non fit vna supficies eius deorsuz z alia sursuz:sed q̄ sine dubio trāsmutata est pp motū aliquē q fecit eā bre sitū aliquē:q̄ aūt mihi magis vr ℔ est qō sentim⁹:puto enim q̄ ille q ℔ dixit de gnōne elintoꝝ conatus est abbreuiare ℔ alicui scribenti sibi super ℔:z q venit post eū cōfirmauit dictū eius.Jple vero qui scripsit ℔ fuit hō cōfundēs z perturbās rē.

¶ Capitulū. VI. Et de cura z ostensione:quomodo cōtinentur res sub diuino iudicio.

POstquā aūt puenim⁹ ad ℔:opus e ostēdere:q̄ sit nob cura. Nō dubitas aūt tibi iā fuisse manifestuz ex ꝓdictis q̄ cause altioꝛes nō cōcedūt opari pp nos id qō operanī:nec intēdere aligd ꝓpter nos:nec inducit eas aligd:nec accidit eis electio.hoc aūt q̄ mīte impressiones mirabiles fiunt in ℔ q̄ gnāt in hoc mūdo:tū in ptibus metalloꝝ:tū in ptibus vegetabiliū z bruto:uz hoīnuz:z in hoc q̄ itelligit de ptibus celi nō est tibi via dicere q̄ fiat per causuz:qz rō inducit te ad iudicādū q̄ oīa fiunt ex gubernatione z diſpōne:oꝝ eni vt scias q̄ cura bonū est ex hoc q̄ pmus scit seipsuz:z q̄ ab ipso est nēcitas ordinationis bonitatis:z q̄ sua eēntia est cā bonitat⁹ z pfectionis fm q̄ pole est rebus z placent ei:sicut prędictū est.Jntelligit igit ordinationē bonitatis fm q̄ possibile est esse mel⁹:vnde ex hoc q̄ intelligit ordinationē z bonitatē:que melior esse pōt fm q̄ ipse intelligit eā fluit ipsa tali fluxu quo perfectius peruenit ad ordines fm possibilitatē:z hec est intentio de cura. ¶ Sciās aūt q̄ malū est multis modis.dicit eni malū vt defectus q est ignoratia z debilitas z ɔfoꝛmitas:z dr malū vt doloꝛ z tristicia in q̄b⁹ est aliqua apprehensio cāe nō amissiōis rei tñ.Cā aūt monens bonitatē z ꝓhibens z faciēs debere esse eius ꝓuationē:aliq̄ est separata quā nō apprehendit impeditus:sicut cū nubes obumbrāt z ꝓhibent radios solis cū opus est perfici per solē:cū eni ille cui opus est fierit apprehensor apprehendet q̄ sol nō ꝑ deſt:ſz in q̄tū apprehendit ℔:nō apprehendit q̄ nubes interpositę sunt:sed inquātū est videns:sed fm q̄ est videns non est dolens impeditus pp ℔ vel carens eo:sed ex ℔ q̄ est aliud:aliq̄n aūt est cōiuncta quā apprehendit apprehensor ꝓuationis salutis:sicut cū dolet pp amissionē ꝓtinuitatis membri ex caloꝛe dissoluēte. Jple eni iquātū apprehendit amissionē continuitatis p virtutē q̄ est in ipso membro apprehendit ēt nocens calm.Jam igit ꝓiuncta est ℔ cū contingit apprehensio fm q̄ ꝓcedim⁹.i.apprehensio rerū ꝓuatarū:z apprehēsio fm q̄ ꝓdim⁹.i.apprehensio rerū q̄ sunt.Sed hoc apprehensuz in hoc q̄ eli nō est malū in seipso:sed est malus respectu huius rei:primatio eni respectu sue pfectionis z salutis nō est malū reu ipsi⁹

trī:ita vt sit ei cē aut nō sit comes aliud:q; nō est ipsius eē:nisi malū in ipso:ꝛ ex ℔ q; est:malū est:cecitas enī nō pōt esse nisi in oculis:ꝛ iquātū est in oculis nō pōt cē nisi malū:ꝛ nō est ei alius modus pp quē sit nō malū. Laloꝛ aūt.ꝛ.ḡ.cū sit:q̄tū ad eū q; dolet pp eū:malus sit: hꝫ trī allū modū q̄ pōt eē nō malū.malū āt p eentiā ē p:i natio:nec est q̄libꝫ ꝓuatio:nisi ꝓuati iudicy nāꝫ rerū a p; fectionibꝰ sue spēl:ꝛ sue nāe. Sꝫ malū p accīs ē ꝓuatū vl retrahēs a iure sue pfectionis:nō aūt ē bonū ex ꝓuatiōe absoluta:nisi ex noīe eiꝰ:nec ē cēt malū q; sit. Si enī ipsa eēt aliq̄ mō malū eēt cōe. Nullū igr eē ſm suā pfectionē vltimā in q̄ nō ē aligd in poª segr malū:nō segr malus: nisi ℔ in cui⁹ nā est aligd in poª:ꝛ ℔ fit pp mās:malū vo segr mām pp aligd p̄ᵐ:qō sibi accidit:ꝛ pp aligd nouus: qō postea aduenit. Jd aūt qō ex seipsa ē ℔ est.ſ.qz accidit alicui māe i initio sui cē aligd ꝑter cās mali extrinsecas qō ipimit in ea aliqua dispōnē:q̄ phibet eius ꝓpriā aptitudinē a pfectione:ex q̄ ꝓuenit malū circa illū:ſic mā ex qua gnār hō vel equus cū accidit ei ex cāis ꝛingētibus poni peio:is ꝓplonis ꝛ durio:is subē:tūc nō recipit linea tionē ꝛ figuratōes ꝛ rectitudinē:ꝛ iō deturpar pcreatio. Nō qz defuerit q; opus fuit ad pfectionē cōplionis:ꝛ q; opus fuit ad formā:ꝛ iō ages fuit deficiens:sed qz patiēs nō recipit. Jd aūt q; ꝛingit extrinsecus est vnū:de duo bus.ſ.vel prohibēs iterpositū ꝛ retrahēs a pfectione:vl ꝛriū adiunctū destruēs pfectionē:exē[m] p̄mi sunt nubes mltę sibi suppositę:ꝛ spissitudo earū ꝛvmbrę altorū mō tiū.phibētes impssionē solis in arbores ad pfectionem. Scōi vo exē[m] est casus gelu sup herbas:qō ipedit earus pfectionē in tpe suo:adeo q; destruit aptitudinē ppriā:ꝛ qcqd est cū ea:oēs aūt cāe mali nō inueniūt in his q̄ sūt sub circulo lunę:qcqd aūt est sub circulo lunę pene nihil est cōpatione ceterorū q̄ sunt sicut nosti. Deīde malū nō cōtigit nisi i aligb⁹:ꝛ aliqn spēb⁹ eoꝝ. Puat:malū aūt ve rū n ꝛtigit i plīb⁹ idiuiduis:nisi aliq̄ spēs mali. Scias āt q; malū ex itētiōe ꝓuationis vl est malū q̄[m] ad id qō est nēcium vl vtile pp. nēcium vel nō est malū q̄[m] ad ℔:ſz est malū q̄[m] ad ℔ q; pole ē in his q̄ sūt raro. Si āt inueni reēt tūc cēt sīc id qō ē supfluū i pfectionibꝰ:q̄ sunt post p fectiones fīras:ꝛ nō est in eo iudiciū nāe polis:ſz ℔ oīno est ꝑter id qō debem⁹ oñdere:nec ēt ē malū q̄[m] ad spēm. ſs q̄tū ad id qō supaddit supra debitū spēi:sīc ignoratia geometrie vel phīe vel alioꝝ bo.B.n.nō ē malus q̄[m] ad ℔ q; boies sum⁹:ſz ē malū q̄[m] ad bñā pfectionē ei⁹:qō ꝑdest. Tu scies aūt q; ℔ nō est ve malū:nisi cū aliqs bo minū vl aliq̄ aīa fuerit apta ad ℔. Nō ē āt apt⁹ aliqs ex ℔ q; ē bō vl aīa:Sꝫ qz iā placuit ei pulchritudo illi⁹ rei ꝛ cōcupiscit eā:ꝛ adaptat ad illā:sīc ego postea oñdā tibi: añ ℔ aūt nō est de nā spēi accōmodare se pfectiōib⁹ scōis q̄ sequūt pfectionē p̄mā:ita vt si nō sit fiat ꝓuatio in aliq̄ iudicy nāe:igit malū in his q̄ sūt pulchrīmū ē:ꝑter ℔ āt eē illud malū in reb⁹ nēcius segr idigētia boni:℔ enī el nta nisi eēnt repugnātia ꝛ patiē[a] a dñante nō possent ex eis eē be spēs nobiles. Si enī ex eis nō eēt ignis quē occurrē tia q̄ accūt i cursu ol nēcio inducerēt ad ꝛtigēdū pānū ali cui⁹ paupis:ꝛ nō deberet aduri:pfecto in igne nō eēt vti litas cōis. Debuit igr nēcio vt bonū qō pole ē i his reb⁹ nō sit bonū. nisi posq̄ pole est,puenire hꝫ malū ex eo:ꝛ cū eo:flurus āt bonitat nō fac debere dimitti bonitatez supabūdātē pp aligd malū raro ꝛtigēs. Eēt.n.ei⁹ dimis sio mal⁹ malū q̄ illud malū.ꝓuatio enī illi⁹.q; eē pole est in nā māe cū ē ꝓuatū peior est q̄ ꝓuatio vni⁹ alicui⁹ rei: ꝛ iō sapiēs eligit cōburi in igne ea ꝛditōe vt euadat viu⁹. q̄ mori sine dolore. Si aūt ꝑtermitteret ℔ nā bonitat. tūc eēt malū mlto maius q̄ ℔ malū:qō ē pp eē ei⁹:qz igr fuit in iudicio itelligētie cōpēdētis q̄ltatē eēndi ordi nē ſm ꝓtinuatōez bonitatis vt itelligeret digni⁹ eē bo rē eē tali eē ex q̄ ꝛtigit aligd qō cōcedit esse malū:iō opor tuit vt fluat esse eius. ¶ Si qs aūt dixerit fuisse pole vt p̄m⁹ disposito⁹ daret eē bonitatē pura īmuta a malicia diceret:qz ℔ nō pōt cōcedi in tali maneria eēndi:quāuis possit cōcedi in esse absoluto.maneria enī eē absoluti im munis est ab hoc:ꝛ nō est ei filis:ꝛ ℔ est qō fluit a dispō ne p̄mi:ꝛ inuen:r ℔ in rebus intelligibilib⁹ ꝛ aīalib⁹ ꝛ ce lestib⁹:sed illa maneria remansit in possibilitate:nec est ꝑmissum fieri illud eē pp malus qō āmisceret ei q; si a suo exordio nō eēt oīno ꝛ eēt ꝑtermissus nō cōtingeret ℔ malū:ꝛ eēt deterius q̄ si eēt:cū suū eē sit melⁱ illis duo bus malis:ꝛ cueniret ℔ etiā qō nō daret eē causis bonis q̄ sunt pozes his cāis adducētib⁹ malū accidētalr:ex esse enī illarū sequit eē istarū:ꝛ sic esset maxima eūo in ordi ne bonitatis vtis:q̄tuis aūt nō resplciamus ad ℔:tū si cō uerteremus cōsiderationē nostrā ad hoc:q; possibilitas essendi diuidit ſm modos eorū:que sunt diuersa in suis dispositionibus:inuenimus q; quia fuit esse expers mali acquisitum remansit maneria eēndi que debuit eē buis quā nō eē:qz peius est q̄ suū esse:fuit ideo necessarius:vt flueret esse eius ab eo:vñ fluit eē qō est optimū:ꝛ ſm mo dū ꝑdictū. ¶ Dico iterū q; malū dicit mltis modis:ma lus enī dr opus abboīabile:ꝛ dr malū ꝓncipiū eius.ſ.mo res:ꝛ dr malū dolor ꝛ tristicia:ꝛ ꝓsilia:ꝛ dicit malū de fectus rei a sua pfectione ꝛ amissio rei quā nāliter debe bat bre:vr aūt q; quāuis ītētiones doloris ꝛ tristicie bñt eē ꝛ nō sint ꝓuatorie:ipse tñ sequūt ꝓuatiões ꝛ defectus: malū enī qō ē in actiōib⁹:vel est re[ū] eius q; amisit suā p fectionē pp aduētū ei⁹ ad illū:sicut iniuria vel respectu ei⁹ q; amisit pfectionē quā dr bre in gnbernatione suoꝝ vel ciuitat.sīc formicatio:silr ꝛ mores nō sunt mali nisi pp ℔ q; ℔ aduenīūt ex illis:ꝛ sunt cōiuncta cū ꝓuatiōib⁹ pfectionū aīe q̄s ops eā bre. Nihil aūt de actionib⁹ intue nīr dici malū:qō nō sit pfectio cāe agētis eaz:ꝛ fortasse nō est malū nisi respectu cāe recipiētis vel respectu altez rius agētis:q; prohibet eius actionē in illa mā:in qua ipe est dignior bac actiōe. Jniuria aūt ꝓuenit ex virtute que rente victoriā q; est irascibilis:ꝛ victoria est eius pfectio. ꝛ ob ℔ creata est ſm qō est irascibilis.ſ.vt sit ītendēs ad q̄rēdā victoriā:ꝛ leteꝛ in ea ℔ igit actio q̄tū ad ips bona est:sed si debilitar in agēdo illud q̄tū ad ℔ est ei malus: nec est malū nisi iniuriato vl aīe rōnali:cuius est pfectio frangere bāc virtutē ꝛ oñari ei:q; si non pōt facere est ei malū:ꝛ boc est ei cā efficiēs doloꝛē:alterū vo est:sicut cū ignis adurit:adustio enī est perfectio ignis:sed est mala quātū ad eū a quo remouet salus pp eā:vel q; amīsit id qō amisit:malū aūt cuius cā est defectus ꝛ penuria:que accidit embrioni nō est agens aliqs q; fecerit illud:sed qz agens nō egit. ℔ igit certe nō est bonū respectu alicuius rei:mala vo q̄ cōiungunr reb⁹ bonis.nō sunt nisi ex duo bus cāis.vna est ex pte māe inquātū est recipiēs formā ꝛ priuationē.altera est ex pte agentis ex quo debuerunt esse mālia.ꝛ qz impossibile fuit vt mā bret debitū eē.qō erat sibi opus:ꝛ vt ageret actionē māe:ideo non fuit re cipiens formā:sed ꝓuationē:fuit igit impole cā nō reci pere oppositā:ꝛ fuit impossibile virtutibus agentib⁹ nō esse actiones ꝛrias alys actionibus:quarū eē cū iā fuerit acquisitū:ipse non agant suā actionē. Jmpole est enī vt creet id qō intelligit de igne ꝛ ipse nō cōburat. ¶ Item qz vniuersitas nō est pfecta nisi fuerit in ea calefactor:ꝛ nisi fuerit in ea calefactoꝛ oburēs.fuit ideo necesse vt in tentio ꝓ desset ad essendū ℔ duo er ghus pronenirent: no cumēta cōbustiōis. Cōbustio enī est sīc cū ignis cōburit

mẽbrũ aliquius bois religiosi:sed q̃ est sepius est inquisitio boni intenti in nã:sitr est etiaz qñ est semp. Sed sepius est:qz q̃ plura ex idiuidius spẽz sunt remota a ꝓbustione. Semper ṽo est qz multe spẽs nõ ꝑnt seruari semper:nisi per eẽ:q̃le est ignis:ita yt sit cõburẽs. raro ṽo est sicut id qñ ꝓuenit ab ignibus. ſ. nocumẽta q̃ ꝓueniũt ab illis. Sitr est in oĩbus alys causis que sunt sitles bis: nõ erat aũt bonũ ꝑtermitti vtilitates frequẽtes vel sempiternas ꝑp accitia mala rara:igit̃ bonitates que fiunt ex bis rebus fuerũt volite ꝑma volũtate ꝑm modũ quo cõuenit dici deũ velle res:t fuit volitus malũ etiã ꝑm modũ qui est per accidẽs:t ꝓcscitũ fuit illud futurũ nẽcio. nec tri curatũ est de,eo. bonũ igit̃ iudicatũ est per eẽntiã t male iudicatũ est per accidẽs:esse aũt ℔ est ꝑ quidẽtiã. Sitr de mã iã notũ est:qz ipsa deficit in aligbus:t in ipa deficiunt ꝑfectiones aliquarũ rerũ:sed a deo milta supplentur ei:q̃ nõ est cõpatio cozus ad id qõ sibi deficit. postq̃ aũt ita est tunc nõ fuit sapientie diuine dimittere sũmas bonitates que semp:t sepe sunt ꝑp mala aliquoz indiuiduoz:q̃ nõ sunt semp. Dico aũt q̃ res in estimatiõe aut sunt res:qua z eẽ possibile est esse nisi male absolute:aut sunt res:grũ eẽ est bonũ:t ipole est eas eẽ malas impfectas:aut sunt res in qb⁹ ꝑualet bonitas:t cũ fuerint i suo eẽ:nec est pole aliter eẽ in naturis eaz:aut sunt res in qbus ꝑualet male:aut sũt res eq̃les ad vtrãq; disponẽ. Sed malicia nõ inuenit in naturis. q̃ aũt totũ est malũ vel in quo ꝑualet vt est equale dũ nõ inuenit. Jd ṽo in cuius eẽ ꝑualet bonitas ꝓuenieti⁹ est esse cuz id ꝑualetin eo ẽ bonũ. Si aũt dr q̃re nõ fuit remotũ malũ ab eo oĩno:ita vt totũ eẽt bonũ. Dicẽ q̃ tẽ ipsa res nõ eẽt ipsa:eo q̃ iã diꝛim⁹ q̃ eẽ ei⁹ est tale eẽ:q̃ ipole est eẽ eis:gn accidat ex eo malũ. Sz si ponerẽ ℔ res sic vt ñ accidat ex ea malũ: tũc eẽ ei⁹ nõ crit eẽ:q̃ est ei:sed erit eẽ aliarũ rerũ:q̃ sũt aliud ab ea:t iã sunt aliqd. ſ. vt sic creeẽ q̃ nõ ꝓcẽq̃ eaz malicia cõsecutione ꝑma:cui⁹ exẽ⁹ est ignis cũ fuerit ei⁹ eẽ:sic vt sit ꝓburẽs t fuerit eẽ cõburẽtis sic:vt cũ tetigerit pãnũ alicuius iusti cõburat eũ:eo q̃ eẽ pãni illi⁹ iusti tale est q̃ receptibile est cõbustionis:t fuerit eẽ vniuscuiusq; coz sic vt accidat ei mot⁹ diuersi t fuerit eẽ motuũ diuersoz in reb⁹ sic vt accidat eis cõcursus:t eẽ duoruz cõcurrẽtiũ. ſ. agẽtis t patiẽtis fuerit sic vt comitẽr illud nãr actio t passio. si aũt nõ fuerint scõaria nõ crũt ꝓxia. Jn vniuersitate igit̃ nõ sunt ordinate vires agẽtes t patientes. ſ. celestes t terrestres nãles t aiales: nisi ad ℔ vt cõducant ad ordinẽ vlz cũ hac ipossibilitate. ſcz vt ipsa sint id qõ sunt:t nõ iducãt aliq̃ mala. igit̃ ex disponibus mũdi iter se adiuicẽ:sequit̃ vt fiat i aia forma ꝓaue fnie vel icredulitat̃:vel alia malicia in aĩa vel in coꝛpe:ita vt si nõ eẽt sic ordo vniuersitatis nõ eẽt ꝑfectus:t iõ negletũ fuit ℔ ne eẽnt attenta cõueniẽtia cozrũpẽtia que necessario accidunt. Dictũ est eni in lege. creaui illos ad infernũ:nõ curo:creaui istos ad gadiuz:nõ curo. ¶ Jtem dictũ est q̃ vniuersitas parata est ad id ad qõ parata est. ¶ Si gs aũt dixerit q̃ malũ nõ est exẽn: nec; rarũ:sed sepissimũ. Dicim⁹ q̃ nõ est ita:malũ est eni multũ:sed nõ sepissimus oña aũt est iter sepe t multũ:℔ eni sunt multa q̃ sunt milta:t nõ sepe:sic lãgo:eo:q̃ sunt multi t nõ sepe:cũ aũt cõsideraueris istũ modũ dicẽdi malũ:de quo nũc logmur inueries illũ multo minus q̃ bonũ:qõ est ei oppositũ:t qõ inuenit in ei⁹ mã. q̃:to aũt magis minus est cõpatione bonitatũ aliaz sempiternarũ:vez est aute q̃ mala q̃ sunt defectus ꝑfectionũ scõariarũ sunt sepissima: sed nõ sunt de malis õ gbus nos logmur:t ℔ mala sunt: sicut ignoꝛãtia geometrie:t sicut defectus nimie pulchritudinis:t aliozũ buiꝰ q̃ nõ nocent ꝑfectiõibus ꝑmis:nec ꝑfectionibus:que sequũt eas quãtũ ad vtilitatẽ que apparet ex eis:t ℔ mala non sunt ex actione agentis:sed qz non agit agens:eo q̃ agens non est paratus: vel qz ipse nõ mouentur ad recipiendũ:t hec mala sunt ꝓpter bonitatum ꝑm superfluitatem t augmentũ.

¶ Capm. VII. De permissione diuina.

QUod est vt certificem⁹ ℔ disponẽ aiaz humanarũ cũ sũt exute a coꝛpib⁹ suis:ad quã disponẽz pueniũt. Oz aũt te scire q̃ ꝑmissio alia ẽ q̃ fide recipiẽ: qz ñ ẽ via ad ꝓbãdũ eã nisi credẽdo testimonio ꝓphẽ:sic illa q̃ est de eo q̃ bẽbit coꝛp⁹ apud resurrectionẽ. Tu aũt iã scis delectatiões coꝛpoz t gaudia qd sunt. lex eni nra quã dedit mahometh oñdit disponẽ fe:icitatis t miſie: q̃ sũt ꝟ cõp⁹. Et alia ẽ ꝑmissio q̃ apphẽdit itellu t argñe demõstratiua:t ꝓphia approbat:t ℔ ẽ felicitas t miſia aiarũ:postq̃ sũt exute a coꝛpib⁹ suis:q̃ ꝓbãt argñib⁹:q̃uis nre estimationes debiles sint ad imaginãdũ eas nũc ꝑp cãs:q̃s ego oñdã. Sapiẽtib⁹ ṽo theologis multo maioꝛ cupiditas fuit ad ꝓdũ hãc felici⁹ q̃ felicitatẽ cõpoz: q̃ q̃uis darẽ eis:nõ tñ attẽderũt eã:nec apꝑciati sũt eã: cõpatione hꝰ felicitat̃. q̃ est cõiuncta ꝑme vitari:sic pauloꝑ oñdã. De ea igit̃ facia sciri disponẽ hꝰ felicitat̃ t miſie:q̃ est ei ꝟia. Copal aũt felicitas ia assignata est in lege. Dico aũt opoztere vt scias q̃ ois vtus aialis ℔ delectationẽ t bonũ:q̃ sũt sibi ꝓꝑa:t ℔ nocumẽtũ t malũ:q̃ sũt sibi ꝓꝑa. v. g̃. qz delectatio voluptat̃ t bonitat̃ ei⁹ ẽ: vt pueniat ad eã q̃litas sensibilis ꝓueniẽs aliq̃ ex gnq;: t delectatio ire est victoria:t delectatio estimationis est fiducia:t delectatio cõseruatiue est recoꝛdatio rerũ cõueniẽtiũ. Nocumẽtũ ṽo vnuscuiusq; eoꝛ est id qõ est ꝟriũ bis. Sed oés pueniũt in vno cõi. ſ. pcipe q̃ suũ ꝓueniẽs t sibi aptũ est bonũ:t delectatio q̃ sũt eis ꝓꝑa:cõueniẽs aũt cuiusq; eoꝛ per eẽntiã t certitudinẽ est adeptio ꝑfectionis in effectu q̃ est q̃tũ ad ipsaz ꝑfectio. Et ℔ est vna radix. ¶ Jtẽ be vires q̃uis cõtinent in bis intentionib⁹ tñ ordines earũ certe diuersi sunt. Cuius aũt ꝑfectio est nobilioꝛ t abundãtioꝛ t cuius ꝑfectio est maioꝛ diuturnioꝛ:t cuius ꝑfectio est sibi vicinioꝛ t ꝓparatioꝛ: t cuius actio est ꝑfectioꝛ t nobilioꝛ:t apꝓhensio est in se fortioꝛ:illius delectatio:qua habebit erit excellentioꝛ t gliosioꝛ sine dubio:t ℔ ẽ alia radix:eo q̃ sit⁹ exit⁹ ad esse ctũ in ꝑfectiõe aliq̃ est vt sentiat illa fieri t delectet̃ ꝑm ei⁹ q̃litatẽ:nõ eni ꝓcipit delectationẽ iteriz dũ nõ hꝰ: t dũ nõ ꝓcipit illã nõ cõcupiscit eã:nec ꝑsilit ad eaz:sicut frigidi nãr:certũ est eni sibi q̃ coitus hꝰ delectationẽ:sz ipse nõ desiderat eũ:nec allicit̃ ad eus desiderio:t illecebra:que sunt ei ꝓꝑa:sed alio desiderio:sic cũ desiderat id qõ fit in eo a quo acgrit̃ apphẽsio ꝓ illud:t hꝰ aliqõ nocumẽtũ:t oĩno nõ imaginat illud:sitr etiaz est dispõ ceciati circa pulchraz formã:t sitr surdi circa sonos ordinatos:t iõ opz vt prudens bõ nõ putet q̃ ois delectatio est: sicut delectatio asini:t q̃ ꝑ ꝑn⁹ q̃ sunt ꝓxia dño seculoz careat oi delectatiõe t gaudio:t q̃ ꝓꝑa pulchritudo dñi seculoz q̃ est ei in regno suo:t sua virtus que est infinita nõ sit ei in vltimo nobilitatis t excellẽtie t suauitat̃:sed extollẽdo cũ vocamus hꝰ delectationẽ impꝛopꝛie. ¶ Jtẽ asini t pecoꝛa hñt delectationẽ t suauitatẽ. Sz q̃ cõpatio põt eẽ supioꝛũ ad ℔ vilia:℔ eni imaginamus t ꝓsentamur nobis. Jlla ṽo non scimus perceptione:sed argumentatione. nostra igitur dispositio erga illa est sicut dispositio surdi q̃ nunq̃ audiuit in sua ꝓuatione:imaginandi delectationẽ armonicã:cum ipse sit certus de armenitate eius:t ℔ est alia radix. ¶ Jtẽ ꝑfectio t res cõueniẽs ꝓparata est virtuti apꝓhẽdẽti. sed si ℔ fuerit ꝓhibẽs vel

ſpediés aĩaz abhoꝛrebit eã:ꝛ eliget potius eius ℨrtũ: ſic cũ infirmus aliqs abhoiaſ ſapozes duces ꝛ deſiderat ſapozes abhoiabiles malos per cẽtiaz: qõ foꝛtaſſe nõ eſt abhoiatio:ſed eſt ꝓuatio delectationis:ſicut cũ formidoloſus inuenit victoꝛiã:ꝛ delectationẽ non pcipit eaz:nec delectaꝛ in ea:ꝛ ꝑ eſt q̃rta alia radix. ℭ Jtẽ cũ ⁊tus appꝛehẽdẽs fuerit ifecta ℨrio ſue pfectionis nõ ſentiet illõ nec refugiet illud:q̃uſq; remoueaꝛ impediés:ꝛ tũc nocebit ei:ꝛ redibit ad ſuã nãm:quẽadmodũ amaricatus:aliq̃ nõ ſentit amaritudinẽ ſui oꝛis:quouſq; reparet eius cõplexio:ꝛ mũdent mẽbꝛa ei⁹:ꝛ tũc refugiet diſpõez:q̃ ſibi accidit. Siłr eſt aĩal aliq̃ faſtidiés cibũ ꝛ abhoꝛres illũ:q̃uis ſit ille g cõueniẽtioꝛ ſibi ꝛ durat in ꝑ lõgo tpe. Cũ aũt remoueꝛ ipediens redit ad debitũ ſue nãe:ꝛ conꝛtaꝛ fames ei⁹:ꝛ ſuus appetitus cibi:ita vt nõ poſſit abſtinere ab eo:ſed deſtruiꝛ cũ amittat illũ. hꝰ aũt ℨrigit ex magno doloꝛe:ſic ex adustiõe ignis:ꝛ ex vredine glacieiediꝛ ſenſus ſic vt coꝛpus nõ ſentiat illũ. Sed cũ remoueꝛ ipediés ſentit nocumẽtũ magnũ. poſtq̃ aũt iam aſſignauimus has radices:opꝛ redire ad id qõ itendimus.

ℬ ℭ Dico igiꝛ q̃ ſua pfectio aĩe rõnalis eſt vt fiat ſclm in telligibile ꝛ deſcribaꝛ in ea forma totius:ꝛ ordo itellis in toto:ꝛ bonitas fluẽs in eſſe:ꝛ vt icipiẽs a ꝑn⁹ totius pceꝺat ad ſubas excellẽtioꝛes ſpiritales abſolute:ꝛ deide ad ſpiritales pẽdẽtes aliquo mõ ex coꝛpib⁹.ꝛ deide ad aias mouẽtes coꝛpa:ꝛ poſtea ad coꝛpa celeſtia:ꝛ deinde vt ℬ oĩa ſunt deſcripta in aĩa ſm diſpões ꝛ vires eoꝝ: q̃uſq; pficiaꝛ in ea diſpõ eẽ vniuerſitatis:ꝛ ſic trãſeat in ſclm in tellectũ inſtar eẽ totius mũdi:cernẽs id qõ eſt pulchꝛitudo abſolute:ꝛ bonitas abſolute:ꝛ decoꝛ verus fiat vnũ cũ ea iſculpta exꝑ eius:ꝛ diſpõne eius ꝛ incedens ſm viam eius cõuerſa in ſilitudinez ſubẽ eius. Sed ℬ quo poterit cõparari pfectionib⁹ amabilib⁹ aliarũ viriũ cũ turpe ſit dicere eius oꝛdinẽ eſſe nobilioꝛẽ vel pfectioꝛẽ iſtis:qm̃ iſtoꝝ ad illã nulla oino ꝓpatio eſt nec in excellentia:nec in pfectione:nec in multitudine:nec in ceteris qb⁹ pficiẽ delectatio appꝛehẽdẽtiũ:de qb⁹ ſupza dixim⁹. Sed diuurnitas eternitatis qõ põt cõpari diuturnitati variabili coꝛruptibili:vel q̃ erit diſpõ ei⁹:cui⁹ applicatio eſt cõtingẽtia ſupficierũ ꝓparatione eius qõ ifundiſ in ſubaz ſui receptibilis:ita vt ſit tipm idẽ ſine diſcretiõe:qm̃ intelligẽtia ꝛ itelligẽs:ꝛ inteilectũ ſunt vnũ vel pene vnũ. Sed q̃ apprehenſuz a ſeipſo ſit pfectius q̃ ℬ. ℬ iõ eſt occultũ: qz id qõ eſt ſubtilius appꝛehendẽs:gddã eſt q̃ tuꝑoterl cognoſcere parua iſpectione ꝑdictoꝝ.aĩa rationalis pluꝛa numero appꝛehendit:ꝛ plus ſcrutatur appꝛehenſuz ꝛ plus expoliatillud a ſuperadditis:q̃ iõ ſunt itra eius itentionẽ niſi accidẽtaliꝛ:ꝛ ipſa penetrat interioꝛa appꝛehẽſi ꝛ exterioꝛa:qõ igiꝛ ℬ appꝛehẽſio poterit comparari illi appꝛehenſioni:ꝛ vel quomõ hec delectatio poterit comparari delectatiõi ſenſibili ꝛ beſtiali ꝛ iraſcibili:Sed quia nos in hoc noſtro ſclo: ꝛ noſtro coꝛpe dimerſi ſumus in multa turpia.ideo nõ ſentimus illã delectationẽ cũ apõ nos fuerit aliquid de cauſis eius:ſicut iã aſſignauim⁹ in aliq̃ de ꝑdictis radicibus:ꝛ iõ nõ ingrimus eã nec allici mur ad eã niſi pus depoſuerimus a ccruicib⁹ noſtris iugũ voluptatis:ꝛ ire ꝛ ſoꝛores earũ:ꝛ deguſtemus aliquid illius delectationis:ꝛ ſic foꝛtaſſe imaginabimus de illa parũ aliqd tanq̃ ꝓ interpoſitũ. Sed precipue cũ ſolute fuerint qões ꝛ reuelata ſibi fuerit iquiſitalia nobilia: tũc cõparatio huius nr̃e delectatiõis ad illã nr̃az delectatio nẽ erit:ſicut cõpatio delectationis ſenſibilis:q̃ eſt odoꝛãdi odoꝛes guſtatoꝛũ delectabiliũ ad delectationẽ comedẽdi ea:ſz idẽ icõparabiliter eſt lõgius ab hoc. Tu aũt ſcis q̃ cũ intendis in aliqd q̃ nimis eſt tibi coꝛdi:ſi ꝑſentatur tibi aliqd in quo eſt voluptas:ꝛ fecerint te eligeꝛe vnũ de duob⁹:q̃ ꝓtemnes voluptaté ſi fueris nobilis animi:aĩe etiã vulgares dimittunt paratas voluptates:ꝛ ſuſtinẽt laboꝛes ꝛ doloꝛes magnos:vel ne deteganꝰ vel ne crubeſcant:vel ꝓ aliquã varietatẽ:vel ꝓ deſideriũ aiterius rei:be aũt oẽs ſunt diſpões intelligibiles:q̃ruz ℨria ꝓponũteis que nãliter debẽt eligeꝛe:ꝛ ꝓpterea ſuſtinent multa boꝛrenda nãe:ex quo ſcies q̃ ſi fines itelligibiles preciоſiſſimi ſunt aĩe in reb⁹ vilibus:q̃to magi in rebus excellentioꝛibus aie etiã viles ſentiũt bonũ vel malũ:qõ accidit rebus vilibus:ꝛ non ſentiũt:qõ accidit rebus excellentibus ꝓpter occaſiones que iaz dicte ſũt. Sed poſtq̃ ſeparati fuerimus a coꝛpe ſi aĩa nr̃a dũ fuit in coꝛpe aiaduerit ſuã perfectionẽ ſibi amabilẽ:quã nõ eſt adepta cũ ipſa nãliter tenderet ad eã:itelligit q̃ erat in effectu ſed ſua occupatio cũ coꝛpoze:ſicut diximus faciebat eaz obliuiſci ſuppſius:ꝛ eius qõ amare ꝺz:ſicut infirmus g obliuiſcit eius qõ opus eſt reſtaurare ꝓ eo qõ reſoluit:de eo obliuiſcit delectarii in dulci ꝛ cõcupiſcere: ꝛ inclinaꝛ ad ꝛcupiſcendũ q̃ ſunt vere abhoiabilia:ꝛ tũc accidit aĩe dolor ꝛ triſticia ꝓpter amiſſionẽ eius: ſicut accidit delectatio quã fecimus debere eſſe:ꝛ ꝓbauimus magnitudinẽ ſui oꝛdinis:igit illud ẽ ifelicitaꝛ:ꝛ labor nõ eq̃lis ſepationi ꝛtinuationis ab igne:ꝛ etiaz coꝛruptioni ꝛ permutationi cõplexionis a glacie:igit tũc erit ſi paraliſis:quã aſſignauim⁹ in ꝑdictis:quã.ſ.agit in eo ignis ꝛ glacies:ſz mã q̃ eſt ifecta in ſupficie ſenſus ꝓhibet ſentire eã ꝛ ꝓpẽdere. Si vo poſtea contigerit remoueri ipediés ſentit doloꝛẽ magnũ.cũ aũt ⁊tus itelligibilis fuerit cõſecuta veritaté termino pfectionis ſm q̃ ſibi eſt poſe: tũc cũ ſepata fuerit a coꝛpoze pficiẽ in ea pfectione quã ſibi poſe eſt ℨſeq; ad ſilitudinẽ palitici:cui cũ pſentaꝰ cibus cõcupiſcibilis ꝛ cõpellit guſtare cibũ delectabilem ipſe nõ ſentit. Si vo remoueꝰ paliſis ab eo:ſtati ſpectulatur maxima delectationẽ:ſz illa delectatio nõ eſt de gñe delectatiõis ſenſibilis ꝛ aialis vllo mõ:imo eſt delectatio cõueniẽs diſpõi nãli:q̃ eſt ſubꝑs vinis puris: ꝛ ẽ excellẽtioꝛ ꝛ nobilioꝛ oi delectatione:ꝛ ℬ eſt felicitas. Jlla vero aliа ẽ laboꝛ ꝛ ifelicitas:ſz ℬ laboꝛ non erit vniuſcuiuſq; impfecti:ſed eoꝝ q̃ ꝑtuẽ itelligibilẽ acq̃ſierũt deſideriũ ſue perfectionis:ex ℬ q̃ iã ꝓ batũ eſt apud eos ẽ nã aĩe eẽ: vt appꝛehẽdat gddiatẽ vniuerſitatiꝛ q̃ adeptio nẽ ignoti ex noto ꝛ pfectõis in effectu:ꝛ q̃ hoc nõ eſt ſibi ex nã ꝓma:nec etiã ex ceteris ⁊tutibus:ſed peꝛeruntq̃ he pfectiones nõ fiunt niſi poſt aliq̃s cãs.aĩe vo ꝛ vires ſimplices pure ſunt q̃ſi ꝛle ſubiecta cũ non acgrunt vllo mõ ℬ deſideriũ. ℬ enĩ deſideriũ nõ fit nec ſigillaꝛ ĩ ſuba aĩe niſi poſtq̃ ꝓbatũ ẽ ei ℬ eẽ res:q̃ruꝫ ſcia nõ acgriꝛ niſi ꝑ medios terminos:ſic tu noſti:ante ℬ aũt nõ erat:eo q̃ ℬ deſideriũ ſeq̃ ſnias q̃ nõ ſunt aĩe ſnia ꝑ⁹.ſed ſnia adepta. Cũ igiꝛ bi aſſequunt hãc ſniaz:comitaꝛ aiam neciℬ deſiderriũ:q̃ poſtq̃ fuerit ſepata ſi nondũ adepta fuit id quo poſt ſeparatione peruenĩat ad pfectionẽ icidet in hãc maneriã laboꝛis eternꝰ:eo q̃ ꝑncipia habitus ſcialis nõ acgrunt niſi per coꝛp⁹ tñ:ſed coꝛp⁹ iã nõ eſt. Jſti vo aut negligũt ſtudere ad acgrendũ perfectionẽ humanaz aut aduerſanꝰ aut negãt ꝛ defendũt ſnias falſas:q̃ ſunt ℨrie veris ſentẽtijs:q̃ aũt negãt ſũt ꝺteꝛioꝛis diſpõnis:eo q̃ acq̃ſierũt diſpões ℨrias pfectioni. Sz q̃tũ de imaginatiõe ineſſibili diſpoꝛteat aiaz hois acgrere ad hoc vt ꝑtraſeat terminũ i q̃ eſt illa q̃ incidit in hunc laboꝛez ita vt cũ ꝑtraſierit illũ terminũ bẽaꝰ fiducia illi⁹ felicitatis:nõ eſt mihi poſe certe ꝺeterminare:ſed eſt pene poſe: qz puto ℬ eẽ.ſ.vt aĩa hois imaginet ꝑn⁹ ſeparata viſũme ꝛ credat illa eẽ credulitate veriſſima:eo q̃ ſunt apõ eã ꝓ

demonstrationē: ꝛ vt sciat cās finales: ꝛ eoꝝ q̄ icidūt in mot⁹ vles abſq; pticularib⁹ nō hñtib⁹ fīē: ꝛ vt quiescat apud eū diſpō totī⁹: ꝛ cōpatio ſuaꝝ ptiū iter ſe adiuicē: ꝛ ordinatio ꝓueniēs a p̄ p̄n° vſq; ad vltimū eoꝝ q̄ ſunt: ꝛ eoꝝ q̄ icidūt iter ea: ꝛ vt imaginet curā: ꝛ q̄lr eſt: ꝛ vt eēntia que p̄cedit oīa certificet q̄le eſt ſuū eē ꝓpriū: ꝛ qualis vnitas: ꝛ q̄lr pōt ſciri: ita vt nō cōmitet ea multitudo ꝛ alteratio vllo mō: ꝛ q̄uo eſt ad ea ꝓpatio ordinatiōis eorū q̄ ſūt. ꝛ deide q; ſpeculator q̄to plus addiderit ſpeculationis tāto plus addet aptitudo ad felicitatē: ꝛ q; nō liberat hō ab ℔ mūdo: ꝛ ab ei⁹ illecebris: niſi poſtq̄ totus ſuſpēſus ab illo mūdo deſideret id qō eſt ibi: ꝛ amoꝛ eoꝝ que ſunt ibi remoueat eū oīno a cōſideratione ei⁹: qō eſt poſt ſe. Dico ēt q; ℔ viſſima felicitas nō p̄ficiē: niſi pp re ctitudinē illius ptis aīe q̄ eſt practica: ꝛ ꝓponā ad ℔ ꝓpō nē: q̄uis tā dixerim⁹ ℔ in p̄dict⁹. Dico igit̄ q; moꝛes ſūt habit⁹ pp quē facile pueniūt ab aīa aliqua actiōes abſq; p̄meditatiōe. Jā aūt p̄ceptū ē i lib. de moꝛib⁹: vt teneat mediocritas ꝛ acgraū bit⁹ vniuersitatis vel mediocritatis: hitus aūt mediocritatis bꝫ eē in ꝟtute rōnali: ꝛ ꝟtute aīali. Sꝫ in ꝟtute aīali eſt: cū acgriē ei diſpō ſubiectionis. Jn ꝟtute vo rōnali eſt cū acgriē ei diſpō aptitudinis ꝓ pātiēdi: quēadmodū habit⁹ nimie ꝓtinētie: ꝛ nimie ſolōnis ſunt in ꝟtute rōnali: ꝛ ꝟtute aīali in ꝟtriſq; q̄ ſunt eōrio mediocritatis. Notū eſt aūt q; nimia cōtinētia: ꝛ nimia ſolo ſunt cōuenientioꝛes ꝟtuti aīali. Cū eni cōfoꝛtat vt⁹ aīalis: ꝛ acgriē ei habitus dñandi: fit in aīa rōnali diſpō ſubiectiōis ꝛ ipreſſio paſſiōis iſligeī in aīa rōnali: cuius nā eſt ponere aīaꝫ nimis ligatā cū coꝛpe: ꝛ nimis affectā circa illud: habit⁹ vo mediocritatis itelligiē cē liberatio hois a diſpōnib⁹ ſubiectibilib⁹ q; cōſeruat aīam rōnalem ſm nām ſuā cū acgſitióe diſpōnis erigēdi ſe ꝛ deſpiciēdi ℔ qō nō eſt ꝛiū ſue ſube: nec eſt iclinās ad ea ad ptē coꝛ poꝛis: ſꝫ a ptē ei⁹: mediocritas. n. ſemp ſmouet ab ea duo extrema. ¶ Jtē ſubaꝫ aīe coꝛpus occupat ꝛ reddit ſtultā ꝛ facit eā obliuiſci ſui deſidery ꝓpꝛy: ꝛ iquirēdi p̄fectōeꝫ que ſibi cōperit ꝛ p̄cipiēdi delectationē p̄fectionis ſi eaꝫ būerit vl̄ p̄cipiēdi aligd de p̄fectióe ſi nō būerit eā. Non q; aīa ſit ipreſſa coꝛpi vel ſubmerſa in eo: ſꝫ qz ligatio iter illa duo q̄ eſt deſideriū nāle gubernādi illud ꝛ agitandi affectiōes ei⁹: ꝛ q̄cgd ſupuenerit ei ex accidētib⁹ coꝛpis ꝛ habitib⁹ q; ipſūmūt in ea: q̄rū p̄n'' eſt coꝛp⁹: poſtq̄ aūt ſe pata ē: remanet in ea hitus adept⁹ ex cōiūctiōe ſua cū eo. ꝛ ē pene ſil⁹ diſpōni ſue i eo: q̄ q̄to plus minuiē: tāto pl⁹ remoueī obliuio mot⁹ deſidery ſue p̄fectiōis: qz ℔ qō de illo remanet cū illa ē iterpō: ne cōiūgaī pure loco ſue felicitat⁹: ꝛ ex bis motib⁹ ꝓturbatiuis bic magnificaī ei⁹ dolor. ¶ Jtē q; ℔ diſpō coꝛpalis ſit ꝛia ſue ſube ꝛ nociua nō faē nō currere: niſi coꝛp⁹ ꝛ nimia ſubmerſio eius in illud. Sed cū ſepaī aīa a coꝛpe ſentit illā ꝛietaē cē magnā: ꝛ qz nocuit ſibi multū. ℔ aūt nocumentū: ꝛ ℔ dolor nō ē ex aliq̄ comitāti iſepabili: ſed ex accidēti extraneo. accīs vo eīneū nō ourat: nec remanet: ſꝫ remouet: ꝛ deſtruiē ceſſantib⁹ actionib⁹: q̄ iſligebāt illā diſpōnē aſſiduitate ſua: ꝛ ex q̄ ſegī: vt pena q̄ debeī huic nō ſit pēnis: ſed remoueaī ꝛ deleaī paulati: q̄uſq; purificata aīa ꝓueniat ad felicitatē ſibi ꝓpꝛiā: aīe vo iſipictes: que nō acgſicrūt ꝺſideriū boni: nec acgſierūt diſpōnes malas cū fuerit ſe pate a coꝛpe merebunī aliqd de magnitudine miſeriꝛ die dei: ꝛ aliquē modū refrigery: ſi qs vo acgſierit diſpō nes coꝛpis malas: nec fuerit apud cū alia diſpō niſi hec: nec intētio q̄ aduerſeī ei: ꝛ refugiat: ei⁹ ſine dubio deſide riū erit ꝓnius ad iudiciū coꝛdis eius. Exuta igit̄ a coꝛpe pueiē pena forti pp amiſſionē coꝛpis: ꝛ iudicy coꝛpoꝛis fraudulenta acquiſitione ei⁹: qō deſideraūerat. Jnſtrm eius enī iā deſtructū eſt: ſed moꝛes q̄ fuerant exaffectione coꝛpis adhuc ꝓmanēt. Uſ ēt eē verū id qō dixit qdā ex ſapiētib⁹. ſ. q; be aie q̄ ſunt munde cū ſepanī a coꝛpe: ſed in fine inberet eis qdā modus fideiq̄ eſt alys ſibi cō ſilibus: ſm q; ſoleī dici vulgo: ꝛ ſolet imaginari in aīab⁹ coꝛpe de bac cū ipſi ſepanī a coꝛpe ſi nō eſt eis intentio trahēs eos ad ſupioꝛe ptē ad ꝓfectionē ad ℔ vt felicitēī. illa felicitate: nec deſideriū perfectionis ad ℔ vt affligat pena illa: ſed oēs eoꝝ diſpōnes aīales iclinanī iferius: ꝛ reſtriganī circa coꝛpus: tūc nō eſt ꝓbitiū q̄n māe celeſtes ſint ſubiecte actiōib⁹ aie in ſeipſis. dixerūt eni q; ga ipſa imaginat qcgd credebat de diſpōnib⁹ alteri⁹ mūdi. iō inſtrm ei⁹ q̄ qō pōt imaginari ea eſt aliq̄ ex coꝛpibus celeſtib⁹: ꝛ ideo videt qcgd dictū ſili fuerit in boc mūdo de diſpōnib⁹ ſepulchꝛi ꝛ de reſurrectione eoꝝ: ꝛ de ſummis bonitatibus: aie vo male videt etiā penā quā imagi nauerant in boc mundo: ꝛ affligunī ea: forma eni imagi nata nō eſt debiliꝛ ſenſibili: ſed eſt maioꝛ impreſſione ꝛ claritate: ſicut videmus in ſomnis. foꝛtaſſe eni ſi ſomnia tū maius eſt ꝓ mō ſuo q̄ ſenſibile: tūc q̄to magis illō qō eſt in alio ſeculo foꝛtius eſt q̄ qō eſt i ſomnis pp pau citatē ipediētiū ꝛ expoliationē aīe ꝛ claritatē recipientis forma eni q̄ vī in ſomnis vel q̄ ſentiī in vigilia: ſicut tu noſti nō eſt niſi deſcripta in aīa: ſꝫ vna earū icipit ab interioꝛi ꝛ deſcēdit ad illud: altera vo icipit ab exterioꝛi: ꝛ erigiī ad illud. cū aūt deſcribiī in aīa ꝓficiī ibi apphēſio vi ſa: ſed nō facit delectari: nec noceri certe: niſi ℔ qō eſt deſcriptū in aīa nō qō eſt exī: qcgd aūt deſcribiī in aīa agit ſuā actionē: q̄uis nō bēat cām extriſecus. cā eni eēntiaī eſt ℔ deſcriptio: extriſeca vo eſt cā p accīs vel cā cāe. hec igiī felicitas ꝛ ifelicitas viles ſunt: qz ſūt in ꝓpatiōe aīaꝝ villiū: aīe vo ſancte longe ſunt ab huiꝰ diſpōnibus: qz cōiungunī ſue perfectioni p ſe: ꝛ imergunī in delectationē viſſimā: ꝛ liberaniī a ſpeculatióe eius: qō eſt poſt ipſas ꝛ a ſeruitute q̄ erant oīmoda liberatione. Si aūt remāſerit in eis affectio de ℔ credibilis vl̄ moꝛalis nocebit eis: ꝛ retardabunī pp eā a cōſequēdo gradu ſuperioꝛ: quouſq; deleaī illa impreſſio: ꝛ tunc cōſequetur illū.

¶ Explicit tractatus. IX. Cum auxilio dei. Jncipit. X.

¶ Capitulū. I. De p̄ncipio: ꝛ de p̄miſſione generalr: ꝛ de inſpirationibus ꝛ oratiōnibus ꝛ exauditis ꝛ flagellis celeſtibus. ꝛ de cōmemoratione diſpoſitionū ꝓphie: ꝛ diſpoſitione iudicy de ſtellis.

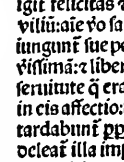

Poſqua aūt eē cepit a p̄mo: tūc gegd ꝺſeqī aliud eſt iferius in ordine ſuo poꝛe: nec ceſſat deſcēdere p gradus. Jn boc aūt p̄mus gradus eſt angeloꝝ ſpiritaliū ſpoliatoꝝ q̄ vocanī itelligentie: poſt hec eſt ordo angeloꝝ ſpiritaliū q̄ vocanī aīc: ꝛ bi ſunt angeli adminiſtratoꝛes: poſtea eſt ordo coꝛpoꝝ celeſtiū ex q̄bus aliō eſt nobilius alio: ſic vſquequo pueniaī ad vltimū coꝛuꝫ: poſt ℔ aūt incipit eſſe materie recipiētis formas generatas coꝛruptibiles: q̄ ꝑ iueſtiī formis clintoꝝ: ꝛ deinde gradatim informaī formis alioꝝ: primū igitur eſſe qō eſt inter illa eſt id qō vilius ꝛ inferius eſt eo qō ſequitur: qō autem eſt vilius inter ea: eſt materia: poſtea elita: deide cōpoſita cōgelata: poſtea vegetabilia. deide aialia bruta poſtea homo. Ex bis aūt nobilius eſt homo: ꝛ poſtea aialia. deinde vegetabilia. Sed ex boib⁹ ille eſt nobilioꝛ: cuius aīa fit intelligentia in effectu: ꝛ acquirit moꝛes q̄ ſunt bonestatis ꝓpractice: ex bis autem ille excellentioꝛ eſt qui eſt aptus ad ordinem ꝓphie: ꝛ ℔ eſt ille: in cuius viribus animalibus ſunt the tres ꝓpꝛietates. ſcꝫ vt audiat verbum dei: ꝛ videat angelos tranſfiguratos coꝛam ſe in

forma que possent videri. Jā aūt oñdimus q̄liter fiat ℔: ⁊ oñdim⁹ q̄ añ eū: cui fit ℔ reuelatio trāsformant̄ ange li: ⁊ fit in eius auribus vox: quā ipse audit: q̄ est ex parte dei ⁊ angelo⁹: ⁊ audit cā: q̄uis nō sit verbū boium: nec aialis terreni: ⁊ hic est cui dar̄ spūs ꝓphie: ⁊ sicut id qō p̄mū fit a ꝓncipio vsq; ad gradū māe fuit itelligētia. deinde aia: postea corpus celeste: sic ℔ incipit eē a corpib⁹: postea ad āias: deīde ad intelligētias. Illa aūt forma nō fluit oīno nisi ab illis ꝓncipys: ea vo q̄ fiunt in ℔ mundo fiunt ex cōflictib⁹ virīū agētiū ⁊ patiētiū terrenar̄ sequē tiū ꝓflictus virīū agētiū celestiū: factura aūt eius: qō fit ex viribꝰ terrenis cōpleē de duab⁹ causis: vna est vires agētes in eis vel nāles vel volūtarie: alia est vires passīue vel nāles vel aiales. Sed ex viribꝰ celestib⁹ fiūt impſſiones in ℔ corpa q̄ sunt ifra ea: tribus modis: vn⁹ eor̄ est ex seipsis fm q̄ nihil de aialib⁹ est cā in eo oīo: ⁊ ℔ est ex nā suor̄ corpor̄: ⁊ suarū virīū corpalīū fm figurationes: q̄ ex eis ꝓcurrūt cū viribꝰ terrenis: ⁊ ꝓpatiōib⁹ q̄ sūt iter ea. Scōm est ex ipsarū naturis aialib⁹: tertiꝰ est cōiicatio aliq̄ q̄ est illis cū dispōnib⁹ terrenis: ⁊ ℔ nō sunt oīo nisi eo mō q̄ dicā. Jā. n. notū ē tibi q̄ aie corpor̄ celestiū būt modū agēdi ⁊ itētiōib⁹ pticularib⁹ fm viā nō pure itelligibilē. Earū enī est pueníre ad ꝓphētionē eor̄: que fiūt pticularīū ꝑ apphētionē distinctiōis suarū cā: q̄ ias sūt iquātū sūt cāe: ⁊ eī⁹ qō puenít ex eis: nō aūt pueniūt: nisi ad nālia q̄ volūtaria q̄ debēt eē et volūtaria fluctuatia: q̄ nō sūt firma: nec pueniūt ad violētiā: violē⁹. n. aut fiūt p violētiā nāe vl̄ p violētiā voluntat̄: ad q̄s puenít reſolo ī oib⁹ violēt̄. deīde volūtates fiūt postq̄ nō fuerūt. ⁊ iō būt cās ex qb⁹ oñr̄ pueniūt faciētib⁹ eas eē debere. Nō ē aūt volūtas a volūtate: aliogn iret ℔ ī infinitū: nec a nā volēt̄: aliogn duraret volūtas q̄diu duraret nā: volūtates aūt fiūt a causis: q̄ fiūt faciētib⁹ debere eē: ⁊ iducētib⁹ ⁊ initētib⁹ terrenis vl̄ celestib⁹: q̄ faciūt debere eē necio illā volūtatē: nālia aūt postq̄ iā sunt cōstituta cōstat q̄ si fiūt sine dubio pēdēt ēt ex reb⁹ celestib⁹ ⁊ terrenis. Jā aūt nosti ℔ ex ꝑdictis: ſz ꝑ impſſictū ī stārū cāruz ⁊ impulsuz ca⁊: ⁊ ꝑ reductionē earū in ordines retrahūt̄ sub motu celesti. Cū aūt cognita tibi fiunt ꝑma inquātū sunt p⁹: ⁊ dispō eorū in suo deſcēsu ad sequētia: scies scōa necio: ⁊ ex his nosti q̄ aie celestes: ⁊ q̄ ē supra eas cognitio de illis est mō vlī. Ipsa vo sciūt mō pticulari: ſic vidēs vel inducēs ad videndū q̄ est pñs sensibus: igit̄ sine dubio sciunt ipse id q̄ futurū est: ⁊ sine dubio ipse sciunt ī plerisq; que particulariū quid sit melius ⁊ aptius ⁊ ꝓpinquius bonitati absolute de duob⁹ possibilib⁹. Jā aūt oñdimus q̄ imaginationes: q̄ sunt illis causis sunt ꝓncipia eēndi illas formas ℔ cū fuerit poſes: nec fuerūt ibi cāe celestes fortiores illis imaginationibus: q̄ sunt ꝑores eis: nec q̄ ē in yna gre diuiſiōis ꝑter hāc tertiā. Cū aūt res ita fuerit: nec ūiz erit eē id qō est poſe nō ex cā terrena: nec ex causa nāli celi: ſz ex impſſiōe a⁹ iq̄ ab his reb⁹ vires celestes. ℔ aūt nō ē vā ipressio: sed est ipressio pn⁹ eēndi illā rez a reb⁹ celestib⁹. cū enī illa itellexerint p⁹: tūc itelligēt illaz rē: ⁊ cū itellexerit illā rē itelligēt id qō est cōuenīēti⁹ eē: cū aūt itellexerit ℔ stati fiet cū nihil fuerit in eo ꝓhibēs. ſcz vl̄ ꝑuatio cāe nālis terrene eē cāe nālis terrene: ꝑuatio vo cāe nāl̄ terrene est. v. g. cū aliq̄ res ē faciēs eē calorē: ſz nō est vt̄ calefaciēs nālis terrena: calefactio igit̄ illa fit imaginatiōi celesti ob ℔ q̄ bonus est eē illā: quēad modū fit in corpib⁹ boiuz ex cāis imaginationū boiuz: ſic lā nosti ex ꝑdict̄. exē⁹ vo scōi nō ē ꝓhibēs tm̄: ꝑuatio cāe calefactiōis: ſz eē cāe ifrigidatiōis: imaginationi igit̄ celesti de eē calorē aduersat̄ id qō facit necio eē frigiduz

pp violētiā ifrigidādi: quēadmodū nr̄az imaginationez iraſcēdi cōpmit ī nob cā ifrigidās: modi igr̄ bui⁹ diuisionis sūt ꝓmutatiōes rez nālīū vl̄ispiratiōes addite ingrenti vel alty ab eo vl̄ cōmixtio istoz: q̄z vnū vl̄ plā ex eis sil̄ iducāt ad finē vtilē. ꝓpatio aūt rogādi ad acgrēdā illam vtutē est ſic cōpatio manifestationis ad acgrēdū manifestationē rei: ſz ℔ totū fluit desup: nec ℔ totuz segtur ex imaginatione celestiū tn̄. Sed q⁊ ꝓmus ver⁹ nouit ℔ totū fm modū quē dixim⁹ eē illi q̄ueniēte: iō ab eo icipit eē oīs ei⁹: qō fit: sed mediāte aliq̄: ⁊ fm ℔ est ſcia eī. igit̄ ꝓp has cās ꝓsunt boibus oīones ⁊ sacrificia: ⁊ ꝑcipue letanie ꝓ pluuia: ⁊ alia hō. oz vt timeas reddere malū ꝓ malo: ⁊ studeas reddere bonū ꝓ bono: cui⁹rei certitudo faciet te fugere malū. Sed certitudo b⁹ est euidētia miraculoz eī⁹: miracla vo eī⁹ sūt eē suoz pticulariū: ℔ aūt dispositio est itellecta apud p̄n⁹: oz igit̄ vt bēat esse. Si aūt nō hz eē: tūc ℔ est secretū: qō nos nō apphēdim⁹: vel ē cā alia ipediēs. ne illud sit digni⁹ eē q̄ ℔ est aūtillud: ⁊ eē ℔ sil̄ est ipole: cū aūt voluer̄ scire q̄ res: q̄s itelligis vtiles iducūt ad cōmoditates: ⁊ q̄ sunt nā fm modū vnitionis quē ī nosti: ⁊ certus es: cōsidera dispōnē vtilitatis mem bror̄ in aialib⁹ ⁊ plātis: ⁊ q̄uo vnūq̄q; eoz creatū est: ⁊ nō est ibi cā nālis vllo mō: ſz p̄n⁹ eī⁹ est ſine dubio ex cura dina fm q̄ tu iā nosti curā. Silr credo eē ī stārū intentionū pēdere ex cura dei fm q̄ tu iā nosti de cura: ſic illa pēdēt ex cura. Scias ēt q⁊ q̄ plus approbat vulgus: ⁊ ſz ⁊ dic verū ē: nec refugiūt ℔ nisi illi q̄ volūt videri phi: eo q̄ ignorāt cās ⁊ actiōes istoz. Jā aūt in hac maneria fecimus libz̄ de pctō: ⁊ eī⁹ oppositō. Inde g̃ attende dispōnē istoz oīuz: ⁊ crede q̄ dr̄ de diuinis flagellis: q̄ descendūt sup ciuitates flagitiosoz: ⁊ sup boies iniuriosos: ⁊ cō sidera q̄lr defendī vertitas. Scias etiā q̄ cā oīonis h⁹: ⁊ elē: ⁊ silr euētus iniurie ⁊ pcti nō sūt nisi illinc. pn⁹ enī horū oīuz pueniūt vsq; ad nām vel volūtatē vel causz nāe vo p̄n⁹ est illinc: ſz volūtates: q̄ sūt in nob sunt postq̄ vo fuerūt: q̄ q̄d aūt est postq̄ nō fuit cām hz. igit̄ ois volūtas q̄ est in nob: cām hz: cā aūt bui⁹ volūtatis nō tēdit ad ifi⁹: ſz ad aliq̄ q̄ accidūt extrīsecus terrena. ſ. ⁊ celestia: ſz terrena pueniūt ad celestia: collectio igit̄ horū oīuz, pue nit necio ex necitate dine volūtat̄. ¶ Casus aūt fit ex cō curſu oīuz hoz. cām hz: cā aūt oīs reſoluēris oīa: pfecto reducēt ad p̄n⁹: q̄z necitas descēdit a deo. Judiciuz aūt dei est ꝓma positio simplex: ⁊ mēsuratio est id ad qō puenít iudiciuz gradatī: quēadmodū si faceret debere ꝓiūctōes rez fim plīciū: q̄ iquātū sūt simplices referūt ad iudiciū ⁊ māda tū dinū ꝑ⁹. Si āt pole eē talicui horuz scire oīa: ea q̄ fiūt ī celo: ⁊ ī terra: ⁊ nās eoz scīret vtiq; q̄ ⁊ q̄lr sūt futura. vñ astrolog⁹ iste actor iudiciozz: qm̄ pōnes ei⁹ p̄⁹: ⁊ ꝓpōnes ei⁹ nō initunt demſtationi: ſz aliq̄n initunt expi⁹ vel ꝓphie: ⁊ aliq̄n vtiſ argumētatiōib⁹ poeticis ⁊ rethoricis ī sua ꝓbōne: iō nō cōfidit nisi in signis vni⁹ gñis ex causis eoz: q̄ fiūt: ⁊ ℔ sunt ea: q̄ sunt in celo: eo q̄ nō ꝓmittat se cōphēdere oēs dispōnes: q̄ sūt in celo: q̄uis enī ℔ ꝓmittere ret nob: ⁊ ipleret: nō tñ eēt ei pole ponere nos ⁊ scīpz sic: vt cōphēdam⁹ eē oīuz illoz in vno q̄q; tpe: q̄uis q̄tū ad actionē: ⁊ nām suā oīa illa sint cognita apud nos. ℔ enīz nō sufficit nisi sciaī: an sint vel non sint: quēadmodū nō suffic tibi scire igne eē calidū calefaciētē ⁊ faciētē ℔: ⁊ ℔ ad sciēdū q̄ iā calefec: nisi ꝑus sciēs cū fuisse ibi. q̄ ē ārt via astrologie ⁊ arithmetica: q̄ posſit nob dar̄ cognē: que fiūt ⁊ cōtingūt in celo. Si enī ipse posset, ꝓponere nos ⁊ seipz sic vt cōphēderem⁹ ℔ totū: nō tñ posſem⁹ ℔ scīa rea bñtia. abñtia. n. q̄ sūt ī via fiēdi nō pficiunt: nisi ꝑ cōmixtiones rerū celestiū: ⁊ iō sustinem⁹ oīe nos scire ea q̄ ꝑ cōpletionē sui nuū: q⁊ enī ex eis: q̄dā sunt ꝑterita: ⁊ q̄dā

Oīones ꝓ sunt boibus.

Non debz hō reddere malū ꝓ malo.

sequẽtia:⁊ ex eis:q̃dã sunt agentia:⁊ quedã patiẽtia:⁊ ex eis q̃dã sunt nãlia:⁊ quedã volũtaria:ió nõ pñt expleri ḃ p sola celestia:nisi cõprehendat gcgd cõtineẽ in vtrisq;. Necessitas aũt vniuscuiusq; eozũ pprie est id qõ pendet ex absente:⁊ ió nõ possumus ꝑprehendere absentia. vnde nõ debem⁹ adherere oino verbis eoz:quãuis cõcedamus pro beneplacito nostro q̃ quicquid nobis dãt ex suis ꝓpõnibus sapientialibus verũ esse.

Non est credendũ astrologis.

¶ Capim. II. De stabiliendo ꝓpham:⁊ qualis est oratio ꝓphe ad deũ alti⁹simum:⁊ de ꝓmissione.

Arist. ḃ politi. lec. prima.

Auicẽna ipe quinta fen. 1. capło pmo.

Et plato epi stola nona.

Ioco aũt iam notũ esse qõ hõ dr̃t a ceteris aialibus in ḃ q̃ vita eius decoza non esset si vn⁹ solus eẽt:nõ enĩ solus posset sufficere gubernationi suę plius:sine cõsortio alicui⁹ adiuuãtis se in necessitatibus suoꝝ negociozꝝ. Necessariũ est enĩ vt vni hoi ali vacãti alius sue spẽi mi nistret:qz.v.g̃.ḃ erat q̃ auferat illi aliqd:⁊ ille q obediet huic:⁊ ille q cõsuet huic:⁊ illi auferat acũ ille:cũ igiẽ alicui⁹ copulanẽ sic fit vita eoꝝ sufficiẽs:⁊ ob hoc etiã fuit nẽciuz vinciri ciuitates ⁊ congregationes:gcũq; enĩ neglexerit vinciri ciuitati ẽm cõditiones ciuitatis:sed cõueniũt cuz aligbus viuere cõtenti cõsortio eoꝝ trñ:illi tales vñr eẽ remoti a genere hoiuz ꝑuati pfectionibus eoꝝ:preserti qz cũ necessariũ sit sibi vel alq cõsili copulari ⁊ assimilari ciuibus:qõ postq̃ ita est. Manifestũ est tũc q̃ ad permanendũ eẽ hois nẽcia est cõlcatio. cõicatio aũt nõ pot pfici:nisi ꝟctib⁹:⁊ alys causis necessarys:q̃ sunt ẽi⁹. In ꝟctibus aũt necessarie sunt constitutiones ⁊ iusticia. Ad cõstitutiones aũt ⁊ iusticiã necessarius est cõstitutor:⁊ iustitie executor. Nẽce ẽ ẽt:vt ḃ sit q ꝓsideat hoib⁹ Fuare ꝓstitutiões:⁊ nẽce est:vt ḃ sit hõ q nõ permittat hoies:se qui suas ĩnias in ḃ:⁊ dissentire in viuẽdo:vnusquisq; eorũ qd fit sibi iniusticia ⁊ qd iniuria:vnde nẽcium est huiꝰ hoiez esse in grie hoiuz:cuius eẽ magis necessariũ est q̃ natinitas pilo⁹ supercilỹ ⁊ palpebraꝝ:⁊ q̃ ꝛcanitas plãtarum:⁊ q̃ multa alia vtilia:sed nõ necessaria ad permanẽdũ:eẽ vo hoiem aptũ ad instituẽdũ ⁊ exequendũ iura pole est sicut nos iã diximus:vñ nõ põt eẽ vt illa cura ꝓua ꝓuideat illas vtilitates:⁊ nõ ꝓuideat istã que est fũdamentũ illarũ:nec vt ꝓncipiũ ꝓmũ:⁊ angeli post ipsum sciãt illas:⁊ nõ sciãt istã:nec vt sciãt qd in ordie rez possibiliter:⁊ necessario dz esse acgstitũ ad stabiliendũ ordinẽ bonitatis:⁊ ḃ nõ sit:qño aũt põt eẽ vt nõ sit id ex cui⁹ eẽ pẽdet eius eẽ qõ est:igiẽ nẽciuz est ꝓphan bre:⁊ necessariũ est ipsũ eẽ hoiez:⁊ nẽciuz est eũ habere ꝓprietatẽ que nõ est ceteris hoibus:ita vt hoies pcipiãt in ipo esse qddã p qõ ꝛcanas bꝛpsis:⁊ illud est miracula que pdixim⁹:cũ aũt hi erit huiꝰ hõ oportebit vt istituat hoib⁹ iura in negocijs eoꝝ ꝓcepto dei ⁊ auxilio ⁊ inspiratione ei⁹:⁊ reuelatione ꝛcspõe:vt ꝓmũ fundamẽtũ ei⁹:qõ instituit sit ḃ. ⁊ vt assignet eis q̃ vnũ hñt factoꝛẽ oipotẽtẽ sciẽtẽ occulta ⁊ manifesta:⁊ q̃ de iure ei⁹ ẽ vt obediat ꝓceptis ei⁹:os enĩ vt obediat mãdatis ei⁹:cui⁹ est creatura q̃ obediẽtib⁹ sibi iã ꝓparauit sibi ꝓmissionẽ felicẽ:⁊ inobediẽtib⁹ ꝓmissionez terribilẽ:ita vt vulgus assuescat eis que descẽdũt sup̃ linguã ei⁹a deo ⁊ angelis ei⁹ audiẽdo ⁊ obediẽdo:nõ opz aũt vt detineat eos circa cognem alicui⁹ rei de deo nisi circa hãc.ſ.q̃ est vn⁹ viuẽs nõ hñs fillem:sed si addiderit vt faciat eas credere eũ bre eẽ nõ figũ in loco:nec diuisibile vbo:nec qõ est ex̃ mundũ vel ũtra:nec qd est aligd huius gñis:tũc magis ꝓphetia:⁊ turbabit in eis id qõ ꝓmũ ꝓcepant de fide:⁊ mittet eos in id vñ nemo poterit se expedire nisi ille qui fuerit adiutus a deo:q̃ raro cõtingit esse cui ista dicant. vulgus.n. non põt imaginare bas dispões ꝓ modulo suo. pauci eni ex illis pñt imaginare certitudinez huius vnitatis ⁊ singularitatis:⁊ qz nõ credũt esse bui⁹ esse:ió incident in hereses ⁊ cõuertent ad ingsitiones ⁊ argumentationes que retrabunt eos a suis operibus ciuilibus:⁊ aliqñ faciũt eos ĩcurrere in ĩnias ꝛrias vtilitatib⁹ ciuitatis:⁊ ꝛdi cẽtes debito veritatis:⁊ multiplicant eis origines in verisilitudines:⁊ tũc legislatoꝛi difficile est eos coercere: nõ eni fiunt in sapia diuina vt oia eẽnt facilia. Nõ debet aũt legislatoꝛ dr̃e vulgo se occultasse aligd qõ eis nõ reuelauerit:qz nõ oz eũ eẽ facilẽ ad dicẽdũ eis aligd ꝛ bis:imo opz vt ĩsinuet eis gl'iã dei ⁊ magnitudinẽ ei⁹ aligb⁹ nutibus ⁊ pabolis sumptis a reb⁹ q̃ sunt apũ eos gliose ⁊ magnifice:⁊ cũ ḃ dicat eis qõ nõ est sibi aliquid aliud cõparvel simile. Similiter etiã opz vt affirmet eis id qõ dicit de ꝓmissione taliter vt possint imaginare eius qualitatem:⁊ quiescant in eo aie eoꝝ:⁊ vt felicitatis ⁊ terroris ĩducat exempla per que ipsi intelligũt:⁊ imaginat de eis. veritatẽ aũt huius non detegat eis nisi aligd cõe.ſ.qõ est aliquid:qõ nec oculus vidit:nec auris audiuit:⁊ q̃ illic ẽ regnũ delectatiõis maxime:⁊ doloris est horroꝛ eterni. Scias aũt tu q̃ deus scit modũ bonitatis esse in his que dicta sunt:oportet igitur vt id qõ deus scit faciat ĩueniri in hoibus ꝑ modulo suo sicut nosti:nõ est aũt matũ si ĩducat in sua rethozica aliqua capła assignatiũ:que aptoz naturalr̃ moueãt ad inquisitionẽ sapientialẽ.

Isaias ca plo 64. ⁊ Paulus ad corin. p.c. scõo.

¶ Cap. III. De cultu dei:⁊ vtili⁹ ei⁹ in ḃ mũdo:⁊ i futuro.

Hoc aũt singulare qõ est ꝓphan non est tale: cui⁹ cẽ renouet oi tpe:mã enĩ recipies perfectionẽ hꝰ hois i paucis ꝓlonib⁹ ĩuenit: vñ oz sine dubio:vt ꝓphan iã scripserit expõnẽ vt ꝓmaneat:qõ istituit ⁊ ꝓmulgauit de his q̃ pertinẽt ad vtilitates humanas:nec est dubiũ cãm hui⁹ rei esse.ſ.vt succesiõ hoium sentiat actoꝛẽ ⁊ ꝓmissionez ⁊ remoueat cã inducens obliuionẽ eius ꝑ decessus generationis que cõsecuta est ꝓphaz:vñ oz vt inũganẽ hominibus actiones ⁊ opa que assuescant frequentare tpibus statutis ad hoc vt sui tps sit ymbra cõsimilis ei:qõ iudicaẽ ex ipso tpe:vt redeat iterũ recoꝛdatio rei:⁊ vt nõ delaẽ eius ĩnia obliuione repetaẽ aligd annuati vel frequenter:opz etiã vt be actiones sint cognite ei:qõ faẽ reminisci dei ⁊ ꝓmissionis:aliogn nihil vtilitatis est in eis. recoꝛdatio aũt vel fiat verbis q̃ dr̃ vel ex ꝑpo cozde re cozdãte imaginationis:⁊ vt dicaẽ eis q̃ be actiones approximant ad deũ glioſuz ⁊ altissimũ:⁊ facient ꝓmereri bonitatẽ largissimã:⁊ q̃ be actiones vere sunt ḃ modo: be aũt actione sunt quasi diuina obsequia:q̃ ininngũtur hoib⁹:oino enĩ oz ḃ eẽ aliq̃ gbus excitẽtur hoies:excitãtia aũt sũt vel mot⁹ vl̃ ꝑuatiões:motuũ ducẽtes ad mot⁹. mot⁹ vo sũt vt ofones:ꝑuatiões vo motuũ suũ vt ieiunũ: qõ q̃uis sit res ꝑuatoria:mouet tñ nãm motu fozti q faẽ ꝓcipe hoies q̃ ipz ẽ vnũ de mãdatis:⁊ q̃ nõ fit in cassuz: ⁊ q ḃ recoꝛdaẽ ei⁹:qõ itẽdit.⁊ qz ẽ appropiquario ad deũ. oz aũt si pole fuerit vt cũ his dispõbib⁹ cõmisce as:alias cõmoditates ad cõfortãdũ ⁊ exponẽdã cõsuetudinẽ:cõmoditates vo mũdane hoib⁹ sunt etiã vt agant eas:sicut est expugnare ifideles:⁊ ire i pegrinatiões:⁊ vt designet loca oronũ:z ipsa sunt aptioza oibus alys locis ad scruẽdũ deo:⁊ qz sunt ꝓpa loca dei:⁊ vt assignet actiones necessarias hoib⁹:q̃ ptinent ipsi deo:vt sacrificia:eo q̃ multũ valẽt ad hoc:loca aũt vtiliora ad designanduz sunt in ea in gbus cõuerset⁹ est legislatoꝛ:⁊ vbi habitauit:qz ꝓ ea recoꝛdaẽ eius:vtilitas autẽ huius recoꝛdationis ꝛñs est vtilitatẽ recoꝛdationis dei ⁊ angelorum. Sed qz hoc vnus locus ꝓphe nõ põt egdistare ab oi populo:ió opz iniungi iter peregrinationis ad illũ:⁊ oz dici q̃ ex his ꝓi-

bus obsequijs idest acceptibilius ꝙ qđ agēs paratus ſit. ſi ſit loquēs in deo ⁊ tendēs in ipm. ⁊ ad ipſum factus. ſi ſi ꝓſens ei: ⁊ ℬ eſt oꝝ. vñ oꝝ. vt doctor doceat oratorē diſpōnes: ꝙbus ꝓparat ad ozādū: quēadmodū ꝓſueuit bō ꝓparare ſe ad occurrēdū regi humano in mūdicia ⁊ decore: ⁊ vt faciat aſſueſcere munditie ⁊ decori firma ꝓſuetudie: ⁊ inſtituat eū ad modū bois ꝓparātis ſe in occurſu regis cū humilitate demiſſo vultu cōpreſſis mēbris ceſſans a reuolutione ⁊ ōi perturbatiōe. Silr oꝝ iſtituere doctrinas ⁊ deſcriptiōes laudabiles ſeruiēdi deo in vnoquoq; tpe. he. n. diſpōnes. plunt vulgo ad ipſimendū memoriā dei in aialibus eoꝝ: ⁊ vt deuotio eoꝝ circa leges ⁊ mores ſit firmior eis. ꝓpter ℬ. Si. n. nō eſſent eis bꝰ cōmemoratia obliuiſcerent eoꝝ oiuꝫ poſt diſceſſuꝫ vnius gñatiōis vel duaꝝ. ℬ ét multū. plunt ad. pmiſſionē: qz letificant alias eoꝝ ſicut noſti. ſz ℬ oia potius. plunt maiorib⁹ ad. pmiſſionē. Jā aūt ſtabiliuimus diſpōnē vere. pmiſſiōis: ⁊ oſtēdim⁹ ꝙ felicitas alteri⁹ mūdi acgrit vacatiōe aie ⁊ libertate ⁊ elōgatiōe eius a ꝛbēdo diſpōnes corpales q̄ ſunt ꝛrie. cauſis felicitatis: ℬ aūt libertas aie acgrit moribus ⁊ habitibus. mores vo ⁊ habitus acgrunt actionibus: q̄rū nā eſt retrahere aiaz a corpe ⁊ a ſenſibus: ⁊ faciūt oura re memoriā eius in minora ad quā ptinet. cū aūt multuꝫ fuerit retracta ad ſe nō patiet a diſpōnibus corpalibus: ad memorādū aūt iſta adiuuāt actiōes laborioſe q̄ ſūt ꝓter vſuꝫ nature ⁊ vltra vires. be aūt affligūt corp⁹ ⁊ vires aiales: ⁊ deſtruūt volūtates eoꝝ q̄ ſunt getis ⁊ ocy: ⁊ ſubterfugiēdi laborē ⁊ ꝺgeladi nāz ⁊ diſcedēdi ab exercitio acquirēdi intētiones beſtiales: nā. ꝓpter exercitiū illoruꝫ motuū venit in aiam recordatio dei ⁊ angelorꝫ ⁊ ſeculi ⁊ felicitatis velit. nolit. ꝓpter ℬ igit eſt infixa ſibi volūtas diſcedēdi ab ℬ ꝓpe ⁊ ab eius ipreſſionibus: ⁊ fit ei habit⁹ dñandi corpi ⁊ no patiēdi ab eo. cui ſi aduenerint actiones corpales: nō tñ agunt in eū diſpōnes ⁊ habitus ſuaꝫ ipreſſionū: q̄ ſi ſit dedit⁹ eis ⁊ obediēs oi mō. ⁊ iō dixit ꝓpha veritatis. ꝙ ele tollūt peccata. Sz ſi durat in boie ℬ actio acgret ei habitū itēdēdi ad ꝓte vltatis ⁊ refugiendi falſitatē: ⁊ fit auidiſſim⁹ ad euadēdū ad felicitatē poſt ſepationē ſui a corpe. bas aūt actiōes ſigs egerit: ⁊ nō credideritꝰ eas eſſe a deo. ſz crediderit ꝙ in oi actiōe oꝝ eū recordari deꝰ: poſtponere cetera alia ℬ aliquē gradū meredis ꝓſequet ꝑ ℬ. q̄to magis cū agit eas ille q ſcit ꝙ ꝓphia ex deo eſt: ⁊ ex miſſiōe ei⁹: ⁊ ꝙ in ſapiētia diuina neceſſariū eſt ipz mitti: ⁊ ꝙ qcqd ꝓſtituit non eſt niſi id qđ apud deū fuit vt ꝓſtitueret: ⁊ ꝙ cōſtituit ex deo eſt. ꝓphe igit iniūctū eſt a deo: vt ſtabiliat cultū eius: ex quo vtilitas q̄ puenit cultoribus in ℬ qđ facit ꝓmanere legē ⁊ cōſuetudinē in illis q̄ ſunt cāe eē eoꝝ: ⁊ in ℬ ꝙ i tpe pmiſſionis facit eos pꝛios deo eſt ꝓpter ei⁹ ſctās benedictiōes.

Elemoſine tollūt peccata. Danielis ca. 4.

¶ Caplm. IIII. De ligatiōe ciuitatis ⁊ de ligatiōe domus ſ. de coitu ⁊ de ꝓſtitutionibus gñalibus in ho.

¶ Poztet vt iſtituēdo legē ℬ ſit ꝓma ꝓtētio. ſ. ordinare ciuitatem in tres ptes: diſpoſitores: ⁊ miniſtros: ⁊ legis periptos: ⁊ in vnoquoq; ordie iſtoꝝ ordinet ali quis ꝓlatus poſt quē ordinent aly ꝓlati ſeriores eo ꝓiter: ⁊ poſt hos ite aly ordinent ꝓiter quouſq; queniaꝫ ad paucos ad ℬ vt nullus ſit in ciuitate inutilis q nō habeat aliquē ſtatū laudabilē: ſed vt ab vnoquoq; queniat vtilitas ciuitati: ⁊ iō. ꝓhibeat ocioſitatē ⁊ vacationem. ita vt nullus ptermittat q ꝑm qđ ſibi cōpetit nō habeat aliquē ſupza ſe. nec ſit aliqs q non obediat alicui aly. bꝰ. n. bois oio cōpeſcēdi ſunt: q aūt nō patiuntur cōpeſci. expellēdi ſunt a ciuitate: cū aūt cā buius fuerit ifirmitas: vel nocumētū aliqđ: tūc ꝓſtituendus eſt eis locus in quo ꝓmaneat bꝰ bois: ⁊ deputent eis ꝓcurator: oꝝ aūt vt in ciuitate ſit qdā modus reipublice: q̄ partim ꝓueniat ex iure: qđ iſtituit ℬctibus: ꝓti ex bis q̄ de terra vel vtero naſcant: ꝓtim ex calūpnijs q̄ ꝓo pena iſtigantur: ꝓtim ex ꝓdis rebellijs: ⁊ vt ℬ reſpublica ſit ꝓparata cōibus vſibus: ⁊ vt de illa deꝰ ſumptus legis doctoribus ⁊ illis q nō poſſunt lucrari. vñ viuāt. ꝓpter ifirmitatē: q̄ buſdā aūt viſum fuit debere occidi eis de cui⁹ labore deſperat: qđ abominabile ē. expēſa. n. eoꝝ nō grauat ciuitatē. Nā ſi aliqs eoꝝ bꝫ cognatos bñtes ſupflua ipſi ſuſtētāt eū: totā aūt calūniā nō cogat ꝓſoluere ſolū ille q peccat ſed adiuuet eū ſui ꝓximi: q nō cuſtodierunt nec cōpoſuerūt eū: ⁊ leue fit ꝙ cogit ꝓſoluere: ⁊ ℬ nō cū ſeueritate exigat: ſed cū māſuetudie: ℬ aūt ſit cū culpa ꝓpetrat idu ſtria q̄ nō oꝝ ignoſcit: nō ſolū ät oꝝ ꝓhibere ocia: ſed ét ſtudia ꝑ q̄ amittunt bereditates ⁊ ceſſus: ita ꝙ nulla vtilitas ꝓuenit ex eis: ſicut q cupit vincere cā alicui⁹ lucri vt lucrator⁹ vel aleator⁹. ℬ. n. accipit ⁊ nō. ꝓdeſt ciuitati. Sz oꝝ q accipit accipiat ꝓo ſtudio afferente fructum alij: vt ſit cōmerciū vel ſube vel alicuius alterius vtilitatis: vel cōmerciū bone fame vel alioꝝ bꝰ q enumerant iter bona humana. Silr ét oꝝ ꝓhibere ſtudia boiuꝫ q̄ iducūt ꝛria vtilitatibus ſicut doctrina furādi ⁊ rapiēdi ⁊ decipiēdi ⁊ alioꝝ bꝰ. ⁊ vt ꝓhibeat ét actiões q̄ ſi negligunt iducunt ꝛriū ſtructioni ciuitatis ſicut formicatio: ⁊ ſodomiti q̄ retrahūt boies ab eo qđ meli⁹ ē in ciuitate. ſ. ꝓiugio. Deinde ꝙ ꝑm oꝝ iſtituere in ciuitate ꝓiugiū ē: qđ iducit gñationē: ⁊ vt faciat illud nimis ꝓcupiſci: ꝙ ipſam. n. remanet ſpes: cuius ꝓmanētia ſignū eſt diuine clemētie; ⁊ doceat vt māſeſte fiat ꝓiugiū ne de gñatis ꝓtigat dubō ⁊ erube ſcētia: ⁊ eueniat ab ℬ alienatio ꝑrimonioꝝ: q̄ ſunt radices ſube: q̄ eſt neceſſaria vite. ſuba. n. ptim eſt ram⁹ ptiꝫ radiꝝ. Sz radiꝝ eſt ꝑrimoniū vel aliqd qđ eſt teſtamēto legatū. vel datū: ex qbus tribus radicib⁹ firmior eſt ꝑrimoniuꝫ: qz nō eſt ex fortu⁹ vel ex caſu vel ex ꝓſuetudie ſic nāle: ex occultatiōe aūt ꝓiugi ꝓtingūt aliq̄ nocumēta aluꝫ modis: ſic debitū vni⁹ ſuſtētādi aliū ⁊ qdiuuandi ſe: ⁊ alia bꝰ. q̄ ſi ꝓſiderauerit ſapiēs itelliget ꝙ ie. oꝝ ét vt doceat firma eſſe iura bꝰ cōplonis ne ex vnaq̄ ira ꝓueniat diuortiū ⁊ ſeq̄t ide diuiſio copl'e q̄ ꝓiugit filios ⁊ parentes: ⁊ in vnaq̄ vice egeat alio ꝓiugio: in quo ſunt mīte ſpes nocumētoꝝ. maioꝝ ät vtilitas in his ē amoz. amoꝝ vo nō acgrit niſi ꝓſortio. ſz ꝓſortio non acgrit niſi ꝓſuetudine. Cōſuetudo vo nō fit niſi diutina familiaritate: ℬ ät firm⁹ oꝝ eē ex pte mulieris ne bēat ptātē diſcedendi a viro qñ voluerit. Ipſa. n. facilis ē ad iraſcēdū ⁊ ꝓcupiſcēdū: vñ oꝝ vt liceat viro aliq̄ dimittere vxorē. aliogn multa dāna ꝓueniēt. poterūt. n. talis nature eē ꝓiuges: vt quo magis coganꝫ ſimul manere magis odiāt ſe ⁊ ꝓueniet ide maximū malū: aliq̄. n. erit aliqd iter eos: qđ abboreat nā: ⁊ ℬ cōpellet eos q̄rere alia ꝓiugia: q̄n voluptas nālis eſt: aliq̄n vo ꝓiuges erūt tales: ꝙ nō adiuuāt ſe ad gñandū: ſz ſi ꝓiūgunt aluꝫ gñabūt. vñ oꝝ vt ita ueniat ibi ſepatio. ſed oꝝ vt ℬ difficile ꝑmittaꝫ: ⁊ vt nec eoꝝ duoꝝ fuerit ſtultitia ſenſus ⁊ magꝫ puerſus nō bēat hāc ptātē. Relinq̄t aūt ℬ arbitrio iudicis quouſq; cognoſcat cā diſcordie: ⁊ tūc ſeparent ad ℬ vt vir ꝓſoluat aliqd mulieri: ⁊ ꝓter hoc ꝙ melius ē relinq̄re paci locū: ⁊ vt difficili⁹ ſit ei ipſaz reuocare q̄ dimittere. vñ ꝓceptū ē in lege ſic. vt poſtq̄ dimiſſa fuerit nō poſſit reuocari niſi ꝓus aly nupſerit ꝙ cū ſcierit vir fiet ei difficile vxorē dimittere niſi fuerit vilis bō ꝙ puipēdit verecundiā ꝓp delectationē aliq̄: ſz nos nō curam⁹ de bꝰ boibus. Juſtus eſt aūt vt mulier cuſtodiat: eſt. n. pui ſenſus ⁊ deceptibilis: ⁊ magne voluptatis: ex cuius cōione ꝓuenit ignominia ⁊ verecundia maxima. Ex

cōione vero viri nō ꝓuenit ignominia: sed inuidia: ⁊ ideo debent custodiri porte ⁊ cortine. Dz etiā vir mulieri ministrare necessaria: qz pro ꝟ accipit retributionē cuz ipse dñat̄ ⁊ ipa sibi obtēperat: lz ēt viro ducere quo voluerit: sed nō lz mulieri: vtilitas vero coitus vtriqz cōis est: sed portio mulieris maior est ⁊ delectatio eius in filijs maior est: oz etiā vt parentes nutriāt filios: ita vt mr̄ ꝑbeat qd ē suum ꝓpriū ⁊ pater ministret expensas. doceat etiam vt filius seruiat ⁊ obediat parentibus ⁊ reuereat̄ ⁊ cōmendat eos. Ipsi. n. sunt cause eius eē. ꝑter ꝟ aūt qz iaz multum laboris sustinuerunt ꝓpter eum.

¶ Caplm. V. De eligendo successore ⁊ summo sacerdote ⁊ de cōtractibus ⁊ de moribus.

Post hec oz vt ꝓpheta ꝯstituat sibi successorem de genere suo: sed cū ꝯsensu maioꝝ ⁊ vulgi: ⁊ vt talē eligat q bene regere possit: ⁊ sit prudens ⁊ honestoꝝ moꝝ. s. audax ⁊ mansuetus: ⁊ peritus gubernādi: ⁊ peritus legis: quo nullus sit peritior: ⁊ ꝟ sit manifestum oibus. Si aūt postea discordauerint in ꝟ. ita vt aliuz velint eligere iam negauerunt deum: ⁊ ideo oz iterponere iudicia in lege sua: vt qsquis se intrudere voluerit po⁹ vel pecunia tota ciuitas vnanimiter irruat in euz ⁊ occidat: ꝙ si potuerint facere ⁊ nō fecerint: iā ꝯdixerūt deo ⁊ negauerūt: nec est reus sanguinis q iterficit hꝯ: ita tñ vt ꝑus innotescat populo. Qpz etiā vt istituat ꝙ post fidē ꝓphe nihil ē deo acceptabilius q̄z interfectio istius q se taliter intrudit. Si aūt iste q intrudit se ꝓbauerit illum nō esse dignū: sed se ad hanc dignitatez: ⁊ oñderit in illo vicia esse q̄ non sunt in se: tunc populus faueat ei: ⁊ sit cū eo. oz etiā vt instituat aliqua esse in solēnitatibus que nō pñt impleri nisi ꝑ successorē: sicut magne solēnitates. Solennitates. n. magne vtiles sunt: eo ꝙ faciunt gētes cōgregari ⁊ dant eis audaciam ⁊ emulationem: ⁊ oīones multitudinis exaudiunt ⁊ ꝓpter eas eueniunt bñdictiones a deo. Silr̄ ēt opz vt in cōtractibus sint aliqua que non pñt fieri sine summo sacerdote sicut ꝯiugia ⁊ fraternitates gñales. vñ opz vt remoueat qcqd nocere pōt in ꝯctibus: ⁊ doceant vt hoīes adiuuent se. ⁊ defendant tam se q̄z ea q̄ possident subueniendo sibi. Cōtra inimicos aūt legis sint vnanimes ad expugnādum eos ⁊ occidēdum: sz postq̄z reuocauerint eos ad veritatē. postq̄z aūt necesse est vt hoīes seruiant hominibus: tūc necesse est vt rediganī in seruitutē ciuiū. Silr̄ q cōtrarij sunt libertati nālr̄ sunt serui: sicut turci ⁊ ethiopes. ⁊ oīo oēs qui nascunt̄ in climatibus: in qbus nō pñt nasci hoīes bone cōplonis nec boni sensus. Si autē alia ciuitas fuerit bonaꝝ ꝯstitutionum ꝟ non aduersat̄ ei nisi tp̄s fecerit debere nō esse aliam legē nisi illam que descendit. cuius institutio qm̄ optima est: tunc dilatāda est ꝑ totum munduz. Si aūt aliqui fuerint iter eos qui in aliquo a lege discordent: ꝑus vt corrigant̄ resipiscant: qd si facere noluerint: occidant̄. Debet aūt intētare penas grauissimas ⁊ cōtumelias non obedientibus regi in ꝟ mundo. Nō. n. oīs homo dimittit malefacere ꝓpter id qd timet in futuro: pro eo qd nocet alij. Si aūt fecerit aliquid qd noceat sibi ipsi. nō intelligat̄ ei a deo pena magna: sed corrigat̄. Debet etiā docere ꝙ propria iudicia q̄ hñt vnūqdqz tp̄s qñqz debent ꝑmutari: Sed qd magis est necessarium ciuitati est ordo legis per: toꝝ ꝟm qd opus est eis ⁊ ab eis. Non pōat aūt in ciuitate iudicia particularia: qz dāna ꝓueniunt ex eis: eo ꝙ variant̄ ꝟm varietatem temporꝝ sed generalia. Institutio. n. generaliuz non sufficit. vnde oz vt ꝟ reseruet̄ deliberationi: oz etiā vt institutor instituat mores ⁊ consuetudines ducentes ad equitatem que est mediocritas in oibus tribus viribus aīe. s. in concupiscibili ⁊ irascibili: ⁊ in bona dispositione sapientie: ⁊ ꝑcipue in practicis ad ꝟ vt sit hō honestus in ꝟ mundo: ⁊ postea liberet̄ aīa eius ab hoc corpe mundissima. Caput aūt haꝝ honestatū sunt sapientia tēperantia fortitudo ⁊ haꝝ collectio est equitas: que est ꝑter nabilitatē speculatiuam. In quocūqz aūt ꝯuenerit cū illis sapientia speculatiua: iam ꝟ factus est felix: ⁊ cui cum ꝟ date fuerint ꝓprietates prophetie. fortasse fiet deus humanus: quez lz adorari post deum: quia ipse rex terreni mundi ⁊ est vicarius dei in illo.

FINIS

¶ Explicit Methaphysica Auicēne: siue eius ꝑma phylosophia optime castigata ⁊ emēdata ꝑ canonicos regulares sancti Augustini. In monasterio diui Joānis de viridario Cōmorantes. Ad laudem dei.

¶ Incipit tabula cõtentoꝝ in sufficiẽtia Auicene.

Accidẽtia nõ sequũt̃ forma li° p° c°.6. Accũtia vbi corp°.
Accidẽtiũ q̃dã egẽt mã ⁊ forma.ibidẽ.
Accidẽtiũ q̃dã accidũt extrinsecus: quedam ex subꝫ rei.ibidem.
Accidẽtiũ q̃dã ꝓsequunt̃ formã quedaꝫ materiam.ibidem.
Accidentia ⁊ forme sunt: que trahunt in intellectũ nostruꝫ ad apprehendendã sapientiã.libro primo.capl'o.9.
Accidẽtia multa veniũt ex mã nõ ex forma.ibidem.
Actiones ⁊ motus aduenient corporibus vel ab extrinseco: vel ab intrinseco:libro pmo.ca°.5.
Accidẽs quo põt denoiare rẽ in qua nõ est.li°.z°.ca°.9.
Affectio oĩs vocat̃ forma. libro pmo. ca°z°.
Affectio vbi contrarietas.
Agere ⁊ pati pñt̃ quo se hñt circa motũ.libro z°. ca°3.
Albedo nõ vult itelligi nisi itelligat̃: cũ q̃titate.li°p.c°.8.
Animalia agũtur in suos mot⁹ spõte:libro pmo.capl'o.5.
Arismethica est remotioza ꝓueniẽtia cũ natura ⁊ est maioris simplicitatis:libro pmo.capl'o.8.
Astronomia est simplicioꝛ ceteris sciẽtijs subalternatis. libro pmo.capl'o.8.
Astronomie subiectũ est spa cũ motu.ibidem.

Calefactionis ⁊ frigefactionis cursus non cõtinuatur:libro z°.capl'o.3.
Casus ⁊ fatum quomõ differant:libro pmo.ca°.13.
Cathegorie oẽs hñt exitũ de potẽtia ad effectũ.li°.z.ca.p.
Cause rex essentiales sunt q̃tuoꝛ.libro pmo.ca°.10.
Cãe quo diuersimode ꝓsideranť a diuino ⁊ nãli:li°p.c°10.
Causaꝝ diuersitates.libro pmo.capl'o.12.
Cãe itrinsece ⁊ vniuersaliora sunt notioꝛa fm itellectum composita ⁊ specialia fm nãm.libro pmo.capl'o pmo.
Cã necessaria ẽ p se: ⁊ quo indiget causato.li°z°.ca°9.
Cõmune differt duobus modis.libro pmo.ca° z°.
Complexio quid sit.libro pmo.capl'o.6.
Cõclusio inquãtũ ꝛclusio est ꝓter ꝓmissas.li°pmo.ca°.10.
Cõfillũ malũ ⁊ infoꝛtunium quo differant.li°pmo.ca°.13.
Cõtinuum nõ hꝫ partes in actu.libro z°.capl'o pmo.
Cõtinuationis tẽporis que sit causa.libro z°.ca°.13.
Contrariũ non diffinit̃ p reliquum.libro z°.ca°.4.
Cõtrarietas ỹa nõ necessaria iter extrema mot⁹.li°z°.c°3.
Cõtrarietas affectio ⁊ ꝓuatio differũt.libro pmo.ca° z.
Corpus naturale quid sit: ⁊ quid mathematicũ ⁊ ex quo habeat q̃ sit corpus.libro pmo.capl'o.z.
Corpus naturale vnum manens numero variatur fm dimensionem terminatam.libro pmo.capl'o.z.
Corpus vnumq̃q; qualitatis habet nãm.formã.mãm. ⁊ accidentia.libro pmo.capl'o.6.
Corpora simplicia sunt id qõ sunt ex forma non ex materia.libro pmo.ca° 6.
Corporeitatis natura.libro scõo.capl'o pmo.
Corruptio fit p ꝓuationẽ nõ p formam.libro pmo. ca° z.

De generatio hominis non est cã nature: ſ cã male electiõis.li°p. ca°7.
Densitas fit duobus modis.libro z°.capl'o.9.
Dependẽtie ratio vbi pendendi.
Deus nõ est de cõsideratione naturalis.li°pmo.ca° z.
Differẽtia ẽ: qua ꝓstituit̃ eẽntia rei quocũq;.li° z.ca° 8.
Diffinitiõis ps sũt multa q̃ ps nõ sunt eẽntie ei°.li°p.ca° 8.
Dimensio nõ patiť infundi.libro scõo.capl'o.7.
Discretio qd ⁊ propter quid sit.libro pmo.ca°.14.
Disciplinalis vbi naturalis.
Disciplinales vbi mathematice.

Efficiens vniuersale dicitur dupliciter. libro pmo.ca° z.
Efficiens cuius esse est ꝓpter aliud est posterius illo fm naturam.libro pmo.capl'o pmo.
Efficiẽs quo ad nos p accns est notiꝰ ⁊ ignotius.li°p.c°p.
Efficiẽs in rebꝰ nãlibꝰ dr̃ pñ motus in alio a se.li°p.c° 10.
Efficiens causa quid.libro pmo.capl'o.10.
Efficiẽs ẽ cã finis ⁊ eõ diuersis tñ respectibꝰ.li°p.ca.ii.
Efficiẽs cã: quid sit oĩbus modis.libro pmo.capl'o.12.
Efficiẽs ꝓpinquũ ⁊ remotũ:ibidem.
Efficienti principio attributa.libro pmo.capl'o.z.
Elemẽta moueri ab intrinseco videť innui.li° pmo.ca.z.
Essentia rei quomõ cã sit motus.libro.z.ca° pmo.
Essentia rei aliqñ notioꝛ est nature aliqñ nobis.li.z.c°.5.
Esse absolute:est vex esse.libro scõo.ca°.13.
Ex summitur dupliciter:libro pmo.ca°.z.
Extremum queritur duobus modis.libro.z.capl'o.9.
Existentia ex seipsis quedam instituta sunt ad vnum q̃dam ad multa.libro pmo.capº.5.

Fabrica non restat post fabricatorem fm q̃ est fabrica.libro primo.capl'o. 12.
Finis multiplex. ſ. essentialiter: accidentaliꝛ ꝓpinquus remotus propinquus: ꝓpiquus cõis ⁊ reliqua.li° p.ca°.12.
Finis quid sit.libro scõo.capl'o. 5.
Finali principio attributa.libro pmo.ca. z.
Finitum.libro pmo.capl'o.4.
Fit aliquid ex priuatione propie: non aũt ex materia nisi vt est coniũcta priuationi.libro pmo.ca.z.
Firmamentũ quomõ sit in loco.libro scõo.ca.3.
Forma quomõ differat a ꝓuatione.libro pmo.ca. z.
Forma assimilať: masculo.libro pmo.ca.z.
Forme q̃dã gñanť ⁊ cõrũpũť: q̃dã nec sic nec sic.li°p.c.3.
Formis diuersis attributa.libro pmo.capl'o.8.
Forma quomõ conferat scire.libro pmo.capl'o.9.
Forma quid sit.libro pmo.capl'o.10.
Forma aliquomõ ẽ spẽs: ⁊ aliquo modo differt ⁊ multipliciter dicitur.libro pmo.capl'o.10.
Forma multiplex ſ. essentialis accidentalis propinqua remota propria cõis.libro pmo.capl'o.12.
Forma substãtialis nõ recipit magis ⁊ minus.li°z.cap.3.
Forma substãtialis recipiť in mã nõ in subo.li°z.cap. 3.
Forme substãtiali vtrũ fit aliqd cõtrariũ.libro.z.ca.3.
Forme subales aliquomõ opponunt̃ oppositione extremoꝛum.libro z.ca.3.
Forma corporeitatis est coeterna materie. li° pmo.ca. p.
Formã eẽ igenerabilẽ itelligiť dupliciter.li° pmo.ca.3.
Forma dans esse est de consideratione naturalis: nõ aũt prima forma efficiens.libro pmo.cap.3.
Forma vbi corpus.

Grauia ⁊ leuia non mouentur ex seipsis. libro primo.capitulo.14.
Generatio fit p formã: nõ p ꝓuationẽ.libro pmo.ca.z.
Generatio in substãtialitate est corruptio.li°z.ca.3.
Geometrie subiectũ est quantitas.libro pmo.ca.8.
Geometria pura nõ cõuenit cũ scia nãli.lib ro pmo.ca.8.

Habitus predicamẽtum quo se hẽat. li°.z.ca.3.
Homo in eo q̃ est homo: non est ens inquantum ens libro primo.capitulo.4.
Homo creatus est ꝓpter felicitatem.libro pmo.ca. 7.

Incipiẽdum est a cõioĩbus.libro pmo.cap.p.
Indiuidua non multiplicantur preterq̃ corruptibilia.libro pmo.cap.pmo.
Indiuiduũ magis vniuersalis est prius notũ fm sensum: sed fm imaginationẽ indiuiduũ spẽi.libro pmo.ca.pmo.

Tabula Sufficientie

Infortunium vbi cõsilium malum.
Infirmus medicus aliud est a medico fm hoc q̃ est infirmus.libro primo.capło.io.
Instans non hꝫ esse in actu.libro.z.ca.pmo.
Instãtis itẽtio nisi multiplicet:sitⁿ nõ multiplicaꝫ.li.z.c.p̃.
Instãs vnde est istãs nõ põt eẽ bis.liº scõo.cap. iz.
Instãs suo cursu cãt tẽpus:z qõ instans.libro scõo.ca.iz.
Intellectus patit quãritatem nudam.libro pmo.cap. 8.

Logyce subiectum:libro pmo.capło. z.

Locus gd sit:z opiniones de hoc: z alia multa ponuntur:libro scõo.capło.5.p totum.
Locus quid sit:z de proprietatibus loci:libro scõo. ca. 9.
Locus nõ est corpus nec equale corpori:libro scõo.ca.9.
Locus est equalis locato.est dictio impropria.ibidem.
Locus necessarius est motui:z non est prior eo causalitate sed natura:libro scõo.ca.9.

Magnum z paruum an sint cõtraria: libro scõo.ca.3.

Materia est susceptiua omnium naturaliũ formaꝝ cõis tñ duobus speciebus tantũ:libro pmo.ca.z.
Materia tripliciter cõparaꝫ ad cõpositũ:libro pº. ca. io.
Mã essentialis accidentalis propinqua remota propria cõmunis ꝛc.li.p̃.c.iz.
Materia est ppetua:qz nõ hꝫ materiã:libro pmo. cap.3.
Mã eadẽ numero ẽ corruptibiliũ z incorruptibiliũ:li.p̃.c.3.
Mã nõ ẽ in effectu nisi p receptionẽ formaꝝ:liº z.ca.3.
Mã nõ eẽt necessaria si forma posset eẽ sine ipa:liº p̃.c.6.
Mã ẽ ignotio: puatiõe z ꝓbaẽ topice:liº pmo.cap. z.
Mã non desiderat nec desiderio aiali nec nãli:qz nõ hꝫ formam sibi propriam:libro pmo.ca.z.
Materia vbi corpus.
Mãlia pncipia cõueniunt in vno intellectu:liº pmo.ca. io.
Mathematice scie ꝛsiderãt cãz formalẽ trñ:liº pmo.c.i5.
Mẽsurãs aliqd non dz esse accidẽs illi:liº scõo.ca.iz.
Medicus sanans se:est alius aliquo mõ:liº pmo.ca.io.
Mobile est in quo est pncipium motionis vin quo est perfectio prima:libro scõo.capło.9.
Mobile cũ mouet est in duplici potẽtia:llº scõo.ca.pmo.
Mobile quomo quiescat:ibidem.
Mobilibus attributa:libro scõo.ca.io.
Moza alicuius licet non sit ex lege nature particularis ẽ tñ ex lege nature vniuersalis:libro pmo.capło.7.
Moza z ethica ex quo proueniant:libro pmo.ca.i4.
Motus nihil hꝫ fm intellectũ:libro scõo.cap.pmo.
Motus ois qõ intelligitur esse in tempore:liº. z.ca.p̃.
Motus pendet ex sex rebus:ibidem.
Motus plures diffinitiones ponunt:libro scõo.ca.pmo.
Motum pandit duplex potentia:libro scõo.ca.pmo.
Motus est perfectio pria eius qõ est in potentia fz q̃ est in potentia: ibidem.
Motus quare diuersis diffinitionibus diffinit:ibidẽ.
Motus z quietis diuisio:libro pmo.capło.5.
Motus est aliquando exitus de potentia ad effectum p formam in materiam:libro pmo.capło.io.
Motus pncipiũ aliqõ ẽ pparãs aliqõ pficiẽs:ibidẽ.
Motus in gbus pdicamentis reperitur:libro scõo.ca.p̃.
Motus quid sit:libro scõo ca.pmo.
Motũ eẽ in pdicamẽto dr quadrupliciter:li.z.ca.3.
Motus qũo sit in quãtate z q̃litate:libro scõo.ca.3.
Motus quomõ habeat esse in situ:libro scõo.ca.3.
Motus nõ est ad formã nec ad mãm:libro scõo.ca.7.
Motus circularis est cã oium motuũ:libro scõo.ca. iz.
Motus quomõ mensuret tẽpus:libro scõo.ca.iz.
Motus vbi actiones.
Mouet se ipsum nihil:libro scõo.ca.pmo.
Musice subiectũ sint toni z tempora:libro pmo.ca.8.

Naturam esse an sit pncipium scientie naturalis:libro pmo.capitulo.5.

Nature diffinitio:libro pmo.ca.5.
Natura tripliciter dicitur:libro pmo.ca.6.
Natura duplex.s.vniuersalis z particularis:liº pmo.c.7.
Natura licet discretione careat:tamen eius opus tendit ad finem:libro primo.ca.i4.
Natura vbi corpus.
Naturalis non habet tractare de pncipio efficiente z finali cõmuni:libro primo.ca.3.
Naturale quid est:z quid est qõ hꝫ naturam z qõ est per naturam z qõ est ex natura:libro pmo.ca.7.
Naturalis z disciplinalis quomõ differũt:li.pmo. cap.8.
Nãlis gbus egeat in suis probationibus:li.pmo.ca.9.
Numerato: verus quis sit:libro scõo.cap.iz.
Numerus qre nõ ꝺtineẽ sub scia nãli:libro pmo.ca. 8.
Numeri nã que sit vt est intelligibilis:libro pmo.ca.8.

Olim dupliciter:libro scõo.ca.i3.

Opus vnũ hꝫ multos fines:libro pmo.ca.iz.

Perfectio aliquando vniuoca: aliquãdo equoca respectu diuersoꝝ: libro scõo.c. z.

Perfectio duplex.s.ppria z cõis:libro scõo.cap.5.
Perfectibile est de puatione in habitum: mutabile vero de contrario in contrarium:libro pmo.ca.scõo.
Pendendi ratio:libro pmo.ca.8.
Perspectine subiectum:libro pmo.ca.8.
Principia alia sunt generati alia gñatõis:libro pmo.c.z.
Principia corpoza sunt materia z forma digniori modo q̃ priuatio:libro pmo.ca.z.
Principium cõe dicitur duobus modis:libro pmo.ca. z.
Principia sunt quattuor:libro primo.ca.z.
Principia propinqua z remota que sint:libro pmo.c.iz. z libro secundo.capło pmo.
Principia propria debent inquiri in scientia an sint z qd sint:libro primo.capło pmo.
Principia pma dicunt de alijs pncipijs:libro pmo.c.3.
Priozitas z posteriozitas in cursu cui⁹ pres sint:liº z.c.ii.
Potentia existẽs nõ est perfectus:libro scõo.ca.i3.
Priuationis necessitas:libro pmo.capło scõo.
Priuatio est principium:ibidem.
Priuatio aliquo modo requiritur ad mutabile z perfectibile:libro primo.ca.z.
Priuatio non est perfectio:libro pmo.capło scõo.
Priuatio quomodo est principium:ibidem.
Priuatio dicit pparationẽ in materia:libro pmo.ca.z.
Priuatio alicuius nõ est coeterna materie:li.pmo.cap.3.
Priuatio sicut habet esse per accidens: ita generatur z corrumpitur:libro pmo.capło tertio.
Priuatio vbi contrarietas.

Quando attributa: libro scõo. ca 3.

Quãtitas est inaccessibilis substãtie.
Quantitas certa non est existens nisi in materia z subiecto:libro primo.capło quarto.
Quantitas quomõ intelligitur diuersimode a duobus modis formarum:libro pmo.capi.8.
Quãtitates quomõ diuersificanꝫ:libro scõo.ca.8.
Quies totius gd z quomodo:libro scõo.capło pmo.
Quies non opponitur secundum se motui:sed secundum aliquid qõ cõsequitur eam:libro scõo.ca.4.
Quies nõ põt esse habitus z motus puatio:liº scõo.ca.4.
Quies quare aliquo mõ hꝫ pus z posterius:liº scõo.ca.i3.
Quies vbi motus.
Quies quid sit:libro scõo.capitulo pmo.
Quies totius gd sit z quomõ:libro scõo.capło pmo.

Quies consideratur quantum ad id qō est: ⁊ quantum ad id qō consequitur:libro scō.ca.4.

Receptum aliquando est forma substātialis:ali quando affectio accitalis:li.p.ca.

Relationi attributa:libro scō.ca.3.

Requisita ad corpois mutabilitatē:li° pmo.cap.2.

Rez quedam sunt semper q̄dā sepe:libro pmo.ca.13.

Rez diformitas ⁊ similitudo vnde sit:li°pmo.ca.14.

Res in principio generationis prius est in loco q̄ in forma sua:libro scō. ca.7.

Res ꝓuenientes in nā quomō multiplicanť:li° 2.ca.7.

Res quomodo sint in tēpore:libro scō.ca.13.

Res in quibus nō est prius nec posterius vllo modo nō sunt in tempore:li° scō.ca.13.

Requisita ad corpis mutabilitatē:libro pmo.ca.2.

Respōsio p quas causas ⁊ quomō sit ꝓueniēs:li° p.ca.15.

Rōsio certa nō est nisi nominenť oēs cause: libro pmo. capitulo.15.circa finem.

Respectus multiplicari in infinitum non est inconueniens:libro primo.caplo.3.

Resoluere quid sit:libro scō.ca.9.

Resistentie diuersitas:libro scō.ca.8.

Sempiternū quid sit:libro scō.ca.13. Singulare vagū duplex:li.p.ca.p.

Singulare signatum non notius aut ignotius vlī spāli neq; quo ad itellectū:neq; quo ad nās:libro pmo.ca.p.

Simplicium nā est forma vt natura aque est ipsa forma:libro primo.ca.6.

Situs predicamentuz quomodo in eo sit ℞ia:li°.2.ca.3.

Situi attributa:ibidem.

Spēs vt continentur sub genere sunt simul natura non tamen simpliciter:libro scō.ca.2.

Spaciū infinitū si esset:esset solū p se exīs:li°.2.ca.7.

Sperma quomō fit aial pauiatim:li°.2.ca.3.

Subiectū scie nālis est corpus sensibile:li°pmo.ca.pmo.

Superficies due distincte non componunt aliquid vnū gō sit locus:libro scō.ca.9.

Superfluitates ꝓpter quē finē sint:li°pmo.ca.14.

Tardius ⁊ citius que sint:libro scō.ca.8. Tarditas ⁊ velocitas quomodo diuersificentur.ibidem.

Transitus ⁊ motus differunt:li°scō.ca.pmo.

Trāsitus motus nō bz discōtinuationē in actu:li° 2.ca.p.

Tēpus qd sit.⁊ tēporis ꝓprietates:li° scō.ca.10.

Tēpus nō est motus dupliciter ꝓbať.ibidē.

Tēpus nō est velocius neq; tardius aliquo tpe.ibidē.

Tempus est numerus motus:libro scō.ca.11.

Tempus quomodo fit prius ibidem.

Tempus est cui ex seipso accidit ante ⁊ post:⁊ non est aliquid existens ꝓprie:libro scō.ca.11.

Temporis nihil est nisi instans:libro scō.ca.12.

Tempus non pōt numerari sine re.ibidem.

Tempus numerantia multa.ibidem.

Tempus mensurat motuz ⁊ ecōuerso:li° scō.ca.12.

Tempus quomodo potest dici longum: breue: multum paucū ⁊ alia:libro scō.ca.12.

Tempus quomō dicit habere esse:libro scō.ca.13.

Tempus quare sit debilius in esse q̄ motus: ⁊ q̄ tēpus non est relatiuum:libro scō.ca.13.

Tempus est inter quecūq; duo instantia.ibidem.

Tempus bz multa accidentia:libro scō.ca.13.

Temporalia verba que sint.ibidem.

Ubi predicamentū q̄re in eo sit motus:li°scō.ca.3. Uacuū non bz esse:libro scō.ca.9.

Uegetabilis materia vocať natura:li° pmo.ca.5.

Uelocitas ⁊ tarditas nō sunt motus:li°scō.ca.3.

Uniuersalia sunt ꝓpetua duobus modis.s.respectu singularium ⁊ respectu p̄dicatoz essentialiū:li°pmo.ca.3.

Uniuersalia quare dicuntur non generari neq; corrumpi:libro pmo.ca.3.

Ulē non bz esse nisi in individuis:libro scō.ca.pmo.

Uniuersalia sunt magis nota quo ad rones nras:sed idiuidium vagū quo ad nām ⁊ pfectionē:li°pmo.ca.pmo.

In voluntarys difficile est assignare cām:li° pmo.ca.3.

Yle materia origo ⁊ elementum differunt ratione:libro pmo.ca.2.

Yle differt a priuatione:libro pmo.ca.2.

Yle assimilatur femine:libro pmo.ca.2.

Yle quid sit:libro pmo.ca.3.

Sufficientie Tabule Finis.

Bstractio multiplex: ⁊ eius gradus ſpecies habētur parte ſcā. cap. 2.
Accidentia que accidūt eſſentie ex materia. parte ſcā. ca. 2.
Accidētia ⁊ actiōes alique: q̄ accidūt aīe dū eſt in corpe: pte 4ª. ca. 4.
Accidentia vbi diſpoſitiones.
Actiōes materie gbus modis differāt: pte p̄ma. ca. 4.
Actiōes diuerſe ex diuerſis ſunt vtutib⁹: pte. 5. ca. 8.
Actiones proprie non abſentantur ab eſſentia cuius ſunt actiones. ibidem.
Admiratio vbi hominis pprietates.
Adunatio fit duobus modis: parte. 5. ca. 5.
Aer quare nō videaī: parte 3ª. ca. p̄mo.
Aer quomō albificet. parte tertia. ca. 4.
Aer an ponaī inſtrm vel mediū ad videndū. ibidem.
Afficitur melius res a ſuo ↄrio q̄ a ſuo ſimili: pte p̄ª. c. 2.
Albedo vnde habeat ꝙ ſit albedo: pte tertia. ca. p̄mo.
Albedo an fiat ex lumine: pte tertia. ca. 4.
Albedo non eſt lux. ibidem.
Albū trāſit in nigrū paulatī⁹ tribus vys. ibidē.
Alcmeonis opinio de aīa. parte p̄ma. ca. 2.
Alteritas in gbus cadat ⁊ in gbus nō. pte 4. ca. 2.
Aīe eſſe ⁊ diffinitio affirmaī: parte p̄ma. ca. p̄mo.
Aīa dī vis vel potētia: dī forma ⁊ pfectio. ibidē.
Anima non eſt corpus. ibidem.
Anima eſt forma: finis: ⁊ efficiens. ibidem.
Anima cōuenientius dī perfectio: q̄ vis aut virtus aut potentia. ibidem.
Anima non eſt nomen eſſentie. vbi ſupra.
Anima quid ſit. ibidem.
Aīa quomō apphēdere ⁊ mouere debeat. ibidē.
Anima que ſubſtātia ſit. ibidem.
Anima cur diffiniatur per corpus. ibidem.
Anima q̄re ↄſidereī in ſcientia nāli. ibidem.
Anima nō eſt perfectio oīs corporis. ibidem.
Anima quid ſit. ibidem.
Anima celi ibi. Celi anima.
Aīa ꝑs aliquos ↄuenit celo ⁊ vegetabilibus. ibidē.
Anima quid ſit ex relatione quā bꝫ. ibidem.
Anime ſcientiam diuerſi diuerſimode apprehendere cōtenderunt: parte p̄ma. ca. 2.
Anime doctrinaꝫ ꝑponere eſt via liberior ⁊ notior ad diſcēdū: q̄ ꝑponere doctrinā de corpe: in ꝓhemio.
Aīa dum ↄiūgit ſi ponaī eſſe bō: aut aliqd aliud: multa ⁊ abſurda incōueniēcia ⁊ hereſis ſequunt. pte p̄ª. ca. 2.
Anima eſt cauſa qua vegetabile ⁊ animale ſunt illius cōplexionis quam habēt: parte p̄ma. ca. 3.
Anima ↄtinet in predicamento ſubſtātie. ibidem.
Anima eſt cauſa vnde ſubiectum ꝓpriuꝫ eſt id in effectu ⁊ eſt cauſa. vnde eſt ſic. ibidem.
Aīa cū ſepaī: qd accidat ⁊ qd ſubſtituat. ibidem.
Aīa eſt ſuba: q2 eſt forma q̄ nō eſt in ſubo. vbi ſupra.
Anima eſt vna in compoſito. ibidem.
Aīe actiōes ſunt: q2 ↄgregat: ↄiūgit: cōpōit: ⁊ ſeruat. ibidē.
Anima eſt perfectio ſubiecti ⁊ quomō. vbi ſupra.
Aīe diuerſe actiōes ſunt: ex diuerſitate ſuarum virium. parte p̄ª. ca. 4.
Anime humane virtus multiplex. ſ. contēplatiua ⁊ actiua ⁊ que ſint. ibidem.
Anima humana licet non pendeat ex corpore: bꝫ ſe tī ad corpus vt forma: parte ſcā. ca. p̄mo.
Anima occupata circa interiora non curat de exterioribus ⁊ ecōuerſo: parte quarta. ca. 2.

Anima quomodo ſit cā permutationis cōplonis in materia corporali: parte quarta. ca. 4.
Anime mundi attributa. ibidem.
Aīa nobilis quomō trāſcēdat opationē ſuā i corpe. vbi ō.
Anime accētiū cauſe que ſint: pte q̄rta. ca. 6.
Anima que eſt apta recipere intelligibilia ex intellectu: nō eſt corpus nec forma exiſs in corpe: pte 5ª. ca. p̄ ⁊. 2.
Anime rationalis eſſentiā nō eſſe impreſſaꝫ in corpe probatur: parte quinta. ca. 2°. p totum.
Anima apprehēdit eſſentiā ſuaꝫ ſemp ⁊c. ibidem.
Anime ſubſtātia habet duas actiones: ⁊ vtreq; ſunt ſpedientes ſe. ⁊ quare. vbi ſupra.
Aīa cū intēta fuerit ſenſibus retrahet ab itellectu. ibidē.
Aīa rōnal' quot mōis adiuuet a vtutib⁹ aialib⁹. pte. 5. c. 3.
Anima ſi impedita nō fuerit in proprijs actionibus non egebit corpore. ibidem.
Anima perfecta ⁊ roborata: ſola per ſe operatur actiones ſuas abſolute. vbi ſupra.
Anima a quo habeat ꝙ ſit ſingularis. ibidem.
Anime ſingularitas eſt aliquid qō eſſe incepit ⁊ nō eternum qō ſemper fuerit. vbi ſupra.
Anime cū creaī in aliquo corpe ineſt affectio nālis iclinatiōis ad regēdū illō ad, quid regēdū ei ⁊ alia bꝫ. ibidē.
Animā eſſe imortalē: ⁊ non trāſire de corpore ad corpus probatur. parte quinta. ca. 4. ꝓ totum.
Anima a quo creatur: parte quinta. ca. 4.
Anima quomō pendeat ex corpore. ibidem.
Aiaꝫ fieri vel eſſe res itellectas nō placet Auī. pte 5. ca. 6.
Anima eſt quaſi ſpeculum. ibidem.
Aīa cū liberabiī a corpore ⁊ ab accidētibus corporis poterit cōiungi intelligentie agenti. ibidem.
Anime inſtrumenta infra ibi. Inſtrumenta.
Anime humane ſunt vnum in ſpecie ⁊ diffōne. pte 5ª. c. 3.
Anima non habet eſſe ante corpus. ibidem.
Aīe nō bīt alteritatē in eſſentia ⁊ forma. ibidem.
Aīa' q̄re habeat affectionē nālem ad corpus. vbi ſupra.
Anima bꝫ ꝓncipia pfectiōis ſue mediāte corpe ibidē.
Aiaꝫ nō cē vnā in oībus hoib⁹ multiplīr. pbaī. vbi ſupra.
Anima quomō itelligiī eſſe effecta ſingularis. ibidē.
Anima q̄re nō pēdeat a corpore pte qnta. ca. 4.
Anime attribuens eſſe quid ſit. ibidem.
Anima humana prius eſt intelligens in potentia: poſtea in effectu: parte quinta. ca. 5.
Anima quomō cōſideratur a naturali. ibidem.
Aīa vegetabilis nō eſt ↄiūcta cū aīa hūana: pte 5ª. ca. p̄.
Aie nfe nō bīt poteſtatē itelligēdi oia ſubito: pte 5ª. ca. 6.
Anima ꝓncipaliter pendet a corde: parte quinta. ca. 8.
Anima viuificat animal ex corde. ibidem.
Animalia q̄dā q̄re in tenebris videāt: parte 3ª. ca. 7.
Aiales vires quo opanī remotī ſpedimētis: pte 4ª. c. 2.
Antiquoꝝ opiniones de aīa: parte p̄ma. ca. 2.
Annuloſis aialibus attributa: parte p̄ma. ca. 2.
Apis q̄re meliore hēat odorē q̄ cetera alia: pte 2°. ca. 5.
Apprehendens vis diuiditur: parte p̄ma. ca. 5.
Apphēdentiū virtū ab intus ſufficiētia ⁊ qd ſint. ibidē.
Apphēdere formas: ⁊ apphēdeī itētōes quo dīnt. vbi. ō.
Apprehēdere opando: ⁊ nō opando differunt. ibidem.
Apprehēdere principaliter ⁊ ſecūdario quo differāt. ibidē.
Apprehendētiꝫ virtū ſenſibiliū ab intus occultaꝝ ſufficientia: ⁊ earum diffinitionis. vbi ſupra.
Apphēſionū modi ponunī ⁊ declaī: pte 2°. ca. 2. ꝓ totū.
Apprehēdere quid ſit: parte ſcā. ca. 2.
Apphenſio imaginabilis nō niſi corpe pficī: pte 4°. c. 3.
Apprehendētes virtutes naturaliter inclinantur ad ſuū apprehenſibile: parte tertia. ca. 8.

Apprehendētes virtutes naturaliter inclinantur ad suū apprehensibile:parte 3ª.ca.8.
Apprehendētes virtutes nihil habent facere nisi iudicare vel apphēdere:parte 4ª.cap.4.
Aptitudo alicuius vt aliquid emanet ab eo est duobus modis:parte pma.caplo pmo.
Aptitudo quid sit:parte quarta.ca.5.
Arti quedam attributa poʳ.parte tertia.ca.4.
Atomi q̄re videanť ab hoīe existente in tenebris ⁊ non in radio:parte tertia.ca.3.
Auditus quid sit:parte prima.caplo gnto.
Auditus infra.vbi visus.
Auditus sit a neruis cerebri:parte.5.ca.8.
Augumentatiua virtus quid sit ⁊ quomodo differat a nutritiua:parte scda.capitulo pmo.
Augumentatiua vbi nutritiua.

Brutorum multorum cautelle naturales ex eor estimatiua pdētes poʳ:ptc.4.ca.3.
Bruta nō hīt ꝓuidētiā:⁊aliqua eis attributa:pte.5.ca.i.

Calor ethicor ibi ethicor calor.
Calor naturalis est primū instrumentum vegetabilis:parte scda.caplo primo.
Celi anima an ꝓtineať in diffone data de aīa:pte pª.ca.p.
Celestiū corpor nāz opiniões declarātes ponit.ibidē.
Cogitatiua virtus que sit:parte q̄rta.ca.pmo.
Cogitatiue ⁊ memoratiue loca q̄ sint:parte gnta.ca.8.
Color est q̄litas scdi mēbri diuisionis:parte tertia.ca.p.
Color non est actu nisi per lumen.ibidem.
Colorū duo ītelliguntť circa apparētiā eiusdē:pte 3ª.c.3.
Color quid sit.ibidem.
Colores medij quomodo fiant:parte tertia.ca.4.
Cōpōsita nō aiata q̄re nō habeāt sensum nec vitā: quamuis augeantur:parte scda.ca.3.
Cōparationes virtutū ad corpus q̄les sint.pte.5.ca.7.
Cōpleriones spūz quare debeāt eē diuersc:ptc.5.ca. 8.
Cōcupiscentia intenditur volūtas ad desideriū: ⁊ ex ira ad victoriam:parte quarta.ca.4.
Cor quomō possit eē pncipiū oiuz vtutū: parte.5.ca.8.
Cordis dispones multe ponunť.parte quarta.ca.6.
Cordis pmarie ⁊ secūdarie dispones q̄ sint.ibidē.
Cordi attributa.vbi supra.
Cordis sensus ⁊ precipue tactus est maior q̄ sensus cerebri:parte quinta.ca.8.
Corporum distinctio ponitur:parte pma. ca.pmo.
Corpora sunt duobus modis ꝑz pmā diuisionē:pte.3.c.p.
Corpus patiť a nō corpe sine ipsi⁹offensiōe:pte.3.ca.7.
Corpis dispones ex hoc ꝙ est corpus ponitť:pte.4.ca.4.
Corpus a quo habeat ꝙ sit singularc:ptc gnta.ca.3.
Corpus aut essentiam anime impossibile est esse besanx anime:parte quinta.ca.6.
Corpus ex hoc ꝙ est corpus nō posse esse id in quo coniunguntur virtutes ꝓbatur:parte gnta.ca.7.
Croci parua q̄ritas q̄re tingat multā aquā:pte.3.ca.5.
Cupiditas ⁊ ira hīt dñiz iter virtutes mouentes. Alie etiam virtutes graduanť:parte quarta.ca.4.
Cura vbi lassitudo.

Delicia quid sit:parte quarta.ca.quinto.
Desideriū quid sit:parte quarta.ca.3.
Desperatio quid sit:parte quarta.ca.3.
Destructo posteriori nō destruiť prius sed eꝫ.pte.5.c.4.
Destrūcdipotētia q̄ sit ⁊ exquo sit:parte gnta.ca.4.
Diafanum vbi tranſlucens.
Difficultas cognoscēdi est ex duobus:parte gnta.ca.5.
Diffidētia quid sit:parte quarta.ca.3.
Diffinitio vbi sillogismus.
Discere quare ꝓtrariū sit ad memorari.parte q̄rta. ca. 3.
Discere pmū cui comparetur:parte gnta.ca.6.
Dispones q̄dā pncipaliter pendent ab anima: quedam ab vtroq;:⁊ quedā a corpore:parte quarta.ca. 4.
Doloris ire ⁊ tristicie causa ponitur:parte quarta.ca. 3.
Dubitatio est priuatio comprehensionis alterius cōtradictoriarum:parte prima. caplo quarto.

Elementa ⁊ multa mixta:quare non recipiāt vitam:parte quinta.ca.7.
Emanātia ab anima primo que sint:parte gnta.ca. 7.
Epilenticus ⁊ aliqui aly quare videant intus id qō apparet foris:parte quarta.ca.scdo.
Essentia alicuius nō absentat ab eo:parte gnta.ca.7.
Essentie accidentia ex materia que sint:parte scda. ca. 2.
Ethicor calor est multo fortior q̄ tertiano:pte.2. ca.3.
Extimatiua ⁊ alie vires iteriores quid sint: parte prima. cap.gnto.⁊ parte quarta.caplo pmo.
Estimatiua quomō abstrahat:parte scda. caplo scdo.
Extimatiue ⁊ memoratiue vtus declať:pte.4.c.3.p totū.
Extimatio fit multis modis.ibidem.
Extimatio est excellētior iudex in aialibus.vbi supra.
Extimatiua quid operetur:parte quarta.caplo pmo.
Extimatio ē nobilior iter vtutes apphēdētes:pte.4.c.4.
Excelles sensibile corrūpit sensum:parte quinta.ca.2.
Extrema vniuscuiusq; partis inter se habent differētias: ⁊ que sint:parte quarta.ca.6.

Fames ⁊ sitis qd sint: parte scda.ca.3.
Forma ois est perfectio ⁊ non conuertitur probatur:parte prima.ca.pmo.
Forma multiplex:parte prima.ca.pmo.
Formā esse vnicā in cōposito innuit:parte pma.ca.3.
Forme plures:vtrū sint in homine.ibidem.
Forma quomodo transeat de virtute interiori ad aliam virtutem interiorem:parte tertia.ca.8.
Forma intellecta vbi thesaurus.
Forma q̄ est in aia manifestū pncipiū est eius qō ꝓtingit in mā:sicut forma sanitatis in aia media ꝛc.pte.4.c. 4.
Formationes tres itellectus quomō differāt:pte.5.ca. 6.
Forme intelligibiles sunt res p se existētes.ibidem.

Gaudium quid sit:parte quarta.caplo gnto.
Hñatiua vtus vbi vtª:⁊ vbi nutritiua.
Generatiua habet duas actiões:que sint:pte scda.ca.p.
Generatiua restaurat qō de specie resoluiť.ibidem.
Generis nā imperfecta est:parte pma.ca.pmo.
Hñis ⁊ differētie nō est.pcessus in ifinitū:parte.5.ca.2.
Hpsus ⁊ alia similia quomō albescant:parte tertia.c.4.
Graduatio virtū oiuz tā nāliū quā aialiū:pte pª.ca.5.
Gustus quid sit:parte prima.ca.gnto.
Gustª vtilitas ⁊ qūo ꝓueiat ⁊ differat cū tactu:pte.2.c.4.
Gustus vbi visus.

Herculis somnū q̄le fuerit.parte quarta.ca.2.
Dominū actões,pp̄e q̄ sint:pte pª.c.4.
Homo quare habeat subtiliorem sensum tactus ceteris animalibus:parte scda.ca.3.
Homo q̄re nō habeat nisi duo nasa odor:parte.2.ca. 5.
Homo cur debiliter odorat.ibidem.
Homines verox somniox qui sint:parte quarta ca.2.
Hoies ꝓueniūt in apphēdēdo qō sentiūt ⁊ imaginanť:sz differunt in velle illud:parte quarta.ca.quarto.
Hois ꝓpetates:actiões:⁊ alia ei attributa.parte.5.ca.p.
Hominis,pprietas maxime propria est formare ītētões vniuersales ⁊ itelligibiles maxie abstractas.ibidē.
Homini ineſt iudicās sensibilis: ⁊ iudicās imaginatiua ⁊ iudicās estimatiua:⁊ iudicās cōtemplatiua: ⁊ iudicans actiua:parte quinta.ca.pmo.

Domini ſneſt aliqua ſubſtantia que apprehendit intelligibilia recipiendo:parte quinta.ca.ſcō.
Dominꝰ quomodo differant in qualitate ⁊ quantitate ingenij: parte quinta.ca.6.
Dumana eſſentia eſt natura:parte ſcā.ca.z.
Dumane eſſentie natura eſt nō multiplicari:⁊ que ſit rō huius:parte ſcā.ca.ſcō.
Dumanitati accidit multiplicari exmā.ibidem.

Infectio vbi permutatio.

Ingeniū eſt actus rōnis:parte qnta.c.6.
Ingenium eſt principium doctrine.ibidem.
Ingenium ſuſcipit magis ⁊ minus.ibidez.
Inſtrumēta fatigantur ex iugi motu:⁊ deſtruitur eorum cōplexio naturalis:parte qnta.ca.ſcō.
Intellectus multiplr ſumiť:parte p̄ma.ca.5.
Intellectus ⁊ imaginatio quomodo differant in apprehenſione albedinis ⁊ alioꝝ bꝫ:parte quarta.ca. 3.
Intellectus eſt p̄ma virtus anime que comparať contemplationi:parte quinta.ca.p̄mo.
Intellectus actiuus eget corpore ⁊ corporalibus virtutibus ad omnes actiones ſuas.ibidem.
Intellectus contemplatiuus eget ⁊ipſe huiuſmodi ſz nō omnimodo.vbi ſupra.
Intellectus multiplex:parte quinta.ca.primo.
Intellectiua virtus ſi itelligeret inſtrō corporali nō itelligeret ſeipſam:parte quinta.ca ſcō.
Intellectiua virtus iterum ſi intelligeret inſtrumēto corporali nō intelligeret aliqua alia.ibidem.
Intellectus oppoſito mō ſe bꝫ ad ſenſuz:nā cū itellexerit nobiliora poterit ⁊ ignobiliora apprehēdere: ſenſus vero non.vbi ſupra.
Intellectus quare magis corroboreť in ſenectute in iuuentute.ibidem.
Intellectus qualr naſcatur in aia:parte qnta.ca.5.
Intellectꝰ bꝫ poteſtatē multiplicādi qō ē vnū:⁊ adunandi que ſunt multa:⁊ quomodo:⁊ ꝙ boc nō cōpetit alys virtutibus.ibidem.
Intellectus quare non poſſit formare ea que ſunt.in vltimo intelligibilitatis.vbi ſupra.
Intellectus bꝫ gradus:qui ponunť:parte qnta.ca.6.
Intellectus:intelligens:⁊ intellectum ꝙ non ſint idem arguitur:parte quinta.ca.6.
Intellectus non continet multitudinem vllo modo: nec ordinem formarum.ibidem.
Intellectus eſt principium omnis forme emanantis ab eo in anima. vbi ſupra.
Intellectus nr eſt efficiēs formas ⁊ creans illas.ibidē.
Intellectus adeptus quid ſit.vbi ſupra.
Intelligibilia p̄ma ſunt ꝓpoſitiones quas ꝓuenit credere non aliunde:parte p̄ma.caplo quinto.
Intelligibiliū formaꝝ receptibilē ee ſubz nō corporalē pbatur multis rōnibus:parte quinta.cap.ſcō.
Intelligētia agēs ⁊ patiēs declanť:pte qnta.ca.5.ꝙ totū.
Intelligētie quomō itelligāt malū ⁊ p̄uationes. ibidē.
Intelligibilia dñr formari tribus modis.parte.5.ca.6.
Iraſcibilis ⁊ ꝛcupiſcibilis cuiꝰ ſint ptes:parte p̄ma. ca. 5.
Iraſcibili ⁊ ꝛcupiſcibili attributa:parte qnta.ca.p̄mo.
Ira vbi concupiſcentia.
Iudiciū intellectuale ⁊ imaginale:parte quarta.ca.p̄mo.

Laſſitudo ⁊ alia multa:cā ſunt ſomni.pte.4.c.z

Lucētia in nocte.parte tertia.ca.3.
Lucentia omnia ſunt ciuſdem generis.ibidem.
Luctus vbi hominis proprietates.
Lumē eſt q̄litas p̄mi mēbri diuiſiōis. parte tertia. ca. p̄.
Lumē deſcēdēs ex lucido an ſit q̄litas.parte tertia.ca.z.
Lumina ſuperexcellētia q̄ ſint:parte tertia.ca.tertio.
Lux:lumē:⁊ ſplēdoz quomō differāt.parte tertia.ca. p̄.
Lux eſt q̄litas p̄mi mēbri diuiſionis.ibidem.
Lux eſt pars coloris.parte tertia.cap.p̄mo.
Lux quid ſit.ibidem.

Malum vbi intelligentie.

Mā:yna:eſt:parte quinta.ca.zᵒ.
Medicina deceptorum que vocatur lac virginiz quomodo fiat:parte tertia.ca.4.
Mediū nō calin neq; frigidum:parte ſcda.ca.tertio.
Medius terminꝰ in ſillogiſmo duplr inueniť.pte.5.c.6.
Memoria eſt theſaurus itellectus:parte quarta.c. p̄mo.
Memorie locus ibidē:⁊ ibi cogitatiue.
Memoratiue virtus:vbi eſtimatiue.
Memoria ⁊ ſi ſit in brutis aliquibus:non tamen recordatio parte quarta.caplo tertio.
Memorare quaſi cōtrariū eſt ad diſcere.ibidem.
Memoriā magnā bñt q nō bñt multos motꝰ:pte.4.c.3.
Mores ex q̄ vtute aie habeāt eſſe:parte qnta.ca.p̄mo.
Motiua diuiditur:parte p̄ma.caplo quinto.
Motiuaꝝ virtutū diſpoſitiones poᵗ:parte.4ª.ca.4.
Motus diuiſio:aut enim eſt ſcōs q̄titatē:aut ſm q̄litatē: aut ſcōm aliud:ſi ſit localis aut eſt nālis: aut voluntas: aut animalis ⁊ reliqua.parte p̄ma.ca.ſcō.
Motus voluntarius duplex:parte ſcda.ca.tertio.
Multitudo rerꝝ ex multis cauſis puenit.parte.5ª.ca.3.

Natura pōt facere cōplonē:q̄ eſt ad modū pmutationis:ars vero nō.parte tertia.ca.4.

Nature actiōes ſunt ifinite in diuidēdo ⁊ opando.ibidē.
Nigredo an ſit color verus:parte tertia.caplo quarto.
Nihil ociosiuz aut ſupfluū eſt in nā:parte qnta.ca.4.
Nucha que ſit:⁊ quoꝝ ſit oziго:parte quinta.ca.8.
Nutricatio quomodo ꝓuenienter fiat.ibidem.
Nutrimentum non ſemper permutatur ſubito in naturā nutriti:parte ſcda.caplo p̄mo.
Nutritiua quid ſit: ⁊ eius finis: ⁊ quomodo differat ab augmentatiua.ibidem.
Nutritiua ſernit augmētatiue: ⁊ augmētatiua generatiue:⁊ duc p̄me verſanť circa ſingulare:tertia vero intēdit ſpeciem:parte ſcda.caplo ſcdo.
Nutritiua reſtaurat qō de ſingulari reſoluiť.ibidē.

Obliuio in gbꝰ ſit:⁊ a gbꝰ reb⁹ cauſeť. pte 4ª c. 3.

Obſcuritas qd ſit:parte tertia.ca.p̄mo.
Obſcuritas eſt in ſubiecto luminis.ibidem.
Oculus vbi ſol.Oculi vbi animalia.
Occupari nō poſſumꝰ eodē tpe circa diuerſa.pte 4ª.c.z.
Odoratum qualiter poſſit eſſe vapor:parte ſcda.ca.5.
Odores vbi homo ⁊ pomum.
Odorandi mediū qō ſit.parte ſcda.ca.5.
Olfatus quid ſit:parte p̄ma.caplo quinto.
Olfactus hominis comparať ad olfactuz ceterorum animalium:parte ſcda.caplo quinto.
Olfactus fit a duabus caruncūlis:parte quinta.ca.8.
Olfactus vbi vſus.
Opinio quid ſit:parte quinta.caplo p̄mo.
Opiniones antiquoꝝ de aia:parte p̄ma.caplo ſcdo.
Ordo libroꝝ naturalium viq; ad hunc ſextum incluſiue ponitur in probemio circa principium.
Ordo aliorum nālium:diſciplinaliū:⁊ diuinorum ponitur circa finem probemij.
Ouum qd acquirat ab igne:parte tertia.ca.quarto.

Partes ꝓſtitutionis duc:parte p̄ma.ca. p̄mo.

Paſſio nō accit niſi ex re noua.pte 2ª c.3.
Paſſio quid ſit ⁊ in quibus ſit:parte ſcda.ca.3.
Paſſio quomodo fiat:parte tertia.cap.7.

Patitur res melius ꝛc̄. vbi afficitur.
Pauor est causa somni ꝛ aliquando mortis. pte 4ª. ca. z.
Percussio quid sit: parte secunda. capło sexto.
Percutienti ꝛ percusso attributa. ibidem.
Perfectio est respectu speciei. parte prima. capło pmo.
Perfectio duplex. ſ. prima ꝛ scda. ibidem.
Permanēdi appetitus est res que venit ex deo in omne qō est: parte scda. capło primo.
Permutatio quedam vera: quedam similitudinaria ꝛ que sint: parte tertia. capło quinto.
Pomū q̄re marcescat ex multo odoratu: parte zª. cap. 5.
Potentie nomen quid apprehendat: parte pma. ca. pmo.
Potētia tripliciter dr̄. Prima dr̄ absoluta nāl'r. Scda dr̄ facilis vel possibilis. Tertia dr̄ esse perfectio virtutis: parte prima. capło quinto.
Principium non omne elementum est. parte pª. capło. z.
Principia actiui ꝛ ꝓplatiui ex qbus sint. parte 5ª. ca. p.
Priuationes vbi: intelligentie.
Prophetie aliqua attributa poſ'. parte quarta. cap. 4. ꝛ. 5.
Propriū nō scimus nisi postq̄ sciverimꝰ cōe. in phemio.
Pūctus siue angulus sunt accītia rectitudini: pte 3ª ca. 5.
Puncto attributa: parte quinta. capło scdo.
Pupilla vna quare ipleaſ' cū altera claudīſ'. parte 3ª. c. 7.
Pupille attributa. ibidem.

Rationalis anime vires q̄ ꝛ qđ sint. pte pª. ca. 5.
Recordatio vel reminiscētia nō est nisi in hoīe iter animalia: licet in multis sit memoria: parte quarta. capło tertio.
Recordatio quid sit ibidem ꝛ quomodo in recordatione procedatur vbi supra.
Recordanſ' qđā facilius q̄ discāt ꝛ g sint ꝛ bª cā. ibidē.
Redditus quomodo fiat: parte scda. capło quinto.
Reprobatio antiquoꝝ circa opiniōes de aia: pte pª. ca. z.
Resolutionē vsq; ad mās pmā innuit Aui. pte pma. ca. 3.
Retractio anime vnde perueniat: parte quinta. capło. z.
Risus vbi hominis proprietates.

Sanguis cū fuerit diuersaꝝ cōplonū vel dispōnū inclinat ad diuersos mores vel diuersa accidentia ꝛ ad que. parte quarta. capło sexto.
Sapiētia creatoris hz in se oia pītia ꝓterita ꝛ futura: angeli aūt ꝛ aīe qualr se hēat circa hoc. parte 4ª. cap. z.
Sapores quot sint ꝛ quid sint: parte scda. capło tertio.
Sciētia est certa comprehensio alterius contradictoriarum. parte prima. capło quarto.
Scientia quid sit. parte quinta. capło primo.
Scissio quid sit. parte secunda. capło sexto.
Sensata vt simul inueniaſ' ab intellectu q̄ requiraſ'. parte quarta. capło pmo.
Sensibilia communia quomodo apprehendantur a sensibus particularibus. parte tertia. capło octauo.
Sensibilia communia quare cōia dicaſ'. ibidem.
Sensibile excellens: vbi excellens.
Sensibilis aīa ꝛ vegetabilis qō eē hīt. parte pma. ca. 3.
Sensibilia cōia sunt quinq;: parte prima. capło quarto.
Sēsibilis vis diuidīſ' in motiuā ꝛ apphēdētē. pte pª. c. 5.
Sensus quomodo sentit se sentire. parte scda. capło scdo.
Sēsuꝰ cōparatio circa pati vel nō pati: parte scda. ca. 3.
Sēsus iteriores declaranſ' ꝛ q̄dā eis attributa: pte 3ª c. 8.
Sensus quid sit: parte prima. capło primo.
Sensus est aliqua affectio vel passio: parte prima. caº. z.
Sensus interiores quot sint. parte prima. capło quinto
Sensus omnis denudat formas a materia sed nō abscidentibus materie: parte scda. capło scdo.
Sēsus ꝛ sentiēs quomō differēter abstrahāt: pte 3ª. c. 7.
Sēsus cōis virtus ipsa videt audit ꝛc̄. parte tertia. caº. 8.
Sensus cōis cōparaſ' imaginatiue quo ad aliq̄. ibidem.
Sēsus nostri quomō sentiāt ꝛ sentianſ': vbi supra.
Sensuum exteriorum quos habent animalia declaratio ponitur: parte quarta. capło pmo. per totū3.
Sēsus cōis est virtus cui reddunſ' oia sensata. ibidē.
Sensus cōmunis est centrum omnium sensuuꝫ ꝛ ab ipso originanſ' nerui: ꝛ alia ei attributa. vbi supra.
Sēsus iteriores bene declaranſ' scōꝫ buius intentioneꝫ. parte quarta. capło pmo.
Sensu apprehenditur forma: estimatiua vero apprehenditur intentio. ibidem.
Sensuum interiorum loca proprīa. vbi supra.
Sensus non apprehendit se: sed aliquod exterius ꝛ quare. parte quinta. capło scdo.
Sensus quomodo seruiāt anime humane. parte 5ª. ca. 3.
Sētiens in effectu est sicut sensatū in effectu: sīl'r in potētia. parte secunda. capło scdo.
Sētiēs apphēdit suū sensatū ꝛ puationē sui sensati. ibidē.
Separatio multiplex: parte quinta. capło septimo.
Sillogismus ꝛ diffinitio est via que ducit nos necessario ad discere: parte quarta. capło tertio.
Similia nō multiplicanſ' nisi in materys. parte pª. ca. z.
Simplicia quare nō habeāt sensuꝫ nec vitā: parte zª. c. 3.
Simulachra rez non sunt fixa: parte tertia. capło. 8.
Sol ꝛ stelle quomodo videanſ' vel nō videanſ'. ꝛ quare in tenebris. ſ. parte tertia. capło tertio.
Solē q̄re nō possit ītueri oculus humanus. parte 5. ca. 5.
Somny spēs quedam ponunſ'. parte quarta. capło. z.
Somny ipsius multe cause ponuntur. ibidem.
Somnys dignoscuntur ac prenūciantur aliqua ab aliquibus ꝛ buius causa. vbi supra.
Somnia que vera sint ꝛ que non. ibidem.
Somnia vera qua hora magis fiant: vbi supra.
Somnus quid sit: ꝛ ex qbus causetur. ibidem.
Sono attributa ꝛ proprietates ponunſ': parte scda. ca. 6.
Sonus est primus sensibile auditus. ibidem.
Sonus retrahit ab intellectu. parte quinta. capło scdo.
Spes quid sit: parte quarta. capło tertio.
Splendor vbi lumen.
Spiritus in quo existit sensus quomodo differat a sensu in quo existit imaginatiua: parte tertia. capło octauo.
Spiritus substantia qualis sit. ibidem.
Spiritus sensus cōis quomō teneat formā. vbi supra.
Spūs est vehiculū virtutū aialiū: imo ꝓportionabilr: nā alia est cōplo spūs aīalis: alia vitalis: ꝛ alia naturalis. parte quinta. capło octauo.
Spirituū cōplexiones: vbi cōplexiones spirituum.
Substātia triplex mā: forma: cōpositū. parte pma. cap. p.
Substantia multiplex. ibidem.
Substātiale ꝛ substātia nō est vnū. vbi supra.
Subtilitas est supra igenium. parte quinta. capło sexto.
Superfluum vbi ociosum.

Tactus quid sit: parte prima. capło quinto.
Tactus proprietates: parte scda. capło. 3.
Tactus virtutes multe. ibidem.
Tactus est primus sensuū gp quē aīal est aīal vbi supra.
Tactus vbi visus.
Tactus fit a neruis cerebri: parte quinta. capło octauo.
Tenebra vbi obscuritas.
Thesaurus anime quis sit: parte quinta. capło sexto.
Thesauri nō est appbendere formā ſz tm̄ retinere. ibidē.
Timor quid sit: parte quarta. capło tertio.
Timor vnde causetur: parte quarta. capło quarto.
Timor: audacia: ira: delectatio ꝛ alia hꝰ quomō nāl'r causenſ' ex diuersitate dispōnū sanguinis: parte q̄rta. ca. 6.

Timitus an ſit ſonus ⁊ quomodo.parte ſcōa.caplō.6.
Trāſlucens nō eſt viſibile vllo mō:parte tertia.ca.p̄mo.
Vapor quomodo poſſit odorari:parte ſcōa.cap.5.
Vegetabilis anima ⁊ ſenſibilis qō eſſe habeant:parte p̄ima.caplō tertio.
Vegetabiliū ⁊ anuloſoꝝ aialiū differentia:parte p̄ᵃ.ca.z.
Vegetabilis aia in qbus ⁊ quomō ſit:parte p̄ma.cap.3.
Vegetabilis habet tres vires.ſ.nutritiuam augmentatiuam ⁊ generatiuam:parte p̄ima.caplō quinto.
Vegetabilis virtutes ꝓprie ponuntur ⁊ declarantur: parte ſecunda.caplō p̄imo per totum.
Uehiculum virtutum vbi ſpiritus.
Uertigo eſt cā motus vaporis in cerebro:parte.4.ca.p̄.
Uigilia quid ſit:parte quarta.caplō ſcōo.
Uigilia ex quibus cauſis fiat.ibidem.
Vires anime numerantur:parte p̄ima.caplō quinto.
Vires aiales diuidunt in tres ptes ⁊ q̄.⁊ qd ſint.ibidem.
Virium naturaliū ⁊ animaliū graduatio.vbi ſupra.
Viribus attributa:parte p̄ima.caplō quarto.
Uis:vbi potentia.
Uis ex hoc q̄ eſt vis eſt ad aliud:parte p̄ima. caplō. 4.
Uis imaginatiua ⁊ intellectiua ⁊ alie hꝫ ⁊ eis attributa. ibidem.
Virtutum motiuarum:vbi motiuarum.
Virtute aliqua ꝓiungunt ſenſibilia aliter enīz nō diſcernerēt iter ea.parte 4ᵃ.caplō p̄mo.Jtē nō cognoſcereē vnū ſenſatū ex alio.ibidē. Jtē nō rememorareē vnū ex alio:⁊ ſic difficile eſſet viuere vbi ſupra.
Virtus omnis ex hoc q̄ eſt virtus ex quo fit.ꝑte 5ᵃ.c. 7.
Virtutes omnes habent vinculum aliquod in quo coiunguntur ⁊ quare.ibidem.
Virtus q̄ eſt p̄ᵐ qō emanat ab aia in ſpīa ⁊ ſemē:eſt virtus generans membra ꝑm vnāquāq; virtutum congruam actioni illius:parte quinta.caplō.7.
Virtutibus apprehēdentibus p inſtrumēta accidit ex p̄ſeuerantia operis fatigari:parte quinta.caplō ſcōo.
Virtutes aiales ⁊ nāles licet differāt nō ſolū accidēte: ſz ēt diuerſe ſint ſpē:ꝓueniūt tn̄ in vna eēntia:ꝑte 5ᵗ.c.7.
Virtus non ſeparatur cum ſpecialitate ſua ſed cum generalitate ſua.ibidem.
Virtus itellectiua qua etate corroboraē:parte 5ᵃ.cap. z.
Virtus intellectiua quare magis corroboratur in ſenecture q̄ in iuuentute.ibidem.
Virtus omnis apprehendens per inſtrumentum nō apprehendit eſſentiam ſuam vbi ſupra.
Virtutes multe gradnanť:parte quarta.caplō.4.
Virtutū cōparatio ad corpus q̄lis ſit:parte qnta.cap. 7.
Virtus vbi potentia.
Viſibilium ſentētia completur parte tertia.caplō.7.
Viſibilis virtus eſt extra ſenſum cōmunem: quamuis emanet ab eo:parte tertia.caplō octano.
Viſio nō conſiſtit in humore chriſtaloidos.ibidem.
Viſus quid ſit:parte p̄ima.caplō quinto.
Viſus abſtrahit a mā imperfecte:parte ſcōa.caplō.z.
Viſus determinatur:parte tertia.caplō p̄mo ꝙ totum.
Viſus vel circa viſum ponuntur ſentētie ꝓprie ⁊ deſtruuntur:parte tertia.caplō quinto.
Viſus debilium quomodo confortatur.ibidem.
Viſus:tactus:⁊ guſtus:⁊ alij ſenſus particulares quomō apprehendant ſenſibilia cōia:parte tertia.caplo.8.
Viſus perficitur humore criſtaloide:parte quinta. ca.8.
Uita dupliciter dicitur:parte p̄ima.caplō p̄imo.
Uita ꝓhibetur recipi ex vltimitate vel diſtantia maxima contrarietatis:parte quinta.caplō ſeptimo.
Unum qualiter videtur duo:parte tertia.caplō.8.
Unum poteſt videri duo quadruplici de cauſa.ibidem.
Uniuerſalia ſunt ꝓceptiōes tantū:parte quinta.ca.p̄mo.
Uolūtatis rami ſunt iraſcibilis ⁊ ꝓcupiſcilis:ꝑte 4ᵃ.c.4.
Vultures quomodo intelligūtur odorare ex magno ſpacio.parte ſcōa.caplō quinto.
Ymaginatiua quomō abſtrahat:parte zᵃ.ca.z.
Ymaginatiua quomodo appellari poſſit fantaſia.parte quarta.caplō p̄imo.
Ymaginationes falſe ⁊ alia hꝫ a qbus cauſenť.ibidez.
Ymaginatiua vocaē formalis vbi ſupra ⁊ caplō ſcōo.
Ymaginatiua quot modis ipediaē ne agat:ꝑte 4ᵃ.ca. p̄.
Ymaginatiue natura que ſit:⁊ ꝓprietas motus eius vnde cauſetur:parte quarta.caplō ſcōo.
Ymaginatiua cum ſit fortior in aliquibus quid operetur in illis ⁊ non in alijs.ibidem.
Ymaginatiue ſeruitiū qua hora ſit melius vbi ſupra.
Ymaginatio maloꝝ motuū fit ab vſu mētiendi. ibidem.
Ymaginatio vbi intellectus.
Ymaginabilis apprehenſio non fit niſi mediante corpore:parte quarta.caplō tertio.
Ymaginatiō quomō pōt facere caſus: parte quarta.c. 4.
Ymaginatio nō ymaginaē ſcipſaz: parte quinta.ca. ſcōo.
Ymaginabiliū formatio qd ſit:parte quinta.caplō.6.

Tabule Sexti Nāllum Auicēne. Finis.

Ccipitrum doces genera: libro octauo capło.5.
Adolescentes generant creaturas debiles: libro quinto.capło scdo.
Albabar animal libro primo.
Alzuti pisces libro primo.
Anima est vna: et est pmo diuicta cũ pmo mẽbro: et pmũ instrumentum anime est calor naturalis: libro iz.capło.6.
Animalia quedam similia sunt plãtis: libro.8.capº pmo.
Animal carens sanguine: est optũ paruo cibo: liº i4.c. p.
Animal omne mouet aurem preter hominẽ: libro pmo.
Animalia quadrupedalia mouẽt pedes ꝓrio boi. libro p.
Animal omne cornutum est quadrupes: libro primo.
Animal cornutũ: oẽ bs cornu vacuũ pter cerui: libro p.
Animal omne generãs habet quinq; sensus preter tc. libro quarto.capło scdo.
Animalium diuersitas circa modum generandi: libro quinto.capło primo.
Animalia quomodo generenť ex ouo: libro.6.capº pmo.
Animalibus multis attributa: libro septimo.
Animalia serpentia possunt viuere longo tempore sine nutrimento: libro octauo.capło primo.
Animal magis impinguatur cum mutatur de regione calida ad frigidam ꝙ ecouerso: libro octauo.capło.z.
Animalia habentia sanguinem subtilem sunt timorosa: habentia vero spissum sunt magis audacia: libro nono.capło primo.
Animal habens sanguinem omne illud habet cerebrum: libro.iz.capło septimo.
Animalia quomodo sumant cibum et arbores similiter. libro.iz.capło decimo.
Animalia quedam non habent fel. libro.i4. capło pmo.
Animalia anulosa quedam volant et quedã nõ: li.4.ca.p.
Animalia que habent vocem libro quarto.capło scdo.
Animalia que dormiunt et que nõ: libro quarto. capło.3.
Animaliũ quorũdã pprietates et eis nocentia. li.8. caº. z.
Animalia anulosa impinguanť tẽpore partus. ibidem.
Animalia quadrupedia in egypto sunt magna. ibidem.
Animalia asie sunt maloꝝ morum. vbi supra.
Animalium omniũ est partus determinatus preter hominis: libro nono.capło quinto.
Animal completum quod sit. libro.i6.capło pmo.
Animalium diuersitas et quomodo recipiant guttas descendentem: et virtutes animales et alias virtutes: libro.i6.capło primo.
Animalia que sint que multa ova faciũt et que pauca: libro.i7.capło primo.
Animal nõ potest esse sine corde licet possit esse sine epate: libro.i8.capło primo.
Animaliũ generationis modus. ibidem.
Animalium generatio: libro.i5.capło pmo.
Animalia omnia sanguinea que ambulãt aut volant: aut saltant sunt diuersa per masculinũ et femininũ. ibidẽ.
Animalia que generent cõplera generatione et que non: vbi supra.
Animalia que multum ouant parum viuunt. li.i7.caº. p.
Animalia: que plures: et que paucos filios faciãt. libro.i8. capitulo primo.
Anseri attributa: libro sexto.capło pmo.
Anulosa animalia quo fumo fugenť. libro quarto.caº z.
Annus: vbi pluuiosus.
Apes habent principem: libro primo.
Apes libro.i7.capło primo.
Apibus quedam attributa: libro octauo.capło quarto.
Apperitum habet omne animal ad id cui cõuenit sua cõplexio: libro.iz.capło.iz.
Aquile quedam attributa: libro octauo.capło primo. et libro nono capło primo.
Aquila quomodo comedat aquilas. ibidem.
Aquila facit tria ova et vnus eycit. libro.6.capło pmo.
Aquilis attributa quedam: libro octauo.capło primo.
Arance plures modi et attributa quedam: libro. 8.cap. 5.
Arbores que multos fructus faciunt parum viuũt. libro .i7.capitulo primo.
Arcbam animal libro primo.capło vnico.
Arietes senes cum festinant ante iuuenes ad coitũ significat ꝙ ille annus erit fertilis: libro septimo.
Aristotelem sibi contradicere videtur innuere auctor iste. libro nono.capło primo.
Assimilationis causa vnde oriatur. libro.i8.capło pmo.
Asini quomodo impinguanť: libro octauo.capło pmo.
Asinorum egritudines: libro octauo.capło scdo.
Asinus indicus habet vnum cornu. libro.iz.capło.i4.
Asinis attributa: libro.i6.capło scdo.
Auditui attributa aliqua. libro.iz.capło.iz.
Aues venatiles raro potant: libro octauo.capło pmo.
Aues quedam efficiuntur fortiores per vnum ventũ ꝙ per alium. libro octauo.capło scdo.
Aues habentes vngues curuos valderaro potant. libro octauo.capło scdo.
Aquee quedam pariunt agnus cornutus. libro.8.capº.z.
Aues quedas ponunt cinamomũ in nidis suis. li.8.ca.4.
Aues non potant aquã multas et quare. libro.i3.capło. 5.
Auibus oiuersis attributa: libro.i4.capło octauo.
Anis que stat in aquis non facit nidum supra arborem. libro octauo.capło primo.
Auicẽna sub quo climate fuerit: et de qua ꝓuincia possit colligi. libro sexto.capitulo primo.
Auribus attributa aliqua. libro.iz.capło.iz.

Baritus animal habet tres ordines dentium. li.p. Bos vbi cornus.
Boui attributa. libro septimo.

Cacha auis cantat suauiter. libro octauo. capło. 4.
Calidum multipliciter. libro.iz.capło.6.
Calor habentium sanguinem. ibidem.
Calor vtrus sit maior in puero ꝙ in iuuene vel ecouerso. libro.iz.capło tertio.
Camelus habet vngulas fissas et in aliqua regione non. libro primo.
Cameli repellunt equos. libro septimo.capło primo.
Cameli appetunt potum aque turbide. libro.8. caº pmo.
Camelus non luxuriat cũ matre. libro octauo.capło. 7.
Canar animal. libro quarto.capło pmo. et libro.i4.ca.7.
Canes quidam non manuescunt nisi post tertiam generationem: libro octauo.capło scdo.
Canibus aliqua attributa: libro.7. et libro octauo. capło pmo. et libro.i6.capło scdo.
Canibus accidit squinãtia podagra et rabies. libro octauo.capitulo scdo.
Canes: capri: et quedam alia animalia quomodo et quibus herbis medicentur. libro octauo.capło quarto.
Canicici causa: libro nono.capło quinto.
Caper vbi lac.
Capre attributa. libro septimo. et libro octauo. capº pmo.
Capre quedam habent auriculas in quibus est distãtia palme et medium. libro octauo.capło scdo.
Capreoli nunꝙ mutant dentes.
Capri oues et arietes sunt stulti. libro octauo.capło.4.
Capre et oues quomodo impinguantur. ibidem.

Capra t quare habeat parum carnis.libro.ix.capło.io.
Capitis quedam attributa.ibidem.
Capitis tres figure naturales vbi supra.
Capitis t spodilii colli anothomia:libro.ix.ca.i3.
Charin qui t dicitur cignus:pugnat cum aquila t vincit ea:t de cantu eius:libro octauo.capło.4.
Carnes animalium que pascunt in montibus sunt meliores q̃ que in planis:libro octauo.capło pmo.
Cartilaginis iuuamenta:libro.ix.capło.ix.
Castor animal:libro.i5.capło primo.
Causarum diuersitas vnde causetur:libro.i8.ca° pmo.
Cerebrum quomodo t quare doleat t aliqua ei attributa:libro.ix.capło sexto.
Cerebrum quare sit tante molliciei t quare illa sit lenis vnctuosa:libro.ix.capło septimo.
Cerebrum quomodo se habeat.ibidem.
Cerebr̃ hꝫ duo foramina:t alia ei attributa vbi supra.
Cerebrum non habet sanguinem.ibidem.
Cerebrum quomodo sit instrumentum operationũ sensuum:libro.ix.capło decimo.
Cerual quo ingenio capiat ceruus:libro octauo.ca°pmo.
Cerual quomodo capiat bouem.ibidem.
Cerual quo pacto percutiat hominem:vbi supra.
Cerui quomõ doceãt t defendãt filios:libro.8.ca° 4.
Cerui quomodo abscondant cornua cũ mutant ea t aliqua alia eis attributa.ibidem.
Cervus masculus habet cornua t quare non habeat cornua femina:libro.ix.capło.i4.
Chilis fellis anothomia:libro.i3.capło quinto.
Chochi:libro.i4.capitulo septimo.
Complexio quid sit:libro.ix.capło primo.
Chonche libro primo.
Cor impedientia:libro.ix.capło sexto.
Cor quomõ sit principium sensuum.libro.ix.capło.io.
Cor ex quibus t quomodo componat t eidem attributa aliqua:libro.i3.capło scõo.
Cor magnus habentia maioris sunt timoris q̃ habentia parum:libro.i3.capło tertio.
Cor pmo generat t vltimo moriť:libro.i6.capło pmo.
Cornua bouus quomodo reddantur mollia: libro.8. capitulo pmo.
Corporales virtutes omnes habent terminum: libro.ix. capło tertio.
Corpus est ex femina:t spiritus ani malis est ex masculo:libro.i6.capło primo.
Cornus t bos nãr sunt inimici:libro octauo.capło.3.
Cornus t vulpes licet dicant esse amice:aliqñ tñ exptus est inter eos esse inimiciciã: libro octauo. capło tertio.

Delphino attributa:libro quarto.ca.x. Et libro sexto. ca° scõo:t libro.8.capło.7.

Dentibus attributa:libro.ix.capło.i4.t li° i6.ca° scõo.
Dentes iuuant ad formationẽ litteraꝝ:ibidem.
Diafragma quare positum sit inter membra spiritualia t nutritiua:libro.i3.capitulo primo.
Digestiones multe t quomõ fiãt:libro.ix.capło.4.
Dorsi anothomia:libro.i4.capło tertio.

Elephanti attributa.libro.7. capitulo vnico:t libro octauo.capło primo.

Elephas raro infirmatur:libro octauo.capło scõo.
Elephantes pugnant inter se:t qua industria capiantur: t reddantur obedientes:libro.8.capło tertio.
Epar est secundus membrum in generatione post cor:libro.i3.capło. 3.
Epar t spien quare sint sub stomaco t qnomõ:li°.i3.ca.5.
Epilepsia quandoq; aufertur anno.i4.libro.9.ca.pmo.
Equa aborzit ex fumo extincte candele t similiter mulier:libro octauo.capło scõo.
Equale scõm medicos quid:libro.ix.capło primo.
Eque attributa:libro septimo.
Equa que impregnatur ab equo: si post coit cum asino corrumpitur quod est in eius vtero:libro.i6. capło. 7.
Equi impinguantur ex potu:t appetunt aquam turbidã: libro octauo.capło pmo.
Equis diuersis attributa:libro octauo.capło scõo t.7.
Equus quas aues habeat inimicas:libro octauo. cap°.3.
Equis t vaccis quedam attributa:libro octauo.cap.4.
Etates sunt quattuor:libro.ix.capło tertio.

Fami damnificantur a quodam animali quod nascitur in cera:libro octauo.capło scõo.

Femine sunt malorum morum cum lactant:libro septimo.capitulo vnico.
Femina quandoq; aborzit ex fumo extincte candele: libro octauo.capło scõo.
Feminis attributa quedam vbi mulieres.
Feminarum ppter quid alique generant solũ masculos t quedam feminas:libro.i8.capło primo.
Fertilitatis anni signum:libro septimo.capło vnico.
Fetus cuiuslibet generis ex sene est malus:libro.5.ca.x.
Fetus quomodo stat in matrice:libro nono.capło vnto.
Fetus multi quare t quomodo simul generenť. ibidez.
Flegma est sanguis non decoctus:libro octauo.capło. x.
Filiorum assimilatio patri vel matri vnde causetur: libro.i8.capło primo.
Formica t quedam alia animalia quomodo interficiãtur a quibusdam odoribus:libro quarto.capło scõo.
Formicis attributa quedam:libro octauo.capło quinto.

Gallus semper coit: libro primo.

Gallus hꝫ desideriũ multũ:libro septimo.
Galline attributa: libro sexto. capło primo.t libro octauo.capło septimo.
Geminorum causa que sit:libro nono.capło quinto.
Generatio piscium t aliorꝫ ponitur:libro septimo.
Generationis animalium modus:li° i5.capło pmo.
Generatio t factio quomodo possint seinuicem iuuare in saluando speciem.ibidem.
Generationis materia debet esse mundior q̃ materia nutritionis:libro.i5.capło tertio.
Generationis animalium qualitas:libro.i6. capło pmo.
Grues habent principem:libro primo.
Grues mutant se ad diuersas regiones: libro.8. capło.x.
Gruibus aliqua attributa.ibidem:t libro nono.capło.io.
Gusanes que sint inmittur:libro.i5.capło pmo.

Hardon vel balarce animal:libro primo.

Homo non potest viuere solus et in hoc assimilantur ei formice apis t grues:libro primo.
Homo aliũm solus habet tibias multum carnosas: libro pmo.
Hominis sanguis quomodo ad diuersas partes puertať in somno t vigilia:libro tertio.ca.3.
Hominis quidam non somniant anteq̃ sit magni:t quidam nunq̃:libro.4.ca.3.
Homo sudat sanguinẽ:libro tertio.ca.3.
Homines quidã in quibusdã locis sunt qui assimilantur brutis:libro octauo.capło pmo.
Homines sani ad tempus durare possunt sine cibo:libro octauo.capło.x.
Hominis cuiusdam mirabilia.ibidem.
Homini attributa:libro nono.capło pmo.
Hõ quomõ t q̃to tpe generet:libro nono.cap.5.
Hõ iter oia animalia hꝫ pectus amplum.libro.i4.ca.7.

Domo vbi ſperma.
Dumoꝛ gd ſit ⁊ quot ſint humoꝛes:libꝛo.iz.caplo. 5.

Impinguationis plꝝrium animaliū ponit modus:libꝛo.8. ca. ꝓmo.
Impregnatio ⁊ eius ſpedimētū:libꝛo.io.ca.ꝓmo.
Infirmitates diuerſoꝝ aialiū:libꝛo.8.caplo ſcō.
Inteſtinoꝝ anothomia ⁊ numerus:libꝛo.i3.caplo.6.
Intoxicatio diuerſoꝝ aialium: libꝛo.8.caplo ſcō.
Iricius marinus:libꝛo quarto.caplo ꝓmo.
Karabo:libꝛo.i4.caplo ſeptimo.

Labiorū anothomia:libꝛo.i4.ca.8.
Lac quomodo fiat:libꝛo tertio.cap.3.
Lacti attributa.ibidem.
Lac quomō ſit etiam ſine partu.vbi ſupꝛa.
Lac ficuum coagulat lac ibidem.
Lac aſine ⁊ aliozum animalium:libꝛo.7.
Lactuca agreſti vtitur quedaꝫ auis contra moꝛbum ſerpentis:libꝛo octauo.caplo quarto.
Lana aialis comeſti a lupo ſi exea fiat pānus facit multos pediculos:libꝛo octauo.caplo ꝓmo.
Leoni quedā attributa:libꝛo.8.ca ꝓmo.⁊.6.⁊.7. ⁊ libꝛo. i4.capitulo ſeptimo.
Leones ſunt magni in terra quadam:libꝛo.8.caplo. z.
Leonum diuerſitas:libꝛo.i5.caplo ſcō.
Leopardus quomō ſaneſ ⁊ aliqua ei attributa:liº.8.c.4.
Leopardus:libꝛo.i4.caplo ſeptimo.
Leo terre quid ſit ⁊ ei attributa.ibidem.
Lingua hominis eſt ꝓpter loqui:in aliꝫ animalibus ꝓpter alia:libꝛo.iz.caplo.iz.
Linguā mouent nouē muſculi.ibidem.
Lingue multa attributa: vbi ſupꝛa.
Lupis q̄dā attributa:liº.8.ca.z.⁊.ca.7.⁊ liº.i6.caº ſcō.
Lupi quidam comedunt piſces:libꝛo octauo.ca.5.
Lupi quidā oiligunt leopardum:libꝛo octauo.caº 4.

Malebie animal: libꝛo quarto.caplo primo.
Mādibule anothomia:libꝛo.i4.ca. 7.
Mannum anothomia:libꝛo.i4.caplo ſeptimo.
Marinis aialibus q̄dā attriꝫuta:libꝛo octauo caº ꝓmo.
Maſculi aliqui habent lac:libꝛo tertio.caplo tertio.
Matricis ⁊ virge anothomia:libꝛo.i5.caplo ꝓmo.
Maxillarum anothomia:libꝛo.i4.caplo octauo.
Medulle multa attributa:libꝛo.iz.caplo ſexto.
Mel qō ſit melius:libꝛo octauo.caplo ſexto.
Membꝛa hominis ſuperioꝛa primo ſunt plaſmata maioꝛa inferioꝛibus:liº primo.
Mēbꝛoꝝ graduatio quoad q̄litates ꝓmas:libꝛo.iz.c.z.
Mēbꝛū magis ſenſibile quod ſit:libꝛo.iz.caplo.6.
Mēbꝛis nutritiuis quedam attributa:liº. i3. caº primo.
Membꝛoꝝ quoꝛūdam anothomia:libꝛo.i4.caplo ſcō.
Membꝛoꝝ conſimiliū differentia:libꝛo.i6.caº vnico.
Menſtruum quomodo ⁊ quando cauſetur: libꝛo nono. caplo primo. ⁊ libꝛo.i5.caplo tertio.
Miluus ⁊ cozuus iuicē pugnant:libꝛo.8.caplo tertio.
Monſtrum vnde cauſetur:libꝛo.i8.caplo ꝓmo.
Moꝛs duplex nālis.ſ.⁊ accidentalis:libꝛo.iz.caº ſcō.
Mula non menſtruat:libꝛo ſeptimo.
Mulieres hominum plus habent ſanguinis q̄ aliozum animalium femine:libꝛo tertio.caplo tertio.
Mulieres nigre habent lac ſanius.ibidem.
Mulieres vtpliīmū ſūt obedictes ⁊ maioris domatiōis ⁊ timoris ⁊ debilitatis ꝓter leopardas ⁊ lupas:liº.8.c 3.
Mulieribus aliqua attributa:ibidem:⁊ libꝛo nono.capº primo:⁊ libꝛo.i4.caº.7.⁊ libꝛo.i6.caplo ſcō.
Mulier granida q̄re diuerſa appetat:libꝛo.9.ca.4.
Mulieris partus diuerſi narranſ:libꝛo nono.caplo.5.

Mulieres nō igrauidanſ poſt gnquagita annos: ibidē.
Mulieres quedā ingrauidanſ cū vno viro ⁊ cū alio nō. vbi ſupꝛa.
Mulieris multum ſalis comedentis:filius naſcitur ſine vnguibus:ibidem.
Mulier que concipit beneficio medicine frequenter cōcipit,filias.vbi ſupꝛa.
Mulier q̄n cito debet parere:ſignum:ibidem.
Mulieres q̄re cito caneſcāt ⁊ ponit vſe canicie:vbi.ē.
Mulieres qualr multipliciter geſtent fetus:ibidem.
Mulieri ſomniāti ꝓtingentia:libꝛo.io.caplo vnico.
Mulieres nāliter debiliozes ſunt maſculis:liº.i5.ca.3.
Mulieres an habeāt ſperma:libꝛo.i5.caplo ſcō.
Mulocꝝ ſpēs nō eſt naturalis:libꝛo.i6.caplo ſcō.
Muribus attributa quedam:libꝛo octauo. caplo ſcō.
Muſculi mouētes ligua ſunt nouē:libꝛo.iz.caplo.iz.

Naribus ⁊ odoratui attributa ⁊ narium iuuamēta libꝛo.iz.caplo.iz.
Nerui motiui ſunt magis frigidi ⁊ ſicci:iꝫ nerui ſenſitiui ſunt frigidi iꝫ nō multū ſicci:libꝛo.iz.caplo ſcō.
Nerui q̄re nō oēs oziantur a nucha:libꝛo.iz.caplo.7.
Neruoꝝ iuuamenta:libꝛo.iz.caplo octauo.
Nerui ſenſitiui quare ab anteriozi parte cerebꝛi oziantſ ⁊ motiui a poſteriozi.ibidem.
Neruoꝝ ſeptē paria oziunſ a medulla vel cerebꝛo.ibidē
Nerus qui vadit ad oculum eſt fozioꝝ q̄ ille qui vadit ad linguam ⁊ huius ratio:vbi ſupꝛa.
Neruis multa attributa.ibidem.
Nutrimētū eoꝝ que fiunt duplex:libꝛo.i6.caplo ꝓmo.

Oculi anothomia ponitur:libꝛo.iz.caplo.xi. Oculus:libꝛo.i6.caplo ſcō.
Odozes interficiētes formicas:libꝛo.4.caplo ſcō.
Oſſium anothomia ⁊ aliozꝝ:libꝛo.iz.caplo nono.
Oſſa q̄re q̄dā ſint ſolida ⁊ quedā ꝓtinua.ibidem.
Oſſa nō ſunt ſentiētia niſi dentes:libꝛo.iz.caplo.i4.
Oua animalium cum ſuis pullis ⁊ anothomia ponitur: libꝛo ſexto.caplo primo.per totum.
Oua feminina ſunt que longioza ſunt ⁊ hītia vtrūq; caput acutū:maſculina vo q̄ hñt rotunditatē.ibidem.
Quam iuuenū faciunt citius filios q̄ oua ſenū.vbi.ē.
Oua vbi piſces.
Ouiꝫ vēti a gbus aialibus ponaſ:libꝛo.6.caplo ꝓmo.
Oua q̄n cubenſ a mare ⁊ q̄n à femina.ibidem.
Oues vbi capte.
Ouis abūdat lacte p octo mēſes:libꝛo tertio.ca.6.

Palumbe retinēt oua:libꝛo quarto.cap. ꝓmo. Palumbi.libꝛo.i7.caplo ꝓmo.
Palūbis attributa quedam:libꝛo.8.cap.4.
Pappa in auibus eſt ꝓmus vētriculus.libꝛo.i3.cap.5.
Paſſeꝝ etas ⁊ alia attributa:libꝛo.8.ca.4.⁊ caplo. 7.
Partes animaliū numeranſ:libꝛo.xi.caplo vnico.
Pectinis anothomia.libꝛo.i4.caplo.4.
Pedis anothomia:libꝛo.i4.cap.6.
Peſtilētia nō inueniſ cōmuniter in piſcibus ſicut in animalibus terreſtribus.libꝛo.8.ca.ſcō.
Piſces oēs habent caput ⁊ caudam: libꝛo ꝓmo.ca. ꝓmo.
Piſces nō reſpirāt neq; habēt pulmonē:libꝛo ſcō.
Piſces habent auditum:libꝛo quarto.caplo ſcō.
Piſciū oua ⁊ eoꝝ ouatio.libꝛo ſexto.caplo ſcō.
Piſciū nō oia oua fiunt piſces.ibidem.
Piſcium quoddā genus cuius finditur venter qñ ouat ⁊ poſt cōglutinatur ⁊ ſanatur.ibidem.
Piſces qui ſunt in ripa quare ſapoꝛoſioꝛes ⁊ ſanioꝛes ſūt. libꝛo octauo.caplo ſcō.
Piſces quidam nidificant.ibidem.

Pisces quidam apparēt ex pluuia.ibidem.
Piscibus diuersis attributa quedaz.ibidē.ꝛ li°.i4.ca.7.
Pica dignoscit̄ esse derisiua aliaꝝ auiū:libro.8.ca.3.
Pigmei vbi habitent:libro.8.capl'o scdo.
Pluuia vbi pisces.
Pluuiosus annus multiplicat pisces:libro.8.ca.scdo.
Porco mōtano attributa:libro octauo.ca.p̄mo.
Porci quomodo impinguant̄.ibidem.
Porci infirmitates:libro.8.capl'o scdo.
Psitaco attributa:libro.8.cap.7.
Pueri non somniant ante quartum annū:libro.4.c.3.
Puer quomō iaceat in ventre matris.libro.9.ca.6.
Puer ridet post quinquaginta dies.ꝛ est p̄ma actio anime rationalis.ibidem.
Pulmonis compositio ꝛ anothomia:libro.i3.ca.z°.Et ei attributa.ibidem.
Quadrupes omne habet colluz.libro p̄mo.
Rapacibus aialibus q̄dā attributa.libro.8.c.z.
Ranis marinis attributa:li°.8.c.5.
Renum anothomie:libro.i4.capl'o primo.
Rochus aial.libro primo.
Saliua hois ieiuni interficit aialia:libro.8.ca.z.
Sal quomō impinguat capras.li°.8.ca.z.
Sal facit abundare lac.ibidem.
Sāguis quoꝝ aialiū coagulet̄.ꝛ quoꝝ nō:li° 3.ca.3.
Sanguis hominis est tēperatus.ibidem.
Sanguis mēbroꝝ inferioꝝ est spissior.ibidem.
Sāguis cur facit nutrimētū toti°a corde p̄ncipal'r.ibidē.
Semē viri ꝛ mulieris q̄uo ꝯcurrūt ad gn̄ationē.li.9.c.p̄.
Semini attributa:libro.i5.capl'o primo.
Sepia.libro quarto.capitulo primo.
Spermate multo exeūte de hoīe plus discolorat̄ ꝛ debilitatur corpus q̄ si quadragies exiret de suo corpore sanguis.libro tertio.capl'o.3.
Serpentium qui nidificant ꝛ qui non:libro.8.ca.scdo.
Serpentibus attributa.ibidem.
Serpētes magni in quadā terra:libro.8.ca.z.
Sensus a quo oriuntur:libro.iz.ca.io.
Splen.vbi epar.
Splen non est mēbrum essentiale:ꝛ multa animalia carent splene:libro.i3.ca.5.
Sperma quomodo fit.libro.3.cap.3.
Spmati attributa.libro.9.ca.p̄mo.z.3.ꝛ.5°.ꝛ lib°.i5.ca.p̄ z°ꝛ.3.ꝛ libro.i6.cap.p̄mo.
Sperma quid sit.libro.i5.ca.z.ꝛ.3.
Spermatis viri ꝛ mulieris differētia.li°.i5.ca.3.
Sperma quomō causetur: ꝛ ꝙ causa spermatis est contraria cause menstrui.ibidem.
Sperma quomō moueat̄ ad gn̄andū creaturā.li.i6.c.p̄.
Stella piscis. libro.6.ca.z.
Spūs ꝛ sperma vbi virtus generatiua.
Spūs aialis est ex hoīe corpus ex femina:libro.i6.c.p̄.
Scorpionibus attributa quedā.libro.8.ca.z.
Spondiliū vtilitas:libro.iz.ca.6.
Spondilium colli anothomia:libro.i4.cā.5.
Stomaci anothomia ꝛ ei attributa:libro.i3.ca.5.
Sterilitatis cā in hoibus ꝛ mulis:libro.i6.ca.p̄mo.
Tactui attributa:libro.iz.cap.6.
Tele aranee materia:libro.8.ca.3.
Temperantia est octo modis:libro.iz.ca.p̄mo.
Tenchea aial:libro p̄mo.ca.vnico:ꝛ li°.i4.ca.7.
Testiculoꝝ anothomia ꝛ eis attributa:libro.i5.ca.p̄mo.
Triticum masticatum quare melius maturat apostema q̄ decoctum.libro.iz.cap.4.
Uacce impinguant̄ ex omni re vētosa:li°.8.ca.p̄mo.
Uaccis ꝛ equis attributa:libro.8.ca.4.
Uētriculus posterior q̄re nō hēat foramina.li°.iz.ca.7.
Uesice anothomia:libro.i3.ca.5.
Uiri multū coeūtes cito senescūt:libro.9.ca.p̄mo.
Uirtuti nāli gn̄atiue ꝛ īformatiue attributa:li° i6.ca° p̄.
Uisus est nobilior alijs sensibus:libro.iz.ca.xi.
Uisus ꝛ oculi anothomia:libro.iz.capl'o.xi.
Uocē pōt facere solum aial respirans:libro.4.ca.scdo.
Urina quadrupedū est spissior vrina hominis:libro.7.
Ursus libro.i4.ca.7.
Urso ꝛ vrse quedā attributa:li°.8.ca.p̄mo.ꝛ scdo ꝛ.4.
Ungues: libro.i6.ca.z.
Uulpes habēt amicitiā cū serpēte:libro.8.ca.3.
Uulturibus attributa:libro.8.ca.4.
Yrūdinū sagacitas in nidificādo:libro.8.ca.4.
Ysofagus ē de suba stomaci:li.i3.c.p̄.ꝛ.4.
Ysofagi anothomia ꝛ ei attributa.ibidem.

Tabula de animalibus. Finis.

Accidens quomodo possit eē in ac cidēte.tractatu 3°. ca° p̄.
Accidens vnius non pōt esse substantia respectu alterius.tractatu scō.cap.p̄.
Accidens quid sit.lib.3°.caplo.8°.
Accidentia quedā comitantia: quedam non comitantia.tracta.5°.caplo 4°.
Actio in quo sit.tractatu 3°.caplo p̄.
Actio dei non baberquare:tractatu 8°.caplo.4°.
Actus ⁊ potentia:octo modis differunt.tractatu.3° ca.2°.
Actus quomodo sit prior potentia:⁊ ecōuerso.trac.4.c.2.
Actus vbi effectus.
Ad aliquid quid sit.tracta.3.c.io.
Affirmatio ⁊ negatio non ꝓiungunt in aliquo.trac.2.c.8.
Agens nāle solū disponere subm ad eē nouū:trac.6.cap.p̄.
Agens diuersimode cōsideraī a pho p̄:⁊ a nāli.trac.6.c.p.
Agens attribuens esse:quale est suum est dignius q̄ aliud non attribuens tale esse:tracta.6°.caplo 3°.
Agens in quibus potest equari cum patiente:⁊ in quibus non:tractatu 6°.caplo 3°.
Agens imperfectū eget motu ⁊ instrumentis.secus de perfecto.tractatu 6°caplo 4°.
Albedo q̄nis sit inseparabilis a materia:in se tamē babz esse.tractatu 5°.caplo primo.
Aliud oppositum:⁊ differens que sint.tractatu 7°. capi.p̄.
Amor non acquiriī nisi cōsortio:tractatu.io.capi.4°.
Angeli vbi carentia materia.
Angulus quid sit:tractatu 3°.caplo 4°.
Animal ⁊ homo:⁊ cetera huiꝰ:in seipsis ꝑm seipsa cōsiderata sine conditione aliqua non sunt nisi aial tantuz:homo tantū:⁊c.huiꝰ.tractatu 5°.caplo p̄mo.
Animal quō sit natura ⁊ res nālis ⁊ mixta alia:trac.5°.c.p̄.
Animal quū diuiditur in masculum ⁊ femīa non specificatur:tractatu 5°.caplo 4°.
Aial quō diuersimode est genus ⁊ subm:tracta.5°.cap.3°.
Animalis differentia que sit:tractatu 5°.caplo 5°.
Animalis virtus omnis habet delectationem ⁊ bonuz:q̄ sunt sibi ꝓpria.trac.9°.caplo 7°.
Anima quō habet esse:tractatu 4°.caplo scō.
Anime virtus est vt intelligat se intelligere:⁊ vt vnire attribuat diuersas dispositiones comparationū vsq; in infinitum:tractatu 5°.caplo 2°.
Anima rationalis est forma hominis:tracta.5.caplo.3.
Anima celi est eius perfectio ⁊ eius forma:nec est substantia separata.tractatu 9°.caplo 4°.
Anima accedit corp̄ in ordine ad pfectionē. trac.9°.c.4.
Anime rōnalis pfectio post sepationē a corpe.trac.9.ca.7.
Anime nobili ⁊ vili appropriata:ibidem.
Ale natura:⁊ ei attributa añ sepationē ⁊ post.trac.9 ca.7.
Anime celestes:⁊ qō est supra eas sciunt particularia ⁊ futura:eius vero qō est supra eas cognitio de illis est modo vniuersali:trac.io.caplo p̄mo.
Aptitudo quedaz perfecta:quedā imperfecta:trac.6°.c.3°.
Aqua infrigidat seipsaz per seipsaz:vt conseruet suā spēm. proportionaliter digne:tracta.9.cap.3.
Ars ois in exordio est cruda ⁊ imatura.trac.7.ca.2.
Assimilatio corpoꝝ celestiū ad p̄mū quō sit.trac.9.c.3.
Assignatio itentionū antiqssimorū trac.7.caplo.2.
Astrologus quibus vys seu argumentationibus innitaī. tractatu.io.caplo p̄mo.
Athomus nō est diuisibile ex forma sua:trac.2.cap.2.
Auicēna fuit de lege maumeth.trac.9.cap.7.
Bonum in omi re est ipsam esse in effectu.tractatu 4°.caplo scō.
Bonum ⁊ liberalitas quomō differant:tracta.6.cap.5.
Bonitas ⁊ malicia non sunt genera:trac.7.caplo p̄mo.
Bonitatē oia desiderant iuxta modulū suum. trac.8.c.6.
Bonū quare dr purū:⁊ quare nō purū.trac.8.caplo.6.
Calor naturalis ⁊ occasio eēndi vires animales.tractatu.9.caplo.2.
Carentia materia nō recipiunt diuersitatē indiuidualem: eo q̄ in illis est tantū vna spēs.trac.5.caplo.2.
Casus ex quibus proueniat.trac.io.caplo p̄mo.
Cause vltime nō sunt hic subm.trac.p̄.caplo.p̄mo.
Causa posita ponīt causatū ⁊ remota:remouet quō intelligitur:trac.4.caplo p̄mo.
Causa p̄ma sola scit q̄diu duret motus eius:trac.9.c.3.
Causis attributa:trac.6.per totū.caplo.3.
Causas formales ⁊ finales ostēdit eē finitas.trac.8.c.3.
Cause sunt quattuor ⁊ quid sint.trac.6.caplo p̄mo.
Causarū sufficientia.trac.6.ca.p̄mo.
Causa non est faciens necessitate essendi suum causatum: tractatu.6.caplo.2.
Cause accidentales possunt ꝓcedere in ifinitū:trac.6.c.2.
Causas esse finitas ꝓbatur:trac.8.caplo primo.
Cause simul sunt cum suis causatis:trac.6.caplo.2.
Celū est compositū ex materia sua ⁊ forma sua:trac.9.c.3.
Celū vnū aliud est vltra stellatum.trac.9.caplo.2.
Certitudo ⁊ veritas qd sint:trac.2.caplo p̄mo.
Creatoꝛ mundi ponit:trac.6.c.primo.
Creatio est ens post non ens.trac.6.caplo.2.
Creatio est dignioz oibus modis dandi esse:trac.6.c.2.
Circulus quomodo cōficitur.trac.3.caplo.9.
Ciuitas qualiter debz ordinari in tres partes.trac.io.c.4.
Cōmunio m:titudinis nō pōt eē nisi relone tm.trac.5.c.2.
Constituens rem prius est ca.trac.3.caplo p̄mo.
Contrariozū conditiones:trac.3.caplo.6.
Cōpositū ex aligbus onobus aliud est ab illis:trac.5.c.5.
Compositozū diffinitiōes quomodo differant a diffinitionibus simplicium:tracta.5.caplo.5.
Conclusio nō est forma ꝓpositionū p̄missarū:trac.6.c.4.
Consuetudo sequīt mores:⁊ qō est delectabile.trac.6.c.5.
Contraria que sint:trac.7.c.primo.
Contrariū vnū non hz duo cōtraria.trac.7.c.p̄mo.
Contrariozū ꝓmedia qualiter:⁊c.trac.ibidem.
Constituens naturam indiuiduī aliud est ab eo quo cōstituitur natura spēī:trac.5.caplo.7.
Conuenientie ⁊ diuersitatis sensus:trac.7.caplo primo.
Corpus naturale quid.trac.p̄.caplo.4.
Corpus quantū cuius mensura sit.trac.3.caplo.4.
Corpus p qd differat ab alio corpoze.trac.3.c.4.
Corpoꝛi ⁊ superficiei attributa:trac.3.caplo.4.
Corpus quō est ꝑs ⁊ posterius aiali diuersis respectib⁹. tractatu.4.caplo primo.
Corpus quid sit.tractatu.2.caplo.2.
Corpus nāle quō differat a disciplinali.trac.2.c.2.
Corpus nullum est cui assimileī celū.trac.9.c.3.
Corpora celestia quare cōmunicāt in motu circulari ⁊ nō in alys:ibidem.
Corpus ex hoc qō est corpus non potest esse ꝓncipiuz corporis:tractatu.9.caplo.4.
Corpus compositū vt genus ⁊ vt materia quomodo differat:tractatu.5.c.3.
Corpus ex hoc q̄ est aliquo colore coloratuz:situe masculū ⁊c.non dr esse genus neq; spēs:trac.5.cap.4.
Corpus ex hoc qō est corpus non est aptuz esse rōnale vel irrationale:tractatu.5.caplo.4.
Corporeitas ē species specialissima:⁊ eget mā.trac.2.c.2.
Corporeitas quō sit ante aialitatem.trac.5.cap.3.
Correlatiua quō inuicem se habeant.trac.3.caplo.io.

Tabula

Cultus dei ꝛ de eius vtilitate:tractatu.io.caplo.3.
Cum quid sit.tractatu.3.caplo.io.

Debilitati Decem non sunt nouem ꝛ vnum: vel quinq; ꝛ quinq;:trac.3.caplo.5.

Delectatio est vtilitas sensibilis imaginabilis:trac.6.ca.5.
Delectatio duplex.ſ.huius seculi ꝛ futuri:trac.9.c.7.
De sumitur dupliciter.trac.8.capi.z.
Delectationes multe multarū rerum.trac.9.ca.7.
Determinatio non alterat sed certificat:trac.5.c.5.
Deus non est subm metaphysice.trac.p̄.caplo p̄.
Deus nō ds quidditatē nec diffinitionē trac.8.c.4.
Deus non est in aliquo predicamento:trac.8.c.5.
Deus ex hoc q; est intelligens ꝛ intellectū:non est propter hoc duo in essentia.tracta.8.ca.6.
Deus quicquid intelligit:intelligit p se ꝛ nō per alias res:ꝛ quare.tractatu.8.caplo.6.
Deus qūo intelligit singularia:ibidem.
Deus intelligendo suā essentiā intelligit alia:trac.8.ca.7.
Deus intelligendo suā essentiā est cā oiuꝫ que sunt:ibidē.
Dei actio sola est libera.trac.9.c.4.
Dei actio est per suam essentiā:ꝛ sua essentia causat oia: ꝛ intelligendo se intelligit omnia:ibidem.
Deus est causa omnium.trac.io.ca.6.
Differentie cuiuslibet proprietatꝫ stabilire non pertinet ad primū philosophum.trac.5.c.4.
Differentie rerū multe sunt nobis ignote:trac.5.c.5.
Differentia ꝛ genus qūo non predicatur de diffinitione:ꝛ econuerso:tractatu.5.caplo.5.
Differentia est genus in potentia.trac.5.c.6.
Differentie natura.trac.5.c.6.
Differentia quare non conueniat in quidditate cum genere qō de se predicatur.trac.5.cap.6.
Differētia vt differat a spē nō eget alia dīa.trac.5.ca.6.
Differentie non opus est esse dīam:ꝛ quare dīe substantie sint substātie:ꝛ differentie qualiter sint qualitates: ꝛ que differentie predicanē vniuoce.trac.5.c.6.
De diffinitiōis ꝛ diffiniti assignanda cōpatione.trac.5.c.5.
De differentia ꝛ eius certitudine.trac.5.c.6.
De diffinitione cū partibus eius.trac.5.c.7.
De disciplinalibus ꝛ ydeis scia destruitur.trac.7.c.3.
Diffinitio est quidditas diffiniti.trac.5.c.5.
Diffinitio determinat vere vnā nām:trac.5.c.5.
Diffinitio quādo sit idē qō diffinitū:ꝛ qñ nō.trac.5.c.5.
Diffōnes ve nō debēt hre aliquid superadditū.trac.5.c.5.
Diffinitio cōpositorū nō est ex sola forma.trac.5.c.5.
Diffinitionis partes quare alique videnē priores ꝛ alique posteriores:tractatu.5.c.7.
Dimensio non est continuitas.trac.2.c.2.
Dispositio appropriata paternitati vel filiationi est ignota nobis.tractatu.3.caplo.io.
Dispositio que separat id qō est per naturaꝫ est dispositio non naturalis.trac.9.c.2.
De domus ligatione.trac.io.c.4.
Diuina scientia quid sit.trac.p̄.c.2.
Diuine sapie est non dimittere summas bonitates:q̄ semper vl'sepe sunt pp mala aliquoꝝ idiuiduoꝝ. trac.9.c.6.
Dualitas est primus numerus:ꝛ qūo pauca ꝛ non pauca. tractatu.3.caplo.6.

Effectus est prior potētia imaginatione diffinitione:perfectione:ꝛ fine.tractatu.4.ca.2.

Elementū qūo est principium:ꝛ qūo non.trac.6.c.p̄.
Elementum quid sit.trac.6.c.4.
Ens inquantū ens est subm metaphysice.trac.p̄.c.2.
Ens in quo primo diuiditur.tracta.p̄.caplo.2.
Ens ꝛ rēs.tractatu.2.caplo primo.
Ens est notius q̄ agens ꝛ patiens.tracta.2.c.p̄.
Entis ꝛ rei assignatio:ꝛ eoꝝ primis diuisionibꝰ.trac.p̄.c.5.
Equalitas quid:ꝛ q; est propria quātitatis.trac.3.c.3.
Equale cui opponitur.trac.3.c.6.
Equinitas est tantum equinitas:cuius diffinitio est preter diffinitionē vniuersalitatis.trac.5.c.p̄.
Esse duplex.ſ.per essentiā ꝛ per accidens.trac.3.ca.p̄.
Esse multipliciter dicīr.trac.6.c.2.
Esse non recipit nec maius:nec minus.trac.6.c.3.
Essentie dei multa attributa.trac.9.c.4.

Finitum ꝛ infinitum posteriora sunt quantitate: tractatu.2.c.2.

Fides non potest probari argumentatione: sed prophete testimonio:trac.9.c.7.
Finis qd sit:rei multa attributa ꝛ diuisiones.trac.6.c.4.
Finis quidam essentialis:quidaꝫ accidentalis. trac.6.c.5.
Finis quare oī causa causarū cum sit causatus:ꝛ quomodo prior ceteris causis.trac.6.c.5.
Finis duplex.trac.6.caplo.5.
Finitū est omne habens ordinē in natura.trac.8.c.p̄.
Forma elementi nō appropriat ipsiꝫ magis vni loco eiusdem speciei q̄ alteri:trac.2.c.3.
Forma quomodo sit prior materia.trac.2.c.4.
Forma ꝛ materia quomodo habeant esse.trac.2.c.4.
Forma est principiuꝫ ex quo aliquid fit.trac.4.c.2.
Forma quomodo differt a quidditate.trac.5.c.5.
Formē nāles diffiniunē per substantiā.trac.5.ca.5.
Forma simplicis est ipsum simplex:secus de forma compositi.tractatu.5.caplo.5.
Forma qñ debeat accipi in diffōne ꝛ qñ nō.trac.5.c.7.
Forma dicīr quinq; modis.trac.6.caplo.4.
Fortitudo quid.trac.4.caplo.2.
Forma aliqñ perfecta aliqñ imperfecta trac.6.c.4.
Forma finis ꝛ efficiens aliqñ coincidunt in idem:ibidē.
Formē corporum ꝛ perfectiones sunt duobus modis. tractatu.9 caplo.4.
Forma ois est cā vt sua mā fit in effectu.ibidem.

Generatio est quiddam quod accidit post vitaꝫ. tractatu.5.caplo.4.

Genus dicit vnā essentiā:ꝛ nō vnā nām.trac.2.c.2.
Generis ꝛ spēi noīe:secundū quā intentionem vtatur phs primus.trac.5.caplo.3.
Genus non est qddam terminatū in esse.trac.5.c.4.
Genus ꝛ differentia quomodo nō predicanē de diffinitione nec e. onuerso.trac.5.caplo.5.
Genus ꝛ differentia qñ non predicāē de specie.trac.5.c.6.
Geometrie subiectum.trac.primo.c.4.
Genus ꝛ materia qualiter differant.trac.5.caplo.3.

Habitus ꝛ priuatio non habent mediū.trac.7.c.p̄. Habitus mediocritatis est liberatio hominis a dispositionibus subiecibilibus:qui cōseruat animam rationalem.trac.9.caplo.7.
Homo est anima ꝛ corpus.trac.3.c.2.
Homo quare non percipiat delectationes veras.ſ.alterius seculi:ꝛ hoc ppter vicia.trac.9.c.7.
Hō liberaē ab illecebꝛis huius mundi nisi totus suspēsus sit ab illo ꝛ desideret felicitatē eternaꝫ.trac.9.c.7.
Homo est nobilior ceteris existentibus hic.trac.io.c.p̄.
Homo speculatiuus ꝛ moralis est nobilior ceteris hominibus.ibidem.
Hō aptus ad ordinē ppbetie est ceteris excellētior.ibidē.
Homo timeat reddere malum pro malo ibidem.
Hois vita nō est decora si sit solus.tractatu.io.c.2.
Homines excitantia que sint.tractatu.io.c.3.

Idem dicitur multis modis.trac.7.c.p̃.
Illuminatio ⁊ lux a qua causa prouenſiant. tractatu.z.caplo.4.
Incuria motus que ſit.tractatu.6.caplo.5.
Individuis hominum attributa.trac.3.cap.z.
Individuũ quid ſit.tractatu.5.caplo primo.
Individua que poſſunt deſcribi:⁊ que non.trac.8.c.6.
Incipiens eſſe omne habet principiũ māle. trac.4.c.z.
Inclinatio quid ſit.trac.9.cap.z.
Individua generata que ſunt infinita nõ ſunt fines eẽtiales nature.tractatu.6.c.5.
Iniuria qualiter ſit mala.tractatu.4.c.z.
Inquiſitio ⁊ intentio omnis eſt de eo qõ non habet intẽdens ⁊ inquirens.trac.9.c.3.
Inquiſitores diuerſi diuerſorum.trac.9.c.z.
Intelligentia qõ eſſe habet.trac.3.c.z.
Intelligentie itelligũt ſe:cõtuis alia nõ intelligant eas. tractatu.3.caplo.8.
Intelligentie qũo ſciuntur a nobis.tracta.3.caplo.8.
Intelligentiarũ ſeparatarũ poſt primã:numerus eſt ſm numerum motuum.tracta.9.c.3.
Intelligentia agens que ſit.ibidem.
Intelligentia prima.
Intelligentie non ſunt cõuenientes in ſpecie.trac.9.c.4.
Intelligentie quomodo ſe inuicẽ cauſent.trac.9.c.4.
Intentio vna ⁊ eadẽ non põt eſſe in multis.trac.5.c.z.
Intentio generis duplex.tractatu.5.c.4.
Intentio intelligitur illud qõ agens intelligit facere. tractatu.6.caplo primo.
Intentio ſumitur pro eo qõ intenditur.trac.9.ca.3.
Intentio aſſimilationis celoꝝ eſt itelligentia ſeparata. tractatu.9.caplo.8.

Liberalitas quid ſit.tractatu.6.caplo.5.
Liberalitas quomodo a bono differat.tractatu.6.caplo.5.
Linea ſeparatur a ſuperficie.trac.3.caplo.4.
Linea vbi ſuperficies.
Lineę attributa.trac.3.caplo.9.
Longitudo:latitudo ⁊ pfunditas ſunt equoca.tra.z.c.z.
Locus mãe p̃cedit natura eius formã.trac.z.ca.3.

Malicia non habet eſſentiam.trac.8.c.6.
Malus dicitur multis modis.trac.9.c.6.
Malo attributa.tracta.4.caplo.z.
Maior ⁊ minor quid ſit.trac.5.c.7.
Materia quomodo ſit cauſa forme.trac.z.c.4.
Materia vtrum ſit compoſita.trac.z.c.z.
Materia ⁊ forma dependẽt in eſſe cognito abalterutra. tractatu.z.caplo.4.
Materia nõ põt eſſe cã eſſendi formã.trac.z.c.4.
Materia non habz eſſe niſi per formã.trac.5.c.5.
Materie eſſe eſt eẽ receptibile tantuz:nec eſt cã eſſendi aliquid.tractatu.9.caplo.4.
Mathematice ſcientie:quare ſint poſt naturales aliquo modo ſic:⁊ aliquo modo non.trac.p̃.c.4.
Menſura in cõtinuis eſt quid cõtinuũ.trac.3.c.4.
Menſure attributa.trac.p.c.z.
Medium per abnegationẽ extremoruz:quare nõ ſit verũ medium.trac.7.caplo p̃.
Metaphyſica quare ſit nobilior ſcia alys.trac.p̃.c.z.
Metaphyſica inquirit quattuor.trac.p̃.c.z.
Metaphyſica conuenit ⁊ differt cum topica ⁊ ſophyſtica.tractatu p̃.caplo.z.
Metaphyſica qũo vtilis ſit alys ſcientys: ⁊ quomodo non.tractatu primo.caplo.3.
Metaphyſice vtilitas.trac.p̃.caplo.3.

Metaphyſice ad alias ſcientias ordo.trac.p̃.c.3.
Metaphyſice vltima intentio.ibidem.
Metaphyſice ſcientia neceſſaria:ibidem.
Metaphyſice ſcientie finis eſt cognitio dei.trac.p̃.c.4°.
Metaphyſicus qũo ſpeculeꝫ numerũ.trac.p̃.c.4.
Mores nõ roborãt niſi frequẽtatõe paſſiõis.trac.6.c.5.
Mores ſunt habitus ꝓpter quẽ facile prouenĩũt ab alis alique actiones.trac.9.c.7.
Motus voluntarius bz duplex p̃n'.trac.6.c.5.
Motus alialis q̃dã ſunt debita nec̃io:q̃dã non:ibidem.
Motus non bz initium in tpe:⁊ non eſt ei initiuz niſi ex parte creatoris.trac.9.c.p̃.per totũ.
Motus circularis q̃re nõ ſit nãlis:ſed ꝑ nãz. trac.9.c.z.
Motus celi eſt per volũtatẽ.ibidem.
Motus celi idiget virtute infinita ſpoliata a mã.trac.9.c.z.
Motus vniuerſitatis eſt vnus:ſperarũ vero diuerſatuz diuerſi.trac.9.c.z.
Motus corpoꝝ celeſtiũ eſt pfectio eoꝝ.trac.9.c.3.
Mulier eſt parui ſenſus:quapp cuſtodiẽda.trac.io.c.4.
Multitudo qũo eſt notior q̃ vnũ.trac.3.c.3.
Multitudo opponiꝫ vnitati ⁊ paucitati.trac.3.c.5.
Multa ſunt ſil tpe q̃ nõ ſunt ſimul nãe.trac.z.c.4.

Natura vlis bz eẽ in bis ſenſibilibus quomodo intelligitur:trac.5.ca.z.
Natura qũo indiuiduatur.trac.5.c.4.
Natura particularis ⁊ vlis qd intelligũt.trac.6.c.5.
Nãlis ſcie ſubz ẽ corp° ſubyciẽs motui ⁊ geti.trac.p̃.c.z.
Nãlis non agit per electionẽ.trac.9.c.z.
Negatio p̃dicaꝫ de p̃uatione:ſz nõ ꝛuertiꝫ.trac.7.c.p̃.
Neçe eſſe eſt bonitas pura.trac.8.c.6.
Neçe cẽ vnũ eſt ⁊ei attributa:trac.z.c.z.
Nociuũ ⁊ vtile quomodo differunt.trac.p̃.c.3.
Nomen huius ſcientie.trac.p̃.c.3.
Numerus inquantũ numerus nõ pendet ex ſenſibilib° nec in ſenſibilibus.trac.p̃.c.z.
Numerũ diffiniens:q̃ eſt multitudo aggregata ex vnitatibus:reꝓbatur.trac.3.c.3.
Numerus habet eſſe in alia:⁊ in rebus:trac.3.c.5.
Numeri cõſideratio qũo difficilis.trac.3.c.6.

Oppoſitio eſt quadruplex.trac.3.c.6.
Opus boni nõ eſt ex nobis:nec bonitas.tractatu.9.caplo.3.
Ordo rerũ productarũ a primo.trac.io.c.p̃.
Orationes ⁊ letanie gbus ꝓfint.trac.io.c.p̃.
Origo ois iquantũ origo non habet niſi receptionẽ tantum.tractatu.6.caplo.4.
Ordo huius ſcientie.trac.primo.c.3.
Ordinatio eſſe intelligentie ⁊ animarũ celeſtiuz ⁊ corporum ſuperiorum a primo.trac.9.ca.4.

Partes integrales nõ ſunt de quiditate ſui totius. tractatu.5.caplo.7.
Particulare qũo differat a parte:vide vbi vniuerſale.
Particularia ſciunt̃ ita q̃ aliquãdo per ea variaꝫ ſcies: ⁊ aliquãdo non.trac.8.c.6.
Perfectio cãti eſt inferior pfectiõe cãe agẽtis. trac.9.c.z.
Perfectũ quib° primo attribuiꝫ ſm phos:⁊ ad que trãſferatur.tractatu.4.caplo.3.
Perfectum ⁊ pluſq̃ perfectum quid ſint:ibidem.
Perfectionũ modi diuerſi.trac.3.c.z.
Permiſſio diuina.trac.9.caplo.7.
Platonis opinio de principijs ſubẽ.trac.3.c.p̃.
Potentia ꝓpinqua:remota:pfecta:⁊ ipfecta.trac.4.c.z.
Potentie quedã prouenĩunt ex nã quedã ex conſuetudine:quedam ex artificio.tractatu.4.c.z.
Potẽtia ĩcorruptibilib° ẽ por actu:ſec° in eternis:ibidẽ.

Tabula Metaphysice

Potẽtia mali melior est q̃ effectus: secus ō bono. ibidẽ.
Potentia multipliciter dr̃ querere vbi actus
Potẽtia quomodo sit potentie. tractatu. 5. c. 7.
Possibile esse. trac. 2. capło. 2.
Phylosophye prime subm inquirit. trac. p̃. ca. p̃.
Phylosophie prime vtilitas ꝛ ordo. trac. p̃. c. 3.
Practica vbi scientia.
Preparator est cā essentialis: vl' accitalis. trac. 4. c. 2.
Predicatorū sufficientia. tractatu. 3. capło. 2.
Predicabile aliud est constituens quidditatẽ: aliud cõmunicans quidditatem. trac. 5. c. 6.
Predicatorū nouem dispositio. tracta. 3. capło. p̃.
Prius ꝛ posterius. trac. 4. c. p̃.
Principium primū vniuersi esse. trac. 8. c. p̃.
Principys attributa. trac. 9. c. p̃.
Principia vno mō sunt q̃ę alio mō ḡtuor. trac. 6. c. p̃.
Principiū mãle quid ꝛ q̃ eius dispositio cū alys est noue modis. trac. 6. c. 4.
Principia motus a ialis que sint. trac. 6. c. 5.
Principiū nō est pncipiū oium entium. trac. p̃. c. 2.
Priuatio dicitur multis modis. trac. 7. c. p̃.
Priuatio respectu sue perfectionis ꝛ salutis nō est malū respectu sui tantū. trac. 9. c. 6.
Promissio duplex. vna que fide apprehẽditur alia que argumentatione ꝛ intellectu. trac. 9. c. 7.
Priuatio quid sit. trac. 3. c. 6.
Priuatio inquantū priuatio non desideraf. trac. 8. c. 6.
Profunditas ꝛ altitudo differunt fm rõnẽ. trac. 2. c. 2.
Prophetie necessitas ꝛ ei attributa. trac. 10. c. 2.
Punctū nō est diuisibile. trac. 3. c. 2.
Pūctū designare lineā suo motu nō est pole. trac. 3. c. 4.

Qualitates non esse substãtias. pbat. trac. 3. c. 7.
Qualitates q̃dã in quantitate esse notum est: quasdã vero non. trac. 3. c. 9.
Questiones scientie naturalis. trac. p̃. c. 4.
Quiditas quid sit: ꝛ q̃ gdditas subę est suba. trac. 3. c. 8.
Quiditas oīs simplicis est ipsum simplex. trac. 5. c. 5.
Quiditas qũ differat a forma. trac. 5. c. 5.
Quiditas est cõposita ex mā ꝛ forma. trac. 5. c. 5.

Rationalitas ꝛ sensus quare non sunt differentie. tractatu. 6.
Res considerantur dupliciter. trac. 3. c. 4.
Res quomodo fiat in effectu. trac. 2. c. 2.
Res nãles ꝛ casuales que sint. trac. 4. c. 2.
Res esse anteq̃ sit vle inuitur. trac. 5. c. 2.
Res ꝛ ens differunt. trac. 6. c. 5.
Res vna nō cõtinef sub diuersis generibus. trac. 7. c. p̃.
Res prohibetur itelligi per hoc q̃ est in mā. trac. 8. c. 6.
Relatio nō intelligitur per se. trac. 3. c. io.
Relatio multiplex. trac. 3. c. io.
Relatio an in singularibus habeat esse in intellectu tãtum. tractatu 3 capło. io.
Relatiua multiplicia. trac. 3. c. io.
Respectus diffinitionis ad diffinitu3 cū sit duplex qualiter diuersoꝝ causa sit. trac. 5. c. 5.

Sacerdos summus. trac. io. capło. 5.
Scia nª deb3 stabilire esse sua3 subiectum. tractatu primo. capło primo.
Scie philosophice didūci speculatiuas ꝛ actiuas: ibidẽ.
Scientia speculatiua triplex. trac. p̃. c. p̃.
Scie subalternate qũ se habeant. trac. p̃. c. 2.
Scie oēs in qua vtilitate cõmunicent. trac. p̃. c. 3.
Sensus non est vera dr̃a animalis. trac. 5. c. 5.
Sensus ꝛ rationalitas non sunt differentie: sed principia differentie: ꝛ quare. trac. 5. capło. 6.
Sensibile quomodo diuersimode cõsideratū est differentia ꝛ non differentia. trac. 5. c. 3.
Sepe ꝛ multū qũ differant. trac. 9. c. 6.
Singulare nō h3 diffinitionẽ vllo modo. trac. 5. c. 5.
Simplex dignius est composito. trac. 3. c. 2.
Separatio duplex. trac. 3. capło. 4.
Speras esse plures q̃ octo probatur per motum vnioꝝ mem. tractatu. 9. ca 2.
Spes est nã terminata in eę ꝛ in itellectu. trac. 5. c. 4.
Subm huius scientie inquiritur. trac. p̃. c. p̃.
Subm huius scie stabilitur: trac. p̃. c. 2.
Subiectum continuum est corpus. trac. 3. c. 2.
Subm ꝛ materia subiecta qũ differant. trac. 2. c. p̃.
Subę eę inquantū suba nō pendet ex mā. trac. p̃. c. 2.
Suba absolute non est subiectū huius scie: sed pars aliqua subiciis. trac. 2. capło. 8.
Suba ex h3 q̃ ens nō est suba: nec aliqua suba: ibidem.
Suba est prior alys. trac. 2. capło primo.
Suba ꝛ sue partes notificant perꝝ ba gnalia. trac. 2. c. p̃.
Subę corpee certitudo ꝛ de eo qō ꝓbit ex ea. tra. 2. c. 2.
Stellarū iudiciū. trac. io. capło. primo.
Susceptor qualiter est eligendus. trac. io. c. 5.
Sufficiens ꝛ insufficiens quid sint. trac. 4. c. 3.
Superfluum quid sit. trac. 4. c. 3.
Superficiei ꝛ linee attributa. trac. 3. c. 4.

Trianguli ꝛ colũne ꝛ pyramis esse. trac. 3. c. 9.
Totū differre ab vlī sex dr̃is. trac. 5. c. 2.

Veritas certitudo quid sint. trac. p̃. c. 9.
Veritas vniuscuiusq; que sit. trac. 8. c. 6.
Vniuersitas eoꝝ de quibus tractat hec scia. trac. p̃. c. 5.
Vniuersa. trac. 4. capło. 3.
Vniuersalitas qualiter comitaf naturas. trac. 5. c. 2.
Vniuersalis ꝛ particularis dr̃ia ad totū ꝛ pte. ibidem.
Vniuersitatis vires agẽtes ꝛ patientes ad quid ordinate sint. tractatu. 2. capło. 6.
Unum ambigue dicitur. trac. 3. c. 2.
Unitatum compatio. tracta. 3. capło. 2.
Unum parificatur ad esse. ibidem.
Unitas subę an separabilis sit a suba. trac. 3. c. 3.
Unitas nō intrat in diffone subę nec accidentis: ibidez.
Unitas quare non sit numerus. trac. 3. c. 5.
Unū ꝛ multū quare nō sunt cõtraria. trac. 3. c. 6.
Unum ꝛ multus quare non opponuntur priuatiue ꝛ relatiue. ibidem.
Unum ꝛ multum qũ opponuntur. ibidem.
Unū inquantū vnū non causat nisi vnū. trac. 9. c. 4.
Unita oportet manere. trac. 2. ca. 3.
Uniuersale dicitur tribus modis. trac. 5. c. p̃.
Uniuersale quid sit: ibidem.
Uniuersale qũ habeat esse. trac. 5. c. 2.
Uniuersalitas est tantū in aia. ibidem.
Uniuersale differt a toto sex differentijs. trac. 5. c. 2.
Unitio est multis modis. trac. 5. c. 5.
Unū est idem subiecto enti. trac. 7. c. p̃.
Unius partis: ibidem.
Unitatẽ cõsequentia. trac. 7. c. p̃.
Utilitas huius scientie. trac. primo. capło. 3.
Utile vbi nociuum

¶ Finis.

¶ Uenetijs mandato ac sumptibus heredū nobilis viri dñi Octauiani Scoti ciuis ac patricij Modoctien. ab icarnatiõe vbi. anno octauo. supra Millesimū quingẽtesimū. per Bonetū Locatellū Bergomicẽsẽ pbyterū. Sextodecimo Kalendas Maias.

¶ Cum dei laude cui gratie sint infinite. Amẽ.

Registrum

a

Auicēne perhypatetici
¶ Incipit Logica
¶ Comparatio autez
cꝫ singulare ab

b

nis hoc aliqs
cipiemus a cōitatibus

c

¶ Incipit prohemium
priusq̄ causam:
entiam cum sua
faceremus aut non

d

le esse. Sed nobis
lignoꝝ ex suo
spōdeaī ꝓ illa.
ab extrinseco:

e

nis qui est oppositus
aut nō alicubi
cꝫ accidat dispersio.
sua totalitate eē

f

¶ Incipit liber
etiam magis
remotū: siue

g

¶ Incipit opus
accipiatur in itellectu
tum propriū de
quo nihil est

h

z occidentaliū
gnauimus ei multas
tentiam: z ramos
facilitatem

l

ꝙ ptingit in spū
bilium. z facies
illusiones in
res itelligibilis

m

destruendum: z
habet esse effectus.
cidere ex aliqua
¶ Capitulum. VIII.

n

intestinū: qō ꝓcedit
marina lati corporis
si vt in plurib⁹
vnā canem aliquādo

o

pter hoc dꝫ inungi
la cā cōis erit:
omyomeron z
fuerit impeditus:

p

tiganalis: z figura
ꝙ sunt tres musculi:
nō: z ꝓpe epiglotim
ipm: parū declinat

q

ex parte domestica.
bo videnī similes:
quibus magis
didimalia. Sed in

r

principia noticiam
volumus autē
z ipsa quodāmodo
¶ Incipit liber

s

nosti in logicis
differentias vel
vt remaneat
per aliquid

t

per se destructione
Color igiī iste
stet ab eo oib⁹
tantur multis modis

u

qō cōtineī sub
in ea bis nasus
nō est nisi circuli
ignis est occasio

x

videlicet vt vel
mis essentialib⁹
primū. Nō itelligiē
desiderat oio

y

nobiliore multis
tm̄: ita vt sit ei eē
ipedtēs aliaz
forma que possens

z

patitur res melius
Accipitrum decez
Domo vbi sperma

¶ Finis

¶ Aduerte lector: impressor: siue bibliopola: ꝙ lege serenissimi atq̄ excelsi dominꝝ ex speciali priuilegio cautum est ac definitus: ne cuiq̄ liceat hec Auicenne opera imprimere: nec imprimi facere: nec alibi impressa vendere in hac vrbe: nec in aliquibus terris vel locis eiusdem serenissimi dominꝝ. Sub pena vt in gratia continetur: que notata est in officio dominorum aduocatorum.

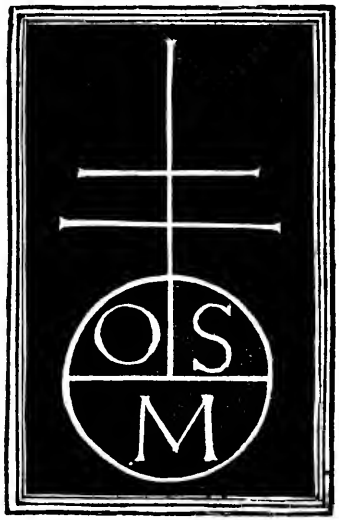

DATE DUE

JAN - 8 '65 Dr. Carlo

JUL 20 '64

JAN - 8 '65 M. Carlo

JUN 15 2002

JAN 17 2009

GAYLORD PRINTED IN U.S.A.

341666

BOSTON COLLEGE
3 9031 028 06791 6

B751
.A35C12 Avicenna.

Bapst Library
Boston College
Chestnut Hill 67, Mass.